This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

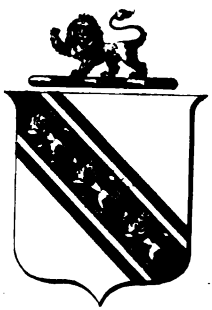
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

5548

Edward Craven Hawtrey

1a 10..6

"One of the very best and most elegant productions
"of the 18th century & exceeded by no variorum edition
"of a Roman classic" Dibdin

878
E7
V5
1762

EUTROPII
BREVIARIUM
HISTORIAE ROMANAE,
CUM
METAPHRASI GRAECA
PAEANII,

Et Notis Integris

EL. VINETI, HENR. GLAREANI, TAN. ET AN. FABRI, CHR. CELLARII, TH. HEARNII, CH. AUG. HEUMANNI, ET SIG. HAVERCAMPI.

Item Selectis FRID. SYLBURGII.

Accedit

RUFUS FESTUS,

Cum Notis Integris

FRID. SYLBURGII, CHR. CELLARII, ET SIG. HAVERCAMPI.

Recenſuit, ſuasque Adnotationes cum Indicibus copioſiſſimis

Addidit

HENRICUS VERHEYK.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud SAMUELEM ET JOANNEM LUCHTMANS,
Academiae Typographos. MDCCLXII.

John S. Lawrence Estate
gt
5-4-1926

VIRIS

CELEBERRIMIS ERUDITISSIMISQUE

ADRIANO VAN ROYEN M. D.

MEDICINAE ET COLLEGII MEDICO PRACTICI IN ACAD. LUGD. BAT. PROFESSORI, AC REGIAE SOCIETATIS LONDINENSIS SOCIO.

PETRO BURMANNO SECUNDO JC.

HIST. ELOQ. GRAECAE LING. ET POESEOS IN INLUSTRI AMSTELAEDAMENSI ATHENAEO PROFESSORI, AC BIBLIOTHECAE PRAEFECTO.

S. P. D.

HENRICUS VERHEYK,

Etſi non ignoro, VIRI CELEBERRIMI, ut nunc ſunt tempora, quam elaboratum & ſuis numeris abſolutum eſſe oporteat, quod quis cura ſua adornatum in

lucem emittat: Ita enim hodierni multorum mores ſunt, ut ipſi nihil agentes, quo majorem ſuam eruditionem probent, tuto aliena carpant, explodant, & propter pauca reprehendenda, cetera omnia damnent & contemnant: quum, uti humana inbecillitas eſt, inprimis in juvenibus & in re Literaria novis hominibus vix fieri poſſit, quin in res inpingant, quas maturior aetas & major rerum uſus viderit; neminem tamen, qui hominem ſe & humanis erroribus obnoxium adgnoſcit, quod graviorem nonnullorum maleferiatorum animadverſionem extimeſcat, hac fati injuria adeo deterreri debere judico, ut deſidiae notam ſibi malit inuri, quam periculum cujusdam induſtriae faciens Cenſoriam ſubire. Propterea quod nunquam deſunt Viri cordatiores, qui ipſi Sapientiae antiſtites & verae doctrinae cultores Eruditorum non tantum meritis juſtum pretium ſtatuere norunt, ſed & in ſpem futurae eruditionis creſcentium conatus

ex-

excitant, & promovent. Quo quidem nomine ipſi Eutropius & Feſtus, ſi qui manium ſenſus, noſtrum, quam ſuum felicius praedicarent aevum, qui Principi omnium omnino Literarum experti opus ſuum dedicare coacti, nunc quot Viros in publica & literaria re principes obſenderent, quibus induſtriam ſuam probare poſſent! Quod quamquam, Viri Celeberrimi, promittere mihi non audeo, quidquam in Scriptores, quos Vobis obferre ſubſtineo, a me conlatum deſperans, quod aut eruditione, aut adtentione Veſtra dignum ſit, ut tamen, quidquid hic mearum lucubrationum ſit, Veſtris nominibus inſcribam, facit aequum Veſtrum de alienis judicium, deque iis, qui politioribus diſciplinis animum excolunt, bene merendi voluntas, qua ſaepius mihi experta in ſpem venio fore, ut huic qualicumque operi Veſtrum non denegaturi ſitis Patrocinium, quo adverſus iniquum aliorum judicium ſatis

munitus ero. Hic vero quam amplus in Veſtras, VIRI EGREGII, laudes excurrendi campus pateret, niſi Vos meo praeconio non indigere ſcirem, &, ne minus dicendo plus meritis Veſtris detraherem, vererer. Non ſolum enim, ROYENE EXPERTISSIME, Tua artis Machaöniae peritia, qua neminem habes ſuperiorem, & qua tot ſervati cives, qui conclamata valetudine conflictati, & ad Te tamquam miſerorum portum confugientes ſe ſuam ſpem & opem non fruſtra conlocaſſe experti fuere, querneas Tibi coronas in animis ſuis ſuſpenderunt, nomen Tuum ab interitu vindicavit, ſed non minor humaniorum literarum, quibus pectus Tuum inpleviſti, cura, quam debitis laudibus extollendo aeque eſſem inferior, acſi in tot Tuae, BURMANNE CELEBERRIME, eruditionis monumenta exſpatiari vellem, quibus acerrimum ingenium, judicium limatiſſimum & inexhauſtam quarumvis humaniorum diſciplinarum, in quibus

bus ita excellis, ut ſingulis earum partibus per omnem vitam Te unum dediſſe videaris, cognitionem erudito orbi probaſti, & aeternam Tibi famam conciliaſti. Ut illas taceam delicias, quibus quemque in ſtuporem rapitis Uterque, quotiescumque verſus pangatis tam terſos, tam ad felicioris aetatis Poëtarum genium conformatos, ut cum priſci Latii Scriptorum carminibus contendere poſſint. Sed ne in adſentationis, a qua non minus Vos alieniſſimos novi, quam ipſe me abhorrere profiteor, ſuſpicionem incurram, quae me ut, quamprimum daretur, occaſionem, quantum Vobis debeam, teſtandi adriperem, cauſſa inpulit, aequiſſimam eſſe potius oſtendam.

Primo igitur loco ad Te, Royene, redeam, neceſſe eſt, cujus merita in me tanta ſunt, ut omnium eſſem ingratiſſimus, niſi ea adgnoſcerem: Si enim vita & ſanitas omnes, quas quis expetat, fortunas ſuperant, juxta vitae ac mortis Ar-

bitrum, praeter alia beneficia, eas Tibi adceptas refero. Ipſe mihi teſtis es; teſtes mihi praeter Te, & gratum meum animum, plurimi, quoties tua ope cum valetudine in gratiam redierim: quoties publico munere, & haud infelici, uni tamen homini graviore cum Mercurio Muſarum connubio exhauſtas vires mihi reſtitueris, ac corporis inbecillitate aegrum & demiſſum animum ſale & Attico lepore conditis ſermonibus recreaveris & erexeris: quoties denique iisdem his Scriptoribus operantem, haud ſecus ac cum ipſa morte luctatum Herculem vi ei Alceſtin eripuiſſe tradit Vetuſtas, ab orco me reducem in lucem feceris, ut, ſi quid boni his per me adciderit, id Tibi omne debeant.

Quibus vero verbis te compellabo, Burmanne Celeberrime? qui mihi non niſi aliorum teſtimoniis cognito ad amicitiam Tuam, & inſtructiſſimam cujusvis generis manu & typis exaratorum

rum codicum ſupellectilem ultro aditum recluſiſti, eumque ad alios doctrina & dignatione Inluſtriſſimos Viros muniiſti. Suſpiciebam & venerabar ingenium tuum & conſummatam eruditionem, quotiescumque ad eorum monumenta, quibus ditare meum animum ſolebam, confugerem; ſed a quo tempore ad interiorem Tuam familiaritatem perquam mihi honorificam admiſſus ſum, tanto majorem Tui admirationem in me excitaſti, quanto magis doctiſſimis Tuis ſermonibus erudiri, & ad interiores Muſarum receſſus viam monſtrari mihi contigit, qua in re, quocumque modo, opera & conſilio opitulandi voluntas Tua mihi nunquam defuit, ita ut Tuae facilitati, qua tot mihi auxilia ſuppeditaſti, maxima, quibus ſplendent, ornamenta ſoli Tibi debeant Eutropius & Feſtus.

Ad eos itaque redeant, oportet, a quibus tantum incrementum adceperunt. Ornatus ſi minus placet, primitias eſſe

putetis, VIRI GENEROSI, uberiorem olim ſegetem promittentes, easque, quo Vobis obferuntur, animo adcipiatis. Si quid eſt, quod Vobis probaverim, ſummam votorum conſequutus ero, meamque de literis bene merendi voluntatem ut de meliori nota commendem, Veſtra, etſi iniquo paſſu, quam proxime tamen potero, exempla imitari enitar. Valete, VIRI CELEBERRIMI, diu vivite & feliciter, ruinamque jamjam minitantes Muſas, ut ſumma cum laude facitis, fulcite & confirmate. Dabam Lugd. Bat. ipſis Idibus Novemb. MDCCLXI.

PRAE-

PRAEFATIO
AD
LECTOREM.

Ad Eutropium novo veſtitu adornandum animum adjiciens quaevis ad eum illuſtrandum neceſſaria ſubſidia circumſpexi, inque iis quotquot vetuſtiores Editt. vel obiter vel dedita opera recenſuere Viri Docti. Pleraſque vero non ante comparare potui, quam typos diu jam exercuerat Scriptor, quum plures, quam quae aliis viſae ſunt, in meas pervenerint manus: Multas etiam minus recte recenſitas offendi, unde rem non ingratam fore exiſtimo, ſi omnium harum adcuratam, quantum fieri poteſt, notitiam daturus ſim.

Principem Ed. Romanam A. MCDLXXI. fol. laudat Cl. J. A. Fabricius Bibl. Lat. T. I. p. 578. Neque ullam ante hoc tempus memorari ſcio. Hanc videre mihi non contigit, ſed Eutropium non ſolum continere me docuit Mich. Maittaire, qui T. I. Ann. Typogr. p. 307. ita eam recenſet: „ Terentius Varro de Lingua Latina ex emendatione Platynae, & „ Eutropius Hiſtoriographus, & poſt eum Paulus Diaconus de hiſtoriis Italicae Provinciae „ ac Romanorum." Quam vero huic (T. III. p. 102.) ſubmittit Fabricius Mediolanenſem A.

MCDLXXV.

MCDLXXV. fol. poſt Auguſtae Hiſtoriae Scriptores, e Legato Perizoniano in Bibl. Lugduno Bat. reſervatam vidi, & conſului. Venetam vero a Viro Cl. memoratam fol. A. MCDLXXX. invenire non potui, ſed alias itidem fol. Venetiis inpreſſas A. MCDLXXXIX. & MCDXC. poſt Auguſtae Hiſtoriae Scriptores, Fabricio ignotas. Quae autem Cracoviae, Mich. Coccinio curante, A. MDX. prodiit 4°. oculis meis uſurpare non licuit. Verum Pariſienſem per Nicol. Maillardum procuratam A. MDXII. vel XIII. (hunc enim numerum Dedicatio, illum libri clauſula exhibet) curta mea ſupellex ſuppeditavit. Omnes, quas recenſuit Fabricius, Eutropium non purum dare recte teſtatur; Illud enim, quamquam eas non vidi, de Romana & Veneta priore eo conjicere licet, quod eas ſe ſequutum profitetur Maillardus, cujus editio pari modo, ac ceterae, Scriptorem Noſtrum duplo majorem exhibet. A *Jano* enim *primo Italiae rege* &c. incipiunt omnes, & ubique tam varia ac diverſa ex Oroſio, aliisque id genus ſcriptoribus, etiam e Sacris Literis additamenta inferciunt, ut Eutropius in Eutropio quaerendus ſit. Hanc labem ei Caroli Magni temporibus adſperſit Paullus Warnefridus Diaconus Aquilejenſis, teſtante inter alios eodem Maillardo
„ Hucusque Hiſtoriam Eutropius compoſuit:
„ cui tamen aliqua Paulus Diaconus addidit:
„ jubente Domina Adilperga Chriſtianiſſima
„ Beneventi Ductrice: conjuge Domini Archi
„ ſapientiſſimi Principis: & ideo quae ſequun-
„ tur,

„ tur, idem Paulus ex diverſis auctoritatibus „ (auctoribus) proprio ſtilo connexuit." Interpolatis enim decem Eutropii libris aliae ſex, octo aliae Paullinos de Geſtis Romanorum ſubmittunt, ſed eodem tamen redeunt. In quibusdam vero Paullini libri indiſtincte ſequuntur, ut primus dicatur Liber undecimus, qui in aliis Paulli Diaconi Liber primus eſt. Quod autem Ant. Schonhovius duos tantum a Paullo libros additos ſcribit, in nulla reperi. Jam vero A. MDXX. Venetiis 8°. Eutropium ſincerum dare, & a Paulli interpolationibus ſeparare conatus fuiſſe J. Baptiſta Egnatius dicitur Cl. Fabricio, & hac editione ſe uſos teſtantur Cellarius & Hearne. Hanc quum diu fruſtra quaeſiviſſem, ita ut dimidium opus jam typis eſſet deſcriptum, Vir meritis in rem Literariam inmortalis, & cui quantum debeant Eutropius & Feſtus, plura ſubſidia ſaepius hic recenſenda oſtendunt, P. Burmannus Secundus trina mihi obtulit exemplaria, quorum alterum praeter Suetonium, Aurelii Victoris Excerpta, decem Eutropii, & octo P. Diaconi libros continens Venetiis apud Aldum A. MDXVI. 8°. inpreſſum eſt cura J. B. Egnatii, e quo alterum praeter Herodianum ab Angelo Politiano Latine verſum, Aur. Victoris Excerpta Eutropii decem, P. Diaconi octo libros complectens natum eſt, ita ut nihil ab alterius lectione recedat, eamdemque Egnatii praefationem praeferat, Florentiae apud Juntas ſequente anno cura Ant. Franc. Varchienſis inpreſſum. Tertium vero, quod

quod praeter Suetonium, Aur. Victoris Excerpta, itidem Eutropii decem libros, & P. Diaconi octo exhibet, ibidem Venetiis apud Aldum A. MDXXI. typis deſcriptum eſt, cum eadem Egnatii Praefatione. Haec Ed. a priore nonnihil differt; minime tamen pura eſt, ut neque priores, quamquam minus interpolatae, praeſertim libris poſterioribus, quam quae Egnatii praeceſſerunt, qua de re a L. VI. earum Variantes Lectiones ceteris inſerui. Pariſienſes autem 8°. apud S. Colinaeum, quas A. MDXXIX. MDXXXI. & MDXL. inpreſſas recenſet Maittaire, non videre contigit, ſed eas ex Aldinis Egnatii, deſcriptas eſſe me docuere bina exemplaria apud eumdem Colinaeum A. MDXXXIX. & MDXLII. aliis non memorata, quae eas ad verbum exprimunt, quemadmodum plures Aldi, Juntarum, & Colinaei editiones ſaepe tantum repetitas eamdem lectionem ſine ulla immutatione ſervare, ſe obſervaſſe literis ad me datis monuit Nobiliſſimus Meermannus, cui poſteriorem Colinaei editionem debeo. Ab his omnibus longe diverſam Editionem Baſileenſem apud Frobenium A. MDXXXII. fol. nonnunquam ſe conſuluiſſe ait Sylburgius. Haec penes me eſt, a Sigismundo Gelenio procurata, Eutropium decuplo majorem exhibens, & tribus ac viginti libris hiſtoriam ad Leonis tempora producens (A. Ch. DCCCVI.) Cui ortum ſuum debet Hiſtoria Miſcella, quae, etſi XXIV. libros continet, ab hac editione nihil fere differt, & in eumdem Leonem deſinit, ut libri tantum in

hac

hac, quam in illa aliter diviſi ſint, quorum ab interpolatis Eutropianis ceteros ad Juſtiniani tempora a P. Diacono productos teſtatur Gelenius, reliquos a Graeco quopiam additos: ſed verius a Landulpho Sagace, qui omnia fere ex Anaſtaſii Hiſtoria Eccleſiaſtica ad verbum tranſcripſit, quod inter alios e conlatione ſe deprehendiſſe ait P. Pithoeus, qui Baſileae A. MDLXIX. Hiſtoriam Miſcellam L. XXIV. edidit, & Ingolſtadii A. MDCIII. Henr. Caniſius, qui Varias Lectiones e J. Bongarſii & Monaſterii Hersfeldenſis Codicibus conlatas addidit. Titulus, quae dixi, confirmat „Eutropii Hiſtoria, cui
„ Paulus Aquilegienſis Diaconus addidit rogatu
„ Adelbergae Beneventanae ducis, deinde idem
„ Paulus ex diverſis auctoribus colligens, a Va-
„ lentiniani Imperio usque ad tempora Juſtinia-
„ ni perduxit usque ad imperium Leonis, id
„ eſt, annum Dominicae incarnationis DCCCVI.
„ Indict. VII." Utrumque exemplar Cl. Burmanno iterum debeo. Et has Edd. praeter Gruterum, qui Hiſtoriam Miſcellam inter Scriptores Latinos Hiſtoriae Auguſtae Minores Hanov. fol. A. MDCXI. edidit, etiam alii recudi curarunt, uti in Bibl. Patrum Veterum T. VIII. Col. Agripp. A. MDCXVIII. &c. Tandem A. MDXLVI. Baſil. Eutropium integritati ſuae reſtituit, ac primus ſincerum edidit Ant. Schonhovius Canonicus Brugenſis integerrimum Cod. MS. Gandenſem ſequutus. Cujus ſplendidae editionis copiam mihi fecit ſaepius experta Burmanni facilitas. A. MDLIII. Pictavis e MS. Burdega-

galenſi Eutropium caſtigatum & purum quoque typis deſcripſit, ſuisque Animadverſionibus inluſtravit El. Vinetus. Hanc Edit. uſibus meis conceſſit Cl. J. H. Jungius, conciliatore Inluſtriſſimo Meermanno. Ut, quemadmodum Schonhovio prima laus debetur, quod integrum exhibuerit Scriptorem, proxima Vineto tribuenda ſit, qui primus eum inluſtrarit. Luculentis autem & eruditiſſimis notis Noſtrum ditavit Henr. Glareanus, cujus editio prima prodiit Friburgi Brisgoae, uti Fabricius teſtatur, A. MDLIV. Haec mihi non viſa, ſed quæ Baſil. apud Frobenium A. MDLIX. repetita eſt, & Glareanae prioris, Schonhovii ac Vineti Praefationem praefert, Vineti & Glareani notis ad calcem adjectis. Schonhovii vero & Vineti Editt. cum eorumdem Praefationibus ſine notis dein ſaepius aliorum Scriptorum corpori inſertas deprehendi, quemadmodum inter Varios Hiſtoriae Rom. Scriptores partim Graecos, partim Latinos apud Henr. Stephanum inpreſſos A. MDLXVIII. 8°. & Aurel. Allobr. A. MDCXIX. fol. inter Veteres Hiſtoriae Romanae Scriptores Latinos. Sed hujusmodi plures recenſere nihil adtinet. Etſi Sylburgiana Ed. non praetermittenda eſt, quae Francof. MDLXXXVIII. inter Romanae Hiſtoriae Scriptores Latinos Minores T. II. Eutropium e Vineti editione cum Schonhoviana, nonnunquam & cum Baſileenſi conlatum exhibet. Nam quod e Fuldenſi Cod. MS. caſtigatum Eutropium nunc edidiſſe Sylburgium tradit Cl. Fabricius, in eo lapſus eſt, ut recte hic

Cl.

Cl. Grunerus obſervat; nullam enim Codicis mentionem injecit Sylburgius, ſed Schonhovii & Vineti, interdum & Baſileenſis ſive Gelenii editionis conſultae Variantes Lectiones ad calcem rejecit. At T. III. A. MDXC. inter Romanae Hiſtoriae Scriptores Graecos Minores e Bibl. Franc. Pithoei primus Graecam Eutropii Metaphraſin, & e regione ipſum Eutropium e vetuſto codice Fuldenſi edidit, cujus uti & Schonhovii ac Vineti diſcrepantes Lectiones & nonnullas Animadverſiones ſuas adjecit, quas, ſi hujus exemplaris copia mihi prius facta eſſet, integras dediſſem, uti ſelectas expreſſerat Havercampus. A. MDXCII. non MDXCIV. ut aliis viſum, Lugd. Bat. Eutropium & P. Diaconum de Geſtis Romanorum Eutropio additum ad libros XVIII. primum edidit P. Merula, Schonhovii editionem & Cod. MS. qui apud ipſum a Franc. Nanſio erat, ſequutus. Haec MDXCIV. repetita praeter Eutropium & Diaconum integras Vineti & Glareani Obſervationes continet, quas in priore fruſtra quaeſiveris. Prioris editionis vel trina exemplaria penes me ſunt, alterius copiam mihi fecit J. Alberti Vir conſummata eruditione Celeberrimus. Ad meliora exemplaria correctam Editionem, & in minores ſectiones diſtinctam, addita (quod jam a Glareano factum deprehendi) ad Libri oram Chronologia, quae Helmſtadii A. MDCXXI. cura Chriſt. Heidmanni prodiit, etſi ſaepius repetitam comparare mihi non potui. Qui autem de Eutropio optime promeritus eſt, Chriſt.

Cellarius Cizae A. MDCLXXVIII. primum Noſtrum una cum Graeco Metaphraſte e regione poſito edidit, &, quamquam nullo Cod. MS. uſus, ſed ingenium tantum ſequutus eruditis Scriptorem inluſtravit Animadverſionibus, adjectis Editionum, quas contulit, Schonhovii, Vineti, Sylburgii, Merulae, & Hiſtoriae Miſcellae diſcrepantibus Lectionibus: Secundum vero Jenae A. MDCXCVIII. ut titulus praefert. Haec Metaphraſten Latino textui ſubmiſſum exhibet, uti ceterae aliquoties repetitae, quae quoque eamdem hujus Dedicationem praeferunt, & Praefationem, unde forſan deceptus Cl. Havercampus, ſecundam editionem facit Jenenſem A. MDCCXXVI. quae quarta eſt, ut titulus indicat, eademque, ut manus hic illic adlita me docet, qua in Eutropio recenſendo uſus fuit ipſe. Tanaquilli Fabri Editionem, quam praeter Eutropium etiam Aurelium Victorem continentem primum Salmurii A. MDCLXVII. prodiiſſe ait Cl. Fabricius, fruſtra quaerens altera Salmurienſi A. MDCLXXII. uſus ſum. Hic praeter ingenium, nullam, ut ſolet, auctoritatem ſequutus eſt, ac nonnullas notas ſed breves contulit, quas plerasque tamquam a ſe profectas ſuis Animadverſionibus inſeruit Filia Anna, quae in uſum Delphini Pariſiis A. MDCLXXXIII. Eutropium edidit, notisque inluſtravit, de quibus Doctorum judicium vid. in Act. Erud. Ann. MDCLXXXIV. p. 166. Quum vero Vineti, Glareani, Sylburgii & Cellarii Obſervationes jamdiu erant vulgatae, recte miratur Cl. Ha-

ver-

vercampus, qui ſcribere potuerit Doctiſſima Femina, in Eutropio nullum ſibi auxilium fuiſſe, neminem enim in hunc Scriptorem aliquid exaraſſe, quod ſibi videre contigiſſet, ubi tamen El. Vineti Praefationem ſuae adjecit, atque ita ejus Animadverſiones ignorare non potuit. Oxonii A. MDCCIII. Eutropium in lucem emiſit Doctiſſ. Thomas Hearne ſeptem Codd. Mtis uſus, quorum Variantes Lectiones una cum aliis, quas e plerisque optimis Editt. conlegit, cum erudito orbe communicavit, additis etiam quibusdam Animadverſionibus, GRAECO METAPHRASTE, MESSALA CORVINO, JULIO OBSEQUENTE, & ANONYMI ORATIONE FUNEBRI GR. & LAT. IN IMPERAT. CONSTANTINUM CONSTANTINI M. FIL. Hunc ſequutus Sig. Havercampus V. Cl. EUTROPIUM cum METAPHRASI GRAECA PAEANII & Notis integris El. Vineti, Henr. Glareani, Tan. & Annae Fabri, Th. Hearnii, item Selectis Frid. Sylburgii & Chr. Cellarii, quibus adcedunt SEXTI RUFI BREVIARIUM cum Notis integris Cellarii: LIBELLUS PROVINCIARUM: MESSALA CORVINUS, & ANONYMI ORATIO, Lugd. Bat. MDCCXXIX. edidit, in Eutropio, cui Chr. Aug. Heumanni Obſervationes, ſuasque oppido paucas addidit, recenſendo quatuor, in Feſto uno Cod. MS. in Bibl. Lugd. Bat. reſervato uſus, de quibus mox. Amſtelaedami A. MDCCXXXVIII. nitidam Eutropii Editionem procuravit J. D. Van Hoven V. Cl. Havercampum, ſed inprimis Cellarium ſequutus: ſed, etſi nullo Cod. MS. aut Vetuſtioribus Editt. adjutus

nudum edidit Eutropium, nonnullas tamen tum ſuas tum aliorum conjecturas breviores, quod Commentario Critico ampliores deſtinaverat, reſervabatque, ad marginem notavit. Hafniae ejusdem hujus ſeculi LII. in uſum Scholarum Noſtrum recenſuit Laur. Reinhardus V. Cl. nullis itidem Codicibus MSS. uſus, ſed potiſſimum Edd. Vineti, Sylburgii ac Merulae ſequutus perpetuas; ſed ad diſcipulorum captum maxime adcommodatas notas adjecit, praemiſſa de Stylo Eutropii Diſſertatione Philologica, quae ſeſe ſatis commendat. Eodemque anno Coburgi Eutropium in lucem emiſit Jo. Frid. Grunerus V. Cl. qui, etſi aliis quoque ſubſidiis deſtitutus fuit, quam quae Havercampiana Edit. adtulit, egregie, ſi quis, de Noſtro promeritus eſt, perpetuis eum inluſtrans Animadverſionibus, ac Scriptori, quod optimum mihi ſemper viſum eſt, ſua reſtituens, etiamſi in iis lapſum nonnumquam animadverterit, unde ſaepius eadem occupavit, quae ante, quam in Viri Doctiſſimi Editionem incidi, obſervaveram. Ubi vero ab illius conjecturis, quod aliquoties adcidit, disſenſi, id modo, quo decet, qui humanitatem profitentur, monui, quod eodem jure, quo in Aurelio Victore recenſendo ſuam modeſte disſentiendi libertatem non diſplicituram confidebat, ne inique ferat, quaeſo. Quod & aliis dictum volo, in quorum ſententiam pedibus ire ſi non potui, id non animo in ullum injurio, ſed quod certiore argumento ſecus ſentire cogerer, factum ſciant.

Jam

Jam vero poſt tot diverſas editiones, quas, paucis exceptis, oculis meis luſtravi, quid in hac Editione a me praeſtitum ſit, ratio nunc reddenda ſupereſt. Eutropii lectione, quia per tantam annorum ſeriem a Condita Urbe ad ſua usque tempora in brevi quaſi tabella quidquid Reip. Romanae evenerit, amplexus eſt, multum ſemper delectato, ut ea ſaepius repetita magis placuit, ita quotidie evolventi, cumque aliis, quos plurimum ſequutus fuit auctor, conferenti plures conjecturae & emendationes ſubnatae fuerunt, ut tandem (propterea quod Havercampiana deſiderari coeperat) ad novam Editionem animum adjecerim. Quod conſilium cum Fr. Oudendorpio Viro Cl. praeceptore olim honoratiſſimo, at nunc meo omniumque bonorum deſiderio, & quem antea quamdam Eutropii partem ſumma cum voluptate explicantem audiveram, quum communicaſſem, calcar currenti ſubdens Editionem Havercampianam, ad cujus oram Codicem Leidenſem prim. contulerat, mihi obtulit, monuitque, ne in hujus Viri Cl. Variantium Lectionum recenſione adquieſcerem, ſed ceteros Codices ipſe denuo conferrem, quod quam neceſſarium eſſet, conlatio primi Codicis oſtenderet. Parui, nec facti poenituit; hoc enim agenti Vir Cel. cujus alioqui me quantum doctioris famam & merita ſuſpicio, ac veneror, aliud quid egiſſe viſus eſt, quum Codices illos contulerit, ſi quidem contulit, & non niſi loca, ut ſuſpicor, depravata vel dubia inſpexit: quae cauſſa eſt, cur, uti eos denuo con-

conſului, ita quoque novam eorum notitiam dare cogar. *Primus* itaque, uti eum, ut a ceteris dinſtinguatur, cum Havercampo vocavi, in Membranis ſcriptus quartanam formam habentibus praeter Hincmari Epiſtolas Eutropium purum exhibet. Hunc uti a manu, ita a Vetuſtate ſeſe commendare alia manus adlita oſtendit, docens eum *Franciſci Nanſii* fuiſſe, atque ita eumdem, quem ſequutus eſt Merula.

Secundus Chartaceus in f°. qui praeter Eutropium etiam Livii Librorum CXL. Epit. Flor. L. V. Petri Candidi Decembris de origine Fidei librum & ejusdem de Vitae ignorantia Dialogum, Pompon. Melam de Orbis Situ, Genuenſis cujusdam de Liguria provincia libellum, Feneſtellam de Magiſtratibus Rom. Plinii Secundi libellum de Viris Illuſt. Aemilii Probi Clarorum Imperatorum Vitas, T. Pomp. Attici vitam per Corn. Nepotem, Catonis Cenſorii vitam, Salluſtii Catilinam & Jugurth. & Vegetii de Re Mil. L. V. continet, Eutropium non purum, ſed Paulli Diaconi additamentis, uti in prioribus Edd. vidimus, interpolatum exhibet, eodemque, quo illae, modo Paulli libros, ſed ſex adnectit. Uti autem in fine Libri Eutropii X. ſcribitur: „ Explicit Liber X. huc usque hiſtoriam Eutropius compoſuit. Cui tamen aliqua Paulus Diaconus addidit. Incipit Lib. XI. " ita ad calcem initii L. I. quod a *Jano* &c. orditur; haec adſcripta inveni: *In libro in membranis ſcripto talis eſt inſcriptio.* „ Incipit hiſtoria Romana Eutropii

„ Gen-

„ Gentilis usque ad obitum Joviniani Impera-
„ toris cui aliqua Paulus Aquilegienſis Dyaco-
„ nus addidit rogatu Adelberghae Beneventa-
„ nae Ductricis. Deinde idem Paulus ex di-
„ verſis doctoribus colligens a Vallentiniani im-
„ perio usque ad tempora Juſtiniani! quem
„ Landulphus Sagax ſequutus plura & ipſe ex
„ diverſis autoribus excerpens eidem hiſtoriae
„ quoque ſuperaddidit & dilatavit eam usque
„ ad imperium Leonis; quod eſt annus domi-
„ nicae incarnationis octingenteſimus ſextus."

Tertius qui nobis dicitur itidem chartaceus & quartana forma hunc praefert titulum: „ Eu-
„ tropii de Origine, de Regibus, de Conſuli-
„ bus, Senatoribus, & Imperatoribus urbis
„ Romae. Liber p. inci." Hic melioris notae, quam *Secundus*, ac minus interpolatus, quamquam etiam a *Jano* &c. incipit.

Quartus qui nobis vocatur, partim in membrana, in charta partim ſcriptus octavam habet formam hunc praeferens titulum „ Eutropii
„ Viri Clariſſimi Hiſtoriarum de praeclariſſimis
„ Romanorum geſtis;" Incipit vero itidem a *Jano* &c. In reliquis autem libris minus, quam priores, auctus. Septem vero Eutropii libros tantum agnoſcit, quorum fini haec ſunt adſcripta: „ Eutropii Viri Clariſſimi Hiſtoriarum de
„ praeclariſſimis Romanorum geſtis . . . idem-
„ que ultimus cum Dei laude feliciter explicit.
„ Inceptus XXII. Maji expletus fuit die ultimo,
„ ejusdem menſis in praeclariſſima urbe Vene-
„ tiarum." Hinc ſequitur RUFUS FESTUS,

quem poſt Havercampum quoque contuli, ut ſuo loco monui. In fine haec inveni: „ Ex- „ plicit liber Rufi Feſti Viri conſularis de Geſtis „ Romanorum feliciter. Incipit Tractatus de „ motu Julii Caeſaris Auguſti incipiendo a „ triumphis, quos habuit in reditu ex Hiſpania. „ Chronicarum Imperat. Rom. liber nunc ſe- „ quitur, uti & Deſcriptio totius mundi &c." In medio autem Codice haec inveni *pridie Kalendas Junias Anno natalis Domini* 1464. Et hi ſunt Codices MSS. quibus e Bibl. Lugd. Bat. ſe uſum ſcribit Havercampus, nam Cod. MS. Chartaceum in 4°. quem praeter hos eadem Bibl. reſervat, non dignum eſſe, cujus ratio habeatur, unde hunc conferre ſuperſedit: At laudat alterum ſerius a ſe inventum in membrana ſcriptum, quartam quoque formam habentem, cujus in locis dubiis conſulti quaedam excerpta adjecit: Quibus non contentus utrumque Cod. ab ovo ad calcem conferre meum eſſe duxi, ſed vix in ſecundum Librum proceſſi, quin obſtupuerim, tantam iterum a V. Cl. incuriam, & ſupinam negligentiam commiſſam, ut oculis meis credere non potuerim, & ſaepius utrumque evolverim, alterum pro altero a V. Cl. laudatum ratus: Quia vero illos ſatis diſtinguit in charta ſcriptum, quem contemſit, in membrana, quem laudavit, nullo modo excuſari poteſt. Hunc enim Membranaceum *Iſidori Junioris Hiſpalenſis Epiſcopi de Proprietate rerum Librum*, cui additus liber *Imago Mundi* inſcriptus, *Libellus de Mirabilibus Romae*, *Iſido-*

Iſidori Chronicon, *Eutropium*, & *Oroſii Excerpta* continentem ab Havercampo fugitivis oculis inſpectum ipſa, quae excerpſit, loca docent. Equidem Eutropium non tantum Paulli Diaconi magis, quam ceteri, interpolatum exhibet, ſed in plerisque ejus ſenſum, non verba, exprimit, idque corruptiſſime, ita ut primo libro conlato, reliquosque evolvens me non niſi laboris poenitere poſſe facile viderim, & ut indignum abjecerim. Sed ut ex ungue leonem, bina tantum hic proferam exempla, quorum primum eſt, quod ipſe Havercampus producit, unde tamen liquet, eum latere non potuiſſe, cujus notae hic liber eſſet. Vulgata lectio habet L. II. c. V. *T. Quintius Dictator adverſus Gallos, qui ad Italiam venerant, miſſus eſt. Hi ab urbe quarto milliario trans Anienem fluvium conſederant. Nobiliſſimus de Senatoribus juvenis T. Manlius provocantem Gallum, ad ſingulare certamen progreſſus occidit.* Hic vero Codex: *Anno ab urbe condita* CCCLXXXVIII. *tribil' iterum Gallorum . . . vix ame fluvium ad quartum ab urbe lapidem conſedit, facile ſine dubio podere multitius & alacritate virtutis, perturbatam occupatam civitatem niſi otio edentitudine torpuiſſet, ubi atrociſſimam pugnam ſingularem . . . Lucius Mallius de Senatoribus juvenis nobiliſſimus provocatum gallum* &c. Mox vulgata: *Galli fugati ſunt: mox per C. Sulpicium Dictatorem etiam victi.* Codex hic: *Statimque Quintius Titus Dictator cruentiſſima congreſſione confecit, fugati & hoc*

proelio plurimi Galli inſtauratis iterum copiis in bellum victos accaja Sulpitio dictatore ſuperati ſunt. Et ſic ubique: quamquam & in medio Eutropio multa ſunt omiſſa.

Alter vero Chartaceus *Chronicon Univerſale Martini Poeni* manu ſcriptum, & *Faſciculum*, ut titulus praefert, *temporum omnes antiquorum ſcronicas* complectentem typis inpreſſum, multaque alia ſed diverſa manu exarata continet. Hic quidem Eutropium non purum exhibet, nam ſic titulus: „ Incipit Eutropii Romani hi„ ſtoria, cui aliquid Paulus Aquilegienſis Dia„ conus addidit rogatus ab Adelperga Bene„ venti duciſſa." Sed, ubi ipſum Eutropii contextum exhibet, ceteris praeferendus, & *Primo*, qui nobis dicitur, proximus, quemadmodum *Secundum* adpellaſſem, ſi Codd. MStorum ſeriem inmutaſſem, quod non feciſſe piget, quamquam hoc, quia, uti ab Havercampo diſtincti erant, eos contuleram, poſtea me forſan confudiſſet. Itaque hunc *Quintum* vocare coäctus fui, Codices a Viro Cl. juxta annorum ſeriem conlatos ratus, quod ſecus factum deprehendi; nam aut annos non inquiſivit, aut eorum rationem non habuit. Quod enim hunc Codicem recentiſſimis temporibus ſcriptum dicit, non inficior vetuſtiores eſſe, ſed hujus vetuſtatem non inquiſiſſe Virum Cl. eo patet, quod quia recentior videretur, eum rejecerit, quum tamen poſt Paullum Diaconum Eutropio, ut in ceteris, additum, haec inveni: „ Compoſitus eſt hic liber Viennaè in Auſtria anno

„ Do-

„ Domini milleſimo quadringenteſimo ſexage-
„ ſimo " &c. atque ita quadriennio vetuſtior, quam *Quartus*. *Secundi* vero & *Tertii* vetuſtatem adſequi non potui. Horum autem Lectionum diſcrepantias, quantum potui, diligenter conlatas in Variantes Lectiones rejeci, iisque ita uſus ſum, ut, niſi major eorum auctoritas juberet, ab Havercampiana lectione a multis Doctis fide Codicum MSS. recepta rariſſime receſſerim, quod tamen nonnunquam adcidit, ſi eorum, quia *Primo* excepto, non optimae notae nec vetuſtae, cum Vetuſtioribus Editt. conſpirantium conſtantia ferret, etiam in iis, quae hiſtoriae repugnabant, modo ab ipſo auctore profecta mihi perſuaſum eſſet: Uti enim in probatiſſimis Scriptoribus evenire videmus, ut ſeu memoria lapſi, ſive ab aliis, quos imitati fuerunt, decepti aliquando aberrent, vix fieri poteſt, quin, qui per tot annorum ſeriem, & ex variis ac diverſis auctoribus hiſtoriam conligunt, ſaepius peccent: Neque ſcriptorem emendari exiſtimo, ſi loquentem inducamus, uti loqui debuiſſet, ſed uti loquutus eſt, quemadmodum e ſuo calculo quia non ſemper annorum rationem iniit Eutropius, ſed aliorum, quos ſequebatur, hic illic repoſuit, ſaepius in Chronologiam peccavit, quod cum ceteris erroribus, quos videre contigit, ſuo loco monui, qua in re quid a me praeſtitum ſit, Lectoris eſto judicii, cui facilem me ac docilem praebiturus ſum, ſi meliora edoceat. Eorumdem vero Doctorum Animadverſiones, quas Havercampus dederat, exhibui: magis tamen,

men, quia ea erat Bibliopolarum voluntas, quam quia id neceſſarium videbatur. Alioqui quaedam rejeciſſem, quaedam recepiſſem. Sylburgii tamen Editionem ſerius offendiſſe piget, cujus integras dediſſem obſervationes. Quemadmodum Cellarianas ab Havercampo ſerius inventas ſuis locis inſerui. Gruneri quoque notas lubens adjeciſſem, niſi majorem Operis molem aut Typographi, qui in eam Editionem prodendam inpenſas fecit, querelam metuiſſem, quum eam nunc ita recenſui, ut neque illum, neque Editorem poenitere poſſit. Quia vero Cl. Heumanni nonnullas Obſervationes adjecit Havercampus, ceteras cum Cl. Grunero communicatas ex eo deſcripſi. Indices tres novos addidi, quorum primum, quod aliorum venia dixerim, maxime neceſſarium judicavi: Quem enim ex Doctiſſimae Feminae Editione Havercampus dedit, vitiis ſcatere expertus ſum, quique ab aliis compoſiti, aut ſolam Latinitatem, aut Chronologiam ſpectant, ſaltem non omnem rerum ac verborum notitiam exhibent.

De ipſo Eutropio certiora quaedam prodidiſſent Viri Docti, quam vellem! nam qui latius de illo egiſſe dicitur Mollerus, ejus Diſſertationem videre non contigit, ut, quod in Feſto obſervavi, etiam hic, etſi pauciſſimis, quaedam in medium proferre cogar. *Flavii* praenomen Eutropio fuiſſe ſola Sigonii & Balth. Bonifacii auctoritate nititur. Neque enim in Codice manu & typis exarato ullo, neque apud Veteres ejusmodi praenomen obcurrere jam monuit Cl.

Fa-

Fabricius in Bibl. Lat. *Italum* vocat Suidas, ſed uti nomen *Graecum* indicat, ita hoc verbo eum Latine ſcripſiſſe Suidam innuere velle recte conjicit idem V. Cl. Eum Conſtantino ab Epiſtolis fuiſſe, quod Codinus in Select. de Orig. Conſtantinop. tradit, illum in rebus illius Imperatoris, quas oculis ſuis vidiſſe ait, teſtem laudans, ſi verum eſt, ſexagenario major fuerit, neceſſe eſt, quum opus ſuum ſcripſerit, anno circiter Chr. CCCLXVII. quo Valentinianus & Valens ad imperium adceſſerint, vel paullo poſt, quia a Valente jam Orientis imperii potito illud demum ſcribere juſſus eſt. Sub Juliano eum militaſſe plerique ſtatuunt, quia ſe expeditioni ejus in Perſas, interfuiſſe ait, verum aut eodem aut ſimili munere, quo apud Conſtantinum, fungi potuit, quemadmodum in Curia Valentis degiſſe vulgo creditur, non militaſſe. Si vero Conſtantini M. temporibus jam floruerit, liquet fruſtra eſſe, qui eum Auguſtini diſcipulum faciant, illum confundentes cum Presbytero ejusdem nominis & Auguſtini diſcipulo, cujus apud Gennadium mentio facta: quemadmodum eo ſeculo plures fuere Eutropii a Noſtro diverſi, quos omnes recenſere longum foret. *Chriſtianum* fuiſſe credunt multi, quod *Julianum Chriſtianae Religionis inſectatorem* vocat, cum tamen idem in eodem Imperatore vituperat Themiſtius, quem Chriſtianum nemo dicet, praeterquam quod tum alias & graviores praecedentium Imperatorum vexationes non omiſiſſet, quas Oroſius illum alias deſcribens non omi-

omiſit. Alii in eum nimium infeſti Juliani ἡλικιώτην ὁμοῦ καὶ αἱρεσιώτην vocant, cui etiam, quam Conſtantino M. addictiorem contendunt, quod a vero abeſſe facile demonſtrari poſſet. *Sophiſtam* vocant cum Suida alii, eumdemque credunt, ad quem & de quo Libanii exſtant epiſtolae, ubi tamen Cl. Wolfius nunc Noſtrum indicari obſervat, nunc alium quemdam: etſi omnibus iis locis expenſis, ſemper unus idemque intelligi mihi viſus eſt, ut aut ubique Noſter obcurrat, aut nusquam. Sic & Noſtrum eſſe, quem Gregor. Nazianzenus *Magnum* adpellat, Aſiaeque Proconſulem facit Amm. Marcellinus, credunt alii: quo autem ſuam opinionem ſtabiliant, non video. Cum hoc tamen, ſive ille eſt, in quem Claudianus invectus eſt, Eutropius Eunuchus, ſive alius quis, confuſus vel *Vir Clariſſimus* audit, vel *Vir Conſularis*, quod utrumque notae V. C. in Codd. nonnullis repertae ſignificant. Ubi vero ad Valentinianum & Valentem proceſſit (nam male ad Juliani mortem usque ſcripſiſſe ait Sigonius) aliud opus promittit, quod an umquam ſcripſerit, quis dicat? Inde tamen factum putem, ut plura ei opera a Suida aliisque adjudicentur, quemadmodum eum, quem Priſcianus memorat, Noſtrum eſſe Hearnius cenſet, diſtinguendum vero judicat Voſſius. Certe illud, quod promittit, nihil tale indicat, ſed res a Valentiniano & Valente geſtas. Exſtat quidem opuſculum quoddam hunc titulum praeferens „Eutropii Epitome Belli Gallici, ex Suetonii

„Tran-

„ Tranquilli monumentis quae deſiderantur "
quod a Cl. Burmanno ad me inter alia miſſum quum conſuluerim, vidi pauciſſima ex Eutropio (L. VI.) hauſta ibi obcurrere, reliqua ad verbum ex Oroſio (L. VI. a c. 7.) deſcripta, ubi, quod ad illud quoque exemplar neſcio quis notaverat, Cl. Fabric. (p. 391.) docet, quis auctor ſit iſtius opuſculi, *Robertus Stephanus* (a quo inpreſſum A. 1544. titulus docet) *quem honoris cauſſa nomino, hanc Epitomen rerum geſtarum a Caeſare in Gallia ſub Eutropii nomine Commentariis Caeſaris emendatiſſime diligentiſſimeque a ſe impreſſis adjunxit.* Ceterum de ſtylo nihil habeam, quod Doctorum Virorum ſententiis addam.

Metaphraſten Graecum Eutropio ad aliorum exemplum ſubmiſi, & integras Sylburgii Animadverſiones addidi, ac Cellarianas ab Havercampianis diſtinxi. De hoc autem *Paeanio* ſive *Paeania* nihil certo ſtatuere poſſum. Laudant quidem & praeferunt V. D. alterum Metaphraſten *Capitonem*, ſed hunc potius *Paraphraſten* fuiſſe e Fragmentis apud Suidam liquet. Paeanium autem ſaepius a mente Eutropii receſſiſſe, eamque minus percepiſſe ubique patet.

Feſtum ita adornatum addidi, ut pene nunc demum in lucem prodiiſſe videri queat, cujus rei rationem reddidi in Praefatione ei praemiſſa, in qua de Codicibus MSS. agens dixi, Cl. Burmannum Patruum Codd. Leidenſes contuliſſe mihi viſum, at hic monendus eſt Lector,

Feſto

Feſto jam typis deſcripto, a Cel. Burmanno Secundo ipſas conlationes, quas ad exemplaris ſui oram adleverat Burmannus Patruus, ad me miſſas docuiſſe, eas ita cum Leidenſibus conſpirare, ut licet diverſae ex iisdem Codicibus deſcriptae videantur, ſed praeter Nonnii Codicis conlationem non ulterius procedere, quam ad cap. XIII. omnes vero ab ipſo Andr. Schotto ſcriptas, quae igitur cauſſa, cur quaedam conjecturae a Cl. Burmanno ei tributae fuerint, quae Schotto, Nonnii, Pithoei & Baſileenſes Codd. conferenti ſubnatae videntur.

Meſſalam Corvinum ab hac editione excluſi, quia ſcriptor ſpurius, & Liber in molem ſatis auctam excreverat, unde & Anonymi iſtius Orationem abeſſe juſſi. Libellum tamen Provinciarum, quia brevis & non inutilis, addidi.

Hic finem Praefationi inponere potuiſſem, niſi ad Eutropii L. I. c. 12. Diſſertationem de Dictatore P. R. ad operis calcem me adjecturum pollicitus quaedam ab ipſo auctore vel Viris Doctis parum adcurate tradita in hanc diſſerendi materiam diſtuliſſem, quam, quia per temporis anguſtias, quibus circumſcribor, Muſis dicati, digerere, nec per molem libri ſatis auctam addere licet, omiſſa paullo latius explicandi occaſionem adripere nunc cogor.

Eutropii (L. I. c. 12.) verba haec ſunt *Nono anno poſt reges exactos . . . nova Romae dignitas eſt creata, quae Dictatura appellatur . . . Eodem anno etiam Magiſter Equitum factus eſt . . . Dictator autem Romae primus*

fuit

fuit Largius: Magiſter equitum Sp. Caſſius. In anno Livii calculum ſequutus eſt auctor, comprobatum ab omnibus fere recentioribus, cujus rei rationem hanc reddit Pighius, quod Livio adſentiantur Eutropius, Euſebius & Caſſiodorus, quos cum aliis ſequi, quam unum Dionyſium Halicarnaſſenſem mavult; argumento ſane infirmo. Livium enim deſcribit Eutropius, Eutropium Euſebius &c. ita ut in Chronico ipſis ejus verbis locum hunc exprimat, atque ita ad unum Livium recurrendum ſit, qui tamen ipſe, ſi locum diligentius conſulamus; Dictaturam inventam non hoc nono anno poſt reges exactos certo ſtatuit, ſed ejus tantum mentionem factam ait, quia bellum, cujus gerendi cauſſa primus Dictator dictus fuit, nunc intentari coepit. Uti enim apud veterrimos auctores ſe inveniſſe teſtatur, Lartium & Sp. Caſſium primum Dictatorem & Magiſtrum equitum fuisſe, ita diſerte, nec *quo anno* nec *quibus Coſſ.* ſibi conſtare profitetur. Hinc, quia, quod ſequeretur, certum non habebat, contentus dixiſſe, quis Dictator & Magiſter equitum primi e certis Veterrimorum teſtimoniis fuiſſe ſibi viderentur, ſed indagare nequiens *quo modo* vel *a quo* dictus fuerit Dictator, quod alias, quotieſcumque ei conſtiterit, diligenter notare ſolet, hoc in medio relinquens tantum addit *conſulares legêre.* Unde cur Dionyſium magnae fidei & auctoritatis ſcriptorem, quique e Catone, Fabio Pictore aliisque noſtro detrimento perditis Hiſtoricis adcuratiſſime Romanorum Antiquitates ſcri-

pſit, poſtponamus, cauſſam non video: propterea quod modus, quem in primo Dictatore creando obſervatum ait, omnino mori reſpondet, quo ceteri dein dici fuere ſoliti. Sed haec mox.

Jam vero, ſi Livii & Dionyſii loca conferamus, vix dubito, quin huic Dictaturam in annum duodecimum poſt reges exactos differenti adſentiamur: Livius enim de belli Sabini Latinique metu agit, quod ante, quam exarſit, triennii ſpatium intercedere potuit, certe e Dionyſii hiſtoria, qui plebem aere gravi demerſam hoc anno ad bellum Latinum nomina dare detrectaſſe tradit, cum Livio tamen belli hujus cauſſa eumdem Dictatorem & Magiſtrum equitum creatos ſtatuens: Quibus, & quos ſequuntur, ſi fides eſt habenda, Oroſii error facile patet, qui (L. II. c. 5.) primo jam poſt reges exactos anno Sabinum bellum, ac diſſeſſionem plebis a Patribus adcidiſſe ſcribens eodem hoc anno, eademque de cauſſa Dictatorem M. (ut perperam pro M'. legitur) Valerium creatum aït. Feſtus etiam corrupto loco V. *Optima lex.* M'. Valerium M. filium Voluſi nepotem primum Dictatorem creatum tradit: ſed tres minimum errores illo in loco committit, quos etſi emendare conati fuerunt V. D. ab ipſo auctore profectos eſſe e Schedis & Fragmentis nihil hac in re variantibus liquet. Habuit tamen Feſtus, quos ſequeretur, uti e Livii (L. II. c. 18.) loco patet, qui Livius ut credat, Lartium potius, quam Valerium, primum Dictatorem fuiſſe, ad-

duci

duci ſe aït, quod is *conſularis* erat, hic nondum *conſul* fuerat, nam *conſulares legére*, *ita lex jubebat*, *de Dictatore creando lata*. E quibus verbis Sigonius, Pighius, Jenſius aliique conlegere, legem juſſiſſe, ut, qui Dictator crearetur, aut conſularis eſſet, aut conſul. At neutrum inde elici poſſe contendit Cl. Drakenborchius, niſi pro *conſulares legére* reponatur *conſularem legére*, quam emendationem tamen nullus codex admittit, &, etſi admitti poſſet, quo tum illud *legére* referendum ſit, ſe videre negat: unde *conſulares* accipit caſu primo, ut illi dicantur legiſſe Dictatorem, & inde argumentum petat Livius, cur Lartium potius conſulárem, quam M'. Valerium, qui nondum conſul fuerat, primum Dictatorem dictum opinetur, quod veroſimilius ſit, Conſulares ſui potius, quam inferioris ordinis virum ad hanc dignitatem evexiſſe. Neque obſtare huic opinioni, quod alias ſemper Dictator ab alterutro conſule, vel ab uno e Tribunis militum conſulari poteſtate dictus fuerit: quia cauſſa, quae hodie ſilentio ſcriptorum obliterata eſt, fuiſſe potuit, cur id muneris hoc tempore conſularibus datum ſit. Sed huic opinioni revera obſtat, quod non tantum a conſulum alterutro, vel uno Tribunorum militum c. p. dein dici conſueverit Dictator, ſed etiam quod a nemine alio dici potuiſſe omnis Hiſtoria teſtatur. Si enim hoc tempore Dictatoris dicendi jus Conſularibus datum ſit, unde poſtea ſive inſtitutum, ſive mos, quo a Conſule ſolo dici debuerit,

ortus? aut, ſi conſules longius ab urbe abeſſent, ut domum revocari non poſſent, aut Dictatorem dicere tergiverſarentur, cur in caſtris eum dicere juſſi, aut nolentes vi coäcti, nequid detrimenti e mora caperet Reſp. niſi ad eos ſolos hoc jus pertinuiſſet? Certe, ſi hoc tempore tale exemplum fuerit, cur temporibus Tribunorum militum c. p. religio obſtitit, ne non niſi a conſule diceretur Dictator, ita ut Augures eam religionem exemerint? aut, cur, quia alter conſul in proelio obcubuerat, alter e Gallia acciri non poterat, eo deventum, ut Populus Fabium legeret, non *Dictatorem*, ſed qui pro *Dictatore* eſſet? Quo utroque in caſu, ſi umquam, ad Conſulares recurri potuiſſet, ſi, quod numquam credo, iis ullo modo hoc jus conceſſum fuiſſet. Quod autem Livius *legêre* ſcripſit, inde factum putem, quod e Veterum ſcriptis eruere nequiens, quo modo, aut a quo Dictator dictus eſſet, illud incertum reliquerit, quemadmodum nonnumquam alibi, *Dictatorem dici placuit*, *dictus eſt* &c. atque ita L. VIII. c. 15. *Dictatorem ex Senatusconſulto com. hab. c. dixerunt conſules.* L. XVII. 4. *Dictator ab conſulibus ex auctoritate Senatus dictus.* Quum tamen nemo ſtatuet, ab utroque conſule eos fuiſſe dictos; nam praeter tot exempla, quae ab uno conſule Dictatorem dictum clamant, diſerte Dionyſius ὑπ' ἀνδρὸς ἀποδειχθεὶς ἑνὸς de Lartio ſcribit. Sed ſcriptum a Livio, quod quis dixiſſet, non ſatis ſciret: vel etiam, quod Patres, quorum auctoritate etiam primus Dictator

tor dictus fuit, hoc tempore Lartium deſignaverint & Sp. Caſſium, nam, etſi aperte declarare, ne Cloelium obſenderent, non fuiſſe auſos teſtatur Dionyſius, eosque tamen illum praetuliſſe addit, qui Dionyſius diligenter obſervat, legem, quam ratam habuit Populus, Senatusconſulto eſſe factam de Dictatore creando, etiam qua alteri conſulum alterum Dictatorem dicendi jus datum, Lartiumque a conlega Cloelio dictum. ut male ad Auctorem de Viris Ill. ſibi obſervare viſus ſit Machaneus, Poſtumium primum inveniri Dictatorem, qui *dictus* ſit. Dionyſius ſaltem certiora docet, quam Livius, qui multa primis his temporibus facta, uti voluit, eruere non potuit, ita ut L. Quinctius Cincinnatus primus ſit, de quo ei conſtitit, a quo ſit dictus. Aeque enim dubius eſt & incertus in tertio Dictatore, qui demum is M'. Valerius M. F. Voleſi N. fuit; nam prope fuiſſe ait, ut Appius Claudius Dictator crearetur, ſed curae fuiſſe Conſulibus, & Senioribus Patrum, *ut imperium ſuo vehemens, manſueto permitteretur, ingenio, M'. Valerium M. f. Voleſi n. creant.* Quod ita capiendum, ut Conſules & Seniores patrum hunc deſtinaverint, quem dici voluerint, eodem modo, quo Lartium antea. Quod dein aliquoties, factum. Liv. L. IV. c. 17. *Dictatorem Senatus dici juſſit Mam. Aemilium.* c. 23. *Senatus Mam. Aemilium Dictatorem iterum dici juſſit.* Unde ſaepius hunc illum Dictatorem vel ex Senatusconſulto, vel auctoritate dictum legimus. Si

itaque per *conſulares legêre*, Livius intellexit, Conſules & Seniores primum legiſſe & deſtinaſſe Dictatorem, cur hic *Conſulares* ſcribat, non video. Ut certo quidem ſtatuam, Patres Lartium deſtinaſſe, ſed deſtinatum a Cloelio altero conſule dictum eſſe. Scrupulus enim, cur igitur *conſulares*, non *conſularis* legatur, facile tollitur, ſi Livii locum adtentius intueamur, *apud Veterrimos auctores T. Lartium Dictatorem primum, Sp. Caſſium Magiſtrum equitum, creatos invenio. conſulares legêre*, id eſt, Dictatorem & Magiſtrum equitum; nam Sp. Caſſium antea conſulem non minus, quam Lartium fuiſſe, ex hiſtoria & Faſtis notum eſt. Ut Livius velle videatur, Patres legiſſe, id eſt, deſtinaſſe Lartium & Sp. Caſſium, qui Dictator & Magiſter equitum dicerentur. *Ita lex jubebat, de Dictatore creando lata*, id eſt, lex, de Dictatore creando lata jubebat, ut, qui Dictator & Magiſter equitum dicerentur, conſulares eſſent, hoc eſt, conſularis dignitatis viri, ut ego interpretor, ſive eſſent, qui ſemel, ſive qui ſaepius conſules fuerant. Veroſimile enim eſt, eamdem legem de Dictatore latam etiam Magiſtrum equitum comprehendiſſe, quemadmodum Lex apud Ciceronem L. III. de Leg. c. 3. utrumque jungit, AST QUANDO DUELLUM GRAVIUS, DISCORDIAE UNUM ESCUNT, OENUS, NE AMPLIUS SEX MENSES, SI SENATUS CREVERIT, IDEM JURIS, QUOD DUO CONSULES, TENETO: ISQUE AVE SINISTRA DICTUS, POPULI MAGISTER ESTO. EQUITEM CUMQUE QUI REGAT,

GAT, HABETO PARI JURE CUM EO, QUICUMQUE JURIS DISCEPTATOR. ut primum Dictatorem a conſule, a Dictatore Magiſtrum equitum, ut ceteri dici fuere ſoliti, dictos credam, legemque juſſiſſe, ut Dictator, quia ei ſumma deferretur poteſtas, ſummi ordinis, id eſt, conſularis eſſet, itidemque Magiſter equitum, qui a Dictatore ſecundus eſſet, ejusque abſentis vices obtineret, quod ſaltem in his, aliisque non paucis obſervatum fuit. Quod enim dein & alii dici coeperunt, haud ſecus factum, ac nonnumquam in Dictatoribus videmus, quod certos quosdam ad rem gerendam magis idoneos judicarint. Uti autem Dictatori Magiſter equitum jungitur, ita hic ab illo, ſimul ipſe dictus erat, dicebatur, ut illud Eutropii *eodem anno* ad *novum* referendum ſit. *Lartium* autem, non *Largium* ſcribendum eſſe docent V. D. ad Liv. L. II. c. 10. ubi de Sp. Largio, ſive Lartio agit, qui cum T. Herminio conſul fuit A. U. CCXLVII. & frater erat hujus primi Dictatoris praenomine *Titi.* ut mirer ad Flor. L. IV. c. 2. 91. Cl. Dukerum notare, *Sp. Largium* Dictatorem creatum, quum conſul eſſet. Ceterum Eutropii Auguſtum ſub Dictaturae nomine regnaſſe eodem hoc loco ſcribentis error a Cellario recte notatur.

Tranſeamus ad ejusdem L. c. 20. ubi Dictatorem Furium Camillum damnatum & civitate expulſum ſcribit, quod praedam male diviſiſſet. Nempe, quod inique ferebat plebs, decimam praedae partem Apollini voverat: ſi tamen Livius,

cui adſentiuntur alii, audiamus, invidiae cauſſa fuit, quod *albis equis* in triumpho uſus eſſet, (Liv. L. v. c. XXIII. Plut. in Cam. p. 132.) Ut perperam ad Curtium & Florum neget Freinſhemius Camillum ſibi ab hoc facto invidiam conflaſſe, quia inter triumphi ſolemnia erant equi albi. Quod ſi verum eſſet, eorum uſum jam ante Camilli tempora fuiſſe ſtatuendum: Unde erroris arguitur Vir. Doctiſſ. ab Ampliſſ. Cupero ad Auctorem de Mortibus Perſec. c. 16. qui tamen, quum eos Camillum primum in triumpho adhibuiſſe recte obſervat, cum aliis V. D. dein moris fuiſſe, ut triumphantes albis equis uterentur, opinatur, cumque pluribus Plutarchum erroris incuſat, ſcribentem, nullum ante Camillum non ſolum, ſed etiam inſequentium Imperatorum ita triumphaſſe. Verum argumenta, quibus ſuam opinionem tueri conatur, a Poetis petita ſi audienda, jam Romulum ejusmodi triumphum egiſſe credendum. Prop. L. IV. El. 1. vſ. 31.

Quatuor hinc *albos* Romulus egit equos.

Scio quidem Virum Cl. nuper octo Propertii verſus ſecus diſpoſuiſſe, & pro hoc legi maluiſſe

Quatuor hinc *alter* Romulus egit equos.

quia non videt, cur poëta Lucumonem praeponat Tatio & Romulo, aut oves armis miſceat, qui totus in eo eſt, ut fictiles deos, vilia ſacra, pellitos patres, nuda ſude armatos milites narret, qui ergo & unde hos inter albi equi? ſed, quia in tam exiguis rebus, uti tum erant tem-

pora,

pora, verſatur Poëta, unde tam cito ad Camilli tempora tranſeat, non video. Quum ſi hiſtoriam, ad quam reſpicit poëta, conſulamus, omnia ſana ſint. Lucumo enim Tuſcorum Lingua regem ſignificat, ac duodecim Lucumonibus, qui totidem Tuſciae populis imperabant, unus praeërat, Aeneae jam temporibus ante Romam conditam, Lars adpellatus, (vid. V. D. ad Liv. L. I. c. 34, Serv, ad Aeneid. Virg. II. 278. L. VIII. vſ. 65. & 475.) Jam vero Romulus contra Tatium dimicans a Lucumonibus auxilia petierat, unde quidam Lucumo cum exercitu venit, illi opem laturus, cui, Tatio poſt foedus in urbem recepto, etiam urbis partem dedit Romulus, quae *vicus Tuſcus* adpellata. Quum igitur Lucumonis ac Tatii meminiſſet Propertius, Romulum iis, non Camillum adderet, neceſſe erat, quemadmodum *Hinc Tities*, *Ramnesque viros*, *Luceresque colonos* jungit. Uti enim *Tities* & *Ramnes* ſive *Titienſes* & *Ramnenſes* a *Tito Tatio* & *Romulo* dictos conſtat, ſic *Luceres* a *Lucumone* adpellatos e Junio tradit Varro de L. L. IV. p. m. 14. vid. Serv. ad Aen. V. vſ 560. Sed ipſe hunc locum tuetur Propertius El. II. ejusdem L. vſ. 49.

Et tu, Roma, meis tribuiſti praemia Tuſcis,
Unde hodie vicus nomina Tuſcus habet.
Tempore quo ſociis venit *Lucomedius* armis,
Atque Sabina feri contudit arma Tati.

Ubi iterum tres iidem obcurrunt: nam *Lucomedium*, ſive *Lucomonium*, ut J. Goropius legit,

eumdem eſſe, qui ſupra *Lucmo* ſive *Lucumo* nuncupatur, uti Broukhuſius obſervat, ita nemo in dubium vocabit. Ut ad Florum L. I. c. 5. recte obſervat Cl. Dukerus poëtas ita per prolepſin fuiſſe locutos, tam Propertium, quam Ovidium L. VI. Faſt. vſ. 724. de Poſtumio Tuberto, qui aliquot annis ante Camillum triumphavit,

Unde ſuburbano clarus, Tuberte, triumpho,
Vectus es in niveis, Poſtume, victor equis.

Sed redeamus, unde digreſſi ſumus. Certe, quod Camillo haéc res odium pepererit, declarat, eum primum fuiſſe, qui albis equis uteretur, unde Liv. L. V. c. XXIII. *triumphus omnem conſuetum honorandi diei illius modum aliquantum exceſſit. Maxime conſpectus ipſe eſt, curru equis albis juncto urbem invectus .... triumphusque ob eam maxime rem clarior, quam gratior.* Non tantum enim ſacer albus color, ſed ſacri equi albi, Soli, Lunae, & inprimis Jovi: Curt. L. III. c. 3. *Currum Jovi ſacratum albentes vehebant equi, hos eximiae magnitudinis equus, quem Solis adpellabant, ſequebatur.* & hinc, non aliam ob cauſam, Camilli currum Deorum regi & patri dicatum vocat Plut. in Cam. p. 132. unde Romani, teſte Livio d. l. in religionem traxerunt, quod Jovi Solique ſe aequaſſet Dictator. Sed & alia invidiae cauſſa facto huic inerat. nam quod Hadr. Junius, & Barth. in Adverſ. & ad Sueton. Aug. c. 96. Oudendorp. Vir. Cl. obſervat, equi albi, & muli tyrannidem adfectantium vel exercentium erant, & hanc potiſſimum

caus-

cauſſam Camillo invidiam peperiſſe, ex Agrippae Oratione apud Dionem conligo, in qua de iis agens, qui, quod tyrannidem adfectaſſent, poenas dederant, ϗ ἀκούεις, inquit, ὅτι τὸν Κάμιλλον ὑπεξώρισαν, ἐπειδὴ λευκοῖς ἵπποις ἐς τὰ ἐπινίκια ἐχρήσατο. Certe Hieronymum Syracuſanum quadrigis equorum alborum interdum ex regia procedentem, more Dionyſii Tyranni, in odium apud ſuos incurriſſe tradit Livius L. XXIV. c. 15. ut Camilli ob hanc rem damnati, & in exilium abire coäcti exemplum inſequentes facile deterruerit, quo minus eum imitarentur: praeterquam quod nullius dein ita triumphantis exemplum e tota Hiſtoria adduci poteſt, quamdiu libera Reſpublica. Id, quod Plutarchum voluiſſe egregie ad Sueton. d. l. oſtendit Oudendorpius meus. Non ignoro, Viros Doctos Maderi obſervationem ad Onuphrium Panvinum laudare hoc modo triumphandi honorem Senatus decreto concedendum fuiſſe ſcribentis, acſi ideo in invidiam incurriſſet Camillus, quod ſuo arbitratu, non Senatus conſenſu ita triumphaſſet, ſed non minus ſcio, & Zonaram, & Panvinum & Maderum erraſſe. Hic enim opinionem e loco Libri Dionis nobis incogniti tuetur, niſi numerus typothetarum incuria corruptus ſit, quod verum opinor, citat enim L. XXX. 220. pro XLIII. 220. ubi Dio, Senatum decreviſſe . . . ut *Caeſar* in triumpho *equis albis.* . . . uteretur. Et hoc eſt, quod innuo, nemini libera rep. alborum equorum uſum fuiſſe, ſed peculiari Senatus decreto

creto Caeſari jam omnia tenenti, ac plane tyranno conceſſum: quod ſi poſt Camillum in conſuetudinem abiiſſet, hic non erat, cur a Dione inter majores honores Caeſari conceſſos memoraretur, quod tamen tamquam novum & inuſitatum literis mandatum totus locus oſtendit. A Caeſare vero inſequentes Imperatores, & de iis, non prioribus, agit Lactantii locus, hoc etiam jus ſibi vindicarunt ita, ut quotiescumque minorum ducum exempla hoc honore uſorum deinde proferantur, ab Imperatoribus, quorum ſub auſpiciis rem geſſerant, ejusmodi triumphus iis conceſſus fuerit, unde Tibull. L. I. El. VIII. vſ. 27.

At te victrices lauros Meſſala gerentem,
Portabat niveis currus eburnus equis.

L. II. c. 8. *Lucius Papirius*, inquit, *profectus eſt ad id bellum cum bonore Dictatoris: Qui cum Romam rediſſet, Q. Fabio Maximo, Magiſtro equitum, quem apud exercitum reliquit, praecepit, ne ſe abſente pugnaret. Ille, occaſione reperta, feliciſſime dimicavit, & Samnitas delevit. Ob quam rem a Dictatore capitis damnatus, quod ſe vetante pugnaſſet, ingenti favore militum & populi liberatus eſt, tanta Papirio ſeditione commota, ut pene ipſe interficerctur.* Dictatorem optima lege creari, indeque quam pleniſſimum poſſet, jus habuiſſe etiam vitae ac necis, a quo provocatio non erat, tum omnes ſcriptores teſtantur, tum ipſa ratio docet, nec quemquam fore, qui dubi-

dubitet, opinor, alioqui probaturus. Verum an ab hoc magiſtratu provocatio dein data ſit, multi ambigunt, certo ſtatuit Feſtus, cujus locum ſibi non lectum profitetur Jenſius, ſed idem eſt, de quo ante, V. *Optima Lex. Poſtquam provocatio ab eo Magiſtratu ad populum data eſt, quae antea non fuit, deſitum eſt dici, ut qui optima lege, ut pote imminuto jure priorum Magiſtratuum.* Jam vero prima lex Valerii de provocatione ante Dictaturam inventam lata eam comprehendere non potuit, certe non comprehendiſſe eo liquet, quod Lartius aliique, ut Livius & plures teſtantur, ſine provocatione creati fuerint. Ut ad A. U. C. cccv. procedendum ſit, cum Valerius & Horatius Coſſ. legem tulerunt, *ne quis ullum magiſtratum ſine provocatione crearet, qui creaſſet, eum jus faſque eſſe occidi.* & *M. Duilius deinde tribunus plebis plebem rogavit, plebesque ſcivit, qui plebem ſine Tribunis reliquiſſet, quique magiſtratum ſine provocatione creaſſet, tergo ac capite puniretur* Liv. L. III. c. 55. quam legem ab alio Valerio conſule, & ita tertium ab eadem familia, diligentius ſanctam idem notat L. X. c. 9. Hinc Viri Docti ſtatuantne a Dictatore provocationem datam fuiſſe, an vero, quia extraordinarius erat magiſtratus, iis legibus exemtum credant, ambigunt. Cum Feſto facit Pighius aliique; alteram opinionem tuetur Jenſius. Doujatius ad Livii locum cenſet, eas leges reſpexiſſe magiſtratus novos, antea numquam creatos, atque ita Dictatoribus, qui jam ſaepius antea dicti

hiantis conatus obprimendi cauſſa Cincinnatus Dictator dictus erat, a Magiſtro equitum Dictatoris juſſu vocatus, ut cauſſam diceret, tergiverſabatur quidem, fugiensque fidem plebis Romanae implorabat, ut opem ſibi ultimo in diſcrimine ferrent, neve ante oculos ſuos trucidari ſinerent; non vero Dictatoris uſurpatum jus incuſabat, aut ad legem de provocatione confugiebat, ſed ſe obprimi Patriciorum conſenſu, quod plebi benigne feciſſet, querebatur, cumque a Servilio Ahala, quod dicto ei audiens non eſſet, obtruncaretur, non Dictatorem Maelium jure caeſum pronunciantem & evincentem, ſed Magiſtrum equitum apud plebem criminabantur Tribuni plebis. Et, ſi umquam, certe in facto ab auctore memorato, legis, ſi qua ad Dictatorem pertinuiſſet, mentio fieret, neceſſe erat. Fabii pater, qui ipſe ter conſul fuerat, & Dictator, ſi quis ullus, hujus rei ignarus eſſe non poterat, in ſummo animi angore provocat, ſed provocationi non cedere Papirium videns, non meminit legis, quod tum maxime conduxiſſet, qua ſine provocatione Dictatores diei coeperint, ſed dolens Dictatori jus eſſe, quo provocationi non cederet, cui vel rex Tullus Hoſtilius, unde forſan Dionyſius Dictaturam ἐξουσίαν μείζονα βασιλικοῦ σχήματος vocat, ceſſerat, cum filio procubuit ad Dictatoris genua, & iram illius deprecatus eſt. Ipſe Populus, qui, quia fori ejus fuiſſet, ſi provocatio a Dictatore daretur, Papirio reſiſtere debuiſſet, nunc tamen ad preces converſus, Tribuni plebis

bis vindices alias, inclinatam quoque rem in preces ſubſecuti, orare Dictatorem inſiſtunt, ut veniam errori humano, veniam adoleſcentiae Q. Fabii daret. ut tandem eum populi precibus donarit, & Eutropius erret, eum militum & populi favore liberatum, tantamque Dictatori invidiam commotam fuiſſe, ut ipſe pene interficeretur. Fabius quidem antea militum opera ab exercitu fugerat, ut Romae inploraret opem, quando parum abfuit, quin res ad ſeditionem perveniſſet, uti & in Caſtra reverſo a Dictatore alienati fuere milites, quod ſuis precibus negaſſet id, quod populo dederat; non tamen aut ſeditio mota, aut Dictatoris vitae periculum fuit. Ut ex his manifeſtum eſſe opiner, Dictatoris *hoc jus nulla lege imminutum fuiſſe*: propterea quod ipſa Fabii patris aliorum Dictatorum exempla laudantis, qui mitiores in Magiſtros equitum aberrantes fuerant, oratio oſtendit, ipſum non minori imperio hanc lenitatem adſcribere, ſed ingenio, quo jure, quod habebant, non uſi in mitiorem partem inclinaverant. Neque, ſi majori, quam par erat, poteſtate uſus eſſet, aut jus lege ademtum ſibi vindicaſſet, Senatus tam laetus, laetior populus circumfuſi ac gratulantes hinc Magiſtro equitum, hinc Dictatori eum degreſſum templo proſecuti fuiſſent.

L. VI. c. 20. *Caeſar vacuam urbem ingreſſus, Dictatorem ſe fecit. Inde Hiſpanias petiit.* Caeſarem non Dictatorem factum niſi poſt, quam ex Hiſpania reverteretur, bene hic obſervant

 Docti,

Docti. Confirmant Appian. L. II. B. C. p. 457. Dio L. XLI. p. 170. & ipſe Caeſar L. II. B. C. c. 21. ut mox videbimus. Florus etiam L. IV. c. 11. 21. tempora confundit, *quam urbem pene vacuam metu Caeſar ingreſſus conſulem ſeipſe facit.* nam hoc poſtea factum, cum Dictator Comitia, quorum cauſſa creatus erat, habens cum P. Servilio conſul crearetur, ut ipſe ait L. III. c. 1. *Dictatore habente Comitia Caeſare, conſules creantur Julius Caeſar, & P. Servilius. is enim erat annus, quo per leges ei conſulem fieri liceret.* Quia priorem inter & hunc conſulatum decennium erat transactum, quod unicum forſan non contra leges fecit. Dictaturam enim hanc (de ceteris mox) contra jus fasque iniit, geſſitque. Etſi non deſunt, qui nunc Dictatorem creatum velint majorum more, alii a Senatu, a populo alii, contrarium tamen evincitur ipſius Caeſaris teſtimonio. Appian. d. l. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς Ῥώμην παρῆλθε, καὶ αὐτὸν ὁ δῆμος πεφρικὼς ᾑρεῖτο Δικτάτορα, οὔτε τῆς βουλῆς ψηφισαμένης, οὔτε προχειροτονοῦντος ἄρχοντος. Plut. Caeſ. 725. αἱρεθεὶς δὲ δικτάτωρ ὑπὸ τῆς βουλῆς. Quod ſi verum eſſet, tacitus non praetermiſiſſet Caeſar, qui contra d. l. *Tarracone diſcedit, pedibusque Narbonem, atque inde Maſſiliam pervenit. Ibi legem de Dictatore latam, ſeſeque Dictatorem dictum a M. Lepido Praetore cognoſcit.* Nempe Μάρκος Αἰμίλιος Λέπιδος τῷ τε δήμῳ συνεβούλευσε στρατηγῶν δικτάτορα τὸν Καίσαρα προχειρίσασθαι. καὶ εὐθὺς εἶπεν αὐτόν. Uti Dio refert d. l. ut e Plebiſcito Caeſar Dictator

dictus,

dictus, ſed tamen a Praetore Lepido, quod *patrio more* factum ſcribi a Cl. Grunero miror, cum Dio non κατὰ τὰ πάτρια ſed diſerte παρὰ τὰ πάτρια ſcribit. Nihilque verius eſt. Quamquam & hoc exemplo deceptus Plutarchus in Marcell. p. 312. ὁ γὰρ δικτάτωρ οὐκ ἔστιν ὑπὸ τοῦ πλήθους οὐδὲ τῆς βουλῆς αἱρετός. ἀλλὰ τῶν ὑπάτων τὶς ἢ τῶν στρατηγῶν προελθὼν εἰς τὸν δῆμον, ὃν αὐτῷ δοκεῖ, λέγει δικτάτορα. Sed ſi Dionyſium & Dionem excipias, ceteros e Graecis Romanorum rituum & Antiquitatum parum gnaros fuiſſe, eos adtentius evolventi facile liquebit: etſi forſan Plutarcho ſubcurri poteſt, ſi τῶν στρατηγῶν, quo verbo alias de *Praetoribus* utitur, hic *Tribunorum Militarium* interpretemur. Nulli enim niſi Conſulum alteri, vel uni dein Tribunorum Militarium c. p. Dictatoris dicendi jus fuiſſe antea vidimus: nam Syllae ab interrege & in Comitiis dicti exemplum contra leges & inſtituta fuiſſe negabit nemo. Lepidus autem Comitia habere non poterat, quia Praetor, multo minus Dictatorem dicere, quem etiam in Comitiis dici non licebat. Fruſtra enim eſſe, qui e Liv. L XXII. c. 8. Camillum Comitiis Centuriatis Dictatorem dictum ſtatuunt, egregie oſtendit Drakenborchius, quia illa habita ſunt de Camillo ab exilio revocando, non de Dictatore creando. Sed omnia haec Cicero ad Att. L. IX. Ep. 9. evertit *In libris habemus non modo Conſules a Praetore, ſed ne Praetores quidem creari jus eſſe, idque factum numquam, eo non eſſe jus, quod majus imperium a minore rogari non ſit jus.* & Ep. 15. *Volet*

 enim

enim credo Caeſar *SC. facere. Volet Augurum decretum . . . . vel ut Conſules roget Praetor, vel Dictatorem dicat, quorum neutrum jus eſt, ſed ſi Sylla potuit efficere; ab Interrege ut Dictator diceretur, cur hic non poſſit?* unde colligere licet, Caeſarem ante jam efficere conatum fuiſſe, ut Dictator diceretur, & quidem a Lepido, qui ejus populique auram captans Caeſarem quaſi propoſuit, ut Populi voluntate crearetur, cujus precibus concedere, ut crearetur, videri voluit. Quod ſi expenderent V. D. Lucani locum, quem ad Dion. citat Cl. Fabricius L. v. vſ. 382. dubito, an ſollicitarent:

> Populoque precanti
> Scilicet indulgens, ſummum Dictator honorem
> Contigit, & laetos fecit ſe conſule faſtos.

ſed, uti contra leges nunc Dictator dictus eſt, ita contra jus faſque Dictaturam hanc ſine Magiſtro equitum geſſit, unde eam invidia plenam XI. die, quam dictus erat depoſuit. Praeterquam enim quod lex atque inſtitutum utrumque jungunt, variae erant cauſſae, cur Magiſtri equitum indigere non poſſet Dictator. Quemadmodum recte ad ſua uſque tempora nullum Dictatorem ſine Magiſtro equitum fuiſſe ſcribit Dionyſius. Etſi Livius, quod Sigonium male negare ubi notat Jenſius, ipſe lapſus eſt, qui ſcribat non ſolum L. VII. 6. ſed & L. II. c. 18. nec nomen Magiſtri equitum, neque verba *Magiſtri equitum* obcurrere, eos nonnumquam omittit, ut L. VII. 6. IX. 29. (nam L. II. c. 18. uti antea

vidi-

vidimus, *Sp. Caſſium* diſerte exhibet) hoc enim non aliam ob cauſſam factum, quam quod nihil memorabile geſſerint, aut ab auctoribus, quos ſequutus eſt, ipſis omiſſi fuerint, unde nonnumquam ipſos Conſules ſilentio praetermittit, qui tamen ex aliis & Faſtis noti. quemadmodum in Dictatoribus recenſendis, quos omnes in unum conlegi, & ſingulos cum ſingulis ſuis Magiſtris equitum in ſua tempora digeſſi, hos a Livio omiſſos equitum Magiſtros aliunde erui. Semel tamen accidit, ut Dictator Magiſtrum equitum non habuerit, nempe Buteo, quem, quia ob inuſitatam cauſſam creatus erat, Senatus explendi gratia, & quia alter Dictator in bello abſens ſuum habebat Magiſtrum equitum atque ita inauditum quid, duos ſimul Dictatores eſſe, Magiſtri equitum non indigere opinabantur. Quod quodammodo verum, etſi ſe ipſe Dictatorem ſine eo non probavit, & ſtatim abdicavit. Sed Caeſari hoc forſan exemplum ſequuto alia quaedam evenire potuiſſent, ad quae gerenda Magiſtri equitum opera indigere non potuerat: certe in ceteris Dictaturis, quamquam omnia adverſus leges facta, Magiſtros tamen equitum ſibi ipſe dixit. Quo autem modo, aut a quibus deinceps dictus ſit, nuſquam lego; niſi quod extra Italiam ſecundum Dictator dictus ſit contra legem, idque in annum etiam contra legem, unde Augures hanc Dictaturam vitii arguere veriti, Antonii Magiſterium ultra tempus prorogatum accuſabant, ſed nihil aliud efficiebant, quam ut multo riſu exciperentur. ſic in decen-

nium Dictator, tandem in perpetuum creatus eſt. Unde Antonius adſcribi juſſit in Faſtis ad Lupercalia C. CAESARI DICTATORI PERPETUO &c. uti & in numis hodie videre eſt. Ad Eutropii autem L. v. c. 9. Syllam cum faſcibus XXIV. proceſſiſſe, idque a nemine umquam factum obſervat Glareanus, quod, etſi nullo ſcriptoris teſtimonio confirmat, e Livii Epit. LXXXIX. hauſiſſe videtur. illa enim hunc errorem committit: nam tanto numero gaviſos fuisſe omnes Dictatores ſatis conſtat, unde iterum novum quid accidit Caeſari, quod Dio L. XLIII. 220. inter honores nemini umquam conceſſos recenſet, ut, quos in prima & ſecunda Dictatura habuerat, iis adderet, quibus in tertia utebatur, ut tum LXXII. jam habuerit, quibus, ut Fabricio ad Dion. videtur, mirum, ni duodenos e conſulatu, quem una cum Dictatura gerebat, junxerit. ut aut Epitomae ab ignaro Librario haec adſuta videantur, aut cum V. D. pro *quod nemo quidem unquam fecerat* legendum *viderat*, nempe id aetatis, quia ab Hannibalis ex Italia diſceſſu ad Syllae tempora per CXX. annos Dictator nullus fuerat. Pauca haec de multis, quibus ſi plura ad haec loca, vel recentiorum etiam opiniones confutandas facientia proferre liberet, nimis amplus hanc in rem exſpatiandi campus pateret, quae in opportuniora tempora differentis hos excurſus ne inique feras, B. L. ſed conatibus meis non niſi publicae Literariae rei conſulere adnitentis ut faveas, obnixe rogo.

D. LU-

D. LUDOVICO A FLANDRIA

S. CUBICULI CAESARIS PRAEPOSITO, AC HOLLANDIAE GUBERNATORI, ANT. SCHONHOVIUS S. D.

Cum adminiſtrandae reipub. ratio omnis fere peti ſoleat aut e praeceptis Philoſophorum, aut ab Hiſtoriae exemplis: nos haec libentius a Romanis accipere conſuevimus, quod imperium eorum non modo ampliſſimum, & rerum geſtarum magnitudine praeclarum, verum etiam melioribus inſtitutis & legibus, quam caeterarum nationum, gubernatum fuerit. At vix aliquem in tanto ſcriptorum ejus gentis numero reperire liceat, qui juſta brevitate, res tantum publicas & civiles ab initio conſcripſerit, ſi unum Eutropium excipias: qui licet ſcripſit poſterius, neque tamen minor eloquentia, & judicio etiam ſuperioribus fuit eminentior. Quod quo minus hactenus apparuerit, in cauſa fuit deformitas ipſius, quam intulit ei Paulus Diaconus. Is enim, jubente (ut notatum invenio) Domina Adilbergha, Deſiderii Longobardorum regis filia, & conjuge Archi Beneventani ducis, non ſolum auctoris hujus hiſtoriam duobus libris ſuis produxit, ſed ipſam pene quoque invertit, dum multa ei de ſuo addidit, multaque paſſim ademit, aut tranſpoſuit. Id quod ego cum ex collatione integerrimi exemplaris (quod ſubminiſtravit nobis R. D. Abbas ac Praepoſitus S. S. Joannis & Bavonis apud Gandenſes) deprehendiſſem, nolui committere, quin tam utilem auctorem integritati ſuae reſtituerem, ſyncerumque ederem, ne poſthac

(quod

(quod doctiſſimis etiam uſuveniſſe videmus) Paulina pro Eutropianis citentur: quae quantum diſtent, aliorum eſto judicium. Tanta certe clade hunc ille affecerat, ut nulla inveniri impreſſa exemplaria, quae caſtigationem ſuſtinerent, a me potuerint. Quare totum ipſe deſcribere coactus ſum. Quem laborem publicae utilitatis ſtudiorum cauſa ſuſceptum, ideo nomini tuo dedicare volui, quod unus ſis inter heroas noſtros, qui de literis optime judicare potes. Bene vale. Brugis, Cal. Julii. Anno a Natali Domini 1545.

ELIAS VINETUS

LECTORI S.

Abundanter de rebus & copioſe ſcripſerant Graeci Latinique authores permulti, quorum libros fuerunt qui ſtatim contraherent. Eutropius contra, res Romanas ab Urbe condita ad ſuam usque aetatem breviſſime explicuerat: quo ſic Valentem, qui omnium literarum ignarus ad Imperium perveniſſet, ad ſuperiorum ducum principumque Romanorum res geſtas percurrendas alliceret. Invenit vero ille, qui ex L. Anneo Floro, Euſebio, Sexto Victore, Hieronymo, Rufino, Oroſio & aliis, tam multa infercirent, ut exemplar Baſilienſe Anni Chriſti M. D. XXXII, majus ſit decuplo, quam quod ab authore ipſo editum fuerat. Illorum epitomas conqueruntur literarum ſtudioſi cauſam fuiſſe, cur Polybii, Trogi, Victoris, Ulpiani, & aliorum Juriſconſultorum praeclara ſcripta interciderint; ſed qui Eutropii Breviarium ita labefactaverant, quanto ſint de literis melius meriti, tuum eſto judicium. Ego certe boni authoris vicem diu & multum dolui, donec incidi tandem in antiquum illum Dominicalium Burdegalenſium librum, ex cujus fide tam integrum damus,

mus id opus, ut nunc primum editum videri poſſit.

Si quisquam eſt autem ex elegantiae ſtudioſis, cui titulus a nobis repoſitus, inſolens atque adeo barbatus, propter vulgarem Breviarii ſignificationem eſſe videatur: is ſciat, ſcriptum librum, cujus antiquiquitati vel hoc loco plurimum tribuimus, ita habuiſſe, nec eſſe cur rejiciamus, poſtquam Plinius & Suetonius breviarium pro commentario, & ut nunc vulgo dicitur, epitome, multis locis uſurparunt: quamvis ſcribat Seneca in ea epiſtola quae ſuarum trigeſimanona inſcribitur, ſuo tempore vulgo *Breviarium* dici coeptum, quod ante, cum Latine loquerentur Romani, *Summarium* vocabatur.

De authore ſolum hoc comperimus, Breviarium hoc rerum Romanarum ad Flavium Valentem Auguſtum conſcripſiſſe, qui cum Valentiniano fratre imperare coepit, ut putet Hieronymus, Anno Chriſti CCCLXVII. in cujus Breviarii libro ultimo obiter hoc de ſe attigit, militaſſe ſub Juliano Auguſto, ejusque in Perſas expeditioni interfuiſſe. Quod ſi praeſtitiſſet, quae in extremo eodem libro decimo pollicetur, illic fortaſſe plura de ſe memoriae prodidiſſet. Chriſtianum ſunt qui fuiſſe conjiciant ex his de eodem Juliano: *Nimius religionis Chriſtianae inſectator, perinde tamen ut cruore abſtineret.* ſcripſeruntque quidam nuper, quod monachus fuerit, & D. Auguſtini diſcipulus: ſed non ego credulus illis, qui nihil probant. nam neque unus apud Ammianum, Proſperum, Gennadium & alios etiam eodem tempore, Eutropius: neque in iis authoribus quicquam, quod ad hunc pertinere Eutropium aſſeverare poſſis. Hoc tantum addiderim, Conſtantinopolitanum, ſeu quem ſe memorat Ammianus Marcellinus in extremo libro trigeſimo primo, Graecum & militarem fuiſſe, ex his poſſe conjici: primum, quod ejus nomen unicum ſit, & Graecanicum: deinde, quod oratio non admodum Romana (niſi ſi id ſaeculo illi malis adſcri-

bere) tum quod belle ſit ſequutus, quae in eo orbe ſunt geſta: poſtremo, quod ad eum ſcripſit, qui apud Conſtantinopolim, partem Imperii Romani Orientalem adminiſtrabat. Vale: Burdegalae, XV. Cal. Junias. MDLIII.

ELIAS VINETUS GUILIELMO GUERENTAE

S. P. D.

Eutropium noſtrum quumprimum acceperis, (promiſit Enguilbertus Marneſius Pictavis Lutetiam tibi miſſurum) Nicolao Grouchio perferendum cures velim. Eum enim, & Florum, & Solinum jam diu avidiſſime expectat: quod quum ego Burdegalae anno a Chriſto nato MDXLIIII emendare aggreſſus, exemplaria conferrem, antiquum illum librum viderit, (vidiſti & tu) legerit, & mirifice probaverit. De illis autem aliis poſtea cum eodem Marneſio agam, homine perquam probo, mihique amiciſſimo. Mea namque in Sacroboſcium ſcholia, tam foede contaminata, illiſque immiſta longe ineptiſſima, Lutetiae meo nomine omnia nuper edita, me monuerunt, ut diligenter etiam atque etiam poſthac videam, cui lucubratiunculas meas publicandas committam. Sic *ἁλιεὺς πληγεὶς νόον οἴσει*: quamvis ſi ſine periculo nemini ſapere licet, felicius ſapiunt, qui alieno periculo ſapiunt. Vale Burdegalae.

RE-

REVERENDO IN CHRISTO PATRI AC DOMINO,

D. RUDOLPHO,

ABBATI DOMUS FAVORINAE APUD SARUNETAS IN RHAETIIS, H. GLAREANUS

S. P. D.

De noſtris in hunc authorem lucubrationibus dicturus, optime Antiſtes ac Praeſul integerrime, primum de ipſo authore verba faciam: nec id, quod forſan alicui videri poſſit, temere, ſed prope coactus. Fuit ſane ante annos aliquot, cum authores inemendati vulgo nullo diſcrimine legerentur, exiſtimarenturque veteres ac omnes magni, quicunque aliquam ſpeciem antiquitatis haberent. Nemo Livium, Salluſtiumque ab Aelio Spartiano, Lampridio, Vopiſco ſecernebat. Cicero & Macrobius eodem loco habebantur. Et inter Grammaticos, Donatus Priſciano conferebatur: imo ſtupidorum judicio, Priſcianus pluris Donato fiebat. hoc unum ſeculorum priorum vitium fuit ingens. Alterum pejus & pernicioſius, quod nunc dicam, in ipſos etiam authores injurioſum. Quippe mos erat, ut infantiſſimus quisque magnis authoribus, ſed in ſacris etiam. quod praeceptor noſter D. Erasmus Roterodamus ſaepe & ore & ſcriptis queſtus eſt. Ita medius fidius cum hoc auctore Eutropio (ut ad rem noſtram divertamus) actum eſt. Primum jam contaminatus, perinde atque vetuſtus author legebatur. Deinde naſutiores coeperunt ſcabra quaedam in eo, ac temere addita animadvertere, verecunde tamen, ut Budaeus lib. 5. de Aſſe. Aſſuerat enim ei, ut quidam tradunt, Paulus Diaconus, & inſuerat, imo

(ut ſic dicam) inferſerat, quae ipſi placebant, duplo plura quam Eutropius ſcripſerat: quod initio ſtatim libri facile videri poteſt, qui vulgata inſpicere volet exemplaria. Tandem bonis avibus prodiit optimus ille vir Antonius Schonhoſius, qui ipſum authorem nobis, velut ab inferis erutum, nitidum, ac ſua veſte indutum exhibuit, abſterſa illa hiſpida barbariae pelle, qua ab eodem Paulo male amictus erat. Quo pio officio omneis doctos ſibi devinxit, effecitque ut nemo ſtudioſorum non fateatur ſe illi plurimum debere: ea potiſſimum de cauſa, quod nullum authorem Latinum habemus, qui tam breviter omnem Romanam hiſtoriam nobis exhibuerit, atque hic Eutropius: niſi Florum racematorem quis objiciat, non ejus generis ſane forma. Haec cum ita ſint, ego neutiquam Paulum illum agens, aut alium quempiam ſutorem: ut copioſior hic author in hominum manus prodiret, majore etiam quam hactenus lectorum utilitate, meas ſeorſum adjunxi Annotationes, vix aeſtimandis partas laboribus: ea hercules ſpe, quod natura ita comparatum videmus, perceptis aliqua in re, ac deguſtatis principiis, gliſcit animus majora percipere. Et cum ex hujus authoris brevitate id commodi eſt Romanae hiſtoriae novitiis, quod ſimplicibus hiſce apprehenſis, facilis ſit deinde vel ad Livium, vel ad quemvis alium Romanae hiſtoriae authorem legendi facultas (tantum boni habet ſimplex omnis traditio) cogitavi ſuccurrendum eſſe deſiderio plurimorum, partim quibus deeſt codicum bonorum copia, partim quos temporis anguſtia non patitur per omneis, ut opus eſſet, authores volitare. Curavi igitur, ut huic Eutropii Epitomae adderetur, quicquid memoratu dignum eſſet, quod penes optimos quosque Romanos vel reperiſſem, vel inveniſſem hiſtoricos. Hos tibi labores noſtros integerrime Praeſul ac Cognate dedicare placuit, ut renovarem germanam illam

Jam parentum noſtrorum amicitiam, qui invicem plurimum & amarunt & coluerunt. Nos vero ob ſtudiorum noſtrorum neceſſitates locorum diſtantia ſeparati ſumus. Inter majores tuos, qui Baronis officium multis annis in civitate noſtra, Claronae cum laude obtinuerunt: Avus hercle tuus patri meo conjunctiſſimus fuit. Parens Clementiae tuae adeo mihi intimus fuit, ut nullus cognatorum magis. Quippe qui, quamquam ego in longinqua natione, ſecutus literarum ſtudia, verſarer, ſemper tamen literis ſuis amantiſſimis inviſerit, ut res patriae nunquam me etiam apud exteros laterent. Vir erat parens tuus omnium horarum homo: rebus ſeriis gravis, maturus, verendus: laetis jucundiſſimus confabulator: quem unum univerſi, quoties jocari ſolebat, ſtupentes admirarentur. Quoties, Dii boni, in Helvetiorum concilio patriae legatus, quando ſeriis Reip. noſtrae negotiis tranſactis refocillandi eſſent Senatores, ipſe omnibus ſpectaculo feſtiviſſimis dictis ſuis fuit, & quaſi miraculo Helvetiorum urbibus. Saepius, cum e Lutetia, vel Friburgo Brisgoae in patriam redii, ille mihi lepidiſſimis jocis ſuis frontem exporrexit. Lepores erant non vulgares, non leves: ſed appoſiti, & rebus accommodati, ut nunquam mihi quicquam jucundius fuerit quam apud eum converſari. Chriſtianam pietatem, majorum noſtrorum veſtigia ſecutus, ita coluit, ut omnibus vitae honeſtate praeluxerit. Quantum autem gaviſus ſim, quando D. Aegidium Tſchudum generum ejus factum percepi, ſorore tua in matrimonium ducta, id vero vix dici poteſt. Gaudeo etiam (per Jovem mihi crede) haud mediocriter, quod D. Henaichus Schüler, nepos mihi chariſſimus, tibi tam dilectus eſt, quam qui dilectiſſimus. Sed de his alias. Tuae Dignitati congratulor, quod domus Phavorina te nunc Abbatem cognoſcit. Deus Opt. Maximusque tibi & corporis

ſanitatem, & mentis firmitudinem concedat, ut te diutiſſime incolumem videamus. Vale, & nos ama, Friburgi Brisgoae, Anno a Jeſu Chriſti natali MDLIV.

GLAREANUS LECTORI

S. D.

Habes, candide Lector, hunc libellum mole quidem parvum, ſed acceſſione noſtrae diligentiae ingens volumen. Jurare auſim, non majore labore ipſi authori ſuum conſtitiſſe opus, quam nobis conſtitit haec acceſſio: adeo neceſſum fuit nobis, per omnes hiſtoricorum Latinorum ac Graecorum libros volitare, ut rationes memoratu digniores, cum lectoris fructu, adponeremus, noſtra pernotatas manu. In quibus erunt fortaſſis pleraque incondita, ſed tamen lectori haud mediocrem per Jovem datura anſam, ad majora plurima cum dignitate indaganda. Bene vale. Friburgi Brisgoae, Anno a Jesu Christi Domini natali MDLIII. Idibus Quintilibus.

IN EUTROPIUM ET METAPHRASTEN EJUS PAEANIUM PRAEFATIO

FRIDERICI SYLBURGII.

Poſitis primis hiſtoriae elementis, conſequens erat, ut compendioſum ſive σύλλαβον, ſive breviarium ſubjungeremus. Quo in genere cum magis idoneus non occurreret auctor, Eutropium cum ſuo metaphraſte repetendum hic putavi, ut qui maximam Romanae hiſtoriae partem, annorum ſcilicet MCXV. perpetuam narrationem, ſuccincta concinnaque brevitate ſit complexus. Quod ut luculentius

tius praeſtarem, non Graeci modo, ſed etiam Latini textus, quam optima exemplaria mihi comparanda judicavi. Graecam ergo metaphraſin exſtare eum ex Sigonii primum Commentariis, poſt ex Cujacii Obſervationibus intellexiſſem, primum ex Italia mihi eam petii. Deinde quoniam diſtracta Sigonii bibliotheca id fruſtra eſſe animadvertebam, ſolicitatis Galliae bibliothecis, tandem e locupletiſſimis Franciſci Pithoei ſcriniis apographum impetravi ope Joannis Opſopoei, qui, ut in aliis, ita etiam in hoc auctore fideliſſimam mihi operam navavit. Latinum vero exemplar, antiquum ſane atque optimae notae, Fuldenſe collegium nobis ſuppeditavit, interceſſore Balthaſaro Vigando, viro reip. literariae ſtudioſiſſimo. Latinus igitur codex iſte, quantum nobis attulerit adjumenti, cum editio ipſa docebit, tum Notae noſtrae, DEO volente, prolixius declarabunt. Hoc ſane verum eſt, immortales ei beneficio ab omnibus deberi gratias. At longe plus Pithoeo debetur, qui tam rari carique theſauri uſum publice omnium ubique utilitati per nos patere voluit. Ac cupiſſem quidem, plura mihi aliunde metaphraſeos iſtius comparare exemplaria. Sed quia eam moram aliquot annorum fore providebam, bis daturum me duxi, ſi darem cito; praeſertim cum incertum eſſet, an meliores inventurus eſſem codices. Id vero in primis eſt dolendum, exemplar hoc, quod unicum eſt conceſſum, etiam mutilum fuiſſe, in medio primum, deinde poſt parvam illam lacunulam, quae eſt lib. VII. [cap. 2.] extremas paginas, tres & amplius, interiiſſe totas. Optandum inſuper & hoc fuiſſet, ut metaphraſtes iſte eadem ubique diligentia & fide metaphraſin pertexuiſſet. Sed ut is aliquammultis in locis addidit, quae Eutropii verbis lucem ac ſplendorem afferunt: ita ſaepe inſeruit, quae plane ſunt ἀνισόρητα, non nuſquam etiam hiſtoriae partes plane

pervertunt. Contra omittit nonnusquam propria nomina perſonarum, locorum, temporum, monetae item, & aliorum conſimilium, quae ab accurato interprete praeteriri, haudquaquam eſt conſentaneum. Ad mutationem vero quod attinet, etſi ea non infeliciter interdum utitur, tamen ſaepe numero a mente auctoris ultra modum diſcedit, in quibus ut licentiam aliquam ſibi uſurpavit, ita in quibusdam ſe partim linguae, partim hiſtoriae minus peritum fuiſſe prodidit. Quae omnia exemplis ſingulatim confirmari hoc loco poſſent, atque adeo etiam fortaſſe deberent, ſed cum ſpatii anguſtia commode omnia capere non poſſit, ad Notationes illa noſtras rejicio; neque ibi tamen omnia ſingulatim perſecuturus, ſed inſigniora tantum, ut textus filum offeret, perſtricturus. Verum enim vero qualiscunque tandem haec eſt metaphraſis, plerisque in locis ſat commoda luculentaque dictione nobis Eutropium expreſſit, & ad pleniorem utriusque linguae cognitionem non parum momenti affert. Quo tempore autem vixerit hic interpres, incertum eſt. Videtur Eutropio non multo fuiſſe recentior. Cum enim libro IX. in Diocletiano Imp. [c. 25.] de Narſeo Perſarum rege dicat, πάππος δ' ἦν οὗτος Σάπωρί τε καὶ Ὁρμίσδᾳ, τοῖς εἰς τὴν ἡμετέραν ἡλικίαν ἀφικομένοις, quae nec apud Eutropium, nec apud interpolatorem ejus, Paulum Diaconum, ſic leguntur; conjicere aliquis poſſit, eum iſta non tam ſub Eutropii, quam ſub ſua ipſius perſona (ut alia non pauca) dixiſſe. Saporem autem & Hormisdam eos intelligendos eſſe, quorum Ammianus Marcellinus, Eutropio coaevus, meminit, ipſa hiſtoria ſatis arguit. Ea certe, quae Eutropio a Paulo Diacono partim inſerta ſunt, partim aſſuta, trecentis & quinquaginta poſt Eutropium annis; hic metaphraſtes non agnoſcit. Sed de his & ſimilibus aliis calculum permitto acutioribus ac peritioribus ingeniis. Ea ſaltem hic indicanda mihi fuerunt, quae tua intereſſe,

Lector,

Lector, videbantur. Tu ea in meliorem partem accipe, & beneficii communicati auctoribus, ſi pares agere aut referre gratias non potes, animo ſaltem habe, quantas potes, maximas, vitamque ac ſucceſſus felices illis mecum precare, ut plura in dies & majora ad publicam utilitatem nobiſcum in lucem proferre queant. Vale. Francof. Kalend. Junii MDLXXXIX.

FR. SYLBURGII

EJUSDEM PRAEFATIO IN NOTAS.

Eutropii Editione ſuperiore, duas potiſſimum editiones ſecuti ſumus. Earum recentior, eſt Eliae Vineti; vetuſtior, Antonii Schonhovii; utraque ad manu ſcriptorum librorum fidem examinata. Schonhovius enim, ſe Gandenſem codicem ſecutum ait; Vinetus autem Burdegalenſem. In hoc ergo Tomo Graecolatino quia idem auctor cum Graeco metaphraſte repetendus erat, id annitendum putavi, ut ipſe quoque veterem librum MS. alicunde impetrarem. Et cum e Franciſco Modio, antiquorum librorum diligenti ſcrutatore cognoviſſem, optimae notae exemplar in Fuldenſi bibliotheca ſupereſſe tandem eo per aſſiduas amicorum interceſſiones ſum potitus. Eum igitur nactus librum, cum ſuperiori editione noſtra contuli; ac plerisque in locis meliorem, in nonnullis tamen etiam deteriorem comperi.

PAULUS G. F. P. N. MERULA,

HISTORIARUM IN ACADEMIA LUGDUNENSI STUDIOSIS

S. D.

Quatuor Imperia prae ceteris illuſtria eſſe, iisque univerſum nos ſubjicere voluit ſupremus ille,

Ille, cujus in omnes imperium, Imperator. Eorum jam Tria fuere, laborat & vix eſt Quartum. Exigua enim ejus & manca plane veſtigia, non ubi natum, ſed in alieno ſolo, in aliena gente, & (o rerum viciſſitudines!) ea, quae exitium illi & internecionem, non ſemel, minata. Singulis ſui Scriptores & Praecones commemorantur: Primo & Secundo, ſuſpecti omnino; Tertio, non absque fabulis & mendacio; Quarto vero, quo remotiores ab ejus incunabulis, eo veritati & ipſi rei propiores. Eorum quidam plene res geſtas ſcripſerunt; nonnulli ſummatim. Horum Annales ſunt, illorum Hiſtoria dicitur. Non poſtremus in Poſteriorum claſſe hic Auctor; qui quae populus Rom. annos cIↄc, & qui excurrunt, patravit, tanta collegit brevitate, ut nihil fere in ejus imperium inciderit, quod non diligenti auctori, ſaltem tribus verbis, notatum. Si qua in legendis hiſtoriis utendum methodo: certe hic ſcriptor non praetermittendus, ſed praemittendus: nimis enim ſuccincta mihi Sex. Rufi epitome. Regiam hic noſter & certam viam ſternit ad eos, qui fuſioris & heroici ſtili. Non habendus ſane, quo quibusdam eſt, loco, & tanquam parum Latinus. Hoc illius non ingenio, ſed aevo imputandum; quo illi Latiae linguae cadebant flores: illos ego non promiſcue apud omnes carpo. Scriptores mihi ſunt in nonnullo diſcrimine. In paucis Rem: in plerisque Rem & Verba noto: ut hos recipio; ſic illos non rejicio: ex illo Eutropii annales; ex hoc ordine Suetonii Caeſares, non absque praevio conſilio, vobis, partitis diebus, explicandos, & meis verbis, quantum poteſt, juvandos ſelegi. Secutus ſum editionem Cl. viri, Antonii Schonovii, quae ubi ab Henrici Glareani, Eliae Vineti, Frid. Sylburgii, & manuſcripto, qui apud me ab eruditiſſimo viro, Franc. Nanſio, diſcedit; notabo. Nihil mutavi, niſi quod neceſſariam mutationem

tionem requirebat. Vos, quae verbo, quae ſcripto Suetonio, Eutropio, Paullo addam, boni conſulite, & veſtra benivolentia ad majorem me, veſtro bono & commodo, induſtriam excitate. Valete VV. ornatiſſimi & Juvenes lectiſſimi.

OPTIMARUM ARTIUM,
IN IISQUE HISTORIARUM
CULTORIBUS
S. D.

CHRISTOPHOR. HEIDMAN.

Eutropii de rebus geſtis Romanorum ἐπιτομὴν nunc tandem vobis, exhibeo, cujus copiam ſaepe hactenus iisdem optavi fruſtra: quod exemplaria libelli ſeparatim editi ubique pauciſſima, apud nos vero nulla prorſus exſtarent. Et tamen in hiſtoria Romana veteri nullum, meo judicio, hoc commodius hodie exſtat compendium. Quam id reliquis hoc in genere ſcriptis editisque libellis antecellat, ipſa nimirum res loquitur, facileque deprehendet, qui contendere cum iis nunc volet. Ordine res ab Urbe condita, ad ſuam usque aetatem & Valentis imperium, exponit per annos MCXIX, ut ipſe extremo libro decimo habet, id eſt, ad annum Chriſti Servatoris CCCLXIV. Spacium ſane amplum: quod oratione brevi, ſed quae perſpicuitati non ſit fraudi, decurrit. Eo igitur utemini deinceps vos in hoc argumento, itaque aditum vobis ſtruetis ad uberiora monumenta Dionyſii, Livii, Plutarchi, Polybii, Appiani, Caeſaris, Dionis, Suetonii, aliorum, quae absque hujusmodi manuductione multo laborioſius, minorique fructu volvuntur: contra perlecto probeque percepto id genus

nus breviario, omnia & facilius percipiuntur, & haerent in animo firmius, adeoque in oculis pene & conſpectu verſantur. Itaque optem equidem ejusmodi exſtare compendium in hiſtoria univerſa: quale hactenus adornavit, quod equidem ſciam, nemo. Quae res fecit, ut ego, vobis rogantibus, valdeque cupientibus, amicis item meis, viris eruditiſſimis, magnopere hortantibus, annum ipſum jam ejus generis opuſculum moliar. Utinam ſatis accurate, ſatis feliciter! Laborioſe quidem ſatis illa mihi tela hactenus texitur: neque ſine multorum, fidenter dico, fructu, ſi pertexere detur; quod in manu eſt ejus, cujus nutu reguntur ac ſtant univerſa, qui tamen hactenus rectis conatibus non deeſt. In quo ipſo opuſculo, cum ad pleniores illos hiſtoriarum conditores, in re Romana, tum vero ad hunc quoque brevem ejusdem hiſtoriae concinnatorem, ſaepe mihi remittendi eſtis. Quem ne diutius deſideretis, en nunc capite, legite, in pectus demittite, cum reliqua hiſtoriae, virtutis, prudentiae, eruditionis variae magiſtra expeditiſſima pariter & ſuaviſſima: quam nemo unquam ſanus ſprevit, nemo ſpernet. Vos quidem, adoleſcentes ornatiſſimi, qui reip. educamini, minime omnium debebitis, neque voletis: cum veſtrum in optima ſtudia affectum videre mihi videor; quem perpetuo conſervabitis, magno veſtro, majori publico bono, veſtri amantiſſimum contra vobis amandum ſtatuetis. Valete V. Eid. Auguſt. cIↄ Iↄc XXI.

SERE-

SERENISSIMO PRINCIPI ATQUE DOMINO, DOMINO

MAURITIO WILHELMO,

SAXONIAE, JULIACI, CLIVIAE ET MONTIUM DUCI, LANDGRAFIO THURINGIAE, MARCHIONI MISNIAE ET LUSATIAE UTRIUSQUE, PRINCIPALI DIGNITATE COMITI DE HENNEBERG, COMITI IN MARCA ET RAVENSBERG, DYNASTAE RAVENSTEINII, ETC.

DOMINO MEO CLEMENTISSIMO,

PRINCIPI JUVENTUTIS

FELICITATEM!

Sereniſſime Princeps, Domine Clementiſſime.

Si verum eſt, quod omnes ſemper exiſtimavere ſapientes, nihil eſſe, quo heroicus animus ad res gerendas praeparari magis poſſit, quam ampliſſimum juxta ac utiliſſimum hiſtoriarum ſtudium: neminem video, cui potiori jure hoc Eutropianum compendium, quam *Tuae Serenitati*, debeam conſecrare. Eo enim es aetatis flore, & iis ſtudiis a prima pueritia innutritus, ut non ſolum ſperare divinare ſumma quaeque, ſed confidere etiam de excelſiſſimo ingenio Tuo cives, omnesque boni poſſint. Et cum adoleſcentiae ratio intra Hiſtoricorum nunc lectionem *Serenitatem Tuam* contineat; non viſus mihi ſum facturus eſſe, quod alienum foret a flagrantiſſimo Tuo in bonas artes atque literas ardore, ſi hanc Eutropii Romanam hiſtoriam, curis meis nonnihil limatam & illuſtratam, Tuo Celſiſſimo

ſiſſimo Nomini, eo cultu & animi ſubmiſſione, quae infimi generis hominem decent, dicarem atque adſcriberem. Nihil quidquam meo judicio tribuam, quod ſcio, quam parum ſit confirmatum: Illuſtri Viro cenſore (qui in *Potentiſſimi Patrui* Electorali Aula Conſiliarii Intimi honore fulget; paribusque, etiam Cancellarii officiis atque curis, *Sereniſſimo Parenti, Domino meo Clementiſſimo*, carus eſt) cum praecipuis comparandus eſt, quibus generoſa ingenia ad civilem prudentiam rerumque uſum fingi formarique poſſint. Nam & jucunda varietate, &, ut ita loqui liceat, brevi multitudine *MC* annorum, & quod excurrit, hiſtorias, infinitis caſibus mutationibusque foecundas, ſtilo ſuccincto, non autem rudi neque barbaro, ſed, pro ſeculi conditione, eleganti atque ornato, complectitur. Et, ſi alius fructus omnis abeſſet, tamen vel hoc nomine commendari Eutropius poſſet, quod Livii, Plutarchi, Dionis, Taciti, Suetonii, Spartiani, Capitolini, Lampridii, Vopiſci aliorumque monumenta maxima & copioſa, parvo labore omnia in memoriam revocaret. Eo animo enim ab ipſo auctore conſcripta eſt haec hiſtoriola, ut *Valentem*, Romanorum principem & imperatorem, qui Marcellino teſte, rudis & ſubagreſti ingenio fuit, quodam quaſi compendio ad maximarum rerum ſcientiam prudentiamque adduceret. Cujus inſtituti feliciorem ſucceſſum fuiſſe, ne dubitem, inſequentia me tempora monent, quibus quanquam bonae literae fere exſularent, tamen Eutropianus labor apud plurimos, etiam babaro ſanguine prognatos; tanti aeſtimatus eſt, ut *Adelberga*, Deſiderii Langobardorum ultimi regis filia, *Paulum Warnefredi filium*, virum ſui aevi facile doctiſſimum, rogaret, ut Eutropianam Hiſtoriam, quam illa in deliciis habebat, additionibus nonnullis illuſtraret: quem *Landulphus Sagax* ſecutus, plura & ipſe ex diverſis auctoribus colligens,

ſigens, in eadem Hiſtoria addidit. Quod ſi rudes principes, aut ſemibarbaros, Eutropius allicere & oblectare potuit; quid de divino ingenio Tuo, *Clementiſſime Princeps*, conjiciam, aut libro meo polliceear? Non enim barbara Langobardorum ſtirpe, ſed *glorioſiſſima Domo Saxonica* oriundus es, quae per aliquot adhuc ſecula ſe vindicem & inſtauratricem literarum, & tanquam Tutelare Numen praeſtitit: ſtudia etiam Tua, aetate longe majora, dudum documento fuere, TE ad doctiſſimorum Principum faſtigium adſpirare, & ex natalium fulgentiſſimo ſplendore, animique cultura prorſus ſingulari, eam miſcere atque parare gloriam, quae ſola eſt mortalitatis immortale ornamentum. Ex his argumentis, non fallaci augurio, divinare poſſum, fore aliquando, ut ſpem Tui concitatam non impleas modo, ſed mirifice quoque vincas atque exſuperes. Id etiam *Tua* mihi *Clementia* indulget, ut non injucundum fore hunc libellum confidam, quem ut cultus ſubjectiſſimi obſidem, animique, non immemoris beneficiorum, teſtem, quae ex *Auguſta Tua Domo*, quoad Scholae Epiſcopali praefui, infinita profecta ſunt, accipias, eumque ex illuſtriſſimi Nominis Tui fulgore aliquid luminis habere, clementiſſime patiaris; humillime ſubmiſſeque rogito. Vale, *Sereniſſime Princeps*, & in delicias Parentum Sereniſſimorum, in ſpem patriae, Gentisque Saxonicae decus, & in omnium bonorum ſolatium vive, creſce, flore. Tuae Serenitatis

Cizae Idibus Martiis
clↄ Iↄ LXXVIII.

ſubjectiſſimus ſervus

CHRISTOPHORUS CELLARIUS.

AD LECTOREM

PRAEFATIO

CHRISTOPHORI CELLARII.

Non omnes idem de hiſtoriarum compendiis judicant. Sunt, qui Juſtinum, Florum, Xiphilinum reprehendunt, quod illorum opera intempeſtiva factum ſit, ut uberrimas Trogi Pompeji, Livii, Dionis Caſſii hiſtorias, ingenti rei literariae damno, vel perdiderimus omnes, vel decurtatas atque inſigniter mutilatas habeamus. Alii contra benignius ſentiunt de ſupradictis compendiorum ſcriptoribus. Non enim omnibus vel ingenium, vel otium ſuppetit, ut longam hiſtoriarum ſeriem percurrant, & ſi quando percurrerint, illarum ordinem memoriae infixum feliciter retineant, cum vel aetatis imbecillitas impedimento ſit, vel aliis negotiorum multitudo obſtet, quo minus aut ſufficere illi, aut hi vacare poſſint magnae molis voluminibus hiſtoricorum perlegendis. Bene cum his agi videtur, ſi habeant, quibus ducibus, & brevi tempore & parvo labore, poſſint res magnas multasque cognoſcere, illasque vel vitae & moribus ſuis vel rebus gerendis applicare. Non facile crediderim, vel Juſtino, vel Xiphilino, vel Floro etiam propoſitum fuiſſe, ut majoris induſtriae labores obſcurarent, aut, quo neglecti perderentur, conſilium unquam agitaſſe. Id potius in animo fuiſſe videtur, ut his ipſis compendiis ad integras hiſtorias perlegendas adducerent, aut ſaltem iis, quos vel otium vel ingenium deficiat, qualicunque brevitate conſultum eant. Sed nolo illorum patrocinium ſuſcipere, qui ad noſtri Eutropii inſtitutum rationemque nihil pertinent. Licet enim Suidas Capitonis Ly-

cii μετάφρασιν vocet τῆς ἐπιτομῆς Ἐυτροπίυ Ῥωμαϊστὶ ἐπιτεμόντος Λίβιον τὸν Ῥωμαῖον. *tranſlationem Epitomes Eutropii, qui Latine in compendium redegerit Livium Romanae hiſtoriae conditorem:* tamen dudum ſuboluit eruditis, memoria falſum eſſe diligentiſſimum Suidam, & quod L. Annaeo Floro attribuendum erat, noſtro forſan Eutropio adjudicaſſe. Quanquam enim ex Livio aliisque hauſit, quae in ſuum Breviarium tranſſcriberet, Eutropius: tamen tantum abeſt, ut vel Livii, vel alius operibus damna illum attuliſſe credam, ut potius facem iis praetuliſſe, & lucem non mediocrem foeneraſſe, firmis mihi argumentis perſuadeam. Nec olim tam ingrata fuit poſteritas, quae proxime ſecuta eſt Eutropianum aevum, quin hujus Breviarium non tantum magni faceret, ſed in Graecam quoque Linguam, quo pluribus prodeſſet, iterata opera, ut docti ſuſpicantur, transferret, licet de altera metaphraſi non ſatis liquido, quae temporum injuria eſt, conſtare nobis poſſit. Ingrati ſunt in omnes bonas literas, quicunque hoc Eutropii labore, & Paeanii metaphraſtae tranſlatione nihil laetantur aut afficiuntur: etiam invidi, qui juventutem ejusmodi theſaurum celant & abſcondunt, ex quo inſigne literarum incrementum accedere poſſe ſentiunt. Vir ſeculo noſtro major, & cum ingenio, tum rebus geſtis dudum illuſtris, VITUS LUDOVICUS a SECKENDORF &c. ſaepe mihi laudavit Boeclerianum conſilium, quo melius conſuli poſſe literarum & eloquentiae ſtudio non exiſtimavit in hoc genere verſatiſſimus vir, quam parallelismo Graecae Latinaeque hiſtoriae, ſi v. g. *Arrianus*, cujus argumentum etiam *Curtius* ſcribit, *Curtianis verbis* Latine reddatur; & *Caeſaris* commentarii de Gallico bello cum *metaphraſi Graeca* conferantur: aut ejusdem de *Civili* libri ad *Plutarchum* aut *Appianum* explicandum adhibeantur. Cum itaque non minus emolumenti ex PAEANII *metaphraſi*, cum EUTROPII *compendio* conjuncta, haberi poſſe ani-

 mad-

madverterit Vir eorum, qui ſupra humanam conditionem bonis artibus exercitatiſſimi ſunt, facillime princeps; majori cura atque induſtria mihi mandavit, ut propediem accurarem, quo Eutropius cum Paeanii *tranſlatione Graeca* ex inſtaurato noſtro typographeo nitidius prodiret: neque ſumtibus, nec operae pepercit, quo nihil mihi deeſſet, quod ad hanc novam editionem conferre videbatur. Ne autem Te fugiat, benevole Lector, quibus adminiculis ſuffulti hoc opus qualecunque aggreſſi fuerimus, ingenue fatemur, MStos codices, quanquam & horum ſpes quaedam affulſerat, nobis omnes defuiſſe: nec tamen credi a quoquam volumus, ſine MStorum ope hanc noſtram editionem caſtigatam & emaculatam eſſe. Cum enim *Elias Vinetus* obſervaverit, quae Burdegalenſis codex ſingularia habeat; etiam *Fridericus Sylburgius* Fuldenſem antiquiſſimum librum in ſuis Notis enucleaverit: nec non *Antonius Schonovius*, & qui hunc ſecutus eſt, *Paulus Merula*, Gandenſem codicem ſua editione expreſſerint: horum labore atque induſtria non parum nos profeciſſe, infra in Variarum Lectionum catalogo manifeſtum faciemus. Saepe etiam auxilio nobis *Gruterus* fuit, qui ex Palatino codice Miſcellam Hiſtoriam (quae in prioribus libris ipſum Eutropii breviarium eſt, ſed multis acceſſionibus interpolatum & incruſtatum) emendavit, & cum aliis Hiſtoriae Auguſtae ſcriptoribus in lucem emiſit. Praeter hos excuſi libri fuerunt, iique antiquiſſimi, qui dubium animum firmarent, ſaepe & noſtri ſeculi libris non exiguam lucem affunderent. Ex hiſce nomino *Nicolai Maillardi* editionem *Pariſienſem*, anno MDXIII procuratam: & alteram *Venetam*, anno MDXX a *Joanne Baptiſta Egnatio* expolitam. In primis autem *Eliae Vineto* debemus, qui, abſciſſis Pauli Diaconi additamentis, ex Burdegalenſi codice, priſtino nitori Eutropii compendium reſtituit: cujus primigeniam editionem, Pictavii in

Galliis

Galliis MDLIII impreſſam, ex Auguſtiſſima Bibliotheca Vindebonenſi, illuſtre decus & ornamentum eruditorum ordinis PETRUS LAMBECIUS, S. Caeſareae Majeſtatis Conſiliarius & Hiſtoriographus, pro incredibili in augendam rem literariam propenſione, Generoſiſſimo Domino à SECKENDORF transmiſit, e cujus liberalitate nobis quoque emendatiſſimo illo ibro ad hanc editionem conficiendam uti licuit. Quid praeterea praeſtitum a nobis fuerit, *Annotationes Philologicae*, ſingulis pagellis ſubjectae, Te, cordate Lector, edocere poſſunt. Quae de ſtilo utriusque, Eutropii & metaphraſtae, etiam de hujus aetate, & ſimilia, dicenda eſſent, ſummi viri, quorum praefationes ſubjungemus, vel nobis tacentibus, ediſſerent. Boni interea conſulas, precor, qualemcunque hunc laborem noſtrum, & ſi naevi quidam, quae mortalium conditio eſt, adhaeſerint etiam libro noſtro, benigne interpreteris: ſi quid fructus ad Te pervenerit ex eodem, non tam nobis gratias agas, quam, cujus auſpiciis ille prodiit, illuſtri SECKENDORFIO, cui ſi pares agere aut referre gratias non potes, animo ſaltem habe, vitamque ac ſucceſſus felices illi mecum precare, ut, quod ſolet, diutiſſime poſſit, de re literaria ad publicam utilitatem quam optime mereri. Vale.

CHRISTOPHORI CELLARII

ADLOCUTIO

AD

MUSAS CIZENSES.

Undevigenti anni ſunt, quum veſter ego antiſtes, hortatu ſummi viri vobisque conjunctiſſimi, cui incrementi vos veſtri quantum debea-

tis, non ingratae recordamini, VITI nempe LUDOVICI SECKENDORFII, Eutropium ejusque Graecum metaphraſtam Paeanium, animadverſionibus meis illuſtratos, in veſtrum veſtrorumque uſum publici juris feci, & TUTELAE veſtrae, tanquam Herculi Muſarum, tum juventutis PRINCIPI, ac patriae SPEI, MAURICIO GUILIELMO, Saxonum aliarumque gentium incluto DUCI, Principique, raro ordinis ſui exemplo, ſapientiae praeceptis, veſtrisque inſtitutis ac diſciplinis non leviter tincto, ſed penitus & ad ſummam usque gloriam imbuto, meo veſtroque clementiſſimo DOMINO, dedicavi. Id me haud ſine auſpiciis feciſſe, vos teſtes mihi eſtis, & ipſe rerum eventus approbavit, quod multa & praeclara ſunt ingenia, quibus non exiguus fructus ex Eutropianis lectionibus adlatus fuit, & hodieque adferri non deſinit plurimus. Nec dedicando opus sereniſſimo PINCIPI, tum flori, nunc magno ornamento laudatiſſimae Gentis, erraſſe mihi a decoro, aut indignum aliquid tanto nomine admiſiſſe videbar, quia ipſe auctor Eutropius auguſto imperatori & Romanorum principi VALENTI librum ſuum conſecraverat. Scilicet rerum potituri quo diligentius litterarum ſtudiis praeformantur, eo ampliores fructus ad rempublicam & communem uſum adferunt, quia praedidicerunt ex hiſtoriarum monimentis, & in illuſtri loco poſitis exemplis, quod ſalubre & frugiferum eſt reipublicae, ut imitentur, & quod inceptu foedum aut exitu, ut majore induſtria devitent. Apparent ibi converſiones rerum humanarum, origines imperiorum, bonorum virtutes, improborum vitia, quae ſane qui intuetur, & ſingulorum expendit rationes; nae illum ad res magnas idoneum paratumque cum primis fieri oportet. In hiſtoricis vero Romanis, qui longiorem ſeriem rerum atque temporum percurrat, quam Eutropius, ſcriptor undecim ab urbe condita ſaeculorum, ſi quoquo verſus

ſus

ſus circumſpiciamus, certe invenimus neminem. Solam quidem Romanam rempublicam ſcribit, ſed eam, quae eſt inſtar omnium, cujus proſpera & adverſa noſſe, quae vita civium, qui mores fuerint, quibus ducibus & partum imperium, & mirifice auctum, quibusque legibus ſit idem conſervatum; haec, inquam, qui noverit, ſcitis Muſae, quantam ille civilis prudentiae, illiusque *regiae*, quam Plato dixit, & PRINCIPIBUS dignae diſciplinae ſit partem conſequutus. Quae quum ita ſeſe habeant, dicitis mihi forſan, cur tam nobilem materiam sereniſſimo veſtro meoque PRINCIPI offerre iterum, erubeſcam. Non erubeſco materiam, quam excelſo EJUS ingenio ſemper ſcio gratam atque etiam jucundam eſſe: habitus autem libri externus quia non is eſt, qualem volui, ſed quem typographi neceſſitas detritis typis nec charta induxit puriſſima; erubeſco ſerenis illum oculis tam ΦΙΛΟΚΑΛΟΥ PRINCIPIS ſubjicere, quantamcunque etiam curam induſtriamque in emendando adhibui. Veſtrum ergo nomen, ILLIUS confiſus benignitate & clementia, libro praeſcriptum volo, veſtrae eum induſtriae atque favori commendo, ut filiis veſtris, generoſae juventuti, commendetis, ſicut commendare vos illum & tueri etiam, ex quo prima editione natus erat, cum voluptate memini. Sed, quod caput rei eſt, hoc unice vos jam rogo & obteſtor, ut ſicut M. Tullius veſter pro ſe philoſophiam ad Catonem ablegabat; ita vobis mihi deprecatricibus apud sereniſſimum PRINCIPEM uti liceat, quo veniam mihi immutatae dedicationis impetretis, quam non difficilem vobis ad impetrandum fore, propter mirificam ILLIUS erga vos & ſtudia veſtra bonitatem & clementiam, quam ipſe innumeris beneficiis expertus ſum, planiſſime confido. Valete, & memoriam mei, veſtris ſacris quondam praepoſiti, ut facitis, conſervate, quemadmodum veſtram ego, veſtrique PRINCIPIS clementiſſi-

mi, & aeque mei, nunquam ceſſavi colere, neque dum vivam, mihi credite, unquam ceſſaturus ſum. Dab. Halae ad Salam Idib. Septemb. CIↃ IↃ CXCVII.

CHRISTOPHORI CELLARII

PRAEFATIO NOVA

AD LECTOREM.

Iterata editione, benevole Lector, Eutropium Latinum cum Paeanio, metaphraſta Graeco, vides. Utriuſque cauſſa ſunt, quae non neſcire te, tua aeque, quam mea, puto intereſſe. Quid acceſſerit nova editione, aut illa immutatum fuerit, primum tibi, ſed breviter, indicabo. Eutropii hiſtoriam, Latine juſſu Valentis, Romani imperatoris, ſcriptam, denuo emendavi, & cum optimo quoque libro ex manu ſcriptis expreſſo, & cum ipſis manuſcriptorum excerptis, a diligentiſſimis viris, Vineto, Schonhovio, Sylburgio relictis, induſtrie contendi, ut, quod ubique optimum eſſet, & ingenio Eutropii ſaeculoque non indigum, retinerem, abſciſis ac rejectis, quae ſequiores notae erant: quae minus ſuſpecta, tamen dubia; ſignis incluſa, cujuſque judicio relinquerem. Ita accidit, ut criticae Adnotationes, Indicibus praemiſſae, multo caſtigatiores nunc, quam priori editione, prodeant, quibus rationem uniuſcujusque lectionis, a vulgata diſſonantis, explicate vides redditam. Nec minus, quae brevitatis explicandae cauſſa, vel illuſtrandae hiſtoriae, pagellis ſingulis ſubjecta erant; nunc locupletiora, & multipliciter correcta exhibentur. Paeanium non e latere, ut, Sylburgium ſequutus, ſuperiori editione; ſed infra Eutropium Latinum collocavi, & minore charactere expreſſi, ut error ille e-

ripia-

ripiatur, qui plures occupaverat; Graeculi cujuſdam libellum eſſe, cui Latina adjecta ſit verſio, ideoque, ut mores ſunt ſaeculi, minoris faciendum, aut cum alliis Graecis, ut fieri his temporibus ſolet, ut inutilem, praetermittendum, quia noſtri homines librorum vilitatem, vel praeſtantiam, ex ſua ignorantia metiuntur. Quotuſquiſque enim eſt, qui Eutropii notitiam, non dico uſum, habuerit, quum eo res deducta ſit litteraria, ut plerarumque ſcholarum ſtudia, etiam numeroſiorum, vix ultra comicas fabufabulas & Ciceronis nonnullas epiſtolas, ſed male intellectas; aut ſi induſtria accedat, ad Nepotem Curtiumque, ſed & hos per tranſennam inſpectos, provehantur: Paeanium vero vix unus & alter cognovit, a pleriſque in obſcuris nominibus inauditiſque relictum. Quod quidem non admodum in adoleſcentibus miramur, ita inſtitutis a magiſtris ſuis, ut nullam Graecorum Latinorumque auctorum notitiam in Academias adferant. Sed alibi locus nobis & campus aperietur de litterarum calamitate publice conquerendi. Jam propoſito inſiſtens, Eutropium commendo, non antiquiſſimum quidem ſcriptorem, at ea tamen Latinitate, quae augendae eruditioni ſit, neque aures vel doctiſſimas offendat, quod nihil oſtendi forte poteſt, quod non idem ex Trajani meliori aevo comprobetur. Si quae propria ejus ſaeculi, quo ſcripſit, inveniri poſſunt, quae tamen admodum rara puto eſſe; non ſine cenſoria nota, aut excuſatione dimittuntur, ut neç inde quidquam ſit, quod ſtilo tuo timeas. De rerum autem ſerie & per ſaecula decurſione non piget me repetere, quod Adlocutione dixi: qui cum Eutropio conferri poſſit, ne dicam anteponi; haberi in Latinis neminem. Quem tanti etiam antiquitas fecit, ut S. Hieronymus, quum annales Euſebii vel verteret Latine, vel prorogaret longius, ſaepiſſime Eutropii uſus verbis ſit, quod de Paullo etiam Oroſio, Auguſtino aequali, & aliis id

temporis manifeſtum eſt. Ipſi Graeci Eutropium quantivis aeſtimarunt, nec una illum verſione in ſuam linguam tranſcripſerunt, quarum interiit, Capitonis, altera: ſupereſt Paeanii, comta ſane, & purae Graecitatis ut tironibus linguae cum primis ſit commendanda. Quod reliquum eſt, teſtimonia celebrium virorum, quae damus, docere poſſunt: quibus jam Antonii Schonhovii, Tanaquilli Fabri, & Annae, Tanaquilli filiae doctiſſimae, ſuffragia ſubjuncta exhibemus. Vale.

ILLUSTRISS. VIRO

GUILIELMO DE BAUTRU, G. F.

COMITI DE SERRANT.

REGII FRATRIS EX CANCELLARIO. &c.

S. P. D.

TAN. FABER.

NISI ſubvenis, VIR ILLUSTRISSIME, pereo: Jam mihi ad venenum, jam ad ſuſpendium aut ad puteum res eſt, & me in paucis diebus plane *emortuiſſimum* eſſe accipies. At hoc, ſi neſcis, mihi dolet acerrime. Neque enim tam ambitioſe philoſophari ſoleo, ut hilaris & myrto coronatus ad veteres illos Heroas migrare expetam. Multae autem cauſae ſunt, & eae quidem vehementiſſimae, ut ne id nimium libenter velim. Eas ego cauſas, niſi tu fortaſſe paulo es occupatior, ſex ſeptem verbis expoſuero.

Primum, dentibus, lateribusque atque oculis, & ambobus pedibus, ſatis belle usque adhuc uti videor, neque me mei poenitet: At qui ita ſunt, quid

tandem

tandem eſſe poſſit quamobrem curriculo ad Charontem currant?

Dein, quoties reputo, ſi me iſti perdiderint, Te mihi carendum eſſe, ah! ſi ſcires, totus repente ab unguiculis ad ſummum verticem cohorreſco miſer, & in Nioben lapideſco.

Addas hoc quoque licet: Si vivis locum dedero, id negotii tranſigi non poterit, quin damni aliquid res tua patiatur; Nam veterem clientem & plenum fidei amiſeris. At nequid omnino deperdas, mihi, ut jus & fas poſtulant, ſumma cautio eſſe debet.

Tum hoc (erit autem opinor quarta ratio) occurrit quoque. Quam mihi durum, dirum, atque atrox illud eſt, ut quem ILLUSTRISSIMUS PARENS foverit, quem elegantiſſimis, animoſiſſimis ac Latiniſſimis epiſtolis ſaepe cohoneſtarit, eum me talem lutei homines, foenea capita, Te vivo, perditum eant! Ille ſe mihi tutorem, ac defenſorem ſponte & ultro obtulit, &, quoad vixit, promiſſa praeſtitit. Idem & de te, VIR ILLUSTRISSIME, nullis licet meis in Te meritis, auſim ſperare; Imo &, ſi te novi ſatis, fidenter dejerem futurum, ut me adjutes, ubi ea legeris quae communis iſte amicus noſter Tibi in manus traditurus eſt: neque enim barbariem forenſem Latinitas noſtra admittit.

Quo me autem facilius ex Orco reducem facias, in eo tota res poſita eſt, ſi ad Ordinatorem Provinciae ſcribatur, ut clariſſimi VICINII deceſſoris ſui Actum, Quo mihi caverat, & quietem ſecuritatemque ſtudiorum meorum reſpexerat, eſſe me *Veteranum* ſciens, nova auctoritate confirmet. De Ordinatore autem, ſicut audio, fama belliſſima eſt; qui enim & in Urbe ſunt, & qui in Provincia, ii omnes uno ore conſentiunt, eſſe illum non juſtitiae tantum, ſed & aequitatis amantiſſimum: unde & magna mihi ſpes eſt fore, ut ad illum aditus patere poſſit.

Si

Si vero nihil vel ab ipſo vel ab Aula impetrabitur, quo me vertam haud equidem ſcio; niſi decretum mihi eſt, tamen, me in pedes dare, ut hinc ad laqueum, aut forte, ad Moſcovitas contendam, ſi opera mea Patriarchae in explicandis D. Chryſoſtomi homiliis utilis eſſe poterit. Quippe quam libere, tam & vere inter nos dicam, ille Hyperboreorum Patriarcha, ille Magni Kzaaris paedagogus, minus callide Graeca intellexerit quam ego. Dixerint forte qui me amant, & Tu illis maxime, Durum iter, longumque & laborioſum: Fateor; Sed ego Salmurii quid denique faciam? Rem vero commemorabilem, ſcilicet, ſi Tu me annui tributi coactorem per vicos & plateas cum aeruginoſo ſacculo ac grandi codice oberrantem aliquando videas, &, quaſi diobolarem homuncionem, convicia popelli ferentem, aut, ſi fors incidat, regerentem.

Quae tunc ſatis ima dehiſcat
Terra mihi!

Sed jam, profecto, quod vulgo tamen negatur fieri, *erubeſcit Epiſtola*, &, niſi res ipſa contra ſuaderet, jam jamque concerperetur, & fruſtillatim periret. Finem itaque facio, & me & hunc libellum, qui, niſi noles, ſub ampliſſimo tuo Nomine apparebit, Tibi commendo. Vale diu diuque, Vir Illustrissime.

Salmurii IV. *Id. Jun.*
M. DC. LXXII.

TANAQUILLI FABRI PRAEFATIO.

Eutropii libellum nunc nuper deſcribi curavi, quo facilius tenella puerorum aetas hiſtoriae Romanae elementa mature cognoſceret; nam absque eo ſit,

ſit, vix eſt, imo nunquam erit, ut haec ſtudiola fructus optatos ferant. Sed Magiſtrorum fuerit, nihil illis praelegere, quod non & accurate, & amanter tradatur. Adhibendae erunt tabulae aliquot Geographiae veteris, in primis autem Italiae, Graeciae, Siciliae, Aſiae minoris, omnium denique orarum, quas Mare Internum alluit; id quod facili negotio perfici poteſt.

Saluberrimum fuerit hoc quoque, imo, ut verius dicam, perquam plane neceſſarium eſt, ut pueri & dies & noctes in animo habeant Urbis Romanae delineationem, qualis à Ligorio edita eſt. Si quid aliunde petendum, vel ad rerum explicationem, vel ad quorumdam locorum emendationem, (nam vix ullum hiſtoricum reperias, qui non alicubi erraverit) id ex Roſino, Manutio, Sigonio, & aliis, colligi poterit, Addo & hoc etiam, quod & nuper in Methodo Gallice ſcripta monebam, crebris interrogationibus circa temporum intervalla, montium, fluviorum, urbium, provinciarum, officiorum dignitatumque nomina exercitandos eſſe pueros. Puer enim multa ſcire videtur, dum legit, quae neſcit tamen.

Nam videt, aut vidiſſe putat per nubila Lunam;

Neque id modo in pueris verum eſt; ſed in iis etiam qui natu grandiores ſunt. Hincque adeo factum, ut Socrates non aliter cum diſcipulis, ſive amicis, ageret. Quod & Paulus Servita, vir aeterna memora digniſſimus, ita animadvertit, ut eam docendi rationem, quae hodie paſſim per Europam obtinet, quaſi ineptam, & ridiculam, improbaret. Dices paucos reperiri poſſe Magiſtros, qui hoc praeſtent; contra enim ſaepe fieri, ut, quos tibi Magiſtros paraveris, iis ipſis Magiſtro opus ſit; Fateor, & verum eſt, ſed & hoc ipſe fateberis, ſi quid ſapias, ſatius eſſe multo non didiciſſe literas, quam eas male didiciſſe.

De

De Eutropii aetate pauca dicam. Julianus Imperator, Galli Caeſaris frater, ex Parthica expeditione victor rediens, periit anno Chriſti trecenteſimo ſexageſimo quinto. At illi expeditioni interfuit Eutropius; ait enim ſub finem libri decimi, [*Hinc Julianus rerum potitus eſt, ingentique apparatu Parthis intulit bellum: cui expeditioni ego quoque interfui.*] Aetas etiam, absque eo ſit, hinc facile appareat, quod libellum ſuum ad Valentem Imperatorem miſerit, ut ex epiſtola conſtat. Eutropium Graece vertit Paeanius, homo non ſatis doctus in Latinis, ut ſaepe animadverti. Capito genere Lycius hunc ſcriptorem Graece verterat, ſed ex illo opere nihil hodie ſupereſt, quod ſciam. Multa denique ex Eutropio in ſcripta ſua tranſtulerat Joannes Antiochenus, ſed an ex Latino Eutropii exemplari, an ex Graeca Capitonis converſione hauſta illa ſint, haud facile affirmem.

SERENISSIMO
DELPHINO
S. P. D.
ANNA, TANAQULLI FABRI FILIA.

Apud Antiquos cum quis arti, quam profitebatur, valedicere vellet, ſolebat ille omnia artis ſuae inſtrumenta, Deo, qui eidem praeſidebat, dedicare eaque ejus templo apponere. Simili ratione nunc Tecum agere decrevi, Delphine Serenissime: Hic Tibi Muſa noſtra Latina deſinet, quae à Te princi-

pium

pium ſumſit, quaeque propter Te ſolum ſeſe hominibus oſtendere non verita eſt. Olim quidem quaſi luſoriam operam literis navavi, nulla cupiditate ſcriptum aliquod edere, & ſic in ora hominum pervenire; ſed poſtquam ab Invictiſſimo tuo Parente, inſtitutionem tuam quoquo modo juvare, & ſtudiola mea in uſum tuum convertere juſſa ſum, mihimet deeſſe non potui quin munus illud mihi honorificentiſſimum ſuſtinere conarer. Coepi ita querem ſeriam aggredi, & primo quidem Hiſtoricum Florum ſub auſpiciis tuis emiſi, deinde Dictyn Cretenſem, poſtea Sextum Aureliūm Victorem, & nunc tandem Eutropium. Fateor, Delphine Serenissime, ea ſpe me diu oblectare non potui, fore ut haece Commentationes Tibi multum prodeſſe poſſent. Mihi eam laudem praeripuit induſtria tua & ingenii tui celeritas, quippe dum altiora petis, humiliora iſta cito pervolaſti. Neque tamen ea omnia, qualiacumque ſint, perdita duco, Delphine Serenissime. Eveniet tempus illud cum ea uſum aliquem praeſtent Regio Infanti qui Victoriae Matris è gremio teneras porrigens manus, ad Te dulce riſit ſemihiante labello; Divino, inquam, illi puero, quem, ut olim Tibi Muſa noſtra cecinit, è theſauris ſuis eduxit Deus Optimus Maximus, ut oſtendat ſe genti Borboniae nec metas rerum nec tempora ponere. Omnia virtutum ſemina Borboniis ingenerantur, Delphine Serenissime, ſed ea rectis cultibus & augenda & corroboranda: quare Muſae junctaeque Muſis Gratiae à Me illud expectant, ut Almum tuum Burgundiae Ducum eis educandum mandes, donec, poſtquam earum ope felices auctus ceperet, Tute eum exemplis tuis iuſtruas, veramque Viritutis viam edoceas, qua & Te & Avum ſuum ſequendo ad ſummum gloriae faſtigium evehatur. Faxit Deus, ut non ſolum Tibi & invictiſſimo Avo ſuo ſimilis ſit, ſed etiam ut Vobis ſimilem progeniem det. Ita, dum

reli-

reliquae omnes Nationes hominum imperata facere videbuntur, ſoli Galliarum populi, ſe non homibus parere, ſed veris Regibus qui Deum in terris imitentur, obtemperare & fatebuntur & ſentient. Vale, Delphine Serenssime, & Vive.

Lutetiae Pariſiorum,
Idibus Decemb.
1682.

ANNAE TAN. FABRI F.

PRAEFATIO.

Ut ſtudia optatos fructus ferant, Hiſtoria Romana apprime tenenda eſt, adeoque legendi in Latinis quidem Titus Livius, Tacitus, Ammianus; & in Graecis Dionyſius Halicarnaſſeus, Polybius, Dion Caſſius: Sed quia illud tantae molis eſt, ut vix poſt multos annos explicari poſſit, compendioſa quaedam via ſequenda eſt. Praeſto ſunt igitur Florus, Aurelius Victor, Eutropius, quos minores Hiſtoricos vulgo vocant. Florum quidem juventuti minus aptum arbitror, quippe qui non tam Hiſtoricus quam Orator, ſive Panegyriſta. Aurelius Victor Hiſtoricus quidem optimus, ſed qui firmiorem aetatem poſcit. Vix enim ab iis intelligi poterit qui non aliquam Hiſtoriae Romanae notitiam prae ſe ferant. Eutropius reliquis praeſtantior teneraeque puerorum aetati convenientior: nam praeterquam quod ſtilo plano eſt & facili, etſi quandoque minus puro, tempora omnia accurate ponit, quae ſi in Hiſtoriis negligantur, reliqua omnia ruere & retro ſublapſa referri neceſſe eſt. Quare primo legendus Eutropius, poſt eum Aurelius Victor, poſt Aurelium Florus. Eos omnes nunc per me in Uſum Serenissimi

Del-

DELPHINI notis & emendationibus illuſtratos habebis, Lector. In Floro quidem & Aurelio mihi viam munivere Viri Doctiſſimi eodem labore defuncti: in Eutropio vero nullum mihi auxilium fuit; nemo enim in hunc Scriptorem aliquid exaravit quod mihi videre contigerit. Cur autem ita neglectus fuerit Eutropius divinare non poſſum, neque enim ita contemptus olim fuit. Eum Graece vertit Poeanius, homo quidem non ſatis doctus in Latinis, ut in notis patebit. Capito genere Lycius hunc Scriptorem etiam Graecè verterat, ſed ex illo opere nihil hodie ſupereſt, quod ſciam. Leguntur apud Suidam incerti Scriptoris fragmenta ex Eutropio converſa: Multa denique ex Eutropio in ſcripta ſua tranſtulerat Joannes Antiochenus, ſed an ex Latino Eutropii exemplari, an ex Graeca Capitonis, vel alterius qui apud Suidam citatur, verſione hauſta illa ſint, haud quidem affirmari poſſe arbitror. Vale.

VIRO OPTIMO
ET
ERUDITISSIMO,
HENRICO DODWELLO.

HAUD diu mihi deliberandum erat, VIR EGREGIE, quem potiſſimum eligerem, cujus ſub nomine opuſcula haec hiſtorica, cura mea recenſita, apparerent: cum Tu quotidie mihi ante oculos obverſareris; qui hortatu Tuo effeciſti, ut bonas literas amore proſequerer, praeceptisque Tuis, ut in earum ſtudio aliquantulum profeciſſe viderer. Accedit, quod inter omnes reip literariae proceres, nemo, cui

haec κειμήλια offerantur, Te dignior animo occurrebat; Te inquam, quem par eſt ut orbis eruditus ſummum Hiſtoriae & Chronologiae arbitrum agnoſcat & ſtatorem. Mihi hoc de Te praedicanti fidem faciunt tot illuſtria ingenii Tui monumenta, quibus interiorum literarum cultores Tibi in aeternum devinxiſti: praecipue autem immortale illud opus & plane divinum, quod de Cyclis Veterum cum ingenti eruditorum plauſu & admiratione haud ita pridem edidiſti. In hoc quicquid Sigonio, Onuphrio, Scaligero, Petavio, Pighio, caeteriſque Chronologorum principibus arduum atque abditum viſum eſt, praeclare adeo illuſtraſti, ut apud aequos rerum aeſtimatores in confeſſo ſit, nihil ad iſtiusmodi ſtudia emendanda judicio Tuo exactius eſſe, aut ad illa augenda & amplificanda ingenio Tuo copioſius. Inter auctores autem, quibus legendis edendisve uſui non exiguo eſſe poteſt Tuum iſtud temporum Rationarium, fas mihi ſit numerare Eutropium, qui licet ex optimis probatiſſimisque annalibus res plus quam MC. annorum in imperio Romano geſtas collegerit, atque ſtylo ſuccincto, &, pro ſaeculi ratione, nitido ſatis & eleganti hiſtoriam contexuerit, haud tamen adeo ac hiſtoricum decuit ad amuſſim Chronologicam narrationes ſuas exigit: quippe varias Urbis Conditae Epochas, Varronianam nempe, Cotonianam, Fabianam, Polybianam, &c. promiſcue adhibet, ſcriptorum, unde aliquid excerpſerat, ſupputationem ſecutus. Hac ex re ne quid detrimenti capiant Muſarum alumni, neve literarum curriculo in foedos impingant errores, Tuo Opere abunde cautum eſt. Pro publico hoc beneficio gratias Tibi cumulate reddent poſteri, ſed quas pro Tua erga me benevolentia grates rependam, haud ſane invenio. Hoc tamen qualecunque cultus mei & obſervantiae teſtimonium Tibi affero: quod nolim ex officii tenuitate, ſed obſequi

ſequii promptitudine aeſtimes. Deus Optimus Maximus Te, Μουσηγέτην noſtrum, ſalvum & incolumem quam diutiſſime ſervet.

Ex Bibl. Bodl. MDCCIII.
Kal. Novemb.

Tibi addictiſſimus

THO. HEARNE.

LECTORI S.

THO. HEARNE.

INTER Scriptores, quorum edendorum auctor mihi fuit Vir amiciſſimus, Bibliothecae Bodlejanae Praefectus, conſpectui tuo primus ſeſe offert Eutropius, ad fidem Codd. MSS. & optimarum editionum diligenter recognitus: cui comitem adjunxi Paeanium, Metaphraſtem Graecum. In utroque Sylburgianam editionem maxima ex parte ſecutus ſum, lectionum varietates (quarum pleraſque mihi ſuppeditavit Vir egregius ſupra memoratus) ad imum paginae ſubjiciens, una cum conjecturis Sylburgii, Cellarii, aliorumque annotationibus, quae loca paulo difficiliora illuſtrant, ad calcem Eutropii rejectis.

DEDICATIONES

VIRIS
NOBILISSIMIS ET *AMPLISSIMIS*

GERARDO VAN PAPENBROEK,

JUDICUM REIP. AMSTELODAMENSIS QUONDAM PRAESIDI,

ET

SIMONI EMTINCK, J. U. D.

DOMINO IN NOORTWYKERHOUT ET DE ZILCK, SUMMO PRAETORI MYNDAE ET UTRIUSQUE LOOSDRECHTI.

S. P. D.

SIGEBERTUS HAVERCAMPUS.

Non procul Harlemo, qua vix frondoſior usquam
Sylva virens laeto ſurgit amaena ſolo,
Sylva tui quondam meriti, Coſtere, verenda
Teſtis, ibi fagos dum facis arte loqui;
Praedia perpetuo frondent Velſena tenore,
Naturaeque decus perficit artis honos.
Haec loca ſaepe tenent Proceres, quibus Amſtela faſces
Immenſae molis, ſceptraque magna dedit.
Hic aeſtate levant jucunda membra quiete,
Mordaces curas hinc procul eſſe jubent.
Nomina quos inter mihi maxima Papenbroeki,
Emtingique ſimul, non ſine honore ſonant.
Obſtupui, veterum cernens monumenta virorum,
Veſtra quibus multum praedia culta nitent.
Nec repleta minus ſtupui tot ſcrinia libris,
Tota quidem, dixi, Bibliotheca, domus.

Corri-

Corripuitque ſacer mirantem plurimus horror
Picturas, quarum copia larga fuit.
Praecipue doctos cognovi mente magiſtros,
Ad vivum pictos multa tabella refert.
Parte alia ſaevis ſuſpexi erepta ruinis
Marmora, quae tellus Itala, Graja dedit.

Quae quidem omnia & ſingula, quum adhuc animo meo obverſentur, quo potiſſimum nomine beatos vos praedicem, Nobile par Fratrum, vix ſcio. Veneranda tamen Antiquitas ſibi vindicare velle videtur, cujus tam praeclarae reliquiae, tam multae, exſtructam in Villae veſtrae veſtibulo Porticum exornant, ut repente quaſi in alium terrarum orbem raptus mihi viderer. Occurrebant Graecae Latinaeque Inſcriptiones, Anaglypha, Urnae, Arae, Buſta, atque Statuae; quarum nonnullae naſo jam minores, & pede vel brachio truncatae, deplorare videbantur vel barbarorum ſtoliditatem, vel ipſius temporis injuriam; aliae faventem magis expertae fortunam, inviolatae adhuc, priſcam oſtentabant artem & pulcritudinem. Longum foret omnia percenſere, quae hîc oculos animumque delectare poſſint; Bacchi tamen alludente Satyro, atque Apollinis tripodi ſuo innitentis ſigna mirabilia praeterire nequeo; quin & intactum ſi relinquam veteris togae in Conſulis cujusdam Romani ſtatua ambitum & mirabilem plicaturam, Germanici pulcherrimum caput, aliorumque plurium; magnificentiſſimam tamen illam Auguſti ſtatuam ſilentio praeterire non poſſum. Quae quidem tota ex marmore candido humana aliquantum major ſtatura ſurgens, Urbis Romanae Orbisque domitorem & praeſtantiſſimum Principem oculis noſtris offert, cultu, quo tantum virum decebat, elaborata. Veriſſima certe oris venerandi lineamenta ad praeſtantiores ejusdem Imperatoris nummos egregie accedentia, neſcio quem

honorem tanto faſtigio dignum ſpirant. Paludamentum & arma caelataque in thorace tropaea, Deaeque ſtatuentes manſurum honorum, victoriarum continuo curſu felicem denotant principem; ſubjecta ibidem ad umbilicum Concha, ex cujus quaſi medio ſurgit tropaeum, reſpicere mihi videtur non tantum ad nobilem illam, qua ſoli ſibi Reipublicae poteſtatem aſſeruit pugnam Actiacam, verum & ad generis originem, mari natam, Venerem. Subtus Herculis cernas labores, qui quidem omnes miro artificio militarem occupant cincturam, felicemque rerum ſtatum, monſtris omnibus exſtinctis, celebrant. Exciderat pene animo, quod in capite ſtatuae digniſſimum animadverſione viſum eſt. Ad utrumque tempus & comam verticis foramina vidi, vetuſtiſſimis jam temporibus arte elaborata; ſubiit ſtatim, inſerviiſſe laureae, quae ex aere facta, vel pretioſiore metallo, ita capiti hujus ſtatuae fuerit adaptata. Et olim quidem Romae togato populo ſpectabilis temporibus, quibus Nobiliſſ. Reynſtius ibi peregrinabatur, atque in noſtras transvecta terras, merito principem locum inter Velſena Monumenta Villae Papenbruchiae obtinere videtur; ex cujus jam Porticu relictis tot veteris aevi monumentis, fideique vere Batavae nobiliſſimo teſtimonio, quod rubro lapidi, ſed antiquo & ex ruderibus vetuſtiſſimae Arcis Romanae penes nos effoſſo, inciſum Batavorum habet nomen ut Fratrum atque Amicorum Imp. Rom. properamus ad aliud ſpectaculum. Haec enim omnia, quem non vulgarem neque feſtinantem requirant oculum, merentur, uberius aliquando recenſeri, & aeri expreſſa oculis Eruditorum ſubjici. Ut itaque primum Aedes ingreſſi ſumus, laetiſſimo ſpectaculo paſcere oculos licuit: ubique enim clariſſimorum in literis virorum vultus occurrebant, illique non rudi penicillo expreſſi, vel ab ignobili manu profecti, ſed maxima pars a nobliliſſimis Pictori-

bus

bus depicti, quibus dum viverent, ſpectandos obſervandosque hi omnis eruditionis principes ſeſe obtulerant. Eraſmum, Alberti Dureri (cujus & ſua manu pictam commendatiſſimam ſimul vidimus effigiem) nobilitavit ars, Lutheri ſacros vultus, conjugemque ejus, emendatiſſima Cranachii dedicavit manus. Iſaacum Caſaubonum Tempelii dedit penicillum; Manu Mireveldii Hugo Grotius atque Jo. Ger. Voſſius vivunt: Scriveriique Veneres ipſae Muſae, ne interciderent, Phoebusque maximi Salmaſii robur, ne periret, coloribus pictoris Voſſii vetuerunt; cujus Salmaſii & alteram vidimus effigiem Savarica manu elaboratam. Alii Heroes, quamvis eorum ignoti ſint artifices, tamen ultro ſe commendant; ora Joſephi Scaligeri, Jani Rutgerſii, Jo. Frobenii, Renati Carteſii, ſuaviſſimique Poëtae, Jani Secundi. Quae quidam prae ceteris memorare lubet ut archetypa exempla, quam non minor Eruditorum ſit cohors quorum faciem ſecunda expreſſit manus; inter quos numeraſſe memini Jo. Calvinum, Phil. Melanchthonem, Jac. Cujacium, Danielem Heynſium, Copernicum, Braheum, & literarum Maecenatem Laurentium Medicaeum. Sed & priſcae eruditionis non tantum verum etiam patriae linguae cultores atque Vates venerabundus adſpexi: Juſtum Vondelium, florente aetate, Joannis Lievenii opus; & ſenem jam Philippi Regis manu pictum, P. Cornelium Hoofdium a Mireveldio expreſſum, Antonidem Bachuſii teſtantem induſtriam, Gerardum denique Brandium, Patrem, neſcio cujus ſedulitate datum. Quin & a vetuſtioris aevi reliquiis, utpote lineamentis Gerardi Velſenii, Davidis Joriſii, Theodori Civilis Korenhertii & neſcio quorum contemplatione feſſos oculos recrearunt magnorum virorum, inclitisque in patriam meritis nobiliſſimi vultus. Quis enim ad Michaelis Ruyteri, Neptuni Batavi, effigiem, Bollii cura elaboratam, non ſiſtet gradum?

dum? Mireveldii agnoſcens aliquis vivacitatem in cano ſenis Barneveldii capite, quaſſans ipſe caput, alio oculos vertet; & dum Netſcheri ſubtilem contemplatur diligentiam, par Jani Wittii deplorabit fatum, & inſanae plebis deteſtabitur furorem.

Vivunt etiamnum hi omnes, vitamque ſimul & famam producunt in copioſiſſima, quae in eodem veſtro Praedio, locata eſt, Bibliotheca; quae licet exigua ſit admodum pars immenſae ſuppellectilis librariae, quae conſtipata pluribus conclavibus in aedibus veſtris Amſtelodamenſibus obſervatur; multiplicem tamen omnis generis eruditionis copiam cupido lectori offert: ſive ſacra velit conſulere, ſive forenſibus immergi litibus, ſive Heliconia prata viſere, ſive patriae non tantum noſtrae plurimos recenſere ſcriptores, verum etiam per omnem orbem volitare, atque veterum & recentium populorum fata & res geſtas cognoſcere.

Inter hoſce non dubito quin & aliquem locum Eutropio Noſtro, &, quum Veſtra in fronte gerat Nomina, Veſtro ſitis conceſſuri, ſcriptori quidem non ex primis Romanae Eloquentiae ingeniis, ſed tamem utiliſſimo, & pro ſeculi ſui captu, facundiſſimo. Poterit ille brevi compendio, & accurata temporum digeſtione, uno quaſi obtutu ante oculos ponere, quae numeroſis olim voluminibus (maximam, heu! partem nunc perditis) nobiliſſimi ſcriptores ſunt perſecuti; cum illo quaſi confabulari poteritis, librumque haud magnum manu tenentes, ubi ſpaciari lubet per Porticum, antiqui aevi monumentis refertam, rerum viciſſitudines, imperiorum fragilitatem; & humani faſtus inanitatem, in ſignorum antiquorum Inſcriptionumque fragmentis contemplari, ex Eutropio in memoriam revocare.

Dabam Lugd. Bat.

Kalendis Novembr. MDCCXXVIII.

S I-

SIGEBERTUS HAVERCAMPUS.

L. S.

In Eutropio emendando quatuor libris MSS. uſi ſumus, quos omnes Bibliotheca Lugduno-Batava ſuppeditavit, iisque non contemnendis, quorum praeſertim *Primus* a vetuſtate ſeſe commendat, una cum Hincmari Epiſtolis in Membranis ſcriptus quartanam formam habentibus, & praeterea purum continens Eutropium, nullus Paulli Diaconi intermixtis ineptiis; Unde quum reliquos numeris ſuis diſtinximus, hic tantum Lugd. Bat. in variis Lectionibus paſſim dicitur, niſi de reliquis ſimul fiat mentio. *Secundus* Chartaceus in f°. praeter Eutropii libellum alia multa habet, Livii Epitomas, Cornelii Nepotis vitas Impp. Salluſtii Catilinam & Jugurtham &c. *Scribebatur ibi in fine libri* x. *Explicit liber* x. *Huc usque Hiſtoria. Eutropius compoſuit. Cui tamen aliqua Paullus Diaconus addidit. Incipit Liber* XI. & ſic pergunt illa quae mere Diaconi ſunt. *Tertius* in 4°. ſcriptus, & Chartaceus item, hunc praefert titulum: *Eutropii de origine, Regibus, Conſulibus Romae liber.* Hic quidem Codex non eſt malae notae, ſed paſſim Diaconi additamentis refertus. Erat & alter Chartaceus in 4°. ſed non dignus cujus ratio haberetur, colligatus una cum vetere aliqua impreſſione Faſciculi Temporum, & recentiſſimis temporibus ſcriptus. *Quartus* qui nobis dicitur, partim in Membrana partim in Charta ſcriptus eſt, ſatis nitidus; & ob id etiam magis commendandus, quod praeter excerpta ex Oroſio, Rufi Feſti contineat Breviarium, quo etiam uſi ſumus. Verum libellus hic qui in 8°. ſcriptus eſt, non progreditur in Eutropio ultra mortem & ſepul-

turam Domitiani, ubi haec exarata inveni: *Eutropii, Viri Clariſſimi Hiſtoriarum de praeclariſſimis Romanorum geſtis, ... idemque ultimus, cum Dei laude feliciter explicit. Inceptus* XXII°. *Maji, expletus fuit die ultimo ejusdem menſis, in praeclariſſima urbe Venetiarum.* Quamvis vero ibi annus non adſcribatur, inveni tamen inter Oroſii excerpta alicubi adſcriptum annum 1464. eadem vero manu omnia cum ſint ſcripta, vetuſtiorem iis aetatem adjudicare non licet.

Ex praecipuis autem qui ante nos Eutropium in lucem dederunt, Schonhovius, Vinetus & Sylburgius MSS. conſuluerunt, Glareanus, Fabri Pater & Filia, Cellariusque ingenio tantum uſi ſunt. Inter quos miror, quomodo Fabri Filia Anna ſcribere in Praefatione ſua potuerit: *in Eutropio vero nullum mihi auxilium fuit: nemo enim in hunc Scriptorem aliquid exaravit. quod mihi videre contigerit.* Quum non tantum Cellarii Editio aliquantum praeceſſerit illam Annae Editionem, verum doctus ille Vineti labor in ipſis prodierit Galliis, & Notae dein plus ſemel ſint repetitae in illis Editionibus, quae cum ejusdem & doctiſſimi Glareani Commentariis prodierunt. Verum detur hoc eruditiſſimae feminae, quae non modo literarum amore omnes ſui ſaeculi mulieres praeteriit, verum multis etiam doctis viris praeluxit, unicum certe muliebris ſexus in Literis Humanioribus vocari meretur exemplum. Prima itaque laus Schonhovio debetur, qui a purgamentis Diaconi purum dedit Eutropium; ſecunda Vineto, qui ex Codice MS. inſigni, haud paucis locis meliorem fecit; tertiam palmam nemo praeripiet Glareano, cujus ſane doctiſſimi ſunt Commentarii, atque magno judicio ex omni Hiſtoriarum penu depromti: Anna, ingenioſiſſimi Tanaquilli Fabri eruditiſſima proles, ſi Glareanum non haberemus, maximis meritis devinctum ſibi haberet Eutropium; Sed neque nunc poeniten-

tendam in eo Auctore operam poſuit, variamque ſuam & diffuſam eruditionem ubique oſtendit. Cellarius, Germanorum ſui temporis judicioſiſſimus, bis Eutropium edidit, Cizae primum anno 1678. deinde Jenae 1726. doctis illuſtratum notis & Variarum Lectionum addito examine. Adjunxit idem Paeanii Metraphraſin Graecam, excerptam ex editione Friderici Sylburgii; qui quidem maxima laude dignus, gloriae inter omnes minime avidus, longe primo loco mihi fuerat commemorandus, ſi de meritis ejusdem judicium ferre inſtitutum foret. Verum quum jam agamus de illis, qui Eutropii libellum ſeparatim, ille vero in numeroſa quam inſtituit plurimorum Hiſtoricorum Collectione, quibus & Eutropium inſeruit, pleniſſime de omnibus ſit meritus, alios potiſſimum enumeramus.

Poſt hos omnes vir Doctiſſimus Thomas Hearne, Britannus, Oxonii anno 1703. emendatiſſimam Eutropii dedit *Editionem*, VII. uſus Codd. MSS. illisque quibus Vinetus & Sylburgius *uſi fuerant*, ut & variis Editionibus, ad examen revocatis, & in Variantium Lectionum colluviem coagmentatis. Hujus Editionem, ut viſam nobis longe optimam, ita ſumus ſecuti, ut nihil mutaverimus, niſi quod MSS. auctoritate ſubnixum exigere ipſa ratio videbatur. Variis ejusdem Lectionibus ubique illas MSS. Lugd. Bat. inſeruimus, neque de illis quae minoris momenti videbantur, verbum in Notulis fecimus, multum enim deocioſi alicujus monachi aut oſcitantis amanuenſis erratis digladiari, quorſum pertinet? Notulas ipſas noſtras parcas eſſe voluimus, quum jam gemat onuſtus tot Commentatoribus ſectator ipſe brevitatis, ſi quis alius, Eutropius.

Occurret aliquis, potuiſſe reſecari, quae minus docta forent, ſed vulgaria potius & ſaepius dicta. Fateor, ſi doctis tantum ſcriberetur, ſique hujus libelli is eſſet finis ut ad doctos tantum noſtra commenda-

tione veniret. Semidoctis, quid dico! adoleſcentulis, certe iis qui Muſas Academicas a limine primum ſalutant, hic a me labor ſuſceptus eſt. Fruſtra illi ad maximarum rerum numeroſam copiam uno ſaltu introducuntur, ſi non ante in numerato habeant Hiſtoriae Romanae brevem talem (ut ita dicam) ſciagraphiam, qualem nemo omnium, quotquot ſunt, fuerunt, inter Compendiorum Scriptores, Eutropio meliorem dare poterit. Hic certe Tanaquillo Fabro, accerrimi judicii viro, ſubſcribere debeo, *Puer ſcire multa videtur* (nec puer tantum, ſed & adoleſcens & vir) *dum legit, quae neſcit tamen:*

Nam videt, aut vidiſſe putat per nubila Lunam.

Reliqui itaque Commentatoribus ſuis omnia integra, niſi ubi bis idem iisdem diceretur verbis, quod repeti neceſſe minime fuit; De Cellario adhuc monere quid habeo. Dixi ſuperius, illum bis in lucem dediſſe Eutropium, Cizae primum, deinde viginti ſive undeviginti annis poſt Jenae, quam Editionem plus ſemel repetitam fuiſſe maxime in uſum Scholarum, collegi ex titulo aliarum. In eadem editione Graeca Paeanii non ex adverſo Latinis oppoſita ſunt, verum inferius ſubjecta, cujus rei rationem dat Cellarius in Nova Praefatione. Nos Graeca ſeparata ab ipſo Eutropio dedimus: ſicuti enim recte ab eodem Cellario ſtudioſae juventuti cum Eutropio elegans ejus Metaphraſtes plurimum commendatur, ita in tyronum uſus privatis quoque Lectionibus eodem uti decrevi, ut ita juventus ſimul adſuefiat Graecae ubertati, & Hiſtoriae Romanae, imo univerſi Orbis, per tot ſecula, facillime imbibat notitiam. Ingenue autem fateri volo me ſemper prima Cellarii editione uſum fuiſſe, poſteriorem vero ad manus meas veniſſe, quum jam ad finem opuſculum hoc ſpectaret. Nolui tamen ſtudioſos Cellarianae eruditionis fraudare augmen-

gmentis illis, quibus poſteriorem ſuam editionem idem Cellarius locupletavit; quas itaque ſelectas, cum nova ejus Praefatione, ad libri calcem rejici, ſuo loco poſiturus, ſi antea copia earundem notarum mihi fuiſſet. Simile quid mihi contigit in MS. quodam, cujus copiam ſerius ſum nactus. In Indice MSS. Bibliothecae Lugduno—*Batavae* alphabetico; quem ante duodecim confeci annos, ad Eutropii mentionem eum perperam inter MSS. poſuerant typothetae pag. 311. ubi fruſtra a me quaeſitus, nec inventus fuit. Nuper admodum aliud agenti apparuit collocari debuiſſe p. 381. Quapropter e veſtigio a me inſpectus, deprehenſus eſt Paulli quoque habere adſutas lacinias, atque convenire paſſim cum illis, qui ſecundo atque tertio numero inter MSS. Lugduno Batavos laudantur, quibus cum diligenter uſi ſimus, easdem lectiones repetere ex nuper hoc reperto Codice neceſſe non duximus; ut tamen ejus guſtus exſtaret, excerpta quaedam in locis dubiis hic adjicere placuit. Pag. 56. reliquos Codd. MSS. & emendationem noſtram, *ad ſingulare certamen progreſſus, occidit.* pro *congreſſus*, confirmat. Quibus ipſis verbis uſum invenio Oroſium IV. 13. de Claudio Marcello. *Ubi etiam ipſe Virdomarum Regem, in primam aciem progreſſus, occidit.* Pag. 134. conſentit quoque cum IV. reliquis MSS. legens *omnes fere Hiſpaniae*, non *Hiſpani.* Pag. 158. pro *Aſiagenis*, vel ut alii, *Aſiatici*, novum nomen *Aſianum* effingit. Pag. 167. pro *Atque in conventu*, nobiſcum mavult *Itaque.* Vexatum locum, ubi de Pompejo, ut Syllae proximo, ſeu altero Sylla agitur p. 220. ita conſtituit, *cognita ejus induſtria, tantis exercitibus praefecerat, ut ſecundus a Sylla haberetur.* Confirmat emendationem ex MSS. allatam p. 273. *Ex Pompeji filiis major occiſus eſt, minor fugit.* ubi *& Pompeji filius major*, vulgati malunt. Pag. 285. locutionem *pro victo recedere* probat, dum ſcribit de Antonio (*fugienti*

in

in *fugientibus* mutans) *& cum inſtarent Parthi fugientibus*, *ipſe pro victo receſſit.* Pag. 486. de Parthica Juliani agens expeditione ſcribit, *cui expeditioni ego Eutropius quoque interſui.* quod an ab ipſo Eutropio ſit dubitari poteſt, inſertum forte ab eo, qui metuebat, ne Paullus Diaconus, cujus additamenta fatetur in fine ſe addidiſſe, hic ab ignaro lectore eo tempore vixiſſe crederetur. Paullo poſt *inconſultis praeliis* ſcribit de Juliano, pro *inconſultius praeliis.* Memoriae vero *ampliſſimae* laudem, non tantum *tenaciſſimae*, Juliano tribuit pag. 488. & denique *nimium* cum Vulgatis inſectatorem Chriſtianae Religionis vocat p. 489. Eſt vero ille Codex ſcriptus in Membrana in 4°. forma majore, jamque olim, dum cum Iſidoro compingeretur, aliquot ex illo quaterniones fuerunt deſideratae, a Marci Aurelii videlicet principio, usque ad Diocletiani vitam privatam, ſive ad lib. x. In fine libri ita ſcriptum eſt. *Huc usque hiſtorias componit Eutropius*, *cui tamen aliqua Paulus Dyaconus addidit.* Poſt quae reliqua ex Diacono ſequuntur.

Oroſii quoque editor eruditiſſimus ante centum & quod excurrit annos, Franciſcus Fabricius Marcoduranus, in terſiſſimis ſuis ad Auctorem illum Notis, MS. Eutropii mentionem facit, quem ipſe poſſederit. Scribit enim ad caput 4. libri II. in haec verba: *Nam cum Eutropius ſcripſiſſet*, *Romam conditam* XI. *Kalend. Majas*, *Olympiadis ſextae anno tertio*, CCCCXIX. *poſt Trojae excidium: deinde Paulus Diaconus ſubjecit*; *ſive*, *ut placet Oroſio*, CCCCXIV. Addit, *Scio haec aliter & vulgo legi*, *& a Schonhovio edita: ſed ſequor fidem mei Libri Antiqui*, *in quo Eutropii hiſtoria ita deſcripta eſt*, *ut quae Paulus adjecit illius nominis appoſitione ſint ſeparata.* Hactenus Fabricius. Quod conſilium ſecutum video Clariſſ. Ludov. Ant. Muratorium, qui in I. Tomo Scriptorum ſuorum Italicorum Parte I. ſtatim in initio, locavit Paulli Diaconi Hiſtoriarum libros XXIV. qui paſſim Hiſtoriae Miſcellae

veniunt

veniunt appellatione; ubi diligenter attendit, ut quae ex Eutropio erant hauſta diverſo characterum genere a Paullinis exprimerentur. Verum, ut ad Fabricium revertar, mentionem ejus ſui MS. Eutropii iterum facit in Notis ad Oroſii lib. IV. cap. 17. ubi ſcribit *Sueſſanum, non Sinueſſanum, ut eſt in MSS. Oroſii Eutropiique libris.* ut & lib. V. cap. 16. *In noſtro MS. Eutropio, initio libri quinti, duae voces, Romani Conſules, non leguntur.* Atque ibidem in fine cap. 21. *Hiertam habent omnes Libri MSS. eundemque antiquus meus Eutropius Hierdam nominat: cum impreſſi Hiarbam.* Iterum cap. 23. *Hirculejus eſt in noſtris MSS. Oroſii Eutropii & Flor. libris.* Denique lib. VII. cap. 24. *Schonhovii Eutropius, Corchen habet: meus MS. Soënen.* cap. 25. *Schonhovii Eutropius habet, Baucadarum nomen, meus Bagaudarum* & cap. 29. teſtatur *Vetranionem* exſtare in ſuo Eutropio, atque ita nomen illud ſcribi.

Praeterito quoque anno, 8. Aprilis, Gottinga, Obſervationes ſuas MSS. in Eutropium ad me miſerat Cl. vir & eruditiſſimus Chriſtoph. Auguſtus Heumannus, quas libenter ſuis locis adtexui, ibique ſtudioſus Lector eſt inventurus: Commonuerat etiam de quadam ſua emendatione Amicus, de qua libere judicium meum proferam, pari ingenuitate meas quoque honeſtorum judicio. Vir itaque praeſtantiſſimus Jo. Arentzenius in Diſſert. de Civitate Paulli, cap. 7. p. 232. apud Eutropium lib. I. cap 13. p. Ed noſtrae 34. & 34. legere jubet, *Tum & ipſos ſibi Tribunos Plebis, quaſi proprios Vindices & Defenſores creavit.* Legitur, inquit, in Editis *Judices.* At nihil certe minus (addit) quam ad judicandum creati ſunt Tribuni Plebis; quod deinde ex Gellio confirmat. Pace Viri doctiſſimi & diſcipuli quondam mei, aſſentiri illi nequeo. Emendatio eſt contra omnes omnino MSS. contra Paullum Diaconum, contra Mephraſten Graecum. Πρὶν καὶ αὐτὸς αὐτῷ κατέστησεν ἄρ-

χοντας

χοντας (ita haec Eutropii vertit) οἰκείους, καὶ οἱονεί τινας ἐκδίκους τοῦ πλήθους, οὓς Δημάρχους ἐκάλεσε. Ibi, quos *defenſores* appellavit Eutropius, Graecus ἐκδίκους vocat, & quum Δημάρχους dicat Tribunos Plebis, oſtendit proprios eſſe judices, οἰκείους ἄρχοντας, videlicet ex plebe lectum Magiſtratum, non, ſicuti Conſules, ex Senatu vel Nobilitate. Praeterea ſi *vindices* & *defenſores* dixiſſet Eutropius, bis idem dixiſſet. *Judex* Eutropio idem eſt quod Magiſtratus; unde de Aegypto Romanorum imperio ſubjecta lib. VII. cap. 7. p. 287. *Praepoſituſque ei Cn. Cornelius Gallus. hunc primum Aegyptus Romanum judicem habuit.* Quem ipſum locum non neglexit monere nunquam ſatis laudandus Frid. Sylburgius in Indice ſuo, ubi ſcribit, eundem citans, *Judex, i. e. Magiſtratus.* Similiter Oroſius III. 14. de Philippo & Thebanis: *Pulſos dudum a civibus, in patriam reſtituit: ex quibus* CCC. *exules judices rectoreſque praefecit.* & ſaepe. Praeterea non *ipſos*, ut ad Tribunos referatur, ſed *ipſe*, relatione ad Populum, omnia MSS. exemplaria, & Graecus quoque Metaphraſtes legunt.

Quum non uno modo Capita in Editis diſtinguantur, Annae Fabri diſtinctionem ſecutus ſum quod ibi Capita breviori ambitu circumſcribantur, Indexque Verborum omnium illi potiſſimum aptari poſſit. Monendus praeterea eſt lector, ſaepiſſime annos Urbis Conditae &c. in Notis Glareani atque Annae a ſe invicem diſcrepari; quod mirum non eſt, quum Faſtos eosdem non omnes ſequantur Commentatores, unde neque ipſe Eutropium ubique unam atque eandem temporis ſequitur ſupputationem, verum prout excerpſerat Hiſtoricos veteres, quos legerat, quorum quidam Varronis computum ſequebantur, alii alterius, ita nonnumquam errare deprehenditur, quod quum ubique ad examen revocetur in Notis Doctiſſ. Virorum, ſemel dixiſſe ſufficiat. Monui ſuperius in Quarto MS. Eutropiano Bibliothecae

Lugd.

Lugd. Batavae inventum quoque a me fuiſſe Breviarium, ſeu ut ipſe videtur maluiſſe appellare, Breve, Sexti Rufi, quo quidem duplici nomine gaviſus ſum, primo, quod viderem praeteritum eſſe in Catalogo MSS. dein, quod propter ſimilitudinem argumenti eundem Auctorem noſtro adjungere decreveram. Varias ex MS. illo Lectiones, niſi majoris momenti viderentur, Cellarianis inſerui, ipſumque Sextum ſeu Feſtum ex ultima Cellarii editione exhibui. Hearnius quoque, praeter Eutropium, Obſequentis libellum de Prodigiis, Meſſalam de Progenie Auguſti, & Graeculi cujusdam Orationem in obitum Conſtantini Junioris adjunxerat. Poſteriores duos (quamvis Meſſala, ut ſuppoſititius omnibus notus ſit) itidem addidi, ne quid ſcilicet deeſſe aliquis quereretur, nam Obſequentem poſt noviſſimam Amici editionem recenſere opus non erat, &c.

TESTIMONIA
DE
EUTROPIO ET PAEANIO
METAPHRASTE EJUS.

Priſcian. l. I. cap. 3.

Quae *x* noviſſime à Latinis aſſumpta, poſt omnes ponitur litteras, quibus Latinae dictiones egent. Quod autem ab *i* incipit ejus nomen, oſtendit etiam Sergius in commento quod ſcripſit in Donatum his verbis: *Sunt ſeptem ſemivocales quae ita proferuntur, ut incboent ab* e *littera, & deſinant in naturalem ſonum, ut* f, l, m, n, r, ſ, x. *Sed* x *ab* i *incboat.* Id etiam [1] Eutropius confirmat dicens: *Una duplex* x. *quae ideo ab* i *incipit, quia apud Graecos in eandem deſinit.*

In Fragmentis antiquis de Menſuris & Ponderibus apud Steph. le Moyne *Var. Sacr. p.* 502.

Πάλιν δὲ ἐξ Ἱστορικοῦ τοῦ Εὐτροπίου τοῦ μετέφρασε Παιάνιος σήμαινε ὅτι τὰ σημεῖα, μίλια καλοῦσι Ῥωμαῖοι, τὰ ἃ γὰρ οὕτως ὀνομάζουσι, τοσούτοις βήμασι συμμετρούμενοι τὸ σημεῖον.

Ex Hiſtorico vero Eutropio, quem metaphraſi & interpretatione Graeca donavit Paeanius, apparet Romanis ſigna quibus viae diſtinguuntur vocari milliaria, quia mille ſic vocant, tali paſſuum numero ſingula milliaria & ſigna commenſurantes.

Jo.

1 Eutropium iſtum à Priſciano memoratum eundem cum noſtro puto, quia Suidas eum plura ſcripſiſſe teſtatur his verbis: Εὐτρόπιος, ὁ Ἰταλὸς σοφιστής· τῶν Ῥωμαϊκὴν ἱστορίαν ἐπιτίμως τῇ Ἰταλῶν φωνῇ ἔγραψε καὶ ἄλλα. *Eutropius Italus Sophiſta Hiſtoriae Romanae compendium Italica*, i. e. *Romana, lingua ſcripſit & alia.* Hear.

Jo. Malala in Chronograph. Vit. Juliani Apoſtatae, p. 24.

Ὁ δὲ σοφώτατος Εὐτρόπιος ὁ Χρονογράφος, ἔν ποσι τούτων οὐχ ὡμοφώνησεν ἐν τῇ αὐτοῦ συγγραφῇ.

Verum ſapientiſſimus Eutropius Chronographus ex his nonnulla in ſcriptis ſuis aliter tradidit.

Joan. Saresberienſis lib. VIII. *de Nugis Curialium, c.* XXI. *de Juliano.*

Eutropius quoque, qui Romanam eleganti compendio deſcribit hiſtoriam, peremptum fatetur in caſtris.

Geor. Codinus de Originib. Conſtantinop. p. 9. *edit. Par. in fol. n.* XVII.

Καὶ Εὐτρόπιος ὁ σοφιστὴς, ὁ τῷ παραβάτῃ Ἰουλιανῷ συμπαρὼν ἐν τῇ Περσίδι, καὶ ὁ ἐπιστολογράφος [a] Κωνσταντίνου.

Et Eutropius Sophiſta, qui cum Juliano Apoſtata in Perſide ſimul fuit, & Conſtantini [M.] epiſtolographus.

Ex Sigonii Judicio de Hiſtoricis.

[3] Flavius Eutropius ſub Valentiniano majore vixit; ſed cum ex Livio & Salluſtio res, nobis nunc ignotas, decerpſerit; & omnem Hiſtoriam Romanam breviter ab urbe condita usque ad Juliani Principis mortem libris decem perſequatur, magni à nobis fieri debet.

Ger. Joannes Voſſius, Hiſt. Lat. l. II. *cap.* VIII.

Eutropius, ſophiſta Italus, ut eum vocat Suidas, cum

a Sic emendand. ex MSS. patet pro vulg. Κωνσταντῖνος. Hear.

3 Unde Sigonio hoc *Flavii* praenomen? Nulli quippe codices vel MSS. vel impreſſi ita habent. Hear.

cum alia quaedam, eodem teſte, tum breviarium ſcripſit rerum Romanarum ab. V. C. usque ad Flavium Valentem Auguſtum, cui & opus ſuum dicavit. Militaſſe ſe ait ſub Juliano, atque expeditioni ejus in Perſas interfuiſſe. Quo & pertinent verba Georgii Codini in Selectis de [4] Originibus Conſtanſtantinopolitanis. Laudat vero eum teſtem in rebus Conſtantini Magni, quae oculis ſuis vidiſſe eum ait. Atque ex his patet error Ptolomaei [Lucenſis,] & hujus ſe auctoritate tuentis Raphaëlis Volaterrani, qui Eutropium hunc fuiſſe putarunt diſcipulum B. Auguſtini. Quae & ſententia eſt Geſneri, & Eiſingrinii, & Theodori Zuingeri, Theatri ſui volumine VI. Lib. II. ad haec Poſſevini in Apparatu ſacro, atque aliorum. In errorem omnes eos impulit, quod Gennadius in illuſtrium Virorum catalogo Eutropium quendam referat, de quo hunc in modum apud eum legitur: „ Eutropius presbyter ſcripſit ad duas ſoro„ res, ancillas Chriſti, quae ob devotionem pudi„ citiae, & amorem religionis, exheredatae ſunt à „ parentibus, epiſtolas in modum libellorum conſo„ latorias, eleganti & aperto ſermone duas, non „ ſolum ratione, ſed etiam teſtimoniis Scripturarum „ munitas " Meminit autem ejus Gennadius poſt Auguſtinum, Oroſium, alios. Hunc illi eſſe breviarii ſcriptorem crediderunt. Sed tempora repugnant, cum auctor breviarii, Conſtantini, ejus liberorum, Juliani, Joviani, & Valentis temporibus vixerit: at non item Gratiani, aut Theodoſii; ſaltem non Arcadii, & Honorii: ut Auguſtino eſſe junior non poſſit. Adhaec ille Gennadio memoratus presbyter erat: at hic an Chriſtianus fuerit, merito ambigitur, cum reticeat Chriſtianorum perſecutiones X. aç in Joviano aperte ſuadeat perfidiam. Scio eſſe, qui Chriſtianum fuiſſe colligant exinde, quod de Juliano ſcri-

4 Vide ſupra.

ſcribat: *Religionis Chriſtianae Inſectator, perinde tamen, ut cruore abſtineret.* Sed ita quoque ſcribere potuit gentilis, ſaltem qui in confinio tenebrarum ac lucis conſtitutus, nec gentilem religionem probaret, nec Chriſtianae tamen nomen dediſſet: quales ſaeculum illud habuit multos. Sed utcumque hoc eſt, tempora, ut vidimus, eos refellunt, qui Auguſtino Eutropium faciunt juniorem. Stylum ſi ſpectes, parum eſt concinnus: ſed hoc aetati, qua vixit, tribuamus. Res vero ipſas compendio ſatis commodo conſtrinxit. Sane quanti à Graecis fieri ſoleat, vel argumento illud erit, quod Capito hiſtoricus Lycius, epitomes Eutropii μετάφρασιν ſcripſerit Graece: ut Suidas docet in Καπίτων. Imo & Simlerus, in Appendice bibliothecae Geſneri, teſtatur, in bibliotheca P. Pithoei [5] exſtare Παιανίου μετάφρασιν Romanae Eutropii hiſtoriae. Ac video quaedem ex Paeanio hoc citari à Scaligero. Compendio Eutropii Paulus Diaconus, malo ſane exemplo, ſua inſerſit; ut liquet ex undecim primis Hiſtoriae Miſcellae libris: de quibus dicemus, cum ad Paulum Diaconum deventum erit. Meminit & Eutropii Beda Hiſt. Angl. Lib. I. c. XI. &, qui ſaeculo toto Beda junior eſt, Hincmarus Rhemenſis, opuſculo ad Hincmarum Laudunenſem cap. XVI. ubi de caſtello Lauduno loquens ait: „ Quod, ſicut Eutropius, antiquus hiſtoriographus, dicit, auctore Marcobrio praetore conditum, „ ab exordio ſui in paganiſmo inter civitates, vel „ provinciales ſedes, nomen & locum non habuit." Facit & mentionem Flodoardus Pontif. Rem. Lib. I. cap. I. & Leo Oſtienſis (qui Alexii & Henrici Impp. temporibus fuit) Chronici Caſinenſis Lib. I. cap. XVII. De

5 Codex iſte idem videtur eſſe cum eo cujus meminerunt Catalogi Bibliothecae Bavarienſis qui anno MDCII. prodierunt, duodecim nempe annis poſt editionem Hiſtoriae Romanae Scriptorum Graecorum Sylburgianam.

De Eutropio hoc ſatis: à quo [6] diverſus eſt Eutropius grammaticus, quem de literis teſtem laudat Priſcianus Lib. I. item Eutropius medicus, memoratus Marcello Empirico praefat. operis de medicamentis.

Balthaſar [7] Bonifacius de Eutropio.

Flavius Eutropius decem breviſſimis libris Romanam hiſtoriam ſtrictim complexus, Pauli Diaconi injuria productus, ac ex conferto dilutior effectus omnem pene dignitatem amiſit; donec fideli opera Antonii Schonovii in integrum, & quodam quaſi poſtliminio reverſus, priſtinum locum recuperaret. Diaconus ille, monitu Adilbergæ, Deſiderii Langobardorum Regis filiæ, non ſolum auctoris hujus hiſtoriam interpolem fecerat, ſed ipſam pene totam inverterat, dum multa de ſuo infarciret, multaque paſſim adimeret, aut transferret. Militavit Eutropius ſub Juliano parabata ac deſertore, librumque ſuum dedicavit Valenti. Nec ſatis liquet, cujus ille fuerit religionis; quippe qui, in colliminio tenebrarum ac lucis conſtitutus, nec Paganorum ritus probaret, nec CHRISTO tamen dediſſet nomen. Sophiſtam Italum vocat Suidas; eodemque nomine cenſetur in originibus Conſtantinopolitanis. Quanquam non deſunt, qui hunc Eutropium hiſtoricum eundem eſſe contendunt cum Eutropio presbytero Africano, Auguſtini diſcipulo, qui duas ad ſorores conſolationes conſcripſit, cujus meminere Ptolemaeus Lucenſis, & Raphael Volaterranus. Stylum ejus improbat Voſſius, ut parum concinnum: fatetur tamen, res ipſas com-

6 Unde hoc didicit Voſſius? Nonne plura ſcripſit Eutropius? V. ſupr. in Teſtim. Priſciani.

7 *Bonifacii hujus de Romanae Hiſtoriae ſcriptoribus Excerpta, Venetiis parce excuſa, & in Germania fere inviſa, ex Anglicana bibliotheca protraxit & Helmſtadii imprimi denuo curavit Cl. Busmannus.*

compendio ſatis commodo ab Eutropio conſtrictas. Doctiſſimum fuiſſe Eutropium, & multa eloquentia ſcripſiſſe putat Jacobus Philippus. Antiquum hiſtoriographum appellat Hincmarus Rhemenſis. At Schonovius non eum inter antiquos recenſet; ſed licet ſcripſit poſterius, neque tamen, inquit, minor eloquentia; & judicio etiam ſuperioribus fuit eminentior. Sane quanti eum Graeci fecerint, vel argumento illud erit, quod Capito, & Paeanius, Eutropiani compendii metaphraſin Graece ſcripſerint. Duae ſunt autem omnino res, quae famam, & gloriam ſcriptoribus conciliare ſoleant, ſi in alienas transferantur linguas, ſique interpretationibus illuſtrentur.

Ant. Poſſevinus in Apparatu ad omnium gentium hiſtor. §. III. *c.* 35.

Minus quidem elegans, ſed cum ex Livio & Salluſtio res nobis nunc ignotas decerpſerit, & omnem hiſtoriam Romanam &c. *ut ſupra in verbis Sigonii.*

Mich. Piccartus Decade XVI. *Obſervatt. hiſtorico-politicarum c.* I.

Legens nuper in Eutropio, (qui breviarium hiſtoriae Romanae nobis reliquit, annorum quidem MCXV. ſuccincta ſane concinnaque brevitate, ſic tamen, ut nihil per ea tempora acciderit pene in Imperio Romano, quod non diligenti illi auctori vel tribus ſaltem verbis notatum) incidi in hiſtoriam Numae, &c.

Meric. Caſaubonus in Teſtimoniis de Marco Aurel. Antonino.

Suidas in voc. Μάρκος tria diverſa diverſorum ſcri-

ptorum profert teſtimonia. Primum ex Philoſtrato &c. Secundum quod incipit, Μάρκος βασιλεὺς Ῥωμαίων ὃν ἐκπλήττεσθαι, &c. eſt pura puta Eutropii μετάφρασις, aut παράφρασις potius. Quaecunquc enim Latinus ille Breviator Hiſtoriae ſtylo contractiore, & inde ſaepius, ſed & ob acumen ſophiſticum nonnunquam, obſcuriore; hic Graece ſic redduntur, ut non pauca paſſim verba ſuppleantur, quae ſententiam clariorem ac pleniorem reddant. In uno tamen & altetero loco mentem Eutropii non ſatis aſſequutus eſt hic (quicunque) paraphraſtes. Caeterum è duobus, quorum notitia ad nos pervenit, Eutropii Graecis interpretibus, Capitone, cujus non ſolus Suidas meminit; & Paeanio, cujus tranſlatio pridem in lucem prodiit; utri horum tribuenda ſint haec, ſi quis quaerat: etſi Paeanium videre mihi non hactenus contigerit, ex iis tamen quae de ejus verſione viri doctiſſimi, Joſ. Scaliger, b. m. parens Iſ. Caſaubonus, Valeſius, aliique qui legerant, paſſim pronunciant, non Paeanio; ſed Capitoni, ut & antiquiori & longe praeſtantiori adjudicanda eſſe facilis eſt conjectura. Sunt enim haec quoque talia. quae auctoris ſui non vulgare ingenium, & in veterum lectione diligentiam teſtentur.

Petr. Lambecius in Commentar. de Biblioth. Caeſ. lib. VIII.

Decimus [8] Codex Manuſcriptus Hiſtoricus Graecus eſt chartaceus antiquus, elegans, & bonae notae in quarto; in quo inter alia à fol. 19. pag. 1. usque ad fol. 52. p. 2. continetur, *Nicephori Gregorae Oratio encomiaſtica, prolixa & perelegans in Imp. Conſtantinum Magnum*; quae inſcribitur atque incipit hoc modo: Τοῦ αὐτοῦ (ſcil. σοφωτάτου Νικηφόρου τοῦ Γρηγορᾶ) εἰς τὸν ἐν βασιλεῦσι μέγιστον καὶ ἅγιον Κωνσταντῖνον

8 Inter Codd. nempe Graecorum Hiſtoricorum.

νον τὸν ἰσαπόστολον. Τὸ μὲν κεφάλαιον τῆς ἐνταῦθα σπουδῆς καὶ φιλοτιμίας ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι, οὐ τὴν ἀξίαν ἐστὶν ἀποδοῦναι φωνὴν τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ, ἀλλὰ τὸ προσῆκον ἐντίνειν ἐθέλοντας χρέος, μὴ πλέως ἐκπεσεῖν τῆς προθέσεως, &c. Digniſſima profecto eſt haec Oratio, ut *Supplemento Corporis Hiſtoriae Byzantinae* aliquando inſeratur. Interim nunc moneo exſtare in ea valde notabilem de Eutropio mentionem; nempe quod is, licet [9] *gentilis & à Chriſtiana religione alienus*, ſimul etiam Imp. Juliano Apoſtatae addictiſſimus, vi tamen veritatis & conſcientiae Imp. Conſtantinum Magnum laudare coactus fuerit. Ipſa Gregorae verba à fol 33. p. 2. usque ad fol. 33. p. 2. ſunt haec:

Οὕτω τοίνυν (ὁ Κωνσταντῖνος) τὰ τῶν μεγάλων ἐκείνων καὶ ἀντιτύπων ἐθνῶν ταπεινώσας φρονήματα, οὕτω δὲ καὶ τυράννων ἁπάντων καθαρὰν καταστήσας τὴν οἰκου-

Sic igitur Conſtantinus magnarum illarum & immanſuetarum nationum feroces animos frangens, ſic etiam à Tyrannis orbem terrarum purgans, ſalutaris crucis potentiae to-

9 Sunt, qui Eutropium fuiſſe Chriſtianum colligunt ex eo, quod ubi de Imp Juliano agit, in nonnullis exemplaribus manuſcriptis & impreſſis legitur: *NIMIUS religionis Chriſtianae inſectator; perinde tamen, ut cruore abſtineret.* Sed adjectivum illud *NIMIUS* ſuppoſititium ibi & ſuperfluum eſt. Cum enim proxime praecedant haec verba: *Gloriae avidus, ac per eam animi plerumque immodici;* explicandi vocabuli hujus *IMMODICI* cauſa addidit ibi aliquis marginale vel interlineare gloſſema *NIMII:* quod poſtea ab imperitis librariis mutatum in *NIMIUS*, ipſi Eutropii contextui perperam inſertum eſt. Prioribus quippe verbis accuſat Eutropius Imp. Julianum, quod nimia gloriae aviditate inconſultius praeliis ſe inſerens, mortem ſibi accerſiverit; poſterioribus autem eundem laudat, quod inſectator quidem fuerit Chriſtianae religionis, non tamen *NIMIUS*, ſed perinde, ut cruore abſtineret. *Lambec.* Sciat autem lector quod typographus *Eutropii* ſchedis ſupremam manum impoſuerat, priusquam in hunc locum Lambecii incidi: alioquin ejus obſervationes propriis locis ſubjunxiſſem. *Hearn.*

totam attribuebat cauſam, & Deo primitias gratiarum ex animae ſuae meditullio offerebat. Ego vero quamvis eorum, quae a me dicta ſunt, teſtes habeam longas Hiſtorias, tum ſcriptorum noſtri ovilis antiquas & plurimas, tum quoque exterorum ſapientum Graecorum ſcilicet & Aegyptiorum, & quotquot olim urbis Romae fuerunt alumni: prolixitatis cauſa eas praetereo. Mentionem autem unius tantum faciam, nomine EUTROPII, compendiaria narrationis brevitate quam maxime utentis, cujus & antea jam aliquatenus memini. Cum enim is infenſum erga CONSTANTINUM geſſerit animum, cum PROPTER DIFFERENTIAM RELIGIONIS, tum QUOD JULIANI FUERIT AEQUALIS ET SECTATOR, majorem ejus verba merebuntur fidem, quia teſtimonia bona, ab hoſtibus profecta, digniora & validiora cenſentur aliis. Hic itaque generalem & rebus geſtis Conſtantini longiorem ſcribens hiſtoriam, non poteſt verita-

μένην, τῇ τοῦ σωτηρίου σταυροῦ δυνάμει τὸ πᾶν τῆς αἰτίας ἀνετίθει, καὶ Θεῷ τὰς ἀπαρχὰς τῆς εὐχαριστίας ἐκ μέσης ἀνέπεμψε τῆς ψυχῆς. ἐγὼ δὲ μάρτυρας ἔχων τῶν λεγομένων μακρὰς ἱστορίας ἔκ τε τῶν τῆς ἡμετέρας αὐλῆς ἀρχαίας καὶ πάνυ τοι πλείστας, ἔκ τε τῶν θύραθεν σοφῶν, Ἑλλήνων δηλαδὴ καὶ Αἰγυπτίων, καὶ ὅσοι τῆς πάλαι Ῥώμης γένοιντο θρέμματα, μήκους ἕνεκα παρίημι· μνησθήσομαι δ' ἑνὸς τοὔνομα ΕΥΤΡΟΠΙΟΥ, βραχυλογίᾳ χρωμένου τὰ μάλιστα, οὗ δὴ καὶ πρότερον μετρίως ἐμνήσθην, καὶ ταῦτα ἀπεχθῶς ἔχοντος πρὸς ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ, ΔΙΑ ΤΕ ΤΟ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΑΚΟΙΝΩΝΗΤΟΝ, καὶ πρός γε, ΔΙΑ ΤΟ ΗΛΙΚΙΩΤΗΝ ΟΜΟΥ ΚΑΙ ΑΙΡΕΣΙΩΤΗΝ ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ ΓΕΓΕΝΕΣΘΑΙ, ἵνα μᾶλλον πιστότερα τὰ λεχθησόμενα ᾖ, διὰ τὸ τὰς τῶν ἐχθρῶν μαρτυρίας ἔχειν τι πρὸς

ἀξιο-

ἀξιοπιστίαν ἐνέχυρον βεβαιότερον. ἄλλως τε καὶ ἱστορίαν συγγράφων καθολικήν τε καὶ μακροτέραν ἐκεῖνο: οὐ δύναται τῆς ἀληθείας κρύπτειν ἐνάργειαν. Φησὶ τοίνυν ἐκεῖνος πρός γε τοῖς ἄλλοις, ὡς [10] Κωνσταντῖνος δὲ στρατηγεῖν τε ἀγαθὸς ὤν, καὶ ἀνδρειότατος ἐν ταῖς μάχαις, δυνατώτατός τε ἤδη ἐν ταῖς προσθήκαις γεγενημένος, σφοδρὸν ἐπήγαγε καὶ Λικινίῳ τὸν πόλεμον, παρὰ φαῦλον ποιησάμενος τὴν ἀπὸ τοῦ γάμου συγγένειαν. [11] δόξης τε

tis efficaciam occultare, ſed inter alia ait, quod Conſtantinus peritiſſimus exiſtens militandi, & in proeliis fortiſſimus, ſimul etiam in rebus ſuis augendis acerrimus, grave bellum Licinio intulerit, nihili faciens [12] affinitatem, qua ipſi conjunctus eſſet. Gloriae enim militaris appetens, & ad praeclara facinora bellica propenſus erat; comitante illius conatus fortuna proſpera, ita tamen ut virtutes ejusdem non obſcuraret, ſed glorioſa ipſius acta non minus virtutum ejus haberen-

10 Ipſa Eutropii verba Latina ſecundum antiquum codicem manuſcriptum membranaceum Auguſtiſſimae Bibliothecae Caeſareae ſunt haec: *Conſtantinus tamen vir ingens, & omnia efficere nitens, quae animo praeparaſſet, ſimul Principatum totius Orbis affectans, Licinio bellum intulit, quamquam neceſſitudo; nam ſoror Conſtantia nupta Licinio erat.* Quae Paeanias Sophiſta, a Friderico Sylburgio editus, nimis libera metaphraſi in Graecum ſermonem tranſtulit hoc modo: Κωνσταντῖνος γὰρ, στρατηγεῖν τε ἀγαθὸς ὤν, καὶ ἀνδρειότατος ἐν ταῖς μάχαις, δυνατώτατός τε ἤδη ἐν ταῖς προσθήκαις γεγενημένος, ἐπήγαγεν αὐτῷ πόλεμον, ἐπιθυμίᾳ τῆς τοῦ παντὸς ἀρχῆς, παρὰ φαῦλον ποιησάμενος τὴν ἀπὸ τοῦ γάμου συγγένειαν. κηδεστὴς γὰρ ἦν αὐτῷ Λικίνιος ἐπ' ἀδελφῇ Κωνσταντίᾳ. *Lambec.*

11 In dicto codice antiquo membranaceo Bibl. Caeſ. pro *Militaris gloriae appetentiſſimus, fortuna in bellis proſpera fuit* (ut in vulg. Eutrop. edd. habetur) legitur, *Militaris gloriae appetentiſſimo, fortuna in bellis proſperis affuit; verum ita, ut non ſuperaret induſtriam.* Et pro eo quod mox ſequitur. viz. *affectator juſti amoris, quem omnino ſibi & liberalitate & docilitate quaeſivit*, legitur, *adfectatur juſtitiam oris, quam omni & liberalitate & docilitate quaeſivit*; in qua lectione an praeter vocem *omni* aliud aliquid boni latitet, aliis dijudicandum relinquo. *Lambec.*

12 Habuit enim Licinius in matrimonio Conſtantiam Imp. Conſtantini Magni ſororem. *Lambec.*

rentur effectus, quam revera eſſent fortunae Scythas etiam debellavit, & foedera pepigit libera poteſtate; multaque ejus erat apud Barbaros exiſtimatio, adeo ut plurimi eorum cum ob reliquam magnificentiam regiam; tum quoque ob liberalium artium & rationalium ſcientiarum ſtudium remunerationes ipſi ſe debere profiterentur; utpote qui & donis, & alia omni officiorum exhibendorum ſedulitate, tanquam benevolentiae omnium conciliandae philtris, debita tamen gravitate ſervata, haud parce uteretur. Amicos porro, non ſolum probatae, verum etiam ſuſpectae fidei, nulla iis bene faciendi occaſione praetermiſſa, omnes ſummopere locupletavit. Hoc igitur loco &

γὰρ ἐπιθυμίας πολεμικῆς, καὶ πρὸς[13] ἀριστείας ἕτοιμος ἦν· τύχη δὲ ἠκολούθει μὲν αὐτοῦ τοῖς ἐγχειρήμασι δεξιὰ, τὰς ἀρετὰς δὲ οὐκ ἔκρυπτεν,[14] ἀλλ' ἐκείνων ἐνομίζετο, καὶ ταύτης ἦν. Σκύθας τε κατεπολέμησε, σπονδάς τε κατ' ἐξουσίαν ἐποιήσατο· πολύς τε ἦν αὐτοῦ παρὰ τοῖς βαρβάροις λόγος, ὥστε τοὺς πλείστους ἀμοιβὰς ἐποφείλειν αὐτῷ νομίζειν[15] τῆς τε ἄλλης βασιλικῆς μεγαλοπρεπείας, καὶ τῆς ἐλευθέρου παιδείας, καὶ τῶν λογικῶν ἐπιστημῶν.[16] καὶ γὰρ τοῦ παρὰ πάντων φίλτρου καὶ αὐτὸς, οὔτ' ἄλλης σπουδῆς ἦν μετὰ τοῦ σεμνοῦ φειδόμενος.[17] τῶν φίλων δὲ, καὶ οἷς ἐπίστευε, καὶ οἷς μὴ, μεγάλως πάντας ἐθεράπευεν, οὐδεμίαν κα-

13 In edit. Sylb. legitur *ἀριστείαν. Lambec.*

14 In ed. Sylb. perperam legitur: *ἀλλ' ἐκείνων ἐνομίζετο. καὶ ταύτης ἦν Σκύθας τοι κατεπολέμησε*, &c. *Lambec.*

15 Verba haec, *τῆς τε ἄλλης βασιλικῆς μεγαλοπρεπείας*, in ed. Sylb. perperam omiſſa ſunt. *Lambec.*

16 In ed. Sylb. perperam legitur: *καὶ τοῦ παρὰ πάντων φίλτρου, μήτε δωρεᾶς ὑπὲρ τούτου, μήτ' ἄλλης σπουδῆς, μετὰ τοῦ σεμνοῦ φειδόμενος. Lambec.*

17 In ed. Sylb. legitur: *τῶν φίλων δὲ τισὶ μὲν ἠπίστει τινὰς δὲ ἀναμφισβητήτως ἐθεράπευσεν, οὐδεμίαν καταλιπὼν ὑπερβολήν. Lambec.*

καταλιμπάνων ὑπερβολήν· ἐνταῦθα καὶ οὗτος ἀνδρειότατόν τε ἐν ταῖς μάχαις εἶναι φησὶ Κωνσταντῖνον, καὶ στρατηγὸν ἀγαθὸν, καὶ ἅμα δυνατώτατον ἐν ταῖς τῆς ἡγεμονίας αὐξήσεσι· μεγαλοδωρότατόν τε καὶ σεμνὸν τὸν βίον, καὶ λόγων σοφῶν ἐπιστήμονα, καὶ ἅμα τοῖς πᾶσιν ἐντεῦθεν ποθεινὸν καὶ ἐπέραστον καὶ πάσαις ἀρεταῖς περιβρίθοντα. ΕΛΛΗΝ Δ' ΩΝ (Ο ΕΥΤΡΟΠΙΟΣ) ΚΑΙ ΑΛΛΟΦΥΛΟΥ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΟΣ, παρέμιξε τοῖς λεγομένοις καὶ λέξεις, αἳ τὸν μὲν νοῦν ὑγιαίνουσι, τὸ δὲ φαινόμενον ἀπόζουσιν ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΙΚΡΙΑΣ· ὃ καὶ μᾶλλον ποιεῖ πιστοτέρας τὰς μαρτυρίας αὐτοῦ· μήτε γὰρ ἐξεπίτηδες, μήτ' ἀπὸ φίλης ὁρμᾶσθαι γνώμης καὶ γλώττης τὰ εἰρημένα· ὅτι γὰρ τύχην ἐπακολουθεῖν αὐτοῦ τοῖς ἔργοις φάσκοι δεξιὰν, τὸν τῶν πάντων αἴτιον εἶναι λέγει Θεὸν καὶ τὴν τοῦ σωτηρίου σταυροῦ δύναμιν· τύχην γὰρ ὀνομάζουσιν Ελ-

ille teſtatur, Conſtantinum fuiſſe fortiſſimum in proeliis, & militandi peritiſſimum, ſimul etiam acerrimum in augendo ſuo imperio, ad haec munificentiſſimum aeque ac gravitatis vitae obſervantem, & eruditae ſapientiae conſultum, atque inſuper omnibus exoptatum & peramabilem, cunctisque virtutibus refertum. Caeterum GENTILIS EXISTENS (EUTROPIUS) ET ALIENAE RELIGIONIS ALUMNUS, permiſcuit narrationi ſuae nonnullas loquendi formulas, quae quidem ſecundum rectum ſenſum ſanae ſunt, redolere tamen videntur AMARULENTIAM ETHNICAM; quod quidem ipſius atteſtationes reddit majori fide dignas, tanquam non ſuperficiarias, nec ab amica ſententia & lingua profectas. Dum enim ait, fortunam proſperam acta Conſtantini comitatam eſſe, idem hoc eſt, ac ſi dicat, Deum, ſupremum omnium rerum Auctorem, per potentiam ſalutaris crucis Chriſti, Conſtantinum in rebus gerendis adju-

juviſſe; quoniam Gentiles etiam Deum nomine fortunae indigitant. Dum porro autem dicit, Conſtantinum, reſpectu gloriae affinitatem nihili facientem, Licinio bellum intuliſſe, ipſe nos cogit duplicem de ſe habere opinionem. Nam aut ignoravit veram belli cauſam, nempe quod Licinio illud illatum ſit tanquam perſecutori CHRISTIANORUM, aut ſi eam novit, de induſtria reticuit, nempe propter odium religionis Chriſtianae. Minime enim conſentaneum fuisſet, Licinio tam manifeſte contra Chriſtianos furente, Conſtantinum ſilere, quippe cum iis, qui ſcintillam aliquam, futurae ſuae noxiae flammae apicem ad coelum usque portendere minantem, facile, ſi velit, poteſt exſtinguere, non tamen hoc facit, ſed conſulto ſilet, aeque ſit in culpa, ac ſi ipſe negligentia ſua primam tantae flammae praebuiſſet materiam.

λήσεως καὶ τοῦ Θεοῦ· ὅτι δὲ καὶ δόξης ἕνεκα, παρὰ φαῦλον ποιησάμενον τὴν συγγένειαν, Λικινίῳ τὸν πόλεμον ἐπενεγκεῖν λέγοι, διπλαφρονεῖν ἡμᾶς ἀναγκάζει περὶ αὐτοῦ· ἢ γὰρ ἠγνόησε τὴν οὖσαν αἰτίαν, ὅτι διώκτῃ γενομένῳ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ Λικινίῳ τὸν πόλεμον ἐκεῖνον ἐπήνεγκεν, ἢ γινώσκων, ἑκὼν σεσιώπηκε διὰ τὴν ἔχθραν τὴν ἀπὸ τῆς θρησκείας· οὐ γὰρ ἦν εἰκὸς σιωπᾶν Κωνσταντῖνον, οὕτω περιφανῶς Λικινίου μανέντος κατὰ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ. ὁ γὰρ ἐνὸν κατασβέσαι ῥᾳδίως σπινθῆρα, μέχρι οὐρανοῦ περιπέμψειν βλαπτούσης φλογὸς κορυφὴν ὑπεσχημένον, σιωπήσας ἑκὼν, αὐτὸς ἂν εἴη ἀτεχνῶς ὁ τὴν τῆς τοσαύτης φλογὸς μητέρα παρεχόμενος ὕλην:

Haec ibi de Eutropio Nicephorus Gregoras; uſus, cum ea ſcriberet, non ipſo Eutropii Hiſtoriae Romanae Breviario Latino, ſed ut cuilibet conferenti videre licet, interpolatitia illa metaphraſi Graeca

ca Paeanii (ſeu potius [18] Paeaniae) Sophiſtae, quam primus omnium Fridericus Sylburgius in Graeco Latino ſcriptorum Hiſtoriae Romanae Syntagmate, Francofurti ad Moenum A. 1589. in folio impreſſo, in lucum eddidit. Caeterum quandoquidem Nicephorus Gregoras expreſſe indicat, ſe ejusdem Eutropii in eadem Oratione jam antea aliquatenus meminiſſe, libet mihi majoris lucis & confirmationis cauſa eam quoque mentionem huc apponere. Illa igitur exſtat folii vigeſimi quarti hujus codicis manuſcripti pagina prima & ſecunda his verbis:

Τῷ γὰρ τοι γενναίῳ καὶ θαυμαστῷ Κωνσταντίνῳ πατέρες ἐγένοντο, τὰς μὲν τοῦ γένους ῥίζας ἐκ βασιλικῶν κατάγοντες αἱμάτων, καὶ ἀρετῆς μεταποιούμενοι τῆς βελτίστης· καὶ ἵνα τὰς τῶν ἀκριβέστερον τὰ ἐκείνου γινωσκόντων μαρτυρίας εἰς μέσον ἀγάγωμεν, φησὶν ὁ [19] ΣΟΦΟΣ ΕΥΤΡΟΠΙΟΣ· ὃς Οὐάλεντι μὲν σύγχρονος γεγονὼς, ΕΛΛΗΝ δ' ὢν

Huic enim generoſo & admirando Conſtantino parentes fuerunt, originem generis ex [20] Imperatorio ſanguine ducentes atque optimis virtutibus praediti; &, ut eorum, qui ad ipſum pertinentia accuratius noverunt, teſtimonia in medium producam, ait EUTROPIUS SOPHISTA, (qui, Valenti quidem Synchronus, GENTILIS autem religione, eloquentiae ſuae Latino

18 Teſte Suida his verbis: Παιανίας ὄνομα κύριον, h. e. *Paeanias nomen proprium.* HEARN. Vid. ad ipſum Paeanium.

19 Σοφὸς pro Σοφιστής. Vide Suidam in Explicatione vocum Σοφιστὴς & Σοφὸς, atque R. P. Ludovici Creſſollii Theatrum veterum Rhetorum lib. I. cap. 2. & l. II. c. 2.

20 Verba Eutropii circa finem libri noni, ad quae Nicephorus Gregoras hic reſpicit, ſunt haec: *Conſtantius per filiam nepos Claudii traditur.* Quae Paeanias Sophiſta in ed. Sylb. ſic vertit: Ἦν δὲ Κωνστάντιος μὲν Κλαυδίου τοῦ βασιλεύσαντος ἀπὸ θυγατρὸς ἔκγονος. Quantum hac in re ab Eutropio & Paeania Trebellius Pollio diſſentiat, vide apud ipſum in vita Imp. Claudii II. *Lambec.*

tino ſermone exercendae materiam ſibi ſumens antiquam Hiſtoriam Romanam, omnes inde a Romulo recenſet Reges, Tribunos militares, Dictatores, & quotquot intermediis temporibus conſulares atque plebejas nacti poteſtates, tandem in Caeſares & Auguſtos Principatum cognominem tranſtulerunt;) Hic igitur ait, quod Conſtantini pater Conſtantius, omnis virtutis & prudentiae particeps, omnes civilitate ſuperaverit. Subditorum enim felicitatem pro [25] divitiis propriis habens, illorum quidem facultatibus applaudebat, peculiares autem & Imperatorias flocci faciebat; quippe dicens, Imperatorias opes melius apud privatos adſervari, quam exiguo circumcludi loco Imperialis Aerarii.

τὴν θρησκείαν, ἔπειτα τὴν ἀρχαίαν Λατινικῇ διαλέκτῳ Ρωμαϊκὴν ἱστορίαν ἀγώνισμα γλώττης ποιούμενος, τοὺς ἀπὸ Ρωμύλου διέξεισι Βασιλέας, καὶ Στρατηγοὺς, καὶ Αὐτοκράτορας, καὶ ὅσοι, μεταξὺ τὰς Ὑπατικὰς καὶ Δημαρχικὰς ἐξουσίας διαλαχόντες, εἰς Καίσαρας καὶ Αὐγούστους ὀψὲ τὴν ἡγεμονίαν μετήνεγκαν τῆς ἐπωνυμίας· οὗτος τοίνυν φησὶν, ὡς ὁ τοῦ Κωνσταντίνου πατὴρ Κωνστάντιος, πάσης μέτοχος ὢν ἀρετῆς τε καὶ σωφροσύνης, πάντας [21] παρῄει τῇ κοινότητι· οἰκεῖον γὰρ ἡγούμενος πλοῦτον τὴν τῶν ὑπηκόων [22] εὐδαιμονίαν, τὰς μὲν ἐκείνων συνεκρότει κτήσεις, τὰς δὲ οἰκείας καὶ βασιλικὰς παρὰ φαῦλον [23] ἐτίθει· ἄμεινον παρὰ τοῖς ἰδιώταις εἶναι λέγων τὸν βασιλέως θησαυρὸν ἢ μικρῷ περικεκλεῖσθαι χωρίῳ [24] τῶν βασιλικῶν ταμείων.

Huc,

21 In Sylb. ed. pro παρῄει legitur παρελθών. *Lambec.*

22 Haec vox εὐδαιμονίαν deeſt in edit. Sylb. item paulo poſt pro ἀντὶ τῶν ὑπηκόων εὐδαιμονίαν, legitur ἀντὶ τῶν ὑπηκόων, ſcilicet πλοῦτον· *Lambec.*

23 In ed. Sylb. legitur; παρὰ δὲ φαῦλον ἐποιεῖτο· φασὶ γὰρ αὐτὸν λέγειν, ὡς ἄμεινον, &c. *Lambec.*

24 Haec verba τῶν βασιλικῶν ταμείων ſunt in ed. Sylb. *Lambec.*

25 Ipſa Eutropii verba Latina ſecundum ſupra citatum antiquum

Hucusque de Eutropio Nicephorus Gregoras. Unde luculenter patet Eutropium hunc, Sophiſtam Gentilem, qui Imp. Valenti Breviarium Hiſtoriae Romanae dedicavit, à Joanne Trithemio in Libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis, Conrado Gesnero in Bibliotheca Univerſali, R. P. Antonio Poſſevino in Apparatu Sacro, & a compluribus aliis, perperam confundi cum Eutropio, Monacho & Presbytero, qui S. Auguſtini fuit diſcipulus, & Epiſtolas duas ſcripſit conſolatorias ad duas ſorores, ancillas Chriſti, quae ob devotionem pudicitiae, & amorem religionis, à parentibus exheredatae fuerant; ut teſtatur Gennadius Maſſilienſis in Libro de Scriptoribus capite quadrageſimo nono.

Geſnerus in Bibliotheca p. 238.

Eutropii inſigne volumen, quo Romana hiſtoriae univerſa deſcribitur, ex diverſorum Authorum monumentis collecta. Quanto vero major Codicum ſinceritas eo tempore fuit, quam eſt hodie? Itaque non pauca leguntur hic emendatius multo quam in editionibus quorundam hiſtoricorum, quae vulgo circumferuntur.

HENRICUS VALESIUS

De Breviarii Eutropiani Metaphraſibus.

* *Ad Excerpta Peireſc. ex Jo. Antiocheno.*

Οὕτω δὴ μέταυτός τε] Haec verba citat Suidas in μέταιλος absque auctore, ut ſolet. Sunt autem ad verbum haec cuncta tranſlata ex Eutropii Epitome

quum Codicem manuſcriptum membranaceum Auguſtiſſimae Bibliothecae Caeſareae ſunt haec. *Conſtantius, vir egregius & praeſtantiſſimae civilitatis, divitiis provincialium ac privatorum ſtudens, fiſci commoda non admodum adfectans, decensque melius publicas opes a privatis haberi, quam intra unum clauſtrum reſervari.* Lambec.

** ** *

me ſeu Breviario Hiſt. Rom. cujus haec ſunt verba: *L. Valerius fataliter mortuus eſt: --- annum luxerunt.* Neque vero hic duntaxat locus, ſed pleraque ex ſequentibus; ex eodem Eutropii Breviario converſa ſunt, ubi & nos ipſa Eutropii verba interpretationis loco adhibuimus. Ceterum haec Eutropii verſio, qua utitur Joannes Antiochenus, & antiquior eſt, & longe elegantior ea, cujus auctor fuit Paeanius. Ac, ni fallor, ejus auctor eſt Capito Lycius, ſcriptor vetuſtus, qui paulo ante tempora Juſtiniani vixit. Laudatur enim a Stephano Byzantio in Ψιμάδα. Vixit autem Stephanus temporibus Juſtiniani Aug. quod multis argumentis compertum habeo. Ab hoc Capitone Eutropii Breviarium Graece converſum, teſtis eſt Suidas his verbis: Καπίτων Λύκιος ἱϛορικὸς, οὗτος ἔγραψεν Ισαυρικὰ βιβλία ή. (lege Ιή nam apud Stephanum loco citato laudatur Capitonis Iſauricorum liber XV.) μετάφρασιν τῆς ἐπιτομῆς Ευτροπίου. Proinde non poſſum aſſentiri Cujacio, qui Paeanium auctorem ejus verſionis Eutropii, quae exſtat, unum & eundem facit cum Capitone.

DE METAPHRASIBUS.

Haec de Capitonis metaphraſi Valeſius. Suidae, qui ejus mentionem fecit, verba integra, quae pauca ſunt, praefatione noſtra veteri exhibentur, ut ſupervacuum ſit repetere. Florum forſan, quum Livium ab Eutropio contractum ſcriberet, in animo fuiſſe, cum aliis ſentiebamus, quod non ita intellectum velimus, ut Florum potius, quam Eutropium, a Capitone converſum credamus: ſed quod temporibus Florus cum Livio magis conveniat, quia uterque in Auguſto ab Urbe condita ductam hiſtoriam terminavit: Eutropius ad Valentem usque produxit & fratrem Valentinianum. Graecos enim qui Latinis legendis abſtinebant, Eutropio in rebus uſos videmus,

longe

longe poſt Auguſtum geſtis, quorum verba quod alia ſunt, quam quibus vertit Paeanius; minus dubitandum eſt, ex Capitonis tranſlatione, qualiſcumque fuit, depromta fuiſſe. Qui Jo. Antiocheni Excerpta cum Eutropio contenderit, a nobis, ſcio, non diſſentiet.

De *Paeanii* aetate bene judicavit Sylburgius ex Hermolao, qui Byzantii Stephani Opus ſub Juſtiniano, ut apud Suidam eſt, contractius fecit. Id quod ſi eſt, utique antiquiorem neceſſe eſt hunc Stephanum fuiſſe, & iſto priorem Paeanium, cujus ille uſus tranſlatione fuit: atque ita non longe ab Eutropii aetate abfuiſſe. Id quoque ex Stephano enotamus, quamvis auctores metaphraſium non obſcura nomina fuerint; nihil tamen Eutropio per eos detractum eſſe, ut ſub hujus quoque appellatione metaphraſes nominarentur, quod ex illis Stephani verbis manifeſtum eſt. idem ex alio ejusdem loco confirmatur fortius. Ille enim *de Urbibus & Populis* auctor, in Καρχηδὼν, teſtem *Eutropium* advocavit, quo Καρχηδόνα quondam in Armenia fuiſſe approbaret. Nihil hujus rei in Eutropio Latino: at in Paeanii metaphraſi lib. VI, VI. antiquo lapſus eſt Καρχηδὼν pro Χαλκηδὼν quod reſpexiſſe Urbium ſcriptorem, quando de *Carthagine Armeniae* dixit (quamquam nihil de Armenia Paeanius habet) ad fidem valde pronum eſt; & nobiſcum faciunt Fr. Sylburgius *ad Eutropium*, & Abr. Berkelius *ad Stephanum adnotatis.* Jam vero illum Stephanum, qui Eutropium nominavit, Graecos potius, quam Latinos ſcriptores adlegaſſe, non obſcurum eſt inſpicientibus; atque inde credibile eſt, dum Eutropium appellat, Paeanii Graecam metaphraſin intellexiſſe. Cell.

Codicum manu & typis exaratorum, qui in obſervationibus obcurrunt, Catalogus.

Lugd. Bat. Codex MS. Leidenſis primus.
Lugd. Bat. 2, 3, 4, 5. MSS. quatuor alii Leidenſes.
G. MS. Thom. Galei.
B. MS. Collegii Balliolenſis.
S. MS. in Seldeni Archivis in Bibliotheca Bodlejana.
M. MS. in Bibliotheca Collegii Magdalenenſis.
LC. MS. in Bibliotheca Collegii Lincolnienſis.
N. MS. in Bibliotheca Collegii Novi.
L. MS. inter Codices D. Guil. Laudi in Bibliotheca Bodlejana.
Burd. Burdegalenſis Codex, quo Elias Vinetus uſus eſt.
F. vel *Fuld.* Codex Fuldenſis, quem Frid. Sylburgius contulit.
HM. Hiſtoria Miſcella, ex Eutropio, Paullo Diacono, aliisque contexta, quam inter Scriptores Hiſtoriae Auguſtae poſt alios edidit Gruterus.
Ald. Utraq. Editiones Venetae J. B. Egnatii MDXVI. & MDXXI.
V. vel Ven. Editio Veneta ejusdem Egn. MDXX.
Junt. Editio Juntina MDXVII.
P. vel *Pariſ.* Editio Pariſienſis MDXIII.
Baſ. Editio Baſileenſis Gelenii MDXXXII.
E. Editio Elzeviriana.
Vi. Eliae Vineti Ed. Pictavienſis MDLIII.
Sc. vel *Scb.* Antonii Schonhovii Ed. MDXCIV.
Mer. Editio Merulae MDXCII.
Vulg. Editiones Eutropii vulgatae.
In Textu duae lineolae breves poſt verba (*ſic*") ſignificant, in V. Lect. notari, quod ibid. illa in MSS. quibusdam vel editis deſiderentur.

In Feſto.

N. vel *Non.* Cod. MS. Nonii.
B. vel *Baſ. prim.* Baſileenſis Primus.
B. vel *Baſ. ſec.* Baſileenſis Secundus.
P. Pithoei.
Burm. Burmanni.
L. vel *Leid.* Leidenſis.
G. vel *Goltz.* Exemplar Goltzii.

E U-

EUTROPII
BREVIARIUM
HISTORIAE ROMANAE,

AB URBE CONDITA

AD ANNUM EJUSDEM URBIS
MCXIX.

[a] DOMINO

VALENTI

MAXIMO PERPETUO

[b] AUGUSTO.

Res Romanas, ex voluntate manſuetudinis tuae, ab urbe condita ad noſtram

VARIAE LECTIONES.

a Deeſt M. P. V. Ald. utraque, Junt. ac Baſ.
b *Auguſto Eutropius.* B. S. LC.

NOTAE.

QUAE IN EUTROPIO POTISSIMUM CONTINEANTUR.

In hoc authore non externa, ſed Romana duntaxat continetur hiſtoria. id quod vel ex ejus Praefatione ad Valentem Imperatorem clare patet. Et quemadmodum Praefatio brevis eſt, ita & libri ſunt breviſſimi: ut ſit velut Epitome, ſive compendium Romanae hiſtoriae, ex qua quidem brevitate novitiis multum utilitatis naſci poteſt. Cum enim haec ſuccincta apprehenderint, patet facilis acceſſus ad quemvis alium Romanum hiſtoricum legendum. Tantum boni habet ſimplex traditio.

Porro ut omnibus gentibus

 mos

ſtram memoriam, quae in negotiis vel bellicis vel

NOTAE.

mos eſt a longinquo aliquo principio ſuam narrare originem, ita & Romani a Trojanis ſe natos, ortosque arbitrantur. Capta enim Troja, Aeneas Anchiſae filius, cum filio ſuo Aſcanio, qui & Julus, cumque aliquot civibus, Aſia relicta, in Italiam veniſſe dicitur. Quo quidem tempore, Latium regebat Latinus rex, Fauni filius, Pici nepos, Saturni pronepos, Jani abnepos. Quo mortuo, Aeneas primus, Lavinia Latini filia in uxorem ducta, imperium Latinorum ſuſcepit. Poſt Aeneam autem Aſcanius. qui relicto Lavinio novercae Laviniae, Albam longam ſibi aedificavit. Unde poſtea Albanorum reges, XIII. fuere usque ad Amulium. Qui fratrem ſuum Numitorem cum eo regnaturum dejecit, filiumque ejus Lauſum occidit, ac filiam virginem Veſtalem fecit. Verum compreſſa ab neſcio quo filia, ac ex ea genitis duobus gemellis, ab iisdem Amulius caeditur, Numitorque avus à nepotibus in regem reſtituitur. Relicto igitur Albanorum regno Numitori avo, nepotes Romulus & Remus propriam condiderunt urbem, quam Romulus a ſuo nomine, occiſo fratre Remo, nominavit. Unde eſt illud Lucani *lib.* I.

Fraterno primi maduerunt ſanguine muri.

GLAREANUS.

CHRONICA.

A Troja capta ad Lavinium conditum duo ſunt anni. A condito Lavinio ad Albam longam conditam, anni XXX. Ab eadem ad urbem Romam conditam anni CCCC. Ergo a Troja capta ad V. C. anni ſunt CCCCXXXII, authore Dionyſio Halicarnaſſeo. Poſt conditam autem urbem VII. reges annis CCXLIIII. regnarunt: quibus ejectis Coss. ac alii magiſtratus urbem liberam rexerunt annos CCCCLX. ad Julium usque Caeſarem, qui primus Rep. everſa, ſolus ſingulare obtinuit imperium. A Troja igitur capta, usque ad coss. fuere anni DCLXVI. a primis autem coss. usque ad Valentem, anni DCCCXXIIII. GLAR.

IN PRAEFATIONEM.

Vide quanta brevitate, quanto compendio Eutropius ad Caeſarem Praefationem ſtruxit, pleno laudum epiſtolio, ac Imperatoris juſſum officiariique ultro offerentis obſequium continente. Nihil hic adulationis, aſſentationis, ut noſtra aetate omnia blanditiis ſtrepunt. GLAR.

DOMINO VALENTI GOTHICO MAXIMO PERPETUO AUGUSTO.] Ita e Gandavenſi Codice Schonhovius, e Burdegalenſi Vinetus, & Merula e Cod. Leid. pr. ediderunt, ques

vel civilibus eminebant, per ordinem temporum brevi

NOTAE.

quos ſecuti dein ceteri. Quia vero Laudi, Balliolenſis, Lincolnienſis, Seldeni, Fuldenſis Codices, neque ulla Vetuſtiorum Edit. GOTHICO agnoſcit, illud hic legi, quam in ipſa Inſcriptione malui. Certe Sylburgius in priore Ed. Schonhovium ſequutus, in altera uncis incluſit, quod a Fuldenſi Codice non agnitum, ſuſpectum habuit, quod, ubi reliqui Schonhovianam lectionem ſervant, melius etiam Cl. van Hoven obſervavit. Vetuſtiores autem ante Schonhovium omnes, etiam Pariſienſes apud S. Colinaeum ſimpliciter legunt, EUTROPIUS VALENTI MAXIMO PERPETUO AUGUSTO. Unde jure GOTHICO ejiciendum cenſeo; propterea quod nusquam alibi hoc titulo neque in numis, neque Inſcriptionibus gaviſus eſt Valens, uti ad oram ſui exemplaris obſervarat Oudendorpius ὁ μακαρίτης. Nam levis ſane momenti eſt, quod Vinetus ait Valentem inde *Gothici* cognomen accepiſſe, quod a Gothis acie victus & in tuguriolo latens combuſtus ſit. Hoc enim ſi verum, qui ergo ei vivo hoc cognomen ab Eutropio adſcribi potuit? quum hic opus ſuum condidiſſe videtur ante, quam Gothos devicerat Valens, unde, quod majoris eſt momenti, ſi vel poſt victoriam de iis reportatam, ut Glareanus opinatur, hoc cognomen accepiſſet, illud a Feſto, qui poſt eum ſcripſit, non omiſſum eſſet, qui tamen, uti in aliis, ſic Noſtrum hic ſequutus eſt. VERHEYK.

D. Valent.] Hic venit in imperium, anno Chriſti 368. poſt Julianum & Jovinianum. GLAR. Sic in libris eſt; niſi forte, quod inſcriptiones illorum temporum ferunt, legendum *D. N.* hoc eſt *Domino noſtro.* CELL.

Gothico] Quia ſeptentrionales Balthici maris populos viciſſet. GLAR. Cum Gothis bellum geſſiſſe Valentem tribus annis, compoſuiſſe feliciter auctor eſt Ammianus *lib.* 27. Tandem occubuit in bello contra eosdem Gothos *lib.* 31. CELL.

Maximo.] Id cognomen olim fuit Fabiorum ac Valeriorum: deinde & aliorum, quinetiam Imperatorum tandem factum. GLAR.

Perpetuo.] Adulatorium hoc. GLAR. Auguſtae dignitatis vocabulum illo ſeculo. Gruter. inſcript. p. 285. n 8. D. N. VALENTINIANO PERPETUO AC FELICI SEMPER AUGUSTO. & ibidem p. 279. n. 4. AETERNO IMPERATORI NOSTRO MAXIMO OPTIMOQUE PRINCIPI AURELIO VALERIO DIOCLETIANO. CELL.

Auguſto.] Ab ſecundo imperatore. GLAR.

Res Romanas.] Hiſtoriam Romanam. GLAR.

Manſuetudinis.] Hic *manſuetu-*

brevi narratione collegi ſtrictim, additis etiam his, quae in principum c *vita egregia exſtiterunt;*

VARIAE LECTIONES.

c *Principio vita.* Lugd. Bat. *Vita* quoque F. Vi. V. Par. Aldd. Junt. Baſ. Codd. Hearnii. *Vitis* Sch. & alii quidam.

NOTAE.

tudinem dicit & infra *tranquillitatem*. Ut illa tempeſtate vera illa Romani ſanguinis nobilitas poene exaruerat, ita & ſermonem Latinum inceſſerat turpis illa barbaries, & vere Gothica, quae poſtea invaluit magis, ut cum ad Principes ſcriberent, eos, *Serenitatis*, *Tranquillitatis*, *Manſuetudinis*, *Clementiae*, & *Aeternitatis* titulo cohoneſtarent, quarum appellationum nullum apud antiquos veſtigium. Ex eodem fonte manarunt quae hodieque vigent, & cum honore perſonarum; nam piaculum fit niſi ita loquaris, *Excellentia veſtra*, *Celſitudo*, *Eminentia*, *Reverentia veſtra*; & ne quid ineptiarum abſit, *Dominatio veſtra*, quo nihil apud finitimos noſtros frequentius, ſi vel agaſonem aliquem aut ſulfuratorum propolam alloquantur; & tamen *ó ſeclum inſipiens!* Nino, Cyro, Alexandro & Carolo Magno hujus nominis ferculum ſatis eſſet. TANAQ. FABER.

Ab urbe condita] A primo Romuli anno. GLAR.

Ad noſtram.) Quae eſt ab V. C. 1118. GLAR.

Vitis.) Alias *vita*. GLAR. Vulgatam tueri Nepot. Praef. *in hoc exponemus libro de vita excellentium imperatorum*, recte hic obſervat Cl. Grunerus laudans ibi Boſii Obſervationes, & Cl. van Staveren, cujus in rem Literariam merita, neceſſitas, quae cum illo mihi eſt, debita laude efferre non ſinit. VERHEYK.

Ut Tranquillitatis tuae poſſit mens d.] Περιφραςικῶς, pro tu. quaſi dicat: Alii ex hiſtorica fide didicerunt, quid facto opus eſſet: tu prius feciſti magna quam legeres aliorum facta, quae ſequereris. GLAR.

Quam cognoſceret lectione.] Quomodocunque Eutropius aſſentari Valenti Imperatori volue-

runt; [d] *ut tranquillitatis tuae* [e] *poſſit mens divina laetari prius ſe illuſtrium virorum facta in* [f] *adminiſtrando, imperio ſecutam, quam cognoſceret lectione.* [g]

VARIAE LECTIONES.

d *Tit.* Lugd. Bat.
e *Tuae quo* Lugd. Bat.
f *Adminiſtrandum* Lugd. Bat.
g *Eutropius Vic. peculiariter ſuus* Lugd. Bat. *Eutropius V. C. peculiariter ſuus* Sch. Mer. & Helmſt. exemplar. ſed Hearnii accuratiores non agnoſcunt.

NOTAE.

fuerit, profecto non poterat pulchrius talem ſignificare, qualem, deſcripſit *Ammianus* aliquot locis: ut *lib.* XXIX. quando Valentem ſubruſticum hominem vocat, ejusque verba horridula & rudia: alibi, ſubruſtici ingenii hominem. & *libro* denique XXXI, nec bellis, nec liberalibus ſtudiis eruditum. Illa autem, *Gothicus*, *Sarmaticus*, *Parthicus*, *Maximus*, in Lampridii Antonino Geta, & apud alios ſcio invenies cognoſcesque ex Ammiani, Hieronymi, & aliorum, hiſtoriis, Valentem Auguſtum a Gothis acie tandem victum, & in tuguriolo latentem, combuſtum fuiſſe, ex quibus cognomen habuerat Gothici. VINETUS.

Quam cognoſceret lectione.] Rudis enim literarum Valens fuit, &, quod Ammianus de ipſo lib. XXXI. cap. 41. prodidit, *ſubagreſtis ingenii*, *nec liberalibus ſtudiis eruditus.* CELL.

Ceterum ſuſpectam poteſt hanc epiſtolam reddere, quod Metaphraſtes eam poſthabuit: deinde antiquiſſima editio Romana, quam Nicolaus Maillard, Rothomagenſis, ſuo tempore (ſcripſit autem MDXIII.) quadragenariam vocat, hoc pariter neglexit proloquium. Eſt hic Maillardus, qui Eutropium Pauli Diaconi additamentis interpolatum CIↃ IↃ XIII. Lutetiae Pariſiorum edidit, cui itidem ſe parum probat haec

N O T A E.

ad Valentem epiſtola.

Pro *αὐθεντίᾳ* hujus epiſtolii adferri poteſt, praeter auctoritatem MStorum codicum, etiam ſtili conformitas, qui parum vel nihil ab Eutropii aut ſaeculi Eutropiani indole abhorret. Vide *προσφωνήσεις manſuetudinis tuae*, *tranquillitatis tuae*, & confer cum noſtro I. 12, & aliis ejusdem aetatis ſcriptoribus, v. g. Vegetio, qui lib. 2. prolog. dixit etiam *tranquillitas tua*, *imperator invicte*; & lib. II. c. 18. *perennitas tua*. Cell.

EUTROPII [a] BREVIARIUM HISTORIAE ROMANAE.

LIBER PRIMUS.

I. [b] ROMANUM imperium, [c] quo neque ab exordio [d] ullum fere minus, neque incrementis toto orbe amplius humana poteſt memoria recordari, a Romulo exordium habet; [e] qui Reae Silviae Veſtalis Virginis filius, & (quantum putatus eſt) Martis, cum Remo

VARIAE LECTIONES.

a Ita cod. Burdeg. aliique; niſi quod in nonnullis ſub initium hujus libri in maſculina forma ſcribatur, *Incipit Breviarius Eutropii.* in Lugd. Bat. *Eutropius incipit peculiariter ſinus.* An hoc reſpectu Diaconi interpolatoris?

b *Romanorum* Lugd. Bat. 4.

c *Quod* Lugd. Bat. 3.

d *Nullum* Lugd. Bat. 4. & mox pro fere *ſive.*

e *Qui Rheae Sylviae Veſtalis Virginis filius* N. M. L. G. V. Gr. HM. & Lugd. Bat. 1. *Qui Silvae Veſtalis Virginis filius.* 2. *Qui Reae Silvae Veſtalis Virginis filius.* 3. *Et Reae Silviae Veſt. Virg. fil.* 4. *Qui Reae filius Veſt. Virg.* 5. *Qui Reae Iliae Veſtalis Virginis filius* E.

NOTAE.

I. *Romanum imperium*] Romanum imperium, ut portentoſe ortum: ita portentoſe adminiſtratum, DEUS opt. maximusque ita magnum creſcere voluit, propter Filii ſui unigeniti adventum, quippe ita praedictum fuit ab Eſaia *cap.* 2. Cicero etiam *de Divinatione*, plurimum miratur, cur ſuo tempore oraculum Delphicum obticuerit, nec rationem ejus explicare poteſt. ſed ſcilicet CHRISTUS daemonem ſilere juſſit, dum ipſe illuſtraturus orbem eſſet non fucatis verbis, ſed pura veritate, cum ſumma ipſe eſſet veritas. GLAREANUS.

Ullum fere minus,] Ideo addit *fere*, quia noverat alia fuiſſe Imperia, ab exordio, Romano etiam Imperio minora. A. FABRI.

Minus,] Humilius. GLAR.

Neque incrementis] Poſtquam maximum factum eſt. Alexander quidem intra duodecim annos latius imperium habuit, quam Romani ſeptingentis annis: ſed non fortius. GLAR.

Remo fratre uno partu editus eſt. Is, cum inter paſtores latrocinaretur, [f] octodecim annos natus, urbem

VARIAE LECTIONES.

f *Decimo octavo nativitatis ſuae* Lugd. Bat. 1. *decem octo annos* &c. 3.

NOTAE.

Amplius] Majus. GLAR.

A Romulo exordium habet,] Romulus ac Remus, Reae filii, recens nati cum expoſiti eſſent, mox a paſtore regio Fauſtulo ad Tiberim inventi, ac Laurentiae uxori ſuae traditi ſunt, quae ob quondam proſtitutam pudicitiam Lupa dicta, fabulae locum fecit, eos a lupa nutritos, ut ſuper primum Aeneidos narrat Servius. Sed cum adoleviſſent, incidit eis contentio acris cum Numitoris paſtoribus: ita ut Remus caperetur, ac Numitori puniendus traderetur, Fauſtulus Romulo omnem aperit rei ſeriem, quam & Numitor reſcivit. ii omnes conſilio cum paſtorum multitudine inito, regiam Amulii invadunt, ac Amulium ipſum obtruncant. Numitori redditum imperium eſt. GLAR. De Romulo diverſe ſentientes vide quos laudat Doctiſſ. Grunerus. In plerisque Codd. MSS & Vetuſtiſſimis Edd. a Jano, Saturno &c. Romae primordia deducuntur: quod ſolitae Auctoris brevitati omnino adverſatur, & a manu Paulli Diaconi eſſe ſtilus indicat. Simili modo hiſtoriam ſuam exorditur Florus. *Primus ille & Urbis & imperii conditor Romulus &c.* VERHEYK.

Qui Veſtalis virginis] Ita Vinetus: reliqui praemittunt: *qui Rheae Silviae* &c. Etiam Livius lib. 1. cap. 4. ſic vocat, & Dionyſ. Halic. l. 1. Ἰλίαν Ἑστίας. Antiqua religio, ejusque exemplum a Trojanis petitum, nec Numa primus inſtituit Veſtae ſacra, ſed Romae templum deae dedicavit: adde Lipſium de Veſta. CELLARIUS.

Rheae Sylviae] Numitoris filiae. GLAR. Quam alii Iliam dicunt. A. F.

Veſtalis] Veſtae deae ſacratae. GLAR.

Reae Silvia] Miror, a plerisque Viris D. hujus Virginis nomen omiſſum, quod in Metaphraſi Gr. & Codice non uno Hearnei, omnibus Lugdunenſibus, & Vetuſtioribus Edd. conſtanter invenitur, ceterisque, quotquot hanc hiſtoriam condiderunt, auctoribus, additur. quamquam, ut nomina ipſa, ita & ſcribendi ratio apud ſcriptores variat: Dionyſ. Halic. p. 62. eam a quibusdam *Iliam* (& ita Poëtis, certe Ovidio ubique vocatur) ab aliis *Ream* & Plutarchus p. 19. aut *Iliam* aut *Ream* vel etiam *Silviam* nominatam tradunt; ac ſi e tribus uno tantum nomine gaviſa fuiſſet. de quibus, conſule praeter alios imprimis Rykii & Perizonii epiſtolas, ad Aelianum L. VII. qui, ut Kuhnius ibi obſervat c. 16. perperam Σερβίαν vocat. *Rheam Sylviam* alii praeferunt. ſed ſine adſpiratione, quia eam Latini auferre ſolent, ex Antiquis dedit Schottus ad Auct. de de V. I. c. 1. eamque ſcripturam a Pighio ad Val. Max. fragm. de Nom. Rat. init. comprobari monet Cl. Arntzen. qui eandem ſcribendi rationem in Cod. MS. Oroſii reperit. & ſic ubique paſſim. vide hic Var. Lect. & ad Liv. L. 1. c. 3. VERHEYK.

Quantum putatus eſt] Innuit creditum illud tantum fuiſſe, & nullis argumentis confirmatum. Hoc de ſe mater tantum confeſſa erat. Vide Florum cap. 1. lib. 1. A. F. Livius ingenue: *quia deus auctor culpae honeſtior erat, Martem incertae ſtirpis patrem nuncupat.* CELL.

Uno partu] *Uno partu cum Remo fratre*, ita enim verba ordnanda ſunt. A. F.

Is cum inter paſtores] Numitor, recuperato paterno regno, nepotes adjuvit, ut novam conderent urbem,

urbem exiguam in Palatino monte conſtituit, [g] XI. Kal.

VARIAE LECTIONES.

g *X. Kal. Majas* Lugd. Bat. 3. G. B. HM. S. M. LC. *X Kalendas Maji* Lugd. 2. 4. 5. *X. Kal. Martias* V.

NOTAE.

bem, nempe Romam, datis ad hoc multis Albanis, aut qui ab Amulio ſteterant: aut de quibus ſuſpicio erat, rerum novandarum eſſe cupidos. Mire autem obticet fratricidium Romuli. Nam, cum contentio incidiſſet de nomine urbi novae dando, & Remus prior ſex vultures, Romulus poſtea duodecim vidiſſent, ille tempore, hic numero contenderet: tumultu Remus caeſus eſt, cauſante Romulo, fratrem tranſiiiſſe muros contra juſſum ipſius. GLAR.

Latrocinaretur,] Latrocinari non eſt quod vulgo dicimus *voler*, *brigander*: ſi ita eſſet, contrarium plane ſcriberet Plutarchus, qui ait Romulum & Remum in Raptores & viarum obſeſſores inpetum feciſſe, & eorum injuriam finitimis arcuiſſe. Nimirum *latrocinari* nihil aliud eſt quam militare, vitam in armis degere. Plaut. in Mil. Glor. act. II. ſcen. ult.

An quia latrocinamini, arbitramini,
Quidvis licere facere vobis, verbere?

Et Gracchus in Nonium: *qui apud regem in latrocinio fuiſti.* A. F.

Octodecim annos natus,] Alias, decimo octavo anno nativitatis ſuae. GLAR. Idem Solinus. *Qui* (*Romulus*) *auſpicato fundamenta murorum jecit duodeviginti natus annos.* A. F. Minus latine Merula: *decimo octavo anno nativitatis ſuae:* etiam contra ceterorum librorum conſenſum. CELL. ita tamen Lugd. Bat. 1. & Mer.

Urbem exiguam] Romam quadratam intelligit, quae tamen proprie urbs non erat, ſed arx. A. F. Ῥωμύλος τὴν καλουμένην Ῥώμην κυαδράτην, ὅπερ ἐστὶ τετράγωνον, ἔκτισε. & plura vide, quae ad Ennii fragmenta collegit Heſſel.

Conſtituit] Non indocte Cl. Grunerus ex ipſis Veteribus Romam Romulo antiquiorem facit, cui lubens adſentior; & *condere* apud Latinos, & κτίζειν apud Graecos aliquando denotare, *in meliorem formam redigere, exaedificare, renovare*; iisque, quae adfert, teſtimonia plura addere poſſem. ſed ipſe Eutropius teſtis ſit. ſeq. cap. *Leges* (Numa) *Romanis moresque conſtituit.* c. ult. *Camillus Patriae conditor. Juris conditor.* L. VIII. c. 23. In his vero ſequitur communem opinionem, a qua iidem Veteres non abhorrent. Dionyſ. Halic. pag. 78. *primum urbis Conditorem Romulum* agnoſcit. quin cauſſam, cur potiſſimum ſibi in animum inducat Plutarchus (pag. 22.) Romulo & Remo conſilium fuiſſe urbis condendae, in quo educati erant, loco, ſubdit: quia Albae habitare nolebant vivo & regnante avo. *Romulum Remumque cupido cepit .... urbis condendae.* Liv. L. I. c. 6. ejusque Epitome. *Urbs a Romulo condita. Romam urbem condidit Romulus.* Vellej. Pat. L. I. c. 8. Et haec non de exaedificatione agere liquet e Floro L. I. c. 8. *Imaginem urbis magis quam urbem fecerat.* Quum vero ipſi Veteres teſtantur, hiſtoriam hanc fabulis ita repletam eſſe, ut quid verum ſit, dijudicari vix poſſit, neutri calculum adjicimus, ſed potius cum Clariſſ. Arntzen. ad Vict. V. I. 1. ex Servio ad Virgil. Aen. VII. v. 678. dicimus. *Si igitur tantae civitatis certa ratio non adparet .... nec Hiſtoricos, nec Commentatores varia dicentes imperitiae condemnare debemus; nam antiquitas ipſa creavit errorem.* Satis ſit monſtraſſe, Eutropium a vulgari via non aberraſſe. VERHEYK.

In Palatino monte] Inter ſeptem uno. tot enim urbis Romae colles tri-

Kal. Maji, [h] Olympiadis ſextae anno tertio, poſt Tro-

VARIAE LECTIONES.

h *Olympiadis ſextae anno* CCCCXVIIII. *poſt Trojae excidium* Lugd. Bat. 2. 4. *Olympiadis ſextae anno III.* CCCCLIX. *poſt Trojae excidium* B. *Olympiadis ſextae anno* CCCXIX. *poſt Trojae excidium* V. *Olympiadis ſextae anno III.* CCCCXIX. *poſt Trojae excidium* S. *Olympiadis ſextae anno* CCCCXIX. *poſt Trojae excidium* M. N. G. *Olympiadis ſextae anno quarto quadringenteſimo* XIX. *poſt Trojae excidium* HM. In cod. autem N. M. ut & in P. & V. deſunt reliqua uſque ad finem ſectionis.

NOTAE.

traduntur: Palatinus, qui Romuli erat, quem munilt, in eo educatus: Capitolinus, qui & Tarpejus & Saturninus, quem Sabini occuparunt ſub Romulo, ac obtinuerunt: Caelius, quem adjecit urbi Tullus Hoſtilius, Albanis receptis, Aventinus, quem Ancus Martius conceſſit Latinis devictis: Quirinalis, Viminalis, & Eſquilinus, qui tres a Ser. Tul. urbi ſunt additi. GLAR.

XI. *Kal. Maji*,] XXI. Aprilis. GLAR. Perperam Paeanius. Πρώτῃ τῦ Μαΐυ μηνός. Plutarchum falſi arguit Schegk. ad Vell. L. I. c. 8. quod *pridie Parilſorum*, hoc eſt, XII. Kal. Maj. urbis natalem ponat. At locum lectione adſequi non potui. certe in Romulo pag. 23. diſerte ait. Ἡ κλίσις ἡμέρας γένοιτο τῇ ἕνδεκα πρὸ καλανδῶν Μαΐων, ὁμολογεῖται. καὶ τὴν ἡμέραν ταύτην ἑορτάζουσι Ῥωμαῖοι. Eamque diem Urbis natalem fuiſſe conſtat inter alios ex eodem Velleio, *Romulus .... Romam urbem Parilibus condidit*, & Cicerone ibi a Schegk. laudato. vide Heinſ. ad Ovid. L. IV. Faſt. v. 721. Broukhuſ. ad Prop. L. IV. El. IV. v. 71. idque accuratius literis mandaſſe videntur Veteres, quod eadem die Numa Pompilius natus ſit, ut notant Dio Fragm. Peireſc. & Plutarch. in vita. VERHEYK.

Olympiadis ſextae anno tertio] Id eſt paulo plusve minus ante Chriſtum natum DCLII. alii hoc referunt ad Annum I. Olympiadis VII. alii etiam aliter: Audi Solinum: *Cincio Romam duodecima Olympiade placet conditam: Pictori octava: Nepoti & Lutatio opinionem Eratoſthenis & Apollodori comprobantibus, Olympiadis ſeptimae ſecundo anno: Pomponio Attico & M. Tullio, Olympiadis ſextae anno tertio. Collatis igitur noſtris & Graecorum temporibus, invenimus incipiente Olympiade ſeptima Romam conditam*, &c. A. F. Alii hoc referunt ad annum I. Olympiadis VII. alii etiam aliter: ſic enim Solinus: *Cincio Romam duodecima Olympiade placet conditam: Pictori octava: Nepoti & Lutatio opinionem Eratoſthenis & Apollodori comprobantibus, Olympiadis ſeptimae ſecundo anno: Pomponio Attico & M. Tullio Olympiadis ſextae anno tertio: collatis igitur noſtris & Graecorum temporibus invenimus incipiente Olympiade ſeptima Romam conditam*, &c. HEARNE.

Olympiadis ſextae anno tertio] Sic Cicero & Pomponius Atticus apud Solinum c. I. ubi de aliorum etiam diſſenſione videas. CELLAR. Noſtrum Varronis calculum, cui Plutarchus & Vellejus aliique conſentiunt, rectius ſecutum docent Viri Docti ad Vellej. L. I. c. 8. conſule Comm. ad Solin. L. I. Sigon. Onuphr. Pamvin. Pigh. in Faſt. Scalig. de Emend. Temp. Petavium, Simſon. aliosque. VERHEYK.

Anno tertio:] Hoc ſuſpectum. GLAR.

Poſt Trojae excidium, &c. *trecenteſimo nonageſimo quarto.*] Error eſt, nam numerus aliquot decadibus amplior eſſe debet. Sed priſca illa tem-

Trojae excidium, ut qui plurimum minimumque tradunt, [i] trecenteſimo nonageſimo quarto.

II. Condita civitate, quam ex nomine ſuo Romam [k] vocavit, [l] haec fere egit. [m] Multitudinem fini-

Variae Lectiones.

i *Anno* addit Lugd. Bat. *Trecenteſimo quarto* L. LC.

k *Vocavit, a qua & Romanis nomen inditum eſt, haec* M. B. G. S. HM. Lugd. Bat. 2. 3. 4.

l *Hoc* Lugd. Bat. 4.

m Iſta *multitudinem finitimorum in civitatem recepit* Paulo Diacono adſcribunt M. & B.

Notae.

tempora ſubtiliter & exacte conſtitui non ſemper poſſunt, quod & Eutropius olfeciſſe videtur, qui dicat (*ut qui plurimum minimumque tradunt*) ſunt enim qui plures, ſunt etiam qui pauciores, vere tamen Solinus Romam conditam dicit anno poſt Ilium captum quadringenteſimo trigeſimo tertio. Quod ſolidis argumentis comprobavit. A. F. Rectius Doctiſſima Femina ex Solino, qui Catonis calculum ſequitur, reſtituit A. ccccxxxiii. adi & Diod. Sicul. L. xiv. c. 2. vel potius Annum hic ſtatuamus e Varrone, cujus computationem Noſter ubique ſervat, ccccxxxi. Medius eſt Dionyſ. Halic. qui ccccxxxii. ponit, ut hic Glareanus oſtendit, & Schottus ad Aur. Vict. V. I. c. 1. plerique etiam Codd. MSS. ut vides, *Annum quadringenteſimum* ſuperant. Verheyk.

Ut qui plurimum minimumque tradunt,] Scio haec verba multis negotium faceſſere. Subintelligendum eſt *ut eos praeteream qui*, &c. mediam viam ingreditur Eutrop. inter eos qui plurimum & eos qui minimum tradunt. A. F. Non habent haec verba Pariſ. & Ven. Sed expreſſit Graecus, & noſter infra x. 18. repetit. Cell.

Nonageſimo quarto] Quadringenteſimo triceſimo ſecundo, ait Dionyſius tribus locis, differentia 48. anni. In alio Eutropii codice legitur ccccxix. differentia xiii. annorum, Glar.

II. *Quam ex nomine ſuo Romam*] De Romae appellatione vide Feſtum in *Roma*, & Plutarchum in vita Romuli. A. F. A Roma Romulo nomen inditum magis placet Doctiſſ. Grunero. quae noſtra quoque opinio eſt, ſive Roma a Rumon, ut Vir D. mavult, veteri Tyberis fluvio, ſive, quod nobis magis adridet, a ῥώμη nomen acceperit: Servius enim hic dubius eſt, quem Vir D. laudat ad Aen. viii. v. 63. & 90. nam a Rumon *ficum ruminalem* deducit, & ab aliis a Romulo *ruminalem* quaſi *Romularem*, ab aliis a lacte infantibus dato, dictam addit, quia pars gutturis *Ruma* dicebatur. ad Eclogam autem 1. v. 20, Servius & Philargyrius ex Mariano Lupercaliorum poëta Romam ante Romulum, qui inde nomen ſortitus, exſtitiſſe ajunt; ſed urbis nomen aliunde non derivant. Melius Auctor de origine G. R. c. 21, Romulum a magnitudine adpellatum dicit, quia Graeci virtutem ῥώμην vocant. quod ita concipiendum, Romam potius inde, & ab ea Romulum vocatum fuiſſe. Noſter vero communem ut in *Urbe condita* opinionem ſequitur, quod ipſe Vir D. fatetur. qui enim ſecus e Veteribus ſtatuunt, ſui non ubique ſimiles ſunt. Idem enim Aurel. ſeq. cap. ſubdit. Romulum Urbem vo-

finitimorum in civitatem recepit: centum ex ſenioribus elegit; quorum conſilio omnia [n] ageret; [o] quos Sena-

Variae Lectiones.

n *Egit* Lugd. Bat. 4. & *elegit* pro *delegit.*

o *Quos ſenatores propter ſenectutem, patres ob ſimilitudinem nominavit* M. B. N. S. HM. Lugd. Bat. 2. 4. 5. Sed 3. tantum *multitudinem curae nominavit.* ceteris omiſſis.

Notae.

luiſſe *Romam* vocare, Remum *Remuriam*, & ſic Ennius, quem ibi laudat Schott. *certabant*

Urbem Romam Remuramve vocarent.

ubi vide Heſſel. de V. I. c. 1. *Quam .... Romulus Victor Romam vocavit* & ibi Comm. &, ut, paſſim Livium hic ob oculos habet Auctor. L. 1. c. 4. *Condita urbs conditoris nomine adpellata.* Verheyk.

Multitudinem finitimorum] Romulus, ut multitudine abundaret, aſylum aperuit, id eſt locum intemeratum lege conſecrationis, in quem fugitivi latrones, ſicarii, fures, ac omne genus nocentum confugiebat, ita ut brevi multum populum colligeret. Sed cum viri duntaxat eſſent, nullae mulieres, miſſi ſunt legati, qui a vicinis ſocietatem, connubiumque novo populo peterent. nuſquam benigne legatio audita eſt, neque enim quiſquam ſuos apud latrones vivere optabat. unde ad vim converſus Romulus, cum ad Neptuni ludos omnes vicinos vocaſſet, illique frequentes cum filiabus ac uxoribus veniſſent, ſigno dato, ad rapiendas virgines ac uxores vicinorum concurſum eſt. Unde ſatyrice Juvenalis, Satyr. viii.

Et tamen ut longe repetas, longeque reducas
Nomen, ab infami gentem deducis aſylo.
Majorum primus quiſquis fuit ille tuorum,
Aut paſtor fuit, aut aliud, quod dicere nolo.

Et initio quidem deductionis coloniae, peditum fuere tria millia, equitum vero plane ccc. At poſt mortem Romuli, peditum xlvi. millia, equitum propemodum mille, authore Dionyſio Halicarn. Glar. Lucum enim inter arcem & Capitolinm Aſylum fecit, *& ſtatim mira vis hominum, Latini Tuſcique paſtores, quidam etiam tranſmarini. Phryges, qui ſub Aenea; Arcades, qui ſub Evandro duce influxerant. Ita ex variis quaſi elementis congregavit corpus unum.* Florus, cap. 1. A. F.

In civitatem recepit:] Quia aſylo aperto, ubi nocentes tuti erant. Glar.

Centum ex ſenioribus elegit;] Ex patriciis, inquit Dionyſius. Livius lib. 1. Centum creat ſenatores, ſive quia is numerus ſatis erat, ſive quia ſoli C. erant qui creari patres poſſent. Patres certe ab honore, patriciique progenies eorum appellati. Glar.

Ex ſenioribus] Patriciis, inquit Dionyſius. Glar.

Elegit ex ſenioribus] Ita Vin. Reliqui, *legit* &c. Cell.

Centum ex ſenioribus elegit] Vide hic Comment. & Grun. qui *elegit* non probat. Vinetus tamen, non dubito, quin e Vetuſto Cod. praetulerit. Auctior Pulmanni Cod. ad Aur. V. I. c. 2. *centumque ex ſenioribus* elegit. Vellej. Pat. L. 1. c. 8. *Hic centum homines* electos, *adpellatoſque patres inſtar habuit conſilii publici.* Verheyk.

Quos Senatores nominavit propter ſenectutem.] *Conſilium Reipublicae penes ſenes eſſet, qui ex auctoritate patres, ob aetatem Senatus vocabantur.* Idem Flor. ibidem. A. F.

Tum

Senatores nominavit propter ſenectutem. Tunc cum uxores ipſe & populus ſuus non [p] haberent, invitavit ad ſpectaculum ludorum vicinas urbis nationes, atque earum virgines rapuit. [q] Commotis bellis propter rapta-

VARIAE LECTIONES.

p *Haberet* Lugd. Bat. 4. qui mox *Urbis Romanae*.

q *Commoti itaque bellis, Caeninenſes videlicet, Antennates, Cruſtumii, Sabini, Fidenates, Bicentes, haec omnia* V. *Commotis bellis propter &c. Caecinenſes A. Cruſtumos, Sabinos, Fidenates, Bizentes,*

NOTAE.

Tunc cum uxores] Abjecimus *Tunc cum* Fuld. CELL. *Tunc* cum Cellario etiam alii ejecerunt; fruſtra ut oſtendit Doct. Grun. vide infra L. II. c. 14. & alibi ſaepius. conſule Cel. Drakenb. ad Liv. L. XLI. c. 10. VERHEYK.

Tunc cum uxores ipſe & populus non haberent,] Ipſe Romulus. Liv. *Jam res Romana adeo erat valida, ut cuilibet finitimarum civitatum bello par eſſet. Sed penuria mulierum, hominis aetatem duratura magnitudo erat: quippe quibus nec domi ſpes prolis, nec cum finitimis connubia eſſent.* GLAR. L. B. hic addit *ſuus*. Non poſſum probare, neque enim periculum eſt, ut alterius Regis populus intelligatur. HAV.

Et populus ſuus] Τὸ *ſuus* ex ſua editione etiam Gruterus ejecit & miror, Cl. Havercampum uni Codici adſcribere, quod ceteri omnes conſtanter ſervant, qua de re in textum recipere non dubitavimus, propterea quod Noſtro aliiſque nihil frequentius. Infra c. 4. *Fulmine ictus cum domo* SUA *arſit.* c. 7. *Occiſus eſt.... ſcelere generi* SUI *Tarquinii filii regis, cui ipſe ſucceſſerat, & filiae* SUAE. c. 8. *cum uxore & liberis* SUIS *fugit. Ergo accepto omni patrimonio* SUO *ex urbe migravit.* c. 9. L. III. c. 16. *Scipio.... per ſe & per fratrem* SUUM *L. Scipionem LXX civitates recepit. L. Cornelio Scipione, C. Laelio Coſſ. Scipio Africanus fratri* SUO *L. Cornelio Scipioni Legatus contra Antiochiam profectus eſt.* IV. c. 4. & ſexcenties alibi. vid. L. II. c. 22. III. 4. 18. IV. 2. 3. 8. 27. VI. 12. 13. 20. VII. 9. 12. 13. 23. VIII. 1. 6. 7. 10. 13. &c. Cel. Oudend. ad Suet. Aug. c. 2. Tib. 2. &c. Frontin. IV. c. 10. Cl. Drakenb. ad Liv. III. c. 8. VERHEYK.

Ad ſpectaculum.] Ad Conſualia. GLAR.

Ludorum] Equeſtre Neptuni certamen fuit. *Conſualia* vocant. Eaque aetate ſua celebrata dicit Strabo. A. F. Livius I. 9. *Ludos ex induſtria parat* (Romulus) *Neptuno equeſtri ſolemnes: Conſualia vocat.* De Conſo, unde nomen ludorum, Tertullianus de Spectacul. c. 5. conſulatur. Adde Hieronymum vita Hilarionis. CELL.

Urbis] Circa urbem. GLAR.

Urbis Romae] Vinetus addit illud *Romae*. CELL. Neque ſcio cur addiderit, quum utique jam Urbis nomen in initio capitis ſit expreſſum. Delevimus itaque ex auctoritate optimi MS. Lugd. Bat. (licet 2. & 3. agnoſcat) neque Eutropii concinna brevitas patitur. HAV.

Atque earum virgines rapuit.] Dionyſius *lib.* II ait, numerum fuiſſe ſexcentarum octoginta trium: ea acta anno 4. Romuli. Caeterum cum quatuor eſſent populi, ad quos haec pertineret injuria, ira nimia commotae tres civitates, non ſimul, ſed ut ſors tulit, Romanos aggreſſae, victae ſunt. Sabini autem egregie ſe ſunt ulti. GLAR.

Raptorum injuriam,] Ita reſtitui ex opt-

ptarum injuriam, Caeninenſes vicit, Antemnates, Cruſtuminos, Sabinos, Fidenates, Vejentes; haec om-

VARIAE LECTIONES.

gentes, *&c.* M. B. S. Galei codex hic loci nihil à noſtra edit. diſcrepat, niſi quod *Cruſtulos* pro *Cruſtuminos* legat. *commotis bellis propter raptarum injuriam, Caeninenſes vicit, Antenates* &c. Lugd. Bat. 1. *Antenates Cruſtumios Sabinos, Fidenates, Bizentes*, 2. *Antemnantes Cruſtumii Sabini Fidenates, Bigentes* 3. *Ceninenſes Antenates, ... Bigentes.* 4. *Bijentes* 5.

NOTAE.

opt. Lugd. Bat. pro vulgato *raptarum*. Eſt enim hoc loco *injuria* non modo illa, quam raptae ſunt paſſae, ſed & illa, quam raptores raptis virginibus, parentibus illarum, patriaeque intulerant. Sic *injuria Theſei*, eſt, quam filio Hippolito Theſeus intulit. Ovid. VI. Faſtor. 737.

Notus amor Phaedrae, nota eſt injuria Theſei.
Devovit natum credulus ille ſuum.

Apud eundem *injuria Fortunae*, Deae iſtius *jus injuſtum* vocatur. Epiſt. ad Liv. 51. & 54.

Nempe per hos etiam Fortunae injuria mores
Regnat.

Sequitur enim mox:

Saevit, & injuſtum jus ſibi ubique facit.

Unde apud Lucanum ſimiliter *injuria Fati* pro injuria a Fato illata. Lib. VIII. 763.

Injuria fati
Hoc fas eſſe jubet.

& lib. IX. 143.

Quaecunque injuria Fati
Abſtulit hos artus.

Apud Valer. Maxim. lib. V. 1. p. 412. *Tot Punicis injuriis veniam datam.* & plura apud plures. HAV. Injuriam tam illorum dici, qui patiuntur, quam qui faciunt, docet A. Gellius L. IX. c. 12. idque quam plurimis inluſtrat Cel. Oudendorp. ad Caeſ. L. I. B. G. c. 30. ſed priori ſenſu hic capiendam eſſe vocem, liquet e Livio (L. I. c. 13.) quem, ut ſaepius vidimus, imitatur Eutropius. *tum Sabinae mulieres, quarum ex* INJURIA *bellum ortum erat* &c. ad quem locum, quae Clar. Drakenb. adnotavit, huc transferre lubet. *Hunc locum*, inquit, *imitatus eſſe Eutrop. videtur* L. I. c. 2. commotis bellis propter raptarum injuriam Caeninenſes vicit. *ubi vir Clariſſ. qui proxime ſcriptorem hunc in lucem emiſit, ex Cod. Lugd.* raptorum *in contextum recepit, & intelligit injuriam, quam raptores intulere. Ita ſaepe additae injuria ſumi, adſcripta ab eo auctorum loca oſtendunt, idque non negamus. uni tamen Cod. contra aliorum conſenſum palmam ibidem tribuendam non eſſe vel Livii locus, quem Eutrop. imitatus eſt, evincere poteſt.* certe Havercampo & Grunero, qui eum ſecutus, obſtant omnes reliqui Codd. Lugd. Bat. & Edd. tam vetuſtiores, quam recentiores: quia activa ſignificatione nunquam uſus eſt Auctor, ſed ſemper paſſiva. infra c. 9. *cum gener Tarquinii ad injuriam ſoceri vindicandam, ingentem collegiſſet exercitum.* L. IV. c. 14. *propter injuriam Legatorum Romanorum.* id eſt, quam ab Aegyptiis paſſi fuerant, ut ipſe explicat Auctor L. V c. 5. *bellum ſe ei propter injurias, quas paſſus fuerat, inlaturum.* L. IV. c. 17. *ut injuriam ſoluti foederis... vindicarent.* Eodem modo Vellej. L. I. c. 8. *Romulus Martis filius, ultus injurias avi &c.* unde Oroſii error patet, qui (L. II. c. 4.) a Romulo avum Numitorem interfectum ſcribit. VERHEYK.

Cae-

omnia oppida urbem [r] cingunt. Et cum orta ſubito tempeſtate non comparuiſſet, anno regni trigeſimo ſep-

VARIAE LECTIONES.

r *Cingunt. Romulus vero cum apud paludem Capreae nuſquam comparuiſſet, anno regni* XXXIX. S. N. V. HM. *Trigeſimo ſeptimo* lectionem veram eſſe, non ſolum ex Metaphraſte, verum etiam ex Dionyſ. Hal. conſtat, qui L. II. ἑπτὰ μὲν ἔτη, καὶ τριάκοντα regnaſſe Romulum tradit. *Romulus vero cum apud paludem caprae nuſquam comparuiſſet, anno regni* XXXVII. L. B. 2. & 3. niſi quod hic habeat. A. XXXVIIII. idemque hoc additamentum agnoſcunt 4. & 5. quorum tamen poſterior A. habet XXXII. prior pro *Capreae Capream*.

NOTAE.

Caeninenſes] Hi primum victi. GLAR. Qui Caeninam urbem incolunt in Latio. A. F. Livius I. 10. *Caeninenſes, Cruſtuminique, & Antemnates erant, ad quos injuriae pars pertinebat.* Ceterum Caeninae, Antemnae, Cruſtumium (ſeu Cruſtumerium) Fidenae, fuerunt Latii antiqui oppida. *Plin.* 3. 5. Veji autem Etruriae. CELL.

Caeninenſes, Antemnates, Cruſtumini] Hi populi bellum inter ſe communiter paraverunt, quia Tatius & Sabini lentius agere videbantur: poſtea *Sabini* Romanis bellum intulerunt, deinde *Fidenates*, poſt etiam *Vejentes*. Sabini autem victores potius, quam victi fuerunt: nam precibus Sabinarum, patres & maritos orantium, Romanis ſe dediderunt. Liv. L. I. c. 13. vid. & ad Aur. Vict. V. I. II. Flor. L. I. c. I. *Cruſtumini* timentes, ne ſimili clade adficerentur, ſine certamine ſe dediderunt. Vid. Liv. ibidem. ubi & apud alios eamdem ſcribendi variationem in nominibus reperies. VERHEYK.

Antemnates, Cruſtuminas] In Sabinis 40. ſtad. ab urbe Roma. A. F. Hi duo ſecundo victi. GLAR.

Cruſtuminas,] In Latio. A. F.

Sabinos,] Hi non magis ſunt victi, quam vicerunt. GL.

Fidenates,] Hi in Latio, ut Vejentes in Hetruria, poſtea ſunt domiti. GLAR. In Latio VI. ab urbe milliario. A. F.

Vejentes:] Antiquus librarius ubique *Vezentes* ſcribebat. ſic in Aquitania noſtra ſunt, qui i conſonantem, ut z, proferunt. VINETUS. Item in Latio XIX. mill. ab urbe. A. F.

Haec omnia oppida urbem cingunt.] Tunc oppida, nunc pagi XXX. aut XL. à Roma ſtadiis. Et hunc tradunt eo tempore finem agri Romani fuiſſe, & hodieque ibi aliiſque in locis qui limites ſunt Sacerdotes ſacrificium peragunt, quod Ambarualia dicitur. Strabo, lib. V. A. F.

Et cum orta ſubito tempeſtate] Ad Capreae paludem, concione habita, diſcerptus fertur à patribus. quod eſt veriſimile: quia in tyrannidem jam declinaſſet, inquit Dionyſius, & adſtipulatur Valerius *lib.* V. *cap.* 3. *de Ingratis*. Inventus tamen eſt palpo Julius Proculus, qui ſtolido populo perſuaderet, in Deorum numerum raptum. Caeterum multa Dionyſius habet de latis à Romulo legibus *lib.* II. de quibus ne unum quidem verbum Livius. GLAR. *Quum ad exercitum recenſendum concionem in campo ad Caprae paludem haberet, ſubito coorta tempeſtas cum magno fragore tonitribuſque, tam denſo regem operuit nimbo, ut conſpectum ejus concioni abſtulerit, nec deinde in terris Romulus fuit.* Liv. lib. I. cap. 16. A. F.

Anno regni XXXVII.] Aetatis autem ſuae 55. GLAR. Solin. idem.

ſeptimo ad deos tranſiſſe [s] creditus eſt & conſecratus. Deinde Romae per [t] quinos dies ſenatores imperaverunt: & his regnantibus annus unus completus eſt.

III. Poſtea Numa Pompilius rex creatus eſt: qui bel-

Variae Lectiones.

s *Cred. eſt & conſ.* Lugd. Bat. *Creditus eſt, & Quirini nomine conſecratus* M. B. N. G. S. Additamentum autem iſtud *conſecr. eſt* ſuſpectum eſt Sylburgio & Cellario. *Ad Deos tranſiſſe creditus eſt, & Quirini nomine conſecratus* Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5.

t *Continuos dies* V.

Notae.

Romulus regnavit annos ſeptem & triginta. A. F. Variant in numero libri. Vinetum ſequimur, ejuſque lectionem ex Dionyſio Halicarnaſſeo ſtabilimus, qui lib. II. ἑπτὰ μὲν ἔτη, καὶ τριάκοντα regnaſſe Romulum tradit. Conſentit Metaphraſtes noſter. Cell.

Ad deos tranſiſſe] In coelum abiiſſe. Glar. Vulgo addunt: *& conſecratus eſt*, quod additamentum ſuſpectum eſt Sylburgio; etiam nobis. Cell. Nec minus nobis, oſtendit enim MSS. varietas, primo ſciolum aliquem illud *tranſire ad Deos* per verbum ſui temporis *conſecratus* fuiſſe interpretatum; alium dein adjeciſſe *Quirini nomine.* Hav.

Conſecratus eſt.] Id eſt, inter Deos relatus, eique templa conſtructa. A. F.

Creditus eſt, & conſecratus] Sic e cod. Lugd. Bat. I. edidit Merula. quem ſecutus eſt Cl. Gruner. tam ob alias rationes, quam quia Eutropii brevitati non adverſatur. L. VII. c. 13. L. VIII. c. 8. eoque magis inducor, ut eadem veſtigia ſequar; quod omnes noſtri Codd. MSS. & Vetuſtiores Edd. ad unam concinunt. adi Aur. Vict. V. J. 2. Flor: L. I. c. I. alioſque. Verheyk.

Deinde] Poſt Romuli mortem. A. F.

Romae per quinos dies Senatores] Patres decem decurias fecere ſinguloſque in ſingulas decurias creavere, qui ſummae rei praeeſſent. Decem ſimul imperitabant. Unus cum inſignibus Imperii & lictoribus erat. Quinque dierum ſpatio finiebatur Imperium, ac per omnes in orbem ibat. annuumque intervallum regni fuit. Liv. lib. I. c. 17. A. F.

Senatores imperaverunt] Livius I. 17. *Decem*, inquit, *imperitabant: unus cum inſignibus imperii & lictoribus erat. Quinque dierum ſpatio finiebatur imperium, ac per omnes in orbem ibat.* Cellar.

Per quinos dies] Interregnum id fuit: quod eſt temporis ſpacium, quando Reſpub. abſque rege fuit, à morte unius regis ad lectionem alterius. Idque poſtea etiam obſervatum eſt in Coſſ. duorum annis. Livius centum Senatores imperaſſe ait, in decem decurias diviſos: Dionyſius autem, ducentos. Glar.

Annus unus completus] Inter Romulum ac Numam Pompilium. Glar.

III. *Poſtea Numa Pompilius*] Cum Romae inter veteres Romanos ac novos Quirites, neutris alteris cedentibus, minime conveniret, ut ex ipſorum corpore rex eligeretur, Numa Pompilius juſticia & religione inclytus, ea tempeſtate Curib. Sabinis aſcitus, ſecundus Romanorum rex eligitur. Is ut primum augurate ſuſceptus, imperium aſſumpſit, ac cum Aegeria nympha commercium ſibi eſſe ſimulabat, ut eo commento leges ab ipſo latae, majoris authoritatis apud rudem & ſimplicem populum eſſent. Cui etiam hoc

bellum quidem nullum geſſit; ſed non minus civitati, quam Romulus, profuit. Nam [v] & leges Romanis, moreſque conſtituit; qui conſuetudine proeliorum jam latrones ac ſemibarbari [w] putabantur: & annum deſcripſit, in [x] decem menſes [y] prius ſine aliqua

VARIAE LECTIONES.

v Delet Lugd. Bat. 4. & mox *& mores* exhibet.
w *Videbantur* Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5.
x XII. *Menſes* B. Sic etiam Livius & Florus.
y *Prius* delet Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

hoc utiliſſimum eſſe putavit, deorum metum injiciendum. GLAR.

Numa Pompilius] E Curibus Sabinis oriundus imperium ſuſcepit anno U. C. 38. Ante C. N. 712. A. F.

Creatus eſt:] Poſterius non agnoſcit L. B. pr. nec forſan temere, quoniam jam modo bis *eſt* praeceſſerit. HAV.

Bellum nullum] Suavior auribus tranſpoſitio Lugd. Bat. pr. *bellum quidem nullum geſſit.* HAV. non tantum Cod. 1. ſed reliqui omnes, unde mutare non dubitavimus. VERH.

Nam & leges Romanis,] Romulus tamen civibus ſuis leges poſuerat; ſed illae fere omnes eo tantum ſpectabant, ut Romani pleno ſinu manubias domum reportarent; modo bellatores praemiatoreſque ſtrenui forent, bene erat: Sed ſi verum agnoſcere volumus, proprium id unius Numae decus eſt: Virgil. de illo.

——— *Primus qui legibus urbem*
Fundavit, Curibus parvis, & paupere terra
Miſſus in Imperium magnum. TANAQU. FABER.

Jam latrones & ſemibarbari] Hic enim rex Numa urbem turbulentam, utpote ex latronibus & ſceleratiſſimis hominibus collectam, placide compoſuit: duabus eam rebus potiſſimum exornans, religione & juſticia. homines enim ad ſacra deſtinatos publica, octo conſtituens genera, diſcrevit. Primum genus Curiones erant, 30. numero. Secundum, Flamines, ſingulorum deorum ſacerdotes. Tertium, Celeres, ad regum cuſtodiam ſelecti. Quartum Augures, inclytum collegium. Quintum, Veſtales virgines. Sextum, Salii ſacerdotes, omnes patricii, XII. numero. Septimum, Foeciales, qui bella indicebant. Octavum, Pontifices, ſacrorum omnium & ſcriptorum & non ſcriptorum domini. Quod autem ad juſticiam attinet, duas res nobiliſſimas excogitavit, unam agrorum tum privatorum tum publicorum terminos: alteram, quae ineſſet privatis contractibus, Fidem. eam colendam, ut Deam, aedificato ad hoc templo, propoſuit. GLAR.

Deſcripſit in decem menſes,] Sic omnes libri: ut videatur Eutropius Numae attribuere, quod alii Romulo: ut Macrobius *libro* 1. *Saturnalium.* VINET. Omnes alii ajunt, Romulum diviſiſſe annum in decem menſes, ſed Numam adjeciſſe duos. vide Macrob. *lib.* 1. *Saturnal. capite* 1. Eutropius, quod Romulo dandum erat, tribuit Numae. GL. Florus ait annum in XII. menſes deſcriptum. Idem & Livius lib. 1. cap. 19. *Atque omnium primum ad curſum Lunae in duodecim menſes deſcribit annum, quem (quia tricenos dies ſingulis menſibus Luna non explet, deſuntque dies ſolido anno, qui ſolſtitiali circumagitur orbe) intercalaribus menſibus interponendis ita diſpenſavit, ut quarto & vigeſimo anno ad metam eandem Solis, unde orſi eſſent, plenis anno-*

qua [z] computatione confuſum: & infinita Romae ſacra ac templa conſtituit. Morbo deceſſit, [a] quadrageſimo [&] tertio imperii anno.

IV. Huic ſucceſſit [b] Tullus Hoſtilius. Hic bella repa-

Variae Lectiones.

z Ita Vi. Sylb. &c. Et ne de Latinitate vocis dubites, etiam Plinius IX. 35. *computationem* dixit. At F. P. V. B. S. M. L. G. & LC. & Lugd. Bat. 2. 3. *ſupputatione*; E. autem & Lugd. Bat. 1. *diſputatione*.

a *Quadrageſimo primo* B. V. G. S. Lugd. Bat. 2, ſed 3. pro *Quadrageſimo tertio* tantum XII.

b *Tullius* B. V, Lugd. Bat. 4.

Notae.

annorum omnium ſpatiis, dies congruerent. A. F. Haec omnia uſque ad *confuſum*, ab aliena manu adjecta puto, ideoque deleri velim. Nam nec Graecus Interpres ea habet, & oratio iis demtis, fluit facilius. Heumannus. Non temere ego ejecerim, quod MSS. omnes Auctori vindicant. Neque ſola ſufficit Graeci Metaphraſtae auctoritas, ut unum de tribus Numae praecipuis tollatur. Imo homines conſuetudine praeſtorum ſemibarbari Eutropio dicuntur; & ita ſatis concinne annectitur annus hactenus propter eandem barbariem confuſus. Hav.

In decem menſes] Immo in *duodecim*. Vide Livium L. 1. c. 19. Ante Numam, quod Ovidius dixit Faſt. L. III. v. 121.

Annus erat, decimum cum luna repleverat orbem.

& quod addit v. 152.

Pompilius menſes ſenſit abeſſe duos.

Quos addidit Numa, ac Jano & Februo diis dicavit. Macrob. Saturnal. 1. c. 13. Cellar. Non capio, quid hic ſibi velit Cl. Havercamp. cum ceteri Scriptores Cellarii aliorumque emendationi favent. neque vero ſimile eſt, Eutropium id, quod Auctores, quos ubique conſuluit, uno ore teſtantur, ignoraviſſe, unde omnem ſcrupulum a Clar. Arntzen, ad Aur. Vict. V. I. c. 3. (quocum Grunerus facit) ſublatum opinor, qui hac diſtinctione huic loco medetur. *Et annum deſcripſit, in decem menſes prius ſine aliqua computatione confuſum.* ubi antea *& annum deſcripſit in decem* &c. de verbo *deſcribere* hoc ſenſu conſule eundem Arntzen. ibid. ex variis autem Codd. MSS. lectionibus, in voce *computatione* quae potior ſit, dubito. Verheyk.

Diſputatione] Diſcretione, ſupputatione. Alius codex habet, *computatione*. Glar.

Computatione] Ita Vin. Sylburg. &c. Et ne de latinitate vocis dubites, etiam Plinius IX. 35. *computationem* dixit. At Fuld. Pariſ. & Ven. *ſupputatione*. Cell.

Infinita Romae ſacra] *Ille ſacra & caeremonias omnemque cultum Deorum immortalium docuit.* Flor. lib. 1. cap. 11. A. F.

Morbo] Sic etiam Aur. Vict. V. I. c. 3. Sed Plut. in V. cum ſenio & lenta aegritudine confectum ait: exceſſerat enim octoginta annos, eodem & Dionyſ. Halic. teſtibus. Verheyk.

IV. *Tullus Hoſtilius.*] Anno U. C. 81. A. F.

Hic bella reparavit;] Quae ſub Romulo fuerant. Hic non ſolum (inquit Livius) proximo regi diſſimilis, ſed ferocior etiam quam Romulus

reparavit; Albanos vicit, qui ab urbe Roma XII. milliario [c] ſunt: Vejentes & Fidenates, quorum alii [d] ſexto milliario abſunt [[e] ab urbe Roma,] alii octavo decimo, bello ſuperavit: urbem ampliavit, adjecto Coelio monte. Cum [f] triginta duobus annis regnaſſet, fulmine ictus, [g] cum domo ſua arſit.

V.

VARIAE LECTIONES.

c Al. *abſunt ab Urbe Romana.*
d *Septimo* N. M. B. G. V. Lugd. Bat. 2. *Sex* 3.
e Forſan incluſa verba tollenda, quod proxime adfuerant. Neque Metaphraſtes agnoſcit.
f XXXIII. LC. XXII. Lugd. Bat. 1. *Triginta & duos annos* Lugd. Bat. 2. 3. 4. ſed 2. *Qui cum &c.*
g *Cum ſua familia* Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

mulus fuit. Tum aetas vireſque, tum avita quoque gloria animum ſtimulabat. Seneſcere igitur civitatem ocio ratus, undique materiam excitandi belli quaerebat. Hic primus populum egenum ſibi obnoxium fecit, dividendo eis agrum regium, & adjiciendo urbi Coelium montem, in quo & ipſe habitabat, & alios ad habitandum ibidem invitavit. Curiam Hoſtiliam, cujus multa apud hiſtoricos Romanos mentio eſt, aedificavit. GLAR. A Romulo incoepta, & à Numa intermiſſa. A. F.

Albanos vicit,] Alba metropolis erat Romae, inde enim deducta erat colonia. Eam Hoſtilius diruit, & cives Romam duxit. Plin. Bello Albano quum cives cum civibus inire praelium nollent, placuit rem paucorum certamine finire. Erant apud Romanos trigemini Horatii, tres apud Albanos Curiatii. Quibus foedere icto concurrentibus, ſtatim duo Romanorum ceciderunt: tres Albanorum vulnerati ſunt. Unus Horatius, quamvis integer, quia tribus impar erat, fugam ſimulavit, & ſingulos per intervalla, ut vulnerum erat dolor, interfecit. GLAR.

Albanos vicit] Negat juſtitiam hujus belli Auguſtinus C. D. 3. 14. ad de Virgil. Aen. VI. v. 814. CELLAR.

XII. *Milliario*] Itinere trium horarum. GLAR.

Vejentes & Fidenates,] Hi quidem in Latio, illi in Hetruria. GLAR. Illi jam antea à Romulo victi, ut ſupra vidimus, ſed poſtea à Romanis deſciverant. Vide Liv. lib. I. cap. XXVII. A. F.

Alii] Fidenae. GLAR.

Sexto milliario] Septimo alias, hoc eſt, ſexqui horae itinere. Et ſic infra etiam ipſe Eutropius, cum de anno CCCXV. ab V. C. agit. Dionyſ. in 2. ait, quatuor ſtadiis à Roma Fidenas diſtare: id eſt, quinque milliaribus. GLAR.

Sunt:] Ita Lugd. Bat. omnes, pro *abſunt*, quod mox repetitur; ſed hic modo jam dixerat *ab urbe* &c. Incluſa verba cum Cell. & Hearne tolli ſiverim. HAV.

Alii octavo decimo,] Veji, ſpacio itineris quatuor horarum & ſemis. GLAR.

Adjecto Coelio monte] Liv. lib. I. cap XXX. *Coelius additur urbi mons, & quo frequentius habitaretur, eam ſedem Tullius regiae capit, ibique deinde habitavit.* A. F.

Fulmine ictus,] Aurelius Victor: *Et dum Numam Pompilium ſacrificiis imi-*

V. Poſt hunc Ancus Marcius, Numae ex filia nepos, ſuſcepit imperium. Contra Latinos dimicavit: Aventinum montem civitati adjecit, & Janiculum: [h] apud Oſtium civitatem [i] ſupra mare ſexto decimo mil-

Variae Lectiones.

h Ita in notis Vinetus correxit, ſuadente *apud* particula. *Apud Hoſtiam* N. L. Vi. Sch. G. LC. B. S. Lugd. Bat. 1. minus recte. Hoc enim coloniae nomen fuit, quod cum *apud* non cohaeret. *Apud Hoſtiam* etiam Lugd. Bat. 2. 3. *Deinde Hoſtiam* 5.

i Deſunt in Lugd. Bat. 3.

Notae.

imitatur, Jovi Elicio litare non potuit, fulmine ictus cum regia conflagravit. Ubi vide à me annotata Editionis meae pag 32. A. F.

Fulminè ictus] Dionyſ. Halic. l. 3. καταπρησθῆναι τὴν οἰκίαν οἱ μὲν ὑπὸ κεραυνοῦ λέγουσιν· οἱ δὲ πλείους ἐξ ἀνθρωπίνης φασὶν ἐπιβουλῆς τὸ πάθος γενέσθαι. hoc eſt, vel fulmine deletum, vel humanis inſidiis exſtinctum. Liv. 1. c. 31. *Tradunt fulmine ictum cum domo conflagraſſe* Auguſtinus d. l. c. 15. *cum tota ſua domo fulmine crematus eſt.* Cell.

V. *Poſt hunc Ancus Martius*,] Quartus Romanorum rex Ancus Martius, omnia ſacra Numae avi vel neglecta, vel prave culta reſtituit. Latinos rebellantes vicit, multis in urbem ductis. Et quemadmodum Sabinis Capitolium & arx ceſſit ſub Romulo, ipſe Palatinum poſſidebat, Caelius mons Albanis ſub Tullo Hoſtilio: ita his Aventinus datus. Hic Janiculum muniit, ac Sublicium pontem tum primum per Tiberim factum adjecit. Quiritium quoque foſſa, haud parvum munimentum à planioribus aditu locis, Anci regis opus eſt. Carcer ad terrorem increſcentis audaciae medio foro factus. Hoſtia urbs ad Tyberis oſtia condita, ſalinae juxta factae. Glar.

Numae ex filia nepos,] Ita Livius, Florus, & alii. Plutarch. ex ſorore Numae natum Marcium dicit. A. F. & Hearne.

Numae ex filia Nepos] Vellem, addidiſſent Plutarchi locum A. F. & Hearne. Nos lectione eum adſequi non potuimus. contrarium evincunt duo loca. in Numa pag. 62. ubi vocatur Μάρκιος τοῦ Νουμᾶ θυγατριδοῦς· & in Coriolano, ut ibi Intrepretes & Sigon: ad Liv. l. 1. c. 32. emendarunt Γάϊος ὁ Νουμᾶ θυγατριδοῦς· pro ὄνομα quod olim legebatur. Sed Γάϊος pro Ἄγκος ut Sigon. reſtituit, fruſtra adhuc ſervatur. Verheyk.

Suſcepit imperium.] An. mundi 3311. ante Ch. nat. 637. ab U. C. 113. A. F.

Contra Latinos dimicavit:] Politorium urbem cepit, eamque poſtea diruit, eos acie vicit & ingenti praeda potitus Romam rediit. Liv. lib. 1. c. xxxiii. A. F.

Aventinum] Ut Tullus Coelium. Glar.

Aventinum montem. &c. *& Janiculum:*] *Aventinum & Janiculum montes urbi addidit.* Victor. Aventinum, propter novam civium multitudinem. Janiculum, non inopia loci, ſed nequando ea arx hoſtium eſſet. Id non muro ſolum, ſed etiam ob commoditatem itineris, ponte ſublicio tum primum in Tiberi facto conjungi urbi placuit. Liv. A. F.

Janiculum:] Arcem ultra Tyberim in Tuſco litore. Glar.

Apud Hoſtiam] Oſtiam ſine *h*, ſi ab oſtio ſeu ore Tiberis nomen habet, ut ſignificant Livius *lib.* 1. & Dionyſius Halicarnaſſeus *lib.* III.

Sunt

milliario ab urbe Roma condidit. [k] Vigeſimo quarto anno imperii morbo periit.

VI. Deinde regnum Priſcus. Tarquinius accepit. Hic

VARIAE LECTIONES.

k XXIII S. N. M. B. Lugd. Bat. 2. 3. 4. XXXIII. V. *Vigeſimo & quarto* Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

Sunt autem impreſſi quidam libri, qui *Apud* hic non habent: quod tamen quia in ſcripto etiam inveni, delere nolim. *Oſtium* autem pro *Oſtiam*, aut certe *Oſtia* plurali numero legendum fortaſſe: ut ſit ſenſus, ad oſtium Tiberis conditam fuiſſe eam urbem. VINET.

Hoſtiam] Oppidum, ubi Tyberis in mare exoneratur. GLAR.

Apud Oſtium] Ita in notis Vinetus correxit. Suadente *apud* particula. Vulgo *apud Oſtiam*. Rectius Vineti liber neglecta particula *Oſtiam*. hoc enim coloniae nomen fuit quod cum *apud* non cohaeret. *apud oſtium*, intellige, Tiberis. Unde colonia *Oſtia* dicta. Geminum vero Tiberis oſtium: ad dextrum eſt urbs *Portus*, quae portum habet: ad ſiniſtrum *Oſtia* colonia. *Procop.* 1. *Goth. cap.* XXVI. CELL.

Oſtiam civitatem] *Oſtiam coloniam, maritimis commeatibus opportunam in oſtia Tiberis deduxit*. Victor. A. F.

Apud Oſtium] Hic locus viros D. exercet. Vineti tamen & Cellarii conjectura veriſimilior. apud Oſtium nempe Tiberis ſive Oſtia, quod Vineto magis placet. ſed id non opus, nam ad Aur. L. 1. c. 5. V. I. quem A. F. mox citat, *in Oſtie* legunt quinque Codd. MSS. & ita in quibusdam Edd. eſſe monet Sylburg. Livius L. 1. c. 33 confirmat, *in ore Tiberis Oſtia urbs condita*. Qua re miror, quod Cl. Gruner. ſe ignoraſſe dicat, unde illud *Tiberis* ſit. Paeanius παράλιον ἐδείμαλο ἐπὶ τῆς θαλάσσης πρὸς ταῖς θύμβριδος ἐκβολαῖς. Feſtus in V. Quiritium. *Quiritium foſſae dicuntur, quibus Ancus Marcius circumdedit urbem, quam ſecundum* OSTIUM TIBERIS *poſuit, ex quo etiam Oſtiam*. & ita in Edd. Eutropii vetuſtioribus aliquot. ut *Tiberis* forte Librarii incuria exciderit, aut cum Merula legendum. *Atque Oſtiam civ.* &c. VERHEYK.

Sexto decimo milliario] Itinere quatuor horarum expedito. Caeterum praepoſitio *Apud* ante *Hoſtiam*, alibi non habetur. GLAR.

VI. *Priſcus Tarquinius*] Sic Regem hunc appellarunt etiam alii ſcriptores. Sed *Priſci* cognomen ei non, niſi poſtquam L. Tarquinius Superbus florere coeperit, inditum fuiſſe, rectius monet Sigon. ad Liv. L. 1. c. 34. neque hoc tempore Romanos tribus nominibus gaviſos eſſe, ſed dein accepiſſe, ut ab aliis diſtinguerentur, qui ſecuti ſunt, diſerte oſtendit Celeb. J. Perizon. Epiſt. de Rea Sylvia Aeliani L. VIII. praemiſſis. adi etiam Dionyſ. Halic. L. IV. p. 41. Plut. Rom. p. 27. VERHEYK.

Deinde regnum Priſcus Tarquinius] Plinius de Viris illuſtribus ita de hoc rege ait: „ L. Tarquinius Priſcus, V. Romanorum rex, Graeci Demarati (qui Corinthi tyrannidem fugiens, Tarquinios in Hetruria commigraverat) filius, Lucumo dictus, mox & ipſe urbe Tarquiniis profugus, Romam petiit. Advenienti aquila pileum ſuſtulit, & cum alis ſubvolaſſet, repoſuit. Tanaquil conjunx ejus, auguriorum perita, regnum ei portendi intellexit. " Haec ille. Porro Livius hunc ait primum & petiiſſe ambitioſe regnum, & habuiſſe orationem ad conciliandos plebis animos compoſitam. Dionyſius autem ait, illum juſtis comitiis electum regem. Caeterum Demarati genealogiam vide in Annotationibus ſuper Livium.

De-

Hic numerum Senatorum duplicavit; [1] circum Romae

VARIAE LECTIONES.

1 *Circulum* Lugd. Bat. 4.

NOTAE.

- *Demaratus Corinthius*
  - *Tanaquil* — *Lucumo*
    - *Tarquinia*, secundum Dionyſium.
    - Sine nomine filius, ex quo tres proles vel duo, ſecundum Dionyſ.
      - *Tarquinia* Bruti mater, ſecundum Livium.
      - *L. Tarquinius* Superbus, cui tres filii
        - *Titus*, *Sextus*, *Aruns*, qui Lucretiam ſtupravit. GLAR.
      - *Aruns*, minoris Tulliae maritus
  - *Aruns*, qui Demaratum patrem morte praevenit, expers omnis haereditatis. Ex eo natus eſt Egerius.
    - Ejus filius ignoti nominis.
      - Ex quo natus *Collatinus*, Lucretiae maritus. — *S. Lucretius.* — *Lucretia.* Conjugium.

Ann. mundi 3335. ante Ch. n. 613. ab U. C. 138. A. F.

Hic numerum] Livius: *Centum in patres legit, qui deinde Minorum gentium ſunt appellati: factio haud dubie regis, cujus beneficio in curiam venerant.* GLAR.

Numerum Senatorum duplicavit] id eſt *auxit*. centum enim, quos minorum gentium patres appellavit, cete-

mae aedificavit; Ludos Romanos [m] inſtituit, qui ad noſtram memoriam permanent. Vicit idem etiam Sabinos: & non [n] parum agrorum, ſublatum iisdem, urbis Romae territorio [o] adjunxit; primusque triumphans [p] urbem intravit. Muros fecit, & [q] cloa-

VARIAE LECTIONES.

m *Conſtituit* V.
n *Parvum* Lugd. Bat. 1.
o *Junxit* L. Bat. 1. 2. 3. 4. 5.
p Pro *urbem* legunt Lugd. Bat. 2. 3. 5. *Romam.*

NOTAE.

ceteris numero ducentis addidit Tarquinius. Sic quod ſupra c. 4. dixit, *Urbem ampliavit:* Livio L. 1. c. 30. *Duplicatur civium numerus.* & hac de re Flor. L. 1. c. 5. *Hic* & *Senatus majeſtatem amplíavit.* Salluſt. in Fragm. Hiſt. L. VI. *Et Marius victus duplicaverat bellum.* Virg. Ecl. II. v. 67.

Et ſol creſcentis decedens duplicat umbras.

ubi Servius. *duplicat*, *auget*. Tacit. L. IV. Hiſt. c. 84. vid. Fab. in Theſ. Et ſic Epit. Livii L. 1. explicat. *Centum additis*, *Patrum numerum auxit.* VERHEYK.

Romae aedificavit;] Livius: *Tum primum circo*, *qui nunc Maximus dicitur*, *deſignatus locus eſt. Loca diviſa Patribus*, *Equitibusque*, *ubi ſpectacula ſibi quiſque facerent: Fori appellati.* GLAR.

Circum] Quem Maximum poſtea dixere. Liv. I. 35. CELL.

Ludos Romanos inſtituit] Livius: *Ludos opulentius inſtructiusque quam priores reges*, *fecit.* & paulo poſt: *Solemnes deinde annui manſere ludi. Romani Magnique varie appellati.* GLAR. Ludi Romani, *magni* dicti, quod magnis Diis Jovi, Junoni & Minervae fierent. A. F. Livius I. XXXV. *Romani*, *Magnique varie appellati.* Et Aſconius Pedianus in prooem. Verrin. *Romani ludi*, inquit, *ſub regibus inſtituti ſunt*, *Magnique appellati*, *quod magnis impenſis dati ſunt.* CELL.

Vicit idem etiam Sabinos:] Latinos & Hetruſcos. nam hic rex (ut Dionyſius ait *lib.* III.) tria geſſit bella, cum tribus etiam populis, Sabinis, Latinis, ac Hetruſcis: quos omnes vicit, ac ter de illis triumphavit. Pacis opera, forum ornatum, moenia nova, cloacae ſumptuoſae, circus maximus, templum coeptum. Ab Anci liberis per dolum caeſus. GLAR. Tribus praeliis cum illis pugnavit. Vide Liv. L. I. c. XXXVI. A. F.

Et non parum agrorum,] Collatia & quidquid circa Collatiam agri erat, Sabinis ademptum. Liv. A. F.

Adjunxit] *Junxit* Codd. Lugd. Bat. *Antiocho Annibal ſe junxerat.* L. IV. c. 3. *Gallorum copiae ſe .... Tuſcis junxerunt.* L. II. c. 10. 12. & alibi; ſed promiſcue uſurpat. infra c. 7. *Montes tres .... urbi adjunxit.* VERHEYK.

Primusque triumphans urbem intravit.] Atqui jam tertio Romulus triumphaverat. Non potuit igitur primus triumphare Tarquinius, ſed hoc ita intelligendum eſt, nempe Romulum ovantem urbem ingreſſum. Et Tarquinium vere triumphantem, & quadrigis invectum: quare optime Florus: *Inde*, inquit, *quod aureo curru quatuor equis triumphatur.* A. F. & HEARN.

Muros fecit,] Muro lapideo, cujus exordium bello Sabino turbatum fuerat, poſt devictos Sabinos urbem cinxit. A. F. Nempe λίθοις ἁμαξιαίοις, εἰργασμένοις πρὸς κανόνα, *ſaxis*

[q] cloacas; Capitolium inchoavit. [r] Trigeſimo octavo imperii anno [s] per Anci filios occiſus eſt, regis ejus, cui ipſe ſucceſſerat.

VII. Poſt hunc Servius [t] Tullius ſuſcepit imperium, genitus ex nobili foemina: captiva tamen, & [v] famula. Hic quoque Sabinos ſubegit: montes tres,

VARIAE LECTIONES.

q *Cloacas* deleto & L. B. 1.
r XXVII. N. XXXVII. M. B. G. HM. Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5.
s *Ab Anci filio* Lugd. Bat. 3. qui mox *ejus* delet.
t Tranſponit haec Lugd. Bat. 1. *Servus Tullus* 2.
v *Ancilla, regnavitque annis* XXXIV. *Hic* M. N. HM. *Ancilla, regnavitque annis* XXXIII. *Hic* E. *Ancilla.* L. Bat. 1. 5.

NOTAE.

ſaxis praegrandibus, & ad normam factis: priores enim fuerant τείχη αὐτοσχέδια, *tumultuarium opus.* Dion. Halic. III. f. 200. CELL.

Cloacas;] Opus vere regium, in quo naves grandiores ultro citroque libero curſu commeare poterant. Bene illas deſcripſit Vigenereus ad Livium. A. F. Halicarnaſſeus c. I. ſcribit τάφρους fuiſſe, δι' ὧν ἐπὶ τὸν Τίβεριν ὀχετεύεται πᾶν τὸ συῤῥέον ἐκ τῶν στενωπῶν ὕδωρ. Et Livius I. 38. *interjectas collibus convalles, quia ex planis locis haud facile evehebant aquas, cloacis e faſtigio in Tiberim ductis, ſiccat.* Plinius XXXVI. XV. cloacas vocat *opus omnium dictu maximum ſuffoſſis montibus,* &c. Et Caſſiodori adhuc aetate miratu dignae erant. Vide lib. III. epiſt. XXX. CELL.

XVIII. *anno imperii*] XXXVIII. *anno* legendum. GLAR.

Per Anci filios occiſus eſt,] Ejus ſceleris miniſtri duo paſtores. Vid. Liv. I. XL. A. F.

VII. *Poſt hunc Servius Tullius*] Ser. Tullius, Tullii Corniculani & Ocriſiae captivae filius, cum in domo Tarquinii Priſci educaretur, flammae ſpecies caput ejus amplexa eſt. Hoc viſo, Tanaquil ei ſummam dignitatem portendi intellexit. Conjugi ſuaſit, ut ita eum, ut liberos ſuos, educaret. Qui cum adoleviſſet, gener a Tarquinio aſſumptus eſt, & cum rex occiſus eſſet, Tanaquil ex altiore loco ad populum deſpiciens ait: Priſcum Tarquinium gravi quidem, ſed non letali vulnere accepto, petere, ut interim, dum convaleſceret, Ser. Tullio audientes eſſent. Servius Tullius quaſi precario regnare coepit, ſed recte imperium adminiſtravit. GLAR.

Suſcepit imperium,] An. mundi 3373. ante Ch. nat. 575. ab U. C. 167. A. F.

Captiva tamen,] Ocriſia a Priſco capta. GLAR. Ex Ocriſia, quae in hoſtium poteſtatem devenerat capto Corniculo. Vide quae apud Florum olim dicta ſunt pag. 13. A. F.

Ancilla] Serva facta. GLAR.

Sabinos ſubegit:] Livius, Dionyſius, ac Plinius, uno ore ajunt Hetruſcos. GLAR. Cum Vejentibus tamen & Etruſcis pugnaſſe Ser. Tullium tradit Livius. A. F. Bellum cum Sabinis apud alios fruſtra quaeſiveris. cum *Vejentibus aliiſque Etruſcis* hoc geſtum referunt Liv. L. I. c. 42. Dionyſ. L. IV. c. 14. & Victor V. I. c. 7. De cenſu conſule,

quae

tres, Quirinalem, Viminalem, Eſquilinum, urbi adjunxit; w foſſas circa murum duxit. Primus omnium x cenſum ordinavit, qui adhuc per orbem terrarum

VARIAE LECTIONES.

w Exciderunt quatuor voces ex L. B. pr. & ſec.
x *Cenſus* G. & mox *incogniti erant.*

NOTAE.

qua ead Livium ib. collegit Glarean. VERHEYK.

Quirinalem, Viminalem, & Eſquilias urbi addidit,] Vide ibi notata pag. 37. A. F.

Foſſas circum murum duxit.] *Aggere & foſſis & muro circumdat urbem.* Livius. A. F.

Primus omnium cenſum ordinavit,] Cenſus dicebatur aeſtimatio bonorum, ſecundum quam tributa ſolvebantur. Quare Liv. *Cenſum*, inquit, *inſtituit, rem ſaluberrimam tanto futuro imperio, ex quo belli pacisque munia, non viritim, ut ante, ſed pro habitu pecuniarum fierent.* A. F.

Cenſum] Id eſt, omnium bonorum poſſeſſionem. Cenſus enim dicebatur, aeſtimatio rerum & bonorum facta: ſecundum quam tributa ſolvebantur. Nunquam enim apud veteres cenſus pro reditu annuo accipitur, ſed pro patrimonii bonis ac ſorte. Caeterum cenſus hujus rationem ex ſubjecta Tabella facile cognoſces.

Claſſ.	Cenſus	Peditum centuriae	Equitum centuriae	Arma omnia ex aere:
VI. I.	100000 AEris. 10000 Drach. 1000 Coron. 100 Minae.	LXXX.	XVIII. Fabrorum cent. II. Has duas fabrorum centurias Dionyſius adjicit ſecundae claſſi, Livius primae.	Galea, clypeus, ocreae, lorica. Tela Haſta & gladius.
II.	75000 AEris. 7500 Drach. 750 Coron. 75 Minae.	XX.		Arma Galea & ſcutum, ocreae. Tela Haſta & gladius.
III.	50000 AEris. 5000 Drach. 500 Coron. 50 Minae.	XX.		Arma Galea & ſcutum. Tela Haſta & gladius.
IIII.	25000 AEris. 2500 Drach. 250 Coron. 25 Minae.	XX.	Tibicinum &c. II.	Arma Scutum ait Dionyſius.
V.	11000 AEris. 1100 Drach. 110 Coron. 11 Minae.	XXX.	Duas facit Dionyſ. Livius 19. tres. Et hic quintae, ille quartae adjecit claſſi.	Tela Haſta & verutum, quanquam in Dionyſ. pilum legitur.
VI.	Capite cenſorum.	I.		Tela Funda ac lapides miſſiles.

rarum incognitus erat. Sub eo Roma, omnibus in cenſum delatis, habuit [y] capitum LXXXIII. millia civium Romanorum, cum his, qui in agris erant. Occiſus [z] eſt [a] XLV. imperii anno, ſcelere generi ſui Tarquinii [b], filii ejus regis, cui ipſe ſucceſſerat; & filiae [c] ſuae, quam Tarquinius habebat uxorem.

VIII.

Variae Lectiones.

y *Capita* LXXXII. Lugd. Bat. 2. LXXXIIII. 3. 4. ſed 5. *habita ſunt capita* LXXXIV. deleto *millia. capita* LXXX. G. mox *virorum* pro *civium* Lugd. Bat. 1. Et ſic Livius I. 44. *Capita* LXXXVIII. F. V. S. *Capita* LXXXIII. L.

z Delet *eſt* Lugd. Bat. 1.

a *Superbi* additur in Lugd. Bat. 1. 2. 3. 4. 5.

b XLII. Lugd. Bat. 1. 4. At 3. delet. uti & N. M. LC. S. L. G. V. HM.

c Pronomen, quod a noſtris MSS. abeſt, additum eſt ex ed. Vi.

Notae.

Prima claſſis cum equitibus habebat centurias XCVIII. cum reliquae claſſes XCV. ſecundum Dionyſium: aut XCVI. ſecundum Livium. Fabrorum enim duae centuriae, quas Livius primae claſſi, ſed Dionyſius ſecundae adjicit. Cornicinum, Tubicinumque etiam duae, cum LXX. Centuriis 4. claſſium implebant numerum XCIV. Sexta autem claſſis una centuria, utroque authore, quanquam Livius etiam Accenſorum centuriam facit, ut ſint XCVI. GLAR.

Capitum LXXXIV. millia] Sic impreſſi libri; ſcriptus, *capita LXXIII. millia.* apud Livium vero quia LXXX. millia tantum legimus, fortaſſe illa III. & IV adjecta, facta primum fuerunt ab indocto librario ex litera, aut ſyllaba *mi*, quae ſignificaret millia: deinde additum etiam *millia*, cum non poſſet aliud eſſe. Lege Dionyſium Halicarnaſſeum *lib.* IV. VINET. LXXX. millia Liv. LXXXV. millia Dionyſ. habet, minus 300. GLAR. LXXXIII. *millia.* Metaphraſtes. Sed Latini fere omnes LXXXIV. Livius I. 44. LXXX. Nolumus in numeris ſcrupuloſi eſſe. CELL.

Occiſus eſt 45. *Imp.*] 44. Liv. ac Dionyſius. GLAR. XLIV. praeter Liv. L. I. c. 48. & Dionyſ. L. IV. c. 40. etiam Diod. Sicul. in Exc. p. 241. Ovid. VI. Faſt. 588. &c. VERHEYK.

Superbi] Alius codex non habet. GLAR.

Filii ejus] Nepotis, Dionyſ. GLAR.

Filiae] Minoris Tulliae. GLAR. Tulliae quae ſupra cruentum patrem currum egit, cum in regiae domus poſſeſſionem accelerarct, poſtquam virum ſuum regem ſalutaverat. Vide Victorem pag. 38. & Florum pag. 14. ubi vere me legiſſe arbitror *ſalutarat* pro *ſalutaret*, quod a Victore ita plane explicatur & a Feſto comprobatur duobus locis in voce *orbius clivus* & in *ſceleratus vicus*. A. F. Pronomen eſt ex editione Vineti. CELL.

Suae] Hoc loco *ſuae* ex Vineto additum ſervavit Cl. Haverc. qui infra c. 2, ubi vide, contra omnium Codd. fidem ejecit, uti hic Grun. facit, ſed majori jure. VERHEYK.

VIII.

VIII. [d] Lucius Tarquinius Superbus, ſeptimus atque ultimus regum, [e] Volſcos (quae gens ad Campaniam euntibus non longe ab urbe eſt) vicit; Gabios

Variae Lectiones.

d *Lucius dehinc* Lugd. Bat. 2. *Dehinc Tarquinius* 3. omiſſo *Lucius.* Addunt *invaſit imperium* iidem Cod.
e *Vulſcis* Lugd. Bat. 1. 2. 5.

Notae.

VIII. *L. Tarquinius Superbus*,] Liv. L. I. *Cui Superbo cognomen facta indiderunt.* Glar. Imperium ſuſcepit anno mundi 3417. ante Ch. nat. 531. A. F.

L. Tarquinius Superbus] Superbi cognomen huic Regi e moribus inditum ait Aur. Vict. V. I. c. 8. & Flor. L. 1. c. 7. Sed ex ipſo epitheto, quod Regibus, qui impotenti dominatione in ſuos ſaeviunt, datum fuiſſe monet Cl. Arntzen. ad Vict. ibid. liquet, id Tarquinium non vivum habuiſſe, aut quod Livius, qui L. 1. c. 49, *cui Superbo cognomen facta indiderunt*, &c. ſeq. c. dicit, eum ita clam quidem a muſſitantibus, vulgo tamen adpellatum fuiſſe. Verheyk.

Septimus atque ultimus] Tarquinius Superbus cognomen moribus meruit, quia ſocerum gener ſepultura prohibuit, Romulum quoque inſepultum periiſſe dictitans. Primores patrum, quos Servii rebus faviſſe credebat, interfecit, totum priorum regum morem in tyrannidem vertit: Latinorum gentem ſibi conciliavit per Octavium Mamilium Tuſculanum, data in matrimonium filia; Turnum Herdonium, probum virum, ſed non ſatis cautum, mira doloſaque arte miſere perdidit. Eadem mentis impietate Gabios per filii ſimulationem cepit. In Sueſſa Pometia, vi expugnata, tantum auri argentique repertum eſt, ut quinae argenti minae (40. tal. 24000. cor.) obvenirent ſingulis militibus, ſacratae vero decimae explerent quadringentorum argenti talentorum numerum. Plebem trium potiſſimum operum labore mire affixit: Circi maximi, cloacarum ac Capitolii, quod ita nominatum a capite humano, cum ejus jaceret fundamenta, illic invento, tradit Dionyſius. Hujus tyranni tempore mulier quaedam externa (ut ait idem) Sibyllinos poſtea dictos libros attuliſſe, de quibus Gellius *lib.* 1. *cap.* 19. & Servius *lib.* VI. *Aeneid.* ad illud Virgilii: *Hic ego namque tuas ſortels.* & Lactantius *lib.* 1. *Inſtitutionum cap.* 6. qui ait, eam mulierem poſtulaſſe pro novem libris CCC. philippaeos. ſinguli philippaei tridrachmi fuiſſe videntur. ergo centenis quinquagenis ſeſtertiis valebant. nam aureus Romanus didrachmus C. valebat ſeſtertiis. ergo noſtra moneta, ſex aureos valebat philippaeus, trecenti igitur philippaei, 1800. valebant noſtrae monetae aureos Rhenenſes in moneta. Qui faciunt 1125. coronatos ſolareis. Glar.

Volſcos] Vetus liber ubique *Vulſcos* ſcribit, qui ſunt apud eundem Dionyſium Οὐολέσκοι. Vinet. Dionyſius in l. IV. ait, primum eum Sueſſam Pometiam oppugnaſſe, deinde Sabinos viciſſe duplici clade. Glar.

Volſcos] *Vulſcos* hic & ubique in quibusdam Codd. noſtris, quae ſcribendi ratio etiam apud alios ſcriptores in MSS. occurrit. vid: ad Liv l. II. c. 32. ubi Cl. Drakenborch. ex Fragm. Triumph. *Volſcos* rectius ſcribi docet. & ita eſt in Inſcr. apud Gruterum. Verheyk.

Non longe ab urbe] In Latio, verſus Campaniam. Glar.

Gabios] Via Praeneſtina ad cen-

bios civitatem, & Sueſſam [f] Pometiam ſubegit; cum Tuſcis pacem fecit; & templum [g] Jovi in Capitolio [h] aedificavit. Poſtea Ardeam oppugnans, in octavo decimo milliario ab [i] urbe poſitam civitatem, im-

VARIAE LECTIONES.

f *Pometiamque* Lugd. Bat. 2. & mox *nono* pro *octavo*.

g *Jovis* Lugd. Bat. 1.

h Supra cap. 6. ait Priſcum Tarquinium capitolium inchoaſſe. Hic igitur legendum eſt *exaedificavit*, niſi hoc *aedificavit* interpreteris, *abſolvit*, *perfecit*: prout Livius L. I. c. 53. *aedificationem* pro *exaedificatione* poſuit.

i *Roma* inſerunt Lugd. Bat. 1. 2. 3. *Romana* 5.

NOTAE.

teſimum a Roma ſtadium, milliariis duodecim $\frac{1}{4}$ iter trium hor. & $\frac{1}{8}$ horae. GLAR. Inter Latinam viam & Valeriam in via Praeneſtina ad xx. ab urbe milliarium. A. F.

Sueſſam] Non longe a Liri amne. GLAR. Volſcorum caput. A. F.

Sueſſam Pometiam] Hanc Volſcarum urbium matrem fuiſſe memorat Strabo L. v. Hinc minus accurate *Gabios* huic Urbi & ipſis *Volſcis* inſeruit Auctor, nam Gabii Latinorum civitas fuit. Vid. Cluver. L. III. Geog. Ant. Male in quibusdam Codd. MSS. hic & apud alios *Sueſſam Pometiamque*, acſi diverſae eſſent urbes. Vid. Cel. Drakenb. ad Liv. L. I. c. 53. Artzen. ad Aur. Vict. V. I. 8. Gruter. ad Flor. I c. 7. VERHEYK.

Cum Tuſcis] Foedus cum Etruſcis renovavit, ait Livius. Dionyſius nihil de Tuſcis habet. GLAR.

Cum Tuſcis pacem fecit] Liv. L. I. c. 55. *Gabiis receptis, Tarquinius pacem cum Aequorum gente fecit; foedus cum Tuſcis renovavit.*

Templum Jovi in Capitolio aedificavit.] Supra cap. VI. ait Priſcum Tarquinium Capitolium inchoaſſe. Hic igitur legendum eſt *exaedificavit*. Ut optime pater meus, niſi haec *aedificavit* interpreteris, abſolvit, perfecit. De eodem Livius I. 55. *Tarquinios reges ambos, patrem voviſſe, filium perfeciſſe* Nam & idem Livius cap. 53. *aedificationem*, pro *exaedificatione*, poſuit de eodem loquens; *captivam pecuniam in aedificationem ejus templi ſepoſuit.* A. F. *Jovis*, ut eſt in Cod. Opt. edidit Cl. Grun. eamque lectionem aliunde ſatis probat. quia tamen perinde eſt, ſecundo an tertio caſu utaris, unius Cod. auctoritate mutare non ſuſtineo. *Nondum dedicata erat in Capitolio Jovis aedes* Liv. L. II. c. 8. *Templum Jovis in Capitolio, quod incendio conſumptum ac refectum erat, a Q. Catulo dedicatum eſt.* Epit. XCVIII. Sed loco, quem Noſter reſpexiſſe videtur, Ep. L. I. de eodem hoc Tarquinio, *Templum Jovi in Capitolio fecit.* laudavit praeterea Vir Cl. Eruditae Foeminae interpretationem verbi *aedificare.* & confirmant Livii verba L. I. c. 55. *Quorum erat primum, ut Jovis Templum in monte Tarpejo, monumentum regni ſui nominiſque relinqueret: Tarquinios reges ambos, patrem voviſſe, filium perfeciſſe.* VERHEYK.

Ardeam] Rutilorum oppidum, Livio & Dionyſio. CLX. ſtad. ad urbe. GL. & A. F.

In octavo decimo] Itinere quatuor & ſemis horarum. GLAR.

Civitatem,] Opulentiſſimam: Dionyſius. GLAR.

Filius

imperium perdidit. Nam cum filius ejus, & ipſe Tarquinius junior, [k] nobiliſſimam foeminam Lucretiam, eamdemque pudiciſſimam, Collatini uxorem, ſtupraſſet, eaque de injuria marito, & patri, & amicis queſta fuiſſet, in omnium conſpectu ſe occidit. Propter quam cauſam [l] Brutus, parens & ipſe Tar-

VARIAE LECTIONES.

k Ita interpres & plerique codd. noſtri: edd. vulgg. autem, & Lugd. Bat. 1. *nobiliſſimi Collatini uxorem ſtupr.* 2.3.4. autem *nobiliſſimam Collatini uxorem.* 5. *nobiliſſimam Lucretiam Collatini uxorem.*

l Ita G. B. S. L. F. & Gr. Sed vulg. *Brutus, parens & ipſe Tarquinius*, quaſi tres concitatores fuerint, cum verbum *concitavit* non niſi unum admittat. At Lugd. Bat. 1. exhibet *ipſi*, quaſi vellet, *& ipſi Tarquinio.* qui quoque proximum *&* delet. *Tarquinius* Lugd. Bat. 3. 4.

NOTAE.

Filius ejus,] Sextus, maximus natu. GLAR.

Et ipſe Tarquinius] Nempe *dictus.* Nam cum filius ejus, qui & ipſe Tarquinius dicebatur, *&c.* Sextum Tarquinium vocat Livius. A. F.

Tarquinius junior,] Quia patris haeres. GLAR.

Et ipſe Tarquinius junior] Hoc eſt, qui etiam nomen Tarquinii gerebat. Ergo *junior* delendum: quod adjunxit, qui ſenſum hujus loci non capiebat. HEUMANN. Ad Viri Cl. ſententiam accederem, ſi per Codd. MSS. liceret, cum vero nullus eorum delet, abſtineo, propterea, quod eadem locutio infra occurrat L. IV. c. 12. *Scipio nomen, quod avus ejus acceperat, meruit, ſcilicet ut propter virtutem etiam ipſe Africanus* JUNIOR *vocaretur.* ubi etiam Codd. non variant. VERHEYK.

Eamdemque pudiciſſimam,] Deſunt haec Veneto & Pariſienſi: Expreſſit autem Graecus. CELL.

Collatini] Cognati ſui uxorem Lucretiam. GLAR.

Marito,] Collatino. GLAR.

Patri,] Sp. Lucretio. GLAR.

Amicis] Ut Bruto ac Valerio. GLAR.

Stupraſſet ...occidit] Dubitat Cl. Grun. an non melius legi poſſet: *ſtupraſſet; ea, quum de injuria marito ... queſta &c.* Sed nihil muto, dum proxime praecedit *cum filius* &c. & ita L. V. c. 4. *Nam cum Sylla conſul contra Mithridatem geſturus bellum, qui Aſiam & Achajam occupaverat, mitteretur; ISQUE exercitum in Campania paulisper teneret. &c.* VERH.

Et ipſe Tarquinius] L. Collatinus alias, maritus ſcilicet. & melius. GLAR.

In omnium conſpectu] Jam dictorum praeſentia. GLAR.

Brutus, parens & ipſi Tarquinii] Hic ſunt tres: L. Junius Brutus, Spurius Lucretius Tricipitinus pater Lucretiae, & Lucius Tarquinius Collatinus maritus ejuſdem, ex regia Tarquiniorum familia ortus. T. Livius. VINET. Ita cum Sylburgio reſtituimus repudiata vulgari lectione: *Brutus, parens, & ipſe Tarquinius*, quaſi tres concitatores fuerint, cum verbum *concitavit* non niſi unum admittat. Depravatio ſine dubio orta eſt ex non vulgari, non autem Eutropiano ſeculo inſueta ſignificatione vocis *parentis.* CELL.

Brutus parens & ipſe Collatinus.] Sic

Tarquinii, populum concitavit, & Tarquinio ademit imperium. Mox exercitus quoque eum, qui civitatem Ardeam cum ipſo rege oppugnabat, reliquit: venienſque ad urbem rex portis clauſis excluſus eſt. Cumque imperaſſet annos [m] viginti quinque, cum uxore & liberis ſuis fugit. Ita Romae regnatum

VARIAE LECTIONES.

m XXXV Lugd. Bat. 3. 4. 5. P. V. B. N. G. XXIV. LC. L. F. Gr. Dionyſius Hal. à vulg. non aberrat. ſed Lugd. Bat. 2. XXX.

NOTAE.

Sic ſcribe, addita virgula, *Brutus*, *parens*, & *ipſe Collatinus*; atque ita tres erunt, qui autem *parens* dicitur, ille eſt *Spurius Lucretius Tricipitinus*. A. F.

Parens] i. e. cognatus, ſanguine junctus, atque ita poſterioris aevi ſcriptores frequenter dixerunt. Capitolinus in M. Philoſ. c. 5. *omnibus*, inquit, *parentibus ſuis* (erat autem pridem exſtinctus, qui genuerat) *reverentiam exhibuit*. Et Lampridius in Alex. c. 67. *amicos & parentes punivit*, &c. Adde Trebell. Pollionem in XXX. Tyrann. c. 10, & in ſingulos hos auctores Commentarium Caſauboni. Videtur & Curtius ita quoque uſus eſſe L. 6. 10. 30. CELL. & HEAR.

Brutus parens & ipſe Tarquinii] Haec ex variis lectionibus certe optima eſt, ſignificatque: *Brutus, qui etiam Tarquinii conſanguineus erat*, (ſic Dioni in Exc. Peireſc. Συγγενὴς vocatur) ut ſaepius *ipſe* apud Noſtrum explicationi inſervit. hic enim de Bruto uno mentio fit, quia is potiſſimus hujus rei vindictae auctor exſtitit: ut Livius, aliique teſtantur; mox c. 6. *Qui* Brutus *maxime egerat, ut Tarquinius pelleretur*. Paeanio. Ἐνταῦθα δὲ Βροῦτος, γένει προσήκων (quae verba *parentis* ſignificationem hoc loco ſatis indicant) τῷ Ταρκυνίῳ &c. vid. hic Gruner. Si autem *Brutus, parens, & ipſe Tarquinius*, ut alii diſtinguunt, legeretur, verbum *concitavit* obſtaret, ut Cell. monet. unde in Vetuſt. Edd. aliquot inveni *concitarunt* & ... *ademerunt*: contra omnium Codd. MSS. fidem. VERHEYK.

Mox exercitus quoque] Dionyſius *libro* IV. ſub finem ait: Tarquinium, ut tumultum Romae reſcierit, re nemini communicata, illico Romam iviſſe, ſed eam clauſam inveniſſe. At Conſules aliis itineribus nuncios in caſtra miſiſſe, qui literas Coll. ac urbis conſenſum militibus indicarent: regreſſum ab urbe ad caſtra Tarquinium, etiam ibi excluſum, Gabios ad Sextum rediiſſe. GLAR.

Eum,] Tarquinium Superbum. GLAR.

Ardeam] Rutulorum urbem. GLAR

Cum ipſo rege] Tarquinio. GLAR.

Annos viginti quinque,] Totidem annos legimus apud Livium. Vetus vero liber habet quatuor & viginti tantum. VINET. Etiam Halicarnaſſeus extremo libro IV. πέντε καὶ εἴκοσι. At Metaphraſtes & Fuldenſis *quatuor & viginti*. Male Vinet. & Pariſ. *triginta quinque*. CELL.

Liberis ſuis] Tribus filiis, Sexto, Tito, & Arunte. GLAR. *Exactique inde liberi regis, duo patrem ſecuti ſunt, qui exulatum Caere in Etruſcos ierunt. Sex. Tarquinius Gabios, tanquam in ſuum regnum profectus... eſt interfectus*. Liv. l. 1. c. 60. VERH.

Ita Romae regnatum] Regnatum eſt Romae per ſeptem reges, annis 243. & uno ſub interregibus, ſive

tum [n] eſt per ſeptem reges annis ducentis quadraginta tribus, cum adhuc Roma, ubi plurimum, vix uſque ad quintum decimum milliarium poſſideret.

IX. Hinc Conſules coepere pro uno rege [o] duo hac cauſa [p] creari; ut, ſi unus malus eſſe voluiſſet, [q] alter eum, habens poteſtatem ſimilem, coërceret. Et placuit, ne imperium longius, quam [r] annum ha-

VARIAE LECTIONES.

n *Eſt* abeſt a L. Bat. CCCCXIII. Lugd. Bat. 3. CCCCII. 5.
o *Regnare duo* 5.
p *Creati* Lugd. Bat. 1. 2. 3.
q *Alterum hab.* Lugd. Bat. 1. *Alter vero* 2.
r *Annum unum* habet Burd. Impreſſi alii. At Lugd. Bat. 2. *annuum*. Lugd. Bat. 1. 3. 4. *annum*.

NOTAE.

ſive interregno: qui faciunt annos CCXLIV. ut apud Livium ac Dionyſium habentur. Annos inquam ab V. C. uſque ad primos Coſſ.

Romulus	37	annos regnarunt. Summa CCXLIV.	GLAR.
Interregnum.	1		
Numa Pompil.	43		
Tullus Hoſtil.	32		
Ancus Martius	24		
Tarquinius Priſc.	38		
Ser. Tullius	44		
Tarq. Superbus.	25		

Annis CCXLIII.] Sic libri noſtri omnes. at Livius unum & hic annum adjicit, & Dionyſius Halicarnaſſeus in extremo libro quarto. VINET. Et uno interregni anno. in ſuperioribus ita habent numeri: ſed errore codicum haud dubio hic *tribus* legitur pro *quatuor*. GLAR. Ita Solinus. Unum tantum annum addit Livius. A. F. & HEARNE. Conſule V. D. ad Liv. l. 1. c. 60. Dionyſ. l. I. c. 75. IV. c. ult. Praefat. Flori. & ad Oroſ. l. II. c. 4. VERH.

Vix uſque ad quintum] Iter trium fere horarum. GLAR. Vejentes tamen ſubegerant, qui decimo octavo ab urbe milliario poſiti, ſed ii tunc Tarquiniorum partes ſequebantur. A. F.

IX. *Hinc Conſules coepere*] Eadem ſcribit Dionyſius ſub finem *libri* IV. Caeterum Livius initio libri ſecundi ab V. C. non dubitat, Brutum peſſimo publico facturum fuiſſe, ſi libertatis immaturae cupidine priorum regum alicui regnum extorſiſſet. Nam priores reges ita regnarunt, ut haud immerito deinceps omnes conditores partium urbis, quas novas ipſi ſedes ab ſe auctae multitudini addiderunt, numerarentur. GLAR. Anno mundi 3442. ante Ch. nat. 506. ab U. C. 245. A. F. Non ſpernenda videtur lectio Lugd. Bat. pr. quae ita diſtinguit: *Hinc Conſules coepere pro uno rege duo. Hac cauſa creati, ut ſi unus malus eſſe voluiſſet, alter, habens* &c. ubi eraſum erat *eum*, pro *creari* legebatur *creati*, & punctum poſt *duo* ponebatur. Mallem

 tamen

[s] haberent, ne per diuturnitatem poteſtatis inſolentiores redderentur, ſed civiles ſemper eſſent, qui ſe poſt annum ſcirent [t] futuros eſſe privatos. Fuerunt igitur anno primo, expulſis regibus, Coss. L. Junius Brutus, (qui maxime [v] egerat, ut Tarquinius pelleretur) & Tarquinius Collatinus, maritus Lucretiae. Sed Tarquinio Collatino ſtatim ſublata [w] digni-

VARIAE LECTIONES.

s *Habeant* Lugd. Bat. 1.

t Delent Lugd. Bat. 3. 4. 5. ſed 2. mox legit *probatos*.

v *Egerat ut Tarquinius Collatinus maritus Lucretiae crearetur* N. G. M. L. V. Gr.

w *Eſt dignitas* L. Bat. 1. 2. 3.

NOTAE.

tamen ita diſtinguere. *Hinc Conſules coepere. Pro uno rege duo hac cauſa creati* &c. HAV.

Poteſtatem ſimilem,] Aequalem. GLAR.

Quam annum unum haberent,] Ex impreſſis alii *annuum*, alii *annum* ſcribunt. noſter antiquus *annum unum* habet. VINET. *Annuum* magis placeret. ex quo *annum unum* Gloſſator fecerit. ut obſervat Cl. Grun. quem vide. & favet Metaphraſis: Δυὸ δὲ (ὕπατοι) ἦσαν ἄλλοι, καὶ ἐτήσιοι. *Annuum* tamen e tribus Codd. reſtituimus. VERHEYK.

Ne per diuturnitatem] *Quippe ex perpetuo annuum placuit, ne poteſtas ſolitudine vel mora corrumperetur*. Flor. A. F.

Sed civiles ſemper eſſent,] Civilis, & civilitas, non eſt id quod Gallice ſonat. Princeps *civilis* eſt, qui non tyrannus, non ferox, non impotens eſt. Contra *incivilis* ille dicitur, qui cives & populos ſuos pro belluis habet, *&c.* quales olim Caligula, Nero, Domitianus, & alia id genus ſeculi ſui dehoneſtamenta, peſtes, Alaſtores: *Civilis* autem princeps eſt, in quo Veſpaſianum, Titum, & M. Aurelium Antoninum agnoſcas. TANAQ. FABER.

Civiles] Modeſti. GLAR.

Privatos.] In nullo magiſtratu. GLAR.

Fuerunt igitur anno primo, expulſis regibus, Conſules] Conſules à conſulendo dicti videntur, quod conſulerent populum ac Senatum. Plutarchus ac Dionyſius Graece συμβούλους vocatos aut προβούλους, putant: quod Romani conſilia vocent, quae Graeci προβούλας, ad quam appellationem videtur alluſiſſe Cicero *in Piſonem*, cum inquit: *Animo conſulem eſſe oportet, conſilio, fide, gravitate, vigilantia, cura, toto denique munere conſulatus, omni officio*. GLAR.

Anno primo,] Ab V. C. 245. GLAR.

Junius Brutus,] Ex Tarquinia Superbi ſorore genitus, ut Livius: ut Dionyſius, à Priſci filia. GLAR.

Egerat,] In cauſa fuerat. GLAR.

L. Tarquinius] Egerii filius, ut Livius: Egerii nepos, ut Dionyſius. GLAR.

Sed Tarquinio Collatino] Bruti collegae. Dionyſius refert cauſam, quod ſororis filios duos Aquilios conatus ſit defendere contra Brutum, qui propriis liberis non pepercerat. Atque haec videtur probabilior cauſa, quam haec Eutropii, quam ex Livio habuit: quid enim nomen nocuiſſe poterat? GLAR.

Pla-

dignitas eſt. placuerat enim, ne quiſquam in urbe [x] maneret, qui Tarquinius vocaretur. [y] Ergo, accepto omni patrimonio ſuo, ex urbe migravit: & [z] loco ipſius factus eſt [a] Valerius Publicola conſul. Commovit tamen bellum urbi Romae rex Tarquinius, qui fuerat expulſus: & collectis multis gentibus, ut in regnum poſſet reſtitui, dimicavit.

X.

Variae Lectiones.

x *Remaneret.* Lugd. Bat. 4. 5.
y *Qui* L. Bat. 1.
z *In loco* Lugd. Bat. 2. 3.
a *Lucius Valerius* N. G. M. L. V. Lugd. Bat. 2. 4.

Notae.

Placuerat enim,] Haec eſt Livii, ſed frivola cauſa; meliorem tradit Dionyſius. Glar.

Qui Tarquinius vocaretur] Ex ipſa Bruti oratione (Liv. II. c. 2.) liquet, non tantum Tarquinium propter nomen conſulatu ſe abdicare debuiſſe, ſed etiam ob genus regium, unde ſuſpicio nata, ne aliquando regem propter neceſſitudinem in regnum reſtituere cogeretur. AdiComm. ad Flor. L. I. c. 7. 9. E. Dionyſio tamen L. v. p. 284. & Plut. in Poplic. p. 100. obſervat Henric. Valeſius ad Liv. d. l. Collatinum offendiſſe, & ob nominis odium, & quod Aquilios, Sororis filios, dedere ad poenam recuſaſſet. Vide etiam hic Grun. qui in eamdem obſervationem incidit. Verh.

Placuerat enim, ne quiſquam] *Conſulis enim alterius quum nihil aliud offenderit, nomen inviſum civitati fuit.* Liv. Alii non propter nomen tantum civitati inviſum, ſed quod pro filiis ſororis Tarquinios in urbem reducere tentantibus deprecatus eſſet. Plutarch. in *Poplicola.* A. F. & Hear. Ita etiam Livius 2. 2. at Dionyſ. Hal. l. 5. aliam ſubfuiſſe cauſſam ſcribit, nempe, quod ſororis filios, conjurationis reos, defenderit. Cell.

Qui accepto omni] Brutus curavit, ut populus Romanus Collatino ex aerario daret 20. talenta: id eſt, 12000. coronat. & ipſe addidit de ſuo V. talenta: id eſt, 3000. coron. Abſtulit igitur ſecum dono 15000. coronatorum. Glar.

Qui] Alias, *Ergo.* Glar.

Ex urbe migravit:] Lavinium, veterem Latinorum primam metropolim, ubi conſenuit. Dionyſius. Glar.

P. Valerius Publicola] Coſs. P. Valerius, ab uno Sabinorum, qui cum Tatio Romam venerant, oriundus, vir prudens & induſtrius, ut inquit Dionyſius in 4. qui etiam juverat ejicere reges. Glar. In Codd. aliquot MSS. hic & in Epit. Liv. l. 11. & Vict. V. I. 15. praenomen *Lucius* eſt. Sed *Publius* recte emendant ibi V. D. *Poplicola* autem legendum liquet ex Inſcript. Gruteri a Schotto ad Aur. ibid. laudata & ſic Fragm. Capitol. Vide Comm. ad Flor. L. 1. c. 9. Verheyk.

Et collectis multis gentibus,] Maxime Hetruſcis, Tarquiniis, Vejentibus, & voluntariis Latinorum. Primum enim tentavit Latinos, ſed illi renuebant publice mittere: habuit tamen multos voluntarios, qui Mamilium Tuſculanum ducem, Tarquinii generum, ſequuti ſunt. Porro Tarquinienſes ac Vejentes commovit, qui pro eo pugnantes venerunt. in ea pugna perierunt Brutus ac Aruns,

X. In prima pugna Brutus conſul, & [b] Aruns Tarquinii filius, invicem ſe occiderunt. Romani tamen ex ea pugna victores receſſerunt. Brutum Romanae matronae, defenſorem pudicitiae ſuae, quaſi communem patrem, per annum luxerunt. Valerius Publicola Sp. Lucretium Tricipitinum collegam ſibi fecit, Lucretiae patrem: quo morbo mortuo, iterum

VARIAE LECTIONES.

b *Arruns* N. M. S. LC. Lugd. Bat. I. 2.

NOTAE.

rmus, ſingulari congreſſi certamine. GLAR.

X. *Brutus conſul*] Vincti liber nomen *conſulis* appoſitum habet. CELL.

Aruns] Tres filii fuerunt Tarquinii Superbi, Titus, Sextus (Lucretiae ſtuprator) & Aruns: Dux hic equeſtris militiae. CELL. *Arruns* quoque eſt in Codd. MSS. Livii II. c. 5. & Oroſii. L. II. c. 5. De hiſtoria conſule prater Liv. etiam Plut. in Poplic. VERII.

Invicem ſe occiderunt:] Eorum pugnam lege apud Livium, II. 6. A. F.

Romani tamen ex ea pugna] Vox è ſylva audita refertur, jubens Romanos bono animo eſſe, quia victores. uno enim plus Hetruſcorum cecidiſſe in acie: Valerium ſequenti die hoſtium cepiſſe caſtra, ac Romam triumphantem rediiſſe. GLAR. Narrat Livius aequo Marte pugnatum eſſe, & dextra utrinque cornua viciſſe, ſed ſilentio proximae noctis ex ſylva Arſia ingentem editam vocem, Sylvani eam vocem creditam, haec dicta *uno plus Etruſcorum cecidiſſe in acie*, *vincere bello Romanum*. Ita inde abiiſſe Romanos ut victores, Etruſcos vero pro victis. Idem Plutarch. in *Poplicola*. A. F.

Victores] Quia uno ſuperiores, & quia caſtra hoſtium cepere. GLAR.

Pudicitiae] Quae proprie eſt conjugii. GLAR.

Quaſi communem parentem per annum] Livius: *ſed multo majus morti decus publica fuit maeſtitia, eo ante omnia inſignis, quia matronae annum ut parentem eum luxerunt*. A. F.

Per annum luxerunt.] Hoc anno funebres orationes initium cepere, de quibus multa diſputat Dionyſius. Eae primum dicebantur de iis ſolis, qui bello cecidiſſent: ſed poſtea etiam aliis datae ſunt. GLAR.

Valerius Publicola] Valerius poſt mortem Bruti, quod non continuo collegam ſubrogaverat, & quod in Velia loco alto aedificabat, in ſuſpicionem affectati regni pervenit. quae res cum eum male haberet, convocato populo, oratione invidiam diſcuſſit. Facto etiam purgavit ſe. nam ſecures faſcibus dempſit, ac domum infra Veliam deferri juſſit, loco colli ſubjecto. GLAR.

Lucretium Tricipitinum collegam ſibi fecit] Livius primo urbis liberae anno tribuit Capitolii quoque dedicationem, quam Dionyſius tertio anno, & poſt Porſenae abitum factam ſcribit. quod eſt veriſimilius. Idem Livius, Porſenam ſecundo liberatae urbis anno Romam oppugnatum veniſſe, ait, cum Dionyſius anno tertio hoc factum aſſerat. Secundo anno ait cenſum actum, ac tributorum ordinationem, ex Tullii regis inſtituto à Superbo omiſſam. Cenſa civium CXXX M. Loca munita adverſus Latinos ac Hernicos. Hic vero author ſequutus eſt Livium GLAR.

Morbo mortuo] Et ſenio. ait enim Livius: *Magno natu, non ſufficientibus viribus*, &c. GLAR.

Ita

rum [c] Horatium Pulvillum collegam ſibi [d] ſumpſit. Ita primus annus quinque conſules habuit: cum Tarquinius Collatinus [e] urbe ceſſiſſet propter nomen, Brutus [f] proelio periſſet, Sp. Lucretius morbo mortuus eſſet.

XI. Secundo quoque anno iterum Tarquinius, ut reciperetur in regnum, bellum Romanis intulit, auxilium ei ferente [g] Porſena Tuſciae rege: & Romam pene

VARIAE LECTIONES.

c *Oratium* Lugd. Bat. 1. 3. 4.
d *Suſcepit* Lugd. Bat. 4.
e *Propter nomen urbe ceſſiſſet* Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5.
f *In proelio* Lugd. Bat. 2. 5.
g *Porſenna* Lugd. Bat. 2. 4.5.

NOTAE.

Ita primus annus quinque conſules] Alii tamen Conſulatum Pulvilli in ſequentum annum deducunt. A. F. & HEARNE.

Quinque conſules] Brutum, Collatinum, P. Valerium, Sp. Lucretium, Horatium Pulvillum.

Coſſ. I. An.	Brutus Collatinus P. Valerius Sp. Lucretius M. Horatius	Coſſ. II. An.	P. Valerius Publicola II. T. Lucretius Tricipitinus.
		Coſſ. III. An.	P. Valerius Publicola III. M. Horatius Pulvillus II. GLAR.

Cum Tarquinius] Collatinus. GLAR.

Propter nomen] Secundum Livium. GLAR.

IX. *Iterum Tarquinius*,] Superbus, rex. GLAR

Auxilium ei ferente] Interponunt vulgo *ei*, quod eleganter Ven. & Pariſ. omittunt. CELL. Addit *ei* tamen Merula. Sed Cellarium ſecutus eſt Grun. Omittere non ſuſtineo, quia plures MSS. concinunt. De vocis autem *Porſenae* ſcribendae ratione conſule Vir. D. ad Liv. l. II. c. 9. Flor. 1. c. 10. Recte etiam Paeanio Πορσήνας. uti & Plutarcho, aliisque; niſi quod Πορσίνας Polyaeno L. VIII. c. 8. 31. ut monet Cel. Duker. ad Flor. d. l. VERHEYK.

Porſena Tuſciae] *Porſenna*, per duo *nn* habet vetus liber: atque ita ſcribi volunt, quando ſecundam ſyllabam producunt poëtae, ut Virgilius *lib.* 8. *Aen.* Nam unico *n* *Porſena* dictus fuit, authore Servio. Hinc penultimam illam Silius, Martialis, & alii corripiunt. VINET.

Tuſciae] Cluſinorum rege. GLAR. Etruriae. nam *Tuſciam* demum dici coepiſſe a ſcriptoribus, qui longe poſt Plinium vixerunt, oſtendunt V. D. ad Flor. l. 1. c. 5. VERH.

Et Romam pene cepit] Quippe Janiculum primo impetu ceperat, & Romam quoque cepiſſet, niſi eum Horatius pro ponte ſublicio moratus eſſet. A. F. Quae cis Tiberim Etruriam ſpectabant, omnia ceperat Porſena: Transtiberina parte prohibitus

pene cepit. Verum [h] tum quoque victus eſt. Tertio anno poſt reges exactos, Tarquinius, cum ſuſcipi non poſſet in regnum, neque [i] ei Porſena, qui pacem cum Romanis fecerat, auxilium praeſtaret, Tu-

VARIAE LECTIONES.

h *Tunc* Lugd. Bat. 1.
i *Ei* abeſt a L. Bat. 1. & mox leg. *praeſtaret auxilium*. & ſic 2. 3. qui pro *ei* legit. *enim*.

NOTAE.

bitus Coclitis & Scaevolae virtute. CELL.

Verum tum quoque victus eſt] Hoc minime liquet ex Livii l. II. c. 15. Plut. p. 106. & Dionyſ. VERH.

Tertio anno] Quo Dionyſius refert factam obſidionem. Livius pro M. Horatio iterum ponit P. Lucretium, ſuſpectum nomen. Et Coss. An. 4. Sp. Largium, T. Herminium omittit: injuria ut puto, temporum. Hoc tertio demum anno Porſenam Romam oppugnatum veniſſe, Dionyſius ſcribit, ac primo impetu cepiſſe Janiculum. Deinde Romanos pro ponte ſublicio ſtantes invaſiſſe, ac in urbem compuliſſe. In ponte vero conſertos, mireque afflictos, ut ea die pene urbs caperetur, tres viri in ultimo agmine Rempub. conſervarunt: Sp. Largius, T. Herminius è ſenioribus, P. Horatius Cocles è junioribus. Hic ita appellatus, quaſi Cyclops (unum enim oculum amiſerat) rem auſus eſt plus famae habituram ad poſteros, quam fidei, ut inquit Livius. Cum enim cum Largio & Herminio cives defenderet, ut incolumes urbem per pontem ingrederentur, juſſis duobus in tutum cedere, ac pontem reſcindere, unus ingenti gradu hoſtes arcet: increpans eos, ſervitia regum ſuperborum, ſuae libertatis immemores alienam oppugnatum venire. Sed cum pudor univerſos teneret, conjectis in unum telis, fragor pontis rupti effecit, ut ille Tiberim inſiliret: ac vulneratus, incolumis tamen ad ſuos tranavit. Fuit item alter in hac obſidione inſignis vir C. Mucius, qui cum in maxima annonae anguſtia videret aut urbem dedendam Porſenae. aut moriendum, venia ante à Senatu petita, in Porſenae caſtra conceſſit, linguam Tuſcam à nutrice edoctus. Verum cum nec ſcribam inſigni veſte pro tribunali ſedentem cognoſceret, ratus regem eſſe: nec inquirere auderet, ne proderetur, ſcribam pro rege obtruncat. Porro rex territus tam audaci facinore, cum rogaſſet eum quis eſſet, quid ſibi hac caede voluerit: ingenue profeſſus, & ſe Romanum eſſe, & voluiſſe regem occidere: nec deprecari mortem, ſed contumelias. Quod ſi a rege fide data, acceperit, ſe indicaturum ei promiſit, quod ad ſalutem ejus in primis pertineat. Hoc vaframento cum regem audiendi cupidum feciſſet, fide data: CCC. inquit, juventutis Romanae patricii juravimus, ut in te hac via graſſaremur: mea prima ſors fuit. Caeteri utcunque ceciderit, primi, quo té opportuna fortuna dederit, ſuo quiſque tempore aderunt. Rex inito cum amicis conſilio, ex filii potiſſimum motus ſententia, obſidionem ſolvit, cum Romanis foedus icit: & liberalitate proſecutus, Tarquiniis juſſis alibi quaerere ſubſidium, regreſſus eſt domum. GLAR.

Ei Porſena] *Ei* ſine ulla ratione hic addit Ceſlar. qui modo omiſerat. Nunc quia proxime praecedit, repetere non opus eſt, praeterea quod

Tuſculum ſe contulit, quae civitas non longe ab urbe eſt: atque ibi per quatuordecim annos privatus cum uxore [k] conſenuit. Quarto anno poſt reges exactos, cum Sabini Romanis bellum intuliſſent, victi ſunt, & de his triumphatum [l] eſt. Quinto anno, Valerius ille Bruti collega, & IV. COS. fataliter mor-

VARIAE LECTIONES.

k Sic N. M. LC. B. L. G. V. F. P. pro Vineti & Lugd. Bat. *perſenuit.*

l *Eſt triumphatum* Lugd. Bat. 1. 4. 5.

NOTAE.

quod Opt. Cod. Lugd. cum duobus aliis, & Merula reſpuunt. De re ipſa vid Liv. l. II. c. 15. VERH.

Tuſculum] Mamilii generi ſedem. Idem dicit Livius. Sed ibi manſit uſque ad pugnam ad Regillum lacum. Inde ſe, ait, Cumas contulit, atque ibidem mortuus eſt poſt annum. GLAR.

Civitas] Oppidum potius. GLAR.

Per quatordecim annos] Uſque ad pugnam ad Regillum lacum, quae fuit anno quatuordecimo ab liberata urbe. GLAR. Livium potius ſequor, qui ſcribit Tarquinium anno exilii decimo quarto Cumis mortuum, quo ſe ad Ariſtodemum Tyrannum contulerat. A. F. Livius ſcribit, Tarquinium anno exilii decimo quarto Cumis mortuum, quo ſe ad Ariſtodemum Tyrannum contulerat. Nec aliter Dionyſ. Hal. Quod vero ad transpoſitionem Metaphraſtae attinet, quam in variis lectionibus notavi, pro Sylburgii ſententia Hiſtoriae convenientior eſſet haec lectio: ὡς εἶδεν αὐτῷ τὰ περὶ τῆς βασιλείας οὐ χωροῦντα κατὰ νοῦν (ἤδη γὰρ καὶ Πορσίνας σπονδὰς ἐπεποίητο πρὸς Ῥωμαίους, καταπλαγεὶς τὸν Μάκιον, ἐπιβάλλοντα τῇ φλογὶ τὴν δεξιὰν εἰκόνα τε γενόμενον ἀνδρείας τε καὶ καρτερίας τῶν Ῥωμαίων) ἐν Τυσκύλῳ, πολιχνίῳ τῆς Ῥώμης οὐ πόῤῥω, μεταστὰς σὺν τῇ γαμετῇ καὶ τοῖς φιλτάτοις, τέσσαρες καὶ δέκα διετέλεσεν ἐνιαυτοὺς, ἐκεῖ τε κατεγήρασε. HEARNE.

Cum uxore] Minore Tullia. GLAR.

Conſenuit.] Paulo poſt mortuus Cumis. GLAR.

Quarto anno poſt reges] Hoc quarto anno Livius omittit Conſules, ſed fuere Sp. Largius, T. Herminius: quo anno Romani prorſus quievere, inquit Dionyſius. Hoc loco clarum evadit, tempore Eutropii, Livii exemplar, quod quarti anni Coss. Sp. Largium ac T. Herminium omittit, corruptum fuiſſe. Nam bellum Sabinum fuit quinto anno urbis liberatae. Quo anno M. Valerius Sabinos vicit. Deinde biennio victi, quarto demum anno domiti ſunt. GLAR. *Conſules deinde Marc. Valerius Voluſus & P. Poſtumius Tubertus. eo anno bene pugnatum cum Sabinis, Conſules triumpharunt*, Liv. II 16. A. F.

Quinto anno, Valerius] Septimo, ſecundum Dionyſium. Deceptus eſt autem hoc loco librarius, quod putaret, annos fore continuos, ut hactenus: cum mox ſequatur annus nonus. Caeterum Livius, anno ſexto urbis liberae, ait eum mortuum: ſed deeſt ei annus quartus, per injuriam temporum. Eſt enim ſeptimo anno mortuus, non quinto urbis liberae, ut hic errat author. GLAR. Error hic ex ſeqq. IV. *Conſul.* patet. Poplicola enim anno VII fuit IV conſuli non quinto. vid. Faſt. VERH.

Lucius Valerius] Lucium vocat, quem alii Publium. Neque verum eſt

mortuus eſt; adeo [m] pauper, ut, collatis â populo nummis, ſumptum habuerit ſepulturae: quem matronae, [n] ſicuti Brutum, [o] annum luxerunt.

XIII. Nono anno poſt reges exactos, cum gener Tarquinii, ad injuriam ſoceri vindicandam, ingentem collegiſſet exercitum, nova Romae dignitas eſt crea-

VARIAE LECTIONES.

m *Pauper factus* L. Bat. 1. pro *ut* 2. *ex* legit.
n *Sicut* Vulg. *ſecutae* Lugd. Bat. 1. quod ex *ſicuti* ortum videtur, quemadmodum legunt Codd. 2. 3. 4. 5.
o *Per annum* Lugd. Bat. 4. ſed 3 delet *annum*.

NOTAE.

eſt, cum in Conſulatu deceſſiſſe, ſed anno ſequenti, nempe ſexto à pulſis regibus: Liv. II. 16. *Publius Valerius, omnium conſenſu princeps belli paciſque artibus anno poſt, Agrippa Menenio, P. Poſtumio Conſulibus, moritur gloria ingenti, copiis familiaribus adeo exiguis, ut funeris ſumptus deeſſet. De publico eſt elatus.* A. F. & HEARNE.

IV. COS.] Qui ſexto urbis liberae anno quartum Conſul fuit. GLAR.

Fataliter] Id eſt fato ſuo, non properata morte. A. F. Dionyſ. Hal. l. 5. ſ. 314. νοσήσας ἐτελεύτα, *morbo periit.* Gellius enim 13. 1. ex Cic. Phil. 1. c. 4. & Virgil. Aen. IV. vſ. 696. opponit *fatum* morti violentae & inopinatae. CELL. Optime haec interpretatur Paeanius. τὸ κοινὸν ὑπέμεινε τέλος. quod Noſter infra L. VII. c. 8. *Obiit morte communi. Fatum* pro *morte* ſimpliciter Ovid. ad Liviam v. 357. *Fata manent omnes. Fato fungi* pro *mori* Quinctil. L. III. c. 7. Decl. *Fato concedere* Plin. in Paneg. *Fataliter* igitur naturali morte. Graecis ἴδιος θάνατος. unde Vellej. Paterc. hanc mortem violentae neci opponit, L. II. c. 4. *Seu fatalem, ut plures, ſeu conflatam inſidiis, ut aliqui prodidere memoriae, mortem obiit.* ubi vide Comm. & plura in indice. VERHEYK.

Collatis a populo] De publico elatus eſt, inquit Livius. GLAR.

Ut collatis a populo nummis.] Glareani melior interpretatio, quam Fabri, qui (in Ed. Minori) ex hoc veteri exemplo, ſi tale quidquam, quod ſaepius accidit, in hiſtoria occurrat, non inopia, ſed honoris cauſſa factum fuiſſe cenſet, ut viri magni ſepelirentur. dum certe hoc loco contrarii evincunt, quae praecedunt, *adeo pauper* VERH.

Sumptum habuerit ſepulturae:] Copiis familiaribus adeo exiguis, ut funeri ſumptus deeſſet. GLAR.

Quem matronae, ſicut Brutum,] Luxere matronae ut Brutum. Liv. Vide apud Victorem pag. 44. A. F.

Luxerunt] Depoſito auro ac purpura. GLAR.

XII. *Nono anno poſt reges*] Ab urbe liberata. Nono quidem anno gliſcebat Latinum bellum. Decimo Fidenae obſeſſae, & proditio in urbe tentata ab Tarquinio: ſed oppreſſa feliciter. Undecimo duravit adhuc Fidenarum obſidio. Duodecimo captae Fidenae, & omne Latium in Romanos conjuravit. Et Dictator primus creatus T. Largius. Caeterum Eutropius ſequitur Livium, qui nono anno U. liberae ait Dictatorem primum creatum, quem Dionyſius anno XII. urbis lib. creatum aſſerit. GLAR.

Gener Tarquinii] Mamilius. GLAR.

Nova Romae dignitas] Cum anno primo liberatae urbis P. Valerius Publicola de regni affectatione in ſuſpi-

creata, quae Dictatura [p] appellatur, major [q] quam conſulatus. Eodem anno etiam Magiſter Equitum fa-

VARIAE LECTIONES.

p *Appellabatur* Lugd. Bat. 3. *eſt appellata* 4.
q Delet Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

ſuſpicionem veniſſet, legem de provocatione ad Coſs. ad populum tulit. Porro cum anno XII. ab eadem liberata urbe gliſcens bellum à Latinis immineret, ac delectus haberetur, pauperes ac aere alieno oppreſſi, quorum magnus erat numerus, nomina dare abnuebant, quos cogere non poterant: Senatus novam dignitatem excogitavit, à qua non eſſet provocatio, Dictaturam nomine, revera tyrannidem temporariam, ſed occultam. Qui dictator erat, poteſtatem habebat vitae ac necis in omneis civeis. Illi omnes magiſtratus ſubjecti erant. Ea poteſtas durabat ad ſex menſes: qua depoſita, cogebatur qui eam geſſiſſet, rationem omnium actorum dare populo. Et veteres quidem Romani raro ultra aliquot menſes, imo ſaepe in aliquot dies tenuerunt, nec unquam ea abuſi ſunt: uſque ad Cornelii Syllae tempora, qui eum honorem invidioſum fecit, nec id abſque cauſa. nam is honor paulo poſt ſub Julio Caeſare, qui perpetuum ſe dictatorem fecerat, Romanum evertit imperium, poſt cujus mortem Dictatura in perpetuum abrogata, reliquit veram imperatorum tyrannidem. GLAR.

Nova dignitas eſt creata,] Liv. anno octavo a pulſis regibus Dictatoris creandi mentionem factam dicit, ſed nec quo anno, nec quibus Conſulibus, nec quis primus creatus ſit ſatis conſtare, ſe tamen apud veterrimos Auctores T. Lartium Dictatorem primum, Spurium Caſſium Magiſtrum equitum creatos inveniſſe. Eoſdem nominat Dionyſius, ſed eos anno undecimo creatos ſignificat, Coſs. T. Lartio Flavo II. & Q. Cloelio. A. F.

Dictatura appellatur, major quam conſularis.] Dictator enim omnia ſuo arbitrio gerebat. nullaque ab ipſo provocatio. *Dictum* enim apud veteres illos Latinos ſummum imperium ſignificabat. Virgil. VI. Aeneid

Hic ego, namque tuas ſortes arcanaque fata
Dicta meae genti ponam. A. F.

Dion. Hal. l. 5. p. 336. Dictator dicitur μόναρχος πολέμου τε, καὶ εἰρήνης, καὶ παντὸς ἄλλου πράγματος αὐτοκράτωρ. Ipſa vero poteſtas uſque ad Syllam erat ἔξαμηνος, *ſemeſtri ſpatio concluſa*; & inſignia XXIV. faſces ſive ſecures cum totidem lictoribus. CELL.

Conſulatus] Pro vulg. *conſularis* edidit Merula, quem, quia plures Codd. MSS. praeeunt, ſecuti ſumus. VERHEYK.

Eodem anno,] Nono, ſecundum Liv. ſed XII. juxta Dionyſ. GLAR. Num nono poſt reges exactos, an duodecimo anno hoc factum ſit, incertum eſt. Haec Dionyſii Halic. L. V. c. 76. illa Livii L. II. c. 18. ſententia eſt. Vid. ibi V. D. & Sigon. in Faſt. Si autem accurate loquamur, non tantum *eodem anno*, ſed *eodem tempore* Magiſtrum Eq. creatum fuiſſe, dicendum. nam ſimul Dictator a conſule nocte ſilentio dictus erat, ſtatim is Magiſtrum Eq. dicebat. quemadmodum varia huc facientia in Differt. de Dictatore P. R. quam huic Auctori forſan adjungemus, oſtenſuri ſumus. VERH.

Magiſter Equitum factus eſt,] Romae nunquam factus eſt Dictator abſque Magiſtro equitum, inquit Dio-

factus eſt, qui dictatori obſequeretur. Neque quidquam ſimilius poteſt dici, quam dictatura antiqua [1] huic imperii poteſtati, quam nunc Tranquillitas veſtra habet: maxime cum Auguſtus [2] quoque Octavianus

Variae Lectiones.

1 *Huic imperii poteſtate* L. Bat. 1.
2 Delet Lugd. Bat. 3. mox *Octavius.*

Notae.

Dionyſius ad quinti libri finem. Quanquam in Livii codicibus aliquando hoc eſt neglectum. Glar.

Magiſter Equitum] Dionyſ. fin. 5. οὐδεὶς δικτάτωρ χωρὶς ἱππάρχου τὴν ἀρχὴν διετέλεσεν. *nullus dictator imperium abſque magiſtro equitum geſſit.* Cell.

Obſequeretur.] Audiens eſſet. Glar. Illuſtre exemplum habes infra L. 2. c. 4. Semel & extra ordinem, aequata poteſtas M. Minucio in II. Punico bello, ſed infeliciter. Vid. Livium 22. c. 26. ſeqq. de quo & vetus inſcriptio exſtat apud Grut. p. 406. n. 7. Q. FAB. MAX. DICTATOR ..... MAGISTRO EQUITUM MINUCIO, QUOIUS POPULUS IMPERIUM CUM DICTATORIS IMPERIO AEQUAVERAT. Cell.

Tranquillitas veſtra] Imperio Romano tres ſimul hi praefuerunt, Valentinianus & Valens fratres, & filius Valentiniani Gratianus. Vinet. & Cell. Forte *noſtra* legendum, vel *veſtra*, hoc eſt, Valentiniani & Valentis Imperatorum. Glar. Plurali numero propterea uſurpatum videtur Vineto, quia tres ſimul eo tempore praefuerunt Romano imperio, Valentinianus &c. quomodo intelligi etiam poteſt, quod Rufus dicit, *in ortum perennitatis veſtrae.* Sed ſciendum forma illius temporis ſcriptores in Imperatoriae majeſtatis compellatione haud infrequenter plurali numero eſſe uſos: ut cum ex aliis manifeſtum eſt, tum ex Julio Capitolino, qui Veri Imperatoris vitam Diocletiano inſcriptam ſic claudit; *Cum adhuc poſt Marcum, praeter veſtram Clementiam, Diocletiane Auguſte, Imperatorem talem nec adulatio videatur potuiſſe confingere.* Sylb.

Maxime cum Auguſtus quoque] Gratianus fuit quidam ex Pannonia, ut inquit Sextus Aurelius, Funerius dictus, quod venalitium funem portanti, quinque milites nequirent extorquere. eo merito aſcitus in militiam, uſque ad praeturae praetorianae potentiam conſcendit. Hic Gratianus duos habuit filios, Valentinianum & Valentem. Valentiniano patris gratia conciliavit Imperium. Sed mox fratrem Valentem accepit in imperium ſocium, ac anno inde tertio filium Gratianum in Auguſtum, cum vix in Caeſarem creare debuiſſet. Hoc nunc Eutropius ſubobſcure innuit: erat enim olim Imperator, ac Caeſar, ut hodie apud Germanos. der Roemiſch Keiſer / und der Roemiſch Kuͤnig. Glar.

Octavianus] Octavius. Glar.

Auguſtus Octavianus,] Deprecatus eſt dictaturae honorem a populo oblatum, *Suet.* 52. utpote quem poſt C. Julii Caeſaris necem M. Antonius lege lata funditus e repub. ſuſtulerat. *Cic. Philipp. I. c.* 1. *Appian.* 3. *Civil.* Et quanquam Antonii acta reſciderat ipſe, tamen oblatam τὴν δικτατωρίαν οὐ προσήκατο, *non admiſit*, ὀρθῶς τό τε ἐπίφθονον καὶ τὸ μισητὸν τῆς ἐπικλήσεως ἐφυλάξατο, *nominis invidiam prudenter declinans.* Dio Caſſ. lib. 54. ineunte. Noſter autem videtur hauſiſſe ex Flori L. 4. extremo. Cell.

Poſſe-

vianus, de quo poſtea dicemus, & ante eum Cajus Caeſar, ſub dictaturae nomine atque honore [t] regnaverint. Dictator autem Romae primus fuit [v] Largius: Magiſter equitum primus [w] Sp. Caſſius.

XIII. Sexto decimo anno poſt reges exactos, ſeditionem populus [x] Romae fecit, tanquam a ſenatu atque

VARIAE LECTIONES.

t *Regnaverunt* Lugd. Bat. 1.

v Ita Codd. MSS. & pleraeque edd. Alii *Lartius. Largus* Lugd. Bat. 2. *Larcius* 3. 4.

w *Papirius Caſſius* Lugd. Bat. 1.

x *Romanus* L. Bat. 1.

NOTAE.

Poſtea] In Caeſarem ordine. GLAR.

Caeſar,] Julius. GLAR.

Sub dictaturae nomine] Summae poteſtatis praetextu, cum eſſent veri oppreſſores Reipublicae. GLAR.

Primus fuit Largius Magiſter equitum] T. Largius dictator creatus ob timorem belli Latini, non tamen geſſit bellum. Nam cum ipſe anno 12. ab Urbe libera creatus eſſet, decimotertio induciae fuere. At decimoquarto congreſſi Latini cum Romanis, ducibus duobus Tarquiniis Sexto ac Tito, ac Octavio Mamilio Romani A. Poſthumium dictatorem novum crearunt, qui ad Regillum lacum cum Latinis conflixit. In qua pugna periere, Sex Tarquinius & Octavius Mamilius: vulneratus & Titus. A Romanorum parte, T. Ebutius Magiſter equitum vulneratus: occiſi tres Valerii, Marcus & duo Publicolae filii: item T. Herminius. GLAR.

Largius] *Lartius* Legendum. vid. Vir. D. ad Liv. L. II. c. 10.

XIII. *Sexto decimo anno poſt*] Dionyſ. *lib.* VI. hunc annum facit ab U. C. 260. Anno decimo urbis liberae coeperat ſeditio, ſed oppreſſa erat foeliciter per Servium Sulpitium Camerinum. XII. rurſus prorumpebat, ſuſpenſa autem debitorum judicia continuerunt plebem. Decimoquarto anno fuit pugna ad Regillum lacum contra Latinos, poſtquam proximo anno nexi commoverunt urbem. GLAR. Idem Livius, qui ſcribit, per ſeceſſionem plebis Spurium Caſſium & Poſtumium Cominium Conſulatum iniiſſe. A. F.

Seditionem populus Romae fecit] Scribendum potius erat, *plebs Romae fecit*, contra Patricios videlicet. Caeterum lege XII. Tabularum & ante eas Romae latas jus erat, qui creditori non eſſet ſolvendo, ut ejus corpus in temporaneam creditori ſervitutem addiceretur. Sed cum uſurae tam magnae eſſent, ut nemo ſi ſemel caperetur, illis ſe extricare poſſet, ac multi necterentur, tum qui nexi eſſent, indigna liberis hominibus paterentur, res in rabiem vertit. Nam anno XV. ab lib. urbe, magno natu quidam cum omnium majorum inſignibus ſe in forum projecit, ac poſt multum plebejorum colloquium, quo omnibus modis patriciis ac ſenatoribus invidiam movit, ita ut tota urbe diſcurreretur: nexi ſe undique in publicum proripiunt, implorantque Quiritium fidem. Commota itaque plebe, ut vix conſu-

atque [y] conſulibus premeretur. [z] Tum & ipſe [a] ſibi Tribunos [b] plebis, quaſi proprios judices & defenſores creavit; per quos contra ſenatum & conſules tutus eſſe poſſet.

XIV.

Variae Lectiones.

y *A Conſ.* Lugd. Bat. 2. 3. *opprimeretur* 2.
z *Cum* Lugd. Bat. 2. *Tunc* 3.
a Delent Lugd. Bat. 2. 4.
b *Plebi* Lugd. Bat. 1.

Notae.

lum majeſtas arceret iras hominum, frequenti Senatu, apud quos tum non modo inter Patres, ſed ne inter Conſules quidem ipſos ſatis conveniebat: tandem ad placandam plebem miſſus eſt Servilius Coſ. qui eam mitigavit hoc edicto. Ne quis civem Romanum vinctum aut clauſum teneret: nen quis militis, donec in caſtris eſſet, bona poſſideret, aut venderet, liberos nepoteſve moraretur. Hoc propoſito edicto, nexi nomina dabant. magna ea manus fuit: neque aliorum magis in Volſco bello virtus atque opera enituit. Cum tribus Populis, paucis admodum diebus Coſ. Servilius conflixit, Volſcis, Sabinis ac Auruncis. Haec acta ſunt anno 15 ab urbe libera. Porro 16 maturavit ſeditio, cum plebs foenore ſolvi vellet, Senatus autem tergiverſaretur, bellum Sabinum inſtabat, ac Aequi novi hoſtes: urbs ipſa ſecum diſſidebat. Senatus varios quaerens modos, tandem dictatorem Appii conſilio creavit L. Valerium, cujus promiſſionem ſecuta plebs egregiam bello navavit operam. Verum bello perfecto, cum Senatus promiſſa non praeſtaret, & Valerius oratione ad populum habita, luculenter oſtendiſſet, per eum non ſtare; maturata eſt ſeditio, cum Coſſ. rurſus educerent exercitum, rati milites vetere juramento detineri. at illi a Sicinio quodam Belluto perſuaſi, ſublatis ſignis in montem Sacrum ſeceſſerunt. ibi legationibus hinc inde miſſis, & Agrippa Menenio Aeſopico apologo plebem reducente, eo ventum eſt, ut Senatus concederet plebi ſuos magiſtratus ſacroſanctos, qui Tribuni vocarentur, ac plebi adverſus Senatum auxilio adeſſent. Primi quidem V. fuerunt, L. Junius Brutus, C. Sicinius, C. ac P. Licinii, & C. Icilius Ruga. De nexis S. C. factum: qui ſolvendo non eſſent, iis aes alienum omne remiſſum, corpora omnia libera facta. Tempus ſeceſſionis poſt aequinoctium autumnale ceptum, duravit uſque ad Idus fere Decembris, trium menſium ſpatio. Glar.

Tanquam a ſenatu atque conſulibus] Querebatur Plebs ſe tributis & militia premi. A. F.

Tum & ipſe ſibi Tribunos] In multis urbibus hodie eſt iſta poteſtas: Baſileae, Coſſ. novus & vetus: & duo Tribuni novus & vetus. Coloniae autem Agrippinae, fere magiſtratus hodie ſunt, ut Romae olim. Glar.

Tribunos plebis,] C. Licinium & L. Albinum, quibus auxilii latio adverſus conſules erat. A. F.

Tribunos plebis] Duos, quos Anna hic memorat, ſibi tres collegas adſumſiſſe, Livius teſtis eſt, L. II. c. 32. ſed vide ibi Cl. Duker. At Dionyſ. & Plut. quinqne ab initio factos dicunt. vid. Sigon. ad Ann. CCLX. in Faſt. De *judicibus* an *vindicibus*, nimis anxie differentes V. D. vid. Cl. Arntzen. de Civit. Paulli. & ad Aur. Vict. V. I. 18. Havercamp. in Praefat. & hic Gruner. Verheyk.

XIV.

XIV. Sequenti anno [c] Volſci bellum [d] reparaverunt, [e] & victi acie, etiam Coriolos civitatem, quam habebant optimam, perdiderunt.

XV. Octavo decimo anno [f] poſt ejectos reges expul-

VARIAE LECTIONES.

c *Vulſci* Lugd. Bat. 1. 3. 5. *Vulſi* 2. ſemper.

d Addunt vulgo *contra Romanos*. Sic etiam Lugd. Bat. 2. 3. 4. quae verba omiſimus cum Merula, qui Schonovium ſecutus eſt.

e *Victi & capti* L. Bat. 1.

f *Poſt reges ejectos* Lugd. Bat. 1. *poſtquam reges ejecti erant* ceteri Codd.

NOTAE.

XIV. *Sequenti anno*] XVII. urbis liberatae, nempe Coſſ. Caſſio & Poſthu. ſedata eſt & compoſita inter plebem ac Senatum diſſenſio. Eo quoque anno magna Romanorum victoria de Volſcis fuit: & Coriolis oppugnatis, magnam ex eo bello gloriam tulit Cn. Martius, Coriolanus inde dictus. Eodem anno etiam Agrippa Menenius eſt mortuus, adeo pauper, ut ſumptus funeri deferendo non eſſet. Extulit eum plebs, ſextantibus in capita collatis, inquit Livius. GLAR. Alii tamen Coriolos captos ſcribunt anno ſuperiori. Et ita Livius II. 33. A. F. & HEARN.

Volſci bellum] Addunt vulgo *contra Romanos*. quae verba omiſimus cum Merula, qui Schonovium ſecutus eſt. Conſentit Metaphraſtes. CELL.

Victi & capti,] A Poſthumo Cos. Al. *& victi acie, etiam Cor.* GLAR.

Coriolos] Quaſi caput Volſcorum. GLAR.

Coriolos] Vide Plutarch. in Coriol. p. 216. Dionyſ. VI. 92. Liv. II. c. 33. Vict. V. I. 19. VERHEYK.

XV. *Octavo decimo anno*] M. Minucio & A. Sempronio Coſſ. Livius, II. 34. A. F. Cuſpinianus notat, errorem hic eſſe codicis; ac pro XVIII. ſcribendum eſſe XIX, quam ſupputationem ſequitur etiam Sigonius de *Coſ. a.* CCLXVI. SYLB.

Expulſus ex urbe Cn. Martius,] Cum anno XVII. a libera urbe ſedata eſſet gravis illa ſeditio, quam ſeceſſionem nominabant, ac Patricii coacti eſſent plebi ſuos permittere magiſtratus, eo adhuc anno ſtrenue pugnatum eſt in Volſcos, & capti Corioli, praecipue Cn. Martii viri patricii opera, unde & Coriolani nomen ei datum. Proximo inde anno, nempe decimooctavo, magna fames invaſit urbem, quod ſementis priore anno neglecta erat ſeceſſione illa, quae toto autumno duraverat, quando potiſſimum fit ſatio. Miſſi frumentatores in diverſas nationes, male accepti a vicinis; tandem anno decimonono ex Sicilia multum frumenti allatum eſt. Ibi Patricii, & in primis Coriolanus, hoſtis Tribunitiae poteſtatis, veniſſe tempus putabant premendae plebis, recuperandique jura, quae extorta ſeceſſione ac vi patribus eſſent. Ipſe Coriolanus oratione in Senatu habita, de premenda plebe, tribunis occaſionem dedit accuſandi eum tyrannidis, quaſi depeculatorem publicorum bonorum. Dies igitur ei dicta eſt a Tribunis, ut ſe apud populum excuſaret, aut in exilium iret. Die dicta, cum non adeſſet, damnatus in Volſcos exulatum profectus eſt, minitans patriae, hoſtileſque jam tum ſpiritus gerens: ut inquit Livius. Caeterum Eutropius in annis cum Livii codice errat, Decimooctavo enim anno coepit ſeditio cum Coriolano; decimono-

pulſus ex urbe [g] Quintus Marcius, dux Romanorum, qui Coriolos ceperat, Volſcorum civitatem, ad ipſos Volſcos contendit iratus ; & auxilia contra Romanos accepit, [h] Romanosque ſaepe vicit. uſque ad quintum milliarum urbis acceſſit, oppugnaturus etiam

VARIAE LECTIONES.

g Alii *Quintius*, refragantibus Codd. MSS. *Martius* Lugd. Bat. 1. 4.

h *Romanus* Lugd. Bat. 2. 3. *Romanosque.* Sic Lugd. Bat. 1. 2. 3. ſed 4. 5. delent.

NOTAE.

no ſolum vertit : deinde biennio poſt ipſe bellum coepit adverſus patriam. Denique viceſimo ſecundo anno ab urbe liberata, finitum eſt cum eo bellum : quo anno & ipſum periiſſe perhibent. Poſtremo, ut depravate hoc loco *Q. Martius* legebatur : ita & in Graeco Dionyſ. codice *Cajus* pro *Cnejus* male legitur. quidam tamen Martiorum praenomen C. non Cn. eſſe contendunt. GLAR. Marcii praenomen *Quintus* in libro de Viris Illuſtr. & apud Jornandem eſt *Cnaeus*. Apud Plutarch. vero *Cajus*, quem ſequitur Sigonius *de Coſ. a.* CCLX. & *a.* CCLXII. SYLB. Quod plebem colere agros juberet, eique poſt graviſſimam annonam frumentum magno pretio curaret, & ut eo malo domita patribus reſtitueret, quod vi & ſeditione extorſerat, nempe Tribunos ſuos. Vide Liv. II. 34. & notata ad Florum, pag. 42. A. F.

Quintus Marcius,] Γάι๏ Μάρκι๏. Plutarcho. GLAR.

Quintus Marcius] De nomine *Quinti* vide quos laudat Cl. Arntz. ad Vict. V. I. 19. *Caji* praeferendum docet Sigon. ad Ep. Liv. L. II. & Drak. ad c. 33. & ſic praeter Liv. etiam Plut. & Dionyſ. *Marcius* autem per *c* potius quam *t* ſcribi, ibidem diſces. & ſic Codd. aliquot noſtri, ſed non optimae notae. VERHEYK.

Qui Coriolos ceperat] Quum Corioli obſiderentur, Marcius potiſſimum auctor fuit, ut ea urbs caperetur, & hinc virtute ſua non parum Conſulis famae detraxit. Liv. L. II. c. 33. VERHEYK.

Ad ipſos Volſcos contendit] *Damnatus abſens in Volſcos exulatum abiit, minitans patriae, hoſtiſque jam tum ſpiritus gerens.* Liv. II. 35. A. F.

Iratus ;] Patriae Romae iraſcens, GLAR.

Romanosque vicit] Romanorum oppida cepit, ſed nunquam cum eis conflixit. GLAR.

Romanosque ſaepe vicit] Recte Glareanus negat, a Marcio Romanos ſaepe victos, ſed auctor reſpicit ea, quae melius Liv. L. II. 39. *Circejos profectus, primum colonos inde Romanos expulit, liberamque eam urbem Volſcis tradidit. inde in Latinam viam transverſis tramitibus transgreſſus, Satricum, Longulam, Poluſcam, Corioles, novella haec Romanos oppida ademit. Inde Lavinium recepit : tunc deinceps Corbionem, Vitelliam, Trebiam, Lavicos. Pedum cepit.* &c. quae mox Anna perſequitur. unde vides Vict. c. 19. V. I. ut Eadem D. femina ibi obſervat, erraſſe, qui hoc ad *quartum lapidem* factum prodat. VERHEYK.

Uſque ad quintum milliarium urbis acceſſit,] Multis oppidis captis poſtremum a Pedo ad Urbem ducit, & ad foſſas Cluilias quinque ab Urbe millia paſſuum caſtris poſitis, populatur inde agrum Romanum. Liv. II. 39. A. F.

Oppugnaturus] Metaphraſtes, pro more

etiam [i] patriam, legatis, qui pacem petebant, repudiatis; niſi ad eum mater [k] Veturia & uxor [l] Volumnia ex urbe veniſſent: quarum fletu & [m] deprecatione ſuperatus, removit exercitum. Atque hic ſecundus poſt Tarquinium fuit, qui dux contra patriam ſuam eſſet.

XVI. [n] Caeſone Fabio & Tito Virginio COSS. [o] tre-

VARIAE LECTIONES.

i Alii, ut Lugd. Bat. 1. *patriam ſuam.*
k *Veteris* Lugd. Bat. 4.
l *Dolumnia* M. LC. G. L. *Velumnia* Lugd. Bat. 2.
m *Precatione* L. Bat. 1. 2. *quarum ex precatione* 3. *Fletu* delent 2. 3. & mox *exercitus* exhibent.
n *Gaio Flavio & Lucio Virginio* G. M. S. B. N. V. *Gaio Favio & L. V.* F. G. *Fabio & L. Virginio* Lugd. Bat. 1. *Gaio Favio*, *Lucio Virgilio* Liv. *Gajo Flavio & Lucio* Lugd. Bat. 2. 4. 5. *Cajo Flavio & Lucio* 3.

NOTAE.

more ſuo, a mente auctoris, atque adeo caeterorum hiſtoricorum, diſceſſit; quam ob cauſam Sylb. (ut in Var. lect. ad Graecum Textum notatum eſt) hoc loco pro ἤμελλε repoſuit ἤμελλε. Et tum omnia conſtant. Aptior tamen eſſet haec verſio: καὶ πολιορκῆσαι τὴν πατρίδα μέλλων, τοὺς εἰρήνην ἐπαγγέλλοντας, πρέσβεις ἀπωσάμενος, εἰ μὴ ἥτε μήτηρ αὐτοῦ Οὐετουρία, καὶ ἡ γαμετὴ Οὐολουμνία, πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς πόλεως ἦλθον. HEARN.

Legatis,] Minutio miſſo U. C. 265. deinde & ſacerdotum turba. GLAR.

Legatis, qui pacem petebant, repudiatis:] Legati primo atrox reſponſum retulere. Iterum iidem miſſi non recipiuntur in caſtra, miſſi deinde Sacerdotes cum infulis & aliis inſignibus, ſed nihilo magis quam Legati animum flexere. Livius, ibid. A. F.

Mater Veturia & uxor Volumnia] Sic eſt apud Liv. L. II. c. 40. Vict. V. I. 19. aliosque. Sed Plutarch. inverſo ordine matrem *Volum.* uxorem *Vetur* vocaſſe ad Vict. obſervat. Schottus. VERHEYK.

Et uxor Volumnia] Duos parvos ex Marcio ferens filios ſecum, & matronarum numero comitata. Vide apud Victorem, p. 46. A. F.

Removit exercitum.] Annuis tantum induciis factis. A. F.

XVI. *Caeſone Fabio & Tito Virginio*] Sic hi appellantur conſules apud Livium & Dionyſium. libri vero noſtri omnes habent, *Cajo Fabio* (niſi vetus *Grajo Favio*) & *Lucio Vergilio Coſſ.* Porro his quidem conſulibus, a Fabiis (unus ex iis erat prior conſulum) ſuſceptum bellum, ſed accepta clades tertio poſt anno, C. Horatio, T. Menenio Coſſ. Trecentos autem hic Fabios poſuit pro trecentis & ſex, quod habent Livius, Dionyſius & alii. VINET. Forſan natus error e commutatis praenominum notis compendiariis, C. pro K. qua de re vide Sigon. p. 345. 42. SYLB. Hic majores annorum ſaltus facit author, ac majores adhuc in ſequentibus, multa omittens. Caeterum anno 23. liberatae urbis, qui proximus fuit poſt Coriolani mortem, Hernici victi ſunt: ac Volſci proximo deinde

o trecenti nobiles p homines, qui ex q Fabia familia erant, contra Vejentes bellum r ſoli ſuſceperunt, promittentes ſenatui & populo, per ſe omne certamen implendum. Itaque profecti omnes nobiles,

VARIAE LECTIONES.

o CCCC. S. N. B. Livius ponit CCCVI. *alii* pro CCC. Lugd. Bat. 2.

p *Humiles* interſerit Lugd. Bat. 1.

q *Flavia* Lugd. Bat. 2. *Favea* 5.

r Deeſt L.

NOTAE.

inde anno, qui erat ab urbe condita 268. Lex agraria a Sp. Caſſio ter Cos. lata eſt in plebis gratiam. Ager enim publicus ſanguine omnium civium acquiſitus, poſſidebatur a privatis hominibus, maxime a patriciis, per injuriam plebis. Lex nunquam deinde uſque ad Auguſti tempora ſine maximis rerum motibus agitata. Cui maxima vi reſtiterunt omnes ſenatores ac patricii, ut Caſſium in crimen affectatae tyrannidis productum interficerent. Haec lex Romanum evertit imperium, quando Gracchi eam perferre, ac poſt eos Marius conati, civile bellum induxerunt. GLAR.

Caeſone Fabio & Tito Virginio] Sic, vel etiam *Kaeſone* &c. recte ſcribi Conſulum horum nomina oſtendunt V. D. ad Liv. II. 41. ubi eadem Codd. quae hic exhibetur, varietas occurrit. VERHEYK.

Caeſone Fabio] Caeſo Fabius tunc tertio Conſul fuit, anno mundi 3472. ante Ch. Nat. 476. ab U. C. 275. Vide Florum pag. 24. A. F.

Trecenti nobiles homines] Dionyſ. lib. IX. ait, 4000. omnino fuiſſe, connumeratis clientibus neceſſariis ac amicis. Sed ipſorum Fabiorum 306. Simile de Leonida Lacedaemoniorum rege refert Herodotus *lib.* VII. GLAR. Sex & trecentos ponit Livius. A. F.

Trecenti nobiles] Ita etiam in Floro L. I. c. 6. olim legebatur, ſed a Freinshemio mutatum. Rotundum quoque numerum habet Seneca de Benef. L. IV. 30. cum proprie (ut fabula ſonat) CCCVI. fuerint. Liv. II, c. 49. & Ovid. Faſt. L. II. 196. Ficta haec eſſe, jam docuit Dionyſ. Halic. L. IX. p. 581. Vid. Cl. Periz. Anim. Hiſt. c. 5. adi & Drak. ad Liv. d. l. *Familiam* hic pro *gente* poni, ut Doct. Femina obſervat, ex aliis ſatis liquet, & ipſo Livio, qui eodem c. 49. nunc *gentem*, nunc *familiam* uſurpavit. Vide hic Grun. VERH.

Ex Fabia Familia] Anno ab urbe condita 271. ortum eſt Vejens bellum, quod deinde ad 90. propemodum duravit annum, interjectis nonnumquam induciis. Cum autem anno ab urbe condita 277. cum multis populis bellum eſſet populo Romano, cum Vejentibus autem neque pax neque bellum, res proxime in formam latrocinii venerat. Legionibus Romanis cedebant in urbem; ubi abductas ſenſerunt legiones, agros incurſabant, bellum quiete, quietem bello eludentes: ita neque omitti tota res, neque perfici poterat. Tum Fabia gens Senatum adiit, Vejens bellum depoſcens: quod privato ſumptu gerendum ſumpſerunt. GLAR. *Ibant unius familiae viribus Vejenti populo peſtem minitantes.* Sed hic Liv. ut Eutrop. *familiam* dicit pro *gente*. A. F.

Vejentes] Quorum urbem 18 milliario a Roma, id eſt, itinere quatuor horarum & ½ diſtare, ſupra in Hoſtilio dictum eſt. GLAR.

Omnes

les, & qui ſinguli magnorum exercituum duces eſſe deberent, in proelio [s] conciderunt. Unus omnino ſuperfuit ex tanta familia, qui propter aetatem puerilem duci non [t] potuerat ad pugnam. Poſt haec cenſus in urbe habitus eſt, & inventa ſunt [v] civium capitum CXIX. millia CCCXIX,

XVII.

Variae Lectiones.

s *Occiderunt* Lugd. Bat. 2. 3.
t *Poterat* Lugd. Bat. 1. *poterit* 2.
v *Capita civium* CXVII. millia, CCCXIX. Lugd. Bat. & N. B. Gr. *Civium capita centum millia, trecenti, decemnovem* F. *civium centum decem & octo millia, trecenti decem & novem* G. *Civium capita* CCCCXIX. L. LC. *Centum decem & ſeptem millia, trecenti decem & octo* HM. *Inventa ſunt* CXVII. CCCXVIII. Lugd. Bat. 2. 4. *Inventa ſunt civium* CCCXVII. 3. *Inventa ſunt civium* CXVII. *millia* XIX. 5.

Notae.

Omnes nobiles] Fabii. Glar.

Omnes nobiles, & qui ſinguli] Ex Livio: *Omnes Patricii, omnes unius gentis, quorum neminem ducem ſperneret egregius quibuslibet temporibus Senatus.* A. F.

Et qui ſinguli] Hic locus a Viris D. ad Liv. II. c. 49. expenditur, qno adi. Totam hanc hiſtoriam falſam eſſe, quam Auctor perſequitur, *unus omnino* &c. docent Dionyſ. d. l. Viri D. ad Liv. d. l. & Cl. Periz. Verheyk.

In proelio conciderunt.] Fabii cum per duos annos rem ſtrenue geſſiſſent, tandem inſidiis Vejentum periere, XV. Kalendas Sextiles, id eſt, XVIII. Julii, quo die ad Alliam flumen Romani aliquanto poſt caeſi a Gallis ſunt: unde diem illum Allienſem vocarunt, inſignem rei nulli publice privatimque agendae: ut initio libri VI. ab urbe condita narrat Livius. Glar.

Unus omnino ſuperfuit] Vide hunc authorem in ſtolida opinione fuiſſe, a trecentis illis viris, praeter unum nullam prolem fuiſſe Romae relictam: in quo errore ſequitur caecum Livium. Quis enim credere poſſit CCCVI. viros, divites & nobiles, nullas poſt ſe reliquiſſe proles, ſaltem impuberes? Eleganter refellit hanc Livii rationem Dionyſius lib. IX. Glar. Hoc etiamſi ab aliis omnibus ſaepius poſitum fuerit, falſum eſt tamen. A. F.

Qui propter aetatem puerilem non potuerat] *Fabii caeſi ad unum omnes, praeſidiumque expugnatum,* CCCVI. *periiſſe ſatis convenit, unum prope puberem aetate relictum ſtirpem genti Fabiae, dubiisque rebus Populi Romani ſaepe domi bellique vel maximum futurum auxilium.* Liv. II. 50. Is erat Fabius Quintus. Liv. III. 1. A. F.

Poſt haec cenſus] Anno XVIII. poſt caeſos Fabios, ab urbe cond. 295. Meminit Livius *in* III. *lib.* qui ait civium cenſa capita 132. millia, & CCCXIX. Glar.

Civium capita CXIX. millia.] In hoc luſtro Livius [l. III.] aſſerit cenſa fuiſſe CXXXII. ∞. CCCXIX. Ad cujus ſupputationem Eutropium emendandum eſſe, nullus dubito. Reperiuntur enim codices, in quibus tam in libro III. quam in ejus Epitome numeri nihil inter ſe diſcrepant, ut de illorum fide dubitandum non ſit. Vide Pighii Annales Rom. Tom. I. p. 127. Hearn.

XVII. Sequenti [w] anno, cum in Algido monte, ab urbe duodecimo [x] ferme milliario, [y] Romanus obſideretur exercitus, L. [z] Quintius Cincinnatus dictator

Variae Lectiones.

w *Tamen* inſerit Lugd. Bat. 2.
x *Fere* Lugd. Bat. 2. *Miliario ferme* 3.
y *Magnus* Lugd. Bat. 1.
z *Quintus* Lugd. Bat. 1. 2. 4.

Notae.

Civium capita CXIX. millia] Miror, ita a Viris D. etſi ſecus monentibus ſemper editum. Paeanio Ἀνδρῶν ἕκατον καὶ ἑπτὰ χιλιάδες καὶ ΤΡΙΑΚΟΣΙΟΙ καὶ ΔΕΚΑ καὶ ΕΝΝΕΑ. Unde Hoviana Editio addit *trecenti decem & novem.* At ex diverſis Livii Codd. MSS. L. III. c. 24. noſtris adſentientibus, mavult legere ibi & hic Cl. Drakenb. *capitum CXVII. millia CCCLX.* Sed *CXIX millia* nobis magis placet; quia bene plures Codd. exhibent, & Paeanius in numero paſſim errat. VERHEYK.

XVII. *Sequenti anno*,] Scil. poſt cenſum factum, nempe anno ab urbe cond. 296. GLAR. Certe hic graviſſime in tempore peccat Eutrop. Falſum eſt enim Quintium Cincinnatum Dictatorem creatum ſequenti anno poſt interfectos Fabios · quippe Romanis ea clades accepta anno mundi 3474. Cincinnatus vero cum Volſcis & Sabinis pugnavit anno mundi 3493. ante Ch. Nat. 455. ab U. C. 296. Coſſ. L. Minucio & C. Nautio. Vide Liv. III. 25. A. F. Recte Viri D. monent, Cincinnatum Dictatorem fuiſſe creatum A. U. CCXCVI. ſub conſulibus, quos A. F. memorat. vid Comm. ad Liv. d. l. VERH.

In Algido] Algidum Aequorum oppidum & mons. A. F. In Jordanis exemplaribus MSS. *Alſium*. Ptolemaeo, νιὸν κάστρον, πύργοι Ἀλσίοι, Stephano Ἄλγιδος, quod *Algidum*. Sed aliud *Alſium*. HEARN. Algidus mons & Algidum oppidum, Latinorum fuit. Opportunum ſitum ad clauſtra agri Latini inter varios montium tractus, deſcribit Holſtenius ad Cluver. Ital. p. 158. CELLAR.

Ab urbe duodecimo] Itinere trium horarum, poſt Tuſculum. GLAR. Holſtenius d. l. legendum cenſet *duodevicesimo*. Sed vetus error vel auctoris vel deſcribentis, quia metaphraſtes etiam *duodecimo* legit. CELL.

Obſideretur] Sub L. Minutio Cos. GLAR.

Romanus obſideretur exercitus] Recte, quamquam pro *Romanus* in Cod. Lugd. 1. *magnus* datur. Forte librarius loco praecedentis cap. *Qui ſinguli magnorum exercituum duces* &c, vel Livii de eodem hoc bello *magni duo exercitus* deceptus fuit. *Romanum* quod Livio frequens, differentiae cauſſa. *Eo forte tempore Camillus cum exercitu* ROMANO *intervenit*. Liv. L. VI. c. 3. *Legati ab Roma queſtum venerunt injurias....eos Aequorum Imperator, quae mandata habeant ab ſenatu* ROMANO, *ad quercum jubet dicere*. L. III. c. 25. ſic *Dictator Romanus* Livio L. II, c. 29. 24, *Conſul Romanus* c. 30. &c. Paeanio ὁ Ῥωμαϊκὸς στρατὸς συνεκλείσθη. VERHEYK.

L. Quintius Cincinnatus] L. Quintius Cincinnatus nobili familia filium habuit Caeſonem, in exilium actum, ob nimiam (ut Livius inquit) libertatem: ut Plinius de Viris illuſtribus, ob nimiam arrogantiam: idque cum patris voluntate. Sed Livius id negat. Utcunque ſit, certe pater pro decem vadibus coactus eſt ſolvere triginta millia aeris, id eſt 300 coronatos: unde eo reductus eſt, ut divenditis omnibus bonis, aliquandiu trans Tiberim veluti

tor eſt factus: qui agrum quatuor jugerum poſſidens, manibus ſuis colebat. Is cum in opere & arans eſſet inventus, ſudore deterſo, togam [a] praetextam accepit, [b] & caeſis hoſtibus liberavit exercitum.

XVIII. Anno CCC. & altero ab urbe condita, impe-

VARIAE LECTIONES.

a *Praetextatam* G. L. B. V. M. P. N. LC. Lugd. Bat. 5. Sed etiam Cicero *togam praetextam* dixit. *teſtatam* Lugd. Bat. 2.
b Abeſt a L. Bat. 1.

NOTAE.

ludi relegatus, devio quodam in tugurio viveret. Deinde Cos. factus anno ab U. C. 294. P. Valerio in Capitolio Herdonii tumultu caeſo ſuffectus, ex agro vocatus, cum lachrymis proloquutus: ergo (inquit) hoc anno agellus mihi non feretur, & de victu periclitabimur. Caeterum cum poſt conſulatum bene adminiſtrata republica in agrum rediiſſet, ac anno ab U. C. 296. ab Aequis L. Minutius Cos. cum exercitu Romano obſideretur, & opus eſſet dictatore, rurſus ad eum itum eſt. Ibi tum quoque queſtus, ut antea: Periit, inquit, hujus quoque anni fructus, propter meas occupationes. Porro Dionyſius *lib.* XII. mira de hujus viri continentia praedicat. Cum Senatus ei ex praeda parta multa offerret, ut ſuam levaret paupertatem: tantum eorum voluntate laudata, nihil eorum recipere voluit, ſed in ſuum ſe recepit tuguriolum, operariamque vitam regiae praetulit: magis ſibi paupertate placens, quam alii omnes divitiis. GLAR.

L. Quintius Cincinnatus] Κόιντιος etiam Paeanio, non *Quintus*. Vid. V. D. & de *Cincinnati* nomine ad Liv. L. III. c. 12.

Qui agrum] Quae prata Quinctia ſunt dicta. GLAR.

Qui agrum quatuor jugerum] *L. Quintius trans Tiberim, contra eum ipſum locum, ubi nunc Navalia ſunt, quatuor jugerum colebat agrum, quae prata Quintia vocantur.* Liv. III. 26. A. F.

In opere] Agricultura. Sic etiam Florus I. II. 13. Juſtin. III. 3. 6. Ovid. Metam. 7. v. 540. Et de Scipione Africano Seneca Epiſt. 86. *exercebat* inquit *operoſe, terramque ut mos fuit priſtis, ipſe ſubigebat.* CELL.

Arans] Seu foſſam fodiens bipalio innixus, ſeu cum araret: operi certe, id quod conſtat, agreſti intentus, inquit Livius. GLAR.

Sudore] Et pulvere. GLAR.

Sudore deterſo,] Abſterſo pulvere & ſudore, toga velatus proceſſit. Liv. ibid. A. F.

Togam praetextam] Cui praetexta erat purpura. A. F.

Caeſis hoſtibus] Intra decimumſextum diem. Vide apud Victorem pag. 45. A. F

XVIII. *Anno trecenteſimo & altero*] Ita libri noſtri. Apud Livium eadem locutio, ſed ſine *&*. VINET.

Anno CCC. & altero ab urbe condita,] Dionyſius Halicarnaſſeus *lib.* X. ab initio ſcribit, Romanos ad annum uſque 293. abſque ſcriptis vixiſſe legibus: ſub regibus enim lites regum arbitrio dirimebantur. Porro ad Coſſ. idem juris reddendi munus devenerat. Vulgus negociatorum ac agricolarum, talium rerum imperitum prorſus erat. Hoc igitur anno C. Terentillus Arſa, ut Livius nominat in 3, legem tulit, ut Quinque viri crearentur legibus de imperio conſulari creandis: quod populus in ſe jus dederit, eo Coſs. uſuros, non ipſos libidinem ac licentiam ſuam pro

imperium conſulare ceſſavit, & pro duobus COSS. decem facti ſunt, qui ſummam poteſtatem haberent, [c] Decemviri nominati. Sed cum primo anno bene egis-

VARIAE LECTIONES.

c *Ac Decemviri nominati ſunt* Lugd. Bat. 2. 3.

NOTAE.

pro lege habituros. Haec contentio duravit ad nonum annum, nempe 301. ab urbe condita, quando miſſi ſunt Athenas nuncii legibus Solonis conſcribendis. ii redierunt anno 302. quo anno Decemviri creati ſunt legibus ſcribendis, quibus populus Romanus in poſterum uteretur. tum omnibus aliis magiſtratibus abrogatis, facta poteſtas ſine provocatione, magno Romanorum malo, ut poſtea patuit. Sane trecenteſimo altero anno finito, deſiit conſulare imperium. At anno trecenteſimo tertio, coepit Decemvirale imperium. GLAR. Liv. III. 33. *Anno trecenteſimo altero quam condita Roma erat, iterum mutatur forma Civitatis, ab Conſulibus ad Decemviros, quemadmodum ab Regibus ad Conſules venerat, translato imperio.* Romae regnatum à Regibus annis 243. à Conſulibus annis 58. qui anni ſuperiorem ſummam efficiunt. Tunc Conſules fuere C. Menenius & P. Seſtius. Vide Liv. III. 33. & 34. A. F. Livius quoque III. 33. hunc annum vocat *trecenteſimum alterum.* Conf. Dionyſ. Hal. lib. x. & Sigonii Faſt. Conſul. p. 58. CELL.

Et altero] Secundo finito. GLAR.

CCC & altero] i. e. CCC. & ſecundo. Livius quoque 3. 33. hunc annum vocat *trecenteſimum alterum;* Adde Sigonii Faſt. Conſul. p. 58. Metaphraſtes quidem heic & infra. 7. 9. 11. vertit εἷς, *unus*; ſed *alterum* in his formulis *ſecundum* eſſe, ex Dialogo de Oratoribus liquet c. 34. extr. ubi diſtinguuntur *uno & viceſimo* & *altero & viceſimo.* vide Giſanii Obſerv. L. p. L. 17. CELLAR. Non convenit inter viros Doctos, *alter* in quibusdam locis ſcriptorum veterum *primus* ſit, an *ſecundus*: ut obſervat Cl. Duker: ad Livii Ep. XLIX. ſolidisque argumentis oſtendit, nunc pro *primo*, nunc pro *ſecundo* probatis ſcriptoribus in uſu eſſe, quem ibi & Cel. Drakenb. conſule, uti & ad L. III. c. 33. ubi eâdem locutione uſus eſt Livius. Sed pro *primo* ibi, atque etiam hic, non ſumi poſſe, evincunt Doctorum obſervationes. Nullius enim momenti hic Metaphraſis eſt, cui paſſim *alter* εἷς eſt, vel locis ubi contrarium lucide adparet. & dubito, an *alter* unquam Noſtro ſit *primus.* infra L. IV. c. 10. *Sexcenteſimo & altero.* ubi etiam ἑνὶ Paeanius. Sed pro *ſecundo* accipiendum oſtendemus, & ad L. VII. c. 5. *obiit* (Nero) *trigeſimo & altero aetatis anno.* quod Suetonius c. ult. in V. *obiit ſecundo & triceſimo* &c. VERH.

Conſulare] Quod bini Conſules habuerant. GLAR.

Pro duobus] Anno 302. ad finem ejus anni. GLAR.

Qui ſummam poteſtatem] Decimo quoque die jus populo ſinguli reddebant. Eo die penes Praefectum juris faſces duodecim erant, Collegis novem ſinguli accenſi apparebant. Liv. ibid. A. F.

Haberent,] Scilicet anno ſequenti 303. Sed hi ad leges populo Rom. condendas praecipue ſunt electi. GLAR.

Decemviri nominati.] Anno 302. creati Decemviri, anno 303. magiſtratum inierunt ac primo bene ſe geſſerunt, editis in publicum x. tabulis in aes inciſis. Sed cum pluſculum juris deeſſet, in alterum annum rurſus x. creati, ut duas adderent tabulas, ſed ii finito eo anno conſpi-

egiſſent, ſecundo unus ex [d] iis Appius Claudius Virginii cujusdam, qui honeſtis jam ſtipendiis contra Latinos in monte Algido militabat, filiam virginem corrumpere voluit: quam pater occidit, ne ſtuprum a decemviro ſuſtineret; & regreſſus ad milites, movit tumultum. Sublata eſt [e] decemviris poteſtas, ipſique damnati ſunt.

XIX. Anno [f] trecenteſimo decimo quinto ab urbe con-

VARIAE LECTIONES.

d *His* L. Bat. 1. & 3. qui *unus* delet.
e *Decemviri* Lugd. Bat. 2. 4.
f CCCXII. G. Livius Fidenas contra Romános rebellaſſe dicit COSS. Mamerco Aemilio, L. Quintio, & L. Julio Julo, anno ab urbe condita CCCXVII. CCC & XV. Lugd. Bat. 1. CCCCXV Reliqui.

NOTAE.

conſpirarunt, ut perpetuo eſſent Domini imperii Romani. Tertio igitur anno, non ſecundo, & Decemviri C. Sicinium Dentatum occiderunt, & Appius Claudius ingenuam virginem ſtuprare conatus eſt, ſubornato M. Claudio cliente ſuo, ut L. Virginii, qui tum pedes ordinem in Algido ducebat, filiam Virginiam in ſervitutem aſſereret. Id cum ſedulo factum eſſet, ac ante judicem Appium notam fabulam ageret M. Claudius, per ſummam injuriam adjudicata eſt ei puella. Porro pater virginis cum videret puellam ad ſtuprum duci, impetravit ut cum ea verbum unum loqui poſſet: & cultro ab lanio arrepto, puellam transfigit: Hoc uno (inquiens) modo quo poſſum, filia, in libertatem te vindico. ac ſic ad exercitum fugit, ubi auxilium invenit. GLAR.

Bene egiſſent,] Decem editis tabulis. GLAR. Decem tabulas legum proponendo, quibus duae poſtmodo fuerunt adjectae, ut fierent XII. illae Legum Tabulae, fons omnis juris Romani. *Livius* III. 34. CELL.

Secundo unus] Secundo additae duae tabulae, tertio in tyrannidem declinarunt. unus enim ex iis Ap. Claudius, &c. GLAR. Vide Liv. III. 35. & 36. Vide & apud Victorem, pag. 48. A. F.

Virginii] Lucii, plebeji quidem, ſed probi viri. GLAR.

Qui honeſtis jam ſtipendiis] Certe legendum *tum* pro *jam*. Tunc enim in Algido militabat Virginius, & honeſtum ordinem ducebat. Liv. III. 44. A. F. & HEARN.

Quam pater occidit,] Quum Virginius nihil uſquam auxilii videret, deſertaque praeda injuriae puella ſtaret, ſecretum & ultimum alloquium ab Appio petivit, tanquam coram ea nutricem percontari vellet, quid hoc rei eſſet, eaque impetrata venia ſeducit filiam ac nutricem prope Cloacinae ad Tabernas, quibus nunc Novis eſt nomen, atque ibi ab lanio cultro arrepto: *Hoc te uno, quo poſſum*, ait, *modo*, *filia*, *in libertatem vindico*. Pectus deinde puellae transfigit. Liv. III. 48. A. F.

Suſtineret:] Pati cogeretur. GLAR.

Damnati ſunt.] Quidam in carcere ſibi mortem conſciverunt. GLAR. Eos aut morte aut exilio punierunt. Appius Claudius in carcere necatus. Victor. A. F.

XIX. *Anno trecenteſimo decimo quinto*]

condita, Fidenates contra Romanos [g] rebellaverunt. Auxilium praeſtabant his Vejentes, [h] & rex Vejentium [i] Tolumnius: quae ambae civitates [k] tam vicinae urbi ſunt, ut [l] Fidenae ſexto, Vejentes XVIII. mil-

VARIAE LECTIONES.

g *Bellaverunt* L. Bat. 1.
h Abeſt a Lugd. Bat. 1.
i *Tolomius* Lugd. Bat. 1. *Tolomnius* 3. ſed a *Tolumnius* uſque ad *octavo* deſunt in 2. & corrupte in 3. *ut Fidenae ut Venientum Octavo decimo.*
k Abeſt *tam* a Lugd. Bat. 1.
l Sic N. LC. Burd. & Gr. alii VII. In S. M. & HM. *ut Fidenae & Vejentum* XVIII. Vinetus autem pro *Vejentes* ſuſpicatur legendum *Veji.* XVI. *mill.* Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

to] Alias CCCVII. Vide Livium *lib.* IV. ab U. C. Exactis Decemviris, omnes veteres magiſtratus reſtituti ſunt, Coſſ. Aediles ac Tribuni plebis, coepitque plebs bis jam vim experta ſuam, audacius quam unquam antea, contra Senatum inſurgere. Itaque anno 310. Canulejus Tribunus plebis legem novam promulgavit, de promiſcuo connubio patrum ac plebis, quod diremerant in XII. Tabulis Decemviri: alii vero tribuni plebis alteram ferre conabantur legem, de altero Coſ. ex plebe creando. Cum autem Canulejus viciſſet, & Tribuni ſuam quoque perferre volebant, eoque tandem acerrima contentione ventum eſt, ut tres Tribuni conſulari poteſtate crearentur promiſcue, ex plebe & patribus, de Coſſ. creandis nihil mutaretur. Anno igitur ſequenti, magiſtratum inierunt tres patricii Tribuni Coſ. poteſtate: at tertio menſe abiere magiſtratu, juſſu augurum, qui eos vitio declararunt creatos. In quorum locum creati ſunt II. Coſ. L. Papirius, L. Sempronius: qui proximo inde anno, nempe 312. primi cenſores Romae fuerunt. Qui magiſtratus per quinque annos, morum diſciplinaeque regimen habuit. penes eum erat Senatus equitumque decoris dedecoriſque diſcrimen, publicorum jus, privatorumque locorum, vectigalia populi Romani ſub nutu atque arbitrio. GLAR. A Livio diverſus abit. Livius enim Fidenas contra Romanos rebellaſſe dicit Coſſ. Mamerco Aemilio, L. Quintio, & L. Julio Julo, anno ab Urbe condita, 317. A. F. & HEARN.

Auxilium praeſtabant] Fidenae colonia Rom. ad Tolumnium Vejentum regem defecit, caeſis Romanorum legatis.. Bellum adverſus utroſque geſſit Mamercus Aemilius, ac pugna egregia vicit. Caeſus Tolumnius, Fidenae captae poſt biennium. Mamercus cenſor cenſurae ſpacium V. annorum, in annum ac dimidium contraxit; poſt eum annum varie tum & Coſ. & Tribuni Coſ. poteſtate creati ſunt. GLAR.

Fidenae ſexto, *Vejentes* XVIII.] Antiquus libro pro VII. habet VI. Impreſſi, pro *Vejentes*, *Vejentum*. Legendum *Veji* fortaſſe. eſt enim id oppido nomen: unde *Vejens*, & *Vejentanus populus*. VINET. Supra in Tullo Hoſtilio ſexto milliario abeſſe dixerat. GLAR. Vineti liber antiq. habet VI. uti & ſup. quoque legitur. Rectius, opinor. Nam & Dionyſ. Halic. Fidenas Roma diſſitas tradit ſtadiis quadraginta: id eſt, quinque

passuum

milliario abſint. [m] Conjunxerunt [n] ſe his & Volſci. ſed [o] Mamerco Aemilio dictatore, & L. Quintio Cincinnato magiſtro equitum, victi, etiam regem perdiderunt. [p] Fidenae captae, & exciſae.

XX.

VARIAE LECTIONES.

m *Hic conj.* Lugd. Bat. 1.
n *Seſe &* Lugd. Bat. 4.
o Alii *Marco* mallent, ſed perperam.
p *Fidena capta & exciſa* Lugd. Bat. 2. 3. 5.

NOTAE.

paſſuum millibus, ſeu quinque milliariis: ſiquidem octo ſtadia unum conficiunt milliare; teſte Plutarcho. *Vejentes* autem pro *Vejis* (id enim oppido ipſi nomen fuit) uſurpatur etiam ſupra cap. 4. SYLB. Error numeri. Lege VI. *ut ſupra cap.* 4. A. F.

Vejentes] Recte Vinetus pro *Vejentes* legendum ſuſpicatur *Veji.* cujusmodi veſtigia ſervant duo Codd. MSS. Leidd. *Vel. Vejentes* populus erat, *Veji* urbs. ut Vinetus notat, & Sylburgius, qui tamen male *Vejentes* pro *Vejis* a Noſtro ſupra etiam c. 4. uſurpatum addit: ibi enim de populo, non de urbe agit. *Hic* (Hoſtilius) *bella reparavit: Albanos vicit, qui ab urbe Roma XII milliario ſunt:* VEJENTES & FIDENATES, *quorum alii ſexto milliario abſunt... alii octavo decimo* (*duodecimo* Aliis placet: vide quos laudat Cel. Drakenb. ad Liv. L. V. c. 5.) *bello ſuperavit.* ut mirer, Eutropium paene eadem verba in eâdem re hic repetiiſſe: quamquam hic urbes, earumque cives confundit; *Fidenates... Vejentes... quae ambae civitates* &c. mox *Fidenae, Veji... conjunxerunt ſe* His & *Volſci.* unde, ſi per Codd. liceret, legere mallem *Fidenates & Vejentes.* Φιδηνᾶται καὶ Βήιοι Paeanio. Sic c. ſeq. *cepit & Faliſcos, non minus nobilem civitatem.* L. II. c. ult. *Bellum Faliſcis intulerunt, quae* CIVITAS &c. cum tamen urbs *Falerii*, Populus *Faliſci.* (ut ibi A. F. monet, & ex Livio L. V. c. 27. diſcis.) ut videas familiarem Noſtro locutionem. adde L. IV. c. 14. CORINTHIIS *quoque bellum indictum eſt, nobiliſſimae Graeciae* CIVITATI. ibid c. 17. *Pompejus deinde conſul a* NUMANTINIS, *quae Hiſpaniae* CIVITAS *fuit opulentiſſima, ſuperatus* &c. Nepot. Milt. c. 5. *Praeter* PLATAEENSES, *ea* (civitas) *mille miſit militum.* VERH.

Volsci] Paeanio etiam [illegible] & ſic omnes, quotquot vidi, Codd. tum manu tum typis exarati: ut pateat, Eutropii errorem eſſe, quem a Doctorum nemine viſum miror: quum in ceteris ſcriptoribus de hoc tempore agentibus nulla *Volſcorum* mentio fiat, ſed ubique *Faliſci* commemorentur. Liv. IV. 17. *Nec ante in campos digreſſi ſunt, quam legiones auxilio* FALISCORUM *venerant.* c. 32. *M. Aemilius* concione advocata *ſe eundem Dictatorem eſſe* aït, *qui ante Vejentium Fidenatiumque adjunctis* FALISCIS *ad Nomentum exercitus fuderit.* Infra c. ult. *Poſt eam cepit & Faliſcos.* Adde Flor. L. I. c. 12. VERH.

Sed M. Aemilio dictatore, &c.] Senatus Dictatorem dici Mamercum Aemilium juſſit. Is Magiſtrum equitum ex collegio prioris anni, qui ſimul Tribuni militum Conſulari poteſtate fuerant, L. Quintium Cincinnatum dignum parente juvenem dixit. *Liv.* IV. 17. A. F.

Magiſtro equitum,] Maitre de la Cavalerie. A. F.

Regem perdiderunt.] A. Cornelius Coſſus, tribunus militum, Tolumnium regem proelio interfecit. *Livius* IV. 19. CELL.

Fidenae captae, & exciſae] Cave credas,

XX. [q] Poſt [r] XX. deinde annos Vejentani rebellaverunt. Dictator contra ipſos miſſus eſt Furius Camillus, qui

VARIAE LECTIONES.

q Alii XX. *inde an.* uti & Lugd. Bat. 5. XX. *deinde a.* Lugd. Bat. 1. *Poſt vigeſimum inde annum* Lugd. Bat. 4.

NOTAE.

credas, Fidenas exciſas fuiſſe eodem anno, quo Tolumnius victus. Verum eſt quidem, eas exciſas Mamerco Aemilio Dictatore, & L. Quintio Cincinnato Magiſtro equitum. Sed illud utique factum eſt XI. annis poſt primam ejus Dictaturam, & tunc tertio Dictator creatus Aemilius an. mundi 3526. ante Ch. Nat. 422. ab Urbe condita 329. Vide Livium, IV. 32. A. F. & HEARN. Hoc accidit A. U. CCCXXVIII. quum Fidenates iterum rebellaſſent Liv. L. IV. c. 23. &c. Vid. hic Gruner. At annus, quo Mamercus Aemilius Dictator, Fidenis a Quint. Servilio captis. (Liv. ibid.) adverſus eos creatus erat, fuit CCCXIX. ut accurate haec obſervat Sigon. in Faſt. VERH.

XX. *Poſt* XX. *inde annos Vejentani*] Bellum Fidenatium coeperat, ut paulo ante hic autor dixit, anno ab U. C. trecenteſimo decimo quinto. At bellum Vejens coepit anno CCCL. Hic ergo legendum, poſt XXXV. annos, non XX. annos. Caeterum Veji obſideri coepti anno ab U. C. 350. cum praecedente anno primum Romae datum ex publico ſtipendium. Obſidio ejus urbis in decimum duravit annum. Et tertio ejus anno M. Furius Camillus in magiſtratum venit. Quo anno primum hybernacula facere, ac ſub pellibus durare milites aſſuevêre, magna Tribunorum ira. Sed Appii Claudii ratione egregie diſcuſſa, multa Romani paſſi in ea obſidione, cladibus ſaepe illatis, ſaepe acceptis, decimo tandem anno Camillus dictator factus eam urbem cepit cuniculo. Urbs miſere direpta, libera corpora in ſervitutem abducta, Camillus de ea triumphavit. Contentio mox incidit de Vejos migrandi conſilio, cui magnates ſumme reſtiterunt. Vide Liv. *lib.* V. GLAR. Verum eſt, poſt vigeſimum annum à Fidenis captis Vejentes rebellaſſe. Sed falſum eſt, poſt vigeſimum annum Camillum Dictatorem creatum, qui creatus fuit ann. XXX. poſt Fidenas captas, & cum jam Romani Vejos per decennium obſediſſent. A. F. & HEAR. Vulgare *inde* cum Fuldenſi expungo. CELL. Fruſtra hic Viri D. Eutropium erraſſe exiſtimant. *Vejentibus annorum viginti induciae datae ſunt*, Tribunis Militaribus Conſ. pot. A. Sempronio Atratino, L. Quinctio Cincinnato, L. Furio Medullino, L. Horatio Barbato, h. e. A. U. CCCXXIX. Liv. IV. c. 35. & Faſt. Conſ. Almel. ſed Sigonio CCCXXVIII. Anno autem CCCXLVIII. Liv. 58. P. & Cn. Corneliis Coſſis, Numerio Fabio Ambuſto, L. Valerio Potito, *Vejens bellum motum.* Si igitur induciae CCCXXIX datae ſunt, recte *poſt XX deinde annos* Vejentani rebellaſſe dicuntur, h. e. poſt Fidenas exciſas, quod factum oſtendimus A. CCCXXVIII. Noſtro etiam ſuum tribuunt Anna & Hearne, & bene de tempore, quo Camillus Dictator creatus eſt, monent. Sic Livii Epit. L. V. *Furius Camillus Dictator decem annos obſeſſos Vejos cepit.* Male poſt Cellarium etiam Havercampus illud *inde*, vel *deinde* (quod a Librariis ſaepe confundi, obſervat Cel. Drakenb. ad Liv. L. XXXVI. c. 24. qui hanc particulam hiſtoriae paſſim inſerit. vid. ad. L. II. c. 16.) delevit. *inde* praefert Merula, aliique. Nos Cod. Lugd. 1. ſecuti ſumus, quod & Grunerus fecit. VERHEYK.

Diu obſidens] Per decennium, nam 359. ab U. C. anno demum Veji ſunt capti. GLAR. Falſum eſt Camillum

qui primum eos vicit acie: mox etiam civitatem diu obſidens [r] cepit, [s] antiquiſſimam Italiae atque ditiſſimam. Poſt eam cepit & Faliſcos, non minus nobilem civitatem; ſed commota eſt ei invidia, quaſi praedam male diviſiſſet: damnatuſque ob eam cauſam [t] & expulſus civitate eſt. Statim Galli Senones ad

VARIAE LECTIONES.

r *Vejentium* addit Lugd. Bat. 2.

s Ita P. & V. ſed alii, ut & Lugd. Bat. 1. *antiquiſſimam, Italiaeque ditiſſimam.*

t *Et* & *eſt* delet L. Bat. 1. *cauſam expulſus eſt civ.* 2.

NOTAE.

millum diu Vejos obſediſſe. Sed poſt Vejos diu obſeſſos acceſſit Camillus Dictator, & civitatem cepit, &c. Vide Livium, v. 19, 20. & 21. A. F. & HEARN.

Italiae atque ditiſſimam.] *Vejentium quanta res fuerit, indicat decennis obſidio.* Flor. Livius etiam urbem opulentiſſimam vocat. A. F.

Poſt eam cepit] Biennio poſt. A. F.

Poſt cepit & Faliſcos,] Valerii Thuſciae oppidum, ſicut Veji, bello Vejenti vicinis adſuerunt auxilio contra Romanos. Igitur Camillus eos obſidebat. ibi ludimagiſter conſueto ante obſidionem more, cum pueris ante urbem obambulans (credat, qui velit) ſermonibus variis fallens eos, tandem in Romana caſtra perduxit: prodens ita civitatem, quantum in ipſo erat. ibi cum oratione facta pueros Camillo obtuliſſet, non magnifice acceptus, ſed denudatus, ac manibus poſt tergum illigatis, reducendus Valerios datus eſt pueris, cum virgis, quibus proditorem agerent in urbem. Ad quod ſpectaculum commota civitas, Romanis ultro ſe dedidit. Haec facta anno ab U. C. 361. Camillus invidia Tribunorum plebis propter praedam Vejentanam pulſus in exilium Ardeam eſt, magno paulo poſt plebis ac urbis deſiderio. GLAR.

Poſtea] Biennio proxime poſt Vejos captos. GLAR.

Faliſcos,] Valerios, urbem Vejentibus vicinam. GLAR. Quidquid dicant quidam è Veteribus, *Faliſci* non urbem ſignificat, ſed populum. Urbs dicebatur *Falcii* ſeu *Falerii*, unde *Faliſci*. A.F. De *Faleriis*, ut hic notat D. Femina, vide quae diximus c. praec. & de Urbe Cluver. It. Ant. L. II. p. 537. Notior autem haec hiſtoria, quam ut eam urbem a Camillo captam credamus; quum diſerte Livius L. v c. 27. tradit, Faliſcos permiſſu Camilli Legatos ad Senatum Romam miſiſſe, qui Falerios dederent, quod Romanam fidem, & Imperatoris juſtitiam experti eſſent, qui Ludi magiſtrum Patriae proditorem reduci juſſiſſet: ut modo obſervavit Glarean. VERH.

Ei] Camillo. GLAR.

Invidia,] Id eſt odium. A. F.

Quaſi praedam] Qui decimam partem Apollini dari voluit, quod plebs valde aegre tulit. GLAR. *Poſtmodum eſt crimini datum, quod albis equis triumphaſſet, & praedam inique diviſiſſet.* Victor pag. 50. Illud accidit XVI. an. poſt captos Vejos. A. F.

Expulſus] Anno 364. Ardeam relegatus eſt in exilium. GLAR. Ardeam exulatum abiit. A. F.

Statim] Proximo mox anno, nempe 365. GLAR. Anno poſt expulſum Camillum. A. F.

Statim Galli Senones] Livius *lib.* v. ducentis annis ante quam Galli urbem

ad urbem venerunt, & victos Romanos [v] undecimo milliario a Roma apud flumen [w] Alliam ſecuti, etiam urbem [x] occuparunt: neque defendi quidquam, niſi Capitolium, potuit. Quod cum diu [y] obſediſſent, & jam Romani fame laborarent, a Camillo, qui in vicina civitate exſulabat, Gallis ſuperventum eſt, gra-

VARIAE LECTIONES.

v XII. Lugd. Bat. 4.

w *Alliam ſecuti: etiam dimiſſa Cluſis Tuſciae civitate quam obſidebant cum Brenno rege ſuo, Romam venerunt, & fere Romanum nomen deleverunt: urbem occuparunt* V. *Albam* Lugd. Bat. 2. *Albulam* 4. qui *ſecuti* delet.

x *Occupaverunt* Lugd. Bat. omnes.

y *Quo cum diu etiam Romani fame laborarent* Lugd. Bat. 2. *Quod cum diu etiam Romani laborarent* 3. 4. 5.

NOTAE.

bem coeperint, eos in Italiam tranſiiſſe ait, temporibus Tarquinii Priſci. D. Aegidius Scudus longe antea, quod eſt veriſimilius. Sub Priſco bini Celtarum foetus emiſſi in alias terras dicuntur: alter in Italiam, qui brevi regionem omnem inter Padum & Alpes occuparunt, Mediolanum, Comum, Brixiam, Tridentum, ac alia multa oppida condiderunt, paulo poſt etiam Tuſcos ultra Padum habitantes pepulere. Qui Tuſci duce Rhoeto neceſſitate coacti, Alpium juga ſumma occuparunt, à quo duce *Rhoetiae* nomen deſcendit. Alter foetus Celtarum in Hercinios ſaltus venit: Tectoſages, ut Caeſar *lib.* VI. ait: unde hodie nomen comitatui *à Teck* in ducatu Vuirtenbergenſi. Caeterum Galli, qui regionem inter Padum ac Alpes occuparunt, in tantum creverunt, ut omnibus gentibus, maxime vero Romanis, horrori fuerint: ſubinde enim à tranſalpina Gallia nova plebs ſubmittebatur. Iidem ergo, nova adventante manu Senonum, Romam invaſerunt, ac combuſſerunt. ſequentibus inde ſeculis ſaepius cum Romanis conflixerunt. de quibus Polybius *lib.* II. *ait*, apud Romanos nihil terrius, nihil horribilius fuiſſe: quibuſcum bellantes, ſaepius ita exercuerunt ſeſe, ut contra omneis alios populos inſurgere auſi fuerint GLAR.

Galli Senones] Ab Uſente flumine uſque ad Aeſim fines habuere. Supra Umbros. A. F.

A Roma] Vin. *ab urbe Romae.* CELL.

Apud flumen Alliam] Ad undecimum ab Urbe milliarium Cruſtuminis è montibus ad Tiberim defluit. *Livius* V. XXXVII. GLAR. & A. F. In Sabinis eſt. Livius 5. 37. *Aegre ad undecimum lapidem occurſum eſt, qua flumen Allia Cruſtuminis montibus praealto defluens alveo haud multo infra viam Tiberino amni miſcetur.* CELL.

Neque defendi quidquam,] Vide *Liv.* V. XXXIX. & XL. & Victorem pag. 50. A. F.

Defendi] Ab incendio. GLAR.

Capitolium,] Arx urbis. GLAR.

Diu obſediſſent,] Menſes aliquot. Nam Serv. *in* 8. *Aeneid.* octo menſes, Florus *lib.* V. ſex, Plutarch. in Camillo ſeptem menſes duraſſe hanc obſidionem, ſcribunt. GLAR.

Vicina civitate] Ardea. Nec Romae

graviſſimeque victi ſunt. Poſtea tamen, [z] accepto etiam [a] auro, ne Capitolium obſiderent, receſſerunt; ſed ſecutus eos Camillus, ita [b] cecidit, ut & aurum, [c] quod his datum fuerat, & omnia, quae [d] ceperant, [e] militaria ſigna revocaret. Ita tertio triumphans

VARIAE LECTIONES.

z *Etiam a. a.* L. Bat. 1.
a *Auro mille librarum* Lugd. Bat. 2. 3. 5. G. N. B. S. V. Livius habet: *mille pondo auri* l. 5. c. 48.
b *Occidit* Lugd. Bat. 2.
c *Quod & eis* Lugd. Bat. 2. *Quod & his* 3.
d *Perceperant* Lugd. Bat. 3.
e *Militari ſigno* Lugd. Bat. 2. & mox *revocarit*.

NOTAE.

mae, ſed Ardeae Camillus primum invaſit vagabundos Gallos: poſtea dictator creatus etiam Romae, cum aurum diſceſſionis mercedem extorquerent, aggreſſus eſt. *Livius* v. 48. *ſeqq.* Mox in Gabina via, octavo ab urbe lapide, delevit, ibidem c. 49. CELL.

Superventum eſt] Galli invaſi ſunt à Camillo, non Romae, ſed Ardeae: meminit Liv. GLAR.

Accepto etiam auro,] Mille pondo auri *Liv.* v. 48. A. F.

Secutus eos Camillus,] Jam Dictator factus. GLAR.

Ut & aurum,] Mille pondo ſive libras auri. GLAR.

Ut & aurum, quod his datum fuerat,] Certum eſt, Gallos per dolum caeſos, ac in auri penſione deceptos, ac perfide omnia Romanos egiſſe. Proximo hercle anno poſt Vejos captos, non erat tantum auri in publico, ut octo talenta expedirentur. Hic vero, ſi diis placet, Capitolio incluſi mille pondo auri expediunt tam cito. Juſtinus *lib.* XLIII. ait Maſſilienſes contribuiſſe ad hoc pondus, ut expediretur Gallis: Livius, nihil ea de re, ſed ereptum Gallis ait: Suetonius *in Tiberio*, Druſum quendam multis aetatibus poſtea ex Gallia Romam hoc aurum retuliſſe ſcribit. Adeo nihil certi eſt in Romana hiſtoria. Et hic author plane vacillat, primum enim ait Gallos obſediſſe Capitolium: deinde à Camillo Gallis superventum, graviſſimeque victos. Poſtea tamen, accepto etiam auro, ne Capitolium obſiderent, receſſiſſe, ac demum à Camillo occidione occiſos. Sed non eſt neceſſe omnia haec perſequi, quae aliquo modo excuſari poſſunt. GLAR.

Datum fuerat,] Pro redemptione. GLAR.

Signa] Unde Virgil. *lib.* VI. *Aeneid.*

——— *Et referentem ſigna Camillum.* GLAR.

Tertio triumphans] Quia primo de Vejis, iterum de Faliſcis, ac tertio de Gallis. De Faliſcis tamen dubito, & obſcure innuit Livius. GLAR. Hunc locum librariorum errore vitiatum eſſe ſuſpicatur Pighius, Annal. Tom. I. pag. 226. quod tamen nec ex codd. MSS. nec Metaphraſte conſtat. HEARN.

Appellatus] A militibus, pater patriae, conditorque alter urbis dictus. GLAR. *Dictator, recuperata ex hoſtibus Patria, triumphans in Urbem redit;*

phans urbem ingreſſus eſt, & appellatus ſecundus Romulus; quaſi & ipſe patriae conditor.

NOTAE.

dit: interque jocos militares, quos incondites jaciunt, Romulus ac parens patriae, conditerque alter Urbis, haud vanis laudibus appellatur. Liv. v. 49. A. F.

Secundus Romulus] Inter militares jocos in triumpho ita vocatus. *Liv.* 5. 49 Nec inter jocos modo, ſed ſerio etiam *dignus habitus, quem ſecundum a Romulo conditorem urbis Romanae ferrent.* Idem Livius 7. 1. CELLAR.

EUTRO-

EUTROPII BREVIARIUM HISTORIAE ROMANAE.

LIBER SECUNDUS.

I. Anno [a] trecenteſimo ſexageſimo quinto ab urbe condita, poſt captam autem primo, dignitates mutatae ſunt, [b] & pro duobus COSS. facti Tribuni Militares conſulari poteſtate. [c] Hinc jam coepit [d] Romana res creſcere. Nam Camillus eo anno

Variae Lectiones.

a CCCV. Lugd. Bat. 3. CCCCLXV. 4.
b *Et* delet Lugd. Bat. 1.
c *Hic* Lugd. Bat. 3.
d *Roma recreſcere* Lugd. Bat. 4.

Notae.

I. Anno CCCLXV.] Tribuni militares Coſ. poteſtate ideo facti erant, (ut dictum eſt) quia plebs alterum Cos. ex plebe habere voluit. id ne fieret, patricii paſſi ſunt promiſcue creari Tribunos milit. Coſ. poteſtate, qui tamen raro ex plebejis ſiebant. Tandem feſſi plebeji, rurſus redierunt ad rogationem illam, ut alter Coſ. ex plebe fieret. quae contentio duravit ad 389. annum, quando primum Cos. ex plebe creatus eſt L. Sextius. Caeterum hic in annis vehementer erratur: creati enim ſunt primi Tribuni anno 311. ut dictum eſt: at ſecundi, anno ab U. C. 317. tertii 322., & deinde alternis annis jam Coſſ. jam Tribuni mil. Cos. poteſtate, ſaepius tamen Tribuni quam Coſſ. uſque ad annum ab U. C. 389. quando primus Coſ. L. Sextius (ut diximus) ex plebe creatus eſt. Glar. Imo 366. ab U. C. Vide Liv. *lib.* vi. non longe ab initio. Glar. Fallitur Eutropius, nec tum primum mutatae dignitates. Livius l. iv. c. 7. *Anno trecenteſimo decimo, quam urbs Roma condita erat, primum Tribuni militum pro Conſulibus magiſtratum ineunt.* Adde infra ad num 5. & Sigonii Faſtos Ann. CCCLXV. Cellar. Qui enim e Dionyſio Annum ſtatuunt CCCXI. non animadvertunt, Livium ad initium horum Magiſtratuum, Dionyſium ad exitum reſpexiſſe, ut accurate obſervat Cel. Drakenb. Sigonius in Faſtis, quem Grunerus ſequitur, ex Chronologia marmorum Capitolinorum A. edit CCCIX.

 ſed

anno Volſcorum civitatem, quae per ſeptuaginta annos bellum geſſerat, vicit; & [e] Aequorum urbem, & Sutrinorum; atque [f] omnes, deletis eorum exer-

VARIAE LECTIONES.

e *Eorum* Lugd. Bat. 2. *Aequimorum* 5. ſed *atque* pro *quas* 4. *omnes, deletis exercitibus* 5.

f *Omnibus deletis earundem* N, M. G. L. F. Lugd. Bat. 1. 2. 3. 4.

NOTAE.

ſed in Chron. Liviana ſui ſimilis non eſt. vid. ib Cl. Drakenb. Ceterum Suidas, ut Pighius ad hunc annum refert, ab his diſcrepat in V. Χιλίαρχος annum ſtatuens CCCXV. Errat praeterea Eutropius: *Poſt captam autem primo &c.* ut mox Anna obſervat. Sed annus, quo Roma a Gallis Senonibus capta, fuit CCCLXIV. ut notat Henr. Valeſius ad Liv. L. V. c. 40. VERHEYK.

Dignitates mutatae] Id 49. annis antea factum eſt. GLAR.

Et pro duobus Conſulibus facti] Certe hic errat Eutropius: Tribuni enim Militares conſulari poteſtate creati multo ante, ut patet ex Livio & Faſtis. Neque etiam annus Urbis 365. poſt captam Urbem à Gallis primus fuit, Galli enim eam ceperunt anno 366. A. F. & HEAR.

Camillus eo anno Volſcorum civitatem,] Primum bellum Volſcis motum fuit ſub Tarquinio Superbo, in ducentos amplius poſt ſuam aetatem annos, ut ipſe Livius ait *in* 1. poſtea urbe libera, anno XV. At ab U. C. 259. rurſus illis bellum motum, ubi plures C ſunt anni in utroque numero. Ex ipſo igitur Livio error hujus numeri convincitur, Eutropius ſequitur Livium, etiam in erroribus. GLAR.

Volſcorum civitatem] Gentem, ſocietatem, ut apud Caeſarem ſaepe. Nam in caſtris oppugnati, victi: nulla tum capta urbs memoratur. Livius l. 6. c 2, CELLAR.

Volſcorum, Aequorum] Uterque populus in Latio fuit. Urbium Nomen neque Livius expreſſit. CELL.

Quae per ſeptuaginta annos bellum geſſerat,] Liv. VI. 2. *Quum omnem Volſcorum agrum depopulatus eſſet, ad deditionem Volſcos* LXX *demum anno ſubegit.* Sed ut ibi optime notavit eruditiſſimus Sigonius, cum Volſci bellum renovarint anno Urbis 259. Conſulibus Claudio & Servilio, & hoc anno qui eſt 367. a Camillo devicti ſint, inde ſequitur, eos per annos centum & ſeptem bellum geſſiſſe, ita ut pro LXX. ſcribendum videatur CVII. A. F. & HEAR. Camillus *ad deditionem Volſcos ſeptuageſimo demum anno ſubegit.* Liv. L. VI. c. 2. quem erroris arguit quoque Glareanus, nec dubitat Cl. Drakenb. quin locus ſit corruptus, quamquam alii eumdem numerum ſervant, ut praeter Noſtrum etiam Oroſius L. III. c. 3. quos laudat. VERH.

Aequorum urbem,] *Victor ex Volſcis in Aequos tranſiit, & ipſos bellum molientes: exercitum eorum ad Bolas oppreſſit.* Liv. VI. 2. Aequi in Latio ſupra Volſcos & Hernicos. A. F. Livio, quem A. F. laudat, conſentit Plut. in Camill. p. 147. Noſtrum de more ſequitur Oroſius L. III. c. 3. Sed falſa haec eſſe, ex Diodoro Siculo monet Drakenb. ad Liv. l. VI. c. 2. quem conſule. & de Sutrinis hic A. F. & Hearn. VERH

Et Sutrinorum:] Cave credas, Camillum adverſus Sutrinos bellaſſe. Nam contra, Sutrinis opem ferebat, eorumque urbem Sutrium ab Etruſcis captam recepit: eiſque reſtituit. Vide Livium, VI. 3. A. F. & HEARN. Hi ſocii fuerant Romanorum: Ab Etruſcis autem oppido ejecti, a Romanis, capto Sutrio Etruriae

exercitibus, occupavit, & tres ſimul triumphos egit.

II. [g] Titus etiam Quintius Cincinnatus Praeneſtinos, [h] qui uſque ad urbis Romae portas cum bello venerant, perſecutus, ad flumen [i] Alliam [k] vicit; octo civi-

VARIAE LECTIONES.

g *Lutius* Lugd. Bat. 4.

h *Qui uſque ad urbem Romam cum bello* Lugd. Bat. 1. *Qui uſque ad urbem Romae cum b.* 2. *Qui uſque ad urbis Romae portas cum bello venerunt* 3. *cum* etiam 4. & 5. agnoſcunt.

i *Albulam* Lugd. Bat. 3.

k *Vicit* VIII. *civitates*, *quae* N. M. LC. B. V. S. F. L. P. *Vicit* VII. *civ. quae* G. Gr. *Vicit octo civitates* Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5. ſed 2. mox *degebant*.

NOTAE.

truriae urbe, reſtituti. Liv. VI. 2. CELL.

Sutrinorum] In Hetruria. GLAR.

Tres ſimul triumphos egit.] Trium bellorum victor triumphavit. A. F. i. e. de tribus populis ſimul triumphavit. Vid. Pig. Annal. Tom. 1. p. 230. HEARN. Recte Livius L. VI. c. 4. *Camillus in urbem triumphans rediit, trium ſimul bellorum victor.* Paeanius etiam male: Τρεῖς ἐπὶ τοῖς τρισὶν ἔθνεσιν ἐπετέλεσε θριάμβους. VERHEYK.

II. *T. etiam Quintius*] Decem annis poſt priora. Bellum hoc magnifice deſcribit Livius *lib.* VI. ab U. C. Notandum autem, quod anno 370. nova Romae ſeditio fuit, hac de cauſa. Nam ante quinquennium cum Galli Capitolium obſiderent, nocte ſublustri tanto ſilentio in ſummum evaſere, ut non cuſtodes ſolum fallerent, ſed ne canes quidem, ſollicitum animal ad nocturnos ſtrepitus, excitarent. Anſeres non ſefellere, quorum ſtrepitu excitus M. Manlius, ſtrenue eos deturbavit. cui pro praemio univerſi ſelibras farris & quartarios vini contulerunt, rem dictu parvam, ſed in tanta omnium rerum inopia ingens charitatis argumentum. Hic invidia in Camillum motus, cum apud Senatum nihil adverſus Camillum poſſet, plebejis adhaeſit, alliciens malis artibus cives, largiendo, promittendo, aes alienum ſolvendo, ut de affectatione regni jam ſuſpectus in carcerem conjiceretur, e quo dimiſſus ſpe emendationis, cum pejor fieret, dies ei dicta ad populum eſt. Ibi damnatus. de ſaxo Tarpejo dejectus eſt, an U. C. 371. ſed mox magnum ejus deſiderium ortum, cum nullum ab eo periculum eſſet. GLAR.

Cum bello venerant] Ita lego fide omnium Codd. Lugd. Bat. Sic infra L. III. c. 14. Cod. Lugd. 1. CUM *ingenti gloria Romam regreſſus eſt.* c. 18. ubi Codd. nihil variant, *Is* CUM *ingenti gloria venit.* L. IV. c. 18. CUM *ingenti pompa rediit.* VERH.

Praeneſtinos,] Civitatem in Lacio. GLAR. *Praeneſte* urbs Latii XVIII. mil. a Roma. A. F.

Uſque ad urbis portas] Ad portam Collinam ſigna intulere. Livius, VI. 28. A. F.

Ad flumen Alliam] Ubi prius Romani a Gallis fuerant victi. GLAR. *Caſtra hoſtium haud procul Allia flumine poſita. Inde agrum late popu-*

lantes

civitates, quae ſub ipſis agebant, Romanis adjunxit: [l] ipſum Praeneſte aggreſſus, in deditionem accepit. quae omnia ab eo geſta ſunt viginti diebus, triumphuſque [m] ipſi decretus.

III.

Variae Lectiones.

l *Ipſam Praeneſten* Lugd. Bat. 1. 2. 3. 4. 5.
m *Ipſe* Lugd. Bat. 1.

Notae.

lantes fatalem ſe urbi Romanae locum cepiſſe inter ſe jactabant. Idem Livius ibid. A. F.

Et civitates,] Octo oppida Praeneſtinorum, & Velitras coloniam. Glar. Octo fuerunt ſub ditione Praeneſtinorum *Livius* vi. 29. Cell.

Et civitates, quae ſub ipſis agebant,] Livius idem: *T. Quintius ſemel acie victor, binis caſtris hoſtium, novem oppidis vi captis, Praeneſte in ditionem accepto, Romam revertit.* Id accidit an. mundi 3573. ante Ch. Nat. 365. ab U. C. 376. A. F.

Et civitates] Hanc lectionem rejecimus, & fide omnium Codd. tum Hearnei, tum Lugdun. (ſi primum exceperis) Auctori ſuum tribuimus: propterea quod Livius, quem Eutropium ubique imitari ſaepius oſtendimus, L. vi. c. 29. numerum expreſſit. Octo *praeterea oppida erant ſub ditione Praeneſtinorum, ad ea circulatum bellum.* Si non *novem* fuerint. Vid. Cel. Drakenb. d. l. ibi enim quod hic, accidere potuit, ut per ſcribendi rationem viii, additum vel detractum ſit i. ut clarum eſt in Paeanio, qui numerum per ὀκτὼ expreſſit, uti contra c. 5. ὀκτὼ, quod Eutropio *ſeptem.* Verheyk.

Ipſum Praeneſte] Sic neutro genere hic noſter antiquus: quemadmodum & infra in bello cum Pyrrho. alii, *ipſam Praeneſtem.* nam *Praeneſte* & *Praeneſtis* dicitur, vel Servio auctore, in Virgilii Aeneida. Vinet. Ita Vin. & Sylb. Nam etiam Horatius iii. Od. 4. *frigidum Praeneſte* vocat: adde infra noſtrum ii. 7. 1. alii hic habent *ipſam Praeneſten.* Cell. Faeminino genere Sch. habet *ipſam Praeneſten.* Sed Vinetus & hic & infra in bello Pyrrhi, cum MS. *Praeneſte* neutro genere maluit. Virg. quoque vii. Aeneid. neutro genere dicit *altum Praeneſte.* at Aen. viii. foem. gen. *Praeneſte ſub ipſa.* Graeci Πραίνεστον vocant. Sylb. Hoc accidit anno ab Urbe cond. ccclxxxv. Decennio quippe fere ſemper (inquit Scal. ad Euſebium num. mdcxl.) minus annos urbis putat Eutropius. Hearn.

Ipſum] Ut natura & arte munitum. Strabo lib. v. f. 165. ἐρυμνοτέρα Πραίνεστος. Unde Livius in hac ipſa hiſtoria Praeneſte vocat *caput belli,* lib. vi. c. 29. Cell.

In deditionem accepit] Haec locutio quum etiam L. vi. c. 14. occurrit, ibi ait Vener. Heumannus: Lege, ut Latini loquuntur, *in ditionem.* & ad c. 3. *In deditionem redegit.* Haec addit Cicero Orat. pro Balbo cap. 10. & Orat. de Provincialibus cap. 3. dicit *in ditionem redigere.* & ſuſpicor, ita & ſcripſiſſe Eutropium. Huc uſque ille. Equidem ſic locutos ſaepius ſcriptores inficias non ibimus, & *ditionem* ac *deditionem* haud raro confundi, ſexcenta Livii loca docebunt, & Noſtri loco ſuperius dicto patebit: nec tamen concedimus, ubique ita ſcripſiſſe Veteres, & ne Eutropium quidem. Infra L. iii. c. 14 *XL civitates in* deditionem accepit. L. iv. c. 17. *Tum multas Hiſpaniae civitates in* deditionem accepit. c. 20. *Fame* (Ariſtonicum) *ad* deditionem compulit. L. v. c. 7. *Ad Scipionem ſe convertit, & ante proelium totum ejus exercitum ſine ſanguine*

ad

III. [n] Verum dignitas Tribunorum militarium non diu perſeveravit. Nam poſt aliquantum [o] nullos pla-

VARIAE LECTIONES.

n *Virorum* Lugd. Bat. 1.
o *Nulla* Lugd. Bat. 5.

NOTAE.

ad DEDITIONEM ACCEPIT. L. VI. c. 14. *Artacen vicit acie, & in* DEDITIONEM ACCEPIT. L. X. c. 16. *Aliquot oppida & caſtella Perſarum in* DEDITIONEM ACCEPIT. & ſic Hirtius B. Afr. 95. ubi conſule Cel. Oudendorp. & ad Caeſ. L. II. 34. B. Gal. &c. Flor. L. III. 10. Cortium ad Sall. Jug. XXIX. 5. & plura ſi deſideres, innumera dabunt Dukerus & Drakenb. ad Liv. L. XXVI c. 21. ubi vide quos laudat Vir Cl. De locutione in *deditionem accipere*, *venire*, *compellere*, *cogere*, aeque ac *redigere*, adi omnino Cel. Oudend. ad Sueton. (cui frequens locutio in *deditionem redigere*) Caeſ. c. 24. ſolitâ adhiberi de urbibus obſeſſis: ut haec erat; Auctor enim reſpicit Livii locum L. VI. c. 29. *Id* Praeneſte *non vi, ſed per deditionem receptum eſt.* ac ſi voluiſſet, Praeneſtinos obſeſſos ultimum experiri noluiſſe, ſed ante, quam vi uteretur Cincinnatus, ei ſe dediſſe. quo ſenſu recte cepit Paeanius. καὶ αὐτὸς δὲ τοὺς Πραινεςίνους παραδόντας ἑαυτοὺς, ἐκτήσατο. VERHEYK.

Viginti diebus,] Liv. *Die vigeſima quam creatus erat, Dictatura ſe abdicavit.* Alii *duodevigeſimo.* Alii *duo & viceſimo.* Quod mihi ſane non placet. A. F.

III. *Verum dignitas Tribunorum*] Anno 379. ab U. C. incidit acris inter Tribunos pl. ac Senatum contentio ex levi admodum cauſa. M. Fabius Ambuſtus duas Fabias filias habuit; Majorem Servio Sulpitio patricio de ſuo genere locavit, qui tunc Tribunus mil. Coſ. poteſtate erat: Minorem C. Licinio Stoloni, illuſtri quidem viro, tamen plebejo. Forte ita incidit, ut minor Fabia apud majorem in Sulpicii domo eſſet: & lictor Suſpicii, cum is de foro ſe domum reciperet, forem, ut mos eſt, virga percuteret: minor, ut ejus rei inſueta, expaveſceret, à majore Fabia irriſa eſt. at minor ad patrem Fabium cum triſtis veniſſet, ac pater cauſam triſtitiae tandem expiſcatus eſſet, conſolatus eam bono animo eſſe jubet., eoſdem propediem domi viſuram honores. Inde inito cum genero ac L. Sextio conſilio, novandarum rerum occaſionem quaerebant. Tandem aes alienum, quo mire plebs oppreſſa erat, viſum eſt huic rei opportunum. Nam plebs ſpe levandi foenoris, quidvis factura videbatur. Itaque C. Licinium ac L. Sextium Tribunos pleb. crearunt, qui leges tres promulgarunt, omnes adverſus opes patriciorum, & pro commodis plebis: unam, de aere alieno minuendo: alteram, de modo agrorum: tertiam, ut Coſſ. utique alter ex plebe fieret. Cuncta ingentia, & quae ſine certamine maximo obtineri non poſſent. atque ita contentio exarſit, ut in quinquennium Reſpub. curulibus caruerit magiſtratibus. Duravit autem in decimum annum uſque, donec victores Tribuni pl. pervicere, ut alter Coſ. utique ex plebe ſumeretur. Creatus primus ex plebe Coſ. L. Sextius, anno, ut dictum eſt, 389. Et duravit hic modus ad Julium uſque Caeſarem. GLAR.

Non diu perſeveravit.] Ab anno 311. uſque ad 389. id eſt, per annos 78. promiſcui fuere tribuni & Coſſ. GLAR. Nam tertio anno poſt captum Praeneſte, creati Tribuni plebis A. F. Henr. Glareanus in h. l. *Hic in annis*, inquit, *vehementer erratur: creati ſunt primi Tribuni an-*

 nu

placuit fieri: & quadriennium [p] ita in urbe [q] fluxit, [r] ut poteſtates ibi majores non eſſent. Reſumſerunt tamen Tribuni militares [s] conſulari poteſtate iterum dignitatem, & triennio [t] perſeveraverunt. Rurſus conſules facti.

IV. [v] L. Genucio, [w] & Q. Servilio COSS. mortuus

VARIAE LECTIONES.

p *In urbe ita* Lugd. Bat. 1. *Quadriennio in urbe ita* 2. 3.
q *Fulſit* Lugd. Bat. 5.
r *Ut poteſtates ita majores non eſſe praeſumpſerit. Tamen tribuni militares conſulari poteſtate iterum & dignitate & triennio* [*ad triennium* LC.] *perſeveraverunt* N. M. LC. L.
s *Conſulari iterum poteſtatis dignitate* Lugd. Bat. 2. *poteſtates* 4.
t *Perſeveravere* Lugd. Bat. 4.
v Delet Lugd. Bat. 1.
w *Et* delet Lugd. Bat. 5.

NOTAE.

no 311. *et ſecundi anno ab U. C.* 317. *tertii* 322. *& deinde alternis annis jam Coſſ. jam Tribuni Coſ. poteſtate, ſaepius tamen Tribuni, quam Coſſ uſque ad annum ab U. C.* 389. *quando primus Coſ. L. Sextius ex plebe creatus eſt.* CELL. Non ipſa Glar. verba, ſed ſenſus. HAVERC.

Et quadriennium ita] Curulium magiſtratuum ſolitudinem per quinquennium urbem tenuiſſe, ait Livius VI. 35. GLAR. Iſta multam lucem capere arbitror ex verbis Livii VI. 35. *Comitia, praeter Aedilium, Tribunorumque Plebis, nulla ſunt habita. Licinius Sextiusque Tribuni Plebis refecti, nullos Curules Magiſtratus creari paſſi ſunt, eaque ſolitudo Magiſtratuum, & Plebe reficiente duos Tribunos, & his Comitia Tribunorum militum tollentibus, per quinquennium Urbem tenuit.* Ubi Livius *quinquennium* vere ponit, male Noſter *quadriennium* A. F. Quinquennium habet Livius 6. 37. CELLAR. ubi vide, quae Viri D. diſſeruerunt.

Majores] Curules inquit Livius. GLAR.

Praeſumpſerunt] Fuld. Pariſ. & Ven. ita ſcribunt, alii *reſumſerunt*, minus accurate, quia *re* praepoſitionem, adjectum *iterum* ſatis exprimit. CELL. Omnino ſcribendum *reſumſerunt*. quod ait *reſumpſerunt iterum*, notiſſimo fit pleonaſmo, quo & dicimus *rurſus reverti*, & ſimilia. HEUMAN. Recte, quamvis L. Bat. 1. 2. 3. habeant *praeſumpſerunt*. HAV. Sic & 4. 5. niſi quod 4. *praeſumpſerant*.

Et triennio perſeveraverunt.] *Quinquennio* legendum. GLAR. Verum eſt. Neque tamen ſtatim Conſules creati: ad Tribunos Plebis res rediit; anno poſt creati iterum Tribuni Militares. Anno ſequenti Conſules facti. A. F.

Rurſus conſules facti.] Perpetuo, nempe anno 389. uſque ad Jul. Caeſarem. GLAR.

IV. *L. Genucio*,] Anno 390: proximo anno poſt primum Coſ. ex plebe creatum. GLAR. Quo anno hi fuerint Coſſ. incertum eſſe teſtatur Pigh. ad A. CCCLXXXVIII. Oroſius tamen L. III. c. 4. male in A. CCCLXXXIV. confert. VERHEYK.

Mortuus eſt Camillus:] Camillus bis

tatus eſt Camillus: [x] honor ei ſecundus [y] poſt Romulum [z] delatus eſt.

V. T. Quintius dictator [a] adverſus Gallos, qui ad Italiam venerant, miſſus eſt. Hi ab urbe [b] quarto [c] milliario trans [d] Anienem fluvium [e] conſederant. Nobi-

VARIAE LECTIONES.

x *Et* addunt Lugd. Bat. 2. 5.
y *Poſt* R. *ſecundus* ponit Lugd. Bat. 1.
z Ab his verbis ad haec verba longe inferius *M. Aemilio Paulo*, &c. omnia deſiderantur in cod. S.
a *Interea* addunt Lugd. Bat. 2. 3.
b *Adverſum Gallos*, *qui* &c. Lugd. Bat. 1.
c *Quinto* Lugd. Bat. 1.
d *Aniene* Lugd. Bat. 2.
e *Conſederunt* Lugd. Bat. 5.

NOTAE.

bis dictator fuit, propter tumultum Gallicum: ſemel cum urbs à Gallis eſſet capta. iterum, anno 388. Alioqui etiam ter, propter alias cauſas. GLAR.

Honor ei ſecundus] Ut pater patriae, conditorque alter nominaretur. GLAR. *Dignuſque habitus, quem ſecundum à Romulo conditorem urbis Romanae ferrent.* Livius VII. 1. A. F. Vide quae ad finem libri ſuperioris ex Livio 7. 1. adſcripſimus. CELL.

V. *T. Quintius dictator*] Anno 394. coepit tumultus Gallicus, quem ita nominabant Romani, quod quando Gallos adventare fama erat, quicquid arma ferre poterat, excitabatur in expeditionem. His autem annis vehementer Romani a Gallis vexati ſunt, ita ut identidem Dictatores creare cogerentur. Ut hic T. Quintius Poenus, cum Galli ad tertium lapidem Salaria via trans pontem caſtra haberent, inquit Livius *in* VII. obviam ivit ingenti exercitu. Ibi in vacuum pontem progreſſus Gallus, provocavit Romanum aliquem in ſingulare certamen. ibi permiſſu imperatoris T. Manlius, L. filius, progreſſus in medium, Gallum vicit: & à torque, quem Gallo victo detraxit, Torquatus dictus eſt. GLAR. Hic eſt T. Quintius Pennus Dictator creatus anno mundi 3593. ante Ch. Nat. 355. A. F.

Adverſus Gallos] Bellum, virtute Manlii Torquati profligatum, ſcripſit Livius. CELL.

Ad Italiam] Ita reſtitui ex Lugd. Bat. 1. 2. 3. ſicuti idem inferius cap. XIV. de Pyrrho. *ad Siciliam profectus eſt.* ubi, prouti hic, vulgati quoque habent *in.* & tamen *ad Africam* agnoſcunt cap. XXII. & XXV. HAV. Nihil Eutropio familiarius. *Ad Africam profecti* infra c. 22. 25. III. 8. bis. 14. 15. 22. IV. 20. V. 1. 2. 4. 5. 8. V. 9.] VI. 1. 2. 3. 4. 14. IX. 3. &c. VERHEYK.

Quarto milliario] Tertio Livius. GLAR. *Eo certe anno Galli ad tertium lapidem Salaria via trans pontem Anienis caſtra habuere.* Liv. VII. 10. A. F.

Trans Anienem] Sic impreſſi omnes libri, ab eo quod eſt Anio, aut Anien potius. noſter vero vetus habet *Anienum*, *u* pro *e* in ultima ſyllaba, a recto *Anienus*: quem legimus in carmine Statii, quod inſcribitur Tiburtinum Manlii Vopiſci. VINET.

Nobiliſſimus de [f] ſenatoribus Juvenis T. Manlius, [g] provocantem Gallum, ad ſingulare certamen progreſſus occidit: & ſublato torque aureo, colloque ſuo impoſito, in perpetuum Torquati [h] ſibi & poſteris

VARIAE LECTIONES.

f *Senatoribus juvenis Lucius Mallius* G. N. B. V. M. LC. L. in F. item 2. 3. 4. (& Lugd. Bat. 1. ubi *Manilius*) *juvenis* additum fuit.

g Ita ex MSS. Lugd. Bat. & Glar. Reliqui omnes *p. Gallum ad ſingulare certamen, congreſſus* &c.

h *Et* addunt Lugd. Bat. 2. 4.

NOTAE.

De ſenatoribus] Vin. At Pariſ. & Ven. *e ſenatoribus*. CELL.

E ſenatoribus] Tribunis militum. GLAR.

E ſenatoribus T. Manlius.] Livius *lib*. VII. non longe ab initio, quinquies vocat juvenem, & ſemel adoleſcentem; eo anno tamen ait Tribunum mil. ad legiones factum, & ſecundum in ſex locis tenuiſſe, nullis domi militiaeque ad conciliandam gratiam meritis: ut qui rure, & procul coetu hominum juventam egiſſet. ergo hic non fuit Senator. Valerius etiam *lib*. v. *cap*. 4. bis juvenem, ſemel adoleſcentem nominat. GLAR.

T. Manlius,] T. Manlius, L. filius, ob ingenii & linguae tarditatem a patre rus relegatur, cum audiſſet patri diem dictam a Pomponio Tribuno plebis nocte urbem petiit, ſecretum colloquium a Tribuno impetravit: & gladio ſtricto, dimittere eum accuſationem terrore multo compulit. Plin. de *V. Illuſtr*. GLAR.

Nobiliſſimus de ſenatoribus juvenis] Vocem *juvenis* e Codd. MSS. recte addidit Gruner. qui ita legiſſe etiam Jos. Waſſe ad Salluſt. Fragm. Hiſt. p 242. & Pacanium monet. Qua de re nos quoque in textum recepimus: quamquam ex variis Mſtorum lectionibus plenior locus legendus eſſe videtur. *L. juvenis* Lugd. Bat. 1. & tres alii. unde ſuſpicor: *nobiliſſimus de ſenatoribus Lucii filius Juvenis T. Manlius*. *Mallius* autem eſt in quibusdam Codd. uti ſaepius diverſa haec gens etiam apud alios confunditur. VERHEYK.

Provocantem Gallum,] Hic de nullo interprete facit mentionem Livius, ſed paulo poſt de Corvino. GLAR.

Gallum] De hoc vide Celeb. Periz in Animad. Hiſt. p. 264. & Duker. ad Flor. L. I. c. 13. VERHEYK.

Congreſſus occidit:] Ita alii, noſter, *progreſſus occidit*: fortaſſe non male. nam de Corvino mox dicet, *Et cum proceſſit armatus*. GLAR.

Progreſſus] Hoc etiam praeferunt omnes MSS. Lugd. Bat. & adſtipulatur Livius, qui ubi hanc hiſtoriam narrat, bis verbum *procedere* (quo & mox noſter utitur) habet, lib. VII. 9. *Tum eximia corporis magnitudine in vacuum pontem Gallus proceſſit: & quantum maxima voce potuit: Quem nunc, inquit, Roma fortiſſimum virum habet, procedat agedum ad pugnam*. HAV.

Torquati] *Torquatus* Lugd. Bat. 2. & ſic Fuldens. Cod. Modii apud Liv. L. VII. c. 11. & Gell. (quem ibi laudat Gebbard.) L. IX. c. 13. Nihil tamen mutat Drakenb. Vid. hic Grun. VERH.

Sibi & poſteris] Vocem *ſibi* non agnoſcit Lugd. Bat. opt. licet reli-

qui

ſteris cognomen accepit. Galli fugati ſunt: mox per C. Sulpitium dictatorem etiam victi. Non multo poſt a C. Martio Tuſci victi ſunt: [i] VIII. millia captivorum ex his in triumphum [k] ducti.

VI. Cenſus iterum habitus eſt. Et cum Latini, qui

VARIAE LECTIONES.

i Sic Gr. HM. G. B. MSS. M. Livius. VII. Vi. IX. L. P. V. Lugd. Bat. 1. *Et* VII. 2. VIII. 3. *&* VIII. 5.

k Delet Lugd. Bat. 1. *Deducta* 2. 4. *Ducta* 3. 5.

NOTAE.

qui habeant, neque forte voluit Eutropius, quum etiam ſine illa validior ſit ſenſus, dicatque etiam poſteris cognomen illud Torquati adhaeſiſſe. *Et* enim hic idem eſt quod apud Livium *etiam* XII. 10. *Inter carminum propemodum incondita quaedam militariter joculantes, Torquati cognognomen auditum: celebratum deinde poſteris etiam, familiaeque honori fuit.* HAV.

Mox per C. Sulpitium] Hic dictator quintus eſt, qui creatus eſt propter Gallicum tumultum. Camillus enim bis, T. Quintus Poenus an. 394. Q. Servilius Ahala an. 395. & nunc C. Sulpitius. Caeterum magna fuit huic cum Gallis pugna, qui & eis aurum eripuit, inquit Livius lib. VII. Et hic fuit annus U. C. 397. GLAR. Anno mundi 3596. ante Ch. Nat. 352. Vide Livium VII. XII. A. F.

Non multo poſt] An. 399. GLAR.

Non multo poſt a C. Martio] Biennio poſt C. Martius Rutilus adverſus Etruſcos Dictator creatus. A. F.

A C. Martio] Dictatore novo, quia primo ex plebe. GLAR.

VII. *millia captivorum*] Sic antiquus liber. ex impreſſis quidam, *novem millia* habent. Habet praeterea liber VIII. antiquus, *Ducti* genere maſculino: ubi impreſſi quidam *deducta*, alii *adducta* habent. VINET. In altero Eutropii codice leguntur novem millia, in Livii autem codice mire variatur idem numerus. Badii codex habet IV. millia: alii VIII. millia, ut Frob. & Ald. GLAR. Octo millia ponit Livius, VII. 17. *Caſtra quoque nec opinato aggreſſus (Martius) cepit, & octo millibus hoſtium captis, caeteris aut caeſis, aut ex agro Romano fugatis, ſine auctoritate Patrum, populi juſſu triumphavit.* A. F.

VIII. *Millia*] Graecum ſecuti ſumus, Vin. VII. Pariſ. & Ven. IX. CELL.

Ducti.] Burdegal. & Sylb. ut Syntaxis ad intellectum referatur. Fuld. *ducta.* CELL.

VI. *Cenſus iterum*] An. 406. Nihil vero eſt in Livio de cenſu, ſed de delectu habito. GLAR. De Cenſu perperam Glareanus negat. Liv. L. VII. c. 22. diſerte *Cenſum agi placuit.* ſed anno deceptus eſt. Is erat, quum Cenſus haberetur, CDII. ut ex Noſtro & Mariano Scoto mavult Pighius, Cenſoribus, ut ex eodem & Livio *d. l* patet, C. Marcio Rutilo & Cn. Manlio: propterea quod Livius addit: *Hic annus habuit Dictatorem M. Fabium.* quod accidit anno, quem e Pighio diximus. VERHEYK.

Et cum Latini, praeſtare nollent] Livius, VII. 25. *Concilia Latinorum ad lucum Ferentinae habita, reſponſumque haud ambiguum, imperantibus milites Romanis, datum, abſiſterent imperare iis, quorum auxilio egerent. Latinos pro ſua libertate potius quam pro alieno imperio laturos arma.* A. F.

Et cum Latini,] Cum Tiburtinis ac Praeneſtinis bellatum eſt, ante ſexen-

qui [l] a Romanis ſubacti erant, [m] milites praeſtare nollent, ex Romanis tantum [n] tirones lecti ſunt, factaeque legiones decem: qui modus ſexaginta, vel amplius, armatorum millia [o] efficiebat. Parvis adhuc Romanis rebus, tanta tamen in re militari virtus erat. [p] Quae cum profectae eſſent adverſus Gallos,

Variae Lectiones.

l Delent *a* Lugd. Bat. 2. 4.

m *Milites non praeſtarent, ex Romanis tantum ſexaginta vel ampl.* G.

n *Tironibus electi milites ſunt* Lugd. Bat. 2. 4. ſed Is *milites* non agnoſcit.

o *Effiebat* Lugd. Bat. 1.

p *Qui... profecti* Lugd. Bat. 2. & mox *duce Luce.*

Notae.

ſexennium, ſed non cum aliis Latinis. Glar.

Milites praeſtare nollent,] Romani abutebantur Latinorum opera. emolumentum enim ad Romanos ibat, labor ad Latinos: quod Latini amplius pati nolebant, & petentibus Romanis milites reſponderunt, abſiſterent imperare iis, quorum auxilio egerent: Latinos pro ſua libertate potius, quam pro alieno imperio laturos arma. Glar.

Ex Romanis tantum] Errat hic Eutropius. Undique enim, & non ex urbana tantum, ſed etiam agreſti juventute, X. legiones ſcriptae ſunt. Glar.

Factaeque legiones decem] Fallitur: nondum enim ea tempeſtate legio Romana ſex millibus hominum conſtabat; ſed miror ita erraſſe Eutropium, cum expreſſe Livius ita de eadem re, VII. 25. *Ubique non urbana tantum, ſed etiam agreſti juventute decem legiones ſcriptae dicuntur, quaternum millium & ducenorum peditum, equitumque trecenorum.* A. F. & Hearn.

Qui modus ſexaginta, vel amplius, armatorum] Livius *lib.* VII. *Decem legiones ſcriptae dicuntur, quaternum millium & ducentum peditum, equitumque trecentorum.* Ex his Livii verbis ſatis evidenter convincitur, legendum eſſe, *quadraginta vel amplius armatorum millia*, non *ſexaginta*. Scriptorem fefellerunt numeri duo vicini XL. & LX. Quod etiam in Praefatione quartae Decados apud Livium accidit, ut annotationibus noſtris indicavimus. Glar. Ex Noſtro eundem numerum ſervat Oroſ. III. 6. fruſtra. ut hic Glarean. oſtendit. Grunerus, quia Codd. MSS. nec Paeanius variant, ſuſpicatur, Eutropium hic Legionis numerum, qui ſua aetate fuit, ſequi. Verheyk.

Vel amplius,] Quia 200. amplius. Glar.

Parvis rebus,] Exiguis facultatibus. Glar. Miratur tam parvis rebus Romanis tam magnum tamen exercitum colligi potuiſſe. Ita etiam Livius, qui ſuperioribus verbis a me allatis ſubjungit, *quem nunc novum exercitum, ſi qua externa vis ingruat, hae vires populi Romani, quas vix terrarum capit orbis, contractae in unum haud facile efficiant, adeo in quae laboramus ſola crevimus, divitias, luxuriamque.* A. F.

Tanta tamen] Erant enim omnes ad occidionem nati. Glar.

Profectae eſſent] VIII. cum eo. ſed duae domi manſere. Glar.

Al-

los, duce L. q Furio, quidam ex Gallis unum ex Romanis, qui eſſet optimus, provocavit. Tum ſe M. Valerius tribunus militum obtulit: &, cum proceſſiſſet armatus, corvus ei ſupra dextrum brachium ſedit. mox commiſſa adverſus Gallum pugna, idem cor-

VARIAE LECTIONES.

q *Tuſco Camillo* V. *Furio Camillo* M. & in pleriſque edd. *Camillo* deeſt in L. C. N. B. L. P. L. Bat. 2. 3. 4. nec expreſſit Gr.

NOTAE.

Adverſus Gallos,] Qui poſt Torquati victoriam in Campaniam ſeceſſerunt, indeque Tiburtibus, quos Romani propter Gallorum ſocietatem affligebant, auxilio redeuntes aliquot proeliis cum Romanis decertarunt: tandem ſingulari pugnae fortunam belli committentes. *Liv. l.* VII. CELL.

Duce L. Furio Camillo.] Pro *Furio* in altero exemplari erat *Fuſco.* Sed ex Livio omnia ſunt ſatis clara. GLAR.

Provocavit.] Per interpretem, hoc loco inquit Livius, ſed in T. Manlio nulla fit interpretis mentio. GLAR.

Tum ſe M. Valerius] Marcum vocant Livius & Victor. Lucium Florus. A. F.

M. Valerius] Anno ab U.C. 412. coepit bellum Samniticum, acerrimum & cruentiſſimum, quod ultra 70. annos duravit. id extrinſecus venit, non inter ipſos ortum. Duae Campaniae urbes inter ſe ac Samnitibus vicinae erant, Sidicinum ac Capua. Sidicinis injuſta arma, quod plus poterant, intulerant. Samnites itaque ad Campanos confugerant. Campani magnum nomen, caeterum in re admodum nihil, cum Sidicinis opem ferrent, bis pugna victi, coacti ſunt Romanorum implorare auxilium. Sed cum Romani nollent auxilium ferre, quod Samnites in foedere cum Romanis eſſent, deditio facta eſt omnium rerum ad Romanos. Ibi Romani coacti ſunt dedititios ſuos defendere. Coſſ. erant M. Valerius Corvinus, ac Aur. Cornelius Coſſus. Prior Valerius ingenti pugna in ipſo Samnio ad Gaurum montem ipſos devicit. Cornelius vero cum ad Satriculam exercitum in ſaltum ab hoſtibus inſeſſum incaute duxiſſet, mira virtute P. Decii Muris Tribuni mil. ſervatus eſt, qui author conſulii fuit invadendi hoſteis ſecunda pugna, qua caeſa ſunt 3000. Samnitum. Tertia pugna ad Sueſſulam, rurſus a Valerio facta ingens, non minori hoſtium numero caeſo: Harum rerum fama commoti Carthaginienſes auream coronam donum Jovi Capitolino miſerunt: fuit ea pondo XXV. Porro milites in praeſidium Campanis miſſi, conſilium adimendae Capuae inierunt, ac magnam ſeditionem moverunt. Sed ea per C. Martium ac M. Valerium ſopita eſt. GLAR.

Supra dextrum brachium] In galea, inquit Livius. GLAR. Atqui ei in pugna dextro brachio maxime opus erat. Veriſimilius Livius & Victor qui corvum illum in Valerii galea conſediſſe dicunt. Liv. VII. 26. Victor, pag. 55. A. F. & HEARN.

Corvus ei ſupra dextrum brachium] Unde haec hauſerit Eutropius, neſcius ſum. Praeter eos enim, quos Viri D. hic laudant, reliqui omnes, qui hujus hiſtoriae mentionem faciunt, teſtantur, corvum in galea conſediſſe. Vide hic Gruneru. qui inter alios Voſſ. de Idolol. Orig. laudat. cujus opinio eſt, Valerium ga-

corvus alis & unguibus Galli oculos [r] verberavit, ne rectum poſſet adſpicere. [s] Ita a tribuno Valerio interfectus, non ſolum victoriam ei, ſed etiam nomen dedit. Nam poſtea idem Corvus eſt [t] dictus. Ac propter hoc meritum, annorum trium & viginti COS. eſt factus.

VII.

VARIAE LECTIONES.

r *Verberabat* Lugd. Bat. 2. mox *poſſit* 4.

s Hoc ex MSS. Alii : *ita ut*, &c. *dederit. Ita a Marco Valerio Tribuno* 2. & mox *cognomentum dedit.*

t *Appellatus* Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

galeam geſtaſſe, cum ſigno corvi. nec diſplicet. Moris enim fuiſſe, ut galeae imponerentur quorumvis animalium pelles, aut imagines, docent V. D. ad Sil. Ital. L. v. vſ. 132. &c.

Aere atque aequorei tergo flavente juvenci
Caſſis erat munita Viro. VERHEYK

Alis] Roſtro. GLAR.

Alis & unguibus Galli oculos] Sic Noctua Turni cum Aenea dimicantis & ora & clypeum verberavit. Virgil. XII. Aeneid.

——— *Turni ſe peſtis ad ora*
Fertque refertque ſonans clypeumque everberat. ——— A. F.

Verberavit,] Appetit, Livius. GLAR.

Ita a tribuno] Al. *ita ut*, &c. *dederit.* Sed non placet. GLAR.

Nam poſtea idem Corvinus] *Dictator* (Manlius Torquatus) *Conſularia Comitia habuit, aemulumque decoris ſui abſentem Marcum Valerium Corvum (id enim illi deinde cognominis fuit) ſummo favore populi, tres & viginti natum annos Conſulem renuntiavit.* Livius VII. 26. Ubi, ut vides, ipſe Valerius non *Corvinus*, ſed *Corvus* dictus: recte, & ita in tabulis Capitolinis. Ut enim *Albus*, *Rufus*, *Craſſus*, *Luſcus*, *Longus*, cognomina primum inventa ſunt, poſtea autem *Albini*, *Rufini*, *Craſſini*, *Luſcini*, *Longini* ſubſecuta. Sic qui primus cognomen hoc tulit *Corvus*, poſteri *Corvini* appellati. A. F. In quibuſd. MSS. L. Flori *Corvinius* perperam. A Livio VII. XXVI. *Corvus* rectius appellatur, & ſic in Faſtis Capitolinis. HEARN. Recte eos Viros D. ſequitur A. F. & Hearne; qui Valerium *Corvum* dictum, ejus vero poſteros *Corvinos* putant. ut ex Faſt. Capit. Sigon. in Faſt. & ad Liv. L. VII. c. 26. Pigh. ad A. CDIV. Dukor. ad Flor. I. 13. Valeſ. ad Gell. IX. 11 Graevius ad Cic. de Sen. 17. Torren. ad Val. Max. III. 2. 6. Qui autem ſecus ſtatuunt, eorum catalogum vide apud Cl. Arntzen. (qui poſteriorem quoque ſententiam fovet, ut hic Gruner.) ad Vict. V. I. c. 29. ubi Vir Clar. Noſtrum laudans nullam MSS. varietatis mentionem hic fieri monet, incuria Havercampi, qui nihil hic adnotaverat: quum diſerte a manu prima *Corvus* in Lugd. Bat. 1. & 2. legatur: unde in textum recipere non dubitavimus: propterea, quod argumenta, quibus ita legendum convincit Cel. Drakenb. ad Liv. *l. d.* nobis certiſſima videntur. VERHEYK.

COS. eſt factus.] A T. Manlio dictatore, aemulus decoris illius. GLAR.

VII.

VII. Latini, qui [w] noluerant milites dare, hoc quoque a Romanis [x] exigere coeperunt, ut unus conſul ex eorum [y]; alter ex Romanorum populo crearetur. Quod cum eſſet negatum, bellum contra eos ſuſceptum eſt, & ingenti pugna ſuperati ſunt: ac de his perdomitis triumphatum eſt. Statuae conſulibus ob

VARIAE LECTIONES.

w Ita Lugd. Bat. 1. 3. & Ed. Fab. Alii quidam *noluerunt*; uti Lugd. Bat. 2.

x *Exire* Lugd. Bat. 1.

y *Numero* addit Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

VII. *Latini, qui noluerant milites dare,*] Biennio poſt tres inſignes clades, Samnites pacem a Romanis impetrarunt. Ipſi, ut antea, in Sidicinos moverunt arma. Sidicini cum a Romanis non ſuſciperentur, ad Latinos properant, ac eis ſe dediderunt. Latini contra Samnites moverunt arma. Romani foederatos Samnites vix auſi defendere, Latinos tum ad ſe vocarunt. verum audax reſponſum ab eis accepere: Si eos ſocios habere velint, alterum Coss. ex Latio, item dimidium Senatus ex Latinis habeant, urbs Roma tamen caput maneret. Erat tunc Coſ T. Manlius Torquatus, cum P. Decio Mure: qui adeo non continuit iram, ut, ſi P. C. ab Setino homine leges acciperent, quemcunque Latinum in Senatu vidiſſet, ſe ſua manu interempturum minatus ſit. Coss. exercitum ad Veſerim amnem ducunt, ibique pugnatum ſummis viribus. Ibi P. Decius pro legionibus Romanis ſe devovit. T. Manlius, caeſo etiam filio, quod contra conſulare juſſum extra ordinem pugnaſſet, ita Romanam aciem direxit, ut ingenti pugna Latinos vinceret. Biennio poſt, totum Latium domitum eſt: & pro merito cujuſque vel ſtatutum praemium, vel poena inflicta. GLAR.

Ut unus conſul] Hoc petierunt Latini an. mundi 3614. ante Ch. Nat. 334. ab U. C. 417. Coſſ. T. Manlio Torquato III. & P. Decio Mure. Vide Liv. VIII. 4. 5. & Florum lib. 1. cap. 14. A. F. Annius Latinorum alter Praetor Patres conſcriptos adlocutus inter alia haec peroravit: *Conſulem alterum Roma, alterum ex Latio creari oportet: Senatus partem aequam ex utraque gente eſſe: unum populum, unam rempublicam fieri: &, ut imperii eadem ſede ſit, idemque omnibus nomen, quoniam ab alterutra parte concedi neceſſe eſt quod utriſque bene vertat, ſit haec ſane patria potior, & Romani omnes vocemur.* Liv. VIII. c. 4. &c. VERHEYK.

Ingenti pugna] Ad Veſerim fl. *Cic.* III. *Off. c.* 31. ſive, haud procul radicibus Veſuvii montis, qua via ad Veſerim ferebat. *Livius* VIII. 8. GLAR. & CELL.

Perdomitis] Biennio poſtea. GLAR.

Statuae] Mirum eſt, hujus rei nullam fieri mentionem apud Liv. Factum id an. 415. GLAR. Hic mihi Eutropii fides ſuſpecta. A. F. & HEARN. Perperam hic dubii ſunt Viri D. Vide hic Gruner. Ecquid clarius, quam quae Livius L. VIII. c. 13. *Placuit inde, jam majore conatu animoque ab unius expugnatione urbis ad perdomandum Latium victorem circumducere exercitum. nec quievere ante, quam, expugnando aut in deditionem accipiendo ſingulas urbes, Latium omne ſubegere . . . . . additus triumpho honos, ut STATUAE E-*

ob meritum victoriae in Roſtris poſitae ſunt. [[z] Eo anno etiam Alexandria ab Alexandro Macedone condita eſt.]

VIII. [a] Jam Romani potentes eſſe coeperunt. Bellum enim in centeſimo [b] & triceſimo fere milliario ab urbe apud Samnitas gerebatur; qui medii ſunt inter Picenum, Campaniam, & Apuliam. [c] Lucius" Papirius Curſor cum honore dictatoris ad id bel-

VARIAE LECTIONES.

z Incluſa deſunt in Vi. N. M. &c. & videri poſſunt a P. Diacono ſuperaddita. Sed habent F. B. LC. L. V. E. Lugd. Bat. MSS. & Metaphraſtes.

a Ab initio capitis uſque ad *in centiſimo* delet Lugd. Bat. 3. *coeperant* legit 5.

b *In centeſimo ferme & tric.* &c. Lugd. Bat. 1. qui mox *fere* delet.

c Deeſt F. Gr. Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

QUESTRES eis, rara illa aetate res, in foro ponerentur. VERHEYK.

Eo anno] An. 416. In al. exemplari haec omittuntur. GLAR.

Etiam Alexandria] Diodorus, anno V. Alexandri refert Alexandriam conditam: & Curtius *lib.* v. ſi recte legeris ejus librorum diviſionem, quae in vulgatis exemplaribus corrupta eſt. GLAR. Haec, etſi ſuſpecta videntur V. D. & a Diacono ſuperaddita, quia Codd. MSS. & Metaphr. agnoſcunt, ejicere non ſuſtinui: quamquam magis inducor, ut ab Eutropii manu non eſſe credam, quod certe hoc eodem anno Alexandria non ſit condita. Vid. Viros D. ad Liv. L. VIII. c. 24 qui etiam errat. VERHEYK.

Alexandria] Aegypti urbs. GLAR.

VIII. *Jam Romani*] Quaſi hic coepiſſet primum bellum Samniticum, haec refert. GLAR.

In centeſimo] Itinere 32 horarum & GLAR.

Apud Samnites gerebatur;] Cum Samnitibus enim bellum geri coeptum eſt an. mundi 3611. ante Ch. Nat. 337. ab U. C. 414. Vide Florum lib. 1. cap. 16. A. F.

Samnitas] Ita fide Codd. MSS. B. N. M. G. & Lugdunenſium hic & ubique, repoſui. VERHEYK.

Qui medii inter Picenum, Campaniam,] Nota ſitum; in hodiernis noſtris tabulis aliter paulo res eſt, quippe Samnium inter Apuliam & Campaniam interjacet, ſed Picenum longe diſſitum. Videlicet tunc temporis fines regionibus illis conſtituti, ut ex Strabone notum eſt, & ipſum etiam Samnium latius. Samnites a Sabinis orti. A. F.

Picenum, Campaniam,] *Picenum regio ad Anconem eſt*, inquit Strabo *libro* v. Picentini autem, ſive Picentes, ad Silarim fluvium pertinent, qui ab hoc agro veterem ſeparat Campaniam. Author hic accipit Picenum, pro Picentibus. GLAR.

L. Papirius Curſor] Vide hanc hiſtoriam copioſe deſcriptam apud Livium, *lib.* VIII. *ab* U. C. In Samnio L. Papirius Dictator a pulla-rio

bellum profectus eſt. Qui cum Romam [d] rediſſet, Q. Fabio [e] Maximo, magiſtro equitum, quem apud exercitum reliquit, praecepit, ne ſe abſente pugnaret. Ille, occaſione reperta, feliciſſime dimicavit, & Samnitas delevit. Ob quam rem a dictatore [f] capitis damnatus, quod ſe vetante pugnaſſet, [g] ingenti favore militum & populi liberatus eſt: tanta Papirio

Variae Lectiones.

d *Reſediſſet* Lugd. Bat. 1.
e Deeſt L. LC.
f *Capite* Lugd. Bat. 3. 5.
g *Qui* Lugd. Bat. 2.

Notae.

rio monitus, ut auſpicia Romae repeteret, Q. Fabio magiſtro equitum denunciavit, ut ſeſe loco teneret, nec abſente ſe cum hoſte manum conferret. At Fabius cum per exploratores poſt Dictatoris profectionem comperiſſet, perinde omnia ſoluta apud hoſtes eſſe, ac ſi nemo Romanus in Samnitio eſſet, cum hoſtibus congreſſus xx. millia cecidit, literaſque Romam ad Senatum miſit de victoria. Quam ob rem Papirius iratus, dimiſſo Senatu, ad exercitum rediit: citatoque magiſtro equitum, lictores expedire virgas atque ſecures juſſit. Ibi parum abfuit, quin res ad ſeditionem perveniſſet: nox certamen diremit. ea nocte Fabius ab exercitu Romam profectus eſt, ſecuto mox dictatore Papirio. Ibi cum uterque concione advocata diſſeruiſſet, & Papirius jure vinceret, populus Romanus, una cum Trib. pleb. Senatu, omnique magiſtratu ad Dictatoris genua provolutus, Papirii iram placavit. ille ampliſſima pronunciatione Fabium populo donavit, unde magnam adeptus eſt laudem. Glar. Anno mundi 3628. ante Ch. Nat. 320. ab U. C. 431. Coſſ. L. Furio Camillo III. & D. Junio Bruto. Longe clariſſimus bello ea tempeſtate Dictator creatus L. Papirius Curſor, a quo Q. Fabius Maximus Rullianus Magiſter equitum eſt dictus. Livius VIII. XXIX. A. F.

Ad id bellum] Samniticum. Haec autem refert, quaſi Papirius primus cum Samnitibus conflixerit: cum annis 18. antea primum hoc bellum ſit coeptum. Glar.

Profectus eſt.] Lugd. Bat. pro *eſt* legit *erat*. Quod non videtur eſſe contemnendum. Hav.

Cum Romam rediſſet,] Ad repetenda auſpicia. Glar.

Fabio] Qui poſtea & Maximus, primus ex Fabia familia dictus eſt, cum antea Fabius Rutilianus diceretur. Glar.

Maximus] Nondum erat Maximus. Glar.

Reliquit,] In Samnio. Glar.

Ille occaſione] Duae cauſae, quare Fabius pugnaverit, apud Livium: ſeu ferox adoleſcens, indignitate accenſus, quod omnia in Dictatore viderentur repoſita eſſe: ſeu occaſione bene gerendae rei inductus. Glar.

Feliciſſime dimicavit] Livius VIII. 30. *Viginti millia hoſtium* inquit, *eo die caeſa traduntur.* Cell.

Ingenti favore] Imo deprecante patre, Tribunis plebis & univerſo populo. Glar. Bene, res enim a militibus ad populum delata, & quod Dictator militum precibus negave-

rat,

pirio ſeditione commota, ut [h] pene ipſe interficeretur.

IX. Poſtea Samnites [i] Romanos, T. Veturio & [k] Poſtumio COSS. (apud Furculas caudinas anguſtiis locorum concluſos) ingenti dedecore vicerunt [l] & ſub jugum

VARIAE LECTIONES.

h Delet *pene* Lugd. Bat. 3.

i Delet *Romanos* Lugd. Bat. 2.

k *Poſtumio COSS. apud Caudinas Furculas anguſtiis locorum concluſos ingenti*, &c. G. N. B. V. HM. Lugd. Bat. 4. *Poſtumio Coſſ. apud Caudinas furculas anguſtiis locorum Romanos concluſos* &c. Lugd. Bat. 2. 3. 5. ſed 3. *decore* pro *dedecore*.

l Deſunt E. P. V. Mer. *Sub jugo miſerunt* Lugd. Bat. 1. 4. (ſed pr. delet praecedens *&*.) & quidem Cellario gloſſema videtur.

NOTAE.

rat, Fabii veniam populo Romano conceſſit. A. F.

Seditione] Militum. GLAR.

Ut pene ipſe interficeretur.] Hoc non dicit Livius: imo contrarium ait, Dictatoris edictum pro numine ſemper habitum. GLAR. Recte Glareanus. Livius enim L. VIII. c. 36. *Quum Dictator ſe nihil morari magiſtrum equitum pronuntiaſſet, digreſſum eum templo laetus ſenatus, laetior populus, circumfuſi, ac gratulantes hinc magiſtro equitum, hinc Dictatori, proſecuti ſunt.* infenſi tamen erant milites, quod Magiſtro equitum inplacabilis fuiſſet, *&*, *quod ſuis precibus negaſſet, ejus populo Romano veniam dediſſet.* VERHEYK.

Ipſe] Dictator. GLAR.

IX. *Poſtea*] Triennio poſt. Liv. IX. A. F. Anno 433. Caudina pax fuit facta, a Caudinis furculis dicta, quae ipſae a Caudio oppido in Samnitio nomen habent. Locus eſt a duobus ſaltibus, ac poſt ſaltus altiſſimis montibus ſeptus, ingreſſum in campum herbidum & aquoſum, ac egreſſus anguſtiſſimos habens. Romani Luceriam accelerantes, non exploratis itineribus, cum Samnites occulte ſaltus inſediſſent, eos ingreſſi. Samnitium ſecuri, ubi altera parte exire vellent locum concluſum, regreſſi ad primum ingreſſum, etiam obſeptum invenerunt. unde neceſſitate coacti ſe dedidere, ſub jugum miſſi inermes: foedere ad Samnitium arbitrium facto, abire permiſſi. Populus Rom. quia injuſſu ſuo factum foedus fuit, irritum habuit. Coſs. Tribuni plebis, Tribuni militum ac exercitus capita hoſtibus deditі, ſed non accepti: de novo bellum cum Samnitibus ceptum. Duo novi Coſs. Philo in Samnio, L. Papirius in Apulia, duabus magnis cladibus eos affecere. De Papirii pugna refert hic author, omiſſo Philone: quia Papirius de gente patricia, Philo de plebe fuit. GLAR.

Apud Furculas &c.] Incluſa, etſi in prioribus Edd. non inveniuntur, in textum recipere haud dubitavimus: quia in vetuſtioribus & Codd. MSS. Hearnii & quinque Lugd. Bat. ſervantur, &, (quod ſaepius vidimus) Auctor Livium imitans iiſdem fere verbis nonnunquam uti ſolet. Sic apud eum invenies L. IX. c. 2. *Is, ubi accepit, ad Furculas Caudinas inter duos ſaltus clauſos eſſe exercitus Romanos* &c. Oroſius, qui Noſtrum ubique deſcribit, L. III. c. 15. *Circumſpectiore cura Samnites ac magis inſtructo adparatu apud* CAU-

jugum miſerunt." [m] Pax tamen a Senatu & populo ſoluta eſt, quae cum ipſis propter neceſſitatem facta fuerat. Poſtea Samnites [n] victi ſunt a L. Papirio conſule: [o] ſeptem millia [p] eorum ſub jugum miſſa. Papirius

VARIAE LECTIONES.

m *Poſteriore ſiquidem anno, jubente Senatu, pax cum Samnitibus firmata ſoluta eſt. Luciusque Papirius COS. adverſus eos directus eſt. Congreſſi itaque Samnites cum Papirio ſuperati ſunt, quorum ſeptem millibus ſub jugo miſſis Papirius de Samn.* B. V. L. B. 5. qui reliqua uſque ad *poſtea Samnites* delet.

n *Superati* Lugd. Bat. 5.

o *Quorum ſeptem millibus ſub jugum miſſis* Lugd. Bat. 3. 2. & mox *eodem*.

p Deeſt *eorum* in Lugd. Bat. 5.

NOTAE.

CAUDINAS FURCULAS conſederunt, ubi cum Veturium & Poſtumium Coſſ. omnesque copias Romanorum ANGUSTIIS LOCORUM armisque clauſiſſent. VERHEYK.

Ingenti dedecore vicerunt] Ad furcas Caudinas juxta Aufidum fluvium, in Apulia. A. F. Ad furculas Caudinas locorum anguſtiis interceptos ſub jugum miſerunt. *Livius* IX. 2. CELL.

Sub jugum miſerunt] Jugum fiebat haſtis duabus humi defixis, & ſuper eas una deligata, ſub quam tranſibant victi. Primi itaque Conſules prope ſeminudi ſub jugum miſſi, tum deinceps ſingulae legiones. Livius. A. F. Vinetus interſerit poſt *vicerunt*, haecce: *ſub jugum miſerunt*. Gloſſema autem videtur, cum nec interpolata Veneta agnoſcat, nec Pariſienſis, neque Schonovii imitator, Merula. CELL. In nonnullis tamen Edd. vetuſtis & Codd. MSS. Noſtris ſervantur illa verba. Nec mirum, ſi e Livio haec hauſerit Eutropius. (L. IX. c. 6.) *Primi conſules prope ſeminudi ſub jugum miſſi: tum, ut quisque gradu proximus erat, ita ignominiae objectus: tum deinceps ſingulae legiones.* quin veroſimile eſt, ab ipſo Eutropio profecta eſſe, quia reſpicit ad Papirii Conſulis factum, qui par pari referens devictos Samnitas eodem anno etiam ſub jugum miſit. *Septem millia eorum ſub jugum miſſa* &c. ut ſubdit Auctor. VERHEYK.

Pax tamen] Cum Samnitibus. GLAR. Quae inde pax Caudina dicta. *Liv.* IX. 12. CELL.

Pax tamen a ſenatu] Deditione Conſulum, qui injuſſu populi pacem fecerant. Adi Liv. IX. 7. & 8. A. F.

Soluta eſt,] Non eſt accepta. GLAR.

Cum ipſis] Legionibus. GLAR.

Propter neceſſitatem] Quia commeatus defuit. GLAR.

Facta fuerat.] Injuſſu populi. GLAR.

Samnites victi] Ad Luceriam, Samnitium oppidum, an. 434. Liv. *lib.* IX. GLAR.

A L. Papirio Conſule:] Scribit Livius obſcurum eſſe, Papiriusne Curſor eo anno Conſul fuerit, an Magiſter equitum, Lucio Cornelio Dictatore. Adi illum IX. XV. A. F.

Septem millia ſub jugum] Septem millia militum ſub jugum miſſi, praedaque ingens Luceriae capta, receptis omnibus ſignis armisque, quae ad Caudium amiſerant, & quod

pirius de Samnitibus triumphavit. Eo tempore Appius Claudius cenſor aquam Claudiam [q] induxit, & viam Appiam ſtravit. Samnites, reparato bello, Q. Fabium Maximum vicerunt, tribus millibus homi-

VARIAE LECTIONES.

q *Romae* addit Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

quod omnia ſuperabat gaudia, equitibus recuperatis, quos pignora pacis cuſtodiendos Luceriam Samnites dederant. Ipſe Pontius Herennii filius Samnitium imperator, ut expiaret Conſulum ignominiam, ſub jugum cum caeteris eſt miſſus. Livius ibidem. A. F.

Eo tempore] An. 443. novem annis poſtea. GLAR. VIII. annis poſt Papirii de Samnitibus triumphum. Coſſ. M. Valerio Maximo & Decio Mure. A. F.

Appius Claudius] Libro II. de Origine Juris, dicitur Centummanus appellatus, Appiamque viam ſtraviſſe, & aquam Claudiam induxiſſe. Centummanus tamen, ſive Centumalus, apud alios non Claudiorum, ſed Fulviorum cognomen eſt: ut ibi cum ex aliis, tum ex Eutropio adnotat Cujacius. SYLB.

Aquam Claudiam] App. Claudii cenſura nobilis, inſita pertinacia ejus familiae (ſolus enim cenſuram geſſit) invidioſam Senatus lectionem fecit. Eodem authore, Poticia gens, cujus ad aram maximam Herculis familiare ſacerdotium fuerat, ſervos publicos, miniſterii delegandi cauſa, ſolemnia ejus ſacra docuerat. Unde tota Poticiorum gens XII. familiae, intra annum extincta cum ſtirpe, & Appius Caecus, memori Deum ira, inquit Livius. Haec hactenus ex *lib.* IX. Livii. Ex X. nullum verbum huc poſuit Eutropius. proinde quae ſequuntur, ſecunda Livii Decade ſunt tractata. GLAR. *Cenſura clara eo anno Appii Claudii & C. Plautii fuit. Memoriae tamen felicioris ad poſteros nomen Appii, quod viam munivit & aquam in Urbem induxit, eaque unus perfecit.* Liv. IX. 29. Via a porta Capena uſque ad Capuam munita. Aqua ab Aniene in Urbem deducta. A. F. Aquae ductum XI. milliarium condidit, quo aqua in urbem derivaretur. Et hic primus fuit ex mirandis Romae aquae ductibus. Lipſius de Magnit. Rom. L. 3. 11. Aquam *Appiam* Frontinus vocat principio libri de Aquae ductibus. & ab alia Claudia diſtinguit. CELLAR. Praeter Noſtrum etiam Pomponium JCtum L. 2. §. 36. ff. de Orig. Jur. aquam, quam Ap. Claudius in urbem induxit, *Claudiam* vocaſſe monet Drakenb. ad Liv. Epit. IX. quum potius *Appia* vocabatur, ut diſtingueretur ab aqua Claudia, quam Cajus Caeſar, qui Tiberio ſucceſſit, inchoavit, & Claudius Imperator abſolvit. unde libenter ex Frontino de Aquaed. I. 5. &c. *Appiam* legeret Schottus ad Vict. V. I. 34. pro *Anienem*. VERH.

Viam Appiam] Quae Roma Capuam ducebat. Stupendum viae decus deſcripſit Procopius L. I. Goth. c. 14. CELLAR.

Samnites, reparato bello,] Haec facta ſunt decimooctavo poſt Appii cenſuram: interea autem tria memorabilia bella fuere, Hetruſcum, Samniticum, & Gallicum. in quorum ultimo filius Decius devovit ſe pro Romanis legionibus, non minus ſtultus quam pater. GLAR.

Q. Fabium Maximum] Gurgitem, Rutiliani filium. An. 461. GLAR. Hoc fortaſſe referendum ad annum mundi 3637. ante Ch. Nat. 311. Coſſ. L. Papirio Curſore IV. & Q. Publio Philone IV. Tunc enim ad Lau-

minum occiſis. Poſtea cum pater [r] ei Fabius Maximus [s] legatus datus fuiſſet, & Samnitas vicit, & plurima eorum oppida cepit. Deinde [t] P. Cornelius Rufinus, [v] Manius" Curius Dentatus, ambo COSS. contra Samnitas miſſi, ingentibus proeliis eos [w] confe-

VARIAE LECTIONES.

r *Ejus* Alii, uti & Lugd. Bat. 4. 5.

s Sic codd. plerique. Lugd. Bat. 1. *legatus ei datus f.* Alii : *legatus datus fuiſſet.* Sic Lugd. Bat. 3. *illi datus* 2. 4.

t *Poſt Cornelium* Lugd. Bat. 1.

v Lugd. Bat. 1. abeſt. *M.* L. Bat. 4. *Marcus* B. M. N. F. V. L. Bat. 2. 3. 5. Gr. HM. Sed Manium verum eſſe Curii praenomen tradunt Sigonius & Panvinius.

w *Conficere* Lugd. Bat. 1. *conficerunt* 5.

NOTAE.

Lautulas ancipiti praelio dimicatum ſcribit Livius. Non caedem, non fugam alterius partis, ſed noctem incertos victi victoresne eſſent, diremiſſe: additque idem Livius ſe inveniſſe apud quosdam adverſam eam pugnam Romanis fuiſſe, atque in ea cecidiſſe Q. Aulium Magiſtrum equitum, & eos Auctores hic ſequutus Eutropius. Verum ex Livii Epitome, & ex tabulis Capitolinis invenio Quintum Fabium Maximum Gurgitem male cum Samnitibus pugnaſſe, 21. anno poſt, nempe anno mundi 3658. & cum Senatus de removendo ab eo exercitu cogitaret, Fabius Maximus pater hanc ignominiam ſibi & filio deprecatur, ſeque filio legatum iturum pollicitus eſt, & poſtea ejus Conſulis opera filius adjutus, caeſis Samnitibus triumphavit. A. F.

Cum pater ei Fabius Maximus legatus fuiſſet] Ex Cod. Lugd. Bat. 1. *datus* recte addidit Grunerus. Conſentiunt tres alii Codd. Lugd. Bat. & Metaph. VERHEYK.

Poſtea cum pater] Meminit hujus hiſtoriae Valerius Maximus, *lib.* v. *cap.* 7. de parentum amore ac indulgentia. GLAR.

Pater ejus] Rutilianus. Al. *ei.* GLAR.

Pater ei legatus fuiſſet,] Emendatio haec eſt ex Fuldenſi: ceteri addunt *datus.* CELL.

Legatus] Florus ait, Senatum cogitaſſe de removendo filio ab exercitu, ac patrem ſe obtuliſſe legatum iturum: atque ita tum confirmatum eſſe, & viciſſe. GLAR.

Samnites vicit] Capto eorum Imperatore, quem & ſecuri percuſſit. GLAR.

Deinde] An. 463. GLAR.

Manius] Male in quibusdam Codd. MSS. & Pacanio *Marcus* ubique vocatur. Vide quae diximus ad L. IV. c. 3. Adi interim V. D. ad Victor. V. I. 33. Eadem varietas occurrit ſupra c. 14. VERHEYK.

P. Cornelius Rufinus,] De hoc Cornelio Rufino vide Valerium *lib.* II. *cap.* 4. de Cenſoria nota: & de Curio *lib.* IV. *cap.* 3. apud eundem. GLAR. Anno mundi 3660. ante Ch. Nat. 288. ab U. C. 463. A. F.

Ambo Conſules] Curium Dentatum ſolum memorat Livius Ep. XI. qui de Samnitibus triumphaverit. Conſentitque Vict. V. I. 33. & Oroſ. III. 22. ac Faſt. Triumph. VERHEYK.

fecere. Tum bellum cum Samnitibus per annos [x] novem & XL. actum [y] ſuſtulerunt; neque ullus [z] hoſtis fuit intra Italiam, qui Romanam [a] virtutem magis [b] fatigaverit.

X. Interjectis aliquot annis, iterum ſe Gallorum copiae, contra Romanos, Tuſcis Samnitibusque junxerunt: ſed cum Romam tenderent, [c] a Cn. Cornelio,

Variae Lectiones.

x XLVIII. L. LC. Lugd. Bat. 1. 2.
y *Straverunt* L. B. 2. *ſublatum eſt* Lugd. Bat. 4. 5. *ſubactum eſt* 3.
z *Hoſtium* Lugd. Bat. 5.
a *Facultatem* Lugd. Bat. 2.
b *Fatigaviſſet* Lugd. Bat. 5.
c Delent *a* Lugd. Bat. 4. 5.

Notae.

Tum bellum cum Samnitibus per annos] Haec male miſcet hic author. Livius enim lib. x. ab U. C. haec verba habet. *Anno* 458. *cum bellum Samniticum coepiſſet* 412. Sed quae de Fabiis patre ac filiis jam narrata ſunt, triennio poſt facta ſunt, ut ex numeris patet. Rebellarunt enim rurſus Samnites, ac ſaepius foederibus ictis ſtatim reciderunt, uſque ad primum bellum Punicum, annis circiter 78. Tamdiu reſtiterunt. Glar.

Bellum actum] Inſolentior φράσις, non autem veteribus prorſus ignota. Corn. Nepos in Annib. c. 8. *ſi tam in agendo bello parere voluiſſet conſiliis ejus*, &c. i. e. Boeclero interprete, *in adminiſtrando.* Ad quem locum vide quae ex Ovidio & Gratio Cynegetico adnotavimus. adde Noſtrum infra 6. 7. 1. Cellar.

Per annos novem & quadraginta.] Bellum enim Samniticum exarſit anno mundi 3611. Coſſ. M. Valerio Corvo III. & A. Cornelio Coſſo. Liv. x. 31. Vide Florum, lib. 1. cap. 16. A. F.

Per annos novem & XL.] Ita placet Robortello a Cel. Drakenb. laudato ad Liv. x. c. 31. quem vide. Annorum tamen numerus in aliis multum differt. Conſule Cel. Weſſeling. ad Diod. Sicul. L. xx. 101 Comm. ad Flor. L. 1. c. 16. ubi Oroſius, qui de more Noſtrum ſecutus eſt, hoc nomine notatur. Ceterum ſi per Codd. MSS. liceret, mallem *tractum.* quamquam fruſtra Cellario inſolentior locutio videtur *bellum actum.* dum nihil ſcriptoribus, etiam Noſtro familiarius. (vide Gronov. Obſerv. L. II. c. 3. qui plura exempla dabit.) infra c. 20. *Bellum contra Afros AGEBATUR.* L. VI. 8. *Haec* (bella) *duo Luculli AGEBANT.* Verheyk.

Magis fatigaverit.] Quam Samnites. Glar.

X. *Interjectis aliquot annis*,] VII. anno poſt confectum Samniticum bellum. A. F.

Iterum ſe Gallorum copiae,] Non ſemel Gallorum acies contra Romanos erant, ſed ſaepiuſcule, uſque ad initium ſecundi belli Punici: ſed ne tum quidem quieti, ut patet ex primo lib. III. Decados: & maxime tertio libro, quando Boji Coſ. Poſthumium occiderunt, anno 539. Glar.

A Cn. Cornelio Dolabella COS.] Hunc

nelio [d] Dolabella COS. [e] deletae ſunt.

XI. Eodem tempore Tarentinis, qui jam [f] in ultima Italia ſunt, bellum [g] indictum eſt [h] quia legatis Romanorum injuriam feciſſent. Hi Pyrrhum, Epi-

VARIAE LECTIONES.

d *Dolabello* G. L.
e *Delicti* Lugd. Bat. 1.
f *In ultima Italiae provincia* Lugd. Bat. 2. *ſunt* pro *ſiti* in 5.
g *Inductum* Lugd. Bat. 1.
h *Quare* Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

Hunc Caſſiodorus Publium pro Cn. vocat, eodem ſcilicet praenomine cum Ciceronis genero. VINET. *Pub.* Alii *Cn.* GLAR. Flor. lib. 1. cap. 13. *Omnes reliquias eorum in Etruria ad lacum Vadimonis Dolabella, delevit, ne quis extaret in ea gente qui incenſam a ſe Romanam urbem gloriaretur.* A. F. Fruſtra hic Eutropium tuentur V. D. Melius *P.* edidit Merula. *Publius* enim, ut Caſſiodoro, quem Vinetus citat, vocatur. Vid. Excerpt. Dionyſ. 711. & Pigh. ad CDLXV. male etiam Paeanio Γνάιος. VERHEYK.

Deletae ſunt.] Anno 470. apud Vadimonis lacum, inquit in ſua Epitome Florus. Is vero lacus in Tuſcia eſt, in agro Viterbienſi. GLAR.

XI. *Eodem tempore*] An. 471. GLAR. Secundo anno poſt deletos Gallos Coſſ. L. Aemilio Barbula & Q. Martio Philippo. A. F.

Tarentinis] In extremo Italiae angulo, Lacedaemoniorum opus, aptiſſimo portu. GLAR.

Jam] Id eſt, *etiam nunc*, *adhuc*. Tarentinorum enim ſedes mutata non fuit, ſed in locum coloniae Laconum, quae initio fuit, tandem poſt Annibalis bellum ſucceſſit colonia Romana. *Strabo l.* VI. *fol.* 193. *ſeq. edit. Caſaub.* CELL.

Legatis Romanorum injuriam feciſſent.] Ex theatro enim, quod mari imminet, viderant Romanas naves: atque hoſtem rati, eas deripiunt, duce eorum occiſo. Romanos inde legatos de injuria conqueſtos pulſarunt, ob id bellum iis indictum, ſed mox Samnites atque Lucani ac Brutii ad Tarentinos defecerunt. GLAR. L. Valerius cum claſſe applicabat Tarentum tanquam ad ſociam urbem & amicam, Tarentini hoſtem rati emicant, Valerium occidunt. Romani Poſthumium legatum mittunt, ut injuriam Valerio factam expoſtularet, Tarentini legatum irrident, lotio aſpergunt. Vide Florum lib. 1. cap. 18. A. F.

Injuriam feciſſent.] Pro obſcoenam, turpemque dictu contumeliam, inquit Florus. GLAR.

Hi Pyrrhum,] De Pyrrho Epirotarum rege, qui de genere Aecidarum ſe ferebat, multa Juſtinus: de ejus nativitate *lib.* XVII. Quomodo cum Romanis primum proſpere pugnaverit, *lib.* XVIII. Deinde ut Siciliam amiſerit, ac Italia expulſus fuerit, *lib.* XXIII. idem refert. Denique in XXV. *libro*, ut Macedonia potitus, amiſſo apud Spartam, filio, ipſe Argis ictu tegulae aut ſaxi perierit, copioſe deſcripſit. Florus in ſua Epitome ita ait: Bellum Tarentinum, unum quidem titulo & nomine, ſed victoria multiplex fuit. Hoc enim Campanos, Appulos atque Lucanos, & caput belli Tarentinos, idem totam Italiam, & cum iſtis omnibus Pyrrhum clariſſimum Graeciae regem, una veluti ruina pariter involvit. GLAR.

Epiri regem, contra Romanos auxilium popoſcerunt, qui ex genere Achillis originem trahebat. [i] Is mox ad Italiam venit, tumque primum Romani cum transmarino hoſte dimicaverunt. [k] Miſſus eſt contra eum conſul P. Valerius Laevinus, qui cum exploratores Pyrrhi cepiſſet, juſſit eos per caſtra duci, [l] oſtendi omnem exercitum, tumque dimitti, ut renunciarent Pyrrho, [m] quaecunque a Romanis age-

VARIAE LECTIONES.

i *Hic* Lugd. Bat. 1. *Hic autem* 2.
k *Contra eum miſſus eſt P. Valerius Laevinus conſul* Lugd. Bat. 2.
l *Omnemque exercitum eis oſtendi & ſic dimitti* Lugd. Bat. 2.
m Alii: *quae cum Romanis.* & ſic L. B. 1. 3. 5.

NOTAE.

Auxilio] Al. *auxilium.* GLAR.

Auxilium popoſcerunt] Pro vulgato *auxilio* fide Cod. Lugd. Bat. 1. ſic mutandum cenſui: quod olim fecerat Anna Fabri, ſed reliqui neglexerunt. Liv. L. I. c. 24. *Sagmina te rex poſco* & L. XXXV. c. 32. *Quum id ipſum decretum poſceret Quinctius.* ubi vid. Cel. Drakenb. Virgil. Georg. III. vſ. 456. *Meliora Deos ſedet omnia poſcens.* Lugdun. Bat. 2. legit *Pyrrhi, Epiri regis auxilium popoſcerunt.* uti Phaedro L. IV. Fab. 3. Aper *auxilium petiit hominis.* De hiſtoria conſule Plut. in V. Juſtin. L. XVIII. c. I. Pauſan. L. I. c. 12. Cicer. II. de Divin. 56. Vict. V. I. 35. Oroſ. IV. I. VERHEYK.

Qui ex genere Achillis] Paterno genere ab Achille, materno ab Hercule oriundus. Victor. p. 60. Pyrrhus Aeacidae & Phthiae filius. Phthia ejus mater e Menone Theſſalo nata. Vide Plutarch. in Pyrrho. A. F.

Cum transmarino hoſte] Graecis, Theſſalis, Epirotis, Macedonibus. GLAR.

Miſſus eſt] An. 473, GLAR.

P. Valerius Levinus] Anno mundi 3670. ante Ch. nat. 278. A. F. *Laevinus* per *ae* ſcribendum docent Sigonius & Drakenb. ad Liv. Ep. XIII. Pigh. ad A. CDLXXII. Faſt. Capitol. & Fabric. ad Oroſ. IV. c. I. male Paeanio Λεύινος pro Λαιβῖνος ut Graeci ſcribunt. vid. quos laudat Duker. ad Flor. L. I. c. 18. VERHEYK.

Qui cum exploratores Pyrrhi cepiſſet,] Exemplum eſt nimis magnae confidentiae & jactantiae, merito punitae. Fecere tamen idem alias magni viri etiam Romani. GLAR.

Juſſit per caſtra duci,] Plutarchus & alii narrant Pyrrhum non per exploratores ſuos quae in caſtris Romanorum agerentur cognoviſſe, ſed illum ipſum e ripa fluminis Siris omnia oculis ſuis hauſiſſe. A. F. & HEARN.

Quaecunque a Romanis] Vinetus ita habet: alii, *quae cum Romanis.* CELL.

Cum Romanis] Apud Romanos. Al. *quaecunque a Rom.* GLAR.

Commiſſa mox pugna,] Ad Heracleam, circa Lyrim fl. GLAR. Apud Heracleam & Campaniae fluvium Sirim. Vide Florum p. 37. & Victorem p. 61. A. F. & CELL.

Cum jam Pyrrhus fugeret,] Ab equitatu Romano victus. Florus in ſua Epitome *lib.* I. ita ait: Apud Hera-

agerentur. Commiſſa mox pugna, cum [n] jam Pyrrhus fugeret, elephantorum auxilio vicit: [o] quos incognitos Romani expaverunt. ſed nox proelio finem dedit. Laevinus tamen per noctem fugit, Pyrrhus Romanos mille octingentos cepit, [p] eosque ſummo honore tractavit; [q] occiſos ſepelivit. quos cum [r] adverſo vulnere & truci vultu, etiam mortuos jace-

VARIAE LECTIONES.

n *Jam illico Pyrrh.* V. *cum tamen* Lugd. Bat. 1.
o *Quia* Lugd. Bat. 2.
p *Et eos* Lugd. Bat. 2. 4. 5. *& ſummo* 3.
q *Occiſosque ſepeliri juſſit* Lugd. Bat. 2.
r *Atro* Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

racleam & Campaniae flum. Lyrim, Levino Coſ. prima pugna: quae tam atrox fuit, ut Ferentanae turmae praefectus invectus in regem, turbaverit, coëgeritque projectis inſignibus praelio excedere. Factum erat, niſi elephanti converſo in ſpectacula bello procurriſſent, quorum tum magnitudine, tum deformitate, ac novo colore ſimul ac odore conſternati equi, cum incognitas ſibi beluas amplius quam erant ſuſpicarentur, fugam ſtragemque late dederunt. Juſtinus libro XVII. ait hac pugna Pyrrhum vulneratum. GLAR.

Elephantorum auxilio] *Auxilium* eſt in Cod. optimae notae acſi voluiſſet librarius, auxilium elephantorum Pyrrho victoriam dediſſe, quam ab ſociis, quorum auxilia ſero venerant, exſpectaverat. De Pyrrhi autem elephantis vide Cuperum, quem Gruner. laudat. Exerc. II. de Eleph. c. 1. in Theſ. Sallengr. T. III. p. 101. &c. VERHEYK.

Quos incognitos] Elephantorum novitate turbari Romani. Victor. A. F.

Mille octingentos] Juſtinus *lib.* XVIII. ait, CC fuiſſe a Pyrrho captos. GLAR. Errat Glareanus. nam Juſtinus L. XVIII. c. 1. non dicit, CC. a Pyrrho captos, ſed hujus pugnae eventum multas civitates ſecutas ſe ei tradidiſſe, & ex ea praeda Pyrrhum cc: captivos milites Romam gratis remiſiſſe, *ut cognita virtute ejus, Romani cognoſcerent etiam liberalitatem.* De captorum atque occiſorum numero diſcrepantes inter ſe ſcriptores vide Plut. p. 394. Epitom. Liv. XIV. ibique Comment. Oroſ. IV. c. 1. Zonar. VIII. c. 2. VERH.

Summo honore] Flor. I. c. 11. *Seque ad dolos* (rex) *contulit. Nam interemptos cremavit: captivoſque indulgenter habuit, & ſine pretio reſtituit.* Hinc liquet *ſepelire* idem Noſtro eſſe, quod Floro *cremare.* quo ſenſu etiam infra occurrit L. VII. c. 8 vide hic & L. VII. Gruner. qui Veterum teſtimoniis quam plurimis haec loca inluſtrat. VERHEYK.

Occiſos ſepelivit.] Interemptos cremavit, inquit Florus. GLAR.

Quos cum adverſo vulnere] Florus in ſua Epitome. de iis viris, qui ab elephantis primo praelio oppreſſi erant, ſic ait: *Omnium vulnera in pectore, quidam hoſtibus immortui, omnium in manibus enſes, & relictae in vultibus minae, & in ipſa morte ira vivebat; quod adeo Pyrrhus miratus eſt,* ut

jacere vidiſſet, tuliſſe ad coelum manus dicitur, cum hac voce: [s] *ſe totius orbis dominum eſſe* [t] *potuiſſe, ſi tales ſibi milites contigiſſent.*

XII. [v] Poſtea Pyrrhus [w] junctis ſibi Samnitibus, Lucanis, [x] Bruttiiſque, Romam perrexit, omnia ferro [y] ignique [z] vaſtavit. Campaniam depopulatus eſt; atque [a] ad Praeneſte venit, milliario ab urbe octavodecimo. Mox terrore [b] exercitus, qui cum conſule ſequebatur, in Campaniam ſe recepit. Legati ad Pyrrhum de [c] redimendis captivis [d] miſſi, ab eo

VARIAE LECTIONES.

s Delet *ſe* Lugd. Bat. 3. *totius orbis dominum ſe* 2.
t Abeſt *potuiſſe* a Lugd. Bat. 1.
v *Poſt id* Lugd. Bat. 3. 4. *poſt idem tempus* 2.
w *Conjunctis* Lugd. Bat. 2. 3. 4.
x *Briciiſque* G. B. M. *Britiniiſque* N. *Briotiis* Lugd. Bat. 1. *Britiisque* 2. *Brutiniſque* 4.
y *Igneque* Lugd. Bat. 1.
z *Vaſtans Campaniam populatus eſt* Lugd. Bat. 2. *vaſtabat* 5. *populatus* etiam 3. 5.
a *Ad* delet Lugd. Bat. 2. *Praeneſtem* 4.
b *Percuſſus ab exercitu* Lugd. Bat. 2. *perculſus exercitus* 4.
c Deeſt L. Burd.
d Deeſt Lugd. Bat. 1. *miſſi.*

NOTAE.

ut diceret, O quam facile erat orbis imperium occupare, aut mihi Romanis militibus, aut me rege Romanis. GLAR.

Adverſo vulnere] Flor. 1. c. 17. 18. *omnium vulnera in pectore.* Livii Epit. 13. *omnia* (corpora) *verſa in hoſtem.* adde de *adverſo vulnere* Curt. 3. 11. 9. & 9. 5. 16. Juſtin. 9. 3. 10. Tacit. Hiſt. 3. 84. 5. CELL.

Truci vultu,] Omnia corpora verſa in hoſtem, inquit Florus in altera Epit. GLAR.

Se totius orbis] *Ego*, inquit, *talibus viris brevi orbem terrarum ſubigere potuiſſem.* Victor. A. F.

XII. *Lucanis, Bruttiiſque,*] Lucani & Bruttii à Samnitibus orti a Silari fluvio uſque ad fretum Siculum ſiti. A. F.

Romam perrexit,] In Livii Epit. Flor. Populabunduſque ad urbem Romam pervenit. GLAR.

Ad Praeneſte] Latii oppidum. GLAR.

Octavodecimo.] Vigeſimo lapide, inquit Flor. GLAR.

Qui cum conſule] De quo Conſule loquatur, incertum. GLAR.

Cum conſule] Conſulem hic Levinum intelligendum puto. A. F. Forſan eodem Levino, cui imperium propter cladem, quamvis ipſius culpa acceptam, non abrogatum fuerat. *Plutarch. in Pyrrho.* CELL.

Legati ad Pyrrhum de redimendis] C. Fabricius miſſus ad Pyrrhum, ut de redimendis captivis ageret, fruſtra, ut patriam deſereret, a rege tentatus eſt: inquit Florus in Livii epitome. De eodem hoc Pyrrho magnifi-

eo honorifice ſuſcepti ſunt: [e] captivos ſine pretio Romam miſit. Unum ex legatis Romanorum Fabricium ſic admiratus [f] eſt, ut, cum eum pauperem eſſe cognoviſſet, [g] quarta parte regni promiſſa, ſollicitare voluerit, ut ad ſe tranſiret; contemptuſque [h] à Fabricio eſt. [i] Quare cum Pyrrhus [k] ingenti Roma-

VARIAE LECTIONES.

e *Et* addit Lugd. Bat. 4.
f *Eſt*, *ut* deſunt Lugd. Bat. 1. *ut* deeſt 2. 3. 4. 5.
g *Ut quartam partem* Lugd. Bat. 1. *ut quarta* 2. 4. *& quarta* 3.
h *Eſt à Fabr.* Lugd. Bat. 1. 3. *que* delet 2.
i *Ob qua cum Pyrrhus legatos Romanorum ingenti admiratione teneret*, *legatum* G. *ob cum* Lugd. Bat. 2. Excidit forte *quam rem.* cujus veſtigium invenitur in 4. *Ob quam cum.* 5. ſed 3. & 5. *ob quae quum.*
k *Romanorum admiratione ingenti* Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

gnifice Cicero *lib.* 1. *Officiorum*, ex Ennio his verbis:

Nec mi aurum poſco, nec mi precium dederitis,
Nec cauponantes bellum ſed belligerantes,
Ferro non auro vitam cernamus utrique,
Voſne velit, an me regnare Hera, quidve ferat ſors,
Virtute experiamur, & hoc ſimul accipe dictum:
Quorum virtuti belli Fortuna pepercit,
Eorundem me libertati parcere certum eſt.
Dono ducite, doque volentibus cum magnis diis.

Regalis ſane, ac digna Aeacidarum gente ſententia. GLAR.

De redimendis captivis] Vetus non habet *redimendis*. VINET.

De redimendis captivis miſſi] Male *redimendis* in Cod. Burd. & Veteri Vineti deeſt. uti & *miſſi* in Lugd. Bat. 1. Epit. Livii XIII *C. Fabricius* MISSUS *ad eum a Senatu*, *ut de* REDIMENDIS *captivis ageret.* Melius tamen *Legatos* Noſter ſcripſit, nam Fabricio duo alii conſulares viri additi ſunt. vid. Dionyſ. Exc. Peireſc. p. 711. ſed de pace agenda a Pyrrho unus Cineas miſſus eſt ad Romanos. vid. Liv. Ep. & Plut. in Pyrrho. VERHEYK.

Unum ex legatis Romanorum Fabricium] C. Luſcinum. De Fabricii paupertate multi meminere authores. Valer. *lib.* IV. *cap.* 3. de Abſtinentia. Item Gellius lib. 1. cap. 14. In eo tamen diverſa Latinorum authorum eſt narratio. nam Valerius Curio ad focum ſedenti ac ligneo catino caenanti (addit Plinius junior rapas torrenti) Samnites obtuliſſe magnum auri pondus, ſcribit: ſed non recepiſſe. Gellius, Fabricio Samnites detuliſſe grandem dono pecuniam ſcribit. Valer. exprimit ſummam plane ſuſpectam. X. aeris & V. pondo argenti, totidemque ſervos. Gellius ait X. ſervos. GLAR.

Fabricium] Qui ſequenti anno Conſul fuit. A. F. C. Fabricium Luſcinum, in quo ſimilia abſtinentiae exempla notant Gellius. 1. 14. Valer. Max. 4. 3. 6. CELLAR.

Quarta parte regni promiſſa,] Quarta regni parte promiſſa ſollicitari non

manorum admiratione teneretur, legatum miſit, qui pacem aequis conditionibus [l] peteret, praecipuum virum, Cineam nomine; ita ut Pyrrhus partem Italiae, quam [m] jam armis occupaverat, obtineret.

XIII. Pax diſplicuit: [n] remandatumque Pyrrho à ſenatu eſt, eum cum Romanis, niſi ex Italia receſſiſſet, pacem habere non poſſe. Tum Romani juſſe-

VARIAE LECTIONES.

l *Petierit* Lugd. Bat. 1. & mox *Cyneam* L. Bat. 2.
m *In* Lugd. B. 1.
n *Rem. Pyrr. eſt a S.* Lugd. Bat. 3. *remandatum Pyrrho à Senatu, eum* 4.

NOTAE.

non poterat. Victor. A. F.

Sollicitare] Ad ſe allicere. GLAR. Ad ſe allicere donis & muneribus corrumpere. Conf. Nepos 4. 3. 6. Curt. 3. 5. 15. Caeſ. Gal. 6. 2. 1. CELL.

Qui pacem aequis conditionibus,] Hanc pacem diſſuaſiſſe dicitur Ap. Claudius Caecus. Extant duo Ennii verſus apud Ciceronem in Catone majore, in prima cauſa, cur ſenectus miſera videatur:

Quo vobis mentes rectae quae ſtare ſolebant,
Ante hac, dementi ſeſe flexêre ruina?

Multa alia de hoc Appio, eodem loco Cato. GLAR.

Cineam] Theſſalum hominem in aula Pyrrhi praecipuum. eloquentia praecipue valebat: ita ut ſaepe diceret Pyrrhus Cineam plures eloquentia ſua urbes cepiſſe, quam ipſe armis ceperat. Plutarchus hanc Cineae legationem recte ante Fabricii legationem ponit. Sed monendum eſt hoc nomen per *y* ſcribi debere, ita enim Pauſanias: & origo vocis notiſſima à galea ſcilicet, quam Graeci *cyneen* dicunt. A. F. & HEARN. Contra *Cineam* per *i* ſcribendum ex Plut. & Suida, qui uti hic Paeanius Κινέας ſcribunt, docet Sigon. & ex Cicerone ad Fam: L. IX. Ep. 25. & de Senect. 13. Dukerus ad Livii Ep. XIII. VERHEYK.

Partem Italiae,] Neſcio unde iſtaec Eutropius. Reliqui enim Scriptores tradunt Cyneam à Romanis tantum petiiſſe, ut captivos abſque pretio reciperent, Pyrrhi opera ad ſubigendam totam Italiam uterentur, & Tarentinis ignoſcerent. A. F. & HEARN.

Quam jam armis] Hanc lectionem recte tuetur Gruner. quia Graec. Met. ἤδη. *In* legit Cod. Lugd. Bat. 1. Sed ſcribendi ratio *ĩm* pro *jam* decepit librarium. VERHEYK.

XIII. *Diſplicuit:*] Populo Romano. GLAR. In eam inclinabant multi Senatores, ſed diſſuaſit Appius Claudius. A. F. Diſſuadente Appio Caeco, cujus acrem orationem recitat Plutarchus in Pyrrho. conf. Flor. 1. 18. 20. CELL.

Tum Romani juſſerunt captivos] Hujus Edicti nullum alibi veſtigium video. Narrat enim Plutarchus, Pyrrhum ea conditione captivos Romanis miſiſſe, ut ſi pax non conveniret, ad ſe peractis Saturnalibus redirent. Et ſtatim omnes rediiſſe, cum Senatus mortem indixiſſet, ſi quis aliter faceret. Sed fortaſſe hic loquitur Eutropius de captivis, quos Pyrrhus reddidit, poſtquam ei inſidias a medico

ſerunt [o] captivos omnes, quos Pyrrhus reddiderat, infames haberi, [p] quod armati capi potuiſſent: [q] nec ante eos ad veterem ſtatum reverti, quam [r] ſi binorum

VARIAE LECTIONES.

o *Omnes captivos* Lugd. B. 1.

p *Quod armati capi potuiſſent* G. M. N. B. V. E. Lugd. Bat. 3. *quod armati capti fuiſſent* L. Bat. 1. *qui armati capi pot.* 2. & 5. *qui cum armati capi pot.* 4.

q *Negantes* Lugd. Bat. 5.

r *Sabinorum hoſtium* Sch. & Lugd. Bat. *Sibi binorum hoſtium* Mer. Rectius *notorum* L. B. 2. 3. 4. ut ex Metaphraſte patet.

NOTAE.

eo ſtructas Fabricius patefecit. A. F. & HEARN.

Infames haberi,] Hoc de his captivis non temere apud alios reperias authores. GLAR. Male negat Vir D. apud alios de hoc edicto mentionem factam. neque ſolus Valer. Max. ut cenſet Gruner. ejus meminit L. II. c. 7. 15. Sed etiam Frontin. L. IV. c. 1. 15. Ulpian. in ff L. III. de Poſtul. Tit. 1. leg. 1. §. 5. Zonar. L. VIII. c. 24. Τοῖς δὲ αἰχμαλώτοις ἀτιμίαν τινὰ ἐν ταῖς στρατείαις ἐπέθεσαν. vide quae mox dicturi ſumus. *nec ante ad veterem ſtatum* &c. VERH.

Qui ſe armis defendere potuiſſent:] Sic vetus noſter, ex impreſſis alii, *Quod armati capi potuiſſent*: alii *Quod armati capti fuiſſent.* VINET. *Quod armati* hoc eſt, quod capi maluiſſent, quam ſtrenue mori. Al. *qui ſe armis defendere potuiſſent.* GLAR. Etiam hanc caſtigationem Burdegalenſi debemus. Vulgo: *quod armati capti fuiſſent.* CELL.

Quod armati capi potuiſſent.] Ita pro vulgato *qui ſe armis defendere potuiſſent* reſcripſit Gruner. Recte, opinor. praeëuntibus tot Codicibus MSS. vel *quod armati capti fuiſſent.* ut eſt in Cod. Lugd. 1. quem ſecutus eſt Merula. priorem tamen lectionem praefero, quia eadem locutio infra quoque occurrit L. III. c. 11. *Qui, cum armati eſſent, capi potuiſſent.* ut ſolet Eutropius in ſimili caſu iiſdem pene verbis uti. Sic ſupra c. 11. dixerat: *juſſit eos per caſtra duci oſtendique omnem exercitum, tumque dimitti.* L. III. c. 22. *circumduci per caſtra juſſit, oſtendique eis totum excercitum... tumque dimitti.* VERHEYK.

Ad veterem ſtatum] Civium Romanorum ſcilicet. A. F.

Nec ante eos ad veterem ſtatum reverti, quam ſi binorum hoſtium &c.] Fruſtra de civium Romanorum ſtatu hic agi cenſet Anna Fabri. non enim civili jure, ſed ordine militari diminuti fuerunt. Valer. Max. L. II. c. 7. 15. *Decreverunt, ut ex iis qui eque meruerant, peditum numero militarent: qui pedites fuerant, in funditorum auxilia transſcriberentur. Neve quis eorum intra caſtra tenderet, neve locum extra adſignatum vallo aut foſſa cingeret, neve tentorium ex pellibus haberet.* Frontin. Strat. L. IV. c. 1. 18. *Appii Claudii ſententia eos, qui a Pyrrho rege Epirotarum capti, & poſtea remiſſi erant, equites ad peditem redegit, pedites ad levem armaturam, omnibus extra vallum juſſis tendere.* Ceterum magna tam Codd. manu quam typis exaratorum varietas hic occurrit. eo tamen induci non poſſum, ut cum viris doctis, quos etiam hic Grunerus ſequitur, vulgata *ſibi notorum* tuear. proxime ad veram lectionem accedunt Cod. Lugd. B. 1. & Ed Schonhovii *Sabinorum* (unde Merula *ſibi binorum*) quod librarius non intellexit, illud e *ſi binorum* reſtrin-

rum hoſtium occiſorum ſpolia retuliſſent. [s] Ita legatus Pyrrhi reverſus eſt. à quo cum quaereret Pyrrhus, *qualem Romam comperiſſet*; Cineas dixit, *regum ſe patriam vidiſſe*: [t] *ſcilicet tales illic fere omnes, qualis unus Pyrrhus apud Epirum & reliquam Graeciam putaretur.* Miſſi ſunt contra Pyrrhum [v] duces P. Sulpicius & Decius [w] Mus conſules. Certamine commiſſo Pyrrhus vulneratus eſt, elephanti interfecti,

XX.

VARIAE LECTIONES.

s *Itaque* Lugd. Bat. 2. & mox *cum quaereret Rex.*

t *Scilicet illic fere omnes eſſe* Lugd. Bat. 2. 4. 5. *ſcilicet tales illic fere omnes eſſe.* 3.

v *Ducem* V. Lugd. Bat. 4.

w Deeſt LC. G. B. V. N. M. L. Vi. Fr. F. *Nummus* Lugd. Bat. 1. *Mummius* E. male. Vide Pighii Annal. T. 1. p. 434. Deeſt etiam Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5.

NOTAE.

refingens. Valer. Max. *l. d. Recurſum autem iis ad priſtinum militiae ordinem propoſuerunt. Si quis* BINA *ſpolia ex hoſtibus tuliſſet.* Frontin. *d l. Donec* BINA *hoſtium ſpolia ſinguli referrent.* Paeanius quidem a vulgatis ſtat, ſed eum in Codicem Eutropii non purum incidiſſe non uno loco patet. VERHEYK.

Notorum] Mer. *binorum.* At quoque Graecis τ̃ *δινγυαστμένων*. CELL.

A quo cum quaereret Pyrrhus,] Cyneam Pyrrho reſpondiſſe, regum urbem ſibi viſam, inquit Juſtinus *li.* XVIII. At Florus in ſua Epitome ait, legatos Pyrrho reſpondiſſe, urbem templum ſibi viſum: Senatum, regum eſſe. GLAR.

Regum ſe patriam vidiſſe:] Aliter Florus, *p.* 39. *Urbem templum ſibi viſam, Senatum regum conſeſſum.* A. F. & HEARN.

P. Sulpicius] Averrio. GLAR.

P. Sulpicius &c.] Secundam cum Pyrrho pugnam his Conſulibus tribuunt Cicero, Zonaras, Epitome Livii: Ex Plutarcho, Floro & aliis certum eſt, his Conſulibus tantum legationes ultro citroque miſſas, & ſecundam pugnam anno ſequenti ad Aſculum commiſſam. Coſſ. C. Fabricio II. & Quinto Aemilio Papo II. anno Mundi 3673. ante Ch. Nat. 276. A. F.

66. *Decius Mumius*] *Pyrrhicus* pro *Mumius* legendum. An. 474. GLAR. *Mumius*, vel *Mummius* (ut ante, etiam a Merul* editum) male in Eutropio pro *Mus* legi monet Pighius ad A. CDLXXIV. Qui de voce *Pyrrhicus*, ut maluit Glarean. etiam conſuli poteſt. VERHEYK.

Certamine] Secunda cum Pyrrho pugna. GLAR.

Certamine commiſſo] Florus I. 18. 9. *in Apulia apud Aſculum.* Oroſius IV. 1. *in Apuliae finibus.* Plutarchus, περὶ Ἄτκολον, *ad Aſculum.* At Plinio III. 13. Aſculum eſt non Apuliae, ſed *colonia Piceni nobiliſſima.* Conſentit Strabo l. v. f. 166. τὸ Ἄσκολον τὸ Πικηνὸν &c. Alterutrum ergo corrigendum eſt. Et ne conſulum nomine in Floro movearis, ſciendum, Ciceronem quoque teſtari 2. de Fin. c. 19. & 1. Tuſcul. c. 37. cum Pyrrho Decium conſulem pugnaſſe, & in proelio cecidiſſe. CELL.

Pyrrhus vulneratus eſt,] Florus in ſua Epitome ad Aſculum hanc pu-

xx. millia [x] caeſa hoſtium, & ex Romanis tantum quinque [y] millia. [z] Pyrrhus Tarentum fugatus.

XIV. Interjecto anno, contra [a] Pyrrhum Fabricius eſt miſſus, qui prius inter legatos ſollicitari non [b] potuerat, quarta regni parte promiſſa. Tum, cum vicina caſtra ipſe & rex [c] haberent, medicus Pyrrhi [d] ad eum nocte venit, promittens veneno [e] Pyrrhum occiſurum, ſi ſibi aliquid polliceretur; quem Fabri-

Variae Lectiones.

x *Hoſtium caeſa* Lugd. Bat. 2. 4. *XX caeſi* 5.
y *Millia* delent Lugd. Bat. 4. 5.
z *Pyrrhus tamen fugatus* F. *Pyrrhus Tarentum fugatus* in pleriſque libris impreſſis & MSS. ut Lugd. Bat. 1. 4. 5. & ſic Metaphraſtes. *fugatur* Lugd. Bat. 2.
a *Quem* Lugd. Bat. 2.
b Quaedam Editt. *poterat.* ut & MSS. Lugd. Bat. 2. 3. 5.
c *Haberet* Lugd. Bat. 1. 3.
d Tranſponit Lugd. Bat. 1. *noctu ad eum venit. ad Fabricium* 2.
e *Se* addunt Lugd. Bat. 1. 2. 3. 5.

Notae.

gnam factam ſcribit, Curio Fabricioque Coss. Caeterum hi duo nunquam ſimul Coss. fuere; ſed Pyrrhi bello Fabricius cum Aemilio, Curius cum Cornelio fuere Coss. Idem Florus in Livii epitome lib. XIV. ait, Pyrrhum a Curio poſtremo victum, & Italia expulſum, quod de ultima pugna intelligitur. GLAR. *Humero ſaucius*, Florus. Plutarch. brachio vulneratum dicit, qui hanc pugnam aliter narrat. A. F.

Elephanti] Non dicit, quot. GL.

Quinque millia.] Numerus ſuſpectus. GLAR.

Tarentum] Ex impreſſis pleriſque & MSS. Paeanio & Vict. V. I. 35. recte in textum recepit Gruner. quem eadem de cauſſa ſecuti ſumus. Tota autem hiſtoria a variis varie narratur. VERH.

Pyrrhus Tarentum fugatus.] Haec & ſequentia ad verbum Victor. p. 61. & 62. A. F.

XIV. *Interjecto anno*,] An. 475. GLAR.

Interjecto anno] Ab his verbis uſque ad *Tunc Rex* Aurelio c. 35. V. I. inſerta ſunt, ubi conſule V. D. VERHEYK.

Sollicitari] Corrumpi. GLAR.

Medicus Pyrrhi ad eum nocte venit,] Ita Florus & Victor. Plutarchus vero narrat, medicum cum Fabricio per epiſtolam egiſſe. A. F.

Medicus Pyrrhi] Et hic variant ſcriptores. Vid. Plut. in Pyrrho. Gell. III. c. 8. Valer. Max. VI. 5. 1. Perizon, ad Ael. quem Gron. laudat. XII. c. 33. Flor. I. 18. VERH.

Ad eum] Fabricium. GLAR.

Quem Fabricius vinctum reduci juſſit] Florus in ſecunda Epitome ait, ad Curium veniſſe medicum. At Gellius *lib.* III. *cap.* 8. ad Fabricium

Fabricius vinctum reduci juſſit ad dominum, [f] Pyrrhoque dici, quae contra caput ejus medicus ſpopondiſſet. Tunc rex admiratus [g] eum, dixiſſe fertur: *Ille eſt Fabricius, qui difficilius ab honeſtate, quam ſol a curſu ſuo averti poteſt.* Tunc rex [h] ad Siciliam profectus [i] eſt: Fabricius, [k] victis Samnitibus & Lucanis, triumphavit. [l] COSS. deinde [m] Curius Dentatus

VARIAE LECTIONES.

f *Sibique dici qualia contra caput ejus ſpopondiſſet tunc* Lugd. Bat. 2. *P. d. q. circa caput* 3. *Tum rex* 1. 4.

g Delent *eum* Lugd. Bat. 1. 3.

h *In* MSS. Lugd. Bat. 2. 3. contra morem Eutropii.

i *Eſt* delet Lugd. Bat. 4.

k *Victis Luc. & Samn.* Lugd. Bat. 1. 2. 3. 4.

l *Conſules vero* Lugd. Bat. 2. *Dein* 3.

m *Manius Cur.* in vulg. edd. *Marc. Cur.* Gr. *M. Cur.* Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

ae Aemylium veniſſe dicit Timocharem regis Pyrrhi amicum, ex Valerio Antiate. At Quadrigarium ſcribere ait Gellius, Niciam fuiſſe, familiarem: nihil de medico memorans. Eſt ibidem Epiſtola Coss. Romanorum ad regem ſcripta, ut ſibi caveat. GLAR. Varie hoc a variis recenſetur. Vide Ciceronem III. Off. c. 22. Florum I. 18. 21. & in Epitoma Livii 13. Gellium III. 8. CELL. & HEARN. • *Ambracienſem Timocharem*, cujus *filii pocula regi miniſtrarent.* Noſter cum Floro facit, qui *medicum* dixerat L. 1. 18. 21. Et Hieronymus Epiſt. 101. ad Pammachium cap. 1. *Pyrrhum, Epirotarum regem, cum in caſtris ex vulnere curaretur, medici ſui proditione interfici nefas duxit Fabricius.* CELL.

Ad dominum,] Herum ſuum Pyrrhum. GLAR.

Caput] Vita. GLAR.

Tunc rex] Vide Juſtinum lib. 23. GLAR.

Tunc rex in Siciliam] Pyrrhus imploratus a Siculis in auxilium, cum multas civitates ſubegiſſet, rex Siciliae, ſicut rex Epiri appellabatur. cum vero ab eo Itali ſocii auxilium contra Romanos peterent, ignarus quid potiſſimum faceret: relinqueret Siciliam, timebat inſtantes Carthaginenſes, non ſuccurreret Italis, omnia Romanorum fore in Italia verebatur. Decrevit itaque, cum Carthaginenſibus decernere omnibus viribus, & victis hoſtibus in Italiam trajicere. Foelix pugna effecit, ut in Italiam traduceret exercitum: verum fugere viſus, alienavit omnes Siculos, ut Siciliam tam cito amiſerit, quam facile quaeſierat. Nec in Italia foeliciore forte uſus, tertia inita cum Romanis pugna victus, turpi fuga coactus eſt Italiam relinquere Romanis. GLAR.

Tum rex in Siciliam profectus eſt;] Ut Syracuſanis opem ferret. A. F.

Samnitibus] Qui ad Pyrrhum defecerant. GLAR.

Samnitibus & Lucanis,] Qui poſt primum Romanorum infelix proelium Pyrrho acceſſerant. *Plutarch. in Pyrrho.* CELL.

COSS. deinde] Tertio anno poſt pugnam ad Aſculum, a. 478. GLAR. & A. F.

Curius

tatus & Cornelius Lentulus [n] adverſum Pyrrhum miſſi ſunt. [o] Curius contra eum pugnavit, exercitum ejus cecidit, ipſum Tarentum fugavit, caſtra cepit. Ea die [p] caeſa hoſtium XXIII. millia. [q] Curius in conſulatu triumphavit: primus Romam elephantos quatuor [r] duxit. Pyrrhus [s] etiam a Tarento mox receſſit, & apud Argos, Graeciae civitatem, occiſus eſt.

XV.

VARIAE LECTIONES.

n *Adverſus* Lugd. Bat. 2. 4.
o *Et Curius contra eum pugnavit; & exercitus* &c. Lugd. Bat. 1. *Curius contra eum exercitum ejus, ipſumque* 3.
p *Caeſa* delet Lugd. Bat. 3. *caeſi* legit 5. Sed *millia* 4. 5. reſpuunt.
q Vulgo *Dentatus Curius.*
r *Adduxit* Lugd. Bat. 2.
s *Etiam* non agnoſcit Lugd. Bat. 3

NOTAE.

Curius pugnavit,] In Lucania. A. F. Scriptore Oroſio IV. 2. *apud Lucaniam in Aruſinis campis*: quod Florus confirmat 1. 18. 11. CELL.

Exercitum ejus cecidit,] Quidam ad Beneventum, ſed Florus ſub Aruſinis, quos vocant, campis, hanc pugnam factam ſcribunt. GLAR.

XXIII millia] Oroſius L. IV. c. 2. auget numerum. *Ex his caeſa referuntur triginta tria millia.* niſi Noſtro exciderit x. quod vix crediderim, quia Paeanius τῶν πεσόντων πολεμίων ἀριθμὸς εἴκοσι ἦσαν χιλιάδες. unde ſuſpicor, Oroſium hic alium ſequi, propterea quod addit, *mille trecentos* captos eſſe, de quibus ſilet Eutropius. vid. Freinſh. ad Liv. XIV c. 32. VERHEYK.

Primus Romam elephantos] Florus de triumpho Curii: *Sed nihil libentius Populus Romanus aſpexit quam illas, quas timuerat cum turribus ſuis belluas, quae non ſine ſenſu captivitatis ſummiſſis cervicibus victores equos ſequebantur.* A. F.

Elephantos quatuor duxit.] Plinius *lib.* VIII. *cap.* 6. ait, Italiam primum elephantos vidiſſe anno urbis 478. At Romam ſeptem annis poſt, nempe triumpho M. Curii, qui Coſ. fuit anno 475. ſed proximo deinde anno triumphum duxiſſe videtur, de quo magnifice Florus in ſua Epitome, ubi de bello Tarentino his verbis concludens: Sed nihil libentius, inquit, populus Rom. aſpexit, quam illas, quas timuerat cum turribus ſuis belluas, quae non ſine ſenſu captivitatis, ſummiſſis cervicibus victores equos ſequebantur. GLAR.

Apud Argos, Graeciae civitatem, occiſus eſt.] Pyrrhus a Tarento ſtatim regnum Macedoniae invaſit, Antigonum praelio victum Argis incluſit: ſed cum oppidum expugnare nititur, ſaxo, ut Juſtinus inquit, vel tegula, ut Plutarchus, de muro jacta, occiditur. GLAR. Saxo de muris à femina, cujus filium occiſurus erat, jactato occiſus eſt. Vide apud Plutarch. Argos in Peloponneſo. A. F. Peloponneſi urbem, in qua cum Antigonum Gonatam, Macedoniae regem, obſideret, ſaxi jactu de muris occiſus eſt. Nepos. 21. 2. Juſtin. 25. 5. 1. unde eſt quod Livius 31. 7. *Argos non vetere fama ma-*

XV. [t] C. Fabio Licino, & C. Claudio Canina COSS. anno urbis conditae [v] CCCCLXI. legati [w] Ale-

VARIAE LECTIONES.

t *Gallio F. Licinio, C. Claudio Cinna Conſ.* G. *Gajo F. Licinio, C. Cannio Conſ.* M. *Gajo F. L. C. Claud. Canino Conſ.* I. C. F. V. *C. F. Luſcino, C. Cl. Canina Conſ.* HM. *C. Fabio Licinio & Claudio Canina* Lugd. Bat. 1. *Fabio Lucinio & Claudio Cannia* 4. *C. Fabio Licinio C. Claudia Cannia* 5. *C. Fab. Lucinio Gajo Cl. Cannia* 2. *C. Flaminio Lucinio, C. Cl. Caunia* 3.

v Sic Lugd. Bat. 1. 2. 3. 4. 5. alii CCCCLXXX.

NOTAE.

gis, quam morte Pyrrhi nobilitatos dixit. CELL.

XV. *C. Fabricio Luſcino, C. Claudio Cinna*] Vetus habet, *Cajo Fabio* (Cajus Fabius & hic appellatur apud Caſſiodorum) *Licinio, Cajo Claudio Cannio Coſ.* VINET. Pro C. Fabricio Luſcino & C. Claudio Cinna, Sigonius ad a. U. C. CCCCLXXX. habet C. Fabium Licinum & C. Claudium Caninam: itidemque Vin. lib. Vet. niſi quod pro *Licino & Canina* in eo ſcriptum *Licinio & Cannio:* perperam. Eandem lectionem è vetere l. MS. probat Onufrius Panvinius Comment. in Faſt. ann. CCCCLXXXI. Sicut in Graecis quoque Faſtis eſt Λικίνυ καὶ Κανίνυ. SYLB. Falſum eſt annum ab Urbe condita CCCCLXI. hos Conſules habuiſſe. Hic graviſſimum errorem eſſe exiſtimo, qui ſic corrigendus. *Cajo Fabio Luſcino, C. Claudio Canina Conſulibus anno Urbis conditae* CCCCLXXX. Ita enim ex Faſtis verum eſt. Et circa illa tempora cum Ptolemaeo Aegypti rege ſocietatem junctam ſcribit Epitome Livii. A. F. In Faſtis Cap. haec ad An. CCCCLXXX. referuntur; in quem annum tamen Caſſiodorus conſules edit, *C. Fabium & C. Claudium*, quos Vellejus libro 1. *Fabium Dorſonem*, & *Claudium Caninam* vocat. Faſti Graeci & liber Cuſpiniani *Luſcinum & Caninum*, Eutropii vulgati codices *C. Fabricium Luſcinium, C. Claudium Cinnam.* Is vero qui apud Onuphrium Panvin. fuit antiquiſſimus in membranis manuſcriptus, *Fabium Licinium & C. Claudium Caninam* edidit, quam lectionem codices etiam noſtri confirmant. Hinc Onuphrius C. Fabium in magiſtratu mortuum fuiſſe primo exiſtimavit, eique C. Fabricium ſuffectum. Nam a Caſſiodoro ordinarii tantum conſules digeruntur. Tandem autem vir doctiſſimus animadvertit, ipſum C. Fabium, qui a Paterculo *Fabius Dorſo* dicitur, in vetuſtiſſimo dicto Eutropii codice, *Fabium Licinium* corrupte pro *Licino* dictum fuiſſe. Eſt enim & Licinus Fabiorum cognomen, ut ex Tabula Capitolina anno DVIII. liquet, quem *Licinium* & Faſti Graeci, & liber Cuſpiniani mendoſe vocant, ex qua re ſuſpicatus eſt hunc quidem Fabium & *Dorſonem* appellatum fuiſſe, eumque primum *Licini* cognomen inveniſſe, cujus filium putavit M. Fabium C. F. M. N. Licinum conſulem anno DVIII. Quam ob rem neque neceſſe eſt eum in magiſtratu mortuum eſſe, neque illi C. Fabricium ſuffectum fuiſſe. Hinc ſequitur Eutropium hoc modo corrigendum eſſe: *Cajo Fabio Luſcino, C. Claudio Canina COSS. anno urbis conditae CCCCLXXX.* HEARN.

C. Fabio Licino] Sic legendum. & ita Paeanio Λικίνῳ. cui lectioni proxime accedit Lugd. Bat. 1. *Licinio.* Vide Faſt. Conſ. VERH.

Anno urbis conditae CCCCLXI.] Sic libri omnes noſtri. adjiciendi tamen anni

ʷ Alexandrini, a Ptolemaeo miſſi, Romam ˣ venere: & a Romanis amicitiam, quam petierant, obtinuerunt.

XVI. ʸ Quinto Ogulnio, C. Fabio Pictore COSS. ᶻ Pi-

VARIAE LECTIONES.

w *Alexandri* Lugd. Bat. 1.

x *Venire* Lugd. Bat. 1. & mox *petierat*: *petiverant* 2.

y *Qu. Gulone*, *Fabio Pictore* G. B. V. L. Bat. 2. 3. 4. *Quinto Culone*, *Fab. Pict.* 5. *Qu. Gallinio*, *Gajo* &c. L. N. LC. *Q. Gulinio* &c. F. *Culnio* Lugd. Bat. 1. Ex MSS. itaque hic & ſuperius repoſita vera eſt lectio.

NOTAE.

anni xx, aut minimum xix. niſi fallunt noſtrorum Chronologorum rationes. VINET. Hic eſt error ut minimum xx. annorum. Nam de uno anno non eſt contentio. Meminit autem legationis III. hujus Florus in Livii epitome *lib.* XIV. Legendum itaque 480. GLAR.

CCCCLXXX.] Sic Havercampus, Hearnius, & Grunerus male ediderunt. quia ut Vinetus & Glareanus notant XX anni deeſſent, ſi cum aliis legeretur CDLXI. quod non negamus. nam Faſti Conſ. ad A. CDLXXXI. hos conſules ponunt. Sed ab Eutropii manu non proficiſcitur, qui (ut poſt alios edidit Cellarius) A. dedit CDLXI. nec ulterius proceſſiſſe patet c. 18. unde, quamquam errat, auctori ſuum reſtituimus: quod ex Cod. Lugd. Bat. 1. non monuit Havercampus. VERH.

Ptolemaeo] Philadelpho, qui primi Ptolemaei fuit filius, tertius poſt Alexandrum. GLAR. Memorat hanc legationem etiam Livii Epitoma XIV. CELL.

XVI. *Quinctio Gulone*,] Antiquus liber hunc Galinium pro Gulone vocat. VINET. Rectius Q. Ogulnio: ut & Sigonius legit ad hunc annum, & Lud. Carrio Antiq. Lect. l. 11. c. 3. Vineti Liber Vetus habet *Q. Galinio*. Panvinii Codex Membranaceus *Q. Gulnio*: alii *Q. Oculnio* habere dicuntur. Unde etiam Vinetus cum Panvinio & Sigonio recte legendum cenſet *Q. Ogulnio*. In Graecis Faſtis ſunt tantum cognomina horum Conſulum Γάλλυ & Πίκτωρος. SYLB. Hunc Q. Ogulnium vocant Faſti, ejuſque Conſulatum notant an. Mundi 3681. ante Ch. Nat. 267. ab U. C. 484. A. F. In vetuſtiſſimo codice Eutropii penes Onuph. Panvin. literis fere majuſculis in membranis ſcripto, ita expreſſum fuit: *Quincto Gulnio*, *C. Fabio Pictore COSS.* Quapropter quum Q. Ogulnium aliquot annis poſt Dictatorem in Faſtis Capitolinis animadverterit Onuphrius, ejuſque cognomen eſſe Gallum, quod à Faſtis Graecis, libro Cuſpiniani, & Zonara refertur, non *L. Quinctium Gulonem* (Gulonis enim nullibi praeterea mentio eſt) ſed *Q. Ogulnium L. F. A. N.* in Faſtis reponendum duxit, itemque *Fabio Pictori* pro *Quinto*, *Cajum* reſtituit, ut is frater natu grandior ſit N. Fabii C. F. M. N. Pictoris in Tabulis Capitolinis deſcripti. Nam quod in Plinio dicitur libro XXXIII. *Q. Fabio COS: argentum ſignatum eſt annis quinque ante Punicum bellum primum*, pro *Q. Cajus* reſtituendum eſt, facili inter ſimiles literas calami lapſu errore exorto. Hoc Cl. Harduinus in ſua editione Plinii nitidiſſima animadvertit, & pro mente Onuphrii, emendavit. Hanc item ſententiam amplectitur Sigon. in Com. ad Faſt. ad an. CDLXXXIV. nec non Hub. Goltzius, in Gr. & Rom. Antiq. mon. e num. erui. Caete-

[z] Picentes bellum commovere, & ab inſequentibus COSS. P. Sempronio, Appio Claudio, victi ſunt; & de his triumphatum eſt. Conditae a Romanis civitates, [a] Ariminum in Gallia, & Beneventum in Samnio.

XVII.

VARIAE LECTIONES.

z A *Picentes* uſque ad *P. Sempronio* omnia deſunt Lugd. Bat. 2.
a *Ariminus* LC. G. B. N. M. L. Lugd. Bat. 1. 3. 4. Gr. *conditae ſunt* Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

rum obſervandum eſt ſaepe in antiquiſſimis nummis pro G. litera C. ſcribi: ut in Ogulnii numero *OCUL. CAL.* pro *OGUL. GAL.* Legimus etiam *CULO*, *CALBA*, *CURGES*, *CLICIA*, *CLABRIO*, &c. pro *GULO*, *GALBA*, *GURGES*, *GLICIA*, *GLABRIO*. Ideoque in Eutropii Manuſcripto exemplari (à Pighio laudato Tom. I. p. 450.) Monaſterii S. Amandi in Belgica, quod vir eruditiſſimus Jo. Cauchius Ultrajectenſis contulit, ſcriptum fuit, *Quinto CULNEO*, *C. Fabio COSS.* pro *Quinto GULNEO*, &c. quod ſatis probat, in Eutropio reponendum eſſe *Q. Ogulnio*, *Q. Fabio Pict. COSS.* HEARN.

[y] *L. Quintio Gulone*, *C. Fabio Pictore COSS.*] Gulonis & Pictoris meminit Plinius *lib.* XXXIII. *cap.* 3. ubi numeri exorbitant centenario in Plinii exemplaribus, ubi legitur 485. cum legendum ſit 484. Tunc enim primum argento uti coepit Roma. GLAR.

Quinto Ogulnio] Mirum in modum hic variant Codd. MSS. & Edd. Sed Merula, Cellarius, & Anna Fabri ediderunt *Quintio Gulone*, quamquam Doctiſſima Femina fatetur in Faſtis *Ogulnium* vocari. Paeanius Κόϊντον Κυλλώνιον vocat. Sed conſule Sigonium in Faſtis & Carrionem Antiq. Lect. in Lampade Gruteri Tom. III. p. 33. VERH.

Picentes] Agri Piceni incolae, quorum caput Aſculum fuit. Flor. I. 19. 2. CELL. Eorum regio *Picenum* intra Umbriam & littus Adriaticum, hodie *la Marche d'Ancone* eſt, & alterum Picenum poſt Campanos ad mare Tyrrhenum, avulſa particula quaedam eorum, qui ad mare Adriaticum incoluit, à Romanis illuc traducta ad Paeſtanum ſinum. De prioribus hic loquitur Eutropius. Vide Flor. pag. 40. A. F.

P. Sempronio,] De Sempronio duce meminit Flor. in ſua Epitome *lib.* I. GLAR.

Conditae à Romanis civitates,] Deductae coloniae. GLAR.

Ariminum in Gallia,] Illa ſcilicet, quae veteribus Ciſalpina dicta eſt. Vetus autem liber habet *Ariminus.* VINET.

Ariminum] Supra Umbriam ad littus Adriaticum. A. F.

Ariminum in Gallia,] Puta, Ciſalpina, ſi terminus ponatur Rubico fluvius, aut *in Piceno* ſecundum Livii Epitomam 15. ſi cum aliis terminus ſtatuatur Aeſis fl. Vide de ambiguis his terminis Strabonem f. 157. CELL.

In Gallia] In Piceno. GLAR.

Beneventum] Ad quod oppidum tertia cum Pyrrho pugna facta eſt. GLAR. Prius dictum *Maleventum*, ſed ob obſcoenitatem nomen immutatum. A. F. Plinius III. 11. vocat coloniam Hirpinorum. Hirpini enim & Samnites confuſos fines habuere. Addit Plinius, dici Beneventum *auſpicatius mutato nomine, quae quondam appellata Maleventum:* ſcilicet a ventorum vehementia, quod Pro-

copius

XVII. [b] M. Atilio Regulo, L. [c] Junio Libone COSS. Sallentinis [d] in Apulia bellum [e] indictum eſt: captique ſunt [f] cum civitate ſimul [g] Brunduſini, & de [h] his triumphatum eſt.

XVIII.

VARIAE LECTIONES.

b *M.* deeſt in Lugd. Bat. 1. 2. 4.

c Deeſt B. *Julio* G. N. L Lugd. Bat. 2. 3. 5. *Juloli* 4. Vide Annott.

d Deſunt V. *in Appulia* legit Lugd. Bat. 2.

e *Inditum* Lugd. Bat. 4.

f Deſunt G. & Lugd. Bat. 4.

g *Brundiſini* Lugd. Bat. 1. 2. ſed 1. proximum & delet.

h *His iterum* (*denuo Romae* Lugd. Bat. 2.) *triumphatum eſt* Fr. Vi. Vide Annott.

NOTAE.

copius obſervat 1. Goth. c. 15. CELL.

XVII. *M. Attilio Regulo,*] Hic eſt, de quo omnes Romani uno ore ſcribunt, maxime vero Cicer. III. Offic. GLAR. Anno ſequenti poſt devictos Picentes. Vide Florum pag. 41. A. F.

L. Junio Libone] Vetus lib. *L. Junio Libone.* Chronologi L. Julium Libonem fere nominant. VINET. Al. *Jul.* Annus hic eſt U. C. 486. GLAR. Julium vocant Faſti. A. F. Julium vocant Faſti. Recte, ut oſtendit Pighius in Annal. Tom. I. p. 456. HEARN.

Sallentinis] Per duplex *l.* ex Cod. Lugd. Bat. pro vulgato *Salentinis* reſcripſimus, & ita Paeanius. quomodo ſcribi debere docent Viri D. ad Liv. Ep. xv. VERHEYK.

Salentinis bellum indictum eſt:] Belli primi Punici cauſa, quando Carthago ac Roma foedere continerentur, extrinſecus venit ex turpiſſima, ut fieri ſolet, occaſione. Meſſana oppidum erat Siciliae, quod Campani ſub Agathocle Siculo tyranno militantes, per vim occuparant, caeſis antiquis civibus, ac eorum bonis cum uxoribus inter ſe diviſis. Id ſceleratum exemplum legio Romana, Rhegium in praeſidium à Romanis miſſa, imitata eſt. At Romani ut primum prae negotiorum multitudine potuerunt, ulti ſuorum ſcelera, obſeſſo Rhegio, ex quatuor milibus ſoli ccc. poſt expugnationem ſuperfuere, quos Romam ductos ſecuri omnes percuſſere. Verum Mamertini (ſic enim ſe capta Meſſana nuncupabant) eandem ſimilis ſceleris poenam veriti, quidam ſe ac arcem Carthaginenſibus dedunt: quidam ad Romanos legationes miſerunt, ſe dedituros urbem. Romani primum turpe eſſe exiſtimantes, qui ſuos eodem ſcelere obnoxios trucidaſſent, opem ferre alienis, ac cum viderent Carthaginenſes omnia in Sicilia occupaturos, ni mature ipſi praeveniſſent, App. Claudium Coſ. cum exercitu mittunt, Siculos ab Syracuſis ac Carthaginienſibus tunc confoederatis defenſurum. Appius cum copia hoſtibus par non eſſet, de pace agere coepit: qua ſpreta, primum cum Hierone Syracuſanorum rege decernit. quo devicto, ac Syracuſas compulſo, Carthaginenſes invadit, ac partim occidit, partim in munitiora oppida fugere cogit, deinde Syracuſas obſidet. Haec primo anno hujus belli acta ſunt, authore Polybio libro primo. GLAR.

XVIII. Anno CCCCLXXVII. [i] cum jam clarum urbis Romae nomen eſſet, arma tamen extra Italiam mota non fuerant. Ut igitur cognoſceretur, quae copiae Romanorum eſſent, cenſus eſt habitus: [k] inventa ſunt civium capita CCXCII. millia [l] CCC XXXIV. quanquam a condita urbe nunquam [m] bella ceſ-

Variae Lectiones.

i *Ab urbe condita* addit Lugd. Bat. 4.

k *Tum* addunt Lugd. Bat. 1. 3. 4. *tunc* 2. mox *civium* delet 1.

l CCCCXXXIII. G. Lugd. Bat. 1. & in quibuſd. edd. *capita CCXCII milia & CCCXXIII.* Lugd. Bat 2. *capita* LXXXII. deleto *millia* 5.

m *Bello* Lugd. Bat. 1. 4. *belli* 3. Mox & deeſt in 2.

Notae.

Salentinis] Ad Japigium promontorium. Salentini Cretenſium coloni. A. F.

Simul Brundusini ,] Brunduſinos a Salentinis diverſos facit, quippe eos Calabriae tribuit. Brunduſium tamen Salentinorum caput vocat Florus. A. F.

Triumphatum eſt.] In exemplari etiam vetuſto Joannis Cauchii (teſte Pighio in Annal. Tom. I. p. 457.) legebatur *iterum triumphatum eſt.* Non male. Nam L. Aemilius Barbula Procoſ. anno CCCCLXXII. de Sallentinis antea triumphaverat, ut teſtantur columnae Capitolinae. Hearn.

XVIII. *Anno* CCCCLXXVII.] Etſi ita habent libri omnes, quia tamen eo anno hauddum ex Italia Pyrrhus receſſerat (receſſiſſe volunt Chronologi anno ab U. C. CCCCLXXVIII.) & primum contra Carthaginenſes bellum ſuſceptum fuiſſe traditur anno ab U. C. CCCCLXXXIX, deſiderantur & hic anni aliquot. Vinet. Decem annorum error. Nam duo anni Dionyſii ſupputatione condonari poſſunt, x. non poſſunt. Annus igitur hic fuit ab U. C. 489. Glar. In numero erratum eſſe oportet. Primus annus belli Punici fuit CCCCLXXXIX. Coſſ. Appio Claudio & Q. Fulvio. A. F. & Hearn.

CCCCLXXII.]Sic in Havercampi Editione;vitio typothetarum editum eſt. dum Codd. MSS. & Editi CCCCLXXVII. ſervant. licet erret Auctor. uti & Oroſ. IV. 6. annum ſtatuens CDXXXIII. variant quoque Codd. Livii XXX. c. 1. Faſti habent A. CDLXXXIX. Verheyk.

Cenſus eſt habitus:] Florus in Livii epitome *lib.* XVI. luſtrum Romae conditum ait, ſed poſt datam Hieroni pacem: quod factum fuit ſecundo hujus belli anno. Cenſa ſunt civium capita CCCLXXII. millia, CCXXIV. qui numeri diſtant plus 80. millibus.

372224 Florus
292334 Eutropius
80890 Differentia. Glar.

Civium capita CCXCII. millia CCC XXXIV.] In Epitomes Livianae libro quartodecimo minor eſt numerus, CCLXXI. millia, CCXXIV. Glar. Deſunt CX. ex tabulis Capitolinis quae 292224. ponunt. Tunc conditum luſtrum XXXV. A. F. Ad Epitomen illam Livii numerus hic expenditur a Sigonio & Drakenb. quibus verior, quam Epitomae numerus videtur. Ceterum hic Annam erraſſe monet ibi Vir Cl. quem con-

ceſſaſſent. Et contra Afros bellum ſuſceptum eſt primum, Appio Claudio, Q. [n] Fulvio COSS. In Sicilia [o] contra eos pugnatum eſt, & Appius Claudius de Afris & rege [p] Siciliae Hierone triumphavit.

XIX. Inſequenti [q] anno, Valerio Marco & [r] Otacilio COSS. in Sicilia a Romanis res magnae geſtae ſunt. Tauromenitani, [s] Catanenſes, & [t] praeterea quin-

VARIAE LECTIONES.

n *Fabio* B.
o *A Romanis* addit Lugd. Bat. 3. Pro *contra* 2. legit *erga*.
p *Scilicet* Lugd. Bat. 1.
q Abeſt a L. Bat. 1.
r *Atacilio* M. B. N. *Octacilio* Lugd. Bat. 1.
s *Catinenſes* Lugd. Bat. 5.
t *Praeter hos* Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

conſule. VERH.

Nunquam bella ceſſaſſent.] L. B. opt. *nunquam bello ceſſaſſent.* quaſi vellet *a bello.* HAV.

Contra Afros] Carthaginenſes. GLAR.

Ap. Claudio] Pulchro Caudice. GLAR.

Q. Fulvio] Flacco. GLAR. Oroſius perperam appellat *Fabium*. HEARN. Eundem errorem committit Pacanius. Κόϊντον Φόλβιον hic & L. III. c. 2. neque *Q.* ſed *Marcus Fulvius Flaccus* vocabatur. adi Pigh. ad A. VERHEYK.

Contra eos] Afros ac Syracuſanos Sicul. GLAR.

De Afris & Hierone] Romani Mamertinis auxilio venientes praelio ad Meſſanam vicerunt Hieronem & tertio poſt die eodem in loco Carthaginienſes. *Polyb.* 1. *f.* 5. *Gr.* CELL.

Rege Siciliae Hierone] Syracuſano, qui poſtea amiciſſimus Romanis fuit. GLAR. Syracuſis regnabat. Primo anno belli victus. Vide Florum, 48. A. F.

XIX. *Inſequenti anno, M. Valerio Max. & M. Octa.*] Hi Coſſ. cum duobus conſularibus exercitibus miſſi ſunt in Siciliam, binis legionibus civium, totidem auxiliaribus quaternum millium trecenum equitum. Horum adventu pleraeque civitates Siculorum ad Romanos defecerunt. Hiero id videns, & ipſe cum Romanis pacem fecit his conditionibus, ut captivos omnes ſine precio reſtitueret, talenta c. penderet. Sic Polyb. *lib.* 1. anno hujus belli ſecundo, quae Eutropius tertio anno facta refert. GLAR.

Inſequenti anno,] Secundo hujus belli, ab U. C. 490. GLAR.

M. Valer. Maximo] Secundum Coſ. Al. *Marco* legitur, ſed male. GLAR. Nam *Manius Valerius* vocabatur. vid. Pigh.

M. Otacilio] Craſſo Meſſala. GLAR.

In Sicilia] Apud Meſſanam. GLAR.

Tauromenitani,] Taurominium & Catana, urbes ad fretum, in orientali latere. GLAR.

Catanenſes,] Vetus lib. *Catinenſes*: ſed Catanam & Catinam, Hermolaus puto in Plinium monuit, eandem urbem eſſe Siciliae. VINET. Vin. MSS. *Catinenſes.* Sed rectius *Catanenſes*; rectius etiam *Tauromenitani*. Graece namque Κατάνη & Ταυρομένιον dicuntur iſtae civitates. SYLB.

quinquaginta civitates [v] in fidem acceptae ſunt. Tertio anno in Sicilia contra [w] Hieronem bellum [x] patratum eſt. [y] Is cum omni nobilitate Syracuſanorum pacem a Romanis impetravit, deditque argenti [z] talenta ducenta. Afri in Sicilia victi ſunt, & de his [a] ſecundo Romae triumphatum eſt.

XX.

Variae Lectiones.

v *In fide* Lugd. Bat. 1. *in fide accipiunt* 2.
w *Hieronem regem Siculorum bel.* L. G. B. N. LC. V. Fr. Vin. *Regem Sicilianum bellum* Lugd. Bat. 5. *Hieronem regem Siculorum bel. præpar.* Lugd. Bat. 3.
x *Praeparatum* Lugd. Bat. 2.
y *Sed* Lugd. Bat. 2.
z *Ducenta talenta* Lugd. Bat. 1. 2.
a *Denuo* Lugd. Bat. 2.

Notae.

Quinquaginta civitates] Civitates pluſquam ſexaginta, alii. A. F. & Hearn. Polyb. I. ſ. 6. *ἀπό τε τῶν Καρχηδονίων αἱ πλείους ἀφιστάμεναι πόλεις προσετίθεντο τοῖς Ῥωμαίοις ἀπό τε τῶν Συρακοσίων.* Cell. Polybio conſentiunt Diod. Sicul. & Plin. VIII. c. 60. Ceterum *in fide* legit Cod. L. B. 1. & ſic 2. ſemper. quod ex ſcribendi ratione *fidē* ortum videtur: quamquam a Latinitate non abhorret. *Quinam Cinaedus ille in conſpectu meo audet venire?* Phaedr. L. V. F. 1. ubi plura dabunt Scheff. & Burmann. Verh.

Tertio anno] U. C. 491. Polybius *lib.* 1. ait, hoc tertio anno Romanos per quinque menſes obſediſſe Agrigentum, ac varia fortuna luctatos, fame, peſte, ac poſtremo pugna inter Agrigentum ac Heracleam facta, in qua ſuperiores Agrigento potiti eam urbem diripuerunt. Glar. Imo hoc ſuperioribus Conſulibus factum Scriptores conſentiunt. A. F.

Paratum] Al. *praeparatum.* forte *patratum.* Glar.

Bellum patratum] Pro vulgato *paratum* recte conjecit Glareanus, & J. Waſſe (quem etiam Gruner. laudat, cui tamen nihil mutandum videtur) ad Sall. Jug. 24. hoc nomine a Cl. Dukero laudati ad Flor. L. II. c. 15. *Quadriennio* (bellum) *patratum eſt.* familiari locutione Livio, Salluſtio, Vellejo, Suetonio, aliisque, ut Vir Doctiſſ. ibi oſtendit. Aliud enim quid *parare bellum* h. e. quibusvis ſe ad bellum neceſſariis rebus inſtruere, aliud *patrare*, quod fere idem eſt, ac *conficere.* unde *patratum* & *inceptum* opponit Tacit. II. Ann. 66. *Bomilcar ſimul cupidus incepta patrandi* &c. Salluſt. Jugurth. LXX. 5. & hoc ſenſu hic capiendum eſſe liquet e ſeqq. *Is cum omni nobilitate Syrac. pacem a Romanis impetravit.* Verheyk.

Talenta ducenta.] C. eſt in Polybio. Faciunt autem 200. talenta, 120000. contonatorum. Glar. Mira locutio, ſubintelligendum *pondo.* Ita enim loquebantur. Ducenta talenta efficiunt 120000. aureos. A. F.

Afri in Sicilia victi] Anno quarto Romani etiam mari dominari volebant, ſicut Carthaginenſes, ad quam rem aedificarunt claſſem CXX. navium, C. quinqueremes, reliquas triremes. Polybius in primo. Glar.

Afri] Carthaginenſes. Glar.

Victi ſunt,] Inter Agrigentum ac Heracleam. Glar. Proelio inter

Agri-

XX. Quinto anno belli Punici, quod contra Afros agebatur, primum Romani [b] Duillio C. [c] & Cn. Cornelio [d] Aſina COSS. in mari dimicaverunt, paratis navibus roſtratis, quas Liburnas [e] vocant. Conſul Cor-

VARIAE LECTIONES.

b *Duellio* V. N. B. L. LC. Lugd. Bat. 1. *Duillo* Lugd. Bat. 2. 3. *Diulio* 4.

c *Et* delet Lugd. Bat. 4.

d *Aſena* Lugd. Bat. 1.

e *Vocarunt* Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

Agrigentum & Heracleam commiſſo. *Polyb. lib.* 1. *ſ.* 8. *Gr.* CELL.

XX. *Quinto anno*] U. C. 493. Romani cum marinarum rerum imperiti eſſent, invenerunt tamen modum, quo etiam mari dominarentur, machinis navibus inaedificatis, corvos appellabant, quibus hoſtium naves celeritate Romanos illudentes implicarentur ac colligarentur: ita tum Romani manu magis quam remis ſtrenui, in hoſtium naves inſiliebant, ac eos occidebant. Ter ita cum Hannibale Carthaginenſium tum duce pugnatum eſt. Primum non longe a Sicilia, Italico tamen littore: iterum ad Liparas, Aeoliarum inſularum (ubi alter Coſ. Cn. Corn. Aſina paulo ante captus erat) caput. ubi L. amiſit naves Hannibal memorabili pugna ſub C. Duillio Coſ. idem paulo poſt refecta claſſe in Sardiniam miſſus, ſed in quodam portu concluſus, claſſem fere omnem amiſit: elapſus tamen, cum Carthaginem veniſſet, crucifixus eſt. GLAR.

Quinto anno belli Punici,] Hunc ab incoepto bello quartum potius dicas. A. F. & HEARN.

Agebatur] Sic pro vulg. *gerebatur* reſtitui auctoritate Cod. Lugd. Bat. 1. Vide quae diximus ſupra c. 9. VERHEYK.

C. *Duillio*] Vetus liber *Duellio* ſcribit. Epitome Liviana Cneum pro Cajo habet, libro XVII. Julius Frontinus utroque modo appellat. VINET. *Duilio, Cornelioque Conſulibus, etiam mari congredi auſus eſt.* Florus. A. F.

Aſina COSS.] Legit *Aſina* etiam Florus. in Nazariano autem Flori cod. *Aſina Cornelius* appellatur; in utroque vero Palatino, & vetuſtis Jordanis libris *Sagina Cornelius*. Sed verum hujus Conſulis cognomen *Aſina*. HEARN.

Quas Liburnas vocant.] A Liburnis populis in Illyrico. A. F.

Liburnas] Longas. ita Liv. lib. 1. de ſecundo bell. Pun. GLAR. Appianus Alexandrinus *principio Illyr.* de Liburnis, Illyriorum gente, tradit, quod mare Jonium infeſtarint *ναυσὶν ὠκείαις τε καὶ κούφαις, ὅθεν ἔτι νῦν τὰ κοῦφα καὶ ὀξέα δίκροτα Λιβυρνίδας προσαγορεύουσι.* CELL. Has naves non *Liburnas* fuiſſe vocatas, docent Viri D. ad Flor. II. c. 6. ſed, ut ex Appiano a Cellario hic laudato patet, *veloces* & *leves*, quaeque antea dicebantur *triremes*, *quadriremes*, *quinqueremes* &c. ut ex Scheffero de Mil. Navali L. II. c. 2. monet Cel. Dukerus ad Flor. III. c. 9. & *l. d.* confirmat Polyb. c. 50. dicens C fuiſſe *quinqueremes* & XX. *triremes*. *Roſtratae* vocabantur a roſtris aereis.

Labitur uncta trabes, rumeis ROSTRATA per altum,

Ennii Fragm. L. VIII. unde etiam *aeratas* eidem L. VII.

Ut conferre queat ratem AERATAM. ubi & de Duillii victoria conſule Heſſel. VERHEYK.

Conſ. Cornelius fraude deceptus eſt] Poly-

Cornelius fraude deceptus eſt. [f] Duillius, commiſſo proelio [g] Carthaginienſium ducem vicit, [h] XXXI. naves cepit, [i] XIV. merſit, [k] VII. millia hoſtium cepit,

Variae Lectiones.

f *Duillus* Lugd. Bat. 2. 3. ubique.
g *Kartaginenſium* Lugd. Bat. 3. *Cartaginenſium* 1. 2.
h XXX. E. & Lugd. Bat. 1. Vide Annott.
i XIII. HM.
k Alii VIII.

Notae.

Polybius *lib.* I. de Aſinae captivitate ait, eum Liparas inſulam navigaſſe: ſed noctu ſuperveniſſe Carthaginenſes, ac in portu Romanas naves nactos, Cornelium ad deditionem coëgiſſe. Valerius Max. *lib.* VI. *cap.* II. ait, eum rurſus Coſ. factum, nempe anno 499. ſexennio poſt. Glar. Ab Annibale ſeniore evocatus tanquam in colloquium per fraudem capitur. A. F. In portu Lipares inſulae noctu a Carthaginienſibus, qui prope Panormum claſſem habebant, circumventus & ad deditionem coactus. *Polyb.* I. Cell.

Duillius, commiſſo proelio,] In Columna Roſtrata a Petro Ciaconio ſuppleta Bilios ſcribitur: quo modo etiam in Tabulis Capitolinis olim ſcriptum fuiſſe pro Duilius, quod hodie apparet, vix dubito. Nam longe aliam ſcribendi rationem fuiſſe Romanis Duilii aetate, quam ea, qua marmora Capitolina inciſa ſunt, ex Cicerone, Varrone, Feſto, Quinctiliano, & dicta Inſcriptione manifeſtum eſt. Cicero in Oratore diſerte: *Quid vero licentius, quam quod hominum etiam nomina contrahebant, quo eſſent aptiora? Nam ut duellum bellum, & duis bis, ſic* Duellium, *eum, qui Poenos claſſe devicit,* Bellium *nominaverunt, cum ſuperiores appellati eſſent ſemper* Duellii. Et Quinctil. lib. I. cap. 4. *Sed B. quoque in locum aliarum dedimus aliquando, unde* Burrhus, *&* Bruges, *&* Balaena. *Necnon eadem fecit ex* duello bellum, *unde* Duellios *quidam dicere* Bellios *auſi.* Corrupte tamen utrique: nam legendum *Duilios* & *Bilios* ex pluribus aliis locis in iiſdem libris demonſtrari poteſt, ut taceam exemplaria duo MSS. Quinctiliani, in quibus hoc ipſo loco *Duilius* eſt, aut *Vilius*, *V.* pro *B.* quae a Ciaconio memorata non obſervavit Cl. noſter Gibſonus in ſua Quinctiliani editione. Hearn.

Carthaginienſium ducem] Hannibalem. XXX. Glar. Annibalem nomine, cujus ſeptiremis, Pyrrhi regis quondam praetoria, capta fuit, & dux in ſcapham inſiliens vix effugere potuit. Vicerunt autem Romani ope machinarum, quas *κόρακας corvos* vocabant, quibus navale praelium *παραπλήσιον πεζομαχίας pedeſtri ſimile* reddebatur. *Polyb.* I. Cell.

XXXI. *naves cepit,*] Hoc Polybius dicit in ſecunda pugna. Glar. Victor XXX. *naves cepit*, XIII *merſit.* Columna roſtrata a Ciaconio ſuppleta. TRIGINTAQUE NAVES CEPIT CUM SOCIIS SEPTEMREMOSQUE DUCIS QUINREMOSQUE TRIREMES XX. DEPRESSIT. Ita edidit Ciaconius Polybium ſecutus, qui omnes naves, quas hoc praelio Carthaginienſes amiſerunt quinquaginta fuiſſe, atque ex ipſis XXX. captas tradit: unde ſuſpicatur etiam vir doctiſſimus, & hic & apud Victorem pro XIII. ſive XIV. ſcriptum fuiſſe XIX. A. F. Columna roſtrata: XXX. QUE. NAVEIS. CEPET. CUM. SOCIEIS. SEPTEMRESMOSQUE. DUCIS. QUIN-

cepit, [l] III. millia occidit: neque ulla victoria Romanis gratior fuit, quod invicti terra, jam etiam mari plurimum [m] poſſent. C. Aquilio Floro, L. Scipione COSS. Scipio Corſicam & Sardiniam [n] vaſtavit, multa millia inde captivorum [o] abduxit, triumphum egit.

XXI. L. [p] Manlio [q] Volſone, M. Atilio Regulo COSS.

Variae Lectiones.

l IIII. Lugd. B. 4. *milia* addunt L. 2.
m *Poſſint* L. B. 1.
n *Vicit* L. LC. Vi.
o *Adduxit* L. Bat.
p *Mallio* L. B. 2. 4. 5.
q *Vulſone* L. B. 1. 4. *Vulſcone* 2.

Notae.

QUINRESMOSQUE. TRIRESMOSQUE. NAVEIS. XX. DEPRESSET. Ita edidit Ciaconius Polybium ſecutus, qui omnes naves, quas hoc proelio Carthaginienſes amiſerunt quinquaginta fuiſſe, atque ex ipſis XXX. captas. cum navalibus ſociis, & praeterea ſeptiremem ipſius ducis in Duillii poteſtatem veniſſe tradit. Verba ejus ſunt: Διὸ καὶ τριάκοντα μὲν τὰς πρώτας συμβαλλούσας ναῦς αὐτάνδρους ἀπέβαλον, σὺν αἷς ἐγένετο αἰχμάλωτον καὶ τὸ τοῦ στρατηγοῦ πλοῖον. Et poſt pauca: Τέλος ἐγκλίναντες ἔφυγον οἱ Καρχηδόνιοι πεντήκοντα ναῦς ἀποβαλόντες. Oroſius XXXI. naves captas fuiſſe dicit, & XIII. merſas; ſed Ciaconius Polybium potius ſequitur, ſuſpicaturque tam apud Eutropium quam Oroſium pro *XIII.* ſive *XIV.* ſcriptum fuiſſe *XIX.* Hearn.

III.] Intellige *millia*, quam vocem elegantius Vinetus abjecit, quam alii aſſumunt. Cell.

III. millia occidit] Male hic Viri D. Vinetum ſecuti *millia* abjecerunt. E Cod. Lugd. Bat. 1. recte addidit Merula. Et ſic 2. Paeanius etiam agnoſcit. Ἑπτὰ δὲ χιλιάδας αἰχμαλώτων.... τρεῖς δὲ διέφθειρε χιλιάδας. & quamquam elegantius abeſſe poſſet, ejicere non auſim contra MSS. optimae notae, propterea quod ab ejusmodi pleonasmis minime abhorret Eutropius. Verheyk.

Jam etiam] Poſt Duillii victoriam. Glar.

C. Aquilio Floro,] Anno mundi 3691. ante Ch. Nat. 257. ab U. C. 493. A. F.

C. Aquilio Floro, L. Scipione COSS.]. An 494. Polybius *lib.* 1. refert, Anno 7. pugnatum acriter mari apud Tyndaritanos. Coſ. Rom. Au. Attilius, decem navibus male mulctatis, vix evaſit. Sed deinde Carthaginienſes decem amiſerunt captas, octo ſubmerſas. multa etiam terra ab eo acta referuntur, maxime vero quod M. Calpurnii tribuni mil. virtute evaſerit. Glar.

Corſicam & Sardiniam] Polybius *lib.* 1. ait. Hoc anno nihil dignum memoria in Sicilia geſtum, at Florus & Valerius: ille *lib* XVII. in Livii Epitome, hic *lib.* V. *cap.* 1. manifeſte fatentur, in Sardinia pugnaſſe Scipionem cum Poenis, ac ante Olbiam Hannonem occidiſſe. Glar.

XXI. *Manlio Volſone*,] *Vulſoni* antiquus liber, *u* pro *o* in prima ſyllaba. Pro Manlio tamen hoc, invenies apud Caſſiodorum & alios Chro-

COSS. [r] bellum in [s] Africam tranſlatum eſt: contra Hamilcarem, [t] Carthaginienſium ducem, in mari pugnatum, [v] victusque eſt [w]. nam perditis [x] LXIV. navibus, retro [y] ſe recepit: Romani [z] XXII. amiſerunt. Sed cum in Africam tranſiſſent: primam Clypeam Africae civitatem in [a] deditionem acceperunt. Conſules uſque ad Carthaginem proceſſerunt:

VARIAE LECTIONES.

r Delet L. B. 5.
s *Africa* L. B. 4.
t *Carthaginenſium* L. B. 1. ſemper.
v *Victus* L. B. 2.
w *Amilcar* addit L. B. 2.
x LXIII. tantum ponit Polybius. & Lugd. Bat. 1. LXIV. 4.
y *Suſcepit* L. B. 4.
z XXIV. Polyb. XX. LC. L. XXI. Lugd. Bat.
a *Ditionem* Lugd. Bat. 1. *dedicationem* 2. ſemper.

NOTAE.

Chronologos, Cn. Cornelium Blaeſum hoc anno: & annis poſt ſeptem, illum Manlium Vulſonem; cum alio, ut volunt, Attilio Regulo. VINET.

L. Manlio] Cn. Cornel. Blaeſo. An. 496. GLAR.

L. Manlio Volſone, M. Attilio Regulo] *Marco Attilio Regulo jam in Africam navigabat bellum.* Flor. anno ab U. C. 496. A. F. *Mallio* in quibusdam MSS. hic & ubique paſſim: uti & apud alios, quamquam diverſa gens eſt, ſaepe confundi ſolet. *Vulſone* & *Vulſoone* in aliis. quemadmodum *Vulſcos* dixere veteres. *Vulſculu' perdidit Anxur.* Enn. Fragm. pag. 147. vide ſupra L. 1. c. 8. VERHEYK.

Attilio Regulo] Iterum Coſ. Cum M. Attilio Regulo iterum Coſ. non L. Manlius Volſo, ſed C. Cornelius Blaeſus Coſ. fuit, anno 498. At cum C. Attilio Regulo, anno 503. Coſ. fuit Volſo. Sed ſexennio ante perierat M. Attilius. Fuere & alii in hoc errore, fortaſſis & Eutropius: quanquam ego malim codicum errorem eſſe, non auctoris. Fieri etiam poteſt, prorogato imperio, ipſi Regulo, haec acta ann. 9. hujus belli, quo L. Manlius Regulus Cos. fuit, non L. Manlius Volſo. plures certe Attilii & Manlii errorem intulere, non diſtinguentibus diligenter Coſ. nomina Romanis ſcriptoribus. GLAR.

Contra Hamilcarem,] Et Hannonem, inquit Polyb. GLAR.

In mari] Ad Lilybaeum Siciliae promont. GLAR.

In mari pugnatum,] Inter Siciliam & Africam, cum Paeni Romanos tranſfretatione prohiberent. Polyb. CELL.

LXIV.] Ita etiam Polyb. GLAR. Sexaginta tres ponit tantum Polyb. A.F.

XXII.] Polyb. XXIV. GLAR. & A.F.

Tranſiſſent:] Romani. GLAR.

Primam Clypeam] *Prima belli praemium fuit civitas Clypea.* Flor. Clypea hodie Zafaran. A. F.

Clypeam] Clypojam vetus liber: & ad Carthaginem; ſive illo usque. VINET. Opp. ad extimum angulum. e regione Siciliae. GLAR. Polybius & Dio Caſſius 1. 48. extr. Graec. *ἀσπίδα* vocant. Plinius v. 4. *Clupeam in promontorio Mercurii ſitam.* CELL.

Mul-

runt: multiſque vaſtatis [b] Manlius victor Romam rediit, & [c] XXVI. millia [d] captivorum [e] reduxit. [f] Atilius Regulus in Africa remanſit. Is contra Afros aciem inſtruxit: contra tres Carthaginienſium [g] duces dimicans victor fuit: [h] XVIII. millia hoſtium cecidit, quinque millia cum [i] XVIII. elephantis cepit: [k] LXXIV. civitates in fidem accepit. Tum [l] victi [m] Carthaginienſes pacem a Romanis

VARIAE LECTIONES.

b *Mallius* L. B. 2. 4. 5.
c CCXXVI. L. B. 1. ſed 4. delet *millia* & mox.
d *Captivorum cum ingentibus ſpoliis red.* V. HM.
e *Duxit* Lugd. Bat.
f *Atilius* L. B. 2. Alii & Vulg. *Attilius*.
g *Duces Aſdrubales duos & Amilcarem.* V. HM.
h XX. LC. VI. Lugd. Bat. 1. XVII. 4. *decem & octo* 3. & mox.
i Alii perperam VIII. Et ſic cod. Fuld. XVII. L. B. 2.
k LXXIII. Lugd. Bat. Fr. Vi. LXXXII. HM. In V. voces iſtae: LXXIV. *civitates in fidem accepit* deſiderantur.
l *Viginti* L. B. 3.
m *Carthaginenſium* L. B. 1. ſemper. *Kartaginenſium* 3. ubique.

NOTAE.

Multiſque vaſtatis] Trecenta amplius caſtella, inquit Flor. XXVII.) ſupra XXI. Polyb. GLAR.

Multiſque vaſtatis] *Oppidis* fide Codd. MSS. LC. & Lugd. Bat. 1. 4. 5. G. N. B. F. delevi; praeter enim oppida, vicos, & caſtella, etiam Africam ac Carthaginienſium ditionem longe lateque vaſtarunt. Paeanius recte. Πᾶν δὲ ὃ διῆλθον ἐκπορθήσαντες ἐχειρώσαντο. VERHEYK.

Contra tres] Haſdrubalem, Boſtarum, & Hamilcarem, inquit Polyb. libro I. Facta autem eſt haec pugna ad Adim opp. ut ait Polyb. GLAR. & CELL.

Tres Carthaginienſium duces] Hannibalem, Hannonem & Amilcarem vel Aſdrubalem. A. F.

Cum XVIII. elephantis] Alii VIII. A. F. Aliter hunc locum ex ſuo Eutropio affert Fabricius ad Oroſ. Lib. IV. c. 8. (qui ſeptemdecim millia caeſa tradit) *X & IX millia hoſtium cecidit.* Nullus tamen Cod. e Noſtris neque Hearnei numerum, quem hic invenimus, ſuperat. quemadmodum etiam Paeanio. ὀκτὼ καὶ δέκα. Sed de his Polybius & Florus nullam mentionem faciunt, niſi quod poſterior magnam vim juventutis, ducesque ipſos aut captos, aut in vincula conjectos, tradat. *Decem & octo* habet Cod. L. B. 3. hic & mox. *decem & octo elephantis.* ubi & Oroſius *d. l.* Et ita ſcribendum eſſe, non *octodecim*, poſt alios docet Cl. Dukerus ad Florum L. II. c. 6. ubi vide, quos laudat. Sic *decem & novem* Livio L. XL. c. 40. Aurelius autem caeſorum numerum ad *ducenta millia* auxit, V. I. c. 40. ubi vide Comment. De Elephantis iterum conſule Gisb. Cuperum Diſſert. ſuperius laudata. VERH.

LXXIV. civitates] Oroſius L. IV.

c. 8.

nis petierunt: quam [n] cum Regulus nollet niſi duriſſimis conditionibus dare, [o] Afri auxilium a Lacedaemoniis petierunt: [p] & duce Xanthippo, qui a Lacedaemoniis miſſus fuerat, Romanorum dux Regulus victus eſt ultima pernicie. Nam duo millia [q] tantum ex omni Romano exercitu [r] refugerunt; [s] quingenti cum imperatore Regulo capti ſunt: XXX.

Variae Lectiones.

n *Quod* L. B. 3.

o *Per Africam* L. Bat. 1. *a Lac. aux.* L. B. 4.

p *Et Dux adhuc & rex Xantippus: qui a Lacedaemoniis miſſus illi praefuit bello, cujus & victor fuit. Romanorum dux Regulus victus eſt* V. *& a duce* L. B. 2. 4.

q *Tantum hominum* L. Bat. 1.

r Deeſt F. Al. *remanſerunt.*

s *Quingenti capti* Lugd. B. 1. *Quingenti* 3. G. B. N. M. F. V. Gr. HM. Et ſic Polyb. Sed hinc uſque ad *XXX. millia* delet L. B. 4. vulg. *quindecim millia ... capta.*

Notae.

c. 8. dicit LXXXII. At Agr. Vict. V. I. c. 40. numerum ad *ducenta* auget. ſed vide ibi Comm. Cellarius in utraque Editione ſua, uti & Fabri filia LXXIII. quum tamen & Metaph. Ἑβδομήκοντα καὶ τέσσαρας. Verheyk.

Tum victi] Poſt pugnam ad Adim. Glar.

Pacem a Romanis petierunt:] Quidam ajunt ab ipſo Regulo pacem eis oblatam, ne alius in ejus belli gloriam veniret, ſed ob duriores conditiones repudiatam. A. F. & Hearn.

Quam cum Regulus nollet niſi duriſſimis conditionibus] De M. Attilio Regulo longe aliter author graecus Polybius quam Latini authores. Quanquam locum de conditionibus inter Regulum ac Carthaginenſes primum tractatis, in Polybio maſe verſum puto. In hoc tamen diſcrepat cum Latinis, quod Regulum dicat parum memorem fuiſſe humanarum calamitatum ac fortunarum, nimis duras conditiones Carthaginienſibus obtuliſſe, nec a pertinaci propoſito flecti potuiſſe. Unde coactos Carthaginienſes circumſpicere alia auxilia. Redierunt autem iis diebus Carthaginem milites Graeci, & in iis Xantippus quidam Lacedaemonius, rei militaris peritiſſimus, qui plane aſſeveravit, ducum ignavia Carthaginienſibus cladem hanc contigiſſe: qua voce audita, Carthaginenſes rogare virum, ut trepidis rebus ſuccurreret. quod ille intrepide fecit, inſignique pugna Romanum exercitum vicit. cum D. equitibus fugiens Regulus, cum antea miſereri nollet, ipſe in miſeriam venit. Polyb. Glar.

Et duce Xanthippo] Non ſolo, ſed quem στρατιῶται πλεῖστοι, *mercenarii multi*, in Graecia conducti, ſequebantur. Polyb. I. 32. Cell.

Qui a Lacedaemoniis] Imo cum aliis militibus Graecis in Africam venerat. Glar.

A Lacedaemoniis] Hoc Polyb. non habet. Glar.

Nam duo millia] Hoc etiam Polyb. Glar.

Refugerunt;] Clypeam, εἰς τὴν Ἀσπίδα. & quidem παραδόξως, aegre

XXX. millia [t] occiſi: Regulus ipſe in catenas [v] conjectus.

XXII. [w] M. Aemilio Paullo, Servio [x] Fulvio [y] Nobiliore COSS. [z] ambo Romani conſules [a] ad Africam profecti ſunt cum trecentarum navium [b] claſſe: primum Afros navali certamine ſuperant. Aemi-

VARIAE LECTIONES.

t *Occiſa* Lugd. B. 1. & 4. *Occiſa Xantbippus illico ex Africa migravit in Graeciam*, *Reg.* V.
v *Conjicitur* L. B. 2.
w *Aemilius Paulus*, *Servus Fulvius* L. B. 2.
x *Fulino* L. B. 4.
y *Nobiliores* L. B. 2.
z *Romanis* addit L. B. 2.
a Delent hic *ad* L. Bat. 1. & Ed. A. F.
b In quibuſd. MSS. & impreſſis: *claſſe Clypeam petunt*, & *contra Carthaginienſes venerunt.*

NOTAE.

& *praeter opinionem.* Polyb. 1. CELL.

Quindecim millia] Polybius: πεντακόσιοι, οἱ μετὰ Μάρκου στρατηγοῦ φυγόντες, πάντες ἐζωγρήθησαν, *quingenti, cum Marco imperatore fugientes capti ſunt.* Ita pariter Metaphraſtes. CELL. & HEARN.

Quindecim millia] Miror, unde poſt alios haec Merula contra Cod. optimae notae, quem alias tam diligenter ſequitur, ediderit, & poſt illum praeter Grunerum omnes reliqui. Reſpuunt G. B. N. M. F. V. Gr. HM. Cod. Lugd. Bat. 1. & 3. qui conſtanter legunt *quingenti capti.* Confirmat praeter Polybium hic a V. D. laudatum, etiam Oroſius L. IV. 9. de more Noſtrum deſcribens. *Regulus ille dux nobilis cum quingentis viris captus eſt, & in catenas conjectus.* VERHEYK.

XXX. millia] Eumdem numerum habet Oroſ. L. IV. c. 9. Sed e triginta millibus, quibus Atilius dux praeerat, paucos Aſpidem aegre confugiſſe: reliquos omnes partim occiſos partim captos tradit Appian. in Lyb. a Fabricio ad Oroſ. citatus. Ceterum perinde eſt, *occiſi*, ut quidam, an *occiſa*, ut alii Codd. praeferunt, legatur. Sed per ſyntheſin, ut Grammatici loquuntur, frequentius Noſtro eſt. Vide hic Gruner. & innumera exempla apud alios. VERHEYK.

XXII. *M. Aemilio Paulo*,] An. U. C. 498. Hic erat annus x hujus primi belli Punici: foelix rerum geſtarum initium cum foedo exitu. GLAR.

Ad Africam] *AD* pro *IN.* Sic noſter infra 2. 23. 24. & Sueton. Claud. 1. *corpus ad Urbem devectum.* CELL. *Ad* pro *in* frequentius Noſtro dici, ſupra ad c. 5. pluribus exemplis oſtendimus. *Ad* tamen delet Lugd. Bat. 1. (hic & ſeq cap.) & Ed. Annae F. atque ita ſaepius a nominibus regionum abeſſe praepoſitiones, pluribus demonſtravit Cel. Perizon. ad Sanctii Minerv. L. IV. c. 6. 1. 2. 3. VERHEYK.

Cum trecentarum] Et L. inquit Polyb. GLAR. Vineto duce abjecimus ſuperflua verba: *Clypeam petunt*, & *contra Carthaginienſes venerunt.* CELL.

Aemilius conſul [c] CIV. naves hoſtium demerſit: XXX. cum pugnatoribus cepit: [d] XV. millia hoſtium aut occidit, aut cepit; [e] militem ſuum ingenti praeda ditavit. Et ſubacta Africa tum fuiſſet, niſi [f] tanta fames fuiſſet, ut diutius [g] exſpectare exercitus non poſſet. Conſules cum [h] victrici claſſe redeuntes, circa Siciliam naufragium paſſi ſunt: & tanta tempeſtas fuit, ut ex quadringentis [i] ſexaginta quatuor

Variae Lectiones.

c *CIII.* Lugd. Bat. 1. *C. & IIII.* 4. 5.
d *Quintum decimum* L. B. 2. *quinque* S. B.
e *Milites ſuos* L. B. 4.
f *Quod tanta fames erat* L. Bat. 1. *niſi quaſi* 2. *niſi quod erat* 4. 5.
g *Exercitus exſpectari* L. B. 4.
h *Victrice* L. B. 1.
i LXXXIV. *navibus* LC. LX. *navibus* S. G. B. V. HM. LXIX. *navibus* N. M. CCCCLX. *navibus* L. B. 4. ſed 2. & 5. delent *ſexaginta.*

Notae.

Primum] Primo impetu, vix Africam ingreſſi, *περὶ τὴν Ἑρμαίαν, ad Mercurii promontorium.* Polyb. Cell.

Primum Afros] Obvios, non longe a Mercurii promontorio. Glar.

Quatuor naves] Quatuordecim Polyb. Glar.

Centum & quatuor naves hoſtium demerſit:] Quidam tradunt cum centum quatuordecim naves cepiſſe. Vide infra. A. F. & Hearn.

CIV.] Auget numerum Polybius, *ἑκατὸν δεκατέσσαρας.* Cell. Alii aliter. Vide Diod. Sicul. Ecl. xxiii. & Oroſ. L. iv. c. 9.

Triginta] Hoc non habet Polyb. Cell.

Niſi tanta fames] Et hanc cauſam obticet Polyb. Cell. Ex Cod. MS. Lugd. 1. (cui alii conſentiunt) Eutropium ſcripſiſſe *niſi quod* ſuſpicatur Gruner. pro *quod ſi non.* nec diſplicet. Quae vero Auctor hic ſcribit, apud alios fruſtra quaeſivimus. Verheyk.

Niſi tanta fames fuiſſet,] Haec Merula Ahi: *niſi quod tanta fames erat.* Cell.

Expectare] manere in Africa. Glar.

Conſules cum victrici claſſe redeuntes,] Florus in Livii Epitome *lib.* xviii. Res deinde a ducibus Romanis omnibus terra marique proſpere geſtas, deformavere naufragia claſſium. Glar.

Redeuntes,] in Siciliam. Glar.

Circa Siciliam] Non procul a Camarina urbe. Polyb. Glar. *Προσμίξαντες τῇ τῶν Καμαριναίων χώρᾳ. non procul a Camarina urbe.* Polyb Cell.

Naufragium paſſi ſunt:] Polybius ait, non tam fortunae culpa hoc naufragium accidiſſe, quam Coſſ. temeritate. admoniti enim a nautis, ut illo tempore caverent Siciliae orientale latus, illi elati victoria, & ſpe aliquot oppidorum capiendorum, nihil non ſuae foelicitati ceſſurum rati in maximas calamitates & ſe & ſuos involverunt. Glar.

Ex quadringentis] Hoc ita etiam Polyb.

tuor navibus, [k] octoginta ſervari [l] vix potuerint. Neque ullo tempore tanta maritima tempeſtas audita eſt. Romani tamen [m] ſtatim [n] ducentas naves reparaverunt, neque in aliquo animus his infractus fuit.

XXIII. Cn. [o] Servilius Caepio, & C. Sempronius [p] Blaeſus COSS. cum ducentis [q] ſexaginta navibus

VARIAE LECTIONES.

k XC. G. *octuaginta* L. B. 4.
l Delent L. B. 1. 2. 4.
m Delet L. B. 4.
n *Et naves* pro *ducentas* L. Bat. 1.
o *Scrvius* V. *Serv. Caep. C. Semp.* deleto & L. B. 2. *Caepio & Semp.* 4. *Caepioque Sem.* 5. *Scipio* 3.
p *Blaeſes* L. B. 1.
q LII. L. B. 5.

NOTAE.

Polyb. GLAR. Supra dicit, Conſules cum trecentarum navium claſſe in Africam navigaſſe, & in pugna 30 tantum cepiſſe, unde igitur hic in reditu quadringentae illae ſexaginta quatuor? A. F. & HEARN. Polyb. L. I. c. 36. ait e navibus CCCLXIV. tantum LXXX. remanſiſſe; ſed numerum minuit Oroſ. L. IV. c. 9. At Diod. Sicul. nimium quantum auget, e quo tamen ſcrupulus, ad quem offendunt Anna F. & Hearne, tollitur; dum ex eo colligere licet, naves, quas ſuperius memoratas vidimus, longas fuiſſe, & his poſtea onerarias, aliaque navigia, ut Polybius addit, acceſſiſſe, quae numerum ab Auctore prolatum effecerunt. VERHEYK.

Romani tamen ſtatim] Eodem anno, etſi aliis Conſulibus. A. F.

Naves reparaverunt;] Undecimo anno Coſs. Au. Attilio & Cn. Cornelio Scipione Aſina, Panormus praecipua Carthaginenſium urbs in Sicilia a Romanis capitur, paratis ad eam rem CCC. navibus; non ducentis XX. veteribus LXXX. adjunctis, cum Carthaginienſes etiam CCXX. adornaſſent. GLAR. Polybius tamen L. I. c. 38. refert CCXX. naves a Romanis aedificatas fuiſſe. VERHEYK.

Infractus fuit.] Hic *infractus* nil aliud ſignificat, quam *fractus*, ut apud Virgilium.

——— *Torpent infractae ad praelia vires.*

Et alibi, quod notandum. A. F. Locus Virgilii hic eſt L. IX. Aen. vſ. 499. adde L. V. vſ. 784. VII. vſ. 332. XII. 1. Quorum quaedam citantur a Glareano ad Livium L. XL. c. 40. qui dubitat, quo ſenſu capiendum ſit: ſed ſimpliciter pro *fractus* ſumi debere, quam plurimis exemplis comprobavit Cel. Drakenb. VERHEYK.

XXIII. *Cn. Servilius Caepio, & C. Sempronius Blaeſus*] U. C. 500. Hic eſt annus XII. hujus belli. Quo anno Romani in Africam lati, nihil memoratu dignum geſſere: ſed bis, afflicti mari, ſemel ad Lotophagorum inſulam, quae Myrmix dicitur, non longe a parva Syrte, ubi navibus elapſi adprehenſa Sicilia, cum a Panormo in Italiam redire vellent, orta tempeſtate CL. naves amiſere. Quare Ro. S C. fecere, abſtinendum eſſe mari. At LX. naves importandi frumenti gratia, ac ad Italiae praeſidium datae ſunt. Anno XIII. nihil actum refertur a Polybio. GLAR.

bus [r] ad Africam profecti ſunt: aliquot civitates ceperunt: praedam ingentem [s] reducentes naufragium paſſi [t] ſunt. Itaque cum continuae calamitates Romanis diſplicerent, decrevit Senatus, ut a [v] maritimis proeliis recederetur, & tantum ſexaginta naves ad praeſidium Italiae ſalvae eſſent.

XXIV. L. Caecilio Metello, C. Furio [w] Pacillo COSS.

VARIAE LECTIONES.

r Hic τὸ *ad* nonnulli iterum delent, ut L. B. 1.
s *Redeuntes* L. B. 4.
t *Sunt circa Palinurum Promontorium. Itaque* V. HM.
v *Marinis* L. B. 3. & mox *recederent.*
w Vulg. *Placido*, uti & L. B. 2. 3.

NOTAE.

Naufragium paſſi ſunt.] Navium afflictionem, ad Syrtim parvam: ſed ultra Panormum, ſubmerſionem. GLAR. Prope Syrtem Minorem in brevia inciderunt: inde aegre liberati, cum domum reverterentur, *circa Palinurum Promontorium*, quòd Paulus Diaconus adjicit, aut inter Siciliam & Italiam, ut Polybius habet, tanta oppreſſi ſunt tempeſtate, ὥστε πλείω τῶν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα πλοίων ἀποβαλεῖν, *ut CL. naves amiſerint*. CELL.

Calamitates] Clades in mari. GLAR.

Ad praeſidium] Et importandi frumenti gratia. GLAR.

XXIV. *L. Caecilio Metello*,] Caecilii Metelli inter ea ſunt nomina, quae res Romanas legentibus moleſtiam exhibere ſolent, cum paſſim occurrant, nec internoſcere omnes facile poſſis. L. Caecilius Metellus Conſul ad annum urbis DII. qui primo Punico bello elephantos caepit, Pontifex Max. fuit, Dictator, magiſter equitum, quindecimvir agris dandis: cui populus Romanus tribuit, ut quoties in Senatum iret, curru veheretur ad Curiam, ob oculos incendio amiſſos, cum Palladium ex aede Veſtae ardente raperet, (ut narravit Livius *lib.* XIX.) filium habuit Q. Caecilium Metellum, illum qui orationem habuit ſupremis laudibus patris ſui Lucii Metelli. atque pater fuit (auctore Plinio *lib.* VII.) Q. Caecilii Metelli, illius feliciſſimi habiti, qui recepta Macedonia de Andriſco Pſeudophilippo dicto triumphavit, ad annum Urbis DCVII. & Macedonicus eſt cognominatus. porticus fecit Romae, turmam equeſtrium ſtatuarum in Capitolio poſuit (hoc tradit Paterculus *libro* I.) Celtiberos gentem Hiſpanam debellavit (hoc Plinius, Nepos, & L. Anneus *lib.* II.) parum abfuit, quin e ſaxo Tarpejo praecipitatus ſit. Conſul poſt multas repulſas vix fuit factus, anno urbis DCXI. Sex liberos reliquit, quorum quatuor Plutarcho de Fortuna Romanorum ſic appellantur: Primus, Q. Caecilius Metellus, qui a ſubactis Balearibus inſulis, Balearicus eſt dictus, ad annum Urbis DCXXXI. Secundus, L. Caecilius Metellus, διάδημα in ſupra citato Plutarchi libro cognominatus. ubi quidam διάδημα legiſſe videntur: qui, neſcio an is ſit, qui eidem Plutarcho in Coriolano Diadematus eſt appellatus: quem illum eſſe L. Metellum putant, qui Dalmaticus fuerit cognominatus, cum Dalmatas gentem ſub-

COSS. Metellus in [x] Sicilia Afrorum ducem, cum [y] CXXX.

VARIAE LECTIONES.

x *Siciliam* L. B. 4.

NOTAE.

ſubegiſſe Conſul cum Q. Mucio Scaevola, ad annum urbis DCXXXVII. autore Eutropio *lib.* IV. Tertius, C. Caecilius Metellus, Caprarius cognominatus, quo Conſule cum Cneo Carbone ad Urbis annum DCXL. duos quosdam Metellos fratres eodem die triumphaſſe neſcio quibus de populis, memoriae prodidit Eutropius *lib.* IV. Quartus, M. Caecilius Metellus. Haec ſunt quatuor Metelli Macedonici filiorum praenomina apud Plutarchum. Aſconius vero Pedianus, gravis autor, in orationem pro C. Cornelio, Metellum Creticum etiam Quintum vocat, eodem ſcilicet praenomine cum Metello Pio, quemadmodum in Saluſtii quoque Jugurt. & Livianae Epitomes *lib.* XCIX. ſcriptum invenimus: ut idem ſit Balearici & Cretici praenomen Quintus, cum tamen non unus idemque fuerit Balearicus & Creticus, ut diſces ex L. Annei *libro* III. *hiſtoriae Ro.* ſed tamen ambo fratres. Alii quidam Metellum Creticum vocant Lucium pro Quinto, ut Conſulum etiam catalogus habet. Quoniam autem Metellus Creticus unus fuit ex quatuor Metelli Macedonici liberis, qui patrem rogo intulerunt, isque jam tum Creticus erat, autore Plinio in eodem *lib.* VII. & Creta ſubacta triumphavit ad annum Urbis DCXC. ut putat Eutropius *lib.* VI. profecto valde ſenex vixerit Macedonicus, inter cujus conſulatum & Cretici triumphum interceſſerint anni minimum octoginta. Quare vereor, ne quid nos fallant aut librarii, aut antiqui ipſi autores. Q. Caecilii Metelli Belearici, quem inter Metelli Macedonici filios primum memoravimus, filius fuit Q. Caecilius Metellus Nepos, & ſic nepos Metelli Macedonici: qui Metellus Nepos Conſul fuit cum T. Didio, ad annum urbis DCLVI. filiumque habuit Q. Caecilium Metellum Nepotem, qui adoleſcens C. Curionem accuſavit, accuſatorem patris ſui, autore Aſconio in oratione pro Cornelio: quique Tribunus plebis Ciceronem conſulatu abeuntem prohibuit concionari, de rebus quas in eo geſſerat magiſtratu (hoc puto colliges ex iis quae extant Aſconii in orationes pro eodem Cornelio & in L. Piſonem) & fratrem habuit Q. Caecilium Metellum Celerem (de hoc Celeris cognomento Plutarchus in Romulo & Coriolano) eum, ni fallor, qui cum L. Afranio Conſul fuit anno urbis DCXCIV. cujus & Ciceronis lege literas primas libri quinti Familiarium, Q. Caecilius Metellus, qui cum Q. Hortenſio Conſul fuit anno urbis DCLXXX. dubito an idem ſit. Q. Metellus Nepos, frater Quinti Metelli Celeris, ſed eum tamen Hortenſii collegam ex Ciceronis orationibus in Verrem, ac Aſconii commentariis, certo ſcimus, fratres hos habuiſſe, L. Caecilium Metellum, qui praetor in Sicilia Verri ſucceſſit: & M. Caecilium Metellum, praetorem Urbanum: quorum Lucius neſcio an is ſit L. Caecilius Metellus, qui Tribunus plebis Caeſari rempublicam evertendi pro viribus reſtitit Romae, ad annum urbis DCCV: ut refert Plutarchus in Caeſare, Caeſar ipſe *lib.* I. *Comment. belli Civilis.* Dion *libro* XIV. & alii. L. Caecilius Metellus longe alius fuit, quem Livius *lib.* XXII. 27. & alibi memorat rempublicam deſerere voluiſſe, & Italia excedere, Annibalis metu, poſt Cannenſem cladem, ad annum urbis DXXXVIII. Q. Caecilii Metelli Numidici pater eſt Lucius, in oratione Ciceronis pro Cornelio Bal-

[y] CXXX. elephantis & magnis copiis [z] venientem, [a] ſuperavit, [b] XX. millia hoſtium [c] cecidit, [d] XXVI. [e] elephantos cepit, reliquos errantes per Numidas, quos

VARIAE LECTIONES.

y CXX. LC. L. L. B. 2. C. 3. XXX. F.
z Delet L. B. 4.
a *Apud Panormum ſuperavit* V. HM..
b CC. L.
c *Occidit* L. B. 2. & modo *millia* delet, uti & 3.
d *Sex & viginti* L. B. 1. 2. 5.
e *Elephantes* L. B. 4. 5.

NOTAE.

bo, quem L. Caecilium Metellum eſſe ſcribunt eum, qui Dalmaticus dictus ſit ſupra, ſecundus in filiis Metelli Macedonici: ſed ejus rei nullum ii citant autorem. Hic Q. Metelli Numidicus, Conſul fuit cum M. Junio Syllano, an. urbis (ut putant Chronologi) DCXLIII. quo anno Numidici cognomentum ſibi peperit, multis praeliis fuſo Jugurtha in Numidia Africae regione (hoc narravit Livius libro LXV. Salluſtius, Eutropius ac alii) Cenſor Quintium quendam ſe Tiberii Gracchi filium mentientem, in cenſum non recepit: in legem Apulejam per vim latam jurare noluit: in exilium voluntarium Rhodum & Smyrnam abiit, ad annum urbis DCLIV. (hoc Livius idem *lib.* LXIX. Plinius Nepos, & Plutarchus in Mario) Filium habuit Caecilium Metellum ideo Pium cognominatum, quod patrem Metellum Numidicum aſſiduis lachrymis & precibus ab exilio revocarit. Hic Metellus Pius bello ſociali, Marſorum ducem cecidit: Hirtulejum & Sertorium in Hiſpania oppreſſit. (Plinius, & Frontinus lib. ſecundo Strateg.) Pontifex maximus fuit, (Aſconius pro Cornelio) de cujus morte nihil mihi comperti: ſed quem tamen qui putat ſe interfeciſſe apud Livium *lib* LXXXIX. tam fallitur (quod cognoſces ſi ſequentes Livii libros legeris) quam temere quidam eum eſſe Metellum Pontificem Max. pronunciavit, qui Plinio & Valerio annos centum vixiſſe traditus ſit: quaſi nullus alius Metellus Pontifex fuerit. Q. Caecilius Metellus Scipio, qui bello civili Pompeji & Caeſaris ſe interfecit cum Catone in Africa, is in hanc familiam adoptatus fuerat: de cujus genere nos in librum ſextum. In ſtudioſorum gratiam obiter haec, quae nobis in mentem veniebant, de Metellorum genere; de quibus plura fortaſſe alias, & comperta magis, ſi quando plus otii & virium fuerit, VINET. Hic eſt annus XIV. hujus belli, ab U. C. 502. plenus gloriae Romanorum, ob Metelli victoriam. GLAR. Hi Conſules in Siciliam proficiſcuntur anno U. C. 502. verum nihil eo anno auſi ſunt, ſed anno ſequenti Metellus Proconſul Aſdrubalem ſuperavit. A. F.

Pacillo] Rectius pro *Placido*, quod ante legebatur, jam reſtituit Merula, quem eo lubentius ſecuti ſumus, quod Pighius in Faſt. ad A. DII. id ei nomen fuiſſe demonſtret. uti & Fabric. ad Oroſ. L. IV. c. 9. qui Noſtro adſentiens C. pro Cn. ut eſt apud Polyb. *l. d.* paenomen facit, quod praefert quoque Pighius. VERHEYK.

Metellus in Sicilia] Haſdubral Carthaginienſium dux, cum ſciret à tempore adverſae pugnae in Africa ſub M. Attilio Regulo factae, elephantos

quos in auxilium habebat, collegit, & Romam deduxit ingenti pompa, cum [f] CXXX. elephantorum numerus omnia itinera compleret. Poſt haec mala Carthaginienſes Regulum ducem, quem ceperant, petierunt, ut Romam proficiſceretur, & pacem a Romanis obtineret, ac permutationem captivorum faceret.

XXV. Ille Romam cum veniſſet, [g] inductus in ſena-

VARIAE LECTIONES.

f CXX. L. B. 2. L. LC. CIV. HM. XXX. F. omiſſo centenario. Gr. M. indefinite, *elephantorum magnitudo & multitudo.*
g *Et* addit L. B. 1.

NOTAE.

phantos terrori eſſe Romanis, quippe ea pugna obtritis, & quod unus duntaxat Coſ. Caecilius Panormi ſubſtiterat, dimidia exercitus parte Panormitanum agrum ingreſſus, cuncta vaſtat. Metellus ſuos intra moenia continet, donec totus Poenorum exercitus, una cum elephantis flumen urbi proximum tranſiret: ubi id factum, Metellus velociſſimum quemque militem, ſuper foſſam conſtituit: eo conſilio, ut quando à beluis vincerentur, foſſam inſilirent: inde miſſilibus cum ex foſſa tum ex muro elephantos peterent, quod cum factum eſſet, elephanti irritati in ſuos ruunt; agmina peturbant, quae Metellus alia urbis parte egreſſus, eductis una copiis, prorſus conficit, elephantiſque omnibus potitur. Haec victoria effecit, ut Romani in annum ſequentem rurſus claſſem adornarent, quae res in tertium annum jam dilata erat. GLAR.

Afrorum ducem,] Haſdrubalem. GLAR.

Venientem] Ad Panormi recuperationem. GLAR.

Superavit,] Ad moenia urbis Panormi. *Polyb.* CELL.

Per Numidas,] Opera Numidarum. GLAR. Per Numidarum ordines, quos in caſtris ſuis habebat Metellus. A. F.

In auxilium] Conducto. GLAR.

Cum CXXX,] CXX. Floro in Epit. GLAR.

CXXX.] Diſcrepant inter ſe de numero ſcriptores, uti etiam mox *XXVI elephantos cepit.* Adi Fabric. ad Oroſ. L. IV. c. 9. & quem hic laudat Grunerus, Gisb. Cuperum Diſſ. ſaepius laudata p. 115. VERHEYK.

Poſt haec mala] Hanc cladem ad Panormum. GLAR.

Poſt haec mala Carthaginienſes Regulum] Haec ſunt contra Polybii opinionem lib. I. Eſt etiam contra Livium, qui ait, Regulum ante Melli victoriam miſſum Romam, ut vides lib. XVIII. in Livii Epitome. GLAR.

Regulum petierunt, ut &c.] Inſolens dictio pro a Regulo petierunt. Sed ſic etiam Auguſtinus illo aevo locutus eſt lib. III de Civ. Dei cap. 17. & lib. IV. cap. 23. HEUMANN. V. nos ad L. III. c. 22.

XXV. *Ille Romam cum veniſſet*,] Pro hac Reguli hiſtoria, quam certatim omnes Latini ſcriptores tractant, Polybius nobis arduam Lilybaei a Romanis legionibus obſidionem, acerrima tum ad portum tum ad opera recens excitata, certamina: tandem etiam ſaevientis venti occaſione prorſus incenſa, deſcribit: ac nihilominus duraſſe Lilybaei obſidionem; fuit autem haec anno XV. hujus belli, quando claſſem repararunt contra decretum anno XII. factum. CC. autem naves à novo ſunt paratae. GLAR.

ſenatum, nihil quaſi Romanus egit: dixitque, *ſe ex illa die, qua in poteſtatem Afrorum veniſſet, Romanum* [h] *eſſe deſiiſſe.* Itaque & uxorem [i] a complexu removit, & [k] Romanis ſuaſit, ne pax cum Poenis fieret. *Illos enim fractos tot caſibus, ſpem nullam habere:* [l] *ſe tanti non eſſe, ut tot millia captivorum propter unum ſe, & ſenem, & paucos, qui ex Romanis capti fuerant,* [m] *redderentur.* Itaque obtinuit. nam Afros

Variae Lectiones.

h *Non eſſe dixiſſe* L. B. 1. 3. 4. *deſiſſe* 2.
i *Ab amplexu* L. B. 5.
k *Senatui* L. B. 1. 2. 3. 4. 5.
l *Tanti* L. Bat. quatuor, & vulg. deleto *ſe*.
m *Redderent* L. B. 2. 3. 4. 5.

Notae.

Nihil quaſi Romanus egit;] Quaſi Carthaginis potius quam Romae civis fuiſſet. A. F.

Romanum eſſe deſiiſſe.] Capitis certe diminutionem paſſus erat, de qua & ejus ſpeciebus vide praeter caeteros Sigonium. A. F.

Et uxorem] Martiam. Glar.

Uxorem a complexu removit,] Hoc graphice depingit Horatius, Od. v. lib. III.

Fertur pudicae conjugis oſculum,
Parvoſque natos, ut capitis minor,
A ſe removiſſe. &c. A. F.

Fractos tot caſibus,] Hic *fractos* eſt idem quod ſupra *infractus*, & ſic Virgilius,

——— *Fracti bello, &c.* A. F.

Virgilii locus eſt Aen. II. v. 13. Pro *caſibus* Cel. Arntzen. hic legi mavult *cladibus* ad Vict. V. I. 42. quemadmodum ſcripſit Oroſ. L. IV. c. 9. a Viro Cl. laudatus. Diſplicet Grunero, hoc nomine etiam Dukerum notanti, qui ad Flor. L. II. c. 18. locum Velleji L. II. c. 30. *caſibus adficere* eodem modo emendet, uti Curtius x. 6. *clade adficere* dixerat. Neque dubito, quin huic opinioni accedendum ſit: praeter enim quod contrarium argumenta a Grunero prolata non ſatis evincunt, dum locutionis *adficere aliquem caſibus*, ut Vellejo eſt, aliud exemplum merito deſiderat Dukerus; vox *clades* proprie de triſti belli eventu adhiberi ſolet. Livio L. III, c. 71. *Quum ſaepe bello certaſſent, multis in vicem cladibus feſſi* &c. L. IV. c. 9. *Nec ulla ſpecies, cladeſque belli abeſt.* & ejusmodi plura *l.* prius *d.* congeſſit Cl Drakenb. Sed, quia omnes Codd. tum manu tum typis exarati conſtanter *caſibus* ſervant, contra horum auctoritatem nihil mutare ſuſtineo. Verheyk.

Se tanti non eſſe] Hanc lectionem non probat Grunerus. neque ignoro, illud ſaepe pronomen elegantius abeſſe. Sueton. Caeſ. LXX. *ut ei milites eſſe confeſtim reſponderint.* quam lectionem pro *eſſe ſe* in Cod. Vindobon. Sec. Cort. praefert Cel Oudendorp. a quo vide ibi laudatos Commentarios. verum hic alia ratio videtur: quum prius de Poenis, nunc de ſe ipſo agat Regulus. certe Cod. Optimi fide, quem & Merula ſecutus eſt, addere viſum fuit. Verh.

Itaque obtinuit.] *Itaque* duae hic ſunt dictiones, adverbium ac conjunctio: pro, & *ita*, Terent. *Imo ita volo, itaque poſtulo ut fiat, Chremes*: in Andria, *act.* 3. *Scen.* 3. *Tu neſcis,*

Afros pacem petentes nullus admiſit: ipſe Carthaginem rediit: [n] offerentibuſque Romanis, [o] ut eum Romae tenerent, negavit ſe in ea urbe [p] manſurum, in qua, poſtquam Afris ſervierat, dignitatem honeſti civis habere non poſſet. Regreſſus igitur ad [q] Africam, omnibus ſuppliciis exſtinctus eſt.

XXVI. [r] P. Claudio Pulchro, [s] L. Junio COSS. Clau-

VARIAE LECTIONES.

n *Offerentibus* L. B. 3.
o *Cum* pro *ut eum* L. B. 1. 2.
p *Eſſe* addit L. B. 3.
q *Africam, circumciſis palpebris, cum uſque ad mortem cum cruciatu intolerabili ac dolore vigilaret, demum omnibus ſuppliciis exſtinctus eſt* S. G. B. N. V. HM. L. B. 2. 3. Sed 4. 5. parum diſferunt.
r *Poſt* L. B. 2. 3. 4. 5.
s *C.* alii pro *L.* vocant. vid. Pigh. II. p. 49. *Cneus* L. B. 3.

NOTAE.

neſcis. So. Non ita me dii bene ament, gni Laches: Itaque una inter nos agere aetatem liceat. In Hecyra. Alioqui eſt una dictio illativa conjunctio, accentu in prima ſyllaba, qui hic eſt in ſecunda. GLAR.

Nullus] Romanorum. GLAR.

Ipſe Carthaginem rediit;] Videtur Regulus exemplum eſſe cupidi etiam mortem oppetere, ut gloriam acquirat. GLAR.

Servierat,] Servus eſſet factus. GLAR.

Omnibus ſuppliciis extinctus eſt.] Reſectis palpebris ſoli expoſitus, & deinde anguſta arca incluſus, clavis acutiſſimis undique introrſum actis, ut ſe in nullam ejus partem ſine poenis atrociſſimis inclinaret, vigiliis & dolore perimitur. A. F. Vide Gellium VI. 4. Val. Max. IX. 2. ext. 1. CELL. Adde V. D. ad Diodor. Sicul. Tom. II. p. 566. & Palmer. in Exercit. Gr. p. 152. VERH.

XXVI. *Poſt Appio Pulchro, C. Junio Coſs.*] Porro an. XVI. hujus belli, U. C. 504. Al. *P. Claud. Pulchro.* Ap Claud. Pulcher, Caeci nepos, Lilybaeae obſidioni praeerat. Hic, ut miſſum Roma erat x. millium militum ſupplementum, conſilium iniit opprimendi Adherbalem Carth. ducem, qui Drepani erat. Igitur noctu hoſtibus nihil ſentientibus, Drepanum navigat, ac prima luce hoſtes in conſpectu habuit, qui longe conſultius acie inſtructa, & rerum maritimarum periti, ſub Adherbale pugnabant, quam Romani ſub Appio: ac tandem victores evaſerunt. Appius primus fugiens, cum triginta navibus evaſit, amiſſis XCIII. navibus, inquit Polyb. GLAR.

P. Claudio Pulcro, L. Junio Coſſ.] Ita abſque copula, quam reſpuit Cod. Lugd. 1. legendum eſſe, pluribus docet Cel. Oudendorp. ad Sueton. Aug. c. V. *L.* autem uti dedit Merula, pro *C.* ut etiam Oroſio l. IV. c. 10. & Cenſorino de Die Nat. c. 17. vocatur, rectius in Faſtis legi, ibidem monet Vir Cl. Vid. Pigh. ad A. DV. VERHEYK.

L. Junio] Pullo. GLAR.

Claudius contra auſpicia pugnavit, & a Carthagi-nienſibus victus eſt. Nam ex [t] CCXX. [v] navibus [w] cum XXX. fugit, [x] nonaginta cum pugnatoribus [y] captae ſunt; demerſae caeterae. Alius quoque conſul claſſem naufragio amiſit: exercitum tamen ſalvum habuit; quia vicina litora erant.

XXVII.

Variae Lectiones.

t CCCC & XX. Lugd. B. 1. *CC. & XX.* 5.

v *Navibus, quas in Adriano adduxit portu* V.

w Quatuor hae voces a Lugd. Bat. 1. abſunt.

x XX. LC. V. P. Noſtram lectionem ſtabilit etiam Polybius I. Τῶν λοιπῶν σκαφῶν ὄντων ἐννενήκοντα καὶ τριῶν ἐκυρίευσαν οἱ Καρχηδόνιοι. Caeterum poſt *caetera* addunt vulgo; XX. *millia capta*, ſive ut nonnulli, *octo millia hominum caeſa, viginti millia capta.* Sed quod nihil hujuſmodi S. B. L. & F. habent, nec cum ſtyli ratione cohaeret, abjecimus cum aliis a Diacono, ut videtur, inepte aſſutis.

y *Capti* L. B. 1.

Notae.

Contra auſpicia] Non ſolum contra auſpicia, ſed contemptis & irriſis auſpiciis. Cicero II. de nat. Deorum. *Nihil nos P. Claudii bello Punico primo temeritas movebit, qui etiam per jocum Deos irridens, cum cavea liberati pulli non paſcerentur, mergi eos in aquam juſſit, ut biberent, quoniam eſſe nollent: qui riſus, claſſe devicta, multas illi lacrymas, magnam Populo Romano cladem attulit.* A F. Quod juſſit immergi pullos, qui cibari nolebant. *Epit. Livii* XIX. *Flor.* 2. 2. 29. Cell.

Victus eſt.] Ad Drepanum Siciliae, prope portum. *Polyb.* Glar.

Num ex ducentis] Sic legendum. Nam ex CCXX. navibus, cum XXX. fugit, XX. cum pugnatoribus captae ſunt, demerſae caeterae. octo millia hominum caeſa, XX. millia capta. Glar.

Nonaginta cum pugnatoribus] Pariſ. & Ven. XX. pro XC. Noſtram lectionem ſtabilit etiam Polybius I. ſ. 22. Τῶν λοιπῶν σκαφῶν ὄντων ἐννενήκοντα καὶ τριῶν ἐκυρίευσαν οἱ Καρχηδόνιοι. Ceterum addunt vulgo, etiam Vinetus: *XX. millia capta.* Sed quod nihil hujusmodi Fuldenſis habet, nec cum ſtili ratione cohaeret; abjecimus cum aliis a Diacono, ut putamus, inepte aſſutis. Cell. *Poſt hos Claudius conſul cum claſſe centum & viginti navium ad Drepani portum contra hoſtem profectus, ibique mox exceptus claſſe Poenorum ſuperatus eſt. Et ipſe quidem cum triginta navibus Lilybaeum in caſtra confugit: reliquae omnes, hoc eſt, nonaginta aut captae, aut demerſae fuerunt: octo millia militum caeſa, viginti millia capta referuntur.* Oroſ. L. IV. c 10. Verh.

Alius conſul] i. e. alter conſul. Sic Apulejus V. Metam. *ſuſcipit alia*, i. e. reſpondet altera ſoror. Fuit autem L. Junius, Claudii collega. Etiam Oroſius III. 9. *alius conſul* pro *alter* habet. Cell. L. Junius. Glar.

Naufragio] Haec copioſe ſcribit Polybius. Glar. Inter Pachynum & Lilybaeum τόπων ὑπαρχόντων ἀλιμένων, quo Romanos Punica claſſis compulerat: ipſa vero praeſens tem-

XXVII. C. [z] Lutatio Catulo, A. Poſtumio [a] Albino COSS. anno belli Punici [b] XXIII. [c] Catulo bellum contra Afros commiſſum eſt. Profectus [d] eſt cum [e] CCC. navibus in Siciliam. Afri contra ipſum [f] CCCC. paraverunt. [g] [Nunquam in mari tantis copiis pugnatum eſt.] Lutatius Catulus navem aeger ad-

VARIAE LECTIONES.

z *Luctatio* L. B. 5. *Luct. Catullo* 2. ubique.
a *Allicano* V. L. B. 3. 5. *Alipino* 1.
b XX & III. L. B. 2. 3. 5.
c *A Catullo* L. B. 2. *a* addit quoque 3.
d *Eſt* abeſt a L. Bat. 1. 2.
e Ita etiam Victor.
f *Quadraginta* L. B. 3.
g Incluſa non agnoſcunt L. LC. & Vi. Expreſſit autem Metaphraſt. ſcripſit etiam Merula: & in Fuld. quoque invenit Sylb. & Lugd. Bat. omnes exhibent.

NOTAE.

tempeſtatis evaſerat periculum. Polyb. 1. c. 54. CELL.

XXVII. *C. Lutatio Catulo*,] Anno 17. hujus belli nihil refert Polybius memoratu dignum. Sed cum Coſ. Junius anno x. ante cacpiſſet Erycen montem, cum Veneris templo in ſummo & urbe infra: Hamilcarem Barcam Hannibalis parentem, anno XVIII. Carthaginenſes claſſi praeficiunt: is Italiae maritimam oram primum triennio vexavit. inde locum quendam ad Panormum occupat bello gerendo aptiſſimum: deinde cum recepta urbe Eryce per deditionem, biennio infeſtaret rurſus totam Romanam ditionem, coacti ſunt Romani claſſem rurſus parare, ut ſua tuerentur: idque poſt quinquennium, quando jam annus erat XXIII. hujus belli. GLAR. Anno mundi 3707. ante Ch. Nat. 241. ab U. C. 510. Sed quinque annorum res geſtas praeterit Eutropius. A. F. & HEARN.

Catulo bellum contra Afros commiſſum eſt.] Hoc tempore duo Catuli fuere, C. & Q. Caius Carthaginenſes vicit ad Aegateis inſulam, anno 23. hujus belli: ab U. C. autem 511. Quintus autem ſequente anno Coſ. pacem eis dedit. Sed in Romana hiſtoria haec duo praenomina ſaepe corrupta, etiam apud Livium, hic autem bene habent. GLAR.

Cum CCC. *navibus*] CC. habet Polybius. GLAR. Ita etiam Victor. A. F.

CCC *navibus*] Eundem numerum habet Oroſ. L. IV. c. 10. Sed adi Schott. ad Aur. Vict. V. I. 41. VERH.

CCCC.] Polybius non ponit Carthaginenſium numerum. GL. Victor tamen ſcribit ſexcentas à Romanis Carthaginenſium naves vel captas, vel depreſſas; ſed ibi monui pro DC. legi debere CD. Adi locum pag. 65. A. F. & HEARN.

Nunquam] Et hoc vere, ſiquidem hic numerus navium bene habet. GLAR. Incluſa Vinetus non habet. Expreſſit autem Metaphraſta: ſcripſit etiam Merula: & in Fuldenſi quoque invenit Sylburgius. CELL.

Lutatius Catulus] C. Lutatius Coſ. cum CC. navibus, ut inquit Polybius, quas exhauſto aerario publi-

adſcendit: vulneratus enim in pugna ſuperiore fuerat. Contra Lilybaeum, civitatem Siciliae, pugnatum eſt ingenti virtute Romanorum. Nam [h] LXXIII. Carthaginienſium naves captae ſunt, [i] CXXV. demerſae, [k] XXXII. millia hoſtium capta, [l] XIII. occiſa: infinitum auri argentique [m] pondus in poteſtatem

Variae Lectiones.

h LXX L. B. 1.

i XXX. V. XXV. N. M. LC. L. F. CXXX. HM. XXV. *demerſae* L. B. 2. 3. 5.

k XXII. E. XXX. L. B. 1. 5. XXX. *hoſtium capti* 2.

l XII. M. N. LC. F. XIV. F. & XII. L. B. 1.

m *Praedae* Lugd. Bat. omnes. Sed 2. *praedae pondere in poteſtate.*

Notae.

eo cives pro ſuis quiſque facultatibus contribuerunt, in Siciliam improviſus venit. memor autem, quantum momentum bello maritimae res adferrent, remiges ac nautas aſſidue exercebat. Carthaginenſes cognito Romanae claſſis adventu, & ipſi claſſem commeatibus plenam ad Hamilcarem cum duce Hannone mittunt. Qui cum ad Hieroneſum inſulam veniſſet, eo conſilio, ut clam hoſtibus ad Hamilcarem commeatum duceret: ac inde melioribus acceptis ab Hamilcare militibus, claſſem Romanam invaderet: id praeſentiens Coſ. Lutatius, ſtatuit cum oneratis potius navib. quamvis turbido tum mari, ac adverſo Romanis vento ante pugnare, quam evacuarentur, ac pluribus militibus munirentur. Quae res bene ceſſit. vicit enim egregie hoſtium claſſem, L. navibus vel fractis vel demerſis, LXX. plenis captis. Ea fortuna perculſi Carthaginenſes, Hamilcari plenam permiſere poteſtatem faciendi cum Romanis quod e Rep. Carthaginenſium judicaret: qui ut vir prudens tempeſtati ceſſit, & pacem petiit, quam obtinuit. GLAR.

Navem aeger adſcendit:] Meminit huius aegritudinis Valerius Max. *lib.* II. *cap.* 2. ab initio fere, oppido eleganter, Conſulem ea pugna in lectica claudum jacuiſſe. At Polybius de ejus aegritudine non meminit. GLAR.

Vulneratus enim in ſuperiori pugna] Errat Eutropius ſi de pugna ab Appio commiſſa intelligit, de qua ſuperiori capite. A. F. & HEARN.

Contra Lilybaeum,] *Contra* apud bonos Latinitatis autores eſt *ex adverſo*, *vis-à-vis*. Pugnatum eſt enim ad Aegates inſulas, quae Virgilio Arae dictae, quod ibi Carthaginenſium foedus ictum. Lilybeum urbs & promontorium Siciliae in littore occiduo. A. F. Ad inſulas Aegates, *Flor.* 2. 2. 33. & *Epit Liv.* XIX. πρὸς τὴν Αἴγουσαν νῆσον, τὴν πρὸ τῦ Λιλυβαίου κειμένην. *Polyb.* I. 60. CELL.

LXXIII.] LXX. Polyb. GLAR. Polybius I. 61. rotundo numero ἑβδομήκοντα ἑάλωσαν αὔτανδροι, ſeptuaginta captae cum hominibus. CELL. Polybio conſentit Cod. Lugd. B. 1. vid. Comm. ad Diod. Sicul. Ecl. XXIV. qui numerum ad LXXX. auget, ut Oroſ. L. IV. c. 10. minuit ad LXIII. niſi illi X exciderit. Paeanio tamen ἑξήκοντα. VERH.

CXXV. *demerſae*,] Vetus liber, habet ſolum XXV. VINET. L. Polyb. Al. ſolum XXX. legitur. GLAR.

XXII.

tem Romanorum redactum. Ex claſſe Romana XII. naves [n] demerſae. pugnatum eſt VI. Idus Martias. Statim [o] Carthaginienſes pacem petierunt, [p] tributaque eſt [q] eis pax; [r] captivi Romanorum, qui tenebantur a Carthaginienſibus, redditi ſunt. Etiam Carthaginienſes petierunt, ut redimi eos captivos liceret, quos ex Afris Romani tenebant. Senatus juſ-

VARIAE LECTIONES.

n *Submerſae* L. B. 2.
o *Pac. Carth.* tranſponunt L. B. 1. 2. 3. 5.
p Ita ex Lugd. Bat. Reliqui vel *tributa eſt eis pax*; vel *tributaque eis p.*
q *His* L. B. 2. 5.
r Deſunt V.

NOTAE.

XXII.] X. Polybius. At alibi XXXII. mil. hoſtium capta legitur. GLAR. MSS. Vineti & Fuld. ſolum XXV. ſine numero centenario: Polybius *πεντήκοντα*, quinquaginta. CELL. Variant ſcriptores in tota hac hiſtoria. vide Polyb. L. I. c. 61. Oroſ. L. IV. c. 10. Diodor. Ecl. XXIV. VERH.

Infinitum] Immenſum. GLAR.

Praedae] Al. *pondus*. GLAR.

Sexto Idus] Antiquus liber pro illo *Idus*, habebat notam literae Graecae K perſimilem. VINET.

VII. *Idus Martias.*] Id eſt die 10. Martis. Romani, ut hoc obiter in tyronum gratiam dicatur, dies menſium numerabant per Calendas, Nonas & Idus. Calendae dicebantur primi dies menſium, Nonae erant vel quintanae vel ſeptimanae, hoc eſt, vel quinti vel ſeptimi dies menſium; Idus, Nonus dies a Nonis. Ita cum quinto die, Idus erant decimotertio: cum ſeptimo die, Idus erant decimoquinto die. Sed retrogado ordine numerabant, nempe ante Nonas, Idus Calendas, ita ut numerus menſium notarent, non prout in menſe ſequebantur, ſed prout Nonas vel Idus, antecedebant, vel Calendas menſis ſequentis, exempli gratia: menſe Martio Nonae ſunt ſeptimo die: Idus decimo quinto. Igitur ſecundus dies Martis erit VI. Nonas Mart. Octavus dies Martis erit VII. Idus: dies qui proxime Idus ſequitur, nempe XVI. erit XVII Calendas, hoc eſt dies decimus ſeptimus ante Calendas menſis ſequentis, nempe Aprilis. Dies ante Nonas, Idus & Calendas, dicebant pridie Idus, Nonas & Calendas. A. F.

Tributaque eſt eis pax;] Polybius *lib.* I. ait, pacis conditiones hujusmodi fuiſſe, ut omni Sicilia cederent Carthaginenſes: imo poſt adjectum, omnibus inſulis inter Siciliam & Africam, ut Hieroni & Syracuſanis nullum moverent bellum, captivos omnes ſine precio redderent: ſolverent talenta 3200. hoc eſt coronatorum 1920000. Semel congreſſi ſunt DCLXXX. navibus, ad Lilybaeum. Romani toto bello amiſere quinqueremes 700. praeter eas, quae diverſis naufragiis perierunt. Carthaginenſes vero circiter 500. GLAR. Hac conditione Sicilia, Sardinia & caeteris inſulis intra Italiam Africamque, Hiſpania citra Iberum fluvium ut abſtinerent, & pro impenſis bellicis argenti puri tria millia talentorum Euboicorum aequis penſionibus per annos XX. penderent. Vide nota-

juſſit ſine pretio dari eos, qui in publica cuſtodia eſſent: qui autem a privatis tenerentur, ut, pretio dominis reddito, Carthaginem redirent; atque id pretium ex fiſco magis, quam a Carthaginienſibus ſolveretur.

XXVIII. Q. Lutatius, A. [s] Manlius, COSS. [t] creati, [v] bellum Faliſcis intulerunt, quae civitas Italiae opulenta quondam fuit: quod ambo COSS. intra ſex dies, quam venerant, [w] tranſegerunt, [x] XV. millibus hoſtium [y] caeſis, caeteris pace conceſſa: agro tamen ex medietate ſublato.

Variae Lectiones.

s *Mallius* L. B. 2. 4. 5.
t *Creati ſunt* L. B. 2. 4. 5.
v *Belli* L. B. 2.
w *Tranſigerunt* L. B. 2. 5.
x XII. S.
y *Millium* L. B. 2. *Millia hoſtium caeſa* L. B. 1. deleto *caeteris*, quae etiam vox abeſt in 2.

Notae.

notata apud Victorem, pag. 65. A. F. Conditiones pacis habet Polybius L. I. c. 62. & 63. Cell.

Redditi ſunt.] Ex foederis conditione. Glar.

A privatis] Civibus. Glar.

Ex fiſco] Debuit dicere ex aerario. Aliud enim *fiſcus*, aliud *aerarium*. *Fiſcus* eſt Principis, *aerarium* populi. Sed ita illis temporibus vulgo loquebantur. A. F. Ex aerario. Loquitur auctor more aevi ſui, cum *fiſcus* cum Caeſarum imperio eſſe coepit. Adde infra 3. 9. 7. Cell.

XXVIII. *Q. Lutatius, A. Manlius*, COSS.] U. C. 512. Hic fuit annus XXIV. primi belli Punici, prorſus finiti, pace data ac confirmata ſub hiſce conſulibus. Meminit Polybius obiter hujus Faliſci belli, & Florus in Livii Epitome lib. XIX. ad finem. Glar.

Faliſcis] Etruriae mediterraneae populo. Addit Epit. Liv. 19. *cum rebellaſſent.* Urbs eorum fuerunt *Falerii*, qua in poteſtatem redacta, bellum finitum fuit. Cell. Vide ad Lib. c. 19. 20. de Phraſi *Faliſcis... civitas.*

Quintus Lutatius,] Anno U. C. 512. eodem anno, quo Cajus Lutatius, de quo capite ſuperiori. Nimirum hi Conſules Magiſtratum inierunt circa finem Maji. A. F.

Italiae] Hetruriae. Glar.

Intra ſex dies,] Epitome Livii: *Faliſci cum rebellaſſent ſexto die perdomiti in deditionem venerunt.* A. F.

Tranſegerunt,] Id eſt *finierunt.* Sic cap. 1. lib. ſequentis: *Jam enim fuerat pugna tranſacta.* A. F.

Agro tamen ex medietate ſublato.] Cicero in *lib. de Univerſitate* ait: Vix enim audeo dicere *medietates*, quas Graeci *μεσότητας* appellant. Glar. Innuit Romanos Faliſcis ademiſſe agrum, qui medius erat inter Falerios & Romam; vel etiam innuit Faliſcos municipes factos, ita ut non ſui, ut antea, ſed Romani juris eſſent. A. F.

EUTROPII BREVIARIUM HISTORIAE ROMANAE.

LIBER TERTIUS.

I. **F**inito igitur Punico bello, quod per [a] XXIII. annos [b] tractum eſt, Romani jam clariſſima gloria noti, legatos ad Ptolemaeum Aegypti regem miſerunt, auxilia promittentes, quia Rex Syriae Antiochus, [c] ei

VARIAE LECTIONES.

a Plerique codd. MSS. ut L. B. 2. 4. & libri impreſſi XXII. Sed Gr. & HM. XXIII. Tanaquillus Faber legit: XXIV. Fuld. habet XXXIII. Lugd. Bat. 1. 5. *duodecim.*

b Alii *contractum.* Lugd. Bat. 1. *factum.* L. B. 3. *peractum.* Merula *geſtum.* Optime L. B. 2. 4. 5. & Sylb. *tractum*, quod Graeco παρεκταθεὶς. quo Metaphraſta uſus eſt, reſpondet. *Trabere* vero bellum, eſt *prolongare*, Liv. IV. 18. IX. 23.

NOTAE.

I. PER XXII. *annos*] Hic error facile ex paulo ante dictis convincitur, cum ait *C. Lut. Catulo, A. Poſthumio Albino Coſ. anno belli Punici* XXIII. Ita ergo etiam hic ſcribendum. *per* XXIII. *annos:* &c. GLAR. Supra jam annos XXX. notavit, ergo hic error eſt, lege *quod per* XXIV. *annos*, & verum eſt. TANAQU. FABER. Recte; nam alium calculum ſequentes alia ratio impulit. Vid. Freinshem. ad Liv. L. XXX. c. 64. Fabr. ad Oroſ. L. IV. c. 11. Paeanius a vulgata ſtat, ſed perperam pleraeque Edd. vetuſtiſſimae XXII. exhibent. VERHEYK.

Factum] Al. *contractum.* GLAR.

Tractum] Mora extractum. Noſter infra V. 2. 6. & Liv. IV. 18. & IX. 23. ita pariter locuti ſunt: ſed Cicero & Nepos *ducere* bellum, ille 7. Fam. Epiſt. III. hic VII. 8. 1. CELL. Non ſpernendam lectionem deditCodex L. B. 1. *factum. Ne bellum faciam* Ennii Fragm. p. 102. ubi Heſſel. Salluſti locum notat, *Hiero Rex Syracuſanorum bellum fecit.* phraſi Salluſtio frequentiſſima. Vid. ad Cat. c. XXVI. 5. ubi plura ex aliis congeſſit Cortius. Nihil tamen mutandum: quum per tot annos bellum hoc productum velit Eutropius, quo ſenſu etiam Paeanius cepit, & infra in auctore ſaepius occurrit, ut Cellar. obſervat. VERHEYK

Legatos ad Ptolemaeum Aegypti regem]

[c] ei bellum intulerat. Ille gratias Romanis egit; auxilia [d] non accepit: jam enim fuerat pugna tranſacta. Eodem tempore potentiſſimus Rex Siciliae Hiero Romam [e] venit ad ludos [f] ſpectandos, & ducenta [g] millia modiorum tritici [h] populo dono exhibuit.

II.

Variae Lectiones.

c *Bellum ei* L. B. 2. 3. 5. ſed 4. *ei* delet.

d *A Romanis* addit Lugd. Bat. 1.

e *Venerat* L. B. 4.

f *Exſpectandos* Lugd. Bat. pr. quam vocem non agnoſcunt Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5. ubi tantum *ad ludos*.

g *Millia* praeter L. B. 1. reliqui reſpuunt, hic & ubique, quod ſemel dictum ſit.

h *Summam* interſerit Lugd. B. 3.

Notae.

gem] Cum tot in Aegypto fuerint reges Ptolemaei (idem de multis Antiochis dicendum) Romani ſcriptores raro dignantur cognomina addere, ut de quo rege Ptolemaeo aut Antiocho hiſtoria intelligatur, ſciri poſſit. Poſt primum bellum Punicum in imperio fuit Aegypti Evergetes, tertius ejus nominis Ptolemaeus poſt Alexandrum. Sed Antiochus Theos, qui primo hoc bello Aſiam rexit, jam erat mortuus, & regnabat Seleucus Callinicus. Suſpicor hanc legationem factam ſub Ptolemaeo Philopatore, qui cum Antiocho Magno conflixit ad Raphiam urbem, in confinio Judaeae ac Aegypti, ut refert Polybius *lib.* v. GLAR.

Ad Ptolemaeum] Evergetem priorem, Philadelphi filium intelligit. tertius Alexandriae rex poſt Alexandrum hic fuit. Sed nullus hoc tempore fuit Antiochus, poſt primi belli Punici finem, uſque ad magnum Antiochum. GLAR. Glareanus ſuſpicatur, quodam quaſi παραχρονισμῷ intelligendos Ptolemaeum Philopatorem, & Antiochum Magnum, quorum bellum deſcripſit Polybius lib. v. Nam finito I. Punico bello in imperio quidem Aegypti fuit Ptolemaeus Euergetes: at nullus in Syria Antiochus, verum Seleucus Callinicus. Anna tamen Tanaquilli Fabri filia, Euergetem Ptolemaeum intelligit. CELL.

Jam fuerat enim pugna tranſacta] Si de pugna ad Raphiam loqueretur, quae XXXII. ut minimum annis fuit poſt primi belli Punici finem, intelligi hoc poſſit: alioqui non procedit. GLAR.

Eodem tempore] IV. anno poſt finitum primum bellum Punicum. GLAR. Anno mundi 3713. ante Ch. Nat. 225. ab U. C. 516. A. F.

Eodem tempore] E libris Quindecimvirorum apud Cenſor. de D. N. c. 17. liquet, hoc demum accidiſſe A. DXVIII. P. Cornelio Lentulo, C. Licinio Varo Coſſ. VERHEYK.

Rex Siciliae Hiero] Jam amicus P. R. antea hoſtis. *ſupra*. 2. 10. 6. CELLAR.

Ducenta millia] 200000. modium Rom. faciunt $33333\frac{2}{6}$ mod. Friburgenſ. Habet autem modius Friburgenſis bina quadrantalia, quadrantal autem ternos modios. GLAR.

Spectan-

II. [i] L." Cornelio Lentulo, Fulvio Flacco COSS. [k] quibus Hiero Romam venerat, etiam contra Ligures intra Italiam bellum geſtum eſt, [l] & de his triumphatum." Carthaginienſes [m] tum bellum reparare [n] ten-

VARIAE LECTIONES.

i Deeſt B. & L. B. 2. 3. *Lentulio* 2. *Lento* 4.
k *Diebus bis* addit L. B. 3. *diebus* etiam 5.
l Deſunt M. G. *triumphatum eſt* L. B. 4. 5.
m *Tamen* L. Bat. 1. 3. *certamen* Lugd. Bat. 2. *tm̄* 4.

NOTAE.

Spectandos] Haec vox, ut a quibusdam Codd. exſulat, ita facile deleri poſſet: ſed ſolet in ejusmodi locutionibus plenior eſſe Auctor. Supra L. II. c. 12. *Legati ad Pyrrhum de* redimendis *captivis miſſi.* &c. VERHEYK.

Modiorum] Modius continebat libras viginti ſex cum beſſe, id eſt cum octo unciis. A. F.

Dono exhibuit] Vulg. hactenus *dono dedit.* Sed MSS. Lugd. Bat. quatuor, unanimi conſenſu, legunt *dono exhibuit*, niſi quod primus ex illis *donum* malit, in quo vox *populo* quoque abeſt. Verbo *exhibere* de frumento advehendo utitur iterum Eutrop. inf. h. l. cap. 7. *quid latrocinati navibus Romanorum fuerant, quae frumenta exhibebant.* HAV.

II. *L. Cornelio Lentulo*,] Anno U. C. 516. quartus autem erat poſt datam Carthaginienſibus pacem. GLAR.

L. Cornelio Lentulo, Fulvio Flacco Coſſ. quibus &c.] Quod ſaepius vidimus, hic iterum accidit, ut ejusdem nominis Conſules confundat Eutropius. ut in Scipionibus infra c. 7. nam annus, de quo hic agit, erat DXVIII. ut e libris Quindecimvirorum ad praec. c. & Faſtis Conſul. liquet, P. Corn. Lentulo, & C. Licinio Varo Coss. verum priori anno Coss. fuerunt L. Cornelius Lentulus & Quintus Fulvius Flaccus. VERHEYK.

Etiam contra Ligures] Meminit Florus in utraque Epitome. Ligures, populus erat Italiae, maxime ad Genuam, inter Varum ac Macram fluvios, implicitus dumis ſylveſtribus, quem major labor erat invenire, quam vincere. Polybius hujus belli non meminit. GLAR. Florus II. 3. attigit hoc bellum. CELL. Liguria Italiae portio in ipſis Appenninis montibus inter Alpes & Etruriam. De hoc bello Liguſtico vide Flor. p. 52. A. F. Pighius ad A. DXVI. in Eutropii Codice, quo uſus fuit, Sanctenſi, ſe addita haec inveniſſe tradit: *Hos conſules primum legiones trans Padum duxiſſe, & caeſa in praeliis Ligurum & Inſubrum XXIV. millia, capta* V. *millia, atque de his triumphatum fuiſſe.* Sed codicem illum Eutropii textum non purum exhibere, liquet e prodigiis, aliisque ineptiis, quas ex eodem ad ſeq. an. enarrat Pighius. Et quidquid hujus additamenti ſit, quamquam Oroſius etiam agnoſcit, L. IV. c. 13. falſum eſſe, ad Livii Epit. XX. quae de bello hoc Liguſtico agit, docet Freinshem. VERHEYK.

Carthaginienſes tamen bellum reparare] Vide finem lib. primi Polybii, ac invenies Romanos injurios in Carthaginenſes. Cum enim Sardinia Carthaginenſium eſſet, ſed bello Afro cum Sardi ſaepe obtuliſſent ſe Romanis, ac repulſi eſſent, tandem transfugarum ſuaſionibus pellecti Romani, navigare in inſulam pergebant. cumque id aegre ferrent Carthaginenſes, ac ſuas copias ad inſulam, ut ſuam, occupa-

[n] tentabant, Sardinienſes, qui ex conditione pacis Romanis parere debebant, ad rebellandum impellentes. Venit tamen [o] legatio Carthaginienſium [p] Romam", & pacem impetravit.

III. [q] T. Manlio Torquato, [r] C. Atilio [s] Bulbo" COSS.

Variae Lectiones.

n *Temptabant* Cod. Fuld. & L. B. 2. 5.

o *Rom. Leg. Carth.* L. B. 1. 4. 5. ita transponunt: ſed 1. legit *Romae.*

p Deeſt G. Lugd. B. 2.

q *Titto* L. B. 3. ſed *Mallio* 2. 4. 5. ubique, quod ſemel dictum ſit. *Malio* 3.

r *Q.* Lugd. B. 1. *G.* 2.

s Deeſt V. *Vulgo* S. N. LC. M. B. L. G. Lugd. Bat. 2. 3. *Fiulgo* 4. *Bullo* HM. & ſic etiam Tabulae Graecae. Freinshemius [not. in L. Flor. L. II. c. 3.] notavit, perperam a noſtro *Balbum*, & ab Oroſio *Bubulcum* appellari.

Notae.

pandam adornaſſent, Romani eis bellum indixere. Carth. cum ſe minime potentes viderent ad bellum cum Romanis gerendum, cedentes tempori, relicta inſula, multati mille & cc. talentis (id eſt, 720000. coronatis) quievere usque ad ſecundum bellum Punicum. Glar.

Carthaginienſes tum bellum &c.] *Tū tamen* & *tū tum* ob ductuum adfinitatem ſaepe a Librariis commutari, innumera Eutropii, aliorumque Scriptorum loca evincunt. Vid. Cel. Drakenb. ad Liv. L. XXII. c. 17. ut, niſi e contextu ſenſus ſatis colligi poſſit, utrum rectius, vix dijudicari queat. Verum alium ſcrupulum movet Doctiſſ. Gruner veram exiſtimans lectionem Codicis L. B. 2. *certamen reparare tent.* & gloſſema *bellum* τῦ *certamen* credit, unde *tamen*, dein *tum* ortum eſſet: Non inepte, quia ex Noſtri Aliorumque locis, quae citat Vir D, clare patet, *certamen* ſaepius pro *bello* ſumi. Sed mihi potius videtur auctor velle, Carthaginienſes occaſionem hanc captaſſe, quum aliunde bello premerentur Romani: ut ad tempus reſpexerit. Verheyk.

Sardinienſes, qui ex conditione] Ex foedere enim Poeni Sardinia, Sicilia caeterisque inſulis abſtinere debebant. A. F.

Ex conditione pacis] Conditio una pacis erat, ut omnibus inſulis Carthaginenſes abſtinerent, quae eſſent inter Siciliam & Africam. At Sardinia non erat ita incluſa Carthaginenſium opinione: verum Romani tandem ita interpretati ſunt eum articulum per maliciam, ut alia pleraque. Glar. Quae erat τῶν νήσων ἐκχωρεῖν Καρχηδονίους ὅσαι μεταξὺ τῆς Ἰταλίας κεῖνται καὶ τῆς Σικελίας, *excedere inſulis quae inter Siciliam atque Italiam mediae.* (Polyb. 26.) quod per malitiam Romani etiam de Sardinia interpretati ſunt. Cell.

III. *T. Manlio Torquato, C. Attilio Balbo COSS.*] U. C. 318. Sextus erat hic annus poſt pacem Carthagini datam. Meminit horum Coſſ.

Plu-

COSS. de Sardis triumphatum eſt; &, pace omnibus locis facta, Romani nullum bellum habuerunt: quod his poſt Romam conditam ſemel tantum, Numa Pompilio [t] regnante, contigerat.

IV. [v] L. [w] Poſtumius Albinus, [w] Cn. [x] Fulvius Centumalus COSS. bellum contra [y] Illyrios geſſerunt; &,

VARIAE LECTIONES.

t *Regnante* delet L. B. 2.
v Deeſt G. L C. *Albinus* tantum legitur in L.
w Deeſt L. *gener* L. B. 2. *C.* 4.
x *Centumalos* L. B. 3. qui mox *bellum* delet. *Centum maliis* 4.
y *Ylliricos* L. B. 2. *Illiricos* 3. ubique.

NOTAE.

Plutarchus in Numae Pomp. vita: Manlii item Livius in Numa. GLAR.

T. Manlio Torquato, C. Atilio Balbo] Pro vulg. *Attilio Balbo.* reſtitui e Faſtis Conſul. praeëunte Cod. L. B. I. qui eleganter *Bulbo* exhibet. pro *C.* tamen male *Q. Bulbus* etiam eſt in Tab. Capitol. & ita legendum eſſe, jam Pighius ad A. DXIII. monet, quamquam fruſtra in Oroſio (L. IV. c. 12.) *Bubulcum* legi ait. *Atilio Bulbo* quoque edidit Sylburgius. & ſic per unum *t*, ut eſt in Oroſio, aliisque, ſcribi mavult Sigon. ad Liv. L. V. c. 3. uti ſupra L. II. c. 17. etiam dedimus. & ſic Paeanius, niſi quod Βόσκλε pro Βύλϐε, ut eſt in Faſt. Sicul. VERHEYK.

De Sardis triumphatum] Epitoma Livii XX. *Sardi & Corſi, cum rebellaſſent, ſubacti ſunt.* CELL.

Nullum bellum habuerunt:] Clauſus idcirco fuit Janus. Vell. Paterc. II. 38. Flor. II. 3. I. CELL.

Quod his poſt Romam conditam] Florus de ea re loquens pag. 52. *Argumentumque pacis & bona fide ceſſantium armorum tunc primum poſt Numam, clauſa porta Jani fuit, ſed ſtatim ac ſine mora patuit.* Sed hoc ille ante bellum Liguſticum factum dicit. A. F.

Semel tantum,] Scil. ante hoc tempus, quia nunc ſecundo, & ſub Auguſto tertio. GLAR.

IV. *L. Poſthumius Albinus* II.] An. U. C. 525. Bellum hoc & a Polybio initio libri ſecundi, & a Floro in ſua Epitome lib. II. breviter deſcribitur. Illyrii enim totum Hadriaticum mare populabantur in Graeciam uſque. Sed ſub Theuca regina, etiam unum ex Rom. legatis trucidarunt. Theuca tributaria facta eſt, omni Illyrico extruſa, pauciſſimis locis exceptis: & ultra Lyſſum navigare prohibita, niſi cum duobus lembis, atque iis inermibus. GLAR. Anno Urbis conditae 524. De hoc bello vide Florum cap. 5. lib. II. p. 54. Tunc Poſthumius Albinus ſecundo Conſul fuit. A. F.

L. Poſtumius Albinus, Cn. Fulvius Centumalus] Ita legendum. Male enim *Poſthumius* per adſpirationem (vid. Cl. Drakenb. ad Liv. L. II. c. 16.) quod Sylburg. aliique jam ſpreverant, edidit Havercampus; adverſantibus Codd. L. B. omnibus. Nec minus errat Paeanius Ποςυμίυ Σαϐίνυ καὶ Γνίυ Φαϐίυ nomina refingens. VERHEYK.

Illyrios] Illyrii ſub extremis Alpium radicibus inter Arſiam Titiumque flumen, per totum Adriani maris littus effuſi. A. F. Flor. II. 5. Polyb. II. CELL.

&, multis civitatibus captis, etiam reges in [z] deditionem acceperunt: ac tum primum [a] de Illyriis triumphatum eſt.

V. [b] L. Aemilio COS. ingentes Gallorum copiae Al-

Variae Lectiones.

z *Dedicationem* L. B. 2. ubique, quod ſemel monitum ſit. *deditione* 3. deleto *in*.

a *Ex* L. B. 2. 3. 4. 5.

b Deeſt LC. S. B. M. N. L. V. Lugd. Bat. 2. 3.

Notae.

Reges in deditionem] Atqui Illyricis mulierem tantum imperaſſe dicit Florus, nempe Teutam. A. F. Teutam Reginam, quae legatum Rom. ſecuri percuſſerat. haec *διαπρεσβευσαμένη πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ποιεῖται συνθήκας*: Polyb. II. ſ. 40. ubi & conditiones pacis perſcriptae. CELL.

Reges] Fruſtra Viri D. voce *reges* offenduntur. *Teuta* enim, cujus hic meminerunt, non ſola intelligi debet, verum etiam Pinneus Agronis Illyriorum ex Triteuta filius (vid. Dionis excerpta ex L. XXXIV. 46.) cujus noverca erat, Triteuta ab Agrone repudiata: nam ei moriens regnum adminiſtrandum reliquerat Agron, una cum filii tutela. Vide omnino Valeſium (ad *d.* Dionis *l.*) qui a Livio L. XXII. c. 33. Pinnei hujus mentionem fieri notat: *Ad Pinneum quoque REGEM in Illyrios Legati miſſi, ad ſtipendium, cujus dies exierat, poſcendum.* atque ita nihil hic ſcrupuli manet. cum non tantum *Reges* vocantur Rex & Regina. *Alexandriam ad Ptolemaeum Cleopatramque REGES* ... *Legati miſſi*. Liv. L. XXVI. c. 4. ubi vide & ad L. I. c. 39. quae plura exempla congeſſit Cel. Drakenb. verum etiam *Regis filii*. ut praeter alia ex loco ſuperius laudato, ubi Pinneus *Rex* a Livio vocatur, patet. Adde, ne pluribus te fatigem, ex Eodem L. II. c. 2. *Quo adjutore REGES ejecerat* (Brutus.) Tarquinium ſcilicet Superbum, uxorem, ac liberos: ubi iterum vide quae a Cl. Viro notantur. VERHEYK.

De Illyriis] Libri MSS. Lugd. Bat. quatuor hic praeferunt *ex Illyriis* ut apud Plinium, VII. 43. & alios. Apud noſtrum tamen modo praeceſſit *de his*, quomodo & alibi paſſim loqui amat. HAV.

V. *L. Aemilio*] Papo, vel Paulo, & C. Attilio Regulo, anno U. C. 529. Meminit hujus belli magnifice Polybius *lib.* II. ubi ejus haec ſunt verba: Apud Romanos nihil terrius, nihil horribilius eſſe conſueverat Gallorum nomine. Anno igitur ab U. C. 529. Gallorum peditum 50000, equitum autem & bigarum 20000. in Hetruriam venere. unde tantus horror Romanos caepit, ut tota Italia unanimiter pro Romanis conſenſerit. Delectu igitur habito, DCCC. millia hominum ad id bellum parata ait hic author. At Polybius ait DCC. millia peditum, equitum ad 70000. millia. Plinius autem *lib.* III. *cap.* 20. ita ait: Haec eſt Italia, quae L. Aemilio Paulo, C. Attilio Regulo Coſ. nunciato Gallico tumultu, ſola ſine externis ullis auxiliis, atque etiam tunc ſine tranſpadanis, equitum LXXX. mil. peditum DCC. millia armavit. GLAR.

L. Aemilio Conſule] Quatuor annis poſt bellum Illyricum, de quo ſupra. De hoc bello vide Florum, cap. 4. lib. II. pag. 53. A. F.

Ingentes Gallorum copiae] Eorum exer-

Alpes tranſierunt. Sed pro Romanis tota Italia conſenſit: traditumque eſt [c] a Fabio hiſtorico, qui [d] ei bello interfuit, [e] DCCC. millia hominum parata ad id bellum fuiſſe. Sed res per [f] COS. [g] tum proſpere geſta

VARIAE LECTIONES.

c *A* iſtud additum e Codd. noſtris & Fuld. *bis a Fabio* Lugd. Bat. 1. *a Favio* 2. 5.

d *Eo* L. B. 1.

e DCC. S. G. Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5. Conſentit Vulg. L. Bat. 1 ſed *hominum* ibi abeſt.

f Alii in plurali *conſules*.

g *Tamen* L. B. 2. *tm̃.* 3. 4. *per Cos. proſpere geſtum eſt* 3.

NOTAE.

exercitus fuit ducentorum millium. A. F. Epitome Livii xx. *Galli Tranſalpini, qui in Italiam irruperant, caeſi ſunt.* CELL.

Tota Italia] Epit. Liv xx. *Eo bello P. R. ſui Latinique nominis trecenta millia armatorum habuiſſe dicitur.*. Quantus ergo numerus univerſae Italiae? Polybius II. ſ. 45. *πεζῶν ἑβδομήκοντα μυριάδας, ἱππέων δὲ εἰς ἑπτὰ μυριάδας* in armis fuiſſe, de ſingulis Italiae regionibus ſeparatim probat. Eadem Plinius III. 20. confirmat. CELL.

Fabio Hiſtorico,] Dicebatur Fabius Pictor, quem veteres minus diligentem fuiſſe teſtantur. A. F. Fabio Pictore, cujus fragmentorum collectores fugit hoc Eutropii teſtimonium. *Voſſ. de Hiſt. Lat.* CELLAR.

DCCC. millia hominum] *Eo bello Populus Romanus ſui Latinique nominis trecenta millia armatorum habuiſſe dicitur.* Epit. Livii: Polyb. ad Eutropii numerum propius accedit. A. F. Paeanio *ἑπτὰ μυριάδας.* Unde patet, quantum ſaepe ab Eutropii mente recedat, aut in pravum ejus Codicem incidiſſe. Epitome Livii, quam D. Femina citat, Romanorum tantum & Latinorum numerum exhibet. Sed Polybius, qui propius ad Noſtrum accedit, intelligit omnem, quam ſibi Romani collegerunt, multitudinem. Vid. ad L. II. 24. VERHEYK.

Per Conſulem tantum] Sic antiq. lib. Alii *tum*, pro *tantum*. Hoc autem ſemel admonitum ſit, antiquum librum *Millia hominum hoſtium*ve participio plurali maſculino ſemper jungere: ut hic, XL. *millia hoſtium interfecti ſunt.* VINET. Quum paſſim in MSS. ut L. Bat. *tm.* ſcribatur virgula ſuperducta, alii inde *tum*, alii *tantum* fecerunt; *tantum* vero totidem literis legitur in L. Bat. pr. & videtur magis convenire, ut oppoſitum auxilio, quod Italiae civitates ſub ſuis ducibus parabant. HAV.

Per Coſ.] Ita e Vetuſtioribus accuratiores omnes pro vulg. *Coſſ.* quod Havercamp. & Grun. ediderunt. Paeanius: Ἀλλ' οὐ δυνηθεὶς τῶν συλλεγέντων ἐπικούρων Αἰμίλιος μετὰ τῆς αὐτοῦ στρατιᾶς κατειργάσατο τοὺς πολεμίους. Et de uno hic agi, liquet ex initio cap. *L. Aemilio Coſ.* & fin. *triumphus Aemilio decretus.* Nam verum quidem eſt, ab utroque Conſule a Gallis intercluſo pugnatum fuiſſe, ut prolixius enarrat Gruner. qui ea de re pluralem numerum praefert, ſed Atilio pugna caeſo, Aemilius proprie hoſtes cecidit. VERHEYK.

XL. millia hoſtium] Trucidata Gallorum 40. millia, capta x. millia. Polyb. A. F.

geſta eſt: [h] XL. millia hoſtium interfecta ſunt, & triumphus Aemilio decretus.

VI. Aliquot deinde annis poſt, contra Gallos intra Italiam pugnatum eſt, [i] finitumque [k] eſt bellum M. Claudio Marcello, [l] Cn. Cornelio Scipione COSS. [m] Tunc [n] Marcellus cum parva manu equitum dimicavit, & Regem Gallorum [o] Viridomarum nomine

Variae Lectiones.

h XII. Lugd. Bat. 1. *XL. millia hoſtium capta ſunt, & interfecta ſeptem millia, & triumphus* G.

i *Finito bello* Lugd. Bat. 1. & Merula.

k *Eſt* delent L. B. 2. 3. 4. 5.

l *Et* addit L. B. 1.

m *Tum* L. B. 1. ſed 2. & 3. reſpuunt.

n *Marcellus, cum imprudens in manus Gallorum incidiſſet, omniaque infeſta vidiſſet, nec quo evadere poſſet haberet, in medium hoſtium irrupit. Quibus inopinata audacia percuſſis, regem quoque eorum* &c. S. G. M. L. B. 4. 5.

o *Vitridomarum* G. *Virdomarum* HM. *Nitridomarum* L. B. 4. *Vitrodomarum* 5.

Notae.

Triumphus Aemilio decretus.] Quia alter Coſ. C. Attilius fortiſſime, ut inquit Polybius, caeſus erat a Gallis. Glar.

VI. *Aliquot deinde annis*] Tribus continuis annis poſt L. Aemilii triumphum, cum Gallis pugnatum eſt. Primo anno Boji in populi Romani poteſtatem venere: altero Inſubres victi, ad Abduam ingenti pugna, ita ut pacem peterent. Tertio deinde anno finitum bellum. Glar. Quatuor annis. Tot enim duravit bellum Gallicum. A. F.

Gallos intra Italiam] Inſubres, Ciſalpinos. Viridomarus enim vocatur in Epit. Liv. xx. *Inſubrium Gallorum dux.* Cell.

Finito bello] Legend. *Finitumque eſt bellum*, &c. ut ſit ordo: M. Claudio Marcello, Cn. Cornel. Scipione Coſſ. finitum eſt bellum. Caeterum cum Galli a Senatu Romano pacem peterent, M. Claudius Marcellus ac Cn. Cor. Scipio Coſſ. ne id a Senatu impetrarent, in provinciam feſtinant. Galli coacti exercitum comparare, conductiſque 30000. Geſſatarum, ad Claſtidium caeſi ſunt, & Mediolanum in poteſtatem populi Romani venit. Marcellus tertius poſt Romulum ſpolia opima, quae dux duci detrahit, Jovi Feretrio ſuſpendit. Glar.

Tunc Marcellus parva manu] Pugnata eſt ea pugna ad Claſtidium ad Padum. A. F.

Viridomarum nomine,] Vetus Eutropius adjicit ſyllabam: habet enim *Viriodomarum*, vetus vero L. Anneus Virodomarum vocat *o* quarta litera, *d* quinta. eſt in Caeſaris Comment. Viridomarus alius Gallus. Alium vidimus Oliſiponi, in antiquo marmore inſcriptum. Vinet. Qui vulgo *Fridmayr* lingua Gallica dicebatur, *mayr* ſyllaba in *marus* corrupta. Eadem ratio obſervanda etiam in his, Othmarus *Othmayr*, Volmarus *Volmayr*, Inducioma-

ne, manu ſua occidit. [q] Poſtea cum collega ingentes copias Gallorum [r] peremit, [s] Mediolanum expugnavit, grandem praedam Romam pertulit; [t] ac triumphans Marcellus [v] ſpolia Galli, ſtipiti impoſita, humeris ſuis vexit.

VII. [w] M. Minucio Ruſo, P. Cornelio COSS. Hiſtris

VARIAE LECTIONES.

p Deſunt S. L. B. 4. 5.

q *Atque ubi ſpes ſalutis vix fuerat, inde opima retulit ſpolia, poſtea cum* B. M. L. B. 5.

r *Interemit* L. B. 5. ſed 2. *pereunt.*

s *Ac* addit L. B. 3.

t *Hic* L. B. 4.

v *Spolia Gallus ita praecepit* L. B. 1.

w *M.* delent L, B. 2. 3. 4. 5.

NOTAE.

ciomarus *Huſſmayr*, Civismarus *Zinſſmayr*, Combolomarus *Cunvolmayr*, Britomarus *Bartmayr*. GLAR.

Viridomarum manu ſua] Quo occiſo Marcellus tertia poſt Romulum Feretrio Jovi, ſive potius Jano Quirino, opima ſpolia ſuſpendit. A. F. *Viridomaro*, an *Virdomaro*, ut hic in quibusdam Codd. eſt, vel *Virdumaro* vid. ad Epit. Livii xx. Oroſ. L. IV. c. 13. Aurel. Vict. V. I. c. 45. ubi vide quos laudat Cel. Arntzen. Plutarchus tamen in Marcell. p. 302. & in Rom. 27. non *Briomartum* vel *Briomarum* ſed *Britomartum* ſcripſit, confundens, ut Vir Cel. recte obſervat, duos duces, quos bene diſtinguit Flor. L. II. c. 4. 3. *Britomaro duce*, & 5. *Viridomaro rege.* Hinc alii forſan quoque decepti, eum ducem, ut Livii Epit. & Victor: alii regem vocant, ut cum Noſtro etiam Paeanius (cui Βριζόμαρ⊙ dicitur) Oroſius & Plutarchus. VERHEYK.

Cum collega] Suſtulimus pronomen *ſuo*. Fuldenſem ſecuti. CELL.

Mediolanum] Inſubrium caput. eſt autem *Meylandt* Gallicae linguae, quod Romani corrumpunt: ſicut *Inſuber* etiam, Gallice *Unſuber*, quemadmodum & *V vuſt*, familiae nomen eſt. GLAR. Trans Padum Gallorum Inſubrium Metropolis. A. F.

Spolia] Opima. GLAR. Opima ſpolia Viridomaro detracta. Epit. Liv. 20. CELLAR.

Spolia Galli,] Id eſt, regis Gallorum, quem interfecerat. Sic antiq. lib. rectius habet, quam alii *ſpolia Gallorum*. Livius lib. xx. VINET. Ita Vin. & Sylb. inepte alii *Gallorum*. Nam & Graecus habet λάφυρα τȣ̃ πεσόντ⊙ βασιλέως. CELL.

Marcellus Spolia &c.] Hac de re conſule Plut. in Marcello Epit Livii xx. Virgil. Aen. L. VI. vſ 856. Propert. El. IV. vſ. 10. In Romulo autem p. 27. refert Plutarchus, tribus modo Romanis Imperatoribus contigiſſe, ut opima ſpolia Jovi Feretrio conſecrarint, *Romulo*, Caeninenſium rege interfecto: *Cornelio Coſſo*, qui Volumnium Tuſcorum ducem, *Claudio Marcello*, qui Gallorum regem Viridomarum interfecit, ea tamen differentia, ut poſteriores curru vecti fuerint triumphantes, prior ovans pedibus urbem ingreſſus ſit. VERHEYK.

Stipiti impoſita] Ita enim trophaea fiebant. A. F.

VII. *M. Minucio*] Anno ſequenti poſt triumphum Marcelli. an. ab U. C. 532. A. F.

Hiſtris bellum illatum eſt, quia latrocinati [x] navibus Romanorum fuerant, quae frumenta exhibebant, perdomitique ſunt omnes. Eodem anno bellum Punicum ſecundum Romanis illatum eſt per Hannibalem, Carthaginienſium [y] ducem; qui Sagun-

VARIAE LECTIONES.

x Vulgati *naves.* ſed *navibus* L. B. 1. 2. 3. 4. 5.

y *Ducem, qui jamdudum Amilcari patri ad aras juraverat, cum adhuc eſſet novem annorum, ſe, ut primum poſſet, adverſus Romanos pugnaturum. Annibal ergo Saguntum* &c S. M. G. V. B. HM. L. B. 4. 5.

NOTAE.

Hiſtris bellum illatum] Iſtri ſubacti ſunt, inquit Florus lib. xx. in Livii epitome, in altera nihil etiam Polybius. GLAR.

Iſtris] Primi in Illyrici ora maritima, contermini Italiae & Caunis. Tota ora Iſtriae ſtadiorum MCCC. *Strab.* A. F.

Quia latrocinati] Romanorum naves frumento onuſtas interceperant. A. F. Inſolens locutio *latrocinati naves* Unde rectius *latrocinati navibus Romanorum* &c. Lugd. Bat. omnes exhibent; quomodo jam mens Eutropii eſt, eosdem, navibus Romanorum frumentariis interceptis, piraticam iisdem contra Romanos exercuiſſe. HAV. *Naves* quotquot vidi Edd. etiam vetuſtiſſimas, omnes exhibent, nihilque variant Codd. Hearnei. Lugd. tamen B. conſtanter *navibus* legunt. quod inde praeferendum cenſet Cl. Hav. quia Eutropii mens eſſet, Hiſtros iisdem navibus, quas interceperant, ad mare infeſtandum uſos fuiſſe; Haec vero res an ſic ſe habuerit, nemo facile dijudicabit, quia ex ceteris ſcriptoribus de bello quidem hoc agentibus, ſed cauſſam unde ortum fuerit, ſilentio praetermittentibus nihil lucis adfundi poteſt: & demus ita fuiſſe, ſimpliciſſimus tamen ſenſus eſt, Hiſtris bellum fuiſſe inlatum, quod *naves* Romanorum ceperint, unde etiam Paeanius ἐπειδὴ τὸν Ῥωμαϊκὸν ἐλῄστευον στόλον. (ut Grun. obſervat, qui hinc quoque *naves* repoſuit.) ut *latrocinari naves* pro *capere, intercipere*, non inſolentior locutio videatur, quam *latrocinari navibus*, pro *piraticam facere*, ut Cic. pro R. in Sen. c. 5. utriusque enim alia exempla deſidero. nec quidquam definire ſuſtineo: quamquam fidei Codd. MSS. Lugd. omnium adverſari nolui. VERHEYK.

Perdomitique ſunt omnes.] Al. *Ac multo Romanorum ſanguine fuſo perdomiti ſunt.* Et placet. GLAR.

Eodem anno bellum Punicum] Sequitur jam III. Decas apud Livium, quae ſecundum bellum Punicum continet, de quo Polybius ante Livium libro III. GLAR.

Eodem anno] Urbis conditae 535. triennio poſt Iſtros ſubactos. GLAR. Imo potius anno poſt Iſtricum ſecundo. Bellum enim Punicum ſecundum incepit an. Mundi 3731. ante Ch. Nat. 217. ab urbe condita 534. Vide Flor. lib. II. cap. 6. pag. 55. A. F.

Eodem anno] Glareano conſentit Pighius, Bellum Punicum ſecundum inceptum fuiſſe A. U C. DXXXV. Publio Cornelio Scipione & Tito Sempronio Coss. ubi annus, quo Minucius Rufus, & P. Corn. Scipio Coss. erant, fuerit DXXXII. Sed ſecundum Faſtos Conſul. DXXXIII. & DXXVI. P. C. Scipione, & Sempronio Longo Coss. VERHEYK.

Bellum Punicum ſecundum] Quod Hannibalis bellum vocant Graeci, inquit Polybius. Porro hujus belli tres cauſas numerat Polybius *libro* III. Primam: Hamilcarem Hannibalis parentem & ejus in Romanos indi-

ᵃ Saguntum Hiſpaniae civitatem, Romanis amicam, oppugnare aggreſſus eſt, [a] annum agens viceſimum aetatis, copiis congregatis [b] CXL. millium. Huic Romani per [c] legatos denunciaverunt, ut bello [d] abſtine-

VARIAE LECTIONES.

z *Sagunto* L. B. 1.

a Tranſponit Lugd. Bat. 1. 2. 3. 4. *agens viceſimum aetatis annum.*

b Livius habet CXL. tantum, nec ab eo diſerepat Metaphraſtes, aut Lugd. Bat. 1. Vulg. CL. Nonnulli corrupte *millibus* pro *millium.*

c *Legatum* F.

NOTAE.

indignationem. Secundam: Romanorum injuriam, qua eis Sardiniam ademerant. Tertiam: fortunam proſperam Carthaginenſium in Hiſpania, qua erecti ſperabant ſe ulciſci poſſe Romanorum injuriam. GLAR.

Hannibalem] Sic ex Cod. Lugd. Bat. 1. qui uti & *Haſdrubalem* per adſpirationem, quod Merula quoque ſecutus, ſemper exhibet, reſcripſi. atque ita ex optimis Livii MSS. ubique praefert Drakenb. quem vide ad Liv. L. XXI. c. 1. VERHEYK.

Qui Saguntum Hiſpaniae civitatem,] Ultra Iberum, non longe a mari. Multae feruntur cauſae, quare Saguntum oppugnarit Hannibal. I. ut abſcinderet Romanis ſpem gerendi belli in Hiſpania. II. ut caeteris civitatibus metum injiceret; ſuis, ut in fide manerent: aliis, ut ſeſe ei dederent. III. ut tuto progredi deinde poſſet, nullo poſt ſe relicto hoſte: IV. ſpe immenſae pecuniae potiundae. V. ut militum favorem ſibi conciliaret, ob praedae partitionem. VI. ut cives Carthagine ſibi conciliaret muneribus, ex manubiis, quas ſperabat. GLAR. *In cauſſam belli Saguntus delecta eſt, vetus Hiſpaniae civitas, & opulenta, fideique erga Romanos magnum quidem, ſed triſte monumentum.* Flor. L. II. c. 6. Vide ibi Comment. VERHEYK.

Saguntum] Hiſpaniae Tarraconenſis civitas ultra Iberum ſita, paſſus mille ferme a mari, hodie *Morvedre.* A. F.

Oppugnare aggreſſus eſt,] Contra foedus, quo cautum erat, Carthaginenſes Hiſpania abſtinerent. A. F.

Annum agens aetatis viceſimum] Nepos in Vita c. 3. *minor quinque & viginti annis natus, imperator factus* &c. CELL. Hannibal, quum Imperator factus eſt, natus erat annos XXVI. Quum autem Saguntum oppugnavit, XXVIII. Fruſtra alii minorem, alii majorem natu faciunt. vid. Boſium ad Nepot. c. 3. in Hann. Schott. ad Aur. Vict. V. I. c. 42. VERHEYK.

Viceſimum aetatis annum] Corrige, XXVI. aetatis annum. Hannibal enim IX. puer annorum, cum patre Hamilcare in Hiſpaniam venit. Pater ibidem IX. annis exercitui praefuit. cui ſucceſſit in imperium gener Haſdrubal, VIII. annis imperio potitus. quo caeſo, Hannibal XXVI. jam agens annum, imperator electus eſt. Ergo hic eſt error. GLAR. Certe tunc natus erat annos XXVII. Natus enim an. Mundi. 3704. A. F.

CL. Millium] Hoc idem etiam Liv. habet. GLAR. *Ad centum quadraginta millia habuiſſe creditur.* Livius. A. F.

CXL.] Hanc lectionem cum Doct. Grun. ab Eutropii manu eſſe puto, & ex codice Lugd. Bat. 1. repoſui. nam idem, quod de Doctiſſima Femina

ſtineret. Is [e] legatos admittere noluit. Romani etiam [f] Carthaginem miſerunt, ut mandaretur Hannibali, ne bellum contra ſocios populi Romàni gereret. Dura reſponſa a Carthaginienſibus [g] reddita. [h] Saguntini interea fame victi ſunt, captique ab Hannibale ultimis poenis afficiuntur.

VIII.

VARIAE LECTIONES.

d *Obtinerent* L. B. 1.
e Al. ut & Lugd. Bat. *legatis parere.*
f *A Carthaginienſibus petierunt* Lugd. Bat. 1. *miſerunt Carth.* 3.
g *Data ſunt* L. B. 2. 4. 5.
h *Sagunti* L. B. 3. qui & mox *ſunt* delet.

NOTAE.

mina hic ſuſpicatur Vir Doct. etiam Eutropio accidere potuit, ut in minus emendatum Livii codicem inciderit. Certe Pal. ſec. teſte Gebhardo eumdem numerum exhibet. *Peditum & XX. millium equitum* in textum olim recepta, hic potius legi malui; quia omnes Codd. Lugd. Bat. L. N. M. S. & Paeanius reſpuunt. Grunerus quamquam ſibi ſuſpecta retinuit tamen. Ceterum male Havercamp. in Var. Lect. voces *CL. millium*, ut ante legebatur, ſimul cum reliquis in omnibus Codd. L. B. deſiderari notat. VERHEYK.

Legatos] Legati miſſi P. Valerius Flaccus & Q. Baebius Tamphilus. Hanc legationem Livius miſſam ait anno ſerius, Coſſ. P. Cornelio Scipione & T. Sempronio Longo. Vide tamen lib. XXI. cap. 15. A. F.

Is legatis parere] *Legatos admittere*, inquit Livius: & alter etiam codex ita habet. Romani quidem legationibus terebant tempus: interea perierunt Saguntini, proditi a Romanis. Ita poſt aliquot annos etiam Aetolos deſeruere. GRAR.

Is legatos admittere noluit] Iis obviam ad mare miſſi ab Annibale, qui dicerent, nec tuto eos aditu ros inter tot effraenatarum gentium arma: nec Annibali tanto diſcrimine rerum operae eſſe legationes audire. Livius lib. XXI. cap. 9. A. F.

Parere]] Imo ne admittere quidem, *Liv.* XXI. 9. CELL.

Romani etiam] Ante Saguntum captum duo miſſi, P. Valerius Flaccus, & Qu. Boebius Pamphilus. GLAR. Legati, qui Saguntum miſſi, iidem Carthaginem inde petierunt. A. F.

Miſerunt] Secundo poſt captum Saguntum V. miſſi ſunt legati, Q. Fabius, M. Livius, L. Aemilius, C. Licinius, Q. Boebius. GLAR.

Dura reſponſa] Proinde omittite Sagunti ac Iberi mentionem facere, ac quod diu parturit animus veſter, aliquando pariat. GLAR. Integram reſponſionem exhibet Livius XXI. 18. CELL. Reſponſum legatis: *Bellum ortum a Saguntinis, non ab Annibale eſſe, Populum Romanum injuſte facere, ſi Saguntinos vetuſtiſſimae Carthaginenſium ſocietati praeponat.* A. F.

Saguntini interea] A Romanis deſerti. GLAR.

Captique] Livius, de Sagunto libro XXI. ita inquit: *Civitas ea longe opulentiſſima ultra Iberum fuit, ſed paſſus mille fere a mari. oriundi à Zazyntho inſula dicuntur, mixtique etiam ab Ardea Rutulorum quidam generis. Caeterum in tantas brevi creverunt opes, ſeu maritimis ſeu terreſtribus fructibus, ſeu multitudinis incremento, ſeu ſanctitate diſciplinae, quae fidem ſocialem uſque ad perniciem ſuam coluerunt.* Haec ille. Octavo menſe capta eſt,

cum

VIII. Tum [i] P. Cornelius Scipio cum exercitu [k] in Hiſpaniam profectus eſt, Tiberius [l] Sempronius in Siciliam: bellum Carthaginienſibus indictum eſt. Hannibal relicto in Hiſpania fratre Haſdrubale, [m] Pyrenaeum tranſiit: [n] Alpes, adhuc [o] ea parte invias,

VARIAE LECTIONES.

i *Pompejus* L. B. 1. *Publius* 4. 5.
k Delet *in* L. Bat. 1. ut jam ſaepius.
l *Sempronio in Sicilia* L. B. 4. ſed 3. a *Sempron.* uſque ad *Han.* omnia delet.
m *Igne, ferro rupes reſcindit, Pyren* V. *Pyrmaeum* L. B. 2. *Pyrenum* 3. & mox uterque *tranſivit*, uti & 4.
n *Et A. tum ea parte* L. Bat. 1. *A. adhuc tum ea parte* L. Bat. 2. 3. 4.
o *Tum* inſerunt L. B. 2. 3. 4. 5.

NOTAE.

cum egregie ſe defendiſſet. Captum oppidum cum ingenti praeda. Quanquam pleraque a dominis de induſtria corrupta erant. GLAR.

Ultimis poenis afficiuntur.] Omnes puberes caedunt, inquit Livius in primo hujus belli. GLAR. Saguntinorum primores ſeſe ſuaque omnia igni ſuo concremarunt, puberes omnes interfecti, reliqui militum praeda fuere. A. F.

VIII. *Tum P. Cornelius Scipio*] Hoc anno Cos. erat hic, ſuperioris Scipionis pater. Caeterum ſex legiones civium hoc anno Romani in armis habuerunt, quaternum millium peditum, trecenûm equitum: ſociorum, XLIV. millium peditum, equitum quatuor millium. quinqueremes CCXX. celoces XX. GLAR. Liv. XXI. 17. *Nominatae jam antea Conſulibus provinciae erant, tum ſortiri juſſi, Cornelio Hiſpania, Sempronio Africa cum Sicilia evenit.* Neque tamen in Hiſpaniam ivit Pub Scipio, ſed eo miſit Cn. Scipionem fratrem. A. F.

In Hiſpaniam] Codex Bat. 1. iterum *in* delet. Vide quae diximus ad L. II. c. 21.

Profectus] Al. *deſtinatus*. GLAR.

Sempronius] Longus, & Coſ. GLAR. Recte. nam ſine cap. male *Gracchum* pro *Longo* vocat Auctor, uti & Paeanius ubique. vide infra V. D. & ad Liv. L. XXI. c. 6. VERH.

Bellum Carthaginienſibus indictum eſt.] Hic annus primus Punici belli ſecundi, ab U. C. 536. Et Saguntum anno ante captum eſt, ut putat Polybius, nec abnegat Livius. Hoc autem anno Hannibal in Italiam venit, cum quo ſub autumnum Scipio, ſub brumam pugnavit Sempronius. Meminit & Livius, latum ad populum. GLAR. Per legatos Q. Fabium, M. Livium, L. Aemilium, C. Licinium, Q. Baebium. Liv. XXI. 18. A. F.

Relicto in Hiſpania fratre Aſdrubale,] *Neque Hiſpaniam negligendam ratus, & Aſdrubali fratri viro impigro eam Provinciam deſtinat.* Liv. XXI. 18. A. F.

Pyrenaeum tranſiit;] Pyrenaeum tranſgreditur, & ad oppidum Illyberim caſtra locat. A. F.

Alpes, adhuc ea parte invias,] Quinto decimo die Alpes ſuperavit: ſed qua parte ambigitur. Livius nullum dubitandi locum dicit, cum ex deſcenſu ſtatim in Taurinos incurrerit. Illum vide XXI. 38. A. F. Reprehendit Polyb. l. III. ſ. 18. illos ſcripto-

vias, ſibi patefecit. [p] Traditur ad Italiam [q] LXXX. millia peditum, [r] & [s] XX. millia equitum, [t] ſeptem & XXX. elephantos adduxiſſe. Interea multi Ligures [v] & Galli" Hannibali ſe [w] conjunxerunt. Sempronius

VARIAE LECTIONES.

p *Traditus* L. B. 1.
q *C.* HM. LXX. G. L. B. 2. LXXX. *m. p. equitumque ſeptem* &c. 3.
r *Et* delent L. B. 1. 2. 4. 5.
s *XI.* N. F. *X.* B. M. L. G. Gr. L. B. 1. 2. 5.
t XXXIII. LC.
v Deſunt LC.
w *Junxerunt* Alii.

NOTAE.

ſcriptores, qui Annibalem Alpes tranſiiſſe dicunt, quas nemo unquam cum exercitu tranſierit, Gallos enim ait Rhodani accolas non ſemel has Alpes cum exercitu trajeciſſe populo R. bellum facturos. CELL. & HEARN. Eumdem errorem committit Nepos. V. Hann. c. 3. 4. quem etiam Grun. citat. Adde Cl. Dukerum ad Liv. XXI. c. 27. & Comm. ad Aur. Vict. V. I. c. 47. Quatuor Codd. MSS. noſtri legunt: *Alpes, adhuc tum* &c. Sed potior primi lectio: *Alpes tum* deleto *adhuc*. quod ferri poſſet; quaſi vellet Auctor, Hannibalem Alpes, quae *tum* ea parte inviae erant, ſibi pateſeciſſe, quum antea tranſiri potuiſſent. VERH.

Traditur ad Italiam LXXX. *millia peditum*,] Livius ex Polybio: *Hannibal* XC. *millia peditum*, XII. *millia equitum*, *Iberum traduxit*. GLAR.

Traditur] A L. Cincio, inquit Liv. 80000. peditum: ſed X. millia equitum. Alii autem longe majorem, quidam minorem. Polybius *lib.* III. ait, Hannibalem apud Rhodanum habuiſſe 38000. peditum, 8000. equitum, ei vix medietatem ejuſmodi copiarum ſuperfuiſſe. Idem Polybius ait, Hannibalem apud Lacinium erexiſſe columnam, in qua ſcriptum fuerit, eum Afrorum decem millia, ac ducentos, ex Hiſpanis 8000. equitum 6000. habuiſſe, cum Inſubres attigiſſet. GLAR. *Quantae copiae tranſgreſſo in Italiam Annibali fuerint, nequaquam inter auctores conſtat: qui plurimum, centum millia peditum, viginti equitum fuiſſe ſcribunt: qui minimum, viginti millia peditum, ſex equitum. L. Cincius Alimentus, qui captum ſe ab Annibale ſcribit, maxime auctor moveret me, niſi confunderet numerum, Gallis Liguribuſque additis: cum his ſcribit octoginta millia peditum, decem equitum adducta in Italiam.* Idem ibid. A. F. & HEARN. Adi Liv. L. XXI. c. 38. & Polyb. L. III. c. 56. & 60. unde dubia facile conciliari poſſunt. VERHEYK.

Interea multi Ligures] Polybius ait, expugnata Taurinorum quadam urbe, Hannibalem effeciſſe, ut Padi accolae omnes ad eum defeciſſent, niſi conſulis adventus eorum conſilia oppreſſiſſet. GLAR.

Junxerunt] In omnibus Codd. MSS. Lugd. *conjunxerunt*. quemadmodum alibi ſaepius *jungere* & *adjungere* in MSS. confunduntur. Vid. ſupra ad L. I. c. 6. Sic *jungere* & *conjungere* etiam promiſcue uſurpat Auctor. *Gallorum copiae ſe Tuſcis*... junxerunt. L. II. c. 10. *Pyrrhus* junctis

ſibi

pronius Gracchus cognito ad Italiam Hannibalis adventu [x] ex Sicilia exercitum Ariminum trajecit.

IX. P. Cornelius Scipio [y] Hannibali primus occurrit: commiſſo proelio, [z] fugatis ſuis, ipſe vulneratus in caſtra rediit. [a] Sempronius Gracchus & ipſe [b] con-

VARIAE LECTIONES.

x *E Sic.* Alii.

y *Annibali apud Ticinum primus* B. N. M. G. V. HM. L. B. 2. 4. 5.

z *Fugatis ſuis, & pene omnibus exſtinctis, ipſe a Filio Scipione liberatus, ſaucius tamen, in caſtra rediit. Pugnatum deinde eſt eodem conſule ad Trebiam fluvium; iterumque Romani ſuperati ſunt. Sempronius Gracchus & ipſe conflixit apud eundem amnem, amiſſoque exercitu pene ſolus evaſit. In eo tamen bello etiam Annibal vulneratus eſt. Tum ſe Annibali multi Itali dedidere. Igitur Annibal ad Tuſciam* &c. G. N. M. S. B. V. HM. Eadem fere Codd. L. B. 2. 4. 5. ſervant.

a *P.* addit L. B. 3.

b *Conflixit* Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

ſibi Samnitibus c. 12. ubi tamen quatt. Codd. *conjunctis*. & ſic Merula hic edidit. VERHEYK.

Sempronius] Vocatus a Senatu Rom. GLAR.

Sempronius Gracchus] Imo Tib. Sempronius Longus Conſul: & hic etiam in eo peccat Eutropius, quod Sempronius poſt priorem Scipionis cum Annibale pugnam. exercitum Ariminum trajecit. Vide Liv. XX. 51. A. F. HEARN.

Gracchus] Longus. GLAR.

E Sicilia] Intra 40. dies à Lilybaeo pedeſtri itinere hunc exercitum Ariminum eſſe traductum, ait Polybius lib. III. GLAR.

Ariminum] Oppidum ad Adriaticum mare, non longe a Ravenna. GLAR. Supra Umbriam, ad littus maris ſuperi. A. F. Per mare Superum navigando. Liv. XXI. 51. CELL.

IX. *Primus occurrit:*] Prima cum Hannibale pugna ad Ticinum. GLAR.

Commiſſo proelio,] Hoc praelium potiſſimum fuit equitum, ad Ticinum amnem: ex qua pugna intellectum eſt, Hannibalis equitatum meliorem eſſe Romano. GLAR. Inter Padum & Ticinum. A. F. Apud Ticinum Inſubriae fluvium. *Liv.* XXI. 45. CELL.

Ipſe] Scipio. GLAR.

Vulneratus] Sed pater a filio Scipione defenſus erat. GLAR. Periculum filii tum primum pubeſcentis (Africanus hic eſt) intercurſu propulſatum. *Livius* XXI. 46. CELL.

Sempronius Gracchus & ipſe conflixit] Haec ſecunda cum Hannibale pugna, ad Trebiam, vana Sempronii elatione accidit. Qui ut ipſe ſolus gloriam nanciſceretur, altero Coſ. vulnerato, & pugna victo: itaque appropinquante comitiorum die, temere cum Hannibale certamen iniit, non explorato itinere, non curatis corporibus militum; cum Hannibal utrumque apud ſuos procuraſſet, inſidiis medio itinere poſitis, & curatis corporibus, imo praebito per manipulos oleo, ut mollirent artus.

confligit apud [c] Trebiam amnem. is quoque vincitur. Hannibali multi ſe in Italia [d] dediderunt. [e] Inde ad Tuſciam veniens Hannibal, [f] Flaminio conſuli occurrit": ipſum Flaminium interemit: Romanorum [g] XXV. millia [h] caeſa ſunt, [i] caeteri diffugerunt. Miſſus adverſus Hannibalem poſtea a Romanis Q. [k] Fa-

Variae Lectiones.

c *Trebidiam* Sch. *Trepidiam* L. Bat. 1. *apud eundem* 2. 3. 4.
d *Dederunt* Lugd. B. 1. *dedidere* 4.
e *Igitur* L. B. 2. 5.
f Deſunt LC. L. B. 2.
g XXII. LC.
h *Caeſi* L. B. 5. qui cum 2. 4. mox *millia* delet.
i *VII. millia capta: caeteri* V. *VI. millia capta: caeteri* HM. *caetera diffugiunt* L. B. 2. *caetera* etiam 3.
k *Favius* L. B. 2. ſemper.

Notae.

tus. Glar. Ticino Trebeja ſucceſſit, hic ſecunda belli Punici procella deſaevit, Sempronio Conſule. Flor. pag. 57. Adi Liv. xxi. 55. & 56. A. F.

Apud Trebiam amnem.] Sic vetus, niſi quod in Treviam habet *u* pro *b*, ut fere Favium pro Fabio. Narrat autem hanc Romanorum cladem Livius *lib.* xxii. Vinet. Fluvius eſt, κατὰ Πλακεντίαν συμβάλλων τῷ Πάδῳ, *apud Placentiam Pado incidens.* Strabo l. v. 150. Glar. & Cell. Galliae Ciſalpinae fluvius Trebia ad Placentiam. A. F.

Multi ſe dediderunt.] Hoc etiam dicit Polybius. Glar.

Inde ad Tuſciam veniens] Hoc itinere ex Gallia in Thuſciam, Hannibal amiſit oculum, & multos milites, maxime Gallos, dum feſtinat via venire inſueta ac breviore, cum eſſent alia meliora, ſed longiora. Glar.

Flaminio conſuli occurrit;] Ad Thraſymenum lacum, qui eſt prope Cortonam. Glar. Apud Traſimenum Etruriae lacum. Cell.

Ipſum Flaminium] Tertia cum Hannibale pugna. Glar.

Ipſum Flaminium interemit:] Interemptus Flaminius ab equite Inſubri, cui Ducario nomen erat. Liv. A. F.

xxv. *millia caeſa*] Sic vetus liber: at ex impreſſis quidam habent xv. duntaxat millia, quomodo & Livius in loco ſupra citato, & Valer. Max. *lib.* i. *cap.* 6. Vinet. Polybius & Livius 15000. Romanorum in acie caeſa referunt, 6000. elapſa: ſed poſtea capta ab Maharbale. capta praeterea 15000. ait Polybius. At Livius ait, 1000. per omnem Hetruriam ſparſa, fuga Romam petiiſſe. Glar. Quindecim millia ponit Liv. xxii. 7. *Quindecim millia Romanorum in acie caeſa ſunt, decem millia ſparſa fuga per omnem Etruriam, diverſis itineribus Urbem petiere.* A. F. Eutropii, Freculphi, (Tom. i. L. v. c. 7.) & Oroſii (L. iv. c. 15.) idem narrantium errorem vide notatum a Cel. Drakenb. ad Liv. L. xxii. c. 7. & Comm ad Flor. L. ii. c. 6. Verh.

Miſſus adverſus Hannibalem] Q. Fabius Max. Hannibalem fregit patientia, ac cunctatione: quanquam & a populo Romano & a militibus ignavus diceretur: at ille propoſito

Fabius Maximus. Is eum, [l] differendo pugnam, [m] ab impetu [n] fregit, mox inventa occaſione vicit.

X. Quingenteſimo & [o] quadrageſimo anno [p] a condita urbe, [q] L. Aemilius Paullus, P. Terentius [r] Var-

VARIAE LECTIONES.

l *Differendum* L. B. 1. & ſic ſeq. cap.

m *Ab ambitu* F. *adambitu* L. Burd. niſi σφάλμα eſt pro *ab ambitu.* Proculdubio *ab impetu* eſt vera lectio. utpote non ſolum librorum plerorumque manuſcriptorum omniumque excuſorum, verum etiam Hiſtoriae miſcellae & Graeci Metaphraſtae auctoritate ſtabilita.

n *Fregit. Nam per ſumma montium juga, & abditos nemorum ſaltus caſtra ponens Annibalis fervorem eluſit, moxque inventa occaſione vicit* N. G. S. B. V. HM. L. B. 4.

o *Quinquageſimo* L. LC. F.

p *A* delet L. B. 1.

q *Lucilius Aemylius Paulus Aemylius Terrentinus Varro* L. B. 3.

r *Varo* L. B. 4.

NOTAE.

poſito conſiſtens, immenſam gloriam retulit. GLAR.

Q. Fabius] Dictator, cum M. Minutio magiſtro equitum. GLAR.

Quintus Fabius Maximus.] Dictator, anno U. C. 536. Secundi belli Punici II. A. F. Cunctator. CELL.

Maximus.] Verrucoſus, Ovicula. GLAR.

Differendo] Cunctando. GLAR.

Ab impetu] Vetus, *adambitu fregit.* & idem infra, *nobiles*, pro *nobiliores viri.* VINET. Dura & inſolita ſyntaxis, ſed omnium excuſorum librorum auctoritate ſtabilita. Nec aliter habet Miſcella Hiſtoria Paulli Diaconi, quam Gruterus vulgavit. Manuſcripti libri dicuntur *adambitu* vel *ab ambitu* habere, ſed praeter novitatem vocis, repugnat Metaphraſtae ὁρμή, qua ſine ullo dubio vocabulum *impetus* voluit expreſſum. CELL. De verbo *frangere* hoc ſenſu conſule Cl. Arntz. ad Vict. V. I. c. 42.

Fregit ;] Hannibalem. GLAR.

Occaſione] Ex M. Minutii occaſione. GLAR. Cum Minucio Magiſtro equitum ſuppetias tulit. Vide Liv. XXII. 29. & Plut. in Fab. A. F.

X. *Quingenteſimo & quadrageſimo*] Par & apud Paulum Oroſium numerus *libro quarto:* ubi ſi legeres *Duo de quadrageſimo*; conveniret numerus cum Chronologorum noſtrorum rationibus. VINET. Nos 538. Sed Eutropius Polybium ſequitur, qui duobus anticipat annis: ſed id nihil refert. GLAR. Falſum eſt. Hic annus tantum fuit ab U. C. 537. A. F. & HEARN. Pighius etiam Annum facit DXXXVII. Sed Vinetus & Glareanus ſequuntur Faſtos conſ. qui DXXXVIII. anno ponunt C. (non *P.* ut cum Eutropio Paeanius male) Terentium Varronem, & L. Aemilium Paullum. uti gemino *l* ex Inſcript. & Nummis praeferunt Viri D. a Cel. Dukero ad Flor. L. II. c. 6. 17. laudati. VERH.

L. Aemilius] De patriciis. GLAR.

C. Terentius] De plebe. Al. *P. Terentius.* GLAR.

P. Terentius Varro,] Rectius C. Terentius Varro. Vid. Pigh. Annal. Tom. II. p. 158. HEARN.

Mi-

Varro, contra [s] Hannibalem mittuntur, Fabioque ſuccedunt: qui Fabius ambos COSS. monuit, ut Hannibalem calidum & impatientem ducem non aliter

VARIAE LECTIONES.

s Deſunt LC.

NOTAE.

Mittuntur,] In Apuliam. GLAR.

Fabioque ſuccedunt] In annorum computatione errat Eutropius; nam Fabius, exacto ſemeſtri imperio, excercitus tradidit M. Atilio Regulo, & Cn. Servilio Coss. A. U. C. DXXXVII. uti in Faſtis eſt. His vero ſucceſſerunt ſequenti anno Aemilius Paullus & Terentius Varro. Adi Liv. L. XXII. c. 31. 32. VERH.

Qui [*Fabius*] *ambos COSS*] Cum Fabius Dictator eſſet, ac ſacrorum cauſa Romam iſſet, M. Minutius ejus magiſter equitum, nactus occaſionem pugnandi cum Hannibale, eum vicit, ac 8000. hominum occidit. Quae res Romanis ſpem fecit, pugna poſſe Hannibalem vinci: & peroſi Fabii cunctationem, magiſtri equitum imperium, quod fando inauditum erat, cum Dictatore aequarunt. Quae res Romanum evertiſſet imperium, niſi bonitas Fabii ei ſubveniſſet. Ejus rei memor Fabius, cum videret temerarium C. Terentium Varronem, ut qui talibus artibus in imperium venerat, admonuit L. Paulum Aemilium pulchra, quae apud Livium eſt, oratione. In cauſa omnium malorum erat vulgi opinio falſa de patriciis, quod ipſi vocaſſent Hannibalem in Italiam, & producerent bellum, ut diu in imperio eſſent. Crearunt igitur Varronem, qui finiret bellum, ac conficeret Hannibalem: ſed temeritate ſua idem ille Varro propemodum evertit Romanum imperium. GLAR. Non ambos, ſed Aemilium Paulum: Varro enim ita jam furebat & plenus minarum erat, ut Fabii conſilia admittere non poſſet. Aemilium igitur monuit Fabius. praeclaram ejus orationem lege apudLivium XXII.39. A. F.

Qui Fabius] Poſt alios etiam Cl. Havercampus *Fabius* uncis incluſit, improbante Grunero, quem videſis. Recte: Nihil enim Noſtro Aliisque familiarius, quam ejusmodi repetitio nominum poſt pronomen relativum. Vide omnino Cel. Burm. ad Vellej. Paterc. a Gruner. quoque laudatum, L. I. c. 3. 2. ubi quam plurimis egregie hunc uſum comprobat. VERH.

Ambos COSS.] Livius ait, cum ſolo L. Paulo locutum Fabium. GLAR.

Callidum & impatientem] Aſtutum & moroſum. GLAR. Pro *callidum* Carolus Langius annot. ad Cic. Offic. lib. I. cap. 24. p. 87. edit. Graevii, reſcribi jubet *calidum*. Ac ſane etiam Cicero cap. 4. *de ſenect.* ſcribit, Q. Fabium Annibalem *juveniliter exultantem patientia ſua molliviſſe*. E contrario Livius lib. VI. cap. 23. *frigere* ait *ac torpere ſenum conſilia*. HEUMANN. Ex tribus MSS. L. Bat. ſecundus quoque expreſſe *calidum* habet, & ita legendum eſſe, docet quod adjungitur *impatientem*. Sed nota calliditas Annibalis fecit, ut plures libros *callidum* occuparet. HAV. *Calidum* & *callidum* a Librariis ſaepiſſime confundi quis ignorat? Adi Livium (L. XXXV. c. 32. & vide quos laudat Cel. Drakenb.) ubi *callida*, ut ante legebatur, etiam in *calida* conſilia mutarunt Viri D. & per *temeraria* & *praecipitia* vel *audacia* (quod addit Livius, uti hic *impatientem* Eutropius) recte exponunt: quo ſenſu de Hannibale vix melius exprimi poſſet: quemadmodum *ferox beſtia* audit Livio Epit. L. XXII. Ita juventuti ceu proprium adſcribit Virgil. Georg. L. III. vſ. 119.

Aeque juvenemque magiſtri
Exquirunt, calidumque *animis & curſibus acrem.*

Bene

ter vincerent, quam proelium differendo. Verum [t] cum [v] impatientia Varronis conſulis, contradicente conſule [w] altero, apud vicum, qui Cannae appellatur, in Apulia pugnatum [x] eſſet, ambo COSS. ab Hannibale vincuntur. [y] In ea pugna [z] III. mil-

Variae Lectiones.

t *Quod* L. B. 3.
v *Impatientiam rerum* L. B. 2.
w *Altero, id eſt, Aemilio Paulo* N. LC. B. L. G. Fr. V. HM. F. Lugd. Bat. 1. 2. 3. 4. 5.
x *Eſt* L. B. 4. 5.
y Deſunt in cod. M. uſque ad: *Poſt baec Annibal diffidere* &c.
z Livius ſcribit octo millia fortiſſimorum virorum trucidata. Lugd. Bat. 1. 2. & Merulae editio: *IV. millia.*

Notae.

Bene itaque, quod Cl. Haverc. & poſt eum Gruner. praecipientibus Aliis V. D. quos laudat Vener. Heumann. ita ediderint: quamquam alter humani quid paſſus eſt, qui Cod. Lugd. 2. expreſſe *calidum* exhibere contendat. quum 1. 2. 4. 5. *callidum* diſerte legunt. unus, qui ſecus habet, tertius eſt. Ceteri Codd. quibus priores Editores uſi fuerunt, vulgata tueri videntur, quia quotquot vidi Editiones, conſtanter ſervant: unde, niſi certa ratione adductus eſſem, receptam nuper lectionem unice probam eſſe, & quia quotieſcunque haec verba occurrant, paſſim commutari ſolent, ut utrum ab Auctorum manu ſit, nemo facile dijudicet, contra tot MSS. auctoritatem quidquam mutaſſe mihi non liberum duxiſſem. Verh.

Impatientem] Qui moram ferre non poſſet. Cell.

Quam proelium differendo.] *Una*, inquit, *ratio belli gerendi adverſus Annibalem, qua ego geſſi*, nempe *cunctatio*, unde & *Cunctator* dictus eſt. A. F.

Verum cum impatientia] Varro poſtero die, cui ſors eius diei imperii erat, nihil conſulto collega ſignum pugnae propoſuit, inſtructaſque copias flumen traduxit, ſequente Paulo, quia magis non probare, quam non adjuvare conſilium poterat. Liv. XXII. 45. A. F.

Varronis conſulis,] Hic Coſ. Varro clamoribus apud viliſſimum quemque tantum evicit, ut alternis diebus adminiſtrarent Coſſ. imperium. Cum igitur L. Paulus aliquandiu Fabiana prudentia continuerit tum ſuos, tum hoſtes: caeterum Hannibalis ad pugnam parata acies ſtaret ad Cannas, & ſors diei in Varronem incidiſſet, is ſignum pugnae nihil conſulto collega propoſuit, ac Rempub. Rom. quantum nullus alius afflixit. Glar.

Varronis] Plebeji Coſ. Glar.

Contradicente conſule altero,] Oratiunculas altercantium conſulum habet Livius XXII. 45. Cell.

Conſule altero,] Patricio, id eſt L. Aemilio Paulo. Glar.

Cannae] Ad fl. Aufidum. Glar.

Pugnatum eſſet] Fuit haec quarta cum Hannibale pugna. Glar.

In ea pugna tria millia] Sic fuit omnibus literis noſtri libri, at apud Livium octo millia legimus. Vinet. Livius XXII. 52. habet *octo millia*

millia Afrorum [a] pereunt, [b] magna pars de exercitu Hannibalis ſauciatur: nullo tamen Punico bello Romani gravius accepti ſunt. periit enim in eo [c] Aemilius Paullus conſul: conſulares aut praetorii XX. ſenatores capti aut occiſi XXX. [d] nobiles viri CCC. militum XL. millia; equitum [e] III. millia & quin-

VARIAE LECTIONES.

a *Perierunt* L. B. 3. 4. 5.
b Abeſt a L. Bat. 1.
c Notatur in S. & N. eſſe Pauli Diaconi. Tranſponit Lugd. Bat. 1. 2. 4. 5. *conſul Aemilius Paulus.*
d Alii: *nobiliores.*
e *IV.* G.

NOTAE.

millia, ſed *tria millia* plenis literis codex Eutropii Burdegalenſis. Merulae editio, *quatuor millia.* CELL. Ut Codd. MSS. & Editi, ita & ceteri Scriptores, ſed majori differentia variant. Paeanius nihil hic lucis adfundit, qui a verbis *in ea pugna* uſque ad *periit enim* &c. nihil agnoſcit. VERH.

Millia Afrorum pereunt,] Polybius *lib.* III. ad finem ait, de Hannibalis exercitu cecidiſſe Gallorum circiter 4000. Afrorum atque Hiſpanorum fere mille & quingentos, equites ducentos. At Livius ait, octo millia fuiſſe. GLAR. Livius ſcribit octo millia fortiſſimorum virorum trucidata. A. F.

Nullo tamen Punico bello Romani gravius accepti] Livius *lib.* II. hujus belli: Nunquam ſalva urbe tantum pavoris tumultuſque intra moenia Romana fuit. Itaque ſuccumbam oneri, neque aggrediar narrare quae differendo minora vero facio. GLAR.

Nullo tamen Punico bello] Proelio, pugna, ut infra 3. 13. Non inſolens iſtis temporibus notio. Vide dicta ad Sext. Rufi cap. 27. CELL. Conſule, quem inter alios Doctiſſ. Gruner laudat, Cl. Arntzen. ad Aur. Vict. V. I. 54. Sic, quod Noſtro *bellum*, Livio Epit. XXII *proelium* expreſſe dicitur. VERH.

Aemilius Paullus conſul: conſulares aut &c.] Diſſentit Livii Epit. XXII. .... *cum Paullo conſule & Senatoribus octoginta, conſularibus atque praetoriis aut aediliciis triginta.* Et ſic ceteri ſcriptores inter ſe diſcrepant. quemadmodum eadem Epitome caeſa tradit hoc praelio Romanorum *quadraginta quinque millia.* & ab ipſo Livio (quod non ſemel accidit) differt c. 49. *Quadraginta millia peditum, duo millia ſeptingenti equites, & tanta prope civium ſociorumque pars, caeſi dicuntur* &c. Polybius L. III. c. 117. & Dionyſius L. II. p. 89. hunc numerum augent: quemadmodum horum uti & Plutarchi atque Oroſii calculos a Viris D. ad d. Livii l. expenſos vide. VERH.

Conſulares & praetorii viginti] *Unus & viginti Tribuni militum, Conſulares quidam, Praetoriique & Aedilicii.* Livius. A. F. & HEARN.

Senatores capti aut occiſi XXX.] Apud Livium LXXX. ſunt ſenatores, pro his XXX. & duo millia ſeptingenti equites, pro tribus millibus & quingentis. VINET. Octoginta praeterea aut Senatores, aut qui eos Magiſtratus geſſiſſent, unde in Senatum legi deberent. Liv. A. F.

Nobiliores viri CCC.] Nobiliores Equites, opinor, intelligit, vel ex eorum numero, qui nullos Magiſtratus geſſiſſent, ſed ex antiqua proſapia. A. F.

Militum XL. *millia; equitum* III. *millia*] Livius *lib.* II. ait XL. millia pedi-

quingenti. [f] in quibus malis nemo tamen Romanorum pacis mentionem habere dignatus [g] eſt. Servi, quod nunquam ante, manumiſſi, & milites [h] facti ſunt.

XI. Poſt eam pugnam multae Italiae civitates, quae

VARIAE LECTIONES.

f *In omnibus tamen bis* L. B. 4. 5.
g *Eſt* delet L. B. 5.
h *Facti ſunt: & omnes quicunque ſceleribus & aliorum foenore obligati eſſent liberantur & milites facti ſunt. Qui numerus pervenit uſque ad ſex millia. Poſt eam* &c. V.

NOTAE.

peditum, duo millia ſeptingenti equitum, & tanta prope civium ſociorumque pars caeſi dicuntur. Atque apud eundem Livium poſtea in oratione M. Junii pro captivis, & oratione Torquati adverſus captivos, L. millia civium ſociorumque caeſa dicuntur. Polybius ad finem *lib.* III. ait 70000. in praelio eſſe occiſa. De numero Senatorum, praetorum, quaeſtorumque, nihil hic cum Livio convenit. GLAR. *Quadraginta millia peditum, duo millia ſeptingenti equites.* Livius. A.F. &HEARN.

Nemo tamen Romanorum] Id Livius etiam in Hannonis oratione, in Senatu Carthaginenſi habita, fatetur. GLAR. Lege Livium Libro XX. extremo CELL.

Servi, quod nunquam ante,] Livius eodem loco: Et aliam formam novi delectus, inopia liberorum capitum ac neceſſitas dedit. octo millia juvenum validorum ex ſervitiis prius, ſciſcitantes ſingulos, vellentne militare, empta publice armaverunt. Hic miles magis placuit, cum pretio minore redimendi captivos copia fieret. Columella refert *lib.* III. Vinitoris optimi pretium 8000. as. hoc eſt ducentis coron. Et in Phormione Terentii ancilla XXX. minis amatori vilis videbatur: hoc eſt, 300. coronatis, nimirum igitur recte dixit, minore pretio redimendi captivos copiam factam, quam emerentur mancipia. *In ſacramentum militiae liberata ſervitia.* Flor. Liv. XXII. 57. *Aliam formam novi delectus inopia liberorum capitum, ac neceſſitas dedit. Octo millia juvenum validorum ex ſervitiis, prius ſciſcitantes ſingulos, vellentne militare, empta publico armaverunt.* A. F.

Servi] Octo millia, Liv. 22. 57. CELL.

Quod nunquam ante,] Scilicet auditum eſt. GLAR.

XI. *Poſt eam pugnam*] Livius *lib.* II. hujus belli, ad finem: *Quanto autem major haec clades ſuperioribus cladibus fuerit, vel ea res indicio eſt, quod qui ſociorum ad eam diem firmi ſteterant, tum labare coeperunt, nulla profecto alia de re, quam quod deſperaverunt de imperio.* Haec ille. Caeterum Livius ac Polybius non eoſdem populos enumerant, qui defecerint, & aliquando diverſa, ut Polybius Neapolitanos defeciſſe enumerat, quos ſecus Livius: ita de Tarentinis, quos poſtea proditos ait, ut Metapontum ac Crotona: hic vero defeciſſe dicat. GLAR.

Multae civitates,] Ut Brutii, Lucani, Tarentini. GLAR. *Defecere autem ad Poenos hi populi: Atellani, Calatini, Hirpini, Appulorum pars, Samnites praeter Pentros, Brutii omnes, Lucani, praeter hos Surrentini, & Graecorum omnis fere ora, Tarentini, Metapontini, Crotonienſes, Locri-*

quae Romanis paruerant, [i] ſe ad Hannibalem tranſtulerunt. Hannibal Romanis obtulit, ut captivos redimerent: reſponſumque eſt a ſenatu, eos cives [k] non eſſe neceſſarios, qui, cum armati eſſent, capi potuiſſent. Ille omnes [l] poſtea variis ſuppliciis interfecit, & tres modios [m] aureorum annulorum Carthaginem miſit, quos [n] e manibus equitum Romanorum,

VARIAE LECTIONES.

i Quatuor has voces delet L. B. 2.
k Duas voces delet L. B. 1. *non* delent 4. 5.
l *Variis poſtea* L. Bat. 1.
m *Ann. aur.* L. B. 2. 3. 4. 5.
n *Ex* L. B. 1. 2. 3. 5.

NOTAE.

Locrique, & Ciſalpini omnes Galli. Liv. XXII. 16. A. F. Adde Polyb. L. III. c. 118. Plut. in Fabio. Diod. Sicul. Ecl. VIII. L. XXVI. Oroſ. L. IV. c. 16. VERHEYK.

Hannibal Romanis obtulit,] Liv. *lib.* II. hujus belli, ubi de minoribus caſtris Romanis deditis ſcribit, ita ait: Pacti ut arma atque equos traderent, in capita Romana trecenis nummis quadrigatis, in ſocios ducenis, in ſervos centenis, in equites quingenis, ut poſtea addit. At Gellius *lib.* VII. *cap.* 18. pretium in captivos ait ab Hannibale conſtitutum, argenti pondo, libram & ſelibram. Quae ſumma nullum hominum diſcrimen facit, ac media prope inter tres Livii ſupremas ſummas incedit, prima enim ſumma eſt, 30. coron. Tertia, X. Gellii XV. At vero media eſt XX. coron. Romae ſaepe trecentis nummis quadrigatis, hoc eſt ternis minis emebantur. Certe Livius *lib.* IV. *Decad.* 4. non multis foliis a fine, ait: Civium Romanorum centum talentis conſtitiſſe Achaeis, cum quingenos denarios pretium in capita, quod redderetur dominis, ſtatuiſſent. Tractat hoc etiam Budaeus *libro* II. *de Aſſe.* GLAR.

Reſponſumque eſt a ſenatu,] Vide Liv. XXII. 40. & 41. A. F.

Neceſſarios,] Romanis. GLAR.

Variis ſuppliciis interfecit,] Hoc apertum mendacium eſt, ſi Polybio credimus: ſed venditi ſunt in Graeciam maxima ex parte, ut & Livius teſtatur *in* 4. *Decad. lib.* IV. non ita longe a fine. GLAR.

Tres modios] Unum quadrantal, qui faciunt dimidium modii Friburgenſis. GLAR. Plin. lib. XXXIII. cap. 50. *Annulorum aureorum promiſcuus uſus fuit ſecundo bello Punico: neque enim aliter potuiſſent trimodia illa annulorum Carthaginem ab Annibale mitti.* Livius tres modios & dimidium ponit lib. XXVI. cap. 12. Florus duos. Quidam unum tantum. A. F. Livius 23. 12. *dimidium ſupra tres modios expleſſe, ſunt quidam auctores.* Addit, *propius vero eſſe, quod fama tenebat, haud plus fuiſſe modio.* CELL. Vide ibi notata a Viris Doctis, & hic Gruner. VERHEYK.

Annulorum] Mago Livii XXII. 12. *neminem*, ait, *niſi equitum, atque eorum ipſorum primores, id gerere inſigne.* Hinc a Principe *annulo aureo donari* eſt *in equeſtrem ordinem allegi*, Tacit. Hiſt. I. 13. I. Sueton. Vitell. 12. Conf. Freinshem. in Florum I. 5. 6. CELL.

Quos e manibus equitum] Trium millium equitum annuli non implerent tres modios, opinor: ſed unum

rum, [o] ſenatorum", & militum detraxerat. Interea in Hiſpania, ubi [p] frater Hannibalis Haſdrubal remanſerat cum magno exercitu, ut eam totam Afris ſubigeret, a duobus Scipionibus; Romanis ducibus, vincitur; [q] perditque in pugna [r] XXXV. millia hominum. ex his capiuntur [s] X. millia; occiduntur [t] XXV. millia. [v] Mittuntur ei a Carthaginienſibus ad reparan-

VARIAE LECTIONES.

o Deeſt L.
p *Haſd. Han. fr.* L. B. 4.
q *Perdit in pugnam* L. B. 1. *perdidit in ea pug.* 2. 4.
r XXV. V. L. B. 4.
s DCCC. deleto *millia* L. B. 5.
t XV. L. B. 4.
v *Mittuntur ei rurſus* XII. *millia peditum & XXX. elephanti* LC.

NOTAE.

num modium fuiſſe, opinatur Livius. GLAR.

In Hiſpania, ubi frater Hannibalis Haſdrubal] Multae Romanorum in Hiſpania pugnae fuere, hoc ſecundo Punico bello: ita ſane variante fortuna vices, ut quoties in Italia res Romanae male haberent, in Hiſpania foeliciſſime adminiſtrarentur. Cn. Scipio prioris anni Coſ. in Hiſpaniam miſſus a Pub. Scipione fratre, primum cum Hannone, citerioris Hiſpaniae duce ab Hannibale illic conſtituto, pugnavit, poſt pugnam Trebianam: VI. milibus Poenorum caeſis, duobus cum ipſo duce captis: ac eodem tempore paulo poſt in Auſitanis XII. millibus Lacetanorum caeſis, auxilium Auſetanis ferentium. Porro poſt pugnam ad Traſimenum, idem Cn. Scipio navali pugna cum Haſdrubalis claſſe, non longe ab Iberi oſtio certavit, quinque & XX. navibus ex XL. captis. ut vero frater P. advenit, auſus tranſgredi etiam Iberum, ac mira arte Ace ducis Hiſpani, omnes Hiſpanorum obſides nactus, omnem in ſe Hiſpanorum favorem derivat. Porro poſt Cannenſem pugnam, Haſdrubalem a duobus ducibus victum, *lib.* III. refert Livius, memorabili pugna, ita ut Haſdrubali non modo in Italiam traducendi exercitus, ſed ne manendi quidem ſatis tuto in Hiſpania ſpes relicta eſſet. GLAR.

A duobus Scipionibus,] Cn. ac P. quos Reipub. muros Poenis oppoſitos nominat Cicero. GLAR.

A duobus Scipionibus,] Publio & Cnaeo, patre altero Africani, altero patruo. CELL.

XXXV. Millia,] Eumdem numerum habet Oroſ. L. IV. c. 6. Livio tantum *magna vis hominum occiſa* dicitur. VERHEYK.

Mittuntur ei a Carthaginienſibus,] In antiq. lib. haec longe aliter, ſic: Mittuntur ei rurſus XI. peditum millia, & XXX. elephanti. Idem Manlium, Mallium ſcribit. VINET. Mago frater Annibalis, XII. millia peditum, mille quingentos equites, XX. elephantos, mille argenti talenta in Italiam tranſmiſſurus erat cum praeſidio ſexaginta navium longarum; ſed ubi rem in Hiſpania male geſtam audiunt Poeni, cum in

parandas vires XII. millia peditum, IV. millia equitum, XX. elephanti.

XII. Anno [w] quarto [x] poſt, quam [y] in Italiam Hannibal venit, M. Claudius Marcellus COS. apud Nolam, civitatem Campaniae, contra Hannibalem bene pugnavit. Hannibal multas civitates Romanorum per Apuliam, Calabriam, [z] & [a] Bruttios occupa-

Variae Lectiones.

w *Quinto* Lugd. Bat. 1.
x *Poſteaquam* L. B. 4.
y *Ad Italiam Annibal venit, Cneum Fulvium proconſulem, XI. praeterea tribunos, & XVII. [XV. G.] militum interfecit. Annibal multas civitates &c.* S. G. B. *Ad Italiam venit, Cneum Fulvium proconſulem, XI. praeterea tribunos, & XVII. militum interfecit. Marcellus Conſul cum Annibale apud Nolam per triduum continuum dimicavit. Primo die pari pugna diſceſſum eſt, ſequenti victus conſul, tertio victor VIII. millia hoſtium interfecit, Hannibalem ipſum cum reliquis fugere in caſtra compulit. Hannibal multas civitates* &c. B. N. HM. L. B. 2. 3. 4. 5. Praepoſ. delet rurſus L. B. 1.
z *Et* delet L. B. 1.
a *Bruttiosque* L. B. 5.

Notae.

Hiſpaniam mittunt. Liv. XXIII. 32. Glar.

IV. *millia equitum*,] 1500. Liv. Glar.

XX. *elephanti.*] Et M. argenti talenta, id eſt 60000. coronati. Glar.

XII. *Anno quarto*,] Tertio apud Livium, Marcellus Nolam defendit. An. U. C. 539. Glar.

M. Claudius Marcellus COS.] Pugnam Marcelli ad Nolam adverſus Hannibalem primum Romanis proſperam magnifice deſcribit Livius *lib.* III. hujus belli. ſed ea facta eſt anno tertio, quo Marcellus adhuc praetor erat, ut eſt apud Livium. Glar. Recte. quamquam Livii & Eutropii loca conciliari poſſunt: nam Marcellus ad Nolam ter cum Hannibale pugnavit. primum non multo poſt praelium Cannenſe (Liv. L. XXIV. c. 17.) quum eſſet Praetor. ſecundum ſequenti anno (c. 44.) tertium hoc anno DXXXIX. (ibid.) Adi Flor. L. II. c. 6. 30. At nunc erat conſul, ſed vitio creatus, (ut obſervat Doctiſſima Femina) abdicatus eſt, eique ſucceſſit T. Sempronius Gracchus. Verheyk.

COS.] Praetor, inquit Livius. Glar. Tunc Marcellus ſecundo Conſul fuit: ſed cito ſe abdicavit, quia vitio creatus videbatur: contra Annibalem tamen pugnavit. A. F. Liv 23. 14. Praetorem vocat. Cell.

Bene pugnavit.] Livius XXIII. 12. *quidam auctores ſunt, duo millia &* CCC. *hoſtium caeſos: non plus uno Romanos amiſiſſe.* Cell.

Hannibal multas civitates Romanorum.] Capua Campaniae caput etiam defecit, de qua multa Livius *lib.* III. hujus belli. Petilia in Bruttiis expugnata, Conſentia, Croto, Locri, ac poſt longum Tarentum etiam Hannibali proditum. Glar.

Occupavit:] Vel vi, vel voluntate. Glar.

Rex

pavit: quo tempore etiam Rex Macedoniae Philippus ad eum legatos miſit, promittens [b] auxilia contra Romanos ſub hac conditione; [c] ut deletis Romanis, ipſe quoque contra Graecos [d] ab Hannibale auxilia acciperet. Captis igitur legatis Philippi, & re cognita, Romani in Macedoniam M. Valerium [e] Laevinum ire juſſerunt; in Sardiniam [f] T. Manlium Torquatum [g] proconſulem. nam etiam ea [h] ſollicitata ab Hannibale [i] Romanos deſeruerat.

XII.

VARIAE LECTIONES.

b *Auxilia autem* Lugd. Bat. 1.
c *Ut* delent L. B. 3. 5.
d Pro his legit L. B. 3. *auxilia impenderet.*
e *Et Levinium* V. L. B. 2. *Levinium* 4.
f *Tutum Mallium* L. B. 2. *Tittum Malium* 3. *Mallium* etiam 4. 5.
g *Proconſule* L. B. 4.
h *Sollicitante Ann.* L. B. 5.
i *Romani deſeruerant* L. B. 1.

NOTAE.

Rex Macedoniae Philippus] XXXVII. rex, hoc eſt penultimus. Polybius *libro* V. ait, Demetrium Pharium Illyrium hoc ſuaſiſſe Philippo. Livius autem *lib.* III. hujus belli, ait Xenophanem ejus legatum ad Hannibalem miſſum, ac bis a Romanis captum, ſemel eluſiſſe Valerium Praetorem: ſed ſecundario una cum literis Hannibalis ac Punicis legatis captum. ac inde reſciſſe Romanos Philippi erga ſe animum. Recitatur foederis forma apud Livium. GLAR.

Promittens auxilia] Foederis leges: *Ut Philippus rex quam maxima claſſe (ducentas autem naves videbatur effecturus) in Italiam trajiceret, & vaſtaret maritimam oram: bellum pro parte ſua terra marique gereret. Ubi debellata eſſet, Italia omnis cum ipſa urbe Roma Carthaginenſium atque Annibalis eſſet, praedaque omnis Annibali cederet: perdomita Italia navigarent in Graeciam, bellumque, cum quibus regibus placeret, gererent: quae civitates continentis, quae inſulae ad Macedoniam vergunt, ea Philippi regnique ejus eſſent.* Livius XXIII. 33. A. F.

Contra Graecos] Ut Athenienſes & Lacedaemonios. GLAR.

Captis legatis] Xenophane legationis principe. GLAR. Vide Livium XXXIII. c. 33. & 34. CELL.

M. Valerium] Praetorem. GLAR.

In Sardiniam T. Manlium Torquatum] *Ad eam rem miſſus T. Manlius Torquatus, qui bis Conſul Cenſorque fuerat, ſubegeratque in Conſulatu Sardos.* Livius. A. F.

Proconſulem] *Praetorem* vocat Livius L. XXIII. c. 40. ſed ex ejusdem ſeqq. patet Manlium Mucii Praetoris morbo impliciti vices obeuntem *Propraetorem* fuiſſe: quamquam, ut Viri D. ibi monent, *Propraetores* ſaepiſſime *Praetores* a ſcriptoribus vocantur. quemadmodum Noſtro, quod inferius nonnunquam liquebit, & in Aliis frequens eſt, *Conſul* pro *Proconſule* ſaepius ſumitur. Vide, quae diximus ad c. 14. infra. VERH.

T. Manlium Torquatum] Hic Tit. Manlius ſtrenue ſe in Sardinia geſſit: ſemel cum Sardis congreſſus, ubi triginta millia hominum caeſa

XIII. Ita uno tempore [k] quatuor locis pugnabatur: in Italia contra Hannibalem: [l] in Hiſpaniis contra fratrem ejus Haſdrubalem; in Macedonia contra Philippum; in Sardinia contra Sardos, & alterum Haſdrubalem [m] Carthaginienſem. [n] Is a T. Manlio proconſule, qui ad Sardiniam miſſus fuerat, vivus eſt captus, occiſa cum eo XII. millia, capti [o] mille" quingenti, & a Romanis Sardinia ſubacta. Manlius victor captivos & Haſdrubalem Romam reportavit. Interea etiam Philippus a Laevino in Macedonia vincitur; & in Hiſpania a Scipionibus Haſdrubal, & Mago, tertius frater Hannibalis.

XIV.

VARIAE LECTIONES.

k VII. L. *quatuor in locis* L. B. 5.
l Sex voces in Lugd. Bat. 1. deſunt. *in Hiſpania* legunt L. B. 4, 5.
m *Conſulem* inſerit L. B. 3.
n *Is* abeſt a Lugd. Bat. 1.
o Deeſt. L.

NOTAE.

refert Livius: iterum cum Poenis, qui Sardis auxilium ferebant, XIII. milliac aeſa, capti Poenorum duces, Haſdrubal Calvus, Mago & Hanno. GLAR.

XIII. *Ita uno tempore*] Haec eo anno in Italia, in Africa, in Sicilia, in Hiſpania vario eventu acta. A. F. Non tamen contra Philippum (ut cum Noſtro Oroſius L. IV. c. 16. refert) eodem hoc anno bellum geſtum eſt: multo minus tum a Laevino victus eſt, (quod poſtea accidit.) ut ſubdit auctor fine cap. Sed tantum quaeque ad bellum Macedonicum, *ſi moveretur*, neceſſaria parabantur, ut diſerte Liv. narrat L. XXIII. c. 48. VERH.

Alterum Aſdrubalem] Cui Calvo cognomen erat. GLAR. & A. F. Livius addit 23. 34. *Cui Calvo cognomen erat.* CELL.

Is a T. Manlio proconſule,] *Ante omnia claram & memorabilem pugnam fecit Aſdrubal imperator captus. & Hanno & Mago nobiles Carthaginenſis.* Livius, XXIII. 40, A. F.

A T. Manlio] Liv. *lib.* V. *Decad.* 3. GLAR.

Occiſa cum eo] *Duodecim millia hoſtium caeſa, Sardorum ſimul Poenorumque ferme tria milia & ſexcenti capti, & ſigna militaria ſeptem & viginti.* Livius. A. F.

Mille quingenti,] III. millia DCC. Livius. GLAR.

Haſdrubal & Mago,] Porro ad finem ejusdem aeſtatis, iidem Scipiones Haſdrubalem ac Magonem Hamilcaris, Bomilcarem Giſgonis, ad Iliturgum oppidum vicerunt, caeſis 16000. captis tribus millibus, mille prope equis, undeſexaginta militaribus ſignis, ac elephantis V. mox altera pugna cum iiſdem, ubi XIV. millia hoſtium caeſa, ſupraque tria capta, cum ſignis duobus & XL, & novem elephantis. Tum vero omnes prope Hiſpaniae populi (inquit Livius ad finem libri III. hujus belli) ad Romanos defecerunt, multoque maiores ea aeſtate in Hiſpania quam in Italia res geſtae. GLAR.

Et Mago] Primo a Cnaeo Scipione

victus

XIV. Decimo anno poſt, [p] quam Hannibal in Italiam venerat, [q] P. Sulpicio, [r] Cn. Fulvio COSS. [s] Hannibal uſque ad [t] quartum milliarium urbis acceſſit; equites ejus uſque ad portam. mox [v] conſulum

VARIAE LECTIONES.

p *Quam* delet L. B. 4.
q *Pulvio* L. B. 2. 3.
r G. L. B. 2.
s *Annibal de Campania movit exercitum & cum ingenti clada omnium Sedecimum Sueſſanumque agrum via Latina, uſque ad quartum milliarium* S. N. G. B. V. HM. L. B. 2. 3. 4. 5. niſi quod 4. 5. pro *Sedecimum* legunt *per ſe decimum.* Vulgati & hic & paſſim *poſtquam.*
t Ad tertium Florus, cui conſentit Livius XXVI. 10. & cod. L.
v *Conſulibus....venientibus* deleto *metu* L.B .4. *cum exe. ven. met.* 1.

NOTAE.

victus, & caſtris exutus & iterum victus, poſtquam Publius Scipio Cnaeo fratri ſeſe conjunxit. Liv. A. F.

XIV. *Decimo anno poſtquam Hannibal*] Manifeſtus error. octavus enim erat tunc annus, poſtquam Hannibal in Italiam venit: ſed decimus, quod factus eſt Imperator in Hiſpania, ac bellum machinatus. GLAR. P. Sulpitius Galba & Cnaeus Fulvius Centumalus Conſules fuerunt anno mundi 3739. ante Ch. Nat. 209. ab U. C. 542. Et ſi bene rationem ineas, ſic octavus annus eſt poſtquam Annibal in Italiam venit. A. F. Pro *decimo anno poſtquam* legerim *decimo anno poſt, quam.* Certe hoc Latinius eſt. Pari modo cap. XI. *n.* 1. lege: *Anno* XIV. *poſt, quam.* HEUMAN.

Hannibal uſque ad quartum milliarium] Ad tria millia paſſuum inquit Livius. Capua a Romanis defecerat tertio hujus belli anno. Sed ſeptimo ejuſdem belli obſideri coepta eſt. Octavo anno, cum Hannibal Romanos obſidentes fruſtra oppugnaſſet, & eos alia via ab Capua oppugnanda avertiſſet, praeceps conſilium tentandae urbis caepit. Magnum terrorem intulit urbi, ſed fruſtra. nam Qu. Fulvius procos. ſequutus eſt eum, parato ad confligendum exercitu. Verum cum ante urbem confligerent, ingens imber bis eos ſeparavit, inquit Liv. Relicta Capua urbs ab Hannibale, cum Vibium Subium XXVII. Senatores ſequuti veneno ſumpto vitam finiiſſent, dedita Romanis eſt. Senatores omnes caeſi virgis, & ſecuri percuſſi: cives venundati, urbs ſervata, ut eſſet aratorum ſedes, ager omnis & tecta publica populi Romani facta. GLAR. Ad tertium Florus, cui conſentit Livius XXVI. 10. *Inter haec Annibal ad Anienem fluvium tria millia paſſuum ab Urbe caſtra admovit.* A. F. Sic & Florus 2. 6. *a tertio lapide.* CELL.

Equites ejus uſque ad portas.] Livius lib. VI. hujus belli ita inquit: *Inter haec Hannibal ad Anienem fluvium tria millia paſſuum caſtra ab urbe admovit. Ibi ſtativis poſitis, ipſe cum duobus millibus equitum ad portam Colinam, uſque ad Herculis templum eſt progreſſus: atque unde proxime poterat, moenia ſitumque urbis obequitans, contemplabatur. Id eum tam licenter atque ocioſe facere, Flacco indignum viſum eſt. Itaque immiſit equites; ſummoverique atque in caſtra redigi hoſtium equitatum juſſit.* Haec Livius. Plinius *lib.* XV. etiam fatetur, caſtra ad tertium lapidem poſita

lum metu cum exercitu venientum, [w] Hannibal ad Campaniam ſe recepit. In Hiſpania a fratre [x] ejus Haſdrubale ambo Scipiones, qui [y] per multos annos victores fuerant, interficiuntur: exercitus tamen integer [z] manſit: caſu enim [a] magis erant, quam virtute, [b] decepti. quo tempore etiam [c] a conſule Marcello Si-

ci-

Variae Lectiones.

w *Qui Annibal cum exercitu ad Camp.* L. B. 4.
x Pronomen addendum cenſuit Sylb. *Fratre Aſdrubalis* L. B. 1. 2.
y *Per* delet L. B. 5.
z *Remanſit* Lugd. Bat. 1.
a *Erant magis* L. B. 2 3. 5.
b *Recepti* L. B. 1.
c *A* delet L. B. 1.

Notae.

ta, ipſum Hannibalem ad Colinam adequitaſſe portam. Sed Livius XXVI. *cap.* 6. ait ſolum hoſtium intra urbis muros emiſiſſe haſtam. Glar. Ad portam Collinam. Ipſum in his Equitibus Annibalem fuiſſe, Livius c. l. tradit, & Plinius. 15. 18. Cell. Hinc *portam* pro *portas* repoſui, non tamen, niſi auctoritate codd. Mſſ. L. B. 1. 5. Verheyk.

Mox conſulum metu cum exercitu venientum,] Imo uno & altero die eductae acies, & praelium commiſſum, ſed tempeſtate diremptі. Vide Liv. XXVI. 11. A. F. Recte doctiſſima Femina ad Livium hic provocat, quem ſi cum Polybio (IX, 6, 7.) a Grunero laudato conferas, error iu Eutropio facile detegitur: neque etiam ſtatim Hannibal ſe in Campaniam recepit. Adi Liv. L. XXVI. c. 12. Verh.

In Hiſpania a fratre ejus Haſdrubale ambo Scipiones,] Haec Livius recitat ante urbis Romae ab Hannibale oppugnationem, quae anno octavo facta erat. Nihilominus octavo anno etiam Cn. caeſum, poſtquam in Hiſpanias venerat, ac undetriceſimo die poſt fratris Publii caedem, idem Livius author eſt 25: 36. Porro res perditas in Hiſpania, unus homo L. Martius, Septimii filius, eques Rom. reſtituit, collectis ex fuga militibus ultra 30000. hominum improviſo aggreſſus occidit. Glar. Scipiones trucidati anno fere antequam Annibal Urbem accederet. Vide Liv. XXV. 36. A. F. Non ſimul, ſed Cnaeus undetrigeſimo die poſt fratris Publii mortem. Livius 25. 36. Cell.

Per multos annos.] Non plane ſeptem. Glar.

Exercitus tamen integer.] Contra Livius L. XXV. c. 36. *Pauci ab multis, perculſique a victoribus caedebantur; Magna pars tamen militum.... in caſtra P. Scipionis perfugerunt.* Verh.

Caſu enim magis quam virtute erant decepti.] Aſdrubal enim pecuniae vi Celtiberorum principes, qui in auxiliis Romanorum erant, corrupit, qui ſigno dato Romanos deſeruere. Vide Liv. ibid. 33. A. F.

A conſule Marcello] Quid illud a Conſule? Conſules erant, ni fallor, Q. Fulvius & Appius Claudius, quo anno Syracuſae captae. Vide Livium lib. XXV. Vinet. Dubitat Vinetus conſulem fuiſſe. Cell. Vinetum quoque notat Gruner. qui recte obſervat *conſulem* hic idem eſſe ac *proconſulem*, laudatque Arntzen. ad Aur. Vict. V. I. 63. & vide quae Vir Clar. ibi adnotavit. Certe

ciliae magna [d] pars capta eſt, quam tenere Afri [e] coeperant: & nobiliſſimae urbis Syracuſanae praeda ingens Romam perlata eſt. [f] Laevinus in Macedonia cum

VARIAE LECTIONES.

d *Capta eſt pars* L. B. 1.

e *Coeperant. Nobiliſſima urbs Syracuſana capta & praeda ingens Romam perlata eſt* G. S. N. B. *& nobiliſſima urbs Syracuſanam. Praedam* &c. L. Bat. 3. *Praedaque ingens* &c. Lugd. Bat. 2. deletis omnibus a *quam tenere* uſque ad *praeda*.

f *Levinius* L. B. 2. ubique.

NOTAE.

te nihil frequentius ſcriptoribus etiam Noſtro. Sic quoque ſeq. c. (quod ibi etiam monet D. F.) Cn. Fulvium *Conſulem* vocat, qui erat *proconſul*. Liv. L. XXVII. c. 1. & Oroſ. L. IV. c. 18. vide Delrium ad Epit. ejus libri. infra L. IV. c. 22. C. Caſſium Longinum, & Sextum Domitium Calvum *Conſules* facit, & tamen erant *proconſules*. L. IV. c. 1. L. Domitium *Praetorem* nominat, quem quia cum *proconſulari* imperio erat, *proconſulem* Salluſtius. Vid. Cel. Duker. ad Ep. Livii XC. ut cap. 7. ejudem libri Noſter quoque Licinium Craſſum *proconſulem* enuntiat, qui Praetor erat *proconſulari* poteſtate. Liv. Ep. XCVI. atque ita Marcellus, qui hic & a Frontino L. IV. c. 1. *Conſul*, a Livio L. XXVI. c. 1. *proconſul* dicitur. *Prorogatum & M. Marcello* (imperium) *ut pro proconſule in Sicilia reliqua belli perficeret.* Ipſe Cicero (de Offic. L. III. 26.) Regulum, quum adjuvante Lacedaemoniorum duce Xantippo, ab Afris vincebatur, *Conſulem* vocat: qui tum anno belli Punici decimo erat *Proconſul*. Vid. Epit. Liv. XVIII. & Flor. L. II. c. 2. Plura ſi deſideres, dabunt Celeb. Perizon. in Animadv. Hiſtor. c. VII. & Viri D. ad Liv. L. XXVI. c 33. XXVIII. 39. XXXI. 49. &c. VERHEYK.

Et nobiliſſimae urbis Syracuſanae] Syracuſarum fortunam Livius copioſe deſcribit: primo ejus defectionem a Romanis, lib. IV. anno quinto hujus belli: deinde ejus expugnationem, ſeptimo anno: ſed lib. V. GLAR.

Et nobiliſſima urbe Syracuſana] Hanc lectionem, etſi poſt alios retinuit Doct. Grun. ſe tamen malle vel cum. Codd. L. B. 1. & 4. legere profitetur, uti nos reſtituimus, vel cum 3. *Siciliae magna pars capta eſt, quam tenere Afri coeperant, & nobiliſſima urbs Syracuſana. Praeda* &c. cui lectioni Paeanius favet. quod etiam ferri poſſet, quia plures Hearnei Codd. fere idem praeferunt. Sed potior optimae notae Codicis viſa eſt, quam Merula quoque dedit. Havercampus de more parum accurate conſuluit hic Codd. quorum tertius *urbs Syracuſanam* exhibet, acſi voluiſſet Librarius *Syracuſarum*. quartus *& nobiliſſimae urbis Syracuſanae praeda ingens Romae*. VERHEYK.

Praeda ingens] *Ornamenta urbis, ſigna tabulaſque quibus abundabant Syracuſae, Romam devexit.* Liv. A. F.

Laevinus in Macedonia cum Philippo,] Livius *lib.* IV. haec recitat, *Regem Philippum ad Apolloniam caſtris exutum, tribus pene millibus amiſſis, captis aliquanto pluribus terra, magna ex parte inermi exercitu, ſpoliatoque.* De foedere autem facto Livius lib. VI. hujus belli anno nono refert, omnes ejus conditiones. Haec autem Valerius ut Praetor egit, illa vero quae in Sicilia ut Coſ. anno 9. hujus belli, quemadmodum

Li-

cum Philippo, & multis Graeciae populis, & rege [g] Aſiae Attalo amicitiam fecit: & ad Siciliam [h] profectus, [i] Annonem quendam, Afrorum [k] ducem, apud Agrigentum civitatem, cum ipſo oppido cepit, [l] eumque Romam cum captivis [m] nobilibus miſit; [n] XL. civitates in [o] deditionem accepit, [p] XXVI. expu-

VARIAE LECTIONES.

g *Iſauriae* L. N. LC. F. Burd.
h *Eſt* addunt L. B. 2. 3. 4.
i *Aimonem* L. B. 5.
k *Regem* L. B. 3.
l *Eum* Lugd. Bat. 1. 2. 3. 4. *et eum* 5.
m *Nobiliſſimis* L. B. 3. 4. 5.
n LX. L. LC.
o *Dedicatione* L. B. 2. ubique.
p XLVI. Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

Livius *lib.* VI. refert. Hic igitur legendum, *contra Philippum*: non, *Cum Philippo*: & pro conjunctione & legendum *cum*. GLAR. Hic certe errare Eutropium puto, neque enim in Hiſtoria me legiſſe memini cum Philippo amicitiam feciſſe Laevinum: a Livio certe diverſus abit, cujus alioqui veſtigia legere amat. Tunc Laevinus Conſul fuit anno Urbis conditae 543. A. F.

Cum Philippo,] Legendum, *contra Philippum*, *cum multis*, &c. GLAR. Optima Glareani conjectura eſſet, & quam lubentiſſime amplecterer, ſi ullum veſtigium in Codicibus exſtaret: qui cum ad unum omnes & Paeanius obſtant, ut Gruner. etiam obſervat, quo cum poſt Annam F. Eutropium hic errare confiteri malim, quam proprio Marte locum diſtorquere. quod enim hic videmus, in ſcriptore, aliiſque compendiorum conditoribus faepiſſime accidit, ut in vaſto hiſtoriarum oceano aberrantes, nonnunquam a curſu inſcii deflectant. Conſule praeter ſcriptores a Viris D. laudatos, etiam Polyb. IX. p. 788. & Juſtin. L. XXIX. c. 4. VERHEYK.

Et multis Graeciae populis, & rege Aſiae Attalo] Verum eſt Laevinum ſocietatem & amicitiam iniiſſe cum Attalo rege, cum Eleis, Lacedaemoniis, Thracum & Illyriorum regibus, & adi Liv. XXVI. 24. A. F.

Rege Aſiae Attalo] Vetus liber pro *Aſiae* habet *Iſauriae*. quod animadverſione haud indignum fuerit. VINET. Inepte. CELL.

Annonem quendam,] Hanno erat Imperator Carthaginenſium. Liv. A. F.

Agrigentum] Siciliae urbs in medio littore ad meridiem, hodie *Grigenta*. A. F.

Eumque Romam] Livius ait, cum Epicide evaſiſſe, lib. VI. GLAR. Hic iterum errat Auctor, cumque eo etiam Oroſ. Lib. IV. c. 18. ubi vide Fabric. Rectius Livius L. XXVI. c. 40. tradit Hannonem fugam capeſſiviſſe, perque averſam portam emiſſum, adſumto comite Epicyde, cum paucis ad mare perveniſſe, nactumque opportune navigium: relicta hoſtibus Sicilia, in Africam trajeciſſe. Confer Polyb. IX. p. 779. VERHEYK.

XL. civitates in deditionem accepit,] Prodita brevi ſunt XX. oppida, VI. vi capta, voluntaria deditione in fidem venerunt ad XL. Livius *lib.* VI. hujus belli. GLAR. Haec fere ex Livio XXVI. 40. *Prodita brevi ſunt viginti*

expugnavit. Ita [q] omni Sicilia recepta, [r] Macedonia fracta, [s] cum ingenti gloria [t] Romam regreſſus eſt. Hannibal in Italia Cn. Fulvium conſulem ſubito aggreſſus, cum [v] octo [w] millibus hominum interfecit.

XV. Interea ad [x] Hiſpanias, ubi occiſis duobus Scipionibus [y] nullus Romanus dux erat, P. Cornelius

VARIAE LECTIONES.

q *Omnis Sicilia recepta eſt* L. B. 2. 5. *eſt* quoque addunt 3. 4.
r *Et Macedonia* L. Bat. 1. *recepta eſt*, *Macedonia fracta* 2. 4. *capta*. 3.
s Alii *cum* delent.
t *Laevinus* addit L. B. 5.
v IX. L. B. 2. G. S. HM. VII. Lugd. Bat. 1. *Cum eo octo millia* 3.
w Delet L. B. 5.
x *Hiſpaniam* L. B. 1.
y *Mallius* L. B. 2.

NOTAE.

ginti oppida: ſex vi capta: voluntaria deditione in fidem venerunt ad quadraginta. A. F.

Macedonia fracta,] Ubi Philippus regnabat. ergo cum eo non fecit foedus: ut facile hinc erratum ſuperius appareat, ubi cum Philippo & multis Graeciae populis amicitiam factam erat ſcriptum, pro contra Philippum cum multis &c. GLAR.

Ingenti gloria] *Cum* e Codicibus aliquot (in quibus L.B.1. ut lib. praec. c. 18. ubi vide,) MSS. & typis exaratis in contextum recepi. vide hic etiam Gruner. VERHEYK.

Regreſſus] M. Valerius Levinus. GLAR.

Hannibal in Italia Cn. Fulvium conſulem] Livius *lib.* V. hujus belli, Hannibalem cum Cn. Fulvio Flacco Praetore in Appulia pugnaſſe ſcribit, ac XVI. millia hominum occidiſſe, Cneum effugiſſe, ac die dicta in exilium abiiſſe: ut *lib.* VI. deinde ait Livius. At initio *lib.* VII. de altero Cn. Fulvio Centumalo proconſule, qui Coſ. fuerat, anno 8. hujus belli ſcribit, quomodo ad Herdoneam memorabili pugna ceciderit cum 12. tribunis mil. Noſter Eutropius, ut ſolent Romani racematores, confuſe narrat. GLAR.

Cn. Fulvium conſulem] Falſum eſt tunc Conſulem fuiſſe Fulvium. Proconſul erat. Livius XXVII. 1. A. F.

Cum octo millibus] De Centumalo non aſſerit Livius numerum, quia variatur in hiſtoria, alibi XIII. millia, alibi 7000. GLAR. *Ibi Cn. Fulvius cum undecim Tribunis militum cecidit. Romanorum ſociorumque quot caeſa in eo praelio millia ſint, quis pro certo affirmet? quum tredecim millia alibi, alibi haud pluſquam ſeptem inveniam.* Liv. ibid. Pugnatum eſt ad Herdoneam urbem Apuliae. A. F.

XV. *Duobus Scipionibus*] Cn. & P. fratribus. GLAR.

Dux erat,] Legitimus, ſed a militibus electus. GLAR.

P. Cornelius Scipio mittitur,] De Scipionis in Hiſpaniam Imperatoris electio-

lius Scipio mittitur, [z] filius P. Scipionis, qui ibidem bellum geſſerat, annos natus quatuor & [a] viginti; [b] vir Romanorum omnium & ſua aetate, & [c] poſteriori [d] tempore fere primus. Is Carthaginem Hiſpaniae [e] capit; in qua omne aurum, [f] & argentum, & belli apparatum Afri habebant; nobiliſſimos [g] quoque obſides, quos ab Hiſpanis acceperant: Magonem

Variae Lectiones.

z *Publii Scip. filius* L. B. 4.
a *Decem* L. B. 3. a manu ſecunda.
b *Viris... prior* L. B. 4.
c *Poſteriore* L. B. 1. 4. 5.
d Delet L. B. 5.
e *Caput* L. B. 5. *Cepit* 2. 3.
f *Et* delent L. Bat. 1. 2. 3. 5. *atque* legit L. Bat. 4.
g Delet L. B. 4. & mox *acceperat*.

Notae.

electione, Livius *lib.* VI. hujus belli poſt captam Capuam, anno hujus belli VIII. graphice ſcribit. GLAR. Cum nemo auderet in Hiſpaniam imperium accipere, ſubito Pub. Cornelius, Publii, qui in Hiſpania ceciderat, filius, quatuor & viginti ferme annos natus, profeſſus ſe petere, in ſuperiore, unde conſpici poſſet, loco conſtitit. Liv. A. F.

Bellum geſſerat,] Et caeſus cum fratre Cneo erat. GLAR.

Is Carthaginem] Scil. novam. Nono hujus belli anno, ut refert Liv. *lib.* VI. ad finem, ubi inter caetera inquit Livius de ſpoliis: Paterae aureae fuerunt 276. librales fere omnes pondo. Argenti facti ſignatique 18300. pondo, vaſorum argenteorum magnus numerus. Paulo ante ſic ait: Captus & apparatus ingens belli, catapultae maximae formae CXX. minores CCLXXXI. Baliſtae majores XXIII, minores LII. Scorpionum majorum minorumque, & armorum telorumque ingens numerus, ſigna militaria LXXIV. Haec autem acta ſunt An. U. C. 544. GLAR. *Carthaginem novam interim oppugnare ſtatuit, urbem cum ipſam opulentam ſuis opibus, tum hoſtium omni bellico apparatu plenam: ibi arma, ibi pecunia, ibi totius Hiſpaniae obſides erant.* Liv. XXVI. 42. Capta eſt eodem die quo obſeſſa. A. F. Carthaginem novam, cujus ſitum deſcribit Livius 26. 42. CELL.

Omne aurum & argentum, & belli &c.] *Atque arg.* pro *& argentum* e Cod. L. B. 4. non diſciplet Grunero. Alii reſpuunt, quod elegantius videtur. Sed Paenius retinet, & ſic hujus copulae uſus pleonaſtice Noſtro frequens. ſupra L. II. c. I. *Vicit* & *Aequorum urbem* & *Sutrinorum*, atque *omnes deletis eorum exercitibus, occupavit*, & *tres ſimul.* &c. VERHEYK.

Nobiliſſimos quoque obſides,] Extra hanc multitudinem (intellige captorum Carthagine nova) Hiſpanorum obſides erant. Quorum perinde, ac ſi ſociorum liberi eſſent, cura habita. Livius lib. ad finem fere. GLAR.

Magonem etiam, Hannibalis fratrem] Non fuit hic Hannibalis frater, quippe qui ſeptimo poſt Carthaginem novam captam anno, in agro Inſubrium Gallorum praelio victus, cum Carthaginem accerſeretur, itinere ex Liguria, cum vixdum ſuperaſ-

nem etiam [h] fratrem Hannibalis ibidem [i] capit, quem Romam cum aliis mittit. Romae ingens laetitia poſt hunc nuncium fuit. [k] Scipio Hiſpanorum" obſides parentibus reddidit. [l] qua re omnes fere Hiſpaniae ad eum [m] uno animo tranſierunt". [n] Poſt quae Haſdruba-

VARIAE LECTIONES.

h *Fratris* L. B. 4.
i *Cepit* L. B. 2. & mox *miſit*.
k Deſunt LC.
l Deſunt N. Paulo adſcribuntur in S. *quare* delet L. B. 2. 4.
m Duas voces delent L. B. 3. 5.
n *Poſtquam* L. B. 1.

NOTAE.

peraſſet Sardiniam, ex vulnere moritur, inquit Livius *lib.* II. hujus belli. Erat autem annus XVI. cum Carthago nova capta ſit anno nono hujus belli. GLAR. Liv. XXV. 51. *Data quinqueremi, captiviſque Magone & quindecim fere Senatoribus, qui ſimul cum eo capti erant, in navem impoſitis, nuncium victoriae Romam mittit.* Sed hunc Magonem Annibalis fratrem tunc captum fuiſſe apud omnes non conſtat; & ex hiſtorica ſerie plane contrarium apparet. A. F. Glareano hic alius eſt Mago, quam frater Annibalis, qui extremo hoc bello in Inſubria vulneratus, & propre Sardiniam in navi mortuus eſt. *Liv.* XXX. *c.* 18. & 19. CELL.

Magonem etiam fratrem Hannibalis] Haec de more Oroſius L. IV. c 18. a Noſtro mutuatus eſt. perperam: nam recte hic Viri D. hunc Hannibalis fratrem fuiſſe negant, quem longe poſt Hannoni junctum adverſus Romanos bellaſſe, ſcribit Livius L. XXVIII. 1. 2. neque alter Mago fuit, ut Glareano placet. Hunc enim ducem, quem innuit Eutropius, & ab aliis quoque Magonem vocatum tradit Livius L. XXVI. c 49. rectius Arinem ex Antiate Valerio refert ibidem. VERHEYK.

Scipio Hiſpanorum obſides] Obſides non ſtatim reddidit, ſed eos bonum animum habere juſſit. Verum poſtea ad multas civitates miſit, ut *libro* VII. poſtea dicit Livius GLAR.

Hiſpanorum obſides parentibus] Livius tantum, eorum, perinde ac ſi ſociorum liberi fuiſſent, curam habitam. Quoſdam reſtitutos, reliquos C. Flaminio Quaeſtori traditos, ut benigne haberentur. A. F.

Omnes fere Hiſpaniae] Haec eſt lectio IV. MSS. Lugd. Bat. Vulg. *omnes fere Hiſpani.* Priorem firmare videtur ſimilis Eutropii locus lib. VI. cap. 1. *Atque omnes prope Hiſpaniae in ditionem Populi Romani redactae ſunt.* Quamvis enim & inſequenti & tertio anno bellaſſe ibidem & res magnas geſſiſſe in Hiſpania dicatur Scipio, aeque tamen *omnes fere Hiſpaniae*, i. e. populi ex Hiſpaniis Tarraconenſi, Baetica, & Luſitania, quam *Hiſpani* dici poſſunt tranſiiſſe ad Scipionem; quum ex ſingulis iſtis Hiſpaniarum partibus Carthagine Nova obſides fuiſſe affirmet Livius XXVI. 42. *ibi totius Hiſpaniae obſides erant.* Quorum inde numerus ad trecentos, imo & ultra ſeptingentos extenditur. lib. XXVI. 49. HAV. Recte: quamquam monuiſſe debuerat Vir cl. ita jam a Merula editum fuiſſe. VERH.

Poſt quae Haſdrubalem fratrem,] P. Scipio, P. filius, in Hiſpaniam venit anno VIII. hujus belli, nono expugnavit Carthaginem novam; decimo cum Haſdrubale Hamilcaris pugnavit & vicit, ut non amplius in Hiſpania manendum Haſdrubali eſſet. Scipio tamen poſt hanc pu-

balem, Hannibalis fratrem, victum [o] fugat, & praedam maximam capit.

XVI. Interea in [p] Italia COS. [q] Q. Fabius Maximus Tarentum [r] recepit, in qua ingentes [s] copiae Hannibalis erant. [t] Ibi etiam ducem Hannibalis [v] Carthalonem occidit, [w] XXV. millia [x] captivorum ven-

VARIAE LECTIONES.

o *Fugavit* L. B. 2. & mox pro *capit* legit *accepit*.
p *Italiam* L. B. 1.
q *Publius Fabius* L. S. G. B. N. V. L. B. 3. 4. *Publius Favius* 2. 5.
r Ita codd. MSS. quidam & nonnulli libri impreſſi: alii *cepit*.
s *Annib. cop.* L. B. 4. *copiae* delet 5.
t *Et ibi* L. B. 4. 5.
v *Corthalonem* L. *Carthalonem* V. *Carthabonem* Sch. *Cartagilonem* B. N. *Chartalonem* L. B. 2. *Cartolonem* 3.
w XXX. HM. XX. L. B. 1. XXVII. 2. XXXV. 3.
x *Hominum* addunt L. B. 2. 3. 5.

NOTAE.

pugnam non eſt inſequutus eum, ſed ſpacium Haſdrubali reſpirandi dedit, ut in Italiam veniret. quod Qu. Fabius Scipioni poſtea objecit in Senatu Romano. GLAR.

Aſdrubalem victum fugat,] Octo millia hominum cecidit. Pugnatum eſt apud Baccylam circa Caſtalonem. Livius XXVII. 18. A. F.

Praedam maximam] Scipio caſtris hoſtium potitus, quum praeter libera capita omnem praedam militibus conceſſiſſet, in recenſendis captivis, decem millia peditum, duo millia equitum invenit. Liv. ib. A. F.

XVI. *Interea in Italia COS. Q. Fabius*] Hic erat annus x. hujus belli, U. C. 545. Tarenti expugnationem ſcribit Livius *lib.* VII. hujus belli. Plutarch. in Fabio ait, 3000. talentûm relata in aerarium, quae facerent 1800000. coron. Caeterum Hannibal Punicum praeſidium & quoſdam ex Brutiis intus habebat. XXX. millia ſervilium capitum dicuntur capta, ſigna tabulaeque prope ut Syracuſarum ornamenta aequarent. GLAR

Recepit] Havercampus in Var. Lect. ex Hearnio reſcripſit, ita legere Codd. MSS. & pleroſque libros impreſſos. ſed, quamquam recepta lectio melior videtur, monere debuerat, in Codd. L. B. 1. & 3. uti & Merulae ac Cellarii Edd: quoque *cepit* inveniri. & ita Vetuſtiſſimae omnes legunt: nam quod Doctiſſ. Gruner. lectione Livianae Epitomes hanc, quam dedit Havercampus, & nos retinuimus, tueatur, eam ab ipſo Livio L. XXVII. c. 20. mutatam diſcimus: *a Fabio Tarentum captum aſtu magis, quam virtute.* VERH.

Q. Fabius Maximus] Ita appellatur Livio lib. XXVII. ſed noſter tamen vetus. pro *Quinto*, *Publium* nominat. VINET. Tunc quinto Conſul fuit Fabius, Collega Q. Fulvio Flacco, anno Urbis conditae 544. Vide Livium, XXVII. 15. & 16. A. F.

Ingentes copiae Annibalis] Livius XXVII. 18. *ingens argenti vis facti ſignatique: auri* LXXXVII. *pondo.* Neque enim *copiae* ſemper *exercitum* ſonant. Cic. pro Dejot. c. 5. *exercitum Cn. Domitii ſuis tectis & copiis ſuſtentavit.* CELL.

Carthalonem occidit.] Carthalonem Praefectum Punici praeſidii cum com-

vendidit, praedam militibus [y] diſpertivit, pecuniam hominum venditorum ad fiſcum retulit. [z] Tum multae civitates Romanorum, quae ad Hannibalem [a] tranſierant, rurſus ſe Fabio Maximo [b] dediderunt. Inſequenti anno Scipio in [c] Hiſpania egregias res egit, & per ſe, & per fratrem ſuum L. Scipionem, LXX. civitates [d] recepit. In Italia tamen male

VARIAE LECTIONES.

y *Diſperiunt* L. B. 2. *diſpartivit* L. B. 3. 4.
z *Dum* L. B. 2.
a Alii: *tranſierant prius*, *rurſus.*
b *Dederunt* L. Bat. 1. *dedidere* 4.
c *Hiſpaniis* L. B. 5.
d *Receptae ſunt* L. B. 2. *receperunt* 1. 4. 5.

NOTAE.

commemoratione paterni hoſpitii poſitis armis venientem ad Conſulem miles obvius obtruncat. Liv. 27. 18. A. F. & CELL.

XXV. *millia captivorum*] Millia triginta ſervilium capitum dicuntur capti, ingens argenti vis facti ſignatique, auri octoginta ſeptem millia pondo, ſigna tabulaeque, prope ut Syracuſanorum ornamenta aequaverint. A. F. XXX. ait Livius L. XXVII. c. 16.

Diſpertivit] Et *diſpartivit*, ut legunt L. B. 3. 4. utrumque bene dici, & ſaepe commutari in codd. MSS. quamplurimis comprobavit Cel. Drakenb. ad Liv. III. c. 10. ubi vide notata. VERHEYK.

Ad fiſcum] Pro *ad aerarium*; jam ſupra. A. F. Pro more aevi ſui loquitur Eutropius, *aerarium* ſignificaturus. Plutarchus in Fabio f. 187. *ἀνηνέχθη εἰς τὸ δημόσιον τρισχίλια τάλαντα.* At *δημόσιον Aerarium* eſt, a quo *Fiſcus* differt, ut res Principis a re publica. *Plin. Paneg. c.* 36. Tacit. 6. 2. 1. Eadem ſupra notanda erant ad II. 27. CELL.

Tum] Tarento capto. GLAR.

Tranſierant,] Sunt qui addunt *prius*, quod cum Pariſ. ſuſtulimus. CELL.

Dediderunt.] Fuld. pro vulgari *reddiderunt*. Pariſ. *dederunt*. CELL.

Inſequenti anno] XI. hujus belli, U. C. 546. GLAR. Ab U. C. 545. Belli Punici ſecundi XI. A. F.

Scipio in Hiſpania] P. Scipio poſt Haſdrubalis ex Hiſpania diſceſſum, trium Romanorum opera potiſſimum uſus eſt: M. Syllani, C. Laelii, & L. Scipionis, nonnihil & L. Martii. certe poſt Haſdrubalis fratris Hannibalis diſceſſum magnum bellum excitaverat novus imperator Hanno, in locum Haſdrubalis miſſus, qui pugna victus a Scipione capitur, Romamque mittitur. eum Romam duxit L. Scipio. GLAR.

Egregias res egit,] Livius *lib.* VIII. hujus belli: Hoc maxime, inquit, modo atque auſpicio P. Scipionis pulſi Hiſpania Carthaginenſes ſunt, quartodecimo poſt bellum initum, quinto poſtquam ipſe Scipio provinciam & exercitum accepit. GLAR. *Res in Hiſpania proſpere geſtae a Silano Scipionis Legato, & ab L. Scipione fratre adverſus Poenos.* Epit. Livii XXVIII. VERH.

male [e] pugnatum eſt. Nam Claudius [f] Marcellus COS. ab Hannibale occiſus eſt.

XVII. Tertio anno poſt, quam Scipio ad [g] Hiſpaniam profectus [h] eſt, rurſus res inclitas [i] gerit: regem [k] Hiſpaniarum, magno proelio victum, in amicitiam accepit, & primus omnium a victo obſides non popoſcit. XVIII.

Variae Lectiones.

e *Pugnarunt* L. B. 2. 5. *pugnaverunt* 3. ſed 4. *pugnatum* absque *eſt*.
f *Marcus* S. N. V. L. B. 2. 3. 4. 5.
g *Italiam* S. N. G.
h *Fuerat* L. B. 2. 3. 4. 5.
i *Egit* L. B. 3.
k *Hiſpanorum* L. B. 3. 4.

Notae.

Nam Claudius Marcellus] M. Claudius Marcellus occiſus eſt quinto ejus conſulatu: anno autem XI. hujus belli, ut deſcribit Livius *lib.* VII. ubi duo duces Criſpinus & Hannibal ſagaciter moti ſunt, alter ad inferendam, alter ad cavendam fraudem. Quae ſequuntur, male commixta ſunt ab hoc autore, ſi credimus Livio. Glar. Marcellus Conſul ſpeculandi cauſa caſtris egreſſus cum collega Quintio Criſpino inſidiis circumventus, lancea transfixus, vulneratus Quintius, &c. Vide Liv. XXVII. 27. A. F.

Occiſus eſt.] Lancea tranſfixus. Liv. XXVII. 29. Cell.

XVII. *Tertio anno*] Aut altero, ut Livius. Glar.

Anno tertio] Eodem, quo ſuperiori. Glar. Neque Eutropius, neque Glareanus calculos recte ponit. uti in ſeqq. Auctor ſaepius errabit. Diſerte enim Livii Epitome XXVIII. hoc factum prodit *quinto poſt anno, quam ierat* Scipio. Vide ibi Cl. Duker. & hic Gruner. Verh.

Scipio] P. filius. Scipio in Hiſpaniam eſt miſſus ad finem anni octavi, ſed ab U. C. 543. Haec autem acta ſunt in Hiſpania an. 545. ut recitat Liv. Sed Indibilis captus eſt ab L. Lentulo, L. Acidino, Romanis ducibus, poſt diſceſſum Scipionis. Multa igitur male miſcet hic author. Glar.

Regem Hiſpaniarum] Indibilem. Glar. Vereor, ne hic Eutropius tempora confuderit, neque enim invenio Scipionem regem Hiſpaniarum viciſſe anno III. poſtquam ad Hiſpaniam profectus fuit: neque etiam, quis iſte rex Hiſpaniarum fuerit, forte vel Indibilem vel Mandonium intelligit, quos omnis Hiſpaniae Principes vocat Livius. A. F. Indibilem hominem malae fidei, qui in fidem acceptus, *Liv.* XXVII. 19. defecit. XXVIII. 31. Victus & iterum receptus c. 33. ſeq. denuo defecit *lib.* XXIX. c. 1. Cell. Recte hunc regem *Indibilem* fuiſſe exiſtimant. (patet e Livio L. XXVIII. c. 34. a Viris D. quibus adde Grunerum, jam laudato.) non *Mandonium*: ut A. F. dubitat, quae tertium etiam pro quinto anno retinet. Mandonius erat Indibilis frater, quem ad Victorem Scipionem miſerat veniam impetratum, ut ibidem apud Livium videre eſt. Eamdem hiſtoriam narrat Appianus Hiſp. p. 462. qui male *legatos* ad Scipionem de pace miſſos ab Indibili tradit;

XVIII. Deſperans Hannibal Hiſpanias contra Scipionem [l] ducem [m] diutius poſſe [n] tenere, fratrem ſuum Haſdrubalem [o] in Italiam cum omnibus copiis evocavit. Is veniens [p] eodem [q] itinere, quo etiam Hannibal venerat, a conſulibus Appio [r] Claudio Nero-

VARIAE LECTIONES.

l Delet L. B. 5.
m Delet L. B. 4.
n *Retineri* vulgati, aliique MSS.
o *Ab Hiſpania in Ital.* L. B. 3. *Ad Italiam* 1. & fere ſemper.
p Deſunt S. N. B. V. L. B. 2. 3. 4. 5.
q *Tempore* L. Bat. 1.
r Deeſt LC. L. B. 3.

NOTAE.

dit; nam contrarium e Livio liquet, narrante, Scipionem in Mandonium ad ſe miſſum praeſentem, & in Indibilem abſentem multis invectum fuiſſe, quamquam cum Appiano addit, imperata pecunia eos in fidem accepiſſe. VERH.

XVIII. *Deſperans Hannibal Hiſpanias*] Livius ait, Haſdrubalem a Senatu Carthaginenſi juſſum ire in Italiam: illum autem diſtuliſſe, donec coactus fuerit abire. GLAR.

Deſperans] Lectionem, quam e Cod. L. B. I. dedit Havercampus, ferri poſſe ait Gruner. ſi diſtinguas, *Deſperans Annibal Hiſpanias contra Scipionem ducem diutius poſſe retinere fratrem ſuum Aſdrubalem, in Italiam* &c. verum ſi, ita ſcripſerat Eutropius, inſeruiſſet *eum in Italiam* vel ſimile quidquam, ut ſolet, pronominibus, & inprimis repetitionibus paſſim fertilior. neque *retinere*, ut, ſi Diis placet, in Codice illo reperit Havercampus, probo, illud enim, ſi ita ſe haberet, ex *ſe tenere* ortum ſuſpicarer: ſed ita, uti vere in Codice eſt, recte legi opinor. Subintellecto *ſe*, quod omittere ſolent paſſim ſcriptores. Innumera ejusmodi loca vel in ſolo Livio congeſſit Cl. Drakenb. L. 1. c. 23. Adde Cortio, quem ad Salluſt. laudat Vir Cl. Voſſ. de Conſtruct. c. 58. Perizon. ad Sanct. Minerv. L. III. c. 2. Oudendorp. ad Suet. Caeſ. LXX. Quum tamen Haſdrubal Hiſpanias tum tenebat, niſi Eutropio inſolentius ſcirem, verba eo modo diſponere cum Grunero feciſſem. Ceterum recte Glareanus ad Livium provocat, qui L. XXVII, Polyb. L. x. c. 36. & Oroſ. L. IV. c. 18. verius, quam Noſter & Appian. Hiſp. p. 454 referunt, Haſdrubalem, a Carthaginienſi ſenatu juſſum fratri ſe jungere, per Gallias in Italiam veniſſe. VERH.

Evocavit.] Liv. narrat, Aſdrubalem a Scipione victum & fugatum ad Pyrenaeos iviſſe; ubi cum Aſdrubale Giſgonis filio & Magone inito conſilio ita ſtatutum eſt, ut ipſe Aſdrubal Giſgonis cum exercitu in Luſitaniam abiret, & Mago ad conducenda mercede auxilia cum grandi pecunia in Baleares trajiceret. Illum vide XXVII. 20. A. F.

A conſulibus Appio Claudio] Anno Urbis conditae 546. Belli Punici ſecundi XII. A. F.

Appio Claudio Nerone,] Sunt qui pro *Appio* hunc *Cajum* appellant. VINET. Pighius ad A. DXLVI. & Delrius ad Livii Epit. XXVII. hoc nomine etiam notarunt Eutropium, ex Livio, Valer. Maximo, Verrio Flacco, Caſſiodoro, aliisque pro *Appio*

Nerone, & M. [s] Livio [t] Salinatore, [v] apud Senam, Piceni civitatem, in inſidias compoſitas [w] incidit: ſtrenue tamen pugnans, [x] occiſus eſt" [y], ingentes ejus

VARIAE LECTIONES.

s *Laçio* L. B. 2.
t *Salniatore* L. B. 2.
v *Apud Metaurum fluvium in inſidias* N. S. G. B. V. HM. L. B. 2. 3. 4. 5.
w Delet L. B. 5.
x *Occiſus eſt:* LIX. *millia de ejus exercitu*, V. *millia capta ſunt*, IV. *millia civium Romanorum inter eos reperta & revocata ſunt. Magnum pondus* S. B. G. HM. LVIII. *millia de ejus exercitu peremta ſunt*, V. *millia capta*, CCCCXLIV. *civium Rom. inter eos reperta & revocata ſunt. M. p.* V. (L. B. 2. 3. *niſi quod* CCCCIIII. tantum exhibeant.) & ſic etiam N. niſi quod pro CCCCXLIV. habeat XLIV. uti & L. B. 5.
y Delent L. B. 4. 5.

NOTAE.

Cajum emendantes. uti quoque in Faſtis eſt. VERH.

C. Claudio Nerone & M. Livio] An. XII. hujus belli, ab U. C. 547. Nobile par Coſſ. fuerat, de patricia gente Nero, de plebe Livius: & qui opponerentur duobus fratribus, quorum alter ab ortu, alter ab occaſu in urbis perniciem magnis exercitibus imminebant. Nero Hannibali in Brutiis degenti obſiſteret, ne inde exiret. Livius Haſdrubalem contineret, ne Galliam Ciſalpinam, ne Hetruriam ſollicitaret. interim miſſae ab Haſdrubale ad fratrem Hannibalem literae, a Romanis intercipiuntur. Ibi Nero audax conſilium caepit, exercitus ſui alteri committendi. ipſe 6000. peditum, mille equites, quod roboris in exercitu erat, ſimulans ſe ad vicinam urbem expugnandam ire, recta ad Livium alterum Coſ. in Picenum abiit. Ibi ad Metaurum flumen, proxime Senam Gallicam, ambo Coſſ. acie inſtructa, totum Haſdrubalis exercitum cum ipſo duce trucidarunt. cujus caput cum cura ſervatum, ſexto die quo rurſus in ſua ſtativa redierat Nero, projici ante hoſtium ſtationes juſſit. LVI. millia hoſtium occiſa, capta V. millia & CCCC. redditaque aequa Cannenſi clades vel ducis vel exercitus interitu videbatur. GLAR.

Salinatore,] Nondum id nomen hic habebat. GLAR.

Apud Senam, Piceni civitatem,] Piceno Senam tribuit, Strabo tamen eam in Umbria ponit. Eſt in Piceni & Umbriae fere confinibus ad littus Adriaticum. In Umbria tamen. A. F. Senam Gallicam, urbem inter Umbriam & Picenum mediam. Supra urbem autem, ad Metaurum fluvium, oppreſſus Aſdrubal. *Liv.* XXVII. 50. CELL.

Apud Senam, Piceni civitatem] De Codd. MSS. L. B. hic ſilet Havercampus, acſi nihil variarent. ubi quatuor, deletis *Senam Piceni civitatem*, reponunt lectionem, quam exhibent quoque Hearneani. Unde ſuſpicor legendum *Apud Metaurum fluvium & Senam. Pic. civ.* &c. de flumine eo etiam Livius loquitur L. XXVII. c. 47. & cum civitate, ut

Lic

ejus copiae captae aut interfectae ſunt[y]; magnum pondus auri atque argenti[z] Romam [a] relatum[y]. Poſthaec Hannibal diffidere[b] de belli coepit eventu. Romanis [c] ingens animus acceſſit. Itaque & ipſi [d] evocaverunt ex Hiſpania P. Cornelium Scipionem. Is Romam cum ingenti gloria venit.

XIX. Q. Caecilio, L. Valerio COSS. omnes civitates

VARIAE LECTIONES.

z Non habet urbis nomen, Merula, nec L. B. 1.
a *Relatum eſt* L. Bat. 1. 2. 3. 4. 5.
b *Jam* addunt L. B. 1. 2. 3. 4. 5. *diffidere bellum .... eventum* L. B. 1. *de belli jam* 4. deleto *diffidere.*
c Delet L. B. 3.
d *Vocaverunt* L. Bat. 1. *revocaverunt* 5. *evocarunt* 3.

NOTAE.

hic Noſter, conjungit Oroſ. L. IV. c. 18. Metaphraſtes tamen non agnoſcit, ſed apud *Senam* pugnatum eſſe tradunt reliqui ſcriptores, quos Fabricius laudat ad Oroſ. d. l. quamquam diſtinguere velle videntur, qui utrumque locum deſignant, eum, quo Haſdrubalis exercitus fuit, ut Livio ibidem, & ubi Salinator ſtetit, ut c. 45. *Ad Senam caſtra alterius conſulis erant.* Ceterum vel hoc loco patet, fruſtra eſſe Viros D. qui ſupra L. I. c. 5. negant praepoſitionem *apud* Urbium nominibus adjungi poſſe. Hujusmodi uſum hoc pacto poſt alios ſaepius vindicavit Cl. Drakenb. ad Livium. vide quae notat ad L. IX. c. 23. &c. VERH.

Senam,] Gallicam urbem ad ſuperum mare. GLAR.

In inſidias compoſitas] Adi Livium XXVII. 47. & 48. A. F. Inde diſces, Hannibalem non in inſidias ſibi ſtructas incidiſſe; ſed ſigno pugnae propoſito in aciem proceſſiſſe. VERH.

Strenue tamen pugnans,] *Ibi ut patre Amilcare & Annibale fratre dignum erat, pugnans cecidit.* Livius. GLAR. & A. F.

Ingentes ejus copiae captae, &c.] *Quinquaginta ſex millia hoſtium occiſa, capta quinque millia & quadringenti: praeda alia magna tum omnis generis, tum auri argentique.* Idem. GLAR. & A. F.

Poſthaec Annibal] Viſo enim capite Aſdrubalis, quod C. Claudius ante ejus caſtra projici juſſerat: *Agnoſco*, inquit, *infelicitatem Carthaginis*, GLAR. & A. F.

Romanis ingens animus acceſſit.] Statum quoque civitatis ea victoria movit, ut jam inde haud ſecus quam in pace res inter ſe contrahere vendendo, emendo mutuumdando, argentum creditumque ſolvendo auderent. GLAR.

Itaque & ipſi] Anno poſt devictum Aſdrubalem. A. F.

Ingenti gloria] Sic. Fuld. Ven. & Pariſ. Reliqui praemittunt *cum* praepoſitionem, qua noſter etiam III. I. 6. abſtinuit. CELL. Male, ut illic vidimus.

XIX. *Q. Caecilio, L. Valerio COSS.*] An. 13. hujus belli, U. C. 548. De his Coſſ. ait Livius *lib.* VIII. Inde in Lucanos profecti. Ea ſine certamine tota gens in ditionem popu-

tates, quae in Bruttiis ab Hannibale [e] tenebantur", Romanis ſe tradiderunt".

XX. Anno XIV. [f] poſt, quam in Italiam Hannibal venerat, Scipio, qui [g] multa in Hiſpania bene egerat, conſul eſt factus, & in [h] Africam miſſus: cui [i] viro

VARIAE LECTIONES.

e *Tenebant* L. B. 3. qui & reliqua delet.

f *Poſteaquam* L. B. 1. 4. ſed 2. ab initio capitis uſque ad *& in Afr.* omnia delet.

g Deeſt in L. B. 4. ſed 1. legit *multa bene in Hiſp.* 5. pro *bene*, *omnia bona*.

h *Africa* L. B. 3.

NOTAE.

li Romani rediit. GLAR. Neſcio certe, quos Annales hic ſequitur Eutropius: falſum eſt enim Lucium Valerium cum Q. Caecilio eo anno Conſulem fuiſſe. Fortaſſe corrigendum *Q. Caecilio*, *Lucio Veturio*. Nam verum eſt an. ab U. C. 547. belli Punici ſecundi XIII. Conſules fuiſſe Q. Caecilium Metellum & L. Veturium Philonem. Vide Liv. XXVIII. 10. A. F. Cicero de clar. Orat. c. 14. extrem. & Livius 28. 10. *L. Veturium* vocant, quibuscum & Faſti conſentiunt. CELL. Recte erroris (quem etiam Paeanius commiſit) Eutropium arguunt viri D. Nulli tamen Codd. MSS. neque Edd. variant. unde nihil mutare ſuſtinui. VERH.

Quae in Bruttiis] Ex Hiſtoria falſum eſt, tunc omnes civitates Bruttiorum ſe Romanis tradidiſſe, ſed de Lucanis verum eſt, totam gentem in deditionem Populi Romani rediiſſe. Livius. A. F.

In Bruttiis] In Lucanis, inquit Liv. Sic etiam *L. Veturio* legend. pro *L. Valerio*. Livius: Cum Hannibale nihil eo anno rei geſtum eſt. nam neque ipſe ſe obtulit in tam recenti vulnere publico privatoque. Neque laceſſierunt quietum Romani; tantam ineſſe vim, & ſi omnia alia circa eum ruerent, in uno illo duce cenſebant. Haec ille. ubi multa alia praeclara de Hannibale, tandem poſt aliquot verba ſubnectit: Cedendoque in angulum Bruttium, caetera Italia conceſſum. In Brutiis igitur manſit Hannibal per triennium. CELL. Auctor procul dubio falſus eſt loco Livii (L. XXVIII. c. 10.) male intellecto, ubi Bruttios ambobus Coſſ. L. Veturio & Q. Caecilio provinciam decretam tradit, cum diſerte (fine c. 11.) eos in Lucanos ſcribit profectos, eamque totam gentem ſine certamine in ditionem Populi Romani rediiſſe. quod quoque Glareanus obſervat. VERH.

XX. *Anno* XIV.] U. C. 549. GLAR.

Scipio, *&c. in Africam miſſus:*] Scipio non eſt miſſus in Africam, ſed decreta eſt ei Sicilia: permiſſumque, ut in Africam, ſi id e Republ. eſſe cenſeret, trajiceret. Eo igitur anno, quo Coſ. fuit, in Sicilia manſit. ſequente vero anno, qui fuit hujus belli XV. in Africam profectus eſt. Caeterum de Scipionis moribus multa Livius *lib.* VI. hujus belli. Gellius *lib.* VII. *cap.* 1. Valerius item Maximus de morum ejus mutatione *lib.* VI. *cap.* 9. GLAR.

Conſul eſt factus] Cum P. Licinio Craſſo. Vide Liv. XXVIII. 38. A. F. Oroſius de more (L. IV. c. 18.) Noſtrum etiam in errore ſequitur. Contrarium liquet e Livio L. XXVIII. c. 38. *Quarto decimo anno Punici belli P. Cornelius Scipio & P. Licinius Craſſus, ut conſulatum inierunt, nominatae Conſulibus Provinciae ſunt*, Sicilia

[i] viro [k] divinum quiddam ineſſe [l] exiſtimabatur; adeo ut putaretur etiam cum numinibus habere ſermonem. [m] Is in Africà contra Hannonem ducem Afro-

VARIAE LECTIONES.

i *Vero* L. B 4.
k *Quidd. divin.* L. B. 1.
l *Exiſtimabat; ideo* L. B. 3,
m Delet L. B. 4.

NOTAE.

cilia Scipioni *extra ſortem, concedente collega, quia ſacrorum cura Pontificem Maximum in Italia retinebat: Brutii Craſſo &c.* Verum novam Provinciam quoque ei extra ſortem obtigiſſe fama ferebat, unde in Scipionem talia molientem oratione invectus eſt Fabius Maximus. c. 10. Sed ſequenti anno, poſtquam infamia, qua, quum in Sicilia eſſet, apud Romanos notaretur, purgatus eſſet, Proconſul in Africam trajecit. Epit. Liv. XXIX. VERH.

Cui viro divinum quiddam ineſſe] Appianus Punic. p. 8. de eodem. Δόξαν ἄπασιν ἐμβαλὼν, ὡς ἤκοι καλὰ θεῶν, καὶ δαιμονίῳ χρῷτο συμβόλῳ περὶ ἁπάντων. CELL.

Adeo ut putaretur etiam cum Numinibus] Quam de ſe famam de induſtria auxit, quum nihil quidquam prius inciperet, quam in cella Jovis diutiſſime ſediſſet, quaſi mentem divinam acciperet. Adi Victorem, pag. 72. A. F.

Habere ſermonem.] In Capitolio. GLAR.

Is in Africa contra Hannonem] Scipio, ut primum Africam attigit, magnum terrorem omni Africae intulit. Carthaginenſes D. equites cum juvene quodam Hannone ad mare, ut Romanos littoribus arceret, miſere. Ii in ſtationem Romanam illapſi, mox in fugam verſi, ducem amiſerunt. Carthaginenſes Hannonem Hamilcaris novo equitatu congregato praeficiunt. Sed & ille a Scipione expugnatur, caeſo etiam duce Hennone Carchino. Atque haec acta ſunt anno 550. ab U. C. qui eſt an. XV. hujus belli. GLAR.

Praefectum quoque Hannonem nobilem juvenem occiderunt. Liv. XXXIX. 29. Sed de Hannone illo non videtur accipiendus iſte locus Eutropii: De Hannone Amilcaris filio intelligendus, quem Carthaginenſes, altero Hannone cum ala equitum amiſſo, novo equitatu comparato praefecerant. eum Scipio idem interfecit prope Salcram urbem. Livius XXIX. 34. Tamen hic de duobus praeliis loqui videtur Eutropius, cum dicat ſecundo caſtra capta. Scipio enim ſecundo praelio Salcram cepit, eique firmum praeſidium impoſuit. Eutropius duos illos Hannones confundit, tanquam unus tantum Hanno fuerit. Idem & alii Scriptores fecerunt, ut patet ex Livio, qui poſtquam duo illa praelia exſecutus eſt, ſubjungit. *Duos eodem nomine Carthaginenſium duces duobus equeſtribus praeliis interfectos, non omnes auctores ſunt: veriti, credo, ne falleret bis relata eadem res.* Plutarch. unius tantum Hannonis meminit, & unius tantum praelii. A. F. De Annone Amilcaris filio Eutropius intelligendus. Duo enim Annones fuerunt, quos plures auctores confundunt. vide Liv. XXIX. 34. HEARN.

Pugnavit... interfecit... capit] Ita priores Edd. pleraeque. Sed Merulae & Hearnei *pugnavit... interfecit... capit.* Annae Fabri *pugnat... interficit... capit.* Sed in eodem tempore manere malim. *Pugnat* legunt Codd. L. B. omnes. *interficit* 4. & 5. *capit* omnes. eamque lectionem, etſi Paeanius obſtat, praetuli, quod in eodem hoc capite in praeſenti maneat Eutropius. VERH.

Afrorum [n] pugnat, exercitum ejus interficit. Secundo proelio caſtra [o] capit, cum [p] quatuor millibus & quingentis militibus, [q] XI. millibus occiſis. Syphacem Numidiae Regem, qui ſe Afris [r] conjunxerat, capit, & caſtra ejus invadit. [s] Syphax cum nobiliſſimis Numidis, & [t] infinitis ſpoliis, Romam [v] ab Scipione mittitur. qua re audita, omnis fere Italia

VARIAE LECTIONES.

n *Pugnat* L. B. omnes Vulg. *pugnavit.* quorum quidam mox *interficit.* Vulg. *interfecit.*

o Ita Lugd. Bat. omnes. *cepit* Vulgati.

p *Cum* IIII. *&* *D millibus* L. B. 2. *cum quatuor quingitis militibus* 3. ſed 4. tantum *millibus* hic & mox delet, de more.

q II. L. & ſic Livius.

r *Injunxerat* L. B. 4.

s *Syphacem…miſit Scipio* L. B. 4.

t *Infinitimis* L. B. 3.

v Duas voces L. B. delet 3. tres 5.

NOTAE.

Exercitum ejus] 4000. equitum, inquit Liv. GLAR.

Secundo proelio] Sequenti anno facto. GLAR.

Caſtra caepit] Anno 551. haec acta, qui erat annus XVI. hujus belli. Caſtra Syphacis ac Haſdrubalis incenſa noctu, & caeſa aut hauſta flammis ad XL. millia hominum, capti ſupra 6000. inquit Livius *lib.* x. hujus belli. mox reparatis copiis pugnatum denuo, ac rurſus victi Carthaginenſes. GLAR.

XI. Millibus occiſis.] Livius duo millia equitum capta aut occiſa dicit. A. F.

Syphacem Numidiae regem] Syphax a C. Laelio atque Maſiniſſa in Numidia capitur, ad Cyrtham urbem, ut inquit Livius *lib.* x. At hic author temere haec & miſcet & ſeparat. GLAR. Qui Sophonisba Aſdrubalis filia ducta uxore Romanorum partes deſeruerat. A. F. Plures erant Numidiae reges. Maſiniſſa cum Romanis: Syphax cum Poenis faciebat. regia Syphacis *Cyrtha* erat. Liv. XXX. 12. CELL.

Capit,] Per C. Laelium & Maſiniſſam. Sed poſt eos devictos & capta caſtra, & vide Liv. VI. 7. A. F. & CELL.

Caſtra ejus invadit.] Certiſſima conjectura patris mei, *caſtra ejus incendit.* Id vetus Hiſtoria teſtatur. A. F. *Incendit pro invadit* e conjectura Tanaquilli Fabri in editis nonnullis receptum, ſe vidiſſe teſtatur Grunerus. Quibus uſus fuerit vir Doctiſſ. ignoro. Meae, quaſcumque conſului numero non paucas, conſtanter omnes *invadit* retinent: niſi quod *incendit* Hovianae margini additum invenio. Accedo tamen Viro Doctiſſ. locum manu medica non indigere, exemplis e Livio, Polybio, & Metaphraſte, quos laudat, confirmatum. VERH.

Syphax cum nobiliſſimis Numidis,] Scipio C. Laelium cum Syphace aliiſque captivis Romam miſit. Liv. A. F.

Omnis fere Italia Hannibalem deſeruit.] Octo oppida ad Cn. Servilium Caepionem defeciſſe, ac multos alios ignobiles populos ſeneſcere Puni-

lia Hannibalem deſerit. Ipſe a Carthaginienſibus redire in Africam [w] jubetur, quam Scipio vaſtabat.

XXI. Ita anno XVII. ab Hannibale Italia liberata eſt [x] (quam flens dicitur reliquiſſe".) Legati Carthaginienſium pacem a Scipione petiverunt: ab eo ad ſenatum Romam miſſi ſunt: [y] quadraginta & quinque

VARIAE LECTIONES.

w *Jubebat* L. B. 3.
x Deſunt L. F. Vi. Lugd. Bat. 1. 2. 3. Gr.
y XLVI. LC. XL. Lugd. Bat. 2. 4. XLV. 1. 3, 5.

NOTAE.

Punicum bellum cernentes, ſcribit Livius *lib.* x. hujus belli, paulo ante Hannibalis diſceſſum. GLAR.

Redire jubetur.] Ad eum legati ab Carthagine vocantes in Africam iiſdem fere diebus venerunt. A. F.

XXI. *Ita anno* XVII.] *Liv.* XVI. annos ait (& recte) Hannibalem in Italia fuiſſe. ergo XVI. adhuc, non XVII. ſcribendum. GLAR. Coſſ. Tib. Claudio Nerone & M. Servilio Gemino, Anno Mundi, 3748. ante Ch. Nat. 200. ab U. C. 551. A. F. Epitome Livii XXX. *Iſque anno decimo ſexto Italia decedens, in Africam trajecit.* VERH.

Quam flens dicitur reliquiſſe.] *Frendens gemenſque, ac vix lachrymis temperans dicitur legatorum verba audiiſſe.* Livius. A. F. Quidam claudunt hoc caput hiſce verbis *quam flens dicitur reliquiſſe.* Sed neque Graecus, neque Fuld. neque Vineti prima editio hoc agnoſcunt, quod forſan additum eſt a Paulo Diacono. CELL. Poſt Cellarium etiam Doctiſſ. Grunier. incluſa ejecit. Eadem Livius tradit L. XXX. 20. & iiſdem pene verbis Oroſius L. IV. 19. Magis tamen, quamquam uncis incluſa, retinui, quod Codd. MSS. L. B. 4 & 5. ea agnoſcunt. VERH.

Flens] Vix lachrymis temperans. GLAR.

Legati Carthaginienſium pacem a Scipione] Haec quamquam eodem anno, tamen antequam Hannibal in Africam iret, facta ſunt. Leges pacis (autore Livio) has dixit Scipio: Captivos & profugos reſtituant, exercitus ex Italia & Gallia deducant, Hiſpania abſtineant, inſulis omnibus, quae inter Italiam & Africam ſunt, decedant: naves longas omnes, praeter XX. tradant. Tritici quingenta, hordei CCC. millia modiûm. Pecuniae ſummam quantam imperaverit, parum convenit. Alibi V. millia talentum, alibi V. millia pondo argenti, alibi duplex ſtipendium militibus imperatum invenio. Haec Livius *lib.* X. hujus belli. Et poſt has dictas pacis conditiones, iviſſe Romam legatos, ſed pro ſpeculatoribus dimiſſos. GLAR.

Pacem a Scipione petierunt.] Haec facta ſunt, antequam Annibal Italia decederet, nempe anno belli XVI. A. F.

Pacem a Scipione petierunt] Supra L. II. c. 14. ſcripſerat auctor *Carthaginienſes Regulum ducem, quem ceperant, petierunt, ut* &c. inſolentiori, ut Heumanno videtur, locutione, pro *a Regulo.* Sed vapulat hoc nomine a Doctiſſ. van Staveren (ad Fulgent. L. I. 27.) qui accuſativi uſum huic verbo juncti etiam apud alios vel probatiſſimos ſcriptores reperiri, quam plurimis demonſtrat. Sed alia hic ratio eſt, nam quartus caſus non eo modo, quo verbis rogandi adjungi ſolet, hic ponitur,

que diebus [z] induciae datae ſunt, quouſque [a] Romam ire & regredi [b] poſſent: [c] & XXX. millia [d] pondo argenti ab his accepta ſunt. Senatus ex arbitrio Scipionis pacem juſſit cum Carthaginienſibus [e] fieri. Scipio his conditionibus dedit, *ne amplius, quam* XXX.

Variae Lectiones.

z Addunt *bis* L. Bat. 1. 3. 4. 5.
a *Ire Romam* L. B. 1. 3.
b *Poſſet* L. B. 1.
c Delet & L. B. 1.
d *Pondera* L. B. 2. 4.
e *Feri* L. B. 2.

Notae.

nitur, ſed per Antiptoſin, quam vocant Grammatici, (& de qua poſt alios idem Vir doctiſſ. conſuli poteſt ad Hygin. F. XXXIV.) pro *Carthaginienſes petierunt, ut Regulus, quem ceperant, proficiſceretur.* Verh.

XIV. *diebus*] Haec Fuldenſis ſcriptura concinnior, quam vulgaris, XLV. *dies bis* &c. Pariſ. & Ven. utrumque habent *diebus* & *bis*. Cell.

Diebus] Nihil de his Livius. Glar.

Datae] A Scipione. Glar.

XXX. *Millia pondo*] Id eſt, ter centena millia coronatorum. Glar. Si ſana mens Metaphraſtae, hoc dono ſolus Scipio honoratus eſt, quod, an cum virtute ejus conveniat, videant alii. Cell. & Hearn. Cum ſimile a Naevio tribuno pl. objiceretur, defenſionem ejus, *nihil ex Africa praeter cognomen retuliſſe*, ſenatus univerſus comprobavit. Valer. Max. 3. 7. Gell. 4. 18. Cell.

Et triginta millia pondo argenti ab his accepta ſunt] Alieniſſima hoc loco ſunt haec verba, adeoque ejicienda. Heumann. Quod non tantum Edd. ſod ad unum omnes etiam Codd. MSS. agnoſcunt, non temere ejecerim. neque dubito, quin ab ipſo Eutropio profecta ſint. Is enim, ut e ſequentium contextu ſatis liquet, quaecunque geſta enarrat, ſoli Scipioni adſcribit, & videtur velle, quod etiam Cellarius, quamquam in dubium vocat, tangit, hanc argenti vim dono Scipioni, ut pacem vel inducias concederet, ſoli datam fuiſſe, propterea quod ſtatim addit *ſenatus ex* arbitrio Scipionis *pacem juſſit* &c. Hoc certe ſenſu cepit Paeanius. Καὶ τῶδε αὐτῷ μισθὸς ἦν τριῶν μυριάδων ἀργυρίου σταθμός. nec mirum, ſi tam longo tempore poſt in ſuſpicionem venerit ſcriptori cuidam Scipio, qui vel ſua aetate eam evitare non potuit, ut ex Valerio Maximo & Gellio, quos teſtes vocat Cellarius, liquet. Verh.

Senatus ex arbitrio Scipionis] Carthaginenſes bis Romam miſerunt ad pacem petendam: ſemel ante diſceſſum Annibalis, & iterum poſt eundem in Africa victum. Primi legati pace infecta, ac prope ſine reſponſo dimiſſi: ſecundi, ex arbitrſo Scipionis pacem faciendam. Eutropius aliam viam inſiſtit: nam per primos legatos pacem factam dicit, neque de ea re amplius Romam miſſos, ſed poſt devictum Annibalem legibus pacis caput aliquod additum. Quare hic caute legendus Eutropius. A. F.

His conditionibus dedit,] Ante Hannibalis in Africam reditum. Glar.

Ne amplius quam triginta naves,] Leges pacis has dixiſſe Scipionem refert Livius: captivos & perfugas & fugitivos reſtituerent: exercitus ex Italia & Gallia deducerent: Hiſpania

XXX. naves, haberent, [f] *ut D. millia* [g] *pondo argenti darent,* [h] *captivos & perfugas redderent.*

XXII. Interim Hannibale veniente ad Africam, pax turbata eſt, multa hoſtilia ab Afris facta ſunt; legati tamen eorum ex urbe venientes, a Romanis capti ſunt, & jubente Scipione dimiſſi. Hannibal quo-

VARIAE LECTIONES.

f X. *mil.* LC. *Quinquaginta mil.* G. HM. *Ut quingenta millia.* L. B. 1. 5. *Et ut quingenta millia pondera.* 2. *Et ut quingenta millia pondera.* 4.

g *Pondera* L. B. 2. 4. ubique. Sed *millia* delet 5.

h *Captivos & perfugas redderent* deſunt in L. Bat. 1.

NOTAE.

ſpania abſtinerent: inſulis omnibus, quae inter Italiam & Africam ſunt, diſcederent: naves longas praeter viginti, omnes traderent: tritici quingenta, hordei trecenta millia modium. A. F. Livius XXX. 16. *viginti naves longas. Poſt* rebellionem tantum decem *triremes conceſſit.* XXX. 37. CELL. & HEARN. XXX. pro XX. ad Livium L. XXX. c. 16. ex Appiano in Punic. pag. 17. reſtituere conatur Sigonius. Hujus tamen & Eutropii fidem Livianae poſtponit Cel. Drakenb. VERH.

XXX. naves,] XX. Liv. GLAR.

L. Millia pondo] Paulo poſt *quingenta millia* dicet, hoc eſt 300000. coron. quod eſt veriſimilius. GLAR.

Quingenta millia pondo argenti] Pecuniae ſummam quantam imperaverit parum convenit, inquit Livius: alii quinque millia pondo argenti, alii duplex ſtipendium imperatum militibus tradunt. A. F. Variant Codd. MSS. quod non mirandum, ſi totidem literis ſcribitur *quingenta*, unde *quinquaginta*, vel contra. Librariorum enim incuria ubique ſatis adparet, quod etiam Grunerus notat, qui hinc legendum ſuſpicatur *quinque:* uti etiam ſeq. cap. ſed ex *quingentis* quod ibi legitur, *quinque* refingere audacius eſſet. Fateri malim Eutropium plus juſto auxiſſe ſummam, quod non ſemel accidit; neque hic facile definitu eſt, quanta fuerit, ut ex Livio Viri D. hic notant. VERH.

XXII. *Interim Hannibale &c.*] Ad finem hujus anni XVI. ut ſcribit Liv. GLAR.

Veniente ad Africam,] In veteri non eſt *veniente*. VINET.

Pax turbata] A Carthaginenſibus. GLAR.

Multa hoſtilia ab Afris] Livius *lib.* X. hujus belli, ait Carthaginenſes induciarum tempore onerarias Romanorum naves ad Aegimurum tempeſtate delatas, ac a nautis deſertas, a puppibus Carthaginem traxiſſe. Et cum Scipio legatos Carthaginem miſiſſet de injuria queſturos, pene violatos, Hannibalem ad finem hujus XVI. anni in Africam rediiſſe. GLAR.

Ex urbe venientes.] Cum C. Laelio & Qu. Fulvio Gillone, venere ad Scipionem. GLAR.

Jubente Scipione] Qui noluit talionem reddere Carthaginenſibus. GLAR.

Hannibal quoque frequentibus praeliis] Liv. nullum bellum refert ante colloquium. Sed Valerium Antiatem ait dicere, Hannibalem primo praelio victum, cum aliis X. legatis in caſtra ad Scipionem veniſſe. Hic vero erat XVII. an. hujus belli, U. C. 552. GLAR.

Fre-

quoque frequentibus proeliis victus a Scipione, [i] petit etiam ipſe pacem. Cum ventum eſſet ad colloquium, iiſdem conditionibus data eſt, quibus prius; addita [k] quingentis millibus [l] pondo argenti C. millia librarum, propter novam perfidiam. Carthaginienſibus conditiones diſplicuerunt, juſſeruntque Hani-

ni-

Variae Lectiones.

i *Petere & ipſe pacem cepit* L. B. 2. 3. 4. 5.
k *Ad quinquaginta millia librarum propter novam* B.
l *Ponderibus* L. B. 4. 5. *additis ponderibus* 2. 3.

Notae.

Frequentibus proeliis] Valerius Antias apud Antium. Glar.

Cum ventum eſſet ad colloquium,] Vide Liv. xxx. 30. A. F.

Iiſdem conditionibus data pax] Falſum eſt, in colloquio datam pacem. Nam infecta pace ex colloquio diſceſſere, & falſum eſt etiam, eam iisdem conditionibus poſtea datam. A F.

Iisdem conditionibus... quibus prius.] Confundit procul dubio Auctor colloquium antea habitum, quod videre eſt apud Liv. L. xxx. c 16. & alterum, de quo agit c. 31. Liquet ex conditionibus hic memoratis. quum nunc *infecta pace ex conloquio ad ſuos quum ſe recepiſſent, fruſtra verba jactata renunciant.* quae Livii verba ſunt c. 31. cui conſentit Polybius, ut contra Noſtro Appianus. Verh.

Addita quingentis millibus pondo

Summa igitur prior erat	500000. pondo.]
	5000000. coron.
Quibus ſi addantur	100000. libr.
100000. lib. quae efficiciunt 1000000. coron.	1000000. coron.
	Collectim
fit ſumma 6000000.	6000000. coronatorum.
hoc eſt 10000. talen-	10000. talentum.

tum: ut poſtea indicta refertur a Livio, poſt pugnam ultimam. Glar. Neſcio, unde iſta Eutropius, vide notata capite ſequenti. A. F.

Argenti] Vetus habet, additis quingentis ponderibus argenti centum millibus lib. qui nec millia ſupra habet, ſed ſolum, quingenta pondo argenti darent. Erit autem hic ſenſus, centum millibus librarum (pondo, *libra*, idem) additis ad quingenta millia pond. quae ex primae pacis conditionibus pendere debebant Carthaginenſes. Vinet.

Addita D. millibus] Quid additum ante pugnam ultimam, non exprimit Scipio in colloquio apud Livium. Sed ſuperius hic, non 500000. ſed 50000. pondo erant argenti. in altero igitur loco error eſt. Et haud dubie in ſuperiore: non enim ſolebant Romani parum petere. Glar.

Quingentis millibus] Quae prius indicta erant. Vide autem, an hic libram diſtinguat a pondo.

Propter novam perfidiam.] Id eſt, propter inducias violatas & legatos laeſos. Glar.

Et

nibalem pugnare. [m] Infertur a Scipione & [n] Maſiniſſa, alio rege Numidarum, [o] qui amicitiam cum Scipione fecerat, Carthagini bellum. Hannibal [p] tres exploratores ad Scipionis caſtra miſit: quos captos Scipio circumduci per caſtra juſſit [q] oſtendique eis totum exercitum: mox etiam prandium dari [r], dimitti-

VARIAE LECTIONES.

m *Sed infertur* Lugd. Bat. 1.
n *Maſſiniſſa* L. B. 2. *rege alio* etiam tranſponit.
o *Quia* L. B. 1.
p *Tria millia* L. B. 1.
q *Oſtenditque iis* Lugd. Bat. 1. *oſtenditque bis* Lugd. Bat. 4. *oſtendique bis* Lugd. Bat. 2. 3.
r *Dimittitque* L. B. 2.

NOTAE.

Et Maſiniſſa, alio rege Numidarum,] Livius *lib.* IX. hujus belli magnifice hujus Maſiniſſae fortunam deſcribit. Eſt enim hic rex maxime celebris in Romana hiſtoria. Hic decimo hujus belli anno, ut Livius refert *lib.* V. ejuſdem belli, Carthaginenſium amicus erat. ac P. Scipio hujus Scipionis pater, cjus potiſſimum opera in Hiſpania periit. Adfuit etiam ei pugnae, qua Haſdrubal Barchinus devictus eſt ad Betulam urbem, ut *lib.* VII. hujus belli refert Livius. Ibi beneficio Scipionis, qui cognatum ejus, eodem captum praelio, liberaliter donatum ac dimiſſum ei reſtituerat, ſubinde occaſionem quaeſivit, ut cum Romanis ſocietatem, relictis Carthaginenſibus, faceret. quod ei tandem contigit an. 13. hujus belli, ut Liv. *lib.* VIII. refert, poſt fugam ad Betulam, alteram: ubi Haſdrubal Giſgonis, Mago, Barchinus, ac ipſe Maſiniſſa a Scipione devicti ſunt. Ibi cuṃ M. Syllano, abſente Scipione collocutus, ac paulo poſt cum ipſo Scipione, antequam Hiſpania exiret, amicitiam iniit. Poſtea in Africa poſt conſulatum Scipionis anno 15. ad ipſum Scipionem venit, & cum cc. equitibus, ut ſcribit Liv. *lib.* IX. hujus belli, ac ultimae etiam pugnae affuit, ubique egregie ſe gerens, & factis magnificus. GLAR.

Numidarum,] Maſaeſylorum. GLAR.

Cum Scipione] In Hiſpania. GLAR.

Annibal tres exploratores] Neſcio, unde haec Eutropius. A. F. Unde haec hauſerit Eutropius, tantum non erat perſcrutari. Livium & Valerium Maximum teſtes probat Glareanus, quorum alter L. XXX. c. 29. *Inde praemiſſi ſpeculatores* &c. Altex L. III. 7. de Fid. ſui *Speculatores Annibalis in caſtris deprehenſos.... nec ſupplicio affecit* &c. Eosque numero tres fuiſſe liquet Appiani verbis p. 33. Ὁ δὲ ἀναζεύγνυς, τρεῖς τοῖς Ῥωμαίοις κατασκόπους ἐπιπέμψας &c. eorumque meminerunt Polyb. L. XV. c. 5. Polyaenus L. VIII. c. 14. & Zonar. L. IX. c. 14. VERH.

Exploratores] Speculatores vocat Livius, & Valerius *lib.* III. *cap.* 7. de fiducia ſui. GLAR.

Mox etiam prandium] Hoc etiam Valerius ſcribit, ſed non item Livius. GLAR. Neque Appianus, qui eos tantum incolumes remiſſos ſcribit. At Valerius d. l. etiam *prandio dato ipſis, jumentiſque eorum, incolumes dimiſit.* Polyaen. d. l. ὁ δὲ δοὺς ἄριστον αὐτοῖς. Sed Polyb. L. XV. c. 5.

mittique, ut [s] renunciarent Hannibali, quae apud Romanos vidiſſent.

XXIII. Interea proelium ab utroque duce inſtructum eſt, quale vix [t] ulla memoria fuit, cum peritiſſimi viri copias ſuas ad bellum educerent. Scipio victor recedit, [v] pene ipſo Hannibale capto: qui primum cum multis equitibus, deinde cum XX. poſtremo cum quatuor evaſit. Inventa in caſtris Hannibalis argenti [w] pondo [x] XX. millia, auri [y] LXXX. caete-

Variae Lectiones.

s *Nunciarent* L. B. 4.
t *Una* L. B. 1.
v *Prae* L. B. 1.
w *Pondera* L. B. 2. 4. ſemper.
x CC. *millia* N. Sch. Fr.
y *Octingenta*, Codd. L. B. 2. 3. 4. aliique uti & impreſſi aliquot.

Notae.

5. Δὺς ἐφόδια καὶ παραπομπὴν ἐξαπέστειλεν. Verh.

XXIII. *Interea praelium ab utroque duce inſtructum eſt*,] Livius ita ait: *Ad hoc diſcrimen procedunt poſtero die duorum opulentiſſimorum populorum duo longe clariſſimi duces, duo fortiſſimi exercitus, multa ante parta decora aut cumulaturi eo die, aut everſuri.* Glar. Prope Zamam, vide Livium xxx. 33. & 34. & Nep. in Annib. c. 6. A. F. & Cell.

Pene ipſo Hannibale capto:] Livius lib. x. ita: *Hannibal cum paucis equitibus inter tumultum elapſus, Adrumetum profugit, omnia & in praelio & ante aciem, prius quam excederet pugna, expertus: & confeſſione etiam Scipionis, omniumque peritorum militiae illam laudem adeptus, ſingulari arte aciem eo die inſtruxiſſe.* Paulo poſt idem Livius ait Carthaginem eum accitum, illis pacem ſuaſiſſe. Rurſus deinde inquit: *Sunt qui Hannibalem ex acie ad mare perveniſſe, inde praeparata nave ad regem Antiochum extemplo profectum tradant, poſtulantique ante omnia Scipioni, ut Hannibal ſibi traderetur, reſponſum eſſe, Hannibalem in Africa non eſſe.* Glar.

Quatuor evaſit.] *Quarto* legit Gronov. de Pec. Vet. p. 421. Ed. Lugd. Bat. 1691. Scriptum nimirum fuit in MS. iv. quod reddiderunt quatuor. Hearn.

Evaſit] Adrumetum. Nepos 23. 6. 3. Livius 30, 35. Cell. Cum paucis equitibus inter tumultum elapſum Hannibalem ſcribit Livius L. xxx. & ita Polyb. xv. c. 15. Plenior Oroſius L. iv. c. 18. *Cum paucis hoc eſt vix quatuor equitibus.* Sed Appianus p. 40. Μεθ' ἑνὸς ἱππέως λαθὼν ἐξέφυγε. Paeanius haec non agnoſcit. vid. hic Doct. Grun. Verh.

Pondo xx. *millia, auri octingenta*] Antiquus liber non habet millia, ſed xxx. pro octingentis. pro quibus octingentis ſunt etiam impreſſi, qui ſcribunt *octoginta*. Vinet.

Argenti pondo &c.] *Ingentem praedam* vocat Livius L. xxx. c. 36. Appianus p. 41. auri talenta decem, argenti talentorum MMD. ebur arte laboratum, praeter divendita

caetera [z] ſuppellectilis copioſa. Poſt id certamen pax cum Carthaginienſibus facta eſt. Scipio Romam [a] rediit, ingenti gloria triumphavit, atque Africanus ex eo [b] appellari coeptus [c] eſt. Finem accepit

Variae Lectiones.

z Alii *ſupellectili* & *ſupellectilia*. Sic. L. B. 5.
a Lugd. Bat. 1. 4. *redit*.
b *Vocari* L. B. 2.
c Delet L. B. 3.

Notae.

dita & pretium militibus diviſum. Verh.

cc. *millia*,] Al xx. quod placet. faciunt autem 200000. argenti pondo 2000000. coron. Glar.

Auri octingenta] Pondo. Hic non intelligo millia, quia nimis magna fieret ſumma. 800. aur. pond. 89600. coronatorum, 800000 auri pondo 8960000. coronatorum. Quid ſi *octoginta millia* legas, 80000. aur. pond. 8990000. coron. Verum etiam illa nimis magna fieret. Glar.

Pax cum Carthaginienſibus facta] Conditiones pacis aliquantum a ſuperioribus diverſae: *Perfugas fugitivoſque & captivos omnes redderent Romanis, & naves roſtratas, praeter decem triremes, traderent, elephantoſque quos haberent domitos, neque domarent alios: bellum neve in Africa, neve extra Africam, injuſſu populi Romani gererent: Maſiniſſae res redderent, foeduſque cum eo facerent: decem millia talentum argenti deſcripta penſionibus aequis in annos quinquaginta ſolverent: obſides centum arbitratu Scipionis darent, ne minores* XIV. *annis, neve* XXX. *majores. &c.* Liv. XXX. 37. A. F.

Ingenti gloria triumphavit,] *Triumpho omnium clariſſimo Urbem eſt invectus.* Livius. A. F.

Africanus ex eo appellari coeptus eſt.] *Africanum cognomen militaris prius favor, an popularis aura celebraverit, an ſicuti Felicis Sullae, Magnique Pompeji patrum memoria, coeptum ab aſſentatione familiari ſit, parum compertum habeo. Primus certe hic Imperator, nomine victae ab ſe gentis eſt nobilitatus.* Livius XXX. in fine. A. F. & Cell.

Poſt annum XVII. *quam coeperat.*] Hunc habet numerum Oroſius libro quarto. at antiquus liber & quidam impreſſi habent *nonumdecimum*, pro hoc ſeptimodecimo. Livius lib. trigeſimo tradit, hoc ſecundum bellum Punicum fuiſſe initum P. Cornelio, T. Sempronio Coſſ. & finitum octavodecimo anno, Cn. Cornelio, Pub. Aelio Paeto Coſſ. Vinet.

Poſt annum decimum] Imo decimo octavo, Coſſ. Cn. Cornelio Lentulo, & P. Aelio Paeto, anno ab U. C. 552. A. F. Livius 30. 44. *Finitum eſt ſeptimo decimo anno.* Vide quae ibi Sigonius, Cell. Recte & hinc annum XVII. edidit Merula: quem ſecuti ſumus. *Decimo* enim *octavo* finitum eſt. Atque adeo *poſt decimum ſeptimum*: ut obſervat Sigonius ad Livii d. l. laudatus. Lectionem, quam dederat poſt alios Havercampus, *decimum nonum* ita vindicari poſſe exiſtimat Gruner: ſi ſtatuamus, auctorem innuiſſe annum 533. quo Hannibal Romanos laceſſere coepit, & annum 551. in quem finis belli Punici incidit, annumeremus: verum neque tum novemdecim annos habemus, ut putat vir Doct. Sed bellum initum fuit P. Cornelio, Tito Sempronio Conſulibus

Liv.

cepit ſecundum Punicum bellum, poſt [d] annum ſeptimum decimum, quam coeperat.

Variae Lectiones.

d Alii XIX. Livius & Florus XVIII.

Notae.

Liv. l. xxx. c. 44. hoc eſt ſecundum Faſtos A. V. C. dxxxvi. Liv. l. xxi. c. 6. finitum (Livio iterum xxx. 44.) Cn. Cornelio, P. Aelio Paeto Coſſ. A. dliii. atque ita poſt ſeptemdecim annos. Verii.

EU-

EUTROPII BREVIARIUM HISTORIAE ROMANAE.

LIBER QUARTUS.

I. TRANSACTO Punico bello, ſecutum eſt Macedonicum contra Philippum [a] Regem.

II. Quingenteſimo [b] & quinquageſimo primo" anno ab urbe condita T. Quintius [c] Fla-

VARIAE LECTIONES.

a Deeſt in Lugd. Bat. 3.

b Deſunt L. G. LC. *Quingenteſimo quinquageſimo & primo* Lugd Bat. 2. 3. 5.

NOTAE.

I. *Tranſacto Punico bello*,] Ut tribus libris praecedentibus complexus eſt autor hiſtoriam, quae eſt apud Livium in tribus primis Decadibus, hoc eſt *libris* XXX. *ita hic liber* IV. hiſtoriam continet ab A. U. C. 554. usque ad A. U. C. 649. hoc eſt, hiſtoriam annorum 95. GLAR.

Secutum eſt Macedonicum contra Philippum] Anno 5. ſecundi belli Punici, Philippus penultimus Macedoniae rex, cum Hannibale & Poenis contra Romanos foedus fecerat. quia vero male ei ceſſit hoc foedus, iterum anno 15. ejusdem belli pacem fecit cum Romanis: ſed eam mox violavit, miſſo Sopatre, uno ex purpuratis & propinquis regis, cum 4000. Macedonum, & pecunia in Africam Hannibali, praeterea quod infeſtaſſet in Graecia ſocjos populi Romani. Antiquata fere erat rogatio, qua bellum ei indicebatur, ni Athenienſes urſiſſent negotium, & Ser. Sulpitius Coſ. pulchra oratione populum Romanum excitaſſet ad bellum inferendum Philippo. GLAR. Coeptum quidem eſt tredecim ante annis, Coſſ. Quinto Fabio Maximo IV. & M. Claudio Marcello, quinto anno poſt inceptum ſecundum bellum Punicum. Vide Flor. lib. II. cap. 7. p. 65. A. F.

II. *Quingenteſimo & quinquageſimo primo*]Chronologi noſtro volunt DLIV. VINET. Legend. *Quingenteſimo quinquageſimo ſecundo anno.* Duobus enim annis differentia ubique eſt nobiscum Annus hic fuit Urbis conditae 554. GLAR. *Anno quingenteſimo & quinquageſimo ab Urbe condita*, *P. Sulpitio Galba*, *C. Aurelio Conſulibus bellum cum rege Philippo initum eſt*, *paucis menſibus poſt pacem Carthaginienſibus datam*, Livius XXXI. 5. A. F. Potius diceret, *Quingenteſimo & quinquageſimo*

[c] Flamininus adverſus [d] Philippum regem mittitur: proſpere rem geſſit: pax ei data eſt his legibus, *ne Graeciae*

Variae Lectiones.

c *Flaminius* in MSS. Gr. & quibusd. edd. Sed Flamininum patricium: Flaminium plebejum nomen fuiſſe oſtendit Schottus ad cap. 51. de viris illuſtr. *Flamineus* legit L. B. 5.

d *Philippum dimicavit, & rem proſpere geſſit, & pax data his* M. B. S. N. *adverſum Philippum regem proſpere geſſit.* L. B. 1. 4. *adverſus Phil. & rem proſpere geſſit.* 2. 3. 5.

Notae.

ſimo tertio. Vide de hac re Pighium, Tom. II. Annal. pag. 241. Item Sigonium & Onuph. ad Faſtos Capitolin. Hearn. De anno hoc minus inter Viros D. convenit. Pighius, Sigonius in Faſt. Hearnius & Grunerus *tertio* legere malunt. *Quarto* Glareanus ad Liv. L. xxxi. c. 5. (ubi tantum dl.) & ad Epit. ejusdem libri. Contra *Secundo* ibidem praefert Dodwell. in Chron. Graec. Rom. quae Dionyſ. Halic. ſubjungitur, ut monet Cel. Drakenb. eamque emendationem a Clerico & Crevierio probatam refert. Oroſius ubi debuerat, L. iv. c. 2. anni non meminit, ſed in Faſtis eſſe dlii. notat Fabricius. Sed Capitolini & Siculi Glareano favent. Verheyk.

T. Quintius Flamininus adverſus Philippum] Tertio anno poſt quam cum Philippo bellum coeptum, T. Quintius Coſ. fuit, qui Philippum in anguſtiis Aoi amnis vicit, ac in Theſſaliam ire compulit, ac inde in Macedoniam. Deinde reparantem bellum ad Cynoſcephalas in Theſſalia vicit, ac bello finem impoſuit. Glar. Falſum eſt tunc miſſum Flamininum: priori anno, miſſus Sulpitius Galba Conſul: ſecundo, P. Vellius Tappulus: tertio, nempe 555. ab U. C. Q. Flamininus. A. F. Vulgo *Flaminius*, nec aliter Graecus. Sed Flamininum patricium: Flaminium plebejum nomen fuiſſe, oſtendit Schottus ad cap. 51. de Viris Illuſtr. Cell. *Flaminius* in omnibus Codd. MSS. & Vetuſtioribus Edd. hic & ubique exhibetur, & ita ſaepiſſime haec diverſae gentis nomina confundi ſolent. Vid. V. D. ad Liv. L. xxxi. c. 4. Duker. ad Flor. L. 1. c. 7. Bongarſ. ad Juſt. L. xxx. c. 3. Comment. ad Aur. Vict. V. I. c. 51. Fabr. ad Oroſ. L. iv. c. 20. Paeanio etiam & Plutarcho, qui hoc nomine a Bongarſio notatur, Φλαμίνιος. Verheyk.

Adverſus Philippum] *Adverſum* eſt in Cod. L. B. 1. ſemper: uti in Livii Codd. ſaepius. Vid. cel. Drakenb. ad Epit. xlvii. Ceterum variant mire MSS. & Edd. *Adverſus Phil. Reg. mittitur, proſpere geſſit.* vel *Adv. Phil. reg. mitt. & proſpere geſſit.* deleto *rem.* vel *Adv. Phil. reg. proſpere geſſit.* omiſſis *mittitur, rem.* aut *Adv. Phil. & rem proſpere geſſit.* exulantibus *regem mittur.* unde ſuſpicor *Adverſum Philippum rem proſpere geſſit.* Nam ex *rm* alii *regem*, alii *rem* rectius feciſſe videntur: *vel Adverſ. Phil. miſſus, rem proſpere geſſit.* cui conjecturae Paeanius favet. Πρὸς ὃν Τίτος Κόϊντος Φλαμίνιος ἐκπεμφθεὶς νικᾷ τε αὐτὸν καὶ τίθεται σπονδάς. Verheyk.

Proſpere rem geſſit:] Voculam *rem* Fuldenſis addit. Cell. Primum ad flumen Aoum, (prope Apolloniam, quae ad mare Adriaticum eſt) & in vicinis locis. Liv. xxxii. 10. ſeqq. deinde debellatum eſt ad Cynos Cephalas (locus eſt ad Scotuſſam Theſſaliae) Livius xxxiii. 7. Strabo circa fin. l. 9. Cell.

Pax ei data eſt his legibus;] Cum

quarto

Graeciae civitatibus, quas Romani contra eum [e] *defenderant, bellum inferret:* [f] *ut captivos & transfugas redderet,* [g] *quinquaginta ſolum naves haberet, reliquas Romanis daret", per annos* [h] *decem quaterna millia pondo argenti praeſtaret, & obſidem daret filium ſuum Deme-*

VARIAE LECTIONES.

e Al. *defenderent.*
f *Et ut* Lugd. Bat. 1.
g Deſunt M. pro *daret* al. *redderet.* Sic Lugd. Bat. 1. 2. 4. 5. at 3. *daret. ſolas* Lugd. 2. 3. 4. 5. & pro *quinquaginta* legit L. B. 1. *L. Quintius.*
h *Decies* V. Mox *pondera* Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

quarto anno hujus belli, hoc eſt, an. U. C. 557. victus eſſet Philippus ad Cynoſcephalas, quinto anno pacem a Romanis impetravit. GLAR.

Graeciae civitatibus,] In Europa ac Aſia. GLAR. Pacis leges ſic Liv. XXXIII. 30. *Omnes Graecorum civitates, quae in Europa, quaeque in Aſia eſſent, libertatem ac ſuas leges haberent; quae earum ſub ditione Philippi fuiſſent, praeſidia ex his Philippus deduceret; quae in Aſia eſſent, & eas quoque enim placere liberas eſſe, & captivos transfugasque reddere Philippum Romanis, & naves omnes tectas tradere, ne plus quingentis armatorum haberet, neve elephantum unum. Bellum extra Macedoniae fines ne injuſſu Senatus gereret: mille talentûm daret Populo Romano, dimidium praeſens, dimidium penſionibus decem annorum.* A. F.

Quas Romani, &c.] Livius ac Plutarchus ſcribunt, poſt datam Philippo pacem, T. Quintium cum x. legatis a Senatu Romano miſſis in Graeciam, praeconem cum tubicine in media arena Iſthmiorum ludorum juſſum proclamare: Senatum Romanorum ac T. Quintium imperatorem jubere liberos omnes Graecos ac immunes ſuis legibus vivere. Ibi tanto clamore ac tanto gaudio praeconis vocem eſſe ſuſceptam, ut nemo ſatis ſermone explicare poſſit: Eſſe aliquam terris gentem, quae ſua impenſa, ſuo labore ac periculo bella gerat pro libertate aliorum, &c. GLAR.

Quinquaginta ſolum naves] Livius ait, Naveis omnes tectas traderet, & regiam inhabilis prope magnitudinis, quam 16. verſus remorum agebant. GLAR. Ex iis, quae Viri Docti ad Livii L. XXXIII. c. 30. adnotant, ſatis liquet, numerum hic juſto majorem eſſe, & Philippo non niſi quinque ſcaphas relictas fuiſſe. VERHEYK.

Per annos decem quaterna millia pondo argenti praeſtaret] Livius *lib.* III. *Decad.* 4. mille talentis tum mulctatum ait, id eſt 600000. coron. ſcribit tamen, Valerium Antiatem ſcribere eadem, quae hic Eutropius commemorat. Caeterum 4000. argent. pondo, hoc eſt 40000. coron. per decem annos data, facerent 40000. argenti pond. id eſt, 400000. coron. praeſens etiam 20000. argent. pond. facerent 200000. coron. ea addita ait Liv. GLAR.

Per annos decem quaterna] Aliter Livius ſupra, qui tamen addit ex Valerio Antiate, quaternûm millium pondo argenti vectigal in decem annos imperatum. A. F.

Obſidem daret filium Demetrium.] *In hac obſides accepti, inter quos Demetrius*

metrium. [i] T. Quintius etiam Lacedaemoniis intulit bellum; ducem eorum [k] Nabidem[*] vicit: &, quibus voluit conditionibus, [l] in fidem accepit. Ingenti [m] gloria duxit ante currum nobiliſſimos obſides, Demetrium Philippi filium, & Armenem [n] Nabidis.

III. Transacto bello Macedonico, ſecutum eſt Syriacum contra Antiochum regem, P. Cornelio Sci-

VARIAE LECTIONES.

i *T. Quintius Flaminius* V. Sch.
k Deeſt S. G. *Navidem* L. B. 1. 4. & Edd. vetuſt.
l Deeſt Lugd. Bat. 4.
m *Gloria triumphavit, duxit* V. B. N. M. G. Lugd. B. 4. 5. *in Titi gloriam* 1. *triumphavit. dux ante currum* 2. &c.
n *Armen* Lugd. Bat. 1. *Nabidis Romani captivi, qui ſub Annibale per Graeciam venditi fuerant, univerſi recepti: capitibus raſis ob deterſam ſervitutem currum triumphantis ſecuti ſunt. Eodem tempore* &c. B. V. M. S. E. Gr.

NOTAE.

metrius Philippi filius. Liv. A. F.

L. Quintius Flam.] An. 559. GLAR. Addunt nonnulli: *Flamininus.* Sed rectius ea repetitione abſtinent Vinetus & Sylburgius. II. 2. *metu*, abeſt a Mer. CELL.

Lacedaemoniis intulit bellum,] *Graſſantem ſub Nabide ſuo Lacedaemona compeſcuit*, Florus. Lacedaemonii in Peloponeſo. Eorum urbs *Sparta*, *Lacedaemon.* hodie *Miſitbra.* A. F.

Ducem eorum Nabidem vicit:] Livius *lib.* IV. *Decad.* 4. bene longo ſermone de hoc tyranno tractat. fuit enim inſigni crudelitate, ac non parva potentia. a Philopoemene victus, tandem ab Alexamone Aetolo per inſidias obtruncatus, ut Livius *lib.* v. narrat 4. *Decad.* GLAR. Nabis tertius ſive quartus Lacedaemoniorum tyrannus. A. F.

Ducem] Tyrannum. Livius paſſim. CELL.

Vicit:] Anno Mundi, 3755. ante Ch. Nat. 193. ab U. C. 558. A. F.

Quibus voluit conditionibus,] Qua lege apud Livium. XXXIV. 35. A. F.

Ingenti gloria duxit] Hoc etiam inquit Liv. *lib.* IV. *Decad.* 4. GLAR.

Ingenti gloria duxit ante currum] *Ante currum multi nobiles captivi obſideſque, inter quos Demetrius regis Philippi filius fuit; & Armenes Nabidis tyranni filius.* Liv. XXXIV. 52. Tertio die, nam triduum triumphavit, transvecti & obſides, coronae aureae, dona civitatum, &c. Locum adi. A. F.

III. *Ante currum*] Puta triumphalem. Vide Metaphraſin. CELL.

Syriacum] Syria ad littus Eoum maris Mediterranei, e regione Cypri, hodie *Soria.* A. F.

Contra Antiochum regem,] Antiochus Magnus, ſextus Syriae & Aſiae rex, cum Romanorum eſſet amicus, in Romanorum offenſam incidit, ob multas cauſas, & quod Ptolemaeo v. Aegypti, & Attalo Pergami, regibus infeſtus erat: item quod civitatibus Graecorum in Aeolide, Ionia ac Doride imminebat, ut

Scipione, [o] M'. [p] Acilio Glabrione COSS. Huic Antiocho Hannibal ſe junxerat; Carthaginem, patriam ſuam, [q] metu, ne Romanis traderetur, relinquens. [r] M'. Acilius Glabrio [s] in Achaja bene pugnavit: caſtra

VARIAE LECTIONES.

o Deeſt B. S. G. V. Lugd. Bat. 2. 4.

p *Aulo Glabrione* N. L. M. *Attilio Glabrione* Sch. Lugd. Bat. 3. 4. & ſic mox. *Accilio* Lugd. B. 2. & ſic infra. *Atilio Glabrone* 5. ſed infra *Glabrio*.

q Deeſt S. M. N. G. L. Mer. L. B, 5.

r Deeſt B. S. G. V. Lugd. Bat. 5.

s *Machina* Lugd. Bat. 4.

NOTAE.

ut gravis dominus: tertio, quod in Europa quoque nidulabatur, aedificata urbe Lyſimachia in Iſthmo Cherſoneſi in Thracia; meminit Juſtinus *lib.* XXX. *ac* XXXI. Acceſſit Thoas Aetolorum princeps, conquerens Romanorum ingratitudinem. Nonnihil momenti & Hannibal attulit, qui ex Africa ad eum profugerat. ejus orationem apud Antiochum refert Livius *lib.* v. *Decad.* 4. GLAR. Is eſt Antiochus III. cognomento Magnus. A. F.

Antiochum] Magnum, ſextum a Seleuco Nicatore regem. Appianus principio Syriac. πολλὰ δράσας, καὶ μέγας ἐπικληθεὶς &c. Medos enim, Parthos, Thraces, &c. ſubegerat. CELL.

P. Cornelio Scipione,] Naſica, an. 563. GLAR. Anno Mundi 3758. ante Ch. Nat. 190. ab U. C. 561. Vide Flor. II. 8. p. 67. A. F.

M'. Acilio] *Atilius* vel *Attilius* pro *Acilio*, uti hic, ita apud alios paſſim confuſe ſcribitur. Vide V. D. ad Liv. L. XXXV. c. 4. & 10. Et ſic *M.* uti antea editum, cum *M'.* Librariorum incuria commutantur ſexcenties. Ut ibidem vide ſis, & infra ad c. X. Hearnium. qua ſcribendi diſtinctione neglecta, Paeanius ſemper per Μάρκον interpretatur, quod *M.* ſimpliciter, *M'.* *Manium* deſignat. & hoc *Acilii* praenomen erat VERHEYK.

Acilio Glabrione] Sic vetus, & ex impreſſis nonnulli. alii Attilium pro Acilio appellant, ut Caſſiodorus. Apud Livium *libro* 36. Acilium appellatum invenio, ſcriptumque per *c* unicum: in veteri vero libro modo unum tantum, modo duo *cc* habet: ſic multi per duo *cc* ſcribunt Accilium. VINET.

Huic Antiocho Annibal] Annibal ſeſe fuga ad Antiochum regem ſubripuit. Liv. XXX. 37. & XXXIV. 60. A. F.

Metu, ne &c.] Male *metu* in quibusdam MSS. & Edd. deſideratur: Paeanius. Διό γὰρ αὐτὸν ἐξήγαγε τῆς πατρίδος, ὡς Ῥωμαίοις &c. Livius L. XXXVI. c. 10. *Conſciae defectionis civitates cum velamentis ante portam ſtabant*, METU, *ne hoſtiliter diriperentur*. Infra tamen c. 5. dixit Noſter: *Hannibal, qui victo Antiocho, ne Romanis traderetur, ad Pruſiam, ... fugerat &c.* VERHEYK.

Ne Romanis traderetur,] Poſtulabat enim Scipio, ut Annibal ſibi traderetur, ſed reſponſum eſt, Annibalem in Africa non eſſe. A. F.

M. Attilius Glabrio in Achaja] Antiochus ex Troade ſolvens, navigaturus in Graeciam, Demetriadem venit, ubi exercitum X. millium peditum, & D. equites, VI. elephantos expoſuit: vix ad Graeciam nudam

caſtra regis Antiochi [t] nocturna pugna capta ſunt, ipſe [u] fugatus. Philippo, [v] quia contra Antiochum [w] Romanis auxilio [x] fuiſſet, filius Demetrius redditus eſt.

IV. L. Cornelio Scipione, [y] C. Laelio COSS. Sci-

Variae Lectiones.

t *Nocturno capta ſunt* deleto *pugna* L. Bat. 1.
u Al. *fugatur*.
v *Qui* Lugd. Bat. 3. 4.
w Deeſt in Lugd. Bat. 4.
x *Fuit* Lugd. Bat. 4.
y G. Lugd. Bat. 2. *Cajo* L. B. 3. *Scipione & C.* 4.

Notae.

dam occupandam ſatis copiarum, nedum ad ſuſtinendum Romanorum bellum. Primum itaque Chalcidem, ac totam inſulam in ſuam redegit poteſtatem. Rex, tentata Theſſalia, ac pleriſque oppidis captis, ut primum ipſe diſceſſit Chalcide, & Romanus exercitus veniret, omnia ad Romanos defecere, ipſe intra ſaltum Thermopylarum ſe recepit, ſed veniente Romano Coſ. ex Theſſalia, rex cum omni praeſidio de monte dejectus, ac in fugam actus, Chalcidem, ac inde Epheſum in Aſiam conceſſit. Liv. *lib.* VI. *Decad.* 4. Aetoli ad deditionem compulſi ſunt. Glar.

In Achaja] Ad Thermopylas. Glar. Livius 36. 15. Cell. Ad Thermopylas pugnavit, quae Achajae potius vicinae dici poſſunt, quam in ipſa Achaja eſſe. Sed hic Achajam Eutropius pro tota Graecia ponit, quam Thermopylis mediam dividi, ſicut Apennino Italiam, tradit Livius, lib. XXXIX. 15. A. F.

Nocturna pugna] Hoc non dicit Liv. Glar. Nihil Livius de nocte, neque Appianus, niſi quod hic f. 70. dicit, Catonem, conſularem legatum, ſuperveniſſe Aetolis, qui cacumen Thermopylarum occupaverant, κοιμωμένοις ἔτι περὶ ἐσχάτην φυλακήν, *dormientibus circa ultimam noctis vigiliam*. Cell.

Nocturna pugna] Sic abſque ullo diſcrimine ceteri Codd. MSS. & Edd. Optimae vero notae codex. *Caſtra regis Antiochi nocturno capta ſunt.* Non male. Solent enim Graeci ac Latini ſubſtantivum ſaepe elliptice omittere. Exempla, ne pluribus, ab Utrisque petita vide ſis apud Voſſ. de conſtruct. p. mihi 337. Ceterum Livius ait L. XXXVI. c. 18. Conſulem *prima luce*. aciem inſtruxiſſe. Verheyk.

Ipſe fugatus.] *Fugatus*, Sylb. Ceteri *fugatur*. Chalcidem primo: inde Epheſum tranſmiſit. *Liv.* XXXVI. 20. *Appian. f.* 71. Cell.

Philippo] *Philippi quoque filius Demetrius, qui obſes Romae erat, ad patrem reducendus legatis datus erat.* Liv. XXXVI. 35. A. F.

Romanis] M. Attilio Glabrioni. Glar.

Filius Demetrius] Hoc idem Liv. Glar.

Auxilio fuiſſet.] Caute haec Auctor. Philippus enim adverſus Antiochum opem tuliſſet, ſi potuerat; ſed morbo impeditus pugnae ad Thermopylas intereſſe non potuit: qua cauſſa ſe conſuli excuſavit. vid. Cel. Periz. ad Liv. Ep. XXXVI. Verheyk.

IV. *L. Cornelio Scipione*, C. *Laelio* COSS.]

Scipio Africanus [z] fratri ſuo L. Cornelio Scipioni conſuli legatus contra Antiochum profectus eſt. [a] Hannibal, qui cum Antiocho erat, navali proelio victus eſt. Ipſe poſtea Antiochus [b] circa Magneſiam

VARIAE LECTIONES.

z *A. fratre* —— *Scipione conſule* Lugd. Bat. 2.

a *Annibal & Polixenides, qui* —— *erant, navali* —— *victi ſunt* N.

b Ita plane Graecus & Livius lib. XXXVII. c. 37. perperam vulgo legitur, *circa Sipylum & Magneſiam.* Sylb. quoque in notis hic noſter eſt: & Vinetus aliquid mendi ſubeſſe ſuſpicatur. *circa Sipylum magnā jam* Lugd. Bat. 1. *contra Sipylum Magneſiam* L. B. 2. *circa Sipylum Magneſiam* L. B. 3. 5. *circum Sipylum Magneſiam* 4.

NOTAE.

COSS.] Anno 564. Cum inter L. Scipionem ac C. Laelium contentio eſſet, uter Graeciam haberet provinciam, P. Scipio promiſit, ſe legatum iturum fratri Lucio, ſi ei provincia Graecia daretur: ea promiſſio litem diremit. GLAR. Anno ab U. C. 563. A. F.

Scipio Africanus] *Tum Conſule Scipione, cui frater, ille modo victor Carthaginis Africanus, voluntaria legatione aderat, debellari regem placet.* Flor. p. 69. Cum in Senatu ageretur, utri Conſuli Graecia mandaretur, & in Laelium Senatus inclinare videretur, P. Africanus dixit: *Si L. Scipioni fratri ſuo Provinciam Graeciam decreviſſent, ſe legatum iturum.* A. F.

Hannibal, qui cum Antiocho] Hanc pugnam deſcribit Livius *lib.* VII. *Decad.* 4. facta eſt in Pamphyliae littore. Pro Antiocho Hannibal & Apollonius: pro Romanis Rhodii tres duces, Eudemus, Pamphylidas & Heraclytus. Mox ad Myoneſum promontorium inter Tejum Samumque, L. Aemylius ac Rhodii cum Polyxenida, qui Antiochi claſſi praeerat, feliciter pugnarunt. GLAR.

Navali proelio victus eſt.] Ad Myonneſum a L. Aemilio Regillo, cui navalis Provincia demandata. Vide Liv. XXXVII. 28. 29. A.F. in Pamphyliae litore ad promontorium, quod ab Sida prominet in altum. *Livius l.* XXXVII. *c.* 23. & 24. CELL.

Ipſe poſtea Antiochus circa Sipylum,] Legend. *circa Magneſiam, quae ad Sipylum* montem eſt, Aſiae civitatem, vel, *circa Sipylum ad Magneſiam Aſiae civit.* Porro hanc pugnam ad Magneſiam circa Sipylum montem magnifice deſcribit Livius eodem libro: Romanae duae legiones, duae ſociûm ac nominis Latini erant. quina millia & quadringentos milites ſingulae habebant, equitatus erat duorum millium Rom. Sed Eumenis octingentorum, Achaeorum, Triballorum, ac Cretenſium 4000. Thracenſium ac Macedonum 2000. denique XVI. elephanti. Rex autem habebat peditum LX. millia, plus XII. millia equitum, elephantos LIV. Indicos, longe firmiores Afris, ut inquit Livius. idem caeſa ad L. millia peditum. equitum 4000. tradit. M. & CCCC. capti ſunt. & XV. cum rectoribus elephanti. Romanorum peditum non plus CCC. equitum XXIV. Eumenis XXV. in acie deſiderati. GLAR.

Circa Sipylum,] Σίπυλος rectus

ſiam ad Sipylum, Aſiae civitatem, a COS. Cornelio Scipione ingenti proelio [c] fuſus eſt. Auxilio fuit Romanis in ea pugna Eumenes, Attali regis [d] frater, qui

VARIAE LECTIONES.

c *Victus* L. B. 4.

d Deeſt in Lugd. Bat. 4. qui paulo ante tranſponit *in ea pugna Romanis.*

NOTAE.

eſt, apud Strabonem libro primo, & Stephanum. quod nomen maſculinum fuerit, ut Corinthus, apud eundem Strabonem libro octavo. niſi ſit alius rectus Σίπυλον, ut eſt apud Plinium neutrum Sipylum, cujus ſint obliqui caſus apud eundem Strabonem in extremo *libro* XII, Sipyli meminit Homerus *Iliad.* ω, montemque Lydiae & Magneſiae fuiſſe ſcribit Scholiaſtes. Fuit & urbs, quemadmodum & Magneſia in ipſa Magneſia regione, autore Plinio; quas terrae motu deletas fuiſſe, Strabo refert. Eutropius itaque, circa Sipylum Magneſiam dixerit (niſi ſi quid ſit mendi) quod Livius *lib.* XXXVI. & XXXVII. circa Magneſiam, quae ad Sipylum eſt. VINET. Circa Magneſiam, quae ad Sipylum eſt, poſuit caſtra, Magneſia autem ad Sipylum, ut diſtinguatur ab altera Magneſia, quae ad Maeandrum amnem. Utramque recte diſtinguit Livius XXXVII. 32. & 44. Utraque in Caria. A. F, Ita plane Graecus, & Livius lib. XXXVII. c. 37. Perperam vulgo legitur: *circa Sipylum & Magneſiam.* Sylburgius quoque in Notis hic noſter eſt: & Vinetus aliquid mendi ſubeſſe ſuſpicatur. Adde notas ad h. l. ſupra adſcriptas. CELL.

Circa Magneſiam ad Sipylum.] Ex Codd. variationibus recte Vinetus mendi quid latuiſſe ſuſpicatus eſt. Primus, qui ante Havercampum ſanam lectionem dedit, Cellarius eſt. Schonhovius & Merula *circa Sipylum magnam jam.* & ita Cod. L. B. 1. Aldus *circa Sipylum Magneſiam.* Doctiſſima tamen Femina lectionem hanc duriorem rata interſerit copulam. *Sipylum & Magneſiam. Ad* vel *ap* Librariorum incuria procul dubio excidit. Paeanius recte: Ἐν Μαγνησίᾳ τῇ πρὸς Σιπύλῳ τῆς Ἀσίας. Livio L. XXXVII. c. 43. *Magneſia apud Sipylum.* c. 37. *Magneſia, quae eſt ad Sipylum*: ut nempe diſtinguatur, quod recte obſervant V. D. a *Magneſia*, quae ad Maeandrum amnem eſt. quod minus intelligens Florus pro *Magneſia* Maeandrum *Sipylo* jungit L. II. c. 8. ut monet Cel. Graevius. VERHEYK.

Ad Sipylum] Montem Lydiae. Appianus f. 75. τὸ ὄρος τὸ Σίπυλον, nummi ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΣΙΠΥΛΟΥ, ut diſtinguatur a Magneſia ad Meandrum. CELL.

Eumenes,] Pergami rex, ejus nominis tertius. GLAR.

Attali] Secundi. GLAR.

Frater] Filius. GLAR. Attali Philadelphi frater fuit, filius vero Attali I. qui adverſus Philippum cum Romanis belli ſocietatem inivit. A. F. Mallem *filius.* vide genealogiam regum Pergamenorum a Strabone Lib. XIII. enucleatam, & Liv. XXXVIII. 16. CELL. Cellarius mallet *filius.* Vide genealogiam regum Pergamenorum a Strabone lib. XIII. enucleatam; & Livium XXXVIII. 16. HEARN. Aut Attalum ſignat Philadelphum & tutorem, vere Eumenis fratrem, qui pro rege ſe geſſit & rex appellatus vulgo fuit. CELL. Pro *filio*, quod mavult Glareanus & ante etiam Cellarius, recte fratrem quoque dici poſſe contendit Doct. Grunerus; ſed in poſterioris Cellarii Editio-

qui Eumeniam in Phrygia condidit. [e] L. millia peditum, [f] III. equitum [g] eo certamine ex parte regis occiſa ſunt. Tum rex [h] Antiochus" pacem [i] petiit, iis-

VARIAE LECTIONES.

e XXX. &c. Sch. & Lugd. Bat. *Quinque millia equitum eo certamine* V. *Quinquaginta tria millia peditum in eo equitum certam* B.
f Sic L. LC. N. M. G. HM. Gr. F. Alii habent IV. *millia.*
g *In eo* Lugd. Bat. 2.
h Deeſt L. S. N. LC. F. Lugd. B. 5.
i Al. *petiit: quae iisdem.* L. B. 2. *quae hisdem petiit* L. B. 3. *petiit* 4.

NOTAE.

Editionis notam non inciderit Vir cl. qui Cellarium nomine regis offendi exiſtimet, quod infra *nec is tamen rex* dixerat: dum hic ſententiam mutarit. Et recte. Attalus pater, ſive eo nomine primus quatuor liberos ſuperſtites habuit, *Eumenem, Attalum, Athenaeum, Philetaerum.* ut perinde videatur, *filius* dicas, an *frater.* h. e. *filius* Attali primi, *frater* Attali ſecundi. Sic quoque Appian. Syr. pag. 176. & Livius L. XXXVII. c. 43. *Attalus Eumenis frater.* & ita Eutropii mentem fuiſſe, colligi poteſt ex ſeqq. *Qui Eumeniam in Phrygia condidit* unde is cognomen Philadelphi adeptus eſt, quod hanc urbem in fratris honorem condiderit, eique nomen dederit. Vide V. D. ad Stephan. de Urb. in V. ut hic per prolepſin Rex dicatur, quia poſt Eumenem, qui patri in regnum ſucceſſerat, regnum adeptus, poſtea impugnatus eſt a Pruſia (Livio L. XLVII. c. 26. &c) quamquam Rex dici poteſt, quod regis filius erat, ut ſupra oſtendimus, & ſic infra c. 8. Eumene fratre adhuc vivo vocatur. *Attalus atque Eumenes Aſiae reges.* Aut cum patre confunditur, ut infra etiam Attalum ſecundum cum tertio ſive Philometore confundit Auctor c. 18. Tres enim fuere Attali, Primus pater, quem altero & ſeptuageſimo aetatis, quarto & quadrageſimo imperii anno, mortuum, refert Livius L. XXX. c. 21. Secundus Attalus, quem hic innuere videtur Eutropius, a patre Philadelphi, Tertius Philometoris cognomine diſtinctus, qui haeredem P. R. inſtituit. VERHEYK.

Eumeniam] Meminit Ptolemaeus in magna Phrygia. GLAR.

LXX. *Millia*] L. ait Livius. GLAR.

Quinquaginta millia peditum,] *Ad quinquaginta millia peditum, equitum quatuor millia, mille & quadringenti capti, & quindecim cum rectoribus elephanti.* Liv. XXXVII. 44. A. F. Sed pro *quatuor*, ut in ſuo Livio invenit Doct. Femina, *tria* ex Noſtro, preëuntibus plerisque Codd. MSS. reſcripſit Cel. Drakenb. qui ſcriptores ibi inter ſe diſcrepantes conciliat. VERHEYK.

IV. *Mil.*] Ita & Livius. GLAR.

Tria (millia) *equitum*] Numerum Fuld. & Graecus approbant. Alii *IV. millia.* CELL.

Regis] Antiochi. GLAR.

Tum rex Antiochus pacem iniit] P. Scipio *lib.* VII. 4. *Decad.* legatis Antiochi jam praelio victis tales canit modos: Europa abſtinete, Aſiaque omni quae cis Taurum eſt decedite: pro impenſis deinde in bellum factis XV. millia talentûm Euboicorum dabitis. D. praeſentia, duo millia & D. cum Senatus populusque Romanus pacem comprobaverit: millena deinde talentûm per XII. annos. Eumeni quoque

iiſdem conditionibus [k] data eſt a ſenatu, [l] quamquam victo, quibus ante offerebatur; ut [m] ex Europa & Aſia recederet, atque intra Taurum ſe contineret, X. millia talentorum, & [n] XX. obſides praeberet, Hannibalem [o] concitorem belli [p] dederet. Eumeni regi

Variae Lectiones.

k Vulg. *datur.*
l *Tanquam* Lugd. Bat. 5.
m *Ex Syria & Aſ.* LC.
n X. Lugd. Bat. 3.
o *Concitatorem* Al. *incitatorem* Lugd. Bat. 2.
p *Redderet* L. B. 3.

Notae.

reddite cccc. talenta, obſides xx. noſtro arbitratu dabitis. Haec Livius. xv. millia talentûm faciunt coron. 9000000. quanquam Euboicum talentum eſt aliquanto minus, quam ſit Atticum minus: ſed *Livius lib.* VIII. Attica vocat talenta, quae hic Euboica. ubi quaedam in foedere, pace data, variat. A. F.

Petit, datur,] Sylb. pro *petiit*, *data eſt*, quod vulgo legitur. CELL. Nos vulgatam tuemur, nixam codice L. B. 1. qui *data eſt.* Ed. Aldina, *petiit, data eſt.* Merulae, *iniit.* VERHEYK.

Quae iiſdem conditionibus] Legatis ita reſpondiſſe fertur Scipio: *Priusquam caſtra regia, priusquam aciem videremus, quum communis Mars & incertus belli eventus eſſet, de pace vobis agentibus quas pares paribus ferebamus conditiones, eaſdem nunc victores victis ferimus, &c.* Liv. ibid. A. F.

Quibus ante] Scil. praelium GLAR.

Offerebatur;] A Scipione Africano GLAR.

Ut ex Europa & Aſia] Europa abſtinerent; Aſiaque omni, quae cis Taurum, decederent. A. F.

x. *Millia talentorum,*] xv. habet Liv. GLAR. Pro impenſis in bellum factis xv. millia talentorum Euboicorum darent. Quingenta praeſentia, duo millia & quingenta cum Senatus Populusque Romanus pacem comprobaſſet, millia deinde talentûm per duodecim annos. Liv. A. F.

Ex xx. *obſides*] Romanorum arbitratu. GLAR. Viginti obſides Scipionis arbitratu darent. A F.

Annibalem concitatorem belli] Annibalem ante omnia darent, quia nunquam ſatis liqueret, ibi pacem eſſe Populo Romano, ubi eſſet Annibal. A. F. Livius dicit *concitorem belli* L. XXIII. c. 41. & Lib. XXIX. c. 3. & Lib. XXXVII. c. 45. & Lib. XLV. c. 1. HEUMANN. Sed voces *concitator* & *concitor*, uti *concitare conciere* ſaepius promiſcue reperiuntur in Livii Codd. MSS. Vide Comment. ad Lib. XXIII. c. 40. Recte tamen Heumanni emendatio, quam auctoritate Cod. Lugd. Bat. 1. praetulimus. VERH.

Eumeni regi donatae ſunt] Livius *lib.* VII. *Decad.* 4. Cis Taurum montem. quae intra regni fines Antiochi fuiſſent, Eumeni attribuerentur, praeter Lyciam Cariamque usque ad Meandrum amnem, ea civitatis Rhodiorum eſſent. GLAR. Cis Taurum, quae intra regni Antiochi fines fuiſſent, Eumeni attributa praeter Lyciam Cariamque usque ad Maeandrum amnem. Caeterae civitates Aſiae, quae Attali ſtipendiariae fuiſſent, eaedem Eumeni vectigal

gi-donatae [q] ſunt a Senatu [r] omnes Aſiae civitates, quas Antiochus bello perdiderat: & Rhodiis, qui auxilium Romanis contra regem Antiochum tulerant, [s] multae urbes [t] conceſſae ſunt. Scipio Romam rediit, ingenti gloria triumphavit: nomen & ipſe, ad imitationem fratris: [u] Aſiagenis accepit, [[v] quia

VARIAE LECTIONES.

q *A Senatu* perperam deeſt in aliis.
r *Omnis* Lugd. Bat. 2.
s *Multas* —— *conceſſerunt* Lugd. Bat. 3. 4. 5.
t *Conceſſae erant* Lugd. Bat. 1.
u *Aſiagenis* Lugd. Bat. 1. 3. 5. LC. B. G. N. M. HM. *Aſiagenum* Lugd. Bat. 2. *Aſiaticus* Lugd. Bat. 4. *Aſiatici* etiam Vulgati retinent.

NOTAE.

ctigal pendere juſſae. A. F. Pergamenae Aſiae. CELL.

Donatae ſunt a ſenatu] Male in prioribus Edd. *a ſenatu* deſideratur Nos quod omnium Codd. Lugd. Bat. & N. M. G. L. C. N. auctoritate nititur, in contextum recipere non dubitavimus: propterea quod ſenatus auctoritate hoc factum eſſe docet Livius L. XXXVII. c. 52. VERH.

Omnes Aſiae civitates,] Strabo lib. XII. prope finem: Ῥωμαῖοι τὴν ἄλλην Ἀσίαν Εὐμένει παρέδοσαν τὴν ἐντὸς τοῦ Ταύρου, *Eumeni dederunt reliquam Aſiam intra Taurum.* Cauſam donationis habet Juſtinus Lib. XXXI. extr. quam Berneggerus e Livio in notis illuſtrat. CELL.

Rhodiis, *&c.*] *Rhodiis Lycia data. Telmiſſum & caſtra Telmiſſium, & agrum, qui Ptolomaei Telmiſſi fuiſſet, haec ab Eumeni & ab Rhodiis excepta: ea quoque his pars data Cariae, quae propior Rhodum inſulam trans Maeandrum amnem eſt, oppida, vici, caſtella, agri, qui ad Piſidiam vergunt, niſi quae eorum oppida in libertate fuiſſent, pridie quam cum Antiocho rege pugnatum eſt.* Liv. XXXVII. 56. A. F.

Scipio Romam rediit,] Livius loco eodem, ad finem *lib.* VII. L. Scipio tulit in triumpho ſigna militaria CCXXXIV, oppidorum ſimulachra CXXXIV, eburneos dentes M. CCXXI, aureas coronas CCXXXIV, argenti pondo CXLVII. millia XX. tetradrachmum Attic. CCXXIV. Ciſtophorum CCCXXXI. mil. & LXX. Philippos aureos CXL. millia, vaſorum arg. pondo mill. CCCXXXIV. vaſorum aureorum mille pond. XXIV. duces, regii praefecti, & purpurati currum ante ducti XXXII. Summa, praeter coronas, 2039213. coronatorum. Quod ſi quis coronas illas aureas XXV. pondo fuiſſe faciat, qualem Carthaginenſes Romanis miſerunt poſt tres illas cum Samnitibus pugnas, quibus de Livius *lib.* VII. ſub finem ab U. C. erit ſumma 655200. coronat. ſiquidem ſingula pondo per 112. multiplicaverimus. GLAR.

Triumphavit:] Pridie Calendas Martias, anno poſtquam Conſul fuit. A. F.

Ad imitationem fratris,] Ne cognomine fratri cederet, Aſiaticum ſe appellari voluit. GLAR.

Aſiatici accepit,] Vetus liber, *Aſiaticus.* VINET. Incluſa videntur vel Pauli, vel alius gloſſema eſſe. Nam neque in Graeco apparent, neque cum conciſo Eutropii ſtilo conciliantur facile. CELL. Ita quoque, ut Vineti Codex, Quartus ex MSS. L.

Bat.

[[v] quia Aſiam vicerat: ſicut frater ipſius, propter Africam domitam, Africanus [w] appellabatur.]

V. [x] Spurio" [y] Poſtumio Albino, [z] Q. [a] Marcio" [b] Philippo COSS. [c] M. Fulvius de Aetolis triumphavit.

Variae Lectiones.

v Incluſa videntur vel Pauli, vel alius gloſſema eſſe. Nam neque in Graeco apparent, neque cum conciſo ſtylo Eutropii concilientur facile. pro *quia* *qr* Lugd. Bat. 3.

w *Sequutum eſt bellum Hiſtricum & Gallo-Graecum. Spurio &c.* LC. *appellatur* Lugd. Bat. 2. 3.

x Deeſt N. M. *Curio* L.

y Al. *Poſthumo*, ut L. B. 5. *Poſtumo* Lugd. Bat. 4.

z Deeſt LC. S. G. L. Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5.

a Deeſt L. *Marco* B. S. G. V. Lugd. B. 4. deleto Q.

b *Publio* G.

c Deeſt in Lugd. Bat. 1.

Notae.

Bat. Sed tres reliqui unanimi conſenſu verum Scipionis hujus agnomen agnoſcunt; quod inde Eutropio reſtitui debet; quum jam ſatis conſtet omnibus Eruditis, *Aſiagenem* illum in Antiquis Monumentis appellari, non *Aſiaticum*. Hav. *Aſiaticus* vocatur in Faſtis Capitol. & Aur. vict. V. I. c. 51. Liv L. XXXVII. c. 58. & tribus Inſcriptionibus in Corpore Inſcr. Gruteri a Cl. Grunero citatis, qui hac de re *Aſiaticum* quoque edidit, propterea, ut addit, *quod plures Codices* ASIATICI *nomen habeant; idque tueatur Paeanius.* Recte quidem Vir Cl contra Havercampum contendit, firmisque ſatis argumentis probavit *Aſiaticum* in antiquis nummis frequentius inveniri, ſed humani quid paſſus eſt, qui ad Codicum MSS. fidem provocet, quorum (praeter unum *Aſiaticus*) Omnes *Aſiagenis* retinent; unde cum Viro Cl. non temere contra tantam auctoritatem quidquam immutare auſim, magis, quia ipſe faſſus eſt, Graeca interdum forma etiam *Aſiagenem* dici Scipionem, quod ex Spanhem. de P. & U. Numism. Diſſ. x. Tom. II. p. 64. confirmat. Adde Cel. Gron. Obſ. L. IV. 25. Livius quoque Lib. XXXIX. c. 44. *L. Scipioni Aſiageni ademptus equus.* quam lectionem, quia tot etiam Codicum auctoritate nititur, in contextu ſervavit Cel. Drakenb. quem & quae differit, ibi conſulas. Ceterum *Quia Aſiam &c.* ab Interpolatoris cujusdam manu eſſe, recte cenſent Viri Docti, quamquam, quia in Codd. MSS. conſtanter ſervantur, haec verba ejicere non auſus ſum. VERH.

V. *Sp. Poſtumio*] An. 568. GLAR.

Spurio Poſthumio Albino, &c.] Bellum Aetolicum Fulvio demandatum eſt anno U. C. 564. Sed Fulvius de iis triumphavit tertio anno ante diem decimum Calendas Januarias, quibus Conſulatum inituri erant Spurius Poſthumius Albinus, & Q. Martius Philippus. Adi Liv. XXXIX. 15. A. F.

M. Fulvius de Aetolis triumphavit.] Hic M. Fulvius Nobilior Coſ. factus erat cum Cneo Manlio Volſone, anno 565. poſt Antiochum devictum. & miſſus adverſus Aetolos, Ambraciam nobilem urbem, quae ad Aetolos defecerat, obſeſſam in deditio-

vit. Hannibal, qui victo Antiocho, ne Romanis traderetur, ad [d] Pruſiam, Bithyniae regem, fugerat, repetitus etiam ab eo eſt per T. Quintium [e] Flamininum: & cum tradendus Romanis eſſet, venenum [f] bibit, & apud [g] Libyſſam, in finibus Nicomedienſium, ſepultus eſt.

VI. Phi-

VARIAE LECTIONES.

d *Brunduſium Bitinia* &c. Lugd. Bat. 4.
e *Flaminium* Lugd. Bat. 1. *Flamineum* 2. 3. 5. ubique. *Lutium Flamineum* 4.
f *Sibi bibit* Lugd. Bat. 4.
g *Libuſſam* Lugd. Bat. 1. *Libiſſam* 4. 5.

NOTAE.

deditionem accepit: cum Aetolis pacem fecit, Cephaleniam vicit, ac inde Lacedaemoniorum fecit Achaeorum ante Coss. Poſthumium ac Martium Philippum, triumphum petiit, ac aegre obtinuit ob inimicitiam Cos. Aemilii Lepidi. Aureae coronae CXII. pondo ante currum latae ſunt, argenti pondo millia LXXXIII. auri pondo CCXLIII. tetradrachma Attica CXVIII. millia. Philippei nummi XII. millia CCCCXXII. ſigna aenea duxit CCLXXXV. ſigna marmorea CCXXX. GLAR. Jam ante de Aetolis a Fulvio triumphatum fuiſſe, docet Livius. L. XXXIX. c. 5. Poſt vero creati ſunt Sp. Poſtumius (non Poſthumius, ut ante legebatur) Albinus, & Q. Marcius Philippus. Vid. ibid. c. 6. VERH.

Fulvius] Nobilior cognomine. CELL.

Aetolis] Aetolia Achajae regio intra Acheloum fluvium & Corinthiacum ſinum. A. F. Antiochi ſociis, imo face & tuba belli Aſiatici. *Flor.* II. 8. 5. & II. 9. 1. CELL

Hannibal, qui victo Antiocho,] Cum Hannibal in Antiochi cauſa a Romanis foedere depoſceretur, ad Bithyniae regem Pruſiam fugit. Caeterum cum Pruſias ſuſpectus eſſet Romanis, duabus de cauſis, & quod Eumeni bellum indixiſſet, & quod Hannibalem hoſpitio ſuſcepiſſet: T. Quintius ad Pruſiam miſſus eſt, cui gratificatus Pruſias, Hannibalis domum invaſit, ac cuſtodia ſepſit. Igitur Hannibal conatus per exitus occultos elabi, ſed fruſtra, venenum bibit atque ita expiravit, GLAR.

Ad Pruſiam] Vide Nepotis Annibalem c. 10. CELL.

Pruſiam,] Nicomedis Magni filium. A. F.

Bithyniae] Bithynia Aſiae regio ad Sangarium fluvium & e regione Propontidis. A. F.

Repetitus per T. Quintium] Ad Pruſiam regem legatus T. Quintius Flamininus ad repetendum Annibalem an. U. C. 570. Coſſ. Q. Fabio Labeone, & M. Claudio Marcello. A. F.

Venenum bibit,] An. 571. GLAR. Prius elabi & fugere tentavit, ſed poſtquam omnes domus ſuae aditus militibus obſeptos ſenſit, & omnia circa clauſa diſpoſitis cuſtodiis, venenum, quod multo ante praeparatum ad tales habebat caſus, popoſcit, & execratus in caput regnumque Pruſiae, & hoſpitales Deos violatae ab eo fidei teſtes invocans, poculum exhauſit Liv. XXXIX. 51. A. F.

Apud Libyſſam,] *Poſitus apud Libyſſam in arca lapidea, in qua hodieque ſcriptum eſt:* HANNIBAL. HIC. SITUS. EST. Aurel. Victor. pag. 66. Libyſſa Bithyniae vicus. A. F.

Nicomedienſium,] Nicomediae, urbis Bithyniae. GLAR.

VI. *Phi-*

VI. Philippo rege Macedoniae mortuo, qui & adverſum Romanos bellum geſſerat, & poſtea Romanis contra Antiochum auxilium tulerat, filius ejus Perſeus in Macedonia rebellavit, ingentibus copiis ad bellum paratis. Nam adjutores habebat Cotyn Thraciae regem; [h] & Illyrici, Gentium nomine. Ro-

VARIAE LECTIONES.

h Praeclare ſic L. B. LC. F. Alii *regem* interponunt, ſeu potius otioſe repetunt. Proxime enim affuerat. Sic tamen Lugd. B. 1. 4. 5.

NOTAE.

VI. *Philippo rege Macedoniae mortuo*,] Longe ante mortem Philippus bellum movere Romanis deſtinaverat: ſed fortuna filiorum vexatus, qua minorem natu Demetrium ſuſtulerat, nimis gratum Romanis, Perſea ſceleratum haeredem reliquit, conata perficere nequivit. Perſes primum Carthaginenſes ſollicitavit. Eumenem Pergami regem prope Delphos per inſidias occidere tentavit: ſocios populi Romani armis vexavit. congregato itaque ingenti exercitu, Theſſaliam ingreditur. cui fit obviam P. Licinius Cos. Et primum equeſtri praelio vincit Perſeus. & multis parvis praeliis factis, rurſus Licinius pugna equeſtri vicit. Atque haec primo acta anno. GLAR. Anno ab U. C. 574. A. F.

Bellum geſſerat,] Ante Antiochum. Mortuus eſt autem an. U. C. 575. GLAR.

Et poſtea Romanis] Verum eſt Philippum Romanis affuiſſe contra Antiochum. Sed Athamanum regno a Romanis exutus, iterum implacabile contra eos odinm concepit, & eos bello petiiſſet, niſi morte praeventus per moerorem, quod Demetrium filium falſo accuſatum Perſei ſcelere necari juſſiſſet. A. F.

Filius ejus Perſeus] De hoc Juſtin. *lib.* XXXIII. Annus hic fuit U. C. 582. quo anno Perſeus hoſtis eſt declaratus. GLAR. *Perſen* vocat Florus. A. F. *Perſen* praeter Florum & Valer. Max. ubique, etiam Livius ſaepe dixit. Adi V. D. ad Lib. XLII. c. 25. & promiſcue ſcribi ſolet. Vide ad Vellej. Paterc. L. 1. c. XI. Dion. Fragm. Peireſc. LXXXIII. Paeanio etiam & Suidae eſt Περσεύς. Sed infra c. 15. *Pſeudoperſes* in Cod. Lugd. Bat. 1. VERH.

In Macedonia rebellavit,] Hoc eſt ſecundum bellum Macedonicum anno mundi 3779. ante Ch. nat. 169. ab U. C. 582. Coſſ. P. Licinio Craſſo, & C. Caſſio Longone. Vide Flor. L. II. 12. pag. 71. ubi duobus annis ſerius illud inceptum dicit. A. F.

Habebat Cotyn] Vetus addit *h*, & *Cothun* ſcribit: ut *y* nihil eſt aliud, quam vocalis. Multos autem Cotyes Thraciae reges in Graecorum Latinorumque hiſtoriis invenies. VINET.

Cotyn, Gentium &c.] Meminit horum omnium regum Livius *lib.* II. Decad. 5. GLAR. *Cotys Thrax, Odryſarum rex evidenter Macedonum partis erat.* Liv. XLII. 29. A. F. Liv. XLII. 30. *Cotys Thrax Odryſarum rex evidenter Macedonum partis erat.* idem lib. XLII. c. 29. *Gentius, rex Illyricorum fecerat potius, cur ſuſpectus eſſet Romanis, quam ſatis ſtatuerat, utram foveret partem.* Add. lib. XLIII. cap. 18. CELL.

Illyrici regem Gentium] Patre Pleurato rege Illyricorum & matre Eurydica genitum. Vide Liv. XLIV. 30. A. F.

Romanis autem in auxilio [i] erant Eumenes Aſiae rex, Ariarathes Cappadociae, Antiochus Syriae, Ptolemaeus Aegypti, Maſiniſſa Numidiae. [k] Pruſias autem Bithyniae, quamquam [l] ſororem" Perſei uxo-

VARIAE LECTIONES.

i Deeſt Lugd. Bat. 2. 3.

k Ita concinnius nonnulli MSS. exhibent pro eo, quod in vulg. edd. exſtat: *Pruſias autem rex Bithyniae.*

l Deeſt N. B. M.

NOTAE.

A. F. *Illyrici*, *Gentium* Praeclare Fuldenſis. Vulgo *regem* interponunt, ſeu potius otioſe repetunt. Proxime enim affuerat. CELL.

In auxilium.] Ita reliqui omnes Codd. MSS. & Edd. Sextus quoque Rufus c. 2. tanquam ad Eutropii imitationem *in auxilia eſſe* dixit. Ubi hic locus & Libri VI. c. 22. citatur. Sed *in auxilio* fide Cod. Lugd. Bat. 1. (quem hic de more parum attente conſuluiſſe videtur Cl. Haverc.) praeferendum cenſeo, quod a Celeb. Oudend. ad Caeſar. B. G. L. III. c. 11. comprobatur. quamquam non ignoro, non ita ſemper locutos fuiſſe ſcriptores, quarto ſaepe caſu pro ſexto uſos. Sic Livio *eſſe in ſtationem* L. III. c. 3. *eſſe in poteſtatem* L. XXXIII. c. 39. *eſſe in Macedoniam* L. XXXVII. c. 18. *eſſe in libertatem* ibid. c. 56. &c. plura vid. a Viris D. congeſta ad L. II. c. 14. *eſſe in honorem* Terent. Eun. II. II. 30. &c. VERH.

Eumenes Aſiae rex,] Idem, qui adverſus Antiochum Romanos adjuvit: & tunc eum quum vetus odium ſtimulabat, tum recens ira, quod ſcelere Perſei prope ut victima mactatus Delphis eſſet. A. F. Hunc fuiſſe Pergami Regem videſis apud Liv. L. XXXVI. c. 18. Sed Vellej. Paterc. L. 1. c. 9. Eumenem hunc in eo bello medium fuiſſe teſtatur. Ubi vide Nobiliſſ. Heinſ. VERH.

Aſiae rex] Pergami. GLAR.

Ariarathes] Ariarathes Cappadocum rex, praeterquam quod Romanis ſuo nomine auxilia pollicitus erat, ex quo eſt junctus Eumeni affinitate, in omnia belli pacisque ſe conſociaverat conſilia. Liv. A. F.

Cappadociae,] Regionis ad Pontum Euxinum. GLAR. Cappadocia Aſiae regio Mediterranea inter Armeniam & Phrygiam. A. F.

Antiochus] Epiphanes, Magni filius. GLAR. & CELL. Qui omnia & per ſuos legatos Senatui, & ipſe legatis eorum eximie pollicitus erat. A. F.

Ptolemaeus] Philometor, VI. rex GLAR.

Ptolemaeus Aegypti,] Ptolemaeus Philometor propter aetatem alieni etiam tum arbitrii erat: ſed Tutores & bellum adverſus Antiochum parabant, quo vindicarent Coeleſyriam, & Romanis omnia pollicebantur ad Macedonicum bellum. Liv. A. F.

Maſiniſſa] Maſſiniſſa & frumento juvabat Romanos, & auxilia cum elephantis, Miſagnemque filium mittere ad bellum parabat. Liv. A. F.

Pruſias autem rex Bithyniae,] De Pruſia ita inquit Livius *lib.* II. *Decad.* 5. Pruſias Bithyniae rex ſtatuerat abſtinere armis eventumque expectare. Nam neque pro Romanis ſo aequum cenſere, adverſus fratrem uxoris arma ferre: & apud Perſea victorem, veniam per ſororem impetrabilem fore ſatis ſperabat. GLAR.

uxorem haberet, utrisque ſe aequum praebuit. [m] Dux Romanorum P. Licinius COS. contra eum miſſus eſt, & a rege gravi proelio victus. Neque tamen Romani, [n] quamquam ſuperati, [o] regi [p] petenti pacem praeſtare voluerunt, niſi his conditionibus: *ut* [q] *ſe*

VARIAE LECTIONES.

m Ita Codd. noſtri, uti etiam F. P. & V. Sed Vi. qui Schonovium ſequitur, Paul. Merula, aliique *Dux Rom. P. Licinius Conſul eſt a rege gravi proelio victus.* Et ſane additio eſt valde ſuſpecta, utut tot codicibus fulta. Nam *dux Romanorum vix miſſus* dicitur contra quem, ſaepe autem *caeſus*, aut *victus*. Conſules vero dicuntur *mitti* &c. Alterutrum ergo tollendum videtur. Ad metaphraſten provocat Sylb. ſed tum Cellarius crederet illum verbis, τῦτον αὐτῷ τὸν πόλεμον ἀποκληρώσαντος τῦ δήμυ, miſſionem reſpexiſſe, ſi ſcriptum eſſet: *Dux* &c. *qui miſſus fuerat* &c. Nihilominus *ducem mitti* habet etiam noſter alibi.

n *Tanquam* Lugd. Bat. 1.

o *Ei* Lugd. Bat. 1.

p *Potenti* Lugd. Bat. 4.

NOTAE.

GLAR. Ita concinnius Fuldenſis exhibet pro eo, quod editum erat: *Pruſias autem rex Bithyniae.* Mox ex Fuldenſi Sylburgius ſupplet: *Dux Romanorum.* CELL.

Dux Romanorum P. Licinius COS.] Anno U. C. 583. Hic fuit primus annus, quo in Macedones exercitum duxit P. Licinius Coſ. Nihil dignum Rom. imperio actum: in Theſſalia enim duntaxat praelia parva equeſtria fecerat. Eodem modo ſecundo anno nihil dignum ſub Hoſtilio Cos. geſtum. tertio autem anno Q. Martius Philippus Cos. magnis laboribus exercitum in Macedoniam duxit, nulla tamen memorabili pugna facta, Perſeum eo tamen redegit, ut gazam in mare dejici, & Pellae Theſſalonicae navalia juſſerit incendi, ut inquit Livius *lib.* IV. *Decad.* 5. GLAR.

P. Licinius COS.] CONTRA EUM MISSUS EST, ET *a rege* &c. Additionem Vinetus non habet, nec, qui Schonovium ſequitur, Paulus Merula: eſtque valde ſuſpecta, utut etiam in Pariſ. & Ven. reperiatur. Nam *dux Romanorum* vix *miſſus* dicitur contra quem: ſaepe autem *caeſus*, aut *victus*. Conſules vero dicuntur *mitti* &c. Alterutrum ergo tollendum videtur. Ad metaphraſten provocat Sylburgius, ſed tum crederem illum verbis, τῦτον αὐτῷ τὸν πόλεμον ἀποκληρώσαντος τῦ δήμυ, miſſionem reſpexiſſe, ſi ſcriptum eſſet: *Dux* &c. *qui miſſus fuerat* &c. Nihilominus *ducem mitti* habet etiam noſter IV. 6. 2. &c. CELL.

P. Licinius Conſul eſt a rege] In Theſſalia cecidere eo die ab Romanis ducenti equites, duo millia haud minus peditum, capti ferme ducenti equites. Liv. XLII. 58. 59. 60. A. F. Conſule hic Cl. Grunerum.

Gravi praelio] Equeſtri, in Theſſalia. GLAR. Plut. in Aem. Paulo f. 259. de Perſeo: Πόπλιον Λικίννιον τρεψάμενος ἱππομαχίᾳ, δισχιλίους πεντακοσίους ἄνδρας ἀγαθοὺς ἀπέκτεινε, καὶ ζῶντας ἄλλους ἑξακοσίους ἔλαβε.

Adde

[q] *ſe & ſuos ſenatui* [r] *& populo* [r] *Rom. dederet.* Mox miſſus contra eum L. Aemilius Paullus COS. & in Illyricum C. [s] Anicius praetor contra Gentium. Sed Gentius, facile uno proelio victus, mox ſe [t] dedidit. Mater ejus, & uxor, & duo filii, frater quoque,

VARIAE LECTIONES.

q *Se* abeſt a Lugd. Bat. 1.
r Deſunt L.
s Alii *Ancius. Gaionic* L. B. 2. *Gaionicius* 3. *Gajonitius* 4. *Gaiſonicius* 5.
t *Dedit* Lugd. Bat. 1. 2.

NOTAE.

Adde Juſtinum XXXIII. 1. 4. CELL.

Ut ſe, Reſponſum eſt: *Ita pacem dari, ſi de ſumma rerum liberum Senatui permittat rex, de ſe, deque univerſa Macedonia ſtatuendi jus.* A. F.

Mox miſſus] Tertio anno poſt victum P. Licinium. a. 586. A. F.

L. Aemilius Paulus COS.] Hic fuit annus belli Macedonici quartus, quo in Graecia exercitus fuerunt, ſub Coſſ. P. Licinio, C. Hoſtilio, Q. Martio, & jam L. Aemilio. Hoc anno autem Gentius a Perſeo conductus CCC. talentis, id eſt 180000. coronatorum, ſed x. duntaxat accepit. fuerat autem rex Lyſſi urbis ad Hadriaticum mare in littore, ad finem Dalmatiae: & caput regni erat Scodra, quam expugnavit *C. Anitius*, ut hic author: ut Livius, *L. Anicius* per *c*. GLAR.

L. Aemilius Paullus] Liv. L. XLIV. c. 17. forte Conſuli huic Macedoniam eveniſſe refert. Sed Plutarch. in V. extra ſortem. uti & Juſt. L. XXXIII. c. 1. Adi Comment. ad Liv. *d. l.* VERHEYK.

Et in Illyricum C. Anicius praetor] Eum omnes uno conſenſu *C Anicium* vocant, & ita legendum. A. F. Errat Doctiſſima Femina. *L. Anicius* diſerte vocatur Livio L. XLIV. c. 17. & in Faſt. Capitol. & ita hic legerem, ſi per Codd. liceret. VERHEYK.

Contra Gentium.] Qui ex dubio, & medio jam hoſtis factus erat, ſocietate cum Perſeo inita, *Liv.* XLIV. 23. Victus autem eſt ad urbem Scodram, regni arcem Liv. XLIV. 31. CELL.

Mater ejus,] De hac nihil Livius *lib.* v. *Decad* 5. ad finem. GLAR. Eheva uxor cum filiis duobus Scerdileto Pleuratoque, & Caravantius frater in caſtra Scodram per Perpennam adducta. Liv. XLIV. 32. A. F. Male de Gentii matre mentionem a Livio factam negat Glareanus. Doct. quoque Femina eam quaſi a Livio omiſſam praetermittit. Eodem tamen c. 32. dicit *Anicius .... Romam miſit ... Gentium regem ipſum cum parente, cum conjuge, ac liberis, ac fratre.* Nam de patre hoc capi non poſſe, ex iis liquet, quae c. 30. Livius ait, Gentium fratrem Platorem occidiſſe, ut tutius regnaret, ibidemque matrem Eurydicam memorat Livius. ſed infra c. 8. Eutropius Gentium cum fratre i. e. Carravantio, quem altero matris conjugio (unde patrem jam occubuiſſe patet) natum propter ignobilitatem paternam deſpexerat, & filios ante currum ductos refert, nulla de uxore mentione facta. Livius tamen c. 42. *Ante currum ducti Gentius rex cum conjuge &c.* Sed hic, uti & Noſtro, de matre nihil memoratur; forſan captivitatis & triumphi intervallo ſupremum obierit diem. VERHEYK.

Uxor] Etleva. GLAR.

Filii,] Scerdilius & Pleuratus. A. F.

Frater] Caravantius. GLAR.

que, [u] ſimul in poteſtatem [v] Romanorum [w] venerunt. [x] Ita bello intra XXX. dies [y] perfecto, ante cognitum eſt, Gentium victum, quam coeptum bellum nunciaretur.

VII. Cum Perſeo autem Aemilius Paullus COS. III. Non. Septembris dimicavit; vicitque eum, [z] XX. millibus peditum ejus occiſis. Equitatus [a] cum rege

Variae Lectiones.

u Delet L. B. 3.
v Deeſt in L. B. 3.
w *Venerant* Lugd. Bat. 1.
x Delent L. B. 2. 3. 4. ſed 5. legit &.
y *Profecto* L. B. 2.
z XXX. N. L. LC.
a *Cum rege interfugit. Milites quos amiſerat Romani ſe dediderunt. Rex cum* B. V. *Cum rege interfugit. Romanorum C. mil. &c.* N. G. HM. F. *Cum rege interfugit, Romanorum multis amiſſis, urbes Rom. ſe ded. ipſ. rex c.* L. *Cum rege interfugit, Romanor. C. mil. ann. ſ. u.* M. *omnes Romanis ſe ded. i. r. c.* S. *interfugit; Rom.* &c. L. B. 2. 4. *interfugit Dux Rom.* 5. *integer fugit; Rom.* 3.

Notae.

Frater quoque ejus] Fide Codd. MSS. 1. 4. 5. *ejus* delevi, quod proxime adfuerat. Verh.

Ita bello] Anicius bello Illyrio intra triginta dies perfecto nuncium victoriae Perpennam Romam miſit. Liv. A. F.

Intra XXX. *dies*] Eadem Liv. XLIV. 32. Cell.

Ante cognitum eſt] Ex Livio: *Hoc unum bellum prius perpetratum, quam coeptum, Romae auditum eſt.* Glar. & A.F.

VII. *Cum Perſeo autem L. Aemilius Paulus COS.*] Livius *lib.* IV. *quintae Decad.* ait: pridie nonas Septembres pugnam hanc fuiſſe. Porro ea nocte, quae pridie Nonas praeceſſerat, eclipſim fuiſſe lunae: ac praedictum a C. Sulpitio Gallo pro concione ad milites Romanos, ne terrerentur ac portentum putarent, quod naturaliter fieri conſueſſet. Glar.

Dimicavit;] Ad Enipeum Theſſaliae fluvium. A. F. Περὶ Πύδναν, ad urbem Macedoniae Pydnam. *Plutarch. in Paulo.* Cell.

Vicitque XX. *millibus peditum*] Hoc etiam Livius. Haec eſt nobilis illa pugna ad Enipeum flumen, inter L. Paulum Aemilium ac Perſea regem ultimum Macedonum. Fuerunt a Cranao primo eorum rege usque ad hunc, 38. reges, qui rexere annos 918. & aliquot menſes, decem millia talentûm apud eum inventa, id eſt 600000. coron. Plin. autem *lib.* XXXIII. *cap.* 3. ait, L. Aemilium Paulum in aerarium intuliſſe ter millies HS. noſtro numero 300000000. HS, qui faciunt 700000. coron. Glar.

XX. *millibus peditum ejus occiſis.*] Caeſa ad viginti millia hominum ſunt: ad ſex millia, qui Pydnam ex acie profugerant, vivi in poteſtatem pervenerunt; & vagi e fuga quin-

ge fugit integer; [b] Romanorum C. milites amiſſi ſunt: [c] urbes Macedoniae omnes, quas rex tenuerat", Romanis [d] ſe dediderunt. Ipſe rex, cum deſereretur ab amicis, venit in Paulli poteſtatem. Sed honorem ei [e] Aemilius, non quaſi victo, habuit. nam & volentem ad pedes ſibi cadere, non permiſit; & juxta ſe in ſella collocavit. [f] Macedonibus & [g] Illyriis [h] hae leges à Romanis datae; *ut liberi eſſent*,

VARIAE LECTIONES.

b *Romanorum* . . . *amiſerat*. L. B. 2. 5. *amiſerunt* 3. 4.
c Sex voces delent L. B. 3. 4. 5.
d *Siderum* L. B. 2.
e *Aemilius Paulus Conſul* LC. B. S. N. M. L. G. HM. & Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5. nihil vero horum, nec vel *Aemilius* agnoſcit Lugd. Bat. 1.
f *Macedoniis* L. B. 2. 3. 4. 5.
g *Hyllariis* L. B. 2.
h Al. *Hae leges datae ſunt. leges a Romanis datae ſunt* L. B. 3. *leges datae* ceteris deletis 5.

NOTAE.

quinque millia hominum capta. ex victoribus ceciderunt non plus centum. Liv. GLAR. & A. F. Ad Livii locum, qui eſt L. XLIV. c. 41. Eutropii & Oroſii L. IV. c. 20. numerum convenire, ſed Plutarchi auctiorem eſſe, notat Cel. Drakenb. *Λέγονται γὰρ ὑπὲρ δισμυρίυς πεντακισχιλίυς ἀποθανεῖν.* VERHEYK.

Equitatus cum rege fugit integer;] Rex ex pugna per Pieriam ſylvam primum Pellam venit, ſed timore mox inde Amphipolim tertio die venit: inde in Samothracem inſulam navigavit, ducens ſecum 2000. talentûm, hoc eſt 1200000. coron. ſed ibi ab omnibus derelictus, Cn. Octavio traditur, atque ad Coſ. Paulum ducitur, gratum (quanquam inſuctum) ſpectaculum. GLAR.

Urbes Macedoniae] Beroea, Theſſalonica, Pella. GLAR.

Omnes,] Tardius Pydna, ergo direpta. GLAR.

Ipſe rex, cum deſereretur ab amicis,] Livius *lib.* v. *Decad.* 5. Ex Samothrace ſcripſerat epiſtolam, *Rex Paulo S.* ſed titulus *Regis* offendit Paulum, ut non reſponderit. ad ſecundam autem epiſtolam, ubi *Regis* nomen omiſit, reſpondit, ac legatos ad eum miſit. GLAR.

Venit in Pauli poteſtatem.] Samothracem fugit, eo Paulus claſſem miſit cum Cn. Octavio, cui ſe tandem Perſeus tradit cum Philippo, qui major natu erat e filiis. Liv. XLV. 4. A. F.

Pauli] Aemilii. GLAR.

Nam & volentem] *Conſurrexit Conſul, & juſſis ſedere aliis, progreſſusque paulum, introeunti regi dextram porrexit, ſummittentemque ad pedes ſuſtulit, nec attingere genua paſſus introductum in tabernaculum, adverſus advocatos in conſilium conſidere juſſit.* Liv. XLV. 7. Adi Florum pag. 74. GLAR. & A. F.

Macedonibus & Illyriis] Liv. XLV. 18.

eſſent, *& dimidium eorum tributorum praeſtarent*, *quae regibus praeſtitiſſent*: [i] ut appareret populum Rom. pro aequitate magis, quam avaritia dimicare. [k] Itaque in conventu [l] infinitorum populorum Paulus [m] haec pronunciavit: & [n] legationes multarum gentium, [o] quae ad eum venerant, [p] magnificentiſſime convivio pavit, dicens; ejusdem [q] hominis eſſe debere, &

Variae Lectiones.

i Deſunt F. *ut* deeſt in L. B. 3.
k *Atque* L. B. 2.
l Alii *finitimorum* cum Fuld. & Gr. malint. *infinitimorum* L. B. 3. *multorum* 5.
m *Hoc* L. B. 1. 3. *Hic* 5.
n *Legiones* L. B. 4.
o *Qui* L. B. 2.
p Sic F. L. B. 4. 5. pro vulgari *magnificentiſſimo*. Sed L. & LC. *decentiſſime*.
q *Homines e. d. & b. v. & in convivii apparatu elegantes eſſe* L. Bat. 2. 3. 4. (niſi quod hic *in conviviis*.) 5. At Lugd. Bat. 1. in prioribus conſentit, ſed poſteriora ita legit *& in convivio, apparatus elegantes eſſe*.

Notae.

18. Omnium primum, liberos eſſe placebat Macedonas atque Illyrios, ut omnibus gentibus appareret, arma Populi Romani non liberis ſervitutem, ſed contra ſervientibus libertatem afferre. A. F.

Ut liberi eſſent,] Ut uterentur ſuis legibus, annuos crearent magiſtratus, &c. Glar.

Et dimidium] Placuit *& dimidium tributi*, *quam quod regibus ferre ſoliti erant*, *Populo Romano pendere*. Idem ibid. 18. & 29. A. F.

Praeſtarent,] Penderent Populo. Glar.

Ut appareret populum Romanum] Livii verba: Ut omnibus gentibus appareret, arma populi Romani non liberis ſervitutem, ſed contra ſervientibus libertatem adferre. Suſtulit autem metalli Macedonici vectigal, locationesque praediorum ruſticorum Nam neque ſine publicano exerceri poſſe: & ubi publicanus eſt, ibi aut jus publicum vanum, aut libertatem ſociis nullam eſſe. Glar.

Itaque] Haec eſt lectio MSS. quatuor Lugd. Bat. quae longe melior videtur, quam quae in Vulgatis exſtat. *Atque in conventu*. &c. Hav.

In conventu] Amphipoli habito. *Liv.* XLV. 32. Cell.

Infinitorum] Hoc malim, quam cum Fuld. & Sylb. *finitimorum*. *infinitus* eſt *multus*. Vide IV. 7. &c. Cell.. Vide hic Cl. Grun.

Legationes multarum gentium,] Livius *lib.* V. *Decad.* 5. ita ait: Ab ſeriis rebus ludicrum magno apparatu Amphipoli fecit. Epulae quoque legationibus paratae & opulentia & cura eadem. Vulgo dictum ipſius ferebant: Et convivium inſtruere, & ludos parare, ejusdem eſſe, qui vincere bello ſciret. Glar. Omittit ludicrum, quod magno apparatu Amphipoli fecit. De quo

Liv.

& bello vincere, & convivii apparatu elegantem eſſe.

VIII. Mox [r] LXX. civitates Epiri, quae [s] rebellarant, cepit: praedam militibus diſtribuit; Romam [t] cum ingenti pompa rediit in [u] nave Perſei, quam inuſi-

VARIAE LECTIONES.

r LXXX. G. L. B. 1.
s *Rebellabant* L. B. 2. 3. 4. 5.
t Delent L. B. 2. 3. 5.
u *Navi* L. B. 1.

NOTAE.

Liv. XLV. 32. qui ſubjungit: *Epulae quoque legationibus paratae & opulentia & cura eadem.* A. F.

Magnificentiſſime] Fuld. pro vulgari *magnificentiſſimo.* CELL.

Pavit] Excepit. GLAR.

Ejusdem hominis] Ex Liv. hoc quoque: *Vulgo dictum ipſius ferebant, & convivium inſtruere, & ludos parare ejusdem eſſe, qui vincere bello ſciret.* A. F. E Codice 1. ſuſpicatur Doct. Grun. Librarium voluiſſe, *in convivio apparatu elegantem eſſe.* Conjecturam ſtabilit lectio Codicis 4. & *in* conviviis *apparatu.* VERHEYK.

VIII. *Mox* XXX. *civitates Epiri*,] Romani cum Epirotis inhumaniter egerunt. Omnes enim urbes eorum, qui ad Perſea defecerant, diripiendas conceſſerunt; malicioſe etiam Aemilius denos principes ex omnibus urbibus cum auro ac argento ad ſe accerſivit, quaſi deducturus praeſidia ex iis urbibus, ut eſſent liberi, ut Macedones. Sed poſt id factum miſſis latronibus, id eſt militibus, univerſam gentem perdidit: CL. millia capitum humanorum abducta. GLAR. Civitates omnes, quae ad Perſea defecerant, diripiendas militibus dedit, earum muros diruit. Ea fuere oppida circa ſeptuaginta. Liv. XLV. 32. A. F.

Rebellarant] Ad Perſea defecerant. GLAR.

Praedam] In praedam. GLAR.

In nave Perſei] Meminit *lib.* V. *Livius Decad.* 5. & *lib.* III. *Decad.* 4. GLAR. Paulus ipſe poſt dies paucos regia nave ingentis magnitudinis, quam ſexdecim verſus remorum agebant, ornata Macedonicis ſpoliis non inſignium tantum armorum, ſed etiam regiorum textilium, adverſo Tiberi ad Urbem eſt ſubvectus. Liv. A. F.

In nave Perſei] Haec ex Livio L. XLV. c. 42. hauſiſſe videtur Eutropius. ad quem locum Cel. Drakenb. cum Gronovio *invifitatae* legere mavult, quod non diſplicet: quamquam nihil mutandum judico. praeterquam enim quod per nullum Codicem licet, utrum ponas, perinde eſt, ut Crevierius notat. Navis enim haec tantae fuerit magnitudinis, quanta Romae antea non viſa fuerat, unde Livio d. l. c. 35. *ingentis magnitudinis.* verum etiam tantae moiis, i. e. inſolitae, quanta in uſu eſſe non ſolebat. ut nobis buiten-gewoone grootte. hinc *inhabilis prope magnitudinis* fuiſſe dicitur eidem Livio L. XXXIII. c. 30. quo ſenſu infra ſaepius occurrit. L. VIII. c. 1. *inuſitatae civilitatis & fortitudinis* L. VII. c. 7. *inuſitatae luxuriae*, *ſumtuumque.* c. 14. *inuſitato favore dilectus.* Ceterum lectionem Codicis optimae notae reliquis praetulimus. *Quam . . . fuiſſe traditur.* Nepoti Pauſan 5. *Dicitur eo tempore matrem Pauſaniae vixiſſe.* ubi vide Boſium & Heuſingerum a cel. Oudendorpio

inuſitatae magnitudinis fuiſſe traditur, adeo ut XVI. ordines dicatur habuiſſe [v] remorum. Triumphavit [w] autem magnificentiſſime in [x] curru aureo, cum duobus filiis, utroque [y] latere [z] adſtantibus. ducti ſunt ante currum [a] duo" regis filii, & ipſe Perſeus, XLV. [b] annos natus. Poſt eum etiam [c] C." Anicius de

VARIAE LECTIONES.

v *Romanorum* L. B. 1.
w Delet Lugd. Bat. 1.
x *Currum aureum* L. B. 4.
y *A* addit L. B. 4.
z *Stantibus* L. B. 4. & mox pro *regis*, *regii*.
a Deeſt V.
b *Annis* L. B. 2.
c Deeſt N. B. S. M. F. HM. Lugd. Bat. 1. 2. 3. 4. 5. In L. & LC. *M. Anicius*. *Anicus* L. B. 2. 5. *Amicus* 4.

NOTAE.

dorpio, qui plura huc facientia congeſſit, ad Sueton. Othon. 7. aliosque a Cl. Drakenb. ad Liv. L. 1. c. 31. laudatos. VERHEYK.

Inuſitatae magnitudinis] Eadem de navi hac Livius habet XLV. 35. CELL.

Triumphavit magnificentiſſime] Livii verba *libro* V. *Decad.* 5. *Sed non Perſeus tantum per illos dies documentum humanorum caſuum fuit, in catenis ante currum victoris ducis per urbem hoſtium ductus: ſed etiam victor Paulus, auro purpuraque fulgens. Nam duobus e filiis, quos, duobus datis in adoptionem, ſolos nomine ſacrorum familiaeque haeredes retinuerat domi, minor ferme* XII. *annos natus*, 5. *diebus ante triumphum*, *major* XIV. *annorum triduo poſt triumphum deceſſit.* Haec Livius *lib.* V *Dec.* 5. Ergo, quod hic author dicit, aut de duobus aliis filiis in alias familias datis, Q. Fabio & P. Africano intelligitur, aut falſum eſt. GLAR.

Curru aureo,] Hoc eſt, *aurato*, interprete Cicerone Orat. poſt reditum in ſen. cap. XI. Sic, quos Vellejus Paterc. II. 82. vocavit *catenas aureas*, Silius Italicus XVII. 625. appellavit *catenas auratas*. HEUMAN.

Cum duobus filiis,] Quatuor filios habebat Paulus, duos in adoptionem in Corneliam & Fabiam gentem dederat. Duorum, quos domi haeredes alebat, minor ferme duodecim annos natus quinque diebus ante triumphum deceſſit, major XIV. annorum triduo poſt triumphum. Quare de filiis in adoptionem datis hic locus intelligendus eſt, & ita Liv. *poſt Pauli currum*, inquit, *inter alios illuſtres viros filii duo Q. Maximus & P. Scipio*. Plutarch. nullos Pauli filios ejus triumphi comites refert. A F.

Utroque latere adſtantibus.] Livius XLV. 11. *Poſt currum inter alios illuſtres viros filii duo*, *Q. Maximus*, *& P. Scipio*. In aliam enim familiam adoptati erant. Reliquorum alter ante triumphum; alter triduo poſt illum mortuus eſt, teſte Livio & Plutarcho. CELL.

Duo regis filii,] Philippus & Alexander. GLAR. Filiam iis addit Plutarchus, & verum eſt. A. F.

Poſt eum] Paulum Coſ. GLAR.

Cnei

de Illyriis triumphavit. Gentius cum fratre & filiis ante currum ductus eſt. Ad hoc ſpectaculum multarum gentium [d] reges Romam venerunt: [e] inter alios etiam venit Attalus atque Eumenes, Aſiae reges; [f] atque Pruſias Bithyniae. magno honore [g] accepti ſunt: [h] &, permittente ſenatu, [i] dona", quae [k] attulerant, in Capitolio poſuerunt. Pruſias etiam filium ſuum Nicomedem ſenatui commendavit.

IX.

VARIAE LECTIONES.

d *Regi* L. B. 1.
e *Inter alios Attalus* &c. L. B. 4. *inter alios venit etiam* 1. *inter alios etiam Attalus* &c. 5. *venit* delent etiam 2. & 3.
f *Et* L. B. 1. 2. 3. 4.
g *Excepti* L. B. 1. 2. 3.
h Delet L. B. 1.
i Deeſt F. L.
k *Attulerunt* L. B. 2. 5. ſed 3. delet tres ſequentes voces.

NOTAE.

Cnei Octavii triumphum praeterit, quia de Octavio nihil. Poſt Paulum Cn. Octavius Calendis Decembribus de rege Perſeo navalem triumphum egit, ſine captivis, ſine ſpoliis. Poſt Octavium triumphavit Anicius. A. F.

C. Anicius] Praetor. GLAR.

C. Anicius de Illyriis triumphavit.] Livii verba eodem loco: Haerente adhuc non in animis modo, ſed pene in oculis memoria Macedonici triumphi, L. Anitius Quirinalibus triumphavit de rege Gentio, Illyriisque. Similia omnia magis viſa hominibus, quam paria. GLAR.

Cum fratre] Caravantio. GLAR.

Filiis] Scerdilio & Pleurato. GLAR.

Attalus atque Eumenes, Aſiae reges;] Eumenem hoc tempore non fuiſſe Romae, ſatis liquet ex oratione Stratii medici *lib.* V. *Decad.* 5. *Livii.* Sed poſt venit, ut ait Florus *lib.* XLVI. ab initio. GLAR. Pruſias & Eumenes non ad ſpectandum ſpectaculum Romam venerunt, ſed peracto ſpectaculo Pruſias quidem amice receptus: ſed propter Eumenem, quem in Urbem nolebant admittere, quia bello Macedonico ſe medium egerat, in commune lex lata, *Ne cui regi Romam venire liceret.* De Attalo nil memini. A. F. Solus Attalus, nec is tamen rex, ſed regis Eumenis frater, nunc Romam venit: *Livius* XLV. 19. Poſt illum rex Eumenes alio tempore, *Epitom. Liv.* XLVI. CELL. & HEARN. Livius L. XLV. c. 19. *Attalus vero antea, inter multas regum gentiumque & populorum legationes a fratre miſſus, haud paullo benignius, quam ipſe rex Eumenes veniſſet, exceptus.*

Pruſias] Vide Livium lib. XLV. extr. CELL. & HEARN.

Pruſias] Ut in praecedd. errat Eutropius, ita hic male Pruſiam ad hoc ſpectaculum Romam veniſſe ſcribit; poſtea enim cum filio Nicomede, quem tum Senatui commendavit, eo petiiſſe refert Livius L. XLV. c. 44. VERHEYK.

Dona, quae attulerant,] Solus Pruſias votum in Capitolio ſolvit decem majores hoſtias. A. F.

Filium ſuum Nicomedem] *Filium pa-*

 ſtremo

IX. Inſequenti anno L. [l] Mummius in [m] Hiſpania bene pugnavit. Marcellus poſtea conſul res ibidem [n] proſperas geſſit.

X. Tertium deinde bellum contra Carthaginem ſuſci-

Variae Lectiones.

l *Nummius* G. *Minucius* V. *Numius* L. B. 3. *Nunnus* 2. *Memmius* vulgat.
m *Luſitania* vulgat.
n *Proſpere* vulgat.

Notae.

ſtremo Nicomedem Senatui commendavit. Livius. A. F.

IX. *Inſequenti anno*] De hoc non temere quicquam apud alios reperias. Glar. Certe hic tempora conturbat Eutropius. Anno enim poſtquam Pruſias Romam petivit, Marcellus Conſul fuit cum C. Sulpitio Gallo an. ab U. C. 587. A. F.

Inſequenti anno] Si usquam, certe hic in annorum computatione errat Eutropius, deceptus, ut ſaepe videmus, ejusdem conſulis nomine. Annus, quo Pruſias Romam venit, fuit dlxxxvii. Marcellus ſequenti quidem anno conſul cum C. Sulpitio Gallo fuit: verum tum ille Gallos, uti Sulpitius Ligures ſubegit, ut eſt in Ep. Liv. xlvi. Quae vero Auctor de Marcello hic refert, acciderunt anno dcii. quum conſul fuit cum L. Valerio Flacco, qui in Magiſtratu mortuus eſt. Ut quidem res proſpere geſſerit *poſtea*. i. e. ſequente anno. Si, quod de Luſitania initio capitis hic narrat Eutropius, anno dci. geſtum ſtatuamus. Sed uti tempora, ſic & hiſtoriam confundit auctor. Mummius enim vario eventu adverſus Luſitanos pugnarat, ut Appianus teſtatur in Iber. ſed Marcellus contra Celtiberos, Hiſpaniam citeriorem provinciam nactus; niſi cum Pighio ad A dci. legamus *Hiſpania* pro *Luſitania*, quod e Codd. MSS. praetuli, propterea quod Mummio Praetori Hiſpania ulterior obtigerat, eodem Appiano teſte vid. Freinsh. ad Liv. Ep. xlvii. c. 40. Nam *Memmii* nomine decepti hic ſunt V. D. vocabatur enim *Lucius Mummius*, neque dubito, quin librariorum incuria altera lectio irrepſerit, quia c. 14. ubi de Mummio agitur, eadem Codicum varietas occurrit. & recte Appiano Iber. p. 483. Μόμμιος ſcribitur, idem, qui A. dcviii. Coſ. fuit cum Cn. Cornelio Lentulo. Verheyk.

L. Memmius] *Minutius* eſt in altero exemplari. An. 587. Gl. Nullum Memmium eo tempore in Hiſpania rem geſſiſſe invenio. A. F. Unde hoc habet Eutropius? Hearn.

In Hiſpania] Vetus, *in Luſitania*. haec autem Hiſpaniae eſt. Vinet.

Marcellus poſtea] An. 588. Glar.

Res proſperas] Pro *proſpere* dedi fide Cod. MS. 1. uti ſaepius loquitur auctor. *egregias res egit.* L. iii. c. 16. *res inclitas gerit.* 17. *res egregias geſſit.* infra c. 16. *multa egregia fecerat.* vii. 13. Verheyk.

X. *Tertium deinde*] An. 604. Glar.

Tertium deinde bellum] Hoc bellum Florus deſcribit, tum in ſua Epitome *lib.* ii. tum in Livii xlix. & li. libro. iv. duravit annis, quinto finitum eſt. Coepit anno ab U. C. 604. aut 602. ſecundum Livium, qui duobus annis a noſtra diſtat ſupputatione. Cauſas multas afferunt authores: quod exercitum contra foedus, item claſſem armaſſent, quod Maſaniſſae graves eſſent: denique quod legatos Romanos violare voluerint: ut *lib.* xlviii. Florus ait. Sed revera timor aemulae

ſuſcipitur; [o] ſexcenteſimo & altero anno ab urbe condita, L. [p] Manlio [q] Cenſorino, & M'. [r] Manilio COSS.

VARIAE LECTIONES.

o *Sexc. & alt. ab urb. cond. ann.* L. B. 1.
p *Mallio* L. B. 2. *Malio* 3.
q *Cenſorio* L. B. 4.
r *Malinio* L. *Mallio* V. L. B. 2. 4. 5. *Malio* 3.

NOTAE.

mulae urbis Romanos ſtimulabat, & lateri adhaerens fax Maſaniſſa. In Senatu Romano, M. Cato ſuadebat bellum, ac Carthaginis excidium. contra, P. Scipio Naſica, qui ſecundo bello Punico optimus vir judicatus erat, ſervandam pronunciabat, ne metu ablato aemulae urbis, luxuriari felicitas urbis inciperet. medium Senatus elegit, ut urbs tantum loco moveretur: nihil enim ſpecioſius videbatur, quam eſſe Carthaginem, quae non timeretur, ut Florus ait libro II. in ſua Epitome. GLAR.

Bellum contra Carthaginem] Id eſt Punicum. GLAR.

Sexcenteſimo & altero] Sic Liviana Epitome. volunt tamen Chronologi, eos, quos hic nominat, fuiſſe conſules anno urbis conditae ſexcenteſimo & quinto. Qui autem hic L. Manlius, is in veteri libro L. Mallius: in Floro L. Martius, & Caſſiodoro appellatur. Alterum vero alii Manlium, alii Canilium appellant. VINET.

Sexcenteſimo & altero] Ἐνὶ Paeanio. Sed hunc ſaepius ita male vertiſſe, oſtendimus ſupra L. I. c. 18. Pro *ſecundo* Noſtrum imitans ſumpſit Oroſ. L. IV. c. 22. & Pigh. ad A. DCIII. neque dubito, quin ita mens Eutropii fuerit, in eo Livium ſecuti, Epit. XLIX. *Tertii Punici belli initium altero & ſexcenteſimo* &c. ubi *altero* pro *ſecundo* ſumi quam multis comprobant V. D. quamquam & illa Epitome aliam ſequitur computationem, ac Faſt. Sicul. & Capitol. qui Coſſ. ab Eutropio hic memoratos ad A. DCIV. ponunt. Faſti Conſ. DCV. uti & Antias & Varro, teſte Cenſorino de D. N. c. 17. Ceterum Auctorem male nomina expreſſiſſe, pro *L. Marcio*, & *M'. Manilio* docet Pigh. ad A. DCIV. Conſule etiam V. D. ad Epit. d. & ad Cic. Somn. Scipion. init. VERHEYK.

Et altero anno] Quarto, ſecundum alios, U. C. 604. 605. GLAR. Certe hic annus fuit ab U. C. 604. & ita ſcripſiſſe debuit Eutrop. ut illi anni, quos a finito ſecundo bello Punico praeteritos dicit, inveniantur. A. F. & HEARN.

Manlio] *Martio* legendum. GLAR. Hunc *Martium*, non *Manlium* vocatum invenio. A. F. *Martius*, non *Manlius* vocabatur. HEARN.

Manlio] A. Manlio. GLAR.

M. Manilio] Hunc non *Marcum*, ſed *Manium* dictum indicat Capitolinus ejus Conſulatu. Marcus tamen vocatur a Cicerone, Valerio & aliis. Dicebatur igitur *Marcus Manlius Manilius*. Saepe tamen in praenominibus illis peccatum: nam cum Manius ſcriberetur per M'. Marcus vero per M. utrumque pro *Marco* ſaepius acceptum. A. F. Ita per abbreviationem ſcribimus, quia hunc *Manium* dictum fuiſſe indicat Capitolinus ejus Conſulatus, non *Marcum*, ut efferunt vulg. edd. Eutropii. *Marcus* tamen etiam vocatur a Cicerone, Valerio & aliis. Rectius, ut nonnulli opinantur. Saepiſſime autem in praenominibus illis peccatum: nam cum *Manius* ſcriberetur per M'. *Marcus* vero per M. utrumque pro *Marco* ſaepius acceptum. HEARN.

COSS. anno [s] LI. poſt, quam ſecundum Punicum [t] bellum transactum [u] erat. Hi [v] profecti Carthaginem [w] oppugnaverunt. [x] Contra eos Hasdrubal, dux [y] Carthaginienſium, [z] dimicabat". [a] Famea dux alius, equitatui [b] praeerat Carthaginienſium. [c] Scipio tunc,

VARIAE LECTIONES.

s LIV. F. *Hoc* L. B. 5.
t Deeſt in L. B. 1. 2.
u Deeſt in L. B. 2. 3. At 5. legit *eſt*.
v *Profecto* L.
w *Expugnaverunt* Lugd. Bat. 1. Sed in 2. 3. omnia omittuntur usque ad *Famea dux* &c. vel quae inſeruntur ab Eutropii mente alieniſſima ſunt; 4. vero & 5. nihil horum ad *Famea dux* &c. usque agnoſcunt.
x Deſunt L.
y *Carthaginenſibus* L. B. 3. qui mox delet *Carthaginienſium*.
z Sex voces deſunt in Lugd. Bat. 1.
a *Semea* L. LC. M. N. & ſic mox.
b Deeſt in L. B. 1.
c *Igitur* addunt L. B. 2. 3. 4. 5.

NOTAE.

Anno LI.] Antiquus liber, *Anno quinquageſimo uno* ſcribebat. VINET.

Anno, LI. *poſtquam*.] Lego *anno* LI. *poſt*, *quam*. Cicero de Senect. c. 4. *anno poſt conſul primum fuerat*, *quam ego natus ſum*. Sic & infra ſcribo IV. c. 8. (19.) HEUMANN. Sed ibi jam obſervatum erat, uti & antea.

Secundum Punicum] Contra Carthaginenſes. GLAR.

Hi profecti Carthaginem oppugnaverunt.] Vellejus Paterculus priore volumine de Carthagine ita ait: Eamque urbem magis invidia imperii, quam ullius ejus temporis noxia inviſam Romano nomini, P. Scipio Pauli filius ſuſtulit. GLAR.

Expugnaverunt] Oppugnaverunt. GLAR.

Famea dux] Et *Faneas*, & *Fanea* impreſſi libri. ſcriptus, *Cemea*. VINET. *Phaneas* eſt in Floro lib. L. GLAR. Scribendum *Phamaeas*. Φαμαίαν vocat Appianus, ut Φαμίαν Suidas. Himilconis filius fuit, Praefectus equitum Carthaginenſium, vir fortis, & cujus praecipua opera Poeni utebantur. Epitom. Liv. A. F Qui poſtea a Scipione perſuaſus cum equitatu ad Romanos tranſiit. Epitom. Liv. L. CELL. Φαμίαν ſcribit Paeanius & Suidas, ſed altero loco Φαζίαν, uti & Zonaras L. IX. 27. ſed vitioſe: ut notant Sigon. & Drakenb. (ad Liv. Ep. L.) qui *Phamaea* vel *Phamea* praeferunt. Doctiſſimam vero feminam erraſſe monet Cel. Drakenb. ſcribentem, Phamaeam Himilconis filium fuiſſe, quum diſerte illa Epitome eumdem *Phamaeam Himilconem cognomine* vocat. VERH.

Scipio] Pauli Aemilii Macedonici filius. A. F.

Scipio tunc, *Scipionis*] Hujus genus haec oſtendet tabella.

P COR-

tunc, Scipionis Africani [d] nepos, tribunus [e] ibi militaſ-

VARIAE LECTIONES.

d *Nepotis* L. B. 2. *Africanus poſt* 4.
e *Militum* addit L. B. 4. Sed pro *ibi* legit. 3. *ut dictum eſt militum.*

NOTAE.

P. CORNELII SCIPIONIS AEMILIANI

Africani poſterioris, junioris, minoriſve, qui delevit Carthaginem, tertium bellum Punicum confecit, Numantiam excidit.

Avus { Naturalis, L. Aemilius Paulus, quem ad Cannas Conſulem cecidit Annibal. Adoptione, P. Cornelius Scipio, Africanus ſuperior, qui contra Annibalem ſecundum bellum Punicum confecit.

Amita — Aemilia, ſuperioris Africani Scipionis uxor, filia L. Aemilii ſupradicti.

Pater { Naturalis, L. Paulus Aemilius Macedonicus, illius ad Cannas caeſi filius. Hoc Livius, Paterculus, Plutarchus. Adoptione, P. Cornelius Scipio (Gneus pro Publio appellatur apud Valerium lib. IV. cap. 5.) ſuperioris Africani filius: authore Cicerone de ſenectute, & de Claris oratoribus, Paterculo, L. Anneo, & aliis.

Mater — Naturalis, Papiria, filia Mnaſonis viri conſularis. Plutarch. in Paulo Aemilio.

Uxor — Sempronia, filia Tiberii Sempronii Gracchi, & Corneliae minoris natu filiae Scipionis Africani ſuperioris, & ſoror Tiberii & Caji Gracchorum ſeditioſorum illorum. Plutarchus in Gracchis, Livius, Valerius.

Frater — Naturalis, major natu Q. Fabius Maximus, etiam adoptatus in familiam Fabiorum.

Sororum { Alteram Marci Catonis filius, Alteram Aelius Tubero duxit. Plutarchus in Paulo Aemilio.

Hic eſt, qui apud Ciceronem ſomniavit. Anno autem aetatis ferme LVI. deceſſit, inquit Paterculus libro ſecundo (tot annos minimum vixiſſe, ex eodem etiam colliges Somnio) M. Aquilio, C. Sempronio Coſſ. quod fuit circiter Urbis annum DCXXV. ſi priore ſuo Conſulatu jam natus erat annos XXXVI. ut author eſt Paterculus libro ſecundo: qui fuit annus Urbis DCVII. Ejus aetas colligi poteſt etiam ex Livii libro XLIV. ubi memoriae prodidit, hunc Scipionem cum patre Paulo Macedonico, expeditioni interfuiſſe, annum aetatis agentem XVII. Non omnino tamen coveniunt ii numeri. Oſtendet itaque haec tabella, Appianum in Syriac. erraſſe; primum, quod quem caepit Antiochus Scipionem, non fuerit hic Scipio, ſed ejus adoptione pater. deinde, quod non fuerit adoptione filius Africani ſuperioris, ſed filii ipſius Africani. poſtremo, quod non ex filia nepos Africani ſuperioris fuerit, ſed ſolum adoptione per filium Africani illius Publium Scipionem: cujus Scipionis filii erat hic junior Africanus conſobrinus, id eſt, ejus avunculi filius. VINET.

Scipio tunc, Scipionis Africani nepos,]

litabat. hujus apud omnes ingens metus & reverentia erat. Nam & paratiſſimus ad dimicandum, & conſultiſſimus habebatur. Itaque per eum [f] multa [g] proſpere a COSS. geſta ſunt. [h] nec quidquam magis [i] vel Hasdrubal, vel Famea [k] vitabant, quam [l] contra eam Romanorum partem [m] committere, ubi Scipio [n] dimicabat.

XI.

Variae Lectiones.

f *Multum* L. B. 3.
g Deeſt S. HM. & L. B. 2. 3. 4. in quibusd. etiam *a COSS.* deſiderantur. ut in L. B. 5. *a* delet quoque 4.
h *Neque* L. B. 1.
i Delet L. B. 4.
k *Evitabant* Lugd. Bat. 1.
l *Contra Romanorum acies ea parte committere ubi Scipio dimicaſſet* L.
m *Bellum* addit L. B. 5.
n *Dimicaſſet* Lugd. Bat. 1. *dimicarat* Lugd. Bat. 2. *dimicaret* 3. 4.

Notae.

pos,] Hiſtoria apud Florum in ſua Epitome *lib.* 11. ita habet: An. Manlio Cenſorinoque Coſſ. populus Romanus aggreſſus Carthaginem, ſpe pacis injecta, traditam a volentibus claſſem ſub ipſo ore urbis incendit, tum evocatis principibus, ſi ſalvi eſſe vellent, ut migrarent finibus, imperatum. quod pro rei atrocitate adeo movit iras, ut extrema mallent. Haec Florus. Inde ad arma clamatum, variaque fortuna pugnatum. ubi Scipionis Aemiliani enituit virtus, cum Coſſ. ſaepe male pugnaſſent, tandem ipſe Coſ. factus urbem evertit. Caeterum cum dimidia diruta eſſet, plus negotii fuit cum ſemiruta civitate quam integra, ut idem inquit Florus. Glar.

Africani] Scil. ſuperioris. Glar.

Nepos] Per adoptionem. Glar. Per adoptionem. Adoptatus enim fuerat a filio Scipionis Africani. Fl. lib. 11. cap. 15. Hunc [Scipionem] Paulo Macedonico procreatum Africani illius Magni filius in decus gentis aſſumpſerat. Adi Victorem pag. 79. A. F. Per adoptionem: erat enim Aemilii Pauli filius, unde poſt adoptionem vocatur *P. Scipio Aemilianus* in Epit. Liv L. adde Flor. 11. 15. 12. Cell.

Tribunus] L. Pauli filii. Glar. *Tribunus in Africa ſub M. Manlio imperatore cohortes octo obſidione vallatas conſilio & virtute ſervavit.* Victor p. 80. Tribunus militum dicebatur, qui mille peditibus praeerat. A. F.

Metus] Timor apud hoſteis. Glar.

Reverentia] Apud amicos. Glar.

Nam & paratiſſimus ad dimicandum,] In Hiſpania, cum quodam provocante Scipio ſingulari certamine congreſſus vicit, & in oppugnatione primus murum conſcendit. Et ante Carthaginem duas cohortes, cum temere irrupiſſent, e manibus hoſtium eripuit, item temeritatem alterius conſulis in ſaltu quodam male ducto

XI. Per idem tempus Maſiniſſa, rex [o] Numidarum, per annos ſexaginta fere" amicus populi Romani, anno vitae [p] XCVII. mortuus [q] [r] XLIV. filiis relictis, Scipionem diviſorem [s] regni' inter filios ſuos eſſe juſſit.

XII. Cum igitur clarum Scipionis nomen eſſet, juvenis adhuc, COS. eſt factus; & contra Carthaginem

VARIAE LECTIONES.

o Deſunt L. LC. F.
p *Nonageſimo ſeptem* L. B. 2.
q *Eſt* vulg. addunt.
r XLII. L. B. 1.
s Deeſt B. N. M. S. G. V. L. B. 2. 3. 4. 5.

NOTAE.

cto exercitu emendavit. GLAR.

Ad dimicandum,] Adverſus hoſteis. GLAR.

Conſultiſſimus] Inter ſuos. GLAR.

Per eum] Scipion. Aemilianum. GLAR.

Hasdrubal,] Dux exercitus. GLAR.

Famea] Equitum dux. GLAR.

Committere,] Dimicare. GL. Simpliciter poſitum, pro *proelium committere*. Sic etiam 5. 4. 3. CELL. *Partem, bellum committere* eſt in Cod. Lugd. 1. quomodo Liv. XXI. c. 40. *committere ac profligare bellum*. Sed recte Cellarius. Sic infra L. IX. c. 15. abſolute ponitur: ut fruſtra Doct. Femina *pugnam* ſuae editioni inſeruerit. VERHEYK.

. XI. *Per idem tempus Maſiniſſa, rex Numidarum*,] De hoc Maſaniſſa Livius *lib.* IX. ſecundi belli Punici multa ſcribit, ut ſuperius ad finem praecedentis libri dictum eſt. an. ab U. C. 548. Maſaniſſa in Scipionis ſuperioris gratiam venit, ſed mortuus eſt an. ab U. C. 606. Reſidui ſunt anni 58. GLAR.

Sexaginta] Deſunt duo anni. GLAR.

Anno vitae ſuae XCVII.] Alii (ut Epit. Livii) majorem 90. annis denatum dicunt, alii cum annum centeſimum attigiſſet, in tabulis invenio eum deceſſiſſe anno aetatis 94. Mortuus enim anno ab Urbe condita 605. A. F. & HEARN. *Vitae*, Sylb. ſine pronomine *ſuae*, quod minus eleganter vulgo adjiciunt. Epitome Liv. L. *Major nonaginta annis*. CELL.

XLIV. *Filiis relictis*.] Valerius L. 5. 2. ei 54. filios dat. ex eis tantum tres legitimi, Micipſa, Guluſſa, Manaſtabales: inter quos Scipionem diviſorem regni eſſe juſſit. A. F.

Scipionem diviſorem regni] *Scipio Aemilianus (cum commune eis pater regnum reliquiſſet, & dividere eos arbitro Scipione juſſiſſet) partes adminiſtrandi regni ſuſcepit*, Liv. Appianus narrat eum ita diviſiſſe, ut Micipſae primo, Cirtham & Regiam daret; Guluſſae viro ſtrenuo, belli paciſque munia; Manaſtabali natu minimo, juſtitiaeque ſtudioſo, ut jura ſubditis daret. A. F.

XII. *Cum igitur*] Anno 607. GLAR.

Juvenis adhuc, COS. eſt factus;] Florus quoque in Livii Epitome, libris XLIX. ac L. ait, hunc Scipionem Coſ. factum legibus ſolutum, quoniam per aetatem non liceret. Quod mihi non videtur verum. Nam Livius *lib.* IV. *Decad.* 5. ait, cum bello

ginem [t] miſſus. is eam cepit ac diruit. ſpolia ibi inventa, quae variarum civitatum excidiis Carthago collegerat: & ornamenta urbium, civitatibus Siciliae, Italiae, Africae reddidit, [u] quae ſua recognoſcebant". [v] Ita Carthago ſeptingenteſimo anno, quam condita [w] erat, [x] deleta eſt. Scipio nomen, quod avus

Variae Lectiones.

t *Miſſus. Contra quam cum* (*dum* L. B. 4.) *ſex continuis diebus noctibusque pugnaſſet* (*ultima* L. B. 4.) *Carthaginienſes deſperatio ad deditionem traxit, petentes ut quos belli clades reliquos feciſſet, ſaltem ſervire liceret. Ita Carthago ſepting.* B. S. HM. L. B. 4.

u Abſunt a L. Bat. 1.

v Delet L. B. 4.

w *Eſt* L. B. 3.

x *Deleta eſt. Ita quarto anno poſtquam coeptum fuit bellum, tertium terminatum eſt. Scipio nom.* B. G. V. N. S. *delecta* L. B. 2. *delata* 3.

Notae.

bello Macedonico cum patre Paulo Perſei captivitati adfuiſſe, cum jam 17. annum haberet, a qua captivitate hucusque 21. anni ſunt. fuiſſe ergo 38. annorum, cum factus eſt Coſ. quod utique licebat per aetatem. Glar. Anno U. C. 606. aetatis ſuae XXXVIII. & ſic ante annos Conſul factus eſt: nam lege Villia cavebatur, ne quis ante annum aetatis XLIII. Conſulatum capere poſſet. A. F. Triumphante patre de Perſeo minimum erat XVII. annorum. *Livius* XLV. 40. Inde ad conſulatum Scipionis XX. aut plures anni effluxerant. Ordinatim Aedilitatem petebat, cum Cos. crearetur. Epit. Liv. L. Cell.

Eam cepit ac diruit.] Quanta urbs deleta ſit, ut de caeteris taceam, vel ignium mora probari poteſt. Quippe per continuos decem & ſeptem dies, vix potuit incendium extingui, quod domibus ac templis ſuis ſponte hoſtes injecerant. Glar. Intra ſex menſes. Adi Florum II. 15. pag. 76. & Victorem, pag. 80, A. F.

Spolia] Livii Epit. LI. *Spoliorum major pars Siculis, quibus ablata erant, reddita.*

Civitatibus Siciliae,] Inter caetera Taurum Phalaridis Agrigentinis reddidit. A. F.

Ita Carthago ſeptingenteſimo] Vide Florum *lib.* LI. in Livii Epitome. In veteriore codice bene habebatur *Septingenteſimo anno*, cum id in quibusdam libris corruptum ſit. Glar.

Septingenteſimo anno,] Ita Epitom. Livii. Sed invenio eam dirutam ſeptingenteſimo octavo: condita enim an. mundi 3066. ante Ch. nat. 882. diruta an. mundi 3804. ante Ch. 144. ab U. C. 607. A. F. & Hearn.

Quam condita erat,] Fuld. *quam* pro *poſtquam*, quod vulgo legitur, hic, & lib. VII. c. 8. exhibet, quae ſignificatio noſtro non inſueta eſt. Vide lib. II. extrem. Cell.

LXX. *Anno, quam condita erat*] Poſtquam condita; ex quo condita erat. ut L. II. extremo & VII. 4. 7. & Livius L. IV. 7. pr. *Anno* CCCX. *quam Urbs Roma condita erat.* Cell.

Septing. anno poſtquam] Sic male edi-

avus [y] ejus acceperat, meruit; [z] ſcilicet ut propter virtutem etiam [a] ipſe Africanus junior vocaretur.

XIII. Interim in Macedonia quidam Pſeudophilippus [b] arma movit, & Romanum praetorem, P. Juventium, contra ſe miſſum, ad internecionem vicit. Poſt eum Q. Caecilius Metellus, dux a Romanis

VARIAE LECTIONES.

y Delet L. B. 4.
z Duae voces exſulant a L. B. 3.
a Duas voces delet L. B. 3.
b *Armavit*, & L. B. 3.

NOTAE.

edidit Havercampus. Lectionem, quam nos dedimus auctoritate Cod. Lugd. 1. nixam confirmant Merula & Schonhovius, quos Cellarius, & hunc Gruner. ſecutus eſt, qui ad Nepot. Ariſt. 1. 5. Cl. van Staveren, & Arntzen. ad Aur. Vict. V. I. 17. 4. laudat. Liv. Epit. LI. eodem modo: *Septingenteſimo anno, quam* &c. De anno autem hoc conſule Salmaſ. ad Solin. p. 228. Comm. ad Vellej. 1. 6. Juſt. XVIII. 6. Marsham. in Chron. ad Secul. XV. Weſſel. ad Simſ. Chron. p. 449. VERHEYK.

XIII. *Interim*] Viceſimoquarto, aut circiter, anno poſt devictum Perſeum. GLAR.

In Macedonia quidam] Andriſcus, qui & Pſeudophilippus. Florus in Livii Epitome tribus libris mentionem fecit. *lib.* XLVIII. ait eum Romam miſſum; ſed XLIX. ait eum ab urbe clam profugiſſe: denique *lib.* L. ait eum Juvencium viciſſe, ſed à Marcello caeſum. Et Andriſcum vocat utrobique Florus, *lib.* XLVIII. & XLIX. ſed *lib.* L. Pſeudophilippum. At idem Florus in ſua Epitome de uno Andriſco, Pſeudophilippo dicto, hiſtoriam ſcribit a Qu. Caecilio Metello devicto. Rurſus in LIII. *libro* alterius Pſeudophilippi meminit, conformiter cum hoc Eutropio. GLAR. Hoc eſt, tertium bellum Macedonicum quod motum eſt an. ab U. C. 601. & confectum an. ab U. C. 605. anno antequam Scipio in Africam Conſul mitteretur. Vide notata ad Florum II. 15. pag. 75. A. F.

Pſeudophilippus] Id eſt, *falſus Philippus*. Ejus nomen Andriſcus. ultimae ſortis hominem vocant Epitome Livii & Florus. A. F. Epitome Livii XLIX. *Andriſcus quidam ultimae ſortis homo, Perſei regis ſe filium ferens, & mutato nomine Philippus vocatus* &c. CELL.

Ad internecionem vicit.] Et ipſum Praetorem occidit. A. F.

Internecionem] Vetus & hic & aliis in locis ſcribit hujus verbi ſyllabam tertiam, per tertiam vocalem. VINET.

Poſt eum Q. Caecilius Metellus] Hoc anno fuit Coſ. Caecilius Metellus. Sed ſi cum Mumio ac Africano triumphavit, ut paulo poſt dicturus eſt, oportuit ante Conſulatum viciſſe Andriſcum. GLAR.

Q. Caecilius Metellus] Qui inde *Macedonicus* dictus. A. F.

Dux] Coſ. inquit Florus *in* 2. ſed dubito. A. 611. GLAR.

Macedoniam recepit;] De Achaeis vide Juſtinum *lib.* XXXIV. ac invenies, Romanos invidentia in omnes liberas urbes motos, id niſos, ut omnem terrarum orbem in ſervitutem

nis [c] contra Pſeudophilippum [d] miſſus eſt, & [e] XXV. millibus [f] ex militibus ejus occiſis, Macedoniam recepit; ipſum etiam Pſeudophilippum in poteſtatem ſuam redegit.

XIV. Corinthiis quoque bellum indictum eſt, nobiliſſimae Graeciae civitati, propter injuriam legatorum Romanorum. Hanc [g] Mummius conſul cepit [h] ac diruit. Tres igitur Romae ſimul celeberrimi triumphi fuerunt: Africani ex Africa: ante cujus

VARIAE LECTIONES.

c *Contra Philippum* V.
d A *miſſus* usque ad *in poteſtatem* delet L. B. 3.
e XX. *millibus* HM.
f Deſunt L. B. S. N. LC. G. HM. Lugd. Bat. 2. 3. 4. ut & 1. qui tamen *ejus* habet.
g *Minucius* B. *Numius* V. L. B. 4. *Nummius* L. B. 2. *Nummus* 3.
h *Et* L. B. 2. 3. 4. 5.

NOTAE.

tem ſub libertatis ſpecie redigerent: initio a Carthagine aemula urbe facto, cujus ruinam Corinthus excepit, mox nobiliſſima in Hiſpania urbs Numantia. provincias etiam liberas ſtatim in ſervitutem rapuerant, ut Macedoniam & regum regiones, ejectis regibus. Sic Rhodum, Cyprum, Cretam, Aſiam, & quem non? Caeterum hic Romani primum Macedoniam in provinciam redegerunt, ac tributariam fecerunt. GLAR.

XIV. *Corinthiis quoque bellum indictum*] Jus gentium legatos tutos facit. Sed Romani in legationibus tyrannos agebant: & quicquid volebant, praecipiebant. Quod ſi quis injuriae eorum obſiſtebat, ibi legatos contra jus gentium pulſatos querebantur, inde ad urbium everſiones properabant. ita Corinthus deleta, & aliae innumerae urbes. GLAR. Hoc eſt bellum Achaïcum, de quo Florus, II. 16. pag. 79. eodem anno, quo Carthago diruta. A. F.

Quoque] Cum Achaeis. GLAR.

Corinthiis . . . Civitati] De hac locutione Eutropio familiari, vide, quae diximus ad L. I. c. 20. uti & de ancipiti vocis *injuriae* ſignificatione ad c. II. ejusdem libri. VERH.

Nobiliſſimae Graeciae civitati,] Corintho Achajae in Peloponneſo, Corinthiacum inter & Saronicum ſinum. A. F.

Propter injuriam legatorum] Qui primo ludibrio habiti, deinde iterum miſſi, pulſati fuerunt. A. F.

Mummius conſul] Qui inde Achaïcus dictus eſt. A. F.

Tres igitur Romae ſimul celeberrimi triumphi] Si verum eſt hos tres ſimul triumphaſſe, puto hoc factum anno ab U. C. 608. Et Metellum, ante conſulatum, Praetorem triumphaſſe. At Florus in Livii Epitome *lib.* LII. conjungit Metelli ac P. Scipionis triumphos. Mumii paulo poſt refert. GLAR.

Africani] Poſterioris. GLAR.

Ex Africa:] Carthagine. GLAR.

Ante cujus currum] Vetus liber, *Cui ante currum:* in quo & *Pſeudoperſes*,

jus currum ductus eſt Haſdrubal: Metelli, ex Macedonia; [l] cujus currum praeceſſit [k] Andriſcus, qui & Pſeudophilippus dicitur: [l] Mummii, ex Corintho; ante quem ſigna aenea, & pictae tabulae, & alia urbis [m] clariſſimae ornamenta praelata ſunt.

XV. Iterum in Macedonia [n] Pſeudoperſeus, qui ſe Perſei filium eſſe dicebat, collectis [o] ſervitiis, rebellavit; & cum [p] ſexdecim armatorum [q] millia haberet,

VARIAE LECTIONES.

l *Ante cujus* Lugd. Bat. 1.
k *Andariſcus* B. S. G. HM. V. Lugd. Bat. 3. 5. *idem qui* &c. L. B. 2. 3. *id eſt qui* &c. 1. *id eſt qui Pſeud.* 4.
l *Nummi* L. B. 3.
m *Clariſſima* B. N. M. S. Lugd. B. 4.
n *Pſeudoperſes* L. B. 1. 2. 3. 4.
o *Servis* Alii. *Servis ſuis* L. B. 4.
p Al. XVII. *cum jam* &c. L. B. 2. 3. 4.
q Delent L. B. 2. 3. 4.

NOTAE.

perſes, non Pſeudoperſeus legitur: & *ſedecim*, non ſeptendecim armator. & *Tremellio*, ſicut in libro quinquageſimotertio Epitomes Livianae, non Trebellio. VINET.

Andriſcus,] Qui ſe Perſei nothum aſſeruit. GLAR.

Qui & Pſeudophilippus dicitur:] Horum forſitan pars ad Diaconum interpolatorem eſt releganda. Nam Lugd. Bat. 1. legit *id eſt Pſeudophilippus*, deleto *dicitur*. L. B. 2. 3. *idem qui & Pſeudophilippus*. L. B. 4. *id eſt, qui Pſeudophilippus*. Omnes vero delent *dicitur*. HAV.

Signa aenea,] Quibus abundabat Corinthus: adi Florum. A. F.

XV. *Iterum*] An. 611. GLAR.

Macedonia Pſeudoperſeus,] De hoc ſecundo Pſeudophilippo Florus in Livii Epitome obiter meminit *lib.* LIII. in ſua nihil, ut plane fabulam putem. Nam Pſeudophilippum vocat, quem hic author Pſeudoperſea nominat. Sed priorem Florus *lib.* XLVI. in Livii Epitome ait ſe Perſei filium dixiſſe, non Philippi. Eſt igitur valde ſuſpecta hiſtoria, ac oppido obſcura. Veriſimilius tamen eſt, hunc poſteriorem Pſeudoperſea dictum, quaſi falſum Perſei filium: illum Pſeudophilippum, quaſi Philippi nothum, aut falſo exiſtimatum filium. GLAR. Hunc alterum Pſeudophilippum vocat Epitom. Livii, eumque cum exercitu a L. Tremellio Quaeſtore caeſum dicit, Conſulibus Appio Claudio, Q. Caecilio Metello, an. U. C. 610. A. F. Epitome Livii LIII. *Alter Pſeudophilippus in Macedonia a L. Tremellio quaeſtore cum exercitu caeſus eſt.* CELL.

Collectis ſervitiis] Pro *ſervis*, quod ante editum fuit, fide Codd. MSS. Lugd. 1. & 5. repoſui. *Servitiis grave jugum demere* Liv. L. III. c. 15. ubi vide infinita Livii aliorumque exempla a Viris D. aliiſque ibi laudatis, citata. *in ſacramentum militiae liberata ſervitia* Flor. L. II. c. 6. 23. ubi conſule Freinsh. ſic infra L. IX. c. 19. *matrimonia* pro *conjugibus*. *Le-*

beret, a [r] Tremellio quaeſtore [s] ſuperatus eſt.

XVI. Eodem tempore Metellus in [t] Celtiberia apud Hiſpanos res egregias geſſit. Succeſſit ei Q. Pompejus. Nec multo poſt Q. quoque Caepio ad idem

VARIAE LECTIONES.

r *Rebellio* Lugd. Bat. 1. *Tremilio* L. B. 4. *Trebellio* Ed. Schon.

s Nonnulli codd. MSS. & edd. vulg. addunt hiſtoriam de Androgyno, hoc modo: *ſuperatus eſt. His diebus Androgynus Romae viſus, juſſu aruſpicum in mare merſus eſt. Eodem tempore* &c. & ita L. B. 5. & Ed. Schonh.

t *Celtiberiam* L. B. 2.

NOTAE.

gationes pro *legatis* ſupra c. 7. Liv. L. XLV. c. 32. VERH.

Tremellio] Eadem varietas MSS. occurrit apud Liv. L. XXIX. 11. & Ep t. LIII. ubi vide ſis.

His diebus androgynus] Haec verba in al. exemplari omiſſa erant. Caeterum Liv. *lib.* VII. ſecundi belli Punici, quid ſit androgynus exponit. Et Sinueſſae natum ambiguo inter marem ac foeminam ſexu infantem; quos androgynos vulgus (ut pleraque) faciliore ad duplicanda verba Graeco ſermone, appellat. Haec ille. Secundo bello Punico bis ita natus, anno x. ejus belli, & XII. & in mare projectum monſtrum, ſicut hic factum, fertur. GLAR. Infandum & horrendum prodigium vulgo Romae putabatur, quare in mare deportabatur, quod natum erat Livius XXXI. 12. *Jam animalium obſcaeni foetus pluribus locis nuntiabantur, in Sabinis incertus infans natus, maſculus an foemina eſſet. Alter ſexdecim jam annorum item ambiguo ſexu inventus. Fruſinone agnus cum ſuillo capite, Sinueſſae porcus cum capite humano natus; Lucanis in agro publico equuleus cum quinque pedibus. Foeda omnia & deformia, errantisque in alienos foetus naturae viſa. Ante omnia abominati ſemimares, juſſique in mare extemplo deportari, ſicut proxime C. Claudio, M. Livio Conſulibus deportatus ſimilis prodigii foetus erat.* Hunc androgynum alii ſequente anno natum dicunt, gravemque peſtilentiam inſecutam. A. F. Addunt vulgo hiſtoriam de androgyno, quam nec Graecus, nec Fuldenſis habet. Non ergo dubium, quin a P. Diacono pro more ſit aſſuta. CELL.

XVI. *Eodem tempore*] An. U. C. 610. A. F.

Metellus] Procos ait Florus. Ergo anno 612. GLAR. Q. Caecilius Metellus Macedonicus. Epit. Liv. LIII & Flor. II 17. 10. CELL.

Metellus in Celtiberia] Florus *lib.* II. de Metello: Metellus ille, qui ex Macedonia cognomen meruerat, & Celtibericus fieri, cum & Contrebiam memorabili cepiſſet exemplo, & Verſobrigis majori gloria pepercit. meminit & *lib.* LIII. in Livii Epitome. GLAR.

Egregias res geſſit.] Arbachos domuit, & apud Contrebiam Celtiberorum urbem cohortes loco pulſas redire, locum recipere, & vincere coëgit. Victor. 83. A. F.

Succeſſit ei] Anno 613. GLAR.

Q. Pompejus.] Q. Pompejus Rufus. an. ab U C. 612 A. F.

Nec multo poſt] An. 614. GLAR.

Q. quoque Caepio] Qu. Servilius eſt apud Florum *lib* LIV. & *lib.* II. Coſ. Caepio. Sed nihil magnificum de Pompeio refert. GLAR. Q. Servilius Caepio Conſul. an. U. C. 613. A. F. Minus diſtincte loquitur Auctor. Pompejus Hiſpaniam Cite-

Idem bellum miſſus eſt; quod quidam [u] Viriatus contra Romanos in Luſitania gerebat. Quo metu Viriatus a ſuis interfectus eſt, [v] cum [w] quatuordecim [x] annis Hiſpanias adverſum Romanos moviſſet.

Paſtor

VARIAE LECTIONES.

u *Juriacus* L. *Variatus* L. B. 2. qui cetera usque ad *a ſuis* reſpuit.
v *Hic cum* Lugd. Bat. 1.
w XVII. B.
x *Anno* L. B. 2. *annos* 4.

NOTAE.

Citeriorem Provinciam nactus, in Celtiberia res prave geſſit, tamen imperium ſeq. anno ei prorogatum fuit: ſed Caepio ad bellum in Hiſpania Ulteriore gerendum ſucceſſit Fabio Serviliano. vid. Epit. Liv. LIV. & Freinsh. 12. Flor. L. II. c. 17. Appian. Iber. p. 506. &c. VERH.

Quod quidam Viriatus] Viriati meminit Juſtinus *lib.* XLIV. hoc eſt ultimo. Et Florus *lib.* LII. *&* LIV. in Livii Epitome, & in ſua, lib. II. ſub finem. GLAR. Adi Florum pag. 83. & Victor. pag. 90. A. F. Qui Hiſpaniae Romulus a Floro vocatur, II. 17. 15. CELL.

In Luſitania] In vet. eſt ſcriptum *Lyſitania*: ſed cum *y* ſit *u* vocalis, ut modo diximus, nihil intereſt in Plinii natur. hiſtoria, utrum *Lyſo* legas, an *Luſo Liberi patris.* VINET. Ad Durium fluvium, hodie *Portugal.* A. F.

Quo metu Viriatus a ſuis interfectus] Florus in Liv. Epitome *lib.* LII. ait, Viriatum duos Praetorum exercitus profligaſſe, tantumque terroris intuliſſe, ut adverſus eum conſulari opus eſſet & duce & exercitu. In *lib* LIV. idem de eodem. Qu. Fabius proconſ. rebus in Hiſpania proſpere geſtis, labem impoſuit, pace cum Viriato aequis conditionibus facta. Viriatus a proditoribus, conſilio Q. Servilii Caepionis interemptus eſt, & ab exercitu ejus multum deploratus, & nobiliſſime tumulatus: vir duxque maximus per XIV. annos, quibus cum Romanis bellum geſſit, frequentius ſuperior. Vellejus Paterculus lib. II. ab initio: Sed interempto (inquit) Viriato fraude magis quam virtute Servilii Caepionis, Numantinum gravius exarſit. GLAR.

Viriatus] Neſcio, unde Paeanio Ἰηρίαθος ſit. Οὐρίαθος ſcribit Dion. in Exc. Peiresc. LXXVIII. ubi vide Comm. & ita Appianus ubique. *Viriathum* praefert Cel. Drakenb. ad Sil. Ital. L. X. v. 220. ubi vide ſis. Sed adſpirationem nullus e Codd. noſtris admittit. De hiſtoria autem conſule, quos laudat Fabric. ad Oroſ. L. V. c. 4. VERH.

A ſuis interfectus] A domeſticis, per fraudem Servilii, ab eo corrupti. GLAR. Conſilio Servilii Caepionis, *Epit. Liv.* LIV. Mendoſe in Floro, II. 17 17. *pro Servilio* legitur *Pompilius*. CELL. Rectius Appianus Iber. p. 502. refert, Viriathum fidiſſimos ex amicis Audacem, Ditalconem, & Minurum ad Caepionem de foedere incundo miſiſſe, ſed eos a Romano donis multisque promiſſis perductos, ut ſuum ducem interficerent, hoc facinus perpetraſſe. Unde Viriathum, *fraude magis quam virtute Servilii Caepionis* interemtum tradit Vellej. Patercul. L. II. c. I. VERH.

Cum quatuordecim] *Per quatuordecim annos omnia citra ultraque Iberum & Tagum igni ferroque populatus*. Flor. A. F.

Paſtor [y] primo fuit, mox [z] latronum dux: poſtremo tantos ad bellum populos concitavit, ut aſſertor, contra Romanos, Hiſpaniae putaretur. & [a] cum interfectores ejus praemium a [b] Caepione conſule peterent, reſponſum eſt, *nunquam Romanis placuiſſe,* [c] *imperatorem a ſuis militibus interfici.*

XVII. [d] Q. Pompejus deinde conſul a Numantinis,

VARIAE LECTIONES.

y *Primum* L. B. 2.
z *Latro non dux* L. B. 2. 5. *nunc dux* 3.
a *Denique* Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5. delet Lugd. Bat. 1.
b Q. addit L. B. 1.
c *Imperatores* S. M. G. V. Sc. Lugd. Bat. 1. 2. 4. 5.
d Deeſt L. LC.

NOTAE.

Paſtor primo fuit,] *Primum ex paſtore venator, e venatore latro, mox juſti quoque exercitus dux factus.* Epit. Livii. A. F.

Latronum] Erronum. GLAR.

Aſſertor,] Vindex. GLAR. Verbum juris, & ita dicitur, qui in libertatem vindicat. A. F.

Cum interfectores ejus] Servilium Caepionem intelligit, qui ut Viriatum conficeret, per fraudem & inſidias & domeſticos percuſſores aggreſſus, hanc hoſti gloriam dedit, ut videretur aliter vinci non potuiſſe: ut inquit Florus in ſua Epitome, libro ſecundo ſub finem. GLAR.

Praemium a Caepione conſule] Eutropius, gloriae Romanae nimium ſtudioſus, res a Romanis vel turpiter vel infeliciter geſtas aut ſilentio praeterire ſolet, aut obiter duntaxat commemorare, e. g. II. 9. II. 20. & hoc in loco, ubi omittit, Viriatum interfectum eſſe inſidiis & conſilio Caepionis: quod tamen non diſſimulat Florus II. 17. Non igitur erat, quod Grotius in nota ad lib. III. de Jure belli & pacis cap. 14. §. 18. n. 4. in hoc Eutropii loco emendationem tentaret, & pro *praemium a Caepione conſule peterent* ita reſcriptum vellet: *praemium a Caepione conſule promiſſum peterent.* Non eſt enim moris Eutropio, aperte narrare dedecora ducum Romanorum, ſed ea diſſimulare. HEUMAN. Recte: quamquam Grotii emendatio non inepta eſt. Praemium enim a Caepione Viriathi Legatis promiſſum fuiſſe, ex Appiani loco ſupra laudato liquet, & clarius ſeq. pag. interfectores ad Caepionem transfugiſſe, & praemium petentibus ab eo conceſſum, ut, quae ad eum diem poſſederant, tuto haberent, ceterum de promiſſis nondum praeſtitis ad Senatum remiſſos. VERH.

A Scipione] Naſica Serapione. GLAR.

Conſule] Anno 610. GLAR.

Imperatorem] Ut Viriatum, a ſuis domeſticis percuſſoribus. GLAR.

XVII. *Q. Pompejus deinde Coſ.*] De Qu. Pompejo ante dixit. fuit enim Coſ. ante Viriati mortem. ergo vel *ante* legendum, & *fecerat:* aut pro *Q. Pompejo* legendum, *M. Popilius* Coſ. An. 615. GLAR. Q. Pompejus Rufus, de quo cap. XVI conſul an. ab U. C. 612. A. F. Ut auctor, ita & commentarii hic fuſtra ſunt. Pompejus enim anno hoc DCXIV. Proconſul pacem ignominioſam fecit. Vid.

nis, quae Hiſpaniae civitas fuit opulentiſſima, ſuperatus, pacem [e] ignobilem" fecit. Poſt eum [f] C. Hoſtilius [g] Mancinus COS. iterum cum Numantinis pacem fecit infamem; quam populus & ſenatus juſſit infringi, atque ipſum Mancinum hoſtibus tradi: [h] ut in illo, quem auctorem foederis

VARIAE LECTIONES.

e Deeſt L. LC. F.
f *Gajus* L. B. 2.
g *Mancinius XVII. Conſul* L. *Mantinus* L. B. 4.

NOTAE.

Vid. Appian. Ib. p. 509. & 510. ubi & apud Dion. Fragm. Peireſc. LXXXII. plura de rebus ab eo turpiſſime geſtis. VERH.

Numantinis,] Numantia in Hiſpania Tarraconenſi ad flumen Durium ſita. A. F.

Quae Hiſpaniae] Citerioris, ut inquit Plinius. GLAR.

Pacem ignobilem fecit.] *Pacem ab infirmitate fecit* Epitom. Liv. id eſt *ob infirmitatem*, quia ſcilicet fere deletus ejus exercitus. A. F.

Poſt eum] Anno 617. GLAR.

Poſt eum C. Hoſtilius Mancinus Conſul.] Cum M. Aemilio Lepido an. U. C. 516. A. F.

Poſt eum] Videntur hic quaedam Eutropio excidiſſe, aut certe error eſt. Rectius Pompejo M. Popilius Laenas ſucceſſiſſe dicitur Appiano Iber. p. 510. Popilio ſucceſſit C. Hoſtilius (male Atilius Appiano) Mancinus, eumque ſaepius cum Numantinis congreſſum, ſed ſemper victum ignominioſam pacem feciſſe, idem auctor teſtis eſt. Adde Epit. Liv. LV. & Flor. L. II. c. 18. ibique Comment. VERH.

Hoſtilius Mancinus Coſ. iterum] Florus *lib.* II. ſub finem: Numantia quantum Carthaginis, Capuae, Corinthi opibus inferior: ita virtutis nomine & honore par omnibus, ſummumque, ſi viros aeſtimes, Hiſpaniae decus. Quippe quae ſine muro, ſine turribus, modice edito in tumulo apud flumen Durium ſive Silaram ſituata, IV. millibus Celtiberorum XL. millium exercitum, per annos XIV. ſola ſuſtinuit: nec ſuſtinuit modo, ſed ſaevius aliquanto perculit, pudendis foederibus affecit. Noviſſime cum invictam eſſe conſtaret, opus quoque eo fuit, qui Carthaginem everterat. Non temere (ſi fateri licet) ullius cauſa belli injuſtior. Haec Florus, qui ſatis fatetur, injuſte Numantinis bellum illatum à ſceleratis Romanis. GLAR.

Iterum cum Numantinis] *Victus a Numantinis & caſtris exutus, cum ſpes nulla ſervandi exercitus eſſet, pacem cum eis fecit ignominioſam, quam ratam eſſe Senatus vetuit. Triginta millia Romanorum a Numantinorum millibus quatuor victa erant.* Epitome Liv. A. F.

Quam populus] Ut & priorem cum Pompejo factam juſſerat infringi. A. F.

Infringi,] Irritam eſſe. GLAR.

Atque ipſum Mancinum hoſtibus tradi:] Ut religione liberaretur Populus. Vide quae notata ſunt, lib. II. cap. 8. & apud Florum, pag. 85. A. F. Mancinum, cujus loco in Hiſpaniam miſſus eſt alter Coſ. Aemilius Lepidus, ad cauſam dicendam revocatum, poſt Numantinis nudum a Coſ. Furio traditum, ab iis vero non receptum tradit Appianus Iber. p. 511. VERH.

 Inju-

deris habebant, injuriam ſoluti foederis vindicarent. Poſt tantam igitur ignominiam, qua a Numantinis bis Romani exercitus [i] fuerant ſubjugati, [k] P. Scipio Africanus, ſecundo [l] conſul [m] factus, [n] ad Numantiam miſſus eſt. Is primum militem vitioſum & ignavum, exercendo magis quam puniendo, ſine aliqua acerbitate correxit. [o] Tum multas Hiſpaniae civitates partim [p] bello cepit, partim in deditionem acce-

Variae Lectiones.

h *Ut in illo quaſi auctore* (*auctorem* L. B. 4. 5.) *foederis vindicarent* (Lugd. B. 2. 3.) *cum per continuos annos XVI.* (*XIIII.* L. B. 4. 5.) *cum ſolis IV. millibus XL. millia Romanorum protrivissent. Poſt tantam* &c. S. B. V. Lugd. B. 4. 5. *Ut in illo, quem auct. foederis ſcirent, injuriam ſol. foed. vindicarent. Poſt tantam* &c. LC.

i *Fuerunt* L. B. 4.

k Delet L. B. 3.

l *Conſulatus* L. B. 1. deleto *factus*.

m *Factus eſt &* L. B. 2. 3. 4. 5.

n *Et ad N. m. e.* L. Bat. 1.

o *Igitur Scipio multas Hiſpaniae civitates partim in deditionem cepit. Numantiam a ſolo evertit.* B. N. S. M. V.

p *Vi* Mer. delent Lugd. Bat. omnes & Schonh.

Notae.

Injuriam ſoluti foederis] Si reddidiſſent etiam legiones, ſatisfactum erat Numantinis. Glar.

Exercitus fuerant] Syllepſis numerorum. Glar.

Subjugati,] Verbum poſterioris Latinitatis. Uſi eodem ſunt Prudentius περὶ στεφ. XIV. v. 177. & Claudianus VI. Conſul. Honor. v. 249. Cell.

Bis Rom. exc. ſubj.] Primum *Q. Pompejus* Aulus, deinde Hoſtilius Mancinus, aliquoties victi, & ad ignobilem pacem adacti ſunt. Appian. Hiſp. & Flor. 2. 18. Cell.

P. Scipio] Poſterior Aemilianus. Glar.

Secundo] Anno 620. cum prius fuiſſet, Anno 607. Glar.

Secundum conſul] Collega C. Fulvio Flacco, an. ab U. C. 619. A. F.

Is primum militem vitioſum] De hac militum correctione multa Florus in Livii Epitome libro LVII. Item & in ſuo *libro* II. ad finem. Scorta enim, calones, ſarcinae niſi ad uſum neceſſariae, amputata ſunt. Glar. *Numantiam in Hiſpania, correcta prius militum diſciplina, fame vicit.* Victor. Vide Flor. LXXXV. & Epitom. Liv. LVII. A. F.

Vitioſum] Corruptum. Glar.

Exercendo] Ad labores cogendo. Glar. De his late egit Appian. p. 519. & Front. Strateg. L. IV. c. I.

Sine acerbitate] Sine ſanguine. Gl.

Cepit,] Vi expugnavit. Glar.

Deditionem] Voluntariam. Gl.

Nu-

accepit. [q] Poſtremo ipſam Numantiam, [r] diu obſeſſam, fame [s] confecit, & a ſolo evertit: reliquam provinciam in [t] fidem accepit.

XVIII. [u] Eo tempore Attalus rex Aſiae, frater [v] Eumenis, mortuus eſt, haeredemque populum Romanum reliquit. ita imperio Romano per teſtamentum [w] Aſia acceſſit.

XIX.

VARIAE LECTIONES.

q Delent L. B. 4. 5.
r Delent L. B. 2. 3. 4. 5.
s *Vicit* Mer. & Lugd. Bat. 1.
t *Fide* L. B. 2.
u *Eodem* L. B. 2. 3. 4. 5.
v *Heumenius* L. B. 4.
w *Aſiacum* L. B. 2.

NOTAE.

Numantiam, diu obſeſſam,] Florus *in* II. Noviſſime maximo duce oppreſſa civitas nullum de ſe gaudium hoſti reliquit. Unus enim vir Numantinus non fuit, qui in catenis duceretur: praeda, ut de pauperibus, nulla arma cremaverunt. Triumphus fuit tantum de nomine. GLAR.

Fame &c.] Eadem tradit Appian. Ib. p. 530. 532. &c. vide & Epit. Liv. LIX.

Reliquam provinciam] Celtiberorum. Hoc anno 621. capta eſt Numantia: quia 14. annis poſt Carthaginem deletam. GLAR.

XVIII. *Eo tempore Attalus rex*] Pergami. Primus poſt Lyſimachi mortem imperium habuit Philetaerus, Spado: ſecutus eſt Eumenes, Philetaeri ex Eumene fratre nepos, qui absque haerede reliquit regnum Attalo, Attali Philetaeri fratris filio, qui ſecundo bello Punico Romanos juvit contra Philippum ac Poenos. is quatuor habuit filios: Eumenem, Attalum, Philetaerum, Athenaeum. Eumenes ſucceſſit Attalo, relinquens filium Attalum, de quo hic. Igitur legendum *filius Eumenis*, non *frater*. Vide Florum libro LVIII. GLAR. Hic eſt Attalus III. cognomento *Philometor*, quare errat Eutropius, cum eum Eumenis fratrem dicit, qui revera ejus filius, & ita optime Epitom. Liv. *Haeredem Populum Romanum reliquerat Attalus rex Pergami, Eumenis filius.* Sed hic Attalum II. poſuit Eutropius pro Attalo III. Attalus enim II. cognomento Philadelphus, frater fuit Eumenis II. qui ex Stratonice Attalum III. ſuſcepit. A. F. & HEARN. Vide praeter V. D. quae diximus ad c. 4. ſupra. Confirmat Appian. p. 356. Ἀττάλου τοῦ Φιλομήτορος τὴν ἀρχὴν ἡμῖν ἐν διαθήκαις καταλιπόντος. VERH.

Aſiae,] Pergamenae, auctae, ex Romanorum liberalitate, civitatibus, quotquot Antiochus M. intra Taurum habuerat. *Strabo* XIII. prope finem, de hac Aſia, *Eumenes*, inquit, *accepit a Romanis* ἅπασαν τὴν ὑπ' Ἀντιόχῳ τῇ ἐντὸς τοῦ Ταύρου. CELL.

Frater Eumenis,] Non frater (hic enim tutor tantum fuit ultimi Attali) ſed filius. Videatur Strabo c. L. CELL.

XIX. Mox etiam [x] Decimus Junius Brutus de [y] Gallaecis & Luſitanis triumphavit magna [z] gloria: & P. Scipio Africanus de Numantinis ſecundum triumphum egit, XIV. anno poſt, quam priorem de Africa egerat.

XX. Motum interim in Aſia bellum [a] eſt ab Ariſto-

VARIAE LECTIONES.

x *Decius* L. B. 4.

y *Callecis* L. B. 2. 5. *Callexis* 3. *Calecis* 4. ſed 1. *Galliciis.* & ſic Edd. Mer. & Schonh.

z *Gloria, & poſt Scipio Afr.* B. N. M. S. V. Lugd. B. 2. 3. 4. *Gloria. Eodem tempore Scip. Afr.* L.

a Abeſt a Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

XIX. *Mox etiam*] Imo haec ante captam Numantiam ſunt geſta. GLAR. Vinetus *Mox etiam* &c. Fuldenſis demta conjunctione: *Mox Decimus*, quae brevitas perplacet. CELL. Illud *etiam* ex Codd. Lugd. 1. 4. 5. & Vetuſtioribus Edd. reſtituimus.

Decimus Junius Brutus] Multa de hoc Florus *libro ſecundo:* D. Junius Brutus aliquanto latius Gallecos Luſitanosque, omnes Galleciae populos, vicit, formidatumque militibus flumen oblivionis: peragratoque victor Oceani littore, non prius ſigna convertit, quam cadentem in maria ſolem, obrutumque aquis ignem non ſine quodam ſacrilegii metu & horrore deprehendit. Haec ille. Ptolemaeus Callaicos vocat. Coſ. cum Serapione, anno 616. GLAR.

De Callaecis] Ita repoſuimus pro Galliciis. Sic enim appellari debere gentem illam, & ſcribi, oſtendimus in iis, quae in Auſonium poëtam ſcripſimus. Eſt autem Callaecia, quae vulgo Gallicia: hodie Minio fluminе a Portogallia, quondam Durio a Luſitania diſterminata. VINET.

De Galliciis & Luſitanis] In Hiſpania, maxime ad occaſum, a Durio usque ad extremam Hiſpaniae partem, ſeptentrionem verſus. GLAR.

Gallaecis] Gallaecia ſupra flumen Durium ſita. Hodie etiam Galliciae nomen retinet. A. F. Populo Luſitanis contermino. Nactus inde eſt cognomen Gallaeci, *Vellej. Pat.* II. 5. CELL.

Gallaecis] An *Callaecis*, conſule Cel. Drakenb. ad Liv. Epit. LVI. Γαλλαικοὶ Paeanio. Καλλαικοὶ Appiano ſcribitur Iber. p. 499. VERH.

Triumphavit] An U. C. 617. A. F.

De Numantinis ſecundum triumphum egit] An. ab U. C. 614. A. F.

Secundum triumphum] Crudelem, inanem nec ſatis boneſtum, quia ex injuſta cauſa: ut ait Florus *libro ſecundo.* GLAR.

XIV. *anno, poſtquam*] Primum enim de Carthagine triumphum egit an. ab U. C. 607. A. F.

XX. *Motum interea in Aſia bellum*] Florus *lib.* LIX. in Livii Epitome ſic habet: Ariſtonicus regis Eumenis filius, Aſiam occupavit, cum teſtamento Attali regis legata populo Romano libera eſſe deberet. adverſus eum P. Licinius Craſſus Coſ. cum idem pontifex max. eſſet, quod nunquam antea factum erat, extra Italiam profectus, praelio victus & interemptus eſt. M. Perpenna Coſ. victum Ariſtonicum

in

ſtonico, [b] Eumenis filio, qui ex concubina ſuſceptus [c] fuerat. [d] Is [e] Eumenes frater Attali [f] fuerat'. [g] Adverſus

VARIAE LECTIONES.

b *Eumenius* L. B. 3.
c *Erat* L. Bat. 1.
d Deſunt LC. G. ſed Lugd. Bat. 2. usque ad *Craſſus habens inf.* omnia delet. pro *is* legit 1. *hic.*
e *Eumenis* L. B. 3. 4. 5.
f *Erat* L. B. 4.
g *Adverſum* L. B. 4.

NOTAE.

in deditionem accepit. Haec ibi. Sed in ſua Epitome ad finem lib. II. multa alia annectit. Meminit & Juſtinus lib. XXXVI. ad finem. GLAR.

Interea] Anno 623. GLAR.

Ariſtonico, Eumenis filio,] Eumenes II. frater Attali II. ex Stratonice legitima uxore Attalum III. genuit: ex concubina Epheſia anonyma, Ariſtonicum. A. F.

Eumenis] Tertii filio notho.

TRES FRATRES,

Philetaerus Spado.

1 *Eumenes*, natu grandior.
- 2 *Eumenes*, hic poſt Philetaerum Pergami ſucceſſionem habuit. Antiochum Sotera apud Sardeis vicit. Obiit, cum regnaſſet annos 22.

2 *Attalus*, natu junior.
- 2 *Attalus* rex. Hic Galatas vicit: & ſecundo bello Punico cum Romanis contra Philippum Maced. regem bellavit. Regnavit an. 43. cui Eumenes ſucceſſit. Hujus quatuor traduntur filii.
  - 3 *Eumenes*. Hic contra Antiochum Magnum & Perſem reges pro Romanis bellavit. Regnavit annis 49. relinquens ſub tutela Attali fratris filium Attalum.
    - *Attalus* IV. Hic Philometor dictus, cum 5 annis regnaſſet, mortuus eſt, & populum Romanum haeredem inſtituit. Strab. lib. XIII.
  - 3 *Attalus*. Hic tutor parvuli relicti Attali, 21. annis regnum ut tutor adminiſtravit, multaque alia geſſit contra Demetrium Sotera, Pſeudophilippum, ac Pruſiam.
  - *Philetaerus, Athenaeus.* Hi duo privati vixerunt, ſicut & Attalus, quoad vixit Eumenes. Poſtea vero tutor factus minimi Attali, multa magnifice geſſit.

Commemorantur ergo duo Philetaeri, tres Eumenes, quatuor Attali. GLAR.

Ex concubina] Epheſia, citharistriae filia. GLAR.

Is Eumenes frater Attali] Attali II. ſcilicet, non vero III. cujus frater Nothus Ariſtonicus. A. F.

Eumenis] Scil. nothus. GLAR.

Frater] Illegitimus. GLAR. Verius *pater*. vide Genealogiam Attalorum in Strab. l. XIII. adde Flor. II. 20. 2. & Livii Epitomen 58. CELL.

Attali] Ultimi, qui haeredem fece-

verſus eum miſſus Pont. P. Licinius Craſſus, infinita regum [h] habuit auxilia. nam & Bithyniae rex Nicomedes Romanos juvit: & Mithridates Ponticus, cum quo bellum poſtea graviſſimum fuit: & Ariarathes Cappadox, & [i] Pylaemenes [k] Paphlagon. [l] victus eſt tamen

VARIAE LECTIONES.

h *Habens* Vulg. & Lugd. B. 2. 5. ſed 4. delet.
i *Polaemenes* M. B. G. V. *Polomenes* L. B. 2. 3. 5. *Polemines* 4.
k *Paphlago* L. B. 1. *Paflagon* 3.
l *Victus eſt Craſſus & ab hoſtibus captus eſt* (Lugd. B. 5.) *Caput* M. G. *Victus e. C. & ab hoſt. pene captus, caput* B. N. S. V. *Victus eſt t. C. in p. eſt int.* L. Bat. 1.

NOTAE.

fecerat populum Romanum. GLAREANUS.

P. Licinius Craſſus,] Conſul cum L. Valerio Flacco an. ab U. C. 622. Erat & Pontifex Maximus. A. F. Quod idem Pontifex Maximus erat extra Italiam contra leges profectus victus & interemptus eſt. *Epit.* Liv. LIX. CELL.

Miſſus eſt Licinius Craſſus . . . habens] Sic priores Edd. exhibent. niſi quod Doctiſſima Femina quodammodo rectius poſt patrem ediderit, *miſſus eſt P. Licinius Craſſus; . . . habuit.* & ita in aliis Codd. legi teſtatur Hearne. Sed in Cod. noſtro 1. *miſſus p̄ plicinius Craſſus . . . habuit.* in reliquis *miſſus poſt Licinius* &c. unde patet locum medica manu indigere: qui non alio modo ſanari poteſt, quam ſi legas *Pont. P. Licinius.* hoc eſt. *Pontifex P. Licinius.* egregia certe emendatione, quam Vir ſummi ingenii Oudendorpius ad oram libri, in quo collationem Cod. Leid. 1. mecum humaniſſime, ut eſt, communicavit, adnotaverat. Scripſerit Eutropius *Pont. P. Licinius.* quod Librarii non capientes in *poſt* verterunt. Liv. Epit. LIX. *Adverſus eum P. Licinius Craſſus Coſ. quum idem Pontifex Maximus eſſet &c.* Oroſ. L. v. c. 10. *P. Licinius Craſſus Conſul & Pontifex Maximus.* VERH.

Nicomedes] Pruſiae filius. GLAR.

Cum quo poſtea] Errare hic Eutropium puto: Mithridates enim, qui Romanis adverſus Ariſtonicum auxilia praebuit, diverſus eſt a Mithridate, cum quo poſtea bellum graviſſimum fuit, quique a Pompejo Magno devictus. Prior Mithridates VI. cognomento *Evergetes*, poſterior prioris filius Mithridates VII. cognomento *Eupator* & *Dionyſius.* Et ita optime Juſtinus XXXVII. 1. A. F. & HEARN. Dicere debuiſſe *eum cujus filio*, recte ſcribit Vaill. in Imp. Achaem. p. 57. HAV. Adde V. D. ad Oroſ. L. v. c. 10. Cel. Weſſel. ad Simſon. Chron.

Bellum graviſſimum] Per 40. annos. GLAR.

Ariarathes] Eo nomine dicebantur reges Cappadocum. Hic Ariarathes eo bello occidit, ejus filiis in praemium Lycaonia & Cilicia datae. A. F.

Cappadox,] Rex Cappadociae, regionis ad Pontum Euxinum. GLAR.

Pylaemenes Paphlagon.] Hunc Pylaemenem ex antiqua Paphlagonum ſtirpe genitum puto. Paphlagonia Aſiae regio ſub Ponto Euxino ad fluvium Halym. A. F.

Paphlagon.] Paphlagoniae rex, ad Pontum Euxinum, regionis Cappadociae prox. GLAR.

Et in proelio interfectus.] Imo captus. Sed cum barbarum cuſtodem virgula excoecaſſet, ita in exitium ſui,

tamen Craſſus in praelio, & interfectus. caput [m] ejus Ariſtonico oblatum [n] eſt, corpus Smyrnae ſepultum. [o] Poſtea Perpenna conſul Romanus, qui ſucceſſor [p] Craſſo veniebat, audita belli fortuna, ad Aſiam celeravit: & acie victum Ariſtonicum, apud [q] Stratonicem civitatem, quo [r] fugerat, [s] fame ad deditionem compulit. Ariſtonicus juſſu ſenatus [[t] Romae]

VARIAE LECTIONES.

m *Ipſi* Lugd. Bat. 1.
n Delent Lugd. B. 2. 4. qui tamen *ſepultum eſt* legit.
o *Praeterea* L. B. 3.
p Delet duas voces L. B. 3.
q *Stratonicenſium* L. B. 2. 3. 4. *Stratonicen* 5.
r *Confugerat* L. Bat. 1. 2. 3. 5.
s Deeſt L. LC.
t Incluſum abeſt a Schonh. & Mer. qui cum aliis poſt *triumphari* interſerunt *enim*, quod cod. MSS. imitati poſthabemus.

NOTAE.

ſui, quod volebat, excitavit, a barbaro enim interemptus. Adi Flor. II. 20. A. F. Flor. II. 20. 5. tradit vivum captum eſſe, & excaecato virgula barbaro cuſtode *exitium ſui concitaſſe*. CELL.

Victus eſt tamen Craſſus & in praelio int.] Sic poſt alios etiam Havercampus edidit male. Rectius exhibent Schonhovius & Merula, quod monere debuerat Vir Clar. lectionem, quam hic ſtatuimus; neque dubito, quin ita ſcripſerit Eutropius. Sic Epit. Livii LIX. *praelio victus & occiſus.* nam *Victus eſt tamen Craſſ. in prael. eſt interf.* uti eſt in Cod. Leid. 1. incuria librariorum accidit, ut *eſt* repoſitum ſit pro *&*. Craſſus enim in praelio non interfectus, ſed captus eſt, & poſt a cuſtode, cujus oculos virga percuſſerat, occiſus, ut Cellarius & Doctiſſima Femina bene obſervant: latius rem narrantibus Juſtino L. XXXVI. c. 4. Epit. Livii LIX. Vellej. L. II. 4. aliiſque VERH.

Smyrnae] In Ionia. Hodie nomen retinet. A. F.

Poſtea] Anno 624. GLAR.

Poſtea Perpenna Coſ. Romanus.] De hoc M. Perpenna Valerius Maximus *lib.* III. *cap.* 4. & Juſtinus *lib.* XXXVI. ad finem. ex humili enim loco factus eſt Coſ. Rom. Et poſt mortem ejus pater civitate expulſus eſt: nec filius fuit civis, cum factus eſſet Coſ. GLAR.

Perpenna] Coſ. ante, quam civis. GLAR. Περπέρνας Paeanio recte ſcribitur. *Perperna* etiam Livio Epit. LIX. Floro L. II. c. 10. Oroſio L. V. c. 10. aliiſque: atque ita ſcribi oportere ex Tab. Capitol. ac Graecis docet Sigonius ad Liv. Ep. conſule etiam Cel. Burm. ad Vellej. Paterc. L. II. c. 14. Sed Codd. noſtri nihil variant. VERH.

Succeſſor] In conſulatu. GLAR.

Stratonicen] *Stratonicenſium* eſt in veteri codice. GLAR. In Caria. A. F.

Stratonicus] Al. *Ariſtonicus*, in veteri codice. GLAR.

Fame ad deditionem compulit.] Juſtini verba *lib.* XXXVI. In hujus (Craſſi ſcilicet) locum miſſus Perpenna Coſ. prima congreſſione Ariſtonicum ſuperatum in poteſtatem ſuam redegit, Attalicasque gazas haere-

mae] in carcere ſtrangulatus eſt: triumphari enim [u] de eo non [v] poterat, [w] quia Perpenna apud Pergamum, [x] Romam rediens, diem [y] obierat.

XXI. L. Caecilio Metello, & T. Quintio [z] Flaminino COSS. Carthago in Africa juſſu ſenatus reparata

Variae Lectiones.

u Deeſt in quibusd. & Lugd. Bat. 1.
v *Poterant* L. B. 2.
w *Qr* L. B. 3. *qui* 4.
x Deeſt M. L. LC.
y *Obierit* L. B. 4.
z *Flaminio* L. B. 2. 3. *Flamineo* 4. 5. de more.

Notae.

haereditarias populi Romani navibus impoſitas, Romam deportavit. Haec ille. Hic autem dicitur Perpenna Pergami mortuus. GLAR.

Romae] Al. codex non habet *Romae*. GLAR. Incluſum *Romae* abeſt a Mer. qui cum aliis poſt *triumphari* interſerit *enim*, quod Fuldenſem imitati poſthabemus. CELL.

Quia Perpenna] Mortuo Perpenna, Manius Aquilius Conſul belli reliquias confecit, & Ariſtonicum Romam deduxit, de quo non triumphatum eſt, quia triumphus ad ducem, qui eum ceperat, pertinebat. A. F.

XXI. *Lucio Caecilio*] *Quintum* pro *Lucio*, hunc appellat Plutarchus de Fortuna Romanorum, Liviana Epitom. lib. LX. & alii. VINET.

L. Caecilio Metello,] Anno 621. Hujus miſſionis coloniae author fuit C. Gracchus, Tiberii frater, ut refert Florus in Livii Epitome lib. LX. GLAR. An. ab U. C. 630. A. F.

L. Caecilio Metello, & T. Quintio Flaminino Coſſ.] Hic omnino errat Eutropius: nam Conſules, quos ſeq. cap. memorat, his praecedere debent. neque annorum calculus hic recte poſitus. Caſſium Longinum & S. Calvinum ad annum DCXXX. ponunt Faſti Sicul. & Capit. & ita Pighius. poſtea Caecilium Metellum & Flamininum, quos ad ſeq. ann. recte collocant Faſti Conſul. ceterum non *L.* ſed *Q.* Metelli praenomen eſſe monuit Pighius, & Fabric. ad Oroſ. L. v. c. 10. qui vel in errore noſtrum ſecutus eſt. nihil tamen immutare auſi ſumus, ubi Codd. nihil variant. VERII.

Carthago reparata,] Suaſore C. Graccho, Tiberii fratre, *Liv. Epit.* LX. Sed imperfecta manſit colonia usque ad Auguſti imperium. Nam λύκοι τὰ θεμέλια ἀθρόα διέσπασαν, καὶ συνέχεαν. i. e. *lupi ſigna, quibus fundamenta coloniae deſcribebantur, confuderunt.* Quo facto ſenatus rem inhibuit. *Appian.* 1. *Civil.* Poſt illa Caeſar Dictator idem aggreſſus eſt, ſed celeriter a conjuratis occiſus Auguſto reliquit rem perficiendam, qui demum συνῴκισε τὴν νῦν Καρχηδόνα ἀγχοτάτω μάλιστα ἐκείνης, φυλαξάμενος τὸ πάλαι τὸ ἐπάρατον, *condidit eam, quae nunc eſt, Carthaginem in proximo illius veteris, antiquae devotioni cavens religioſiſſime.* (Appian. in Punic. extr.) Narrat quidem Dio lib. XLIII. Julii coloniam deductam fuiſſe, ſed addit lib. LII. extr. quod Lepidus III. vir, qui Africae praeerat, μέρος τι αὐτῆς ἠρημώκει, *partem ejus habitatoribus orbaverit*; & Auguſtus Carthaginem ἐπῴκισε, *denuo coloniam deduxerit.* CELL.

Juſſu

rata eſt, quae nunc manet; annis duobus & viginti [a], [b] poſtquam a Scipione fuerat everſa. Deducti [c] eo ſunt cives Romani.

XXII. Anno [d] DCXXVII. ab urbe condita, [e] C. Caſſius

VARIAE LECTIONES.

a *Evolutis* addit L. B. 2. & 3.
b *Priusquam* L. B. 2.
c *Eo* delent L. B. 2. 3. *eo ſunt* reſpuunt 4. 5.
d *DCXX.* L. B. 4. *DCVII.* 2.
e *Q.* L. B. 1.

NOTAE.

Juſſu ſenatus] Imo invito Senatu: nam tum C. Gracchus Tribunus Plebis inter alias leges hanc tulerat, ut coloniae Carthaginem deducerentur. Et cum has leges perferre non poſſet, repugnante Senatu, in annum ſequentem Tribunus creatus, leges perduxit, & ipſe coloniam Carthaginem duxit an. ab U. C. 631. Carthaginemque reſtituit. A. F. & HEARN.

Annis duobus] Quatuor, noſtra ſupputatione. Alius codex ita diſtinguit: *Quae nunc manet annis duobus & viginti, poſtquam a Scipione fuerat everſa. Deducti*, &c. GLAR. Si primum & ultimum numeres erunt anni 24. A. F. & HEARN.

XXII. *Anno* DCXXVII. *ab urbe*] Ita omnes libri noſtri, & Oroſius, niſi unum adderet annum, & alios haberet Conſules. Longini autem & Calvini Conſulatum putant Chronologi noſtri incidiſſe in annum ab U. C. DCXXX. VINET. vide ad c. praec.

Anno DCXXVII. *ab U. C.*] DCXXVIII. ſcribendum. Duobus enim annis praecedit noſtra ſupputatio. invertit autem hiſtoriam, aut Conſulatus tempora. omnes alii ajunt, Bituitum Gallorum regulum pugnaſſe contra Cn. Domitium Aenobarbum ac Qu. Fabium, Pauli nepotem, non contra Domitium Calvinum. vide Valerium *lib.* IX. *cap.* 6. & Florum in Livii Epitome lib. LXI.

630 (C. Caſſius Longinus
(Sex. Domitius Calvinus.
631 (Qu. Caecilius Metellus.
(T. Quintius Flaminius.
632 (Cn. Domitius Aenobarbus.
(C. Fannius.
633 (L. Opimius
(Q. Fabius Maximus. GLAR.

Conſulatus C. Caſſii Longini & Domitii Calvini incidit in annum ab U. C. 629. A. F. Exemplaria cuncta Eutropiana hic truncata & mendoſa eſſe certum eſt. Nam non ſolum error in numero, ſed Conſulum C. Sextii Calvini & Cn. Domitii nomina, resque eorum contra Gallos Tranſalpinos diverſis temporibus geſtae in unum miſcentur, & confunduntur. Denique cum conſulum utrumque magna gloria triumphaſſe dicit, non de C. Caſſio Longino (quem ad annum urbis deſignandum adjunxiſſe Collegae Sextio (non Sexto ut ſcribit Eutropius) videtur, quique ad provinciam iſtam & ad ejus hiſtoriae farinam nihil pertinet) ſed de C. Sextio ipſo atque ejus ſucceſſore Cn Domitio An. U. C. DCXXXI. conſule erit intelligendum. Eutropium igitur ita emendavit Pighius Annal. Tom. III. p. 66. *Anno* DCXXIX. *ab urbe condita, C. Caſſio Longino & Sextio Calvino Coſſ. Sextius & poſt eum Domitius ſucceſſor, Gallis Tranſalpinis bellum intulerunt, & Arvernorum nobiliſſimae tum civitati atque eorum*

Caſſius Longinus, & Sex. [f] Domitius [g] Calvinus conſules, Gallis tranſalpinis bellum intulerunt, & [h] Arvernorum tunc nobiliſſimae civitati, atque eorum [i] duci [k] Bituito: infinitamque multitudinem juxta Rhodanum fluvium interfecerunt. Praeda ex torquibus Gallorum [l] ingens" Romam perlata eſt. [m] Bituitus

Variae Lectiones.

f *Domicinus* M.
g *Calbinus* L. B. 3.
h *Arbennorum* L. B. 2. 5. *Arbenorum* 4. *Arberrorum* 3.
i Vulg. *regi*.
k *Viturto* M. V. *Intuito* N. Lugd. B. 2. *Vituito* G. L. B. 4. 5. ſed exulat in 3.
l Deeſt Sc.
m *Intuitus* L. B. 3.

Notae.

eorum duci Betulto. Hearn. Recte errorem vidit Doctiſſ. Anglus. Auctor, quod ſaepius jam oſtendimus, ſimilibus diverſorum hominum nominibus deceptus eſt. *Calvinus* enim non vocabatur *Domitius*. Sed hinc liquet, Calvinum cum Domitio Ahenobarbo confundi, qui res, quas ſubdit, geſſit Proconſul adverſus Allobrogas miſſus. Liv. Ep. lxi. Clarius liquet fine cap. ubi ab utroque conſule, hoc eſſet, Longino & Calvino triumphatum ait; quum dicere debuerat Domitio & Fabio Maximo; quos recte junxit Florus L. iii. c. 2. Epit. Liv. d. Verh.

Arvernorum nobiliſſimae civitati,] Arverni, hodie *Auvergne*. A. F.

Regi Bituito] Hanc lectionem, quae in priore Edit. legebatur, mutavi auctoritate Codd. L. C. Lugd. Bat. omnium, Edd. Schonhovii, Merulae, aliarumque vetuſtiſſimarum. quamquam, utrum rectius ſit, aliis dijudicandum relinquo. Mihi modo liceat Auctori, quod ab ejus manu profectum certis rationibus crediderim, reſtituere: Ita certe Paeanius quoque cepit. Ἡγεῖτο δὲ Γάλλων Βιτοῖτος, & paullo poſt Βιτοῖτος δὲ στρατηγὸς ἀλοὺς μέρος ἐγένετο τοῦ θριάμβου. Et ſaepe fieri video, ut qui ab hoc *rex*, ab illo ſcriptore *dux* vocetur, & promiſcue hi tituli commutentur. Infra L. v. c. 1. Teutobodus Noſtro & Oroſ. L. v. c. 16. *dux* vocatur, *rex* audit Floro L. iii. c. 3. quemadmodum in Livii Epit. hic etiam *Arvernorum rex* dicitur, ubi de hoc titulo, & varia nominis Bituiti ſcribendi ratione vide ſis, quae notat Celeb. Drakenb. Verh.

Atque eorum duci Bituito:] De Bituito Avernorum duce, ac de Cn. Domitii in eum perfidia, Valerius Max. *lib.* ix. *cap.* 6. ubi de perfidia. Caeterum Valerius a Domitio Bituitum Romam deductum, ac ibi aſſervatum: Florus autem *lib.* lxi. ait, Qu. Fabium, qui poſt Domitium Coſ. fuit, adverſus Bituitum Avernorum regem feliciter pugnaſſe. ita mira ubique apud Romanos hiſtoriae variatio eſt. Glar.

Eorum regi Bituito:] *Vitnito*, V pro B antiq. liber. Annot. in L. Anrei lib. iii. Glar.

Ex torquibus] Catenis aureis. Gl.

Bitui-

-tuitus ſe Domitio [n] dedidit; atque ab eo Romam deductus eſt, magnaque gloria conſules ambo [o] triumphaverunt.

XXIII. [p] M. Porcio Catone, [q] Q. [r] Marcio Rege

VARIAE LECTIONES.

n Dedit L. B. 1. 2. 4.
o *Triumpharunt* L. B. 4.
p *Martio* L. B. 2. 3. *Marcio* 5.
q *Et*, addit vulg.
r *Marcâ* L. B. 2. 5. *Marba* 4.

NOTAE.

Bituitus ſe Domitio dedidit,] Domitius Aenobarbus Proconſul Gallos ad oppidum Vindalium vicit anno ab U. C. 632. Sed falſum eſt ei Bituitum ſe dediſſe, qui anno ſequenti a Q. Fabio Aemilio victus, cum ad ſatisfaciendum Senatui Romam profectus eſſet, in cuſtodia detentus eſt decretumque, ut Congentiatus filius ejus comprehenſus, Romam mitteretur. Vide Epitom. Liv. & Flor. CXI. 2. pag. 93. A. F.

Domitio] Calvino. Haec Fabio Maximo Epitome Livii LXI. Domitio Aenobarbo Valerius Max. IX. 6. 3. attribuunt. CELL.

Deductus] Pro vulg. *ductus* reſtitui fide Codd. L. B. omnium, Edd. Aldinae, Schonhovii, & Merulae. ſic infra c. 21. & ſupra L. II. c. 24. VERH.

Magnaque gloria conſules ambo] Hoc certe ex Hiſtoria falſum videtur. A. F.

COSS.] Craſſus ac Domitius. GLAR.

XXIII. *M. Porcio Catone, & Q. Marcio Rege Coſſ.*] Vellejus Paterculus ſub finem libri primi, Narbonem ductam coloniam eisdem Coſſ. ut hic noſter author. Meminit rurſus libro II. ubi de Opimio. Annus 636. GLAR. Ex exemplarium varietate, ſuſpicatur Pighius [Annal Tom. III. p. 88.] duorum annorum res geſtas confuſe, truncatis perperam verbis, hic adſerri, veramque Eutropii hiſtoriam declaraſſe potius *M. Catone, Q. Martio* COSS. *Narbonam deductam coloniam, annoque eodem a L. Metello de Dalmatia triumphatum fuiſſe; annoque poſtea, L. Metello & Q. Mucio COSS. de Gallis Subalpinis a Q. Marcio Proconſ. triumphatum eſſe.* Hoc Capitolina marmora, necnon Auctorum conſenſus teſtantur. Fateor quidem, nec in exemplaribus noſtri MSS. nec in impreſſis mentionem fieri Gallorum Subalpinorum. Haud dubium tamen eſt, quin hoc ipſum, vel ſimile quid memoratu dignum, hiſce Conſulibus geſtum in hiſtoria hac ſua ſubjunxerit Eutropius, quod Paulus Diaconus, vel quiſpiam alius hujus Auctoris carnufex penna ſua tanquam ſeceſpita quadam decurtavit, cupiens trium annorum hiſtoriam in unum conturbare, & opinione falſus, de uno tantum L. Metello loqui Eutropium. Caeterum notandum, quod in Jul. Obſequentem pro *Q. Mucio*, irrepſerit *L. Aurelius*, de qua re vid. Pigh. loc. cit p. 89. HEARN.

M. Porcio Catone Q. Marcio Rege Coſſ. DCXXXIII.] Ut ſolet, in annorum computatione rurſus errat auctor. Faſti Siculi & Capitolini, quos Pighius ſequitur, habent A. DCXXXV. ſed Conſul. quos nos ſequimur, DCXXXVI. Coloniam, de qua hic mentio fit, ſub his conſulibus deductam eſſe, tum ex aliis ſcriptoribus, tum ex nomine (Narbo Marcius) liquet, monente Hottomanno ad Cic. Orat. pro Fontejo c. 1.

-ge COSS. [s] DCXXXIII. anno ab urbe condita, [t] Narbonam in Gallia colonia deducta eſt. [u] Poſt a L. Metello, & Q. Mucio Scaevola COSS. de Dalmatia triumphatum eſt.

XXIV.

Variae Lectiones.

s *DCIII.* F. *DCXXX.* Gr. *DCII.* L. *DCXXXV.* in Faſtis Capitolinis. *DC. & XXX. & III.* Lugd. B. 1. *DCXXX. & III.* 3. 5. *DCXXXII.* 4.

t *Narbonae* L. Bat. 1. *Narbone* 2. 4. *Narbonem* 3. *Narbona* 5.

u *Annoque eod. a Licinio Metello &c.* B. S. *Annoque poſt a Licinio* &c. L. Bat. 2. 3. *Annoque poſt a L. M. &c.* L. B. 4. 5. *Poſtquam* Lugd. Bat. 1. *Annio Publio Lucio Caecilio Metello & Quinto* &c. N. M. L. *Anno poſt a L.* &c. G. *Poſtea Metellus L. Caecilio Metello & Q. Metio COSS. de Dalmatia triumphavit* LC. *Annoque eod. a Licinio Met. & Q. Lucio Sc.* &c. V. & Mer.

Notae.

c. 1. Si vero cetera perpendas in graviore errore locum verſari comperias, neceſſe eſt: quod vel variantes Codd. & Vetuſtiorum Edd. lectiones teſtantur. Conſules enim L. Metellus, & Q. Mucius Scaevola de Dalmatis non triumpharunt, multo minus *poſt* de Dalmatis triumphatum eſt. Fateor, hiſtoriarum veritati magis congruere Pighii lectionem ab Hearnio hic laudati. etſi contra omnium Codd. MSS. & Edd. vetuſtate ſua commendatarum fidem nihil immutare auſim. L. Metellum cum collega Mucio de Dalmatis non triumphaſſe, quia hic, quemadmodum Mucius, non Dalmaticus dictus ſit, recte monet Balduinus de Jurisprud. Muciana. pag. mihi 7. Verum quemadmodum res, ita etiam tempora confundit auctor, Annus, quem innuit, quo Lucius Metellus, & Mucius Scaevola Coſſ. fuerunt, erat DCXXXVII. ut recte Glareanus notat. Sed hic Metellus diverſus fuit ab eo, qui Dalmatici titulo poſt inſignitus fuit, quique Coſſ. Catone & Rege proconſul adverſus Dalmatas res egregie geſſit, cum A. DCXXXV. Coſ. fuerat cum Aurelio Cotta. Error hinc exortus, quod non ſatis diſtinguant Auctores ejusdem nominis Coſſ. Dalmaticus enim Metellus erat Lucii filius, Quinti Nepos, teſte fragmento Faſt. Conſ. a Cel. *Drakenb.* ad Liv. Epit. LXII. laudato. L. CAECILIUS. L. F. Q. N. METELLUS. DALMATIC. PRO CONS. DE DELMATEIS. Alter, qui cum Scaevola Coſ. fuit, erat Quinti filius, Quinti Nepos, unde hos patrueles recte vocat Vellej. Paterc. L. II. c. 8. 3. Hinc liquet melius eſſe, Eutropium erraſſe fateri, quam loco conjectura mederi velle; propterea quod auctorem diverſos ejusdem nominis homines ſaepius fruſtra commutaſſe, non uno loco oſtendimus. Ceterum abſque copula fide Codd. MSS. ut ſaepius, lectionem dedimus. VERH.

DCXXX. *anno ab urbe*] Duo addendi. Sunt enim DCXXXII. A. F.

Narbona] Narbo Martius vocatur, unde Narbonenſis Gallia. GLAR. *Narbona* recentioribus, *Narbo* veteribus, hodie *Narbone*. Quod autem his Coſſ. deducta ſit, nummi teſtantur, ubi ſemper *Narbo Mart.* legitur, ob Q. Martium. A F.

Annoque eodem] Non poteſt hoc eſſe verum: neque enim uno anno quatuor fuere Coſſ. Fuit ergo hic anno 637. & obiter hujus rei memi-

XXIV. Ab urbe condita anno [v] DCXXXV. [w] C. Cato conſul [x] Scordiſcis intulit bellum, [y] ignominioſeque pugnavit.

XXV. C. Caecilio Metello & [z] Cn. Carbone COSS. duo Metelli fratres eodem die, [a] alterum ex Sardinia;

VARIAE LECTIONES.

v *DCXXIIII.* L. B. 1.
w *Gajus* de more L. B. 2. uti infra *Gnejus*, ut ſemper.
x *Sardiſcis* L. B. 1.
y *Ignominioſoque* Lugd. B. 1.
z Delet L. B. 4.
a Ordinem membrorum cum Sylburgio ex Metaphraſi reſtituit Cellarius. Sed Codd. noſtri ita variant. *Alterum ex Thr. alt. ex Sard.* Lugd. B. 2. & 4. niſi quod hic *alter* & *alter*. ſed 3. tres priores voces delet. 5. *alt. ex Thracia:* ſed ab eadem manu ſuperſcriptum *Africa*, *alt. ex Sard. bellum egerunt*

NOTAE.

meminit lib. LXII. Florus in Livii Epitome. GLAR.

A L. Metello,] An. ab U. C. 636. Hic eſt Lucius Caecilius Metellus, qui inde *Dalmaticus* dictus. A. F.

Dalmatia] In Illyrico prope Savum fluvium. A. F.

XXIV. *Anno* DCXXXV.] Chronologis placet DCXL. ſic addunt V. annos. VINET. Anno 640. GLAR. Imo DCXXXIX. A. F. Ut habent Faſti Siculi, & Capitolini. Glareani calculo, aeram, ut ſolet, Varronianam ſecuti, conſentiunt Faſti Conſulares. Εἶτα πολλοῖς ὕστερον χρόνοις Paeanius vertit. VERH.

C. Cato Coſ. Scordiſcis intulit bellum,] Meminit Florus in Livii Epitome *lib.* LXIII. & in ſua *lib.* III. ubi de bello Thracico. Scordiſcos Ptolemaeus ponit ad Danubium, in Pannonia inferiore. Strabo meminit in ſeptimo, ubi duplices facit, majores & minores. GLAR.

Scordiſcis] *Cato Conſul in Thracia male adverſus Scordiſcos pugnavit.* Epitom. Liv. Hos Scordiſcos Strabo trans Iſtrum ponit. A. F. Florus hunc populum in Thracia ponit III. 4. 3. ceterum originis Gallicae eſt, *Juſtin.* XXXII. 3. 5. *Epit. Liv.* LXIII. Sed Strabo lib. VII. ſ. 219. *Scordiſcos Pannonii attingunt* πρὸς ἕω, *ab oriente:* poſt: *Scordiſci* ᾤκησαν παρὰ τὸν Ἴστρον. Unde a Dione lib. LIV. ſ. 369. vocantur Παννονίων ὅμοροι καὶ ὁμόσκευοι, *Pannoniorum confines & paribus armis utentes.* CELL.

Ignominioſeque] Dubitat de vocis Latinitate Voſſius. CELL. Infra c. 26. iterum occurrit. & apud Oroſ. L. II. c. VII. Adjectivum tamen Livio aliiſque probatis ſcriptoribus in uſu eſt. VERH.

XXV *C. Caecilio Metello*] An. ab U. C. 640. A. F. Vide Pighium, in Ann. Tom. III. p. 113. HEARN.

Et Cn. Carbone] Anno 641. De hoc Carbone aliter Florus libro LXIII. qui ait, eum a Cimbris una cum exercitu fuſum eſſe. Caeterum de his triumphis non facile reperies quicquam apud alios. Vellejus tamen Paterculus lib. II. meminit. GLAR.

Duo Metelli fratres] Marcus Metellus ex Sardinia, ubi toto biennio Proconſul bellum geſſerat. C. Caecilius Metellus Conſul de Thracia. A. F.

Duo Metelli] Felicitatem Metellorum laudat Vell. Paterculus II. 11. CELL.

nia, [b] alterum ex Thracia triumphum egerunt; nunciatumque Romae eſt, [c] Cimbros [d] e Gallia in Italiam tranſiſſe.

XXVI. [e] P. Scipione [f] Naſica, & [g] L. [h] Calpurnio [i] Beſtia COSS. Jugurthae, Numidarum regi, bellum illatum eſt, quod Adherbalem & Hiempſalem, Micipſae filios, fratres ſuos, reges, & P. R. ami-

VARIAE LECTIONES.

b MSS. Lugd. Bat. hoc membrum partim transponunt, partim negligunt.
c *Gallos* LC.
d *Ex* L. B. 1. & 2.
e *Poſt* L. B. 2. 3. 4.
f Deſunt LC. *Naſica & Calpurn.* L. M. V. L. Bat. 2. 3. 4. 5.
g Delent L. B. 2. 3. 4. 5.
h *Calphurnius* L. B. 2. *Calpulius* 5. ſed infra recte legit.
i Deeſt in L. B. 4.

NOTAE.

Cimbros] Extremos Germaniae populos ad Septentrionem. Cimbri enim Cherſoneſum incolunt, quà Germania maxime ad Septentrionem extenditur. CELL. Cimbri ad mare Germanicum. Epitom. LIV. LXIII. *Cimbri gens vaga, populabundi in Illyricum venerunt, ab iis Papirius Carbo Conſul cum exercitu fuſus eſt.* Hujus ſtragis meminit Strabo lib. v. aitque Carbonem cum Cimbris ad Norciam urbem confixiſſe. A. F.

XXVI. *P. Scipione*] Anno 643. GLAR. An. mundi 3839. ante Ch. nat. 109. ab U. C. 642. Vide Flor. CXL 1. pag. 90. A. F.

Jugurthae, Numidarum regi, bellum] Maſiniſſae filius erat Micipſa: qui reliquit duos legitimos filios, Hiempſalem & Adherbalem, praeterea fratris ſpurium Jugurtham adoptavit in filium; qui per dolum Hiempſalem, per vim Adherbalem ſuſtulit, & binos exercitus Romanos per biennium cum pecunia tum ignominia vexavit, ac totum fermo Senatum Romae corrupit, ita ut Romam vocatus, per pecuniam impunitatem parricidii emerit, & regni competitorem Maſſivam in ipſa urbe trucidavit. tandem coactus abire reſpiciens urbem, O urbem venalem, inquit, & cito perituram, ſi emptorem habuerit. Poſtremo miſſus Metellus, qui bis praelio cum fudit. ſed per invidiam plebis ei ſucceſſor Marius miſſus, qui eum cepit, ac de eo triumphavit. Copioſe hoc bellum Saluſtius deſcribit. v. anno finitum eſt. GLAR.

Micipſae filios, fratres ſuos,] Maſſiniſſa moriens tres liberos reliquit, Micipſam, Guluſſam, Manaſtabalem. Micipſa poſt mortem fratrum ſolus regnum obtinuit. Is Adherbalem & Hiempſalem ex ſe genuit, Jugurthamque filium Manaſtabalis fratris ex concubina adoptavit, eodemque cultu quo liberos ſuos domi habuit. Sed mortuo Micipſa, Jugurtha fratrem alterum nempe Hiempſalem interemit, alterum Adherbalem fugâvit, regno exuit, & poſtea etiam interfecit. A. F.

Fratres ſuos,] Adoptionis lege. CELL.

In-

amicos interemiſſet. Miſſus adverſus [k] eum [l] COS. Calpurnius Beſtia, corruptus regis pecunia, pacem cum eo flagitioſiſſimam fecit, [m] quae à ſenatu improbata eſt. Poſtea contra [n] eundem, inſequenti anno, Spurius [o] Poſtumius Albinus profectus eſt. Is quoque per fratrem ignominioſe contra Numidas pugnavit.

XXVII. Tertio miſſus [p] Q. Caecilius Metellus conſul, exercitum [q] ingenti ſeveritate & moderatione [r] correctum, cum nihil in quenquam cruentum faceret, ad diſciplinam Romanam reduxit. Jugurtham

VARIAE LECTIONES.

k *Eos* Ft. Mox *reprobata* Vulg.
l Delet L. B. 4.
m *Et à ſ. inprobata eſt* L. Bat. 2. 3.
n *Eum* L. B. 1.
o *Alb. Poſt.* vulg.
p Vulg. *eſt.*
q Vulg. *is.*
r *Correptum* L. B. 3. 5.

NOTAE.

Interemiſſet] vide Salluſt. Jugurth. c. 12. & 26. CELL.

Corruptus regis pecunia,] Flor. *Primus in Numidiam Calpurnius Beſtia Conſul immittitur, ſed rex peritus fortius adverſus Romanos aurum eſſe, quam ferrum, pacem emit*, A. F.

Quae à ſenatu reprobata.] Et ipſe Jugurtha Romam juſſus venire, ut factum purgaret. Saluſt. Flor. A. F. Repoſui *inprobata* cum MSS. L. Bat. primo & tertio. HAV.

Inſequenti anno,] 644. GLAR.

Spurius Albinus] *Igitur ſequens altio mandatur Albino.* Florus. A. F. *Spurius Poſtumius Albinus* ex Lugd. Bat. 1. 2. 5. & Metaphraſt transpoſuimus. VERH.

Is quoque per fratrem ignominioſe] Nam relicto in caſtris fratre ſuo Aulo Poſthumio Albino, qui eum legatus ſecutus erat, ipſe Romam diſceſſit. Aulus igitur pro Praetore relictus, à Jugurtha in inſidias deductus, victus eſt, & exercitus ſub jugum miſſus. Flor. A. F.

XXVII. *Tertio miſſus Q. C. Met. Conſul, &c.*] Ità recte pro vulgata lectione *miſſus eſt Q. Caec. Met. Conſul.* reſtituit Cl. Gruner. praeëuntibus Codd. noſtris VERH.

Severitate] Recte Cl. Joſ. Waſſei conjecturam ad Sall. Jug. XLIX. p. 358. *civilitate* pro *ſeveritate* praeferentis, confutavit Doct. Grun. quem conſule. Mitiore enim ſenſu, quam alias, hic ſumendum mihi videtur, ut ex additis patet, *cum nihil in quenquam cruentum faceret.* Similior locus adferri non poſſet, quam (ut alia huc facientia praetermittam) Suetonii V. Caeſ. c. LXV. *tractabatque* militem *pari ſeveritate atque indulgentia.* VERH.

Cum nihil in quenquam cruentum] *Prohibendo à delictis magis quam vindicando exercitum brevi confirmavit.* Saluſt. A. F.

Ad diſciplinam] Priſtinam. GLAR.

tham variis proeliis vicit: [s] elephantos ejus occidit, vel cepit: [[t] multas civitates ipſius in deditionem accepit.] Et cum jam bello finem poſiturus eſſet, [u] ſucceſſum eſt ei à [v] C. Mario. is Jugurtham, & Boc-

VARIAE LECTIONES

s *Elephantes* L. B. 1. 5.

t Incluſa reſpuit Vinetus, Schonhovius & alii. ut & Lugd. Bat. 3. *m. c ipſius cepit* Lugd. Bat. 1. 2. 4. 5. At habet Graecus, & F. L. LC. B. V. eorum veſtigia non obſcura ſervant, nempe: *multas civitates ipſius.* Sed cum *cepit* proxime anteceſſerit, Sylburgius hanc lectionem, quam damus, ex praecedentibus in hoc libro, *Tum multas Hiſpaniae civitates partim bello cepit, partim in deditionem accepit*, reſtituit. Quin & mox Auctor noſter videtur ad haec verba reſpexiſſe, cum ſcripſit: *aliquanta & ipſe oppida &c.*

u *Seceſſum* L. B. 2.

v *Gajo* L. B. 2. ſemper.

NOTAE.

Variis proeliis] Duobus potiſſimum. GLAR.

Multas civitates &c.] Incluſa reſpuunt Edd. quaedam vetuſtae. Perperam: praeter enim quam quod plures aliae, & Codd. MSS. haud pauci, & Metaphraſtes eorum veſtigia ſervant, ut Cellarius hic bene obſervat, nequaquam ejicienda e ſeqq. patet, *aliquanta & ipſe oppida cepit.* Videtur enim Eutropius voluiſſe, *Marium etiam Numidiae oppida aliquot cepiſſe*, aeque ac Metellus, cui ſucceſſerat, antea. unde lectionem, tot Codd. fide nixam, *multas civitates ipſius cepit* praeferendam putem; quamquam acuto Sylburgii ingenio adverſari nolim, propterea quod utrum legas, hiſtoriae veritati non repugnat. Nam & oppida aliquot ceperat Metellus, & hinc a deterritis Numidis, ne in ſe gravius ſaeviret, multa *in deditionem accepit.* VERH.

Succeſſum eſt] Per malas artes ac invidiam. GLAR.

Succeſſum eſt ei a C. Mario.] C. Marius, ingens vir, Arpini natus, ubi & Cicero: cui ad conſulatum, quem mire acquirere cupiebat, nihil deerat praeter familiae vetuſtatem; induſtria, probitas, militiae magna ſcientia, animus belli ingens. Domi modicus, libidinis & divitiarum victor, tantummodo gloriae avidus. Hic Metelli Numidici legatus, cum ei ſacrificanti aruſpex magna ac mirabilia portendi dixiſſet, a Metello Imperatore conſulatum petendi gratia miſſionem petit. Metellus inſolita re commotus, & ſuperbia, communi nobilitatis malo, mirari ejus conſilium: & monere, ne ſuper fortunam animum gereret: ſatis mature illum cum filio ſuo conſulatum petiturum. quae res mire Marium accenderat. Itaque non deſiit Romam literis diffamare Imperatorem, & fatigare eum precibus, ut dimitteretur, quod cum factum eſſet, tandem fit Coſ. Marius, & Numidia ei decernitur. Quae res, non tam quod Coſ. Marius, quam quod provincia Numidia ei decreta eſſet, ita commovit Metellum, ut neque lachrymas tenuerit, neque linguam moderatus fuerit. quod alii ſuperbiae adſcribebant: alii bonum ingenium contumelia accendi dicebant: multi, quod

Bocchum, Mauritaniae regem, qui auxilium Jugurthae ferre coeperat, pariter [w] ſuperavit. Aliquanta & [x] ipſe oppida Numidiae cepit, belloque terminum poſuit, [y] capto [z] Jugurtha per quaeſtorem ſuum Cornelium Syllam ingentem virum; [a] tradente Boccho Jugurtham, qui pro eo ante pugnaverat. à M. [b] Junio [c] Silano, collega Q. Metelli, [d] Cimbri in

VARIAE LECTIONES.

w *Superavit XC. armatorum (milia parit, ad internecionem cecidit* L. B. 3.) *ad internecionem cecidit. Aliquanta* B. S. N. M. G. V. HM.
x *Ipſa* Lugd. Bat. 1. 3.
y *Capta* L. B. 2.
z *Igitur* inſerit L. B. 3.
a *Tradentem* L. B. 4.
b *Julio* V. L. B. 3. 4. 5.
c *Syllano* L. B. 3. *Sillano* 4. 5.
d *Cymbri* L. B. 2. 3.

NOTAE.

quod jam parta victoria ex manibus eriperetur. Saluſtius putat, illum magis honore Marii, quam injuria ſua excruciatum: neque tam anxie laturum fuiſſe, ſi adempta provincia alii quam Mario traderetur. GLAR. Qui ejus legatus erat, quique Conſul creatus, ita ei in ea provincia ſucceſſit. an. ab U. C. 645. A. F.

A C. Mario.] Nepote Coſ. Anno 647. Deſcribitur a Vellejo Paterculo lib. II. GLAR.

Bocchum,] Socerum Jugurthae. A. F.

Aliquanta] Capſam, Mulucham, &c. A. F.

Aliquanta oppida] Aliquot oppida. Pluraliter poſteriores ita Latini Pallad. I. 19. *aliquantis diebus.* Veget. 3. 23. *aliquantae nationes.* CELL. Imo probatiſſimos *quanta* & *tanta* pro *quot, tot* uſurpaſſe ex Caeſ. de B. G. II. 4. Bunemann. ad Lact. I. 3. 21. & Cl. Arntz. ad Aur. Vict. O. G. R. 17. 2. monet Doct Grunerus. Viri quoque D. ad Liv. L. XXVI. c. 23. notarunt Plauto, Salluſtio, aliisque hoc frequens eſſe. Et ne pluribus exemplis taedium pariam, conſule quae Barth. ad Claud. III. Conſ. Hon. & imprimis Broukhuſ. ad Prop. L. I. El. v. vſ. 10. adnotarunt:

At tibi curarum millia quanta *dabit.* VERH.

Et ipſe] Ut Metellus ceperat. A. F.

Cornelium Syllam,] Bocchus enim Jugurtham Cornelio Syllae tradidit. A. F.

A M. Junio Silano,] Imo a Cimbris M. Junius Syllanus victus, niſi nos Liviana fallit Epitome libro LXV. & L. Florus, aut potius quidam L. Anneus Seneca libro tertio hiſtoriae Romanae. Memoria lapſum puto Eutropium. VINET. & SYLB. Anno 645. Florus libro LXV. de Syllano contrarium ſcribit, nempe eum infeliciter adverſus Cimbros pugnaſſe. idem libro III. de eodem ait, primum Barbarorum impetum non ſuſtinuiſſe. De Minutio *lib.* LXV. ita idem Florus ait: *M. Minutius Proconſul, contra Thracas feliciter quidem pugnavit.* GLAR.

in [e] Gallia; & à Minutio Rufo in Macedonia Stordiſci & [f] Triballi; & a [g] Servilio Caepione in Hiſpania Luſitani [h] victi ſunt; & duo triumphi de Jugurtha, primus per [i] Metellum, ſecundus per Marium [k] acti ſunt[d]. ante currum tamen Marii Jugurtha [l] cum duobus filiis [m] ductus [n] eſt catenatus, [o] & mox juſſu conſulis in carcere [p] ſtrangulatus[q].

Variae Lectiones.

e *Italia victi ſunt* Lugd. Bat. 1. *in Gallia victi ſunt* 2. 3. 4. 5.
f *Tribelli* L. B. 2. 3. *Trabelli* 4.
g *Servio* L. B. 4.
h *Subacti* Lugd. Bat. 1.
i *Petellum* L. Bat. 3.
k Duo haec deſunt in Lugd. Bat. 1.
l Tres voces deſunt in L. B. 3.
m *Deductus* L. B. 1.
n Delet L. B. 3.
o Deſunt in Mer. libro.
p *Strangulatus eſt* L. B. 2. 4. 5.

Notae.

A Silano Cimbri victi] Vinetus putat memoria lapſum Eutropium. *Infeliciter* enim *adverſum Cimbros pugnaſſe* Livii Epitome LXV. refert. Cell.

Q. Metelli,] Numidici. Glar.

M. Minutio] Coſ. Anno 644. Glar.

A Minutio Rufo] Qui eo anno Proconſul fuit. A. F.

In Macedonia Scordiſci] Hic Scordiſcos in Macedonia ponit. Strabo in Thracia, & ſupra eos juxta Iſtrum Triballos. A. F & Hearn.

Et a Servilio Caepione] Qu. Servilius, qui anno 648. Coſ. fuit, cum Cimbris male pugnavit: cum Luſitanis nihil, quod authores meminerint. Sed Q. Servilius, qui Coſ. fuit anno 614. Viriatum perfide perdidit: id eſt cum Luſitanis pugnavit eadem integritate, qua cum Viriato debellavit. Glar. In tabulis invenio Q. Servilium Propraetorem de Hiſpania triumphaſſe. an. ab U. C. 645. A. F.

Servilio Caepione] Hoc diu antea factum eſt, nempe anno 614. Glar.

Catenatus] Catenis ligatus, & in carcere necatus, ait Florus *libro* LXVII. Glar.

EU-

EUTROPII BREVIARIUM HISTORIAE ROMANAE.

LIBER QUINTUS.

I. Dum bellum in Numidia contra Jugurtham geritur, [a] Romani [b] conſules [b] M. [c] Manlius, & Q. [d] Caepio a Cimbris & [e] Teutonibus, & [f] Tigurinis, & [g] Am-

Variae Lectiones.

a Deeſt LC.
b Deeſt LC. Lugd. Bat. 1.
c *Manlius* V. Fr. HM. *Mallius* S. N. M. G. B. L. LC. Lugd. Bat. 2 4. 5. *Malius* 3.
d *Scipio* L.
e *Hienibus* L. B. 1. *Teutonis* 2. 4. 5. *Teutonius* 3.
f *Tugurinis* L. B. 1.

Notae.

I. ROMANI *conſules Marcus*] Ita habent libri noſtri, licet Liviana epitome eos proconſules appellet. Fuerunt autem hi non ſimul conſules, ſed Manlius cum Pub. Rutilio, & Caepio ante hos cum C. Atilio. Vinet.

M. Manilius,] Anno 649. Glar.

M. Manilius & Q. Caepio] Numquam legas hos Conſules eodem anno. Sed hic de duobus annis loquitur Eutropius. Quintus enim Servilius Caepio Conſul fuit an. Urbis conditae 647. anno ſequenti Manilius, ſive ut alii legunt, Cn. Mallius, quare cum Manilius, ſive Mallius Conſul fuit, tunc Caepio Proconſul: & hoc ita optime diſtinxit Epit. Liv. LXVII. *Ab iiſdem hoſtibus Cn. Mallius Conſul & Q. Servilius Caepio Proconſul victi praelio caſtrisque binis exuti ſunt.* Saluſtius non ſatis hoc extricavit, cum dixit: *per idem tempus adverſum Gallos ab ducibus noſtris Q. Caepione & M. Mallio male pugnatum.* Adi Flor. CXI. 3. pag. 94. A. F. Non fuerunt conſules eodem anno. Sed de duobus annis hic loquitur Eutropius. S. Caepio quippe Coſ. fuit anno U. C. 647. anno ſequenti M. Manilius, ſive ut alii vocant Mallius. Hearn.

Conſules... M. Manlius & Caepio.] Parum accurate hic loquitur auctor. Rectius Epit. Liv. LXVII. *Cn Manlius Conſul & Q. Servilius Caepio Proconſul.* nam Conſules erant P. Rutilius Rufus, & Cn. Manlius. ut

 patet

g Ambronibus, quae erant Germanorum & Gallorum h gen-

VARIAE LECTIONES.

g *Ambroninis* Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

patet ex Inſcriptione Gruteri a Cel. Gronovio ibi laudata; conſule etiam Cel. Drakenb. ibidem, ubi *M.* pro *Cn.* in quibusdam quoque Codd. MSS. invenitur. Adde Sigon. in Faſt. & Comm. ad Flor. L. III. c. 3. Jul. Obſeq. c. 102. ubi vides, Caepionem, qui ſuperiore anno Conſul fuerat, prorogato imperio, Proconſulem nunc fuiſſe. Fabric. ad Oroſ. L. V. c. 16. delet e ſuo Eutropio duas voces *Romani Conſules*, & apud Vellej. Paterc. L. II. c. 12. legit *cum Caepionem Manliumque Coſ.* non *Coſſ.* quod tamen, utut in multis edd. obvium, improbat Cel. Burm. &, quamquam de altero Coſ Rufo ſilens auctor errare videtur, ſaepe tamen ab illo, aliisque Conſules, conſulares, proconſules, Praetores & Propraetores confundi conſtat. vide quae diximus ad L. III. c. 11. & 14. VERH.

Q. Cepio] Anno 648. Sed hic fuit procoſ. GLAR.

A Cimbris & Teutonibus, & Tigurinis,] Strabo libro 7. ex Poſidonio: Cimbri latrocinando incertis errabundi ſedibus, ad paludem uſque Maeotin militiam agitarunt. Ab eis enim Cimmerius vocatus eſt Boſporus, quaſi Cimbricus: Graecorum enim lingua Cimbros vocat Cimmerios. Bojos vero prius Hercyniam inhabitaſſe ſylvam, & Cimbros agmine facto hunc invaſiſſe locum, a Bojiſque ejectos, Iſtrum & Scordiſcos gentem Gallicam petentes deſcendiſſe: mox Tauriſcos, & hos nationis Gallicae: deinde in Helvetios divertiſſe, abundantes quidem auro viros, caeterum in pace degentes. Cum autem ipſi Helvetii vidiſſent ex latrocinio quaeſitas opes, ſuis longe majores, commotos fuiſſe, ex eis vero praecipue Tigurinos ac Tuginos, ita ut cum eis in militiam profecti fuerint. Univerſos vero delevere Romani, & Cimbros & alios, tanti motus ſocios, partim in Alpium tranſitu in Italiam, partim extra Alpes. Haec Strabo. GLAR.

Et Teutonibus,] Vetus liber cum ſpiritu *Theutonis*, per ſecundum declinat. VINET. Teutones Cimbris ad mare Germanicum contermini. A. F. *Teutonis*, Burdeg. Ven. & Sylb. Quia hi ipſi infra mox *Teutones* habent, nihil hic mutamus. CELL. *Theutoni* per adſpirat. & ſecundae decl. etiam Florus habet L. III. c. 3. ubi Cel. Duker. monet *Teutoni* eſſe in Faſt. triumphal. & Inſcript; Gruteri, & Pigh. ad A. IↃCLII. atque ita Sueton. Caeſ. XI. Τεύτονας dedit Metaphraſtes: ſed *Teutoni* Epit. Livii LXVII. ubi vide Cel. Drakenb. & Jul. Obſ. c. 104. Sed quamquam plures Codd. Noſtri conſpirant, quia in ſeqq. ſemper tertiae declinationis facit, nihil muto. VERH.

Tigurinis,] Helvetiorum populis a Tigurino pago ſic dictis, hodie *Zurich*. A. F.

Ambronibus,] Galliae populis, ubi nunc *Ambrun*. A. F.

Germanorum ac Gallorum gentes,] Credo cum Gallis ac Cimbris male pugnatum anno 649. Procoſ. igitur fuit Qu. Servilius Cepio & Coſ. C. Manlius. fuit enim proximus annus ante ſecundum Marii conſulatum. Ambronum meminit Strabo, cum Tuginis *libro* 4. ubi de Rhodani oſtiis. GLAR.

Gallorum] Sic eos *Gallos* dixit Sal. ſupra, & Flor. *ab extremis Galliae profugos*. A. F.

Vi-

gentes, victi ſunt juxta [i] flumen" Rhodanum; & ingenti internecione [k] attriti", etiam caſtra ſua & magnam partem exercitus perdiderunt. Timor Romae grandis fuit, [l] quantus vix Hannibalis, tempore [m] Punici belli, ne iterum Galli Romam [n] venirent. Ergo Marius poſt victoriam Jugurthinam ſecundo COS. eſt [o] factus, bellumque ei contra Cimbros & Teutonas decretum eſt. Tertio [p] quoque ei & quarto delatus eſt conſulatus: quia [q] bellum Cimbricum

VARIAE LECTIONES.

h *Gens* L. B. 5.
i Deeſt S. N. M.
k Deeſt L. LC. S. N. M. G. B. F. Lugd. Bat. 1. 2. 3. ſed 4. habet.
l Ita Vin. & Sylb. *quantum* Alii.
m Al. ut & Lugd. Bat. 1. 2. 5. *Punicis bellis*. Sed ita diſtinxit Sylb. & adſtipulatur Lugd. Bat. 3. 4.
n Vulg. *redirent*.
o *Factus*, *eique* Lugd. Bat. 1. 4.
p *Quoque ei in* &c. L. B. 1. *quoque & quarto delatus eſt ei* 4. *quoque & quarto ei del.* 5.
q Al. *bellum cum Cimbris*.

NOTAE.

Victi ſunt juxta flumen Rhodanum;] Meminit hujus cladis Rom. Florus in Livii Epitome 67. libro. Et item libro 3. in ſua: ſed invidioſe ac confuſe omnia. Saluſtius ait, adverſus Gallos bellatum, quibuſcum erant Cimbri. Sed Liv. quem ſequutus Florus, cum Cimbris. Florus commiſcet omnia, & Tigurinos etiam veniſſe ab extremo Oceano fabulatur. GLAR.

Victi ſunt] Epitome Livii 67. *victi praelio caſtris quoque binis exuti ſunt.* CELL.

Et ingenti internecione] 80000. enim militum caeſa, & 40000. calonum ac lixarum: Florus lib. 67. GLAR. Caeſa ſunt militum millia octoginta, calonum ac lixarum quadraginta. A. F.

Timor Romae grandis fuit,] Saluſtius ad finem Jug. belli: Per idem tempus adverſum Gallos ab ducibus noſtris, Qu. Caepione & C. Manlio male pugnatum, quo metu Italia omnis contremuerat, illique, & inde uſque ad noſtram memoriam Romani, ſic habuere, alia omnia virtuti ſuae prona eſſe; cum Gallis pro ſalute, non pro gloria certare. GLAR.

Quantus vix Annibalis] Gravia bella, quae Punicis comparantur. Vid. infra L. VI. 6. 2. & VIII. 6. 7. & Ammian. L. XVII. 14. pr. CELLAR.

Ergo Marius] Secundus conſulatus Marii, anno 650. GLAR.

Tertio quoque] Anno 651. & 652. GLAR.

Tertio quoque &c.] *Eique propter Cimbrici belli metum, continuatus per complures annos Magiſtratus eſt.* Epit. Liv. A. F.

eum protrahebatur. ſed in quarto conſulatu collegam habuit Q. Lutatium Catulum. cum Cimbris itaque [r] conflixit, & duobus proeliis [s] CC. millia hoſtium cecidit, LXXX. [t] millia cepit, & ducem eorum [u] Teutobodum, pro-

Variae Lectiones.

r *Confluxit* L. B. 2.

s Sic Codd. MSS. In editionibus autem pleriſque: *CC. millia cepit, & ducem* &c. In V. *CC. millia hoſtium cecidit, XXX. millia cepit, & ducem* &c.

t *Millia* reſpuunt L. B. 2. 3. 4. 5. de more.

u *Teutomodum* N. M. B. L. Bat. 2. 5. *Theutomodum* L. G. *Theutonoidum* N. *Teutonoidum* L. B. 3. *Teutomadum*. 4.

Notae.

Protrahebatur.] Cimbri enim in Hiſpaniam prolapſi fuerant. Inde a Celtiberis rejecti in Gallia cum Teutonis conjunxerunt. *Epit. Liv.* 67. Cell.

Sed in quarto conſulatu collegam habuit.] Quarto Marii conſulatu haec praelia non adverſus Cimbros, ſed contra Teutonas ac Ambrones fuere, ubi caeſa dicuntur 200000, capta 90000. Florus in Livii Epitome lib. 68. ad Aquas Sextias in Gallia: Cimbri autem ſequente anno, hoc eſt quinto Marii conſulatu. Qu. Catulus jam Procos. ad Atheſin a Cimbris victus. ſed idem Catulus juncto cum Mario exercitu, Cimbros vicit, caeſis centum quadraginta millibus hominum, captis 60. millibus, inquit Florus. Hic author confundit & annos & populos: ut Florus in ſua, non autem in Livii Epitome. Ergo in Livii Epitome res ita habet: Proximo anno ſecundum Marii conſulatum, C. Manlius Coſ. & Q. Caepio Procos. male pugnarunt adverſus Cimbros. Florus lib. 64. Quarto autem Marii conſulatu, Marius duobus praeliis Teutonas ac Ambronas ad Aquas Sextias in Gallia vicit. Caeſa 200000, capta 90000. Quinto autem conſulatu Qu. Catulus Procos. ad fauces Alpium juxta Atheſim in fugam a Cimbris verſus: ſed Mario conjungens exercitum, ambo Cimbros vicerunt, caeſa 140000, capta 60000. Glar.

Cum Cimbris] Potius cum Teutonibus Cimbrorum ſociis. Cell.

Duobus Proeliis] ad Aquas Sextias. Vellejus II. 12. Flor. III. 3. 7. Proelium autem geminum fuiſſe ad Aquas Sextias, tradit Epitome Livii LXVIII. Cell. Duobus deinde praeliis circa Aquas Sextias eos hoſtes delevit, in quibus caeſa *traduntur hoſtium ducenta millia, capta nonaginta.* Epit. Liv. A. F.

CC. Millia hoſtium cecidit, LXXX. Millia cepit.] Neſcio, unde Fabri Filia in ſua Ed. ejecerit LXXX. *millia cepit.* nam ceterae ad unam cum Codd. MSS. conſpirant. Eadem quoque agnoſcit Oroſ. L. V. c. 16. ubi conſule Fabricium. Delrium & Drakenb. ad Livii Epit. LXVIII. Verh.

LXXX. *millia*] Nonaginta eſt in Floro. Glar

Ducem eorum] Hunc ad Aquas Sextias captum, ait libro III. Florus. Glar.

Ducem eorum Teutobodum.] Vetus liber, *Theutamodum.* L. Anneus Florus lib. III. *Theutobochum* habet. Vinet. *Teutobochum* vocat Florus *Certe rex ipſe Teutobochus quaternos ſenoſque equos tranſilire ſolitus, vix unum quum fugeret aſcendit, proximaque in ſaltu comprehenſus, inſigne ſpectaculum triumphi fuit, quippe vir procert-*

propter quod meritum [v] abſens [w] quinto COS. eſt factus.

II. Interea Cimbri & Teutones, quorum copia adhuc infinita erat, ad Italiam tranſierunt. Iterum a C. Mario & Q. Catulo contra [x] eos dimicatum [y] eſt: ſed a Catuli parte [z] felicius. Nam [a] [eo] proe-

VARIAE LECTIONES.

v *Abiens* L. B. 3.
w Deeſt S. G. B. V. Lugd. Bat. 2. 3. 5.
x Abeſt a Fuld.
y Abeſt *eſt* a Lugd. Bat. 2. 3.
z *Pellitur* L. Bat. 4.
a Abeſt a Fuld. & Cell. L. B. 2. 3. 5. ſed *nam eo* delet 1.

NOTAE.

ceritatis eximiae ſuper tropaea ipſa eminebat. A. F. & HEARN. At ibi Codd: quoque variant. ubi Cl. Dukerus notat, Freinsh. in ſupplem: ad Livii Epit. LXVIII. ſcribere, muneris potius, quam hominis nomen eſſe, nec quidquam aliud, quam Teutonorum Imperatorem ſignificare. Τευτοβολον vocat Paeanius, ſed *Teutobodum* etiam Oroſ. L. v. c. 16. qui male eum occiſum refert, quum Florus d. l. rectius eum in ſaltu comprehenſum inſigne ſpectaculum triumphi fuiſſe narrat. VERH.

Abſens quinto eſt Coſ. factus.] Anno 658. Vellejus Paterculus: Quinto conſulatu circa Alpes in campis quibus nomen erat Raudis, ipſe Marius Coſ. & Procoſ. Q. Luctatius Catulus, fortunatiſſimo decertavere praelio: caeſa aut capta amplius c. millibus hominum. Hac victoria videtur metuiſſe Marius, ne ejus nati Rempublicam poeniteret. GLAR.

Quinto] Male haec vox e Codd. quibusdam exulat. Epit. Livii LXVIII. *Marius abſens quintum conſul creatus eſt.* Agnoſcit etiam Paeanius. VERH.

II. *Cimbri & Teutones*] Eadem de more e Noſtro hauſit Oroſius L. v. c. 16. Florus L. III. c. 3. Teutonos jam funditus ſublatos refert. Epit. Livii LXVIII. etiam rectius docet, Teutonis & Ambronibus duobus praeliis deletis, hanc pugnam cum ſolis Cimbris fuiſſe, qui ante a Teutonis in Italiam deceſſerant. & ſic adverſus Cimbros nunc ſolos dimicatum teſtatur Plut. in Mario. VERH.

Tranſierunt.] Per Atheſinam vallem. GLAR.

Iterum a C. Mario] C. Marius tunc Conſul quinto fuit, Catulus Proconſul. A. F.

Iterum dimicatum eſt:] Citra Alpes in campis Raudiis. *Vell. Pat.* II. 12. *Flor.* III. 3. 14. CELL.

Sed a Catuli parte foelicius.] Florus in ſua epitome ait, per Tridentina juga in Italiam provolutos, ſeu haud dubie per Atheſinam vallem: & depulſo Catulo, poſtea deſcendiſſe in Venetorum terram, atque ibi in Claudio (ut ipſe) aut Raudi (ut Vellejus) campo cum Mario certaſſe: ſed victos ingenti pugna. GLAR. Solus enim ejus fere exercitus hoſtes fudit, cujus rei argumentum infra ponit, quod ex triginta tribus ſignis, quae Cimbris ſublata fuerant, Catuli exercitus triginta & unum, exercitus Marii duo tantum reportavit. Vide locum inſignem Plutarchi, qui ad hunc locum unice facit, in Mario. Pugnatum eſt autem ad Vercellas apud Inſubres, hodie *Vercelli.* A. F.

CXL.

proelio, quod ſimul ambo geſſerunt, [b] CXL. millia, aut in pugna, aut in fuga, [c] caeſa ſunt; LX. millia capta. Romani milites ex utroque exercitu [d] trecenti [e] perierunt. Tria & triginta Cimbris ſigna ſublata ſunt. [f] ex his exercitus Marii duo reportavit; Catuli exercitus XXX. unum. [g] Is belli finis fuit: [h] triumphus utrique decretus eſt.

III. [i] Sex. Julio Caeſare; & L. Marcio Philippo COSS.

VARIAE LECTIONES.

b *CXX*. LC. *CX*. L. *Quinquaginta* F. *CL*. L. B. 3. qui cum 2. 4. 5. *millia* delet. quod, quia ubique accidit, ſemel monuiſſe ſufficiat.
c *Caeſi* L. B. 4.
d *III. millia* Lugd. Bat. 1.
e *Periere* L. B. 3.
f *Et* addit L. B. 3.
g Deſunt LC. Gr. *Is bellis* L. B. 2. *His bellis* 3.
h *Triumphum utr. decretum* L. B. 4.
i *Lucio Sexto & Lucio Metio Philippo* &c. N.

NOTAE.

CXL. *millia* —— LX. *millia c.*] Idem habent Epit. Livii LXVIII & Oroſ. L. V. c. 17. At Plut. in Mario p. 421. plus LX. millia capta, bis totidem caeſa tradit. Adi Salmaſ. ad Flor. L. III. c. 3. qui ſcriptores inter ſe diſcrepantes optime conciliat. VERH.

LX. *millia capta.*] Alii XL. pro LX. GLAR.

Trecenti] Sic eſt in vetere codice. GLAR. Ter mille edidit Merula Schonhovium ſecutus, qui, quamquam *trecenti* in textu ſervavit, in margine notavit. *Alias III. id eſt, ter mille: quod eſt veriſimilius.* Praeter tamen Cod. Lugd. prim. qui *tria millia* exhibet, ceteri nihil variant. Paeanius etiam Τριακοσίων μόνον ἐκ Ῥωμαϊκοῦ πεσόντων στρατοῦ. Vide Comm. ad Flor. L. III. c. 3. 14. VERH.

Ex his exerc. Marii] Mirum, quo autore haec ſcribat. GLAR.

Belli finis] Cum Cimbris ac Gallis. GLAR.

Triumphus utrique decretus eſt.] Triumphum tantum Mario decernebant; ſed cum cum Catulo conjungere voluit Marius. A. F.

III. *Sex. Julio Caeſare, L. Marcio Coſſ.*] M. Livius Druſus, vir melior quam fortunatior, Tribunus plebis, Senatui priſcum reſtituere decus cupiens, ut judicia ab equitib. ad Senatum referret, & majoribus viribus cauſam ſuſceptam tueretur, Italicos populos ſpe civitatis ſollicitavit. cum autem morte illius ſociis promiſſa civitas dari non poſſet, irati Italici a Romanis defecerant, Picentes, Veſtini, Marſi, Peligni, Marucini, Lucani, Samnites. quarto anno finitum eſt, magnis utrinque caedibus, Romanis tamen victoribus: quorum praecipui duces fuere, Cn. Pompejus Magni Pompeji parens, L. Sylla, C. Marius, Q. Metellus, Numidici filius, Pius cognomine, ut Vellejus enumerat. Florus multos praeterea alios commemorat. GLAR. Hic eſt an. ab U. C. 662. Primum

COSS. ſexcenteſimo quinquageſimo [k] nono " anno [l] ab urbe condita, cum prope [m] alia omnia bella ceſſarent, in Italia [n] graviſſimum bellum [o] Picentes, [p] Marſi, Pelignique moverunt: qui cum annis numeroſis jam pop. Romano obedirent, tum libertatem ſibi aequam aſſerere coeperunt. Pernicioſum ad-

VARIAE LECTIONES.

k Deeſt V. Sc. & L. B. 4. *VII.* eſt in 2.
l *A Cond. urbe* L. B. 1.
m *Omnia alia* L. B. 4. 5. ſed 3. delet *omnia.*
n Duas voces delet L. B. 3.
o *Piſenſes* L. B. 2.
p Deeſt in 1. B. 2.

NOTAE.

mum fuit belli in Albano monte conſilium, ut feſto die Latinarum Julius Caeſar & Martius Philippus Conſules inter ſacra & aras immolarentur. Florus. A. F.

Sexcenteſimo quinquageſimo nono] Ita Paulus Oroſius libro quinto, & antiquus liber. alii *nono* non habebant. Deſiderabunt tamen hic & ſic quoque annos quatuor, noſtrorum Chronologorum rationes. VINET. An 663. licet al. DCL. al. DCLXI. legatur. Duobus autem annis differt a noſtra ſupputatione: ſed errat. GLAR. Glareanus Varronianam aeram, ſed Anna F. Faſt. Capitol. ſequitur. Priori calculo conveniunt Faſt. Conſul. Sequenti anno Coſſ. fuerunt L. Julius Caeſar & P. Rutilius Lupus. unde deceptus Appianus Sextum J. Caeſ. & Rutil. junxit, quem inde erroris arguit Delrius ad Epit. Livii LXXIII. ubi vide ſis. Duos hos annos confundit etiam Eutropius, ut patet ex iis, quae de Publio Rutilio refert, qui ſequenti anno caeſus eſt. VERII.

Graviſſimum bellum] Quod *Sociale* dictum eſt, de quo vide Flor. III. 18. 127. A. F. Quod *Marſicum* de Marſis auctoribus, etiam *Sociale* & *Latinum* vocatur. CELL.

Picentes] *Italici populi defecerunt, Picentes, Veſtini, Marſi, Peligni, Marrucini, Samnites, Lucani, initio belli a Picentibus moto.* ita Epit. Livii LXXII. (ubi vide qua ratione dici poſſit *movere bellum.*) Adde Appian. B. C. p. 634. Male Flor. L. III. c. 18. ait, omne Latium & Etruriam omnem, atque Campaniam contra Romanos conſurrexiſſe: Hi enim populi a Romanis non tantum non deſciverant, ſed contra auxilia Romanis miſerunt. conſule ibi V. D. *Auxilia Latini nominis externarumque gentium miſſa Populo Romano.* Epit. Livii d. VERII.

Marſi,] In Latio ad lacum Fucinum, inter Veſtinos & Hernicos. A. F.

Peligni] Juxta Marſos. A. F.

Libertatem aequam] Id eſt civitatis Rom. jus GLAR. Jus civitatis, quam viribus ſuis auxerant, poſtulabant. A. F.

Pernicioſum admodum hoc bellum fuit] Florus Livii Epitome lib. LXXII. *Qu. Servilius Procos. in oppido Aſculo, cum omnibus civibus Romanis, qui in eo oppido erant, occiſus eſt.* Idem lib. LXXIII. *Q. Cepio legatus Rutilii, cum obſeſſus proſpere in hoſtes irrupiſſet, & ob eum ſucceſſum aequatum ei cum C. Mario eſſet imperium, temerarius factus, & circumventus inſidiis, fuſo exercitu cecidit.*

Haec

admodum hoc bellum fuit. [q] P. Rutilius conſul in eo occiſus eſt: Caēpio nobilis juvenis, [r] & Porcius [s] Cato", alius COS. Duces autem adverſus Romanos [t] Picentibus [u] & Marſis fuerunt, T. [v] Vettius, Hie-

Variae Lectiones.

q Deeſt S. G. L. B. 2. 3. 4. 5.
r Delent & Lugd. B. 1. 2. 3. 4. 5.
s Deeſt L.
t *Ex Picentibus* S. N. M. B.
u Deeſt in L. B. 4.
v *Vetitius*, *Hierius Aſianus*, *Alvus Cluentius* G. *Vetius*, *Hiberius Aſinius*, *Titus Legennius*, *A. Cl.* N. *Vetit.*, *Hierius Aſian. T. Legenn. A. Cl.* S. B. *Vietius*, *Hieres Aſian.*, *T. Legennius*, *A. Cl.* V. *Vetius*, *Hierius Aſinius*, *T. Legenn.*, *A. Cl.* M. *Vetius*, *Hier Aſin.*, *Titus L. Herenn.*, *A. Cl.* L. LC. *Viet.*, *Hier. Aſin. T. Legenn.*, *A. Cl.* Sc. Nos Sylb. ſecuti ſumus; in pleriſque autem Edd. *Vietius*, *Hierus Aſinius*, *Titus Herennius*, *A. Cl. Bettius* L. B. 1. *Vettius*, *Hierius*, *Aſianus*, *Titus Legennius*, *Aulus Claventius* L. B. 2. *Tittus Vertius ierius Aſianus*, *Tittus*, *Legenius* 3. *Titus Veticius Hierus Aſianius*, *Titus Legenius*, *Aulus Cluentius fuere* 4. *Titus Vectius*, *Hierus Aſſianus*, *Titus Legennius* &c. 5.

Notae.

Haec ille. De utro hic loquatur author, non ſatis claret. Glar. Quippe Marſis & Pelignis ſe Veſtini, Marucini, Lucani, Samnites conjunxerant. A. F.

P. Rutilius Coſ.] An. 664. Glar. *Quum P. Rutilius Conſul parum proſpere contra Marſos pugnaſſet, & in eo praelio cecidiſſet.* Epitom. Liv. A. F.

Occiſus eſt:] a Marſis. Glar.

Caepio nobilis juvenis,] Q. Caepio legatus Rutilii quum obſeſſus proſpere in hoſtes erupiſſet, & ob eum ſucceſſum aequatum ei cum C. Mario eſſet imperium, temerarius factus, & circumventus inſidiis, fuſo exercitu cecidit. Epitom. A. F.

Porcius Cato,] Cum Cn. Pompejo Strabone Anno 665. meminit Florus *lib.* LXXV Glar.

Alius Conſul.] Qui ſcilicet poſt Conſulatum P. Rutilii Conſul fuit, nempe an. ab Urbe condita 664. A. F.

Duces autem adverſus Romanos Picentibus] Vellejus *lib.* II. *Italicorum autem fuerunt celeberrimi duces, Silo Popedius, Herius Aſinius, Juſtejus Cato, C. Pontius Teleſinus, Marius Egnatius, Papius Mutilius.* Florus in Livii Epitome tres nominat duntaxat: Marrucinorum, Hirnium Aſinium: Samnitum, Marium Egnatium: Marſorum, Silonem Popedium. Glar.

T. Vettius,] Ita omnes, praeter veterem, qui *Vetius* ſolum ſcribit, primo, *t.* rejecto. Vinet. Florus alios duces ponit. *Popedius Marſos & Latinos, Afranius Umbros, Vellius Cato Samnium, Lucaniam Teleſinus.* Ubi nullum ducem nominat eorum, quos hic Eutropius, & Eutrop. etiam Marium Egnatium praeterit, quem Samnitibus praefuiſſe narrat Epitom. Liv. LXXV. Victor cum Floro Marſorum ducem Q. Popedium Silonem vocat pag. 101. A. F. & Hearn.

T. Vettius &c.] Ut Codd. MSS. ita typis

Hierius Aſinius, T. Herennius, A. Cluentius. A Romanis bene contra eos pugnatum eſt, [w] à C. Mario, qui ſexies conſul fuerat, & à Cn. Pompejo: maxime tamen à L. Cornelio Sylla, qui, inter alia [x] egregia, ita Cluentium, hoſtium ducem, cum magnis copiis fu-

VARIAE LECTIONES.

w *A. C. Mario —— tamen* deſunt in L. Bat. 1. *G. M.* eſt in 3. & ſic mox.

x *Egregia* abſolute Fuld. Alii *facta egregia*. Fuldenſi Conſentiunt L. B. 1. 2. 3. 5.

NOTAE.

typis exarati vetuſtiores variant, quorum Aldin. uterque & Junt. *Titus Vietius, Hierus Aſianus, Titus Legennius* &c. Schonh. & Mer. *T. Vietius, Hierus Aſinus, T. Legennius* &c. *T.* tamen *Vettius* recte ſcribi, vel e Paeanio, cui eſt Τίτος Βέττιος, vel ex iis, quae V. D. ad Vellej. L. II. c. 16. adnotarunt, opinor. Quod enim *P. Vettius* a Cicerone Phil. XII. c. 11. & *C. Vettius* Marſorum Praetor a Seneca L. III. c. 23. de Benef. memorantur, cum Voſſio ibidem duos a Noſtro diverſos fuiſſe crediderim; nam plures Italicos duces, quam quorum hic meminit Eutropius, memorant alii. (quos tamen omnes fere recenſet Freinshem. ad Epit. Liv. LXXII. c. 8.) quin & eorumdem diverſo modo efferunt nomina. Vid. ad Vellej. d. l. & Appian. B. C. p. 635. & Flor. L. III. c. 18. ut, quaenam ſcribendi ratio optima ſit, nemo facile dijudicet. Sic & in ceteris. Metaph. Ἱέριος Ἀσίνιος, Τίτος Ἐῤῥίννιος, Αὖλος Κλυέντιος. Appiano d. l. Ἔριος Ἀσίνιος & p. 642. Λεύκιος Κλοέντιος. VERH.

Hierus Aſinius,] Epitome Liviana *lib.* LXXIII. *Hirnium Aſinium* vocat. vetus lib. *Hierium Aſinium*. in impreſſis quibuſdam eſt *L. Herennius*, pro illo *Titus Legennius*, quod alii habent. VINET. *Herius* Velleio, *Hirnius* Floro. GLAR. Scribendum *Herius Aſinius*. Ex Epitom. Liv. *Herio Aſinio Praetore Marrucinorum occiſo*, &c. A. F. In Epitom. Liv. pro *Hierius Aſin.* ſcribitur *Herius Aſin.* recte ut putat ornatiſſ. foemina Anna Daceria. HEARN.

A Cluentinus.] Hic non eſt in Floro. GLAR.

A. C. Mario,] Qui Marſos fudit. A. F.

Et a Cneo Pompejo:] Strabone, Cn. Magni Pomp. patre. GLAR.

A. Cn. Pompejo:] Cn. Pompeji Magni patre, qui Conſul an. ab Urbe condita 664. Picentes & Marſos vicit. Sequenti anno Proconſul Veſtinos & Pelignos in deditionem accepit, Aſculum evertit. Adi Flor. CXXIX. A. F.

A. L. Cornelio Sylla,] Legatus Samnites praelio vicit. bina caſtra eorum expugnavit, Hirpinos domuit, Samnites multis praeliis fudit. Teleſinum Lucanorum Principem apud portam Collinam vicit. A. F. Anno 660. GLAR.

Qui, inter alia acta egregia,] Florus *lib.* LXXV. L. Cornelius Sylla legatus, Samnites praelio vicit, & bina caſtra eorum expugnavit. In eodem *paulo poſt*: L. Sylla Hirpinos domuit, Samnites multis praeliis fudit, aliquot populos recepit, quantisque Romanorum quisquam ante conſulatum rebus geſtis, ad petitionem conſulatus Romam eſt profectus. GLAR.

Inter alia egregia.] Optime ſic ediderunt cl. Hovenius & Gruner. fide Codd.

fudit, ut ex ſuis [y] unum amitteret. Quaedriennio, cum gravi tamen calamitate, hoc bellum tractum eſt. Quinto [z] demum anno finem accepit per L. Cornelium Syllam conſulem, cum antea in eodem bello ipſe multa ſtrenue, [a] ſed praetor [b] egiſſet.

IV. Anno Urbis conditae [c] DCLXII. primum Romae bellum [d] Civile commotum eſt: eodem anno etiam Mithridaticum. Cauſam bello [e] civili C. Ma-

VARIAE LECTIONES.

y Ita F. & Metaph. & Cell. & L. Bat. omnes. Al *nec unum*.
z *Decimo* L. B. 1. 2. 3.
a Ita codd. noſtri, & F. Alii iſtud *ſed* omittunt.
b *Geſſiſſet* vulg.
c *DCII.* L. B. 1. F. L. *DCLXXII.* LC. Gr.
d *Civile commotum eſt. Eodem anno etiam Mithridaticum, Cauſam bello civili C. Marius ſexies conſul dedit.* LC. I.. V. HM. *Civile commotum & exortum eſt. Eodem anno etiam cauſam bello civili Cajus Marius* &c. M. N. S. B. L. B. 2.
e *Civilem* L. B. 1.

NOTAE.

Codd. Leid. 1. 2. 3. Fuld. & Ed Cellerii. quibus accedit MS. L. B. 5. Merula *inter alia facta egregie* dedit, qua neſcio auctoritate. Vide quae hic notat Cl. Grun. neque Noſtro inuſitata locutio. infra *Cum antea in eodem bello ipſe multa ſtrenue ... egiſſet.* uti pro *geſſiſſet* iid. Codd. Leid. 1. & 3. reſtitui. *Multa egregia fecerat* L. VII. c. 13. *multa ſtrenue fecit* L. IX. c. 8. VERH.

Quadriennio, cum gravi calamitate,] Triennio potius.

In eo bello ceciderunt,
Qu. Servilius Procoſ. in Aſculo.
L. Poſthumius Praetor, Nolae.
P. Rutilius Lupus, a Marſis.
Qu. Cepio, Rutilii legatus.
A. Poſthumius Albinus legatus.
Sulpitius legatus, claſſis dux.
L. Porcius Cato Coſ. a Marſis.
A. Gabinius legatus, a Lucanis.
GLAR.

Quinto demum] Quarto. GLAR.

IV. *Anno urbis conditae* DCLXII.] Et hic ſcio deſiderabunt aliquot annos. noſtri Chronologi, quemadmodum & in ſequentibus annorum urbis rationibus. quamvis eundem numerum habeat Oroſius lib. v. VINET. Male erat ſcriptum DCLXII. Anno enim 666. Sylla cum Qu. Pompejo Coſ. fuit, atque eo anno in Aſiam proficiſcens, revocatus eſt Sulpitiana ſeditione, quae in locum Syllae voluit Marium mitti contra Mithridatem, non L. Syllam: nec tamen id primum bellum civile fuit, quando anno 621. ſub Tiberio ſanguis effuſus eſt. At id non fuit aperta acie factum, ut nunc: ſed inter togatos, non armatos. GLAR. Imo ab Urbe condita, 665. Tunc enim Conſul Sylla. A. F. Glareanus, ut ubique, Varronianam, alii, ut Doctiſſima Femina, aliam aeram ſequuntur. Vid. Sigon. in Faſt. & Fabr. ad Oroſ. L. v. c. 19. qui male eandem ac Noſter ſequitur computationem. VERH.

Primum Romae] Quod armata manu ac inſtructis aciebus utrinque eſt geſtum. GLAR.

Bellum Civile] De quo Flor. cap. 21. 136. A. F.

C. Ma-

C. Marius [f] ſexies COS. dedit. Nam cum Sylla conſul contra Mithridaten geſturus bellum, qui Aſiam & Achajam occupaverat, mitteretur; [g] iſque exercitum in Campania paulisper teneret, ut belli Socialis, (de quo diximus) quod intra Italiam geſtum fuerat, reliquiae tollerentur; Marius affectavit, ut ipſe ad bellum [h] Mithridaticum mitteretur. Qua re Sylla

VARIAE LECTIONES.

f *Exiens conſulatum* L. Bat. 1.
g *Is qui* L. B. 3.
h *Mithridaticom* L. B. 1.

NOTAE.

C. Marius ſexies Conſul] Id eſt qui ſexies Conſul fuerat. Et ita eum deſignat, quia nemini ante contigerat, Conſulem deſignari per ſex an. continuos. A. F.

Sexies] Deeſt *C. Marius*. & ita habet vetus codex: *C. Marius ſexies*, &c. GLAR.

Nam cum Sylla Coſ. contra Mithridatem] Hujus belli cauſa ſatis luculenter hic enarratur. Caeterum bellum civile hoc, tribus velut malis ſideribus, ut eſt apud Florum, agitatum eſt. *Primo, & levi & modico tumultu, majore quam bello, intra ipſos armorum duces ſubſiſtente ſaevitia. Secundo atrocius & cruentius, per totius viſcera Senatus graſſante victoria. Ultimum non civicam modo, ſed hoſtilem quoque rabiem ſupergreſſum eſt, cum armorum furor totius Italiae viribus niteretur, eo uſque odiis ſaevientibus, donec deeſſent qui occiderentur.* Haec Florus lib. III. Hos tres tumultus ad finem uſque hujus libri tractabit author. GLAR.

Sylla Coſ.] Anno 666. GLAR.

Mithridatem] Hic eſt Mithridates VII. cognomento *Eupator*, filius illius Mithridatis, qui Romanos adverſus Ariſtonicum adjuvit. A. F.

In Campania] Ad Nolam. GLAR.

Diximus] Paulo ante. GLAR.

Marius affectavit,] Jam LXX. annos natus, ut inquit Vellejus. GLAR. *Decretam Syllae provinciam Sulpitia lege ſollicitat*. Florus. A. F.

Mithridaticum] Adverſus Mithridatem, regem Ponti potentiſſimum. GLAR.

Quare Sylla commotus,] Primum ſidus ac tumultuoſa procella, quae Reſpublica Romana afflicta eſt, ſaeviit tantum inter ſeditionis principes. Sylla enim à Sulpitio ac Mario injuria affectus, reduci exercitu à Nola Romam properat, ac cum iis in urbe ipſa depugnat, eosque expulit. P. Sulpitius in villula latitans, à ſervo proditus ac retractus, occiſus eſt. Marius filius in Africam evaſit. Pater jam LXX annos natus, nudus ac limo obrutus, oculis tantummodo ac naribus eminentibus, extractus arundineto, circa paludem Maricae in carcerem conjectus & immiſſo Germano ſpiculatore, ut Vellejus Paterculus ait, aut Gallo, ut Florus, qui eum occideret, ille majeſtate viri deterritus, receſſit: atque ita Marius evaſit in Africam fortunae beneficio ad alteram procellam ſervatus. Vide Florum in Livii Epitome lib. LXXVII. & lib. III. in ſua Epitome. GLAR.

la[i] commotus, cum exercitu[k] ad urbem venit. Illic contra Marium &[l] Sulpicium[m] dimicavit. primus urbem[n] Romam[o] armatus ingreſſus eſt; Sulpicium interfecit, Marium fugavit: atque ita [p] COSS.

VARIAE LECTIONES.

i *Motus* L. Bat. 4. & pro *illic* habet *ille*.
k Lugd. Bat. 1. *ab urbe*.
l *Supplicium* L. Bat. 1. 3. & mox.
m Deeſt F.
n Abeſt a Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5.
o Vi. aliique non habent: addunt vero LC. S. M. N. B. L. G. F. V. & P. & Lugd. Bat. 1. 2. 3. 4. Etiam Graecus *μεθ' ὅπλων*.

NOTAE.

Quare] Lego *qua re* duobus verbis. HEUMANN. Recte. confirmat e Codd. Noſtris 5. VERH.

Cum exercitu] Quem ducturus in Aſiam erat. GLAR. *Impatiens injuriae ſtatim Sylla legiones circumegit, dilatoque Mithridate, Eſquilina Collinaque porta geminum agmen Urbi infudit.* Idem. A. F.

Ad Urbem] Pro *in urbem* hic poſitum ex Plinii L. II. Epiſt. 2. recte monet Cl. Gruner. Et ita cepit quoque Glareanus *illic*, *in ipſa urbe* interpretatus. *Sylla enim geminum agmen Eſquilina Collinaque porta infuderat:* ut ait Florus L. III. c. 21. Eumque, quae hic perſequitur auctor, in ipſa urbe geſſiſſe, ſatis liquet e Plut. in Sylla, & Appiano in B. C. Epit. Liv. LXXVII. *Sulla conſul. cum exercitu in urbem venit, & adverſus factionem Sulpicii & Marii* in ipſa urbe *pugnavit*. ut merito hic Doctiſſ. Femina a Grunero vapulet, quae haec *ante urbem* accidiſſe ſibi fingens ſequentia mendo laborare exiſtimarit, quae cum Metaphraſtae interpretatione conlata omnino ſana ſunt. VERH.

Illic] In ipſa urbe, ut inquit Florus. GLAR.

Sulpicium] Tribunum Plebis, flagitioſiſſimum hominem, qui in Marii gratiam pernicioſas leges tulerat, ut exules revocarentur, & novi cives libertinique diſtribuerentur in Tribus, & Marius adverſus Mithridatem Ponti regem dux crearetur. A. F.

Primus urbem Romam ingreſſus eſt;] Haec mihi inconcinna videntur: neque ſatis conjicere poſſum, quid Eutropius velit: ſi enim ante Urbem cum Mario Sylla dimicaſſet, & poſt pugnam ante Marium primus Sylla ingredi tentaſſet, res utique ferri poſſet, ſed in urbe media, in foro pugnatum eſt. Quid igitur? Exiſtimo ab Eutropio ſcriptum fuiſſe: *Primus civis urbem Romam armatus ingreſſus eſt.* Ante eum Tarquinius, Coriolanus, &c. contra patriam arma ſumpſerunt, ſed Tarquinius Janiculum tantum occupavit, Coriolanus ad IV. tantum milliarium acceſſit, *&c.* Primus Marius Urbem ingreſſus eſt. Poſſint etiam & illa ipſa è gloſſemate in textum irrepſiſſe. Nam fortaſſe ad oram codicis ab ſtudioſo aliquo adnotata fuerant. A. F. Daceria conjicit legend. *Primus civis urbem Romam armatus ingreſſus eſt.* HEARN.

Sulpicium interfecit,] Hic Sulpicius cum in quadam villa lateret, indicio ſervi ſui retractus & occiſus eſt. A. F.

Fu-

[p] COSS. ordinatis [q] in futurum annum, Cn. Octavio & [r] L. Cornelio Cinna, ad Aſiam profectus [s] eſt.

V. Mithridates [t] enim, qui Ponti rex erat, atque Armeniam minorem, & totum Ponticum mare in circuitu [u] cum Boſporo tenebat, primo [v] Nicomedem, amicum populi Rom. Bithynia voluit expellere: ſenatuique mandavit, bellum ſe ei propter injurias, quas paſſus fuerat, illaturum.

A ſe-

VARIAE LECTIONES.

p *Ordin. Coſſ.* L. Bat. 1. 2. 3.
q Delet L. Bat. 1.
r Deeſt L. LC. B. V. Lugd. B. 2. 3. 4. 5.
s Deeſt in L. Bat. 2. 3. 4. 5.
t Delent. L. Bat. 2. 3. 4. 5.
u *In* L. Bat. 2. 3. 4. 5. *Boſphoro* 1. 4.
v *Incomedem* L. Bat. 2. ubique.

NOTAE.

Futuro anno,] 667. GLAR.

V. *Mithridates enim, qui Ponti rex erat,*] Strabo *lib.* XII. ait ita; In Pontum itaque Euxinum à Propontide navigantibus, à laeva jacentia Ponti ſiniſtra vocantur; dextris vero, ubi Bithyni, Paphlagones ac Cappadoces, ea omnia Euxini dextra nominatur ad Colchidem usque, Mithridatem vero ab Heraclea, quae in Bithynia maritima eſt urbs, totam litoralem oram poſſediſſe, Colchidem usque conſtat. Unde patet, non ſatis vere Florum in ſua Epitome hujus regis deſcripſiſſe regionem. Juſtinus *lib.* XXXVII. de hoc rege haec habet. Cujus poſtea magnitudo fuit, ut non ſui tantum temporis, verum etiam ſuperioris aetatis omnes reges majeſtate ſuperarit, bellaque cum Romanis per XLVI. annos varia victoria geſſerit, quem ſummi Imperatores Sylla, Lucullus, caeterique; in ſumma Cn. Pompejus ita vicerunt, ut major clariorque reſurgeret, in reſtaurando praelio, damnisque ſuis terribilior redderetur. Denique ad poſtremum non vi hoſtili victus, ſed voluntaria morte in avito regno ſenex haerede filio deceſſit. GLAR.

Armeniam minorem,] Armenia in Majorem & Minorem diſtinguebatur. Major trans Euphratem, Minor Euxino propior. A. F.

Totum Ponticum mare] Hoc eſt multum, ac vix credendum. GLAR.

Cum Boſporo] Boſporo Thracio è Propontide in pontum Euxinum. Sic dictus, quod Io in vaccam converſa per eum in mare Ionium permeavit. *Boosporos*, vaccae transſitus. A. F. Cimmerio. Hujus enim accolas ad regnum Mithridaticum pertinuiſſe, & a Machare, Mithridatis filio, rectos eſſe, ex Appiani Mithrid. fol. 153. & 159. conſtat. CELL.

Nicomedem,] Hic eſt Nicomedes III. cognomento *Philopator*, Nicomedis II. filius, Pruſiae nepos. A. F. Juniorem, Pruſiae nepotem, qui regnum poſtea teſtamento Romanis reliquit. CELL.

Bithynia voluit expellere:] Hoc factum anno 663. GLAR.

Mandavit,] Per legatos indicavit. GLAR.

Propter injurias, quas paſſus fuerat,]

A ſenatu reſponſum [w] eſt Mithridati, [x] ſi id faceret, quod [y] bellum [z] à Romanis & ipſe pateretur. Qua re iratus, Cappadociam ſtatim occupavit, [a] & ex ea [b] Ariobarzanem, regem [c] & amicum populi Romani, [d] fuga-

VARIAE LECTIONES.

w Abſunt a Lugd. Bat. 1. ſed 2. & 5. *reſpons. eſt Mithr.*
x *Quod ſi id* L. Bat. 3.
y Ita L. Bat. 1. 2. 3. 5. verborum ſeriem diſponunt. Alii & L. Bat. 4. *& ipſe bellum à Romanis pateretur.*
z Deeſt in L. Bat. 1.
a Uſque ad *mox etiam* deſunt in L. Bat. 3.
b *Ariabaranem* L. Bat. 5.
c *Et* abeſt a Lugd. Bat. 1.
d *Ejecit* L. Bat. 5.

NOTAE.

Cauſſam quidem illius belli praetenderat apud Caſſium legatum, attrectari terminos ſuos à Nicomede Bithynico. Florus A. F.

A ſenatu reſponſum eſt] De hoc Mithridatis reſponſo nonnihil Juſtinus lib. XXXVII. ad finem, ſed miſcet ibidem Diomedis negotia cum Mithridatis. quod alii non faciunt. GLAR.

Quod & ipſe bellum] Nota loquendi modum: *reſponſum eſt, quod ipſe bellum pateretur*, pro: *reſponſum eſt illum paſſurum.* Sic aliquoties locuti Auctores. Florus, Phaedrus, Cicero, Plautus. Eſt autem imitatio Graeca. Vide apud Florum lib. 1. cap. 23. A. F.

Reſponſum eſt..... quod & ipſe pateretur] Recte Doctiſſima Femina hanc locutionem optimis etiam ſcriptoribus in uſu eſſe monet: Cel. quidem Gruner. non accurate ſatis dictum putat, pro *ipſum à Romanis bellum paſſurum*, & contra eos, qui talia defendere audent, Joh. Matth. Geſner. laudat in Novo Ling. & Erud. Rom. Theſ. Tom. IV. p. 56. Quocum faciunt Sanct. in Minerv. L. III. c. 14. Joh. Fr. Gronov. ad Plaut. Aſin. 1. 1. 37. verum contra *dico quod, ſcio quod, reſpondeo quod* a barbarie defendunt Manut. ad Cic. Fam. L. VII. Ep. 28. Henricus Stephanus & Vorſtius de Latin. falſo ſuſpecta. Voſſ. de Conſtruct. Scioppius in Auctuar. Mariangeli Ep. 6. quos laudat Cel. Periz. Eorumque ſententiam exemplis quampluriinis ex optimis quibusvis auctoribus egregie adſtruit, cui calculum adjecit Cl. Dukerus de Latin: Jurisconſ. p. 352. a Drakenb. ad Liv. L. III. c. 32. laudatus. VERH.

Quare iratus Cappadociam ſtatim occupavit,] Florus in Livii Epitome ait, primum Ariobarzanem Cappadociae, Nicomedem Bithyniae reges, è regnis à Mithridate pulſos, mox Phrygiam provinciam jam populi Romani invaſiſſe, ac Aſiam occupaſſe, duos Romanos duces in vincula conjeciſſe: juſſuque ejus quicquid civium Romanorum in Aſia fuit, uno die trucidatum. Haec Florus tribus libris, LXXVI. ac duobus proximis. GLAR.

Cappadociam] Regionem ad Pontum Euxinum. GLAR. *Nicomedem Bithynia, Ariobarſanem Cappadocia expulit.* Victor. A. F.

Py-

fugavit. Mox [e] etiam Bithyniam invaſit, & [f] Paphlagoniam, pulſis ex ea regibus, amicis populi Romani, [g] Pylaemene & Nicomede. Inde [h] Epheſum contendit; & per omnem Aſiam literas miſit, ut, ubicunque [i] inventi eſſent cives Romani, uno die occiderentur.

VI. Interea etiam [k] Athenae civitas Achajae ab Ariſtone Athenienſi Mithridati tradita eſt. Miſerat

VARIAE LECTIONES.

e *Et* L. Bat. 4.

f *Paphlagoniam*, *& ex ea expulit amicos pop. Romani Polemenem* [*Philomenem* N.] *Nicomedem*. *Inde &* S. N. M. B.

g *Pylimene* L. Bat. 1 *Polemene* 2. 3. 4 *Palamene* 5.

h Fuld. & Cell. & MSS. plures Al. *ad Epheſum* niſi, inquit Cell. mavis cum Ven. & Par. legere: *inde & Epheſum* & ita in Lugd. Bat. 2. 4. *Eſſuſum* L. Bat. 1. *In Erioianum* 3.

i Delet hic L. Bat. 3. ſed mox *Romani inventi*.

k *Mathone* L. Bat. 2. 4. *Mathones* 3. *Matheni* 5.

NOTAE.

Pylaemene & Nicomede.] Juſtinus *lib.* XXXVII. ad finem ait, Nicomedem Bithyniae regem, cum Paphlagoniam una cum Mithridate invaſiſſet, ac Romani per legatos juberent, gentem eam reſtitui in priſtinum ſtatum: reſpondiſſe legatis, juſto regi ſe redditurum eam, atque ita filium ſuum mutato nomine Pylaemenem Paphlagonum regum nomine appellaſſe: & quaſi ſtirpi regiae reddidiſſet, regnum falſo nomine tenuiſſe. Sic ludibrio legatos habitos Romam rediiſſe. GLAR.

Epheſum] Ioniae urbem primam. Strab. libro XIV. GLAR. Ioniae urbem, hodie *Epheſo*. A. F.

Inde Epheſum] Edd. Schonhovii & Merulae *Inde ad Epheſum*. Quod, ſi per Codd. MSS. licuiſſet, non ſprevíſſem: Nominibus enim urbium propriis praepoſitionem aliquando jungi, poſt multos viros D. ſupra oſtendi. VERH.

Et per omnem Aſiam] *Litteras per totam Aſiam mittit, ut quicunque Romanus eſſet, certa die interficeretur, & factum eſt.* Victor. A. F.

Literas miſit,] Vide Ciceronem pro lege Man. cap. 3. Vellej. Paterc. II. 18. 1. & fuſius hanc calamitatem deſcribentem Appianum f. 122. ſeq. CELL.

VI. *Interea etiam Athenae*] Meminit Florus *lib.* LXXVI. & LXXXI. & Vellejus *in* II. de Archelao & Athenarum obſidione. Vellejus Athenas excuſare nititur, & miſeram eorum fortunam deplorat. Rhodii oppugnati, ſed non expugnati, fidem erga Romanos ſervarunt. GLAR.

Athenae civitas Achajae,] Achaiae civitatem dicit, quia tunc *Achaja* dicebatur, quae veteribus erat *Hellas*, Graecia, ut jam ſupra dictum eſt. *Athenae* hodie *Satine*. A. F.

Ab Ariſtone Athenienſi] Hunc Athenarum Tyrannum vocat Plutarch. in Sylla A. F. Epicureo Philoſopho qui ἐτυράννησε τῆς πατρίδος Appian. f. 124. CELL. Ἀρίςων quoque Paeanio. Sed Dioni in Fragm. Urſin. L. XXXIV. c. 153. Pauſania L. 1, 20. Plut. in Syll. p. 458. Appiam

ſerat enim jam ad Achajam Mithridates Archelaum ducem ſuum, cum [l] centum & viginti millibus equitum ac peditum: per quem [m] etiam reliqua Graecia occupata eſt. Sylla Archelaum apud [n] Piraeeum, non longe ab Athenis, obſedit, [o] ipſamque urbem cepit. poſtea commiſſo [p] proelio contra Archelaum, ita eum vicit, ut ex [q] CXX. millibus vix [r] decem Archelao ſupereſſent, [s] ex Syllae exercitu [t] XIV. [u] tantum homines interficerentur. Hac pugna

Variae Lectiones.

l *CXXX.* HM. *CXX.* L. Bat. 1. 4. 5. at 4. & 5. de more *millibus* non agnoſcunt.

m *Etiam* & L. Bat. 2.

n *Epyrum* L. Bat. 3. *Pyeraeum* 1.

o Lugd. Bat. 1. *ipſa Athenas.* 2. 4. 5. *ipſas.* 3. *ipſaſque* deleto *Athenas.*

p *Bello* L. B. 3. & *circa* pro *contra.*

q *XX.* L. Bat. 4.

r *XX.* L. Bat. 3.

s *Et* L. Bat. 1. *Et ex illo excercitu XIII.* 4. *ex Syllae tamen* &c. 5.

t *XIII.* B. L. HM. Lugd. Bat. 1. 2. 5. Gr. *XV.* S. N.

u Delet L. Bat. 5. *tantum interfecti ſunt* 1. deleto *homines.*

Notae.

B. Mith. 189. Ἀμύσιον ſcribitur. Verh.

Archelaum ducem ſuum,] Archelaum Praefectum regis vocant Liv. Epit. & Florus. A. F.

Reliqua Graecia] Et inſulae Cuclades, Delos, Euboea, excepta Rhodo. A. F.

Sylla Archelaum] Vellejus Paterculus ait, Syllam circa urbem ac Piraeëum portum, Boeotiam ac Macedoniam, plus cc. millia hominum occidiſſe. Glar.

Piraeëum,] Athenienſem portum. Glar. Stilo Eutropiani ſeculi, pro *in Piraeëo.* Archelaus enim Piraeëi muris incluſus fuit. Appian. f. 125. Eſt autem *Piraeëus* portus Athenienſium munitus. Cell. *Apud* pro *in.* Ita Gennadius lib. de ſcript. cap. 61. *apud Maſſiliam*: cap. 71. *apud Antiochiam*; cap. 50. *apud Regium.* Auguſtinus lib. vi. Confeſſ. cap. 9. *apud Charthaginem.* Tamen & Cicero ad Famil. xvi. 3. *Nos apud Alyziam, ex quo loco ad te literas ante dederamus, unum diem commorati ſumus.* Heuman.

Ipſamque urbem cepit.] Vetus habet, *ipſas Athenas cepit.* Glar. Athenas, extremam famem perpeſſas, cepit, & Ariſtonem ſupplicio affecit. Appian. Cell.

Praelio contra Archelaum,] Ad Chaeroneam. In Boeotiam enim mari aufugerat e Piraeëo. Appian. Cell.

Syllae exercitu] Hoc vix eſt credibile. Glar.

XIV. tantum homines interficerentur

gna Mithridates cognita, LXX. [v] millia lectiſſima ex Aſia Archelao miſit: [w] contra quem [x] Sylla iterum commiſit. Primo proelio XV. millia hoſtium interfecta ſunt, [y] filiusque Archelai Diogenes: ſecundo omnes Mithridatis copiae exſtinctae ſunt: Archelaus ipſe triduo nudus in paludibus latuit. Hac re audita, Mithridates [z] cum Sylla de pace agi juſſit.

VII.

VARIAE LECTIONES.

v *Millia e lectis* Lugd. Bat. 1. *electiſſima* 2. 3. ſed *millia* rurſus reſpuit 2. cum 4. & 5. uti & mox.

w Haec usque ad *Primo* deſunt in L. Bat. 3.

x *Syllam commiſit* L. Bat. 1.

y *Et filius* L. Bat. 2. 4. 5.

z *Juſſit cum Sylla de pace agi* S. N. B. L. G. F. & Lugd. Bat. 1. 3. 5. ſed in primo *miſſus* pro *juſſit*.

NOTAE.

tur.] Sylla ipſe, Plutarcho authore, ſcriptum reliquit, ſub ejus diei, quo pugnatum eſt, veſperam, duos etiam adveniſſe ex quatuordecim, qui primum deſiderati fuerat. VINET. Plutarchi locus eſt in Sylla p. 464. τρεῖς καὶ δέκα Paeanio. XV. e ſuo Eutropio mavult Fabric. ad Oroſ. L. VI. c. 2. eumque numerum habet Appian. B. M. 199. ſed quamquam Paeanii lectionem confirmant e Codd. noſtris aliquot, quia plures, & Edd: vetuſtae omnes vulgatam tuentur, cum Cl. Grunero XIII. reponente facere non auſim, propterea quod Syllae teſtimonium adverſatur. VERH.

LXX. Millia] Hunc numerum ſervant Paeanius & Oroſ. L. VI. c. 2. Ibi tamen LXXX. mavult Cl. Perizon: quod verum eſſe, ex Appiano & Plutarcho, qui ὀκτὼ μυριάδας a Mithridate cum Dorylao ad Archelaum miſſas ſcribunt, oſtendit Fabric. VERH.

Iterum commiſit.] Proelium, nempe ad Orchomenum, Boeotiae urbem. Primo die cecidit Diogenes: ſequenti caſtra hoſtium expugnata, & Archelaus in fugam & paludes compulſus, unde navicula Chalcidem trajecit. Appian. Mithr. De *committendi* verbo, ſimpliciter poſito, vide ſupra L. IV. 9. CELLAR.

Contra quem Sylla iterum] Apud Orchomenon. A. F.

Primo proelio XX. *millia hoſtium*] De his duobus praeliis meminit Flor. libro LXXXII. ac priore quidem proelio C millia caeſa, altero totum Archelai exercitum fugatum ac deletum ſcribit, Archelaum cum regia claſſe ſe tradidiſſe. GLAR.

Viginti millia] Recte Cl. Grunerus XV. e Codd: L. LC. B. M. F. G. L. Bat. 1. & Paeanio repoſuit. 2. & 3. confirmant, (quod Havercampo non viſum eſt.) E ſuo etiam Eutropio MS. ad Oroſium L. VI. c. 2. reſtituit Fabr. Ἀμφὶ τὰς μυρίας καὶ πεντακισχιλίας quoque Appian. B. M. 203. VERH.

Archelaus ipſe triduo nudus] Epitom. Liv. & Victor narrant Archelaum cum claſſe regia Syllae ſe tradidiſſe. A. F.

Hac re audita, Mithridates cum Sylla] Vellejus Paterculus ita habet:

VII. Interim [a] eo tempore Sylla etiam [b] Dardanos, Scordiſcos, [c] Dalmatas & [d] Moeſos partim vicit, alios in fidem accepit. Sed cum legati à rege [e] Mithridate, qui pacem petebant, veniſſent, non aliter ſe daturum Sylla eſſe reſpondit, niſi [f] rex, relictis his quae occupaverat, ad regnum ſuum rediſſet. Poſteà tamen ad colloquium [g] ambo venerunt; pax inter eos ordinata eſt; ut [h] Sylla, ab bellum civile feſtinans, à tergo periculum non haberet.

Nam

VARIAE LECTIONES.

a Deſunt. V.
b Deeſt B.
c *Et* addit L. Bat. 1.
d *Meſſos* L. Bat. 3.
e *Mithridati* L. Bat. 1.
f Delet L. Bat. 4.
g Delet L. Bat. 2.
h *Syllam.... Mithridates* L. Bat. 1.

NOTAE.

lib. II. *cap.* 23. Tranſgreſſus deinde in Aſiam Sylla, parentem ante omnem ſupplicemque Mithridatem invenit: quem multa cum pecunia ac parte navium, Aſia omnibusque aliis provinciis, quas armis occupaverat, decedere coëgit, captivos recepit, in profugos noxiosque animadvertit, paternis, id eſt Ponticis finibus contentum eſſe juſſit. GLAR.

Cum Sylla de pace agere coepit.] Vetus liber, *juſſit de pace cum Sylla agi.* VINET.

Mithridates cum Sylla de pace agere coepit] Hanc lectionem, etſi in omnibus fere Edd: ſervatam fide Codd: S. N. B. L. O. F. & Lugd. Bat. 1. 3. 5. niſi quod in 1. *miſſus* pro *juſſit* reperiatur, & veteris Vineti contempſi. Juſſerat enim Mithridates Archelaum cum Sylla de pace agere, ut melius Oroſ. L. VI. c. 2. *Perturbatus Mithridates, per Archelaum ducem ſuum cum Sylla de pace pepigit.* & Appian. B. M. 206. egregie teſtatur, Mithridatem Archelao ſcripſiſſe, ut pacem faceret quam honeſtiſſimis poſſet conditionibus. VERH.

VII. *Interim eo tempore*] Flor. libro LXXXI. *Sylla multis praeliis Thracas cecidit.* GLAR.

Dardanos,] Myſiae ſuperioris populos. GLAR.

Scordiſcos,] Ad Adriaticum mare. GLAR.

Moeſos] *Myſos* al. GLAR.

Moeſos] Haec vox Metaphraſi excidit. *Maedos* vel *Medos* ad Jul. Obſeq. c. 108. praefert Cel. Oudendorp. Quem conſule. Ab hac lectione non multum recedit Cod. Leid. 1. *Metos.* VERH.

Veniſſent,] Ad Syllam. GLAR.

Pax inter eos ordinata eſt;] Florus *libro* LXXXIII. Sylla cum in Aſiam trajeciſſet, pacem cum Mithridate fecit, ita ut his cederet provinciis, Aſia, Bithynia, Cappadocia. GLAR. Iis conditionibus, ut Mithridates Aſia, Bithynia, Cappadocia cederet.

A. F.

Nam dum Sylla in Achaja atque Aſia Mithridatem [i] vincit, [k] Marius, qui fugatus [l] erat, & Cornelius Cinna, unus ex conſulibus, bellum in Italia [m] repararunt: & ingreſſi urbem Romam, [n] nobiliſſimos ex ſenatu & [o] conſulares viros interfecerunt; multos pro-

VARIAE LECTIONES.

i Ita Sylb. Al. *vicit.* uti & L. Bat. 4, 5.
k *Mariuſque fug.* L. Bat. 3.
l *Fuerat* L. Bat. 1.
m *Reparaverunt* L. Bat. 1. 3. 4. 5. *rapuerunt* 2.
n *Nobiliſſimum ſenatum* L. Bat. 3. 4. 5.
o *Conſules* L. Bat. 3. ſed *Conſulares* 1. deleto *viros.*

NOTAE.

A. F. Ut Mithridates cederet Aſia, Bithynia, Cappadocia. *Epit. Livii* LXXXIII. CELL.

Nam dum Sylla] Anno 667. Alterum ſidus, quod male tractavit urbem, quando nobilitas caeſa eſt à Marianis. GLAR.

In Achaja] Graecia. GLAR. Recte quidem Glareanus. Mox enim *Univerſus reliquus ſenatus ex urbe fugiens, ad Syllam* in Graeciam *venit.* Sed eodem modo ſupra c. 6. ſcripſit *Athenae civitas Achajae.* Ubi vid. Doct. Fem. VERH.

Fugatus] A Sylla. GLAR. Sed nunc ex Africa redux. CELL.

Cornelius Cinna,] Coſ. anno 667. Florus *lib.* LXXIX. L. Cornelius Cinna Coſ. cum Cn. Octavio, proximo poſt primum Syllae conſulatum anno, cum perniciosas leges abſente Sylla per vim ferret, pulſus urbe à Cn. Octavio collega, cum Sertorio Tribuno pleb. imperioque ei derogato, corruptum App. Claudii exercitum in poteſtatem ſuam redegit. Et bellum urbi intulit, accerſito C. Mario cum aliis exulibus ex Africa: qui tempeſtive opprimi potuisſet, ni obſtitiſſet Cn. Pompeji Strab. fraus, & Octavii ſegnities. Cinna igitur & Marius quatuor exercitibus, quorum duo Q. Sertorio & Cn. Carboni dati, urbem circumſederunt, ac multa mala perpetrarunt. porro cum nulla reſiſtendi ſpes eſſet optimatibus, propter ſegnitiem & perfidiam & ducum & militum, Cinna & Marius in urbem recepti ſunt, qui velut captam eam caedibus & rapinis vaſtarunt, Cn. Octavio Coſ. occiſo, & omnibus adverſae partis nobilibus trucidatis: inter quos M. Antonio, eloquentiſſimo viro, & C. Caeſare. quorum capita in roſtris poſita. In annum ſequentem Marius VII. ſe Coſ. cum Cinna fecit. ſed mox inito magiſtratu, Idibus Januariis mortuus eſt. GLAR. Etiam Carbo & Sertorius. Appianus 1. Civil. f. 186. ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Τιβέριος ἐς τρία διαιρεθέντες, Κίννας μὲν καὶ Κάρβων σὺν αὐτῷ τῆς πόλεως ἀντικρὺ, Σερτώριος ὑπὲρ τὴν πόλιν ἄνω, καὶ Μάριος πρὸς τῇ θαλάσσῃ &c. CELL.

Unus ex conſulibus,] Anno ab U. C. 666. Sed Roma pulſus per collegam Octavium, ei ſubſtitutus Cn. Cornelius Merula. A. F.

Nobiliſſimos ex ſenatu] Ipſum Octavium Cinnae collegam, Antonium Conſularem, Merulam, &c. Adi Flor. CXI. 21. pag. 138. inde Victor de Mario. *Mox Cinnana dominatione revocatus, ruptis ergaſtulis exercitum fecit, caeſiſque inimicis, injuriam ultus, &c.* A. F.

Multos proſcripſerunt:] Improprie. Μάριος μὲν γὰρ ἐκόλαζεν, οὓς εὕροι, Σύλλας δὲ ὑπὸ μισθοῖς τε μεγάλοις

proſcripſerunt: ipſius Syllae domo everſa, filios & [p] uxorem [q] ad fugam compulerunt: univerſus reliquus ſenatus ex urbe fugiens, ad Syllam in Graeciam venit, orans, ut patriae [r] ſubveniret. Ille in Italiam trajecit, [s] bellum civile geſturus adverſus [t] Norbanum & Scipionem [u] COSS. [v] Et primo proelio contra Norbanum dimicavit non longe à Capua. tum [w] VII. millia ejus cecidit, VI. millia cepit: [x] CXXIV. ſuorum amiſit. [y] Inde etiam ad Scipionem

VARIAE LECTIONES.

p *Uxores* L. Bat. 4.
q Ita omnes MSS. Lugd. Bat. Vulg. *in fugam*.
r *Subvenirent*. L. Bat. 1.
s *Excitum bellum* L. Bat. 5.
t *Romanos* L. Bat. 3.
u *Conſulem* L. Bat. 3.
v Vulg. delent *et*. L. Bat. 4. *Et prael. prim.*
w *VI*. Cell. F. Par. & Graec. Lugd. Bat. 2. *III. ejus occidit* hic & mox *millia* delens. *XVI*. 4.
x *XXIII*. N. ſuperſcripto C. in S. & V. at Lugd. Bat. 2. 3. 4. *XXIIII. ſuos. CXXIII. ſuos* 1.
y *Tum* L. Bat. 3.

NOTAE.

καὶ κολάσεσι τῶν ἐπικρυψάντων ὁμοίαις τ ἐντυχόντα, κτείνειν προέγραψε, Marius ſupplicio affecit, quos invenit: Sylla etiam non inventos proſcripſit, interfectores praemiis invitans, occultantes conſtitutis poenis deterrens Appian initio 4. Civil. Et Vellejus II. 28. *Primus Sylla exemplum proſcriptionis invenit.* CELL.

Ille in Italiam trajecit,] An. 671. Florus *l.* III. *Scipione Norbanoque Coſſ. tertius ille turbo civilis inſaniae toto furore intonuit.* Haec ille. Nam Sylla ex Aſia in Italiam trajecto exercitu, Norbanum primum apud Capuam fudit, ſub amne Vulturno. Scipionis copiae ad Syllam defecere. Cn. Pompejus, Cn. filius, conſcripto voluntariorum exercitu, cum tribus legionibus ad Syllam venerat, ad quem ſe omnis nobilitas conferebat. Quintus annus erat à ſeptimo Marii conſulatu, quo regnarunt per triennium Cinna & Carbo. & tertio Carbonis conſulatu, C. Marius, Marii filius, ſimul Coſ. factus: deſperatis rebus nondum Sulla profecto Romam, Senatum contraxerunt, ac eum jugularunt, multa nobilium caede adjecta. GLAR.

Norbanum & Scipionem Conſules.] C. Norbanum Flaccum & L. Cornelium Scipionem Aſiaticum. an. ab. U. C. 670. A. F.

Et primo] Sic e Codd. Leid. 1. 3. 4. 5. atque omnibus vetuſt. Edd. repoſui. VERH.

Primo proelio contra Norbanum]Flor. pag. 139. *Primum apud Capuam ſub amne Vulturno ſigna concurrunt, & ſtatim Norbani fuſus exercitus.* A. F.

VII] Antea legebatur VI. ut etiam Paenio. Sed cum in numero ſaepe peccaſſe aliquoties oſtendimus. ver. habet

nem ſe convertit, & ante proelium totum ejus exercitum ſine ſanguine in deditionem accepit.

VIII. [z] Sed cum Romae [a] mutati conſules [b] eſſent, [c] & Marius", Marii filius, ac Papirius Carbo [d] conſulatum accepiſſent; [e] Sylla contra Marium juniorem [f] dimicavit: & [g] XX. millibus [h] ejus occiſis [i] CCCC.

Variae Lectiones.

z *Secundo* L. Bat. 1. pro *ſed cum.*
a *Conſ. mut.* L. Bat. 4. *mutari* 2.
b *Sunt* L. Bat. 1.
c Deſunt F. & deëſt quoque L. Bat. 1. 2. 3. 4.
d *Cum Conſul:* L. Bat. 1.
e Al. *Sylla tamen contra.*
f *Dimicavit non longe ab urbe CCCC. de* LC.
g *XXV.* HM. *XV.* Vulgat.
h Abeſt a F.

Notae.

habet Cod. optimae notae, Edd. Schonhovii & Merulae. atque ita Plut. & Oroſ. L. v. c. 20. qui Noſtrum de more deſcribens *ſeptem millia* interfecta fuiſſe tradit. Verh.

Et ante proelium] Et quum L. Scipionis alterius Conſulis, cum quo per omnia id egerat, ut pacem jungeret, nec potuerat, caſtra oppugnaturus eſſet, univerſus exercitus Conſulis, ſollicitatus per emiſſos ad Syllam milites, ſigna ad Syllam tranſtulit. Scipio cum interimi poſſet, dimiſſus eſt. Epitom. Liv. A. F.

VIII. *Mutati Coſſ.*] Anno 672. novi Coſſ. facti. Glar.

Marius, Marii filius,] Qui viginti ſex annis natus per vim Conſul creatus eſt cum Cn. Papirio Carbone. A. F.

Sylla contra Marium juniorem dimicavit:] Sylla C. Marium, Caji filium, exercitu ejus fuſo deletoque ad Sacriportum in oppido Praeneſte obſedit, urbem Romam ex inimicorum manibus recepit, Marium erumpere tentantem repulit, ac tandem ad mortem compulit. Pontius Teleſinus Samnitium dux, ut inquit Vellejus, contractis circiter 40. millibus fortiſſimae pertinaciſſimaeque retinendis armis juventutis, hoc anno calend. Novemb. ita ad portam Collinam cum Sylla dimicavit, ut ad ſummum diſcrimen & eum & Rempub. perduceret. Multa decora hujus ducis addit Vellejus, tandem tamen victus eſt. Tum recuperata ex hoſtium manu Rep. pulcherrimam victoriam crudelitate (quanta in nullo homine unquam fuit) inquinavit Sylla. octo millia deditorum in villa publica trucidavit, tabulam proſcriptionis poſuit, urbem & univerſam Italiam caedibus replevit. Haec ex Floro *lib.* LXXXVIII. Sequente vero libro, leges latas a Dictatore deſcribit luculenter ac copioſe. Proſcriptorum 2000. ex equitib. & ſenatoribus mori juſſi, ex quorum prima mulcta reductum eſt ſeſtertium ter millies quingentiesque

850000000. HS.

8750000. coronat. Glar.

Sylla tamen] Quaſi dicat: ſed mutatis Conſulibus, non animi tamen commutati, eadem odia cos in arma praecipitant. Sed illud *tamen* mihi frigidum videtur. A. F.

Juniorem] Filium. Glar.

Dimicavit:] Ad Sacriportum. Glar.

XX.] Pro xv. ut ante legebatur, reſtitui, tum quod Cod. MS. Leid. 1. &

[i] CCCC. de ſuis perdidit. Mox etiam urbem [k] ingreſſus [l] eſt. [m] Marium, Marii filium, Praeneſte perſecutus, obſedit, & ad mortem compulit. Rurſus pugnam graviſſimam habuit contra [n] Lamponium & [o] Carinatem, duces partis [p] Marianae, ad portam [q] Collinam.

Variae Lectiones.

i *Quatuor millia* L. Bat. 1. Schonh. & Mer.

k *Ingreſſus, tria millia hominum contra fidem datam inermes peremit. Marium* S. N. B. V. L. Bat. 3.

l Delent L. Bat. 3. 4. 5.

m Delet L. Bat. 1. ſed 2. pro his legit *Silla deinde cum campania ſamnitium duce & reliquis copiis ad portam collinam ſigna contulit. LXXX. hominum occidit.* & ita 5. niſi quod *Campanio* exhibet.

n *Lampanium* V. L. Bat. 4. *Lampunium* 1.

o *Carmatem* L. Bat. 3.

p *Romanae* L. Bat. 3.

q *Collinem* L. Bat. 1.

Notae.

1. & Ed. Schonhovii praeeunt, tum quod ſe xx. millia interfeciſſe ipſe teſtatur Sylla apud Plut. p. 470. Oroſ. L. v. c. 20. ad xxv. e Claudio numerum auget: ſed vid. Fabr. Verh.

CCCC. *de ſuis*] Plutarchus autor eſt, ipſum Syllam ſcripſiſſe, ſe in ea pugna ex ſuis viginti tres tantum milites amiſiſſe. Vinet.

CCCC.] Plenior Metaphr. Ἐν δὲ ταύταις πάσαις ταῖς μάχαις τῇ μὲν πρὸς τοὺς προτέρους ὑπάτους, τέσσαρας καὶ εἴκοσι μόνους ἐκ τῆς αὐτοῦ στρατιᾶς ἀπώλεσεν ὁ Σύλλας. τῇ δὲ πρὸς ἑτέρους, τεσσαράκοντα. Verh.

Praeneſte perſecutus,] *Praeneſte enim refugerat, ubi per Lucretium Offellam obſeſſus, tentata per cuniculum fuga, cum omnia ſepta intelligeret, jugulandum ſe Pontio Teleſino praebuit.* Victor. Vide ibi notata pag. 89. Vide & Liv. Epitom. LXXXVIII. A. F. Καταφεύγουσι γὰρ ἐκεῖσε οἱ νεωτερίσαντες. Strab. L. v. f. 165. Adde ſupra L. II. 1. adnotata. Cellar.

Contra Lamponium] Hunc etiam nominat Florus. Glar. Hunc Carinatem Florus & Victor *Teleſinum* vocant. Et ita Plutarch. A. F. & Hearn.

Carinatem,] Pontium Teleſinum, habent Florus & Vellejus. Glar.

Lamponium & Carinatem] Errant D. F. & Hearne, exiſtimantes, Florum, Victorem, & Plut. *Carinatem* vocaſſe *Teleſinum*. Illi enim & Epit. Livii LXXXVIII. *Carinatem* omittunt, uti hic *Pontium Teleſinum* Eutropius. Oroſius etiam L. v. c. 21. *Teleſinum* & *Carrinatem* (uti ex Appiano rectius) memorans *Lamponium* ſilentio praetermittit. Et hinc ſaepius decepti ſunt V. D. quia diverſos homines a diverſis auctoribus nominari videntes, eos inter ſe confundi putant: ut ſupra c. 3. obſervavimus. Sic duces *Crixus*, *Spartacus* & *Oenomaus* apud Noſtrum infra L. VI. c. 7. Appian. & Flor. occurrunt: apud Liv: Ep. CV. *Crixus* & *Spartacus* tantum. Appianus B. C. *M. Lamponium* ex Lucania, *Pontium Teleſinum* e Samnio & *Guttam* Capuanum (quem alios memorare non memini) cum LXX. millibus ad Marium.

linam. [r] LXX. [s] millia hoſtium in [t] proelio contra Syllam fuiſſe dicuntur, [u] XII. millia ſe Syllae [v] dediderunt: [w] caeteri [x] in acie, in caſtris, in fuga", inſatiabili ira [y] victoris conſumpti ſunt. Cn. quoque Carbo, COS. [z] alter" ab [a] Arimino ad [b] Siciliam fugit, [c] & ibi per Cn. Pompejum interfectus eſt: quem [d] ado-

VARIAE LECTIONES.

r Sic L. LC. M. G. S. N. B. Sc. F. Gr. *LXXX.* V. HM. Lugd. B. 4. & 5. ſed *hominum* prc *hoſtium*. Alii *LXXIX.*

s *Millia* delent L. Bat. 2. 3. 4. 5. & ita ubique, quod poſthac non amplius monebo.

t *Eo proelio* L. Bat. 1. 2. 4.

u Plutarch.. *VI. millia*. Flor. *IV.* Victor *XI.*

v *Dederunt* L. Bat. 1. 2.

w *Caetera* L. Bat. 4.

x Deſunt B.

y *Victorum* B. M. N. L. LC. Lugd. Bat. 1. 2.

z Deeſt B. *alter conſ.* L. Bat. 4.

a *Arimine* L. Bat. 2.

b *In* L. Bat. 2. 4. 5.

c *Ibique* L. Bat. 4.

NOTAE.

rium obſidione liberandum properantes a Sylla, occupatis faucibus, per quas ſolas erat tranſitus, excluſos tradit. VERH.

LXX.] Conſentit Appian. l. d. An vero illa omnia a Sylla caeſa ſunt? Flor. L. III. c. XXI. 24. *Minus eſt, quod apud Sacriportum, & apud Collinam portam, ſeptuaginta amplius millia Sulla concidit.* Oroſ. L. V. c. 20. *Octoginta millia hominum ibi fuſa dicuntur.* Verum nimis in numero caeſorum & deditorum diſcrepant ſcriptores, quam ut calculos recte quis ponat. Vide comment. ad Vellej. Paterc. Florum, Oroſium, alios. VERH.

XII. millia] IIII. millia deditorum inermium civium in via publica interfici juſſit. GLAR. Plutarch. VI. millia. Flor. IV. Victor IX. A. F.

Conſumpti ſunt.] Utrinque proelio ceciderunt quinquaginta millia, praeter captivos, quos jaculatoribus Sylla objecit conficiendos. Appian. I. Civil. CELL.

Cn. quoque Carbo,] L. Florus *lib.* LXXXIX. *Cn. Pompejus in Siciliam cum imperio a Senatu miſſus, C. Carbonem, qui flens muliebriter mortem tulit, captum occidit.* Valerius Max. *lib.* V. *cap.* 3. Pompeji ingratitudinem, & *lib.* VI. *cap.* 2. ejusdem crudelitatem in Carbonem reprehendit. *Libro* vero IX. *cap.* 13. ejus puſillanimitatem vituperat. GLAR.

Ab Arimino ad Siciliam] Rectius Appian. B. C. 410. Κάρβωνα δὲ ἐκ Λιβύης ἐς Σικελίαν, μετὰ πολλῶν ἐπιφανῶν, καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐς Κοσσύραν νῆσον ὑποφεύγοντα, πέμψας τινὰς ὁ Πομπήϊος συνέλαβε &c. Hunc locum etiam citat Sigon. ad Epit. Liv. LXXXIX. *Qui* Carbo *Coſſuram appulerat.* laudatque Oroſ. L. V. c. 21. qui recte. *A Coſſura inſula in Aegyptum fugere conantem, in Siciliam ad ſe tractum ... occidit.* VERH.

Et ibi per Cn. Pompejum] *Cn. Pompejus in Siciliam cum imperio a Senatu miſſus, Cn. Carbonem, qui flens mulie-*

[d] adoleſcentem [e] Sylla [f] atque annos unum & XX. natum, cognita ejus induſtria, [g] traditis [h] exercitibus praefecerat, ut ſecundus à Sylla haberetur.

IX. Occiſo ergo Carbone Siciliam Pompejus [i] recepit. Transgreſſus inde [k] ad Africam, Domitium, Ma-

VARIAE LECTIONES.

d *Aduleſcenten* L. Bat. 2.
e *Syllam* L. Bat. 3.
f *Atque anno uno* L. Bat. 2.
g Deeſt F. Gr. & delet Cell. *Tantis* S. N. B. V. L. Bat. 2. 3. 4. 5.
h *Ejus* Vulg.
i *Ire coepit* L. Bat. 4.
k Delet L. Bat. 2.

NOTAE.

Ebriter mortem tulit, captum occidit. Epitom. LXXXIX. A. F.

Annos unum & XX.] Vellejus in II. ait, Pompejum tum XXIII. habuiſſe annos: ſi codex non errat. GLAR.

Atque annos] Vocem *atque* e Codd. Bat. quos Havercamp. recenſuerat, adjecit Doct. Gruner. & recte. nam in 5. quoque inveni. Ceterum bene Glarean. monet e Vellej. Pompejum tum XXIII. annos habuiſſe, quum eum Sylla exercitui praefecit, vid. ad Vellej. Comm & Pigh. in Annal. ad A. DCLXXII. VERH.

Induſtria,] Id eſt, virtute. A. F.

Traditis ejus exercitibus] *Ejus* fide Codd. MSS. Leidd. 1. 3. 4. Edd. Schonh. & Merulae abjecimus. VERH.

Secundus à Sylla] Noſtri libri non habent *à* praepoſitionem. VINET. Paeanius Graecus interpres, in ſuo codice habuit *Secundus Sylla*. Et hanc ſcripturam judico eſſe veram. Nam & ſupra Eutropius Lib. 1. c. 20. commemoravit, Camillum dictum fuiſſe *Secundum Romulum*. HEUMAN. Non contemnenda videtur Cl. Heumanni conjectura. *Sulla* igitur Pompejus, ut Hephaeſtion Alexander. *Non errasti* (verba Alexandri ſunt ad matrem Darii apud Curtium III. 12.) *nam & hic Alexander eſt*. Hinc *Sullanus dux* Caeſari dicitur apud Lucanum VII. 307.

Cum Duce Sullano gerimus civilia bella,

Cui Pompejo videlicet tot Sullae inerant, quot Marios ipſi Caeſari ineſſe olim Sulla dixerat ap. Sueton. in Caeſare, in primo. *Secundus a Sulla* tamen ita explicari poteſt: Dictatorem ſe fecit Sulla; At olim Dictatores ſibi poteſtate proximos habebant Magiſtros Equitum. Itaque Pompejus illi quaſi Magiſter Equitum in rapto iſto honore dicitur. Pro *praefecerat*, melius legas *effecerat*. HAV.

Praefecerat, ut ſecundus a Sylla haberetur.] Cum Viris D. non facile locum ſollicitarem. Mens Eutropii non eſt, Pompejum pari poteſtate, ac Syllam, gaviſum fuiſſe, ut alter Sylla dici poſſet, ſed eum ad Syllae poteſtatem proxime acceſſiſſe; (quemadmodum Magiſter Equit. ut eodem exemplo utar, licet Sylla tum nondum Dictator eſſet, Dictatore minor eſſe ſolebat antiquitus.) Quo ſenſu apud Hirt. B. Al. c. 66. *Ut ſacerdos ejus Deae* (Bellonae) *majeſtate, imperio, potentia* ſecundus a rege . . . *habeatur*. Neque *effecerat* pro *praefecerat* probo. Eutropii verba ſimpliciora ſunt, quam ut ſenſum immutaremus. Sylla Pompejum exercitibus ſuis praefecerat, tanto imperio inſtructum, ut tanquam Magiſter Equit. a ſe Dictatore ſecundus eſſet. Meliora ſagacior me doceat. VERH.

IX. *Carbone*] Ter Coſ. GLAR.

Transgreſſus inde ad Africam,] Florus

Marianae partis ducem, & [l] Hiarbam [m] regem Mauritaniae, qui Domitio auxilium ferebat, occidit. Poſt haec Sylla [n] de Mithridate ingenti gloria triumphavit. Cn. [o] etiam Pompejus (quod nulli Romanorum tributum erat,) [p] quartum & XX. annum agens, de Africa triumphavit. Hunc finem habuerunt

VARIAE LECTIONES.

l *Lerdam* V. *Hierdam* LC. S. N. B. M. L. *Herbam* Lugd. Bat. 1. Alii *Hiarbam*, quod Plutarchus comprobat, qui in Pompejo Ἰάρβαν τ̀ συμμαχήσαντα Δομιτίῳ vocat: Epitome Livii 89. *Hierbam regem Numidarum*. *Jerdam* L. Bat. 3. 4. *Jardam* 2.
m *Mauritaniae reg.* L. Bat. 4. *Maurita* 3.
n *Ingenti gl. de Mithr.* L. Bat. 4.
o Delet L. Bat. 1.
p *Quartum XX.* L. Bat. 1. *XX. & quartum* 4.

NOTAE.

tus *libro* LXXXIX. Cn. Pompejus in Africa Cn. Domitium proſcriptum, & Hiarbam regem Numidarum, bellum molientes, victos interfecit, & IV & XX. annos adhuc eques Romanus, quod quidem nemini contigerat, ex Africa triumphavit. GL.

Domitium, Marianae partis ducem,] Cn. Domitium, & Hiarbam regem Numidiae, bellum molientes. ibidem. A. F.

Hiarbam] Vetus liber *Hierdam*. VINET. Plutarchus in Pompejo vocat Ἰάρβαν τ̀ συμμαχήσαντα Δομιτίῳ: Epitome Livii LXXXIX. *Hierbam regem Numidarum*. Adde in variis lectionibus notata. CELL. Florus *Hierum*. GLAR. Gaudae filium. Alii *Hiertam* vocant. Vide quae notavi ad Victorem, pag. 97. A. F.

Hiarbam] Ἰάρβαν Paeanio. Unde Hierbam Cellarius forte edidit. Sed variat ubique ſcribendi ratio apud ſcriptores, inprimis Codd. MSS. Vid. Sigon. & Drakenb. ad Liv. Epit. LXXXIX. ad Juſtin. L. XVIII. c. 6. Bernecc. qui *Hiarbam* rectius ſcribi contendit, (ut monet Drakenb. d. l.) & Fabric. ad Oroſ. L. V. c. 21. VERH.

Regem Mauritaniae] Potius Numidiae partis, ut modo ex Livio traditum. Solenne Latinis Numidas Mauritanos appellare, ut vel de Juba conſtat ex altero civili bello. CELLAR.

Poſt haec Sylla de Mithridate] L. Sylla Dictator factus centeſimo viceſimo anno, poſtquam nemo fuit Dictator ab Hannibalis ex Italia diſceſſu, ut Vellejus inquit libro II. Et quod nemo unquam fecerat, cum faſcibus XXIV. proceſſit, & Rep. ordinata, Dictatura depoſita deceſſit. GLAR.

Quod nulli Romanorum] *Quatuor & viginti annos natus, adhuc Eques Romanus, quod nulli quidem contigerat, ex Africa triumphavit.* Epitom. Liv. Nimirum nemo triumphi honore decorabatur, qui nullo Magiſtratu functus eſſet. A. F. Auctor autem de viris illuſtribus viginti ſex annis natum Pompejum triumphaſſe ſcribit; quae forſan differentia ex numeris perperam notatis provenit. HEARN.

Quartum & vigeſimum] Sic habent noſtri omnes libri, una cum Liviana Epitome. in quibusdam tamen authoribus vigintiquinque, in aliis 26. ann. natus Pompejus triumphaſſe primum legitur. VINET.

Et

runt duo bella funeſtiſſima; Italicum, quod [q] & Sociale dictum eſt; [r] & Civile: quae ambo [s] tracta ſunt per annos decem: [t] conſumpſerunt [u] ultra [v] CL. millia hominum; viros conſulares [w] XXIV. praetorios [x] VII. aedilitios LX. ſenatores fere [y] CC.

Variae Lectiones.

q Sylb. & interpoſuit. Quod agnoſcunt quoque Lugd. Bat. 1. 2.3 ſed. 4. delet.
r Delet L. Bat. 3.
s Al. *tractata*. L. Bat. 1. 2.
t *Conſumſerant*. L. B. 3.
u *Autem ult.* L. Bat. 2. 4. 5.
v *DL*. LC. L. Bat. 3.
w *XXIII*. S. N. M. B. G. V. L. Bat. 2. 3. *XXXIII*. HM.
x *XII*. L. Bat 3. 4.
y Sic LC. S. N. B. M. L. G. HM. F. Gr. Alii *CCC*. uti & L. Bat. 3. 4

Notae.

Et Civile:] Quod & Civile Marianum dictum. A. F.

Tracta] *Tractata*, quod edidit Doct. Femina, quum in Codd. MSS. Leidd. 1. 2. reperiatur, non ſpernendum judico. *Tractare* enim *bella* apud optimos ſcriptores inveniri, quamplurimis notat Cel. Drakenb. ad Liv. VII. c. 32. Sed quia Eutropius velle mihi videtur, utrumque bellum tot annos duraſſe, nihil muto. Verh.

CL.] Numerus hic juſto minor. DL. ut eſt in Codd. MSS. Leid. 3. proxime accederet ſententiae Lipſii ad Vellej. L. II. c. 15. *D. millia* emendantis. Voſſius quoque ibidem locum Julii Obſequentis c. 118. caſtigare conatur, pro *centena millia* reponens *quingenta m.* Sed hoc audacius videtur. Crediderim potius, Obſequentem certum pro incerto numero poſuiſſe, non ſatis conſcius, quot fuerint *centena millia*. by hondert duiſenden. Vellejus autem eorum numerum, qui in ſociali bello caeſi fuerunt, tantum refert: quibus ſi reliquos ab Eutropio memoratos, & C. *millia*, quos in civili bello cecidiſſe Diodorus Siculus (quem ad Obſequentem laudat Cl. Oudendorp.) ait, addamus, plus CD. millia habemus. Verh.

Senatores fere CC.] Vetus liber ponit ſolum ducentos, omnibus ſuis literis, & non notis deſignato numero. Vinet.

EU-

EUTROPII BREVIARIUM HISTORIAE ROMANAE.

LIBER SEXTUS.

I. [a] MARCO Aemilio Lepido, [b] Q. Catulo conſulibus, [c] cum Sylla rempublicam compoſuiſſet, bella nova exarſerunt: unum in Hiſpania, [d] aliud in Macedonia; tertium in [e] Pamphylia & Ci-

VARIAE LECTIONES.

a Deeſt L.
b *Et* L. Bat. 4.
c *Cum Sylla nova exarſer. unum in Hiſpania, aliud in P. & C. tertium in Macedonia, quartum in Dal.* Lugd. Bat. 1. 3.
d Ordo his à Glareano reſtitutus. Vulgares enim libri Macedonicum bellum tertium faciunt. *Unum in Hiſp. al. in Pamph. & Cecilia tert. in Dalm.* &c. L. Bat. 2. *Un. in Hiſp. al. in Pamph. & Cil. tert. in Mac.* 4.
e *Sicilia & Cilicia* V. *Pamphylia & Sicilia* Sc.

NOTAE.

LIBER. VI.] Hic liber continet hiſtoriam 34. annorum, ab an. U. C. 676. usque ad annum 710. quo anno occiſus eſt Julius Caeſar in Senatu. GLAR.

I. *Marco Aemilio Lepido*,] An. mundi 3872. ante Ch. nat. 76. ab U. C. 675. A. F.

Cum Sylla rempublicam compoſuiſſet,] Sylla deceſſit anno 675. poſt cujus mortem multae belli reliquiae manebant. *Nam bellum Sertorianum quid aliud, quam Syllanae proſcriptionis haereditas fuit?* inquit Florus lib. III. *Ipſe Sertorius ad Fortunatas usque inſulas penetravit. tandem Hiſpaniam armavit: ubi vir cum viris facile convenit: cui reſiſtere uno Imperatore res Romana non potuit, additus Metello Numidici filio Cn. Pompejus. Hi copias viri diu ancipiti ſemper acie attrivere. Nec tamen prius bello, quam ſuorum ſcelere & inſidiis extinctus, octavo ducatus ſui anno* (inquit Florus lib. XCVI.) *periit.* GLAR.

In Pamphilia] Legend. *Aliud in Macedonia, tertium in Pamphilia ac Cilicia, quartum in Dalmatia*, atque ita proſequitur. GL. Aſiae Minoris regio ad mare Mediterraneum, hodie *Sabilia*. A. F.

Cilicia; quartum in Dalmatia. Nam Sertorius, qui partium [f] Marianarum fuerat, timens fortunam [g] caeterorum, qui interempti erant, [h] ad bellum commovit Hiſpanias. Miſſi ſunt contra eum duces, Q. Caecilius Metellus, filius ejus, qui Jugurtham [i] regem" vicit; & L. Domitius praetor. A Sertorii duce [k] Hirtulejo Domitius occiſus eſt: Metellus

VARIAE LECTIONES.

f *Marianorum* L. B. 1.
g Al. *eorum.*
h *Ut bell. commovit ad Hiſpaniis* L. Bat. 1.
i Deeſt Sc.
k *Herculeo* V. Sc. *Hirtulegio* L. M. *Hirtbolejo* L. B. 1. *Hyrculejo* 2. *irculejo* 3.

NOTAE.

Cilicia:] Vicina Pamphiliae ad Orientem. In Tracheam dividitur & Campeſtrem. Trachea, id eſt aſpera, alteri nomen dedit. Trachea enim proprie *Cilicia*, dicta eſt ab aſperitate, hodie *Turcomania.* A. F.

Nam Sertorius,] Quintus Sertorius proſcriptus in ulteriore Hiſpania ingens bellum excitavit. Epitom. xc. A. F.

Fortunam] Caſum ſimilem. GLAR.

Interempti] à Sylla caeſi. GLAR.

Q. Caecilius Metellus,] *Anno* 674. Florus lib. 90. ait: *L. Manlius Proconſ. & M. Antonius legatus ab Herculio Quaeſtore praelio victi ſunt.* Item libro XCI. ita ait: *Q. Metellus Proconſ. L Herculium Quaeſtorem Sertorii, omni cum exercitu caecidit.* Hic loco L. Manlii, eſt L. Domitius. Meminit L. Manlii Caeſar lib. III. de bello Gallico. GLAR.

Metellus,] Pius cognomine. GLAR. Cognomine *Pius*, tunc Proconſul. A. F. Pius cognomine, filius Numidici CELLAR.

Ejus, qui] Numidici. GLAR.

L. Domitius] Hunc Marcum vocat Epitom. Lucium Plutarch. qui & eum Proconſulem dicit, ut & Saluſtius in fragmentis hiſtoriarum lib. 1. *Domitium Proconſulem ex citeriore Hiſpania cum omnibus, copiis quas paraverat, à Metello arceſſitum.* A. F. Domitium praetorem fuiſſe cum imperio proconſulari, unde a Salluſt. (Fragm. L. II.) proconſul vocatur, recte monet Cl. Duker. ad Epit. Liv. xc. vid. ad Oroſ. L. v. c. 23. VERH.

A Sertorii duce Herculejo] Epitome Liviana *lib.* xc. & XCI. Oroſius *libro* v. & antiqui libri, ut monuimus in librum tertium L. Annei Flori, hunc pro *Herculeo* ſeu *Herculejo* ſcribunt *Hirtulejum*, *i* pro *e* & *t* pro *o*, in prima & ſecunda ſyllaba: *Luciumque* ei praenomen facit ea Epitome, Quaeſtorem appellans, quem Eutropius & Oroſius ducem Sertorii dicunt. niſi ſiquis contendat, alium Quaeſtorem, ducem alium dictum fuiſſe, quod non unicus fuerit in Sertorianis bellis Hirtulejus, ſed duo minimum, quos fratres Hirtulejos dixerint Plinius, Nepos & Oroſius, à Q. Metello Pio in Hiſpania oppreſſos. VINET. Hunc *Herculejum* vocant alii. *Et M. Domitius legatus ab Herculejo Quaeſtore praelio victi ſunt.* Epitom ibid. Et Saluſtius hiſtor. lib. II. *Occurrere duci, & praelium accendere, adeo uti Metello in ſagum, Herculejo in brachium tela venirent.* Hunc Herculejum poſtea Q.

lus [l] vario ſucceſſu contra Sertorium dimicavit. Poſtea cum impar pugnae ſolus Metellus [m] putaretur, Cn. Pompejus ad Hiſpanias miſſus eſt. Ita [n] duobus ducibus adverſis, Sertorius fortuna varia ſaepe pugnavit. [o] Octavo demum anno à ſuis occiſus eſt, & finis [p] ei bello [q] datus per Cn. Pompejum adoleſcentem, & Q. Metellum Pium: atque omnes [r] prope

VARIAE LECTIONES.

l *In cavio* L. Bat. 2.

m Deeſt G.

n *A duobus ducibus adverſus Sertorium fortuna varia ſaepe pugnatum. Octavo decimo anno per ſuos* S. B. *Duobus ducibus adverſus Sertorium fortuna varia ſaepe pugnavit. Octavo decimo anno per ſuos* Sc. Cod. etiam G. habet, *octavo decimo anno*, caetera vero ut in vulg. libris. Quin & in editione Sylburgiana Gr. Metaphraſeos, ὀκτωκαίδεκα, quod cum Cellario emendavimus. Ὀκτὼ enim legendum eſſe clare docet Appian. civ. 1. f. 202. Sertorianum bellum vocans λοιπὸν τῶν Συλλείων ἔργων, γενόμενον ὀκτάετες, *reliquias Syllani belli, eaſque octo annorum.*

o *Octavodecimo anno per ſuos* Lugd. Bat. 1. 2. 4. *ſup. ſuos* 3.

p *Eidem* Lugd. Bat. 1. Sed 4. & 5. *ei* delent.

q Plerique libri habent, *datus eſt:* nonnulli, *datur.* ut L. Bat. 2. Superfluum videtur *eſt*, quia proxime anteceſſerat.

r *Proſpere* L. Bat. 4.

NOTAE.

Q. Metellus cecidit cum omni exercitu. A. F. *Hirtulejum*, (utut hoc nomen tum in Noſtri, tum in aliorum Codd. diverſe ſcriptum) recte exaratum credit Cl. Duker. ad Flor. L. III. c. 22. praeter quem vide laudatos a Cel. Drakenb. ad Liv. Ep. XC. Paeanius nihil lucis adfert. VERH.

Contra Sertorium] Vide Flor. lib. XCII. GLAR.

Ita duobus ducibus] Meminit Florus lib. XCIII. quomodo Sertorius Metellum ac Pompejum à Calaguril obſidione depulſos, coëgerit diverſas regiones petere, Metellum ulteriorem Hiſpaniam, Pompejum Galliam. GLAR.

Fortuna varia] *Adverſus duos Imperatores ſaepe par, vel frequentius victor.* Epitom. XCVI. A. F

Octavo demum anno à ſuis occiſus eſt,] Sertorius à Mario, Antonio & M. Perpenna, & aliis Conjuratis in convivio interfectus eſt. Adi Plutarch. in fine Sertorii. A. F. In convivio a Perpenna, ejuſdem factionis duce, propter nimiam crudelitatem. Appian 1. Civil. CELL.

Octavo demum] Quidam, ut & L. Bat. 1. *octavo decimo.* Sed manifeſto errore: nam, ut hic notat Sylburg. Sigonius Sertoriani belli initium ponit anno 673. Sertorii caedem anno 680. HAV. Edd. quoque Aldinae, Juntinae, Schonh. & Mer. *octavo decimo* exhibent. Sed recte hic Sylburgius ex Sigonio errorem detegit.

 Nam

pe Hiſpaniae in ditionem [s] populi Rom. [t] redactae ſunt.

II. Ad Macedoniam miſſus eſt Appius [u] Claudius. Poſt conſulatum levia proelia habuit contra varias gentes, quae [v] Rhodopam provinciam incolebant: atque ibi [w] morbo mortuus eſt. Miſſus [x] ei ſucceſ-

ſor

VARIAE LECTIONES.

s *Populo Romano* Al.

t *Reductae* Lugd. Bat. 2. Sed id quod ſequitur *ſunt* omnes MSS. Lugd. Batt. delent.

u *Claudius proconſul poſt* G.

v Monſtroſe V. & Mer. *Verodopam.* Fr. *Warodopam. Europam* Lugd. Bat. 1. *Quae Europam* 3.

w Delet L. Bat. 4.

x *Eſt ei* L. Bat. 3.

NOTAE.

Nam decimo anno hujus belli Hiſpanias per Cn. Pompejum receptas tradit Epit. Liv. xcvi. quum Sertorius ab Antonio & Perperna in convivio *octavo ducatus ſui anno* interfectus eſſet, eadem teſte, & Appiano B. C. p. 695. VERH.

II. *Ad Macedoniam*] Nota, Macedoniam pro Thracia dici: Thraces enim in Macedonia, quod ex Strabone cognoſcere eſt. A. F. Vide hic Gruner.

Ad Macedoniam miſſus eſt App. Cl. poſt Conſulatum. Levia &c.] Doctiſſimam Feminam decepit locus mala diſtinctione laborans. Appio Claudio, ut recte obſervat Cl. Gruner. Macedonia provincia obtigit Conſuli; ſed poſt conſulatum Dolabellae proconſulis ſucceſſor adverſus varias gentes varie pugnavit: unde cum Schonhovio, Merula, & quam Glareanus hic laudat, editione locum aliter diſtinctum recte habere, opinor. VERH.

Miſſus eſt Appius Claudius] Florus *lib.* XCI. *App. Claudius Procos. Thracas plurimis praeliis vicit.* Secundum fuit hoc Macedonicum bellum. GLAR. & CELL.

Poſt conſulatum.] Quem geſſit anno 675. Hic locus in alio exemplari ſic diſtinguitur: *Ap. Claudius poſt conſulatum levia praelia habuit*, &c. GLAR.

Contra varias gentes,] Epit. Livii xci. *Appius Claudius proconſul Thracas pluribus praeliis vicit.* CELL.

Verodopam] Vix hoc nominis apud quemquam claſſium reperies. GLAR.

Rhodopam provinciam] Ad Melam fluvium ſupra Helleſpontum juxta Propontidem. A. F. Juga Rhodopes, Thraciae montis. CELL.

Rhodopam] Miror, ubi Metaphr. etiam Ῥοδόπην ſervet, Edd. Ald. Junt. & Schonhovii *Verodopam*, Merulae *Varodopam* exhibere. Depravate etiam hujus provinciae nomen in Codd. occurrit. Etſi Cod. Leid. 1. emendandi anſam dedit Magno Oudendorp. ad Suet. Veſpas. 8. *Rhodopam & Europam.* propterea, ut ibi addit, quod Veſpaſianus Thraciam in ſex provincias, quarum hae duae erant, diviſit, ut hic per prolepſin Hiſtoricis non inuſitatam loqui videatur Eutropius, ſed Paeanio, neque pluribus Codd. hanc conjecturam confirmantibus, nihil temere immutarim. VERH.

Miſſus ei ſucceſſor Cn. Scribonius] Florus *lib.* xcii. Praeterea à C. Scribonio

ſor C. [y] Scribonius [z] Curio poſt conſulatum. is Dardanos vicit, & usque ad Danubium penetravit; triumphumque meruit, & intra [a] triennium [b] finem bello dedit.

III. Ad Ciliciam & Pamphyliam miſſus eſt [c] P. Servilius [d] ex conſule, vir ſtrenuus. Is [e] Ci-

VARIAE LECTIONES.

y *Scriborianus* Lugd. Bat. 1.
z Deeſt LC. *Cario* L. Bat. 1.
a *Triennio* L. Bat. 4. & mox. *inter triennium* 2.
b *Bello fin.* L. Bat. 1. 2. 4. 5.
c *Poſt* L. Bat. 2. 4. 5.
d Ita L. Bat. 1. 2. 4. *Exconſul* Mer. & HM. *Proconſul* L. Bat. 3. *Ex conſularibus* V. Sed ſecunda lectio, quae Vineti & Sylburgii eſt, & à Manuſcriptis confirmatur, ſtilo aevi Eutropiani, quod ex Ammiano Marcellino diſcimus, imprimis apta eſt. Vide Lindenbrogii Indicem Dignitatum in Ammian.

NOTAE.

bonio Curione Procoſ. in Thracia res geſtas adverſus Dardanos. Plinius *libro* II. *cap.* 35. GLAR.

Cneus Scribonius Curio poſt conſulatum] Vetus liber non habet *Curio*, ſed pro *Cneus* ſolum G. quod apud eum Cajum ſignificat. ita ille fere appellatur: pro illo autem, *Poſt Conſulatum* & hic, & ſupra, *Appius Claudius poſt conſulatum*, habet Liviana Epitome, *pro Conſule*. VINET. Praeterea ab Curione Proconſule in Thracia res geſtas adverſus Dardanos, &c. Epitom. A. F.

Poſt conſulatum.] Anno poſt Conſul fuit. an. ab U. C. 677. A. F.

Is Dardanos] Dardani Myſiae ſuperioris populi apud Ptolemaeum, vicini Dalmatis ac Macedonibus. Idem Florus *libro* XCV. *C. Curio Procoſ. Dardanos in Thracia domuit.* GLAR. Illyricis eos accenſet Strabo, & in mediterraneis ponit. Sunt juxta Daciam. A. F. Gentem inter Thraciam & Illyricum. Plinius lib. III. cap. ult. Moeſiae accenſet. CELL.

III. *Ad Ciliciam & Pamphyliam*] Florus *lib.* XCIII. P. Servilius Procoſ. in Cilicia Iſauros domuit, & aliquot urbes piratarum expugnavit. GLAR.

Tertium] Cilicum ac Pamphylicum. GLAR.

Miſſus eſt P. Servilius] P. Servilii Iſaurici meminit Strabo *lib.* XII. & *li.* XIV. Quanquam *lib.* XII. dicit ſe eum vidiſſe: quod de hoc non credo, Sed de eo, qui fuit Coſ. cum C. Caeſare, an. 706. Meminit & Florus *lib.* III. de bello Piratico. GLAR.

P. Servilius ex conſule,] Sic Oroſius *lib.* V. Vetus lib. *ex Conſulari.* alii *ex Conſularibus*, pro illo, *ex Conſule.* at Servilium hunc *pro Conſule* appellat Liviana Epitome. VINET. P. Servilius Proconſul in Cilicia Iſauros domuit, & aliquot urbes Piratarum expugnavit. Epitom. XCIII. Hoc bellum dictum *Piraticum.* De quo vide Florum III. 6. 103. A. F.

Ex conſule] Ann. 675. fuit Coſ. GLAR. id eſt *pro conſule.* Eutropii enim aevo frequenter ita ſcripſerunt *ex praefecto*, *ex duce* &c. Vide Ammianum Marcellinum. ceterum pre-

[e] Ciliciam ſubegit, Lyciae urbes clariſſimas oppugnavit, & cepit: in his [f] Phaſelidem, [g] Olympum, [h] Corycum [i] Ciliciae. Iſauros quoque aggreſſus, [k] ad deditionem redegit: atque intra triennium bello finem dedit.

VARIAE LECTIONES.

e *Siciliam* L. Bat. 2.
f *Phaſelidam* L. Bat. 1. *Faſelidam* 2. *Falſetidam* 4.
g *Olynthum* L. Bat. 1. *Olimpum* 2. *Olumphum* 4.
h *Coracum* S. V. G. L. Bat. 3. 5. *Coratum* 4.
i *Ciliciae regem*, *Iſauroſque* V.
k Ita Lugd. Bat. 3. 4. Vulgati *in*. *ad dedicationem* L. Bat. 2. *ad ditionem* 1.

NOTAE.

proconſul hic Servilius vocatur in Liv. Epit. 93. CELL. *Conſularis*, ut Grunero, quem vide, vel *qui conſulatu perfunctus eſt*, ut Fabricio placet ad Oroſ. L. v. c. 23. qui eodem uſus eſt verbo, Eutropii (ut obſervat Cellarius) aevo non quidem inſolito, ſed nuſquam, quod ſcio, amplius in auctore obvio. unde vereor, ne ex Oroſio ab Interpolatore hic inſertum ſit. Certe Paeanius, quod alias ſolet, non agnoſcit. *Proconſul*, ut Servilius in Livii Epit. & Floro vocatur, vel *pro conſule* ſcribere amat Noſter. vid. cap. ſeq. & praec. bis: *poſt conſulatum*. VERH.

Ciliciam] Regionem litoralem inter Syriam ac Pamphyliam. GLAR.

Lyciae] Regionis litoralis e regione Rhodi. GLAR.

Phaſelidem,] De hac Strab. lib. XIV. GLAR. Phaſelis urbs memorabilis tres habens portus. Lyciae eſt, in confinio Pamphiliae ſita, & per ſe conſtat, neque communitatis Lyciorum eſt. Strabo. A. F.

Olympum,] Olympus urbs magna cum monte ejusdem nominis, Zeniceti praedonis arx, qui ſe, ne caperetur, cum tota domo cremavit. Strab. A. F.

Corycum Ciliciae,] Corycum oppidulum vocat Strabo, ſed illud Pamphiliae, non Ciliciae vindicat. In Cilicia tantum promontorium quoddam *Corycum* & antrum Corycium. Phaſelis autem, Olympus & Corycus Zeniceti praedonis fuere, ut & alia multa Pamphyliae loca, quae omnia cepit Iſauricus. Strabo. A. F.

Corycum Ciliciae] Non Ciliciae, ſed Lyciae Coricum, inter Olympum & Phaſelidem oppidum expugnaſſe Servilium, ex Strabonis XIV. docet H. Noris. Cenotaph. Piſ. p. 116. CELLAR. Haec quum in ſua Ed. recte monuit Gruner. Vir. Cl. non inepte ſuſpicatur, illud *Ciliciae* a gloſſatoris cujusdam manu eſſe, quia Paeanius non agnoſcit. Et, ſi vera fateor, confundi etiam has urbes ab aliis video. vid. Flor. L. III. c. 6. ibique Comment. *Phaſelin*, & *Olympon evertit*, *Iſauronque ipſam arcem Ciliciae*. Unde lectio, quae Grunero ſuam ſuſpicionem augere videtur, Ed. V. *Ciliciae regem*, *Iſauroſque* &c. aliam mihi ſuſpicionem movet: *in his Phaſelidem*, *Olympum*, *Corycum*, *Ciliciae arcem Iſauron quoque* &c. Sed abſtineo. *P. Servilius proconſul in Cilicia Iſauros domuit*, & *aliquot urbes piratarum expugnavit*. Ep. Liv. XCIII. Ceterum *Olynthum*, ut in Cod. Leid. 1. eſt, in eadem hac hiſtoria ex MSS. maluerunt Lambinus, Manutius, aliique, ad Cic. Act. 1. in Verr. c. 21. Sed recte improbat Gruterus. VERH.

Ad deditionem redegit] Phraſin hanc inprobant Docti oppido multi, & *ad* vel *in ditionem*. (uti hic Heumannus, cujus obſervatio conſuli poteſt, & a nobis expenſa eſt ſupra L. III. c. 4.) praeferunt. Ipſe Haver-

dedit. Primus omnium Romanorum [l] in Tauro iter fecit. [m] Revertens, triumphum accepit, & nomen *Iſaurici* meruit.

IV. [n] Ad Illyricum miſſus eſt [o] Cn. Coſconius [p] pro con-

VARIAE LECTIONES.

l *Per Taurum* HM. Male V. P. & Mer. *in Iſauriam*, cujus jam mentio facta fuerat, ut taceam conſenſum metaphraſtae, qui διεξιὼν τὸ Ταῦρον habet.

m *Is rev.* L. Bat. 3. 4. 5.

n *Atque in bill.* L. Bat. 2. *At in.* 4.

o *Cnaeo Coſconio proconſule* V. *Cn. Conconius* L. Bat. 1.

p Deſunt L. LC. F. *proconſul* L. B. 1. 3. 5. *ex proconſule* 4.

NOTAE.

vercampus, qui, ubicunque in Eutropio bujusmodi locutio occurrit, minime prorſus haeſiſſe videtur, ad Oroſ. L. v. c. 23. poſt Fabricium omnibus Edd. & Codd. longe pluribus repugnantibus *in ditionem redegit* praetulit, diſtinguens, *in deditionem redigere* uſurpari, ubi de hoſte agitur, *qui deditionem facit. in ditionem*, qui populi Romani *provinciam facit.* quod, ſi quid video, eodem redit: quum qui populum, vel urbem *ad deditionem redigit*, eam ſe dedere cogit ſibi oppugnanti, in ſuorum ditionem. Hinc alibi *ad deditionem cogere* frequentiſſimum. unde fruſtra eſſe, qui negent *redigere ad deditionem*, *cogere*, *venire*, *in deditionem accipere* &c. in probatis auctoribus reperiri, exemplis a Viris Doctis congeſtis probavimus ſupra. VERII.

In Iſauriam] Vetus liber, *in Tauro iter fecit.* eſt autem ad Taurum montem Iſauria, Aſiae regio. VINET. Regionem in confinio Pamphyliae, Ciliciae, & Cappadociae. GLAR.

Iſauros] Populum ad Derbam Lycaoniae, quae eſt in maxima parte meridionali Cappadociae ſecundum Ptolemaicam deſcriptionem. Sed poſtea nomen abolitum eſt. GLAR. Iſauria inter Pamphyliam & Ciliciam, duos babebat pagos cognomines, quibus ſuberant alii complures pagi, praedonum omnium domicilia. Exhibuerunt hi Romanis negotium & Iſaurico Publio Servilio, quem nos vidimus. Is & Iſauriam Romanis ſubegit, & pleraſque Piratarum munitiones excidit, quae ad mare erant. Strabo. A. F.

Quoque] Libri noſtri habent, *que*, pro *quoque*, & *redegit*, pro *coegit.* VINET.

In Tauro iter fecit.] Id eſt, cum copiis militaribus penetravit Taurum: id enim ſignificat *iter facere.* A. F.

Tauro] Monte Aſiam dividente. CELL.

IV. *Ad Illyricum*] IV. Dalmaticum. Non temere quicquam de hoc bello apud authores reperias. GLAR.

Cn. Coſconius] Antiquus liber pro Cneo Cajum vocat. Salonas Dion ſingulari tertiae Latinae declinationis flectit, ni ſit mendum, recto Σάλων. VINET.

Cn. Coſconius proconſule:] Proconſules proprie dicti, qui ex Conſulatu in provincias cum imperio mittebantur. At hic Cn. Coſconius nondum opinor Conſul fuerat, ſed tamen in Illyricum pro Conſule miſſus, quia nonnunquam, extra ordinem tum Propraetores, tum Proconſules in provincias mitti ſolebant, eorumque imperium extraordinarium appellabatur. A. F.

Cn.

conſule": [q] multam partem Dalmatiae ſubegit, [r] Salonas cepit: & compoſito bello Romam poſt [s] biennium rediit.

V. Iisdem temporibus conſul M. Aemilius Lepidus, [t] Catuli collega, bellum civile voluit commovere; intra unam tamen aeſtatem [u] motus ejus oppreſſus eſt. Ita uno tempore multi [v] ſimul triumphi fuerunt; Metelli ex Hiſpania; Pompeji, ſecundus

Variae Lectiones.

q *Is multam etiam partem* V. *is mult. p.* L. Bat. 2. 3. 4. 5.
r *Salonos* L. Bat. 5.
s *Quinquennium* L. Bat. 3.
t *Catulli* L. Bat. 4.
u *Nixus* Mer. *nutus* Lugd. Bat. 1.
v *Romae ſimul triumphaverunt* Lugd. Bat. 1.

Notae.

Cn. Coſconius] Recte Vineti vetus liber *Cajum* vocat. Et ita ad Oroſ. L. v. c. 23. emendat Fabric. eumdemque facit, cujus mentionem injecit Cic. pro Cluent. c. 35..... *legionem eſſe ab eo* (Bulbo) *ſollicitatam in Illyrico C. Coſconii litteris, & multorum teſtimoniis planum factum eſt.* Paeanius quoque Γάϊον vocat. VERH.

Salonas cepit:] Salon, ωνος Graece, ut Strabo *lib.* VII. Latine *Salonae Salonarum*, colonia Romana, memoratiſſima urbs apud omnes in Dalmatia, ut apud Ptolemaeum *lib.* III. *tabul.* 5. Europae. GLAR. Dalmatiae urbem & navale. *Strabo* VII. Adde notas ad IX. 16. 8. CELL.

V. *Iiſdem temporibus*] Anno 676. GLAR.

M. Aemilius Lepidus,] Florus *lib.* XC. *M. Aemilius Lepidus cum acta Syllae tentaret reſcindere, bellum excitavit, & a Q. Catulo collega Italia pulſus eſt, & in Sardinia fruſtra bellum molitus periit.* GLAR.

Bellum civile voluit commovere;] Acta Syllae reſcindere nitebatur, & qui proſcriptionibus ſupererant revocare: qui ſi revocati fuiſſent, graviſſimum bellum incendebatur: quum enim eorum bona, addicente Sylla, quamvis male capta, jure tamen retinerentur, repetitio eorum procul dubio labefactaſſet compoſitam civitatem. Vide elegantiſſimum Caput Flori, III. 23. pag. 144. A. F. Lepidus Cos. acta Syllae reſcindere conatus bellum excitavit, & a Q. Catulo Collega Italia ejectus, in Sicilia periit. Epit. Liv. XC. CELLAR. Vid hic Gruner.

Intra tamen unam] Cum ab Etruria Lepidus arma & exercitum Urbi admoveret, jam Mulvium pontem, collemque Janiculum Lutatius Catulus ejus collega, Cnaeuſque Pompejus alio exercitu inſederant, a quibus primo ſtatim impetu retro pulſus, hoſtiſque a Senatu judicatus, incruenta fuga Etruriam, inde Sardiniam receſſit, ibique morbo & poenitentia interiit. Flor. A. F.

Triumphaverunt.] *Triumphi fuerunt*, alias. GLAR.

Metelli] Pii, Numidici filii. GLAR.

Secundus] Quia etiam ante triumphaverat ex Africa, ut paulo ante eſt dictum. GLAR.

Ca-

dus ex Hiſpania, Curionis ex Macedonia; Servilii ex [w] Iſauria.

VI. Anno urbis conditae [x] DCLXXVI. L. Licinio Lucullo, & M. Aurelio Cotta COSS. mortuus [y] eſt Nicomedes rex Bithyniae, [z] & teſtamento populum Romanum fecit heredem. Mithridates pace rupta Bithyniam & Aſiam rurſus voluit invadere. Adverſus eum ambo conſules miſſi, [a] variam habuere fortunam. Cotta apud [b] Chalcedonem victus ab

VARIAE LECTIONES.

w *Iſaura* L. Bat. 3.

x *DCLX.* Deletis *Anno U. C.* L. Bat. 1. *A. V. C. DCLXXXVI.* 4. *DCLXXVII.* 5.

y Delet L. Bat. 1.

z Ita HM. & L. Bat. 2. 3. 4. *ex teſtamentum* 1. Mer. *ex teſtamento*: reliqui *per teſtamentum.*

a *Non unam* L. Bat. 2. 3. 5. qui legit *habuerunt. non habuere unam* 4.

b *Macedoniam victus* LC. *Chalcedonum* L. Bat. 1. *Calcedonem* 2.

NOTAE.

Curionis] C. Scribonii. GLAR.

Ex Macedonia;] Ex Dardanis. GL.

Servilii] P. Iſaurici. GLAR.

VI. *DCLXXVI.*] Chronologi DCLXXX. VINET. Anno 680. Meminit Florus *lib.* XCIII. Idem Florus, ubi de pace inter Syllam ac Mithridatem facta diſſeruit, haec addit *lib.* III. Igitur ut extincta parum fideliter incendia, majore flamma reviviſcunt: ita ille de integro auctis majorem in modum copiis, tota denique regni mole in Aſiam rurſus mari, terra, fluminibusque veniebat. Cyzicum nobile oppidum arce, moenibus, portu, turribusque marmoreis, Aſiaticae plagae littora luſtrat, hanc ille quaſi alteram Romam toto invaſerat bello. GL.

DCLXXVI.] Recte Vinet. & Glarean. annorum computationem ſequuntur. Noſtro, etſi errat, annus addendus videtur e Cap. ſequ. & ita eſt in Cod. Leid. 5. Sed quia reliqui vulgatam lectionem tuentur, a quibus Paeanius non recedit, nihil immutare auſim. VERH.

Bithyniae,] Quae ad pontum eſt Euxinum, & Boſphorum Thracium. GL.

Et per teſtamentum] Nicomedes Bithyniae rex moriens Populum Romanum fecit haeredem, regnumque ejus in provinciae formam redactum. Epitome Livii XCIII. A. F.

Pace rupta] Quam cum Sylla fecerat [*ſupra* v. 7.] & Gabinio poſt Murenae injurias renovaverat. Appian. Mithrid. GLAR. & CELL.

Ambo COSS.] L. Lucullus & Aurelius Cotta. GLAR. & CELL.

Cotta apud Chalcedonem victus] Ipſe Mithridates in epiſtola ad regem Arſacem, ita ſcribit, *Rurſus tamen bellum coepi, Marcumque Cottam Romanum ducem Chalcedona terra fudi, mari exui claſſe pulcherrima.* A. F.

Cotta victus] Non ipſe Cotta, qui ὑπὸ ἀπραξίας, *bello non aſſuetus*, in oppido manſerat; ſed Nudus, praefectus claſſis qui fuerat, terreſtre proelium ante portam Chalcedonis cum regiis iniit, ab iisque in urbem repulſus. Appian. f. 141. CELL.

Chalcedonem] Antiquus liber *Chalcedo-*

ab eo acie, etiam intra oppidum coactus eſt, & obſeſſus. Sed cum ſe [c] inde Mithridates [d] Cyzicum tranſtuliſſet, [e] ut [f] Cyzico capta totam Aſiam invaderet, [g] Lucullus ei alter conſul occurrit: ac [h] dum Mithridates in obſidione Cyzici [i] commoratur, [k] ipſe eum à tergo obſedit, fameque conſumpſit; & multis proeliis vicit: [l] poſtremo Byzantium (quae nunc Conſtantinopolis eſt) fugavit; navali quoque proe-

VARIAE LECTIONES.

c *Deinde* L. Bat. 1. ſed *quum ſe inde*. 3. 4. 5.
d *Gazam* N. *Cirtu* L. Bat. 3.
e *Et* L. Bat. 4.
f *Gaza capta* N. Alii *Cyzico capto*. *Citico capto* L. Bat. 4. *Cirico* 3. *Cizico capta* 2.
g *Luculus* L. Bat. 5. ubique.
h *Dum diu Mithridates in obſidione Cyzici com.* S. *Dum Mithrid. Cyzico com.* B. M. G.
i *Commoraretur* L. Bat. 3. 4.
k Hinc usque ad *poſtremo* delet L. Bat. 3.
l *Poſthaec* L. Bat. 2.

NOTAE.

cedoniam. Eſt autem Χαλκηδὼν Stephano, civitas Bithyniae. VINET. Urbem regione Byzantii. GLAR. Minus recte *Chalcedoniam* V. L. rectius enim *Chalcedonem*, vel Graeco more *Chalcedona*: quae Stephano Byzantio eſt urbs Bithyniae ad os Ponti, e regione Byzantii. Sed videtur idem Stephanus hic legiſſe *Carchedonem*; dum ſcribit ἔςι καὶ Ἀρμενίας Καρχηδὼν, ὡς Εὐτρόπιός φησιν. ſi tamen hunc Eutropium ibi Stephanus intellexit. SYLB. Chalcedon, ſive ut alii Chalchedon, Bithyniae urbs ad Boſporum Thracium. A. F.

Cyzicum] *Cyzicum nobilis civitas arce, moenibus, portu, turribusque marmoreis Aſiaticae plagae littora illuſtrat.* Flor. CXI. 5. I. *Cyzicum* ſive *Cyzicus*, peninſula & urbs Aſiae ad Propontidem. A. F.

Cyzico capto] Sic apud Plinium & alios Latinos, Cyzicum neutrum. at Κύζικος foemininum apud Graecos. VINET.

Totam Aſiam] Minorem. GLAR.

Lucullus ei alter Coſ.] Florus in Livii Epitome ait, Lucullum bis cum Mithridate pugnaſſe: ſemel ante Cyzicum, ita ut Granicus ac Aſopus amnes cruenti redderentur. iterum in Ponto, caeſis 60000. hoſtium. GLAR.

Fameque conſumpſit,] Ipſe Mithridates in eadem epiſtola ad Arſacem: *Apud Cyzicum magno cum exercitu in obſidione moranti frumentum defuit, nullo circumadnitente, ſimul hyems mari probibebat. Ita ſine vi hoſtium regredi coactus in patrium regnum, naufragiis apud Param & Heracleam militum optimos cum claſſibus amiſi.* A. F.

Byſantium] In ſiniſtram Ponti partem. GLAR. Ad Boſporum Thracium è regione Chalcedonis. A. F.

Navali quoque praelii duces] Non Lucullus pugna navali cum Mithridate pugnavit, ſed tempeſtas foeda regis

proelio duces ejus Lucullus oppreſſit. Ita una hieme & aeſtate à Lucullo [m] centum fere millia [n] regis exſtincta ſunt.

VII. Anno urbis [o] Romae [p] DCLXXVIII. Macedoniam provinciam M. Licinius Lucullus [q] accepit, [r] conſobrinus Luculli, qui contra Mithridatem bellum gerebat. Et in Italia [s] novum bellum ſubito [t] com-

VARIAE LECTIONES.

m Al. *ad centum fere millia hominum ex parte regis exſtincta ſunt.* ita L. Bat. 2. & 4. niſi quod *hominum ex parte* deleant.
n *Ex parte regis* L. Bat. 1. 5.
o Pro *Romae* eſt *conditiae* in L. Bat. 5.
p *DCLXXXVIII.* L. Bat. 1.
q *Recepit* L Bat. 3.
r *Conſobrinus ejus* Al.
s *Unum* L. Bat. 1. delet L. Bat. 3.

NOTAE.

regis claſſem ita attrivit, ut navalis belli inſtar effecerit. Centum amplius navium claſſis foede periit, quaſi Lucullus quodam cum fluctibus procelliſque commercio debellandum tradidiſſe regem ventis videretur, inquit Florus in ſua Epitome. GLAR. Ad Lemnum, quo Varius Rom. Senator, qui ad Mithridatem a Sertorio foederis cauſa venerat, captus & occiſus eſt. Appian. ſ. 143. CELL.

VII. *Anno urbis Romae*] Florus in Livii Epitome lib. 97. de M. Lucullo unum habet verbum: *M.* inquit, *Lucullus Procon. Thracas ſubegit.* Fuit hic annus U. C, 681. GLAR. Vere eſt DCLXXX. A. F. & HEARN.

Marcus Licinius Lucullus] Marcus Terentius Varro Lucullus tunc Conſul cum Cajo Caſſio Varo. A. F.

Conſobrinus] Patruelis. Sic & Curtius hoc verbo uſus 6. 9. 17. & Trebatius apud Paullum lege 10. Dig. *de Gradib.* Sect. 15. CELL. Pighius ad A. DCLXXX. notat Conſobrinum hic dici adoptione, quia in Terentiorum familiam adoptatus erat, quum L. Luculli fratrem fuiſſe germanum, e Plutarcho ac Cicerone oſtendit. Adde Cel. Weſſeling. ad Simſon. Chron. ad A. U. DCLXXXI. Pro *ejus* autem, ut ante legebatur, Annam ſecutus & fidem Cod. Leid. 1. *Luculli* reſtitui, quia ejusmodi repetitionibus auctorem ubique gaudere, ſcio. VERH.

Et in Italia novum bellum] An. 682. Florus lib. 95. *Quatuor & ſeptuaginta gladiatores Capuae ex ludo Lentuli profugerunt, & congregata ſervorum & ergaſtulorum multitudine, Chryſo & Spartbaco ducibus, bello excitato, Claudium Pulchrum legatum & P. Varenum Praetorem praelio vicerunt.* GLAR. Quatuor & ſeptuaginta gladiatores Capuae ex ludo Lentuli profugerant. Epitom., Liv. Florus XXX. ponit. *Spartacus*, inquit, *Chryſus*, *Oenomaus*, *effracto Lentuli ludo cum triginta haud amplius ejusdem viris erupernnt Capua*, *&c.* Adi illum III. XX. pag. 133. A. F.

Se-

[t] commotum eſt. [u] ſeptuaginta enim [v] quatuor [w] gladiatores, [x] ducibus [y] Spartaco, [z] Crixo, & Oenomao, effracto Capuae ludo, [a] effugerunt: & per Italiam vagantes, pene non levius bellum in ea, quam Hannibal moverat, paravere. nam multis ducibus,

Variae Lectiones.

t Delet L. Bat. 3. *exortum* 4.

u Alii *LXXXIV*.

v *Et quatuor* L. Batt. omnes.

w *Gladiatoribus* L. Bat. 4.

x *Duce* L. LC. F.

y *Parthaco, Orixo, & Oen.* G. *Parca, Orixo, Oenomao* V. *Spartaco, Criſpo & Hoenomato* L. *Spartaco, Chryſo & Oenomanno* Sc. *Partatio, Erixo & Oen.* S. N. M. *Spartaco, Orixo & Oen.* B. *Partaco* &c. L. Bat. 2. *Pato, Exito, Crixo, Etoeno, Mao* 3. *Porta Cocrixo & Onemao* 4.

z *Criſpo* L. Bat. 1.

a *Fugerunt* L. Bat. 1. 2. 3. 4. 5. *Fugerunt. Veſuvium montem occupaverunt. Unde* (*Et* L. Bat. 4.) *erumpentes Clodii praetoris* (*praeconis* V.) *qui eos obſidione cinxerat,* (*cinxerant* L. B. 3.) *caſtra expugnaverunt;* (*oppugnaverunt* L. Bat. 3. 4.) *ipſoque in fugam acto cunctam inſuper* (*in* L. Bat. 3.) *praedam* (*cuncta in praedam* V. N. Lugd. Bat. 2. 3. 4.) *averterunt. Inde per Conſentiam & Metapontum circumducti ingentia brevi agmina collegerunt. Itaque cum caedibus, incendiis, rapinis, ſtuprisque omnia miſcerent* (*miſcerentur* V.) *multaeque ſe matronae ob dolorem pudoris violati necarent:* (*necaſſent* L. Bat. 3.) *pene non levius bellum in ea quam Annibal moverunt* (*movere* L. Bat. 3.) (*quam Annibal moverat, paraverunt* S. G. L. LC. *bellum mox quam Annibal moverunt* V.) S. N. M. B. V. G. HM. L. Bat. 2. 3. 4. 5.

Notae.

Septuaginta enim quatuor] De numero hoc apud ſcriptores nimium variante conſule Freinshem. ad Flor. L. III. c. 20. Cel. Drakenb. ad Epit. Liv. XCV. Eadem autem Codd. MSS. varietas, quae hic occurit, etiam in aliis eſt. vid. ad Flor. & Epit. d. l. Appian. B. C. p.423. Κρίξον rectius, quam Pacanius Κρίζον ſcripſit, uti in Vetuſtis aliquot *Chryſo*. Verh.

Ducibus Sparthaco, Chryſo, & Oenomanno,] Vetus liber habet *duce*, pro *ducibus*: *Chryxo*, pro *Chryſo*: *Oenomato*, pro *Oenomanno*, ſive *Oenomao*, ſeu *Tinomao*, quomodo impreſſi noſtri habent. Erat autem Sparthacus Thrax, alii duo Galli, authore Oroſio *lib.* V. Vinet.

Oenomanno,] In Vet. *Oenomao*, & ſic etiam Florus lib. tertio. Glar.

Ludo,] Loco, quo gladiatores cuſtoditi ſunt, & eruditi a laniſta. Cell.

Nam multis ducibus,] Rom. duces à Sparthaco & ſuis victi: Claudius Pulcher legatus, & P. Varenus Praetor: Florus libro XCV.

L. Gel-

bus, & duobus ſimul Romanorum conſulibus victis, ſexaginta [b] fere millium armatorum exercitum [c] congregaverunt: victique ſunt in [d] Apulia à M. [e] Licinio Craſſo proconſule, & poſt [f] multas calamitates Italiae, tertio anno, bello huic [g] finis [h] impoſitus.

VIII.

VARIAE LECTIONES.

b Deeſt L.
c *Miniſtraverunt* LC.
d *Apuliam* L. Bat. 1.
e *Licio* V.
f Delet L. Bat. 3.
g *Eſt finis impoſitus.* vel *finis imp. eſt* L. Bat. 1. 4. 5. *bino impoſitus* deleto *finis* 3.
h Al *imponitur.*

NOTAE.

L. Gellius Coſ. } Q. Arius Praetor } Florus lib. xcvi. Cn. Lentulus Coſ. 96.

C. Caſſius Procoſ.) Cn Manlius Praetor) Florus xcvi.

Qui bene pugnarunt.

Q. Arius Praetor, adverſus Chryſum. GLAR.

Quam Hannibal moverunt] Hanc lectionem ſide Cod. Leid. 1. rejeci, nec diſplicet Grunero. VERH.

Multis ducibus,] Claudio Pulchro Legato, & P. Vareno, & Caſſio praetoribus. A. F. & CELL.

Duobus ſimul Romanorum conſulibus] L. Gellio Poplicola & Cn. Cornelio Lentulo Clodiano. an. U. C. 681. Flor. *Inde jam Conſulares quoque aggreſſus, in Apennino Lentuli exercitum percecidit: apud Mutinam Caji Caſſii caſtra delevit.* A. F. Lentulo in Apennino; C. Caſſio ad Mutinam. Flor. III. 20. CELL.

Sexaginta fere millium] Multa huc facientia notavit Cel. Drakenb. ad Epit. Liv. XCVII. VERH.

Victi à Craſſo,] Et à Pompejo exſtirpati, qui ſenatui ſcripſit, ὅτι μάχῃ μὲν τοὺς δραπέτας φανερᾷ Κράσσος νενίκηκεν, αὐτὸς δὲ τοῦ πολέμου τὴν ῥίζαν ἀνῄρηκε, *Craſſum quidem viciſſe collatis ſignis fugitivos; ſe vero radices belli exſcidiſſe.* Plutarch. in Craſſo f. 550. Add. Cic. pro Leg. Man. c. 2. CELL.

In Apulia] *Marcus Craſſus primum cum parte fugitivorum, quae ex Gallis Germaniſque conſtabat, feliciter pugnavit, caeſis hoſtium triginta quinque millibus, & duce eorum Granico.* (Canicium vocat Plutarch.) *Cum Spartaco deinde pugnavit, caeſis cum ipſo millibus quadraginta.* Epitom. XCVII. quae omnia lucem capiunt ex Plutarch. qui in Craſſo ſcribit, Craſſum primo cum Gallis & Germanis, qui Spartacum deſeruerant, pugnaſſe in Lucania: deinde cum ipſo Spartaco totis viribus manum conſeruiſſe, in Brutiis non longe à Petilia. Idem fere Florus pag. 135. Sed nullibi legas, Craſſum cum Spartaco in Apulia pugnaſſe. A. F.

A M. Licinio Craſſo] Florus lib. XCVII. *M. Craſſus Praetor primum cum parte fugitivorum, quae ex Gallis Germaniſque conſtabat, feliciter pugnavit, caeſis inimicorum* XXXV. *millibus, & duce eorum Granico. Cum Spartaco deinde bellavit, caeſis cum ipſo millibus* XL. Caeterum Craſſum Florus praetorem haec egiſſe ait: Eutropius vero, Proconſulem. GLAR.

Proconſule.] Revera tunc Proconſul

VIII. [i] Sexcenteſimo [k] octogeſimo" primo urbis conditae anno, [l] P. Cornelio Lentulo & Cn. Aufidio Oreſte COSS. duo tantum gravia bella in imperio Romano erant, Mithridaticum & Macedonicum. Haec duo Luculli agebant, [m] L. Lucullus, & M. Lucullus". L. ergo Lucullus poſt [n] pugnam Cyzicenam, qua vicerat Mithridaten; & navalem, qua duces ejus oppreſſerat, perſecutus eſt eum: & recepta Paphlagonia atque Bithynia, etiam regnum ejus invaſit. [o] Sinopen & [p] Amiſon, civitates Ponti

Variae Lectiones.

i *Anno* L. B. 2. & mox delet.
k Deeſt Fr.
l *Publio Cornelio tantum gravia* ceteris deletis L. Bat. 2. 4. *Publio conſule tantum* &c. 3.
m Delent Lugd. Bat. 1. 3.
n *Fugam* S. B.
o *Sinapene* L. Bat. 3. *Sinope netamiſon* 4.
p *Amiſſon* S. G. N. B. M. Sc. L. Bat. 2. *Tamiſon* 3. *Myſon* V.

Notae.

ſul erat, qui ſuperiori anno Conſul fuerat. Praetorem tamen vocat Epitom. quia exercitui praeërat. A. F.

VIII. *Sexcenteſimo octogeſimo primo*] Chronologi hos Conſules fuiſſe volunt anno v. c. DCLXXXIII. atque ita addendi forent anni duo his Eutropii rationibus. VINET. Adde primo & octogeſ. Hic duobus annis diſtat a noſtra ſupputatione: ut alibi ſaepe, quod nihil impedit. fuit enim anno 683 GLAR. Potius octogeſimo ſecundo. A. F. & HEARN.

Haec duo Luculli agebant] De formula *bellum agere*, vide ſupra 2. 5. CELL.

L. Lucullus,] Coſ. anno 680. GL.

M. Lucullus.] Coſ. anno 681. GL.

Mithridatem] Per *n* fide Cod. Leid. 1. dedimus. ut Graeca nomina in *es* deſinentia per *en* efferre ſolent Romani ſaepiſſime. ita Tigranen a Xerxen, Segeſten ſcribendum eſſe, docet Nobil. Heinſ. ad Vellej. L. II. c. 33. Noſter infra c. 14. *Artacen*. VERH.

Oppreſſerat,] Fortuna, non ipſe Lucullus. GLAR.

Paphlagonia] Galatiae parte, quae Pontum Euxinum ſpectat. GLAR.

Sinopen & Amiſum civitates] Vetus liber, *Sinopen & Amiſſas civitates*. Sed quid hic *Amiſſas*? Eſt Ἀμισὸς urbs clariſſima, ab Athenienſibus olim condita, à Sinope nongentis ſtadiis, ut vult Stephanus, diſtans. VINET.

Sinopen] Oppid. ad Pontum Euxinum. *Amyſon*. Aminſon, Strab. lib. XII. GLAR. Sinope & Amiſus in Paphlagonia, non in Ponto. Sed quia regnum Mithridatis Paphlagoniae partes comprehendebat, ideo eas Ponto vindicat Eutrop. De regno autem Mithridatis Strabonem legere operae pretium eſt. *Ponti rex fuit*, inquit, *Mithridates cognomento*

ti [q] nobiliſſimas, cepit. ſecundo proelio apud [r] Cabira civitatem; [s] quo ingentes copias ex omni regno adduxerat Mithridates, [t] cum XXX. millia lectiſſima regis, a quinque millibus Romanorum vaſtata eſſent, Mithridates fugatus [u] eſt, [v] & caſtra ejus direpta. Armenia quoque minor, quam tenuerat, eidem ſublata eſt. Suſceptus tamen [w] eſt Mithridates poſt fugam à Tigrane [x] Armeniae rege: qui [y] tum

VARIAE LECTIONES.

q *Bellicoſiſſimas* Lugd. Bat. 1. & Mer.
r *Graveram* G. S. B. V. HM. L. Bat. 2. 3. 5. *Gueram* L. *Graveram* LC. *Grarave ram* N. M. *Gabiram* L. Bat. 1. *Gavetani* 4
s *Quo, conjungentes cum XXX.* L. *qui ing.* L. Bat. 1.
t *Cum triginta lectiſſima regis in Romanorum vaſtata erant* L. Bat. 2. *lectiſſima regio a Romanorum exercitu vaſtata* 4. 5.
u Delent. L. Bat. 2. 3. 5.
v Delent. L. Bat. 1. 4.
w Deeſt L. Bat. 3.
x Deeſt F.

NOTAE.

mento Eupator: poſſedit autem regionem, quae Haly fluvio determinatur usque ad Tibarenos & Armenios, atque inter Halyn usque ad Amaſtrin ac Paphlagoniae quasdam partes: adjecit autem ditioni ſuae etiam oram maritimam verſus Occaſum usque ad Heracleam, &c. A. F.

Amiſon] Pro *Amiſum* e Codd. MSS. repoſui. quia Graecam formam ex ſubſtantivis in *ος* ſervare ſolent ſaepe Romani ſcriptores. ſic *Cypron* Epit. Liv. CII. *Iſthmon*, *Corinthon*. vid. ibi V. D. *Boſporon* Epit. CI. Flor. L. III. c. 3. 25. &c. VERH.

Apud Cabira] Liber vetus hic habet *Graveram*, pro *Caberam*, ni fallor. nam apud Stephanum, *Κάβειρα* foemininum eſt. VINET. Verba Strabonis *lib.* XII. Sub ipſis autem Pariadrae radicib. Cabeira ſita ſunt, ſtadiis C. & L. quam Megalopolis auſtraliora. Mithridatis ſedes Cabiris erat. Paulo poſt ita habet *lib. eod.* Et cum Pompejus Cabeira ſtruxiſſet in urbis modum, ac Diopolim nominaſſet, Pythodorus eam auxit, & Sebaſten, id eſt Auguſtam appellavit. atque ita Ptolemaeus habet. GLAR. Κάβειρα, Ponti urbs fuit, Armeniae proxima, in quibus Mithridatis arx fuit. Pompejus *Diopolin* vocavit: poſtea *Auguſtae* (Σεβάστης) nomine Pythodoris regina auxit. Strab. lib. XI. f. 383. Edit. Caſaub. CELL.

Cum triginta millia lectiſſima] Plutarch. quadraginta millia peditum, quatuor equitum eum tunc habuiſſe dicit. A. F. & HEARN.

Armenia quoque minor] Regio inter Euphratem & Cappadociam. GLAR. Ponto enim adjecerat usque ad Colchidem & Armeniam Minorem. Strabo. A. F.

Sublata] Erepta. GLAR.

Poſt fugam] E Ponto. GLAR.

A Tigrane] Strabo lib. 11. in fine, deſcribit omnes regiones. quas Tigranes per vim occuparit; ſed a Lu-

[y] tam ingenti gloria [z] imperabat, Perſas ſaepe vicerat, [a] Meſopotamiam occupaverat, [b] & Syriam, & Phoenices [c] partem.

IX. Ergo Lucullus repetens [d] hoſtem fugatum, etiam [e] regnum Tigranis, qui [f] Armeniis [g] imperabat,

VARIAE LECTIONES.

y *Cum* L. Bat. 5.
z *Triumphavit* L. Bat. 3.
a Deſunt F.
b *Ejuriam* L. Bat. 3. *Syria* 1.
c *Pariter* L. Bat. 4.
d *Hoſte* L. Bat. 2.
e *Regem Tigranem* L. Bat. 3. 5.
f *Armenia* L.
g *Imperitabat* L. Bat. 4.

NOTAE.

Lucullo domitum, & Tigranocerta in vicum redacta. Sub Antiocho magno duo ejus imperatores fuere, Artaxia & Zadriadas, qui permittente rege imperarunt: quo ſuperato, Romanos illi adorti, ac reges nuncupati per ſe fuerunt. ut Strab. lib. II. Zadriadae filius fuit Artenes Sophenus, Artaxiae Tigranes. Artanes meridionales Armeniae partes obtinuit, Tigranes ſeptentrionales: Artanes autem a Tigrane ſublatus eſt. Tigranes varia fortuna verſatus. latiſſimae regionis dominus eſt factus. Is condidit urbem, quam Tigranocerta vocavit, hominibus XII. Graecarum urbium a ſe everſarum in ea congregatis. quae occaſio fuit Lucullo minuendae ejus urbis, ac remittendi veteres in ſuam quamque urbem colonos, Tigranocertis in parvulum vicum redactis. Strabo libro XI. ſub finem. GLAR. Hic eſt Tigranes I. cognomento Magnus. A. F.

Armeniae rege;] Majoris, ultra Euphratem. GLAR.

Perſas] Parthos. GLAR. Perſas dicit quos Parthos Strab. Ab Artaxio. inquit, prognatus Tigranes, poſſeditque eam quae proprie dicitur Armeniam, contiguam Mediae, Albaniae, Iberiae, & pertinentem usque ad Colchidem & Cappadociam ad Euxinum mare ſitam, &c. Igitur obſes apud Parthos fuit, deinde ab iis in patriam reſtitutus, cum mercedis loco ſeptuaginta convalles Armeniae accepiſſent, viribus auctus, cum iſtas recuperavit, tum Parthorum ditionem populatus eſt, quae circa Ninum eſt & Arbela. A. F. Recte Glareanus *Perſas* pro *Parthos* hic poſitos obſervat, quod etiam Gruner. monet, quem vide. Infra ſaepius occurret. VERH.

Meſopotamiam occupaverat,] Subditos etiam ſibi habuit Atropatacenos, & Gordiaeos, cum quibus & Meſopotamiam & Syriam etiam transmiſſo Euphrate ac Phoenicem vi occupavit. Idem Strabo. A. F.

Et Syriam & Phoenicis partem.] Juſtinus lib XL. ait, Syros Tigranem petiſſe in regem, ac per XVIII. annos ſumma quiete illud regnum poſſediſſe: donec a Lucullo victus, etiam Syria ac Phoenice extruderetur. GLAR.

IX. *Repetens hoſtem*] Ad Tigranem enim Appium miſit, qui Mithridatem repeteret. Plutarch. A. F.

Ti-

bat, ingreſſus eſt. [h] Tigranocerta, civitatem Armeniae nobiliſſimam, cepit: ipſum regem cum ſexcentis millibus clibanariorum, & centum millibus

VARIAE LECTIONES.

h *Tigranocerta civitatem Arzianene* [ſuperſcribitur *Ariobarzami*] *nobiliſſimam regis Armenii accepit. Ipſum regem cum VII. millibus clibanariis & centum millibus ſagittariorum & armatorum venientem, decem & octo millia*, &c. S. *Civitatemque Arzianam nobiliſſimam regni Armeniae accepit, & ipſum regem cum VII. mill. clib.* &c. N. *Tigranes certum civitatem Arzianae nobiliſſimam regni Armeni accepit. Ipſum regem cum ſexcentis millibus clibanariis & centum millibus ſagit.* &c. V. *Civitatem Aciamam nobiliſſimam regni Armeniaci accepit: ipſum regem cum ſeptem millibus quingentis clibanariis & centum millibus ſagittariorum —— Armenorum* M. *Civitatem Arzianem nobiliſſimam cepit, ipſum regem cum ſeptem millibus quingentis clib.* &c. L. *Tygranocertam civitatem Arziamane nobiliſſ. regni Armeniae cep. Ipſ. reg.* &c. G. *Tigranae certam civitatem Arzianemae, nobiliſſimam regni Armeniaci, cepit —— cum VII. millibus quingentis clibanariis* &c. F. *Tigrancertam civ. Arzianenae nobiliſſimam regni Armeniaci cepit: ipſ. reg. cum ſexcentis millibus clibanariis & millibus ſagitt.* &c. Lugd. Bat. 1. *Tigraniſque certam Arzianenae nobiliſſimam regni Armoenii accepit, ipſum regem cum ſeptem D clibanariis, & centum milibus ſagittariorum armatorum venientem X. & VIII. mil.* &c. Lugd. Bat. 2. *Tigranem certatur civitatem Arzianenae nobiliſſimam regni Armeni accepit, ipſum regem cum ſeptem millibus quingentis clibanariis* &c. 3. *Tigranicertam civ. nobiliſſimam Arzianenae nobiliſſimam regni Armeni accepit, ipſum regem cum ſept. mill. glibanariis & cent. ſagittariorum* 4. *Tigranocertam civ. Arzianenae nobiliſſimam regni Armenii accepit, ipſ. reg. cum ſept. mill. clibanariis & centum mill. ſagittariorum* &c. 5. *Tigranocer-*

NOTAE.

Tigranocertam,] Τιγρανόκερτα eſt generis neutrius, apud Strabonem. Meminit ejus urbis Tacitus *lib.* XIV. anno VI. Neronis. Latini haec nomina Orientis in *a* neutra, temere ſaepe vertunt in foeminina. GLAR. Inter Iberiam & Zeugma, quod eſt ad Euphratem. Hanc urbem condiderat ipſe Tigranes, qui in eam conduxerat homines è XII urbibus Graecanicis à ſe populatis: ſed ſupervenit Lucullus, qui opus ſemiperfectum ſubvertit, exiguumque pagum reliquit. Strabo. A. F.

Civitatem Armeniae] Recens aedificatam, ſed nondum perfectam. GLAR.

DC. Millibus clibanariorum,] Clibanarii, qui ferro & armis bene muniti certamen ineunt. Nazarius in Panegyrico ad Conſtant.. Operimento ferri equi atque homines obſepti, Clibanariis in exercitu nomen eſt, metaphora à clibani forma

bus ſagittariorum & armatorum venientem, [i] XVII. millia militum habens, ita vicit, [k] ut magnam partem Armeniorum [l] deleverit. Inde [m] Niſibin profectus, eam quoque civitatem cum [n] regis fratre cepit. Sed [o] hi, quos in [p] Ponto Lucullus reliquerat, cum

VARIAE LECTIONES.

certam civitatem Arzianae nobiliſſimam regni Armenii cepit. Ipſum regem cum ſeptem millibus quingentis clibanariis, & ſeptem millibus ſagit. &c. HM. *Artianem civ. Armeniae nob. cepit. Ipſum regem cum DCC. millib. ſagittarior.* &c. LC. *Tig. civ. civ. Armeniae nob. cepit: ipſum regem cum DC. millibus ſagittarior. & arm.* &c. Vulg.

i X. & *VIII.* Lugd. Bat. 2. *decem & octo* 3.

k Delet Lugd. Bat. 1.

l *Deleverat* Lugd. Bat. 5.

m *Niſi bini* Lugd. Bat. 2. *Niſibi* 5.

n *Regimine ſuo recepit* Lugd. Bat. 4.

o *Hi quoque, quos in Ponto Lucullus ceperat cum ex* &c. F. corrupte.

p *Pontum* Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

ma ſumpta. GLAR. Diſſentit a Noſtro Plut. in Lucull. p. 509. numerans ſagittariorum & funditorum xx. millia, equitum quinquaginta quinque, ex quibus erant Cataphractorum xvii. millia, ut ad Senatum ipſe ſcripſit Lucullus, gravis armaturae pedites partim in cohortes, partim in phalangas deſcriptos, CL. millia, viarum munitores, & qui pontes pararent, flumina repurgarent, materiarios & ad miniſteria deſtinatos alia, xxxv. millia. De Clibanariis, quos Veteres, ut e Plutarcho liquet, Cataphractos, vel etiam Cataphractarios vocarunt, conſule Broukhuſ. ad Propert. L. III. El. x. v. 12. & quos hic laudat Cl. Gruner. VERH.

Clibanariorum,] Gloſſarium: Κλιβανάριοι, ὁλοσίδηροι. Lampridius in Alexandro c. 56. *Cataphractarios, quos illi* (Perſae) *clibanarios vocant*, &c. Ammianus Marcell. lib. XVI. cap. 16. *cataphracti equites, quos clibanarios dictitant Perſae, thoracum muniti tegminibus, & limbis ferreis cincti*, &c. Videtur uterque vocabulum e Perſia exciviſſe, quod Salmaſius in cap. 50. Lampridii refutat. CELL.

XVII.] Ita fide Cod. Leid. 1. pro *XVIII.* repoſui. quia hic numerus veritati magis congruit. VERH.

Niſibin] Graeci Antiochiam Mygdoniae vocant, quia in Mygdonibus ſita eſt prope montem Niphatem. A. F. Meſopotamiae urbem, ſub Maſio monte, quam Antiochiam Mygdoniam appellant. *Strabo* XVI. CELL.

Regis fratre] Qui *Guras* vocabatur. A. F.

Sed hi,] Legati Luculli. GLAR.

Quos in Ponto Lucullus] Florus *lib.* XCVIII. ex horum numero C. Triarium legatum Luculli numerat, quem proſpere adverſus Mithridatem pugnaſſe dicit. GLAR. Triarii cladem intelligit, cum relicto exercitu a Mithridate oppreſſi. Appian. CELL.

Re-

cum exercitus parte, ut [q] regiones victas [r] etiam [s] Romanorum tuerentur, [t] negligenter ſe & avare agentes, occaſionem iterum Mithridati in Pontum irrumpendi dederunt, atque ita bellum renovatum eſt. Lucullo paranti, capta Niſibi, contra [u] Perſas expeditionem, ſucceſſor eſt miſſus.

X. [v] Alter autem Lucullus, qui Macedoniam adminiſtrabat, [w] Beſſis primus Romanorum intulit bellum, atque eos ingenti proelio in Haemo monte ſu-

VARIAE LECTIONES.

q Al. *legiones.* perperam.
r *Jam* Lugd. Bat. 1.
s Al. *Romanos.*
t *Negligentes* Lugd. Bat. 1. 3.
u *Perſicam* Lugd. Bat. 4.
v *Aliter* Lugd. Bat. 3.
w *Bleſſis* L.

NOTAE.

Regiones victas] Vetus liber, *legiones victas* & infra, *Lucullo paranti.* VINET Cappadociam, Paphlagoniam, minorem Armeniam, Bithyniam. GL.

Negligenter ſe & avare agentes, &c.] Clodius Luculli uxoris frater, ut milites à Lucullo ſeduceret, ſeditioſa verba per exercitum ferebat, eis promittens, ſi ſe ſequi vellent, omnes divites continuo factum iri, &c. Adi Plutarch. in fine Luculli: inde enim haec multam lucem capiunt. A. F.

Avare] Ut mos erat Romanorum. GLAR.

Lucullo paranti,] Lucio Lucullo. GLAR.

Contra Perſas] Parthos GLAR.

Succeſſor] Pompeius. GLAR. Pompeius magnus οὐ πολέμου, ἀλλὰ θριάμβου διάδοχος, *non tam belli, quam triumphi ſucceſſor.* Plutarch. in Lucull. CELL.

X. *Alter Lucullus*] M. qui Coſ. fuit anno 681. GLAR.

Beſſis Romanorum primus] Strab. lib. VII. *Beſſi magna ex parte montem Aemum incolunt, & propter latrocinandi morem latrones vocitantur.* Ptolemaeus, Beſſicen praeturam ponit ad Rhodopen. GLAR. Beſſi majorem Aemi montis partem tenent, iidem *Leſtae* vocantur ob latrocinia; tuguria incolunt, vitamque duram degunt, ad Rhodopen pertingunt & Pannones, & Illyriorum Autoriatas & Dardanos. Strab. A. F. Strabo lib. VII. f. 220. Βέσσοι ὑπὲρ τὸ πλέον τοῦ ὄρους νέμονται τοῦ Αἵμου, συνάπτοντες τῇ τε Ῥοδόπῃ καὶ τοῖς Παίοσι, &c. i. e. *Aemi montis incolae verſus Pannoniam & montem Rhodopen.* CELL.

Haemo] Per adſpirationem fide Codd. Leid. 1. & 2. Edd. Schonh. & Merul. reſcripſi, quia ita ab aliis efferri video. Adi Comm. ad Liv. L. XL. c. 22. Flor. L. II. c. 12. Pomp. Melam L. II. c. 2. Leni quidem ſpiritu ex origine vocis ſcribere mavult Berkel. ad Stephan. de Urb. Verum, quae a Graecis leni, a Romanis ſaepe aſpero ſpiritu efferri, docent voces Ἀννίβας, Ἀσδρούβας, &c. VERH.

ſuperavit: [x] oppidum [y] Uſcudamam, quòd Beſſi habitabant, eodem die, quo [z] aggreſſus eſt, vicit: [a] Cabylen cepit: [b] usque Danubium penetravit. Inde multas [c] ſupra Pontum poſitas civitates aggreſſus eſt. [d] Illic Apolloniam evertit, [e] Calatin, Partheno-

VARIAE LECTIONES.

x Delet Lugd. Bat. 4.

y *Uſque Adaman* Lugd. Bat. 1. *oppidum cuidam* 3. *Uſuidamum* 4. *uſcudam* 5.

z *Abylen* Lugd. Bat. 1. *Cabulen* Lugd. Bat. 2. & 5. *Cubenem* 3. *cabulem* 4.

a *Ad Beſſus* Lugd. Bat. 3.

b Al. *uſque ad Danubium.* Sic Lugd. Bat. 1. 2. 3.

c *Super* Lugd. Bat. 1. 3.

d *Vicit Apolloniam, evertit* LC.

e *Galatiam* S. N. M. B. G. V. Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5. *Caletbim* L.

NOTAE.

Oppidum Uſcudamam,] Ptolemaeus Usdiceſimam praeturam ponit ad Aemum montem. Caeterum Uſcudamae nemo, quod ſciam, meminit. GLAR. Quae Hadrianopolis & Aelia, & Oreſta, ad Hebrum & Taxum fluvios. A. F.

Cabylen] *Cabulen* alii ſcribunt, quod *y* ſit *u*, ut jam non ſemel monuimus. Καβυλὴ Thraciae urbs Stephano. VINET. Sic vocat etiam Ptolemaeus in Thraciae deſcriptione. GLAR. Beſſorum urbem ad Taxum fluvium, ut volunt: ſed ego nullam hoc nomine in eo tractu poſſum invenire. Fortaſſe hic Eutrop. Calyben dixit, urbem Aſtorum ſupra Byzantium, in qua Philippus Amyntae filius peſſimos homines collocavit, ut refert Strab. Cabylen ſive Calyben tabulae ſupra Rhodopen. A. F. & HEARN. Ptolemaeum quoque perperam *Cabylen* uſurpaſſe pro *Calybe*, uti eſt in Strabone, (& Stephano de Urb.) notat Caſaub. ad L. VII. p. 320. VERH.

Super Pontum] In ripa Ponti, occidua parte. GLAR.

Illic Apolloniam evertit,] Hujus Apolloniae, Mileſiorum coloniae, meminit Strabo lib. VII. Eſt & apud Ptolemaeum. ex ea M. Lucullus Coloſſum extulit, & in Capitolio collocavit. fuit autem Apollinis ſtatua, Calamidis opus. Reliquae hic urbes magis ſeptentrionales ſunt, ad Ponti Euxini occidentale latus. GLAR. Apollonia Mileſiorum colonia, urbs majore ſui parte condita in parva quadam inſula in Ponti Euxini littore, ubi fanum eſt Apollinis, unde M. Lucullus Coloſſum Apollinis, opus Calamidis, ſublatum in Capitolio dedicavit. Strab. lib. VII. A. F. & CELL.

Calatin,] Quae Callantia & Acervelis, Heracleotarum colonia in littore Euxini, diſtans ab Apollonia MCCC. ſtadiis ad ſeptentrionem. Vide Strabon. A. F. *Calatin* per *a* Cod. Lugd. Bat. 1. & ita Plin. Ptolem. Steph. Mel. ut monet Caſaub. ad Strabon. L. VII. p. 318. *Parthenopolin* quoque eſt in vetuſtioribus Edd. VERH.

Parthenopolin,] Hujus ſitum vix certo notari poſſe arbitror. in Moeſia inferiori fortaſſe. A. F.

Tr-

nopolin, [f] Tomos, [g] Hiſtrum, [h] Burziaonem [i] cepit: belloque confecto, Romam rediit. ambo tamen triumphaverunt: Lucullus, qui contra Mithridatem pugnaverat, [k] majori gloria, cum [l] tantorum regnorum victor [m] rediiſſet.

XI.

VARIAE LECTIONES.

f *Moeſos* Lugd. Bat. 5.
g *Iſtrum* Lugd. Bat. 1.
h *Burzionem* LC. Lugd. Bat. 5. *Burzanenem* 3. *Burzianonem* 2. *Burtiaonem* 4. *Burcionem* N. *Burziam* V. *Buzionem* L. G. *Burthiaonem* HM. Alii *Byziam & Burchaonem*. Ortelius autem in Theſ. Geogr. legerit libentius *Muſiam*. Inter *M.* enim & *B.* quaedam adfinitas: & *C.* a quibuſdam ut *S.* pronunciatur vulgo, ex quo praelectorem putat *Myſiam* legiſſe, & exſcriptorem *Byciam* (ut in quibuſd. exemplaribus ſcriptum habetur) intellexiſſe. Videtur eſſe *Bizona* Strabonis [l. VII. p. 220. Ed. MDLXXXVII.] ἐν τῷ μεταξὺ, inquientis, διαστήματι τῷ ἀπὸ Καλάτιδος εἰς Ἀπολλωνίαν Βιζώνη τέ ἐστιν. Haec Arriano eſt Bizos.
i Al. *omnem cepit.*
k *Majore* Lugd. Bat. 2. 4. 5.
l *Ducentorum regnorum victor* N.
m *Exiſteret* Lugd. Bat. 5.

NOTAE.

Tomos,] Ubi Ovidius in exilium relegatus haeſit. GLAR. Tomi oppidum in littore Euxini CCLXXX. ſtadiis diſtans a Calati, ad ſeptentrionem; Ovidii exilio famoſum. A. F.

Hiſtrum, Buziam omnem] Ex libris impreſſis quidam *Hiſtrium Burchaonem*. Vetus, *Hiſtrium Burziaonem caepit*. VINET. *Buciam*, in altero exemplari. credo *Bizonam* apud Strabonem dici, *quae media eſt inter Calatidem & Apolloniam*, inquit Strabo *lib.* VII. Sed Eutropius Buciam velut regionem facit, cum addit *omnem*: additurus *totam*, ſi urbem intellexiſſet. GLAR. Bizye, ſive Biſua Regia Nerei Thraciae regis in Aſtica regione contra Halmydeſſum. A F.

Hiſtrum,] *Iſtropolim* vocat Ptolemaeus GLAR. Iſter oppidum a Mileſiis conditum, a Tomis diſtans ſtadiis CCL. dicitur & *Iſtria* & *Iſtropolis*. A. F.

Burziaonem] Buziam alii. Videtur eſſe *Bizona* Strabonis cap. L. ἐν τῷ μεταξὺ, inquientis, διαστήματι τῷ ἀπὸ Καλάτιδος εἰς Ἀπολλωνίαν Βιζώνη τέ ἐστιν. CELL.

Burziaonem] Sic ſcripti codices: Editi, *Buziam omnem*. Conjicio, *Bizonam* legendum eſſe, quam Strabo enumeratis urbibus interponit, & Holſtenius in Peutingeriana Tabula pro *Bibone* ejusdem regionis legit. CELL. Recte conjecit Cellarius. Sive potius *Bizonen*. Βιζώνη eſt Straboni L. VII. p 319. & ita Stephano. Melae quoque *Bizone*, monente ad Strab. Caſaub. At, quia nec Codd. MSS. neque Edd. vetuſt. hanc emendationem admittunt, auctori ſuum errorem adimere non audeo. VERH.

Ambo tamen] Luculli, L. & M. GLAR. Malim: *ambo tandem*: niſi malis *tamen* hic interpretari *tandem*. A. F.

Lucullus, qui] Legend. *Lucius qui*. GLAR.

Tantorum regnorum] Galatiae, Cappa-

XI. Confecto bello Macedonico, manente Mithridatico, [n] quod recedente Lucullo, rex collectis [o] auxiliis reparaverat, bellum Creticum ortum eſt. ad id [p] miſſus [q] Caecilius Metellus, ingentibus proeliis [r] intra triennium omnem provinciam cepit, appellatusque eſt *Creticus*, atque ex inſula triumphavit. Quo tempore Libya quoque Romano imperio, per

VARIAE LECTIONES.

n *Quo* Lugd. Bat. 1. 2.
o *Multis* addit Lugd. Bat. 1.
p *Miſſus eſt* Lugd. Bat. 2. 3.
q *Quintus Caecilius* Lugd. Bat. 1.
r *Infra* Lugd. Bat. 1. duas voces delet 4.

NOTAE.

padociae, Ponti, &c. GLAR. *Tantorum*, i. e. *tot*. Hoc ſeculo enim pro *tot* dicebant *tanti*. Ipſe noſter Eutropius *aliquanta* dixit pro *aliquot* ſupra lib. IV. cap. II. HEUMAN.

XI. *Lucullo*,] Lucio. GLAR.

Bellum Creticum ortum eſt.] Anno 687. *Creticum bellum, ſi vera volumus noſcere, nos fecimus, ſola vincendi nobilem inſulam cupiditate. Faviſſe Mithridati videbatur, hoc placuit armis vindicare.* Florus *lib.* III. in ſua Epitome. M. Antonius Praetor bellum adverſus Cretenſes parum proſpere geſtum, morte ſua finivit. lib. XCVII. GLAR. Romani Cretam, quod Mithridati faviſſe videbatur, aggreſſi ſunt an. ab U. C. 680. Primo miſſus Marcus Antonius Triumviri pater, ſexennio poſt Q. Caecilius Metellus, qui intra triennium bellum confecit. Vide Flor. III. 7. pag. 108. A. F. Plutarchus in vita Pompeji pag. 633. *Creta δευτέρα τις ἦν τῶν πειρατηρίων πηγὴ, μετὰ τὴν ἐν Κιλικίᾳ, alter fons erat piratarum ſecundum Ciliciam.* Adde Strab. L. X. p. 328 CELL.

Ad id Caecilius Metellus,] Hic Metellus à quibusdam L. à Floro libro XCVIII. Q. praenomen habet, & *lib.* XCIX. itidem. Caeterum Florus ejus crudelitatem non poteſt ſatis praedicare. Coſ. fuit anno 686. ſed haec Procoſ. egit anno 687. ac biennio poſt. GLAR.

Triumphavit.] Infra VI. 17. CELL.

Quo tempore] Hic errare Eutropium puto, quippe Apion mortuus eſt, & ex teſtamento Populum Romanum haeredem reliquit an. ab U. C. 657. viginti octo annis, antequam Caecilius Metellus in Cretam mitteretur. A. F. Si Appiano I. *Civil.* fides habenda, eodem id anno factum, quo Nicomedis teſtamento Bithyniam acceperant Romani. CELL.

Libya quoque Romano imperio,] Cyrenen, ſive Pentapolim putat Florus lib. LXX. Ptolemaeus Cyrenarum rex, cui cognomentum Appionis fuit, mortuus, haeredem populum Romanum reliquit, & ejus regni civitates Senatus liberas eſſe dixit. Haec ille. Sed usque ad haec tempora ſunt triginta plus anni. Olympiade enim 171. commemorat facta haec Euſebius, anno primo. Sed Romanos accepiſſe Olympiad. 178. an. 4. qui faciunt annos 32. Juſtinus lib. XXXIX. ſub finem, ait, hunc Ptolemaeum Lathuri fratrem, ac Euergetis Phyſconis filium, ſed ex pellice ortum, ac ei Pentapolim datam. GLAR. Libyam Cyrenaicam intelligit, prope Syrtim Majorem. A. F.

per teſtamentum [s] Apionis, qui rex ejus fuerat, acceſſit: in qua inclytae [t] civitates erant, [u] Berenice, [v] Ptolemais, Cyrene.

XII. Dum haec [w] geruntur, piratae [x] omnia maria [y] infeſtabant, [z] ita ut Romanis, toto orbe victoribus, ſola navigatio tuta non eſſet. Quare [a] id bellum

VARIAE LECTIONES.

s Male quidam geminata litera *Appionis*, ut Lugd. Bat. 1. 3. 4. 5. ſcribunt. Nam Romanorum Appiorum nomen his Africae gentibus ignotum fuit: Apis, Aegyptiorum Deus, notiſſimus: ex quo Apiones videntur denominati.

t *Urbes* Lugd. Bat. 1. 2. 3. *res* 4.

u *Hereniae* LC. *Verinice* Lugd. Bat 2. *Beromoe* 3. *Beronice* 4.

v *Ptolemias* Lugd. Bat. 3. *Ptolemagis* 4.

w *Aguntur* Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5.

x *Omnia mari* V. Met.

y *Infeſti tenebant* L. N. M. F.

z Haec tranſpoſitio eſt 4. Lugd. Bat. codd. nam Vulgati habent. *Ita ut navigatio Romanis, toto orbe victoribus, ſola tuta non eſſet.*

a *Id ad* Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

A. F. Cyrenaica, a fratre regis Aegypti plerumque recta. CELL.

Apionis] Ptolemaei cognomento Apionis, Cyrenarum regis. Filius erat Ptolemaei Phyſconis e concubina Irene. A. F. Hic eſt Ptolemaeus, (filius Phyſconis, frater Lathuri, *Juſtin.* XXXIX. 5. 2.) ὃς ἐπίκλησιν ἦν Ἀπίων. *Appian.* 1. *Civ. circa fin.* CELL.

Berenice, Ptolemais, & Cyrene.] Cyrenaica oppida in ipſo littore maris. A. F. Copulam, quia omnes noſtri codd. MSS. non agnoſcunt, delevimus. VERH.

Ptolemais,] Apollonia & Arſinoë. GL.

XII. *Geruntur,*] In Creta ac Cyrene. GLAR.

Piratae omnia maria infeſtabant.] Florus lib. XCIX. *Cn. Pompejus lege ad populum lata, perſequi piratas juſſus, qui commercium annonae intercluſerant, intra quadrageſimum diem toto mari eos expulit: belloque cum iis in Cilicia confecto, acceptis in deditionem piratis agros & urbes dedit.* Haec ille in Livii Epit. Porro in ſua Epitome, duces numerat, & loca maris mediterranei inſeſſa undique, ut nusquam tuti eſſent piratae. In fine ita ait: *Quid prius in hac mirere victoria? Velocitatem? Quod quadrageſimo die parta eſt? An foelicitatem? quod ne una quidem navis amiſſa eſt? An perpetuitatem? Quod amplius piratae non fuerunt?* Vellejus *lib.* II. ait, A. Gabinium trib. pleb. tuliſſe legem, ut Cn. Pompejo imperium aequum in omnibus provinciis cum Procoſ. usque ad quinquageſimum miliarium à mari eſſet. Quo S. C. pene totius terrarum orbis imperium uni viro deferebatur. Haec ille GLAR. Supra vidimus, contra piratas bellaſſe Servilium Iſauricum an. U. C. 674. Nunc eorum reliquias confecit Cn. Pompejus an U. C. 687. Utrumque bellum Piraticum dictum uno capite amplexus eſt Florus, III. 6. A. F.

Sola tuta non eſſet.] Quaſi dicat, cum alia omnia eſſent tuta. GLAR.

Navigatio tuta non eſſet.] Vid. Cic.

 pro

lum Cn. Pompejo decretum eſt; quod intra paucos menſes [b] ingenti & [c] felicitate &" celeritate confecit. Mox ei delatum bellum etiam contra [d] [e] regem Mithridaten [f] & Tigranen: quo ſuſcepto Mithridaten" in Armenia minore [g] nocturno proelio vicit, caſtra diripuit: [h] quadraginta millibus ejus occiſis, [i] viginti-

Variae Lectiones.

b *Inter* Lugd. Bat. 1.
c Deſunt LC. *ingenti & felic.* dedimus ex Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5.
d *Reges* N. M.
e A *regem* uſque ad *Mithridaten in Armenia* delent Lugd. Bat. 4. 5. ſed 2. & 3. ab *& Tigranen.*
f Deſunt V.
g *Nocturno tempore proel.* Sc.
h *XL. millia ejus occidit* S. M. G. Lugd. Bat. 2. 5. ſed 3. & 4. etiam *millibus* delent.
i *XXX.* Sc. & Lugd. Bat. 1. ſed 2. delet.

Notae.

pro Leg. Man. cap. 12. Vinet. & Cell.

Cn. Pompejo] Ut ſummo illius temporis duci. Glar.

Quod intra paucos] Plin. *lib.* VII. *cap.* 26. ait, Pompejum ademiſſe piratis naveis DCCCXLVI. Glar.

Intra paucos menſes] Cic. pro Leg. Man. cap. 12. extremo. Florus III. 6. 15. Plutarchus in Pomp. f. 633. οὐκ ἐν πλείονι χρόνῳ τριῶν μηνῶν. Cell. Intra quadrageſimum diem. Flor. *Quid prius in hac mirere victoria*, inquit, *velocitatem, quod quadrageſimo die parta eſt? An felicitatem, quod ne una quidem navis amiſſa ſit? An vero perpetuitatem, quod amplius piratae non fuerunt?* A. F. & Hearn. Conſ. Cl. Drakenb. ad Liv. Ep. XCIX.

Paucos menſes] Imo intra ſeſquimenſem. Glar.

Confecit] Omnes piratas expulit. Glar.

Mox ei delatum imperium contra Mithridatem] Florus lib. C. ita inquit: *C. Manlius, tribunus plebis, indignatione maxima nobilitatis legem tulit, ut Pompejo bellum Mithridaticum mandaretur* Haec Florus. Vellejus *lib.* II. hunc tribunum Manilium vocat. ſi codex non errat: ſemper venalem, & alienae miniſtrum potentiae. Ea lege accepta, magnis certatum eſt inter imperatores jurgiis, cum Pompejus Lucullo infamiam pecuniae, Lucullus Pompejo interminatam cupiditatem objiceret imperii, neuterque ab eo quod arguebatur mentitus argui poſſet. Gl.

In Armenia minore] Quae inter Cappadociam ac majorem Armeniam jacet. Glar. Quo loco Pompejus Nicopolin condidit. Strab. XVII. Cell.

Nocturno tempore praelio vicit,] Florus *lib.* CI. Cn. Pompejus Mithridatem nocturno praelio victum, cogit Boſporum profugere. Glar. *Regem fugientem media nactus Armenia (quanta felicitas viri!) uno praelio confecit. Nocturna ea dimicatio fuit, & Luna in partibus.* Flor. Praelium factum eſt an. U. C. 687. A. F. Vid. Plutarchus in Pomp. Dio Caſſius lib. XXXVI. prope finem. Flor. III. 5. 23. Cell.

Quadraginta millibus] *De exercitu regio quadraginta millia caeſa vel capta ſunt.*

ginti [k] tantum de exercitu ſuo perdidit, [l] & duos centuriones. Mithridates cum uxore [m] fugit, & duobus comitibus. Neque [n] multo poſt, cum in ſuos ſaeviret, Pharnacis [o] filii ſui apud [p] milites ſeditione, ad mortem coactus, venenum hauſit. Hunc finem habuit Mithridates. periit autem apud [q] Boſporum, vir ingentis induſtriae [r] conſiliique. Regnavit

VARIAE LECTIONES.

k *Tantummodo* Lugd. Bat. 4.
l *Sed duo* Lugd. Bat. 5.
m *Fugiit* Lugd. Bat. 1.
n *Multum* Lugd. Bat. 1.
o *Filii ſui inſtinctu militum ſeditione ad mortem* Sc. *Filii ſui militum* &c. Lugd. Bat. 1. ſed reliqui a *Pharnacis filii* uſque ad *hunc finem* pleniores ſunt, & interpolati.
p *Militem* Lugd. Bat. 1.
q *Bosforum* Lugd. Bat. 1. 3. 5. *Boſphorum* Lugd. Bat. 2. 4.
r *Conſiliiſque* Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

ſunt. Oroſ. L. VI. c. 4. At Appian. B. M. p. 399. decem millia caeſa, & caſtra cum omni apparatu capta tradit. cui omnino conſentit Plutarchus Pompej. p. 636. VERH.

Cum uxore] Uxorem dicit, quam Plutarch. ejus concubinam vocat, nempe *Hypſicratiam*, quae Mithridatem in praelia ſequebatur, quare eam Mithridates *Hypſicratem* vocabat. A. F.

Neque multo poſt, cum in ſuos ſaeviret,] Florus *lib.* CII. *Pharnaces Mithridatis filius bellum patri intulit. ab eo Mithridates obſeſſus in regia, cum veneno ſumpto parum profeciſſet ad mortem, a milite Gallo nomine Bithaco, à quo ut adjuvaretur petierat, interfectus eſt* GLAR.

In ſuos] Cognatos vel ſubditos. GLAR.

Pharnacis filii ſui ſeditione,] Per ſeditionem popularium a Pharnace filio in turre obſeſſus venenum ſumpſit, quod cum tardius ſubiret, quia multis antea medicaminibus corpus firmarat, immiſſum percuſſorem Gallum Sithocum auctoritate vultus territum revocavit, & in caedem ſuam manum trepidantis adjuvit. *Victor.* A. F.

Venenum hauſit.] Sed fruſtra propter familiarem uſum antidotorum. Gallo ergo militi jugulum praebuit. *Appian.* CELL. Haec etiam Grunerus: qui ex Dione addit, Mithridaten, veneno fruſtra ſumto, ipſum ſe vulneraſſe, vulnerato deinde irruentes aliquot milites gladiis ac lanceis mortem acceleraſſe. Sed Dionem erraſſe liquet, quod eos, a quibus interfectum ſcribit, hoſtes vocat, ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀπεσφάγη. Epitomae Livianae conſentit Appian. B. M. p. 249. VERH.

Periit autem apud Boſporum] Cimmerium intellige, quae regio proprie Boſporana dicitur, Tauricae inquam Cherſoneſi ac regionis contrajacentis in Aſia, ubi Achaei habitant. GLAR.

Inſtinctu] Obſidione. GLAR.

vit [s] annis [t] ſexaginta, vixit [u] ſeptuaginta duobus: [v] contra Romanos bellum habuit [w] annis quadraginta".

XIII. [x] Tigrani deinde Pompejus bellum intulit. ille ſe ei dedit, & in caſtra Pompeji [y] ſextodecimo milliario ab [z] Artaxata venit: ac diadema ſuum, cum procubuiſſet ad genua Pompeji, in [a] manibus [b] ipſi collocavit: quod ei Pompejus repoſuit, honorificeque eum habitum, regni tamen [c] parte multavit, & grandi [d] pecunia. [e] adempta eſt ei Syria, [f] Phoe-

VARIAE LECTIONES.

s *Annos* Lugd. Bat. 1.
t *XL.* V. Sc. HM.
u *LXXXII.* N.
v Omittit haec Mer. Habet vero Graecus, Vi. V. P. Sylb. ut & codd. noſtri.
w *Annos* Lugd. Bat. 1. 5.
x *Tigrani qui pugnaverat contra Romanos, bellum intulit* LC.
y *XV.* I. C.
z *Artaſata* Lugd. Bat. 2. *Arcaſſata* 5.
a *Manus ejus* Mer.
b *Illius* Lugd. Bat. 4 *Pompeji* 5.
c Abeſt Lugd. Bat. 1. *grandis* Lugd. Bat. 4.
d *Partem multat* Lugd. Bat. 3.
e *Adempta eſt & Syria* Lugd. Bat. 1. *ademtta eſt ei & Syria* Mer. Quae lectio ex Graeco refutari poteſt, qui his verbis explicat,, qua parte regni Tigranem Pompejus multaverit. *adepta* Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

Annos quadraginta.] Alii annos 30. alii 42. alii 46. Moritur an. ab U. C. 690. A. F. De hoc numero diximus Hiſt. Antiq. p. 48. CELLAR. Conſ. Vaillant. in V. Mithr. Oroſius etiam recte L. VI. negat, bellum hoc duraſſe XL. annos, reſtitueus XXX. quod Plin. L. XXV. C. 2. conſirmat. VERH.

XIII. *Tigrani deinde Pompejus*] Flor. lib. CI. *Cn. Pompejus Tigranem in deditionem accepit, eique ademptis Syria, Phoenicia, & Cilicia, regnum Armeniae reſtituit.* Haec ille. Vellejus ait: Tigranem Mithridatis ſocerum fuiſſe, filium ipſius ad Pompejum veniſſe, deinde patrem. Cujus adulatoriam refert orationem ad Pompejum, bene longam pro compendio. GLAR. Vid. Plut. in Pomp. p. 637. Dion. L. XXXVI. 26. Epit. Liv. CI.

Ille ſe ei dedidit] Sed hoc ante mortem Mithridatis factum eſt, eodem anno, quo Pompeius in Aſiam contra Mithridatem profectus. A. F. & HEARN. Lectionem, quam dedimus, exhibent tres Codd. Noſtri, in quibus eſt 1. VERH.

Artaxata] Legend. *Artaxatis:* quae jam Pompejus caeperat. GLAR. Armeniae urbe ad Araxem fluvium, juxta mare Hircanum ſive Caſpium. A. F. Regia Tigranis Armenii. CELL.

Et grandi pecunia.] Nuſquam inve-

[f] Phoenice, [g] Sophene: [h] ſex millia praeterea talentorum [i] argenti, quae populo Rom. daret, quia bellum ſine cauſa Romanis commoviſſet.

XIV. Pompejus mox etiam Albanis bellum intulit, & [k] eorum regem Oroden ter vicit: poſtremo per

VARIAE LECTIONES.

f *Foenices oſene* Lugd. Bat. 2. 5.

g *Sophanene* F. G. quamquam in Gracco exemplari vitioſa divulſione ſcriptum erat Σωφαιλὼ ὴν. Stephanus Byzantius Σωφηνὴν vocat, & ſic etiam Appianus. *Offenae* Lugd. Bat. 3. *Foſene* 4.

h *VII*. LC. V.

i *Auri & argenti, quae pop.* HM. *Auri & argenti* CCCC. *quae pop.* V. *talentorum aurique argenti* Lugd. Bat. 2. *talentorum argentique* 4.

k *Eorum regem prudentem vicit* S. Lugd. Bat. 2. *Eorum regem prudenter vicit* M. Lugd. Bat. 3. 4. 5. *Eorum regem Herodem prudenter vicit* N. *Eorum regem, Oroden ſcilicet, prudenter vicit* P. V. Mer. Malim *Oroden ter vicit*, quia plus ſimplici vice a Pompejo Albanos profligatos eſſe, ex Dione Caſſio conſtat, lib. XXXVI. & XXXVII. Etiam Rufus Feſtus: *Orode Albanorum rege, ter victo.* Dio autem non *Orodem* hunc regem, ſed *Oroeſem* vocat.

NOTAE.

venio Pompejum Tigrani grandem pecuniam imperaſſe praeter eam, quam infra exponit. A. F. & HEARN.

Adempta eſt ei Syria.] *Eique ademptis Syria, Phoenice, Cilicia, regnum Armeniae reſtituit.* Epitom. Aliter tamen Plutarch. & verius, quippe Tigrani Syriam, Phoenicen, Ciliciam, Galatiam, Sophenam ademerat Lucullus. Pompejus igitur, quod poterat, ei Armeniam reliquit. Sophenam praeterea ejus filio Tigrani dono dedit. A. F. & HEARN.

Sophene:] Pars Armeniae majoris. GLAR. Provincia Armeniae. Strabo lib. XI. f. 359. vocat Σωφηνὴν τῆς μεγάλης Ἀρμενίας. Poſtea minori Armeniae, iterum Cappodociae Ariobarzanis regno, a Pompeio fuit accenſita. *Appian. Mithrid.* CELL.

Sex millia praeterea talentorum] Id eſt, 3600000. aurei. *Three millions ſix hundred thouſand Crowns.* GLAR. & A. F.

Quae populo Romano daret.] Ut ita damnum ſarciret. Plutarch. A. F.

XIV. *Pompejus mox etiam Albanis*] Flor. *lib.* III. At in ſeptentrionem Schythicum iter, tanquam in mari ſtellas, ſecutus Pompejus, Colchos caecidit. Ignovit Iberiae, pepercit Albanis: regem Colchorum Orodem, poſitis etiam ſub ipſo Caucaſo caſtris, juſſit in plana deſcendere: Arthacem, qui Iberis imperabat, & obſides liberos dare. Orodem etiam remuneratus eſt, ultro ab Albania ſua lectulum aureum ac alia dona mittentem. GLAR.

Mox] Eodem anno, quo contra Mithridatem miſſus. A. F.

Albanis] Qui ſunt ad ſeptentrionem & occaſum montis Caſpii. GLAR. Inter Iberos, mare Caſpium, Caucaſum montem & Armeniam. A. F.

Orodem ſcilicet prudenter vicit:] Vetus liber, *Orodem ter vicit.* Vide Dionem

per epiſtolas [l] ac munera rogatus, veniam ei ac pacem dedit. [m] Iberiae quoque regem [n] Artacen vicit [o] acie, & in deditionem accepit. Armeniam minorem [p] Dejotaro, Galatiae regi, donavit, quia ſocius belli Mithridatici fuerat. Attalo & [q] Pylaemeni

Variae Lectiones.

l *Et* Lugd. Bat. 1.
m *Hyberiae* L. Bat. 2. *Hiberiore* 4.
n *Attacon* F. *Arthocem* Florus. *Athatem* Lugd. Bat. 3. *Artatem.* 4.
o *Aſiae* Lugd. Bat. 3.
p *Lotaro* G. *Dejorato* Lugd. Bat. 5.
q *Polymeni* Lugd. Bat. 1. *Polemeni: Paſlagoniam.* 2. *Cotalo & Polaemeni* 3. *Polemini flagoniam* 4. *Polam.* 5.

Notae.

nem libro XXXVI. ubi hic rex Albanorum Oroeſes, & libro XXXVII. Rex Iberum Artoces, qui hic Arthaces. Vinet. *Colchos cecidit, ignovit Iberiae, pepercit Albanis. Regem Colchorum Orodem, poſitis ſub ipſo Caucaſo caſtris, juſſit in plana deſcendere.* Flor. III. 5. Ubi cur Orodem Colchorum regem vocet, qui fuit Albaniae, non video. Fortaſſe ſcripſerat Florus *regem eorum Orodem*, nempe *Albanorum:* nam de rege Iberorum mox pergit, imo & continuo eumdem Orodem Albaniae regem dicit: *Orodem etiam remuneratus eſt, ultro ab Albania ſua, lectulum aureum, & alia dona mittentem.* Hunc Orodem quidam *Oroeſem* vocant. Superiorem meam conjecturam de Floro nunc video etiam in mentem veniſſe eruditiſſimo & politiſſimo Georgio Graevio, qui legendum dicit *regem horum.* A. F. *Oroſen* ſcribit Sext. Rufus in Brev c. 16. Ὀροίζην Dion. XXXV. 27. Appian. Ὀρείζην p. 242. Ὀρίζην 253. Vid. Fabr. ad Dion. Graev. ad Flor. III. 5 qui *Orodem:* uti & Oroſ. VI. 5. Conf. Bongarſ. ad Juſt. XLII 4. Ὀρώδην Paeanius. Verh.

Munera] Auream ſellam. Glar. Καὶ δῶρα ἔπεμψεν Dion. L. XXXVI. 30. ubi Zonaram tradere e Plutarchi Pompejo p. 638. lectum, ſolium, menſam, aurea omnia, a Rege Iberorum ſibi miſſa, Pompejum quaeſtoribus dediſſe, & in aerarium retuliſſe, notat Fabric. *Ultro ab Albania ſua Lectulum aureum, & alia dona mittentem* ſcribit Flor. L. III. c. 5. Adde Vellej. II. 37. Verh.

Iberiae] Quae eſt media inter Colchidem & Albaniam. Glar. Inter Pontum Euxinum & Albaniam. A. F.

Arthacem] Varie hujus regis nomen ſcribitur: ſed vere Florus *Arthocem, qui Iberis imperabat, & obſides liberos dare coëgit.* A. F. Recte *Arthocen* e Floro (L. III. 5.) emendat Doct. Femina. Ἀρτώκην Appian. B. M. p. 253. & Dion. XXXVII. 29. Ἀρτάκην male Paeanius. Verh.

Armeniam minorem] Regionem inter Cappadociam ac majorem Armeniam. Glar.

Dejotaro,] Hic eſt Dejotarus I. quem defendit Cicero. A. F.

Galatiae] Regioni inter Bithyniam & Cappadociam. Glar. Galatae Paphlagonibus verſus meridiem ſunt. Dicta autem Galatia, quod eam regionem Galli, qui Galatae dicuntur, occupaverunt. Vide Strab. lib. XII A. F.

Belli Mithridatici] Contra Mithridatem. Glar.

Attalo & Pilaemeni] Quis iſte fuerit Attalus, ignorare me fateor. Attalus

meni Paphlagoniam [r] reddidit. [s] Ariſtarchum Colchis regem impoſuit. Mox Ituraeos & [t] Arabas vicit; & cum veniſſet in Syriam, [u] Seleuciam, vicinam Antiochiae civitatem, [v] libertate donavit, [w] quod regem Tigranen non recepiſſet. Antiochenſibus [x] obſides reddidit: aliquantum agrorum [y] Daph-

VARIAE LECTIONES.

r *Dedit* Lugd. Bat. 1.
s *Ariſtadrum* Lugd. Bat. 3. *Ariſtacum* 4.
t *Arabes* Lugd. Bat. 3.
u *Seleuciae* Lugd. Bat. 1. *Celeuciam* 3.
v *Libertatem* Lugd. Bat. 2. 4.
w Al. *eo quod.*
x *Obſidem* V.
y *Damaſcenſibus* S. N. B. M. G. V. HM. Lugd. Bat. 2. 4. 5. *Damacenſibus* 3.

NOTAE.

talus enim ultimus rex Pergami multo ante mortuus. Igitur quidam e Paphlagonum regum familia; ut Pilaemenes, qui Nicomedis III. filius fuit. A. F. Forſan filiis Pylaemenis illius, amici pop. Rom. quem Mithridates ejecerat. *Supra* IV. 9. & V 3. CELL.

Pylemeni] Nicomedis, ut puto, filio. GLAR.

Paphlagoniam] Septentrionalem Galatiae partem. GLAR.

Colchis] Regioni ad orientalem partem Ponti Euxini. GLAR.

Mox] Anno 689. GLAR.

Mox Ituraeos & Arabes vicit:] Ituraei & Arabes montana tenent Laodiceae, quae ad Libanum montem eſt, inquit Strabo *lib.* 16. & meminit Plinius *lib.* V. *cap.* 23. Strabo addit, maleficos omnes eſſe, receptacula munitiſſima habere, quemadmodum qui Libanum colunt. quae omnia Pompejus evertit, quae ad mare potiſſimum habebant inter Sidona ac promontorium Θεῦ πρόσωπον. GLAR.

Ituraeos] Ituraei & Arabes ad Libanum montanam regionem incolunt. Strab. A. F.

Seleuciam] Pieriam opinor. GLAR. In Syria ad littus e regione Cypri. A. F.

Antiochiae] Quae ad Orontem eſt, GLAR.

Antiochienſibus &c.] Haec acciderunt M. Tullio Cicerone, C. Antonio Coſſ. Quin & Sext. Rufus non, poſtquam Daphnem reliquiſſet, Pompejum expugnaſſe Hieroſolymam; ſed contra, Hieroſolyma expugnata, Daphnem veniſſe narrat. *Judaea capta Hieroſolymam obtinuit: cum Perſis foedus icit: rediens, apud Antiochiam Daphnenſem lucum, delectatus loci amoenitate & aquarum abundantia, addito nemore, conſecravit.* Vide Scalig. ad Euſeb. num MDCCCCXLIX. HEARNE.

Aliquantum agrorum Daphnenſibus dedit,] *Ultra Antiochiam eſt Daphne, ad ſtadia 40. mediocris habitatio, & lucus ingens & opacus, fontanis aquis irriguus, in cujus medio eſt fanum & aſylum, Apollinis ac Dianae delubrum, in quo Antiochenſes finitimi feſta celebrare conſueverant. Luci ambitus eſt ſtadiorum* LXXX. Strabo *lib.* XVI. GLAR.

Daphnenſibus] Qui Daphnem incolunt vicum Syriae, nobiliſſimum An-

y Daphnenſibus z dedit, quo a lucus b ibi c ſpatioſior fieret, delectatus d amoenitate loci, & aquarum abundantia. Inde ad Judaeam e transgreſſus Hieroſolymam, caput f gentis, tertio menſe cepit, g duo-

VARIAE LECTIONES.

z *Reddidit* Lugd. Bat. 3.
a *Locus* Lugd. Bat. 1. 2. 4. 5. *quod locus* 3.
b *Sibi* Lugd. Bat. 2.
c *Spatioſus erat* Lugd. Bat. 3.
d *Loci amoen.* Lugd. Bat. 1. 2. 3. 4. 5.
e *Transgreſſus eſt* Lugd. Bat. 2. 5.
f *Gentis obſedit; non ſolum natura loci, verum etiam ingenti muro foſſaque maxima munitam. Cum alias legiones aliis die nocteque ſuccedere ſine requie cogeret, vix tertio menſe expugnavit XIII.* [*XIV.* HM.] *millibus Judaeorum occiſis, caeteros in fidem accepit; muros civitatis evert. aequarique ſolo imperavit.* *His* S. N. B. V. & ſic G. (Eadem fere Codd. Leid. 2. 3. 4. 5.) niſi quod in eo (ut etiam HM.) poſt *imperavit* haec verba adjiciantur: *cujus circuitus IV. millia paſſuum fuiſſe dicitur.*

NOTAE.

Antiochiae ſuburbium, Apollinis & Dianae cultu longe celeberrimum. A. F. Daphne, quaſi ſuburbium Antiochiae, voluptatum illecebris, ut Bajae Campanae, fere infamis fuit. Capitolinus in M. Philoſ. cap. 8. *Verus in deliciis apud Antiochiam & Daphnem vixit.* Et Vulc. Gallicanus in Avidio cap. 5. *diffluentes luxuria, & Daphnicis moribus agentes.* Quare praefectus Marci programma in parietibus fixit, ut, *ſi quis cinctus inveniretur apud Daphnen, diſcinctus rediret.* ib. cap. 6. Adde Caſaub. in citatum locum Capitolini. CELL.

Quo locus ibi] Vetus liber habet, *quo lacus ibi.* In ſexto Ruſo *Lacus* legitur: ſed puto *lucus* rectius. Vide Auſonii noſtri carmen in Antiochiam, & noſtras in eum locum aliquando annotationes. VINET.

Quo lucus] Hunc locum deſcribit Strab. lib. XVI. *Ulterius eſt Daphne mediocris vicus, & lucus ingens & opacus, fontanis aquis irriguus, in cujus medio eſt fanum Apollinis ac Dianae & aſylum. Eo Antiochenſes aliique finitimi ad feſta celebranda de more conveniunt. Luci ambitus eſt ſtadiorum* LXXX. A. F.

Inde ad Judaeam transgreſſus,] Anno 690 Strabo *lib.* XVI. Pompejus Judaeorum munitiones evertit, & ipſa in primis Hieroſolyma vi capta ſunt. ea munitio petroſa erat, & bene ſepta, & interius aquis abundans, exterius omnino ſicca. Foſſam habebat in lapide exciſam XL. pedum profunditate, latitudinem CCL. e lapide autem exciſo educta erant templi moenia. Pompejus ea coepit, obſervato jejunii die, dum ab omni opere Judaei abſtinerent. GLAR.

Hieroſolymam,] Eam cepit Pompejus jejunii die, quo ab omni opere Judaei abſtinent, impleta foſſa, qua vallabatur, ſexaginta pedum profunditate, latitudine CCL. juſſitque moenia dirui, eodem anno, quo mortuus Mithridates: ab U. C. 690. A. F.

Tertio menſe cepit,] Joſephus Antiq. Jud. lib. XIV. cap. 8. ἁλούσης

[g] duodecim millibus Judaeorum occiſis, caeteris in fidem acceptis. His geſtis, in Aſiam ſe recepit, & finem antiquiſſimo bello dedit.

XV. M. Tullio Cicerone oratore, & [h] C. Antonio [i] COSS. anno [k] ab urbe condita [l] DCLXXXIX. L. Sergius Catilina, nobiliſſimi generis vir, [m] ſed ingenii praviſſimi, ad delendam patriam conjuravit cum quibusdam, claris quidem, ſed audacibus vi-

VARIAE LECTIONES.

g *XIIII.* deleto *millibus* Lugd. Bat. 2.
h *Gn.* Lugd. Bat. 2. *Cn.* 4. 5.
i *Claris conſulibus* G.
k *Urbis conditae* Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5.
l *DCXCIX.* F. Capitolini Faſti habent *DCXC.* Lugd. Bat. 1. *DCLXXI.* ſed 4. *DCLXXXVIII.*
m Al. *& ingenii. parviſſimi* Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

τῆς πόλεως περὶ τρίτον μῆνα. Ben Gorion cap. 39. בחדש הרביעי *menſe quarto.* Utrumque de Templo potius, quam de urbe intelligendum. Nam cives, qui extra factionem Ariſtobuli erant, ne quidem portas clauſerunt Pompejo, ſed *δεξάμενοι τὴν ςρατιὰν, ἐνεχείρισαν Πομπηΐῳ τήν τε πόλιν, καὶ τὰ βασίλεια*, Ariſtobuli factionē ſe in Templum recipiente. *Joſeph. cit. loco.* CELL.

XV. *M. Tullio Cicerone*] Anno 691. Vellejus Paterculus lib. II. haec de Cicerone ait: *Per haec tempora M. Cicero, qui omnia incrementa ſua ſibi debuit, vir novitatis nobiliſſimae, & ut vita clarus. ita ingenio maximus; qui effecit, ne quorum arma viceramus, eorum ingenio vinceremur: Coſ. Sergii Catilinae, Lentulique & Cethegi & aliorum utriuſque ordinis virorum conjurationem ſingulari virtute, conſtantia, vigilia, curaque eripuit. Catilina metu conſularis imperii urbe pulſus eſt: Lentulus Conſularis & Praetor iterum, Cethegusſque & alii clari nominis viri, authore Senatu, juſſu Coſ. in carcere necati ſunt.* Caeterum copioſe Salluſtius hanc hiſtoriam deſcripſit. GLAR.

An. ab urbe condita DCLXXXIX.] Et hic & in proximo annòrum numero, annum unum deſiderant noſtri Chronologi. VINET. DCLXXXX. Eſt enim annus, quo capta Hieroſolyma. A. F.

Lucius Sergius Catilina, nobiliſſimi generis vir.] *L. Catilina nobili genere natus, fuit magna vi animi & corporis, ſed ingenio malo pravoque.* Saluſt. Patricium fuiſſe conſtat ex Cicerone & Aſconio, ex Sergia familia oriundus, cujus antiquitatem oſtendit Virgilius, cum ait:

Sergeſtusque, domus tenet a quo Sergia nomen.

Hujus familiae ultimus fuit Catilina. A. F.

Claris quidem,] Inter eos quidam Senatorii ordinis, quidam Equeſtris, multi ex coloniis & municipiis domi nobiles. Adi Saluſt. 17. vide & Florum, IV. I. A. F. Lentulus enim, praecipuus ex conjuratis, conſul fuerat, jam iterum praetor. *Salluſt*, cap. 55. *Vellej.* lib. II. cap. 34. CELL.

Urbe

viris. A Cicerone [n] urbe expulſus eſt: ſocii ejus [o] deprehenſi, in carcere ſtrangulati ſunt. Ab Antonio altero conſule [p] Catilina ipſe [q] proelio [r] victus eſt", & interfectus.

XVI. [s] Sexcenteſimo nonageſimo anno ab urbe condita, D. Junio Silano & L. Murena COSS. Metellus de Creta triumphavit; Pompejus [t] de bello Piratico & Mithridatico. Nulla unquam pompa [u] triumphi

VARIAE LECTIONES.

n *Urbe* abeſt a Lugd. Bat. 1. *Eſt* delet 5.
o *Deprenſi* Lugd. Bat. 3.
p *Katilina* Lugd. Bat. 3.
q *Victus proelio*, *eſt interfectus* Lugd. Bat. 1. 2. *Victus p. eſt*, *& interf.* Lugd. Bat. 3. 4. 5. ſed huic *victus* excidit. ſed 2. *ab U. C. Sexc. XX. Decimo Junio Syllano.*
r Deſunt LC.
s *Anno Urbis conditae non. an. D. Jun.* &c. Lugd. Bat. 3. 5. & 4. qui *Salonio* pro *Silano.*
t Delet Lugd. Bat. 1.
u *Triumphis militis* Lugd. Bat. 4.

NOTAE.

Urbe expulſus,] Non vi, ſed minis & oratione. CELL.

Socii ejus deprehenſi,] Cicero *in oratione* III. *in Catilinam*, novem hominum perditiſſimorum poena rempublicam conſervatam ait. Salluſtius ſocios ejus nominat quinque; Lentulum, Cethegum, Statilium, Gabinium, Caepacium. GLAR.

Ab Antonio] Per legatum M. Petrejum. *Salluſt.* LIX. CELL.

Altero Conſule] Sed tunc Proconſul erat, cum Catilinam vicit. A. F. Recte Doct. Femina. Junius enim Silanus & L. Licinius Murena (quos ſeq. cap. Noſter exhibet) erant Coſſ. Dion. XXXVIII. 47. notante Gronov. ad Epit. Liv. CIII. Quae *Catilina a C. Antonio proconſule caeſus eſt.* quod ita capiendum eſſe, ut ad Proconſulem referatur, quod ab legato ejus & auſpiciis ipſius factum eſt, monet Fabr. ad Dion. nam Conjurationis Catilinariae ipſum Antonium participem facit idem ſcriptor, unde proelio adverſus Catilinam adeſſe noluit, at morbum ſimulavit. quod confirmat Salluſt. c. 62. a Viro Cl. laudatus. VERH.

XVI. *Sexcenteſimo nonageſimo anno*] Anno 692. GLAR Sexcenteſimo potius nonageſimo primo. A. F. & HEARN.

D. Junio Syllano] Pro *D.* vetus ſcribit *Decimo:* & mox *perlata*, pro *praelata.* VINET.

Metellus] Creticus. GLAR.

Metellus de Creta triumphavit;] Plinius *lib.* VII. *cap.* 26. ait, ſequentis anni Coſſ. M. Meſſala, M. Piſone III. Calendas Octobris hunc fuiſſe triumphum tertium. *lib. autem* XXXVII. *cap.* 2. ubi de eodem triumpho ait, eum pridie Calendas Octobris fuiſſe, ubi ejus miracula prodit, cum magna Pompeii increpatione. GLAR.

Pompejus de bello] Tertius hic fuit Pompeii triumphus, ex Aſia ſcilicet: de alteris duobus ſuperius habuimus. GLAR. Pompejus triumphavit

phi ſimilis fuit. ducti ſunt ante ejus currum [v] filii Mithridatis, [w] filius Tigranis, [x] & [y] Ariſtobulus rex Judaeorum: praelata [z] eſt ingens pecunia, [a] auri atque argenti infinitum pondus. Hoc tempore nullum per orbem terrarum grave bellum erat.

XVII. Anno urbis conditae [b] DCXCIII. C. Julius

VARIAE LECTIONES.

v Sic S. N. M. F. & Graecus plurali. Caeteri codd. noſtri cum Vin. & Sylb. *filius*. Addunt Ven. Mer. etiam Tigranis *filios:* ſed codd. noſtros & Graecum metaphr. ſecuti ſingulari numero *filius* praeferendum cenſemus.

w *Filii* Lugd. Bat. 4.

x *Et* delet Lugd. Bat. 1.

y *Ariſtobolus* Lugd. Bat. 1. 4. 5.

z Delet Lugd. Bat. 4.

a Quidam legunt more Graecorum *auri atque argenti infinitum*, omiſſo *pondus*. Ven. autem *aurum atque argentum infinitum*. *Et auri & argenti infinita* deleto *pondus* Lugd. Bat. 2. quod neque 5. agnoſcit. *Et auri atque* 3. 4.

b *XCVIII.* Fr. *DCXCVIII.* V. Lugd. Bat. 4. ſed 5. *DCXC.*

NOTAE.

phavit anno poſt Metellum, nempe an. U. C. 692. A. F.

Fuit] Ante hunc. GLAR.

Filius Mithridatis,] *Pompejus de liberis Mithridatis, & Tigrane Tigranis filio triumphavit.* Epitom. Plutarch. ante currum ductos fuiſſe dicit piratarum duces, filium Tigranis cum uxore & nata, item uxorem Tigranis regis Zozymen, Ariſtobulum Judaeorum ducem, Mithridatis ſororem cum ejus liberis, quinque nobiles quasdam foeminas Scythicas, & oblides Iberorum, Albanorum & Comagenae. A. F.

Ariſtobulus] Alexandri & Alexandrae F. GLAR.

Praelata ingens pecunia,] Ad decem milliones auri. A. F.

Auri atque argenti infinitum pondus.] In Plutarcho ſumma eſt 20000. talentorum, quae faciunt 12000000. coron. Locus in Plinio lib. XXXVII. cap. 2. plane deploratus eſt, inquit Budaeus libro tertio de Aſſe. GLAR.

Vulgo *pondus* addunt, quod Fuld. codicem ſecuti abjecimus. Et alibi noſter ita conciſe loquitur. L. IX. c. 9. *infinitum auri gemmarumque*. CELLAR. Cl. Hovenius & Gruner. *pondus* quoque abjecerunt. Quum tamen ſupra L. II. c. 27. etiam *infinitum auri, argentique pondus* retinuimus, uti & iidem Viri D. L. III. c. 18. *magnum pondus auri atque argenti.* neque hic dubitavimus vulgatam lectionem tueri. VERH.

XVII. *Anno urbis conditae* DCXCIII.] Sic habet vetus liber, alii DCXCVIII. Sed quia hic annorum numerus tribus annis noſtrorum Chronologorum rationes antecederet, qui minor eſſe debet, ut ſupra annotatum eſt, antiqui noſtri libri lectionem alteri praetulimus, cui unicum annum adjicit Paulus Oroſius libro ſexto. Porro quem hic noſtri libri Lucium Bibulum appellant, Caſſiodorus & quotquot legere memini, *Marcum* nominant, pro *Lucio*. VINET.

lius Caeſar, qui poſtea imperavit, cum L. [c] Bibulo conſul eſt factus. [d] decreta eſt ei Gallia & Illyricum, [e] cum legionibus [f] decem. [g] Is primo vicit [h] Helvetios

VARIAE LECTIONES.

c *Bello* Lugd. Bat. 1. *Libulo* 5.

d *Decreta eſt ei Gallia Tranſalpina, Ciſalpina, & Comata. Senatus addidit & Illyricum cum legionibus denis, Primo vicit Helvetios* &c. V.

e Delet Lugd. Bat. 1.

f *Denis primos* Lugd. Bat. 2. *denis primo* 3.

g *Is primus* Lugd. Bat. 1.

h *Elbetios* Lugd. Bat. 1. *Eloetios* 3. *Eleuticos* 4.

NOTAE.

Anno U.C. DCXCV] An. 695. Hoc anno coepit bellum Gallicum, quod geſſit Julius Caeſar, proximo anno poſt conſulatum. numerus hic debebat eſſe, ſecundum Eutropii numerationem, 693 noſtra autem ſupputatione 695. duobus enim annis praecedimus eum. Numerus autem belli Gallici primus eſt, ut poſuimus, 695. GLAR. Rectiſſime, ut ſolet Glareanus, annorum computationem ponit. Quem autem Eutropius hic *L.* vocat Bibulum, Faſti vocant *M.* Noſtrum notat Almelov. ad Ann. Quum vero unus ad arbitrium omnia in Rep. adminiſtraret Caeſar, per jocum non *Caeſare & Bibulo*, ſed *Julio & Caeſare Coſſ.* dixerunt, ut Suet. in V. c. 20. teſtatur. VERH.

Anno Urbis conditae] Sexcenteſimo nonageſimo quarto, ante Ch. nat. 57. A. F.

Decreta eſt ei Gallia & Illyricum,] *Initio quidem Galliam Ciſalpinam, Illyrico adjecto, lege Vatinia accepit, mox per Senatum Comatam quoque, veritis Patribus ne, ſi ipſi negaſſent, Populus & hanc daret.* Sueton. in Caeſare, XXII. Hic Vatinius Tribunus Plebis legem tulerat, ut Caeſari Gallia Ciſalpina cum Illyrico in quinquennium ſine Senatus decreto, & extra ſortem mandaretur: ut ii, quos in lege nominabat, legati ſine decreto cum Caeſare proficiſcerentur, & ut eidem pecunia ex aerario ad exercitum attribueretur. A. F.

L. Bibulo] Scribendum *M. Bibulo*. Vide Pighium Annal. Tom. III. p. 351. HEARNE.

Cum legionibus decem] Hunc errorem notavit ad Suet. Caeſ. 24. Cel. Oudendorp. quem conſule. VERH.

Is primo vicit Helvetios] Anno 696. Ut videat lector fortunam a Romanis fuiſſe, Helvetii, qui toties Romanos vicerunt, adeo ſtulti facti ſunt, ut oppidis ſuis incenſis, relicta munitiſſima patria, totius Galliae imperium capere niterentur. Dedit ea temeritas Romanis occaſionem arripiendi imperii in Galliam, ac deinde totius orbis. hoc autem voluit DEUS, qui naſci voluit in ſumma pace, quae paulo poſt fuit ſub Auguſto. GLAR.

Helvetios qui nunc Sequani] Helvetii inter Rhenum, Rhodanum ac Juraſſum montem, in quatuor pagos diviſi, Durgeavum, Limmagianum, Urſinum ac Arolanum, a quatuor fluminibus Ur, Limmag, Urſa, Arola. Olim una civitas, nunc XIII. urbium ſive partium, hoc ordine: Tigurum, Berna, Luceria, Uria, Suicia, Sylvania, Tugium, Clarona, Baſilea, Friburgum, Salodorum, Schafhuſia, Abbatiſcella. Primae octo antiquae vocantur. Baſilea non eſt in vero Helvetiorum tractu, ſed in Sequanis. Schafhuſia, in Germano littore, Abbatiſcella & Clarona, ſemi-Rhaetae. GLAR. Hi olim Galliae populi, nunc inter Juram montem, Rhenum & Rhoda-num

vetios, qui nunc [i] Sequani [k] appellantur. deinde vincendo [l] per bella graviſſima, usque ad Oceanum Britannicum proceſſit. Domuit autem annis [m] novem fere [n] omnem Galliam, quae [o] inter Alpes, flumen Rhodanum, Rhenum, & Oceanum [p] eſt, & [q] circuitu [r] patet [s] ad bis & tricies centena millia paſſuum.

Variae Lectiones.

i *Squadi* G. Lugd. Bat. 2. *Secani* 3.
k *Appellantur; hi quondam fuere viventes ſiti inter Alpes & montem Duram, Rhenumque & Rhodanum contra lacum Lemanum. Deinde Julius vincendo* L.
l Delet Lugd. Bat. 2. 4. 5.
m *VIII.* Lugd. Bat. 1.
n *Omnes Gallias* Lugd. Bat. 3. *totam Gall.* 4.
o *Intra* Lugd. Bat. 4.
p *Sunt* Lugd. Bat. 3.
q *Circuitum* Lugd. Bat. 4.
r *Paret* Lugd. Bat. 5.
s *Ad bis tricies centena millia paſſ.* N. M. Lugd. Bat. 1. 3. *Ad bis & tricies ſexcenta millia paſſ.* L. F. perperam. *Ad tricies centena millia paſſ.* HM. *ad bis tricies* L. Bat. 2. 4.

Notae.

num flumina; vulgo *Suiſſes*, diviſi in Transjuranos & Cisjuranos. Poſteriores hic intelligi putat Ortelius, circa Baſileam. De hoc Bello Gallico vide Florum, CXI. 10. A. F.

Helvetios qui nunc Sequani.] Qui nunc Sequanis, ſive provincia Maxima Sequanorum continentur. Valeſ. Not. Gall. p. 522. Cell.

Sequani] In hac appellatione fallitur. Caeterum hoc bellum elegantiſſ. deſcripſit Caeſar libris VII. & Hirt. lib. I. ut non ſit opus multa hic commentari. Glar. Sequani non ſunt Helvetii, ſed Helvetiis proximi, hodie Comitatus Burgundiae incolae, ſeu Franche Comte. *Marlean. in Caeſ.* Cell. Recte hic Cellarius errorem, de quo Glareanus, notat. vid. Gruner. Verh.

Domuit autem annis fere novem] Haec omnia ex Suetonio ad verbum: ſic enim ille in Caeſare cap. XXV. *Geſſit autem novem annis quibus in imperio fuit haec fere: omnem Galliam, quae a ſaltu Pirenaeo Alpibusque & monte Gebenna, fluminibusque Rheno & Rhodano continentur, pateteque circumitu ad bis & tricies centum millia paſſuum, praeter ſocias ac bene meritas civitates in provinciae formam redegit.* A. F.

Annis fere novem] Sueton. *annis novem*, Appianus *decem*, quod verum eſt, ſi ſex menſes demas. Caeſar enim Gallis praefuit geminato quinquennio, ſex menſibus minus, qui ei adempti ſunt vitio belli civilis. A. F. & Hearn.

Omnem Galliam, quae &c.] Haec & quae ſequuntur, ad verbum fere deſumpta ſunt ex Sueton. Caeſ. cap. 25. Cell. Hinc fruſtra eſſet multa commentari, dum ad cap. illud Caeſ. conſuli poſſunt Viri, ut de re literaria, ita de Suetonio optime meriti. Verh.

Bis tricies centena] 3200000. milliaria. Apud Ptolemaeum aliquanto minor eſt, etiamſi undenos omnium

ſuum. Britannis mox bellum intulit; quibus ante [t] eum [u] ne nomen quidem Romanorum cognitum erat: [v] & eos quoque victos, obſidibus acceptis ſtipendiarios fecit. Galliae autem [w] tributi nomine [x] annuum imperavit ſeſtertium quadringenties: [y] Germanosque trans Rhenum aggreſſus, [z] immaniſſimis proeliis vicit. [a] Inter tot ſucceſſus [b] ter

VARIAE LECTIONES.

t Deeſt S. Lugd. Bat. 3.
u *Nec* Lugd. Bat. 2. 5.
v Delet Lugd. Bat. 5.
w *Tribuni* Lugd. Bat. 4.
x *Annum* V. P. & Mer. Lugd. Bat. 3.
y *Germanos quoque* Lugd. Bat. 4.
z *Maximus* Lugd. Bat. 4.
a *Intra* Lugd. Bat. 4.

NOTAE.

millium laterum gradus quater per 500. ſtadia multiplicaverimus. erit enim ſumma ſtadiorum 22000. quae ſi multiplicentur per 125. (quantum paſſuum eſt ſtadium) paſſus producentur 2750000. milliaria. GLAR.

Britannis mox] Anno 699. Hoc factum eſt anno 4. belli Gallici. GLAR. *Aggreſſus eſt & Britannos ignotos antea, ſuperatisque pecunias & obſides imperavit.* Sueton. an ab U. C. 698. A. F.

Seſtertium quadringenties;] 40000000. HS. 1000000. coron. GLAR. *Eique quadringenties in ſingulos annos ſtipendii nomine impoſuit.* Sueton. Ubi *quadringenties* abſolute dicit, quod Noſter *ſeſtertium quadringenties*, quod idem eſt, & ita Veteres loquebantur, nota illa *HS.* id eſt *ſeſtertium*, vel ſuppreſſa vel expreſſa; cum dicebant autem decies, vicies, tricies, &c. ſubintelligebant *centena millia*, *vicies centena millia*, &c. Hic igitur *quadringenties* eſt *quadringenties centena millia ſeſtertium*: quae ſumma efficit unum millionem nummûm. Lipſius (de Magn. Rom. 1. 2. 3.) hanc ſummam minorem putavit, quam par erat Gallias in tributum dare, quare affirmat Suetonium ſcripſiſſe ∞ ∞ ∞ ∞, id eſt, quater millies, nempe decem milliones nummûm. Quod ſi in Suetonio verum eſt, in Eutropio etiam verum erit. A. F. & HEARN.

Germanosque trans Rhenum] Eodem anno in Germaniam venit, XVIII. omnino dies commoratus. Pontem, quem fecerat per Rhenum, reſcidit: ſed nullam pugnam in Germania fecit. GLAR. *Germanos qui trans Rhenum incolunt, primus Romanorum, ponte fabricato aggreſſus, maximis affecit cladibus.* Sueton. A. F.

Inter tot ſucceſſus] Sueton. *in Caeſare*, *tit.* XXV. *Per tot ſucceſſus, ter, nec amplius, adverſum caſum expertus. In Britannia claſſe vi tempeſtatis prope abſumpta, & in Gallia ad Gergoviam legione fuſa, & in Eburonum finibus Titurio & Aurunculeio legatis per inſidias caeſis.* Haec Suetonius, longe rectius quam Eutropius: niſi alii etiam obtinuerint, Caeſarem in Germania male pugnaſſe. Ipſe certe non meminit. GLAR.

Ter

[b] ter male pugnavit: apud [c] Arvernos ſemel praeſens, & abſens [d] in Germania bis. nam legati ejus [e] duo, Titurius & Aurunculejus, per inſidias caeſi ſunt.

XVIII. Circa [f] eadem tempora, anno urbis conditae [g] DCXCVII. M. [h] Licinius Craſſus, collega Cn. Pom-

VARIAE LECTIONES.

b *Tot* Lugd. Bat. 3.
c *Arbvernes* N. *Arbernos* Lugd. Bat. 1. 2. *Albernos* 3. *Arbenos* 4. *Albrinos* 5.
d *A Germ.* Lugd. Bat. 2. 5.
e Deeſt V. mox *Tuturius* Lugd. Bat. 2. *Tircius* 4. *Arunculejus* Lugd. Bat. 1. *Arunculeus* 2. 3. *Auruncuieus* 5.
f *Haec* Lugd. Bat. 5.
g *XCIX*. Sc. *DCXCIX*. V.
h *Licinnius Craſſius* Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

Ter male pugnavit:] Ita Sueton. Sed tres illas vices aliter diſponit. *Per tot ſucceſſus ter, nec amplius adverſum caſum expertus: in Britannia claſſe vi tempeſtatis prope abſumpta, & in Gallia ad Gergoviam legione fuſa, & in Germanorum finibus Titurio & Aurunculejo legatis per inſidias caeſis.* Et optime Suetonius, A. F.

Apud Arvernos] Ad opp. Gergoviam. GLAR. Circa Gergoviam. Hodie *Clermont in Auvergne.* A. F. Sueton. cap. 25. *ad Gergoviam legione fuſa.* CELL.

In Germania bis.] Suſpectus locus. Nam Q. Titurius Sabinus & L. Cotta Aurunculejus legati una clade in Eburonibus (*quorum pars maxima inter Moſam & Rhenum*, Caeſ. Gall. v. 25. 4.) perierunt. *Caeſ. cit. lib. cap.* 37. CELL. Annotatio Cellarii ad hunc locum corrigenda eſt. Scilicet Eutropius per *bis* non ſignificat clades duas, alteram Titurii, alteram Aurunculeji, ſed horum potius cladem removet, nec inter infelices Caeſaris pugnas enumerandam cenſet, quippe quae non vera pugna, ſed ſubitus per inſidias factus impetus fuerit. HEUM. Ubi igitur *bis?* Europ. excuſari nequit. HAV.

Bis.] Imo ſemel, ut ſupra ex Suetonio. Eutropium fortaſſe in errorem induxit, quod alicubi legitur, Cottam & Titurium legatos Caeſaris inſidiis circumventos cum exercitu caeſos. Item Aurunculejum legatum Caeſaris, inſidiis circumventum periiſſe, & ita duobus praeliis tres legatos Caeſaris trucidatos putavit, Cottam, Titurium & Aurunculejum. Verum Aurunculejus & Cotta unus homo eſt: dicebatur enim Cotta, *L. Cotta Aurunculejus.* Cotta vero & Titurius ſimul inſidiis Eburonum circumventi an. ab U. C. 699. A. F. Locus ſuſpectus. Semel enim tantum in Germania adverſum caſum expertum eſſe innuit Sueton. HEARN.

Legati ejus] Vide Caeſ. *lib.* v. GL.

Et Arunculeus,] Vetus liber addito *i* appellat Arunculejum. Ita in Commentariis Caeſaris, & Liviana Epitome Arunculejus legitur. VINET.

XVIII. *Conditae* DCXCVII.] Sic in veteri libro: alii DCXCIX. ſed eorum mendum arguit, quod inter C. Caeſaris cum M. Bibulo, & Marci Licinii cum Cneo Pompejo Conſulatum, annum unum duntaxat po-

nant,

Pompeji Magni, in conſulatu ſecundo, contra Parthos miſſus eſt: & cum circa Carras contra [i] omina & auſpicia dimicaſſet, [k] a Surena, [l] Orodis regis duce

Variae Lectiones.

i *Omen* S. N. F. B. Lugd. Bat. 2. 5. Sed 1. mire depravatus. *Omnia* V. corruptiſſime.
k *Surene* Lugd. Bat. 1. *Sureno* 4.
l *Oredis* Lugd. Bat. 1. *Ordis* 2. *Horodis* 3.

Notae.

nant, cum tres intereſſe liquido conſtet. Praeterea numerus ille DCXCIX. cum noſtrorum Chronologorum rationibus convenit, quod non debet, ſicuti ſupra nos monuimus. VINET. Imo an. U. C. DCXCIX. Superiori anno Conſul fuerat Craſſus cum Cn Pompejo ambo II. A. F.

DCXCIX,] Hic nobiſcum convenit. GLAR. Recte hic annorum computationem emendant Viri D. quamquam numerus, quem ſervamus, Eutropii calculo convenit, neque ullus e Codd. noſtris ſecus legenndi anſam praebet. VERH.

M. Licinius Craſſus, collega] Florus lib. III. Adverſa & diis & hominibus cupiditas conſulis Craſſi, dum Parthico inhiat auro, ſtrage II. legionum & ipſius capite multata eſt, quod tribun. pleb. Atteius exeuntem ducem hoſtilibus diris devoverat, caeſo una cum filio Craſſo. Capiti ejus amputato infuſum eſt aurum, in contumeliam, & avaritiae ultionem. GLAR.

In Conſulatu ſecundo,] Utriusque ſcilicet. GLAR.

Contra Parthos miſſus eſt] Craſſum contra Parthos non miſſum, ſed pecuniae & gloriae cupiditate inflammatum fuiſſe ad bellum Parthicum, recte ex Plut. & Vellej. obſervat. Gruner. Vir Cl. Confirmant Dio p. 133. Appian. in Parth. p. 219. Flor. III. 11. Oroſ. L. VI. 13. Vide ſingulis locis Comment. VERH.

Carras] Meſopotamiae urbem. GLAR.

Contra omina] Imo contra Tribunorum plebis voluntatem. GLAR.

Contra omina & auſpicia] Primum diris devotus ab Attejo trib. pl. quod foederatis gentibus bellum moveret: deinde in limine templi Hierapolitani uterque Craſſus, pater & filius, collapſi ſunt. Porro *δυσίκθυτα* vates in Syria nunciaverunt, id eſt, *triſtia victimis ſignificari*. Cum Euphratem trajiceret, equus praetorius in aquas deſiliit, locus caſtrorum fulmine tactus &c. *Plutarch. in Craſſo.* CELL. *Omina* ſunt, quae ex ore veniunt. *Auſpicia*, quae ex avibus. Utraque hic conjungit Europ. quia aquila cum a ſignifero evelleretur ut iter facerent, retro ceſſit. Et ipſe vocem emiſit: pontem, quem ſupra Euphratem conſtruxerat ad exercitum trajiciendum, disjiciendum eſſe, ut nullus militum effugium haberet, & ita nemo rediret. Adi Plutarch. in Craſſo. A. F.

Dimicaſſet .... victus] Non praelio victus, ſed colloquii ſpecie, & percutiendi foederis, deceptus, in poteſtatem hoſtium venit. Plutarch. Adde quae ad Sexti Rufi c. 17. diximus. CELL.

Surena,] A Sillace & Surena. Florus. Surena, nomen dignitatis. A. F.

Orodis] Ita libri omnes noſtri, atque Latini autores fere cum Dione Graeco. apud Plutarchum vero in vita Craſſi, & alibi Ὑρώδης hic ſcribitur, ubi neſcio, an ſit ύ pro ὀ in prima illa ſyllaba. VINET. O im putaveram, hunc Orodem Artabani filium fuiſſe, ſed nunc ſententiam demuto, invenio enim eum a Phraate

duce, victus, ad poſtremum interfectus [m] eſt [n] cum filio, [o] clariſſimo & praeſtantiſſimo [p] juvene. [q] Reliquiae exercitus per [r] C. Caſſium quaeſtorem ſervatae ſunt: qui ſingulari animo perditas res tanta virtute reſtituit, ut [s] Perſas [t] rediens, trans Euphraten crebris proeliis vinceret.

XIX.

VARIAE LECTIONES.

m Deeſt Lugd. Bat. 3.
n Delet Lugd. Bat. 5.
o *Clariſſ. ejusdem nominis & praeſt.* V.
p *Juveni* Lugd. Bat. 3.
q *Reliqui .... ſervati* Lugd. Bat. 3.
r Deeſt S. Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5.
s *Perſas* [ſuperſcribitur *Parthos*] *redientes* S.
t *Redigens* Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

te II. genitum. Corrige igitur apud Florum meum pag. 117. A. F. Eamdem obſervationem, quam Vinetus, etiam alii habent. Orodes tamen Latine recte ſcribitur, ut praeter aliorum, exemplo Ciceronis liquet ad Famil. Ep. 1. & alibi. VERH.

Cum Filio,] P. de quo multa Caeſ. *libro tertio*, *de bello Gallico*. GLAR.

Per C. Caſſium quaeſtorem] Dion. *libro* XL. habet, *μετὰ Κασσίου Λογγίνου τοῦ ταμίου* ſolum. libro vero XLI. eſt, Q. Caſſius Longinus, qui neſcio an idem ſit. VINET. Qui poſtea Caeſarem interfecit. Vellej. Pat. II. 46. GLAR. & CELL. Epitom. Liv. CVIII. C. Caſſius Quaeſtor M. Craſſi, Parthos, qui in Syriam tranſcenderant, cecidit. A. F.

Perditas res] Sub M. Craſſo. GL.

Res.] Rom. GLAR.

Perſas,] Parthos. GLAR.

Trans Euphratem] In Meſopotamiam GLAR.

Perſas rediens, *trans Euphraten*] Ita, ut in Edit. Havercampiana legebatur, locum male diſtingui monet Gruner. Etſi in ſingulis fere Edd. diverſam diſtinctionem offendo, ut dubii mihi videantur Viri docti, quo illud *trans Euphraten* pertineat. Schonhovii. *Perſas*, *rediens trans Euphraten*, *crebris* &c. & ita Cellarii, Hovenii, Gruneri. *Perſas rediens trans Euphraten crebris* &c. Merulae. Sed Fabri Patris & Filiae *Perſas*, *rediens*, *trans* &c. Non poſſum non Havercampii diſtinctionem tueri: quod enim Vir Cl. τὸ *trans Euphraten* ad τὸ *rediens*, non ad τὸ *vinceret* pertinere exiſtimat, quia Dio L. XL. p. 133. ait Parthos Euphraten non transgreſſos eſſe, dubito, an ſatis recte. Nam Craſſus non rediit trans Euphraten, atque ita ad τὸ *rediens* pertinere non poteſt, ſed ad τὸ *vinceret*, quod unice verum eſt; dum Parthi trans Euphraten in Syriam regreſſi ab illo victi ſunt, quod diſerte haec exempla confirmant. *C. Caſſius*, *quaeſtor M. Craſſi*, *Parthos*, *qui* in Syriam tranſcenderant, *cecidit*. Epit. Liv. CVIII. Vellej. L. II. c. 16. *Syriamque adeo in Populi Rom poteſtate retinuit*, *ut transgreſſos in eam Parthos felici rerum eventu fugaret*. *& funderet*. His calculum adjicit Joſephus ad Dion. L. XL. p. 133. laudatus. Ceterum

XIX. [u] Hinc jam bellum civile [v] ſucceſſit" exſecrandum & lacrymabile; [w] quo, praeter calamitates, quae in proeliis acciderunt, etiam [x] Romani Populi fortuna mutata eſt. Caeſar enim, rediens ex Gallia victor, coepit poſcere alterum conſulatum: atque ita

VARIAE LECTIONES.

u *Hic* Lugd. Bat. 3.
v Deeſt L.
w *Quod* Lugd. Bat. 3.
x *Romanae Reipublicae forma* Gr.

NOTAE.

recte Glarean. pro *Perſas* emendat *Parthos*. Hos enim promiſcue confundit auctor paſſim, uti & Aur. Vict. aliique ejus ſeculi ſcriptores, quod ſemel monuiſſe ſufficiat; qui enim hic *Perſae* initio cap. *Parthi*. & ſic L. VII. c. 5. *Orodes Perſarum rex* &c. VERH.

XIX. *Hinc jam bellum civile ſucceſſit*] Anno 705. Hoc bellum eleganter deſcripſit Caeſar ipſe tribus libris, & Hirtius duobus aut tribus. GLAR.

Bellum Civile] Bellum Caeſaris & Pompeji. De quo vide Flor. IV. 2. A. F.

Etiam Romani nominis fortuna] Roma uni parere rurſus coepit. A. F.

Romani nominis fortuna] Hanc lectionem in omnibus, quotquot vidi, edd. (niſi quod Hoviana in margine P. R.) obviam contra codicem F. & Leid. 1. 2. 3. tuetur Doct. Gruner. quem vide. Sed, licet aliunde probet, *nomen Romanum* idem eſſe ac *Populum Rom.* quo ſenſu infra L. IX. c. 7. ab Eutropio ipſo adhibitum invenio. *Horum imperium* Romano nomini *perniciosum*. & Nep. Vit. Hann. 7. *Hannibalem inimiciſſimum* nomini Romano. uti & pro *fama*, *gloria*, *nomen* ſaepe uſurpari monet Cl. Drakenb. Praef. Livii, quo ſenſu neque hic alienum, non tamen tot Codicum MSS. auctoritati repugnare auſim, propterea quod 4 & 5. quorum rationem non habuit Havercampus, confirmant, prior *P. R.* poſterior *Pop. Romani*. uti & 2. Ceterum *fortunam mutari* potiſſimum dici, recte oſtendit Vir. Cl. ſi rerum ſtatus in deterius mutatur, VERH.

Caeſar enim, rediens e Gallia victor,] Caeſar plebiſcitum impetraverat, ut abſentis ſui ratio haberetur: id eſt, ut non cogeretur Romae in campo Martio adeſſe comitiis conſularibus, ac petere conſulatum more majorum. Ita autem corruperat univerſum populum, ut minime dubitaret de adeptione. Quare autem tantopere cuperet fieri Coſ. in cauſa erat, quia ſciebat, non perpetuo ſe fore in Gallia imperatorem. Ut igitur poſt Galliae praeturam rurſus in imperio eſſet, voluit, ut ſui abſentis ratio haberetur. quod cum magnates nollent, ille noluit exercitum dimittere: cauſatus injuriam ſibi fieri, quod plebiſcitum in ſe non ſervaretur, & quod provincia abire juberetur ſex menſibus ante ſtatutum tempus: & erant praetextus juſtitiae, propter quos armorum gloriam armis vindicare ſtatuit. GLAR.

Coepit depoſcere alterum Conſulatum;] Cum Senatus de imperio Caeſari abrogando, & ſucceſſore in ejus locum mittendo decreviſſet, Caeſar popoſcit, ut ſibi Conſulatum proximis Comitiis darent, &c. Vide Flor.

ita ut ſine dubietate ei [y] aliqua deferretur. contradictum eſt a Marcello [z] COS. a Bibulo, a Pompejo, [a] a Catone; juſſusque [b] dimiſſis exercitibus ad urbem [c] redire. propter quam injuriam, ab Arimino, ubi mi-

Variae Lectiones.

y *Aliqui deferrent.* Sic Cellarius correxit vulgatam lectionem, *aliqua deferretur.* Sic *deferre* etiam poſtea uſurpatur. Priora verba: *atque cum ſine dubietate*, Fuldenſis, Lugd. Bat. 1. 2. 3, & codd. Oxonienſes ita mutant: *atque ita, ut ſine dub* 4. *atque ita ut ſine dubitatione aliquanta* 5. *atque ut ſine dubietate aliqua ei deferretur.*

z Delet Lugd. Bat. 3.

a Delet Lugd. Bat. 1.

b *Dimiſſo excercitu* Lugd. Bat. 3.

c *Redire ex Marcelli conſulis auctoritate ad legiones, quae apud Luceriam erant, Pompejus cum imperio miſſus eſt. propter* S. N. B. V. HM.

Notae.

Flor. pag. 151. & Sueton. cap. 28. A. F.

Dubietate] Poſterioris Latinitatis vocabulum, quo ſaepius Ammianus Marcellinus uſus eſt. CELL.

Deferrent,] Faventibus decem Tribunis Plebis. A. F.

Atque cum ſine dubietate aliqui deferrent.] Primus, qui ita legit, Cellarius eſt, quem ſecuti ſunt Hearne, Havercampus, Hovenius, Grunerus, qua neſcio auctoritate: quum Fuldenſem Cellarius, & Oxonienſem Cod. ſibi adverſari Hearne ipſi teſtentur. Nos Eutropio ſuum reſtituimus, non quod vera credamus, Caeſari ſine ulla *dubietate*, ut ſcriptoris verbo utar, conſulatum fuisſe delatum; haec enim hiſtoriae repugnant, quod ex Eutropii ipſius verbis liquet, *contradictum eſt* &c. Sed quia longe plures MSS. Codd. &, typis exarati ante Cellarium omnes lectionem tuentur, quam hic ſtatuimus, majore certe jure, quam is, cui nulla auctoritas fuit. Sic *poſcere* pro *depoſcere*, quamquam id melius hic videri poſſit, fide omnium Leidd. Codd. quibus conſentiunt Edd. Aldinae, Juntinae, Schonhovii, Merulae, & ipſius Cellarii, praeferendum judicavi. VERH.

A Marcello] C. Claudio. GLAR. C. Claudio Marcello, Marci, qui proxime conſul fuerat, fratris filio. *Appian.* II. *Civ.* L. Lentuli autem Collega. *Hirt. Alexandrin.* cap. 68. CELL.

Coſ.] Iterum. GLAR.

A Bibulo,] Collega Caeſaris ante decem annos. GLAR.

Bibulo,] Caeſaris olim in conſulatu collega. Poſt Syriae proconſule, CELL.

A Pompejo,] Pompejus quidem legem tulerat, ne quis abſens Magiſtratum petere poſſet, lege jam in aes inciſa recordatus ſoceri ſui C. Caeſaris, cum legi exemit, & errorem ſuum correxit; ſed Marcellus id nullo modo locum habere poſſe contendit, cum Pompejus per ſe errorem ſuum correxiſſet ſine populi auctoritate, qua tamen aeque opus erat, veluti ſi lex nova de integro rogata fuiſſet. Primum igitur Caeſari favebat Pompejus: ſed poſtea obnitente Marcello, & Conſulatum negante, diſſimulavit Pompejus. A. F.

milites congregatos habebat, adverſum patriam cum exercitu venit. conſules cum Pompejo, ſenatusque omnis, atque univerſa nobilitas ex urbe fugit, & in

N O T A E.

Pompejo,] Genero. GLAR.

Ad urbem redire.] Ut Conſulatum more Majorum peteret. GLAR. & A. F.

Propter quam injuriam,] Vera cauſa civilis hujus belli erat, quod Caeſar depeculator erat, id eſt publicae pecuniae fur. tria millia enim pondo auri conſulatu ſuo primo ex Capitolio furatus, tantundem inaurati aeris repoſuit. Hoc ſcribit Suet. *tit.* 54. *in Julio Caeſare* Haec omnia inimicis ejus erant nota. Verum quamdiu in imperio erat, in jus duci non potuit. Neceſſe igitur ei viſum erat, vel retinere exercitum, vel in magiſtratu eſſe. Nam ut primum Coſ. factus eſſet, rurſus ei exercitus dabatur, ut eſſet ita rurſus nova cauſa ſpoliandi aliquam provinciam, ſicut Galliam ſpoliaverat, quod copioſe idem Suetonius ſcribit *eodem titulo* 54. In Gallia, (inquit) fana templaque Deum donis referta expilavit, urbes diruit, saepius ob praedam, quam ob delictum. Unde factum, ut auro abundaret, ternisque millib. nummum in libras promercale per Italiam provinciasque divenderet. GL.

Ab Arimino,] Piceni oppido. GLAR. *Prima Arimino ſigna cecinerant.* Florus. A. F.

Milites congregatos] XIII. legionem, ut ipſe inquit lib. I. GLAR.

Coſſ. cum Pompejo,] C. Marcellus, L. Lentulus. GLAR. Eleganter pro *Conſules & Pompejus.* Sic apud Virgil. I. Aeneid.

——— *Remo cum fratre Quirinus*
Jura dabunt.

Hoc eſt, *Remus & Quirinus jura dabunt*, ut apud Florum notavit eruditiſſimus Graevius, lib. III. cap. 10. De fuga Conſulum & Pompeii. Suet. XXXIV. *Brunduſium tetendit, quo Conſules Pompejusque confugerant, quamprimum transfretaturi.* A. F. Quid priora ad loci illuſtrationem? Ea Doctiſſimae Feminae quodammodo adverſari putem: quam enim elegantiam vocat, in eo conſtat, quod *Conſules cum Pompejo* pro *& Pompejus* poſitum ſit. id, quod ubique ſatis obvium, quamquam notatu non indignum. Sed ex allatis exemplis tum plurale verbum ſequi deberet, quod, etſi non ſemper obſervatum reperies, hic, ſi quid notandum, neglectum eſſe animadvertendum erat. Plura ſubſtantiva ſingulari numero jungi nonnunquam, vel uno exemplo, quod omnium inſtar ſit, demonſtrare liceat. Livio L. VI. c. 34. *Quocunque clamor hoſtium, mulierum puerorumque ploratus, ſonitus flammae, & fragor ruentium avertiſſet.* plura dedit Cel. Drakenb. ad L. XXXVII. c. 29. Sed neque haec ſatisfaciunt, quum hic non tantum plura ſubſtantiva verbo ſingulari junguntur, ſed etiam nomen plurale *Conſules cum Pomp. ſen. atque* &c. Sed hoc Zeugma vocant Grammatici, quo verbum ad propiorem perſonam reſpicit. Ceterum *tranſiit*, pro *tranſivit* fide Codd. Lugd. Bat. omnium repoſui. Sic ſupra L. III. c. 8. infra c. 20. nec ſcio, aliter unquam loqui Eutropium. *tranſierunt* L. III. 15. 16. *tranſierant* II. 21 *petiit* hujus libri, c. 20. *petierunt* III. 22. *petierant* II. 15. 21. &c. neque ſpernenda Cod. Fuldenſis lectio *tranſit*, uti *tranſiſſe* ſupra L. II. c. 12. IV. 25. ſeq. cap. *petit* pro *petiit* in Codd. Leidd. 3. 5. quomodo probatiſſimi ſcriptores saepiſſime ſcribere amant. Vid. quae, & quos ad Suetonium, cui frequens eſt, laudant cel Burm. & Oudend. Caeſ. 31. &c. VERH.

Senatusque omnis,] Contra Hiſtoriae iidem hoc dicit Eutropius; neque enim Senatus omnis, ſed ejus magna pars. Plutarch. A. F. & HEARN.

Fugit,] Capuam. GLAR.

In

in Graeciam [d] tranſiit: apud [e] Epirum, Macedoniam, Achajam, Pompejo duce, Senatus contra Caeſarem bellum paravit.

XX. Caeſar vacuam urbem ingreſſus, dictatorem ſe fecit. Inde Hiſpanias [f] petiit. [g] Ibi Pompeji exercitus validiſſimos & fortiſſimos cum tribus ducibus, L. Afranio, M. [h] Petrejo, M. [i] Varrone, ſuperavit. Inde [k] regreſſus, [l] in Graeciam tranſiit, ad-

VARIAE LECTIONES.

d *Tranſit* F.
e *Epyrum* Lugd. Bat. 2.
f *Petivit* Lugd. Bat. 1. *petit* 3. 5.
g *Ubi* Lugd. Bat. 2.
h *Petronio* L.
Barſone V. Lugd. Bat. 3. 4. 5. *Varſone* 2.
k Al. *reverſus.*
l Praepoſitionem delent Lugd. Bat. 2. 3. 4.

NOTAE.

In Graeciam] Macedoniam. GLAR.

Tranſivit :] Senatus. GLAR.

Epirum,] Ad Hadriatici maris regionem. GLAR. Littoralis Graeciae regio eſt Epirus ad mare Ionium e regione Tarenti. A. F.

Achajam,] Ubi Athenae. GLAR.

Paravit,] Senatus & nobilitas. GLAR.

Senatus] Hanc vocem addidi ex Codd. LC. S. M. N. B. F. V. Leidd. omnibus, aliisque, ut Cellarius notat, etſi addit *ſine neceſſitate.* quod licet concedam, tamen, quoties repetitionibus gaudeat Eutropius, ubique videre eſt; praeterquam quod locus aliter quodammodo obſcurior. VERH.

XX. *Dictatorem ſe fecit.*] Caeſar *libro tertio de bello civili*, ab initio ſe *Dictatorem* nominat. At ubi, & a quo ſit dictus Dictator, non dicit. GLAR. Hic etiam errat Eutrop. Senatus enim Caeſarem Dictatorem fecit, & non antequam Hiſpanias peteret, ſed poſtquam ex iis rediiſſet. Tunc Caeſar per XI. tantum dies Dictatura uſus ſe ipſum Conſulem creavit, collegamque Servilium Iſauricum. Plutarch. A. F. & HEARN. Errorem ab Eutropio; & Viris Doctis hic commiſſum nos alibi latius perpendemus. VERH.

Inde Hiſpanias] Poſt expeditionem Hiſpanicam, Dictatorem factum ſe, ipſe ſcripſit Caeſar libro ſecundo Commentariorum belli Civilis. VINET. In hoc ad Hiſpanias itinere Maſſilia per L. Domitium Aenobarbum miſere decepta, portas Caeſari clauſit, & Pompejanis aperuit: ſed tandem ab eodem Domitio prodita, Caeſari dedita eſt. GLAR.

Ibi Pompeji exercitus validiſſimos] *Validiſſimas Pompeji copias. quae ſub tribus legatis, M. Petrejo, & L. Afranio, & M. Varrone in Hiſpania erant, invaſit.* Sueton. A. F.

Superavit.] Sine ſanguine & ſudore, ut ajunt, eos enim in deditionem apud Ilerdam accepit. A. F.

Inde regreſſus in Graeciam tranſiit,] Anno 706. Caeſar in Graeciam profectus, cum apud Dyrrachium conſecutus eſſet Pompejum, pugnam detrectantem, eum circumvallare de

adverſum Pompejum [m] dimicavit. primo proelio victus eſt & fugatus, evaſit tamen: quia nocte interveniente Pompejus ſequi noluit. dixitque Caeſar, *nec Pompejum ſcire vincere*, *&* [n] *illo tantum die ſe potuiſſe ſuperari.* Deinde in Theſſalia apud [o] Palaeopharſalum, productis [p] utrinque ingentibus copiis, di-

Variae Lectiones.

m *Dimicavit primum apud Durachium.* *Primo* V.
n *Illa* Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5.
o *Palaeopharſalium* B. *Pharſaliam* Sc. *Palaeopharſacum* N. L. V. *Palaeofarſacum* Lugd. Bat. 2. *Paliofarſacum.* 4. *Paleofarſacum* 5.
p *Utrique* Lugd. Bat. 2. *utrumque* 3.

Notae.

decrevit, ut famam, qua per orbem terrarum inclaruerat, Pompeji minueret, cum increbuiſſet eum a Caeſare obſideri, neque audere praelio dimicare. caeterum in occupandis praeſidiis magna vi uterque utebatur. Caeſar, ut quam anguſtiſſime Pompejum contineret: Pompejus, ut quamplurimos colles quam maximo circuitu occuparet. crebraque praelia ob eam cauſam fiebant. xv. millia paſſuum circuitu Pompejus amplexus, ut interiore circulo: Caeſar xviii. millia ut exteriore. Verum eam munitionem ob magnitudinem perficere non potuit. duabus igitur partibus invito Caeſare, nec ſine ejus clade, Pompejus evaſit. nongentos milites ac lx. duobus praeliis Caeſar deſideravit, equites cccc. tribunos mil. L. Centuriones xxx. ſigna militaria xxxii. Glar.

In Graeciam] Macedoniam. Glar.

Adverſus Pompejum] Dyrrachium. Glar.

Primo praelio victus, & fugatus,] Dum Pompejum apud Dyrrachium obſidet, eruptione ab hoſtibus facta, fugatus Caeſaris exercitus, triginta duo ſigna amiſſa. Plutarch. A. F. Ad Dyrrachium. Caeſ. Civ. iii. 6. 9. Cellar. *Victus eſt & fugatus.* ut in aliis Edd. legitur, auctoritate omnium Codd. Leidd. reſtitui. Vern.

Victus] A Pompejo. Glar.

Fugatus,] Coactus mutare belli rationem. Glar.

Quia nocte] Hoc non dicit Caeſar. Glar.

Dixitque Caeſar,] Vide Beroaldum ſuper 36. tit. C. Julii Caeſ. apud Sueton. Glar.

Nec Pompejum ſcire vincere,] *Semel ad Dyrrachium, ubi pulſus, non inſtante Pompejo, negavit eum vincere ſcire.* Sueton. Idem Plutarch. & alii. A. F.

Apud Palaeopharſalum,] Sic pro *Pharſalum* antiquus codex & Paulus Oroſius libro ſexto. ſignificat autem id antiquam Pharſalum: quod compoſitum nomen etſi non memini alibi legere, tamen placet, vel quod talia inveniantur apud Strabonem & alios Geographos, qui Pharſalum etiam eam Theſſaliae urbem appellant, unde Φαρσαλία regio in Plutarchi Caeſare: & Φαρσάλιον πεδίον in Pompejo, qui Latinis Pharſalici campi dicti, in quibus Caeſar & Pompejus pugnarunt: & Pharſalicum praelium apud Suetonium. Vinet. Apud Pharſalum. Glar Palaeopharſalum. Glar. Palaeopharſalus, id eſt

dimicaverunt. q Pompeji acies habuit r XL. millia peditum, equites in ſiniſtro cornu s ſexcentos, in dextro

VARIAE LECTIONES.

q *Pompeja* Lugd. Bat. 2.

r Plut. *XLV. millia. millium* Lugd. Bat. 2.

s Sic S. N. B. LC. L. M. G. F. V. HM. Lugd. Bat. pleriſque alii: *VII. millia, in dextro D. mille : praeterea* reliquis deletis Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

eſt *antiqua Pharſalus* in Phthiotide, intra Peneum & Enipeum fluvios, ubi Philippici campi. A. F. Hoc nomine etiam Livius 44. 1. Oroſius VI. 15. utitur: & Strabo lib. XVII. f. 543. ἐκ Παλαιοφαρσάλου Pompejum fugiſſe tradit: ceteri ſimpliciter *Pharſalum* vocant. Situm fuit id oppidum in Theſſaliae parte, qua Epirum (Phthiotas in alt. Ed.) ſpectat. CELL. *Pharſaliam* legunt Edd. Vetuſtiſſimae. Livii Epit. CXI. *Tranſlato in Theſſaliam bello, apud Pharſaliam acie victus eſt.* Sed Paeanius ſervat ἐν Παλαιοφαρσάλῳ. Quod, etſi cum Strabone Παλαιφάρσαλον, L. IX. p. 439. & Liv. L. XLIV. c. 1. ex optimis Codd. MSS. *Palaepharſalum* praefert, ferri poſſe notat Cl. Oudend. ad Front. L. II. c. 3. 22. VERH.

Pompeji acies habuit XL. *millia*] Caeſar ipſe *lib.* III. *de bello civili*, de Pompeii acie locutus, ita inquit, *Numero cohortes* CX. *expleverat. Haec erant millia* LV. *evocatorum circiter duo millia, reliquas cohortes* VII. *caſtris propinquisque caſtellis praeſidio diſpoſuerat. Dextrum cornu ejus rivus quidam impeditus ripis muniebat. quam ob cauſam cunctum equitatum, ſagittarios funditoresque omnes in ſiniſtro cornu objecerat.* Haec ille. quae ſumma cum Eutropio minime concordat. Conſtat autem Caeſarem longe minorem habuiſſe numerum & peditum & equitum. Florus in ſua Epitome *lib.* IV. CCC. millia ait hinc & illinc ſteтiſſe, praeter auxilia regum & Senatus. Nunquam ullo loco tantum virium populi Romani, tantum dignitatis fortuna vidit. Sed credo erratum in numero. GLAR.

XL. *Millia peditum,*] Plut. XLV. millia. A. F.

VII. *Millia*] Omnes equites erant nobiles adoleſcentes ex equeſtri genere. A. F.

Equitum in ſiniſtro cornu VII. *millia, in dextro quingentos. praeterea*] Ita omnes priores Edd. legunt, & poſt Havercampianam ſecutae Hoveniana & Gruneriana. *Equitum in ſiniſtro cornu ſexcentos, in dextro quingentos. praeterea* &c. e ſuis Codd. MSS. edidit Doctiſſ. Anglus, quem ſequitur Havercampus. Nullus vero Commentatorum attigit locum, acſi ſanus haud medica manu egeret. licet hic mihi aquam haerere, fateri non pudeat, locum in menda cubare credenti. Hearnio favent plures Codd. noſtri, & Paeanius, in utroque cornu numerans ἱππέας ἑκατὸν πρὸς τοῖς χιλίοις. Obſtat vero optimae notae cod. *in ſiniſtro cornu mille quingentos* ceteris deletis. Reliqui ſcriptores numerum non exhibent, ut inde nihil lucis adferatur. Qui facit, a Noſtro diſſentit, Frontin. L. II. c. 3. 22. *Legiones, ſecundum virtutem cujusque, firmiſſimas in cornibus, & in medio collocavit; ſpatia his interpoſita tironibus ſubplevit, dextro latere ſexcentos equites propter flumen Enipea .... reliquum equitatum in ſiniſtro cornu cum auxiliis omnibus collocavit.* Ratio autem, quae me impulit, ut Hearneanam lectionem ſervaverim, niſi quod *equites* e Codd. Noſtris 1. 2. 4. pro *equitum* quod fruſtra ille, repoſuerim, haec eſt,

dextro quingentos; praeterea totius Orientis auxilia, totam nobilitatem, innumeros ſenatores, praetorios, conſulares, & [t] qui magnorum jam [u] populorum victores fuiſſent. Caeſar in [v] acie ſua habuit peditum [w] non integra XXX. millia, equites mille.

XXI. Nunquam adhuc Romanae copiae [x] in unum, neque majores, neque melioribus ducibus, convenerant, totum terrarum orbem facile ſubacturae, ſi contra barbaros ducerentur. pugnatum tamen eſt

Variae Lectiones.

t *Quia* Lugd. Bat. 1.
u *Bellorum victores* S. N. B. F. V. & Lugd. Bat. 4. 5. *Bellorum ductores* L. LC.
v *Facie* Lugd. Bat. 3.
w *Non* delet Lugd. Bat. 1.
x Deſunt Mer.

Notae.

eſt, quod Oroſius, qui, etſi alioqui non certus teſtis adhibendus, Eutropii tamen, ubi eum deſcribit, loca ſarta tecta exhibet, hic ipſiſſimis Noſtri verbis utitur, L. VI. c. 15. *Fuerunt autem peditum* XL. *millia, equitum in ſiniſtro cornu ſexcenti, in dextro quingenti, praeterea* &c. eodem errore: non enim XL. millia peditum fuerunt, ſed XLV. ut non Plutarchus tantum, ſed Caeſar etiam aperte docet L. III. B. C. c. 83. VERH.

Praeterea totius Orientis auxilia] Nam inter eas copias regum auxilia recenſet Florus. Sed vereor, ne illud contra Hiſtoriam ſit. A. F.

Totam nobilitatem] *Que*, quod Sylburg: jam ſpreverat, ejecimus, quia nullus Codd. Leidd. admittit. VERH.

Populorum victores] Cl. Gruner. *bellorum* edidit. vide quae laudat. Nos, quia Leidd. Codd. 1. 2. 3. vulgatam tuentur, ſervavimus. VERH.

Non integra XXX. *millia*.] XXII. millia tantum ponit Plutarch. A. F. & HEARN. Recte e Plutarcho numerum emendant, Viri Docti. Noſtrum in errore ſequitur Oroſ. L. VI. c. 15. VERH.

XXI. *Nunquam adhuc Rom. copiae*] Imitatio Flori: *Nunquam uno loco tantum virium Populi Romani, tantum dignitatis fortuna vidit. Trecenta amplius millia hinc vel illinc, praeter auxilia regum & ſociorum* Sed hoc utique in Floro ferendum eſt, qui cum trecenta millia Romanorum poſuerit, jure potuit dicere nunquam tantum virium populi Romani fortunam vidiſſe. Eutropius vero qui hinc & illinc vix LXXX. Romanorum millia numerat, ridicule facit, cum ſubjunxit, nunquam majores Romanorum copias in unum conveniſſe. Illud enim vel ex iis, quae in ſuperioribus libris ſcripta ſunt, facile refelli poteſt. Porro, ut hoc obiter addam, hic Eutropii locus unice probat ſuperiorem Flori locum ita legi debere, ut eum ex fide codicis Ryckiani refinxit eruditiſſimus Graevius, quod ego hic dico, quia olim putaveram illa verba *Populi Romani* eſſe delenda. A. F.

Neque melioribus] Peritioribus in omneis caedes. GLAR.

Contra barbaros] Exteros. GLAR.

Ducerentur.] Pro *ductae fuiſſent.* A. F.

Pa-

eſt ingenti [y] contentione: victusque ad poſtremum Pompejus & caſtra ejus direpta ſunt. Ipſe fugatus, [z] Alexandriam [a] petiit, ut a rege Aegypti, cui tutor a ſenatu datus fuerat, propter juvenilem ejus aetatem, acciperet auxilia: [b] qui fortunam magis, quam amicitiam ſecutus, [c] occidit Pompejum: caput ejus & anulum Caeſari miſit: quo conſpecto, Caeſar [d] etiam lacrymas fudiſſe dicitur, tanti viri intuens caput, & generi quondam ſui.

XXII.

VARIAE LECTIONES.

y *Contentione. Tandem univerſus Pompeji fugit exercitus caſtraque ejus* S. B. Lugd. Bat. 3. 4. *Contentione. Tandem omnis Pompeji exercitus fugit, caſtra ejus* V. Lugd. Bat. 2. agnoſcit etiam *univerſus Pompeji fugit exercitus. Tandem Pomp. fug. exercitus caſtraque* 5.
z *In Alex.* Lugd. Bat. 2.
a *Petit* Lugd. Bat. 1.
b Delet Lugd. Bat. 1.
c *Cecidit* Lugd. Bat. 3.
d *Etiam* abeſt Lugd. Bat. 1. ſed 3. legit *in*.

NOTAE.

Pugnatum tamen eſt ingenti contentione: Caeſar timens, ne a multitudine equitum dextrum cornu circumveniretur, celeriter ex tertia acie ſingulas cohortes detraxit, atque ex his quartam inſtituit, equitatuique oppoſuit: & quid fieri vellet, oſtendit. monuitque, ejus diei victoriam in earum cohortium virtute conſtare. Quod quidem factum eſt. Nam cum maxime jam pugna arderet, & equitatus Pompeji a ſiniſtro Pompeji cornu urgeret equitatum Caeſaris, Caeſar illi quartae aciei ſignum dedit, qui tam celeriter incurrerunt in Pompeji equitatum, ut eorum conſiſteret nemo, omneſque converſi non ſolum loco cederent, ſed protinus incitati fuga montes altiſſimos peterent: quibus tamen Pompejus maxime confidebat. GLAR.

Alexandriam] Aegypti principem urbem. GLAR.

A rege] Ptolemaeo Auletae filio. GLAR. Ptolemaeo Dionyſo. A. F

Cui tutor a ſenatu] Hoc tantum ex Caeſaris III. Civil. cap. 108. conſtat, tabulas teſtamenti Ptolemaei Auletae, qui pater hujus pueri fuit, per legatos Romam allatas, ut in Aerario ponerentur, apud Pompejum fuiſſe depoſitas. de tutela nihil conſtat. CELL.

Propter juvenilem ejus aetatem,] Vide patris Auletae teſtamentum, binis tabulis ſcriptum, apud Caeſarem *lib.* III. *belli civilis* ſub finem. GLAR.

Fortunam] Adverſam. GLAR.

Amicitiam] Veram. GLAR.

Occidit Pompejum:] Per Achillam & Pothinum Satellites ſuos. A. F.

Caeſar lacrymas fudiſſe dicitur] Lucanus *lib.* IX. ſub finem:

Utque fidem vidit ſceleris: tantumque putavit
Jam bonus eſſe ſocer, lacrymas non ſponte cadentes
Effudit, gemituſque expreſſit pectore laeto. GLAR.

Generi quondam ſui] Juliam enim Caeſaris filiam duxerat. A. F.

XXII.

XXII. Mox Caeſar Alexandriam venit. [e] ipſi quoque Ptolemaeus [f] parare [g] voluit inſidias. qua cauſa regi bellum illatum eſt. victus in Nilo periit, inventumque eſt corpus ejus cum lorica aurea". Caeſar, Alexandria potitus, regnum Cleopatrae dedit Ptolemaei ſorori, cum qua conſuetudinem ſtupri [h] habuerat. Rediens inde Caeſar, Pharnacen, Mithri-

VARIAE LECTIONES.

e *Ipſe* Lugd. Bat. 1.

f *Paravit* S. B. V. Lugd. Bat. 2. *inſidias paravit* 3. 4. 5.

g Deſunt S. B. V. Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5. niſi quod 2. pro *inventumque* &c. legat *devolutum indicio loricae aureae cognitum fuit.*

h *Habuerat*, *quae poſtea regio comitatu urbem ingreſſa eſt. Rediens* S. B. N. M. V. P. Lugd. Bat. 2. Mer.

NOTAE.

XXII. *Mox Caeſar Alexandriam fugit.*] Poſt Alexandri Magni mortem, duces ejus omnia ejus regna ſub titulo adminiſtrationis arripuere. Sic Ptolemaeo Lagi millitis gregarii filio, caeterum mire Alexandro dilecto, Aegyptus obvenit: poſt quem omnes Ptolemaei dicti. Secundus, ejus nempe filius, Ptolemaeus Philadelphus. Tertius, Ptolemaeus Euergetes. IV. Ptolemaeus Philopator. V. Epiphanes. VI. Pt. Philometor. VII. Phyſcon. VIII. Pt. Lathurus. IX. Alexander. X. iterum Lathurus, reſtitutus regno. IX. Pt. Auletes. Cui IV. proles, duae maſculae, duae foemellae. Major natu filius, & major filia: Cleopatra, matrimonio copulari, regnare juſſi. Sed frater Ptolemaeus ſororem Cleopatram repulit, ac ipſe ſolus dominus eſſe voluit. Quos cum Caeſar componere vellet, juvenis Ptolemaeus ei bellum movit: unde Caeſar tandem victor, ac mortuo Ptolemaeo Cleopatra regnum ſtupri gratia dedit. GLAR.

Mox etiam] Illud *etiam* uncis olim incluſum abjecimus cum Codd. Leidd. omnibus. quod ab Hovenio & Grunero quoque factum video. miror, unde in Hearnii Editionem, quam ſecutus Havercampus, irrepſerit. ubi in nulla alia legitur. VERH.

Ptolemaeus] Juvenis. GLAR. *Cum Ptolemaeo rege, a quo ſibi quoque inſidias tendi videbat, bellum ſane difficillimum geſſit.* Sueton. A. F.

Victus, in Nilo periit,] Victus, expugnatis caſtris apud Nilum, fugit rex, & navi, qua receptus erat, demerſa, periit. *Hirtius Alex. bell. cap.* 31. *n.* 6. Appianus quidem II. Civil. f. 239. tradit: *ἀνὰ τὸν Νεῖλον αὐτῷ γίγνεται πρὸς τὸν βασιλέα ἀγών.* quod Gelenius vertit: *in Nilo fuit pugna* &c. ſed major eſt Hirtii auctoritas, qui terreſtrem illam pugnam fuiſſe, non navalem, perſcribit. Ipſe Appianus V. Civil. poſt principium, vocat regis Aegyptii *πρὸς τὸν Καίσαρα κατὰ τὸν Νεῖλον ναυμαχίαν.* CELL.

Regnum Cleopatrae dedit,] Fratrique ejus minori. Sueton. A. F.

Rediens inde] Ex Aegypto & Syria. GLAR.

Pharnacem, Mithridatis magni filium,] De hoc Hirtius *lib.* IV. *Poſt bellum Alexandrinum Pharnaces fretus diſcordia Romanorum, in ſpem venit recuperandi regni paterni in Ponto.*

De-

thridatis Magni filium, qui Pompejo in auxilio apud Theſſaliam fuerat, rebellantem in Ponto, & multas populi Romani provincias occupantem, [i] vicit acie: poſtea ad mortem [k] coëgit

XXIII. Inde [l] Romam regreſſus, tertio ſe conſulem fecit cum M. Aemilio Lepido, [m] qui ei dicta-

VARIAE LECTIONES.

i *Pervicatiae* Lugd. Bat. 1. *pervicit* Mer. neglecta voce *acie*.
k *Egit* Lugd. Bat. 3.
l Deeſt M.
m Verba iſta ſuaſu Sylburgii in meliorem ordinem reſtituimus. In codd. enim MSS. & vulg. edd. ita turbata leguntur: *qui ei magiſter equitum Dictatori &c.* Sic tamen Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

Dejotarum ex Armenia, Ariobarſanem ex Cappadocia expulit. Cum Cn. Domitio Calvino, legato Caeſaris proſpere pugnavit. Unde elatus multa tyrannice in Ponto fecerat. At Caeſar adveniens, una levi pugna & regno eum exuit, & in fugam vertit. Meminit Suetonius titulo XXXV. & XXXVII. in Caeſare Julio. De ejus triumpho tria celebrantur verba, *Veni, vidi, vici.* GLAR.

Pharnacem] Proditorem patris, in cujus facinoris μισθὸν Pompejus illi ἐχαρίσατο τὴν βασιλείαν τοῦ Βοσπόρου (Κιμμερίου) *Dio Caſſ.* XXXVII. Poſt civili bello orto putavit, his turbis ſe paternum regnum recuperare poſſe. *Idem lib.* XLII. CELL.

Mithridatis Magni] Eupatoris GLAR.

Qui Pompejo in auxilium] Legati Pharnacis apud Caeſarem commemorabant, nulla Pharnacem auxilia contra Caeſarem Pompejo dare voluiſſe, cum Dejotarus, qui dediſſet, tamen ei ſatisfeciſſet. Caeſar reſpondit, id ipſum quod commemoraſſent officium, utilius Pharnaci fuiſſe, qui providiſſet, ne vinceretur, quam ſibi, cui dii immortales victoriam tribuiſſent. Non ergo miſit Pompejo auxilia, quod hic tamen author aſſerit. Negat etiam Hirtius *lib.* IV. GLAR. Legati Pharnacis ad Caeſarem apud Hirtium in B. Alex. cap. 69. *nulla*, ajunt, *Pharnacem auxilia contra Caeſarem Pompejo dare voluiſſe. Ceterum in auxilium eſſe eui*, dixit etiam ſupra L. 4. 3. Et Sex. Ruf. c. 11. *in auxilia noſtra fuere Cappadoces.* CELL.

In auxilium] Sic & Sextus Rufus in *Breviario* cap. 11. *Semper in auxilia noſtra fuere Cappadoces.* HEUM. *In auxilio* hic iterum fide Codd. Noſtrorum emendavimus. vide quae diximus ſupra L. IV. c. 6. VERH.

Vicit] *Ab Alexandria in Syriam & inde Pontum tranſiit, urgentibus de Pharnace nuntiis, quem Mithridatis Magni filium, ac tunc occaſione temporum bellantem, jamque multiplici ſucceſſu praeferocem, intra quintum quam adfuerat diem, quatuor quibus in conſpectum venit, horis, una profligavit acie.* Sueton. Ubi ex hoc Eutropii loco patet, legendum eſſe *rebellantem.* Hoc factum an U. C. 706. A. F.

Poſtea ad mortem coëgit.] Neſcio, unde hoc Eutrop. invenio enim Pharnacem cum a Zela, ubi victus fuerat, Boſporum iret, ab Alexandro quodam interfectum. A. F. Haec teſtatur Dio L. XLII. p. 207. ſed memoria lapſa *Alexandrum* pro *Aſandrum* poſuit Doctiſſima Femina, ut ibi videre eſt. VERH.

XXIII. *Tertio ſe Coſ.*] Anno 708. GL.

ctatori magiſter equitum ante annum fuerat. Inde in Africam profectus eſt; ubi infinita nobilitas cum Juba, Mauritaniae rege, bellum [n] reparaverat. duces

Variae Lectiones.

n *Reparaverat apud Capſam. Pugnavit Caeſar cum illis & vicit. Duces autem Romani* V.

Notae.

Qui ei Magiſter equitum ante annum fuerat.] Id eſt, qui ei Magiſter equitum ſuperiori anno fuerat, nempe anno ab U. C. 706. Eo enim anno Caeſar Dictator ſecundo creatus fuerat. A. F. Sive potius anno 707. nunc erat 708. ut recte Cellarius. VERH.

Dictatori] Caeſari. GLAR.

Inde in Africam profectus] Hoc bellum deſcriptum eſt lib. v. qui de bello Africo inſcribitur. Cruentum plane & ancipitis Martis: poſtrema pugna ad Thapſum urbem omnes Pompejani, exceptis Pompeji filiis, ac T. Labieno, periere; varia fortuna ut libri ejus fine videre eſt, periit & Juba rex, qui hujus belli maxima fax fuit. GLAR. *Dehinc Scipionem ac Jubam reliquias partium in Africa refoventes, devicit.* Sueton. Eodem anno. A. F.

Nobilitas] Romana. GLAR.

Cum Juba Mauretaniae rege] Florum videtur ſecutus, qui IV. 2. 65. hunc Jubam etiam *Mauretaniae regem* vocat. At hic non Mauretaniae, cui Bocchus & Bogud illo tempore imperabat, ſed Numidiae rex fuit, filius Hiempſalis II. Bene ac diſtincte Dio Caſſius XLII. p. 172. ὁ Ἰόβας, Ἰεμψᾶ παῖς ὤν, καὶ τῶν Νομάδων βασιλεύων, τά τε τοῦ Πομπηΐου, ὡς καὶ τὰ τοῦ δήμου, τῆς τε βουλῆς, προτιμῶν, *Juba Hiempſalis filius, rex Numidiae, cauſſam Pompeji praetulit, quam populi & ſenatus eſſe cenſebat.* CELLAR. Haec probat Grunerus, laudans Spanhem. de P. & U. Numiſm. Diſſ. VIII. p. 540. Nos, quod de *Perſis* & *Parthis* ſupra oſtendimus, hic etiam accidere opinamur, ut *Africa*, *Numidia* & *Mauritania* a ſcriptoribus inter ſe confundantur, & alterum pro altero regno reponatur: eodem modo, quo ſupra c. II. *Macedonia* pro *Thracia*. ubi vid. Doct. Fem. Unde ipſe Bocchus, quem Mauritaniae regem alii faciunt, & quodammodo recte, a Plut. in Mario p. 424. A. vocatur ὁ Βόκχος ὁ Νομάς. in Sylla p. 452. C. τῶν Νομάδων βασιλεύς. in Anton. p. 944. B. ὁ Βόκχος ὁ Λιβύων. quo tamen titulo ipſum Jubam inſignit in Caeſ. p. 750. B. Sed & alter Mauritaniae rex Bogud occurrit apud Hirt. Alex. c. 59. Duae nempe Mauritaniae fuere, altera, cujus Rex Bocchus vulgo dicitur, Tingitana, altera, cui Bogudem imperaſſe ajunt, poſt Caeſarienſis dicta. Vid. Plin. L. v. Hiſt. c. 2. & quae ad Dion. L. XLIII. p. 215. notat Fabr. Minime tamen hic Eutropium erraſſe putem. Sed Jubam & *Numidiae* & *Mauritaniae* regem fuiſſe credo, non utriusque, ſed ejus, quae Numidiae proxima fuit. Opinionem hanc confirmat Appian. B. Civ. L. II. p. 488. ubi Jubam Μαυρουσίων Νομάδων βασιλέα vocat, & a Boccho diſtinguit, quem ἕτερον Μαυρουσίων δυνάστην facit. quod ita concipio, ut Bocchus & Bogud, reguli quidam fuerint quarumdam Mauritaniae regionum. unde hi Caeſari, a quo hac de cauſſa reges fuere adpellati, opem tulerint, ut, ſi Juba Pompeji partes ſecutus inferior evaderet, vel periret, totum ſibi Mauritaniae regnum vindicaſſent, quemadmodum, ut Jubam expelleret, ejus regiam Cirtam Bocchus nunc occupaverat. Quidquid ſit, e Dione L. LI. p. 454. aliisque liquet, Jubae filium

ces autem Romani erant o P. Cornelius Scipio, ex genere antiquiſſimo Scipionis Africani: (hic etiam ſocer Pompeji p Magni" fuerat) M. Petrejus, q Q'. r Va-

VARIAE LECTIONES.

o Delet Lugd. Bat. 1.
p Deeſt L. F. Lugd. Bat. 1. *Marci Pompeji* 5.
q Deeſt G. V.

NOTAE.

filium poſtea Hiſtorici nomine celeberrimum (Vid. Plut. in Sertor. p. 572. aliosque & inter recentiores, quos laudat Fabr. ad Dion.) & quem in triumpho duxerat Caeſar, ab Auguſto *patrio regno* donatum fuiſſe, & conſtat ei inter alias Bocchi quoque & Bogudis regiones acceſſiſſe: unde Plinio L. v. c. 1. *utrique Mauritaniae primus* imperaſſe dicitur. VERH.

Bellum reparaverat.] Contra Caeſarem. GLAR.

P. Cornelius Scipio,] Ita apud Flor. *lib.* CXIV. praenomen eſt. Alii enim vocant *Q. Metellum Scipionem*. GLAR. Hujus hoc fere genus: P. Cornelius Scipio Naſica, Cnei Cornelii Scipionis in Hiſpania cum fratre Publio caeſi, anno ab U. C. DXLII. filius, adoleſcens, vir optimus a Senatu judicatus (ut refert Livius *libro* XXIX. & *lib.* XXXVI.) M. Corn. Cethego, P. Sempronio Tudetano Conſulibus, anno DL. filium habuit P. Cornelium Scipionem Naſicam, qui porticus in Capitolio Cenſor fecit, autore Paterculo *lib.* II. Hic vide an ſit ille Naſica, qui adoleſcens Macedonico bello, cum Paulo Aemylio interfuit, & qui Dalmatas conſul domuit, anno Urbis DXCII. Hujus fuit filius P. Cornelius Scipio Naſica, conſobrinus Tiberii Gracchi, Pont. Max. quo duce interfectus idem Gracchus, ut ſcribit idem Paterculus: quod volunt factum anno urbis DCXVI. Hic poſt Gracchum occiſum, ſub titulo legationis Pergamum Aſiae ſeceſſit, ubi obiit, autores, Valerius Maximus *lib.* V. *cap.* 3. & Plutarchus in Gracchis, & alii. Filius ejus fuit Publius Cornelius Scipio Naſica, cujus meminit Cicero *lib.* 1. *Officiorum*, quo cap. de vario hominum ingenio diſputat: ſed hujus mihi compertum non eſt an fuerit filius ille Publius Cornelius Scipio Naſica (Naſicam tamen Dion tantum appellat) qui fuit pater Publii Cornelii Scipionis, Quinti Caecilii Metelli (his etiam plura huic dantur nomina) qui ſocer Pompeji Magni, ne vivus in Caeſaris poteſtatem veniret, in Africa ſe ipſe interfecit, anno ab urbe condita DCCVIII. partem itaque ſuorum hic nominum a patre ſuo naturali habuit, partem vero a patre ex adoptione, qui ex Metelli Pii familia erat. Autor eſt Dion. *libro* XI. VINET.

P. Cornelius Scipio] Sic vetere praenomine & cognomine patris naturalis Scipionem alibi ſaepius, vocari, vel ut Glareanus hic notat *Q. Caec. Metellum Scipionem* a Q. Caec. Metello Pio adoptatum, obſervant Viri D. ad Liv. Epit. CXIV. VERH.

Hic etiam ſocer] Corneliam enim habebat Pompeius, filiam ejus. GLAR. Filiam enim Corneliam Pompejo in matrimonium dedit. Haec Cornelia ante Publio Craſſo filio a Parthis cum patre occiſo, nupta fuerat. A. F.

Quintus Varro,] Sic alii. antiquus liber *Q. Varus*. Vide Caeſarem & alios, qui has res referunt, quoniam multos & Varos & Varrones hoc bellum habuiſſe videtur. VINET. M. Varro. GLAR.

Q. Varro] Ita conſtanter, quotquot vidi

ingens bellum reparaverant. Multa proelia fuerunt; [x] ultimum apud Mundam civitatem: in [y] quo adeo Caeſar pene victus eſt, ut fugientibus ſuis ſe voluerit occidere; ne poſt tantam [z] rei militaris gloriam, in poteſtatem adoleſcentium, [a] natus annos ſex & quinquaginta, veniret. denique reparatis ſuis vicit: [b] ex Pompeji filiis major occiſus eſt, minor fugit.

XXV.

VARIAE LECTIONES.

Ubi Pompeji filii, Gn. Pompejus & VItus. Pompejus... praeparaverant, & multa proelia fecerunt N. *Ubi* (*ibi* Lugd. Bat. 2.) *Pomp. fil. Gn. Pompejus & VItus Pompejus* ——— *praeparaverant.* (*reparaverant* Lugd. Bat. 3.) *Mult. p. f.* S. M. Lugd. Bat. 1. 2. 3. 4. *Ubi P. f. Q. Pomp. & Sex filii Pompeji Magni ingens bell. praeparaverant* B. *Ubi* ——— *praeparaverant* V.

x Al. *ultimum proelium apud.*

y *Qua* S. N.

z *Regis* Lugd. Bat. 4.

a *Natus anno* Lugd. Bat. 1. *natus annis* 3.

b *Et ex Pompeji filiis* S. M. *ex Pompei filiis* Lugd. Bat. 1. 3. 4. *ex Pompeji filius* 2.

NOTAE.

usquam dimicatum, ſic arma rurſus & partes. quantoque Africa ſupra Theſſaliam fuit, tanto Africam ſuperabat Hiſpania, plurimumque favoris dabat ducum fraternitas, & pro uno duos ſtare Pompejos. Itaque nusquam atrocius, nec tam ancipiti marte concurſum eſt. Omnium poſtrema certaminum Munda. Hic cum veteranorum manus magis pudore quam virtute reſiſteret, ablegato equo ſimilis furenti primam in aciem procurrit. Ibi prenſare fugientes, confirmare, per totum denique agmen oculis, manibus, clamore volitare. Dicitur in illa perturbatione & de extremis agitaſſe ſecum, & ita manifeſto vultu fuiſſe, quaſi occupare manu mortem vellet. Haec Florus libro IV. GLAR.

Ultimum praelium apud Mundam] Flor. *Omnium poſtrema certaminum Munda.* Et Lucanus:

Ultima funeſta concurrunt praelia Munda.

Munda Baeticae urbs in inferiori Hiſpania, non longe a freto Gaditano. A. F.

Apud Mundam] Hiſpaniae Baeticae urbem. CELL.

Ut fugientibus ſuis ſe voluerit occidere;] Florus: *Dicitur in illa perturbatione, & de extremis agitaſſe ſecum, & ita manifeſto vultu fuiſſe, quaſi occupare manu mortem vellet.* Sueton. *In Hiſpania ultimo praelio, cum deſperatis rebus etiam de conſciſcenda nece cogitavit.* A. F.

Natus annos ſex & quinquaginta,] Cum ad Mundam pugnatum eſt, tunc Caeſar natus annos LV. A. F. Noſtri errorem quoque notat Cl. Oudendorpius ad Suet. Caeſ. LXXXVIII. docens, Caeſarem nunc nondum LV. annos natum fuiſſe. vide quae ibi Vir. Cel. obſervavit. VERH.

Et Sextus Pompeji filius major] Antiquus liber non habet *Sextus*, nec poteſt legi, quoniam Cneus major natu

XXV. Inde Caeſar, bellis civilibus toto [c] orbe compoſitis, Romam rediit; agere inſolentius coepit, & contra conſuetudinem Romanae libertatis. Cum ergo & [d] honores ex ſua voluntate praeſtaret, qui a populo antea [e] deferebantur, [f] nec ſenatui [g] ad ſe venienti aſſurgeret, [h] aliaque regia & pene tyrannica faceret, conjuratum eſt in eum [i] a [k] LX. [l] vel amplius ſenatoribus equitibusque Romanis. prae-

Variae Lectiones.

c Delet Lugd. Bat. 1.
d *Honores ſua voluntate patravit* Lugd. Bat. 4.
e *Referebantur* Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5. ſed 3. delet *antea*.
f *Ne* Lugd. Bat. 3.
g *Advenienti reſurgeret* Lugd. Bat. 3.
h *Aliqua regis* Lugd. Bat. 3.
i Delet Lugd. Bat. 4.
k *CCLX.* S. N. M.
l Delet Lugd. Bat. 2.

Notae.

natu erat, minor Sextus, qui tum effugit: de quo contra Auguſtum ſequens liber. Vinet. Legend. *Et Cn. Pompeji.* Glar. Veram ſcripturam ex Lugd. Bat. MSS. repoſuimus, qui omnes habent: *Ex Pompeji filiis major occiſus eſt, minor fugit.* niſi quod ſecundus ex illis vitioſe habeat *ex Pompejus.* unde in aliis quibusdam Codd. videtur fuisſe, velut per emendationem factum, *Sextus.* Edd. Hear. Fab. & Cellar. legunt, *& Pompeji filius major* &c. minus concinne. Hav.

XXV. *Agere inſolentius coepit,*] De abuſu dominationis & poteſtatis ejusdem, vid. Suetonium tt. LXXVI. in Julio, & deinde per continuos titulos. Nam cum ei nimii honores attribuerentur, perpetuus Conſulatus, Dictatura perpetua, ac Cenſura, ſtatuae regales: cognomina, Pater patriae, Imperator: item divini honores, thenſa, arae, templa, ſimulacra juxta Deos, ſacerdotes, menſis appellatio: ipſe contemptis omnibus his, dignitates pro libidine conſtituit, nihil amplius rempubl. eſſe dictitans: Syllam neſciſſe literas, qui Dictaturam depoſuerit, univerſo Senatui plurima ac honeſtisſima offerenti decreta, ſedens pro aede Veneris Genitricis non aſſurrexit. Tribunos plebis viliſſimis de cauſis dignitate dejecit. Unde conjurationes in eum factae, quae eum, ut merebatur, peſſundedere. Glar.

Contra libertatem.] Emenda, *contra conſuetudinem.* Glar.

Honores] Magiſtratus Glar.

Ex ſua voluntate] Pro libidine conſtitueret. Glar.

Populo] Per populi ſuffragia. Glar.

Ad ſe venienti] Cum plurimis honeſtiſſimisque decretis. Glar. *Verum praecipuam & inexpiabilem ſibi invidiam hinc maxime movit: adeuntes ſe cum plurimis honorificentiſſimisque decretis univerſos Patres Conſcriptos ſedens pro aede Veneris Genitricis excepit.* Sueton. LXXVIII. A. F.

Conjuratum eſt] De conjuratione

[m] praecipui fuerunt [n] inter conjuratos duo [o] Bruti, ex eo genere Bruti, qui [p] primus Romae [q] conſul fuerat, & [r] reges expulerat; [s] C. Caſſius, & Servilius [t] Caſca. Ergo Caeſar, [u] cum ſenatus die inter caeteros veniſſet ad curiam, [v] XXIII. vulneribus confoſſus [w] eſt.

Variae Lectiones.

m *Praecipue* Lugd. Bat. 2.
n *Intra* Lugd. Bat. 4.
o *Bruti, Marcus Brutus, & Decimus Brutus, ex ea* L.
p *Prius* Lugd. Bat. 4.
q Al. *Conſul eſt factus.*
r *Regem* Lugd. Bat. 5.
s *Et* Lugd. Bat. 3. 4. 5. *G.* 2. *Cnejus* 3. 4.
t *Caſſor* Lugd. Bat. 3. *Coſca* 4.
u *Cum ad Senatum die certa veniſſet*, *tribus* S. N. *Cum Senatus die inter caeteros* &c. F. *cum Senatus diu* &c. Lugd. Bat. 1. *quum in Senatus die ſtatuta* 3. *cum in Senatu die* 4.
v *Tribus & viginti* Lugd. Bat. 2. 5.
w Delet Lugd. Bat. 2.

Notae.

In Caeſarem facta vide Suetonium titul. 80. in Julio. Glar.

Duo Bruti,] M. & Decimus. Gl. & Cell.

Ex eo genere Bruti,] Lege de hoc Dionem lib. XLIV. Vinet. Hoc negat Dionyſius Halicarnaſſeus. Omnes enim Junii ac Bruti plebeii fuerunt, qui poſtea Coſſ. fuerunt, cum Brutus primus Romanorum Coſ. fuerit patricius. Nullus autem Juniorum aut Brutorum poſt primum Coſ. cum ex ſolis patriciis Coſſ. fierent, in conſulum catalogo invenitur. Gl. Dio Caſſ. L. XLIV. p. 246. ait falſo ſparſum fuiſſe, hunc Brutum genus duxiſſe ab illo, qui reges ejecerat, quod ſimilia facinora ediderat, quum prior nullam progeniem reliquerat. Dubitat in not. Vir Cl. Veteres inter neque conſtat ſatis, num ſine prole obierit. Vid. Miſcell. Nov. Lipſ. Vol. III. 2. p. 261. Verh.

Die quadam] Idibus Martiis, id eſt die XV. menſis Martii, an. ab U. C. 709. A. F.

EU-

EUTROPII BREVIARIUM HISTORIAE ROMANAE.

LIBER SEPTIMUS.

I. ANNO Urbis [a] ſeptingenteſimo fere ac nono, interfecto Caeſare, civilia bella reparata ſunt. Percuſſoribus enim Caeſaris [b] ſenatus favebat. Antonius conſul, partium Caeſaris", civilibus bellis opprimere eos conabatur. Ergo turbata [c] republ. multa

VARIAE LECTIONES.

a *Conditae* addunt Lugd. Bat. 3. 4. 5. (ſed hic legit *DCCC. fere ac nono.*) Edd. Aldin. & Juntin.

b Incluſa exſulant in Lugd. Bat. 3.

c Delet Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

LIBER *ſeptimus.*] Liber hic VII. hiſtoriam continet annorum circiter centum XXXVIII. ab U. C. 710. ad annum 848. Undecim poſt C. Julium primum Caeſarem, eo ordine, quo proſequutus eſt Suetonius, ut ſit finis in Domitiano. GL.

I. *Anno urbis* DCC. *fere ac nono*] Ita prorſus liber quoque vetus, niſi *&* pro *ac* haberet. at Oroſius & noſtri Chronologi unum addunt annum, qui quintum Caeſaris Conſulatum, in quó Idibus Martiis interfectus eſt, putant in annum urbis DCCX. incidiſſe. VINET. Anno 710. Idibus Mart. GLAR. Unius anni differentia expenditur a Freinshemio Praef. Flori, qui rotundo utitur numero. Glareanus paſſim diligens annorum computator. VERH.

Interfecto Caeſare,] Ut primum Caeſar occiſus eſt, occupatum ab interfectoribus Capitolium eſt. Oblivione deinde caedis ejus a Senatu decreta, obſidibus Antonii & Lepidi liberis acceptis, conjurati a Capitolio deſcenderunt. Florus *lib.* CXVI. GLAR.

Percuſſoribus enim Caeſaris ſenatus favebat.] Senatus-Conſultum factum eſt de abolitione ſancienda, & provinciae percuſſoribus decretae. A. F.

Senatus favebat.] Ἀμνηστία inducta a Cicerone. GLAR.

Antonius Coſ. partium Caeſaris,] Prima civilium motuum cauſa teſtamentum Caeſaris fuit. cujus ſecundus haeres Antonius, praelatum ſibi Octavium furens, inexpiabile contra adoptionem acerrimi juvenis ſuſceperat bellum. Haec Florus lib. IV. Vellejus Paterculus HS.

 fe-

ta Antonius ſcelera committens à ſenatu hoſtis [d] judicatus eſt. miſſi ad eum perſequendum duo COSS. Panſa & Hirtius, & Octavianus adoleſcens, [e] annos X. & VIII. natus, Caeſaris nepos, quem ille [f] te-

VARIAE LECTIONES.

d *Judicatus*, deleto *eſt*, Lugd. Bat. 1. 3. 5. *judicatur* Lugd. Bat. 2. 4. & Ed. Ald.

e *Annos X. & VII. natus, patre Octavio Senatore genitus, maternum genus ab Aenea per Juliam familiam ſortitus Caeſaris* &c. N. M. S. B. V. HM. Lugd. Bat. 2. niſi quod junctim *XVII.* & ita 4. ſed 5. qui cetera agnoſcit, tamen *XVIII.* legit. *Annos XVII. natus; Caeſaris nepos* &c. Lugd. Bat. 1. & Sc.

NOTAE.

ſepties millies depoſitum a C. Caeſare ad aedem Opis, occupatum ab Antonio ait.

700000000 HS

15700000 coron. GLAR.

Civili bello] Hanc lectionem fide Omnium Codd. Lugd. Bat. Edd. Ald. Schonhovii, Merulae, & Cellarii ſpernendam judicavimus. VERH.

Miſſi ad eum perſequendum duo Coſſ.] M. Antonius Coſ. cum impotenter dominaretur, legemque de provinciarum permutatione per vim tuliſſet: tamen Caeſarem quoque petentem ut ſibi adverſum avunculi percuſſores adeſſet, magnis injuriis affecit. Caeſar ſibi & reipub. vires contra eum paraturus, deductos in colonias veteranos excitavit. legiones quoque Quarta & Martia, ſigna ab Antonio ad Caeſarem tulerunt, & multi praeterea deſciverunt. M. Antonius, D. Brutum Mutinae obſedit. Haec cauſa fuit Senatui mittendi Coſſ. ac Auguſtum contra Antonium. GLAR.

Miſſi] Mutinam. GLAR.

Duo Coſſ.] Anno 711. Primum bellum, Mutinenſe. GLAR.

Octavius adoleſcens,] Hoc tempore, quando caeſus eſt Julius, Auguſtus fuerat XVIII. annos natus, ac dimidium. Dimidium autem anni effecit, ut quidam XIX. legant, quidam XVIII. Geſſit autem V. civilia bella, ut inquit Suetonius tit. IX. in Auguſto. Quae hic author ordine perſequitur, ſicut Suetonius. GLAR. Cujus opes a Caeſare relictas dilacerebat Antonius, dolens eum ſibi a Caeſare fuiſſe praelatum. Vide Flor. IV. 4. A. F. Ante adoptionem Octavius dicebatur. Mos enim fuit, aſſumto adoptantis nomine, ἐπὶ τῷ προτέρῳ ὀνόματι σχηματισθὲν ποιεῖν. *Dio Caſſius* lib. XLVI. CELL.

Octavianus] Ex Octavio Octavianus, ut ex Aemylio Aemilianus. ita adoptati vocabantur, ut Dion docet libro quadrageſimo ſexto. Hic Attiae filiae ſororis Caeſaris occiſi filius, Cajus Octavius Caepio dicebatur autore eodem Dione *lib.* XLV. VINET. *Octavius* habet vet. codex. GL.

Annos XVIII. *natus*,] Tunc jam fere annum XIX. impleverat. A. F. De Octaviani ætate conſule Cl Oudend. ad Suet. Aug. VII. Cum Eutropio facit Vellejus L. II. c. 59. & Dio L. XLV. p. 272. ὀκτὼ καὶ δεκέτης ὤν. ut nunc ageret annum decimum nonum. vide ibid. & ad Flor. L. IV. c. 4. Ceterum Edd. Vetuſt. omnes XVIII. legunt. VERH.

Qui Caeſari] Antiquus liber, *Caeſaris*. Eſt hic C. Julius Caeſar, Caeſaris Auguſti adoptione pater. Praefecerat autem, quo anno fuit interemptus, Lepidum Galliae Narbo-

[f] teſtamento haeredem reliquerat, & nomen ſuum ferre juſſerat. [g] hic eſt qui, poſtea Auguſtus eſt dictus, & [h] rerum [i] potitus. Quare profecti contra Antonium tres duces, vicerunt [k] eum. Evenit tamen, ut victores COSS. ambo [l] morerentur. Quare [m] tres [n] exercitus" [o] uni Caeſari Auguſto paruerunt.

II.

VARIAE LECTIONES.

f *Per teſtamentum* Lugd. Bat. 1.
g *Is* Lugd. Bat. 3.
h *Rerum fortuna potit.* V.
i *Potius* Lugd. Bat. 1.
k *Eum apud Mutinam. Ev.* S. N. M. B. G. V. Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5. Edd. Ald. & Junt.
l *Morirentur* Lugd. Bat. 4.
m *Tertius* Lugd. Bat. 1.
n Deeſt L.
o *Uno* Lugd. Bat. 1. *Unico* 4.

NOTAE.

bonenſi & vicinae Hiſpaniae parti, inquit Dion in fine *lib.* XLIII. Sed tamen Romae tunc erat Lepidus, quando fuit interfectus Caeſar VINET.

Caeſaris nepos,] Ex ſorore. Attia enim mater Octavii, filia fuit Juliae, quae Caeſaris ſoror. Sic Caeſar Octavii magnus avunculus. GLAR. & A. F. Burdeg. & Fuld. *Caeſaris*, gignendi caſu, ſed dativum probat loquendi genus ſuperius VI. 23. *qui ei dictatori magiſter equitum* &c. niſi forſan legendum: *ſororis Caeſaris nepos*. Caeſar enim non avus ejus fuit, ſed avunculus major. *Suet. Caeſ.* LXXXIII. & *Aug.* 7. CELL. Recte Noſtri errorem notant V. D. Filius fuit Attiae M. Attii Balbi & Juliae Sororis C. Caeſaris filiae, ut jam Caeſaris ſororis nepos ſit. vide haec a Cl. Fabricio ad Dion. L. XLV. p. 272. confirmata. VERH.

Haeredem reliquerat,] Ex dodrante. Vide Sueton. tit. LXXXIII. in Caeſare. GLAR.

Et nomen ſuum ferre juſſerat.] Jubebat enim teſtator adoptatos nomen ſuum ferre. Sueton. in Caeſare 83. C. *Octavium etiam in familiam nomenque adoptavit.* A. F.

Nomen ſuum] Caeſaris. GLAR.

Auguſtus eſt dictus, Ut eo nomine ſignificaretur, eum ſuper humanam conditionem evectum eſſe: nam *augere* eſt vox ſacrorum, unde *Auguſtus*. A. F.

Profecti] Mutinam, ubi Antonius obſidebat D. Brutum. GLAR.

Tres duces,] Duo Coſſ. & Octavius. GLAR.

Vicerunt eum.] De hac victoria vide Sueton. tit. X. in Auguſto, & de perfidia Auguſti, in XI. GLAR.

Eum.] Ad Mutinam intra Padum, hodie *Modene*. A. F.

Victores Coſſ. ambo morerentur.] Hirtius in acie: Panſa paulo poſt ex vulnere, poſtquam biduo pugnatum fuerat cum Antonio ad Mutinam. Appian. III. Civil. Sueton. Aug. XI. CELL.

Uni Caeſari Auguſto] Fide Codd. MSS. S. N. M. B. L. F. Leidd. 2. 3. 4. *Auguſto* in textum recepimus. Quamquam enim hoc titulo non ante, quam poſt victoriam Actiacam, niſi quid memoria fallar, inſigni-

II. Fugatus Antonius, amiſſo exercitu, [p] confugit ad Lepidum, qui Caeſaris magiſter equitum fuerat, & tum copias militum grandes habebat; à quo ſuſceptus eſt. Mox Lepido operam dante, Caeſar cum Antonio pacem fecit: & quaſi vindicaturus patris ſui mortem, a quo per teſtamentum fuerat adoptatus, Romam cum exercitu profectus extorſit, ut ſibi [q] XX. anno conſulatus daretur. Senatum proſcri-

VARIAE LECTIONES.

p *Confugit in Hiſpanias ad Lep.* qui V. *Confugit ad Lep. Aemilium qui* G. *confugit in Gallias* Edd. Ald. & Junt.

q *Aetatis XX. anno* B. S.

NOTAE.

ſignitus fuit Octavianus, tamen etiam c. 3. Eutropius dicit, *Caeſar Octavianus Auguſtus* reſpiciens ad praecedd. *qui poſtea Auguſtus.* Ceterum ex hoc loco pro *ſolus victores excercitus* ingenioſiſſime ad Suet. Aug. XI. *Solus victor tres excerc.* reſtituit Cl. Oudend. uterque enim Coſ. ſuum habuerat excercitum, unde Oroſ. L. VI. c. 18. *Conſulum occiſorum uterque excercitus Caeſari paruit.* Ipſum vide. VERH.

II. *Fugatus Antonius,*] Suetonius *in Auguſto, tit.* XII. Sed ut Auguſtus cognovit, Antonium poſt fugam a M. Lepido receptum, caeteroſque duces & exercitus conſentire pro partibus, cauſam optimatum ſine cunctatione deſeruit, ad praetextum mutatae voluntatis, dicta factaque quorundam calumniatus, quaſi alii ornandum tolerandumque jactaſſent, ne aut ſibi aut veteranis par gratia referretur. Haec ille. Vellejus hanc etiam rem egregie perſequitur. Caeterum dum Octavius pro Senatu erat, Cicero mirifice eum laudavit. At cum defeciſſet ad Lepidum ac Antonium, mire in eum exclamat. GLAR.

Confugit ad Lepidum,] Qui tum in Gallia erat. GLAR. Qui trans Alpes legionibus quibuſdam praeerat. A. F.

A q... ſuſceptus eſt.] Potius ab ejus militibus receptus eſt, eo nolente. Vide Plutarch. A. F.

Mox Lepido operam dante,] Poſtquam Antonius ſe Lepido conjunxit, ambo cum LVII. legionibus Alpes regreſſi Bononiam perrexere, ubi eos Caeſar convenit, ibique in inſula quadam, quam facit Lavinus Bononienſis fluvius, inita nefanda illa Triumviratus ſocietas. A. F.

Pacem cum Antonio fecit:] Apud Mutinam in inſula fluminis Lavinii. *Appian. principio* IV. Civil. Hoc initium crudeliſſimi TRIUMVIRATUS. CELL.

Patris ſui] Adoptativi Julii.

Romam cum exercitu profectus] Idem Suetonius in Auguſt. tit. XXVI. *Conſulatum viceſimo aetatis anno invaſit, admotis hoſtiliter ad urbem legionibus, miſſiſque, qui ſub nomine exercitus depoſcerent, cum quidem cunctante Senatu, Cornelius centurio princeps legationis, rejecto ſagulo oſtendens gladii capulum, non dubitaſſet in curia dicere: Hic faciet, ſi vos non feceritis.* GLAR.

Romam cum exerc. profectus eſt: extorſitque] Hac lectione fide Codd. omnium noſtrorum & Edd. Vetuſt. ſpreta, bene habere, ut nunc legitur, cenſemus. VERH.

Ut ſibi XX. anno] Optime Vellejus: *Conſulatum iniit Caeſar pridie quam* XX. *annos impleret.* X. *Calendas Octobris, collega Q. Pedio.* A. F.

Se-

ſcripſit cum Antonio [r] & Lepido, & rempublicam armis terrere coepit. per hos etiam Cicero orator occiſus eſt, multique alii nobiles.

III. Interea Brutus & Caſſius, interfectores Caeſaris, ingens bellum moverunt. erant enim per Macedoniam & Orientem multi exercitus, quos occupaverant. Profecti ſunt igitur contra [s] eos Caeſar Octa.

VARIAE LECTIONES.

r *Ac Lepido remp.* deleto & Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5.
s *Eum* Lugd. Bat. 4. & mox *Octavius.* uti eſt in vetuſt. Edd.

NOTAE.

Senatum proſcripſit cum Antonio] Inita cum Antonio ac Lepido ſocietate, inter Mutinam ac Bononiam Auguſtus & illi Syllanam proſcriptionem renovarunt. Nihil unquam crudelius actitatum putant hiſtorici: nec deflere quidem quisquam ſatis digne poterit, nemo verbis exprimere. Antonius L. Caeſarem avunculum, Lepidus Paulum fratrem proſcripſerant. Nec Planco gratia defuit, ad imperandum, ut frater ejus Plancus Plotius proſcriberetur: eoque inter jocos militares, qui currum Lepidi Plancique ſequuti erant, inter execrationem civium uſurpabant hunc verſum, *De Germanis, non de Gallis duo triumphant conſules.* Florus *lib.* IV. in ſua Epitome, CXL. idem libro CXX. in Livii Epitome, ait CXXX. Senatores fuiſſe ab his proſcriptos. Sabellicus in XIII. titulum Auguſti apud Suetonium, ait Senatores CC. ac MM. equeſtris ordinis proſcriptos fuiſſe. GLAR.

Senatum proſcripſit] Facta a Triumviris proſcriptionis tabula, ubi plurimi Equites Romani, CXXX. Senatorum nomina fuerunt, & inter eos L. Pauli fratris M. Lepidi, & Lucii Caeſaris Antonii avunculi, & M. Ciceronis. Epitom. CXX. *Proſcribere* autem, eſt publice poſita tabula aliquem interficiendum proponere. Vide Florum IV. 6. A. F. Appian. IV. Civil. poſt principium ἀπὸ τῆς βουλῆς ἀμφὶ τοὺς τριακοσίους, πάντες οἱ θανάτου τε καὶ δημεύσεως κατεγνωσμένοι. CCC. *ſenatores capitis & publicationis bonorum damnati.* CELL.

Cum Antonio] Una concordans. GLAR.

Antonio & Lepido,] Qui etiam eum proſcripſerunt. GLAR.

Multi alii nobiles,] XVII. praecipui e ſenatoribus. *Appian.* CELL.

III. *Interea*] Anno 712. Secundum bellum, Philippenſe. GLAR.

Interea Brutus & Caſſius,] Poſt Mutinenſe bellum, & triumvirorum conſpirationem, relicto ad urbis praeſidium Lepido, Caeſar Octavius cum M. Antonio in Caſſium Brutumque ſuccingitur, ac apud Philippos vario eventu pugnarunt, ita ut utriusque aciei dextera cornua vicerint: hinc M. Antonius Caſſium, & illinc M. Brutus Auguſtum. Sed tum Caſſius victus, ratus etiam Brutum victum, ante nuncium victoriae ſibi mortem conſcivit. quod cum reſcivit Brutus, tentata rurſus pugna ac victus, ſeipſe interfecit. GLAR.

Ingens bellum] In Graecia. GLAR.

Erant enim per Macedoniam & Orientem] Omnibus transmarinis provinciis exercitibusque in poteſtatem Bruti & Caji Caſſii redactis, coierunt Smyrnae uterque ad ordinanda belli futuri conſilia. Epitom. In Syria

Octavianus Auguſtus & [t] M'. Antonius, (remanſerat enim ad defendendam Italiam Lepidus) apud Philippos, Macedoniae urbem, [u] contra eos" pugnaverunt. Primo proelio victi ſunt Antonius & Caeſar: periit tamen dux nobilitatis Caſſius: ſecundo Brutum, & infinitam nobilitatem, quae cum illis bellum geſſerat, victam interfecerunt: ac ſic inter eos diviſa [v] eſt reſpublica, ut [w] Auguſtus Hiſpanias, Gallias, & Italiam teneret: Antonius Aſiam,

Pon-

Variae Lectiones.

t Deeſt L. *Magnificus* Lugd. Bat. 1. *Marcus* 3. 5.
u Deſunt G. Lugd. Bat 1. 4.
v Delet Lugd. Bat. 1. ſed 2. *ſunt*.
w *Auguſtus Octavianus Hiſp.* G.

Notae.

Syria tres exercitus tunc erant. Ibid. A. F.

Caeſar Octavius & M. Antonius,] Duo triumviri. Glar.

Remanſerat enim] *Relicto ad Urbis praeſidium Lepido.* Florus. A. F.

Lepidus] Tertius triumvir. Glar.

Apud Philippos,] Prope Pharſalum urbem in Phthiotide. A. F.

Primo proelio] Caſſius ceſſit hoſtibus, amiſſis etiam caſtris ſibi vim inferens: at in altero cornu vicit illo die Brutus. Cell. C. Caeſar & Antonius apud Philippos vario eventu contra Brutum & Caſſium pugnaverunt, ita ut dextra utriusque cornua vincerent, & caſtra quoque utrinque ab iis, qui vicerant, expugnarentur. Sed inaequalem fortunam partium mors Caſſii fecit, qui cum in eo cornu fuiſſet, quod pulſum erat, totum exercitum fuſum ratus, mortem ſibi conſcivit. Altero deinde praelio victus M. Brutus, & ipſe vitam finivit, exorato Strathone fugae comite, ut ſibi gladium adigeret. Epitom. A. F.

Victi ſunt Antonius & Caeſar:] Lege *Victi ſunt hinc Caſſius, illinc Caeſar.* Glar.

Et Caeſar:] Exercitus Caeſaris. Ipſe enim ſomnio monitus aberat illo die a caſtris. *Appian.* Cell.

Secundo Brutus,] Secundo proelio, quod eodem in loco, tertio poſt die commiſſum eſt, Brutus ſuperatur, & ſequenti die ſe amico interficiendum praebet. *Appian. in Civil.* Cell.

Secundo Brutus & infinita nobilitas... ac ſic &c.] Cur a quibusdam Viris D. ita legatur, cauſſam non video. Edd. Vetuſt. ac Codd. MSS. S. B. N. M. G. V. P. & Leidd. omnes lectionem exhibent, quam nos dedimus: niſi quod *victam* ſecund. *multitudinem* pro *nobilitatem* quint. Sic *in Italia*, etſi *intra Italiam* Vineto & Sylburgio elegantius viſum, e Codicibus S. B. M. N. F. P. V. Leidd. omnibus Edd. Juntin. Schonhovii ac Merulae, jure praetuliſſe nos exiſtimamus. Verh.

Quae cum illis bellum geſſerat:] Hic inſerendum, Antonius & Caeſar interfecerunt. Glar.

Sed in Italia] Anno 713. Tertium bellum, Peruſinum. Glar.

L.

Pontum, [x] Orientem. Sed [y] in Italia L. [z] Antonius" COS., bellum civile commovit, frater ejus, qui [a] cum Caeſare contra Brutum & Caſſium dimicaverat. Is apud Peruſium, Tuſciae civitatem, victus & captus eſt, [b] neque occiſus.

IV. Interim [c] a Sex. Pompejo, Cn, Pompeji [d] Ma-

gi-

VARIAE LECTIONES.

x *Et* Lugd. Bat. 5.
y *Intra* Vinet. & Sylb. elegantius videtur.
z Deeſt L.
a *Eum* Lugd. Bat. 2.
b Duas voces delet Lugd. Bat. 5.
c Deeſt Lugd. Bat. 1.
d Deeſt S. N. M. B. G. V. Lugd. Bat. 2. 4. 5. Ald. Junt. & Sc.

NOTAE.

L. Antonio Coſ.] Fulvia Antonii uxor, ex priore marito P. Clodio Ciceronis inimico filiam ſuſceperat Claudiam, quam duxit Auguſtus, poſt, initam cum Lepido & Antonio ſocietatem. Verum cum Antonius in Aegypto Cleopatrae adhaereret, Fulvia, ut maritum in Italiam eliceret, conſuluit L. Antonii fratri & tum Conſuli, ut bellum Auguſto inferret, receptis in partes ſuas populis, quorum agri veteranis aſſignati erant. Auguſtus autem L. Antonium obſeſſum in op. Peruſia, conatum aliquoties erumpere, repulſum, fame coëgit in deditionem venire. GLAR. L. Antonius Conſul, Marci Antonii frater. Fulvia fratris uxore conſiliante, bellum Caeſari intulit, receptis in partes ſuas populis, quorum agri veteranis aſſignati erant, & M. Lepido, qui cuſtodiae Urbis cum exercitu praeerat, fuſo, hoſtiliter in urbem irrupit. An. U. C. 712. A. F.

B.llum civile commovit,] Quaſi pro libertate populi R. contra Triumvirorum potentiam pugnans: revera autem a Fulvia inſtigatus, Marci fratris uxore, quae ut maritum a Cleopatra abſtraheret, bellum in Italia ferebat. *Applan.* v. *Civil.* CELL.

Qui cum Caeſare contra Brutum] Hoc eſt συμμαχῶν Caeſari. Cum enim, quod bellandi verbis junctum *contra* ſignificat, ſi adſit adverſandi vocula, comitatum ſonat & συμμάχιαν. Nepos Chabria c. 3. *quod Chabrias adverſum regem* (Perſarum) *bellum gereret cum Aegyptiis:* id eſt, dux Aegyptiorum eſſet contra Perſas. CELL.

Apud Peruſium,] Sic omnes noſtri libri. *Peruſia* tamen frequentius foeminino genere apud Latinos. VINET. An. U. C. 713. Epitom. Caeſar cum eſſet annorum XXIII. obſeſſum in oppido Peruſiae L. Antonium, conatumque aliquoties erumpere & repulſum, fame coëgit in deditionem venire: ipſique & omnibus militibus ejus ignovit. Peruſiam diruit. Peruſia intra Traſymenum lacum & Tiberim, hodie nomen retinet. Inde autem hoc bellum dictum Peruſinum, de quo Florus IV. 5. A. F. *Peruſium*, ut Vineti libri omnes, ita quoque Noſtri omnes neutrum foeminino generi praeferunt. VERH.

Victus & captus] Victus fame & obſidione, ut ſe dederet Octaviano, a quo veniam impetravit. CELL.

IV. *Interim*] Eodem anno, quo Peruſia capta. A. F.

In-

gni" filio, ingens bellum in Sicilia commotum [e] eſt, his, qui ſuperfuerant ex [f] partibus Bruti Caſſiique, ad eum confluentibus. [g] Bellatum per Caeſarem Auguſtum Octavianum & M. Antonium [h] adverſus Sex. [i] Pompejum. [k] pax". poſtremo convenit.

V. [l] Eo" tempore M. Agrippa in Aquitania [m] rem" proſpere geſſit: [n] & L. Ventidius Baſſus irrumpentes

VARIAE LECTIONES.

e Abeſt. a Lugd. Bat. 3.
f *Parte Bruti & Caſſii* Lugd. Bat. 5.
g *Debellatum* Lugd. Bat. 4.
h *Adverſum* Lugd. Bat. 4. 5.
i *Pompejum eſt* Lugd. Bat. 1. 2. 3. 4.
k Deeſt F.
l Deeſt L. LC. Sed Lugd. Bat. 4. legit *eodem*.
m Deeſt Sc.
n *Et L. Lentulus Baſ.* N. *Et L. Lentilius Baſ.* M *Et Ventidius Baſ.* LC. *Et L. Ventilius Baſſ.* B. G. Lugd. Bat. 2. 5. *Vetidius* 3. *Lectullius* 4.

NOTAE.

Interim a Sexto Pompejo,] Quartum bellum, Siculum. GLAR.

A Sexto Pompejo,] Sextus Pompejus, Magni filius, poſt bellum Hiſpanienſe, quod fuit anno 709. diu vagatus, ſine ulla loci cujusquam poſſeſſione, praedatus in mare, Meſſanam oppidum in Sicilia primum, deinde totam provinciam occupavit. Salvidenum Auguſti legatum navali praelio vicit. deinde cum annonae caritas urgeret Italiam, occluſo ex Sicilia commeatu, pax convenit, ut Siciliam obtineret. Bis inde, cum pacem non ſervaret, pugnatum vario cum eo eventu. Agrippa poſtea eum vicit. expulſus Sicilia Pompejus, in Aſiam ad M. Antonium confugit. Verum bellum adverſus Antonium moliens, a legatis eius oppreſſus eſt. GLAR.

Cnei] Magni. GLAR.

His qui ſuperfuerant] Exulibus ac proſcriptis. GLAR.

Bellatum per Caeſarem Auguſtum] Sed pax conſtituta, antequam pugnaretur. A. F.

Pax poſtremo] Sed non diu durans. GLAR.

Pax poſtremo convenit.] Sancita apud promontorium Miſenum. Lex pacis erat, ut Pompejus Siciliam & Sardiniam teneret & mare tutum praeſtaret a praedonibus. Plutarch. in Anton. f. 930. CELL.

V. *M. Agrippa*] Auguſti gener. GL.

In Aquitania] Galliae tertia pars eſt. GLAR. Nomen retinet, *Guyenne*. A. F.

L. Ventidius] Dion P. pro L. appellat. Aulus Gellius *lib.* XV. *cap.* 4. VINET. Vellejus loquens de an. 711. quo Auguſtus primum Coſ. fuit, ita de hoc ait: *Vidit hic annus Ventidium, per quam urbem inter captivos Picentium in triumpho ductus erat, in ea conſularem praetextam jungentem praetoriae.* Idem hic poſtea triumphavit. De hoc multa Gellius lib. XV. cap. 4. Et Valerius Max. *lib.* VI.

tes in [o] Syriam Perſas tribus proeliis [p] vicit. [q] Pacorum, regis Orodis filium, [r] interfecit, eo ipſo die, quo [s] olim" [t] Orodes, Perſarum rex, per ducem Surenam" Craſſum occiderat. [u] Hic primus de Parthis juſtiſſimum triumphum [v] Romae" egit.

VI. [w] Interim Pompejus pacem rupit: & navali proe-

VARIAE LECTIONES.

o *Syriamque Parthos* Lugd. Bat. 2.

p *Vicerunt* L.

q *Parthorum* B. V. P. Lugd. Bat. 1. 4. Mer. *Pachorum* Lugd. Bat. 2. *Paſtorum* Lugd. Bat. 3. 5.

r *Interfecerunt* L.

s *Olim Herodes* L. *Olim idem Orodes* S. B. *Ordis* Lugd. Bat. 2. ubique. *Horodis* 3.

t Incluſa delet Lugd. Bat. 3.

u *Is* Lugd. Bat. 4. *Hic primum. . . geſſit.* 3.

v Deeſt G. Sc.

w *Interim Sextus Pomp.* Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

VI. *cap.* 16. Eutropius *L.* praenomen habet, Valerius *L.* Florus autem *lib.* CXXVII. habet quidem *P.* libro vero CXXVIII. *L.* Plin. *lib.* VII. *cap.* 38. habet *Pub.* etiam. GLAR. Praemiſſus ab Antonio in Aſiam. *Plut. in Anton.* p. 930. CELL. *Publium* pro *Lucio* ex aliis recte emendant Vinet. & Glarean quamquam invitis Codd. nihil mutare licet. De hac autem victoria ceteris latius egit Dio L. XLIX. ubi vide. & laudatos ad Oroſ. L. IV. c. 18. De *Perſis* pro *Parthis* ſupra dictum. VERH.

Syriam] Romanam provinciam. GLAR.

Perſas] Parthos. GLAR.

Parthorum,] *Pacorum* forte legend. ut al. habetur. GLAR.

Regis Orodis] Orodis I. de quo ſupra. De bello hoc Parthico vide Flor. IV. 9. A. F.

Interfecit,] Inter Orontem & Euphratem. A. F.

Perſarum] Parthorum. GLAR.

Hic primus de Parthis] Florus *lib.* CXXVII. *P. Ventidius Antonii legatus Parthos praelio victos Syria expulit, Labieno duce eorum occiſo.* Idem *lib.* CXXVIII. *L. Ventidius legatus M. Antonii, Parthos in Syria vicit, regemque eorum interemit.* GLAR. Mirando converſae fortunae exemplo, quia is puer ſociali bello in triumpho ductus fuerat. Gell. L. XV. 4. Valer. Max. L. VI. 9. 9. CELLAR.

VI. *Pompejus*] Sextus. GLAR.

Navali praelio victus,] In Sicilia, ab Agrippa. GLAR. Quum Sextus Pompejus rurſus mare latrociniis infeſtum redderet, nec pacem, quam acceperat praeſtaret, Caeſar neceſſario adverſus eum bello ſuſcepto, duobus navalibus praeliis, dubio eventu pugnavit, an. U. C. 715. Deinde an. 717. inter Mylas & Naulochum pugna commiſſa, eundem ſuperavit, fugavit. Vide Sueton. XVI. Pompejus, dum in Aſiam fugit deprehenſus occiditur. A. F. Sed vario Marte. Apud Mylas enim vicerat Agrippa, dux Caeſaris: tertio poſt die Pompejus Caeſarem vicit ad Tauromipium: paulo poſt, proe-

proelio victus, fugiens [x] ad Aſiam, interfectus eſt. Antonius, qui Aſiam & Orientem tenebat, repudiata ſorore Caeſaris Auguſti [y] Octaviani, Cleopatram, reginam Aegypti, duxit uxorem. Contra Perſas [z] ipſe etiam pugnavit: primis eos proeliis vicit: regrediens tamen fame & peſtilentia laboravit: & cum inſtarent Parthi fugienti, [a] ipſis pro victore ceſſit. VII.

Variae Lectiones.

x *In* Lugd. Bat. 3.
y *Octavia* Lugd. Bat. 4.
z *Etiam ipſe* Lugd. Bat. 1. 2. at 3. delet *etiam.*
a *Ipſi pro vico receſſit* Lugd. Bat. 1. *Ipſe pro victo receſſit* P. Lugd. Bat. 4. *Ipſe provictu receſſit* 2. *pro victo ceſſit* 3. *pro victo*

Notae.

proelio ad Naulochum, ſuperior evadit Caeſar, Pompejus Meſſanam fugit, inde in Aſiam, &, occupatis aliquot Bithyniae urbibus, cum Antonianis conflixit aliquoties. Tandem deſertus a ſuis, captus, & Mileti a Titio, Antonii duce, occiſus eſt. *Appian.* v. *Civil. extr. Vellej. Pat.* II. 79. Cell.

Interfectus eſt.] A legatis Antonii. Glar.

Antonius.] V. bellum, Actiacum. Glar.

Qui Aſiam & orientem] Suetonius tit. XVI. *in Auguſto: M. Antonii ſocietatem ſemper dubiam & incertam, reconciliationibus variis male refocillatam abrupit tandem.* Haec ille. *Cum autem M. Antonius ad bellum contra Auguſtum incitaretur, uxore Fulvia dimiſſa, ne concordia ducum obſtaret, pace facta cum Caeſare, ſororem ejus Octaviam in matrimonium duxit.* Florus *lib.* CXXVII. Tandem Cleopatrae reginae Aegypti amore implicitus, Octaviae repudium miſit: Cleopatrae imperium Romanum promiſit. Unde motus tandem Auguſtus ad Romani imperii defenſionem e Brunduſio in Epirum caſtra locat ad Leucadem, in Ambracio ſinu: quo Antonius CC. navibus magnis cum Cleopatra advenit. Sed cum Antonius vinceretur, Cleopatra prima fugae dux, cum aurea navi in altum vela dedit. mox ſecutus Antonius: ſed inſtante veſtigiis Caeſare, prior ferrum occupavit Antonius. Cleopatra cum fruſtra veniam ſperaret, ne in triumpho duceretur, admotis ad venas ſerpentibus, ſic morte, quaſi ſomno ad Antonii ſepulchrum ſoluta eſt. Glar.

Repudiata ſorore Caeſaris] Poſt Philippenſe proelium Antonius ſe Cleopatrae dedit ſuperſtite Fulvia. Hac mortua amicorum monitu Octaviam duxit: ſed brevi poſt relapſus in Cleopatrae amores, bellum Caeſari indixit. *Plutarch. in Anton.* Cell.

Sorore Caeſaris] Octavia. A. F.

Cleopatram,] Auletae filiam. Gl.

Contra Perſas] Parthos. Glar. Sic ſemper Parthos vocat. De hoc bello Parthico cum Antonio, vide Flor. IV. 10. A. F.

Ipſe etiam] Etiam ipſe pugnavit: ſed infeliciter, quia contra jus. Gl.

Fame & peſtilentia] Imo amore Cleopatrae. Glar. *Fame* an typothetarum vitio Editioni Havercampianae exciderit, dubito. Eam ſervant omnes Codd. MSS. & typis exarati, ac Paeanius. Verh.

Pro victore ceſſit.] Quaſi viciſſet, qui vix evaſerat. Glar. In aliis edi-

VII. [b] Hic quoque ingens bellum civile commovit, cogente uxore Cleopatra, regina Aegypti, dum cupi-

VARIAE LECTIONES.

victo receſſit. 5. *Ipſe pro victoria ceſſit* Vin. Sylb. *Ipſe pro victore ceſſit* V. Mer. Id vero videtur Eutropius ſignificaſſe, pro eo, quod victor antea Antonius fuerat, nunc ceſſiſſe & fugiſſe.

b *His quoque temporibus* V. *Hinc quoque* Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

ditionibus ſcriptum fuit: *Ipſe pro victoria ceſſit.* Ego hunc locum in mendo cubare arbitror, neque enim mirum eſt, cum pro victo recedere, qui vix tertia parte de ſexdecim legionibus reliqua evaſit. Exiſtimo Eutropium ſcripſiſſe, *ipſe pro victore receſſit.* Nimirum hic Florum imitatur Eutropius: Florus enim de hac fuga Antonii, IV. 10. *Tandem profugit in Syriam, ibi incredibili quadam mentis vecordia, ferocior aliquanto factus: quaſi viciſſet qui evaſerat.* Eodem modo Eutrop. ait, Antonium fugientem tamen ſe pro victore geſſiſſe, & ita receſſiſſe quaſi viciſſet. De hoc elegantiores homines judicabunt. A. F. Fuldenſem expreſſimus. Paris. *pro victo receſſit.* Vin. & Sylb. *ipſe pro victoria ceſſit.* Ven. & Mer. *ipſe pro victore ceſſit*; Id vero videtur Eutropius ſignificaſſe, *pro eo quod victor antea Antonius fuerat, nunc ceſſiſſe & fugiſſe.* Fuldentis pariter *pro victoria.* Sed praecedens *ipſe* in *ipſis* commutat. CELL. Varie hunc locum tentant interpretes, ex quorum conjecturis nulla mihi probatur. Sordida enim eſt locutio *pro victoria cedere*, i. e. loco victoris fugere. Florum ſi ante oculos habuiſſet Eutropius, non, *pro victore* ſcripſiſſet, ſed *velut victor.* Ex MSS Lugd. Batavis 3 & 4. habent *ipſe pro victo receſſit*, quod & velle 2. videtur, qui habet *provicto receſſit*, Primus vero *ipſi pro vico receſſit.* Quod ſi tolerari poſſet lectio *ipſe pro victo receſſit*, tamen quum modo dixerit, *ipſe etiam*, ingrata venit repetitio vocis *ipſe.* Deinde is, cui hoſtes fugienti inſtant, ultro tanquam victus recedit. Scripſit itaque forſan Eutropius *ipſis provide ceſſit.* id eſt prudenter recepit ſeſe in tutum, neque pertinaciter, ut olim Craſſus, haerendo ibidem, ſeque & omnem exercitum perdidit. *Provide* pro prudenter dixit etiam lib. IX. cap. 22. de Diocletiano, *Ea tamen occaſione ordinavit provide multa, & diſpoſuit.* HAV. *Ipſe pro victo receſſit* dedit Cl. Gruner. & contra Viros D. omnino ita legendum eſſe contendit e Codd. MSS. at aeque fruſtra. *ipſis pro victoria ceſſit* cum Cellar. Hearn. & Haverc. ſervavit Cl. van Hoven, ſed aſteriſco conjecturam dedit *ipſis victoriam ceſſit.* nihilo melius. Quum Codd. MSS. varietas haud aliam, ac Aldus, Schonhovius & Merula fere ediderunt, *ipſe pro victore ceſſit*, admittit lectionem. Tam facile enim e MSS. legi poteſt *pro victore ceſſit*, quam *pro victo receſſit.* Uti ſaepius accidit, ut Librariorum ignorantia ſequenti voci ultimam praecedentis ſyllabam adnectat. Quod hic factum ſatis clare patebit, ſi reliquos hac de re ſcribentes conferas. *Ipſis pro victore ceſſit* h. e. ipſis ceſſit, ac ſi victor eſſet. Quae interpretatio, quam aliena quoque aliis non facile credentibus, victorem dici poſſe, qui vix tertia parte de ſedecim legionibus reliqua evaſit, videatur, eam tamen probabit ipſe ſuo exemplo Antonius, & Veterum opinio, qui pro victoria habebant, ſi quis vivus evaderet. ut egregie demonſtratum invenire potes a Grutero ad Vellej. L. II. c. 82. Et hoc ſenſu Antonium pro victore nunc haberi voluiſſe, en hic exem-

 pla.

cupiditate muliebri optat etiam in urbe regnare. Victus eſt ab Auguſto navali pugna clara & illuſtri apud [c] Actium, qui locus in Epiro eſt: ex qua fugit in Aegyptum: & deſperatis [d] rebus, cum omnes ad Auguſtum tranſirent, ipſe ſe interemit: Cleopatra ſibi aſpidem admiſit, & veneno ejus exſtincta eſt. Aegyptus per Octavianum Auguſtum imperio Rom. adjecta eſt, [e] praepoſituſque ei Cn. Cornelius Gallus. hunc primum Aegyptus Romanum judicem habuit.

VIII.

Variae Lectiones.

c *Actiacum* Lugd. Bat. 1.
d *Rebus, omnes ad Aug. tranſierunt* Lugd. Bat. 1.
e Cum codd. noſtris & F. haec malumus, quam vulgata, *praepoſituſque ejus factus eſt.*

Notae.

pla. Flor. L. IV. c. 10. *Ferocior aliquanto factus eſt: quaſi viciſſet, qui evaſerat.* Vellej. d. l. quo nihil clarius. *Hanc tamen Antonius* fugam *ſuam, quia vivus exierat,* Victoriam *vocabat.* Et, an ita Virgilio VIII. Aen. vſ. 685. &c.

Antonius armis
Victor ab Aurorae populis. . . .

dicatur, dubium interpretibus. VERH.

VII. *Cogente*] Ad bellum. GLAR.

Dum cupiditate muliebri] *Haec mulier ab ebrio Imperatore pretium libidinum Romanum imperium petit.* Flor. IV. 11. A. F.

Cupiditate] Impotentia. GLAR.

Victus eſt ab Auguſto] An U. C. 722. A. F.

Actium,] Epiri promontorium, in Ambracio ſinu. GLAR. In inferiori parte Epiri ad Ambracium ſinum. A. F.

Omnes] Qui pro eo fuerant. GL.

Ipſe ſe interemit:] *Et Antonium quidem ſeras conditiones pacis tentantem, ad mortem adegit, viditque mortuum.* Sueton. A. F.

Aſpidem] Aſpidem ſomniculoſam, quae ſomnum infundit, & ita necat. Quare Florus de morte Cleopatrae; *Admotiſque ad venas ſerpentibus, ſic morte quaſi ſomno ſoluta eſt.* A. F.

Cn. Cornelius Gallus.] Vergilius Ecloga ultima hujus amores deflet. doctus Graece fuit, Euphorionem vertit. Idem Maro plurimum eum dilexit, & 4. *Georgicon* in ejus laudem clauſerat. Sed Auguſtus juſſit mutare nomen in Ariſtaci fabulam. Meminit Suetonius *tit.* LXVI. *in Auguſto.* & Euſebius in Chronicis, Strabo *libro* XVII. GLAR.

Cn. Cornelius Gallus] Eques Romanus, & poëta, cui Ecloga X. Maronis inſcripta. Non digniorem praefecit Auguſtus, vel metu rebellionis. *Dio Caſſ.* LI. p. 255. vel religione, qua conſulis faſces Alexandriam inferri prohibebat. *Treb. Pollio in Aemiliano.* Male autem adminiſtravit, ideoque damnatus, ſibi manus intulit: *Dio* L. LIII. p. 512. *Suet. Aug.* c. 66. CELL.

Hunc primum Aegyptus Romanum judicem habuit.] De qua Aegypto, poſtquam provincia facta eſt, ſic optime Strab. *lib. ult.* Aegyptus nunc provincia eſt, & tributa maxima pendit, atque ab hominibus modeſtis adminiſtratur, qui in eam mittuntur.

qui

VIII. Ita bellis toto orbe confectis, Octavianus Auguſtus Romam rediit, [f] XII. anno, quam COS. fuerat. ex eo rempub. per quadraginta & quatuor annos ſolus obtinuit. ante enim XII. annis cum Antonio & Lepido tenuerat. [g] Ita ab initio principatus ejus usque ad finem LVI. anni fuere. [h] Obiit au-

Variae Lectiones.

f Haec omnia usque ad *XII. annis* exciderunt ex Lugd. Bat. 1. in quo mox quoque deëſt *anni fuere.*

g Deſunt in S. B. & V. usque ad *nullo tempore* &c. in proxima ſectione; ex iis tamen quaedam poſtea inſeruntur. Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5. eadem delent.

h Mei. *Obiit autem exſtinctus morte communi*, ſine expreſſa annorum mentione. Lugd. Bat. 1. delet *anni fuere* &c. usque ad *anno, morte.*

Notae.

qui mittitur, regis loco eſt, ei ſubeſt *δικαιοδοτης*, id eſt *judex*, qui judicia exercendi pleraque poteſtatem habet. Tum alius *ἴδιος λόγος*, id eſt, *rationalis*, qui peculiares rationes curat. Is in ea inquirit quae ſeorſim ad Caeſarem recidunt: hos comitantur Caeſaris liberti & adminiſtratores. Ita Strab. Praefectus erat fere, ut apud nos ille, quem vulgo dicimus *Gouverneur.* Judex pro eo quem dicimus *Intendant; judices* enim pro praeſidibus provinciarum ſaepe occurrit. A. F.

VIII. *XII. anno*,] U. C. 723. Gl.

Anno poſtquam Conſul] Vetus liber *poſt* hic non habet, multisque hujusmodi orationibus omittit. Glar.

XII. Anno, quam COS. fuerat] Sic Vineti vetus liber: & Sylburgius [*poſt*] *quam*, uncis *poſt*, ut dubio, incluſo. Repete quae ad L. IV. 5. notavimus, & adde Velleji L. II. 4. *intra annum & tres menſes, quam eo venerat.* Cell. *Poſt* etiam Cl. Gruner. recte hic omiſit, quod ſupra nos quoque obſervavimus, ubi plura. Cl. autem Vir negat XII. anno, quam Conſul fuerat, Auguſtum Romam rediiſſe, quia primum Conſul fuit A. 711. & Romam reverſus 725. vide quos laudat: ſed recte obſervat, Eutropium reſpexiſſe ad annum, quo Victor fuit apud Actium, unde reliquam quoque rationem init, *ex eo remp. per* XLIV. *annos ſolus obtinuit.* Licet enim A. 725. tres triumphos egerit tum Romam reverſus, haud injuria tamen ab A. 723. quo Antonius ſe interfecit, ſolus ſummam rerum tenuiſſe dici poteſt. Verii.

Ex eo rempublicam] Primum cum M. Antonio, Marcoque Lepido, dein tantum cum Antonio per XII. fere annos. noviſſime per quatuor & quadraginta ſolus Rempublicam tenuit. Sueton. A. F.

XII. annis] Per XII. annos. Gr.

Cum Antonio & Lepido] Duobus triumviris. Glar.

Ita ab initio principatus ejus] Quot Caeſar Auguſtus, nemo imperatorum tot annis regnavit. ſolus tamen ſuperatur a Friderico tertio Maximiliani parente, decennio: is enim in imperio fuit ſolus annis 54 cum Auguſtus 44. duntaxat ſolus. Glar.

Obiit autem LXXVI. *anno*,] Octavianus Auguſtus, M. Cicerone, C. Antonio Coſſ. natus, Pompejo & Apulejo Coſſ. anno aetatis ſeptuageſimo ſex-

autem [i] LXXVI. anno; morte communi, in oppido Campaniae [k] Atella. Romae in campo Martio [l] ſepultus [m] eſt: vir qui non immerito ex [n] maxima parte deo ſimilis eſt putatus. neque enim facile ullus eo aut in bellis felicior fuit, aut in pace moderatior. [[o] XLIV. annis, quibus ſolus geſſit imperium,] civilis-

Variae Lectiones.

i Al. *LXXXVI.*

k *Axello* LC. *Atello* L. *Nolae morbo interiit* Lugd. Bat. 2. 3. 4. qui ab Eutropii mente recedunt, multaque alia, quae Interpolatoris manum ſapiunt, inſerunt. *Attela* eſt in 1.

l Al. *ſepelitur.*

m Delet Lugd. Bat. 1.

n *Majori* Lugd. Bat. 1.

o Incluſa deſunt quibusdam libris: habent vero Vi. & Sylb. eorumque veſtigia etiam in Graeca Metaphraſi apparent.

Notae.

ſexto animam coeleſtem (utar Paterculi verbis) coelo reddidit. Hoc fuit anno Chriſti XVI. ut putant. Alii autem Nolae mortuum eſſe ſcribunt, hic Attellae. habet autem *Atello* pro *Atella*, vetus liber. Vinet. Scribe LXXVI. Sueton. *Obiit in cubiculo, quo pater Octavius, duobus Sextis Pompejo & Apulejo Coſſ.* XIII. *Kal. Septembris, hora diei nona, ſeptuageſimo & ſexto aetatis anno, diebus quinque & triginta minus.* A. F. Ad Suetonii locum (cap. 100.) docet Magnus Oudend. Auguſtum vixiſſe, annos LXXV. menſes X. & dies XXVI. Vid. quos ibi laudat. Conſentit omnino Cl. Gruner. Verh.

Morte communi] Idem, quod *morte fatali* notat Cl. Gruner. laudatque locum ſupra L. 1. c. 11. ubi vide quae diximus, & hic Gruner. Rectiſſime Paeanius τελευτᾷ ... κοινὴν καὶ αὐτόματον τελευτήν. *morte communi & naturali.* Verh.

In oppido Campaniae Atella.] Legend. *Nola.* Cornelius Tacitus *lib.* 1. ubi de ſermone recitat, qui fuit de Auguſto mortuo, ait: Nolae eum in cubiculo mortuum, in quo pater ejus vitam finiiſſet. Glar. In Campania mortuum omnes conſentiunt, ſed Nolae Sueton. & Victor. Nola vicina Neapoli, Atella vicina Capuae, utraque in Campania. A. F.

In oppido Campaniae Atella] Plerique *Nolae* mortuum tradunt, Suet. 99. Victor uterque, & Graeci Dion. 56. ac Zonaras. ἐν Νώλῃ: Vellejus etiam 2. 123. *Nolam*, quod ultimum iter fuit, *petiiſſe*: Tacitus 1, 5. *apud urbem Nolam* exſpiraſſe, ut conjicere poſſis, villa inter utramque media exſtinctum. utcumque eſt, habuit noſter, quos ſequeretur: & Euſebius quoque, Hieronymo interprete, in Chron. *Auguſtus Atellae in Campania moritur.* Cell. Hieronymum hoc nomine notat Cel. Oud. ad Suet. d. l. ſuſpicans, Eutropium in corruptos Suetonii codices hoc loco incidiſſe. Verh.

Nola] Picentinorum mediterranea, inquit Ptolemaeus. Glar.

Romae in campo Martio ſepelitur] Suetonius cit. C. in Aug. *Senatorum humeris delatus in Campum, crematusque. Reliquias legerunt primores equeſtris ordinis, tunicati, & diſcincti, pedibusque nudis, ac in Mauſolaeo condiderunt. Id opus inter Flaminiam viam ripam-*

viliſſime vixit: in [p] cunctos liberaliſſimus, in amicos fidiſſimus; quos tantis evexit honoribus, ut pene aequaret faſtigio ſuo.

IX. [q] Nullo tempore [r] res Romana magis floruit. nam, exceptis civilibus bellis, in quibus invictus fuit, Romano [s] adjecit imperio Aegyptum, [t] Cantabriam,

VARIAE LECTIONES.

p *Cunctis* Lugd. Bat. 1.

q *Nunquam magis Rom. res* Lugd. Bat. 3. *Non ullo* 5. qui cum 1. & 4. ordinem *magis Rom. res* etiam invertit.

r *Ante eo* Lugd. Bat. 1. *ante Caeſarem* Lugd. Bat. 2. 5. interſerunt.

s Delet Lugd. Bat. 3.

t *Cantabrum* Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

ripamque Tiberis, ſexto ſuo conſulatu extruxerat, circumjectasque ſylvas, & ambulationes in uſum populi tunc jam publicarat. de Mauſolaeo Auguſti multa Strabo *lib.* v. *Geographiae*. GL.

Sepelitur] Crematur, & reliquiae in Mauſolaeum deferuntur. Caeterum anno XLII. imperii Auguſti, in Bethlehem Judae naſcitur JESUS CHRISTUS, Dominus ac Deus noſter, de virgine Maria, Octavo Calendas Januarii, anno ab U. C. 751. Coſ. Cn. Lentulo Getulico &, M. Valerio Meſſala, cum jam Auguſti imperium firmiſſimum eſſet, & pax latiſſime pateret. Id autem divina providentia, non Romanorum aut Auguſti fortuna factum eſt. Voluit enim Deus unigenitum ſuum filium in ſumma pace mittere, quod oracula praedixerant, *Eſaiae* II. De Sion exibit lex, & verbum Domini de Hieruſalem: & judicabit gentes, & arguet populos multos & conflabunt gladios ſuos in vomeres, & lanceas ſuas in falces. Non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad praelium. GL. *Sepelire* pro *cremare*, quod Glareanus obſervat, Romanos frequenter uſurpaſſe, vide quam plurimis confirmantem hic Cl. Gruner. Hoc ſenſu omni tempore adhibitum fuit hoc verbum. Sic Sulpicius ad Ciceronem L. IV. Fam. Epiſt. XII. *Ab Atheniensibus locum ſepulturae intra urbem ut darent, impetrare non potui. . . . quod proximum fuit, uti in quo vellemus eum* (Marcellum) *gymnaſio ſepeliremus, nobis permiſerunt. Nos. . . . locum delegimus, ibique eum combuſſimus.* quin ubicunque & quoquo modo mortuorum cadavera habebantur, *ſepelire* & *ſepulcrum* dicebatur, ut Sceledrum ſervum non puduerit *crucem* vocare apud Plaut. Mil. Glor. A. II. Sc. IV. v. 19.

Scio, crucem futuram mihi ſepulcrum:
Ibi mei majores ſunt ſiti, pater,
avus, proavus, abavus. VERII.

Civiliſſime vixit:] Vide, quae notata ſunt lib. I. cap. 10. *Ut civiles ſemper eſſent.* Vide & Sueton. LI. *Clementiae civilitatisque ejus multa & magna documenta ſunt.* A. F.

In cunctos liberaliſſimus,] *Liberalitatem omnibus ordinibus per occaſiones frequenter exhibuit.* Sueton. XLI. A. F.

In amicos fidiſſimus;] *Amicitias neque facile admiſit, & conſtantiſſime retinuit.* Idem. A. F.

IX. *Adjecit Aegyptum,*] Mortua Cleopatra. GLAR.

Cantabriam,] Regionem Hiſpaniae cite-

briam, Dalmatiam, ſaepe ante victam, ſed penitus tunc ſubactam; Pannoniam, Aquitaniam, Illyricum, [u] Raetiam, [v] Vindelicos, & [w] Salaſſos in Alpibus; omnes Ponti maritimas civitates: in his nobiliſſimas, [x] Boſporum [y] & Panticapaeon. Vicit autem proeliis

VARIAE LECTIONES.

u *Etiam* Lugd. Bat. 1.

v *Vindeliacus* Lugd. Bat. 1.

w *Talaſſos* B. S. Lugd. Bat. 3. 4. 5. *Catalaſſus* N. *Calapſos* LC. *Calaſſos* Lugd. Bat. 1. *Tallaſſos* 2.

x *Boſphorum* Lugd. Bat. 2. 5. *Roſorum* 3. *Boſorum* 4.

y *Et Ponti Cappadocem* B. V. G. Lugd. Bat. 3. 4. 5. *Et Ponticapen* Sc. *Et Panticapen* Fr. *Et Anticapaeon* L. LC. V. *Panticapaeum* Lugd. Bat. 1. *Panticappadocem* 2.

NOTAE.

citerioris, ad Septentrionem, Oceano propinquam: unde & Oceanus Cantabricus, GLAR. Ex Suetonio hoc quoque LXI. Cantabria proprie eſt *Biſcaye.* A. F.

Cantabriam, Dalmatiam &c.] Dalmaticum bellum per ſe geſſit adoleſcens, & Cantabricum devicto Antonio: reliqua bella externa per legatos. *Sueton.* XX. CELL.

Dalmatiam, ſaepe ante victam,] Dalmaticum bellum, inquit Suetonius tit. XX. in Auguſto, adoleſcens adhuc per ſe geſſit, in quo vulnera accepit. Cantabricum item per ſe, ſed poſt devictum Antonium. Reliqua bella per legatos adminiſtravit. Vide ea omnia titulo vigeſimo primo apud Suetonium, in Auguſto. GL.

Pannoniam,] Regionem ſub Norico, ad Danubium. GLAR. Supra Illyricum. A. F.

Aquitaniam,] Galliae tertiam partem. GLAR.

Illyricum,] Idem Suetonius in *Tib.* XVI. Illyricum, quod intra Italiam regnumque Noricum ac Thraciçum, & Macedoniam, interque Danubium flumen & ſinum maris Hadriatici patet, dicitur. GLAR. Cuius pars Dalmatia, quam ſupra poſuit. Illyricum eſt *Sclavenie.* A. F.

Rhaetiam,] Quae hodie in tria foedera eſt diviſa. GLAR. Supra Tridentinos. Rhaeti hodie, ut volunt, *the Griſons.* A. F.

Raetiam] Sine adſpiratione fide Codd. Leidd. 2. 3. 4. lego, praeeunte ad Suet. c. XXI. Cel. Oudend. quia in Lapidibus & MSS. Vetuſtiſſimis ita reperitur. vid. quos laudat, Dukerum & Drakenb. ad. Liv. Ep. CXXXVI. & Grut. ad Suet. Tib. c. IX. Schonhovius & Merula dederunt *Rhetiam.* 'Ρητίαν Paeanius. VERH.

Vindelicos,] Inter Lycum amnem, & lacum Brigantinum. GLAR. Supra Rhaetos, quorum & ipſi pars ſunt, Vindelicum enim dicitur *Rhaetia ſecunda.* A. F.

Et Salaſſos] Vetus liber, & *Caloſos in Alpibus.* ſed *Salaſſos* apud Suetonium, & alios. VINET. *Augſtal* hodie ſive Vallis praetoria. GLAR. Supra Seguſinos. Ibi Terentius Varro urbem tunc condidit, quam Auguſtam Praetoriam vocavit. A. F.

Boſporum] In Aſia, ad Boſporum Cimmerium. GLAR.

Boſporum & Panticapaeon.] In Taurica Cherſoneſo ad Boſporum Cimmerium. A. F.

Panticapen.] Urbem Tauricae Cherſoneſi, ad eundem Boſphorum, Cu. Phil.

liis Dacos; Germanorum ingentes copias [z] cecidit; ipſos quoque trans [a] Albim fluvium ſubmovit, qui in [b] barbarico longe ultra Rhenum eſt. hoc tamen [c] bellum" [d] per Druſum privignum ſuum adminiſtravit,

VARIAE LECTIONES.

z *Ceciderunt* L. *reddidit* Lugd. Bat. 3.
a *Alleam* Lugd. Bat. 1. *Alveum* 2. *Alpem* 4.
b *Barbarico ſolo longe* LC. S. B. *Barbarim* Lugd. Bat. 3.
c Deeſt Sc. V.
d *Per Druſum priv. alterum Pannonicum quo* &c. reliquis deletis Lugd. Bat. 5.

NOTAE.

Plin. IV. 12. *Panticapaeum quod aliqui Boſporum vocant.* quae ſi vera ſunt, perperam noſter dividit unicam urbem. *Panticapaeum* vero c. l. Plinius vocat *validiſſimum in ipſo introitu Boſpori Mileſiorum oppidum*: Et Strabo VII. f. 214. μητρόπολιν τῶν Βοσπορανῶν, ἱδρυμένην ἐπὶ τῷ στόματι τῆς λίμνης τῆς Μαιώτιδος, *metropolim Boſporanorum in faucibus Maeotidis ſitam.* CELL. *Panticapen.* Schonhov. Merul. & Cell. *Panticapeum.* ut Plinio, ita in Cod. Leid. 1. Sed ut alios ſic etiam Eutropium Graecas terminationes in ον retinere ſupra monuimus. VERH.

Vicit] Praelio ſeu bello coërcuit, non vicit. GLAR.

Vicit autem praeliis Dacos, Germanorum] Suetonius tit. XXI. in Auguſto: *Coërcuit & Dacorum incurſiones, tribus eorum ducibus cum magna copia caeſis. Germanosque ultra Albim fluvium ſummovit, ex quibus Suevos & Sicambros dedentes ſe traduxit in Galliam, atque in proximis Rheno agris collocavit.* Haec ille. Ergo illud, *Quo bello*, videtur ad Druſum referendum: qui contra Germanos pugnavit, ac apud eos occidit. Verum obſtat, quod idem Suetonius *in Tib. tit.* IX. ait, etiam Tiberium Germanicum geſſiſſe bellum: ac eo bello quadraginta millia dedititiorum trajeciſſe in Galliam: haud dubie loquens de iiſdem, de quibus hic Eutropius loquitur: niſi quis credat, hoc Tiberium feciſſe, quando poſt Varianam cladem in Germaniam redierat, ut titulo XVIII. recitat Suetonius *in Tyberio.* GLAR.

Dacos:] Regionem ad Danubium. GLAR. Ad Iſtrum & Tyrum fluvios, *Tranſilvanie, Valachie & Moldavie.* A. F.

Ipſos quoque trans Albim] Sueton. XXI. *Germanosque ultra Albim fluvium ſummovit.* A. F.

Albim] Maximum Germaniae fluvium. GLAR. Hodie *Elbe*, ſupra Rhenum, ad quadringenteſimum milliarium. A. F.

Barbarico] Solo ſcilicet. GLAR. Sic vocat interiorem Germaniam. A. F. Intellige, *ſolo.* frequens ſeculo Eutropiano ἔλλειψις. Ammianus Marcell. lib. XVIII. cap. 4. *viſus in barbarico miles.* Integre Epitoma Victoris n. 44. de Decio; *in ſolo barbarico inter confuſas turbas gurgite paludis ſubmerſus eſt.* Adde Noſtrum IX. 4. Lamprid. in Alex. c. 47. Vopiſc. in Probo cap. 13. extr. CELL. Ut non ſit, quod cum Cl. van Hoven *ſolo* in textum rejiciamus. infra L. IX. c. IX. *Uterque in barbarico interfecti ſunt.* ubi vide Gruner. c. XV. ibid. *ſtrata* pro *ſtrata via*: ut eſt apud Victorem. VERH.

Per Druſum] Tiberii fratrem. GL. Druſus & Tiberius Nerones Auguſti privigni ex Livia, quam Auguſtus & ante enixam & gravidam duxit. A. F.

Privignum] Liviae filium. GLAR.

vit, [e] ſicut[h] per Tiberium, privignum alterum, [f] Pannonicum, quo bello [g] CCCC. millia captivorum ex Germania tranſtulit, & ſupra ripam Rheni in Gallia collocavit. Armeniam a Parthis recepit. [i] obſides (quod

VARIAE LECTIONES.

e Deeſt G.
f *Suum* addit Lugd. Bat. 4.
g *LCCC. capt. mill.* Lugd. Bat. 1.
h *Super* Lugd. Bat. 2.
i *Obſides tulit* Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

Tiberium] Majorem Neronem. GLAR. Cluverius Germ. Antiq. L. 1. C. 18. propter ea, quae ſequuntur de transductis Germanis, ita cenſet ſupplendum Eutropium eſſe: *ſicut per privignum Tiberium, Pannonicum & alterum Germanicum.* Druſo enim defuncto, Tiberius ex Pannonia ſucceſſit in Germania, & traduxit deditos ac captos, *Sueton.* c. 9. *Vellej.* 2. 97. Bene ſic hiſtoria cohaeret: nihil autem muto, quia nec Graecus aliter legit. Pannonico adnexum alterum Germanicum fuit, & duo quaſi unum bellum. Unum ergo nominaſſe ſufficit Eutropianae brevitati. CELL.

Pannonicum;] Scil. bellum. GLAR.

Quo bello] Germanico ſc. GLAR.

CCCC. millia captivorum ex Germania] *Quadraginta* legendum, pro CCCC. nam Romani de Germania nihil habuerunt tempore Auguſti, quam quod ab Ubiis eſt ad Viſurgim, hodie a Colonia Agrippina ad *Weſer:* & usque ad *Bremen* Albin attigerunt, ſed nihil ſolidae ditionis illic, nec imperii habuere. *Et*, ut ait Florus *lib.* IV *Germania magis turpiter amiſſa eſt, quam glorioſe acquiſita.* Caeterum ut Romani etiam aliquid in Germania habere dicerentur, finxere duas in Gallia Germanias, ſuperiorem ac inferiorem, ut eſt videre apud Ptolemaeum: ac veram Germaniam vocarunt magnam Germaniam. quam poſteriores imperatores ſaepe ingreſſi ſunt, ſed nunquam quicquam ſolidi imperii in ea habuerunt, GL. Sueton. de Germanico bello narrat. Diſſentit etiam ab Eutropio, quippe ſic ſcribit: *Germanico, quadraginta millia dedititiorum trajecit in Galliam, juxtaque ripam Rheni ſedibus aſſignatis collocavit.* Tiber. IX. & in Auguſto XXI. *Ex quibus Germanis Ubios & Sicambros dedentes ſe traduxit in Galliam.* Igitur in Eutrop. pro cccc. reſcribendum XL. A. F. Sueton. Tib. 9. quadraginta millia. In alterutro erratum ſit, neceſſe eſt, & Metaphraſtes cum Suetonio conſentit: at provinciae utriusque (Germanias puta) ab oceano ad Helvetios amplitudo eſt Eutropio convenientior. CELL. XL. *millia* edit Cl. Grunerus. quod vulgata omnem fidem ſuperat, laudatque Glareanum & Annam Fabri, XL. reſcibendum eſſe monentes, quod confirmant Paeanius & Sueton. in Tib. c. 9. ubi tamen nihil hic mutandum judicat Cl. Oudendorp. quem conſule. VERH.

In Gallia] Belgica. GLAR

Armeniam] De Armenia, de ſignis & obſidibus ſic Sueton. *Parthi quoque & Armeniam vindicanti facile ceſſerunt, & ſigna militaria. quae M. Craſſo & Marco Antonio ademerant, repoſcenti tradiderunt, obſidesque inſuper intulerunt.* A. F. Romani enim jus in Armenios ſibi vindicabant, reges illis pro arbitrio dantes. *Tac.* II. *Annal. cap.* 3. & 4. CELL.

Obſides (quod nulli antea) Perſae ei dederunt:] Perſae hic iidem ſunt, quos

(quod[k] nulli antea)[l] Perſae ei dederunt:[m] reddiderunt etiam ſigna Romana, quae Craſſo victo[n] ademerant.

X. Scythae, & Indi, quibus antea Romanorum [o] nomen incognitum fuerat, munera & legatos ad [p] eum miſerunt. [q] Galatia quoque ſub hoc provincia facta eſt, cum antea regnum fuiſſet: primusque eam [r] M. Lollius pro praetore adminiſtravit. Tanto [s] autem amore [t] etiam apud barbaros fuit, ut reges, [u] populi Romani amici, in honorem ejus conderent ci-

Variae Lectiones.

k *Nulla* Lugd. Bat. 4.
l *Parthi* B.
m Deeſt Mer. & Lugd. Bat. 1. & 3.
n *Ademerat* Lugd. Bat. 1.
o Delet Lugd. Bat. 3.
p *Eos* Lugd. Bat 1.
q *Galicia* Lugd. Bat. 4.
r *Mallolius* Lugd. Bat. 4. *M. Lolius* Lugd. Bat. 5.
s Delet Lugd. Bat. 3. *amori* 2.
t Delet Lugd. Bat. 5.
u *Publicae rei amici* L. *pluri Rom.* Lugd. Bat. 2.

Notae.

quos ſuperiori verſu Parthos dicit. De Parthis enim verum eſt, ut ſupra Sueton. & expreſſius Strabo oculatus teſtis: *Parthi autem*, inquit, *tametſi & ditionem Romanae habent conterminam, & maxima pollent potentia, tamen Romanorum, noſtraeque aetatis principum majeſtati ita conceſſerunt, ut non ſpolia modo, quae de Romanis aliquando retulerant Romam miſerint: ſed & filios Phraates Auguſto Caeſari, nepoteſque crediderit, amicitiamque datis obſidibus emereri officioſe voluerit.* A. F.

Perſae] Parthi. Vide Suet. *tit.* XXI. *in Auguſto.* Glar.

Craſſo victo] Ad Carras. Glar.

X. *Scythae,*] Hoc idem Suetonius. Glar. Scythae omnes Septentrionales populi. Hic Sarmatas praecipue & Seras intelligit. Indi ad Gangem, ſub rege Poro. A. F. Sueton. cap. XXI. Cell.

Ad eos] Ad eum. Glar.

Galatia] Aſiae regio ad Pontum Euxinum. Glar.

Galatiam] De qua ſic Strabo: *Nunc Romani & hanc quae Amyntae fuit tenent provinciam.* Facta eſt provincia, an. U. C. 728. A. F.

Pro praetore] In provincias quotannis miſſi Praetores, qui provinciales Praetores dicti ſunt. Cum poſt Praeturam eo miſſi, eas pro Praetore adminiſtrabant, quamvis eo nomine aliquando abutuntur veteres, & pro Praetore aliquem in provinciam mitti dicunt, qui nec Praetor fuit. Provinciae autem dividebantur in Conſulares & Praetorias; in illas Conſules, in has Praetores mittebantur. A. F.

Tanto autem] Vide Suet. tit. LX. in Auguſto. Glar.

Quae

civitates, quas Caeſareas nominarent: [v] ſicut in Mauritania a rege Juba; & in [w] Palaeſtina, [x] quae nunc urbs eſt clariſſima. Multi autem [y] reges ex regnis ſuis [z] venerunt, ut ei obſequerentur: [a] & habitu Romano, [b] togati ſcilicet, ad vehiculum [c] vel [d] equum ipſius [e] cucurrerunt. [f] Moriens [g] Divus appel-

VARIAE LECTIONES.

v *Sicuti* Lugd. Bat. 2.
w Poſt *Palaeſtina* in S. B. N. adduntur *ab Herode.*
x *Quae nunc urbes clariſſimae ſunt* G.
y *Reges ad hunc ex regnis ſuis* L. LC.
z *Venerunt ut ei obſequerentur* S. N. B. G. LC. V. Sc.
a *Qui* Lugd. Bat. 3.
b *Rogati* Lugd. Bat. 2.
c *Aut* Lugd. Bat. 3. 4.
d *Currum ipſius* Sc. & Mer.
e *Currerunt* Lugd. Bat. 1. & Schonh.
f Quatuor has voces non agnoſcunt Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5. Sed interſerunt, quae Paulli Diaconi interpolationem ſapiunt.
g *Divus appellatus eſt. Vir qui non immerito ex maxima parte Deo ſimilis eſt putatus; neque enim facile ullus eo aut in bellis felicior*

NOTAE.

Quas Caeſareas nominarunt:] Imo tota Mauritania a Malva fluvio usque ad Ambſagam flu. Caeſarea appellata eſt apud Ptolemaeum, ab inſula Julia Caeſarea, quae objecta eſt ei; poſt eum vero & Tiberius ac alii imperatores multas urbes Caeſareas appellarunt, magno Geographorum incommodo. GLAR.

In Mauritania a rege Juba;] Strab. *In hac ora fuit urbs quaedam, nomine Jol. quam Juba Ptolemaei pater a ſe inſtauratam mutato nomine Caeſaream vocavit.* Eſt in littore maris Mediterranei, & utroque nomine dicitur *Julia Caeſarea*, quaſi *Jol Caeſarea.* A. F. In Mauritania, quae ab hac urbe *Caeſarienſis* vocata fuit, imperante Claudio. *Dio Caſſ. lib.* LX. CELL.

In Palaeſtina,] Caeſarea Stratonis. GLAR. In littore maris Mediterranei: ſed mirum eſt duas tantum urbes Caeſareas commemorari, cum dicat, reges populi Romani amicos ſingulos aedificaſſe, &c. ut & Sueton. LX. *Reges amici atque ſocii, & ſinguli in ſuo quisque regno Caeſareas urbes condiderunt.* A. F. Maritimam urbem, quae olim *Turris Stratonis* vocata fuit, Herodes in Auguſti honorem οἰκοδόμησεν ἐν λευκῆς πέτρας βασιλείοις τε πολυτελεστάτοις, *marmoreis aedificiis & regiis palatiis* exornavit, etiam portum addidit μέγεθος κατὰ τὸν Πειραιᾶ, *qui magnitudine Piraeo eum aequaret.* Joſeph. L. XV. Antiq. cap. 13. CELL. *In Palaeſtina ab Herode* non inepte e Codd. S. B. N. legit Cl. van Hoven; quia Mauritaniae regis nomen memorat Eutropius. Sed ceteris MSS. neque ullis Edd. concinentibus, nihil muto, ubi etiam Paeanius ſilet. VERH.

Clariſſima.] Ad littus Palaeſtinae. GLAR.

Multi autem reges] Ac ſaepe regnis re-

pellatus h eſt. Rempublicam i beatiſſimam Tiberio ſuc-

VARIAE LECTIONES.

cior fuit, aut in pace moderatior. XLIV. annis, quibus ſolus geſſit imperium, civiliſſime vixit: in cunctis liberaliſſimus. in amicos fidiſſimus: quos tantis evexit honoribus, ut pene aequoret faſtigio ſuo. [Haec in pleriſque codd. manuſcriptis & impreſſis antea inſerta habentur, prout ad fin. cap. praecedentis monuimus] *Imperavit annis Lta. & VI. XII. cum Antonio, XL. vero & quatuor ſolus. Qui certe nunquam aut reip. ad ſe potentiam traxiſſet, aut tamdiu ea potiretur, niſi magnis naturae & ſtudiorum bonis abundaſſet. Remp. beatiſſ. &c.* S. M. B. & ſic in V. in quo etiam poſt *abundaſſet* abjiciuntur: *Anno ab urbe condita DCCLXVI. remp.*

h *Eſt* deeſt in Lugd. Bat. 1.

i *Beatam* Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

relictis, non Romae modo, ſed provincias peragranti quotidiana officia togati, ac ſine regio inſigni, more clientium praeſtiterunt. A. F.

Ex regnis] *Regnis relictis*, inquit Suetonius. GLAR.

Habitu Romano,] Hoc plane ſcribit Suetonius jam dicto tit. LX. GL.

Togati ſcilicet] Sueton. cap. 60. CELL.

Cucurrerunt.] Ut clientes. GLAR.

Divus] Inter deos relatus. GLAR.

Beatiſſimam] Feliciſſime rectam ac inſtitutam. GLAR.

Tiberio] Privigno, Liviae filio. GLAR.

Qui privignus, mox gener,]

C. OCTAVIANI CAESARIS

Auguſti Imperatoris.

Pater: { Naturalis, C. Octavius.
Adoptione, C. Julius Caeſar, cujus nomina geſſit.

Mater. Accia, M. Accio Balbo, & Julia ſorore C. Julii Caeſaris genita, quae apud Dionem 'Aτία ſcribitur.

Sorores { Octavia major, quam C. Marcello viro ſuo mortuo, duxit M. Antonius Triumvir. Plutarchus in Antonii vita.
Octavia minor.

Uxores { Claudia Fulviae filia, M. Antonii ejuſdem privigna, quam dimiſit intactam.
Scribonia, cum qua fecit divortium.
Livia Druſilla, quam Tiberii Neronis (qui fuit pater Tiberii Imperatoris) matrimonio praegnantem abduxit.

Privigni per Liviam. { Tiberius Nero, poſt eum Imperator, quem adoptavit.
Druſus Nero, pater Germanici, de cujus genere ſequens tabella.

Filia Julia, ex Scribonia uxore. hanc unam habuit.

Generi { Marcellus, Octaviae majoris ſororis filius: & eo mortuo, M. Agrippa, dimiſſa Marcella Octaviae majoris filia, (eoque mortuo: M. Valerio, P. Sulpitio Coſſ. Dion. lib. LIV.)
Tiberius Nero Imperator, privignus.

Ne-

ſucceſſori reliquit: qui privignus [k] ei, mox gener, poſtremo adoptione filius fuerat.

XI. [l] Tiberius ingenti ſocordia imperium geſſit, gravi

VARIAE LECTIONES.

k *ejus*. Lugd. Bat. 2.

l *Gajus Tib*. F. perperam. etſi enim ab Auguſto vitrico adoptatus eſt, tamen ejus praenomen ad ſuum non adſumpſit, ſed retento praenomine, nomen tantum gentilitium mutavit. unde & in Faſtis Panvinianis nominatur *Tiberius Julius*, *Divi Auguſti filius*, *Divi Julii nepos*, *Caeſar*. In L. deſiderantur iſta: *Tib. ingenti ſocordia imp. geſſit gr. c. ſc. av. tur. lib. nam.* i Ab initio cap. usque ad *bella per leg*. non agnoſcit Lugd. Bat 3. ſed. 2. 3. 4. 5. usque ad *nusquam ipſe*, alia omnino ſubſtituentes.

NOTAE.

Nepotes ex iisdem Agrippa & Julia:
- Cajus Caeſar, Lucius Caeſar, quos infantes adoptavit, unde Caeſares dicti ſunt: ut Tacitus libro I. Dion. lib. LIV.
- Agrippa Poſthumus, quem etiam adoptavit illis mortuis, ſed poſtea abdicavit.
- Julia, quam duxit L. Paulus, Cenſoris filius.
- Agrippina, quam Germanico, de quo mox, collocavit. Suetonius in Auguſto. VINET.

Nihil unquam pejus fecit Auguſtus, quam quod coëgit Tiberium relinquere uxorem legitimam Agrippinam, M. Agrippa genitam neptem Pomponii Attici, ex qua habuit Druſum filium, & rurſus gravida cum eo bene conveniebat: ſed Auguſtus ei ſuam filiam dedit, rejecta altera, ex qua omne malum deinde ortum in Juliam gentem, ac totum imperium Romanum, per Tiberii ſocordiam. Exemplo enim Tiberii omnes poſteri imperatores de Auguſti familia degeneraverunt. GLAR.

Qui privignus ejus, *mox gener*,]Privignus propter Juliam matrem: gener, quia Juliam Auguſti filiam duxit. A. F.

Poſtremo adoptione] *In Auguſti liberos e privigno redactus arrogatione.* Victor. Ubi optime Suetonium interpretatur: *Simulque privignum Tiberium adoptavit in foro, lege Curiata.* A. F.

XI. *Tiberius ingenti ſocordia imperium*] Anno 767. U. C. Chriſti autem Anno 17. Non tulit Romana regia fucatius ingenium, ac magis ſubdolam mentem, hoc Tiberio: qui omnia in hominum ruinam ac doloſam captionem diſſimulare ſolebat, ita ut populum, Senatum, totum denique orbem deciperet. Porro quamdiu ſub Auguſti auſpiciis fuit, ſatis bene omnia adminiſtravit. Verum ubi ille fato conceſſit, ibi vero tres immaniſſimi vitae affectus erupere, praeter expectationem: crudelitas, libido, avaritia. quae plane ſcelera, quo minus ex ficta illius perſona fuerant expectata, eo majorem omnibus gentibus ſtuporem intulere. Nec tantum mala illa in ſua tempora ſaeviere, ſed peſſimo exemplo, deteſtabili principum carnificinae fores aperuerunt. Hinc enim Caligulae, Nerones, Domitiani, Commodi, Severi, aliaeque Romani imperii peſtes extitere. Sabell. GLAR.

Socordia] Ad conſiderandum ac agendum. GLAR. Etiam aſtutia & fraude. Fuit enim talis ſimulandi artifex, qualem nullo tempore alio tulit Roma. CELL.

Nus-

gravi crudelitate, [m] ſceleſta avaritia, turpi libidine. nam nusquam ipſe pugnavit: bella per legatos ſuos geſſit: quosdam reges, [n] per blanditias [o] ad ſe evocatos, nunquam remiſit: [p] in quibus Archelaum Cappadocem, cujus etiam regnum in [q] provinciae formam redegit, & maximam civitatem appellari nomine ſuo juſſit, quae nunc Caeſarea dicitur, cum Ma-

VARIAE LECTIONES.

m *Et ſceleſta* Lugd. Bat. 1.
n *Ad ſe per bl.* Lugd. Bat. 1. *ad ſe per blanditiam revocatos* 3.
o Deſunt Schon. & Mer.
p *Inter quos* Lugd. Bat. 5.
q *In provinciam formam redigit* Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

Nusquam ipſe] Nullam expeditionem poſt ſuſceptum imperium ſibi ſumpſit. GLAR. Poſtquam imperium adeptus eſt ſcilicet: nam antea multa & induſtriae & virtutis documenta ediderat. A. F. Poſt acceptum imperium & Auguſti mortem. CELL.

Bella per legatos ſuos geſſit:] *Hoſtiles motus, nulla poſtea expeditione ſuſcepta, per legatos compeſcuit; nec per eos quidem, niſi cunctanter & neceſſario.* Sueton. XXXVII. A. F. Per filium adoptivum Germanicum, Junium Blaeſum, C. Silium, A. Caecinnam. GLAR.

Per Legatos] Adoptivum Germanicum, Junium Blaeſum, C. Silium, A. Caecinnam. *Tacitus.* Addit *ſuos*, quia Legati Caeſaris erant, ſive Conſulares, non praetorii ſeu legionis. CELL.

Quosdam reges per blanditias] Suet. *tit.* XXXVII. *in Tiberio*: Reges infeſtosque ſuſpectosque comminationibus magis ac querelis quam vi repreſſit: quosdam per blanditias atque promiſſa extractos ad ſe non remiſit, ut Marobodulum Germanum, Raſcypolim Thracem, Archelaum Cappadocem. GLAR. Ex Sueton. ibid. *Quosdam* (reges) *per blanditias atque promiſſa extractos ad ſe non remiſit, ut Marabuudum, Thraſcypolin Thracem, Archelaum Cappadocem, cujus etiam regnum in formam provinciae redegit.* A. F. Praeter Archelaum, qui mox memoratur, Suetonius nominat c. 37. Maraboduum Germanum & Thraſcypolim Thracem. CELL. De Archelao vide quae refert Dio L. LVII. p. 614. VERH.

In quibus Archelaum Cappadocem,] Cornelius Tacitus *lib.* II. initio anni tertii ait, Tiberium ideo Archelaum odiſſe, quod eum Rhodi agentem nullo officio coluiſſet. nec id Archelaus per ſuperbiam omiſerat, ſed ab intimis Auguſti monitus, quod florente C. Caeſare, Auguſti adoptivo, miſſoque ad res Orientis, intuta Tiberii amicitia credebatur. GL. Qui poſt Ariobarzanem quinquaginta annis regnaverat. *Tac.* II. 42. CELL.

Cujus etiam regnum] Verba Suetonii *tit.* XXXVII. GLAR. Adde Dionem d. l. & quos ibi laudat Cl Fabr.

Maximam civitatem] Sedem regum Cappadocum. GLAR. Mazaca ſive Caeſarea Cappadociae Metropolis, in medio regionis. Strab. A. F.

Ma-

[r] Mazaca antea [s] vocaretur. Hic tertio & vigeſimo imperii anno, aetatis [t] ſeptuageſimo octavo, [u] ingenti omnium gaudio mortuus eſt in Campania".

XII. Succeſſit [v] ei Cajus Caeſar, [w] cognomento Cali-

VARIAE LECTIONES.

r *Magaza* V. *Mazata* N. *Mazia* L. LC. *Malaga* Lugd. Bat. 1. *Azaca* Lugd. Bat. 2. *Mazaga* Sc. & Lugd. Bat. 3. 4. *Mazagara* 5.

s *Diceretur* Lugd. Bat. 2. 4. 5.

t Probant Gr. & plerique MSS. Alii vero habent *LXXIX.* alii *LXXXIII.* imo in B. legitur *LXXIV.* qui etiam a S. N. V. & HM. non diſſentit, apud quos immediate poſt aetatis annum ſequuntur: *cum immani furore inſontes, noxios, ſuos pariter externosque puniret reſolutis militiae artibus, Armenia per Parthos, Maeſia a Dacis, Pannonia a Sarmatis, Gallia a finitimis gentibus direptae ſunt. Ipſe ingenti &c. LXXXIIII.* Lugd. Bat. 3.

u Haec non agnoſcunt Lugd. Bat. 3. 5.

v *Tiberio* Lugd. Bat. 2. 4. 5. Pro *Cajus* in 2. eſt *gravis.*

w Delet Lugd. Bat. 3. *Galicula* idem & 2. *Gallicula* Lugd. Bat. 1. 4. 5. ubique.

NOTAE.

Mazaca] Meminit hujus urbis & Ptolemaeus in v. & Strabo *lib.* XII. non ita longe ab initio. GLAR. Strabo XII. Μάζακα ἡ μητρόπολις τοῦ ἔθνους, κεῖται ὑπὸ τῷ Ἀργαίῳ ὄρει πάντων ὑψηλοτάτῳ. Plinius VI. 3. *Sub monte Argaeo Mazaca, quae nunc Caeſarea nominatur.* CELL. Eadem ex Noſtro, ut Viro Cel. ad Dionem videtur, hauſit Suidas v. Τιβέριος. Nunc autem cum quatuor Codd. Leidd. & Edd. Vetuſſ. addidimus, quod Cl. Gruner. quoque fecit. VERH.

Hic tertio & vigeſimo imperii anno, aetatis 83.] Scribendum aetatis 78. Sueton. *Obiit in villa Lucrlliana octavo & ſeptuageſimo aetatis anno, tertio & vigeſimo Imperii, decimo Kalend. Aprilis, Cn. Acerronio Proculo, C. Pontio Nigro Coſſ.* Vide notata in Epitom. Victoris in Tiberio. A. F.

LXXIX.] LXXVIII. Suet. *tit.* LXXIII. *in Tiberio.* GLAR.

Omnium gaudio] De gaudio populi Romani vide Suet. *tit.* LXXV. *in Tiberio.* GLAR.

In Campania.] In villa Lucullana, prope Miſenum. *Tac.* VI. 50. 2. *Suet. cap.* 73. Imperavit annos XXII. menſes VII. Dio Caſſ. 38. extrem. CELL. De aetate Tiberii, & quos regnavit annis vid. ibid. quos laudat Fabr. & ad Suet. Cl. Oudend. & hic Grun. VERH.

XII. *Succeſſit ei C. Caeſar, cognomento Caligula,*] Proverbium eſt, Heroum filii noxae. quod adeo verum eſt in perfidiſſimo hoc, ſtultiſſimo atque ſceleratiſſimo imperatore, cum optimum parentem Germanicum haberet, ipſe velut monſtrum hominis, nihil humanum referens, quam membra quaedam deformia: ut nihil aliud quam inſanum referret, & facie & factis. Nihil inquam natura produxit magis noxium: ſed miſeria fuit populi Romani, ut noſceret DEI potentiam, cum ipſe totum orbem vexaſſet armis, ac ſca-

Caligula, Druſi privigni [x] Auguſti, & ipſius Tiberii nepos: ſceleratiſſimus [y] ac funeſtiſſimus": & qui etiam Tiberii dedecora [z] purgaverit. Bellum contra Germanos ſuſcepit; & ingreſſus [a] Sueviam, nihil ſtre-

VARIAE LECTIONES.

x *Auguſti filius, & ipſius* V.
y Deſunt V. Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5.
z *Repurgaverit* Lugd. Bat. 2.
a *Suaviam* S. N. Lugd. Bat. 2. 4. *Suabiam* 3. 5.

NOTAE.

ſcabioſo lixa plusquam ignominioſa pati cogeretur. Itaque non patris natura Caligulae obfuit, cujus in vita nihil retulit: ſed carnificina illa avita, inexplebilis avaritia, portentoſaeque Capreenſis ſeceſſus libidines, quae peſtem illam humani generis aluere, funeſtoque principatu omnium ſcelerum ſemina fomentaque turpiſſima praebuerant. GL.

Succeſſit] Anno U. C. 790. Chriſti vero 40. GLAR.

Caligula,] A caliga calceamento militari clavis praefixo. GLAR. Cognomento e calceamento militari tracto, quod caliga dicitur, quod eo calceamento ad demerendos milites uteretur. A. F.

Druſi privigni Auguſti, *&c.*] Hic aliquid deeſſe videtur: vel τὸ *nepos* duas habet ſignificationes, ſignificabit enim quod nos dicimus *grand Child*, & *grand Nephew*. Nam Tiberius & Druſus fratres ambo privigni Auguſti. Ex Druſo & Antonia minore Octaviae ſororis Auguſti filia, Germanicus: ex Germanico & Agrippina C. Caeſar Caligula. Vide apud Victorem in Caeſaribus. A. F. Et Suet. c. VII. ubi vides, filium fuiſſe Germanici & Agrippinae ex Agrippa & Julia natae. VERH.

Privigni] Ex filio Germanico. GL.

Funeſtiſſimus:] Hominum carnificina. GLAR.

Qui etiam Tiberii] Id eſt, qui ita male ſe geſſit, ut Tiberius peſſimus, jam etiam bonus videretur. GLAR. Ita flagitioſe vixit, ut dedecora Tiberii ludus jocusque videantur prae dedecoribus Caligulae. Hoc enim eſt, quod vocat *purgare dedecora*, nempe ea majoribus dedecoribus delere, inducere. A. F.

Bellum contra] Vide Sueton. *tit.* XLIII. *in Calig.* GLAR.

Bellum contra Germanos ſuſcepit;] De ridicula illa expeditione vide Suet. XLII; A. F.

Sueviam] *Bataviam* legend. GLAR.

Ingreſſus Sueviam] Glareanus mavult *Bataviam* ex Sueton. XLIII. Tacitus Germ. XXXVII. *ingentes C. Caeſaris minas in ludibrium verſas.* vix ergo veroſimile, in *Sueviam* usque remotiſſimam Germaniae provinciam penetraſſe: neque in Sueviam Caeſaris, Cattorum Transrhenanam ſedem. CELL. & HEARN. Hic Codd. niſi quod Leidd. 3 & 5. *Suabiam* legant, nihil variant, neque Edd. Vetuſt. Recte tamen viri D. locum in menda cubare exiſtimant. Neque alio, quam quo Glareanus *Bataviam* reſtituens ſanavit, modo emendari poteſt: unde ad oram ſuae Ed. hanc emendationem rejecit Cl. van Hoven. Paeanius nihil lucis adfert, ſed eum (ut alibi ſaepe monuimus) in depravatos Eutropii codd. incidiſſe haec declarant, Οὗτος πόλεμον ἐπαγαγὼν τοῖς Γερμανοῖς ἀνεχώρησε μὲν τῆς μάχης ἀχρῶς. quae latius

X

ſtrenue fecit. Stupra ſororibus intulit: ex una etiam [b] filiam [c] agnovit. Cum adverſum cunctos ingenti ava-

Variae Lectiones.

b *Natam filiam* Lugd. Bat. 4.

c *Cognovit*. Alii *agnovit*, probante Barthio in Adverſ. l. xxiii. c. 19.

Notae.

tius una cum Eutropii loco expendit Cannegieter. Vir. cl. Diſſ. de Brittenb. c. viii. quem omnino conſule. Verh.

Sororibus,] Druſillae, Livillae, Agrippinae: Suetonius *tit.* xxiv. *in Caligula*. Glar.

Filiam agnovit] Suam filiam eſſe, ex ſorore ſuſceptam, non negavit, Sic Barthius legit loco mox indicando. Vulgo *cognovit*, quod Metaphraſta de ſtupro, etiam nepti illato, interpretatur. Barthius Adverſ. L. xxiii. c. 9. *Non hoc*, inquit, *concesserit*, *qui noverit modo*, *anno* xxix. *aetatis Caligulam interiſſe. Quare optime alii ediderunt apud Eutropium:* ex una etiam natam filiam agnovit. Conſentit Aug. Babelonius. Cell. Recte *agnovit*, id eſt, faſſus eſt, eam eſſe ſuam filiam. Heumann. *Agnovit* e Cod. Leid. 1. dedit Merula: nam Schonhovius, quem alias ſequitur, *cognovit*, exhibet: & ita Edd. Aldinae, Juntina, & Fabri patris ac filiae. Merulam tamen recte ſecuti ſunt Cellarius, van Hoven & Grunerus. *Agnovit* enim idem eſt, ac ſi dicas, Caligulam ex una ſororum, quibuscum ſtupri conſuetudinem fecerat, ut ait Sueton. c. xxiv. filiam ſuſcepiſſe, eamque ex ſe natam profeſſum fuiſſe: quo ſenſu Idem in Aug. c. lxv. dixit *ex nepte Julia poſt damnationem, editum infantem* Agnosci *aliquo vetuit*. & in Claud. c. xv. ibi a Cl. Oudend. laudatus *feminam non* Agnoscentem *filium*. Eutropius vero an crediderit, Caligulam etiam rem habuiſſe cum ſororis filia, nec ne, dijudicare non auſim: certe ita cepit Caſaubonus ad Sueton. xxiv. quamquam iſti ſceleri rationem temporum repugnare Barthio d. l. viſum notat ibi Cl. Burmann. ut hic jam a Cellario factum. Niſi tamen codex optimae notae *agnovit* praetuliſſet, nihil hic mutaſſem; quia ceteri Codd. & plures Edd. Vetuſtae obſtant; propterea quod iis adſtipulatur Metaphraſtes, quin horrendum iſtud facinus quantum praeterea auget, Βιασάμενος δὲ τὰς ἀδελφὰς, καὶ συνελθὼν ἑκατέραις, θυγατέρα ἐκ μιᾶς αὐτῶν ἐποιήσατο. καὶ τῆς ἑαυτοῦ ἐκγόνης αὖθις ἐγένετο φθορεύς. Caligulam non tantum ex una ſororum filiam ſuſcepiſſe, ſed eamdem ex ſe genitam vitiaſſe. Verh.

Natam filiam] Haec non habet Suetonius. Glar.

Cum adverſus cunctos] Suetonius de ejus prodigalitate, *tit.* xxxvii. *in Calig.* mira ſcribit. Caeterum de novo balnearum uſu notandum, quod Plinius dicit *lib.* xiii. *cap.* 3. Unguenti libras excedere quadragenos denarios. Si quis igitur in dolium indat tres ſummas unguenti centenum nonagenum binum ſextariorum dupondiorum, fient librae Romanae 1152. Eae ductae per 40. denarios, efficient ſummam denariorum 46080. qui diviſi per decem, producunt coronatorum 4608. pro unius diei ac unius ſolii lotione. Unde non mirum eſt, eum immenſas opes totumque illud Tiberii Caeſaris vicies ac ſepties milliés HS. non toto vertente anno abſumpſiſſe.

2700000000 HS.

67500000 coron. Glar.

Cum adverſum] Vide haec tit. lvi. in

avaritia, libidine, crudelitate ſaeviret, interfectus in palatio eſt, anno aetatis [d] XXIX. imperii [e] III. menſe X. dieque VIII.

XIII. Poſt hunc Claudius fuit, patruus Caligulae, Druſi, qui apud [f] Mogontiacum monumentum habet,

VARIAE LECTIONES.

d Sic plerique codd. MSS. & optimae edd. non refragante metaphraſte. M. vero habet *XX.* F. *XXIX.* L. *XXX.* HM. Lugd. Bat. 4. *XXXVIII.* editiones nonnullae & Lugd. Bat. 2. 3. 5. *XXXIX.*

e *IV.* V.

f *Maguntiam mon. hab. &c.* L. *Maguntiam cum filio monimentum habet: cujus* V. Mer. Fr. *Mogontiam cum.* Lugd. Bat. 4. *Moguntium* 5.

NOTAE.

in Calig. apud Suetonium. GLAR.

Interfectus] *Tit.* LVIII. *in Calig.* Suetonius. GLAR.

Anno aetatis XXXIX.] Scribe XXIX. Sueton. *Vixit annis* XXIX. *imperavit triennio & decem menſibus, diebus* VIII. GLAR. & A. F.

Anno aetatis XXIX. *imperii* III. *menſe* X. *dieque* VIII.] Sic lego, pro *A. aetatis ſuae. . . . . die* VIII. ut Havercampus dedit. *Suae* abjiciunt Codd. Leidd. 1. & 3. *que* praeter 2. quatuor reliqui agnoſcunt, uti & Edd. Vetuſt. & recentiores. Sua e Suetonio hauſit de more Eutropius c. LIX. *Vixit annis* XXIX. *imperavit triennio & X. menſes, diebusque* VIII. quamquam Noſter quodammodo rectius. XXIX. enim annum non impleverat. Vide ad Suet. Cl. Oudend. hic Gruner. & ad Dionem fin. vit. Fabric. VERH.

XIII. *Poſt hunc*] Anno Domini 44. GLAR.

Poſt hunc Claudius] An. mundi 3990. poſt Ch. nat. XLI. ab. U. C. 798. A. F.

Patruus] Patris, Germanici ſcilicet, frater. GLAR. Quippe Germanici frater, qui Germanicus pater Caligulae fuit. A. F.

Druſi,] Liviae ex Tib. Nerone filii, Tiberii Caeſ. fratris. GLAR.

Qui apud Moguntiacum monumentum] Sic antiquus liber, & hic & infra, ubi de Galieno, foeminee genere, a recto *Moguntiacus*, quem invenies apud Ammianum libro decimoquinto: at *Moguntiacum* in Hieronymi epiſtola quadam ad Gerontiam. *Majance.* VINET.

Mogontiam] Oppid. Belgicae provinciae. GLAR. In Gallia Tranſpadana. GLAR. In Gallia Tranſpadana. Mediolanum. A. F. Tacitus Annal. II. 7. 3. *aram Druſo* inter Lupiam & Rhenum *ſitam* tradit. Sed plura potuit monumenta habuiſſe; etiam Ravennae, quod Lipſius ex veteri lapide docet. Noſter Dioni Caſſio accedit, πρὸς τῷ Ῥήνῳ hoc monumentum conſtituenti. CELL.

Monumentum habet,] Id eſt, ut refert Suetonius, honorarium tumulum, a ſuis excitatum militibus. Ejus enim corpus devectum Romam, ſepultum fuit in campo Martio. VINET. Quod κενοτάφιον, Dio Caſſ. ineunte lib. LX. *honorarium tumulum*, Suetonius Claud. 1. vocant. *Corpus enim ad urbem devectum, ſepultum eſt in Martio Campo.* Suet. cap. 50. CELL. Recte Cellarius modo obſervavit Druſo plura monumenta fuiſſe, quemadmodum Cl. Oudend. illud, quod a Suetonio memoratur, diverſum facit ob hoc Moguntiaco. Vide, quae laudat ibi Vir Cel. Acta nova Lipſ. A. 1746. p. 393.

bet, [g] filius: cujus & Caligula nepos erat. Hic medie imperavit; multa gerens tranquille atque moderate, quaedam crudeliter & inſulſe. [h] Britanniae bellum intulit, [i] quam nullus Romanorum poſt [k] Julium Caeſarem attigerat: eaque devicta per [l] Cn. Sentium, & [m] A. Plautium, illuſtres [n] & nobiles viros,

Variae Lectiones.

g Delet Lugd. Bat. I. Sed poſtponit verbis *nepos erat.*

h *Britannis* LC. S. N. L. Lugd. Bat. I. 2. 3. 5. Sc. F. Sed I. transponit *intul. bell.*

i *Quos* LC. S. N. Sc. Lugd. Bat. 5. *quo* 3. *quod* 4.

k *Gaium Caeſ.* F. itemque Gr. ſed ambigue. *Gajum* Lugd. Bat. 2. *Cajum* 3. 4.

l *Gn.* de more Lugd. Bat. 2.

m *S. Plautium* Lugd. Bat. I. *Talum Platium* 3. *A. Plancium* 4. 5.

n *Ac* Lugd. Bat. I.

Notae.

p. 393. Cum Merulae autem editione conſpirant Aldinae, Juntina, & Schonhovii. *Apud Meguncian cum filio mon. hab.* Verh.

Cum filio :] Dubium, utrum Germanico, an Claudio. Glar.

Nepos erat.] Ex filio Germanico natus. Glar. Druſus enim avus Caligulae. A. F.

Medie] *Medius* legend. id eſt, neque bonus, neque malus. Glar. Novè dictum *medie imperare* pro imperare aequà moderatione & crudelitate, tranquillitate & ſtultitia. A. F. Modo inter bonos malosque principes medio. Etiam Salmaſius in Spartiani Sever. cap. I. vexatum Aurelii Victoris de Severo locum ſic emendat: *ortus medie humilis.* Apulejus Doctr. Plat. Lib. II. p. 22. *medie morati.* Ceterum *medie* Latina haec vox eſt, praeter Spartianum a Lactantio etiam, & Ulpiano uſurpata. Vid. Voſſius de Vitiis Serm. lib. IV. cap. 34. Cell. Hac voce tamen offenſi alii aliter legerunt: *Hic Moediae imperavit* Schonhovius: Editio autem Aldina utraque & Juntina *Medis.* Mox pro *atque* reſtituimus *& inſulſe.* Quia non tantum proxime praecedit, *atque moderate*, verum etiam quod Codd. Leidd. omnes, & Edd. Vetuſt. conſtanter *&* ſervant. Verh.

Hic medius imperavit;] Hic adeo ſtupidus fuit, ut mater Antonia portentum eum hominis dictitaret, neç abſolutum a natura, ſed tantum inchoatum: ac ſi quem ſocordiae argueret, ſtultiorem ajebat filio ſuo Claudio. Avia Auguſta pro deſpectiſſimo ſemper habuit. Soror Livilla cum audiſſet eum aliquando imperaturum, miſerta eſt populi Romani, ut tradit Suet. *tit.* III. *in Claudio.* Glar.

Britannis intulit bellum] De hac expeditione Sueton. *cap.* 16. *in Claud.* Glar. *Britanniam potiſſimum elegit, neque tentatam ulli poſt Divum Julium, & tunc tumultuantem ob non redditos transfugas.* Suetonius. A. F.

Eaque per Cneum Sentium,] Imo ipſe Britanniam devicit, inſulas Orcades per duces ſuos. Vide Victorem in Caeſaribus 115. A. F.

Per Cn. Sentium, & A. Plautium &c.] Ita legunt Codd. MSS. & typis exa-

viros, triumphum celebrem egit, quaſdam inſulas [o] etiam ultra [p] Britanniam in Oceano poſitas, [q] Romano imperio addidit, quae appellantur Orcades, filioque ſuo Britannici nomen impoſuit. Tam civilis autem circa quoſdam amicos exſtitit, ut [r] etiam Plautium, nobilem virum, qui [s] in expeditione

VARIAE LECTIONES.

o *Delet* Lugd. Bat. 3.
p *Britannias* S. N. M. B. L. G. F. V. Sc. Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5.
q *Imp. Rom.* Lugd. Bat. 3. 4. 5. Pro *filioque* omnes Lugd. Bat. legunt *filio autem.*
r *Cum* Lugd. Bat. 5.
s *Praep.* delent Lugd. Bat. 1. 2.

NOTAE.

exarati omnes ac Paeanius: ut quidquid hic erroris, ſit penes Eutropium ipſum. Sentius Conſul occurrit apud Dionem L. LIV. p. 527. At ei *Gajus* fuit praenomen non *Cn.* quamquam librariorum incuria G. & *Cn.* ſaepius confunduntur, atque ita hoc argumento ſolo non utar. Dum hiſtoria plus ponderis adponet. Sentius neque cum Plautio bellum adminiſtravit, neque adverſus Brittannos rem geſſit, ſed Germanos ad pacem compulit. ut diſerte Dio tradit L. LV. p. 568. ejusque victorias de Germanis celebrantem Vellejum Paterc. L. II. c. 105. 109. laudat ibi Cl. Fabricius. Qui vero cum Plautio in Brittaniam profectus eſt, fuit *Cn. Hoſidius Geta.* uti videre eſt apud Dion. L. LX p. 678. qui eum Brittanos ita viciſſe tradit, ut, etſi nondum conſul fuerat, triumphales ei honores tamen dati ſint, id, quod auctor voluit, per Cn. Sentium & A. Plautium. . . *triumphum celebrem egit*, memoria lapſus. De *Sentio* pro *Hoſidio* etiam Virum Cl. Oudend. ad Suet. Claud. c. 17. monuiſſe video, quem conſule. VERH.

Ultra Britanniam] Albionem. GL.

Orcades,] Hae inſulae etiamnum hodie ſunt ultra Scotiam, quae pars inſulae Albionis. GLAR. Supra Scotiam. De earum numero non convenit; alii tres tantum eſſe dicunt, alii XXIII. alii XXX. alii XL. A. F. At ſub Flaviis demum, Agricola praeſide, Britannia circumnavigata, inſula comperta. (Dio Caſſ. LXVI. p. 754. Tunc primum Orcades inventae & domitae. Tacit. Agric. cap. 10. CELL. Eumdem errorem commiſit Oroſius, Euſebius & Caſſiod. in Chron. Vid. ad. Dion. L. LX. p. 679. & Cl. Oudend. ad Sueton. c. 17. VERH.

Filioque ſuo] Germanico, quem ex Meſſalina ſuſceperat. A. F.

Filio autem ſuo Britannico] Inter ſex quas habuit ordine uxores, duae inſignes malitia fuere: Meſſalina libidinis inexplebilis, quam juſſit occidi, ut refert Tacit. li. 11. ad finem, ſeptimo imperii anno. Altera, quae & ultima, Agrippina, Germanici, hoc eſt fratris ipſius filia, quae prius Domitio Aenobarbo nupta, ex quo Neronem ſuſceperat: verum ut ipſius filius Nero in imperium veniret, Claudio venenum dedit. inde & filius Nero eadem arte uſus, Britannicum Claudii filium ſuſtulit. tandem poſt multa ſcelera etiam matrem, ut precium dignum parricidii. GLAR.

tione Britannica [t] multa egregie fecerat, triumphantem ipſe proſequeretur, & conſcendenti Capitolium [u] laevus [v] incederet. [w] Is vixit [x] annos [y] IV. & LX. [z] imperavit XIV. poſt mortem conſecratus eſt, [a] Divusque appellatus.

XIV. Succeſſit huic [b] Nero, Caligulae avunculo ſuo

Variae Lectiones.

t Al. *multa ac egregia fec. multa egregia* Lugd. Bat. 2.
u *Laevi* Lugd. Bat. 1. *levius* 2. *laevius* 4.
v *Incenderet* Lugd. Bat. 3.
w Delent Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5.
x *Annis* Lugd. Bat. 5.
y *LXIII.* Lugd. Bat. 1. *Vixit annis IIII. & LXX.* 5.
z *Imperavit annis* Lugd. Bat. 4.
a *Divesque* Lugd. Bat. 1. *Deusque* 4.
b *Nero, nepos Caji Caligulae* Sc.

Notae.

Brittanica] A Brittannia devicta. Gl.

Triumphantem] Ἐθριάμβευσε Dio L. LX. p. 685. & θριάμβῳ utitur Paeanius. At de *Ovatione*, quia Principi tunc temporis juſtus triumphus erat proprius, privatis Ovatio, hoc ſumendum monet ad Dionem Cl. Fabric. vid. quem citat Sueton. c. XXIV. *A. Plautio etiam ovationem decrevit.* Verh.

Laevus incederet.] Ut Plautius ei ad dextram eſſet, qui locus dignior, ut hodie apud nos. A. F.

Is vixit annos] *Exceſſit tertio Idus Octobris, Aſinio Marcello, Acilio Aviola Coſſ.* LXIV. *aetatis, imperii* XIV. *anno.* Sed revera vixit an. 63. menſ. 3. regnavit an. 13. menſ. 8. dies. 20. veneno per Agrippinam uxorem interemptus. A. F. Vide, quos laudat Cl. Oudend. ad Sueton. c. XLV. & hic Grunerum. Verh.

Poſt mortem conſecratus eſt,] Funeratusque eſt ſolenni principum pompa: & in numerum deorum relatus; quem honorem a Nerone deſtitutum, abolitumque, recepit mox Veſpaſianus. Glar.

XIV. *Succeſſit huic Nero*,] Anno Domini 57. Glar. Anno ab U. C. 806. A. F.

Nero, Caligulae avunculo ſuo] Sic noſter vetus. Glar.

GERMANICI CAESARIS, AD

quem ſcribit Ovidius libros Faſtorum.

Pater — Naturalis, Claudius Druſus Nero, privignus Octaviani Auguſti: cui in caſtris contra Germanos mortuo, Senatus cognomen Germanici & ejus poſteris decrevit. Sueton. in Claudio.
Pater — Adoptione, Tiberius Imperator, patruus ejus.

Mater — Antonia junior, M. Antonii Triumviri & Octaviae ſororis Octaviani Auguſti filia.
Plutarch. in Antonio.

Fra-

ſuo [c] ſimillimus, qui Romanum imperium & deformavit [d] & diminuit": [e] inuſitatae luxuriae, [f] ſumptuumque, ut qui exemplo [g] Caji Caligulae [h] calidis & frigidis [i] lavaret unguentis, retibus [k] aureis piſcaretur,

VARIAE LECTIONES.

c *Similimus* Lugd. Bat. 2.
d Deſunt L. LC. *minuit* Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5.
e *Inuſitata luxurie* Lugd. Bat. 2.
f *Sumptuum qui ex*. Lugd. Bat. 2.
g Delet Lugd. Bat. 2.
h *In calidis* Lugd. Bat. 1. 3. *in frig. & cal. ung. lav.* 2.
i Al. *ſe lavar.*
k *Variis* Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

Frater { Naturalis, Claudius Imperator.
Adoptione, Druſus filius Tiberii Aug. ita fratrem appellat Ovidius lib. 1. Faſtorum. }

Soror — Livilla.

Uxor — Agrippina, M. Agrippae & Juliae Octaviani Auguſt. filia.

Liberi { Nero, non crudelis ille Imperator.
Druſus,
C. Caligula Imperator.
Agrippina, mater Neronis Imperatoris.
Druſilla.
Livilla. Haec ex Suetonio, Tacito, Dione, Eutropio, Victore, & aliis. }

Caeſar autem eſt ideo appellatus hic Germanicus, quod a Tiberio Caeſare fuiſſet adoptatus: quem Tiberium adoptatus & ipſe Octavianus Auguſtus, in Caeſarum familiam induxerat. Ita appellati ſunt alii quoque multi, qui Romano Imperio nunquam praefuerunt: veluti Cajus Lucius, Agrippae Caeſares, filii M. Agrippae, cum eos Octavianus Auguſtus adoptaſſet. Vide Cornelium Tacitum. VINET.

Caligulae avunculo ſuo] Avunculus eſt matris frater. Nero natus ex Agrippina Germanici filia, & Caligula frater fuit Germanici. Non igitur fuit avunculus, ſed magnus avunculus. A. F.

Diminuit :] Amiſſa Armenia. GLAR.

Inuſitatae luxuriae, ſumptuumque,] De immodica Neronis prodigalitate, Suetonius *titulo* XXX. *in Nerone* (nihil tamen ibi de unguentis) ita ait. Laudabat mirabaturque avunculum Cajum nullo magis nomine, quam quod ingentes a Tiberio relictas opes in brevi ſpacio prodegiſſet. 2700000000 HS. hoc eſt 6750000. coron. De coenis autem *tit*. XXVII. ita ait: Indicebat & familiaribus coenas, quorum uni mellita quadragies HS. conſtiterunt.

4000000. HS.

100000 coronatum. alteri pluris aliquanto roſaria. GLAR.

Lavaret] In Vetuſtioribus Edd *ſe lavaret*, quod malim, vel uti Eutropium ſcripſiſſe ſuſpicor *lavaretur*. Suetonio, quem Noſter de more deſcripſit, Calig. XXXVII. *ut calidis frigidisque unguentis lavaretur*. Scriptum fuerit *lavaret*, quod librarii non viderunt. VERH.

Retibus aureis piſcaretur,] Suetonius

ſetur, [l] quae [m] blatteis [n] funibus extrahebat. Infinitam [o] partem ſenatus interfecit; bonis [p] omnibus hoſtis fuit. [q] ad poſtremum [r] ſe tanto dedecore proſtituit,

VARIAE LECTIONES.

l *Quae a bl.* Lugd. Bat. 1.
m *Blattinis* LC. S. N. B. L. G. Lugd. Bat. 1. 2. 5. *blattinis* 3. 4.
n *Finibus* Lugd. Bat. 2.
o *Sen. part.* Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5.
p *Hominibus* Lugd. Bat. 1. 2.
q *At* Lugd. Bat. 4.
r Delet Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

nius *titulo* XXX. *in Nerone:* Piſcatus eſt rete aurato, purpura coccoque funibus nexis: id eſt, duobus preciosiſſimis coloribus, expoſitore Antonio Sabellico. GLAR.

Quae Blatteis] Vetus liber, *blattinis:* & mox *proſtravit*, pro *proſtituit*. VINET. Sic apud Lamprid. Heliogabalus paraverat ſibi *funes blatta & ſerico & cocco intortos:* quibus ſi neceſſe foret, ſe ipſe ſtrangularet. Eſt autem βλάττη ſeu βλάττιον, θρόμβος αἵματος κογχυλίων. *Conchyliorum ſanguis concretus:* ut e vetere quodam Lexico exponit Turn. Adverſ. lib. XVIII. cap. 17. SYLB. Id eſt, purpureis, a verme blatta. GL. *Blatteus* eſt *purpureus*, non autem *coccineus*. Erravit itaque Xiphilinus & Joannes Antiochenus. Saepe apud Anaſtaſium, qui vitas Pontificum Maximorum ſcripſit, legere eſt *de blattim*, quod nihil aliud eſt quam de purpura. TANAQ. FAB. Hic optime Sueton. interpretatur Eutrop. Scripſit enim Sueton. *Piſcatus eſt reti aurato, purpura, coccoque funibus nexis.* A. F. Salmaſius in Vopiſci Aurelian. cap. 46. *blattam*, inquit, *recentiores dixere quam vetuſtiores purpuram.* Vopiſcus enim cap. 50. *blatteas tunicas* & ante cap. 45. *pallium blattoſericum* dixit. Adde Lamprid. Elcagab. c. 33. CELL. De hoc loco vide Turnebi Adverſ. L. XVIII. c. 17.

Infinitam partem Senatus interfecit;] Hic eſt Nero, quem Plinius *libro* VI. *cap.* 8. facem humani generis: *libro autem* XXII. *cap.* 22. terrarum venenum vocat. Omnium bipedum nequiſſimus, monſtrum hominis, ac feris beluis truculentior, omni ſidere nocentior, ultimus de ſcelerata gente Julia, quae Rempub. oppreſſerat. Nihil hic ſceleris, quod libuit, non eſt auſus: donec terris intolerabilis, damnatus morte, ipſe ſibi mortem intulit, digniſſimus qui multis mortibus cruciaretur. Sed habet haud dubie praemium nunc apud inferos dignum meritis, qui tot innocentes Chriſtianos morti dederit, tantopere, ut nemo magis potuerit. Vide Suet. *tit.* XXXVII. GLAR. Vix quemquam ita locutum arbitror. *Infinita pars* pro *major pars.* A. F.

Bonis omnibus hoſtis fuit.] Tacitus *libro decimo ſexto*, anno XII. Neronis, haec habet: Trucidatis tot inſignibus viris, ad poſtremum Nero virtutem ipſam exſcindere concupivit. Haec ille. De pudicitia autem ejus paſſim proſtrata, Suetonius abominanda de eo refert *tit.* XXIX. Quin etiam auſus eſt dicere, neminem hominem pudicum, aut ulla corporis parte purum eſſe. Ideoque profeſſis apud ſe obſcoenitatem, caetera quoque conceſſiſſe delicta. GLAR.

Cae-

ſtituit, ut & ſaltaret & cantaret in ſcena, citharoedico habitu [s] vel tragico. [t] parricidia multa commiſit, [u] fratre, uxore, matre interfectis. urbem Romam incendit, ut ſpectaculi ejus imaginem cerneret, [v] quali olim Troja capta arſerat. In re militari nihil omnino auſus, Britanniam pene amiſit. Nam duo ſub [w] hoc nobiliſſima oppida capta illic atque ever-

VARIAE LECTIONES.

s *Et tragico* Lugd. Bat. 1.
t *Parricida* Lugd. Bat. 2.
u *Fratrem, uxorem, matrem interfecit* L. *Fratre matreque interf.* V.
v *Quale* Lugd. Bat. 4. 5.
w *Eo* Lugd. Bat. 1. 2. 3. 4.

NOTAE.

Cantaret in ſcena,] Suetonius *tit.* XXIII. Cantante Nerone, ne neceſſaria quidem cauſa excedere theatro licitum erat. Vide etiam *tit.* XX. & XXI. *apud Suetonium.* GLAR.

Ut & ſaltaret] Copulam recte interponit Cl. Grunerus. quod fide Codd. MSS. Leidd. omnium ſecuti ſumus. VERH.

Citharaedico habitu & tragico.] Citharaedico, cum ad cantum citharam pulſabat: Tragico, cum Tragoedias canebat. Vide Sueton. in Nerone XXI. A. F.

Parricidia multa commiſit,] Ex Suetonio *tit.* XXXIII. *in Nerone* & ſequentibus. Parricidia & caedes a Claudio exorſus eſt. Brittanicum, filium Claudii, proxime adjecit: tertio matrem perdidit, quarto amicam Lepidam. Deinde uxores, primum Octaviam, ſecundo Poppaeam, tertio Antoniam Claudii filiam. Viros innumeros: primum coſ. Veſtinum, A. Plancum juvenem, item privignum Rufum Criſpinum, Senecam praeceptorem. Deinde in univerſos proceres ſaevilt, motus ex Babylonis cujusdam aſtronomi vaticinatione. Tandem in univerſum Senatum ſaevire coepit. Nec ullus poſthac adhibitus delectus aut modus interimendi quoſcunque libuiſſet, quacunque de cauſa. Sueton. GL.

Fratre,] Britannico. GLAR.

Uxore,] Octavia & Poppaea. GL.

Matre] Agrippina. GLAR.

Urbem Romam] Vide Sueton. *tit.* XXXVIII. & Tacit. lib. XV. Annus X. Neronis. GLAR.

Ut ſpectaculi ejus imaginem] *Et hoc incendium e turri Maecenatiana proſpectans, laetusque flammae, ut ajebat, pulchritudine, Haloſin Ilii in illo ſuo ſcenico habitu decantavit.* Vide Sueton. XXXVIII. A. F.

Nihil omnino auſus,] Quia muliebria paſſus, vir non erat. GLAR.

Britanniam pene amiſit.] Tacitus meminit hujus hiſtoriae Britan. *lib.* XIV. *an. Neronis* 7. In eo bello ait Romanorum civium ac ſociorum ad ſeptuaginta millia caeſa, ob injurias quas in Boodiceam milites Rom. commiſerant. GLAR. Camalodunum colonia exciſa, & ad ſeptuaginta millia civium ac ſociorum. occiſa. Vide Tacit. lib. XIV. Annal. cap. 29. A. F. Niſi res perditiſſimas reparaſſet Suetonius Paulinus, Tacit. XIV. Annal. cap. 37. Romanorum enim & ſociorum perierant μυριάδες ὀκτὼ LXXX. millia maxime Bunduicae regii ſanguinis foeminae imperio trucidata. Xiphilin. in Nerone. CELL.

Duo ſub hoc] Camulodunum ac Lon-

everſa ſunt: Armeniam Parthi ſuſtulerunt, legionesque Romanas ſub jugum miſerunt. [x] Duae tamen [y] provinciae ſub eo factae ſunt, Pontus [z] Polemoniacus, concedente [a] rege [b] Polemone; & Alpes [c] Cottiae", [d] Cottio" rege defuncto.

XV. [e] Per haec Romano orbi exſecrabilis, ab omni-

Variae Lectiones.

x *Duo tamen regna ſub eo provinciae factae ſunt* V.
y *Sub eo prov.* Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5.
z *Poleminiacus* Lugd. Bat. 1. *Plemoniacus* 3.
a Delet Lugd. Bat. 4.
b *Palaemones* Lugd. Bat. 3.
c *Gothiae* Al. Deeſt S. B. N. M. G. Lugd. Bat. 2. 3. 4. *Alpes tractio rege* 5.
d *Cotta* HM. Deeſt Sc. *Cottiae* Lugd. Bat. 1. *Octio* 3. *Coccio* 4.
e *Propter haec Romanae urbi* Ed. recentiores, ſed *Propter haec Romano orbi* S. N. M. B. G. F. LC. Sc. Gr. *per haec Romana urbe* Lugd. Bat. 3. *Per haec R. urbi* Lugd. Bat. 2. 4. *poſt haec* 5.

Notae:

Londinum. Tacitus addit etiam Verulanium. Glar.

Armeniam] Ad Euphratem. Glar.

Parthi] Vologeſes rex. Glar.

Legionesque] Hoc idem etiam Sueton. dicit. at Corn. Tacitus dubitat. Glar. Tunc legionibus praeerat Ceſennius Paetus, cui Nero tamen ignovit. Tacit. XV. XXV. A. F. Suetonium temere ſecutos Euſeb. Eutrop. Oroſ. & Rufum notat Cl. Oudend. ad Sueton. Ner. c. XXXIX. nam falſum eſſe, & rumore modo diſperſum. vide quae Vir. Cel. ibi citat. Verh.

Duae tamen provinciae ſub eo factae] De his duabus provinciis vide Suetonium *titulo* XVIII. at D. Aegidius Scudus in Rhaetiae deſcriptione cap. 32. de Cotiis meminit, & Corn. *lib.* XVII. in Valentis itinere. Ponti autem Ptolemaeus in Cappadociae deſcriptione, in quo ſunt τὰ Κάϐειρα, Caheira Mithridatis regia. Glar.

Pontus Polemoniacus,] Ponti modo regnum concedente Polemone, item Alpium defuncto Cottio, in provinciarum formam redegit. A. F. Polemon, Zenonis rhetoris filius, ab Auguſto regni honore auctus, *Strabo lib.* XII. *extr.* & τοῦ Πόντȣ τοῦ πρὸς τῇ Καππαδοκίᾳ ὄντ⊕ βασιλεύων, *Dio Caſſ.* LIV. etiam Boſporum Agrippae ope nactus eſt. Hujus filio, Boſporo demto, Claudius Ponti regnum confirmavit, *Dio* LIX. quod ipſe poſtea Neroni conceſſit. Conf. Torrentius in Suet. Ner. XVIII. Cell.

Polemone;] Hic eſt Polemon II. filius illius Polemonis, qui ex Zenone Oratore Laodicenſi natus erat. A. F.

Alpes Cottiae,] Supra Alpes maritimas, in Pedemontana regione: ab iis rex dictus *Cottius*. A. F. Auguſtus Caeſar, Inalpinarum gentium domitor, *Cottianas* XII. *civitates*, *quae non fuerant hoſtiles*, intactas reliquerat. *Plin.* III. 20. Cell.

Rege defuncto.] Cottio mortuo. Gl.

XV. *Per haec*] Scelera. Glar.

Romano orbi] Imperio orbis. Gl. Quam-

omnibus [f] ſimul deſtitutus, & a ſenatu hoſtis judicatus, cum quaereretur ad poenam, (quae poena erat talis, ut nudus per publicum ductus, furca [g] capiti ejus inſerta, virgis usque ad mortem caederetur, atque [h] ita praecipitaretur [i] de [k] ſaxo) e palatio fugit, & in ſuburbano [l] ſe liberti [m] ſui, [n] quod inter Salariam & [o] Nomentanam viam, ad quartum [p] urbis

VARIAE LECTIONES.

f *Simulque deſt. eſt* Lugd. Bat. 1. *deſtitutus ſimul &* Lugd. Bat. 2. 4.
g *Capite* Lugd. Bat. 1. 3.
h Delet Lugd. Bat. 1.
i *A ſaxo* Lugd. Bat. 1. *Saxo* Lugd. Bat. 2. 4. delet 3.
k *Saxo ligatus in flumen e pal.* G.
l *Libertini* Lugd. Bat. 5.
m *Sui abſcondens interfecit. Is aedificav.* &c. LC.
n Al. *quod eſt inter.* Sic Lugd. Bat. 1. 2. *intra* 3.
o *Momentanam* Lugd. Bat 1. 2. 3. *Numontanum* 4. *Numentanam* 5.

NOTAE.

Quamvis *Romanam urbi* praeferant alii, vetus tamen lectio confirmatur MSS. melioribus & ipſo Suetonio in vita Neronis cap. XL. *Talem principem paullo minus* XIV. *annos perpeſſus terrarum orbis, tandem deſtituit.* HAV.

Ab omnibus ſimul] Suet. *tit.* XLVII. GLAR.

A ſenatu] *tit.* XLVII. GLAR.

Et a ſenatu hoſtis judicatus,] Legit in codicillis a Phaonte perlatis ſe hoſtem a Senatu judicatum, & quaeri ut puniatur more majorum. Sueton. XLIX. A. F.

Quae poena erat talis,] Suetonius *titulo* XLIX. Ut puniatur more majorum: hoc eſt, nudi hominis cervicem inſeri furcae, corpus virgis ad necem caedi. GLAR. Interrogavit Nero, quale id genus eſſet poenae, & cum comperiſſet, nudi hominis cervicem inſeri furcae, corpus virgis ad necem caedi, conterritus duos pugiones arripuit A. F.

Furca capiti] Ut levaretur vultus ejus omnibus conſpiciendus. GLAR.

Furca capiti ejus inſerta] Sic quotquot vidi Edd. & MSS. conſtanter ſcriptum invenio. Quid vero ſit *furcam capiti inſerere*, niſi per Hypallagen accipiatur, me ignorare fateor. Rectius Barth. ad Briton. p. 458. uti ad oram ſui libri notarat Cel. Oudendorp. legit. *furcae capite* (quod Codd. Leidd. 1. & 3. confirmant) *inſerto.* Sueton. Ner. c. XLIX. *Et quum comperiſſet, nudi hominis cervicem inſeri furcae* &c. VERH.

De ſaxo] Sc. Tarpejo. GLAR.

E Palatio] Quod in urbe erat. GL.

Suburbano] Villa, aut praedio urbi proximo. GLAR.

Liberti] Phaontis. GLAR. Phaontis. Sueton. *Offerente Phaonte liberto ſuburbanum ſuum inter Salariam & Nomentanam viam, circa quartum milliarium.* A. F.

Salariam] A Sale dictam, quae in Sabinos ducit Salem. Plinius *lib.* XXXI. *cap.* 7. GLAR.

Nomentanam] Qua Nomentum itur, op-

[p] urbis milliarium, [q] interfecit. [r] Aedificavit Romae thermas, quae [s] ante Neronianae dictae; [t] nunc Alexandrinae appellantur. Obiit trigeſimo [u] & altero aetatis anno, imperii [v] quarto decimo, atque in eo omnis Auguſti familia conſumpta eſt.

XVI.

VARIAE LECTIONES.

p Delet Lugd. Bat. 4.
q *Interfectus eſt* Lugd. Bat. 1. deleto *ſe*, quod ſuperius praecedit.
r *Is aed.* Lugd. Bat. 1.
s *Antea* Lugd. Bat. 1. 4.
t *Nunc autem* Lugd. Bat. 5.
u *II* Lugd. Bat. 1. *I.* 3. 4. 5. ſed 2. *trigeſimo* tantum.
v *XXXI.* N. G. V. *XIII.* Lugd. Bat. 1. *XX.* Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

oppidum prope Praeneſte in Latio. Martial.

Si vicina tibi Nomento rura coluntur.

GLAR. Qua a Viminali porta itur. Nomentum Sabinorum oppidum, in Salariam viam incidebat ſupra Heretum. A. F. Eadem varietas Codd. MSS. occurrit apud Sueton. c. XLVIII. Sed *Nomentanam* rectius ſcribi vide egregie demonſtrantem Cl. Oudendorpium. VERH.

Ad quartum milliarium,] Iter unius horae. GLAR.

Interfectus eſt] Suet. *tit.* XLIX. *Ferrum jugulo adegit, juvante Epaphrodito a libellis.* GLAR.

Aedificavit] Vulgati. *Is aedificavit.* abnuentibus MSS. Lugd. Batavis & Cellario, atque Fuldenſi. HAV.

Thermas,] Meminit uno verbo Suetonius *titulo* XII. in Nerone. Martial.

Quid Nerone pejus?
Quid thermis melius Neronianis? GL.

Sueton. cap. 12. *dedicatisque thermis.* CELL.

Nunc Alexandrinae] De nomine Alexandri Imperatoris, cujus vitam inferius habebis. P. Victor regione Urbis nona: *Thermas Neronianas, quae poſtea Alexandrinae.* A. F. Ex nomine Alexandri Severi, forſan inſtauratoris. Lampridius in ejus vita cap. 39. *Balnea omnibus regionibus addidit, quae forte non habebant. Nam hodieque multa dicuntur Alexandri.* CELL.

XXXII. *aetatis anno*,] Die, quo quondam Octaviam interemerat. Suetonius *titulo* LVII. GLAR. *Obiit ſecundo & trigeſimo aetatis anno.* Sueton. Regnavit an. 13. menſ. 8. demtis duobus diebus. A. F.

Trigeſimo & altero] Altero, eſt ſecundo, ut Suetonius dixit c. 57. quod interpres non intellexit, cum ἑνὸς vertit. Adde ſupra dicta ad Lib. 1. c. 16. CELL. Paeanii errorem, & Eutropium *alterum* pro *ſecundo* ſemper ſcripſiſſe, alibi latius oſtendimus. Cl. Grunerus hic nobiſcum facit, & qui plura deſiderat, is conſulat Cl. Oudendorp. ad Sueton. c. ultim. uti & de imperii Neronis & aetatis tempore; & hic Grunerum. VERH.

Atque in eo] Sueton. *tit.* I. Galbae, ubi & longam oſtentorum fabulam reperies. GLAR. *Progenies Caeſarum in Nerone deficit.* Sueton. A. F.

XVI.

XVI. Huic [w] Servius Galba ſucceſſit, [x] antiquiſſimae nobilitatis ſenator, cum [y] ſeptuageſimum [z] & tertium annum [a] ageret aetatis: ab Hiſpanis & Gallis imperator electus, mox ab univerſo exercitu libenter [b] acceptus. Nam privata ejus vita inſignis fue-

VARIAE LECTIONES.

w *Servilius* Lugd. Bat. 1.
x *Antiquae* V.
y *LXXXIII.* N.
z Delet Lugd. Bat. 1. 4.
a *Gereret* Lugd. Bat. 1. 2.
b Al. *acceptus eſt.* Ven. autem *electus eſt.*

NOTAE.

XVI. *Huic Sergius Galba*] In veteri lib. *Servilius Galba.* VIN.

Huic Servius Galba] De Sulpitia gente. Anno Chriſti 71. Vide Sueton. *tit.* IX. *ac.* X. *in Galba*, quomodo electus ſit hic imperator, item in 11. GLAR.

Servius Galba ſucceſſit,] Galba primum militibus in imperio gratus, ut poſt Neronem deterrimum, deinde quod ſperabant magnum donativum: verum avaritia ſenis id dilatum, inclinavit in Othonem militum animos. Tacitus *libro* XVII. GLAR.

Galba] Hoc illi nomen datum, quod in modum Galbei vel armillae remedia lana involuta geſtaret. Nam Galbeum *κάρπιον* detortum, armillam ſignificat. A. F.

Nobilitatis] Stemmatis, quia pronepos Q. Catuli Capitolini. GLAR. *Haud dubie nobiliſſimus magnaque & vetere proſapia.* Suet. Erat ex gente Sulpiciorum. A. F.

Cum LXXXIII. *annum*] Hoc idem Sueton. *tit. ultimo in Galba.* GLAR.

LXXIII.] Ita etiam plerique ſcriptores. Petavius proinde (de Doctrin. Temp. 1. IX cap. 16.) mendoſum putat eſſe Suetonium, qui auctor eſt Galbam natum fuiſſe, M. Valerio Meſſala, & Cn. Lentulo COSS. At Conſulatus iſtorum incurrit in annum Julianum XLIII. quo exeunte, IX. Kalend. Jan. natus dicetur Galba, pro mente Suetonii. Obitus autem ejusd. accidit anno Juliano CXIV. Igitur anno Juliano CXIII. Decemb. XXIV. iniit annus Galbae ſeptuageſimus primus. Biennio itaque ante natus eſſet Galba, Aug. XII. & L. Sulla COSS. non Lentulo & Meſſala. HEARN. De Galbae Neroni ſuccedentis aetate conſule Cel. Oudend. ad Sueton. c. IV.

Ab Hiſpanis & Gallis] Tunc Hiſpaniam regebat Galba, & aderat legatus Aquitaniae. Adi Sueton. IX. A. F.

Mox ab univerſo exercitu] Caeſo Nerone, Romanorum variae cogitationes. Milites munera ac principum largitiones, qualem ſub Nerone habuerant. At Galbae vox, pro Republica honeſta, ipſi anceps, inquit Tacitus, effecit, ut milites haud minus principum vitia amarent, quam olim virtutes verebantur. Vox ejus erat, legi a ſe militem, non emi. Tria deinde varie imperium affecere. Primum ordinum laetitia ac affectus in urbe, aliter equites: plebs, populi integra pars, obaerati, ſervi, clientes, exules, affecti. Secundum exercituum mentes, aliter urbanus miles, aliter provincialis habebat. Denique Galbae aetas aliis irriſui & faſtidio erat, aſſuetis juventae Neronis. Tertium provinciarum habitus varius. GLAR.

Privata ejus vita] Antequam eſſet Imperator factus. GLAR.

Mili-

fuerat militaribus [c] & civilibus rebus; ſaepe conſul, [d] ſaepe pro conſule, [e] frequenter [f] dux in graviſſimis bellis. Hujus breve imperium [g] fuit, & [h] quod bona haberet exordia, niſi ad ſeveritatem [i] propenſior videretur. Inſidiis [k] tamen Othonis occiſus eſt, imperii menſe ſeptimo; jugulatus in foro Romae, ſepultusque [l] in hortis ſuis, qui ſunt Aurelia via, non longe ab urbe Roma.

XVII.

VARIAE LECTIONES.

c Tres hae voces ex Lugd. Bat. 1. exciderunt.
d Al. *ſaepe proconſul.* uti Lugd. Bat. 5.
e *Et freq.* Lugd. Bat. 5.
f *Dux graviſſimi belli* V. Praep. delent Lugd. Bat. 2. 4. 5.
g Delent Lugd. Bat. 2. 4. 5. ſed 3. *fuit & quod* non agnoſcit.
h *Qui* Lugd. Bat. 2.
i *Propenſius* Lugd. Bat. 3.
k Delet Lugd. Bat. 5.
l *Mortis ſſ.* Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

Militaribus] Ut in Germania ſub Caligula. GLAR. Ob res & in Africa & in Germania geſtas triumphalia ornamenta acceperat. A. F.

Civilibus] In Africa ac Hiſpania geſtis. GLAR.

Saepe Coſ.] *Semel Coſ.* legendum. Vide Sueton. *tit* VI. *in Galba*, de ejus honoribus. Solum enim ſemel fuit Coſ. ordinarie per ſex menſes. GLAR. Bis tantum Conſul fuit. A. F. Glareanus emendat: *ſemel conſul.* At Suetonius cap. 6. *conſulatum per ſex menſes ordinarium geſſit:* ergo extra ordinem videtur etiam conſulari imperio fuiſſe. CELL.

Proconſul] Imperio proconſulari. GLAR.

Dux] Primus. GLAR.

Breve imperium] Septem menſium. GLAR.

Niſi ad ſeveritatem propenſior] *Praeceſſerat de eo fama ſaevitiae & avaritiae.* Sueton. A. F.

Ad ſeveritatem] De ejus ſeveritate vide Sueton. *tit.* VI. ubi milites in ejus ſeveritatem, ſub Gaetulico mollius habente, ſuccinuerunt hunc verſum troch. tetr. catal. *Diſce miles militare: Galba eſt, non Gaetulicus.* GLAR.

Othonis] Sylvii, qui poſt eum rexit. GLAR.

Imperii menſe] Ita habet etiam Suetonius. GLAR. De juſto Galbae imperii tempore vide, quae notat Cl. Oudend. ad Sueton. c. XXIII.

In foro] Ad lacum Curtii, qui erat in foro Romano. Vide Suet *tit.* XX. *in Galba*. GLAR.

Aurelia via,] Qua in Hetruriam itur. GLAR. *Itinerarium:* Via Aurelia a Roma per Tuſciam & Alpes maritimas Arelatum usque ſic:

Loria M. P. XIII.
Ad turres M. P. X. A. F.

XVII.

XVII. m Otho, occiſo Galba, invaſit imperium n materno genere nobilior quam paterno", o neutro tamen obſcuro: in privata p vita" mollis [q & Neronis familiaris";] in imperio documentum ſui non potuit

VARIAE LECTIONES.

m *Lucius Otho* S. N. M. G. V. HM. Lugd. Bat. 2. 5. *Otto* 3. *Mutius Oto.* 4.

n O πάνυ Barthius Adverſ. lib. VII. c. 3. Eutropii & metaphraſtae ipſius verba non vacare mendo arbitratur ex his Taciti verbis [Hiſt. II. 50. 1.] *Origo Othoni e municipio Ferentino. Pater Conſularis, avus Praetorius. maternum genus impar, nec tamen indecorum.* Suidas dicit Othonem obſcuris majoribus fuiſſe, γένες ἀσήμε, quod Barthius falſum eſſe aſſerit, emendatque γένες μη ἀσήμε.

o Incluſa non agnoſcit Lugd. Bat. 2.

p Deeſt L. *in privativa mollis* Lugd. Bat. 1.

q Incluſa habent S. M. B. G. V. P. Mer. HM. & metaphraſtes. at delent Lugd. Bat. 1. 2. 3.

NOTAE.

XVII. *Otho, occiſo Galba, invaſit imperium:*] Otho eo anno natus videtur, quo CHRISTUS crucifixus eſt. nempe 18. Tiberii, authore Euſebio. a prima adoleſcentia prodigus ac procax, adeo ut ſaepe flagris objurgaretur a patre, ut inquit Suetonius *tit.* 11. in Othone. Deinde per anum quandam Neroni inſinuatus, facile ſummum inter amicos locum tenuit, congruentia morum. Porro omnium conſiliorum ſecretorumque Neronis particeps: ſed per Poppaeam raptam alteri, in Neronis indignationem incidit, ut ablegaretur in Luſitaniam. Atqui ut regiones a Nerone deficiebant, ipſe Galbae adhaeſit, ingenti ſimul ſpe imperii nanciſcendi concepta, tum ex affirmatione Seleuci Mathematici, tum quod ſperaverat fore, ut adoptaretur a Galba. Verum cum ille Piſonem quendam nobilem ei praetuliſſet, ad vim converſus effecit, ut occiſis Galba ac Piſone, ipſe imperator a militibus, quos antea largitione corruperat, crearetur. GLAR.

Invaſit imperium] Octavus imperator eſt factus, anno Chriſti 71. GL.

Materno genere nobilior quam paterno,] Filius enim Albiae Terentiae ſplendidae foeminae. A. F. Caſp. Barthius Adverſ. L. VII. c. 3. *Eutropii & Metaphraſtae verba non vacare mendo quis arbitretur ex his Taciti:* (Hiſt. II. 50. 1.) *Origo Othoni e municipio Ferentino: pater conſularis, avus praetorius. maternum genus impar, nec tamen indecorum.* CELL.

Neutro tamen obſcuro:] Nam paterni Majores Othonis orti Florentino familia vetere & honorata, atque ex principalibus Etruriae. Proavus ejus Eques fuit, avus M. Salvius Senator. pater L. Otho urbanos honores, Proconſulatum Africae & extraordinaria imperia adminiſtravit. A. F.

In privata vita] Antequam eſſet princeps. GLAR.

In imperio] Poſtquam factus eſſet imperator. GLAR.

Gal-

tuit oſtendere. Nam cum iisdem temporibus, quibus Otho Galbam occiderat, etiam Vitellius factus [r] eſſet a [s] Germanicianis exercitibus imperator, [t] bello contra eum ſuſcepto, cum apud [u] Bebriacum in Italia [v] levi proelio [w] victus eſſet, ingentes tamen copias [x] ad bellum haberet, ſponte [y] ſemetipſum occidit, [z] petentibus [a] militibus, ne tam cito de belli

VARIAE LECTIONES.

r *Fuiſſet* Lugd. Bat. 3. 5.
s *Germaniacis* M. *Germanicis* V. Lugd. Bat. 5. *Germanianis* 3.
t *Bellum*... *ſuſcepit* Lugd. Bat. 4.
u *Betriacum* L. G. HM. Lugd. Bat. 3. Plut. in Othone: ἔτι πολίχνῃ πλησίον Κρημώνης τὸ Βητριακόν. *Briticum* N. M. *Betricam* B. I.C. *Brittannicum* Lugd. Bat. 1. *Brebium*, ſed ab eadem manu margini adlita *oppidum in Inſubria* Lugd. Bat. 2.
v *Brevi* V. Sc.
w *Victus cum plures tamen* Lugd. Bat. 1.
x Deſunt Vulg.
y *Semet* delecto *ipſum* Lugd. Bat. 2.
z *Et petentibus* Sylb.
a Deeſt Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

Galbam] Cum Piſone. GLAR.

Vitellius] Qui in Germania legionibus praeērat. GLAR.

Germanicianis] Iis qui ērant in Germania. GLAR. Vitellius enim in inferiorem Germaniam a Galba misſus fuerat. A. F.

Bello contra eum ſuſcepto,] Cornelius Tacitus, non multis foliis ab initio *lib.* XVIII. narrat duas pugnulas proſperas ad Alpeis in Ligurib. ab Othonianis factas. In Corſica etiam caeſum D. Pacarium Vitellianum. Rurſus & Placentiam a Vitellianis ducibus bis infeliciter oppugnatam; denique ad Othonis caſtra male pugnatum a Vittellianis. noviſſime vero apud Bebraicum fraude Vitellianorum illectus ac ſuperatus Otho, ſtatim moriendi impetum cepit, ac Vitellio imperium reliquit. GLAR.

Apud Bebriacum] Seu *Bebriacum*, ſeu *Bedriacum*, ſeu denique *Betriacum* ſcribas, perinde eſt: ſitus autem loci Cremonam inter & Veronam fuit. Tacit. A. F. Tacitus II. Hiſt. paſſim Bedriacum vocat; Plutarchus in Othone Βητριακὸν, deſcribitque ita ἔςι πολίχνιν πλησίον Κρεμώνης τὸ Βητριακόν. Tacitus vero II. Hiſt. cap. 23. *vicus inter Cremonam Veronamque ſitus*. CELL. *Bedriacum* vel *Betriacum* veram lectionem vide ſis ad Aurel. Vict. Caeſ. c. VII. & ad Sueton. Oth. IX. VERH.

Copias] Reſiduas, ſive repoſitas ad ſecundos caſus, & accerſendos. GLAR.

Semetipſum occidit.] Uno ſe trajecit ictu infra laevam papillam. Sueton. A. F.

Petentibus] Orantibus. Vide Sueton. idem copioſe differentem *tit.* IX. *in Othone*: & diligentius decimo. GLAR.

Tam-

li deſperaret eventu, cum tanti ſe non eſſe dixiſſet, ut [b] propter eum civile bellum [c] commoveretur, voluntaria morte obiit, trigeſimo octavo aetatis anno, [d] nonageſimo & quinto imperii die.

XVIII. [e] Dein Vitellius imperio potitus eſt, familia honorata magis quam nobili. nam pater ejus non admodum clare natus, tres [f] tamen ordinarios geſſerat conſulatus. Hic cum multo dedecore imperapera-

VARIAE LECTIONES.

b *Per* Lugd. Bat. 4.
c *Oriretur* N. M. B. V. Sc. Lugd. Bat. 2. 3. 5. abeſt a Lugd. Bat. 4. in primo *moveretur* legitur.
d *XXV*. Lugd. Bat. 1. ſed 5. nihil agnoſcit.
e *Deinde* Lugd. Bat. 4.
f Deeſt G.

NOTAE.

Tanti] Tantae dignitatis. GLAR.

Voluntaria] Sibi ipſi illata. GLAR.

XXX. *& octavo*] Verba prorſus ex Suetonio, cap. 2. GLAR. XXXVIII. *aetatis anno & XCV. imperii die.* Sueton. Sed valde confuſa ſunt initia horum trium Imperatorum Galbae, Othonis, & Vitellii, quia alius alii ſtatim non ſucceſſit. Certum eſt tamen, illis tribus unum annum aſſignandum eſſe cum diebus XXII. A. F. Othonem vixiſſe annos XXXVI. menſes XI. dies XX. regnaſſe vero XCIII. dies, oſtendit Cl. Oudendorp. ad Sueton. c. XI. & ita e Sam. Basnagio Doct. Grunerus ad hunc locum. Ipſum vide. VERH.

XVIII. *Dein Vitellius imperio potitus*] De Vitellii progenie copioſe Suetonius in Vitellio. De patris vero adulatione multa *titu.* II. Tacitus autem anno XX. Tiberii, quo primum factus eſt Coſ. Vitellius, pater hujus imperatoris, ita inquit: *libro* V. L. Vitellius regendis provinciis priſca virtute egit, unde regreſſus ac formidine C. Caeſaris, familiaritate Claudii turpe in ſervitium mutatus, exemplar apud poſteros, adulatorii dedecoris habetur, ceſſeruntque prima poſtremis, & bona juventae ſenectus flagitioſa obliteravit. GLAR.

Imperio potitus] IX. Imperator factus, anno Chriſti 71. GLAR.

Honorata] In honore a Caligula & Claudio habita. GLAR. Ex familia nobili ortum dicit Victoris Epitom. ſed de Vitellii Majoribus multa fuit controverſia, aliis aliunde natum tradentibus. Certum eſt, ejus avum P. Vitellium Equitem Romanum fuiſſe, & rerum Auguſti procuratorem: patrem Lucium Vitellium ex Conſulatu Syriae praepoſitum fuiſſe. A. F.

Pater] L. Vitellius. GLAR.

Tres] 786. 795. 799. GLAR. Lucium Vitellium A. Vitellii Imperatoris patrem primo Conſulem fuiſſe invenio cum Paulo Fabio Perſico an. U. C. 786. Ex eo Conſulatu in Syriam miſſus. II. cum Imperatore Claudio an. U. C. 799. A. F.

Ordinarios] Cum quis in locum alterius non ſufficiebatur in reliquam anni partem, ſed Kalendis Januariis honorem inibat, & anno nomen dabat, is ordinarius Conſulatus dicebatur. A. F.

Hic cum multo dedecore imperavit,]

peravit, & gravi ſaevitia notabilis, praecipue ingluvie & voracitate: quippe cum de die [g] ſaepe quarto vel quinto feratur epulatus. notiſſima [h] certe coena memoriae [i] mandata eſt, quam ei Vitellius [k] frater exhibuit; in qua [l] ſuper caeteros ſumptus duo millia piſcium, ſeptem avium millia appoſita tra-

VARIAE LECTIONES.

g Delet Lugd. Bat. 4.
h Deeſt M.
i *Mandanda* Lugd. Bat. 5.
k *Super* Lugd. Bat. 4.
l *Supra* Lugd. Bat. 4.

NOTAE.

Cum Vitellii imperium firmiſſimum videretur, utpote Germanicis legionibus fultum, primum in eum alienatio exercituum facta eſt, quod promptiſſimum quemque Othonianorum centurionum interfici juſſerat. Altera cauſa, quod ſub ejus imperio Italia gravius atque atrocius quam bello aſſlictabatur, ob militum perfidam licentiam. Acceſſit tertia cauſa, foeda & inexplebilis libido. Quarto, ejus tyrannis. Ita omnes rationes in Veſpaſianum intentae, praeſertim Syria, cui praeerat Mutianus. Is oratione eleganti excitavit Veſpaſianum. Acceſſit mox Antonius Primus, mox legiones Pannoniae ac Moeſiae, cum prius ex Syria, Judaea ac Aegypto novem illi eſſent legiones. Primus in Cremonenſi agro Primus Antonius cum Vitellianis pugnavit. Iterum deinde ab eodem Antonio prorſus profligati ſunt Vitelliani. GLAR.

Gravi ſaevitia] Crudelitate, de qua *tit.* XIV. Suet. in Vitellio. GLAR. *Mente crudelem* vocat Epitom. Victor. Pronum ad cujusque & quacumque de cauſa necem atque ſupplicium. Sueton. A. F.

Ingluvie & voracitate:] Eleganter Xiphilinus: ἐγένετο ὁ χρόνος τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, σύμπας οὐδὲν ἄλλο, ἢ μέθαι τε καὶ κῶμαι, *fuit autem principatus Vitellii nihil aliud, quam ebrietas & comeſſationes.* Adde Sueton. in vita cap. 13. CELL.

Quippe cum de die] *Sed vel praecipue luxuriae ſaevitiaeque deditus, epulas trifariam, interdum quadrifariam diſpertiebat, in jentacula & prandia & coenas comeſſationesque; facile omnibus ſufficiens, vomitandi conſuetudine.* Suet. CELL. & A. F.

Coena] Scilicet adventitia, non indicta ab imperatore. GLAR.

Vitellius frater] L. Sueton. *cap.* XIII. *in Vitellio.* GLAR. Caeterum Vitellius ut coenam fratris ſuperaret, patinam inſtituit, quam Minervae clypeum dictitabat. In hac ſcarorum jecinora, phaſianorum ac pavonum cerebella, linguas phoenicopterum, murenarum lactes a Carpatho usque, fretoque Hiſpaniae per navarchos ac triremes petitarum commiſcuit. Haec Suetonius *titul.* XIII. in Vitellio. Eandem patinam decies HS. 1000000. HS. 25000. coron. conſtitiſſe, ait Plinius lib. XXXV. cap. 12. Coena adventitia haec fuit. Imperatore aliunde Romam redeunte: quippe veteres ſolebant amicos peregre advenientes convivio excipere. A. F.

In qua ſuper caeteros ſumptus] Famoſiſſima ſuper caeteras fuit coena ei data adventitia a fratre, in qua duo millia lectiſſimorum piſcium, ſeptem avium appoſita traduntur. A. F.

Piſcium,] Lectiſſimorum. GLAR.

Hic

traduntur. [m] Hic cum [n] Neroni [o] ſimilis eſſe [p] vellet, atque id adeo [q] prae ſe ferret, ut etiam exſequias Neronis, [r] quae humiliter ſepultae fuerant, honoraret, [s] a Veſpaſiani ducibus occiſus eſt, interfecto [t] prius Sabino, Veſpaſiani [u] imperatoris fratre,

VARIAE LECTIONES.

m *Hac* Lugd. Bat. 2. *Is* 3.
n *Neronis* Lugd. Bat. 4.
o *Simul* Lugd. Bat. 3.
p *Velit* Lugd. Bat. 1. 4.
q *P*. Lugd. Bat. 1. *adeo ſe praeferre* 4.
r *Qui.. ſepulta fuerat* Lugd. Bat. 2.
s *Hic a* Lugd. Bat. 4.
t *Prius in urbe Sab.* L. LC. M. G. V. Lugd. Bat. 1. *in urbe prius* Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5.
u Deeſt S. N. G. V.

NOTAE.

Hic cum Neroni ſimilis eſſe] ex Sueton. XI *Et ne cui dubium foret, quod exemplar regendae Reipub eligeret, medio Martio campo adbibita publicorum Sacerdotum frequentia inferias Neroni dedit*. GLAR. & A. F.

Similis eſſe] In gerenda Republ. GLAR.

Prae ſe ferret] Omnibus palam faceret. GLAR.

Exequias Ner.] Hic, & initio libri noni, *exequiae* pro reliquiis, cineribus, oſſibusve mortuorum. GLAR.

Exequias] Inferias. Suetonius. GL.

Exequias Neronis] Infra etiam ſic locutus eſt Eutrop. *Exequias revexit*, ſed utrobique errorem eſſe arbitror, ſcribendumque *reliquias*. Sunt autem *reliquiae* oſſa ſeu cineres: & *exequiae* longe aliud. Neque ita loqui mos eſt. TANAQ. FAB.

Exſequias Neronis] I. e. reliquias, cineres, oſſa. VINETUS. Adde infra IX. 2. CELL.

Quae] Qui ipſe Nero potius. GLAR.

A Veſpaſiani ducibus occiſus eſt.] Cum jam Flaviani, id eſt qui pro Veſpaſiano erant, aliquoties Vitellianos viciſſent, Vitellius ſalutem ſibi a Sabino fratre Veſpaſiani urbis Praetore, ac millies HS. pepigit, ſed mox poenitentia ductus, Flavium Sabinum & reliquos Flavianos, nihil jam metuentes, in Capitolium vi ſubità compulit, ſuccenſoque templo Jovis Opt. Max. oppreſſit, ut ſcribit Suetonius *in Vitellio tit.* XXV. & Tacitus *lib.* XIX. ſub finem.

100000000 HS.
1500000 coron. GLAR.

Occiſus eſt,] Per urbem tractus atque apud Gemonias excarnificatus. *Suet. cap.* 17. CELL.

Interfecto.] In tumultu urbis. GL.

Sabino,] Flavio. GLAR. Id eſt, cum prius Sabinum interfeciſſet Vitellius. *Sabinumque & reliquos Flavianos, nihil jam metuentes, vi ſubita in Capitolium compulit, ſuccenſoque Templo Jovis Opt. Max. oppreſſit*. Sueton. A. F. Hic praefectus urbi fuit, quocum de ſalute millies HS. pepigit Vitellius. Mox poenitens pacti, Sabinum & Flavianos, nihil jam metuentes, vi ſubita in Capitolium compulit, idque incendit. Sueton. c. 15. CELL.

Veſpaſiani ducibus] Ab Antonio Primo. GLAR.

tre, quem cum Capitolio incendit. Interfectus autem eſt, [v] & cum magno dedecore tractus per urbem Romam publice, nudus, [w] erecta coma & capite, ſubjecto ad mentum [x] gladio, [y] ſtercore in vultum

VARIAE LECTIONES.

v Delent Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5.

w *Erecta coma capitis, & ſubjecto* L. LC. N. M. Burd. Legendum forſan, inquit Vinetus, ex Suetonio: *reducta coma a capite.*

x *Gladioque* Lugd. Bat. 4.

y *Stercore in vultum* haec ſcriptura Sylb. eſt & Vineti. *Stercore involuto & pectus* G. V.

NOTAE.

Cum Capitolio] Incenſo oppreſſi. GLAR. Ita Sueton. ſupra. Victor in Gemoniis trucidatum dicit Epitom. Tacit. pro gradibus Palatii confoſſum. A. F.

Interfectus autem & tractus] Ὕστερον πρότερον vide Suet. cap. 17. CELL. An vero Vitellium, poſtquam interfecerant, dein tanto dedecore adfecerunt, & interfectum rurſus jugularunt? haec, quicunque legunt, obſtare debent. Quamquam ante, quam in Suetonii locum c. XVII. incideram, Eutropii verba conciliare me non potuiſſe lubens fateor: ſed ibi acutiſſimi, ut ſolet, Oudendorpii emendationem legens nimium quantum ea delectabar; *Interceptus* &c. pro *interfectus* reſtituentis. Etſi, omnibus Codd. MSS. & Edd. obſtantibus nihil mutare auſim: niſi quod e Cod. MS. Leid. 1. 2. *eſt*, & ex eodem & 3. 4. ac 5.] & Ed. Schonh. &c. *cum* magn. addiderim, quod ibidem Viro Cel. placet. VERH.

Dedecore] Suetonius *titul.* XVII. GLAR. Vinctis a tergo manibus circumducitur ad ſpectaculum vulgi: ac ne homo impudens in extremis ſaltem, malorum quae geſſerat, rubore faciem demitteret, ſubjecto in mentum gladio, ſeminudus, multis coeno, fimo & caeteris turpioribus dictu purgamentis vultum ejus inceſſentibus, per ſcalas Gemonias trahitur. Epitom. Victor. A F.

Nudus,] Seminudus. Suetonius laniata veſte, Tac. GLAR.

Erecta coma, & capite ejus ſubjecto] Quidam non habent *Ejus*. Vetus liber, *erecta coma capitis, & ſubjecto*. Legendum forſitan ex Suetonio, *reducta coma a capite*. VINET. Hic nihil variant Edd. nec MSS. niſi quod in Leid. 2. pro *erecta* ſit *erepta*. Locum tamen in mendo cubare poſt Vinetum etiam alii Docti viderunt. Turneb. L. XXIV. Adv. 41. emendat apud Sueton. *reducto coma capite*. & vetuſtum Eutropii Cod. *erecto coma capite* ei favere ait Torrent. Et illa lectio ferri poſſet. At *reducta coma & capite* praefert Cl. Erneſti a Grunero laudatus. Quem vide, & Cel. Oudend. ad Sueton. d. l. VERH.

Et capite,] Atque etiam mento mucrone gladii ſubjecto, Suetonius. GLAR.

Ad mentum] Infeſtis mucronibus coactum modo erigere os, & offerre contumeliis. Tacitus prorſus ad finem *libri* XIX. GLAR.

Stercore in vultum] Ita eſt in pleriſque Edd. At Vetuſtiores cum Codd. MSS. Leidd. conſpirant. *Involutum*, ut eſt in Cod. 1. habent Schonhovii & Merulae. *involuto*, ut in 2. 3. 5. Aldina utraque & Juntina.

tum & pectus ab omnibus [z] obviis" appetitus: [a] poſtremo jugulatus, & in Tiberim [b] dejectus", etiam communi caruit ſepultura. Periit autem aetatis anno [c] ſeptimo & quinquageſimo, imperii menſe [d] VIII. [e] & die uno.

XIX. Veſpaſianus huic ſucceſſit, factus apud Palaeſtinam [f] imperator: [g] princeps" obſcure quidem natus,

VARIAE LECTIONES.

z Deeſt N.
a Incluſa deſunt Lugd. Bat. 4.
b Al. *projectus*.
c Tres voces delet Lugd. Bat. 1.
d *XVIII.* Sch.
e Delet Lugd. Bat. 2.
f Deeſt Lugd. Bat. 4.
g Deeſt G.

NOTAE.

ſina. *Involutus* autem MS. Leid. 4. Verum recte babere lectionem, quam dederunt Sylb. & Vin. e ſeqq. patet, quae minus concinne procederent, ſi quid e MSS. & Edd. Vet. mutaremus. Adde quod Aur. Ep. VIII. de *vultu* quoque mentionem facit, de *ore* Oroſ. L. VII. c. 8. VERH.

Poſtremo jugulatus,] Suetonius *Vitello* XVII. *ad finem*: Apud Gemonias minutiſſimis ictibus excarnificatus atque confectus eſt, & inde unco tractus in Tyberim. GLAR.

Et in Tiberim dejectus] Et inde unco tractus in Tiberim. Sueton. A. F.

Communi caruit ſepultura] Paeanius quoque ὡς οὐκ ἄξιον, ὃν ἐπικαλυφθῆναι τῇ γῇ. Sed eumdem errorem a Victore & Oroſio commiſſum notat Cel. Oudend. ad Sueton c. XVII. monens e Xiphilino, Vitellium, poſtquam e Tiberi retractus erat, per uxorem ſepultum eſſe. VERH.

Aetatis anno ſeptimo & quinquageſimo,] Idem Sueton. Tacit. Dio, & Zonaras tres fere annos detrahunt, & vixiſſe ajunt annos quatuor & quinquaginta, dies LXXXIX. imperium autem tenuiſſe per annum, demptis decem diebus, At Clemens *menſes* VII. *& diem unum*. Sed apud Clementem legendum eſt ex Eutropio μῆνας ὀκτὼ ἡμέραν α. Menſes VIII. diem unum. Caſaub. A. F. Vitellium vixiſſe annos LIV & duos menſes, & aliquot dies oſtendit Oudend. ad Sueton. c. XVIII. vide quos laudat, & bic Grunerum, qui noſter eſt. VERH.

Menſe] Omnes octo menſes commemorant. de die nihil alii. GLAR.

XIX. *Veſpaſianus*] Imperator X. ſed VII. apud Euſebium. Anno Chriſti 72. GLAR.

Palaeſtinam] Judaeam. GLAR. Tunc bello Judaico praeerat Veſpaſianus. Suet. IV. A. F.

Obſcure quidem natus,] *Gens Flavia obſcura illa quidem, ac ſine ullis majorum imaginibus*. Sueton. Avus Veſpaſiani vocabatur T. Flavius Petro, coactiones argentarias factitavit. Hujus filius Veſpaſiani cognomento Sabinus publicum quadrageſimae in Aſia egit. Veſpaſianus primus vocatur Imperator de nomi-

natus, ſed optimis comparandus: privata vita illuſtris; [h] ut qui a Claudio in Germaniam, [i] & deinde [k] in Britanniam miſſus, tricies & bis [l] cum hoſte conflixerit; duas validiſſimas gentes, XX. oppida, inſulam [m] Vectam, Britanniae proximam, imperio [n] Romano adjecerit. Romae ſe in imperio [o] moderatis-

VARIAE LECTIONES.

h *Et quia* Lugd. Bat. 1.
i Non agnoſcunt alii, ſed Codd. Leidd. 1. 3. 4. 5.
k Praepoſitio abeſt a Lugd. Bat. 1. & 4.
l *Hoſti* F.
m *Veticam* Lugd. Bat. 1. *Victam* Lugd. Bat. 2. 3.
n Sex voces deſunt in Lugd. Bat. 1.
o *Moderatiſſimo* Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

ne familiae maternae: mater enim ejus erat Veſpaſia Pollia, filia Veſpaſii Pollionis, qui ter Tribunus militum fuerat, Praefectusque caſtrorum. GLAR.

Optimis] Principibus. GLAR.

Privata vita]. Ante adeptum imperium. GLAR.

A Claudio] V. imperatore. GLAR.

In Germaniam] Legatus legionis. Sueton. c. IV. CELL.

In Germaniam,] Provinciam Rhenanam. GLAR. Ex Suetonio ad verbum: Claudio Principe Narciſſi gratia legatus legionis in Germaniam miſſus eſt: inde in Britanniam translatus tricies cum hoſte conflixit. Duas validiſſimas gentes ſuperque xx. oppida & inſulam Vectam Britanniae proximam in deditionem redegit, partim Auli Plautii Conſularis legati, partim Claudii ipſius ductu. Sed cum hic Eutropius tricies & bis cum hoſte Veſpaſianum conflixiſſe dicat, Suet. vero tricies, neſcio, an Suetonio addendum ſit illud *bis*, an Eutropio detrahendum. A. F.

In Britanniam] Meminit Suetonius *in Veſpaſ. titul* IV. GLAR.

Et bis] Non habet Sueton. GLAR.

In imperio] Poſtquam factus eſt imperator. GLAR.

Duas validiſſimas] Nemo nominat. GLAR. Ridet Caſaubonus in Suet. Veſp. cap. 4. Metaphraſten noſtrum, quod duas has gentes de Germanis & Britannis intepretetur. CELL.

XX. oppida] Superque xx. oppida, ait, Suetonius. GLAR.

Inſulam Vectam] Sic per *a* omnes libri noſtri *Vectam* ſcribunt: apud Plinium tamen *Vectis* recto caſu legitur. VINET. *Vectis* vocatur apud Plinium *libro* IV. *capit.* 16. Ptolemaeus ponit inter Britanniam ac Galliam & in Graecis eſt *βίκτησις*. Plinius autem ponit inter Hyberniam ac Britanniam, hodie *Ubic*. Cum autem Romani antea habuerint Galliam & Britanniam, mirum quomodo illam inſulam non habuerint. Unde non immerito lector dubitabit, utri potius, Plinione an Ptolemaeo in hujus inſulae poſitione ſubſcribat. GLAR.

Vectam,] *Vecten* vocat Sueton. GLAR. *Vectis*, vel *Vecta*, ſive ut Diodorus *Icta*, maris Britannici inſula. A. F. Βίκτιν Paeanio eſt. Utrum autem ſcribas, perinde eſt, *Vectem* an *Vectam*. Vid. quae hic habet Cl. Grunerus. VERH.

Proximam.] Non dicit a qua parte jaceat. GLAR.

In imperio.] Poſtquam factus eſt imperator. GLAR.

Pecu-

ratiſſime geſſit: pecuniae tantum avidior fuit, [p] ita ut eam [q] nulli injuſte auferret: [r] quam cum omni [s] diligentiae proviſione colligeret", [t] tamen ſtudioſiſſime largiebatur, praecipue indigentibus. nec facile ante eum [u] cujusquam principis vel major eſt liberalitas comperta, vel [v] juſtior. placidiſſimae lenitatis,

VARIAE LECTIONES.

p In LC. deſunt *ita ut eam nulli inj. auferret.*
q *Nullis* Sch. Mer. V. Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5.
r Deſunt L. F.
s *Diligentia proviſe* Lugd. Bat. 4.
t *Tantum* Lugd. Bat. 3.
u *Cujusdam* Lugd. Bat. 2.
v *Juſtos* Lugd. Bat. 4.

NOTAE.

Pecuniae tamen avidior fuit,] Sunt qui putent, eum neceſſitate coactum ad colligendam pecuniam, ob inopiam aerarii, de quo initio principatus teſtificatus eſt, profeſſus quadringenties millies opus eſſe, ut Reſpubl. ſtare poſſet. Idque etiam veriſimilius videtur, quando male partis optime uſus eſt. Suetonius *tit.* XVI. in Veſpaſ. Faciunt autem

4000000000 HS.
1000000000 coronatorum.

GLAR. *Sola eſt in qua merito culpetur pecuniae aviditas.* Sueton. X. quem vide, ut & Victorem in Epitom. pag. 195. CELL. & A. F. *Tantum* pro *tamen* hic omnino reponendum judico: Ita certe exhibent Codd. MSS. S. N. LC. Leid. 1. 2. & quoties *tm tantum* & *tn tamen* a librariis commutentur, ſupra oſtendimus, & ubique apud ſcriptores adparet: Mox *tamen ſtud.* ſequitur, & hac lectione locus commodiorem ſenſum accipit, quemadmodum omnia melius cohaerere mihi videntur, ſi cum MS. LC. verba *ita ut eam nulli injuſte auferret* abjiceremus: *pecuniae tantum avidior fuit, quam cum omni* &c. nec, etiamſi illa in ceteris Codd. MSS. & Vetuſt. Edd. ſerventur, aliunde hic inſerta dubito. VERH.

Ita] Tum ſc. tamen. GLAR.

Studioſiſſime largiebatur,] *In omne hominum genus liberaliſſimus.* Sueton. A. F.

Nec facile ante eum cujusquam principis] Veſpaſianus rerum experientia, uſu exercituum regendorum, ingenii acrimonia, egregie doctus, ad gubernacula imperii multis amicorum hortatibus permotus, vix tandem venit. Verſabatur ante oculos Germanici exercitus robur, notum viro militari. Suas legiones civili bello inexpertas, Vitellii victrices, & apud victos plus querimoniarum quam virium, fluxam per diſcordias militum fidem, & periculum ex ſingulis. Quae cum omnia perpenderet animo nutanti, amicorum legatorumque vocibus, praecipue vero Mutiani oratione excitatus, aſſumpſit imperium, quod egregie adminiſtravit, ut ejus ſtemmatis clarius initium fuerit, quam aliorum nobiliſſimorum interitus: egregie firmus adverſus militarem largitionem, eoque exercitu meliore. GLAR.

Bonitatis] Ita e Vetuſt. Edd. Aldinis ac Juntina alii legerunt. *Lenitatis* vero Codd. MSS. LC. Leidd. omnes, S. M. B. L. G. & edd. Schonh. ac Mer. quorum auctoritas plus ponderis

tatis, ut qui majeſtatis [w] quoque" [x] contra ſe reos non facile [y] puniret ultra exſilii poenam. Sub hoc Judaea [z] Romano [a] acceſſit imperio: & Hieroſolyma, quae fuit [b] urbs nobilliſſima Palaeſtinae. Achajam, Lyciam, Rhodum, [c] Byzantium, Samum, quae

Variae Lectiones.

w Deeſt G. Lugd. Bat. 4.
x *Contrarios non fac.* Lugd. Bat. 1.
y *Punierit* Lugd. Bat. 2. 3.
z *Romana* Lugd. Bat. 3.
a *Adjecit* Lugd. Bat. 4. qui mox *Hieroſolymam.*'
b *Urbis* Lugd. Bat. 3.
c *Biſantium* Lugd. Bat. 2.

Notae.

deris adponit, unde jam Cl. van Hoven, ac dein Gruner. quem vide, *lenitatis* ediderunt: Non tamen cum Cl. Grunero τὸ *bonitatis* gloſſema ſapere puto: infra L. VIII. c. 5. *adeo in eo gloria bonitatis obtinuit*. ut conſtanter habent omnes Codd. MSS. & Edd. Verh.

Ut qui majeſtatis quoque contra ſe] Meminit Suetonius *tit.* XV. *in Veſpaſiano*, exemplumque adducit Helvidii Priſci, de quo Tacitus non longe ab initio lib. XX. ac deinde. Glar. Offenſarum inimicitiarumque minime memor, *&c.* Suet. A. F.

Majeſtatis reos] Helvidium Priſcum, Sueton. c. XV. Cell.

Sub hoc Judaea] Meminit Sueton. *tit.* IV. *in Veſpaſ.* Glar. *Judaei imperio additi*. Victor. A. F. Jam olim relegato Archelao, Herodis Magni filio, Judaea in provinciae formam redacta ſuos Roma acceperat praeſides, ſeu Caeſarum procuratores: Claudii vero Caeſaris liberalitate regem iterum impetravit, Herodem Agrippam, quo mortuo, denuo procuratores dati ſunt tum a Claudio, tum a Nerone. Tandem rebellantes & jugum excutientes in ordinem redegit Veſpaſianus cum filio Tito. *Joſeph. Antiq. lib.* XVIII. *cap.* I. *& lib.* XIX. *extremo; & lib.* XX. *ſub initium*. Cell. Errat Eutrop. ut invicte oſtendit Caſaub. in Exercit. Baron. in Apparat. num. VI. Hearn.

Hieroſolyma,] A Veſpaſiano capta die 8. Septemb. an. ab U. C. 822. anno primo *ejus imperii*. A. F.

Urbs clariſſima] Hanc lectionem, etiamſi haud ignorem, ita aliquoties locutum Eutropium, cum Codd. MSS. B. N. G. LC. Leidd. omnibus & Ed. Ald. abjeci, quia altera frequentior auctori, neque diſplicet Grunero, quamquam vulg. ſervavit. Verh.

Achaicam,] Suetonius *titulo octavo*. Glar.

Achajam, *Lyciam*, *Rhodum*,] Ex Sueton. ad verbum, cap. VIII. *Lyciam* in Aſia ſupra Pamphiliam. *Samum*, Inſulam in mari Icario e regione Ioniae. Hodie *Samo*. A. F. Achaja inde a bello Corinthiaco provincia Romana fuit, per proconſules recta: *univerſae* autem *Achajae libertatem Domitius Nero dedit*, Plin. IV. 6. Abſtulit eam & ad priſtinum ſtatum revocavit Veſpaſianus. *Suet. cap.* 8. Cell.

Lyciam,] Aſiae. Glar.

Rhodum,] Lyciae inſulam. Glar.

Byzantium,] Thraciae oppid. hodie Conſtantinopolim. Glar.

Samum,] Inſulam Cariae. Glar.

Li.

quae liberae ante [d] hoc tempus fuerant: item Thraciam, [e] Ciliciam, [f] Commagenen, quae ſub regi-

VARIAE LECTIONES.

d *Id* Lugd. Bat. 2. 5.

e Vulgo *Tracheam* interponunt, legentes: *Ciliciam*, *Tracheam*, *Commagenen*, citra codd. noſtrorum, Burd. Fuld. aut metaphraſtae, aut Suetonii (c. VIII.) auctoritatem. Sylburgio ergo perperam, ex praecedente *Thraciam*, repetitum videtur. *Idem Thraciam Ciliciam Thraceam Commaginem* Lugd. Bat. 2.

f *Cormaginem* Lugd. Bat. 3. *Comagenem* 4 *Commagium* 5.

NOTAE.

Liberae] Libertate nulla rationabili cauſa donatae. GLAR.

Thraciam,] Regionem ad Pontum Euxinum. GLAR. *Item Thraciam*, *Ciliciam & Comagenem*. Ubi viri doctiſſimi τὸ *Thraciam* in *Thrachiam* commutant, ut *Thraciam Ciliciam* dixerit Sueton. omiſſa Thracia. Sed eos refellere videtur hic locus Eutropii, ex Sueton. manifeſte depromptus. Thraciae ante Veſpaſianum imperio adjectae, ſed tunc a Veſpaſiano diſpoſitae, quippe ex Thraciis ſex provincias fecit, Thraciam, Aemimontem, Moeſiam inferiorem, Schythiam, Rhodopen, Europam, in qua ſecundae arces orbis Romani ſunt poſitae. In notitia Imperii: *ſub diſpoſitione viri ſpectabilis Vicarii Dioeceſeos Thraciarum*. EUROPA, THRACIA, AEMIMONTUS, RHODOPA, MOESIA-SECUNDA, SCYTHIA. A. F. Vulgo legunt *Thraciam*. At haec ſub Claudio provincia facta. *Euſeb. Chron.* Turnebus XXIV. Adverſar. cap. 36. mavult legi *Tracheam* in Suetonii loco, ex quo noſter deſumptus eſt, ut cum *Cilicia* conjungatur, quippe pars provinciae conſularis fuit Ciceronis tempore: poſt, Antonii ope, libertatem & regulos recuperavit: ſub Veſpaſiano amiſit. Conſentit Victor junior in Veſp. cui eandem medicinam Vinetus adhibuit. CELL. Locus iſte ex Suetonio depromptus, verſioque metaphraſtae eos abunde refellunt, qui Suetonii *Thraciam* in *Trachiam* commutant. Thraciae quidem ante Veſpaſianum imperio adjectae, ſed tunc a Veſpaſiano diſpoſitae, quippe ex Thraciis Sex provincias fecit, Thraciam Aemimontem, Moeſiam inferiorem, Scythiam, Rhodopen, Europam, in qua ſecundae arces orbis Rom. ſunt poſitae. Sex. Rufus. in veteri inſcriptione: CONSULARI. PROVINCIAE. EUROPAE. THRACIAE. In Notitia Imperii: *Sub diſpoſitione viri ſpectabilis Vicarii Dioeceſeos Thraciarum*, EUROPA, THRACIA, HAEMIMONTUS, RHODOPA, MOESIA-SECUNDA, SCYTHIA. HEARN.

Ciliciam, *Tracheam*,] Strabo *lib.* XIV. duplicem deſcribit Ciliciam: Tracheam, id eſt aſperam, quae in montibus: & campeſtrem. Thrachea occidentem verſum, ac Septentrionem: Campeſtris a Solis Iſſum usque, proprie Cilicia. GLAR.

Ciliciam-Tracheam, *Commagenem*,] *Cilicia-Trachea & Comagene, quam hodie Auguſtophratenſem nominamus, provinciis acceſſere.* Victor Epitome p. 195. ubi vide notata. A. F. *Thracheam* quoque addunt Edd. Ald. & Juntina, Schonh. & Mer.

Comagenem,] Regio eſt parva Κομμαγηνὴ, inter Amanum montem & Euphratem, cujus caput Samoſata. Strabo *lib.* XVI. GLAR. Tiberius hanc primus provinciam fecit, *Tacit. Annal.* II. 56. 5. Cajus Antiochi filio reddidit, iterum ademit;

regibus amicis egerant, in provinciarum formam redegit.

XX. Offenſarum [g] & [h] inimicitiarum" immemor fuit: [i] convicia a cauſidicis & philoſophis in ſe dicta, [k] leniter tulit, diligens tamen coërcitor diſciplinae militaris. Hic cum [l] Tito filio de Hieroſolymis triumphavit. [m] Per haec [n] cum ſenatui & populo, poſtremo cunctis amabilis [o] ac jocundus' eſſet, profluvio ventris exſtinctus eſt in villa propria, circa Sabi-

VARIAE LECTIONES.

g *Et* delet Lugd. Bat. 1.
h Deeſt B. *amicitiarum* V.
i *Conviciam auſ.* Lugd. Bat. 1. *Convicia Cauſid.* 2. *Cervitia* 4.
k *Leviter* Lugd. Bat. omnes.
l *Filio Tito* Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5.
m *Poſthaec* Lugd. Bat. 2. 4.
n *Cum* delet Lugd. Bat. 4. ceterum *Senatui is Pop.* 1. *cum Senatu Populo* 2. *&* delent quoque 4. & 5.
o Deſunt L.

NOTAE.

mit: Claudius denuo reſtituit. *Dio lib.* LVIII. & LX. Tandem ad praetoris jus revocavit Veſpaſianus. CELL.

Regibus amicis] Populi Romani GL.

Amicis erant,] Vetus liber *egerat*, ſingulari numero, pro *erant.* ſed *Thracheam* non habet: quod eſt in omnibus aliis. Eſt autem duplex Cilicia apud Geographos, quarum altera Trachea. VINET. *Egerant*, praeter Vineti codicem (in quo tamen *egerat*) quatuor etiam Lugd. Batavi habent, & ab Eutropii forſan manu eſt, ut illud quod praeceſſit *ante hoc tempus* ἀπὸ τῦ κοινῦ hic ſit repetendum HAV. Nullus dubito, quin ab Eutropii manu ſit; Certe quatuor Codicibus MSS. Leidd. accedit quoque quintus, quem neglexit Cl. Havercamp. & ita L. II. c. I. *Et civitates, quae ſub ipſis agebant, Romanis adjunxit.* quem locum citavit etiam Grunerus, eadem de cauſſa, uti & van Hoven, *egerant* legens. VERH.

In provinciarum formam] Id eſt, in quas pro regibus jam praetores mitterentur. GLAR.

XX. *Offenſarum*] *Tit.* XIV. *Suetonius.* GLAR.

Convicia] *Tit.* XIII. *Suetonius.* GL.

Convicia a cauſidicis] *Amicorum libertatem cauſidicorum figuras ac Philoſophorum contumaciam leniſſime tulit.* Sueton. Victor. *obliqua dicta.* Ubi vide notata. p. 194 A. F. *Leviter*, ut eſt in Codd. Leidd. omnibus, & *leniter* ubique a librariis confundi, vide ad Sueton. Veſp. c. XII. Valer. Max. L. V. I. 4. Caeſ. L. II. B. G. c. 8. VERH.

Diligens] Vide *tit.* VIII. in Sueton. GLAR.

De Hieroſolymis] De Judaeis. GL.

Per haec] Scilicet geſta. GLAR.

Cunctis] Omnibus gentibus. Vide Sueton. *tit. penult. in Veſp.* GLAR.

In villa propria,] Ad Cutilias, id eſt lacum in agro Reatino. Sueton. *tit.* XXIV. GLAR. In Rheatino rure. Sueton. *Cytilias ac Rheatina rura*, ubi

Sabinos, annum [p] aetatis″ agens [q] ſexageſimum nonum, [r] imperii [s] nonum″, & diem ſeptimum″, [t] atque inter divos relatus eſt. Genituram filiorum ita [u] cognitam habuit, ut, cum multae [v] contra eum [w] conjurationes fierent, quas patefactas ingenti diſſimulatione contempſit, [x] in ſenatu dixerit, [y] *aut filios* [z] *ſibi ſucceſſuros, aut neminem*″.

XXI.

VARIAE LECTIONES.

p Deeſt L. *agens an.* Lugd. Bat. 2. 3.
q *Sexaginta novem* Lugd. Bat. 3.
r Deſunt M. Lugd. Bat. 3.
s *Nono & die ſeptimo* Lugd. Bat. 1.
t *Atque* delet Lugd. Bat. 2.
u *Incognitam* Lugd. Bat. 4.
v Duas voces delet Lugd. Bat. 2.
w *Conjugationes* L. Bat. 3.
x Deſunt L. Lugd. Bat. 2. *dixit* 5.
y *Ut filios ſuos ſucceſſuros faveret neminem* Lugd. Bat. 4.
z *Suos* Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

ubi aeſtivare quotannis ſolebat, periit. A. F.

Circa Sabinos,] Reate enim eſt in Sabinis. GLAR.

Annum aetatis agens LXIX.] Vixit annos LXIX. Regnum obtinuit annos x. ſex diebus exceptis. A. F. & HEARN. Cl. Grunerus mendi quid ſuſpicans putat Eutropium ſcripſiſſe, *annum aetatis agens ſexageſimum nonum, inſuper menſem, & diem ſeptimum.* Haud nego ſcriptorem ejus, quem deſcribit, & inprimis Suetonii ipſiſſimis verbis ſaepe uſum; non tamen ſcio id ſemper obſervatum. Certe hic Codd. MSS. & Edd. nimium obſtant. Sed ut alibi paſſim, ſic hoc loco calculos, uti & ab Oroſio male poſitos notat Cel. Oudend. ad Sueton. c. XXIV. VERH.

Imperii nonum, & diem ſeptimum:] Euſebius ait, eum regnaſſe annis novem, menſibus XI. diebus 22. Ergo annis x. minus 8. diebus, quod & Sextus Aurelius Victor ait x. annos. GLAR.

Nonum,] Omnes alii ajunt decimum. GLAR.

Inter divos relatus] Quod etiam cum de ſe futurum ſentiret, prima morbi acceſſione, *Ut*, inquit, *puto, Deus fio.* A. F.

Genituram] Nativitatem, geneſim, horoſcopum. Suetonius haec omnia titulo ultimo. GLAR. *Convenit inter omnes tam certum eum de ſua ſuorumque genitura ſemper fuiſſe, ut poſt aſſiduas in ſe conjurationes auſus ſit affirmare Senatui, aut filios ſibi ſucceſſuros, aut neminem.* Sueton. A. F. Horam natalitiam, thema natalitium: ita voce hac uſus eſt Sueton. Aug. cap. 97. & alibi. Ammian. lib. XXIX. ineunte, genethliacum vocat *fatorum per genituras interpretem.* CELL.

Aut filios] Quod factum eſt. GL.

Succeſſuros,] In imperio. GL.

XXI.

XXI. Huic Titus filius ſucceſſit, qui & ipſe Veſpaſianus eſt dictus, vir omnium virtutum genere mirabilis, adeo ut *amor & deliciae humani generis* diceretur. facundiſſimus, bellicoſiſſimus, [a] moderatiſſimus": cauſas [b] latine egit; poëmata & tragoedias graece compoſuit. In oppugnatione [c] Hieroſolymorum ſub patre militans, XII. propugnatores XII. ſagittarum [d] ictibus confixit. Romae tantae civilitatis

VARIAE LECTIONES.

a Deeſt L. F. LC.
b *Latino* Lugd. Bat. I.
c *Hieroſolymitanorum* L.
d *Conf. ict.* Lugd. Bat. I.

NOTAE.

XXI. *Huic Titus filius ſucceſſit*,] Sicut eadem terra cicures gignit & feras, frumenta & tribulos, ſentes & floſculos: ſic ex uno Veſpaſiano, veluti ex eodem fonte, dulcedo amarorque proceſſit. Quid enim dulcius Tito? Quid amarius Domitiano? ille mitis, placidus, clemens: hic ſaevus, truculentus, immanis. Ille virtutum ſcrinium, hic flagitiorum officina. Sed ut ſolent res humanae, deteriores plerunque ſunt fortunatiores: ita & ſceleratus Domitianus per XV. an. in genus humanum ſaeviit: Titus triennium explere non potuit. Et invenit ille buccinatores Martialem, Quintilianum, ac alios quosdam dominationi ejus ſervientes: Titus autem apud poſteros inclytum nomen ac ſolidam laudem invenit, cum illi nemo non maledicat, ut dignus eſt. GLAR.

Titus filius] XI. Imperator, ſed VIII. apud Euſebium. Anno Chriſti 82. GLAR.

Et ipſe] Ut pater. GLAR.

Omnium virtutum genere] Lege *omni virtutum genere*. HEUMANN. Hoc non opus eſt. Liv. L. I. c. 9. *violati hoſpitii foedus* pro *violatum foedus hoſpitii*, ut legendum conjecerat Perizonius: ſed nihil mutat Cl. Drakenb. quia ſic c. I. dixerat Livius *majora initia rerum* pro *majorum rerum initia*. VERH.

Ut amor] Sueton. *tit.* I. in Tito. GL.

Facundiſſimus, bellicoſiſſimus,] *Armorum & equitandi peritiſſimus, Latinae Graecaeque linguae vel in orando, vel in fingendis poëmatibus promtus & facilis ad extemporalitatem usque.* Sueton. A. F.

Latine egit;] Vide *titul.* III. apud Sueton. GLAR.

Graece compoſuit] Cum Noſtro facit Suidas, Suetonii loco minus intellecto: vid. Cl. Oudend. ad c. III. Sueton. VERH.

In oppugnatione] Tit. V. Sueton. in Tito. GLAR.

Propugnatores] Noviſſima Hieroſolymorum oppugnatione XII. propugnatores totidem ſagittarum confecit ictibus. Sueton. A. F. Ex Suetonii cap. 5. deſumta ſunt, ita tamen, ut Caſaubonus Suetonium ex hoc ipſo loco, quod ad numerum attinet, correxerit. Vidi Barthii Adverſar. lib. XLIII. cap. I. CELL.

Civilitatis] Tribuit hanc virtutem etiam Auguſto Suetonius cap. 15. ad quem locum Caſaubonus: *Civilitas, quam*

tatis [e] in imperio fuit, [f] ut nullum omnino puniret: [g] convictos [h] adverſum [i] ſeſe [k] conjurationis [l] ita dimiſerit, ut in eadem familiaritate, [m] qua antea, [n] habuerit. [o] Facilitatis [p] & liberalitatis" [q] tantae fuit", ut cum nulli quidquam negaret, & ab amicis [r] re-

VARIAE LECTIONES.

e *In* delet Lugd. Bat. 2.
f *Quod* Lugd. Bat. 3.
g *Convinctos* Lugd. Bat. 4.
h Duas voces delet Lugd. Bat. 3.
i *Se* Lugd. Bat. 1.
k *Conjuratores* Lugd. Bat. 2.
l *Conj. dimiſerit, & i. e.* Lugd. Bat. 1. *conj. dimiſit* 3. *dimiſit & i. e... habuit* 3. 5. *dimiſit ut* 2. 4.
m *Quam* Lugd. Bat. 2. 4. 5.
n *Habuerat* Lugd. Bat. 1.
o Tranſponunt Vulg. *fac. tant. fuit & liberal.* ſed ſic Lugd. Bat. 1. 2. 3. 4.
p Deſunt L. LC. F.
q Deſunt L.

NOTAE.

quam Graece dixeris ἰσονομίαν, virtus eſt, quae civi convenit, qua civis eſt. Adde integrum ibidem Caſauboni commentarium. CELL.

Ut nullum omnino puniret:] Haec aliter Suetonius *tit.* VI. *in Tito:* Suſpectiſſimum quemque ſibi haud cunctanter oppreſſit. in his Au. Cecinnam confodi juſſit, ex qua caede multum invidiae contraxit. Praeter ſaevitiam ſuſpecta in eo etiam luxuria erat, comeſſationes, libido, propter exoletorum & ſpadonum greges: & Berenicae reginae amor, & rapacitatis fama. Sed ut princeps factus, omnia in bona verterunt, ut *tit.* VII. proſequitur Suetonius. GLAR.

Convictos adverſum ſe conjurationis] Duos patricii generis convictos in affectatione imperii, nihil amplius quam ut deſiſterent, monuit, dicens: Principatum fato dari, ſi quid praeterea deſiderarent, promittens ſe tributurum: & confeſtim quidem ad alterius matrem', quae procul aberat, curſores ſuos miſit, qui anxiae filium ſalvum nunciarent, &c.. Sueton. Adi & Victoris Epitom. A. F.

Facilitatis] Haec conformiter Sueton. *tit.* VIII. *ad longum, in Tito.* GLAR.

Ut nulli quicquam] Ne quem ſine ſpe dimitteret. GLAR. *Et etiam petere quae vellent ultro adhortaretur.* A. F.

Ut nulli quidquam negaret: & cum ab amicis reprehenderetur, reſpondit, ... propterea... dixit &c.] Hanc lectionem abjeci. & e Codd. Leidd. omnibus, & Edd. Ald. ac Junt. reſtitui, quam hic vides, quae num potior ſit, nemo dubitabit. *Reſponderet* jam placuit Grunero, etſi nihil mutavit: quod feciſſet procul dubio, niſi Havercampi negligentia deceptus fuiſſet, ut alibi ſaepius. VERH.

Ab amicis] Domeſticis. GLAR.

Re-

[r] reprehenderetur, [s] reſponderit, *nullum triſtem debere ab Imperatore diſcedere.* praeterea cum quadam die in coena recordatus fuiſſet, [t] nihil ſe illo die cuiquam praeſtitiſſe, dixerit: [u] *amici, hodie diem perdidi.* Hic Romae Amphitheatrum aedificavit, & quinque millia [v] ferarum in [w] dedicatione ejus occidit.

XXII. [x] Per haec inuſitato favore [y] dilectus, morbo periit in ea, qua pater, [z] villa, poſt biennium,

Variae Lectiones.

r *Reſponderetur* ſeq. voce deleta, Lugd. Bat. 3.
s *Reſponderit* Lugd. Bat. 2. 4.
t *Nulli ſe illo die quicquam* Lugd. Bat. 2. *Nulli ſe ipſo die quidquam praeſtitiſſe dixit* 5.
u *O amici!* Vin. *amicis* Par. *Amici* S. N. B. G. F. V.
v *Vel* inſerit Lugd. Bat. 3.
w *Dedicationem* Lugd. Bat. 5.
x *Poſt haec* Editio Hearn. Neſcio unde, contra omnes MSS. *Per hoc* Lugd. Bat. 4. 5.
y Deeſt LC.
z *Illa* Lugd. Bat. 3.

Notae.

Reprehenderetur,] Quod plura polliceretur, quam praeſtare poſſet. Gl.

Nullum triſtem] *Non oportere quemquam a ſermone Principis triſtem decedere.* A. F.

Ab Imperatore] Principe. Glar.

In coena] Dum coenaret. Glar.

Nihil] Scil. beneficii. Glar.

Dixerit] Memorabilem vocem. Gl.

O amici,] Sueton. *Amici, diem perdidi.* A. F.

Hic Romae Amphitheatrum aedificavit,] Suetonius *in Veſpaſiano tit.* IX. meminit amphitheatri a patre aedificati. Et *in Tito tit.* VIII. amphitheatri rurſus meminit, ſed patris, ut putant commentatores; fieri autem poteſt, ut a patre non omnino perfectum, a filio Tito conſummatum fuerit. Glar. Non tam aedificavit, quam perfecit, abſolvit, dedicavit. Patris enim opus erat, necdum conſummatum. Coeperat ſero exſtruere, octavo conſulatu, quod Lipſius ex nummo probat. Sueton. Veſpas. c. IX. *Fecit & nova opera: amphitheatrum urbe media.* Hoc Titus conſummavit dedicavitque. Xiphilinus ſolam dedicationem tribuit: Τὸ θέατρον τὸ κυνηγετικὸν ἱερώσας. Cell. Imo *dedicavit.* Illud Auguſtus deſtinavit, Veſpaſianus extruxit, Titus dedicavit. Magna ex parte adhuc extat inter Palatium, Coelium & Aedem Virginis.. A F.

XXII. *Per haec*] Contra Hearnium recte tuetur Cl. Grunerus, quia ſic c. 20. *Per haec cum Senatui* &c. Et ita pro *propter haec* c. XV. repoſui tum, quia Codd. Leidd. praeierunt, tum quod Noſtro familiaris haec locutio, uti & Suetonio, aliisque. Verh.

Dilectus,] Ab omnibus. Glar.

Morbo] Febri. Suetonius *titulo penultim. in Tito.* Idibus Septembris, ſive 13. die Septemb. Glar.

In ea, qua pater, villa, Ad Cotylias in agro Reatino. Glar.

Poſt

nium, & menſes [a] octo, dies XX. quam Imperator erat factus, aetatis anno [b] altero & quadrageſimo. Tantus luctus eo mortuo publicus fuit, ut omnes tanquam in propria doluerint orbitate. Senatus, [c] obitu ipſius circa veſperam nunciato, nocte [d] irrupit in curiam, & tantas ei [e] mortuo″ [f] laudes gratiasque congeſſit, [g] quantas nec vivo unquam [h] egerat, [i] nec praeſenti″. Inter divos relatus eſt.

XXIII. Domitianus mox accepit imperium, frater ipſius [k] junior; Neroni, aut [l] Caligulae, aut Tibe-

VARIAE LECTIONES.

a *IX*. G.
b *XLII*. Lugd. Bat. 1. *altero &* deſunt 4.
c Delet Lugd. Bat. 3. at 1. *obitū ..... nunciatū.*
d *In curiam rupit* Lugd. Bat. 3.
e Deeſt V. *Eo mortuo* Lugd. Bat. 1.
f Ordinem debemus codd. MSS. Vulg. *gratias laudesque.*
g Omnia haec abſunt a Lugd. Bat. 1. Sequitur deinde, *ut inter divos relatus eſt.*
h *Egerant* Lugd. Bat. 4.
i Deſunt G.
k *Minor* Lugd. Bat. 2.
l *Galliculae* Lugd. Bat. 1. 4. 5. *Galiculae* 2.

NOTAE.

Poſt biennium, menſes octo,] Menſes duo: Sueton. *Exceſſit in eadem, qua pater, villa, Idibus Septembris poſt biennium, ac menſes duos diesque* XX. *quam ſucceſſerat patri, altero & quadrageſimo aetatis anno.* Idem Victor. A. F. Copulam e Codd. MSS. Lugd. B. 1. 2. 4. 5. Edd. Schonh. & Mer. addidi. Sed Eutropium & Zonar. erraſſe, ad Sueton. qui cum aliis rectius *poſt biennium ac menſes duos, diesque* XX. quamquam alii aliter, obſervat Cel. Oudend. c. XI. VERH.

Menſes octo,] Duos, Sext. Aurel. & Sueton. *tit. ult. in Tito.* GLAR.

Altero & XL.] Sic Sueton. *tit. ultimo*, & Euſebius XLII. GLAR. Diximus adverſus Interpretem, qui ἔτες vertit, ad L. 1. c. 16. L. VII. c. 9. CELL. Conſule vero Cel. Oudend. ad Sueton. d. l. VERH.

Tantus luctus eo mortuo] Ex Suetonio: *Quod ut palam factum eſt, non ſecus atque in domeſtico luctu moerentibus publice cunctis, Senatus priusquam edicto convocaretur ad Curiam cucurrit, obſeratisque adhuc foribus, deinde apertis, tantas mortuo gratias egit, laudesque congeſſit, quantas ne vivo quidem unquam, atque praeſenti.* A. F.

Nocte irrupit] Priusquam edicto convocaretur, inquit Suetonius. GLAR. De more quidem, ut juſtitium ſcilicet indiceretur. A. F.

Congeſſit,] Exhibuit. GLAR.

Inter divos] In divorum numerum. GLAR.

XXIII. *Domitianus mox*] XII. Imperator, anno Chriſti 84 GLAR.

Domitianus mox accepit imperium,] An. ab U. C. 833. in fine. A. F.

Junior;] XII. annis. GLAR.

Pri-

berio [m] ſimilior, quam patri [n] vel fratri ſuo. primis [o] tamen annis moderatus [p] in imperio fuit, [q] mox ad ingentia vitia progreſſus. libidinis, iracundiae, crudelitatis, avaritiae, tantum in ſe [r] odii concitavit, ut merita & patris & fratris aboleret. Interfecit nobiliſſimos [s] ex ſenatu: dominum ſe & deum pri-

VARIAE LECTIONES.

m *Si melior* Lugd. Bat. 3.
n *Aut* Lugd. Bat. 2.
o *Tantum* Lugd. Bat. 3.
p *In* delent Lugd. Bat. 2. 4.
q Deeſt B.
r *Odii fomitem* V.
s Praepoſ. delet Lugd. Bat. 1. *e* legunt reliqui.

NOTAE.

Primis tamen annis moderatus] Sueton. *tit.* II. *in Domitiano*: Simulavit & ipſe mire modeſtiam. & *tit.* III. Circa adminiſtrationem imperii aliquando ſe varium praeſtitit, miſtura quoque inaequabili vitiorum atque virtutum: donec virtutes quoque injuria deflexit. Sed titulo nono, plenius de ejus initio principatus; & quomodo delapſus in crudelitatem, *tit.* X. ac deinde. GLAR. Inter initia usque adeo ab omni caede abhorrebat, ut abſente adhuc patre recordatus Virgilii verſum:

Impia quam caeſis gens eſt epulata juvencis,

edicere deſtinaverit, ne boves immolarentur. Sueton. A. F.

Odii] *Odii* quod exhibent Codd. MSS. Leidd. 1. 3. 4. 5. (2. *odia*) Ed. Aldina altera, (altera *odii fomitem*) pro *odium* legendum cenſui. VERH.

Ut merita patris & fratris aboleret.] Tantum fuit illud odium, ut ex eorum animis patris & fratris meritorum memoriam omnem extirparet. A. F. Unde Epigramma illud Auſonii.

Hactenus ediderat geminos, gens Flavia, juſtos,
Cur duo quae dederant tertius eripuit?
Vix tanti eſt habuiſſe illos, quia dona bonorum
Sunt brevia, aeternum, quae nocuere, dolent. HAV.

Interficit nobiliſſimos] Domitianus ſub patre etiamnum vivente ſtupris ac adulteriis principem agebat, ut inquit Tacitus *lib.* XX. ab initio. Cum haberet egregia patris ac fratris exempla, maluit Tyberium falſa ſimulatione, Caligulam ſtultitia ac temeritate, Neronem crudelitate imitari, paulatim per omnes gradus ſcelerum creſcere, etiam in Chriſtianos turpiſſimus latro deſaeviit. tanta ſuperbia tandem efferatus, ut Dominum ac Deum ſeſe vocari, ſcribi, coli voluerit, imo praeceperit. In eo omnia ſcelera ita certarunt, ut penes quod victoria eſſet, vix diſcerni potuerit: ſubdolo animo, ſtoliditate puerili, jactantia Thraſonica, vanae gloriae affectatione famoſus tyrannus. Tandem poenas luit, non tamen tot ſceleribus dignas: ſed absque dubio ſedet calide apud Plutonem Plutonicus deus. GLAR.

Interficit nobiliſſimos ex Senatu:] *Complures Senatores, in his aliquot Conſulares interemit.* Sueton. X. A. F.

Nobiliſſimos] Decem enumerat Suet. *tit.* X. GLAR.

Dominum & Deum primus ſe] Suetonius

[t] primus appellari juſſit; nullam ſibi niſi auream [u] & argenteam ſtatuam in Capitolio [v] poni paſſus eſt: conſobrinos ſuos interfecit: ſuperbia quoque in eo exſecrabilis fuit. Expeditiones quatuor habuit: unam adverſum [w] Sarmatas, alteram adverſum [x] Cattos, duas adverſum Dacos. de Dacis [y] Cattisque [z] duplicem triumphum egit: de Sarmatis ſolam lauream

VARIAE LECTIONES.

t *Prius* Lugd. Bat. 3. 5.
u *Aut* Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5.
v *Paſſ. eſt poni* Lugd. Bat. 2. 4. 5.
w *Samnites* Lugd. Bat. 3. *Sarmatos* 4.
x *Gothos* G. Lugd. Batt. 1. 5. *Gathos* Lugd. Bat. 3. qui pro *Dacos* eamdem vocem repetit. *Chattos* 2. & mox.
y *Gothisque* Lugd. Bat. 1. *Gotthisque* 5.
z Vulgo legitur *duplicem quidem*. Lugd. Bat. 1. *quidem publice*. Mer. pro *duplicem* habet *publice*, ſed perperam. Noſter enim in hoc loco exſcripſit Suetonium, (c. VI.) qui etiam *duplicem* dixit.

NOTAE.

tonius *tit.* XIII. *in Domitiano: Pari arrogantia cum procuratorum ſuorum nomine formalem dictaret epiſtolam, ſic caepit: Dominus & Deus noſter ſic fieri jubet. Unde inſtitutum poſt hac, ut ne ſcripto quidem ac ſermone cujusquam appellaretur aliter.* GLAR. Legi de hoc poteſt Suetonius c. XIII. CELL. Conſule hic Cl. Grunerum. VERH.

Auream] Ex ſolido auro & argento, ac ponderis certi. GLAR.

Conſobrinos] De Flavio Clemente patruele Sueton. *tit.* XV. GLAR.

Conſobrinos ſuos interfecit:] Conſobrinos dicit, opinor, cum Patrueles potius dicere debuiſſet. Domitianus enim interfecit Flavii Sabini filium, qui Sabinus Veſpaſiani frater fuit. A. F. & HEARN.

Superbia] *Tit.* XIII. Suet. GLAR.

Expeditiones] De his Suetonius *tit.* VI. *in Domitiano.* GLAR. Ex Suetonio c. 6. A. F.

Sarmatas,] Hodie ſunt Poloni & vicinae gentes. CELL. Sarmatia dividitur in Europaeam & Aſiaticam. Illa Ruſſia nunc, haec Tartaria. A. F.

Cattos,] Hodie *Katzenelbogen.* GLAR. Germaniae populos, hodie *Heſſen.* A. F. Germaniae populum. Inde cognomen *Germanici*, Lapide Emeritenſi apud Gruter. p. 150. DOMITIAN. VESP. CAES. AUG. GERM. P. M. ac reliqua. Et nummo: IMP. CAES. DOMIT. AUG. GERM. TR. P. P. P. CELL.

Dacos.] Populum inter Sarmatiam Europaeam ac Danubium, hodie Tranſſylvania dicitur. GLAR. In regione ferme, quam Tranſilvaniam dicimus. Horum rex Decebalus jam hoc tempore fuit. *Xiphilin.* CELL.

Publice] Forte legend. *Duplicem:* ut & Suetonius habet, & al. codex. GLAR.

Solam lauream] Quod res geſta triumpho indigna. Vide Caſaubonum ad Sueton. Domitian. cap. 6. CELL.

ream uſurpavit. Multas [a] tamen calamitates [b] iisdem bellis paſſus eſt. nam in [c] Sarmatia [d] legio ejus cum duce interfecta: & a Dacis [e] Oppius Sabinus conſularis, & Cornelius [f] Fuſcus, praefectus praetorio, cum magnis exercitibus [g] occiſi ſunt. Romae [h] quoque

Variae Lectiones.

a L. & Sylburgii eſt pro vulgari *quidem.*
b *His* Lugd. Bat. 4. *bisdem* 5. *bisdem in* 2.
c *Sarmatis* Lugd. Bat. 4.
d Al. *legiones ejus cum duce interfectae. Legio interfecta eſt* Lugd. Bat. 2. 3. 4. *interfectus eſt* 1.
e *Oppius* Lugd. Bat. 2. 3. 4. 5. B. N. G. *Ulpius* Lugd. Bat. 1. *Appius* Vulg.
f *Furcus* G. Sc. Lugd. Bat. 2. 3. 4 *Praetorii* 2.
g *Occiſus eſt* Lugd. Bat. 3.
h *Quaeque* Lugd. Bat. 2.

Notae.

Uſurpavit.] De Sarmatis lauream modo Capitolino Jovi retulit. Sueton. VI. quod miror ab Eutropio praetermiſſum: nam inde conſtat, lauream Jovi referre, minus eſſe quam triumphare. A. F.

Calamitates] Exercituum ſtrages. Glar.

Legio ejus cum duce interfecta] Fuldenſis *legio interfecta*, ſingulariter, & Metaphraſtes τάγμα ἕν. Videtur ſignificare legionem *Flaviam.* Alii *legiones interfectae.* Cell.

Appius Sabinus] *Oppius* eſt Sueton. *tit.* VI. Glar. *In Dacos* duas (expeditiones ſuſcepit:) primam Appio Sabino oppreſſo: ſecundam Cornelio Fuſco Praefecto cohortium Praetorianarum. Sueton. A. F. *Oppius* jam reſcripſit Cl. Grunerus, quia Codd. noſtrorum fidem tuetur Sueton. c. VI. vide quae laudat ibi Cel. Oudendorpius, uti & de *Cattis* & *Dacis.* Verh.

Conſularis,] Anno Chriſti 86. Glar. Qui jam Conſulatu functus fuerat, & revera Appius Sabinus Conſul fuerat cum Domitiano, An. U. C. 836. A. F.

Et Cornelius Fuſcus,] De hoc Cornelio Fuſco Tacitus *lib.* XVIII. ubi Moeſici ac Pannonici trahunt Dalmaticum militem ad defectionem contra Vitellium. Et Suetonius *titulo* VI. & Juvenal. *Satyr.* IV. Glar.

Praefectus praetorii,] Id eſt, cohortium praetorianarum. Glar. Veteres omnem Magiſtratum, cui pareret exercitus, Praetorem vocabant, & Praetorium tabernaculum ejus. Inde Praefectus Praetorio dicebatur, qui iis militibus praeerat, quos Imperator in ſui cuſtodiam habebat. *Captain of the Guards.* A. F.

Romae quoque] Miror quid ſit, quod haec de Domitiani Romae operibus, omnia fere ad verbum in Latino Euſebii Chronico reperiantur: atque vellem, Domitius Calderinus, Caelius Rhodiginus, Barptolomaeus Marlianus, & nonnulli alii diligentius quaeſiſſent, monſtraſſentque, quid ſint Forum Nervae, Forum Trajani, Forum Tranſitorium, Forum Metodeum, Odeum, Iſeum, Serapeum. Primum enim dubium eſſe poteſt, unumne forum ſit, an duo, Nervae & Trajani forum: quod

que multa opera fecit: in his Capitolium, & [i] Forum

VARIAE LECTIONES.

i Opera illa Domitiani corrupte & depravate a plerisque ſcribuntur, v. g. LC. N. M. S. B. L. P. V. *forum tranſitorium divorum* habent: Sylburgius *divorum porticum* addit, *Odeum* negligit, &c. Nos ſecuti ſumus Cellarium & Laevinum Torrenrentium in Notis ad Suetonii Domitian. c. v.

NOTAE.

quod Trajanus a Nerva adoptatus, Nerva quoque dictus fuerit. Deinde cum Tranſitorium Nervae forum vocet in Alexandro Imperatore Lampridius, utrum Trajani μεταύδιον, an μεθόδιον vocaverint Graeci, quorum libros etiam depravarunt veteres librarii. nam Methodeon & Trantitorium idem ſignificare videtur: ſed Metodeon aliud, quaſi dicas ex Latino & Graeco, poſtodeum aut Tranſodeum. ᾠδεῖον autem tradunt locum fuiſſe a Poëtarum carminibus appellatum, ἀπὸ τῆς ᾠδῆς, ut eſt apud Suidam, quod eſt carmen & cantus: in quibus nominibus, ut & in Neo & Serapeo, eſt penultima ſyllaba *ει* diphthongus, quae a Latinis ſolet in *i* & in *e* longum converti. Poſtremo ſunt haec vocabula apud veteres autores, praeſertim Latinos, ita corrupta, ut multis locis quomodo legas, ſit valde incertum. In Suetonii namque Domitiano, & Euſebii Chronicis, *Odium* & *Methodium* pro eodem invenies. Apud Euſebium eundem *Hiſuium*, pro *Iſium*: & *Divorum porticus*, *Iſium* pro *Odeum*, *porticus*, *Iſium*: quemadmodum & vetus quoque Eutropius ſcribebat VINET. Domitiani opera iisdem prope verbis recenſentur in Euſeb. & Caſſiod Chronicis: hoc tamen eſt diſcriminis, quod pro duobus iſtis, *odeum*, *porticus*, apud Euſeb. & Caſſiod. unum ponitur opus, *divorum porticus*: & poſt ſtadium ac quaedam alia, extremum collocatur *Odeum*, ſeu *Odion*. A Suetonio cap. 5. ſex tantum commemorantur opera: Aedes Jovis Cuſtodis, Forum Nervae, Flaviae gentis Templum, Stadium, Odeum, Naumachia. SYLB.

Multa opera] Plurima & ampliſſima. Suetonius *tit.* v. *in Domitiano*. GLAR.

In his Capitolium,] Capitolium Romae ter conflagraverat. ſemel Coſſ. Scipione & Norbano, an. ab U. C. 671. Iterum anno 821. ſub Vitelliano tumultu. Tertio, una cum Veſpaſiani interitu. a Domitiano magnificentius elegantiusque refectum ſub titulo autem ſuo, *ſine ulla priſtini authoris memoria*, inquit Suetonius, impenſa 12000. talentum authore Plutarcho: hoc eſt, 7200000. coron. GLAR. Capitolium ter conflagraverat: ſemel vigeſimo anno ante conſulatum Ciceronis III. *Catilinar. cap* 4. iterum tumultu Vitelliano, *Suet. Vitell. cap.* 15. tertio ſub mortem Veſpaſiani. *Suet. Domit.* 5. CELL.

Forum tranſitorium] Quod nunc Nervae dicitur. GLAR. *Forum quod nunc Nervae vocatur*. Sueton. Forum tranſitorium in IV. regione ponit Victor. *Pervium* vocat Victor, pag. 126. ubi vide notas. A. F. Aurel. Victor in Nerva *Pervium* vocat, quod inde in tria fora tranſitus patebat. Domitianus exſtruxit, Nerva dedicavit, a quo nomen habuit. Lampridius in Alex. cap. 28. *in foro divi Nervae, quod* TRANSITORIUM *dicitur* CELL.

Odeum,] Ὠδεῖον, locus ubi cantatur, locus choro & ſymphoniacis, imo poëtis experientiam facientibus deputatus. Meminit & Ammianus Marcellinus *lib.* XVI inter alia urbis miracula. In Chronicis Euſebii

rum tranſitorium, [k] Odeum, Divorum Porticus [l] Iſeum, Serapeum, & Stadium. Verum cum ob ſcelera univerſis exoſus eſſe coepiſſet, interfectus eſt ſuorum conjuratione in palatio, anno aetatis [m] XLV. imperii quintodecimo. Funus ejus [n] cum ingenti dedecore per [o] veſpillones exportatum, & ignobiliter [p] eſt ſepultum.

VARIAE LECTIONES.

k *Divorum Porticus* Lugd. Bat. 2. 5. *duorum Porticus* Lugd. Bat. 4. *divorum Porticos* Lugd. Bat. 1. 3.

l *Iſium ac Serapeum* Lugd. Bat. 1. *Yſium ac Serapeum* Lugd. Bat. 2. *Iſium*... 3. 4. *& ſtudium* 3.

m *XXXV.* B. L. G. F. V. Lugd. Bat. 4. 5. tranponentes *aet. an.* In LC. etiam *XXXV.* ſed ſuperſcriptum: *dicit Suetonius XLV.*

n Al. delent praep.

o *Bis piliones* Lugd. Bat. 1. *Veſpelliones* 2. *biſpelliones* 5.

p Mer. non habet *eſt*, nec Lugd. Bat. 2. qui *conſepultum*. *Sepultus* 4.

NOTAE.

bii plura enumerantur, perperam addita: ut Trajani forum & Thermae, cum Trajanus nondum eſſet in imperio. GLAR. Sic dicebatur aedificium', in quo Cantores, Citharoedi, Tibicines exercebantur. *Odeum* ab *ᾠδὴ cantus.* A. F. Muſicorum, poëtarumque gymnaſium: imitamentum Graecorum *ᾠδεῖν*, de quo Plutarch. in Pericle. CELL.

Divorum porticus] Sylburg. illud *divorum* ex Fuld. addidit. pater & frater ſignificari videntur. CELL. Cl. van Hoven & Grunerus *Divorum porticus* etiam dederunt. Certe omnes Noſtri Codd. eo ſpectant; nam in primo quoque pro *Odeum*, ut male Havercamp. notaverat, *Divorum* eſt: et fere *Odeum* deleviſſem, propterea, quod Paeanius neutrum agnoſcit: illud tamen in Vetuſtis Edd. reperitur. VERH.

Iſium, ac Serapium,] Id eſt Templum Iſidis & Templum Serapidis. A. F.

Iſeum, Serapeum,] Templa in Iſidis & Serapidis honorem condita. CELL

Stadium.] In quo athletae exercebantur. GLAR.

Univerſis exoſus eſſe coepiſſet,] Vide inſidias in hunc tyrannum apud Suetonium *titulo* XVII. Stephanus Domicillae procurator, primus inguina ejus ſuffodit: occurrerunt alii, ita ut ſeptem vulneribus conficeretur, 14. Calend. Octob. Cadaver ejus, ſandapila per veſpillones exportatum, Phyllis nutrix in ſuburbano ſuo Latina via funeravit, inquit Suetonius. GLAR.

Suorum conjuratione.] Oppreſſus eſt amicorum libertorumque intimorum conſpiratione, ſimul & uxoris. Sueton. A. F.

Anno aetatis] Occiſus eſt XIII. Kal. Septemb. anno aetatis XLV. Imperii XV. Cadaver ejus ſandapila per veſpilliones exportatum. A. F.

Per veſpillones] Sandapilarios. GL. Qui funerandis corporibus conducuntur, ſic dicti, quia veſpertino tempore ea efferebant. A. F.

Ignobiliter ſepultum.] Nam Phyllis nutrix *τὸ σῶμα κλέψασα ἔθαψε.* *Xiphil.* CELL.

EUTROPII BREVIARIUM HISTORIAE ROMANAE.

LIBER OCTAVUS.

I. Anno octingenteſimo [a] & quinquageſimo ab urbe condita, Vetere & Valente conſulibus, reſpublica ad proſperrimum ſtatum rediit, bonis principibus [b] ingenti felicitate commiſſa. Domitiano enim, [c] exitia-

Variae Lectiones.

a Delet Lugd. Bat. 2.
b *Ingentis* Lugd. Bat. 2.
c *Exitiali* Vulgat.

Notae.

Liber viii.] Octavus hic liber hiſtoriam annorum complectitur 139. a Coccejo Nerva usque ad Maximinum, immanem illam beluam: xii. omnino imperatorum apud Euſebium, qui non perpetuo collegas numerat. Glar.

I. *Anno octingenteſimo & quinquageſimo ab urbe*] Hae Eutropii rationes non placent Paulo Oroſio, qui ad hunc modum ſcribit *libro ſeptimo:* Anno ab Urbe condita dcccxlvi. (quamvis Eutropius quinquageſimum hunc eſſe annum ſcripſerit) Nerva admodum ſenex, *& reliqua.* Neutras autem probant Chronologi noſtri, qui putant Veteris & Valentis conſulatum incidiſſe in annum Urbis conditae dcccxlviii. Erunt itaque poſthac ſemper majores Eutropii rationes, quas adhuc minores oſtendimus. Vinet.

Anno DCCCL.] Eutropium nominatim de hoc numero ſollicitat Oroſius L. vii. c. ii. Cell. *Anno*, inquit, *ab urbe condita* dcccxlvi. *quamvis Eutropius quinquageſimum hunc eſſe annum ſcripſerit.* ſed ipſe errat. Cl. Grunerus mavult 849. rectius. Huic calculo conſentiunt Faſti. Verh.

Anno octingenteſimo quinquageſimo] Tunc vere fuit octingenteſimus quadrageſimus-octavus. A. F. & Hearn.

Vetere & Valente Coſſ.] Anno urbis conditae 848. Glar.

Exitiabili] Ita pro *exitiali* repoſui, auctoritate omnium Leidd. MSS. & Fuldenſis. infra L. ix. c. 7. *Horum imperium . . . exitiabile fuit.* Ita, quamquam hae voces ſaepiſſime inter ſe commutantur a Librariis, pro *exitiali* tyranno etiam *exitiabili* praefert Rhenan. ad Liv. L. xxix. c. 7. idque Codicibus MSS. comprobari teſtatur Cl. Drakenb. & ſic ſexcenties alibi. *exitiabile bellum* Ciceroni ad Att. Lib. x. Ep. 4. *exitiabilis morbus* Tacit. L. xvi. Ann. 5. *exitiabi-*

tiabili tyranno, Nerva ſucceſſit, [d] vir" in privata vita moderatus & ſtrenuus; nobilitatis mediae. qui ſenex admodum, operam dante [e] Petronio Secundo, praefecto [f] praetorio; item Parthenio, [g] interfectore Domitiani, Imperator [h] factus aequiſſimum ſe [i] & civiliſſimum' praebuit. Reip. divina [k] proviſione

VARIAE LECTIONES.

d Deeſt S. G. B. V. P. Mer. *ut* Lugd. Bat. 2.
e *Pettonio* Lugd. Bat. 2. *Praetorio* 3.
f Abeſt haec vox a Lugd. Bat. 1.
g *Interfectoribus* LC.
h *Eſt* addunt Lugd. Bat. 1. 2.
i *Et utiliſſimum* V. P. Deſunt Sc. & Lugd. Bat. 1.
k *Proviſio* Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

In praelium Hiſt. L. III. 22. *exitiabilis clades, diſcordia* &c. Sueton. Aug. c. XVIII. Claud. XXV. VERH.

Nerva ſucceſſit,] Coccejus Nerva, XIII. Imperator. Hujus vitam Dion. Caſſius Nicaeus deſcripſit. Oppido Narnienſi natum, ſcribit Sex. Aurel. Victor. GLAR.

In privata vita] Antequam eſſet Imperator. GLAR. *Quid enim Nerva Narnienſi prudentius magisque moderatum?* Victor. A. F.

Nobilitatis mediae.] Mediocris. GL. Id eſt *mediocris*. Sic Victor de Septimio Severo: *Ortus medie humilis.* Lactantius de vero cultu lib. VI. cap. 15. *Eo igitur imprudentes revolvuntur, quo Peripatetici ratione perveniunt, ut vitia, quoniam tolli non poſſunt, medie temperanda ſint.* Senatorii ordinis fuiſſe Nervam docet Victor pag. 126. A. F. Ipſe tamen jam bis fuerat conſul, cum Veſpaſiano A. V. 824. & iterum 843. cum Domitiano. Sed & Avum habuit Romae olim Conſulem: unde Vir Cel. ad Dion L. LXVIII. p. 769. Nervam Romae quoque natum fuiſſe credit. Ipſum vide, & Pomp. de Orig. Jur. uti & Spanhem. in Orb. Rom. Diſſ. II. c. 22. Pag. in Crit. VERH.

Senex admodum,] Anno 65. A. F. *Extrema aetate* ait Victor de Caeſar. c. 12. Ubi Nervam ſexageſimum annum egiſſe, quum imperium ſuſceperit, male notat Doctiſſ. Fem. Alii juſto majorem faciunt, dum natus erat tum annos LXIV. Vid. ad Dion. L. LXVIII. p. 769. & infra fin. cap. VERH.

Parthenio] Praefecto cubiculi Domitiani. A. F.

Imperator factus aequiſſimum ſe praebuit.] Caeſo Domitiano, ſtatuae omnes, tum aureae, tum argenteae, in illius honorem conſtitutae, ſubito conflatae fuerunt. Nerva omnes qui impietatis in deos rei fuerunt, eos abſolvi voluit. Exules in patriam reduxit, ſervos invidos in dominos multavit, ad ſuſtentandam pauperum vitam centies quinquagies HS. erogavit, 15000000. HS. hoc eſt 375000. coronatorum. In curia illud juravit, ſuo juſſu neminem Senatorum occiſum iri. quod ſacramentum quamvis etiam inſidiis petitus eſſet, inviolatum ſervavit. Denique ob ſenium contemptus, Ulpium Trajanum Crinitum adoptavit, moxque in Curia Caeſarem deſignat, virtutem viri, non patriam aut genus ſpectare oportere. Erat enim Trajanus, ut Dion ait, Hiſpanus

ſione conſuluit, Trajanum adoptando. Mortuus eſt Romae [l] poſt annum & quatuor menſes imperii ſui, ac dies octo: aetatis ſeptuageſimo [m] & altero anno. atque [n] inter divos relatus eſt.

II. Succeſſit ei [o] Ulpius Crinitus Trajanus, natus Italicae in Hiſpania, familia antiqua magis quam clara.

VARIAE LECTIONES.

l *Primus* Lugd. Bat. 2.
m Pro & *alt.* eſt *II* in Lugd. Bat. 1.
n *In* Lugd. Bat. 5.
o Al. *Ulpius Trajanus Crinitus.*

NOTAE.

nus, cognatione nihil attingens Nervam. GLAR.

Trajanum adoptando,] Dion in Nerva, ut diximus, ait, Trajanum genere Hiſpanum, & ex Italia oriundum non fuiſſe. Victor ex urbe Tudertina. Tuder autem oppidum Picenorum, ut ait Strabo lib. v. & Plin. *lib.* III. *cap.* 14. Ubi Ptolemaeus ponit Trajanum, ejus tempore forte mutatum nomen. Euſebius autem ita ait: Trajanus Agrippinae in Galliis imperator factus, natus Italicae in Hiſpania. Plin. autem *lib.* III. *cap.* 1. *Ilipa* inquit *cognomine Italica prope Hiſpalim.* Quod & Ptolemaeus habet. Unde apud Victorem legendum *Turditana* non *Tudertina.* GLAR. *Hic Trajanum in liberi locum, inque partem imperii adoptavit.* Victor. Epitom. A. F. Addit Victoris Epitome: *cum quo tribus menſibus vixit in imperio.* CELL.

Poſt annum] Ita Euſeb. & Dion. GLAR. Regnavit annum unum, menſes quatuor, dies novem. A. F. Alii aliter. Conſule Vir. Cl. ad Xiphil. L. LXVIII. p. 771. Recte autem hic obſervat Gruner. diem naturalem & emortualem ab Eutropio excludi. VERH.

Dies octo:] IX. Dion. X. Sex. Aurelius. GLAR.

Aetatis LXX.] LXV. Dion. LXVIII. Egnatius. GLAR. Imo ſexageſimo ſexto. A. F. & HEARN. E Dione, quem modo citavi, recte Cl. Gruner. Nervae dedit annos LXV. menſes X. dies X. Vid ibi Cel. Fabr. ut hinc pateat verum eſſe, quod init. cap. diximus, Nervam ad imperium accedentem LXIV. annos natum fuiſſe. *Altero* hic pro *ſecundo*, ut eſt in Cod. Leid. 1. ſumendum eſſe confirmant alii ſcriptores, alii vero plures ei tribuunt annos. VERH.

II. Succeſſit] Anno Chriſti 101. GLAR.

Succeſſit ei Ulpius Trajanus] Ulpius Trajanus ex Turdetania Baeticae Hiſpaniae, ex opp. Ilipa, quae Italica cognominata eſt, natus, ut a Nerva adoptatus, juramentum fecit de nemine innocente trucidando, quod ſervavit. uxor ejus Plotina, de qua multa Plinius in Panegyrico. Regnare coepit 42. natus annos. Hic amari ac obſervari quam timeri malebat. Decebalum Dacorum regem bis vicit, unde Dacicus nominatus eſt. Item poſtea Armeniam ingreſſus, eam ſubegit, unde Optimus dictus a Senatu. Poſtremo Parthos proſequutus eſt Cteſiphonta usque, quae ultra Babylonem eſt urbs. & ſinum Perſicum ingreſſus, in Indiam naves miſit, unde Parthicus dictus eſt. ſub eo Antiochiae ingens terrae motus fuit. GLAR.

Italicae] Ex urbe Tudertina, inquit Sex. Aurel. Victor. Ilipae, quae Italica cognomine, ut Plinius. GLAR. Italica urbs Boeticae in inferiori Hiſpania ſupra Boetim fluvium. Scipio rebus in Hiſpania

clara. Nam pater ejus [p] primum COS. fuit: Imperator autem apud [q] Agrippinam in Galliis factus eſt. Remp. ita adminiſtravit, ut omnibus principibus merito praeferatur. Inuſitatae civilitatis & fortitudinis [r] fuit. Romani imperii, quod poſt Auguſtum defenſum magis fuerat, [s] quam nobiliter [t] ampliatum, fines

VARIAE LECTIONES.

p *Primus* B. Sch. Mer.
q *Agrippinam civitatem in Gal.* habent quidam codd,
r Abeſt a Lugd. Bat. 1. 2. 3. 5.
s *Qui* Lugd. Bat. 2.
t *Ampliator* Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

compoſitis, reditum in Italiam parans, omnes Italos vel aegrotos, vel ſaucios in hac urbe collocavit, quam de ipſorum patria Italicam nominavit. A F. Conſentit Aurel. Victor. repugnat ejusdem epitoma, & Xiphilinus: Illa *Tudertinam* facit patriam: huic ex Dionis mente ἐκ Ἰταλὸς, ἐδ' Ἰταλιώτης videtur, *neque Italus neque Italica colonia ortus*, ſed Ἴβηρ, *pure Hiſpanus.* CELL. Adi omnino Vir. Cel. ad Dion. ſive Xiphil. L. LXVIII. p. 771. ubi plura de Trajani Patria. VERH.

Pater ejus] Trajanus, de quo Plin. in Panegyr. non longe a fine. GLAR.

Primus] Scilicet ex hac familia. GLAR. Pro *primus*, quod B. Schonh. & Mer. praeferunt, recte *primum* vindicat Cl. Gruner. quem vide. VERH.

Apud Agrippinam] Ad Rhenum hodie *Cologne.* A. F. Ad Rhenum in Ubiis, *Plin.* IV. 17. *Tacit.* Annal. XII. 27. 1. CELL. Ita etiam Victor. Quod de *Colonia Agrippina* plerique accipiunt; Cl. autem Hen. Dodwellus, in Praelect. Camd. VI. hic lapſos fuiſſe tum Victorem, tum Eutropium accuratiſſime demonſtravit, erroremque hinc ortum putat, quod Provinciae Germanicae adminiſtrationem in Colonia illa Agrippinenſi ſuſceperit, aut quod Provinciam ineunti, & in Urbe adeo Colonienſi, (ſede quidem Praeſidis) omen aliquod Imperii contigerit: quae Victor ita intellexerit, quaſi imperium ipſum Coloniae ſuſcepiſſet. Plura argumenta ad ſuam conjecturam ſtabiliendam attulit vir doctiſſimus; adeoque miror, auctorem quendam eruditum, in C. Plinii Secundi Junioris vita p. 20. (editioni Oxon. Plin. ep. praefixa) aſſerere, *eam nullis validis fulciri argumentis*, cum tamen illud ipſum argumentum *de laurea ex Pannonia allata* ſatis validum eſſe videatur, non obſtante quod vir Cl. allegat, *vanum* nimirum id eſſe, *ut quod falſum ſupponat.* Non enim ſequitur, eam a Trajano reportatam non fuiſſe, quod Plinius (in Paneg.) eandem Trajano non tribuerit; nam inſignia quaedam a Plinio omiſſa eſſe, ex Pan. cap. LXVII. patet, ubi factum Trajani quoddam memorabile & aeternum, dignumque quod ab eo paullo cumulatius explicetur, vix tangit: unde quod vir Cl. poſtea dicit, *cum profuſis tamen laudibus vel minima ejus vitae facinora paſſim ea oratione evehat*, in nihilum recidit. HEARN.

Agrippinam] Ubiorum urbem. GL.

In Galliis] Belgis. GLAR.

Inuſitatae] Maximae. GLAR.

Defenſum] Utcunque. GLAR.

Nobiliter ampliatum] Magnifice auctum. GLAR.

Diffu-

fines longe lateque [u] diffudit: urbes trans Rhenum in Germania reparavit: Daciam, [v] Decibalo victo, ſubegit, provincia trans Danubium facta in his agris, quos [w] nunc Taiphali, & Victophali & Thervingi

VARIAE LECTIONES.

u *Diffundit* Lugd. Bat. 1.

v Cum litera (*i*) omnes fere libri ſcriptum habent, & metaphraſtes etiam Δεκίβαλος. Alii autem *Decebalo.* quo modo expreſſit Plinius junior l. x. ep. 16. Graeci quoque, Xiphilinus & Zonaras, Δεκίβαλος. Cod. N. vero pro *Decibalo* habet *Traſibalo. Decebalo* etiam Lugd. Bat. 1. *Decibulo* 5. *Deciam de Cuialo* depravate 3.

w *Nunc Thaiphali, nunc Victobali & Terungiti habent* V. *Nunc Taiphali tenent, & Vict.* &c. Fr. *Nunc Taliphali habent & Thervingi. Ea prov.* LC. *Nunc Taiphali hab. & Thervingi. ea prov.* S. M. L. *Nunc Thaufali Victuali & Terbingi habent* Lugd. Bat. 1. *Taiphali nunc, Victoali & Tirvingi habent* Lugd. Bat. 2. & 3. ſed 3. *Tervinci. quos Taipali nunc victo Ali & Tervincti* 5.

NOTAE.

Diffudit:] Terminos extendit. GL.

Urbes] Has nemo nominat. GLAR.

Reparavit:] Recuperavit. GLAR.

Daciam, Decibalo victo, ſubegit,] Trajanus, ut author eſt Dion, per Danubium pontem fecit, incredibilis pene ſtructurae. erant pilae ex quadrato lapide, quarum altitudo centenum quinquagenum pedum erat, praeter fundamenta: latitudo ſexagenum pedum. denique earundem diſtantia, centenum ſeptuagenum pedum: & fornicibus jungebantur, erantque tempore gelationis per eum pontem itinera in hoſtes. Sed Hadrianus amolitus eſt pontis partem, timens, ubi nihil timendum erat. GLAR.

Daciam,] Inter Danubium ac Sarmatas regionem. Secunda fuit haec expeditio in Daciam. GLAR. Primus aut ſolus etiam vires Romanas trans Iſtrum propagavit, domitis in Provinciam Dacorum pileatis, Sacisque nationibus, Decibalo rege. Victor. p. 126. A. F.

Decibalo] Vetus liber, *Decebalo.* ſic apud Dionem, & Tzetzen. cap. 34. Δεκίβαλον invenies. VINET. Dacorum rege. GLAR. Alii *Decebalo*, rege Dacorum, cui victo primum pacem dedit Trajanus: mox rebellantem ſubegit iterum, ponte lapideo in Iſtro facto, & ad tantam deſperationem adduxit, ut ſeipſum interficeret. *Xiphilin.* CELL.

Quos nunc] Hos populos non temere reperias apud veteres Geographos. GLAR.

Thaiphali, Victophali &c.] Taifalos Ammianus *lib.* XVII. *cap.* 31. cum Moeſia conjungit: Victovalos Capitolinus in Marco cap. 14. Marcomannis. Omnes Barthius Germaniae populos facit, etiam nomina ex Teutonica lingua exponit, *Adverſ. lib.* II. *cap.* 29. 11. CELL. Videtur innuere has gentes poſt Dacos Daciam occupaſſe, & loca finitima. A. F.

vingi habent. [x] Ea provincia decies [y] centena millia paſſuum in circuitu [z] tenuit.

III. Armeniam, quam occupaverant Parthi, recepit, [a] Parthamaſire occiſo, qui eam tenebat. Albanis

Variae Lectiones.

x *Eo* Lugd. Bat. 3.

y *Centena in circ.* F. *Centena millia paſſuum in circ.* S.N.B.V. HM. Lugd. Bat. 1. 2. 3.

z *Tenuit* V. S. HM. F. Lugd. Bat. 1. 2. 3. quod maluit Sylb. quoniam Dacia illa Transdanubiana, Gallieni temporibus amiſſa, poſt ab Aureliano plane intermiſſa. Vulg. *tenet.*

a Sic ſcribere Cellario placuit, Xiphilinum ſecuto; nec multum differt HM. quae *Pharmataſire* legit. Lugd. Bat. 1. *Parthomaſiri.* 2. 5. *Farmato Syriae.* 3. *Formato Syriae.* Eutropii libri mirum in modum variant. Burd. *Pharnace Syro occiſo.* Sch. Mer. & codd. plerique noſtri *Sarmato rege occiſo.* S.B.G.V. *Sarmato rege Syriae occiſo.* Aldinae & Juntina *Sarmato Syriae* deleto *rege.*

Notae.

Ea provincia decies centena millia] Mille paſſus, id eſt iter quadrantis horae. mille igitur millia eſſent horae 250. quae ſi per 8. dividantur, facient dies 31. & ½. Et Latine dixit decies centena millia, quod vulgus hodie millia. Glar.

Decies centena millia] Id eſt, mille millia paſſuum. Euſeb. intelligit autem miliaria Gallica. Glar. *Paſſuum*, quamquam hanc vocem interdum ſubintelligi recte obſervat Cl. Gruner. tamen, quia ceteris, quos Hearne conſuluit, Codd. Leidd. 1. 2. 3. Edd. Ald. utraque & Junt. accedunt, in textum recipere non dubitavi. Uncis incluſit Cl. van Hoven. *Tenuit* pro *tenet*, eadem ratione mutavi. Verh.

III. *Armeniam*,] Tertia exped. in Armeniam. Glar. *Simul ad ortum Solis cunctae gentes, quae inter Indum & Euphratem amnes inclytos ſunt, concuſſae bello.* Victor. A. F.

Armeniam] Noſtrum erroris convincunt, quae Dio L. LXVIII. p. 778. teſtatur, Trajanum Armeniis Parthisque eo nomine, quod Armeniorum rex non a ſe, ſed a rege Parthorum diadema accepiſſet, ſed revera gloriae cupiditate ductum, hoc bellum ſuſcepiſſe ſubdit. Vid. quae ad Dion. d. l. obſervat Vir Cl. Verh.

Sarmato Syriae] Quidam ex impreſſis ſic, alii *Pharmatoſyre.* ſcriptus liber, *Pharnace Syro.* Haec omnia mendoſa. Eundem regem vocat *Parthamaſyren*, Dion in Trajano. Vinet. Parthamaſirem Dion. Glar.

Pharnace Syro] Optime monuerunt viri doctiſſimi hic legendum *Parthamoſiri.* Scripſerat Dion. Παρθαμόσιριν δὲ τῶν Ἀρμενίων (Βασιλέα) ἐτιμωρήσατο, quod Eutropius ita interpretatus eſt *Parthamoſiri Armeniorum rege occiſo.* Sed verbum τιμωρήσατο non citius *occidit* ſignificat, quam *punivit*, *poenas ſumpſit*, *ultus eſt*, &c. & falſum videtur illum regem fuiſſe occiſum. Quare & Sextus Rufus illi tantum diadema ſublatum ſcribit, *Armeniam recepit a Parthis, ſublato diademate regi Armeniae Majoris, regnum ademit.* Paeanius, qui Eutropium Graece vertit, haec inſcitiſſime, ut alia pleraque omnia, depravatiſſimis Eutropii codicibus uſus pro

banis regem dedit. [b] Iberorum regem, & Sauromatarum, & [c] Boſporanorum, & Arabum, & [d] Osdroënorum, & Colchorum, [e] in fidem accepit. [f] Cor-

VARIAE LECTIONES.

b *Hyberorum* Lugd. Bat. 2.
c *Boſphortinorum* LC. *Boſphoranorum* Lugd. Bat. 2. 5. & Edd. Vetuſt. *&* *Arbr* Lugd. Bat. 1. *&* *Arabum* 2. 3. inſerunt.
d *Oſdranorum* Lugd. Bat. 1. *Oſdraenorum* Schonh. *Oſdronorum* Aldd. & Junt.
e *Et in fid.* Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

pro bonis & emendatis. A. F. Depravate in Codd. manu ac typis exaratis hoc nomen legitur. *Parthamaſiris* vero recte Cellario placuiſſe monet Cl. Gruner. Pacanium Φανίσιρις ſcribentem hoc nomine notat Vir Cl. ad Dion. p. 779. qui Παρθαμάσιρις recte. Faber legi jubet *Parthamaſpate*, ſed hunc fuiſſe, quam Parthis regem dedit Trajanus, ſeq. mea nota patebit. Contra errat Spartianus in Hadr. c. 5. ſcribens, Pſamatoſſirim (Parthamaſiridem) a Trajano Parthis regem datum, hunc cum Parthamaſpate confundens, ut ibi recte Caſaubon. animadvertit. Ceterum hunc regem a Trajano occiſum falſo ab Eutropio ſcribi ex eodem bene obſervat Gruner. Salmaſius quidem Noſtrum contra Caſaubonum defendere conatus eſt ad Spart. Hadr. c. 5. Sed fruſtra eſſe, ex Urſini fragmento aliisque ad Dionem citatis videre licet. Propterea quod clara ſequentia illius ſcriptoris, Parthamiſiridem, Trajano ſalutato, diadema capiti detraxiſſe, & ad ejus pedes poſuiſſe, & p. 780. eum a Trajano cum iis Parthis, quos ſecum habebat, dimiſſum, ſed, quo vellet, abeundi poteſtatem datam. VERH.

Albanis] Populo ad maris Caſpii latus occidentale. GLAR. Populis ab occidente maris Caſpii, de quorum origine Juſtinus XLII. 3. 4. CELL.

Albanis regem &c.] Haec omnia Sex. Rufus: *Albanis regem dedit*, *Iberos*, *Boſporianos*, *Colchos in fidem Romanae ditionis recepit. Oſdroënorum loca & Arabum occupavit.* A. F. Quae ex Noſtro refert Rufus de Albanorum rege, nuſquam legi: ſed *Albanis* pro *Parthis* memoriae vitio hic ſcripſiſſe Eutropium credo. His enim metuens, nequid novi molirentur, regem Parthamaſpaten dedit, eique diadema impoſuit, narrante Dione L. LXVIII. p. 785. VERH. VERH.

Iberorum] Populi ad occaſum Albaniae. GLAR. Qui inter Albanos & Colchos medii ſunt. CELL.

Sauromatarum,] Sarmatarum. GL. Sarmatarum. Heic vero Aſiatici intelliguntur Sarmatae. CELL.

Boſphoranorum,] Qui ſunt ad orientem Boſpori Cimmerii, vel qui utrinque ad Boſporum Cimmerium accolunt. GLAR. Ad Orientem Boſpori Cimmerii. CELL. Eutropium hic lapſum eſſe oſtendit Fabrett. Col. Traj cap. 1. p 23. HEARN.

Arabum & Oſdroenorum] Pro *Arabum & Oſdroenorum*, legendum puto *Achaeorum & Heniochorum*, ut ſit victoria velut contra Mithridaticum imperium, omnium populorum, qui ſunt vicini Armeniis a Septentrione. Meminit Dion. GLAR. Oſdroëni Parthi dicti a rege Oſdroë ſive Coſdroë Artabani filio. Victor. *Imperati obſides Perſarum regi nomine Coſdroë.* Oſdroëna regio inter Euphratem & Tigrim. A. F. Oſdroëna pars Meſopotamiae, ab Oſroë vel

[f] Corduenos, Marcomedos occupavit: & [g] Anthe-mu-

VARIAE LECTIONES.

f *Carduenos*. Sic B. N. G. Burd. HM. F. nec aliter LC. niſi quod *Chardicenos* legat. Noſtram lectionem confirmat Sextus Rufus c. xx. adeo ut Sylb. nil dubitet pro metaphraſtae Ἀρδυηνῶν legendum eſſe Καρδυηνῶν. Eutropiani libri excuſi fere omnes habent *Adiabenos*, ſi Pariſienſem, in quo etiam legitur *Carduenos*, & Ven. in quo *Cardivenos*, excipias. *Carduena* autem, vel *Corduena*, eſt una ex quinque Tranſtigritanis regionibus, quas, exſtincto Juliano Apoſtata, Jovianus Imperator, ut pacem & reditum impetraret, Perſis conceſſit, Ammian. Marcell. lib. xxv. c. 7. Pariter Zoſimus lib. III. in Joviano, illas τριακοντούτεις σπονδάς, *inducias xxx. annorum* deſcribit ita: συνεδόκει δὲ, Ῥωμαίους τοῦτο Βαβδικηνῶν ἔθνος ἐκστῆναι τοῖς Πέρσαις, ἔτι δὲ Καρδυηνῶν, id eſt, *utrinque conſenſum, ut Romani Babdicenorum gentem Perſis cederent, itemque Carduenorum*, &c. *Corduenos* Lugd. Bat. 2.

g *Ante muſium* Lugd. Bat. 2. *Athenesſium* 3.

NOTAE.

vel Oſdroë regulo nomen habens. *Procopius I. Perſ. cap.* 17. Adde noſtrum infra VIII. 20. CELL.

Et Arabum] Cur hae voces, quae in omnibus, quotquot vidi, Edd. & MSS. Leidd. 1 2. & 3. reperiuntur, ejecerit Doctiſſimus Anglus, quem ſecutus quoque Havercampus, cauſſam non video: nec ipſi rationem dederunt. Paeanius ipſe agnoſcit, unde recte in textum rejeciſſe Cl. van Hoven & Grunerum cenſeo, propterea quod Mannus Arabiae rex Trajano ſuſpectus per filium Arbandem ei reconciliatus fuit, teſte fragmento ex Excerpt. Urſin. Dion. L. LXVIII. p. 780. VERH.

Corduenos] In Edd. Vetuſt. omnibus *Adiabenos* legitur contra omnes Codd. MSS. quorum fidem plus valere opinor: Manno quidem opem ferente Mebarſapi Adiabenae regi Trajanus eos, ut ad ſe venirent, non exſpectans in Adiabenen ad ipſos deflexit. vid. ad Dion. p. 781. & Romanos Adiabenen omnem in ſuam poteſtatem redegiſſe vide p. 783. ſed hoc intelligendum, quum auctor mox *tres provincias fecit Armeniam*, Aſſyriam, *Meſopotamiam*, ubi *Adiabenen* Aſſyriae magnam partem *Aſſyriam* vocat. quemadmodum per Meſopotamiam, etiam pars ejus, ut ibidem Dio ſive Xiphil. tradit, intelligenda eſt. Neque dubito, quin noſtra lectio proba ſit, quod *Corduenos* ad Tigrim *Adiabenis* proximos ponit Plinius L. VI. c. 18. Unde *Corduenos* pro *Carduenos* repoſui. Κορδυηνὴν vocat Dio L. XXXVII. p. 31. vide Guil. Xylandr. ad Dion. niſi quis malit *Gordyaeos*, quaſi vellet Eutropius, Trajanum hos montes occupaſſe, ut barbaros ſibi reſiſtentes facilius opprimeret: ad eos enim flumen Tigrim ponte junxiſſe Trajanum refert Dio p. 783. Sed obſtat vox *Marcomedos*. VERH.

Adiabenos] Pro hoc habet vetus liber *Carduenos*. qui & *Marchomedos* ſcribit, quos alii Marchomodos, alii Marchomodes nominant: & *Anthemuſium*, quod quidam Antemuuium, alii Anthemurium ſcriptum habent, pro quo fortaſſe legendum *Anthemuſiam*: & mox etiam *Meſſenios*, quos alii Eſſenios appellant. VINET. In Aſſyria ponit Ptol. Quarta in Parthos expeditio. GLAR. In Aſſyria trans Tygrim. A. F.

Marchomedos occupavit:] Ptolem. *Mardoceam*, ſive, ut Graecus codex

muſium, [h] magnam Perſidis [i] regionem; Seleuciam & Cteſiphontem, Babylonem & [k] Meſſenios vicit ac tenuit: usque ad Indiae fines & [l] mare rubrum ac-

Variae Lectiones.

h *Magna* Lugd. Bat. 2.
i *Regionum* Lugd. Bat. 1.
k *Meſſenios* LC. S. B. N. G. L. V. *Meſſinios* Lugd. Bat. 1. *Babylonem*, *Meſſenios* 2. 3. *Meſſerios* 5. *Edeſſam* HM. *Edeſſios* vulgo.
l *Ad mare* V.

Notae.

dex habet *Amardoceam* regionem ponit in Chaldaea. Quod ſi ad rubrum mare, hoc eſt, ſinum Perſicum ivit Trajanus, ut Dion. ſcribit, oportuit eam regionem prius ſubegiſſe. Amardocei, prope Chaldaeos. Glar. Alii *Mardomedos*, in finibus Aſſyriae. A. F. Ortelius *Mardomedos* mavult, quaſi Mardis affines Medos: ſed Hyrcani interjacent. *Plin.* vi. 16. *Diodor. Sic.* xvii. 76. Glareanus *Amardoceos* Ptolemaei intelligit. Ad *D* contra omnium librorum fidem eſt, qui vel *C* vel *CH* habent: Graecus κ. Cell. & Hearn.

Antemuſium] In Meſopotamia. Gl. *Antemuſium optimam Perſidis regionem*. Sextus Rufus. Strab. Ptolemaeus & Ammianus Anthemuſium collocare videntur circa Meſopotamiam. A. F. Vineti *Anthemuſiam* legentis conjectura unice vera eſt. Ἀνθεμυσίαν recte Paean. Suidas in ὑφηγήσονται ad Dion. qui eadem terminatione utitur, laudatus. Codd. vero MSS. quia obſtant, nihil mutare auſus ſum. Ut contra pro *Edeſſios* reponere non dubitavi *Meſſenios* (quod idem Vinetus maluit) quia Codd. MSS. praeëunt, ac Paeanius. Vulgata lectio Virum Cl. ad Dion. L. lxviii p. 779. eo deduxerat, ut Eutropium Edeſſios a Trajano victos ſcribentem erroris incuſarit, miror, quod non viderit, unde ille error: Nam Trajanum per Luſium Niſibin recuperaſſe, *Edeſſam* expugnaſſe, direptamque incendiſſe teſtatur Dio p. 785. *Meſſenios* vero victos male ſcripſit Auctor, uti & Baijerus hoc loco recte *Meſſenios* emendans, perperam eorum regem captum ſcribit in Regno Edeſſeno p. 152. Dion. p. 784. Καὶ τὴν μὲν νῆσον τὴν ἐν τῷ Τίγριδι τὴν Μεσηνῶν, ἧς Ἀθάμβιλος ἐβασίλευεν, ἀπόνως ᾠκειώσατο, omnesque, qui Athambili ditionis erant, amice recepiſſe ſubdit. Verh.

Perſidis] Improprie hoc dicit. Gl.

Seleuciam] Reg. ad Babylonem. Glar. Supra Tigrim, ubi ſe cum Euphrate conjungit, trecentis ſtad. ſupra Babylonem. Seleucia dicta ab Antiocho de nomine patris Seleuci, cum prius a Conditore *Alexandria* diceretur. A. F.

Cteſiphontem,] Urbem ſupra confluentem Tigris & Euphratis. Glar. Cteſiphon Aſſyriae urbs trans Tigrim e regione Babylonis. A. F.

Edeſſios] Meſopotamiae populos. Glar. Edeſſa urbs trans Euphratem e regione Comagenae in Oſrhoëna. A. F. Edeſſa regia urbs Meſopotamiae ad Euphratem Cell.

Mare rubrum] Sinum Perſicum. Glar. Nota hic mare Rubrum dici ſinum Perſicum, mare Perſicum, in quod ſe Euphrates & Tigris exonerare dicuntur. Contra quod quibusdam viſum eſt, qui mare Rubrum tantum dici putant ſinum Arabicum inter Aegyptum & Arabiam. Si ita eſſet, hic certe mirum in modum deſultoriam feciſſet Eutropius. A. F. & Hearn. Quae hic Doctiſſ. Fem. & Hearne notant, confirmantur

a

acceſſit: atque ibi tres provincias fecit, Armeniam, Aſſyriam, [m] Meſopotamiam, cum his gentibus, [n] quae Madenam attingunt. Arabiam poſtea in provinciae formam redegit. in mari rubro claſſem inſtituit; ut per eam Indiae fines vaſtaret.

IV. [o] Gloriam [p] tamen militarem civilitate & moderatione ſuperavit, Romae & per provincias aequalem ſe omnibus exhibens; amicos ſalutandi cauſa frequentans, vel aegrotantes; vel [q] cum feſtos dies

VARIAE LECTIONES.

m *Et* addit Lugd. Bat. 5.

n Ita LC. S. B. G. L. Sc. HM. Lugdd. Batt. omnes, niſi quod 3. *Madam*. Alii *Medenam* & *Macedenam*. Plurimorum interpretum conſenſu eſt *Media*. Vide Sylburgium, Glareanum, &c. Sed *Madenam* Sextus Rufus c. xv. vocat *optimam Armeniorum regionem*. Ed. Ven. legit *quae ad eam attingunt*.

o *Gloriam militarem* &c. V. *Gloria tamen militari omnes, civitate & mod.* N.

p *Tantum* Lugd. Bat. 3.

q *Confectos ſi dies* Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

a Dione p. 784. Ἐπεθύμησεν ἐς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν καταπλεῦσαι. hoc enim nomine ſinum Arabicum non tantum ſed & Perſicum, imo & totum oceanum venire ex aliis ibi demonſtrat Vir Cl. qui praeterea Noſtri errorem mox *in mari rubro claſſem inſtituit*, ut &c. quem ſecuti Euſebius & Sext. Rufus, a Scaligero refelli obſervat. VERH.

Ibi] In Oriente. GLAR.

Medenam] *Mediam* lege, id eſt ſupra Arbela & Gangamela. GLAR.

Macedenam] Alicubi ſupra ſinum Perſicum, ut puto. A. F.

Madenam attingunt] Sic Sylburg. & Schonhovius: at *Macedenam* Vinetus & Anna Tanaquilli. Mediam quidam intelligunt. Vide Glareanum. Sex. Rufus c. 15. *Madenam, optimam Armeniorum regionem obtinuit* Lucullus. Graecus ineptus h. l. aut corruptus. CELL.

Arabiam] Maxime Petraeam, ut inquit Dion. Quinta in Arabes & Indos exped. GLAR.

Claſſem inſtituit;] Sed nihil effecit, viſo Oceano, queſtus ingraveſcens ſenium, ac Romam redire ſtatuit. GLAR.

IV. *Gloriam tamen militarem civilitate*] Civilem vitam Trajani deſcribit. Caeterum cum duo ſint, quae ab egregiis principibus expectentur, ſanctitas domi, in armis fortitudo, utrobique prudentia, Trajanus cavit, ut nihil horum in eo deſideraretur. GLAR.

Civilitate] Humanitate & temperantia. GLAR.

Romae & per provincias aequalem] Eadem aliis verbis Victor in Epitome. *Liberalis in amicos, & tanquam vitae conditione par, ſocietatibus perfrui.* A. F.

Aequalem] Benevolum. GLAR.

Salutandis cauſſa] Id eſt *inviſendi*. A. F.

Con-

dies [r] habuiſſent, convivia cum [s] iisdem indiſcreta [t] viciſſim habens; ſaepe in vehiculis eorum ſedens; nullum [u] ſenatorem laedens; nihil injuſtum ad augendum fiſcum agens; liberalis in cunctos, publice [v] privatimque [w] ditans omnes & honoribus augens, quos vel [x] mediocri familiaritate cognoviſſet; orbem terrarum aedificans; [y] multas" immunitates civitatibus tribuens; nihil non tranquillum [z] & placidum agens; adeo ut omni ejus aetate [a] unus ſenator damnatus ſit, atque is tamen per ſenatum, ignorante Tra-

VARIAE LECTIONES.

r *Habuiſſet* Lugd. Bat. 2.
s *Hisdem* Lugd. Bat. 2. *bis* 5.
t Delet Lugd. Bat. 3.
u *Senatorumve* Lugd. Bat. 1 *Senatorum* 2.
v *Privateque* Lugd. Bat. 3.
w *Dictans* Lugd. Bat. 3.
x *Mediocritate cognov.* Sc.
y Deeſt LC. *munitates* Lugd. Bat. 2.
z Duas voces delet Lugd. Bat. 5.
a Ita S. N. M. L. F. P. Alii *unus tantum Senator. unius* Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

Convivia cum iisdem indiſcreta] Dion. In Amicorum domos ſaepius, vix quatuor comitantibus, etiam ſine ſatellite divertebat, & familiarius cum his recumbens quieſcebat. GLAR.

Indiſcreta] Indiviſa. GLAR.

Nullum ſenatorum] Quod juramento aſſeruerat. GLAR.

Ad augendum fiſcum] Plin. Paneg. cap. 36. CELL.

Fiſcum] Principis loculum. CELL.

Mediocritate] In fortuna mediocri. GLAR.

Orbem terrarum aedificans:] Dion. Complura & valde quidem neceſſaria aedificari curavit, ut portus & aedes publicas. Vias item munivit. GLAR. Id eſt reficiens, reſtaurans. Sic Florus alicubi dixit Auguſtum imperium Romanum condidiſſe. A. F. Xiphilinus: πλεῖςα καὶ ἀναγκαιότατα καὶ ἐν ὁδοῖς, καὶ ἐν λιμέσι, καὶ ἐν οἰκοδομήμασι δημοσίοις κατασκευάσας. Inprimis huc pertinet pons in Danubio factus, ab eodem Xiphilino deſcriptus, & merito ſuo a Lipſio inter miranda imperii Rom. relatus. de Magnitud. Rom. lib. III. cap. 13. CELL.

Immunitates] Privilegia vocant. GL.

Omni ejus aetate] Qua in Imperio fuit. GLAR.

Unus Senator] Hunc fuiſſe Calpurnium Craſſum, recte credit Vir Cel. ad Dion. L. LXVIII. p. 779. ubi tamen contrarium: Τὰς μέντοι ἐπιβουλεύοντας αὐτῷ, ἐν οἷς ἂν καὶ Κράσσος, ἐτιμωρεῖτο, εἰσάγων εἰς τὴν βουλήν. VERII.

Per Senatum] Scilicet damnatus eſt. GLAR.

Atque is] *Atque* fide Codd. Leidd. omnium addidi, in Edd. Vetuſt. aliisque *at* legebatur. Ita *ob haec* ex iis-

Trajano. Ob haec per Orbem terrarum [b] deo proximus", nihil non venerationis meruit [c] & vivus & mortuus.

V. [d] Inter alia dicta hoc ipſius fertur egregium. amicis enim culpantibus, quod [e] nimis circa omnes [f] communis eſſet, reſpondit: *Talem ſe imperatorem eſſe*

Variae Lectiones.

b Deſunt LC. *Deo proximus videbatur* G.
c *Ut vivus* Lugd. Bat. 1.
d *Item* Lugd. Bat. 3.
e *Nimium* Lugd. Bat. 1. 2. 3. 5.
f Sic. codd. MSS. & primitivae editiones, alii perperam *comis*: Veteribus enim dici ſolebat *vir communis*, de humano & benefico, ut optime oſtendit cl. Juretus in notis ad Symmachi epp. lib. II. ep. 79. Favet metaphraſtae κοινότητα.

Notae.

Iisdem MSS. pro *ob hoc* praetuli. Verh.

Per orbem terrarum Deo proximus,] Dion. de victo Decebalo: Mox ad Trajanum deductus, illum humi procumbens ſuppliciter adoravit. Hodie vocant *den fusfall*. Sed apud gentiles permiſerant ſe vere adorari, primum Perſae ac Medi & Babylonii: deinde eum diabolicum honorem etiam appetivit Alexander. Poſtremo & Rom. tyranni, cum ille honor ſolius ſit Dei. Glar.

V. *Inter alia dicta*] Aliud ejusdem dictum retulit Victor, cum Praefecto Praetorii inſigne poteſtatis pugionem daret: *Tibi iſtum*, inquit, *ad munimentum mei committo, ſi recte agam, ſin aliter, in me magis*. A. F. Aliud dictum memorabile ab aliis refertur, cum Licinio Surae, a Victore *Suburano* dicto, inſigne poteſtatis pugionem daret: CAPE ISTUM, inquit, ET SI RECTE IMPERAVERO, PRO ME; SIN ALITER, CONTRA ME UTERE. Quod Plinius item tangit, in Paneg. cap. 67. *Nonne vobis P. C. haec diebus ac noctibus agitare ſecum videtur?* EGO QUIDEM IN ME, SI OMNIUM UTILITAS POSCERET, ETIAM PRAEFECTI MANUM ARMAVI: SED NE DEORUM QUIDEM AUT IRAM AUT NEGLIGENTIAM DEPRECOR: QUAESO IMO ET OBTESTOR NE UNQUAM PRO ME VOTA RESPUB. INVITA SUSCIPIAT; AUT SI SUSCEPERIT INVITA, NE DEBEAT. Hearn.

Comis] Benignus & familiaris. Gl.

Communis] Comis & popularis qui nihil ſingulare ſibi poſtulat. ita uſus eſt voce Cicero IV. Fam. Epiſt. IX. Nepos XXV. 3. 1. Cell. *Comis* legunt Edd. Aldina utraque, Juntina, Schonhovii, Merulae, Fabri Patris ac Filiae, ut mirer Cl. Grunerum ſcripſiſſe, *communis* in edd. antiquioribus reperiri; neque inficior *comis* & *communis*, *comitas*, & *communitas* ſaepe a librariis permutari, ut recte Vir Cl. ex iis, quae Viri D. ad Nepot. Milt. 8. 4. adnotarunt, adſtruit, quum vero, ubicunque alterutra vox occurrit, vix dijudicari poteſt, utra ab auctoris manu ſit, non temere quidquam immutandum judico: certe ſi ea eſt differentia, quam ad Nep. dedit Boſius, ut *comis* ſit, qui facilis, humanus, & φιλάνθρωπος, & affabilis

eſſe privatis, *quales eſſe ſibi imperatores* [g] *privatus optaſſet*. Poſt [h] ingentem igitur gloriam, belli [i] domique quaeſitam, e [k] Perſide rediens, apud Seleuciam Iſauriae profluvio ventris exſtinctus eſt. Obiit autem aetatis [l] anno LXIII. menſe nono, & die quarto:

VARIAE LECTIONES.

g *Privatos* Lugd. Bat. 1. 2. *Tales imperatores debere eſſe privatis*, *quales ſibi imperatores privatos optaſſent* 3.
h *Ingentem ſibi gloriam* V. *per ing.* Lugd. Bat. 2.
i *Denique* Lugd. Bat. 3.
k *Perſida* Lugd. Bat. 1.
l *Anno LXIII. menſe uno*, *die quarto* F. LC. S. N. B. G. L. Lugd. Bat. 2. *anno LXIII. menſe primo die* &c. 5. In vulg. edd. *anno LXII. menſe nono*, *& die quarto*.

NOTAE.

bilis, non qui talem ſe omnibus & promiſcue praebet, & *comis* eſſe poſſit, qui tantum erga pares, aut paucos humanus eſt; *Communis* autem, qui nemini praecludit aditum, ſed aequalem ſe omnibus exhibet, &c. hic loci *comis* praeferenda videtur, quia additur, *circa omnes*, quod tum *communis* ſine his verbis ſufficeret. Sed abſtineo. VERH.

Talem ſe imperatorem &c.] Lege, inquit Faber, talem ſe Imperatorem eſſe privatis *velle*, quales &c. Sed jam erat, unde eum culpabant amici: certe neque MSS. neque Edd. nec Paeanius huic conjecturae anſam praebet. VERH.

Privatis] Iis qui in nullo eſſent imperio. GLAR.

Belli domique quaeſitam,] Iſta *domi bellique* per ellipſin dicta ſunt, ſubintelligitur *tempore*: nam *domi* apud antiquos pro pace ſumitur, cum dicitur *domique bellique clarus*, id eſt, *pacis bellique tempore*. A. F.

E Perſide] Ab oriente. GLAR. Trajanus in Arabiam profectus & Atrenos aggreſſus inde diſceſſit, ſive quod in morbum inciderit, ſive quod etiam exercitum in Macedoniam traducere vellet, ſed, morbo ingraveſcente, in Italiam navigare inſtituit; Perlatus autem Selinuntem Ciliciae urbem ibi mortuus eſt, tradente Dione p. 786. Confirmat Auctor Chronici Paſchalis, & nummus apud Mediobarbum, ut & multa huc facientia ad Dion. Vir. Cl. obſervat, uti & de mortis cauſſa, quae varie a variis enarratur. VERH.

Apud Seleuciam Iſauriae profluvio] Dion ait, eum interiiſſe apud Selinunta Ciliciae urbem. Euſebius utriusque loci meminit. Victor obticet, & Egnatius. GLAR. In Cilicia Trachea, e regione Cypri. A. F. Idem nomen habent Oroſius & Sulp. Severus. At Xiphilinus Σελινοῦντα τῆς Κιλικίας vocat urbem, ad quam fatis Trajanus ceſſit. Videtur *Seleucia ad Calycadnum* fluvium fuiſſe. CELL.

Iſauriae] Quae Pamphyliae regio eſt. GLAR.

Profluvio] Aqua intercute, quidam ajunt. GLAR.

Obiit autem anno aetatis LXII.] Aetas hujus varie apud autores proditur. Euſebius LXIII. an. menſ. 9. Sex. Aurelius Victor LXIV. annos. Dion. LXI. annos, menſ. 6. dies 15. Quia ait 42. an. coepiſſe imperare, ac per XIX. an. fuiſſe in imperio. GLAR. Scribe LXIII. A. F.

Anno LXIII. *m. n. & d. q.*] In Vetuſtioribus Edd. LXII. conſtanter legitur. LXIII. tamen cum Cellario,

to: [m] imperii anno XIX. menſe VI. die XV". Inter divos relatus eſt, [n] ſolusque [o] omnium intra urbem [p] ſepultus. Oſſa [q] ejus, collocata [r] in urna aurea in foro, [s] quod aedificavit, ſub columna [t] ſita ſunt: cujus

Variae Lectiones.

m Deſunt Sc. V. *anno* deëſt Lugd. Bat. 2. 5.
n *Et ſolus* Lugd. Bat. 1. *ſolus* 2.
o *Omnium Imperatorum intra* V.
p *Sepultus eſt* Lugd. Bat. 1. 2.
q Delent *ejus* Lugd. Bat. 1. 2. 3. 5. ſed 3. & 5. a *ſolus* usque ad *oſſa* nihil agnoſcunt.
r *Collata in urnam auream* LC. S. N. B. Burd. Lugd. Bat. 2. *urnam auream* etiam 3. & 5.
s *Quam* Lugd. Bat. 3.
t *Poſita ſunt* LC. N. S. B. G. L. P. V. Lugd. Bat. 2. 3.

Notae.

Anna Fabri, Hearnio, & Havercampo tuetur Cl. Gruner. quamquam alteram lectionem a Lipſio ad Plin. Paneg. 4. praeferri & a Pagio Crit. ad A. 117. n. VI. oſtenſum notat, Trajanum, ſi diem emortualem numeres, vixiſſe annos LX. menſes X. dies XXIV. Et, ſi, quod hic Glareanus, & ad Plin. Lipſius e Dione notant, verum eſt, Trajanum, quum Auguſtus fieret, natum fuiſſe annos XLII. & ſi, quod ex eodem conſtat, annos XIX. menſes VI. & dies XV. adnumeremus, eum, quum obierit, nondum annos LXII. impleviſſe patebit. Caeterum, uti hic Noſter, ita alios varie erraſſe vide ad Dionem p. 786. In Edd. Vetuſt. omnibus haec verba *imperii anno* XIX. *menſe* VI. *die* XV. deſiderantur. Verh.

Menſe nono] *Menſe primo*, habet Vetus liber, alii, *uno* pro *nono*. Vinet.

Solusque omnium intra urbem ſepultus.] Intra urbem ſepeliri mortuos leges vetabant. Lex duodecim tabularum: HOMINEM MORTUUM IN URBE NE SEPELITO, NEVE URITO. Magnum igitur & eximium quiddam fuit in Urbe ſepeliri, ſed neſcio cur, Eutropius, illud ſoli omnium Trajano conceſſum: nam multi ante illum idem jus conſecuti. A. F. De ſepulchris in ipſa Urbe, vide Kirchman. de Funeb. Romanor. l. II. cap. 26. ubi hunc locum Eutropii citat. Hearn.

Oſſa ejus, collocata in urna aurea] Antiquus *Oſſa collata in urnam auream*. Vinet.

In foro,] Trajani dicto. Glar.

In foro, quod aedificavit,] Forum Trajani & columnam, ſic P. Victor in octava Urbis regione: *Forum Trajani cum templo & equo aeneo & columna Cochlide, quae eſt alta pedes centum viginti octo, habetque intus gradus centum octoginta quinque, feneſtellas quadraginta quinque.* A. F. Trajani forum inter miranda Urbis refertur. Caſſiodorus lib. VII. epiſt. 6. *Trajani Forum vel ſub aſſiduitate videre miraculum eſt.* Cell.

Sub columna] Antiqui enim moris fuit cippos ſive columnas ſepulchris imponere. A. F. Forum Trajani & columnam ſic P. Victor in octava Urbis Regione deſcribit: *Forum Trajani cum templo & equo aeneo & columna Cochlide, quae eſt alta pedes centum viginti octo, habetque intus gradus centum octoginta quinque, feneſtellas quadraginta quinque.* Columna

cujus altitudo [u] CXLIV. pedes habet. Hujus tantum memoriae delatum eſt, [v] ut usque ad noſtram aetatem non [w] aliter in ſenatu principibus [x] acclametur, niſi [y] FELICIOR AUGUSTO, MELIOR TRAJANO. Adeo in eo [z] gloria bonitatis obtinuit, ut vel aſſentantibus, [a] vel vere laudantibus, occaſionem magnificentiſſimi praeſtet exempli.

VI. Defuncto Trajano, [b] Aelius Hadrianus creatus

VARIAE LECTIONES.

u *CXL.* B. Sc. HM. P. V. Lugd. Bat. 2. 3. 5. A metaphraſi centenarius numerus abeſt.
v *Et usque* Lugd. Bat. 1.
w *Aliud* Sc.
x *Acclamaretur* Lugd. Bat. 1. *clametur* 3.
y *Felicior aut melior Trajano* L. *Felicior Octaviano melior Traj.* G. Haec usque ad *Aelius Adr.* &c. delet omnia Lugd. Bat. 3.
z *Gloriam* Lugd. Bat. 1.
a Deſunt Mer. & Lugd. Bat. 1. habent vero Graecus & codd. MSS. LC. legit *vel laudantibus*, omiſſo *vere*.
b *Haelius* Lugd. Bat. 5.

NOTAE.

lumna iſta adhuc exſtat, in qua circumcirca Dacici Belli, aliarumque rerum geſtarum ſimulachra miro artificio ſculpta ſunt. Bartholomaeus autem Marlianus [in Urb. Rom. Topogr. lib. V. cap. 1.] habere gradus CLXXIII. feneſtellas CLIV. altamque eſſe (a Victore non diſcedens) pedes CXXVIII. dicit. Caeterum in baſi inſculptus eſt hic titulus:

SENATUS POPULUSQUE ROMANUS
IMP. CAESARI. DIVI. NERVAE. F. NERVAE
TRAJANO. AUG. GERM. DACICO. PONTIF.
MAXIMO. TRIB. POT. XVII. IMP. VI. COSS. VI. P. P.
AD. DECLARANDUM. QUANTAE. ALTITUDINIS
MONS. ET. LOCUS. TANTIS. OPERIBUS. SIT EGESTUS

HEARN.

CXLIV. *pedes*] Vetus liber: alii CXL. pedes. VINET.

Usque ad noſtram aetatem] Usque ad Valentinianum ac Valentem, anno Chriſti 368. GLAR.

Principibus] Imperatoribus.

Niſi] *Ne ſis*, habet alterum exemplar. GLAR.

Auguſto,] Qui per 56. annos regnavit. GLAR.

Melior] Quia ille optimus eſt dictus. GLAR. Etenim Senatus *Optimi* cognomen decreverat Trajano. *Plin. Paneg. cap.* 88. CELL.

Vel aſſentantibus,] Hic adde *vel vere laudantibus*. GLAR.

VI. *Aelius Hadrianus*] Anno Chriſti 120. Hujus vitam ſcripſerunt Dion. & Ael. Spartianus. GLAR. An. 120. ab U. C. 889. poſt Ch. 117. A. F.

Hadrianus] Hadrianus Imperator Hiſpanus origine, initio principa-

tus eſt princeps; ſine aliqua quidem voluntate Trajani, ſed operam dante [c] Plotina Trajani uxore. nam [d] eum Trajanus, quanquam [e] conſobrinae filium, vivus [f] noluerat adoptare. Natus & ipſe [g] Italicae in Hiſpania.

VARIAE LECTIONES.

c *Plotinia* L.
d *Cum* Lugd. Bat. 3.
e *Conſobrinae ſuae* S. B. M. L. Lugd. Bat. 1. 2. 3. 5. V.
f *Voluerat* Lugd. Bat. 2. 3.
g *In Italia, qui* N.

NOTAE.

tus IV. viros conſulares occidit. unde magnam ſibi conflavit invidiam, quam tamen apud Senatum purgare conatus eſt. fuit ingenio ad omnia imitanda nato. Unde magna in omnes ingenioſos flagravit invidia, ita ut multos ſubverterit, multos occiderit. Conſtitutiones quaſdam utiles fecit. unam de theſauris. Si quis in ſuo reperiſſet, ipſe potiretur: Si quis in alieno dimidium domino daret: Si quis in publico, cum fiſco aequaliter partiretur. Item ſervos a dominis occidi noluit, ſed eos juſſit damnari per judices, ſi digni eſſent. Majeſtatis crimina non admiſit. Ignotorum haereditates repudiavit; nec notorum accepit, ſi filios haberent. Ergaſtula ſervorum ac liberorum tulit. Lavacra pro ſexibus ſeparavit. In colloquiis etiam humillimorum civiliſſimus fuit, deteſtans eos, qui ſibi hanc voluptatem humanitatis ſub praetextu principis eriperent. GLAR.

Operam dante] Id procurante. GL.

Sed operam dante Plotina] Aurel. Victor. Quanquam alii Plotinae Trajani conjugis favore imperium aſſecutum putent, quae viri teſtamento haeredem regni inſtitutum ſimularat. Vide ibi notata. pag. 128. A. F.

Quanquam conſobrinae filium,] Certe legendum eſt, *quanquam conſobrini filium*. Hadrianus enim Imperator filius erat Adriani cognomento Afri, qui ex Ulpia natus eſt, & Ulpia ſoror erat Trajani, qui Imperatoris Trajani pater fuit. Et Trajanus Imperator & Adrianus Afer ex fratre & ſorore nati, Amitini proprie fuerunt, quos etiam conſobrinos nominare ſolent Latini. Vide in Epitome Victoris. A. F. & HEARN. Errorem penes Eutropium eſſe, credit recte Cl. Gruner. ſed, quamquam *Conſobrini*, ut Anna & Hearne malunt, unice proba lectio, quia Codd. obſtant, nihil mutandum. *Vivus* pro *vivens* e Codd. MSS. Leidd. reſcripſi. VERH.

Conſobrinae] Domitiae Paulinae. GLAR.

Natus & ipſe Italicae] Ael. Spartianus ait, eum Romae natum, IX. Calend. Februar. Veſpaſiano VII. Tito V. Coſſ. Tutorem ſuum Trajanum fuiſſe, in Graeciam miſſum, XV. anno ad patriam rediiſſe, ac militiam iniiſſe, venandi usque ad reprehenſionem ſtudioſus, ideoque a Trajano abductus a patria, ac pro filio habitus. GLAR. Vide ſupra in Trajano. A. F. Heic quidem domicilium habebant Adriani parentes, ſed tum forte rationum ſuarum cauſa Romae agebant cum naſceretur Adrianus. Vid. Spartianus in vita c. 1. cum Caſauboni nota. Noſtro plene Appianus conſentit B. Hiſp. p. 463. de Italica Scipionis colonia πατρίς ἐςι Τραϊανῦ τε καὶ Ἀδριανῦ. CELL. Viri Docti hic e Spartiano notant, Hadrianum, qui, eodem teſte, ſcripſit, ſuos majores apud

nia. qui Trajani gloriae invidens ſtatim provincias tres reliquit, quas Trajanus [h] addiderat; [i] & de Aſſyria,

VARIAE LECTIONES.

h *Addiderat*, *i. e. Syriam & Meſopotamiam*, *Armeniam*, *revocavitque exinde* S. B. G. Sc. P.

i Par. Ven. & Mer. aliaeque Vett. *id eſt*, *Aſſyriam*, *Meſopotamiam & Armeniam. Revocavit* &c. Miſcella habet quidem *id eſt*, pro *&*, ſed *de Aſſyria* &c. Nos Vinetum & Sylburgium ſecuti ſumus. *Idem Syria*, *Meſopotamia Armoenia revocavit exercitum* Lugd. Bat. 2. *i ſuriam* ... *exercitus* 3. *i ſuriam* ... *exercitum* 5.

NOTAE.

apud Italicam in Hiſpania temporibus Scipionum reſediſſe, Romae natum fuiſſe. Dubito tamen, an huic Spartiano, ceteris, qui ſecus ſcribunt, neglectis, ſoli fides ſit habenda: praecipue quum ipſe ſui diſſimilis videtur, ſi totum perpendas locum. *Natus eſt Romae* IX. *Kal. Febr. Veſpaſiano ſepties & Tito quinquies Coſſ. Ac decimo aetatis anno patre orbatus*, *Ulpium Trajanum praetorium virum*, *conſobrinum ſuum*, *qui poſtea imperium tenuit*, *& Caelium Tatianum equitem Romanum tutores habuit. imbutusque impenſius Graecis ſtudiis* &c. hoc eſt Romae, vel iis adſentantibus, qui eum Romae natum ſtatuunt, ſed patet propterea e ſeqq. *Quinto decimo anno ad patriam rediit.* Quaenam ergo patria, Roma an Italica? certe poſterior; veroſimilius enim eum ſub tutoribus Romae potius, quam Italicae educatum & eruditum fuiſſe; nam, quod alterum verum putat Caſaubonus ad Spartian. parvi momenti eſt, quia is addit, *venandi usque ad reprehenſionem ſtudioſus*, *Quare a Trajano abductus a patria & pro filio habitus.* nempe anno XV. Italicam abiit. & inde nunc a Trajano revocatur, ut ipſe Spartianus Italicam ejus patriam vocet, & neſcio, quibus ibi ſeſe irretiant ambagibus viri ingenii acumine alias inmortales Salmaſius ac Caſaubonus: Quid enim ſubtilius, ſi non abſurdius, quam cum altero ſtatuere, eum Italicae conceptum, Romae vero natum, aut cum altero & Viro Cl. ad Dion. p. 787. Hadrianum reſpectu Majorum Italicenſem vocari. Certe huic opinioni quantum adverſatur ſimplex Appiani teſtimonium de B. Hiſp. p. 275. Ἰταλικὴ πατρίς ἐστι Τραϊανοῦ τε καὶ Ἀδριανοῦ, ergone hoc etiam de Trajani Majoribus accipiendum? Ut ex his pateat, argumentum, quo ſuam ſententiam fulciunt Docti, unius Spartiani ſuique diſſimilis, minus valere: Nihilominus omnes Commentarii ad Dionem, Aurel. Vict. Caeſ. c. XIII. Gell. L. XVI. c. 13. Eutropium & Hieronymum erroris incuſant. Dio tamen Hadrianum Trajani πολίτην, Victor *civem*, Gell. *municipem* indigitat. Judicium hac in re aliis me ſubtilioribus relinquo. VERH.

Et ipſe] Ut & Trajanus ſcilicet. A. F.

Qui Trajani gloriae invidens] Hoc Adriani factum diverſe ab hominibus acceptum eſt. Quidam enim invidia rerum geſtarum gloriaeque Trajani feciſſe Adrianum interpretati ſunt, inter eos Eutrop. & Dio. qui inconſiderate & inconſulte Perſis poſtulantibus Meſopotamiam a Trajano acquiſitam conceſſiſſe, & Euphratem imperii terminum conſtituiſſe ſcribit. Alii vero hoc in laudis parte poſuerunt, conſulteque ab Adriano factum exiſtimarunt. Inter eos Aelius Spartianus: *Tenendae per orbem terrarum paci operam* im-

ſyria, Meſopotamia, [k] & Armenia revocavit exercitus, ac finem imperii eſſe voluit Euphraten. [l] Idem de Dacia facere [m] conatum, amici deterruerunt, ne multi cives Romani barbaris traderentur: propterea [n] quod Trajanus, victa Dacia, ex toto orbe [o] Romano infinitas [p] eo copias hominum tranſtulerat, ad agros & urbes colendas. [q] Dacia enim diuturno bello Decibali viris fuerat exhauſta.

VII. Pacem tamen omni tempore imperii ſui habuit,

VARIAE LECTIONES.

k Copulam non habet Lugd. Bat. 1.
l *Id eſt* Lugd. Bat. 1.
m *Conantem* Lugd. Bat. 2. 5.
n *Quia* Lugd. Bat. 2.
o *Romanorum* V.
p *Seu* Lugd. Bat. 3. *et* 5.
q *Daciae enim diuturno bello Decibali res fuerant exhauſtae* S. B. G. V. P. Lugd. Bat. 2. & 3. niſi quod hic *exuſtae* pro *exhauſtae*. *Dacia enim diuturno bello fuerat exhauſta* N. *Daciae enim diuturno bello Decibali vires fuerant exhauſtae* HM.

NOTAE.

impendit. Nam deficientibus his nationibus, quas Trajanus ſubegerat, Mauri laceſſebant, Sarmatae bellum inferebant, Britanni teneri ſub Romana ditione non poterant, Aegyptus ſeditionibus urgebatur, Lycia denique ac Palaeſtina rebelles animos efferebant; quare omnia trans Euphratem ac Tigrim reliquit, exemplo, ut dicebat, Catonis, qui Macedonas liberos pronuntiavit, quia teneri non poterant. A. F.

Provincias tres] In Oriente. GLAR.

Addiderat;] Rom. imperio. GLAR.

Revocavit exercitus,] Cauſatus eſt Hadrianus, tam longinquas regiones obtineri non poſſe. ſed vera cauſa erat, quod ipſe cum longius imperium promoveri non poſſet, promotum defendere noluerit. GLAR.

Idem de Dacia facere conatum,] Hoc poſtea fecit Aurelianus deſperans eam poſſe retineri. Vide lib. IX. & ibi notata. A. F. Unde hoc hauſerit Eutropius, neſcio. Oroſius & Hieronym, in diverſum abeunt, uti & Spartian. c. 6. *Audito dein tumultu Sarmatarum & Roxellanorum, praemiſſis exercitibus Moeſiam petiit, Martium Turbonem poſt Mauritaniae praefecturam infulis ornatum, Pannoniae* Daciaeque *ad tempus praefecit.* VERH.

Ne multi cives Romani] Sed eos abducere poterat, & in alio loco collocare, quod fecit Aurelianus infra lib. IX. *Abductosque Romanos ex urbibus & agris Daciae in media Moeſia collocavit.* A. F.

Eo] In Daciam. GLAR.

Ad agros] Tanquam in colonias. GLAR.

Dacia enim diuturno bello] Duas enim expeditiones in Daciam fecerat Trajanus, ut tradit Dion. priore, Decebalum ad deditionem, ſequente ad mortem rebellantem compulit. GLAR.

Exhauſta.] Hominibus ſpoliata. GLAR.

VII. *Pacem tamen omni tempore*] Spar-

buit, ſemel tantum per praeſidem dimicavit; orbem Romanum circumiit; multa aedificavit. Facundiſſimus r Latino ſermone, Graeco eruditiſſimus fuit: non

VARIAE LECTIONES.

r Depravate Lugd. Bat. 2. *Intimo & Grectis.*

NOTAE.

Spartian.] *Expeditiones ſub eo graves nullae fuerunt. Bella etiam ſilentio poene tranſacta.* Sed Eutrop. & Spartianus bellum Judaicum excipere debuiſſent. Grave enim illud bellum fuit, quo ſexcenta prope hoſtium millia occiſa, & Romanis non parva clades accepta. A. F. & HEARN. Recte hic Anna & Hearne Judaïcum bellum ab auctore omiſſum obſervant: Imo hoc ſolum non fuit, quod hic neglectum: nam plurima ſub Hadriano bella, quae omnia enarrare longum foret, geſta ſunt. En pauca. Spart. c. 5. *Deficientibus his nationibus, quas Trajanus ſubegerat, Mauri laceſſebant, Sarmatae bellum inferebant, Britanni teneri ſub Romana ditione non poterant, Aegyptus ſeditionibus urgebatur, Lycia denique ac Palaeſtina rebelles animos efferebant.* Niſi Eutropius voluerit, Hadrianum nulli, niſi a quo oppugnaretur, aut qui animos tolleret, bellum intuliſſe, paci ſemper deditiſſimum: ita Idem d. l. *Adeptus imperium ad priſcum ſe ſtatim morem inſtituit, & tenendae per orbem terrarum paci operam impendit.* VERH.

Semel tantum per Praeſidem] Bello Judaïco, quia gravius alìud eo imperante non fuit. Duo autem motus in Judaea, anno II. Adriani & XVI. *Euſeb. Chron.* Priore, Judaeae praeërat Luſius Quietus, V C. a Trajano impoſitus. *Euſeb. H. E.* 4. 2. poſteriore tumultu Tinius Rufus. *ibid.* c. 6. Sed non huic, verum Julio Severo, ex Britannia excito, ſumma belli commiſſa. *Xiphil.* Inſcriptio vetus apud Gruter. p. 493. VEXILLO MIL. DONATO A DIVO HADRIANO IN EXPEDITIONE JUDAICA. CELL.

Orbem Romanum] Imperii Romani circuitum: Gallias, Germaniam, Britanniam, Hiſpanias, Achajam, Aſiam, Siciliam, Africam, Aegyptum, totum Illyricum, &c. GLAR.

Orbem Romanum circumivit,] *Nec quiſquam fere principum tantum terrarum tam celeriter peragravit.* Spartian. A. F.

Et multa aedificavit.] Ael. Spartianus: Cum opera ubique infinita feciſſet, nunquam ipſe niſi in Trajani patris templo nomen ſuum ſcripſit. GLAR. Romae inſtauravit Pantheum, ſepta, baſilicam Neptuni, ſacras aedes plurimas, forum Auguſti, lavacrum Agrippae, eaque omnia propriis & veteribus nominibus conſecravit, fecit & ſui nominis pontem, & ſepulchrum juxta Tiberim, &c. Idem. A. F.

Facundiſſimus Latino ſermone, Graeco] Poëmatum & litterarum omnium ſtudioſiſſimum dicit Spartianus, ubi per *litteras omnes*, Graecas & Latinas litteras intelligit. A. F.

Graeco] Ita ut a nonnullis Graeculus diceretur, inquit Ael. Spartian. GLAR.

Non magnam clementiae] Quia quos aliquandiu amavit, poſtea perdidit. GLAR. Clementiam eum ſimulaſſe ſcribit Victor in Epitom. & tandem plures e Senatu extinxiſſe. Vide ibi notata. A. F. Imperium adeptus clementiam ſimulavit, ut eum in Senatu juraſſe, ſe nunquam ſenatorem niſi ex ſenatus ſententia puniturum, narret Spart. c. 7. & Dio p. 788. qui ſubdit, eum propter caedes quorumdam praeſtantiſſimorum virorum, deinde male audiiſſe, & Marius Maximus eum natura crudelem fuiſſe, & idcirco multa pie feciſſe, ne ſibi idem, quod Domitiano accidit, eveniret, diſerte teſtatur

non magnam clementiae gloriam habuit; diligentiſſimus tamen circa aerarium, & militum diſciplinam. Obiit in Campania, [s] major ſexagenario, [t] imperii anno XXI. menſe X. die XXIX. Senatus ei tribuere noluit divinos honores. [u] tamen cum ſucceſſor [v] ipſius Titus Aurelius Fulvius [w] Antoninus hoc vehe-

Variae Lectiones.

s Delet Lugd. Bat. 3.

t *Imperii anno XX. Senatus nolebat ei tribuere div.* V. *Imp. anno XX. menſ. X.* &c. LC. N. B. *Et XXI. menſe X. die XX.* Lugd. Bat. 3. *An. XXI. menſe X. die XX.* 2. 5. *Imp. a. XXI. m. X. die IX.* Gr. *die XXIX.* etiam probat Dionis epitome.

u *Tantum* Lugd. Bat. 3 *tum* 5.

v *Illius* Lugd. Bat. 3. *ejus* 5.

w *Antonius* S. L. Lugd. Bat. 1. qui, uti & 3. transponit *Antonius Fulvius.* ſed *Anton.* delet 5.

Notae.

tur apud Spartian. c. 20. Adde quae Victoris Epit. XIV. habet. Hinc infra Eutropius: *Senatus ei tribuere noluit* &c. quod confirmant Dio, Spartianus, & Victor Caeſ. XIV. Antonini tamen precibus id conceſſum iidem teſtantur. Verh.

Diligentiſſimus tamen circa aerarium,] Ael. Spartianus: *& in concione & in Senatu ſaepe dixit, ita ſe Rempublicam geſturum, ut ſciret populi rem eſſe, non propriam.* Vox imperatore digna. Glar.

Et militum diſciplinam.] Idem: *Militem, quaſi bellum immineret, ſemper exercuit: tolerantiae documentis eum imbuens. frigora ac tempeſtates patienter tulit, ut nunquam caput tegeret.* Glar. *Officia ſane publica & palatina, necnon militiae in eam formam ſtatuit, quae paucis per Conſtantinum immutatis hodie perſeverat.* Victor. in Epitom. Et Spartianus: *Siquidem ipſe poſt Caeſarem Octavianum labantem diſciplinam incuria ſuperiorum Principum retinuit, ordinatis & officiis & impendiis.* A. F.

In Campania,] Apud ipſas Bajas. *Spartian. cap.* 15. Cell.

Major ſexagenario,] Anno LXII. menſ. 5. diebus 17. Ael. Spart. & Dion. Glar. Annos natus LXII. menſes V. dies XIX. A. F. & Hearn. Vixit annos LXII. menſes V. Spartian. & Xiphil. Cell. Conſule de Hadriani aetate & imperii tempore, quae congeſſit Vir Cl. ad Dion. p. 798. ubi ſcriptores inter ſe diſcrepantes optime conciliat. Verh.

Anno XXI.] Ita Euſebius. Glar. Eundem numerum Spartianus. Sed regnavit tantum an. XX. menſes XI. uno die minus. Hearn.

Menſe X. *die* XXIX. *ipſius*] Haec non ſunt in altero exemplari. Glar.

X.] XI. Ael. Spart. V. Dion. Glar.

Senatus ei tribuere noluit] *Acta ejus irrita fieri Senatus volebat, nec appellatus eſſet Divus, niſi Antoninus rogaſſet.* Spart. Glar. & A. F. Διά τινας φόνους ἀρίστων ἀνδρῶν, οὓς ἐν ἀρχῇ τε τῆς ἡγεμονίας, καὶ πρὸς τῇ τελευτῇ τοῦ βίου πεποίητο, *quod ſub initium imperii, & ſub finem vitae optimos viros occiderat.* Xiphil. Cell.

VIII.

hementer exigeret, [x] & univerſi ſenatores palam [y] reſiſterent, tandem [z] obtinuit.

VIII. Ergo Hadriano [a] ſucceſſit [b] T. Antoninus Fulvius Bojonius, [c] idem etiam Pius nominatus; genere claro, ſed non [d] admodum vetere; vir inſignis, &

VARIAE LECTIONES.

x Copulam delet Lugd. Bat. 3.
y *Obſiſterent* Lugd. Bat. 5.
z *Obtinuit. Hujus Trajani elegans ingenium his verſibus cognoſcitur. Trax puer* &c. S. B.
a *Succeſſit Ant. F. &c.* LC. *Succeſſit Marcus Ant. Fulv. Bojonius* S. Lugd. Bat. 1. 2. 3. *Suc. Marcus Antonius Fulv. Boenius* N. M. *Suc. M. Antonius Fulvius Bovinius* B. *Suc. M. Antoninus Fulvius Bormus* L. *Suc. M. Antoninus Fulvius Bojoinus* Sc. *Suc. M. Antoninus Fulv. Boj.* V. *Suc. T. A. F. Boenius* LC.
b Delet Lugd. Bat. 5. *M.* 2.
c *Hisdem* Lugd. Bat. 2.
d *Etiam* Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

VIII. *Ergo Hadriano ſucceſſit T. Antonio*] T. Antoninus Fulvius Pius ab Hadriano in filium adoptatus, cum ante ejus eſſet gener, Numae collatus fuit, vir forma conſpicuus, ingenio clarus, moribus clemens, ſingularis eloquentiae, ſobrius, diligens agricultor, mitis, largus, alieni abſtinens; & omnia haec cum menſura, & ſine jactantia. In cunctis poſtremo laudabilis. Idem trientarium foenus (id eſt, de c. IV.) exercuit, ut patrimonio ſuo plurimos juvaret. Provinciae ſub eo cunctae floruerunt. quadruplatores ſub eo extincti ſunt. Victus fuit talis, ut eſſet opulentia ſine reprehenſione, parſimonia ſine ſordibus. Certe ab hoc imperatore Antonino coeptum nomen Antoninus ita clarum fuit omnibus gentibus, ut etiam parricida Baſſianus ejus nominis cauſa amaretur. GLAR.

Hadriano] Socero & patri adoptivo, Anno Chriſti 141. GLAR. An. ab U. C. 909. poſt Ch. nat. 137. A. F.

Bojonius] Sic habet antiquus liber, qui & villam Antonini *Lorium* appellat, quemadmodum apud Julium Capitolinum quoque legimus: quam alii noſtri libri & Sexti Victoris Epitome, *Lorios* nuncupant. VINET. Quod ex Bojis natus eſſet, Nemauſi oppido. GLAR.

Pius nominatus] Ob 5. cauſas, apud Capitolinum. GLAR. Propter ejus pietatem in Adrianum, cui contra omnium ſtudia poſt mortem infinitos atque immenſos honores decrevit. Vide Capitolin. II. A. F. Vid. Spart. Hadr. c. 24. Capitol. in Pio c. 2. 4. Lamprid. in Heliog. & quos plures ad Dionem laudat Vir Cl. p. 799. VERH.

Genere claro, ſed non admodum vetere;] Hic Eutrop. pugnare videtur cum Victore, qui Antoninum Pium *veterrimae familiae* virum dicit. Sed utrumque ſic recte compones: ſi quod ex Capitolino liquet, ejus familiam ſero Romae dicas innotuiſſe, ejus avus paternus Titus Aurelius Fulvius bis Conſul fuit & Urbis Praefectus. Pater Aurelius etiam Conſul, avus maternus

& qui merito Numae Pompilio [e] conferatur; ita ut [f] Romulo Trajanus aequetur. Vixit ingenti [g] honeſtate privatus; [h] majori, in imperio. nulli [i] acerbus, cunctis benignus. in re militari moderata gloria, defendere magis provincias, quam [k] amplificare, ſtudens, viros [l] aequiſſimos ad adminiſtrandam rempublicam quaerens; [m] bonis honorem habens, [n] improbos ſine aliqua acerbitate deteſtans: regibus ami-

Variae Lectiones.

e *Comparatur* Sc. *inferatur* Lugd. Bat. 3.
f *Romulo & Trajano aeq.* G. V. Sc.
g Sic codd. MSS. & optimae edd. al. *bonore*.
h *Majore* Lugd. Bat. 1. *major* 2. 3.
i *Moieſtus* LC.
k *Ampliare* Lugd. Bat. 3. 5.
l Al. *juſtiſſimos*.
m *Bonos bonorabiliter babens* G. *Bonos in bonore babens* S. B. *bonos bonori babens* Lugd. Bat. 2.
n *Impios* Lugd. Bat. 2.

Notae.

nus Arrius Antoninus etiam bis Conſul, &c. A. F. & Hearn.

Et qui merito Numae Pompilio] Idem Capitolinus: *In cunctis poſtremo notabilis, & qui merito Numae Pompilio ex bonorum ſententia comparatur.* A. F.

Ita ut] Lege *ut ille*, ſcilicet Numa Pomp Romulo, *ita bic*, ſcilicet Ant. Pius Trajano comp. Glar. Poſteriora forte Eutropii non ſunt. Hav. Hoc eſt nodum ſecare. Certe Paeanius agnoſcit illa poſteriora, &, quamquam variat lectio in Edd. Vetuſt. quarum pleraeque *ita ut Romulo & Trajano aequetur*, ſenſus omnino ſanus, ſi *aequatur* legimus. h. e. Antoninus vir inſignis, qui merito Numae Pompilio conferatur, ita ut (quemadmodum) Romulo Trajanus aequatur. Δικαίως τ' ἂν ἐξισωθεὶς τῷ Νουμᾷ Πομπιλίῳ, ὥσπερ οὖν καὶ Τραϊανὸς Ῥωμύλῳ Metaphraſtes. Jo. Antiochenus, e quo Suidas ſua hauſit, hunc Eutropii locum Graece tranſtulit. Latine vero qui eum ad Dionem p. 800. recte ita cepit, καθάπερ δὴ &c. *Sicut Romulo Trajanus aequatur.* Et ita mutaſſem, ſi per Codd. MSS. licuiſſet, ſed eorum, praeter Leid. 5. nullus eſt, qui admittit. Verh.

Privatus;] Cum nondum eſſet in Imperio. Glar.

In Imperio.] Dum fuit Imperator. Glar.

Acerbus,] Aſper, durus, moleſtus. Glar.

Benignus.] Liberalis. Glar.

Provincias,] Regiones imperii. Glar.

Bonis honorem] Capitolinus: Fuitque ea conſtantia, ut ſeptenis & novenis annis in provinciis bonos praeſides detineret. Glar.

Regibus amicis venerabilis] Capitolinus enumerat Pharasmanem, Pachorum, Abagarum, Rimothalcem, ad amicitiam deductos literis & authoritate: populos per legatos victos, Britannos, Mauros, Germanos & Dacos. item Judaeos, Achaeos, Ae-

amicis [o] venerabilis non minus quam terribilis; adeo ut [p] barbarorum [q] plurimae nationes, depoſitis armis, ad eum controverſias ſuas liteſque deferrent, [r] ſententiaeque ejus parerent. Hic ante imperium ditiſſimus, [s] opes quidem [t] omnes ſuas ſtipendiis militum, & circa amicos liberalitatibus minuit; verum aerarium opulentum [u] reliquit. Pius propter cle-

VARIAE LECTIONES.

o *Venerabilis magis quam ter.* N.
p *Barbariſſimorum* L.
q *Primae nationes* F.
r Tres voces abſunt a Lugd. Bat. 1. *ejus* delent 2. 3. 5.
s *Opesque* Lugd. Bat. 1.
t *Omnes* adjectum ex cod. MSS. noſtris (etiam Lugd. Bat. 1. 2.) & F. probantibus Sylb. & Cellario.
u *Relinquit* Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

Aegyptios ac Alanos tumultuantes repreſſit. GLAR. Lege Capitol. in vita c. 9. CELL.

Venerabilis] In honore habitus. GL. Victor. in Epitom. *Adeo trementibus eum atque amantibus cunctis regibus nationibusque & populis, ut parentem ſeu patronum magis quam Dominum Imperatoremve reputarent, omnesque uno ore in Coeleſtium morem propitium optantes, de controverſiis inter ſe judicem poſcerent.* Unde Capitolin. *Cauſas regales terminavit.* A. F.

Opes quidem ſuas] De ejus liberalitate, multa Julius Capitolinus. A. F. Deleo *omnes*, ac ſummo (ni fallor) judicio. HEUMAN. Retentum tamen ſignificare poteſt, & ſuas, & quas plurimas ex affinium haereditate acceperat. Capitol. cap. 1. HAV. *Omnes* recte tuetur Cl. Gruner, ſed aliam, quam Cel. Haverc. dedit, cauſſam hic eſſe credo, cur retinendum ſit. *opes* enim *ſuas* hic oppoſitum eſt τῷ *aerarium*, quod hic non fiſcum ſignificare, ut aliquoties apud ſcriptores inferioris aevi, & ipſum Eutropium occurrit hoc ſenſu, ante jam credideram, quam in locum Jo. Antiocheni incideram, qui opinionem hanc confirmat. τὴν μὲν ἑαυτοῦ περιουσίαν ἔς τε τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν φίλων ἀπανάλωσε δωρεάς· τῷ δὲ δημοσίῳ θησαυρῷ πλῆθος παντοδαπῶν ἀνέλιπε χρημάτων. ubi in Var. Lect. optime notatur, haec de fiſco intelligi non poſſe: *fiſcus* enim principis erat, ut pueris notum, ſed opes etiam ejus efficiebat, quas hic tamen exhauſerat, ergo Eutropium recte velle quis neget, Antoninum, etiamſi ſuas opes conſumpſiſſet liberalitate, aerarium tamen publicum non attigiſſe, ſed opulentum reliquiſſe, & ita cepit Paeanius. VERH.

Aerarium] Id eſt *fiſcum*: nam apud mediae aetatis Scriptores aerarium & fiſcus ſynonyma ſunt, ut jam ſupra dictum eſt. A. F.

Pius propter clementiam dictus eſt.] Quinque cauſae referuntur, cur Pius eſt dictus. 1. quod ſocerum ſuum Annium Verum ſenem manu praeſente Senatu levarit. 2. quod, quos Hadrianus occidi juſſerat, ſervavit. 3. quod infinitos honores exhibuerit poſt mortem Hadriano. 4. quod Hadria-

clementiam dictus eſt. Obiit apud [v] Lorium, villam ſuam milliario ab urbe XII. [w] vitae anno LXXIII. imperii XXIII. atque inter [x] divos relatus eſt, & merito conſecratus.

IX. Poſt hunc imperavit Marcus [y] Antoninus [z] Verus

Variae Lectiones.

v Seu *Laurium*, villam in via Aurelia. Vide Capitol. in Pio. c. I. S. B. G. V. Lugd. Bat. 2. 3. legunt *Orium*. Sc. *Lorios*. HM. *Lorias*. Lugd. Bat. 1. *Loriam*.

w *Vitae anno LXXVII. imp. XXIII. atque &c.* S. N. B. M. G. V. Lugd. Bat. 2. 3. 5. *LXXVIII.* 1. *Vitae anno, atque inter Divos &c.* I.C. *Vitae anno LXXIII. atque inter Divos &c.* L. *Vitae anno LXXVIII. imp. XIV. atque &c.* Sc.

x *Deos* Lugd. Bat. 1. 3. 5.

y *Antonius* N. G. M. L. Lugd. Bat. 1. 2. 3.

z *Servus* Lugd. Bat. 1.

Notae.

drianum a voluntaria morte continuerit. 5. a moribus clementiſſimis. Secundam, tertiam & quintam probat Egnatius. Glar. Alias addit rationes Capitol. c. 2. Cell.

Apud Lorium,] Lorium, & Laurium in via Aurelia, (Capitol. in Pio c. 1. Cell.) quae per Tuſciam Arelatum ducebat. Λαυριὸν A. F.

Vitae anno LXXVIII.] Capitolinus ait, cum natum Domitiano XII. Cor. Dolabella Coſſ. qui fuit an. Christi 88. Et mortuus anno 162. vel 163. ut eſt apud Euſebium. ergo vixiſſet annos 74. vel 75. Glar.

Vitae anno LXXIII. *imperii* XXIII.] De ejus aetate & imperio diſcrepantes admodum ſententiae. Sed vere vixit an. LXXIV. menſes VI. imperavit an. XXII. menſ. VII. dies XXVI. A. F. & Hearn. Variae de aetate ſententiae apud ſcriptores & Viros D. Recte tamen Glarean. vel 74. vel 75. quia 75. non impleverat. Imperii autem tempori optime Anna dedit annos XXII. menſes VII. dies XXVI. ad Aur. Caeſ. c. XV. confirmat Vir Cl. ad Dionem p. 800. & hic Gruner. Schonhovius dedit aetati annos LXXVIII. & imperio XXIIII. Verh.

Imperii XXIV.] Al. codex, XXIII. Glar.

Inter Deos] Ita poene edidiſſem e Codd. Leidd. quia & ſeq. cap. idem reperitur, quod ſecutus eſt Merula, uti & c. XIV. ſed, quia vulgata lectio ſcriptori non minus frequens eſt, perinde duxi, utram retineamus. Verh.

IX. *Poſt hunc*] An. U. C. 933. poſt Ch. nat. 161. A. F.

M. Antonius Verus;] M. Antonini pater Annius Verus, qui in praetura deceſſit. Ejuſdem nominis etiam avus, qui iterum Coſ. fuit, patruus Annius Libo: amita Galeria Fauſtina Auguſta, Pii uxor: mater Domitia Lucilla: uxor Annia Fauſtina, Antonini Pii filia. Gener, qui & frater adoptivus, L. Verus Cejonii filius, quem ſecum Caeſarem ac Auguſtum regnare voluit. Sed L. Verus deliciis ineunte aetate corruptus, X. duntaxat annis cum ipſo in imperio fuit; quo mortuo, ipſe Marcus ſolus regnavit per annos VI. poſtea vero Commodum filium per annos tres regnare ſecum paſſus eſt. De hujus imperatoris virtutibus nemo ſatis digne dixerit, qui fuit frugi ſine contumacia, verecun-

rus, haud dubie nobiliſſimus: quippe cum ejus origo [a] paterna a Numa Pompilio, materna a [b] Salentino rege penderet: [c] & [d] cum eo L. Annius Antoninus Verus. tuncque primum Romana reſpub. duobus,

VARIAE LECTIONES.

a Abeſt a Lugd. Bat. 2.

b *Solentino* S. N. F. M. G. L. V. Lugd. Bat. 1. 2. *Sentino* Lugd. Bat. 3.

c Copulam delet Lugd. Bat. 1.

d *Cum eo L. Annius Severus* G. *L. Antonius Antoninus Verus tumque* Lugd. Bat. 1. *L. Antonius Verus tumque* 2. *L. Autonius Severus* 3. *Annius Antoninus Severus* 5. *Cum eo Annius Antoninus Ver.* L. LC. *Cum eo L. Annius Antonius Ver.* N. M.

NOTAE.

ſecundus ſine ignavia, ſine triſtitia gravis, atque hoc omni tempore, & quo privatus vixit, & quo in imperio fuit: foeliciſſimus certe imperator, niſi haeredem Commodum reliquiſſet, poſt annum imperii XVIII. aetatis vero LIX. GLAR.

M. Antoninus Verus;] M. Antoninus philoſophus, L. Aelius Antoninus II. Auguſti, Anno Chriſti 163. Hujus Veri vitam Capitolinus deſcripſit. GLAR.

Haud dubie nobiliſſimus:] Ejus avus Annius Verus, Conſul & Praefectus Urbi. Pater Annius Verus, qui in Praetura deceſſit. Vide apud Julium Capitolinum. A. F.

Quippe cum origo paterna] Capitolin. *Cujus familia in originem recurrens a Numa probat ſanguinem, ut Marius Maximus docet, item a rege Salentino Malennio Daſumni filio, qui Lupias condidit.* A. F.

Salentino] Malemnio Daſumnii filio, qui Lupias condidit. GLAR. Qui Salentinorum ſive Japygiae rex quondam fuerat. Salentini enim Calabriae populus. Nomen regi fuit Malennio. *Capitolin. in M. Philoſopho cap.* 1. CELL.

Cum eo L. Aelius Antoninus Verus.] Hadrianus cum filiis careret, adoptavit ſibi filium Antoninum cognomento Pium, ea lege, ut is ſibi adoptaret M. Antoninum ac L. Verum Cejonii filium, quem prius Hadrianus adoptaverat: ſed is L. Aelius mortuus eſt ante Hadrianum. ita Pius venit in ejus locum. Quidam ajunt, Pium ab Hadriano coactum ſibi Marcum adoptare, ac poſtea Marcum juſſum adoptare L Verum, Cejonii filium. Utrumque Spartianus in Cejonio ſcriptum reliquit. Hujus L. Veri pater, brevis vitae fuit, habuitque 7. appellationes: *L. Cejonius, Commodus Verus, Annius Verus, Aelius Verus, Commodus Lucius, Aelius Caeſar, L. Aelius Caeſar.* Atque ita in numismatis aureis ac argenteis. GLAR. Victor. pag. 132. *Is confeſtim fratrem Lucium Verum in ſocietatem potentiae accepit.* Ubi fratrem vocat, quem in Epitom. *propinquum*. Vide ibi notata. Et infra: Primo *Lucius Commodus* dicebatur, poſt adoptionem dictus *L. Annius Antoninus Verus.* Vel potius: *L. Cejonius, Aelius Commodus Antoninus Verus.* A. F. Male *Annium* cum Noſtro & Vict. Ep. XVI. vindicat Doctiſſ. Fem. *Aurelium* rectius ſcribunt Capitol. c. 7. & Oroſ. L. VII. c. 15. idem error ſeq. cap. occurrit. VERH.

Tumque primum] *Tuncque primum Romanum imperium duos Auguſtos habere coepit.* Capitolin. in Marco. Idem

bus, aequo jure [e] imperium adminiſtrantibus, paruit: [f] cum usque ad [g] eos ſingulos [h] ſemper habuiſſet Auguſtos.

X. [i] Hi & [k] genere inter ſe conjuncti fuerunt, & [l] affi-

VARIAE LECTIONES.

e *Imperatoribus* G.
f Delet Lugd. Bat. 1.
g Ita S. B. V. P. Mer. Caeteri *eum*: ſic Lugd. Bat. 1. 2. 3.
h Deeſt G. Lugd. Bat. 3.
i *Et in gen.* Lugd. Bat. 1. *hic & gen.* 2.
k *Ignem* Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

Idem in Aelio Vero. *Verus certe cum Marco aequale geſſit imperium: nam ipſi ſunt, qui primi duo Auguſti appellati ſunt, & quorum Faſtis Conſularibus ſic nomina praeſcribuntur, ut dicantur non tantum duo Antonini, ſed duo Auguſti, tantumque hujus rei & novitas & dignitas valuit, ut Faſti Conſulares nonnulli ab his ſumerent ordinem Conſulum.* A. F. Idem Victor Caeſ. XVI. & Ep. Spart. in Hadr. & quos plures ad Dion. ſive Xiphil. citat Vir. Cl. p. 802. qui bene diſtinguit, antea jam plures ſimul imperii participes fuiſſe, ſed diſpari quadam poteſtate, hos vero pares, & Auguſtos ambos, quum antea alter Auguſtus, alter Caeſar vel imperator vocabatur. VERH.

X. *Hi*] Duo M. & L. GLAR.

Hi & genere inter] De eorum genere haec ex Dione, Herodiano, Lampridio, Eutropio & aliis.

M. ANNII VERI ANTONINI

Philoſophi Imperatoris.

Pater { Naturalis, Annius Verus.
Adoptione, T. Aurelius Fulvius Bojonius Antoninus Pius Imperator. }

Mater -- Domitia Calvilla.

Amita -- Annia Valeria Fauſtina, Antonini Pii Imperatoris uxor.

Frater -- Adoptione, per Antoninum Pium Imperatorem, Lucius Aurelius Verus Commodus Antoninus, qui ſimul imperavit, filius L. Cejonii Commodi Aelii Veri adoptati ab Adriano, & mortui ante Adrianum.

Soror -- Annia Cornificina,

Socer -- Antoninus Pius Imperator, qui & ejus adoptione pater.

Uxor -- Annia Valeria Fauſtina, filia ſupradicti Antonini Pii Imperatoris.

Liberi { L. Antoninus Commodus ex adulterio natus ejusdem Fauſtinae, poſt patrem Imp.
Veriſſimus, qui admodum parvulus obiit.
Lucilla, Auguſta, conjunx L. Aurelii Veri Antonini, qui ſupra dictus eſt frater adoptione per Antoninum Pium, & alii. }

Gener -- L. ille Verus Antoninus, qui ſimul imperavit, adoptione frater. VINET.

Genere] Uterque ab Antonino Pio adoptati erant, ergo ob hoc fratres. Caeterum L. Marci filiam in uxorem habuit. GLAR. Ambo Hadriani

[l] affinitate. nam Verus [m] Annius" [n] Antoninus, [o] M. Antonini filiam in matrimonium habuit: M. [p] autem" Antoninus gener Antonini Pii fuit per uxorem [q] Galeriam Fauſtinam [r] juniorem conſobrinam ſuam. Hi bellum contra Parthos geſſerunt: qui poſt victoriam Trajani tum primum rebellaverant. Verus [s] Anto-

VARIAE LECTIONES.

l *Affinitate. nam Severus Antonius gener Antonini Pii fuit per uxorem Galeriam: & per Fauſtinam juniorem Galeriae conſobrinam ſuam. Hi bel.* V.

m Deeſt L. LC. Barthius [Adverſ. l. I. c. 11.] legit *Aelius Ant.*

n *Antonius* L. M. N. & ſic in ſeqq.

o Deſunt usque ad *gener* S. G. Lugd. Bat. 2. 3. 5.

p Deeſt Lugd. Bat. 1. Sc. & Mer.

q *Calearcam* LC. *Valeriam* Lugd. Bat. 1. Sc. Mer.

r *Minorem* Lugd. Bat. 2. 5.

NOTAE.

driani nepotes per adoptionem. A.F.

Verus Antoninus, L. Aelius nepos. GLAR.

M. Antonini] Pii. GLAR. *Duxit Marci filiam Livillam.* Capitolin. in Vero. GLAR. & A.F. Capitol. *Lucillam* vocat. uti & Xiph. p. 802. VERII.

Per uxorem Galeriam] Hoc pro *Valeriam.* nam frequens & ſine diſcrimine barbaro ſeculo, Valerius, Vualerius, & Galerius, Gualerius. Sic Vaſco, Vuaſco, Guaſco, Gaſco: Vulielmus, Gulielmus, & alia multa. VINET. *Habuit uxorem Anniam Fauſtinam conſobrinam ſuam.* Idem, in Antonino Philoſopho & in Antonino Pio, *Cui uxor Annia Fauſtina, filii mares duo, duae foeminae, gener per majorem filiam Lamia Syllanus, per minorem Marcus Antoninus fuere.* Conſobrina autem Marci fuit Galeria ſive Annia Fauſtina, quippe ex Galeria Fauſtina amita ſua, quae Pio nupſerat, nata fuit. A. F.

Valeriam] *Galeriam*, in M. apud Capitolinum. GLAR.

Juniorem] Quae etiam Fauſtina. GLAR.

Bellum contra Parthos geſſit;] Capitolinus in Marco: *Fuit eo tempore etiam Parthicum bellum, quod Vologeſus paratum ſub Pio, Marci & Veri tempore, indixit, Arideo Corneliano, qui Syriam tunc adminiſtrabat, fugato.* GLAR.

Qui] Parthi. GLAR.

Poſt victoriam] In Parthis. GLAR.

Tum primum] Quia ſub Adriano ac Pio quieverunt. GLAR.

Verus Antoninus ad id profectus] Capitolinus in M. *Et Verus quidem poſteaquam in Syriam venit, in deliciis apud Antiochiam & Daphnem vixit, armisque ſe gladiatoriis & venatibus exercuit, per legatos bellum gerens.* Sed in Vero multa alia ejus vitia enumerat. GLAR.

Verus Antoninus ad id profectus eſt] Huc referenda verba Victoris pag. 132. *Ejus ductu Perſae cum primum ſuperaviſſent, ad extremum triumpho ceſſere.* A. F. Verus a Marco ad id bellum miſſus, *ne vel in urbe ante omnium oculos peccaret, vel ut parſimoniam peregrinatione addiſceret, vel ut timore bellico emendatior rediret, vel ut ſe imperatorem eſſe cognoſceret.* Capitol. in Vero c. 5. ſed eum deliciis

[s] Antoninus" ad id profectus eſt: qui Antiochiae & circa Armeniam agens, multa per duces, [t] & [u] ingentia patravit: Seleuciam, Aſſyriae urbem nobiliſſimam, cum [v] quadraginta [w] millibus hominum cepit: Parthicum triumphum [x] revexit; cum fratre eodem-

VARIAE LECTIONES.

s Deeſt M. In V. autem pro *Verus Ant.* legitur *Severus & Antonius.* Lugd. Bat. 3. & 5. ſemper *Antonius.*
t *Suos* addit Lugd. Bat. 2. & 3.
u *Ingenti apparuit* Lugd. Bat. 1.
v Sylburgii emendatio eſt. Alii enim *quadringentis*, ut Lugd. Bat. 1. 2. vel *quingentis*, ut Ald. Junt. Sc. & Mer. habent: Metaphraſtes τετρακισμυρίων στρατιωτῶν.
w Delet Lugd. Bat. 5.
x A *revexit* usque ad *obiit* omnia delet Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

liciis voluptatis adhaeſiſſe & ibi & in Marco c. 8. teſtatur. VERH.

Qui Antiochiae & circa Armeniam] Capitolin. in Vero. *Antiochiam poſtquam venit, ipſe quidem ſe luxuriae dedit, duces autem confecerunt Parthicum bellum Statius Priſcus & Avidius Caſſius, & Martius Verus per quadriennium &c.* A. F. *Antiochiae*] Ad Orontem, in Daphnicis deliciis agens. *Capitolin. in M. Philoſ. cap.* 8. CELL. Ut mirer, Eutropium, Sextum Rufum, & Xiphil. Vero haec laudi vertere, quod contrarium eſſe ex utroque Capitolini loco patet, Vid. ad Xiphil. p. 802. quae Vir Cl. adnotavit. VERH.

Per duces,] Statium Priſcum, & Avidium Caſſium, Martium Verum. *Capitol. in Vero cap.* 7. GLAR. & CELL.

Seleuciam, Aſſyriae urbem] *Seleucia, quae ut amicos milites noſtros acceperat, expugnata eſt.* Capitolin. At Euſebius in tertio Marci anno; *Seleucia Syriae* (optime Caſaub. *Aſſyriae*) *urbs cum trecentis millibus hominum a Romanis capta.* Qui locus ex Eutropio deſcriptus, niſi quod *trecentos* habet, ubi Eutropius quingentos, vel ut Paeanius *quadringentos.* A. F. Ad Tigrim. Vide notata ad IX. 18. & Varias lectiones VIII. 22. Contra fidem Caſſius, dux Veri, hanc urbem, quae ut amicos milites Rom. receperat, funditus delevit. *Capitol. cap.* 8. CELL.

Cum CCCCC. *milibus*] CCC. mil. habet Euſeb. in Chron. quod eſt veriſimilius. GLAR. Variant Codd. MSS. & Edd. Numerum tamen plus juſto augent. uti Oroſius L. VII. c. 16. qui *quadringentis millibus.* VERH.

Parthicum triumphum revexit;] Capitolinus *in Vero:* Romam inde ad triumphum invitus, quod Syriam quaſi ſuum regnum relinqueret, rediit, & pariter cum fratre triumphavit. GLAR. Hinc utrumque *Parthicum* appellatum tradit idem c. 9. in Marc. ſenem Marcum hoc ſibi delatum nomen prius repudiaſſe, poſtea tamen recepiſſe ſubdit. VERH.

Eodemque ſocero] Quia ejus filiam habuit Luciliam, ut Capitolinus in Vero, non ita longe ab initio. GLAR. Marco Antonino. Fratres autem Antoninum & Verum vocat Eutropius, quia eorum adoptio varie tradita eſt. Quidam ſcripſere, Marcum ab Antonino Pio adoptatum, & Verum a Marco, & ita Verus Marci

demque ſocero triumphavit. Obiit tamen in [y] Venetia, cum a Concordia [z] civitate [a] Altinum proficiſceretur. & cum fratre in vehiculo ſederet, ſubito ſanguine ictus, caſu morbi, quem Graeci ἀπόπληξιν vocant. vir [b] ingenii parum civilis; reverentia tamen

VARIAE LECTIONES.

y *Venetiam* Lugd. Bat. 1.
z Deeſt L.
a *In Altinum* M. *In Altinum* F. *Maltinum* B. *In Albinum* S. N. *In Aitinum civitatem* L.
b *Cum ingenti* Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

Marci filius, non frater fuit. Sed alii utrumque, & Verum & Marcum ab Antonino Pio adoptatos dicunt, & ſic recte fratres dicuntur ab Eutropio, Victore, Capitolino. &c. A. F. & HEARN.

Obiit tamen in Venetia,] Magnus Romae timor belli Marcomannici fuit, ut Capitolinus ait in Marco: ad quod profecturus Marcus, Lucium ſecum duxit invitum. Libentius enim domi delituiſſet apud ſcorta, inertesque voluptates. cum autem ibi quaedam acta eſſent, Lucio urgente, etiam M. domum redire ſtatuit. In eo itinere periit Lucius, ut dignus erat, haud nactus quas cupivit voluptates. GLAR. Per Venetiam, hic regionem intellige, non urbem. In via enim mortuus Verus. A. F.

A Concordia] Inter Aquilejam & Vincentiam. GLAR. *Qui Verus inter Altinum atque Concordiam iter faciens, ictu ſanguinis, quem morbum Graeci ἀπόπληξιν vocant, undecimo imperii anno extinctus eſt.* Victor in Epitom. *Concordia* Carnorum oppidum ſupra ſinum Adriaticum. *Altinum* in Venetia. A. F.

Concordia Altinum] Illud oppidum ſitum eſt inter Aquilejam & Vincentiam: hoc inter Vincentiam, & Veronam. Ex Germanico bello reditum fuit, cum in itinere exſtingueretur Lucius. Capitol. Marc. c. 14. CELL.

Altinum] Inter Vincentiam ac Veronam, apud Ptol. GLAR.

Subito ſanguine ictus, caſu morbi, quem Graeci ἀπόπληξιν vocant.] Ita habent libri noſtri omnes. at Sexti Victoris Epitome, *Ictu ſanguinis, quem morbum Graeci ἀπόπληξιν vocant.* Hoc autem miror, quid ſibi velit: nec video quibus rationibus apud medicos conſiſtere poſſit. Res tamen plana eſt ex Julio Capitolino ad hunc modum: *L. Verus in itinere apoplexia correptus fuit. depoſuerunt eum e vehiculo, atque graviter laboranti confeſtim medicus ſanguinem detraxit. perductus eſt inde Altinum plane mutus, ubi eo morbo tertio die obiit.* VINET.

Subito ſanguine ictus,] Vocem *apoplexia* interpretatur, quae ab ἀποπλήσσω, *icio, percutio*, quaſi *apoplexis* ſit ſubita ſanguinis eruptio ſpiritum includens. A. F.

Caſu] Eventu. GLAR.

Ἀπόπληξιν] Ἀποπληξίαν. GLAR. *Apoplexiam* Latine ſcripſit Oroſius L. VII. c. 16. Graece tamen alii hunc morbum expreſſerunt, de quo egregie diſſerentes videas Viros D. ad Victoris Epit. XVI. VERH.

Parum civilis;] Arrogantioris. GL. Hoc eſt quod Victor dixit in Epitom. *Ingenii aſperi atque laſcivi.* A. F.

Reverentia tamen fratris] Narrat Capitolinus, reverſum e Parthico bello minore circa fratrem cultu fuiſſe Verum. A. F.

men fratris [c] nihil unquam atrox auſus. Cum obiſſet [d] undecimo imperii anno, inter [e] divos relatus [f] eſt.

XI. Poſt eum [g] Marcus [h] Antoninus ſolus rempub. tenuit, vir quem mirari facilius [i] quis quam laudare poſſit. [k] A principio vitae tranquilliſſimus: adeo [l] ut [m] in infantia quoque vultum nec ex gaudio, nec ex moerore [n] mutaret. Philoſophiae deditus Stoicae; ipſe [o] etiam non ſolum [p] vitae moribus

VARIAE LECTIONES.

c *Multumque* Lugd. Bat. 3 *atro* mox 1.
d *X*. Lugd. Bat. 5.
e *Deos* Lugd. Bat. 1. 3. 5. & Mer.
f Abeſt a Lugd. Bat. 3. & 5.
g Deeſt S. & Lugd. Bat 3.
h *Antonius* N. M. V. Lugd. Bat. 2. 3. 5.
i *Quisquam quam* Lugd. Bat. 2. 3.
k Deeſt F.
l *Ut* abeſt a Lugd. Bat. 1.
m *Ab infantia* S. B. Lugd. Bat. 2. 5. N. V. HM. *Ex inf.* F. Gr.
n *Mutaverit* Lugd. Bat. 2.
o *Et* Lugd. Bat. 3.
p *Vita & moribus* S. B.

NOTAE.

XI. *Imperii anno*,] Hic eſt communis error Eutropii, Victoris, Cedreni & aliorum. Imperavit tantum an. IX. neque etiam integros. A. F. & HEARN. Recte hunc errorem notant Doctiſſ. Fem. & Hearne. Eumdem commiſerunt alii. Vid. Magnum Caſaub. ad Capit. in Ver. c. 10. &, quos hic laudat Cl. Gruner. Pag. in Crit. ad A. 169. & S. Basnag. Ann. Pol. Eccl. T. II. p. 135. VERH.

XI. *Poſt eum M. Antoninus ſolus*] Non eſt hic novus imperator, ſed idem, qui L. Verum ſecum acceperat in adminiſtrationem imperii. Quod admonemus, quod in aliis Caeſarum codicibus tituli mire ſunt confuſi. Annus hic fuit Chriſti 173. GLAR.

Solus] Absque collega. GLAR.

Vir quem] Recte e Cod. Leid. 1. *vir* addidit Cl. Gruner. quod nihil Noſtro frequentius, & ubique obvium. VERH.

A principio vitae] Haec & multa deinceps alia miror, quomodo ad verbum in Epitome Sexti Victoris reperiantur. VINET.

A principio vitae tranquilliſſimus: adeo ut] Ex Capitolino hoc etiam accepit Eutrop. *Erat enim ipſe tantae tranquillitatis, ut vultum numquam mutaverit moerore vel gaudio, Philoſophiae deditus Stoicae*. A. F.

In infantia] Eadem verba Capitolinus habet in Marco. GLAR.

Philoſophiae deditus] In M. vita Capitolinus enumerat prope duodeviginti viros Grammaticos, Rhetores, Philoſophos, tum Graecos tum Latinos, qui ei adfuerunt, aut quos ipſe audivit. GLAR.

Stoicae;] Quae Zenonem habebat autorem. GLAR.

Eum

bus, ſed etiam eruditione Philoſophus. tantae admirationis adhuc juvenis, [q] ut eum ſucceſſorem paraverit Hadrianus relinquere: adoptato [r] tamen Antonino Pio generum eſſe ei idcirco voluerit, ut hoc ordine ad imperium perveniret.

XII. Inſtitutus eſt ad philoſophiam per Apollonium

VARIAE LECTIONES.

q *Ut cum ſucc. putaverit* Lugd. Bat. 2.
r *Tamen Divo Antonio genero ejus. Idcirco eſſe vol.* V. *Tamen Antonio Pio &c.* L. & Lugd. Bat. 2. 3. *Tamen Antonino Pium generum eſſe ei* Lugd. Bat. 1. Sc. *tum* Lugd. Bat. 5.

NOTAE.

Eum] Marcum. GLAR.

Succeſſorem paraverit Hadrianus] Capitolinus in Marco ait: Marcum ita dilectum fuiſſe ab Hadriano, ut pro Vero eum nominaret Veriſſimum: & eum ſucceſſorem imperii deſtinaſſet, ſi aetas ei maturior fuiſſet. Ut tamen deſiderio ſuo ſatis fieret, Pium hac lege adoptaſſe, ut is Marcum adoptaret, ac Marcus item L. Verum Cejonii filium. Quamvis, ut dictum eſt, Hadrianus juſſerit Pium tum Marcum tum L. ſibi adoptare, ut quidam tradiderunt. GLAR. Ait Adrianum ſibi ſucceſſorem Marcum deſtinaſſe, ſed adoptato Pio, ne Marcus imperio privaretur, illum Pio generum eſſe voluiſſe: ut ita poſt mortem Pii ad imperium perveniret. Et hoc etiam pene ad verbum ex Capitolino, qui ſic ſcribit, *Nam & Adrianus, ut dictum eſt, hunc eundem ſucceſſorem paraverat, niſi ei aetas puerilis obſtitiſſet, quod quidem apparet ex eo, quod generum Pio hunc eundem delegit, ut ad eum, dignum utpote virum, quandoque Romanum perveniret imperium.* Quem locum Capitolini eo miror magis, quod ex eodem conſtat, Adrianum Pio generum, non Marcum, ſed Verum delegiſſe, & poſt mortem Adriani ipſum Pium ſolutis ſponſalibus filiae ſuae cum Vero, Marcum ſibi generum optaſſe. Quare, ſi quidquam hic poſt viros doctiſſimos mihi tentare fas eſſet, crederem Capitolinum ſcripſiſſe, quod *generum Pius hunc eundem, &c.* Ita ut haec ejus mens fuerit: Adrianus Marcum ſibi ſucceſſorem parare decreverat, niſi Marco puerilis aetas obſtitiſſet, & illud quidem ex eo apparet magis, quod poſt mortem Adriani Pius Marcum ſibi generum delegit, quaſi illud ſibi ſecreto mandaſſet Adrianus, qui publice ea diffringere nolebat, quae publice cum Vero pepigerat. Innuit igitur Capitolinus Adrianum, qui filiam Pii Vero dari mandarat, ſententiam mutaſſe, & ab ipſo Pio petiiſſe, ut filiam ſuam non Vero, ſed Marco traderet, ut ita Marcus ad imperium perveniret. Neque enim ita feciſſet Pius, niſi illud Adriano ita placuiſſe intellexiſſet. Ego certe ita Capitolinum ſcripſiſſe exiſtimo, Eutropium vero ejus verba vel jam corrupta exſcripſiſſe, vel etiam ipſum, cum non intelligeret, corrupiſſe. A. F. & HEARN.

Ei] Sibi potius, ſcilicet Hadriano. GLAR.

Perveniret] Marcum. GLAR.

XII. *Per Apollonium*] De hujus Apollonii faſtu Capitolinus in Antonino Pio. GLAR. *Uſus eſt Apollonio Chalcedonio Stoïco Philoſopho.* Capitolin. Ubi Chalcedonium vocat cum Eutropio, Paeanio & aliis. Sed cum idem Capitolinus alibi dicat,

 hunc

nium [s] Chalcedonium; ad ſcientiam literarum Graecarum [t] per Sextum Chaeronenſem, Plutarchi nepo-

Variae Lectiones.

s *Chalcedonenſem* B. N. V. *Chalcedonem* Lugd. Bat. 2. 3. 5.
t *Per Sextum*, *Chaeronenſis Plutarchi nepotem* V. A. LC. S. M. N. B. G. L. F. Sc. Burd. abeſt *Sextum*, ſicut etiam Parienſi: ſed *Sextum* hunc nepotem vocat etiam Apulejus initio lib. I. Metamorph. & Capitolinus in Antonino Philoſopho cap. 1. Et ſane ejus liber *de Medicina animalium* hodie adhuc exſtat, ſcholiis doctis a Gabriele Humelbergio illuſtratus. Ab ipſo Marco *Sextus* tantum nominatur: a Philoſtrato Σέξτος ὁ ἐκ Βοιωτίας φιλόσοφος: Suidas etiam Plutarchi nepotem dicit. Nonnulli perperam confundunt cum Philoſopho illo Pyrrhonio, cujus habemus adverſus dogmaticos acutiſſima ſcripta. Sed Empyricus iſte nullius dogmatis approbator, nedum auctor, omnium fuit everſor; cum e contra Sextus noſter Marci praeceptor, non ea ſolum, quae priores ſciverant ſapientes, nota habuit exacte: ſed ipſe etiam nonnullorum ſcitorum fuit auctor, & primus inventor. Nam de eo ſcribit Marcus, doctum ſe ab illo, τὸ καταληπτικῶς καὶ ὁδῷ ἐξευρετικόν τε καὶ τακτικὸν τῶν εἰς βίον ἀναγκαίων δογμάτων. Cl. Caſaubonus aliquando ſtatuerat [vide notas ad Diog. Laërt.] eundem etiam eſſe cum Empirico, tandem vero [vide notas ad Hiſtor. Aug.] rem paulo accuratius perpendens, aliter ſenſit. *per Ciceronem* Lugd. Bat. 1. *per Cheronenſem.* 2. *Sextum* nec 3. neque 5. agnoſcit.

Notae.

hunc Apollonium Chalcide accitum, vere conjecit doctiſſimus Caſaubonus ubique legendum *Chalcideno.* Ita enim Chalcidis Syriacae gentile formarunt, ut obſervarunt veteres Magiſtri. A. F. Ita etiam Capitolinus in Marco cap. 2. ſed idem in Pio cap. 10. *Chalcide Syriae accitum* tradit, atque id propter mavult heic *Chalcidenus* legere Caſaubonus. fuit autem Stoicae ſectae Philoſophus. Cell. Calchidicum vocant Euſebius, Hieronymus, & Caſſiodorus, a Calchide nempe ſeu Calchedone. Frequentius tamen Χαλκηδόνα ſcribunt, quo modo etiam ſcribendum cenſuit Stephanus in voc. Καρχηδών. Sed qui antiqua monumenta tractant, aliam in omnibus ſcripturam obſervant. Quarta denique ipſa Synodus Oecumenica in vetuſtiſſimis exemplaribus non Chalcedonenſis, ſed Calchedonenſis nuncupatur. Et quod fidem praecipue facit, numquam aliter veteres nummi, uti ait Cl. Sirmondus in notis ad Sidon. Vidit ſane complures, tum Caeſarianos, tum antiquiores alios: atque in his unum, in quo parte adverſa caput fuit Apollinis, cujus templum in ea urbe fuiſſe teſtis eſt in Pſeudomante Lucianus, in averſa tripus cum Inſcriptione ΚΑΛΧΑΔΟΝΙΩΝ, quae ipſa eadem fuit in omnibus aliis. Caſaubonus, in notis ad Capitolin. ſcribendum cenſet *Chalcidenum.* Hearn. Nummos ipſe complures habeo, ſed in illis & ΚΑΛΧΑΔΟΝΙΩΝ ſcribitur, & ΧΑΛΚΕΔΟΝΙΩΝ promiſcue. Hav.

Per Sextum Chaeronenſem,] Vetus liber,

potem. Latinas autem literas [u] eum Fronto, orator nobiliſſimus, docuit. Hic cum omnibus Romae aequo jure egit, ad nullam inſolentiam [v] elatus [w] imperii [x] faſtigio: [y] liberalitatis promptiſſimae, provincias

VARIAE LECTIONES.

u Delent Lugd. Bat. 2. 5. at poſt *nobiliſſ.* ponunt.

v *Elevatus* Lugd. Bat. 2.

w *Eſt imperii* Lugd. Bat. 1. 3. 5.

x *Faſtu.* Sic Vin. & Sylb. MStos codices proculdubio (Cellarii verba ſunt) ſecuti. Neque enim V. L. hic annotarunt *Faſtigio* S. B. G. V. P. Lugd. Bat. 1. 2. 3. 5. HM. Mer. quod cum periodi ratione minus bene, quam *faſtu*, cohaeret. Non autem eſt dubitandum, quin noſter in meliorem partem *faſtus* vocabulum, (quae & Cellarii in V. L. verba ſunt) pro *pompa* & *dignitate imperii*, acceperit.

y *Libertatis* F. corrupte. Nam etiam Graecus μεγαλόδωρος tranſtulit.

NOTAE.

liber, Sextum non habet: quamvis ita diceretur ille Plutarchi nepos; atque ita appellat Capitolinus in vita Antonini, & Apulejus initio ſui Aſini, quando de genere ſuo agit. VINET. *Audivit & Sextum Chaeronenſem Plutarchi nepotem.* Capitolin. Hunc *Sextum* tantum vocat Marcus. Vide quae a viris doctiſſimis apud Capitolinum dicta ſunt. A. F. Vid. Var. Lect. CELL. Hic, licet praecedentia ad verbum fere e Capitolino hauſta ſint, ab eo nimium receſſit Eutropius: Sextum enim Chaeronenſem inter Magiſtros, a quibus Philoſophiam doctus eſt Marcus, numerat Capitolinus, conſentit Xiphilinus, & Philoſtratus ad Xiphil. laudatus, ubi Vir Cl. recte hoc nomine erroris arguit Eutropium; dum in Graecis audivit Marcus Alexandrum Grammaticum, Annium Marcum, Caninium Celerem, & Herodem Atticum Rhetores, ut e Capitol. c. 2. demonſtrat, & mox Doctiſſ. Fem. Latinis Grammaticis uſus fuit Troſio Apro, & Pollione, & Eutychio Proculo Siccenſi, ut ibidem Capitol. VERH.

Latinas autem literas eum Fronto, orator] Puto M. Frontonem, eum quem ſaepe citat Gellius, & maxime libro II. cap. 26. ubi virum conſularem vocat. Et numeratur ſecundo Ulpiani anno in Coſſ. Catalogo, Anno Chriſti 102. GLAR. *Oratoribus uſus eſt Graecis, Annio Marco, Caninio Celere, & Herode Attico, Latino, Frontone Cornelio. Sed multum ex his Frontoni detulit, cui & ſtatuam in Senatu petiit:* Capitolin. A. F. Glareano videtur M. Fronto eſſe, quem Gellius laudat II. 26. Capitolinus in Marco cap. 2. *Frontonem Cornelium* appellat, *quem Auguſtus diſcipulus extraordinario conſulatu honoravit. Auſon. ad Gratian.* CELL.

Hic cum omnibus Romae] *Cum populo non aliter egit, quam cum civitate libera.* Idem. A F.

Aequo jure] Non ut princeps, ſed ut privatus. GLAR.

Imperii faſtu:] Haec quorundam doctorum lectio eſt, quam probarem, ſi MSS. adſtipularentur. Quare etiam dubitavit de illa Cellarius, ut videre eſt in *Var. Lect.* Nunc quum etiam omnes Batavi *faſtigio* praeferant, vix dubito quin iſta vox reſtituenda ſit Eutropio; qui illa alibi quoque ſic utitur; ut de Auguſto VII. 8. *in amicos fidiſſimus*,

cias [z] ingenti benignitate [a] & moderatione tractavit. Contra Germanos eo principe res feliciter geſtae ſunt. Bellum ipſe unum geſſit Marcomannicum: ſed quantum [b] nulla memoria fuit, [c] adeo ut Punicis conferatur. [d] nam [e] eo gravius eſt factum, quod [f] univerſi exercitus [g] Romani perierant. Sub hoc enim

VARIAE LECTIONES.

z Delet Lugd. Bat. 5.
a Copula abeſt a Lugd. Bat. 3.
b Al. *nulla ante memoria. ulla* Lugd. Bat. 5.
c *Ita* Lugd. Bat. 5.
d *Quod ergo* Lugd. Bat. 1. *quod eo* Sch. & Mer.
e In quibusd. *eo* deſideratur.
f *Univerſis* Lugd. Bat. 1.
g Vocem *Romani* addunt L. LC. S. N. M. B. G. V. HM. Sylb. Lugd. Bat. 2. 3. ſed abeſt a Lugd. Bat. 1. & Mer. qui etiam legit *perierunt*. quin etiam Fuld. habet: *univerſi exercitus Romanorum*.

NOTAE.

quos tantis evexit honoribus, ut poene aequaret faſtigio ſuo. De Diocletiano IX. 28. *ex tanto faſtigio* &c. & de Maximiano X. 2. *Quo nuncio Maximianus Herculius ad ſpem erectus reſumendi faſtigii, quod invitus amiſerat.* Sic & Capitol. in Ant. Pio cap. 6. *Imperatorium faſtigium ad ſummam civilitatem deduxit.* HAV. Cur, tot praeeuntibus Codd. MSS. & Edd. longe vetuſtiſſimis Aldina utraque, Juntina, Schonhovii, ac Merulae, unius vocis immutandae venia non eſſet, miror: Certe Cl. Grunerus id facere non dubitavit, & recte. Rationes a Cl. Havercampo hic datae ſufficiunt. VERH.

Provincias ingenti benignitate] *Ergo provincias poſt haec ingenti moderatione ac benignitate tractavit.* Idem. A. F.

Contra Germanos] Statim poſt mortem Veri, Marcus expeditionem adverſus Germanos repetiit, quam cum fratre ſuſceperat. Hic quoque Capitolinum deſcribit Eutrop. *Contra Germanos res feliciter geſſit, ſpeciale ipſe bellum Marcomannicum, ſed quantum nulla unquam memoria fuit, tum virtute, tum etiam felicitate tranſegit.* A. F.

Bellum ipſe unum geſſit Marcomannicum:] Marcomanni in Germania populi e regione Pannoniae ſuperioris, hodie *Merchen*, inter Viennam Auſtriae ac ſylvam Boemicam. Moraviam quidam appellant. GLAR. Bellum Marcomannicum ſuperſtite Vero motum fuit, ſed delatum propter bellum Parthicum; mortuo tandem Vero ſolus Marcus illud geſſit & profligavit an. U. C. 926. quinto anno poſt mortem Veri. A. F.

Marcomannicum:] Contra Germanos ad Danubium. GLAR. Hoc ipſum eſt, quo legionis Melitenae precibus in ſummis exercitus Romani anguſtiis larga pluvia impetrata fuit. *Euſeb. H. E.* v. 5. Marcomanni hoc tempore Moraviam cum Bohoemiae parte videntur incoluiſſe. Vell. 2. 109. CELL.

Quantum] Quam magnum: hoc eſt, quo nullum fuit hominum memoria majus. GLAR. Innuit hoc bellum, antiquis, Gallorum, Cimbrorum, Poe-

enim tantus caſus peſtilentiae fuit, ut poſt victoriam Perſicam, Romae ac per Italiam provinciasque, maxima [h] hominum pars, militum omnes fere copiae languore defecerint.

XIII. Ingenti ergo labore & moderatione cum apud [i] Carnuntum [k] jugi triennio perſeveraſſet, [l] bellum

VARIAE LECTIONES.

h Deeſt B.

i *Carnotum* G. Fr. *Carnuntium* LC. N. M. *Carmintum* V. *Carnutum* Mer.

k *Jugi triennium* Lugd. Bat. 1.

l *Bello* Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

Poenorum & Mithridatis majus fuiſſe: quam ſententiam a Capitolino expreſſit, ut ſupra vidimus. Dio *magnum* illud bellum vocat, & non ſolum inſperatam victoriam, ſed quae a Deo data eſſet. A. F.

Quod univerſi exercitus perierant.] Creditum eſt, quando ſive fatum, ſive natura, ſive quod rarius eſt, Deus mundum omnibus calamitatibus affligere voluerit, hunc Marcum in imperium rerum promotum, qui omnibus ſuccurreret: quod equidem ſtrenue fecit. fuere autem bella ſub eo ubique ſaevientia, terrae motus, inundationes, peſtilentiae, fames, incendia. His publicis aerumnis Marcus quaſi defenſor omnibus objectus. GLAR.

Perierant.] Peſte. GLAR. Peſtilentia. CELL.

Sub hoc enim tantus caſus peſtilentiae] Julius Capitolinus in L. Veri vita ait, ipſum L. Verum ejus fati fuiſſe, in eas provincias per quas rediit Romam uſque luem ſecum detuliſſe viſum. GLAR. *Et ea quidem tempore quo peſtilentia gravis multa millia & popularium & militum interemerat.* Peſtilentia haec orta anno ante mortem Veri. A. F.

Poſt victoriam Perſicam] Sub L. Vero. GLAR.

XIII. *Apud Carnuntum*] Ita apud Ammianum libro trigeſimo. at in antiquo libro additur ſyllaba, *Carnuntium.* Illyriorum oppidum. VINET. Pannoniae oppidum. Plinius libro IV. cap. 12. poſt Danubii deſcriptionem ita ait: *Superiora autem inter Danubium & Hercynium ſaltum, uſque ad Pannonica hyberna Carnunti: Germanorumque ibi confinium.* Haec Plinius. Andreas Althamer in Danubii deſcriptione ita ait: *Intra Viennam ad Danubii alveum Petronella maximi & vetuſti oppidi veſtigium jacet, Carnuntum dixere veteres.* GLAR.

Carnuntum] Populum *Carnuntes* Plinius IV. 12. collocat inter Danubium & Hercynium ſaltum. Ammianus lib. XXX. cap. 17. *Cornutum* [ſine N ſcribit] *Illyricum oppidum* vocat: Aurel. Victor autem in Vero, *Urbem Pannoniae.* Recte rudera ſunt ex adverſo confluentis Mari & Danubii, inter Vindebonam & Poſonium. Adde Plin. 4. 12. cum Cluverii interpretatione in Norico c. 735. & Vell. Paterc. 2. c. 109. ubi Carnutum locus Norici regni proximus vocatur CELL. Sed *Carnuntum* per N ſcribendum eſſe, ex Spart. Sev. & Grut. Inſcr. recte monet Cel. Haverc. ad Oroſ. L. VII. c. 15. VERH.

Jugi triennio] *Triennio jugiter* etiam Oroſ. L. VII. c. 15. Male. Nam Xiphil. p. 814. refert, Marco Romam re-

lum Marcomannicum confecit, quod cum his [m] Quadi, Vandali, Sarmatae, Suevi, atque omnis barbaria [n] commoverat: multa hominum [o] millia interfecit: ac Pannoniis ſervitio [p] liberatis, Romae rurſus cum Commodo [q] Antonino, filio ſuo, quem jam Caeſarem fecerat, triumphavit. Ad hujus belli [r] uſum aera-

VARIAE LECTIONES.

m *Squadi* N. B. *Quadri* L. *Cum his Quadiu uvandali* Lugd. Bat. 1. *cum Squadis, Vandalis, Sarmatis, Suevis atque omni* &c. 2, *Wandali* 5.

n *Commoverant* N. M.

o Pro *millia* eſt in Lugd. Bat. 1. *vel.*

p *Liberalitatis* Lugd. Bat. 1. *libertatis* 3.

q *Antonio* G. L. V. Lugd. Bat. 1.

r *Sumptum, nequis indigeret, neque provincialibus aut ſenatui aliquid vellet auferre, inſtrum.* V.

NOTAE.

reverſo, & apud populum concionanti, dicentique, ſe multos annos peregrinatum fuiſſe, clamantem populum reſpondiſſe, *octo.* nempe, ut monet Vir Cl. ad h. l. a primis belli initiis, ad quod cum fratre profectus fuit, quum interim fratre urgente, reverſus annum amplius in urbe quieviſſet, unde iterum ſolus profectus eſt. VERII.

Quod cum his Quadi, Vandali] *Pannonias ergo Marcomannis, Sarmatis, Vandalis, ſimul etiam Quadis extinctis ſervitio liberavit: & Romae cum Commodo, quem jam Caeſarem fecerat, filio ut diximus ſuo, triumphavit* Capitolin. A. F.

Quadi,] Marcomannis vicini. Quadi hodie dicuntur, ut Althamer tradit, *Voitlandi*, ad montem Piniferum, *feutelberg*, ad Aegrum urbem. Ex quo monte quatuor flumina in quatuor mundi partes effluunt, Sala ad Septentrionem, Moenus ad Occid. Naba ad Merid. Aeger ad ortum. GLAR. Marcomannis vicini in Moravia. CELL.

Vandali] Ad Viſtulam fluv olim. GLAR.

Sarmatae,] Poloni, & eis vicini. GLAR.

Suevi,] Teutones, Senones. GL.

Omnis barbaria] XVII. populos enumerat Capitolinus in Marco. GL. Jam ſupra Germaniam Barbariam vocavit. A. F.

Commodo] Sceleratiſſimo nebulone. GLAR.

Quem jam Caeſarem fecerat,] *Ab Adriano diviſa nomina Caeſarum atque Auguſti, indictumque in Rempublicam, uti duo, ſeu plures ſummae potentiae diſſimiles, cognomento ac poteſtate diſpari ſint.* Victor. Nam cum ante *Caeſaris* & *Auguſti* nomina Imperatoribus tantum darentur, inſtitutum, ut ea dividerentur, & Auguſti ipſi Imperatores, Caeſares vero, qui ab Imperatoribus adoptati, Imperiique haeredes deſignati fuerant, dicerentur. Sicut Aelius Verus candidatus imperii, primus Caeſar dictus eſt. Vide apud Victorem, pag. 128. A. F.

Ad hujus belli uſum] Meminit & Julius Capitolinus in Marco & Sext. Aurelius in eodem, de hac Marci pietate in patriam. GLAR.

Belli] Marcomannici, ſive Germanici. GLAR.

Aerario exhauſto] Tam fiſco quam aerario. Idem Victor in Epitom. &c

ærario exhauſto, cum largitiones nullas haberet, neque [s] indicere [t] provincialibus aut ſenatui aliquid vellet, [u] inſtrumentum regii cultus, facta in foro divi Trajani [v] ſectione diſtraxit: vaſa aurea, pocula cryſtallina & [w] murrhina, uxoriam ac ſuam ſericam & auream veſtem, multa ornamenta gemmarum: [x] ac

VARIAE LECTIONES.

s *Indigere* Lugd. Bat. 3.
t *Provinciarum* Lugd. Bat. 1.
u Ita omnes libri praeter Mer. qui *inſtrumenta*, multitudinis numero, refert.
v *Sexitione* Lugd. Bat. 1.
w *Urrina* Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

& ambo Capitolinum deſcribunt. A. F.

Belli ſumptum, cum aer. exh.] Hanc lectionem fide Cod. Leid. 1. Schonh. & Mer. abjeci. Melius, ut nunc eſt, ſenſus ſe habere viſus eſt. *Inſtrumenta* numero plur. praetulerunt iidem Schonh. & Mer. ſine auctoritate ullius Cod. unde recte ex Aur. Vict. Ep. XVI. Suet. Oct. 73. & Juſtin. XXIII. 2. vulgatum tuetur Cl. Gruner. VERH.

Cum largitiones nullas haberet,] Id eſt cum nihil haberet, quod largiretur militibus. Victor. in Epitom. *Hic cum aerario exhauſto, largitiones, quas militibus impenderet, non haberet.* GLAR. & A. F.

Indicere] Imperare. GLAR.

Provincialibus] De Senatu nihil Capitolin. *Neque in animum induceret, ut extra ordinem Provincialibus aliquid imperaret.* A. F.

Aliquid] Scil. extra ordinem. GL.

Inſtrumenta] Eadem verba ſunt Sex. Aurelii: hoc eſt, ornamenta Imperatoria. GLAR.

Inſtrumentum regii cultus,] Id eſt, ornamenta Imperialia. Idem alii Imperatores fecere, ut Nerva, qui, ut ſcribit Dio, cum argenti penuria laboraret, multas veſtes, vaſa aurea & argentea, & alia multa privatorum, regia praedia, domos & omnia, praeter unice neceſſaria, vendidit. A. F.

Sectione,] *Auctione*, Capitolinus. GLAR.

Et Murrhina,] Myrrhina, idem apud Plinium. VINET. Murrha gemma, unde vaſa murrhina. quidam putant murrham eſſe humorem qui in Oriente, maxime Parthiae regno ſub terra condenſatur. Vide copioſe Plinium *lib.* XXXIII. *cap.* 12. GLAR. Id eſt porcellanea. A. F. Plinius XXXVII. 2. *Eadem victoria* [Pompeji Mithridatica] *primum myrrhina in urbem induxit.* paulo poſt: *Creſcit in dies ejus rei luxus, murrhino* LXXX. *ſeſtertiis emto, capaci plane ad ſextarios tres calices.* Meminit & Seneca hujus generis poculorum Ep. 119. 123. & Suet. Aug. c. 71. Salmaſius in Solin. c. 15. ſub fin. murrhina noſtra porcellanea eſſe contendit, quod ſecus videtur Harduino ad Plin Praef. Lib. III. CELL.

Diſtraxit] Vendidit. Sueton. Veſp. XVI. CELL.

Uxoriam ac ſuam ſericam] De uxoria ſerica tantum Capitolin. *Et veſtem uxoriam ſericam & auratam.* Quia ſcilicet ſerica & aurata veſtis propria fuit Auguſtae, non Auguſti. Eutrop. tamen & Victor. *ſuam* interſerunt, quia ſcilicet habuerunt rationem temporis ſui,

 quo

[x] ac per [y] duos" continuos menſes ea venditio [z] habita eſt", [a] multumque auri redactum.' Poſt victoriam tamen emptoribus pretia reſtituit, qui reddere comparata [b] voluerunt: moleſtus [c] nulli fuit, qui maluit ſemel empta retinere.

XIV. Hic permiſit viris clarioribus, ut convivia eo-

Variae Lectiones.

x *Ac duravit per duos continuos* B. & Lugd. Bat. 1.
y Deeſt LC.
z Deſunt S. B.
a *Multeque* Lugd. Bat. 3.
b *Noluerunt* Lugd. Bat. 3.
c *Nullus* Lugd. Bat. 2.

Notae.

quo ſerica veſte Auguſti utebantur, ut optime Salmaſ. A. F.

Gemmarum.] Quas in ſanctiore repoſtorio Hadriani repererat. Glar.

Habita] Celebrata. Glar. *Ea* ex Cod. Leid. 1. addidi. Placet Grunero, qui tamen nihil mutat. Et, ſi praecedd. legas, adprime illud pronomen ſenſum perficit: verum pro *ac ſuam ſericam*, *ac auream* &c. & *auream* lego fide Cod. Leid. 1. quem hic neglexit Havercampus. Vix quoque veroſimile, Eutropium ter eamdem copulam junxiſſe, ut rurſus ſequitur *ac per duos*. praeterquam quod ante vocalem uſquam ab Eutropio *ac* poni non memini: Neque unquam in probo ſcriptore ante vocalem comparere, quam multis probat acutiſſimus Oudendorpius ad Suet. Caeſ. xxvi. & ſaepius alibi. Verh.

Multumque auri redactum] Capitolinus: *Tantumque auri redactum, ut reliquias belli Marcomannici ex animi ſententia perſolveret*. Glar.

Poſt victoriam] Poſtquam illo auro inde redacto reliquias belli Marcomannici confecit. Capitol. *Tantumque auri redactum ut reliquias belli Marcomannici ex ſententia perſequutus, poſtea dederit poteſtatem emptoribus, ut ſi quis vellet empta reddere atque aurum recipere, ſciret licere: nec moleſtus ulli fuit, qui vel non reddidit empta, vel reddidit*. Joannes Antiochenſis: τοῖς μὲν ἐθέλουσι κομιζομένοις τὴν τῶν βασιλικῶν σκευῶν ἀνάδοσιν, τὸ αὐτὸ μέτρον τῆς τιμῆς ἀπεδίδου, τοὺς δὲ μὴ θέλοντας οὐκ ἠνάγκαζε, *Iis quidem qui ornamenta regia reddere volebant, emptionis pretium reſtituit, reliquos qui nolebant non coëgit*. A. F.

Victoriam] Auctionem factam. Gl.

XIV. *Hic permiſit viris clarioribus*] Eadem Victor in Epitome: ex Capitolino uterque, ubi: *Tunc viris clarioribus permiſit, ut eodem cultu, quo & ipſe, vel miniſteriis ſimilibus convivia exhiberent*. Erat autem haec permiſſio neceſſaria, ut inſtituta ſectio poſſet peragi: nam alioquin Imperatoriam ſupellectilem quis eſſet auſus emere? Plinius loquens de auctione Trajani: *Tanta benignitas Principis, tanta ſecuritas temporum eſt, ut ille nos principalibus rebus exiſtimet dignos, nos non timeamus quod digni videmur*. Lamprid. in Heliogabalo. *Primus omnium privatorum toros aureis toralibus texit, quia tunc ex Antonini Marci auctoritate id fieri licebat, qui omnem apparatum Imperatorium publice vendiderat*. Caſaub. A. F.

Et

eodem cultu [d] quo ipſe, & miniſtris ſimilibus exhiberent. In editione munerum poſt victoriam adeo magnificus fuit, [e] ut centum ſimul leones exhibuiſſe tradatur. Cum igitur fortunatam rempublicam & virtute & manſuetudine reddidiſſet, obiit XVIII. im-

VARIAE LECTIONES.

d *Quod* Lugd. Bat. I. *quo & ipſe* ... *exhiberet* 3.
e *Centum* ... *traditur* deleto *ut* Lugd. Bat. I.

NOTAE.

Et miniſtris ſimilibus] Neminem enim licebat miniſtros habere eodem cultu, quo eſſent Imperatorii. Sueton. de Domitiano: *Generum fratris indigne ferens, & ipſum albatos miniſtros habere, proclamavit,*

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη.

Capitolin. Supra pro *miniſtris* habet *miniſteriis*, quod de miniſtris intelligendum eſſe negat Salmaſius: *Miniſteria*, inquit, hic ſunt vaſa aurea & argentea, *miniſteria* enim pro vaſis & poculis, Paulus lib. III. Sent. tit. de Uſufructu: *Vaſis argenteis legatis ea omnia continentur quae capacitati alicui parata ſunt, & ideo tam potoria quam eſcaria, item miniſteria omnia debebantur, veluti urceoli, paterae, lances, piperateria, cochlearia quoque, itemque trullae: calices, ſcyphi, & his ſimilia.* Alias nemo neſcit *miniſterium* Latinis dictum pro argento menſali, vel delphica, in quo argentum illud exponebatur, Gloſſ. *Delphica.* μινιστέριον. A. F. Eumdem errorem cum Noſtro commiſit Aurel. Vict. Ep. XVI. ut recte obſervat Cl. Gruner. Male uterque cepit Capitolini mentem in Marco c. 17. putans, ibi *miniſteria* eodem modo quo alibi, ſed rectius *ſervitia* pro *ſervis*, *conjugia* pro *conjugibus* ponuntur, *miniſtros* ſignificare, cum ſunt vaſa argentea ceteraque ad menſam neceſſaria inſtrumenta. Vide praeter Viros D. ad Aurel. & Capitol. τὸ πάνυ Gronov. Obſerv. L. II. c. 24. VERH.

Editione munerum] *In munere publico*: Capitol. GLAR. *In munere autem publico tam magnanimus fuit, ut centum leones una miſſione ſimul exhiberet ſagittis interfectos.* Capitolin. In Euſebii Chronico ad annum ultimum hujus Imperatoris haec ſcripta ſunt, etiam in antiquiſſimis membranis, ut teſtatur Caſaub. *Antoninus poſt victoriam adeo in editione munerum magnificus fuit, ut centum leones exhibuerit.* A. F.

Simul] *Una miſſione*: Capitol. GLAR.

Exhibuiſſe] Sagittis interfectos: Cap. GLAR.

Virtute & manſuetudine] Fortitudine & clementia. GLAR.

Obiit] In Pannonia: Vendobonae, ait Sex. Aurel. GLAR.

XVIII. imperii anno,] Haloander tribuit ei 19. annos, ſicut Euſebius: at Capitolinus cum Eutropio ſentit. Caeterum apud eundem Capitolinum M. natus eſt anno CHRISTI 123. mortuus anno 181. vixit ergo annos 59. atque ita habet Sext. Aurelius Victor, & Bap. Egnatius. GLAR. Deeſt annus integer, & dies amplius decem ſive undecim. Vide apud Victorem, p. 134. A. F. & HEARN.

Vitae LXI;] Facilis lapſus hujus numeri, in tranſpoſitione IX. XI. legend. enim LIX. GLAR. Ita ſaepe fieri non nego: ſed hic Eutropium errare putem, ut ex Paeanio liquet, & Capitolino c. 18 quem Noſter ſequitur. Ut recte obſervat Cl. Gruner. Vixiſſe autem annos LVIII. menſes X. dies XX. vide ad Dion. p. 815. imperaſſe annos XIX. dies XI. oſtendit Gruner. quem vide. Variant autem Scriptores, quos ad Dionem recenſitos videas. VERH.

Omni-

imperii anno, vitae [f] LXI.; & [g] omnibus certatim annitentibus, inter [h] divos relatus eſt.

XV. Hujus ſucceſſor [i] L. [k] Antoninus Commodus [l] nihil paternum habuit: niſi quod contra Germa-

Variae Lectiones.

f *LX.* LC. L. F.
g *Ab omnibus* S. M. B. Lugd. Bat. 2.
h *Deos* Mer.
i Deeſt N. M. L. LC.
k *Antonius* N. M. G. L. V. Lugd. Bat. 3. 5.
l *Qui nihil* V.

Notae.

Omnibus certatim adnitentibus,] *Denique priusquam funus conderetur, ut plerique dicunt (quod nunquam antea factum fuerat, nec poſtea) Senatus Populusque, non diviſis locis, ſed in una ſede propitium Deum dixit.* Vide apud Victorem. A. F.

XV. *Hujus ſucceſſor L. Antoninus Commodus*] Omnium nebulonum & latronum atrociſſimus, monſtroſus hic Commodus, clarum fecit proverbium hoc, Heroum filii noxae. Ex bono patre ſceleratus filius, optimis praeceptoribus commendatus. Sed vicit naturae malitia omnem diſciplinam. Ut primum pater eſt mortuus, aures praebuit aulicis corruptoribus, quibus etiam ſub patre clanculum moriger fuit. Initium mali a foemina ortum. Lucilla ſoror Commodi, quae nupta fuerat Vero, poſt Veri mortem a Commodo commode tractata. Caeterum poſtquam Commodus uxorem duxit, coacta cedere imperatoris uxori, adeo id aegre tulit, ut adverſus fratrem occultam ſeditionem moverit. ea cum male ceſſiſſet, ingens Commodo in Senatum Romanum odium concitavit, ita ut inde Commodus nunquam bene commodarit urbi. unde Perennius occaſionem nactus bona reorum piſcandi, tantas congeſſit divitias, ut ad imperium occupandum aſpirarit. Sed ut is oppreſſus, Cleander non minor tyrannus ſucceſſit. quo caeſo, deinde caedes promiſcuae durarunt, donec per concubinam Martiam ac alios conjuratos ipſe ſtrangulatus eſt. Glar.

Commodus] Ael. Lampridius hunc deſcripſit. Fuit autem hic Commodus, omnibus incommodus, Anno Chriſti 182. Glar.

Nihil paternum habuit:] Eleganter & argute dictum. Nam credebatur ex adulterio matris Fauſtinae ſuſceptus, teſte Capitolino cap. 19. Heumann. Haec vera: quanquam etiam velle potuit Eutropius, Commodum a Marci, qui pater habebatur ſcilicet, inſtitutis alieniſſimum fuiſſe, unde etiam Capitol. in M. c. 18. & Spartian. in Severo, aliique a Caſaubono ad Capit. laudati Commodum atro carbone notantes Marco nihil felicius fuiſſe teſtentur, ſi Commodum non reliquiſſet. Verh.

Niſi quod contra Germanos] *Victi ſunt ſub eo tamen, quum ille ſic viveret, per legatos Mauri, victi Daci, Pannoniae quoque compoſitae, in Britannia, in Germania & in Dacia imperium ejus recuſantibus Provincialibus, quae omnia iſta per duces ſedata ſunt.* Lamprid. A. F. Aliter Lampridius cap. 3. *Bellum quod pater pene confecerat, legibus hoſtium addictus remiſit.* Cell. Ipſiſſimis Noſtri verbis utitur Oroſius L. vii. c. 16. Ubi Cl. Havercamp. e Lamprid. c. 13. recte obſervat, Commodum, mortuo patre, bellum Germanicum deſeruiſſe, ſed per legatos plurima bella

manos feliciter & ipſe pugnavit. [m] Septembrem menſem ad nomen ſuum [n] transferre conatus eſt, ut Commodus diceretur. [o] Sed luxuria & obſcoenitate [p] depravatus, [q] gladiatoriis armis ſaepiſſime in ludo, deinceps etiam in Amphitheatro cum hujusmodi hominibus [r] ſaepe dimicavit. Obiit [s] morte ſubita, atque adeo ut ſtrangulatus, vel veneno interfectus [t] putaretur: cum annis [u] XII. poſt patrem, &

VARIAE LECTIONES.

m *September* Lugd. Bat. 1.
n *Conferre* Lugd. Bat. 3.
o *Sed uxoria obſcenitate depravatus* B. G. S. Lugd. Bat. 2. 5. *ſed obſcenia obſcenitate* Lugd. Bat. 3. *Sed luxuria obſcenitate &c.* V. P.
p *Pravatus* Lugd. Bat. 1. *deprivatus* Lugd. Bat. 3.
q *Gladiatoris* Lugd. Bat. 1.
r Deeſt S. N. M. B. G. V. L. Lugd. Bat. 2. 3. 5.
s *Mortem* Lugd. Bat. 1.
t *Putetur* Lugd. Bat. 2. 5. Pro *interfectus* eſt in 3. *mortuus.*
u *XXII.* F. *XI.* Lugd. Bat. 1. 3.

NOTAE.

bella feliciter geſſiſſe. Haec pluribus quoque obſervantur ad Dion. p. 820. ubi vides, Commodum poſt patris mortem Romam reverſum, inde nunquam egreſſum fuiſſe. VERH.

Septembrem menſem ad nomen ſuum] De nominibus menſium a Commodo mutatis non parum diſſentiunt Auctores. Sed Verum eſt menſem Auguſtum *Commodum* dictum, non vero Septembrem. Vide apud Victorem, pag. 134. A. F. Hunc errorem etiam ab aliis commiſſum notarunt dudum Viri D. Vid. ad Epit. Victoris XVII. Lamprid. c. 11. 12. Dion. p. 825. VERH.

Sed luxuria & obſcoenitate depravatus] Victor. in Epitom. *In tantum depravatus ut gladiatoriis armis ſaepiſſime in amphitheatro dimicaverit.* A. F.

In ludo] Schola gladiatorum, Cic. II. Catil. cap. 5. *ludum gladiatorium.* Herod. I. 16. τὸ μονομάχων καταγώγιον vocat. CELL.

Cum hujusmodi hominibus] Servitiis. GLAR.

Strangulatus,] Quae aliorum omnium eſt opinio. GLAR. Primum ei venenum datum, ſed multa vini potione virus expellente, immiſſus Narciſſus validus Palaeſtrita, qui ei quaſi arte exercitii brachiorum nodo fauces preſſit, & ſpiritum interclufit. Adi Victorem pag 136. A. F. Utrumque verum eſt. Cum enim timeretur, ne vomitu venenum, quod acceperat, ejiceret, immiſſus eſt juvenis, qui ſtrangularet, *Herodian. lib. 1. extrem.* CELL.

Strangulatus vel veneno &c.] Utrumque verum; nam veneno, quod ei datum fuerat, minus efficaci, per athletam ſuffocatus eſt. Vide quos ad Dion. laudat Vir Cl. & Oroſ. L. VII. c. 16. & hic Grun. VERH.

Annis XII.] XIII. al. GLAR. Imperavit an XII. menſes VIII. dies XV. A. F. E Dione p. 828. rectius annos XII. menſes IX. dies XIV. Commodi

& [v] VIII. menſibus imperaſſet; tanta exſecratione omnium, ut hoſtis generis humani etiam [w] mortuus judicaretur.

XVI. Huic ſucceſſit Pertinax, grandaevus [x] jam, [y] ut qui [z] ſeptuagenariam [a] attigiſſet aetatem; [b] praefectu-

VARIAE LECTIONES.

v *IX.* G. *VII.* Lugd. Bat. 1.
w Delet Lugd. Bat. 3.
x Deeſt G. L. V. HM. Lugd. Bat. 2. 3. 5.
y *Et qui* G. L. F. V. HM. Lugd. Bat. 1. 2.
z Natus annos ἑπτὰ κ̀ ἑξήκοντα Xiphil.
a *Adiiſſet* Lugd. Bat. 3.
b *Praefecturam urbis* Lugd. Bat. 3. 5. *urbium ag.* 1.

NOTAE.

modi imperio tribuit Cl. Gruner. Adi Dionem ipſum, & vide, qui ſcriptores inter ſe diſcrepantes conciliet Vir Cl. in notis. Oroſius annos habet XIII. L. VII. c. 16. VERH.

Ut hoſtis humani generis] Hoſtis patriae, hoſtis Senatus. Vide Lamprid. 18. A. F. Hoſtis patriae, hoſtis deorum, patricida ſenatus. Lamprid. c. 18. ex SC. CELL. Vide hic Cl. Gruner. Ceterum notatu dignum cenſuit Eutropius, Commodum, poſt mortem humani generis hoſtem judicatum fuiſſe, quum plerique, quibus ſe liberare volebat patria, vivi hoſtes declarati fuerunt, unde Oroſium deceptum credo, qui L. VII. 16. *Hoſtis humani generis etiam vivus judicatus.* VERH.

XVI. *Huic ſucceſſit Pertinax;*] Romanum imperium eo jam devenerat, ut ſaepe Barbarorum militum colluvies, non ſuffragiis, ſed inſanis tumultibus dominum orbi daret: nec alia ſuccedendi lex, niſi mactato ſuperiore principe. id quod in Pertinace probe viſum eſt, qui invitus imperium accepit, jam animo praeſagiens latronum immanitatem, qua miſere periit. quidam tamen ajunt, inviſum etiam militibus fuiſſe potiſſimum ob avaritiam, quod inſigne vitium putatur in principe. Sed ea erant fata hujus. GLAR.

Succeſſit Pertinax;] Anno Chriſti 195. Julius Capitolinus hunc deſcribit. GLAR.

Grandaevus] Quia ſeptuagenario major. Euſebius. GLAR.

Ut qui ſeptuagenarium attigiſſet] Librarii, puto, numeros depravarunt apud Hiſtoricos. Sexti Victoris Epitome habet VII. & LX. annos. Julius Capitolinus annos LX. menſes VII. dies XXVI. Caeterum ſi Pertinax natus Calend. Auguſtis, Vero & Bibulo Conſulibus, interfectus fuerit quinto Cal. Apriles, Falcone & Claro Conſulibus: vixerit annos ſex & ſeptuaginta, cum menſibus ſeptem, & diebus circiter XXVIII. VINET. Euſebius in Chronicis ait, hunc ſeptuagenario majorem fuiſſe, cum praefecturam urbis ageret. Sex Aurel. VII. ac LX. annos, Egnatius LXI. habuiſſe dicunt. At Capitolinus ait natum anno CHRISTI 128. caeſum anno CHRISTI 195. non exceſſiſſet igitur 68. annos. GLAR. Annos natus LXVI. & menſes V. ad imperium provectus Pertinax. A. F. & HEARN. Ex conſulibus apud Capitolinum, quibus natus & mortuus eſt, colligitur vixiſſe annos LXV. Xiphilino ἐβίω ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα. CELL. Vineti calculus unice probus, idemque, quem pluribus probat Vir Cl. ad Dionem p. 835. VERH.

prae-

fecturam urbi tum agens, [c] ex S. C. imperare juſſus. [d] Octogeſimo imperii die, praetorianorum [e] militum ſeditione, [f] & Juliani ſcelere occiſus eſt.

XVII. Poſt eum [g] Salvius Julianus rempubl. invaſit,

VARIAE LECTIONES.

c *Et* Lugd. Lugd. Bat. 1. *Senatusconſultū* 2.
d *XXX.* M. N. LC. *LXXXI.* HM.
e *Militiam* Lugd. Bat. 2.
f *Ut* Lugd. Bat. 2.
g *Silvius* N. *Salvinus* Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

Praefecturam urbis] Vetus liber, *praefecturam urbi*: quemadmodum dicitur *praefectus urbi*, & *praefectus praetorio* dativo caſu. Sic & Sexti Victoris loquitur Epitome. VINET. Sic & Victoris epitome loquitur. Nam dicimus *praefectus urbi & urbis*. CELL.

Octogeſimo imperii die,] Capitolinus & eadem Epitome LXXXV. VINET. Octogeſimo ſeptimo: imperavit enim menſibus II. diebus XXVII. A. F. & HEARN.

Praetorianorum militum ſeditione & Juliani ſcelere &c.] De praetorianis militibus quod ſcripſit Eutropius, verum eſt: variae cur in eorum odium incurrerit Pertinax, rationes exhibentur ad Dion. p. 830. De Juliano autem, etiamſi Aurelius & Oroſius, aliique idem teſtati ſint, non liquet. Certe Spartian. in Jul. c. 3. negat, &, ſi huic parum fidei ſit habendum, quod, quaecunque a Noſtro aliisque Juliano in vitium verſa, in laudem convertat, ipſe Dio p. 835. licet eum luxurioſum, & novarum rerum cupidum faciat, huic tamen labi eximit, quippe qui a Commodo in patriam relegatus, non niſi poſt Pertinacis mortem animos iterum ſuſtulit, & inter epulas ab uxore & filia, ut imperium emeret, ſibi perſuaderi paſſus eſt, Sulpicianum idem molientem habens adverſarium, ut ibidem, & in notis videre eſt. VERH.

XVII. *Poſt eum*] Anno Chriſti 195. GLAR.

Salvius] Qui & Didius apud Spartianum & Sex. Aurel. Hunc deſcripſit Ael. Spartianus. GLAR.

Salvius Julianus Rempublicam] Hic Mediolanenſis, nobilis, dives ac juriſperitus, authore Herodiano, ingenti pecunia imperium a praetorianis militibus licitatus emit, qui per magnum ſcelus Pertinacem innocentem occiderunt. Duo igitur ingentia gravabant virum odia: alterum militum, quod eis promiſſa dare non poterat: alterum populi, quod perfidus in optimum principem fuiſſe traderetur. GLAR.

Salvii Juliani] Quia ejus avus erat apud Spartianum. GLAR. Didium vocant Spartianus & Victor. Epitom. Salvium alter Victor. pag. 136. ubi vide notata. A. F. Ad marginem ſuae Editionis aſteriſco optime conjecit Vir Cl. van Hoven *pronepos*. Sed Salvius Julianus, qui edictum perpetuum compoſuit, nec avus fuit Juliani Imperatoris, ut Glareano videtur, nec proävus paternus, ut Doctiſſ. Feminae hic, & Salmaſio ad Spartian. c. 1. placet, ſed proävus maternus, ut rectius Caſaubonus ibidem oſtendit: Ad Dionem quidem p. 835. Vir Cl. Eutropio conſentit, ſed rationem non addit, quam Caſaubonum bene dediſſe opinamur. Ceterum num *Didius* an *Salvius* legas, perinde eſt, quia utrumque nomen habuit. Nam M. Didium Salvium Julianum, poſtea dictum

ſit, vir nobilis & jure peritiſſimus; Nepos [h] Salvii Juliani, qui ſub [i] divo Hadriano *perpetuum* compoſuit *edictum*. Victus [k] eſt a Severo apud [l] Mulvium pontem, interfectus in palatio. [m] vixit menſibus ſeptem, poſtquam coeperat imperare.

XVIII.

VARIAE LECTIONES.

h *Silvii* N.

i *Divo Antonino* HM.

k Delet Lugd. Bat. 2.

l *Molvium* S. Lugd. Bat. 2. *Milvium* N. M. G. V. Faſti Siculi, a Scaligero editi, Μυλούϊον legunt. *Milivum* Lugd. Bat. 3. Mox *menſes* alii.

m *Vix* Lugd. Bat. 1. qui mox *imperare* delet.

NOTAE.

dictum fuiſſe M. Didium Commodum Severum Julianum, vide ſis in notis ad Dionem d. l. VERH.

Vir nobilis] Ejus proavus paternus Salvius Julianus bis Conſul, praefectus Urbis & Juriſconſultus. GLAR.

Jure peritiſſimus] Ita jam ediderunt Viri Cl. van Hoven & Grunerus, qui ex Aurelio Vict. Epit. XIX. aliiſque utramque terminationem probat. Nos, his (& Oudendorpio Viro Celeb. ad Sueton. Tiber. c. XLII.) praeëuntibus, quod Codd. MSS. Leid. 1. & 2. optimaeque Edd. confirmant, vulgatam lectionem quoque abjecimus. VERH.

Perpetuum edictum] Quale hoc fuerit, non explicant authores. GLAR. Praetores olim edicta, hoc eſt leges annuas ſcribebant, & quo edicto ſuperioris anni Praetor uſus fuerat, eo inſequens Praetor fere non utebatur; quare varie inconditeque jus a Praetoribus promebatur. Poſtea vero conſtitutum eſt ut edictum unum componeretur, ex quo omnes in poſterum Praetores perpetuo jus dicerent, quod idcirco *Perpetuum* fuit appellatum. A. F. Ejus fragmina collegerunt JCtl. Vid. Sim. a Leewen de Orig. & progreſſu Juris Rom. CELL.

Victus eſt a Severo apud Mulvium pontem] Eum Septimius Severus Imperator creatus; *pontem proxime Milvium acie devicit*, miſſique qui fugientem inſequerentur, apud palatium Romae obtruncavere. Victor. 137. A. F.

Mulvium pontem,] Qui prope Romam fuit. GLAR. Aurelius Victor eadem. Nihil vero de hoc praelio habent Herodianus, Spartianus, Xiphilinus. CELL.

Interfectus in palatio.] Non a Severo, ut noſter cum Victore habet: ſed percuſſore a Senatu immiſſo, *Herodian*. II. 12. 10. Spartian. cap. 8. CELL. Recte Cellarius Noſtri errorem, quem Victor Caeſar. XIX. & pejus in Epit. XIX. & Oroſ. L. VI. c. 16. commiſerunt, vidit. Nam Spartianus c. 8. tradit, quum fingeretur, Julianum ſe veneno abſumpſiſſe, revera a Senatu miſſos, quorum cura per militem gregarium in Palatio occiſus ſit. poſtquam Senatus auctoritate abrogatum ei eſſet imperium, & ſtatim Severus Imperator adpellatus. Conſentit Dio p. 837. VERH.

Palatio.] Principis aula. GLAR.

Vixit menſib. VII.] Ita Sex. Aurelius Victor. & Egnat. Haloander 2. menſ. dies 5. habet. Sed & Spartianus ait menſibus duobus, diebus quinque. GLAR. Sed imperavit tantum menſibus duobus, diebus quinque, poſteaque Severo ſponte imperio ceſſit. A. F. & HEARN.

XVIII.

XVIII. Hinc [n] imperii Romani adminiſtrationem [o] Septimius [p] Severus accepit: oriundus [q] ex Africa, [r] provincia Tripolitana, oppido [s] Lepti. ſolus omni memoria & ante & poſtea ex Africa imperator fuit. Hic primum fiſci [t] advocatus, mox [u] militaris tribunus,

VARIAE LECTIONES.

n *Imperii omnis adminiſtrationem* LC. *Imperii ſummam admin.* F.
o *Septimus* S. N. B. G. V. Lugd. Bat. 2. 3. 5.
p *Acceptus* Lugd. Bat. 2.
q *Et* Lugd. Bat. 2.
r Deſunt LC.
s *Leptei* Lugd. Bat. 1.
t *Ducatus* Lugd. Bat. 3.
u *Militari* Lugd. Bat 2.

NOTAE.

XVIII. *Hinc imperii adminiſtrationem*] Ut Commodus caeſus eſt, & mox Pertinax, nec reliquiſſent haeredem, multi imperium invaſerunt: Romae Didius Julianus, in Syria Peſcennius Niger, in Gallia Clodius Albinus: in Pannoniis ac Illyrico Septimius, vehemens homo negotiis gerendis, ac ferox, vitaeque aſſuetus durae & aſperae, promptus excogitandis rebus, acer exequendis. GLAR.

Septimius Severus] Severus, ut Pertinacem caeſum audivit, Juliani perfidia, ſomnio quodam motus ad ſpem nanciſcendi imperii, cum ſciret Pertinacis memoriam apud exercitus Illyricos ſacram, ut qui Pertinax ſub M. Antonino multa memoratu digna geſſiſſet, militum animos ad vindicandam ejus caedem incitavit: ſimulans, non ſe quidem imperium quaerere, ſed ultum ire tanti principis ſanguinem, longe aliud in lingua promptum quam in animo reconditum tegens. Habita itaque ad exercitus oratione, ſtatim militum fauſta acclamatione factus eſt imperator. quo facto, ſtatim in Italiam duxit exercitum, ac Romam armatus invadit. Praetorianis, qui Pertinacem occiderant, doloſe exarmatis, in Syriam proficiſcitur: ac Nigro ibidem devicto, redit in Galliam ad Clodium Albinum devincendum. Ita prorſus omnibus devictis, in Parthos, Armenios ac Arabes exercitu ducto, multa tropaea celebresque victorias reportavit: quas omnes ipſe ſua crudelitatè foedavit, & filii ſceleribus obumbrarunt, ac in nihilum redegerunt. GLAR.

Severus] Saevus potius ac crudelis, Anno Chriſti 196. De quo Ael. Spartianus. GLAR.

Tripolitana,] Maritima, ad latus Syrtis majoris: aut inter duas Syrtes. GLAR. Medio fere ſpatio inter Syrtim Majorem & Minorem, bodie *Tripoli de Barbaria*. A. F. Ut ſignificetur Africa, proprie dicta *Tripolis*. Solino cap. 40. eſt regionis nomen, dictae *de trium urbium numero, Taphrae, Abrotoni, Leptis magnae*. Vid. Caſaub. in cap. 18. Spartiani Sever. CELL.

Hic primum fiſci advocatus,] *Sic auſpicia honorum cepiſſe patrocinio fiſci* dicit Victor de Severo pag. 142. Advocatum fiſci eligebant Imperatores ex corpore advocatorum, qui in diverſis foris poſtulabant. Ejus munus praecipue in iis bonis, quae

nus, per multa deinde & varia officia atque honores, usque [v] ad" adminiſtrationem totius reipub. venit. Pertinacem ſe appellari voluit, in honorem ejus Pertinacis, qui a Juliano fuerat occiſus. [w] Parcus admodum fuit, natura ſaevus: bella multa & feliciter geſſit. [x] Peſcennium Nigrum, qui in [y] Aegypto & Syria [z] rebellaverat, apud [a] Cyzicum interfecit. Par-

VARIAE LECTIONES.

v Deeſt F. unde ejicit Cell. quod illa ἔλλειψις Eutropio non inſolita ſit. Deeſt quoque Lugd. Bat. 3. *Venit* autem pro *pervenit* dedimus e Codd. MSS. Leidd. omnibus.

w *Parens* Lugd. Bat. 2.

x *Perſcennium* B. *Poſcennium* G. *Peſcenninum* Lugd. Bat. 5. Sc.

y *Aegyptum Syriae* Lugd. Bat. 1.

z *Rebellavit* Lugd. Bat. 3.

a *Circium* L.

NOTAE.

fiſco commiſſa eſſent, exhibito delatore perſequendis, verſabatur, neque ille diu in officio durabat, ſed cito mutabatur, quippe ubi annum unum vel alterum complerat. A. F.

Fiſci] Loculi principis. GLAR.

Militum tribunus,] Militum dux. GLAR.

Varia officia] Quaeſturam, praeturam, tribunatum plebis, Conſulatum. GLAR.

Pervenit] Imperator factus. GLAR.

Pertinacem ſe appellari voluit,] Alii hoc cognomentum ei impoſitum tradunt ob ejus acerbitatem. Vide apud Victorem pag. 130. A. F. & HEARN.

Ejus Pertinacis,] Imperatoris. GL.

Parcus admodum fuit,] Aelius Spartianus: *Hic tam exiguis veſtibus uſus eſt, ut vix tunicae ejus aliquid purpurae haberent, cum hirta clamyde humeros velaret, cibi parciſſimus, leguminis patrii avidus. vini aliquanto cupidus, carnis frequenter ignarus.* GLAR.

Bella multa] Herodianus lib. III. poſt caeſum Albinum comparat Severum Julio Caeſari, Auguſto ac Cn. Pompejo. Sed omnibus praefert. GLAR.

Peſcennium Nigrum,] Peſcennii hujus Nigri vita deſcripta eſt ab Aelio Spartiano: & meminit etiam Herodianus in ſecundo ac tertio libris. Caeterum Herodianus poſt pugnam inter Severum ac Nigrum ad Iſſicum ſinum, ubi Darius ac Alexander olim conflixerunt, ait Nigrum Antiochiam confugiſſe: ac in ſuburbio ejus occiſum: Aemylianum autem ejuſdem Nigri ducem, Cyzici caeſum. GLAR.

Rebellaverat,] Se Imperatorem ſalutari paſſus erat. GLAR.

Apud Cyzicum interfecit.] Cyzicum non memini legere, quam pernobilem illam Bithyniae urbem & inſulam, ubi non Peſcennius Niger, ſed ejus legatus Aemylianus quidam caeſus fuit. Ipſe vero Niger poſt eam cladem ἐν Ἰσσῷ (inquit Dion, cujus illic interpres dormitavit) & ad ſinum ab urbe dictum Iſſicum, ubi Darium (quod adjecit Herodianus libro tertio) Alexander Magnus vicit, a Severo victus fuit: & cum inde ad Perſas fugeret, captus & interfectus. Aliter itaque, quam *Cyzicum* hic legendum eſſe, ut ſuſpicatus ſim, fecit antiquus liber, qui habet *Ciſiacum*, pro illo *Cyzicum*. At quoniam quibus locis victus & interfectus fuit Niger, nomen aliud non novi, quod Cyzicum & Ciſiacum magis referat, quam quem di-

Parthos [b] vicit, & Arabas interiores, & Adiabenos. Ara-

VARIAE LECTIONES.

b *Vicit, & Arabas interiores & Adiabenos. Arabas quoque ſup.* HM. Sc. Gr. *Vicit, & Arabas interiores, & Azabenos. Arabas* S. N. M. B. G. *Arabos aevosque* Lugd. Bat. 1. *Et Arabes interiores Zazabenos Arabas eousque* 2. *Et Arabas interiores & Azabeos Arabas eousque* 3. *Arabas interiores & Azabonas Arabas eousque* 5.

NOTAE.

ximus ſinum: crediderim Eutropium ſcripſiſſe *Iſſicum* ſeu *Iſſiacum*, ut ſit locus ille, a Dione & Herodiano deſcriptus, ad ſinum Iſſicum & Syrias portas. Simile autem mendum fuerit in Severo Aelii Spartiani. VINET. Nigrum apud Cyzicum interiiſſe, tradit etiam Spartianus, in Severo pariter & Nigro. Sed cum MS. liber habeat *Ciſiacum*, Vinetus ambigit, an verior lectio ſit *apud Iſſicum.* Sicut ſcil. Dionis Abbreviator Xiphilinus, Nigrum, ἐν Ἰσσῷ πρὸς ταῖς καλουμέναις Πύλαις Κιλικίαις victum; atque inde profugum circa Antiochiam caeſum & interfectum eſſe ſcribit. Nec multo aliter Herodianus. SYLB. *Peſcennium Nigrum apud Cyzicenos, Clodium Albinum Lugduni, victos coëgit mori.* Victor. Herodianus tamen Peſcennium Nigrum a Severo apud Iſſicum victum narrat, & in quodam Antiochiae ſuburbio interfectum. A. F. & HEARN.

Cyzicum] Urbem Myſiae minoris, ſupra Phrygiam, ad Propontidem. A. F. In Aſia, in ipſo littore Propontidis. A. F. Hic quidem duces Nigri victi ſunt: Ipſe vero ſuperatus eſt in Cilicia κατὰ τὸν Ἰσσικὸν καλούμενον πόντον, *ad ſinum Iſſicum*, in loco fere, quo Alexander vicit Darium. *Herodian.* III. 4. 4. CELL. Recte Cellarius. Vide eumdem ab aliis etiam commiſſum errorem notatum ad Dionem p. 842. VERH.

Interiores] Felices. GLAR.

Parthos vicit: & Arabas eo usque ſuperavit,] Sic habet antiquus liber, veramque hanc eſſe puto lectionem: quam depravarunt, qui adjecerunt *Diabenos* & *Diabenicus*, ex Spartiano. VINET. Auxit imperium *ſubacto Perſarum rege nomine Abgaro.* Victor. A. F. Τύχῃ μᾶλλον, ἢ γνώμῃ. Praeter ſpem enim fluminis impetu, in ripam Parthorum, cum Romanam peteret, delatus, occaſionem non neglexit. *Herodian.* III. 9. 14. CELL.

Parthos vicit: & Arabas eo usque ſuperavit,] Mirum in modum hic variant tum Codd. MSS. quos in varias lectiones rejecimus, tum typis exarati, quorum ſeriem, quanta ad nos pervenit, recenſere operae pretium eſt. Editio enim Aldina utraque & Juntina, Schonhovii ac Merulae legunt, *Parthos vicit, & Arabas interiores & Adyabenos. Arabas quoque ſuperavit.* Sed *Parthos vicit. Arabas eo usque ſuperavit* Cellarii, Fabri patris & filiae, Hovenii, Gruneri: *Parthos vicit: & Arabas eo usque* &c. Hearnii & Havercampi nullam, cur a vetuſta lectione recedant, rationem dantium: quod miror, ubi Glareanus locum dedit pleniorem, ut in not. liquet, & Vinetus ambigit. Nec video, cur Codd. MStis vetuſtarum editionum lectionem confirmantibus, auctori ſua detrahamus. *Parthos vicit: & Arabas interiores, & Adiabenos. Arabas eousque* tres Codd. MSS. Noſtri legunt. ſed primus a recepta ab Hearnio & Havercampo lectione non recedit, niſi quod pro *eousque* legat *aevosque.* Hinc ſuſpicabar *& Arabas, Atrenosque*, quos a Severo oppugnatos Herodianus L. III. tradit & Dio p. 855. &c. ſed his ſeſe adverſus eum ſtrenue tuitis, quia infectis rebus ut uterque teſtatur, obſidionem ſolvit, obſtarent ſeqq. *ut etiam provinciam ibi faceret.* ut tutius legi credam, *Parthos vicit, & Ara-* *bas*

Arabas [c] eo usque ſuperavit, ut etiam [d] provinciam ibi faceret; idcirco Parthicus, [e] Arabicus, Adiabenicus [f] dictus eſt. Multa toto orbe Romano reparavit. Sub eo etiam [g] Clodius Albinus, qui in occiden-

Variae Lectiones.

c *Quoque ſuperavit* Sc.
d *Provincias* LC.
e *Arabicus, Zabenicus dictus eſt* S. B. *Arabicus, Azabenicus dic. eſt* N. G. M. V. *Arabicus & Adiabenicus dic. e.* HM. Gr. *Parth. Arab. Ajabinicus* Lugd. Bat. 1. *Parth. Arab. Azabenicus* 2. *Parth. Arab. Ajabenicus* 3. *Particus Arab. Azabenicus* 5. Additamentum iſtud, ut & ſuperius, proculdubio e Spartiano hauſtum.
f Delet Lugd. Bat. 2.
g *Clobius* Lugd. Bat. 2.

Notae.

bas interiores, & Adiabenos. Arabas eousque ſuperavit ut &c. Nam unius codicis auctoritas tanti non eſt, ut reliquos eodem redeuntes contemnamus. Propterea quod Paeanius, aliique e quibus ſua hauſit Eutropius, vel qui eum deſcribunt, omnes pleniores ſunt. Ἐκράτησε δὲ καὶ Πάρθων καὶ Ἀραβίων τῶν ἐνδοτάτω, καὶ τῶν καλουμένων Ἀδιαβηνῶν· ὥστε τὴν μὲν Ἀραβίαν ἐπαρχίαν καταστήσασθαι κατὰ παλαιὸν ἔθος. Oroſius L. VII. c. 17. *Parthos, Arabas Adiabenosque ſuperavit.* Hic quidem *Arabes interiores* non memorantur, ſed *Adiabeni* ſervantur: Sextus tamen Rufus c. 21. *Parthos ſtrenuiſſime vicit; Adiabenos delevit, Arabas interiores obtinuit, & Arabiam provinciam fecit.* Jornandes de Regn. Succ. *Arabes quoque interiores ita cecidit, ut regionem eorum Romanam faceret provinciam.* Certe vocem *Adiabenos* Noſtro excidiſſe, vel ſurreptam fuiſſe, quod etiam de vocibus *Arabes interiores*, quae, quia mox repetitur *Arabas*, Viris Doctis ingratae fuerunt, ſuſpicor, liquet e ſeqq. ubi *Adiabenicus*, quod omnes ſervant Codd. MSS. omnes Edd. Vetuſtae, Spartianus Sever. c. 9. Sextus Rufus, Paeanius, Aurelius Caeſ. xx. & vetus inſcriptio ibi a Doctiſſ. Femina laudata, etiam exulabat, ſed jure, ut judicamus, nos reſtituimus. Neque locum depravari puto, ut Vincto videtur, ſi hoc modo eum augeamus. Ceterum errat Victor Caeſ. xx. qui locus eſt, quem Anna citat, Abgarum regem Perſarum vocans, qui erat Oſrhoenorum ſeu Edeſſenorum, ut egregie Vir Cl. ad Dionem p. 848. oſtendit. Verh.

Adiabenos] Aſſyriae populos. Gl.

Arabes] Nabathaeos, ſive Petraeos. Glar. *Neque minus in Arabas, ſimul adortus ut eſt, in ditionem redegit provinciae modo.* Idem. A. F. Felicis Arabiae, & Atrenos. *Herodian.* Cell.

Eo usque] Sed re infecta obſidionem Atrenorum regiae ſolvere coactus eſt. *Herodian.* III. 9. Cell.

Sub eo etiam Clodius Albinus,] Herodianus lib. II. ad finem, refert, qua aſtutia Albinum circumvenerit Severus verſipellis Afer, ut qui eum Caeſarem ſuum ſalutaſſet, nempe cum in Oriente adverſus Nigrum pergeret. Verum cum jam rediſſet, Albinum doloſe perdere conatus eſt: ille cum dolum ſenſiſſet, adverſum Severum ſe munivit. At Severus orationem apud exercitus de infidelitate Albini habuit, ac apud Lugdunum

dendo Pertinace ſocius fuerat Juliano, [h] Caeſarem ſe in [i] Gallia fecit: victusque apud Lugdunum [k] eſt & interfectus.

XIX. Severus [l] autem praeter bellicam gloriam, etiam civilibus ſtudiis clarus fuit, & literis doctus, philoſophiae ſcientiam ad plenum [m] adeptus. [n] Noviſſi-

VARIAE LECTIONES.

h *Et* Lugd. Bat. 5.
i *Galliam* Lugd. Bat. 2. 3.
k *Eſt interfectus* Lugd. Bat. 1. *& interfectus eſt* Lugd. Bat. 2. 3. 5.
l *Tamen praeter* S. N. G. L. F. V. Lugd. Bat. 3. deleto *Severus. tamen propter* 2.
m *Adeptus eſt. Amator ſtudioſorum: adeo ut Oppiano qui de natura piſcium & ſitu Graeciae metrum Heroicum compoſuit, ſingulos aureos pro ſingulis verſibus daret. Unde & eadem Oppiana carmina ad hanc diem aurea nominantur. Noviſſimum &c... geſſit, ubi ut receptas* S. B.
n *Nobiliſſimum* Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

num cum eo conflixit ac vicit: habuitque occaſionem Severus multos occidendi Senatores ac viros illuſtres, qui vel Nigri vel Albini rebus faviſſe, ut longe melioribus viris, credebantur. GLAR.

Clodius Albinus,] Scripſit ejus vitam Capitolinus. GLAR.

In occidendo Pertinace] Hoc nemo alius tradidit, quod ſciam praeter Capitolinum. GLAR. Fine Albini vitae, ubi tamen non clare dicit, quae hic Eutropius ſcribit, ſed de Pertinace occidendo plurimum ejus auctoritatem apud Julianum valuiſſe, & paulo inferius iterum, Albinum occidendi Pertinacis Juliano auctorem fuiſſe. Verum ex Spartiano ad finem cap. 16. fictum fuiſſe oſtendimus, Pertinacem, ut hoc capite iterum dixit auctor, a Juliano fuiſſe occiſum. Oroſius de more Noſtrum ſequitur L. VII. c. 17. VERH.

Se] Imo Severus eum ita fecerat. GLAR. Vide hoc pluribus confirmatum ad Dion. p. 837.

Victusque apud Lugdunum] Apud Tiburtium, qui locus non procul Lugduno, victus eſt Albinus die 19. Februarii an. U. C. 950. A. F.

Lugdunum] Galliae urbem. GLAR.

XIX. *Et literis doctus,*] Ael. Spartianus ait, eum literis Graecis ac Latinis eruditiſſimum fuiſſe: decimo octavo anno publice declamaſſe, poſtquam Romam ſtudiorum cauſa venerat. Latum clavum a Marco Antonino accepiſſe, adoleſcentiam plenam furorum & criminum habuiſſe. GLAR. *Philoſophiae, declamandi, cunctis poſtremo liberalium deditus ſtudiis.* Victor. A. F.

Noviſſimum bellum] Herodianus *lib.* III. narrat: Poſtquam inter Baſſianum Caracallam, ac Getam, Severi filios, ingens diſſidium eſſet, ita ut pater etiam nihil boni inde augurareetur, nuncium ex Britannia veniſſe, res Britannicas expoſcere, ut Imperator ipſe adeſſet, alioqui omnia caſura, Severum id laete accepiſſe, tum propter nova trophea demerenda, tum componendos filios, ſi ex urbis deliciis deducerentur. GLAR.

viſſimum bellum in Britannia habuit: o utque receptas provincias omni ſecuritate muniret, vallum per p XXXII. millia paſſuum a mari ad mare q deduxit. r Deceſſit

Variae Lectiones.

o *Atque* Lugd. Bat. 1.

p *XX.* N. ſupraſcriptum *XXX. XXII.* B. G. L. S. *XXXV.* Sc. *CXXXII.* HM. F. *XXII.* Lugd. Bat. 3. De hujus loci corruptione vide Annotat.

q *Reduxit* Lugd. Bat. 1. 3.

r *Deceſſit a vita admodum* G.

Notae.

In Britannia] Anglia hodie. Glar.

Receptas provincias] In Britanniae meridiei partibus. Glar.

Vallum per xxxii. *millia*] *His majora aggreſſus, Britanniam quod ea utilis erat, pulſis hoſtibus muro munivit, per transverſam inſulam ducto, utrinque ad finem Oceani.* Victor. pag. 140. ubi murum vocat quem Eutrop. vallum. Sed ſi murum ceſpititium intelligas, utrumque verum erit: muri enim ceſpititii proprie valli dicuntur: & vallum Severi ſic optime deſcribit Beda hiſtoriae lib. 1. *Severus receptam partem inſulae, a caeteris indomitis gentibus, non muro, ut quidam exiſtimant, ſed vallo diſtinguendam putavit: murus enim de lapidibus, vallum vero, quo ad repellendam vim hoſtium caſtra muniuntur, fit de ceſpitibus, quibus circumciſis e terra velut murus exſtruitur, altus ſuper terram, ita ut in ea ſit foſſa, de qua levati ſunt ceſpites, ſupra quam ſudes de lignis fortiſſimis praefiguntur. Itaque Severus magnam foſſam firmiſſimumque vallum, crebris inſuper turribus communitum, a mari ad mare duxit.* A. F. & Hearn. Ex quibus patet & ceſpititium murum eodem ipſo in loco ab Hadriano Imp. jam antea poſitum fuiſſe; & Latinorum *Vallum* (quemadmodum Anglorum *Wall* & Britonum *Guaul* inde deductum) idem quod *murum* valere, eruditum illum presbyterum ignoraſſe, contra quod accuratiſſime probarunt Boethius, Camdenus, Uſſerius, aliique: Ita Bedam lapſum eſſe potius mirandum, quod promiſcue etiam iſta verba uſurpata fuiſſe a Spartiano didiciſſe potuerit, qui in Severi vita ait: *Poſt murum aut* (ſic enim voculam hanc recte reſtituit Cl. Salmaſius) *vallum miſſum in Britannia.* Hinc Annales Saxonici: *Severus on Brytene geprobte be peal mid turpum pram paetorae.* Quod vero Eutropius & Victor. in xxxiii. ſive ut alia exemplaria habent in cxxxii. mill. paſſ. hujus longitudinem extenderint, mendas in numero ſubrepſiſſe exiſtimant Uſſerius Camdenusque. Non enim tanta eſt inſulae eo loci (inter *Itunae* nimirum aeſtuarium ſive *Solweyfrith.* & *Tinae* oſtium *Timmouth*) latitudo, etiamſi ipſum anfractuoſum muri ductum perſequaris; quod ſi etiam in Italica milliaria reſolvas, paulo plus quam lxxx. ut recte numeravit Spartianus, colligas. Proculdubio itaque librariorum vitio numeri quinquagenarii illa nota, in quibusdam codicibus penitus omiſſa, in aliis cum nota centenarii (quod facile fieri potuit) commutata fuit. Hearn. Vid. ad Dion. p 868.

Vallum per xxxii.] Spartianus *murum* vocat cap. 18. Multis autem verbis Beda Hiſt. lib. 1. cap. 5. contendit *vallum*, non *murum* fuiſſe. De longitudine Valli vide in variis lectionibus: Graecus enim hic, quem Fuldenſis ſequitur, nimis largus eſt. Augentque centenario nume-

ceſſit [s] Eboraci admodum ſenex, imperii [t] anno ſexto decimo, menſe tertio; [u] & Divus appellatus eſt. nam filios [v] duos ſucceſſores reliquit, Baſſianum & Getam: ſed [w] Baſſiano [x] Antonini nomen [y] a ſenatu

VARIAE LECTIONES.

s *Euboraci* Lugd. Bat. 1. *Tevoraci* 2. *Evoraci* 3.

t Ita S. B. G. F. Gr. *Anno XVIII. menſe IV.* Vulg. *Anno XVII. menſe III.* N. LC. *Anno XII. menſe III.* V. In Dione *anno XVII. menſe VIII. die III. ſedecim* Lugd. Bat. 3. pro *ſexto decimo.*

u Copulam delent Lugd. Bat. 1. 2. 3. 5.

v Sic LC. N. V. L. Sc. F. & Gr. Ceteri *duos*, non adeo recte, ut patet ex Herodiano, ubi de Severi conſecratione loquitur.

w *Baſſianum* Lugd. Bat. 1.

x *Antonii* N. L.

y *Senatus* Lugd. Bat. Schonh. Mer. *ad ſenatum voluit inpleri* Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

merum; ſed citra rationem. Nam τὸ ἐλάχιϛον πλάτ@ hujus inſulae continet τριακοσίους ϛαδίους. *Xiphilin. in* Severo. CELL.

Per XXXII. *millia paſſuum*] Vetus liber habet, *per* CXXXII. *millia paſſ.* & Beda Anglus. lege Dionem. Porro Eboraco (urbs eſt Britanniae) Romam Severi corpus relatum fuit. VINET. CXXXII. etiam Oroſ. L. VII. c. 17. ubi V. Comm.

Mari ad mare] Et ſic hodie ſeparatur Scotia ab Anglia. GLAR.

Deceſſit Eboraci] *Neque multo poſt Britanniae municipio, cui Eboraci nomen, annis regni duodeviginti, morbo extinctus eſt.* Victor. A. F.

Eboraci] Brigantum. oppido, in media inſula. GLAR.

Admodum ſenex,] Annos natus LXV. menſes VIII. A. F. Vel menſes IX. dies XXV. ut Cl. Gruner. a Dione ſcriptum notat. ubi vide. VERH.

Imperii anno XVIII.] Idem Victor, Herodianus & Spartianus; ſed imperavit tantum annos XVII. menſes VII. dies III. A. F. Hic variant Codd. MSS. ut qui potior ſit calculus, vix erui queat. vide hic Gruner. & ad Dionem V.Cl. pag. 871. VERH.

Divus appellatus eſt.] Herodianus initio lib. IV. tradit ſolennitatis ritum mirifice, quomodo Caeſares in numerum Deorum referebantur. GLAR.

Nam filios duos ſucceſſores reliquit,] Fuld. Schonh. & Graecus *duos*. Vinetus *ſuos*. Videtur *nam* redundare: ſed referendum ad conſecrationis auctores. CELL. Deleo *nam*. HEUMANN. Vox tamen iſta in omnibus Codd. exſtat. Hic certe non ſatis opportuna. in Lugd. Bat. 2. diducitur in medio ſpatium, & ſcribitur *n am*. Forte ſcripſit auctor *Etiam* &c. vel: *Antoninos duos, filios, ſucceſſores reliquit*. Verba morientis apud Spartian. cap. XXIII. *firmum imperium Antoninis meis relinquens.* Qui idem tradit cap. XX. in ejusdem Vita: *Septimium Severum immoderatiſſime, quum moreretur, laetatum, quod duos Antoninos pari imperio Reipublicae relinqueret.* HAV. Illud *nam* delet quoque Paeanius.

 Quia

tu voluit imponi. itaque dictus eſt [z] M". Aurelius [a] Antoninus" Baſſianus; [b] patrique [c] ſucceſſit. nam Geta hoſtis publicus judicatus, confeſtim periit.

XX. Marcus igitur Aurelius [d] Antoninus Baſſianus [e] idemque" [f] Caracalla, morum fere paternorum fuit;

VARIAE LECTIONES.

z Deeſt G. *Marcus* Lugd. Bat. 3.
a Deeſt G. *Antonius* Lugd. Bat. 2.
b *A patrique* usque ad capitis ſeq. *idemque* omnia delet Lugd. Bat. 3.
c Al. *ſucceſſor*.
d *Antonius* L.
e Deeſt L.
f *Carracalla* Lugd. Bat. 2. *Coramorum* 5. *Cera fere* 5.

NOTAE.

Quia vero exſtat in omnibus noſtris Codd. MSS. cum Cellario ſacerem. VERH.

Baſſianum] Caracallam. GLAR.

Sed Baſſiano Antonini nomen] Spartianus perhibet, a patre Severo Baſſiano Antonini nomen impoſitum. Vide, ubi de morte Severi. GLAR. Non ſolum Baſſiano, ſed Getae etiam Antonini nomen voluit imponi: quare cum abeſſet, ita ſcribebat: *Salutate Antoninos filios & ſucceſſores meos.* Sed prius Baſſiano impoſitum. A. F.

Nam Geta hoſtis publicus] Hoc nemo, quod ſciam, ſcribit: ſed a fratre Baſſiano occiſus eſt ſupra matris pectus, cum irruiſſet, ac eum nihil tale expectantem invaſiſſet. GLAR. Hoc nemo forſan, praeter Spartianum in Caracalla cap. I. alius dixerit. Interfectus enim eſt Geta in ſinu matris. *Xiphilin.* & *Herodian.* CELL. Vid. hic Gruner.

Confeſtim periit.] Poſtquam imperaſſet cum fratre annum unum, dies XXII. a fratre interfectus in ipſo ſinu matris. A. F.

XX. *M. igitur Aurelius Antoninus Baſſianus*] Vincit natura vel artem vel induſtriam, ſi gratia Dei deſtituatur. Quod in hoc Baſſiano, nimis clarum evaſit. Hic ut puer omnibus fuit charus, ita in adoleſcentia ejus videri potuit, cujus eſſet naturae: crudelior namque continuo viſus eſt. Vir deinde factus, patrem retulit vafricia, crudelitate etiam longe ſuperavit, initio facto a fratre Geta, quem contra jus & fas in ſinu matris occidit, ut Herodianus tradit. furiis deinde actus ac conſcientiae ſtimulis, primum conatus eſt Getae matrem occidere: ſed territus, ne augeretur fratris caeſi crudelitas, Laetum, qui inter ſuaſores Getae mortis primus fuerat, primum occidit, ac alios caedis ejus conſcios, cum antea matrem Getae ac alias mulieres caeſi mortem flentes, occidere tentarent. Sed hoc libet primum oſtendere. Herodianum dicecere *lib.* IV. utriusque matrem Juliam fuiſſe, at Spartianus in Severo ait, Severum duas habuiſſe uxores: Martiam, ex qua Baſſianus: & Juliam, ex qua Geta natus ſit. Quod videtur veriſimile. Et Baſſianum iratum novercae, & fratrem non uterinum minus amaſſe: praeterea plus auſum in novercam, quam in veram matrem. GLAR.

Aurelius Antoninus] Severi filius major. GLAR.

Itemque Caracalla] Sic dictus, quod indumenta in talos demiſſa populo lar-

fuit; paulo aſperior, & minax. Opus Romae egregium fecit [g] lavacri, quae [h] Antoninianae adpellantur; nihil [i] praeterea memorabile. Impatiens libidinis; [k] ut qui novercam ſuam [l] Juliam uxorem duxe-

VARIAE LECTIONES.

g *Lavacra* F. *Lavacra quae Antoniniana* Lugd. Bat. 2. 3. Vinetus ſuſpicatur *thermarum* legendum eſſe, ut foemineo generi *Antoninianae* reſpondeat: ſed fatetur, contra omnes libros eſſe ſuam conjecturam.

h *Antonianae* G. L. V. Lugd. Bat. 5. *Antinianae* Lugd. Bat. 1.

i *Propterea* Lugd. Bat. 3. *poſtea* 5. mox *impatientis* Lugd. Bat. 1. 2. 3.

k Delet Lugd. Bat. 2. 5.

l *Filiam* Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

largiebatur. *Caracalla* a *Calaca*, unde noſtrum *caſaca*. A. F.

Caracalla,] A veſtimento quod dederat, demiſſo usque ad talos. Spart. in Severo. Fuit hic Anno Chriſti 214. GLAR.

Morum fere paternorum fuit;] Sceleratus Caracalla occidit praeterea patruelem Afrum Pompejanum, M. Philoſophi ex filia nepotem: Papinianum, juris aſylum ac legalis doctrinae theſaurum: item Petronium, item Papiniani filium, & promiſcue qui Getae faviſſe dicebantur: denique Pertinacis imperatoris filium. Alexandro Magno ſimilis videri voluit, ac Syllae. Alexandriae in Aegypto magnas caedes fecit. Tandem in Meſopotamia ſuorum fraude merito caeſus eſt. GLAR.

Paternorum] Eadem crudelitate ac ſaevitia praeditus, qua pater Severus. GLAR.

Opus Romae egregium fecit lavacri] Nota *opus lavacri* pro *lavacrum*. De Thermis Antoninianis ſic Spartian. *Opera Romae reliquit Thermas nominis ſui eximias, quarum cellam ſolarem Architecti negant poſſe ulla imitatione, qua facta eſt, fieri: nam ex aere vel cupro cancelli ſuperpoſiti eſſe dicuntur, quibus cameratio tota concredita eſt: & tantum eſt ſpatium, ut idipſum fieri negent potuiſſe docti Mechanici.* A. F.

Lavacri, quae Antoninianae,] Omnes noſtri libri licet ita habeant, & ita legi poſſit, tamen pro *lavacri* fortaſſe ſcripſerat Eutropius *Thermarum*. Vide Spartianum de Antonino Caracalla. VINET. Intellige *thermae*. Spartianus in vita cap. 9. *Opera Romae reliquit thermas nominis ſui eximias &c.* Adde Varias Lectiones. CELL. Vineti & Cellarii pro *lavacri* legendum *thermarum* conjectura non inanis eſt, ſi Spartiani locum perpendas. Cl. vero Grunerus eodem modo ſcriptum cenſet, quo apud Salluſt. Catil. 58. *Eſt locus in carcere, quod Tullianum appellatur.* quod in mentem etiam mihi jam venerat ante, ſed exempla ejusmodi ubivis obvia parum ſatisfaciebant, quia hic loci numerum ſingularem ſequitur pluralis, qualia in aliis deſiderabam: Nunc vero praeſto ſunt, quae quoque me inducunt, ut Gruneri meamque ſententiam tuear: *Incredibile eſt, quae illos ſcio feciſſe:* Cic. Fam. XVI. 27. quem laudat Cel. Perizon. ad Sanct. Min. L. II. c. 9. *Carcer ille, qui eſt a crudeliſſimo tyranno Dionyſio factus Syracuſis, quae Latomiae vocantur:* Idem Verr. VII. citante Voſſio de Conſtruct. c. 55. VERH.

Lavacri] Thermarum. GLAR.

Antoninianae] Eas plurimum laudat Spartianus. GLAR.

Ut qui novercam ſuam Juliam] Se-

duxerit. Defunctus eſt in m Oſdroëne apud n Edeſſam, moliens adverſum Parthos expeditionem, anno imperii VI. menſe II. o vix egreſſus aetatis XLIII. annum. funere publico p elatus eſt.

XXI.

Variae Lectiones.

m *Oſdrpëna* Lugd. Bat. 2. 3. 5.
n *Ediſſam* Lugd. Bat. 2. 5.
o *Vix egreſſus XIV. annum* L. *Vix egreſſus XLIII. an.* B. G. *vix egreſſus XL. annum* Lugd. Bat. 1. *vix egreſſus XLIIII. annum* 5.
p *Clauſus eſt* G.

Notae.

quitur opinionem Spartiani hic author, Juliam Baſſiani novercam fuiſſe. Ea, ut erat pulcherrima, nuda magna corporis parte viſa eſt a privigno Baſſiano, qui cum diceret, Vellem ſi liceret: illa reſpondiſſe fertur, Si libet licet. An neſcis te Imperatorem eſſe, & leges dare, non accipere? Scelerata haec vox nunc aſſidue accinitur auribus regum: utinamque etiam non a Theologis ac Jurisperitis. GLAR. Getae fratris, quem occiderat, matrem. Spartian. *Ad parricidium junxit inceſtum, ſiquidem eam matrimonio copulavit, cujus filium nuper occiderat.* A. F. Novercam ei fuiſſe, eamque uxorem duxiſſe, ignorant Graeci, qui Juliam Domnam, Syram gente, matrem utriusque, Caracallae & Getae, appellant: De nuptiis nihil habent, ideo ſuſpectis & dubitandis. In nummis MATER AUGG. non ſemel dicta: & lapides Caracallae *matrem* dicunt. Vid. Oppian. praef. & Herodian. 4. 13. ſub finem, & Xiphilin. ex Dione: Grut. Inſcrip. p. 6. Reineſ. p. 156. Adde illuſtres viros Scalig. ad Euſeb. 211. Spanhem. de Uſu numiſm. p. 617. Salmaſ. ad Spart. in Severo c. 18. CELL. E quibus omnibus ficta eſſe, quaecunque de hoc matrimonio ſcripſerint. Noſter, Spartianus, Euſebius, Oroſius, Victor, diſcis. Adde quos laudat Gruner. Basnag. Annal. Pol. Eccl. Tom. II. p. 180. &c. Pagi Crit. in Ann. Bar. ad ann. 212. Sed error inde ortus, quod Baſſianum e priore matrimonio, ex altero Getam natum crediderint, quod quam falſum Viri Docti oſtendunt. VERH.

Defunctus eſt] Caeſus a Martiali milite, ut autor eſt Herodianus. GLAR.

In Osdroëne] Vetus liber, *in Osdroëne*. Eſt tamen apud Dionem, Herodianum & alios Graecos hoc nomen ſine *d*, habetque *u* pro *e* in ſecunda ſyllaba apud Ammianum Marcellinum libro decimoquarto. Porro Baſſianum inter Carrhas & Edeſſam interfectum fuiſſe, ſcribit Spartianus, quae ſunt urbes, haec Syriae, Carrhae Meſopotamiae, Stephano. VINET. Meſopotamiae regione. GL. Inter Edeſſam & Carras a duobus Centurionibus occiſus. A. F. Supra VI. 18. Spartianus cap 7. *in medio itinere inter Carras & Edeſſam, cum levandae veſicae cauſa ex equo deſcendiſſet.* CELL. Periiſſe inſidiis Macrini recte monuit Cl. Gruner. nempe per Martialem, ut ex Herodiano Glareanus notat, conſentientibus Spartiano, Cedreno, ac Dione, ad quem in not. Vir Celeb. Sextum Rufum erroris arguit, qui Caracallum propria morte conſumptum ſcribat, quemadmodum Oroſius dormitat tradens, eum ab hoſtibus circumventum & occiſum, L. VII. c. 18. VERH.

Edeſſam,] Euphrati imminet in Meſopotamia. CELL.

Parthos] Quos pejurio fefellerat. GLAR.

Anno imperii ſexto] Adde tantum IV. dies. A. F. & HEARN. *Annis non plenis VII.* ait Oroſ. L. VII. c. 18. ſed

XXI. [q] Opilius deinde Macrinus, qui [r] praefectus praetorio erat, cum filio [s] Diadumeno facti imperatores, nihil memorabile ex temporis brevitate geſſerunt. nam imperium eorum [t] duum [u] menſium, & unius anni fuit. ſeditione militari ambo pariter occiſi ſunt.

XXII.

VARIAE LECTIONES.

q *Deinde Opilius* Lugd. Bat. 3. 5. & 2. qui *Macrinus* delet.
r *Praefatus* Lugd. Bat. 2.
s *Diadumento* L. *Diadomeno* Lugd. Bat. 1.
t Al. *duorum.*
u *Menſuum* Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

ſed cum Noſtro faciunt Dio, Herodian. Aur. & Cedren. quos ad Dionem laudat Vir Cl. ſed II. non IV. dies, ut hic in notis Doctorum eſt, deeſſe ibidem monet. VERH.

Aetatis XLIII. annum.] Sic quoque Spartianus c. 9. & Xiphil. XXIX. CELL. Alii quoque eumdem errorem commiſerunt. Sed eum vidit Cl. Gruner. & ad Dionem Vir Cl. qui XXIX. Caracallae e Dione, cui proxime accedit Victor Epit. XXI. tribuit. Vide quoque Caſaub. ad Spartianum d. l. VERH.

Funere publico] Quia combuſtus Edeſſae, ejusque oſſa delata ſunt Romam. GLAR.

XXI. *Opilius deinde Macrinus*,] Hic Macrinus ignobilis, & ſtemmate & vita, ignominia a Caracalla notatus, ac vitae timens, curavit occidendum Caracallam: ac odio Caracallae, manſit per annum in imperio. Verum qui dederant imperium milites, iidem eum exuerunt, atque, una cum filio occiderunt Diadumeno. GLAR. *Dehinc Opilius Macrinus, qui Praefecturam Praetorio gerebat, Imperator, ejusque filius Diadumenus nomine, Caeſar a Legionibus appellatur.* Victor. Id factum an. U. C. 969. poſt Ch. 217. A. F.

Praefectus] Una cum Audentio. GLAR.

Cum filio Diadumeno] Quia diademate inſignito, Anno Chriſti 240. GLAR.

Facti imperatores,] Quidam Macrinum Imperatorem factum, at Diadumenum tantum Caeſarem. Capitolin. *Sciendum praeterea quod Caeſar fuiſſe dicatur, non Auguſtus Diadumenus puer, quem plerique pari fuiſſe cum patre imperio tradiderunt.* Vide initium Aelii Lampridii in Diadumeno, & Victorem, pag. 145. A. F. & HEARN. Syllepſis caſuum. Vide quae diximus ad Nepotis Phocion, c. 2. n. 2. An ergo Imperator Diadumenianus? Herodianus 5. 4. extr. tantum *καίσαρα caeſarem* a patre factum dicit: nec aliud in nummis eſt quam M. OPEL. ANTONIN. DIADUMENIANUS CAES. CELL. *Opelius* etiam Oroſio L. VII. c. 18. ubi vid. Cl. Haverc. & quae ad Dion. p. 895. laudantur, ubi vides *Diadumeniano* potius legendum eſſe, uti quoque dedit Cl. Gruner. quod imitari non ſumus auſi, quia obſtant Codd. MSS. Paeanius, & Edd. vetuſtae. Quod autem Diadumenianum cum patre Macrino imperatorem factum ſcribat Eutropius, ea in re admodum fluctuare ſcriptores, an, & quando ſummae poteſtatis inſignia cum utroque communicata ſint, recte obſervat vir Cl. ad Dionem d. l. quo adi. VERH.

Ex temporis brevitate] Quia per XVI. men-

XXII. Creatus eſt poſt hos [v] M". Aurelius [w] Antoninus. Hic Antonini Caracallae filius putabatur: ſacerdos autem [x] Heliogabali templi erat. [y] Is cum Ro-

VARIAE LECTIONES.

v Deeſt V.
w *Antonius* L. & mox *Antonii*.
x Vide Annot. *Eliogabali* Lugd. Bat. 1. 3. 5. *Eliagaballi* 2.
y *Hic* Lugd. Bat. 2. 3.

NOTAE.

menſeis duntaxat regnarunt. GLAR. De imperii tempore, &, qui inter ſe diſcrepant, auctoribus vide ad Dionem p. 905. VERH.

Seditione militari ambo pariter occiſi ſunt.] *Fugiens ſane Macrinus cum paucis & filio in vico quodam Bithyniae occiſus eſt cum Diadumeno, ablatumque ejus caput eſt, & ad Antoninum perlatum* Capitolin. A. F. Quod milites Syriam transeuntes, Heliogabalum elegerant. *Capitol. in Macrino.* CELL.

Ambo pariter occiſi] Chalcedone Bithyniae, quo fugerat, acie victus ab Heliogabalo in Syriae & Phoeniciae finibus. *Herodian.* v. 4. 20. CELL.

Pariter] Ut per milites venerant ad imperium, ita per milites ſunt occiſi. GLAR.

XXII. *Creatus*] Scil. a ſceleratis militibus. GLAR.

Poſt hos] Anno Chriſti 221. GLAR.

M. Aurelius Antoninus.] Hic imperator dignus non eſt, de quo quisquam loquatur. Turpitudine enim omnes alios vicit. Verum id conſideratione dignum, quomodo hic ſceleratus homo in imperium venerit. Erat Julia ſecunda Severi, ut inquit Spartianus, uxor: ea ſororem habuit Maeſam, quae vivente ſorore diu in imperatoria aula fuerat, magnam nacta pecuniam. Eam Lampridius Variam vocat. Unde & quidam Helgabelum Varium vocant. Ea duas filias habuit, quarum major natu Soaemis ab Herodiano in 5. vocatur, a Lampridio vero Semiamira, a noſtro, Semia. ita & Sex. Aurel. Syria additur, quia ex Emiſſa Syriae urbe erat. Ex ea genitus Heliogabalus, & ex Caracalla, qui eam ſtupraſſe dicitur: minor vero Maeſae filia Mammea dicta eſt, ex qua Alexander conſobrinus Helgabali, tanto omnium optimus, quanto *Helgabel* omnium peſſimus. Hunc igitur *Helgabel* poſt caeſum Baſſianum Caracallam, cum Macrinus ſordide ſe gereret, viſum in ſuo habitu, Deo *Helgabel* ſacrato, & audito quod Caracallae filius eſſet, de Antoninorum genere, ſimul & matrem ingentem poſſidere pecuniam, omnes in eum inclinati milites Imperatorem crearunt, ac contra Macrinum inita pugna defenderunt: fortunatus imperator futurus, ſi cor ac aliquid hominis habuiſſet. Beſtia erat. GLAR.

Hic Antonini Caracallae filius putabatur:] Filius erat Semiamirae ſororis Juliae, novercae Antonini Caracallae. Eum Eutychianus in caſtra adduxit, fingens eum Caracallae ſpurium. Vide apud Victor. A. F.

Caracallae filius] Ex Soaeme conſobrina Caracallae natus. GLAR.

Sacerdos autem Heliogabali templi erat.] *In ſolis ſacerdotium quem Heliogabalum Syri vocant, tanquam aſylum inſidiarum metu perfugerat.* Victor. Inde ipſe etiam Imperator dictus eſt Heliogabalus. A. F.

Elagabali templi] Quod Emiſſae, Phoeniciae urbe, fuit. *Vopiſc. in Aureliano cap.* 25. CELL.

Heliogabali] Solis apud Syros. GLAR. Syris *Alahgabal*, id eſt, *Deus mons*, quod ille eſſet e ſaxo rudi,

Romam ingenti & militum & ſenatus exſpectatione ve-

NOTAE.

rudi, & impoſito in modum plane montis. Graeci vero nomen hoc deflectentes ejus aſperitatem proxime ad ſonum linguae emollire conati ſunt, pronuntiantes ΗΛΙΟΓΑΒΑΛΟΣ. Vide quae viri doctiſſ. apud Lampridium notavere, & quae ab illuſtriſſimo Bocharto, & quae a Seldeno ſcripta ſunt. A. F. Vulgatis haec Latinorum ſcriptura, (quaſi ex ἥλιος ſit hoc ſolis cognomen) ſed citra controverſiam falſa & corrupta. Nam Herodianus, qui Ἐλαιαγάβαλος ſcribit, lib. v. cap. 3. Φοινίκων φωνῇ ita Solem vocari tradit, ut multi non dubitent, quin prima vocabuli parte, ܐܠܗ *Dei* nomen exprimatur: poſteriores ſyllabas interpretari difficilius eſt. Nicolaus Fullerus Miſc. Sacr. lib. I. cap. 14. ex ܓܒܠ *formare*, *creare* derivat, ut ſit θεὸς ὁ κτίστης: Salmaſius vero (ad Vopiſci Aurelianum cap. 25.) Alagabalum *Deum montis* interpretatur, quod ab Emiſſenis ſub montis effigie cultus fuerit. nam Orientales ab eodem verbo, quod *creare* notat, etiam جبل *montem* appellant. Seldenus de Diis Syris Synt. II. cap. I. ex eo, quod Herodianus ſimulacrum hujus dei fuiſſe ſcribit λίθον μέγιστον, κάτωθεν περιφερῆ, *lapidem ingentem*, *ab imo rotundum* &c. mavult per metatheſin hoc nomen deducere ex עגל בעל *Agol Baal*, forſan ut ſphaera mundi, aut ſolis, ſignificaretur. Sed quaecunque eſt derivatio hujus nominis; certe *Alagabalus*, vel quovis alio modo, rectius, quam *Heliogabalus* ſcribitur. Secuti nihilominus vulgatiſſimam conſuetudinem ſumus, cui omnino aliquid dandum erat. CELL. Soli nomen ab Emeſſenis datum *Alagabalus*, ſive *Elagabalus*: pro quo Graeci, ac Romani, ut vox ea quodammodo barbariem exueret, *Heliogabalus* dicere maluerunt: imo & Ἐλαιαγάβαλος pro eo apud Herodianum legas. Eum ſolem eſſe, indicant tum Dio, & Herodianus, qui Ἥλιον exponunt; tum lapides, in quibus eſt, SOL ALAGABALUS: item nummus antiquus, in quo eſt, SACERDOS SOLIS DEI ELAGABALI. Nomen *Elagabali* unde conflatum ſit, non convenit; praeterquam de parte priori, quae eſt *elah*, ſive Arabice *alah*. Ea autem Deum ſignat. Quod ad alteram partem, varie de eo doctiſſimus Fullerus in Miſcellaneis ſacris lib. I. cap. 14. Sed non dubitandum, quin illa ſit *gabal*. Controverſum interea quo modo capi debeat. Nam *gabal* principe quidem ſignificatione ſumitur pro *finire*, ſive *terminum conſtituere*, ſed praeterea notat *fingere*, *figurare*, *formare*. Unde Syris *gabul*, Arabibus *gabil*, hoc eſt κτιστὴς ſive *fictor*, *conditor*. Quae ſententia Fullero in primis placuit. Nempe ut *Elagabalus* idem ſit ac ὁ Ἥλιος δημιουργὸς, *Sol opifex*, ſive *conditor univerſi*: prout dicitur Porphyrio apud Euſeb. Praeparat. Evangel. lib. III. cap. 4. Quicum convenit, quod idem ſol κτιστὴς τῆς οἰκουμένης, *conditor univerſi*, nominatur in obeliſco maximo, quem Conſtantinus M. transferri Romam juſſit, ut locuples nobis teſtis eſt Ammianus in ſeptimo decimo libro. Sed praeterea *gêbel* Arabibus *montem* notat. Ut *Elagabalus* ſignet *Deum montem*, ſive *Deum montis*, in quo aedes illius foret: unde & ſymbolum ejus erat lapis ingens montis in modum faſtigiatim adſurgens. Ab hoc proinde numine Antoninus noſter nomen accepit *Heliogabali*, quia prius Sacerdos fuiſſet Dei Heliogabali, ſive, ut oriens efferebat, Elagabali, vel Alagabali. Hinc ubi, e Syria profectus, (ut notavit Lampridius) primo ingreſſus eſt urbem, *Heliogabalum* in palatio monte juxta aedes imperatoris conſecravit, eique templum

veniſſet, probris ſe omnibus contaminavit. Impudiciſſime z & obſcoeniſſime" vixit, biennioque poſt &

VARIAE LECTIONES.

z Deſunt M. *Et* delet Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

plum fecit, ſtudens & Martis typum (*διοπετὲς* illud *ἄγαλμα*, quod in primo libro deſcribit Herodian.) & Veſtae ignem, & Palladium, & ancilia, & omnia Romanis veneranda in illud transferre templum, & id agens, ne quis Romae Deus niſi Heliogab. coleretur. Dicebat inſuper Judaeorum & Samaritanorum religiones, & Chriſtianam devotionem illuc transferendam, ut omnium culturarum ſecretum, Heliogabali ſacerdotium teneret: omnes enim alios Deos, ſui Dei miniſtros eſſe ajebat; cum alios cubicularios ejus appellaret, alios ſervos, alios aliarum rerum miniſtros. Caeterum notandum quod in Inſcriptione quadam apud Gruterum [LXXXVI. 8.] deinde etiam ab editoribus Inſcriptionum Palmyrenarum deſcripta, pro *Alagabalus*, ſive *Elagabalus*, *Aglibolus* vel *Aglibelus* ſive *Aglabolus*, (ut emendandum cenſuit Scaliger, obſtante tamen viro doctiſſimo Tho. Smitho in notis ad Monumenta Palmyrena, p. 50.) ſit ſcriptum, quod *Solem* denotare, arbitratur vir ſummus Ger. Joh. Voſſius [De Orig. & Prog. Idol. lib. II.] ſicut *Malacbbelus*, alterum Deum in ead. Inſcript. memoratum, *Lunam.* De bis autem melius judicabis, ex ipſa Inſcriptione hic ſubjecta:

ΑΓΛΙΒωΛω ΚΑΙ ΜΑΛΑΧΒΗΛω ΠΑΤΡωΟΙϹ ΘΕΟΙϹ ΚΑΙ ΤΟ ϹΙΓΝΟΝ ΑΡΓΥΡΟΥΝ ϹΥΝ ΠΑΝΤΙ ΚΟΖΜω ΑΝΕΘΗΚΕ Λ. ΑΥΡ. ΗΛΙΟΔωΡΟϹ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΑΔRΙΑΝΟϹ ΠΑΛΜΥΡΗΝΟϹ ΕΚ ΤωΝ ΙΔΙωΝ ΥΠΕΡ ϹωΤΗΡΙΑϹ ΑΥΤΟΥ ΚΑΙ Τ̃ ϹΥΜΒΙΟΥ ΚΑΙ Τ̃ ΤΕΚΝωΝ ΕΤΟΥϹ Ζ̃ Μ̃ Φ̃ ΜΗΝΟϹ ΠΕΡΙΤΟΥ.

i. e. *Aglibolo & Malachbelo Diis patriis argenteum hoc ſignum cum ornatu omni dedicavit L. Aurelius Heliodorus filius Antiochi Hadrianenſis Palmyrenus de ſua pecunia pro ſalute ſui & conjugis filiorumque anno* 547. [i. e. A. D. 235. an. I. Maximini] *Menſe Peritio.* A quo Melachbelo non fuiſſe diverſum *Yaribolum* Deum (ut in Inſcriptione Palmyrena VIII. vocatur) exiſtimavit vir ingenioſiſſimus Ed. Hallejus. Caeterum ex eo quod Imperator iſte Dei ſui nomen aſſumpſerit patere videtur, non apud Judaeos tantummodo aut Chriſtianos receptam opinionem fuiſſe Dei Perſonam nomenque in ſe recepiſſe, dum munere ſaltem fungerentur, Sacerdotes. De qua re vide quid egregie diſſeruit Patronus meus piiſſimus erudiriſſimusque HEN. DODWELLUS in Paraeneſi ſua de nupero Sciſmate Anglicano, §. 29. p. 132. HEARN.

Expectatione] Quia Antoninus credebatur ex inceſtu Caracallae natus. GLAR.

Probris] Sceleribus. GLAR.

Biennioque poſt & octo menſibus] Sic & Victoris Epitome: Lampridius,

& VIII. menſibus [a] tumultu interfectus eſt militari; & cum eo mater [b] Symia Syra.

XXIII.

VARIAE LECTIONES.

a *Tumulto* Lugd. Bat. 1.

b Ingens in hoc nomine variatio. F. LC. M. L. *Semiaſera.* S. *Suriaſera.* N. *Sinuaſera.* V. & P. *Semiamyra*, G. *Syriaſira.* Lugd. Bat. 1. *Symia.* at Lugd. Bat. 2. *Surias erat.* denique Lugd. Bat. 3. 5. *Suria Sera.* Vinetus ſcribit, ſe in libris antiquis inveniſſe *Semia Syra*, & *Simia Serena.*

NOTAE.

dius, fere triennium: Beda quatuor, Herodianus annos ſex imperio deputant. VINET. Ita & Sext. Aurelius, & Egnatius, cum Eutropio de annis ſentiunt. Euſebius, & eum ſequutus Haloander IV. annos tribuunt. Herodianus prorſus in fine *lib.* v. dat ejus imperio ſexennium. GLAR. Regnavit annos 3. menſes 9. dies 4. A. F. Aurel. Vict. *tricesimo regni menſe.* Epitoma Victoris, ut Eutropius *biennio & menſibus octo.* Lamprid. c. 34. *prope triennio.* at Herodian. Lib. v. extr. εἰς ἕκτον ἔτος, in ſextum annum. CELL De vitae & imperii Elagabali termino uti inter Veteres minus convenit, ita inter ſe diſcrepant recentiores, praeſertim Itali, qui calamum invicem in ſe acuerunt, ſinguli ſuam opinionem acriter urgentes. Vide de his latius ad Dionem p. 910. Eutropius tamen & Victor calculum bene iniiſſe videntur Vignolio (qui inter Viros D. hac de re differentes non ultimum meretur locum) a Viro Cl. ibid. laudato, dum de tempore, quod Romae exegit, loqui videantur, ſed Dio, qui tres annos, menſes novem, dies quatuor numerat, a pugnae die, in qua ſummam poteſtatem obtinuit. Conſule vero ipſa ad Dionem notata. VERH.

Tumultu] Militum, qui maluerant Alexandrum. GLAR.

Semia] Sic & in Lampridio. In veteri lib. *Simia Serena:* in quibusdam aliis, *Semia Syra:* in Herodiani *lib.* v. *Soaemis*, in Victoris Epitome, *Semo.* VINET.

Semiaſyra] Duae dictiones ſunt *Semia Syra.* In Graeco exemplari Herodiani Σοαιμὶς dicitur. GLAR.

Semia Syra] Semiam Syram hic vocat Eutrop. quam alii *Semiamiram. Occiſa eſt cum eo & mater Semiamira improbiſſima mulier & digna filio.* Lamprid. De hoc nomine vide quae diſputavit ſummus Scaliger in animadverſionibus Euſebianis. A. F. In pluribus nummis JULIA *Soaemias.* paucis *Soemias*, ſine dipthongo. Dio & Herodian. Σοαιμίς. Veteres libri Vineti & Schonhovii *Semia Syra*, unde pravum *Semiamira* Lampridio. CELL. Euſeb. Συμία Σιρά. Utroque modo recte, ut notavit Scaliger, quem adeas. HEARN. Mire hic variant Codd. MSS. & Edd. quorum Schonh. Merul. *Semiaſyra* conjunctim. Fabri patris ac filiae *Semia Syra*, quod imitati ſunt Hearne, & Havercampus. *Soemias* dedit Cellarius. *Soaemias Syra*, Cl. van Hoven & Gruner. qui e numis ita legere mavult, quod nimis deformatum illud nomen in MSS. occurrit, & Dion etiam Σοαιμίδα ſcribit. Codici vero Leid. 1. conſentiunt Ed. utraque Aldina & Juntina *Symia Syra.* Paean. Συμία Σουήρα. Apud Dionem, Zonaram, Xiphilinum, Herodianum uti & in Graecis numis occurrit Σοαιμίς, ut in notis ad Dion. videre eſt. In Latinis *Soaemias*, ut recte edidit Cellarius. At cur ab aliis *Soaemias Syra* editum ſit, cauſam non video, certe in Latinis numis, ut Cellarius recte notat, *Julia Soaemias* vocatur. Vid. ad Dion.

P-

XXIII. Succeſſit huic [c] Aurelius Alexander; ab exercitu [d] Caeſar, a ſenatu Auguſtus nominatus; juve-

Variae Lectiones.

c *Aurelianus* V.
d *Caeſar a ſenatu* abſunt a Lugd. Bat. 1.

Notae.

p. 902. neque illud *Syra* ab ullo additum eſt, niſi qui *Semia Syra*, *Symia Syra* &c. ſcripſerit, quod an ex *Soaemia*, ut perperam apud Dion. in Exc. Peireſc. legitur Σοαιμία, unde *Soema* apud Victorem Epit. XXIII. diſtortum ſit, quod ad Capitolin. placet Caſaubono, an ex *Semiamira* ut cum Capitolino etiam ſcribit Lampridius, dubito. Quidquid ſit, etiamſi Latine *Soaemias* ſcribendum certo credam, nihil mutare auſim, dum errorem penes Eutropium, qui in ſcriptorem prave illud nomen exprimentem inciderit, eſſe liquet e Paeanio, omnibus Codd. MSS. &. vetuſtioribus Edd. Verh.

XXIII. *Succeſſit*] Anno Chriſti 225. Glar. An. Urbis 974. poſt C. N. 222. A. F.

Succeſſit huic Aurelius Alexander;] Alexandri vita non eodem modo deſcripta eſt ab authoribus. Sext. Aurelius ac Herodianus non magnopere laudant. Ille bonis Reipublicae aerumnoſum fuiſſe aſſerit: hic male pugnaſſe in Perſis, ac avaritiae cauſa, maxime matris, merito occubuiſſe. Lampridius foeliciſſime, cum authore noſtro, adverſus Perſarum regem Artaxarem, ut Herodianus; Artaxerxem, ut Lampridius, pugnaſſe ſcribit. Sed haec in medio relinquimus. Ipſe Alexander, ut Lampridius author eſt, a juvenili aetate ad duas res aſſuetus eſt, ad literas & ad arma. Duo nomina imperium adeptus a Senatu oblata reſpuit, nempe ut Antoninus ac magnus Alexander appellaretur. Urbem a ſpurcitiis Heliogabali repurgavit. In dicundo jure, doctos adhibuit judices: fures peſſimo odio proſecutus eſt. Adorari omnino noluit. Invitos, non ambientes, in Rempublicam ſuſcipiendos eſſe ait. Cum ſui ei objicerent, quod facilitate ſe contemptibiliorem faceret: Sed ſecuriorem, inquit, atque diuturniorem. Trientarium foenus publicum exercuit. Rem militarem ſeveriſſime rexit, ita & integras legiones exauctoravit. In diſciplinis mirabilis, maxime in mathematicis. Glar.

Alexander;] Mamaeae filius, quae Soaemes ſoror erat. Glar. Conſobrinus Heliogabali, quippe filius Mammaeae, quae Semiamirae ſoror erat. A F.

Ab exercitu Caeſar, a Senatu Auguſtus] Auguſtum a militibus appellatum ſcribit Herodianus. A Senatu Caeſarem Lamprid. quem vide. A. F. Herodianus v. 7. 7. ſcribit, Heliogabalum XIV. annorum puerum, conſobrinum Alexandrum, XII. annos natum, in ſenatu ridicule adoptaſſe. Lamprid. c. 1. *a Senatu*. nam multa in hoc extra ordinem ſtudio matris facta. *ibidem*. Cell. Alexandrum jam a Senatu ante dictum inter alios Lamprid. Heliog. c. 10. & Alex. Ser. c. 1. Verh.

Juvenis admodum:] Quibus Conſulibus natus ſit Alexander, legiſſe me non memini. inter hiſtoricos quidem omnes cum conſtat occiſum fuiſſe anno Imperii tertiodecimo: ſed quoto aetatis anno, ambiguum. apud Lampridium enim invenies, an. 29. in Victoris vero Epitome, XXVI. ex quibus tamen numeris, ſi tredecim annos Imperii deduxeris, Alexandrum rerum potiri coepiſſe anno aetatis ſextodecimo aut tertiodecimo colliges: niſi & illi quoque numeri utrique falſi ſint. Vinet.

veniis admodum : ſuſceptoque adverſus Perſas [e] bello , [f] Xerxen eorum regem glorioſiſſime vicit. militarem diſciplinam ſeveriſſime rexit ; quasdam [g] tumultuantes legiones integras exauctoravit. Aſſeſſorem habuit , [h] vel ſcrinii magiſtrum , Ulpianum, juris

VARIAE LECTIONES.

e *Bella* Lugd. Bat. 2.

f *Perſen* L. *Seren* G. *Xeren* V. *Xerſen* F. Lugd. Bat. 5. Herodianus , Xiphilinus, Lampridius *Artaxerxem* vocant. Agathias Scholaſticus *Artaxarem*. Omnes corrupte. Genuinum enim nomen *Ardſcbir* eſſe, ex Tarich (Arabico libro Genealogico) oſtendit Cl. Schickardus. a *Xerxen* usque ad *ſereniſſime* reſpuit omnia Lugd. Bat. 2. *Xerxeneorum* 3. & Schonh.

g *Tumultuarias* Schonh.

h Delet Lugd. Bat. 3. & pro *ſcrinii* legit *ſermii*.

NOTAE.

NET. XV. annos natus, ut Herod. GLAR.

Suſceptoque &c.] *Confeſtim apparatu magno bellum adverſum Xerxem Perſarum regem movit.* Victor. A. F.

Xerxem eorum regem] Vetus liber *Xerxen* per primam declinationem (ſic flectunt Graeci) idque duobus conjunctis verbis ſic *Xerxeneorum*; ex qua prima depravatione horrenda monſtra enata, quae in aliis invenies libris. Illum; tamen Perſarum regem Lampridius & Herodianus Artaxerxem, puto, appellant. VINET.

Xerenorum] *Oſdroenorum* al. Euſeb. tamen Xerxem Perſarum regem inquit. GLAR. Artaxerxem vocat Dio, Herodianus , Lamprid. Hic eſt Artaxerxes, qui devicto & occiſo Artabano rege Parthorum ultimo, primus antiquum Perſarum in Oriente Imperium renovavit. A. F. Herodianus & Xiphilinus *Artaxerxem*, Agathias *Artaxarem*: Tarich Schikkardi *Ardſcbir* vocat inſtauratorem novi regni Perſici. Adde Var. Lect. CELL. *Artaxerxen* etiam Lamprid. Alex. Sev. c. 55. & Alii. vid. ad Dion. p. 918. vel, ut Cellarius obſervat *Artaxarem* melius ſcribitur. At de ſucceſſu hujus belli parum inter ſcriptores convenire, quos Basnag. Annal. Polit. Eccleſ. ad Ann. 230 conciliare ſtudet, obſervat Cl. Gruner. ſed vide omnino notata ad Dionem d. l. VERH.

Severiſſime] Cum contra eum inſurrexiſſent milites, contumeliae cauſa vocavit eos *Quirites*, vulgo *Humpeler.* &c. GLAR.

Militarem diſciplinam ſeveriſſime rexit;] Ita ut cum iter faceret, non milites, ſed Senatores tranſire dicerentur. Tribuni accincti, Centuriones verecundi, milites amabiles erant. Lamprid. A. F.

Quasdam tumultuantes legiones] *Ibi* (in Gallia) *tumultuantes legionum pleraſque conſtantiſſime abjecit.* Vict. p. 146. A. F.

Aſſeſſorem habuit, vel ſcrinii magiſtrum,] *Vel* hic pro particula *&*, ut ſaepe apud hiſtoriae Auguſtae Scriptores. Nam & ſcrinii magiſtrum fuiſſe Ulpianum docet Lamprid. *Nam & Conſiliarius Alexandri & magiſter ſcrinii Ulpianus fuiſſe perhibetur* Idem enim eſt *Conſiliarius* & *Aſſeſſor*. Nempe Juriſperitus, qui tum in publicis, tum in privatis judiciis ab iis, qui judicium exercebant; in conſilium publico conſtituto ſalario adhibebatur. A. F.

Scrinii] Secretorum. GLAR.

Scrinii magiſtrum] Multa fuere ſcri-

nia;

juris conditorem. [i] Romae quoque favorabilis fuit. [k] Periit in Gallia, militari tumultu, tertiodecimo imperii anno, & die [l] VIII. in Mammaeam matrem ſuam unice pius.

VARIAE LECTIONES.

i *Romaeque fav.* Lugd. Bat. 5.

k *Perit* Lugd. Bat. 3.

l Delet Lugd. Bat. 1. *octava* 2. *octavo* 3. *VIII.* 5. omnes autem transponunt *Mam. matr. ſuam.* ſed *Mamaeam* per un. *m.* 3. & 5.

NOTAE.

nia, veluti ſcrinium epiſtolarum, ſcrinium memoriae, ſcrinium libellorum, ſcrinium largitionum, ſcrinium diſpoſitionum: neque unius tantum ſcrinii Magiſter Ulpianus, ſed omnium. Feſtus Rufus: *Hic Alexander ſcriniorum magiſtrum habuit Ulpianum Juriſconſultum.* Nempe Ulpianus ſuper omnes ſcriniorum magiſtros, quos *proximos* ſive *principes* vocabant, conſtitutus. A. F. Lampridius cap. 26. *conſiliarius Alexandri, & magiſter ſcrinii Ulpianus fuiſſe perhibetur.* De officii hujus ratione & dignitate conſulatur Salmaſius in Lampridii Alex. cap. 31. ubi etiam *ſemper aſſeſſor* Ulpianus appellatur. CELL.

Juris conditorem.] Optimum juriſperitum. GLAR.

Favorabilis] Multo omnium favore habitus. GLAR. Cui omnes favent, qui omnium in ſe amorem colligit. A. F.

Periit in Gallia, militari tumultu,] Lamprid. *Denique agentem eum cum paucis in Britannia, ut alii volunt, in Gallia, in vico cui Sicilia nomen eſt, non ex omnium ſententia, ſed latrocinantium modo quidam milites, & hi praecipue qui Heliogabali praemiis effloruerant, quum ſeverum principem pati non poſſent, occiderunt.* Adi Victorem, pag. 146. A. F.

In Gallia,] Apud Moguntiacum. GLAR.

Militari tumultu,] Propter matris avaritiam. GLAR.

XIII. imperii anno, & die VIII.] XIII. imperii annos omnes authores Alexandro adſcribunt: praeter unum Herodianum, qui ei dat XIV. Aetatis annos mire variant. Sext. Aurelius dat ei 26. annos. Sic Herodianus. Egnatius 22. Lampridius adjicit tres menſes ad 29. annos, ac 7 dies. GLAR.

XIII. Imperii anno,] *Imperavit annis* XIII. *diebus* IX. *vixit annis* XXIX. *menſibus* III. *diebus* VII. Lamprid. A. F.

Die VIII.] IX. Lampridius. GLAR. E Lampridio IX. ab Havercampo editum putat Cl. Grunerus, qui alioquin unde ſit, ſe ignorare fatetur. Et recte. Nullus enim Cod. MS. neque typis exarati quos diligenter omnes, qui penes me ſunt, inſpexi, anſam praebent mutationi: ſed conſtanter vel *VIII.* vel *octavo* expreſſum inveni, uti eſt apud alios; nam Lampridium diem emortualem incluſiſſe ex Pagio Crit. in Ann. Bar. Tom. I. p. 216. obſervat Cl. Gruner. quem vide. VERH.

Mammaeam,] Sororem matris Elagabali. CELL. *Mammaeam* etiam alii ſcribunt, ſed *Mamaeam*, ut in numis eſt per un. *m.* (Vid. Cl. Havercamp. ad Oroſ. L. VII. c. 18.) praeferunt alii. Utramque rationem admittit Caſaubon. ad Lamprid. Sever. c. 3. vide omnino ad Dion. p. 902. qui Μαμαίαν tamen, uti & Cedrenus. Paeanius nomen ſilentio praetermiſit. VERH.

In matrem ſuam Mammaeam unice pius.] Lamprid. *In matrem Mammaeam unice pius fuit, ita ut Romae in palatio faceret diaetas nominis Mammaeae, quas imperitum vulgus hodie ad Mammam vocant.* A. F.

E U-

EUTROPII BREVIARIUM HISTORIAE ROMANAE.

LIBER NONUS.

I. POST hunc [a] Maximinus ex corpore militari primus ad imperium acceſſit, ſola militum voluntate, cum nulla ſenatus interceſſiſſet auctoritas, neque ipſe ſenator eſſet. [b] Is, bello adverſus Germanos feliciter geſto,

VARIAE LECTIONES.

a *Maximianus* Lugd. Bat. 1. 3. & Edd. Vetuſt.
b *Bellum* deleto *is* Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

LIB. IX.] In hoc nono libro eſt hiſtoria circiter 71. annorum, a Maximino patre usque ad Conſtantinum Chlorum, & Maximianum Galerium. GLAR.

I. *Poſt hunc*] Anno Chriſti 238. GLAR.

Maximinus] Hic imperator Thrax ignobilis, paſtor primum, mox in exercitu Severi lixa, deinde miles. Sed corporis robore paulo poſt invaluit, ut inter Severi ſtipatores eſſet, ſub Caracalla ordines duxit. ſub Macrino, quod eum oderat, militare deſiit: *Helgabel* ignominioſe eum accepit, ſed tamen haeſit. Ab Alexandro honeſte ſuſceptus, honeſtius tractatus. Sed ingratiſſima belua optimum imperatorem caecidit. Deinde adepto imperio, perfecto in Germania bello, cum crudelitate in omnes ſaeviret, ingens odium in ſe Senatus & omnium ordinum excitavit, ac hoſtis judicatus eſt. poſtremo cum Aquilejam obſideret, nec expugnare poſſet, Praetoriani milites relictis ſuis caſtris, ad Albanum montem, ac ad eum profecti, trucidarunt. Hic latro longitudine plus octo pedes habuit, admirandi roboris. Capitolinus: Amphoram vini uno die hauriebat, & XL. libras carnis devorabat. GLAR. *De vico Thraciae vicino Barbariae; barbaro etiam patre & matre genitus: quorum alter e Gothis, alter ex Alanis genitus perhibetur.* Capitolin. A. F. Thrax *in pueritia paſtor*, per honorum militarium gradus ordinarie promotus, corporis proceritate atque robore Imperatori Severo commendatus. *Capitolin.* in vita. *Herodian.* VI. 8. Integrum nomen ejus in nummis & inſcriptionibus eſt: C. JULIUS VERUS MAXIMINUS. CELL.

Ex corpore militari] Miles duntaxat. GLAR. *Primus e militaribus.* Victor. pag. 148. A. F. Ad Capitol. c. 8. quem deſcribit Auctor, recte Magnus Caſaubonus negat Maximinum primum fuiſſe, qui imperium accepit nondum Senator, quia hoc ante factum in Opilio Macrino. Ipſum adi. VERH.

geſto, cum a militibus imperator eſſet appellatus, a c Pupieno Aquilejae occiſus eſt, deſerentibus eum militibus ſuis, cum filio adhuc puero; cum quo imperaverat triennio & paucis diebus.

II. Poſtea tres ſimul Auguſti fuerunt, Pupienus, Bal-

VARIAE LECTIONES.

c *Pupione* L. LC. *Pupino* Lugd. Bat. 3. *Aquileja* 2. 3.

NOTAE.

Cum nulla ſenatus interceſſiſſet auctoritas,] Verum, ex Herodiano & Capitolino, qui ſic ſcribit: *ſed occiſo Alexandro Maximinus primus e corpore militari; nondum Senator, ſine decreto Senatus Auguſtus ab exercitu appellatus eſt, filio ſibimet in participatu dato.* Victor tamen Legionum ſuffragia a partibus approbata dicit. A. F. & HEARN.

Is bello adverſus Germanos feliciter geſto.] *Ingreſſus igitur Germaniam Transrhenanam per* CCC. *vel* CCCC. *millia barbarici ſoli vicos incendit, greges abegit, praedas ſuſtulit, barbarorum plurimos interemit, militem divitem reduxit. & niſi Germani per amnes & paludes ad ſylvas confugiſſent, omnem Germaniam in Romanam ditionem redegiſſet.* Capitol. A. F. Non antequam Auguſtus fieret, ſed multo poſt. Herodian. VII. 2. CELL.

A Pupieno] Quoniam Maximum appellat Herodianus lib. VII. & octavo, illum, a quo Aquilejae caeſus fuit Maximinus: Julius Capitolinus in vita Maximi & Balbini tradit ex Fortunatiano, illi Maximo Pupieno nomen fuiſſe. VINET. Maximo, aut ejus militibus. GLAR. *Eos Pupienus Aquilejae obſidione confecit.* Victor. a militibus in caſtris obtruncati. A. F.

Cum filio] Maximino minore. GL. Vel XXI. vel ut alii tradunt XIIX. annos nato, cum periret. Capitolin. Nomen filio fuit *Maximo* (non Maximino, ut Capitolinus habet) nummis teſtibus, in quibus eſt C. JULIUS VERUS MAXIMUS CAES. Nec aliter in veteri Inſcript. apud Gruter. p. 158. n. 6. CELL. Ne tyrones, in quorum gratiam haec ſcribo, *pueri* vocabulo offendantur; Illud enim non a recentioribus tantum pro adoleſcente vel admodum juvene uſurpatur, quemadmodum Gordianus ſenex a Capitolino c. 3. poſt quam *adoleſcens* dictus erat, *puerulus* vocatur, quum tamen Antoniniada, ſive Antonini Pii & Antonini Marci vitam verſibus conſcripſerat, verum ab ipſo Cicerone, qui ad Fam. L. x. Ep. 28. Caeſarem Octavianum *puerum* egregium adpellat, plus decem & octo annos natum. Ceterum, etſi cum patre imperaverat, *Auguſti* titulo non gaviſus fuit, ſed *Caeſaris*, ut recte Cellarius monet. Confirmat etiam Aur. Vict. Caeſ. c. XXV. VERH.

Triennio & paucis diebus.] *Horum imperio ad biennium per hujusmodi moras annus quaeſitus.* Victor. Vide ibi notata pag. 150 A. F. De triennio Victor aſſentitur, & Caſſiodorus in Chronico. Euſebius lib. VII. cap. 19. tertio, quam regnabat, anno periiſſe ſcribit: ut biennium cum aliquot menſibus imperio potitus ſit. Vide Petav. de Doctr. Temp. lib. XI. cap. 24. HEARN. Triennium horum imperio e Symmacho quoque tribuit Jornandes de Reb. Get. c. XV. qui pro *Pupieno* ſcribit *Pupionem*. Vide quos hic laudat Cl. Gruner. Noriſium, & Pag. in Ann. Baron. ad A. 238. VERH.

II. *Poſtea*] Anno Chriſti 240. GL.

Tres ſimul Auguſti fuerunt,] Cum Maximinus poſt victoriam in Germania partam, tyrannide in omnes intolerabili eſſet, primum in Africa ab eodem deſcitum eſt, atque

ibi

Balbinus, [d] & Gordianus: [e] duo ſuperiores obſcuriſſi-

VARIAE LECTIONES.

d Copulam reſpuit Lugd. Bat. 1.
e A *duo* usque ad *Gord. conſenſu* nihil agnoſcit Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

ibi per vim Gordianus fere octogenarius imperator factus eſt, a S. P. Q. Romano confirmatus. Verum ibidem a Senatore quodam, cui nomen Capelliano, Mauritaniae praefecto, oppugnatus, caeſo in pugna filio, ipſe ſibi mortem conſcivit. Quare territus P. R. duos Auguſtos creavit, Maximum Pupienum ac Clodium Albinum (Balbinum alii vocant) ac Gordiani nepotem Caeſarem. Maximus contra Maximinum miſſus, Balbinus Romae retentus eſt. Interea cum audiret haec omnia contra ſe facta, ira commotus Romam ire contendit: quo itinere Aquilejam oppugnat. ubi non ſolum conatu fruſtratus, ſed militum etiam orta ſeditione caeſus eſt. omnibus igitur pacatis, ut videbatur, Maximini milites occultum dolorem in omnium laetitia diſſimulantes, occaſionem expectabant, quo ulciſcerentur ſe. Cum igitur ludi eſſent theatrales, facto ad palatium concurſu, ad mortem Maximinum ac Balbinum depoſcebant. illi autem cum ſedare milites conarentur, alter alteri ſuſpectos, ne ad eum veniret imperium, occaſionem dederunt militum furori, ut uterque diſcerperetur. ſic Gordianus nepos, decimum tertium tunc annum agens, imperator eſt factus. GLAR. Gordianos patrem & filium praeterit, qui inſignia poteſtatis in Africa ſumpſere. Sed occiſo Gordiani filio per Cappellianum Mauritaniae Praeſidem, Gordianus pater laqueo vitam finivit, quae ubi Romae nuntiata ſunt, Senatus Pupienum & Balbinum Imperatores creavit; Gordianumque nepotem Caeſarem fecit: & ita tribus Imperatoribus contra Maximinum fulta Reſpublica eſt. A. F. Eutropium erroris arguit Pag. ad ann. 238. notante hic Grunero, qui praeterea laudat Capitol. in Max. & Balb. c. 14. Clarius liquet ex eodem in Maxim Duob. c. 20. .... *Senatu.* ... *Maximum Pupienum* ... *& Clodium* (*Coelium* rectius e num. Caſaub ib. & infra Cellar.) *Balbinum* ... *imperatores creavit. Quibus a populo Auguſtis appellatis, per milites & eumdem populum etiam parvulus nepos Gordiani* Caeſar *eſt dictus.* Et ex hoc loco Eutropium erraſſe patet, qui *Seniorem Gordianum* hujus patrem faciat, quod ex Capitol. in Gord. 22. Herod. VII. 10. Zozim. L. 1. c. 16. quamquam diverſa ratione, etiam recte refellit Cl. Gruner. Sed auctor Gordianum filium, quem *Juniorem* Capitolinus vocat, ſilentio plane praetermiſit, & quem e Dexippo diſerte idem Capitol. in Gordian. Juniore c. 19. patrem nominat Gordiani tertii. VERH

Pupienus] Capitolino & Herodiano *Maximus* dicitur: Ille etiam in Maximinis c. 24. *Maximus, quem multi Pupienum putant.* Non autem alienum nomen eſſe, nummi probant. M. CLODIUS PUPIENUS MAXIMUS AUG. item IMP. CAES. PUPIEN. MAXIMUS. AUG. inſcripti. Sed *Balbini* nomen in nummis eſt, D. CAEL. BALBINUS. CELL

Duo ſuperiores obſcuriſſimo genere,] Nempe Pupienus & Balbinus. Pupienum quidem obſcuro genere natum dicit Capitolin. ejusque patrem unum e plebe, ut nonnulli dicunt, fabrum ferrarium; ut alii, rhedarium vehicularium fabricatorem. Sed idem Balbinum nobiliſſimum dicit, & familiae vetuſtiſſimae, quippe qui, ut ipſe dicebat, a Balbo Cornelio Theophane hiſtorico originem duceret. A. P & HEARN.

riſſimo genere; Gordianus, nobilis: quippe cujus [f] pater, ſenior Gordianus, [g] conſenſu militum, cum proconſulatum Africae ageret, [h] Maximino imperante, princeps [i] fuiſſet electus. [k] Itaque cum Ro-

VARIAE LECTIONES.

f *Frater* Sc.
g *Cum conſ.* Lugd. Bat. 2.
h *Maximiano* L. Lugd. Bat. 1. 3. Ald. & Junt. Sc.
i Deeſt Mer. Fr.
k *Itaque Roma veniſſet* Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

Quippe cujus pater,] Certe hic errat Eutrop. qui hujus Gordiani patrem dicat Gordianum ſeniorem, qui in Africa Imperator factus eſt, quique laqueo vitam finivit. avum potius dicere debuerat: nam iſte Gordianus, ut plures aſſerunt, natus eſt ex filia ſenioris Gordiani, ut unus aut duo, ex filio qui in Africa a Capelliano victus & occiſus. A. F. & HEARN.

Cujus frater, ſenior Gordianus,] Omnes authores tres faciunt Gordianos: patrem ſenem, ac filium ejus, in Africa tumultu Capelliano mortuos, ſub Maximino: tertium nepotem. quanquam neſcitur certo ex filiane an ex filio, qui in Africa, cum patre perierit, natus ſit. GLAR.

Frater,] Avus legendum. GLAR.

Senior Gordianus,] Maximinus Thrax crudelitate meruerat, ut a ſenatu hoſtis, & Gordiani, pater & filius, Auguſti appellarentur. Sed Capellianus quidam, Maurorum olim praefectus, victo & interfecto filio patrem coëgit, ut laqueo vitam finiret. Quibus Romae nunciatis ſenatus Max. Pupienum & Clod. Balbinum imperatores creat: addunt milites tertium, Gordianum nepotem. Maximus Pupienus a ſenatu contra Maximinum mittitur, eumque ad Aquilejam obtruncat. *Capitolin.* CELL.

Proconſulatum Africae gereret.] An *ageret*, uti eſt in Cod. Leid. 1. dubitat Cl. Gruner. quia *agere* & *gerere partes* inter ſe permutarunt Librarii apud Ovid. VIII. Heroid. 42. quamquam ſupra L. VIII. c. 6. eamdem in Noſtro locutionem agnoſcit, *praefecturam urbis tunc agens.* Verum quia alibi ſaepius fidem Codd. ſecuti ſumus, neque hic noſtri diſſimiles eſſe voluimus. De hujus autem locutionis permutatione conſule Cel. Drakenb. ad Liv. L. XXII. c. 8. VERH.

Itaque cum Romam veniſſent, &c.] At in Urbe remanſerat Balbinus. Fortaſſe hinc aliquid excidit, nempe ſcriptum fuerat: *Itaque Romam veniſſet Pupienus; Balbinus & Pupienus,* &c. A. F. & HEARN. Scribe *veniſſet*, ſcil. Gordianus, nam de Gordiano eſſe intelligendum, patet ex Hiſt. Miſcella; confudit enim Eutrop. Gordianum II. & III. HAV.

Itaque cum Romam veniſſent Balbinus & Pupienus, in palatio interfecti ſunt.] Sic legunt Edd. Aldi (1521.) Schonhovii, Merulae, Cellarii, Fabrorum, Hearnii, Havercampi, Hovenii: cum Paeanio autem Gruneri, *Itaque cum veniſſent, Balbinus & Pupienus, in pal.* &c. Altera Aldina (1516.) & Juntina: *Itaque cum Romam veniſſet Balbinus & Pupienus, in pal.* &c. ut mirere, illud *veniſſet* ab Havercampo tanquam ex ingenio depromptum, magis, dum in MS. Leid. 1. invenire potuit. Uti autem varii varie ſentiunt, ſic neminem tamen Eutropii mentem cepiſſe recte, puto. Doctiſſimae Feminae, cui adſentiri ſolet Hearne, *veniſſet Pupienus* jam conjece-

Romam veniſſent Balbinus & Pupienus, [l] in palatio [m] interfecti ſunt; [n] ſoli Gordiano imperium reſervatum. Gordianus admodum puer, cum [o] Tranquil-

VARIAE LECTIONES.

l Deſunt L.
m *Interfectus eſt* Lugd. Bat. 3.
n *Solo Gordiano imperatore reſervato* L. *Soli Gordiano imperia reſervato* P. V. Mer.
o *Tranquillam* V. Sc. Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

jecerat, quia Balbinus in urbe manſerat, quod verum eſt: quamquam, quia conſtructio verborum rarior, & nullus Codicum MSS. neque Edd. admittit, non recipiendum. Havercampus vero vellem, ut locum, quo ex Miſcella Hiſtoria Gordianum hic intelligi tradit, accuratius dediſſet, quum ex aliis contrarium liquet ſatis: propterea quod cum Grunero fateor neſcire, quid illa Gordiani II. & III. diſtinctio ſibi velit. An vero Gordianus junior ſive ſecundus nunc Romam venit, qui a Capelliano victus praelio & interfefectus erat? teſte Capitol. c. 15. Num tertius, quem Romae manſiſſe infra liquebit? De ſeniore enim Gordiano, quem filii morte audita laqueo vitam finiiſſe conſtat, qui capit, unus eſt Zonaras L. XII. c. 17. Sed is ab hiſtoriae veritate toto illo loco mirum quantum abhorret. Eſt tamen, niſi aliae rationes impedirent, quo ſuam conjecturam tueri poſſet Doct. Femina. Capitol. Max. Duob. c. 24. *Deinde* (poſt Aquilejenſem obſidionem Pupienus) *Romam venit, Senatumque ingreſſus, actis ibi gratiis, concionem habuit, atque inde Palatium cum Balbino & Gordiano victores ſe receperunt.* Verum Eutròpium potius erraſſe crediderim, & revera voluiſſe & Balbinum & Pupienum ad bellum profectos nunc revertiſſe, loco Capitolini male intellecto, Max. & Balb. c. 13. *Balbibinus quidem cum Maximo* (Pupieno) *urbem cum magna moderatione gaudente ſenatu & populo Romano regebant: Senatui plurimum deferebatur: leges optimas condebant moderate, cauſas audiebant, res bellicas pulcherrime diſponebant. Et quum jam paratum eſſet*, ut contra Parthos Maximus proficiſceretur, Balbinus contra Germanos, puer autem Gordianus Romae remaneret, &c. VERH.

In palatio interfecti ſunt;] Ex Herodiano & Capitolino liquet, eos non in palatio, ſed e palatio, per mediam civitatem productos in itinere interfectos. A. P. Militari ſeditione, Capitol. *in Gordiano* III. tumultu militarium, Aur. Vict. CELL.

Soli Gordiano] Nepoti. GLAR.

Gordianus admodum puer,] Gordianus III. nepos, poſt ſuorum ac aliorum Auguſtorum Pupieni ac Balbini caedes, Auguſtus appellatus, qui antea Caeſar, magnae ſpei juvenis: ſed fata hunc abſtulerunt, fraude Philippi Afri hoc modo. Erat Gordiano ſocer Miſitheus, doctiſſimus vir, quem ob eximiam eloquentiam & ſingulares virtutes dignum ſua parentela Gordianus judicavit. Is ſocer bello Parthico egregie exercitui omnia neceſſaria providentia ſua providerat. unde Philippus eum timebat, ac mortem ejus machinatus dicitur, ut ipſe in Miſithei locum acceptus, ipſum juvenem imperatorem perderet: quod & factum eſt. GLAR.

Admodum puer,] Annos 13. habens, apud Herodianum. Junius Cordus XVI. tribuit. GLAR.

Cum Tranquillam] Vetus liber, *Tran-*

quillinam Romae duxiſſet uxorem, Janum geminum aperuit, & ad Orientem profectus, Parthis bellum intulit, qui jam moliebantur p erumpere. quod quidem q mox feliciter geſſit, proeliiſque ingentibus Perſas afflixit. Rediens, r haud longe s a Romanis finibus interfectus eſt fraude Philippi, qui poſt eum imperavit. Miles t ei tumulum vigeſimo milliario a u Circeſſo, quod caſtrum nunc Romanorum eſt,

Variae Lectiones.

p *Irrumpere* Lugd. Bat. 1.
q Deeſt L. F. Lugd. Bat. 1.
r *Huic* Lugd. Bat. 5.
s Delet Lugd. Bat. 3.
t *Et* Lugd. Bat. 2.
u *Circoſſo* LC. *Circeſio* Lugd. Bat. 1. *Cyrceſſo* 2. *Circeſo* 3.

Notae.

Tranquillinam appellat. Vinet. Miſithei filiam Glar. Filiam Miſithei doctiſſimi viri. Capitolin. A. F.

Janum geminum] Jani templum, ut oſtenderetur indictum bellum. Capitolin. Hic porro Gord. nepos imperare coepit Anno Chriſti 241. Glar. *In Perſas profectus eſt cum prius Jani aedes, quas Marcus clauſerat, patentes more veterum feciſſet.* Victor. A. F. Quis clauſerit fanum nunc aperiendum, neſcitur. Aurelius Victor Marco tribuit, ſed refutatur a Caſaubono in Capitolini Gordian. cap. 26. Cell.

Ad orientem] In Meſopotamiam. Glar.

Erumpere.] Ultra Euphratem. Gl.

Praeliiſque ingentibus Perſas afflixit] *Illic frequentibus praeliis pugnavit & vicit. Sapore Perſarum rege ſubmoto, & poſt Artaxerxe, Antiochiam recepit. Carras & Niſibin, quae omnia ſub Perſarum imperio erant.* Capitolin. A. F.

Haud longe a Romanis finibus] In Perſidis finibus. A. F.

Interfectus eſt fraude Philippi,] Sublato Miſitheo, qui omnia providerat exercitui neceſſaria, Philippus aſcitus in ejus locum, primum curavit, ut naves frumentariae averterentur: deinde in ea loca ducerentur milites, in quibus nihil annonae: inde odium in principem, ut qui juvenis eſſet, nec ſciret regere exercitum. Inde corrupit etiam duces, ut depoſcerent eum qui poſſet per aetatem regere exercitum: atque eo perfecit, ut omnes depoſcerent eum: nec ullis precibus ad ullam conditionem admiſerunt, ſed ad necem dederunt. Glar. Adi Capitolinum in Gordiano III. cap. 29 30. A. F.

Miles ei tumulum XX. milliaria a Circeſſo,] Feſtus Rufus: *milites ei tumulum viceſimo milliario a Circeſſo caſtro, quod & nunc extat, aedificarunt.* Hujus tumuli titulum Graecis, Latinis, Perſicis, Judaicis & Aegypticis litteris ſcriptum ſic refert Capitolin. DIVO GORDIANO VICTORI PERSARUM, VICTORI GOTHORUM, VICTORI SARMATARUM, DEPULSORI ROMANARUM SEDITIONUM, VICTORI GERMANORUM; SED NON VICTORI PHILIPPORUM. A. F. & Hearn.

A Circeſſo,] Sic Antiq. liber. Quidam alii *Cirgeſſo* ſcribunt. In Capitolino *Circejum* legimus locum hunc appel-

eſt, v Euphrati imminens, aedificavit; exſequias Romam revexit: ipſum divum appellavit.

III. Philippi duo, filius ac pater, Gordiano occiſo, imperium invaſerunt: atque, exercitu incolumi reducto, ad Italiam w e Syria profecti ſunt. His imperantibus milleſimus annus Romae urbis ingenti ludo-

VARIAE LECTIONES.

v *Euphrate* Lugd. Bat. 1. 2. 3. 5.
w Deſunt L. LC. *Ex Syr.* Lugd. Bat. 1. 2. 3. 5.

NOTAE.

appellatum; & fortaſſe *Circeſium* Ammiano *lib.* XXII. VINET.

Circeſſo,] In Capitolino *Circeſo* legitur, ſi codex non errat. GLAR. Κιρκήσιον vocant Graeci Scriptores, *Circeſum* corrupte Capitolin. Hujus caſtri ſitum Procopius & Zozimus ponunt in triangulo, quem Euphrates & Aborras confluentes faciunt. A. F. & HEARN. Ammianus *Cercuſium* lib. XXIII. vocat *munimentum tutiſſimum & fabre politum*, in angulo, quem Euphrates cum Abora fluvio conſtituit. Procopius eundem ſitum deſcribit, & Κιρκήσιον vocat lib. II. Perſ. cap. 5. CELL.

Euphrati] Fluvio qui terminat Romanum & Parthicum imperium. GL.

Exſequias] Videtur *exſequias* poſuiſſe pro *reliquias*. GLAR. Sic jam ſupra eſt. ſic etiam Feſtus Rufus: *Atque exequias ejus Romam cum maxima reverentia deduxerunt.* ſed malim *reliquias*. A. F. Scribe *reliquias*. HEARN.

Divum appellavit.] In numerum deorum retulit. GLAR.

III. *Philippi duo, pater, & filius*] An. Chriſti 247. Sceleratus hic Philippus ſe Chriſtianum finxit, ut ſcelus in Gordianum apud vulgum levaret. Boſtris Arabiae Petraeae oppido natus, per militiam ad honores venit, & per ſcelus ad imperium. Sed ut in Gordianum ſceleſte egit, ita in eum Decius: ut ſciamus, nullum malum impunitum manere, nullum bonum irremuneratum. GLAR. *Marcus Julius Philippus Arabs Thraconites ſumpto in conſortium Philippo filio*, &c. *Romam venere.* Victor. pag. 151. A. F. Philippus Arabs, ἐκ Βόστρων *Boſtris oriundus*, Zonar. *Arabs Thraconites* vocatur a Victore, id eſt *Trachonites*. Boſtra autem, (Arab. بصري) *murorum firmitate cautiſſima*, Ammian. XIV. cap. 27. & latronum ὁρμητήριον, Strab. 16. unde Patrem Philippi *nobiliſſimum latronum ductorem* Victoris Epitome vocat. Patri & filio nomen in nummis & inſcriptionibus eſt M. JULIO PHILIPPO. Filius primum Caeſar; poſt Imperator & Auguſtus. CELL.

Imperium invaſerunt: Anno U. C. 996. poſt Chriſtum 244. A. F.

Invaſerunt:] Per ſcelus. GLAR.

Reducto,] Ex Parthis, ubi Gordianum occiderunt. GLAR.

Profecti ſunt.] Imperfecto bello. GLAR.

His imperantibus] Caſſiodorus, *Aemilianus & Aquilinus. His Coſſ. milleſimus annus urbis Romae expletus eſt: ob quam ſolemnitatem innumerabiles Philippus cum filio ſuo beſtias in circo magno interfecit, ludoſque in campo Martio Theatrales tribus diebus ac noctibus, populo pervigilante celebravit. Quadraginta etiam miſſus natali Romae urbis concurrerant, & agon mille annorum actus.* A. F.

Milleſimus annus Romae] Quibus Conſulibus, dicet Caſſiodorus, & Capitolinus in Gordianis. Vide & *cap.* 53. *Miſcellaneorum* Politiani. VINET. Vide quos hic laudat Cl. Gruner.

Romae] Conditae. GLAR.

Ingenti ludorum apparatu] Exhibita in

ludorum apparatu [x] ſpectaculorumque celebratus eſt. Ambo deinde ab exercitu interfecti ſunt: ſenior Philippus [y] Veronae, Romae junior. Annis [z] quinque imperaverunt. inter Divos tamen relati ſunt.

IV. Poſt [a] hos Decius e Pannonia inferiore [b] Budaliae natus, imperium ſumpſit. Bellum civile, quod in [c] Gallia motum fuerat, oppreſſit. filium ſuum Caeſarem

VARIAE LECTIONES.

x *Spectaculique* S. M. B. *ſpectaculumque* Lugd. Bat. 2. *ſpectaculorum* 3.

y *Uli* Lugd. Bat. 1.

z *Quippe* Lugd. Bat. 3.

a *Haec* Lugd. Bat. 3. 5.

b *Budaliae* per *d* ſcribit LC. Lugd. Bat. 1. Burd. F. & Graecus: caeteri, ut Lugd. Bat. 2. 5. *Bubaliae* per *b*. *Bulaliae* 3. *Budaliam* appellat etiam Antoninus, recte: ut opinatur Surita [in notis ad Ant. itin.] ſicque proculdubio legendum in Hieronymi Chron. ubi *Eudaliae* legitur, licet in vetuſtiſſimo quodam cod. MSto Hieronymi *Burdali* ſcriptum ſit.

c *Galatia* Lugd. Bat.

NOTAE.

in his ludis, elephanti XXXII. alces X. tigrides X. leones manſueti LX. leopardi cicures XXX. hyaenae X. hippopotamus I. rhinoceros I. archoleontes X. camelopardali X. onagri XX. equi feri XL. gladiatorum mille paria. Gordianus paraverat ea ad triumphum Parthicum, ſed Deo aliter viſum. GLAR.

Veronae,] Venetorum urbe. GLAR.

Annis V. *imperaverunt*,] *Annos potentiae quinque egere.* Victor. Alii imperaſſe ajunt an. VI. Alii VII. A. F. & HEARN.

IV. *Poſt hos Decius*] An. U. 1003. poſt Chriſt. 251. A. F.

Poſt hos Decius e Pannonia] Hic Decius multas virtutes bellicas, ac honores ingentes uno ſcelere inquinavit, perſequutione peſſima in Chriſtianos innocentes excitata, qua divum Laurentium igne exuſſit. Sed ſuos inultos non reliquit Deus. Ut enim Philippus hypocriſeos peccatum luit, ita hic invidiae & crudelitatis ultionem non effugit. Juſtus eſt DEUS, nos iniqui, quantumvis nonnunquam homines nos praedicent. Porro Decii duo, pater & filius, imperio ſunt potiti Anno Chriſti 252. GLAR. Nummis & Inſcriptione Feltrienſi apud Gruter. p. 273. eſt C. MESSIUS QUINTUS TRAJANUS DECIUS. CELL.

Bubaliae] *Budaliae*, vetus liber. VINET. Bibalin vocat Ptolemaeus, inter Saum ac Danubium. GLAR. Bubalia Pannonia inferior dicta ab oppido Bubali. Sirmientium vico ortum Decium ſcribit Victor. A. F. Aurel. Victor: *Syrmienſium vico ortus.* *Budaliae* per *d*. ſcribit Burdeg. Fuld. & Graecus: ceteri *Bubaliae* per *b*. CELL. Sed altera lectio melior: vide ad laudatum Antonin. Itin. p. 268. VERH.

Filium ſuum] Q. Herennium Etruſcum

ſarem fecit. Romae lavacrum aedificavit. Cum biennio [d] ipſe & filius imperaſſent, uterque in [e] barbarico interfecti ſunt, [f] & inter Divos relati".

V. Mox imperatores creati ſunt, Gallus Hoſtilia-

VARIAE LECTIONES.

d *Imperaſſent ipſe & filius, uterque* &c. Lugd. Bat. 1. 2. 3. *imperaſſet ipſe & fil. ut.* 5. *ejus* tamen ſervat 2.

e *Barbarico ſolo interfecti* LC. *Barbarico bello interf.* S. B. G. V.

f Deſunt S. G. V. Lugd. Bat. 2. 3. 5. *& inter divos referri* F. ad quam ſtructuram perficiendam deeſt fortaſſe *meruerunt*; ſic enim legunt Lugd. Bat. 1. Schonh. & Mer. *Senior meruit inter divos referri.* Sed Vulg. lect. confirmat Gr.

NOTAE.

ſcum Meſſium Decium. A. F. Cujus nummi praeferunt Q. HER. ETR. MESS. DEC. NOB. C. hoſt eſt, Q. Herennius Etruſcus Meſſius Decius nob. Caeſar. CELL.

Cum biennio ipſe & filius] Idem Victor, ſed falſo: nam ad ſummum regnarunt annum unum, menſes IV. & ſub eis Imperium invaſere *C. VALENS HOSTILIANUS MESSIUS, LUCIUS PRISCUS, ET JULIUS VALENS LICINIANUS.* Niſi hic *Julius Valens* idem ſit qui *Cajus Valens*, &c. Sane Julii Priſci & Julii Valentis tantum meminit Victor. quem vide pag. 153. A. F. Rectius proinde cod. noſter LC. *Cum non completo biennio imperaſſent.* HEARN. Miror, unde Victori, qui quod alias raro accidit, in Caeſ. & Epit. ſui fere ſimilis eſt, *peracto regni biennio*, & *imperavit menſes triginta*, hic parum fidei habeatur a Doctiſſ. Femina, quae ad Epit. ipſa fatetur, tempora horum Imperatorum valde eſſe obſcura. unde recte eam cum Hearnio a Cl. Grunero notari putem, qui e Pag. ad An. 251. Decium tertium imperii annum inchoaſſe oſtendit. VERH.

Uterque in barbarico] *Decii Barbaros trans Danubium perſequentes in Abruto fraude cecidere.* Victor. A. F.

In Barbarico] In Dardanis, in Myſia. GLAR. *Solo*, quod cum Cod. LC. & Aur. Vict. Epit. XXIX. ſed incluſum dedit Cl. van Hoven, commode abeſſe poſſe, quod ſupra L. VII. c. 9. ubi vide, quae diximus, eadem ellipſi uſus eſt auctor, recte monet Cel. Gruner. VERH.

Interfecti] A. Scythis. GLAR. Epitome Victoris: *inter confuſas turbas gurgite paludis ſubmerſus eſt.* Barbari, qui ipſum in tantas anguſtias adegerunt, fuerunt λῃζόμενοι τ Βόσπορον, *Boſporanam regionem populantes.* Zonar. CELL.

Inter Divos relati.] Lectio, quam exhibent Cod. Leid. 1. Schonh. & Mer. occurrit iterum c. 15. *meruit quoque inter divos referri.* Sed pro his in Aldina utraque Ed. & Juntina habes, quae a Diaconi manu profecta: *interfecti ſunt: e quibus ſenior gurgite paludis immerſus eſt: ita ut nec cadaver ejus potuerit inveniri*: (haec hiſtoria confirmat) *digno damnatus judicio, qui perſecutionem in Chriſtianos movens, inter caeteros beatiſſimum Laurentium Levitam & martyrem igne excoxit.* VERH.

V. *Mox imperatores creati*] An. Urbis 1004. poſt Chriſt. 252. A. F.

Gallus Hoſtilianus] Anno Chriſti 254. Hunc Sex. Aurelius Victor *Vibium Gallum* vocat. Caeterum Hoſtilianum Perpennam a Senatu imperatorem creatum, qui non multo poſt peſtilentia conſumptus dicitur: Egnatius tantum Gallum; Pomponius Laetus Trebonianum Gallum vo-

lianus & Galli filius Voluſianus. Sub his Aemilianus in Moeſia res novas molitus eſt : g ad quem oppri-

VARIAE LECTIONES.

g *De quo* Lugd. Bat. 5.

NOTAE.

vocat. hic ab eodem Laeto dicitur Decii proditor fuiſſe, adverſus Scythas in Myſia: quibuscum poſtea foedus ignominioſum feciſſe dicitur, ita ut etiam tributum iis ſolveret, quod ſub imperatorib. nemo ante eum fecerat. GLAR.

Gallus, Hoſtilianus,] Quos quidam confundunt, nummis clare diſtinguuntur ita : C. VALENS HOSTILIANUS MESSIUS QUINTUS, Decii Auguſti filius minor, una cum fratre *Caeſar* dictus a parente, & illis adverſus Scythas proficiſcentibus, Romae relictus. Nummi C. VALENS HOSTIL. MESS QUINT. N. C. hoc eſt, *nobiliſſimus Caeſar:* quodam additur DECII AUG. FILIUS. Poſt patris fratrisque necem *Auguſtus* declaratus. Nummis aliis: IMP. CAES. C. VAL. HOST. MESS. QUINTUS AUG. Alter eſt *C. Vibius Trebonianus Gallus*, cujus nummus prae ſe fert IMP CAES. C. VIB. TREB. GALLUS AUG. ante a Decio, quem prodidiſſe fertur, limiti Scythico impoſitus, *Zozim.* I. 13. Ejus filius C. VIBIUS VOLUSIANUS primum Caeſar, mox Auguſtus in nummis eſt. CELL. Ex his lucide adparet, Eutropium *Gallum* ab *Hoſtiliano* diſtinxiſſe, atque adeo tres hic memorari Imperatores. ut nihil, quod arctius adſtringat, habens lectorem ad Gruner. Vir. Cl. dimittam, qui multa, quod ſaepius alibi accidit, quae ante, quam illius Edit. vidi, obſervaram, occupavit, inter quae etiam hic monendum habebam, Heumanni obſervationem, vocem *ambo*, quae ſubſequitur, obſtare numero duobus majori, ab Aurelio Victore, Epit. XXX omnino fruſtrari, ubi vides, Hoſtilianum jam ante, quam Gallus & Voluſianus adverſus Aemilianum profecti fuerunt, periiſſe. ut niſi de his duobus, conciſus Eutropii ſtylus loqui non potuerit, quâ quidem in re Gruneri, quam Cel. Arntzenii ad Vict. conjectura felicius procedere mihi videtur, & omnem plane ſcrupulum tollere. VERH.

Gallus Hoſtilianus & Galli filius] Legendum, ut optime monuit doctiſſimus Caſaubonus, *Gallus Hoſtilianusque*, &c. Quomodo Aurelius Victor: *Patres Gallo, Hoſtilianoque auguſta imperia decernunt.* Ut non aliter Eutropium ſcripſiſſe putem. addit vir ſummus: moveor hoc argumento, quod Paulus Diaconus & alii e recentioribus Chronologis multi, qui fere Eutropium deſcribere ſolent, errorem hunc non errarunt. Auctor quidem hiſtoriae miſcellae hoc loco ſcribit: *Mox exercitus Imperatores creavit Vibium Gallum, & filium Galli Voluſianum. Horum temporibus Hoſtilianus Perpenna a Senatu Imperator creatus, nec multum poſt peſtilentia conſumptus eſt.* Poeanium qui mendam agnoſcit non moramur, vitioſiſſimis enim ſcimus libris eſſe uſum. Hujus ſane mendae vetuſtas, ſiquidem menda eſt, colligi poteſt ex Oroſio, quem corruptam lectionem ſecutum eſſe dubitari non poteſt. A. F. & HEARN.

Gallus & Galli filius] Quibusdam idem eſt Gallus & Voluſianus: aliis, ut pater & filius, diſtinguuntur. *Zonar.* Gallum quoque & Hoſtilianum Victor diſtinguit, ut duos Auguſtos, iisque tertium addit Voluſianum, tanquam Caeſarem. CELL. Senſu Eutropii unum hominem eſſe, non duos, clare patet ex illis ubi dicit: *cum ambo profecti eſſent*, ſcilicet Gallus Hoſtilianus & ejus filius. Non igitur recte Eutropium emendat,

com-

primendum cum [h] ambo profecti eſſent, Interamnae [i] interfecti ſunt, [k] non completo biennio. nihil [l] omnino clarum geſſerunt. Sola peſtilentia, & morbis, atque aegritudinibus notus eorum principatus fuit.

VI. Aemilianus obſcuriſſime natus, obſcurius [m] imperavit, ac tertio menſe [n] exſtinctus eſt.

VII. Hinc Licinius Valerianus, in [o] Raetia & Nori-

VARIAE LECTIONES.

h *Campo* Lugd. Bat. 3.
i *Profecti* Lugd. Bat. 2.
k *Cum non completo biennio imperaſſent* LC.
l Deeſt LC. *nihilominus* Lugd. Bat. 3.
m *Imperavit, ſiquidem Maurus* (*Maurius* Lugd. Bat. 2.) *fuerat: ac* N. B. M. G. V. Lugd. Bat. 2. 5.
n *Exſtinctus eſt vel defunctus* L.
o *Rhaetia* vulg. *Retia* Lugd. Bat. 2. *Graetia* 1. *Raetia* 5.

NOTAE.

comma interſerens inter *Gallus* & *Hoſtilianus*, Rupertus Obſervat. ad Beſoldi Hiſt. univerſ. cap. 14. p. 363. HEUMANN.

Sub his Aemilianus] C. Julius Aemilianus. A. F.

Interamnae] Ἰντέραμνα Straboni dicitur. ac ita etiam Plinius *lib.* x. *cap.* 28. Ἰντεραμνία Ptolemaeo. GLAR. Umbriae oppido, cis Apenuinum. Graecus male dividit. CELL.

Interamnae interfecti ſunt] *Ad quem expugnandum profecti Interamnae ab ſuis caeduntur.* Victor. Interamna haec in Umbria ad flumen Nar. A. F.

Non completo biennio.] *His ſane omnibus biennium profecit.* Victor. A. F. At Euſeb. Chron. & Caſſiodorus annos duos, menſes 4. his Imperatoribus tribuunt. In veteribus nummis Occonis unus eſt cum hac Epigraphe: IMP. CAE. C. VIB. VOLUSIANO AUG. P. M. TR. P. IIII. COSS. II. ex quo Baronius Gallo & Voluſiano quatuor adſcribit annos, quem ſequitur Petavius de Doctr. temp. lib. XI. cap. 26. HEARN.

Sola peſtilentia.] *Dein peſtilentia oritur, qua atrocius ſaeviente Hoſtilianus interiit.* Idem. Tunc Romae ad quinque millia in Libitinae rationes quotidie veniebant. A. F.

VI. *Aemylianus obſcuriſſime natus,*] Sub Gallo Hoſtiliano hic in Aſia imperator factus, quod adverſus Scythas ſive Sarmatas adeo egregiam operam navaverat, ut invidiae eſſet Gallo ac Voluſiano Sed his expeditionem in Aemilianum molitis, ac mox caeſis, cum majoris nobilitatis ac famae vir Valerianus a militibus, qui in Alpibus erant, electus eſſet, milites ejus, ne civile bellum aliud naſceretur, & inſpecta ejus humilitate, eo occiſo ad Valerianum defecerunt. GLAR.

Ac tertio menſe] Menſe quarto. Victor in Epitome. A. F. & HEARN.

Extinctus eſt.] Morbo abſumptum dicit Victor in Caeſaribus, a ſuis caeſum alter Victor in Epitome. A. F. Apud Spoletium pontem inter Ocriculum Narniamque, Epitome Victoris. CELL.

VII. *Hinc Licinius Valerianus,*] Anno

Norico agens, ab exercitu imperator, & mox Auguſtus eſt factus. Gallienus quoque Romae a Senatu Caeſar eſt [p] appellatus. [q] Horum imperium Romano nomini pernicioſum, & pene [r] exitiabile fuit, [s] vel infelicitate principum, [t] vel ignavia. [u] Germani Ravennam usque [v] venerunt. Valerianus, in Me-

VARIAE LECTIONES.

p *Factus* M.
q Quinque voces ex Lugd. Bat. 1. exciderant. *horum Romano imperio nomen pernicioſum* 5.
r *Exitiabili fuit vel infelicitati* Lugd. Bat. 1.
s *Ut vel* Lugd. Bat. 2. 3.
t Tres voces delet Lugd. Bat. 3.
u *Romanis* Lugd. Bat. 1. *Alamanni* 5.
v *Venirent* Lugd. Bat. 2. 3.

NOTAE.

no Chriſti 256. Trebellius Pollio Valerianorum genealogiam ponit: Valeriani ex duabus uxoribus ſingulos filios, Valerianum juniorem & Gallienum: deinde Gallienum Saloninum Gallieni filium, Valeriani nepotem. Sext. Aurelius filium putavit. Caeterum horum regimen ita habuit, ut ſenior Valerianus cum Gallieno filio regnarit per 7. annos. Tum vero mortuo Valeriano ſeniore, Gallienus fratrem Valerianum juniorem ſecum Auguſtum fecit per 5. annos: quo mortuo, Gallienus ſolus triennio, non abſque magna imperii Romani calamitate, regnavit. Caeterum haud conſona de hoc Valeriano authores prodidere. Sext. Aurel. ſtolidum cum & multum inertem narrat, neque ad aliquem uſum publicum, officio, conſilio vel geſtis accommodatum. Contra Trebellius Pollio mire hunc laudat, adducto Senatusconſulto in ejus rei teſtimonium. Pomponius Laetus ait, eum fuiſſe hominem majoris ſpei ac opinionis quam fortunae: id quod res ipſa oſtendit. Privatus enim foeliciſſimus fuiſſe dicitur, at poſt adeptum imperium infeliciſſimus: nec infelicitatis parva portio fuit, talem filium genuiſſe, Gallienum inquam, ex quo major imperii calamitas nata eſt, quam ullo unquam imperatore, ut in Gallieno patebit. GLAR. *At milites qui contracti undique apud Rhaetias ob inſtans bellum, morabantur, Licinio Valeriano imperium deferunt.* Victor. an. U. 1006. poſt. Ch. 254. A. F.

In Rhetia] Alpina provincia.

Norico] Ad Danubium, ſupra Pannoniam. GLAR.

Ab exercitu Imperator, & mox Auguſtus] Quippe Imperator dicebatur, qui exercitui praeërat, Auguſtus qui imperium regebat. A. F.

Gallienus quoque] *Ejus filium Gallienum Senatus Caeſarem creat.* Victor. A. F.

Horum] Valeriani & Gallieni. GL.

Infelicitate] Valeriani. GLAR.

Ignavia] Gallieni. GLAR. De Valeriano ſic alter Victor in Epitome: *Stolidus tamen & multum iners, neque ad uſum aliquem publici officii conſilio ſeu geſtis accommodatus.* A. F.

Ravennam] Oppid. ad Picenum. GLAR. Contra eos miſſus Gallienus. Vide Zozim. *Ravenna* Senonum oppidum in littore Adriatico. A. F.

Meſopotamia] Reg. inter Tigrim & Eufratem. GLAR.

Meſopotamia bellum gerens, a Sapore, Perſarum rege ſuperatus eſt: mox etiam captus, apud Parthos ignobili [w] ſervitute [x] conſenuit.

VIII. Gallienus, cum adoleſcens factus eſſet [y] Auguſtus, imperium primum feliciter, mox commode, ad ultimum perniciose geſſit. Nam juvenis in [z] Gallia & Illyrico multa ſtrenue fecit, occiſo apud [a] Murſam

VARIAE LECTIONES.

w *Senectute* Lugd. Bat. 2.

x *Conſenuit. Nam quamdiu vixit rex ejusdem provinciae, incurvato eo, pedem ejus cervicibus imponens ſolitus erat equum conſcendere. Gallienus cum* Sc. HM. Lugd. Bat. 5. quae ex Victore vel Diacono videntur adjecta.

y Quatuor voces reſpuit Lugd. Bat. 3.

z *Galliae Illyrico* Lugd. Bat. 1. *Galtia & in Ill.* 3. *Gallia & in Ill.* 5.

a Al. *Murſiam.* uti Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

A Sapore rege ſuperatus eſt:] *Perſarum regis, cui nomen Sapor erat, dolo circumventus,* &c. Victor. A. F.

Ignobili] Miſera. GLAR. Alter Victor. in Epitom. *Valerianus vero in Meſopotamia bellum gerens a Sapore Perſarum rege ſuperatus, mox etiam captus, apud Parthos ignobili ſervitute conſenuit. Nam quamdiu vixit rex ejusdem provinciae incurvato eo pedem cervicibus ejus imponens, equum conſcendere ſolitus erat.* Alter Victor in Caeſaribus ait, Valerianum foede laniatum interiiſſe. A. F.

Eo] Valeriano. GLAR.

Cervicibus] Tergo. Hoc meruit ille, perſecutione in innocentes Chriſtianos facta. GLAR.

VIII. *Gallienus, cum adoleſcens*] Anno Chriſti 268. Gallienus imperator Romani imperii certa pernicies, neque de patris apud Parthos capti ultione, neque de imperii ruentis miſeria quicquam penſi habens, voluptatibus immerſus: initio tamen imperii aliquid boni fecit, dum viveret pater. At deinde deſidia ac ingenii vecordia occaſionem dedit omnibus hominib. irridendi eum, ita ut XXX. tyranni in diverſis Romani imperii provinciis adverſus eum inſurrexerint. E quibus multi ſtrenui viri: ut Poſtumus in Gallia, Lollianus, Victorinus, Ingenuus, Regilianus, Aureolus. In Oriente Macrianus, cum filiis: Odenatus, ac ipſius uxor Zenobia, poſt mariti mortem Principis officio fungens (in tantum contemptum venerat Gallienus) de quorum numero multi ad imperium coacti, poſt a militibus deſerti, nonnulli ſuopte ingenio moti, quidam etiam inutiles. De quibus omnibus Trebellius Pollio ad longum tractat. Poſtremo inſidiae ei factae ab Herodiano ac Martiano, aſſumpto etiam Cecropio Dalmatarum duce, a cujus percuſſoribus caeſus dicitur Gallienus. GLAR.

Primum feliciter,] Cum patre Valeriano. GLAR.

Mox commode,] Cum fratre juniore Valeriano. GLAR.

Ad ultimum] Solus. GLAR.

Juvenis] Filius ſub patris imperio. GLAR.

In

ſam [b] Ingenuo, qui purpuram ſumpſerat, & [c] Trebelliano. Diu placidus & quietus, mox in omnem laſciviam diſſolutus, tenendae reipublicae habenas probroſa ignavia & deſperatione [d] laxavit. Alamanni, [e] vaſtatis [f] Galliis, in Italiam [g] penetraverunt. Dacia,

Variae Lectiones.

b *Genuo* N. Lugd. Bat. 1. *ingenio*. 2.
c *Rebelliano* Lugd. Bat. 5.
d *Laſſavit* Lugd. Bat. 3.
e *Exhauſtis* P. V. G.
f *Gladiis* Lugd. Bat. 1. *Gallis* 2. 3.
g Ita S. N. M. Lugd. Bat. 1. 2. 3. 5. B. G. F. V. Sc. *HM*. *irruperunt* vulg.

Notae.

In Gallia & Illyrico] Regionibus ad Danubium. Glar. Adverſus Germanos. A. F.

Apud Murſiam] Multi ita appellant, quidam *Murſam*, quo modo & vetus liber habet: alii etiam *Murtium*. Oroſius libro VII. *Myrſam*, ſed hoc valet Murſam. Vinet.

Murſiam] In Pannoniis. Glar.

Apud Murſam] Idem nomen occurrit infra X. 12. in Conſtantio, ad cujus hiſtoriam Socrates lib. II. H. E. cap. 32. ſcribit: περὶ Μύρσαν, φρούριον δὲ τοῦτο τῶν Γαλλιῶν. Sed Zoſimus lib. II. de eadem re: ἐν τῇ Μύρσῃ, Παιονίας οὔσῃ πόλει. Et inſcript. vet. MURSA EX PANON. INFERIORE. Gruter. p. 1007. Cell.

Ingenuo,] Viro ſtrenuo. Glar. *Ingebum* vocat Victor: *ibi*, inquit, *Ingebum*, *quem curantem Pannonios*, *comperta Valeriani clade*, *imperandi cupido inceſſerat*, *Murſiae devicit*. Sed *Ingenuum* vocat Trebellius Pollio, & in nummis Ingenuus. Vide notata apud Victorem pag. 155. A. F. & Hearn.

Purpuram ſumpſerat,] Imperator fuerat factus. Glar. Id eſt, imperium & Auguſti honores rapuerat. Purpura enim inter praecipua Auguſtorum ornamenta. Vide Trebell. Pollionem in XXX. Tyrannis cap. 18. & 23. &c. & noſtrum infra IX. 8. & IX. 10. Lactantius Lib. IV. c. 7. *Nunc Romanis indumentum purpurae inſigne eſt regiae dignitatis adſumptae*. Cell.

Trebelliano.] Iſaurorum duce. Gl. Legendum *Regilliano*: Regillianus enim unus de XXX. Tyrannis, qui ſub Gallieno rebellarunt. Adi Victorem pag. 155. & Trebellium Pollionem. A. F. & Hearn. *Regilliani*, ut recte hic emendant V. D. nomen etiam apud alios miſere corruptum. vide ad Pollion. c. 10. ubi docet, unde originem traxerit. Verh.

Diu placidus & quietus,] Haec pendent a ſuperioribus, *mox commodo*, &c. A. F.

Diu] Quamdiu vixit pater. Glar.

Mox] Poſt patris mortem. Glar.

Habenas] Gubernacula. Glar. *Iis proſpere ac ſupra vota cedentibus*, *more hominum ſecundis ſolutior*, *rem Romanam quaſi naufragio dedit*. A. F.

Laxavit] Pro *relaxavit*, quod ex ultima praecedentis vocis ſyllaba ortum putem, e Codd. MSS. Leidd. 1. 2. 5. (cui 3. proxime accedit *laſſavit*,) & Edd. Vetuſt. praetuli. Cl. Grunerus idem fecit. Verh.

Alemanni, *vaſtatis Galliis*,] Alemanni, ex Germanico *Allerleymann*, nomen deductum, id eſt, collecti milites ex Germanis, Rhenanis, Gallis, Rhetiis, ac Vindelicis ad lacum Brigantinum, vulgo *Hoch Teütſchland*.

cia, quae a Trajano ultra Danubium fuerat adjecta, [h] amiſſa eſt. Graecia, Macedonia, Pontus, Aſia, [i] vaſtata per [k] Gothos. Pannonia a Sarmatis [l] Quadisque [m] populata eſt. Germani usque ad Hiſpanias penetraverunt [n] & civitatem nobilem [o] Tarraconem expugnaverunt". Parthi, [p] Meſopotamia occupa-

Variae Lectiones.

h *Tum amiſſa* S. N. M. B. L. Lugd. Bat. 1. 2. 3. 5.
i *Vaſtat* Lugd. Bat. 1.
k *Parthos* G. *Gonthos* Lugd. Bat. 1. *Gotthos* 5.
l *Squadisque* N. M. Lugd. Bat. 1. *Quadrisque* L.
m *Se populata* Lugd. Bat. 1.
n Deſunt G. V. Lugd. Bat. 2. 3. In S. B. Lugd. Bat. 5. pro *expugnaverunt* ſcribitur *deſtruxerunt*.
o *Terraconem* Lugd. Bat. 1.
p *Meſopotamiam occupatam* Lugd. Bat. 1.

Notae.

land. Glar. Victor. p. 156. *Alamannorum vis tunc aeque Italiam poſſederat.* A F.

Penetraverunt] Ita Codicum multitudine motus fere edidiſſet Cl. Gruner. niſi idem verbum, quamquam ab ejusmodi repetitionibus Eutropium non abhorrere fatetur, repeteretur, *Germani usque ad Hiſpanias penetraverunt.* Nos, etſi nihil temere umquam immutavimus, tot Codicum auctoritati adverſari non auſi ſumus; ſed miramur potius, unde illud *irruperunt* in contextum irrepſerit, quod etiam nulla vetuſtiorum Edd. agnoſcit. Verh.

Dacia,] Tranſpadana regio. Gl.

Dacia, quae a Trajano ultra Danubium] Hinc intelligendus eſt Victor: *Et amiſſa trans Iſtrum quae Trajanus quaeſierat.* A. F.

Adjecta,] Imperio Romano. Glar.

Graecia,] Attica, Peloponneſus, Achaja. Trebellius. Glar.

Graecia, Macedonia, Pontus, Aſia, vaſtata per Gothos.] Idem Victor: *Adeo ut Thraciam Gothi libere progreſſi, Macedonas Achaeosque & Aſiae finitima occuparent.* A. F.

Pontus,] Bithynia. Glar.

Gothos] Getas, ac Scythas. Trebellius addit, templum Epheſiae Dianae ſpoliatum ac incenſum. Glar.

Pannonia a Sarmatis] Trebellius Pollio: Gallienus provinciarum defectionem quaſi leviſſimarum rerum jacturam joco eludere ſolebat. Cum enim nunciatum eſſet Aegyptum defeciſſe: Quid, inquit, ſine lino Aegyptio eſſe non poſſumus? Cum Scytharum incurſione vaſtatam Aſiam accepiſſet, Quid, inquit, ſine aphronitris eſſe non poſſumus? Aphronitrum autem eſt ſpuma nitri, quod in Aſia laudatiſſimum concreſcebat. Martianus *lib.* xiv.

Ruſticus es. neſcis quid Graeco nomine dicas?
Spuma vocor nitri, dicor & Aphronitrum. Glar.

Sarmatis] Europaeis. Glar.

Quadisque] Populis prope Marcomannos. *Voitlander.* Glar.

Germani] Inferiores, ut Catti, Franci, Burgundiones. Glar.

Germani usque ad Hiſpanias] *Adeo ut Francorum gentes direpta Gallia Hiſpaniam poſſiderent, vaſtato ac pene direpto Tarraconenſium oppido* Victor. A. F.

Tarraconem] Scipionum oppidum. unde Tarraconenſis Hiſpania dicta. Glar.

Parthi, Meſopotamia occupata,] *Meſopo-*

cupata, Syriam ſibi [q] coeperunt vindicare.

IX. [r] Tum jam deſperatis rebus, & [s] deleto pene imperio Romano, [t] Poſtumus in Gallia, obſcuriſſime natus, purpuram ſumpſit: & per annos decem ita imperavit, ut conſumptas [u] pene provincias ingenti virtute & moderatione [v] reparaverit: qui ſeditione militum interfectus eſt, quod [w] Mogontiacum,

VARIAE LECTIONES.

q *Coepérant* Lugd. Bat. 1. 2. 3.
r *Tam deſperatis reb.* B. L. HM. Lugd. Bat. 2. 3. *Jam deſp.* deleto *tum* 5. *jam* delet 1.
s *Dejecto* Lugd. Bat. 1.
t Al. *Poſthumius. Poſtumius* Lugd. Bat. 1. 3.
u Duas voces delet Lugd. Bat. 3.
v *Reparavit* Lugd. Bat. 3. 5.
w *Moguntiam* G.

NOTAE.

ſopotamiam Parthi occuparunt. Idem. A. F.

Syriam] Quae citra Eufratem eſt. GL.

Vindicare.] Occupare. GLAR.

IX. *Deſperatis rebus*,] Ob Gallieni levitatem ac deſidiam. GLAR.

Poſtumus] Vir egregius. GLAR. C. Caſſius Poſtumus Labienus, quem Transrhenani limitis ducem & Galliae praeſidem fecerat Valerianus. A. F. *Poſtumus.* ſic in nummis. Prave alii *Poſthumius* vel *Poſtumius.* CELL. Ποςύμιος etiam male Paeanius. Cellarii ſententiam confirmant alii Docti. Vid. Magnum Caſaub. ad Trebell. Poll. Cl. Cannegieter. Diſſ. nuper edita, Cel. Arntzen. ad Vict. Caeſ. XXXIII. & ita numus apud Vaillant. p. 186. VERH.

In Gallia, obſcuriſſime] Hic inter XXX. tyrannos, qui ſub Gallieno Romanas provincias invaſerunt, apud Trebellium ſecundus numeratur. Sed vir laudatus fuiſſe dicitur, quem Valerianus Gallieni parens plurimi fecit, quique per 7. annos Gallias ante vaſtatas egregie reſtituerat: ſed a Lolliano altero tyranno caeſus eſt. Extat Valeriani epiſtola apud Trebellium ad Gallos miſſa, de Poſthumi eximiis virtutibus. GLAR.

Obſcuriſſime natus,] Sed qui principis locum mereatur, ut Valerianus imperator dicit apud Trebellium. GLAR.

Per annos decem] *Septem*, inquit Trebellius, ſemel in Gallieni, iterum in Poſthumi vita. GLAR. Pollio, *Per annos ſeptem. Poſthumus*, inquit, *gratanter acceptus talem ſe praebuit per annos ſeptem, ut Gallias inſtauraverit.* A. F. & HEARN.

Conſumptas] Male perditas. GLAR.

Virtute] Fortitudine. GLAR.

Moderatione] Gubernatione. GLAR.

Reparaverit:] Reſtituerit, inſtauraverit. Trebellius. GLAR. Trebell. Pollio in XXX. Tyran. cap. 5. ſcribit, *Romanum in priſtinam ſecuritatem revocaſſe imperium.* CELL.

Qui ſeditione militum] Suorum tumultu periit, quod flagitantibus Moguntiacorum direptionem, quia Lollianum juverant, abnuiſſet. Victor, A. F.

Interfectus eſt,] Oppid. ad confluentem Moeni & Rheni. GLAR.

Lol-

cum; [x] quae [y] adverſus eum rebellaverat; [z] L. Aeliano res novas moliente; [a] diripiendam militibus tradere noluiſſet. Poſt eum Marius, [b] viliſſimus opifex,

VARIAE LECTIONES.

x *Qui* Lugd. Bat. 2. 3. 5.
y *Adverſum* Lugd. Bat. 1. 3.
z Sic Lugd. Bat. 1. *Aemiliano* N. B. *Jolliano* Lugd. Bat. 2. *Loliano* 3. *Lolliano* 5. reliqui atque vulgati.
a *Diripiendas* Lugd. Bat. 3.
b *Civiliſſimus* M. N. LC.

NOTAE.

Lolliano] Adverſario ejus. GLAR. Pro *Lolliano* interpres Paeanius habet *L. Aeliano*, & quidem recte, judice Gaſſendo lib. II. *Vitae Peireſcii* p. 112. & Reineſio Epiſt. ad Boſium p. 21. HEUMANN. Optime in L. Bat. meliore ſive primo ſcribitur *L. Aeliano*. Id enim verum huic Tyranno nomen eſſe ex Nummis ejuſdem didicerunt Antiquarii, quales & ipſe plures habeo, inſcriptos IMP. C. L. AELIANUS P. F. AUG. quique ab altera parte Victoriae feſtinantis typum habent. HAV. Mira in hoc nomine deſignando varietas occurrit in Codd. MSS. e quorum tamen primo Leid. veram lectionem Cl. Havercampus eruit, & numis, quos habebat, confirmavit. Comprobant hic Heumann. & quos laudat, Gaſſendus, & Reineſius, Arntzenius & quos teſtes citat, ad Aurel. Caeſ. XXXIII. ubi diſerte *L. Aelianus*, & quod urget magis, Epitomes lectio *Aelianus* omiſſo *L.* quod per Λέκιον optime expreſſit Paeanius, adprobante Cl. Cannegietero Differt. in Trebell. Pollion. nuper edita, qui Pollio *Lollianum* ubique exhibet prave. *Laelianus* tamen mallet Cl. Grunerus, quia ſic in numo eſt apud Harduinum: qua autem ratione hujus diligentiam Havercampianae praetulerit, non video: nam, quod hunc nimis feſtinanter eos numos inſpexiſſe credat, exigui ſane momenti eſt, acſi idem ab Harduino fieri non potuiſſet. Certe nihil frequentius, quam interpunctionem temporis injuria evaneſcere L AELIANUS. cujuſmodi exemplum in Codd. MSS. habemus ſupra L. VII. c. 10. *M Lollius*, unde *L* non amplius adparente, inſcii Librarii *Mallius* fecerunt. Pro hoc autem *Aeliano* perperam hiſtoriam confundens *Aemilianum* repoſuit Oroſius L. VII. c. 22. *Aemilianus apud Moguntiacum, cum res novas moliretur, oppreſſus eſt*. nam non in Gallia, ſed in Aegypto res conturbaſſe, recte obſervat Cannegiet. d. l. VERH.

Res novas moliente;] Lollianus quartus apud Trebellium tyrannus, occaſio fuit, ut Poſtumus, qui Gallias inſtauraverat, occideretur. Ipſe etiam mox, cum non minus cepeꝛit benefacere Galliae, a Victorino, Victoriae filio, interemptus eſt. GLAR.

Poſt eum Marius,] Marius in ordine XXX. tyrannorum ſeptimus eſt. ex fabro ferrario triduo tantum imperavit: una die factus imperator, alia imperavit, tertia caeſus eſt, ut C. Caninius Rebilius apud Suet. *in Julio tit.* LXXVI. Conſul Ro. adeo vigilans, ut ſub ejus conſulatu nemo ſomnum ceperit. fuerat enim duntaxat dimidio die Coſ. Nullius manus vel ad feriendum vel ad impellendum fortiores fuiſſe narrantur. talitro hominem occidere potuit. Vide eadem de Tiberio referentem Suetonium, *titulo* LXVIII. GLAR. Igitur, *eo* Poſtumo, *occiſo*; *Ma-*

ſex, purpuram [c] accepit, [d] & ſecundo die interfectus eſt. [e] Victorinus poſtea Galliarum [f] accepit imperium, vir ſtrenuiſſimus: ſed cum nimiae libidinis eſſet, & matrimonia aliena corrumperet, Agrippinae occiſus eſt, [g] actuario quodam dolum [h] machinante, imperii ſui anno ſecundo.

X. Huic

Variae Lectiones.

c *Sumpſit* Sc.
d Octo voces abſunt a Lugd. Bat. 1.
e *Victorinius* Lugd. Bat. 2. *Victorianus* 3. 5.
f *Cepit* Lugd. Bat. 5.
g *Actario* LC. *Acturio* Al. *Octoario* B. *Auctorio* M. *Auctoriano* V. *Centerio* G. perperam. In L. ſic ſcriptum repeti: *Attilio quodam dolum machinante imperii ſui anno ſecundo. Hujus enim Gallieni imperio in Gallia purpuram aſſumpſerunt variis in locis & temporibus tyranni hi, Poſtumius, Marcus, Victorinus, Tetricus.*
h *Mediante* Lugd. Bat. 1.

Notae.

Marius ferri quondam opifex, neque etiam tum militiae ſatis clarus, regnum cepit. Vict. A. F.

Purpuram ſumpſit] Poſt Victorinum, inquit Trebellius. Glar.

Et ſecundo die] Trebellius Pollio huic Marii imperio diem unum adjicit, qui triduum imperaſſe ſcribit, ſed cujus primo die factus ſit imperator, & tertio occiſus. Vinet. Ita Victor: ſed *tertio die* Pollio. A. F. & Hearn. Hanc opinionem procedere haud commode poſſe Nummi ejusdem Tyranni plures evincunt. Hav.

Interfectus eſt.] Ab operario ſuo, in officina olim fabrili. Glar.

Victorinus] Victoriae, ſive Victorinae filius. Glar. Hunc tamen ante Marium collocat Trebellius Pollio. Victorem ſequitur Eutrop. A. F.

Victorinus poſtea Galliarum] Hunc Julius Aterianus apud Trebellium, omnibus imperatoribus praeferendum putat, ſi una ejus libido non obſuiſſet, qua cuncta bene geſta contaminavit. Quintus in tyrannorum ordine. Glar.

Poſtea] Poſt Poſthumium ac Lollianum. Glar.

Vir ſtrenuiſſimus:] *Belli ſcientia Poſthumo par.* Victor. *Militaris induſtriae virum* vocat Pollio. A. F.

Et matrimonia aliena corrumperet.] *Qui & ipſe quod matrimoniis militum & militarium corrumpendis operam daret, a quodam Actuario, cujus uxorem ſtupraverat, compoſita factione Agrippinae percuſſus.* Victor. A. F.

Agrippinae] Quae urbs Ubiorum ad Rhenum, hodie *Cologne*. A. F.

Acturio quodam] Sic antiquus liber. in aliis *Autheriano*: in Pollione, *Actuario*. Vinet.

Actuario] Qui acta celeri ſcriptione excipit, *Actuarius* dicitur. Sabell. in Suet. *tit.* LIII. *in Caeſ.* Glar. Suetonio in Caeſ. c. 55. & Senecae Epiſt. 33. Actuarii ſunt notarii, ταχυγραφεῖς, qui acta notis excipiebant. Cell. Paeanii infra a Viris Doctis notati errorem inde ortum putet Cl. Cannegiet. ad Trebell Poll. c. v. quod diverſa Eutropii Codicum lectio eum turbaverit, a quo ſcriptum fuiſſe ſuſpicatur *Attitiano actuario quodam*. Veril.

Actua-

X. Huic ſucceſſit Tetricus ſenator, qui [i] Aquitaniam honore praeſidis adminiſtrans, abſens a militibus imperator electus eſt, & apud [k] Burdegalam purpuram ſumpſit: ſeditiones multas [l] militum pertulit. Sed [m] dum haec in Gallia [n] geruntur, in Oriente per [o] Odenathum Perſae victi ſunt: defenſa Syria, recepta

VARIAE LECTIONES.

i *Aquitanicam* Lugd. Bat. 1.
k *Burdigalam* Lugd. Bat. 1. 3. 5.
l *Militans* Lugd. Bat. 1.
m *Cum* Lugd. Bat. 1.
n Al. *agerentur.* Lugd. Bat. 1. *gererentur.*
o *Odenathum* S. M. B. Lugd. Bat. 2. 3. 5. & ſic infra. *Odenatum* Lugd. Bat. 1. ſemper.

NOTAE.

Actuario quodam machinante dolum] Hunc locum peſſime convertit Paeanius: δόλῳ τινὸς Ἀκτυαρίου τὴν τελευτὴν ὑπαγαγόντος. Τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ πεφονευκότι. *Servo quodam Actuario, ei mortem afferente: ita enim vocabatur qui eum occidit.* Inſcitiſſime: nam primo, ut optime notavit doctiſſ. Caſaub. falſo *ſervum* vocat: militabat enim, quod non poterant ſervi. Deinde Actuarium viri proprium putavit, quod eſt nomen officii. Actuarius eſt ὑπομνηματόγραφος, ſcriba. Scribae enim in ſingulis Legionibus. Hoc abunde probat Victor, qui *Attitianum* ſive *Attilianum* virum vocat, & e corpore Actuariorum fuiſſe dicit. Adi illum, pag. 157. A. F. & CELL. & HEARN.

X. *Huic*] Victorino. at alii ajunt *Martio.* GLAR.

Succeſſit Tetricus Senator,] Poſt Galliae imperatores Poſthumum, Lollianum, Victorinum, Marium, quintus hortatu Victoriae ſive Victorinae, poſt caeſum ipſius filium, imperator factus eſt Tetricus: ab Aureliano tandem victus, cui volens ſe dedit, & in triumpho una cum Zenobia Odenati uxore ductus: ultimo ab eodem Aureliano factus totius Italiae corrector, ac in ſummo honore habitus. GLAR. *Interfecto Victorino, & ejus filio, mater ejus Victoria, ſive Victorina, Tetricum Senatorem Pop. Rom. praeſidiatum in Gallia regentem, ad imperium hortata, quod ejus erat, ut plerique loquuntur, affinis, Auguſtum appellari fecit, filiumque ejus Caeſarem nuncupavit.* Pollio. A. F.

Aquitaniam] Galliae partem. GL.

Burdegalam] Ubiſcorum Butirigum oppidum. Auſon. *Burdigala eſt natale ſolum, clementia coeli Mitis,* &c. GLAR. Aquitaniae metropolim, hodie *Bordeaux.* CELL.

Agerentur,] Per quinque jam dictos viros. GLAR.

In oriente, per Odenatum] Trebellius Pollio: *Niſi Odenatus princeps Palmyraenorum, capto Valeriano, feſſis Romanae Reipublicae viribus, ſumpſiſſet imperium, in Oriente res perditae eſſent.* Tres filios habuit, Herodem ex priore uxore, Herennianum ac Timolaum ex Zenobia: quae novercali odio in Herodem privignum, cum Maeonio Odenati conſobrino conſilium iniit, ut quidam putant, ut Odenatus cum filio Herode, quem nimis indulgenter enutrivit, tolleretur. quod & factum eſt. Paulo poſt & ipſe Maeonius caeſus a militibus. GLAR.

Odenatum] Palmyrenorum prin-

 ci-

cepta Meſopotamia, usque ad p Cteſiphontem Odenathus penetravit.

XI. Ita, q Gallieno rempublicam deſerente, r Romanum imperium in Occidente per s Poſtumum, per Odenathum in Oriente ſervatum eſt. Gallienus interea, t Mediolani cum Valeriano fratre occiſus eſt, imperii anno nono: u Claudiusque ei ſucceſſit, a mili-

VARIAE LECTIONES.

p *Teſiphontem* Lugd. Bat. 1. 2.
q *Galieno* Lugd. Bat. 5. & infra.
r *Romano imperio* Lugd. Bat. 1.
s *Poſtumianum* L. *Poſtumium* Lugd. Bat. 3. *Poſthumum* 2. *per Poſthumum Odenatum eſt* Lugd. Bat. 1. ceteris deletis.
t (*Fraude Aureoli ducis ſui*) Incluſa adjecta erant ex S. B G. V. Lugd. Bat. 2. 3. (nam in 1. non exſtant) Sc. In G. autem pro *Aureoli* legitur *Aureliani*, & in Lugd. Bat. 3. & Sc. *Aurelii*.
u *Claudius* Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

cipem, Zenobiae maritum, qui Palmyram, Coeleſyriae urbem, rerum & imperii ſedem fecit. CELL.

Perſae] Parthi. GLAR.

Defenſa Syria, recepta Meſopotamia] *Niſibin primum & Orientis pleraque cum omni Meſopotamia in poteſtatem recepit, deinde ipſum regem victum fugere coëgit, poſtremo Cteſiphonta usque, Saporem & ejus liberos perſequutus, captis concubinis, capta etiam magna praeda ad Orientem vertit.* Pollio.

Cteſiphontem] Oppid. ſupra concurſum Tigris & Eufratis. GLAR.

XI. *In Occidente*] Gallia. GLAR.

Oriente] In Syria. GLAR.

Fraude Aureoli ducis ſui] Hunc quoque exercitus Illyrici in contemptum Gallieni imperium accipere coëgerunt: ſed ipſe pro Gallieno Macrinum cum filio oppreſſit. cum eum autem Gallienus expugnare vellet, nec poſſet, aſſumpſit eum, pace inita, ſocium contra Poſtumum: poſt Gallieni autem mortem a Claudio caeſus eſt. GLAR.

Fraude Aurelii ducis ſui] Haec, quod neque Cod. Leid. 1. nec Metaphraſtes agnoſcit, delevimus aliunde inſerta. Si enim & Victor. Caeſ. XXXIII. & Capitol. Gall. Duob. c. 14. audiamus, res aliter plane facta. VERH.

Fraude] Una cum Heracliano ac Martiano. GLAR.

Ducis ſui] Scilicet contra Martianum. GLAR.

Cum fratre Valeriano] Sed e diverſa matre genito. A. F.

Imperii] Quo ſolus imperavit. VINET. Ita Victor. Valerianus pater anno ſexto imperii a Perſis captus; poſt eum filius Gallienus ſolus regnavit annos 6. Quidam tamen ſcribunt, Gallieni imperium decennium tranſiſſe, de quibus ſic Pollio: *De annis autem Gallieni & Valeriani ad imperium pertinentibus, incerta traduntur, quum* XV. *annos eosdem imperaſſe conſtet, id eſt Gallienum usque ad quintum decimum perveniſſe, Valerianus vero ſexto ſit captus, alii novem annis, alii decem etiam Gallienum imperaſſe in litteras mittant, cum conſtet & decennalia Romae ab eodem celebrata, & poſt decennalia Gothos ab eo victos*, &c. A. F. At Decennalia

litibus [v] electus, a ſenatu appellatus Auguſtus. Hic Gothos, Illyricum Macedoniamque vaſtantes, ingenti proelio vicit. parcus vir, ac modeſtus, & [w] juſti tenax, ac reip. [x] gerendae idoneus: qui tamen intra [y] imperii" [z] biennium morbo [a] interiit, [b] & Divus appellatus eſt. Senatus [c] ingenti eum honore deco-

Variae Lectiones.

v *Electus eſt* Lugd. Bat. 1.
w *Intus* Lugd. Bat. 5.
x *Tenendae* S. M. N B. G. Lugd. Bat. 2. *tenente* 3.
y Deeſt V. Sc.
z *Biennio* Lugd. Bat. 1.
a *Obiit* Lugd. Bat. 1. *periit* Sc.
b *Et* delent Lugd. Bat. 1. 3. 5.
c *Eum ing.* Lugd. Bat. 2. 3. 5.

Notae.

nalia celebravit. Treb. Poll. in Salonino. Nummus quoque apud Vaillant. VOTIS X. ET XX. decennalia perſoluta; vicennalia nuncupata oſtendit. Cell. Sed *nemo* poſt patrem a Perſis captum, recte Cl. Gruner. Verh.

Claudiusque ſucceſſit,] Anno Chriſti 271. Claudius hic imperator mire a Trebellio laudatur, qui ait eum Gothorum ac Scytharum cccxx. millia uno praelio fere attriviſſe. Sex. Aurelius ait, aegre dimidiam ſuperfuiſſe partem. Locum pugnae nec hic author, nec Trebellius commemorant. Sextus Aurelius ait, ad Benacum lacum pugnatum cum Alemannis. Ego per Alemannos intelligo Gothos. Et quod alibi legitur in ſylva ad Marcomannos. Nec in Italia pugnatum cum Gothis, ſive Alemannis, ſed in Illyrico. Glar. An. Urbis 1020. poſt. Ch. 268. Origo hujus Imperatoris incerta. Quidam Gordiani nothum faciunt, alii ex Dalmatia oriundum, alii Dardanum, & ab Ilio Trajanorum, atque ab ipſo Dardano ſanguinem trahere. A. F.

Gothos;] Alemannos, Sarmatas. Scythas. Glar. Vide Pollionem cap. vi. & xii. A. F. Ipſe Claudius in epiſt. ad Brochum, citante Treb. Pollione cap. 8. *delevimus* cccxx. *millia Gothorum*, ii. *millia navium merſimus.* Cell.

Ingenti praelio] Terra ac mari, inquit Trebellius. Glar. Non uno ſed multiplici apud Martianopolin inferioris Moeſiae; apud Byzantium, & Theſſalonicen, &c. Vid. Treb Pollionem invita cap. 2. Cell.

Tenax] Amator. Glar.

Intra biennium] Quia anno uno ac ix. menſibus, authore Euſebio. Glar.

Intra biennium imperii] Imperavit anno uno, menſibus decem, diebus quinque. A.F. E Pagio ad An. 270. Claudium imperii annum tertium inchoaſſe, rectius notat Cl. Gruner. Verh.

Morbo interiit] *Finito ſane bello Gothico graviſſimus morbus increbuit, tunc quum etiam Claudius affectus morbo mortales reliquit, & familiare virtutibus ſuis petiit coelum.* Pollio. Falſum eſt igitur, quod multi prodidere, Claudium vetus Deciorum exemplum renovaſſe, qui ſe pro ſalute Reipublicae devoverunt: de quo ambo Victores, ubi vide quae dicta ſunt. A F.

Ingenti eum honore decoravit,] Sextus

decoravit, ſcilicet ut in curia clypeus ipſi aureus, item in Capitolio ſtatua aurea poneretur.

XII. [d] Quintillus poſt eum, Claudii frater, conſenſu militum imperator electus eſt. [e] vir unicae moderationis & civilitatis, aequandus [f] fratri vel praeponen-

Variae Lectiones.

d Sic L. F. Gr. Et ita quoque Trebellius Pollio. *Quintillius* ugd. Bat. 2. *Quintilius* vulg.

e Al. *vir unica moderationis & civilitatis laude aequandus* &c. Sic Lugd. Bat. 2. *unicae moder. vir* & 1. ſed & delet 3. uti *vir* 2.

f Tres voces non agnoſcit Lugd. Bat. 1. mox *praeferendus* 2. 3. 5.

Notae.

tus Aurelius ait cauſam hujus honoris fuiſſe, quod cum libri Sibyllini inſpecti eſſent, ibi praedictum. Si Rempublicam Romanam ſalvam vellent, ut primi dicendi ſententiae morte id fieret. Cum igitur eo tempore Pomponius Baſſus ſe obtuliſſet, non paſſum hoc Claudium, ſed primas imperatorem habere, ipſum ſe obtuliſſe, ac fata impleſſe Glar.

Clypeus] Statua aurea decem pedum, inquit Trebellius. Glar. *Illi Clypeus aureus, vel, ut Grammatici loquuntur, clypeum aureum Senatus totius judicio in Romana Curia collocatum eſt.* Pollio. Imaginem auream vocat Victor. Nempe erat imago clypeata, ut Itali vocant *un buſto*, quales hodie Pictores noſtri faciunt. A. F.

Statua aurea] Argentea, librarum mille quingentarum 1500. lib. argent. 15000. coron. Glar. *Illi, quod nulli antea, Populo Rom. ſumptu ſuo in Capitolio ante Jovis Opt. Max. templum ſtatuam auream decem pedum collocavit.* Pollio. Victor prope ipſum Jovis ſimulacrum poſitum dicit. A. F.

XII. *Quintilius*] Sic & in Oroſio. at in Pollione *Quintillus* hic dicitur. Vinet. Recte. Quemadmodum Viri Cl. van Hoven & Gruner. etiam legunt. qui Grunerus numorum auctoritatem MSS. praeferendam hic recte cenſet, quamquam Cl. Arntzen. in Vict. Epit. xxxv. *Quintilius* ſervat, meo quidem judicio, optime, quod immutandi veniam nec MSS. neque Edd. admittunt, ut, niſi L. F. & Metaphraſtes hic praeiiſſent, vulgatam quoque tuitus fuiſſem, quia error penes auctores ipſos eſſe poteſt. Verh.

Quintilius poſt eum,] Qui de hoc ſcribunt, ajunt eum, ut primum Claudii mors Romam denunciata ſit, a Senatu Romano imperatorem electum: a militibus autem, ſecundum Claudii morientis ſententiam, Aurelianum. Quod cum audiſſet Quintilius, primum adverſus Aurelianum concionari auſum: ſed a militibus non auditum, venas ſolviſſe, ac ſic exſpiraſſe ſeptimadecima die, poſtquam imperator eſt factus. Gl. *Quintillum* vocant nummi veteres. Zozim. & alii. A. F.

Vir unica moderationis & civilitatis laude] *Quintilius frater ejusdem, vir ſanctus, & ſui fratris, ut vere dixerim, frater, delatum ſibi omnium judicio ſuſcepit imperium, non haereditarium; ſed merito virtutum.* Pollio. A. F.

Unicae] Singularis, praeſtantis. Sic Livius xxiv. 34. *Archimedes, unicus ſpectator coeli ſiderumque.* Et Suetonii Gram. cap. 11. *unicum magiſtrum* Berneggerus exponit *incomparabilem.*

Cice-

ponendus. conſenſu [g] ſenatus appellatus Auguſtus, [h] ſeptimo decimo [i] die imperii occiſus eſt.

XIII. Poſt eum Aurelianus [k] ſuſcepit imperium, Dacia Ripenſi oriundus: vir in bello potens, animi tamen immodici, & ad crudelitatem [l] propenſioris, quique Gothos ſtrenuiſſime vicit. [m] Romanam ditionem ad fines priſtinos varia bellorum felicitate revocavit". [n] ſuperavit in Gallia [o] Tetricum apud [p] Ca-

Variae Lectiones.

g *A ſenatu* Lugd. Bat. 1.
h *XVIII.* LC. *XV.* Lugd. Bat. 2.
i *Anno* F. perperam. *imperii die* Lugd. Bat. 1. 2.
k *Cepit* Lugd. Bat. 1.
l *Propenſior, is quoque Gothos* Lugd. Bat. 1. Sc.
m Deſunt S. N. P. V. Lugd. Bat. 2. 3. 5.
n *Erravit* Lugd. Bat. 5.
o *Tetricum, qui a millibus imperator electus apud Catalaunos* V. Sc. *Terricum* Lugd. Bat. 2.

Notae.

Cicero v. Epiſt. viii. *unice diligere.* Cell.

Septimo decimo die] Ita Pollio. Vopiſcus *vigeſimo die.* A. F. Quae cauſa? Reſpondit Trebellius in Claud. cap. 12. *Quintillus, quod ſe gravem & ſerium contra milites oſtenderat, ac verum principem pollicebatur;* eo genere quo Galba, quo Pertinax, interemptus eſt. Cell.

Occiſus eſt.] Quidam eum a militibus interfectum tradunt. Zozim. ſcribit, eum Aureliano ſponte ceſſiſſe, quaſi potiori, & ſibi venas incidiſſe. A. F.

XIII. *Poſt eum Aurelianus*] Anno Chriſti 278. Hic in re militari magnus, corpore validus, utputa barbarus, ad occidendos homines natus, militibus horrendus, quibus arctiſſimas dedit leges, quas multas Flavius Vopiſcus recitat. Valerianus imperator eum veneratus eſt, ac nonnihil veritus. dona ejus apud eundem Vopiſcum enumerantur. Dimicavit contra Francos ac Suevos, Sarmatas ac Marcomannos. nimis diligens in ſuperſtitione Deorum, & pietatis Chriſtianae hoſtis crudelis, ſeverus, truculentus. Et ut idem Vopiſcus ait, princeps magis neceſſarius quam bonus, miſere periit, ut debuit pietatis ſanctae perſequutor. Glar. Anno Urbis 1022. poſt Chr. 270. A. F.

Daciae] Quae ad Danubii ripas eſt. quidam eum Syrmii, oppido inferioris Pannoniae, natum ajunt. Glar. *Divus Aurelianus ortus, ut plures loquuntur, Sirmii, familia obſcuriore, ut nonnulli Dacia Ripenſi. Ego autem legiſſe me memini auctorem, qui eum Moeſia genitum praedicaret.* Vopiſcus. Dacia Ripenſis dicta ad differentiam Daciae Mediterraneae. Sed eam Daciarum diviſionem Aureliani tempore fuiſſe non puto. A. F.

Bello] Militari diſciplina. Glar.

Immodici] Nimis arrogantis. Glar.

Gothos] Francos, Germanos, & Sarmatas. Glar.

Romanam ditionem] Per Gallieni ſocordiam imminutam. Glar.

In Gallia] In Occidente. Glar.

[p] Catalaunos, ipſo [q] Tetrico [r] prodente exercitum ſuum, cujus aſſiduas ſeditiones ferre non poterat: quin [s] etiam per literas occultas Aurelianum ita fuerat deprecatus, ut inter alia verſu Virgiliano uteretur;

Eripe me his invicte malis.

[t] Zenobiam quoque, quae occiſo Odenatho [u] marito [v] Orientem tenebat, haud longe ab Antiochia [w] ſine gravi

VARIAE LECTIONES.

p *Cautalanos* L. *Catalannos* Lugd. Bat. 2.
q *Terris* interponit Lugd. Bat. 3.
r *Prudenter exercitu ſuo* Lugd. Bat. 1.
s Delet Lugd. Bat. 3.
t Secuti ſumus F. N. M. B. Sylb. & Cellarium: caeteri hunc ordinem ſervant: *Zenobiam quoque, occiſo marito Odenato, qui Orientem tenebat*, &c. Sic Lugd. Bat. 3. 5. *Zinobiam* 3.
u *Merito* Lugd. Bat. 3.
v *Occidentem* Sc. *brientem* Lugd. Bat. 3.
w Ita LC. S. N. B. M. L. G. F. V. Alii: *non ſine gravi.* In HM. *magis proelii terrore, quam proelio, cepit.*

NOTAE.

Electus] Contra ſuam voluntatem. GLAR.

Apud Catalaunios] *Schalon* hodie, in Campania Francica. GLAR. Urbem Campaniae Franciςae hodie *Chalons*. CELL.

Ipſo Tetrico prodente] In hoc Tetrico ambitioſior aequo viſus eſt Aurelianus. Unde poſtea quaſi poenitens, eum magnae parti Italiae, circa Lucanos correctorem fecit, imo totius Italiae, ſi Trebellio credimus, in Tetrico ſeniore. GLAR: *Ipſo Tetrico exercitum ſuum prodente, quod ejus ſcelera ferre non poſſet.* Vopiſcus. Adi Victorem pag. 160. A. F.

Virgiliano] VI. Aeneidos, Palinuri ad Aeneam. GLAR. Ex Pollione: *Verſus denique illius fertur quem ſtatim ad Aurelianum ſcripſerat:*

Eripe me his, invicte, malis. A. F. Aen. VI. vſ. 365. CELL.

Zenobiam] Palmyrae urbis dominam, unde & regio Palmyraena in Syria. GLAR.

Zenobiam quoque, occiſo marito] Haec virago de Cleopatrae Ptolemaeorum gente ſe jactabat. poſt Odenatum virum regnavit, de qua elegans epiſtola eſt Aureliani ad Senatum Romanum, qua purgat ſe adverſus, eos qui ei turpe putabant fuiſſe de muliere triumphaſſe. At ille oſtendit, talem illam fuiſſe in adminiſtranda re bellica, ut non fruſtra Odenatus Parthos usque ad Cteſiphontem propulerit, unius hujus mulieris arte ac conſilio. GLAR. Per conſobrinum ſuum Moeonium, qui & ipſe imperium ſumpſerat. A. F.

Orientem] Syriam, & alias ibidem nationes. GLAR. Filiorum nomine, Vhaballathi, Herenniani, Timolai, qui ſinguli *Auguſti* in nummis declarantur. Vide Illuſtr. Spanhem. p. 597. Adde Pollionem Zenobia: Vopiſcum Aureliano c. 22. 38. qui male poſteriore loco ad unum id Vhaballathum refert. CELL.

Tenebat,] Sub Gallieno. GLAR.

Haud longe ab Antiochia non ſine gravi]

gravi proelio [x] cepit. [y] ingreſſusque Romam, nobilem triumphum, quaſi [z] receptor Orientis [a] Occidentisque", [b] egit, [c] currum praecedentibus Tetrico & Zenobia. [d] qui quidem Tetricus etiam corrector Lucaniae poſtea fuit, ac privatus diutiſſime vixit. Zenobia autem poſteros, qui adhuc manent, Romae reliquit".

XIV.

VARIAE LECTIONES.

x *Vicit* Lugd. Bat. 2.
y *Regreſſusque* G.
z *Rector* V.
a Deeſt F.
b *Regit* Lugd. Bat. 2.
c *Praeced. curr.* ita transponit Lugd. Bat. 2. & 3. qui *curro.*
d Deſunt G. V. Lugd. Bat. 2. 3. 5. omnia delent usque ad cap. ſeq.

NOTAE.

gravi] Hic errare Eutropium puto, ut & Feſtum Rufum, qui ſcribit, Aurelianum Zenobiam apud Imas haud procul ab Antiochia viciſſe, & captam Romam triumphantem ante currum duxiſſe: nam certum eſt, eos res geſtas diverſis temporibus in unum confundere. Quippe Aurelianus primum levi praelio non longe ab Antiochia cum Zenobia dimicavit, deinde apud Emeſſam gravi certamine, quo Zenobiae res penitus afflictae ſunt & attritae, & quo fugata ipſa Zenobia, quae inde ſe Palmyram recepit, quam cum fortiter obſidione premeret Aurelianus, Zenobia ſibi fuga conſulere tentavit: camelo igitur impoſita ad Perſas iter tendebat, ſed per Aureliani equites capta, ad Aurelianum perducta eſt. A. F. & HEARN. Proelium Antiochenum ſeu ad Immas leve fuit: alterum ad Emeſam grave. Vide Zoſimum L. I. c. 50. 52. Sext. Rufum c. 24. CELL.

Antiochia] Quae ad Orientem eſt. GLAR.

Orientis] Zenobia. GLAR.

Occidentis] A Tetrico. GLAR.

Tetrico] Galliae praeſide. GLAR.

Zenobia:] Odenati uxore. GLAR.

Qui quidem Tetricus] *Pudore tamen victus vir nimium ſeverus, eum, quem triumphaverat, Correctorem totius Italiae fecit.* Pollio. A. F.

Corrector Lucaniae] Ita Eutropius & Sextus Aurelius. GLAR. Totius Italiae Correctorem factum dicit Pollio, ſed falſum eſt. Lucaniae tantum Correctura data, ut Vopiſcus & uterque Victor. *Correctores* dicebantur, quibus pars aliqua provinciae regenda tradebatur. A. F.

Corrector] Inter honores hujus aevi erat etiam *correctura* provinciarum, ut Victor vocat in noſtro principe. Ordinario nempe praeſidi, vel ipſi principi, adjuncti fuerunt *correctores.* Id officii Ammiano lib. XXVII. cap. 4. eſt *provinciam correctoris adminiſtrare poteſtate.* CELL. Vide quos hic laudat Grunerus.

Privatus] Non amplius Imperator. GLAR.

Zenobia autem poſteros,] Trebellius: Huic ab Aureliano vivere conceſſum eſt, ferturque vixiſſe cum liberis matronae jam more Romanae, data ei poſſeſſione Tiburti, quae hodieque Zenobia dicitur. GLAR.

XIV. [e] Hoc imperante [f] etiam monetarii in urbe [g] rebellaverunt, vitiatis pecuniis, & Feliciſſimo [h] rationali interfecto: quos Aurelianus victos ultima crude-

VARIAE LECTIONES.

e *Huic* Lugd. Bat. 5.
f *Et* Lugd. Bat. 5. *in urbe mon.* 2. 3.
g *Rebellavere* Lugd. Bat. 3.
h *Rationabili* B. Lugd. Bat. 1. 2.

NOTAE.

XIV. *Monetarii in urbe*] Baptiſta Egnatius, in Aurelianum Flavii Vopiſci ſcripſit, Monetarios, viles homines hic dici, qui veſtes texerent, lanam ducerent, & textricium facerent: imperitumque eſſe, quisquis Monetarios pro iis intelligeret, qui monetam cuderent. ſed viderit Egnatius, quam firmis ſuam ſententiam argumentis fulciat: quando non leve eſt, quod hic ſubjungit Eutropius, *Vitiatis pecuniis, & Feliciſſimo Rationali interfecto.* VINET. Meminere obiter & Sextus Aurelius & Vopiſcus: *Feliciſſimo Rationali ſeditionis authore.* de quo eſt epiſtola Aureliani Imperatoris apud Vopiſcum, quam ſcripſit Ulpio patri. *Fuit ſub Aureliano etiam Monetariorum bellum Feliciſſimo Rationali auctore, quod acerrime ſeveriſſimeque compeſcuit,* &c. Vopiſcus. A. F. De hac re Suidas in voce Μονιτάριος: *Μονιτάριοι, οἱ περὶ τὸ νόμισμα τεχνῖται· οἱ ἐπὶ Αὐρηλιανοῦ διέφθειραν τὸ νόμισμα, καὶ τὸν ἴδιον ἄρχοντα Φιλικήσιμον ἀνελόντες, ἐμφύλιον ἐγείρουσι πόλεμον, ὃς μόλις Αὐρηλιανὸς χειρωσάμενος, ὑπερβαλλούσῃ κολάσεων ὠμότητι κατειργάσατο.* CELL.

Vitiatis pecuniis,] *Nummariam notam corroſiſſent.* Victor. Pecuniam igitur non adulterabant Monetarii, ſed illam corrodebant. Corroſa enim pecunia recte *vitiata* dici poteſt. A. F.

Et Feliciſſimo Rationali interfecto:] Aurelianus hunc Feliciſſimum in epiſtola ad Ulpium, ait ſervorum ultimum fuiſſe, cui procurationem fiſci mandaverat magno conſtitit Aureliano ea victoria, 7000. ſuorum militum interemptis. GLAR. Solus, quod ſciam, Eutropius ſcribit Monetarios Feliciſſimo interfecto adverſus Aurelianum bellum inteſtinum moviſſe. Nam Vopiſcus & Victor contra ſcribunt, auctore Feliciſſimo ſeditionem illam motam, quod & Epiſtola Aureliani a Vopiſco inſerta verum eſſe vincit. *AURELIANUS AUGUSTUS ULPIO PATRI. Monetarii auctore Feliciſſimo ultimo ſervorum, cui procurationem fiſci mandaveram, rebelles ſpiritus extulerunt. hi compreſſi ſunt.* A. F. & HEARN. Poſſet excuſari Eutropius hac correctione: *At Feliciſſimo rationali interfecto, eos Aurelianus* &c. Sed repugnant MSS. & Diaconus, omnes forſan corrupti. HAV. Vix crediderim, auctorem, quos deſcripſit, tam negligenter inſpexiſſe, ut inde collegerit, Feliciſſimum rationalem ab ipſis monetariis interfectum fuiſſe. Clarius eum ſeditionis auctorem faciunt Vopiſcus & Victor a Viris D. hic citati. unde Cl. Arntzenii ad Caeſ. XXXV. *praefecto* legentis conjectura minime rejicienda. vel, ſi per MSS. liceret, Havercampi, ac tum Eutropii mens fuiſſe poteſt, Feliciſſimo, cujus opera pecuniae vitiatae erant, ab Aureliano interfecto, monetarios eo duce etiam rebellantes arma ſumpſiſſe, ut aut ſui praefecti necem ulciſcerentur, vel ſe ſimili ſupplicio liberarent. ſed abſtineo. Cl. Grunerus Eutropium erraſſe fateri mavult. Pacanius nimium quantum ab auctoris mente divagatur, ut

crudelitate compeſcuit : [i] plurimos nobiles capite damnavit : ſaevus & ſanguinarius, [k] ac neceſſarius magis in quibusdam, quam in [l] ullo amabilis imperator: trux omni tempore. [m] etiam filii ſororis [n] interfector : [o] diſciplinae tamen militaris, & mo-

VARIAE LECTIONES.

i Deſunt L. LC.
k Deſunt L. LC.
l *Nullo* Lugd. Bat. 2.
m *Filiorum interfector* S. N. B. M. *Filiae ſororis interfector* F.
n *Interfecturo* Lugd. Bat. 3.
o Hinc usque ad ſeq. cap. *quam provinc.* nihil agnoſcit Lugd. Bat. 3. & 5. usque *ad prov. Dac.*

NOTAE.

ut nihil inde lucis. Suidas in voce Μονιτάριος ad verbum fere noſtrum imitatus eſt, ſed falſum eſſe in notis oſtenditur. De vidatis autem pecuniis latius differentes vide ſis Caſaub. & Salmaſ. ad Vopiſc. c. 38. VERII.

Rationali] Quis ſit *Rationalis*, nemo melius explicaverit, quam Aurelianus ipſe in Epiſtola, quam legere eſt apud Vopiſcum & in nota ſuperiori : inde enim patet, Procuratorem fiſci & Rationalem idem eſſe. A. F. Capitolinus in Maximinis cap. 14. eundem *rationalem* vocat, quem ibidem dixerat *fiſci procuratorem*. Adde Caſaub. commentar. CELL.

Ultima crudelitate compeſcuit:] Flavius Vopiſcus. *Dicitur praeterea hujus fuiſſe crudelitatis, ut plerisque Senatoribus ſimulatam ingereret factionem conjurationis, quo facilius eos poſſet occidere.* GLAR.

Ac neceſſarius magis in quibusdam,] Ex Vopiſco, *Principi neceſſario magis quam bono.* Incertus Scriptor apud Suidam de Aureliano : χαλεπός τις καὶ φονικὸς ὑπάρχων, κατὰ μᾶλλον ἀναγκαῖος στρατηγὸς ἤπερ αἱρετὸς βασιλεύς. *Saevus & ſanguinarius, ac neceſſarius magis dux, quam amabilis Imperator.* Sunt autem haec ad verbum ex Eutropio verſa, ut alia multa, quae paſſim apud Suidam leguntur: ex quibus conſtat nobis, ante Paeanium alium fuiſſe, qui Eutropium Graecum faceret, & quidem haud paulo elegantius & melius quam factum ſit a Paeanio. Sed hic Graecus Interpres apud Eutropium legit, *neceſſarius magis dux quam,* &c. ut Vopiſcus ſcribit : *Diocletianum frequenter dixiſſe, cum Maximiani aſperitatem reprehenderet, Aurelianum magis ducem eſſe debuiſſe, quam principem.* A. F.

Etiam filii ſororis] Hoc & Flavius Vopiſcus & Sextus Aurelius ſcribunt. GLAR. Quidam filiam ſororis ab Aureliano interfectam. Vopiſcus: *Hic cum usque eo ſeveritatem tetendiſſet, ut filiam ſororis occideret.* Idem mox : *Addunt nonnulli, filium ſororis, non filiam, ab eodem interfectum. Plerique autem etiam filiam ſororis.* Quaſi diceret : ſunt, qui filium ſororis ab Aureliano interfectum dicunt, ſunt, qui filiam. Plerique etiam & filiam ſororis, &c. A. F.

Diſciplinae] In qua enutritus erat, ut eximius latro. GLAR.

Diſciplinae tamen militaris,] Ita ut nemo peccaverit, poſtquam ſemel militaria peccata ingenti ſeveritate correxit. Extat ejus Epiſtola, quam ad Vicarium ſuum ſcribebat : *Si vis Tribunus eſſe, imo ſi vis vivere, ma-*

nus

morum diſſolutorum magna ex parte corrector.

XV. p Urbem Romam muris firmioribus cinxit: templum Soli aedificavit: in quo infinitum auri gemmarumque conſtituit". Provinciam Daciam, quam Trajanus ultra Danubium fecerat, intermiſit, q vaſtato

Variae Lectiones.

p Deſunt N. B. M. G. V. Lugd. Bat. 2.
q *Vaſtata* Lugd. Bat. 2.

Notae.

tus militum contineat. Nemo pullum alienum rapiat: ovem nemo contingat, uvam nullus auferat, ſegetem nemo deterat: oleum, ſal, lignum nemo exigat, annona ſua contentus ſit: de praeda hoſtis, non de lacrymis Provincialium habeat: arma terſa ſint: ferramenta ſamiata, calceamenta fortia: veſtis nova veſtem veterem excludat. Stipendium in balteo non in popina habeat. Torquem brachialem & annulum apponat. Equum ſagmarium ſuum defricet: capiſtrum animalis non vendat: mulum centuriatum communiter curet: alter alteri quaſi ſervus obſequatur: a Medicis gratis curentur: aruſpicibus nil dent: in hoſpitiis caſte ſe agant: qui litem fecerit, vapulet. A. F.

Diſſolutorum] Malorum ac ſeditioſorum. Glar.

XV. *Urbem Romam muris*] Meminit Vopiſcus cum ejus rei cauſa: & cui principi permiſſum ſit promovere pomoerium, narrat. Glar.

Firmioribus] Et laxioribus. inquit Sex. Aurelius. Glar. Non ſolum firmiores muros fecit, ſed etiam eorum ambitum ampliavit. Victor: *Muris Urbem quam validiſſimis latiore ambitu circumſepſit.* A. F.

Templum Soli aedificavit:] Ex Palmyra Orientis urbe ab Helgabali templo hanc Solis venerationem ſumpſit, de qua multa Flavius Vopiſcus. Glar. Vopiſcus: *Templum Solis magnificentiſſimum conſtituit.* Zozim. ait, illud templum ab eo ornatum fuiſſe donariis, quae a patria adduxerat, Solis & Beli ſimulacris. Sol autem ab Aureliano praecipue cultus, quia mater ejus ſacerdos fuerat in templo Solis. Vide quae notarunt viri doctiſſ. apud Vopiſcum. A. F. Quod mater Aureliani Sacerdos ſolis in eo vico fuerat, in quo habitaverant parentes. Cell.

Infinitum] Vopiſcus in Aureliano, ex quo hic videntur ad verbum eſſe permulta, pro illo *infinitum*, habet *multum*. Vinet. Pater meus arbitrabatur, addendam vocem *pondus*: eam tamen non agnoſcit Vopiſcus: *In templo Solis*, inquit, *multum auri gemmarumque conſtituit.* A. F. Lectionem eam (Tan. Fabri) tamen non agnoſcit Vopiſcus. Hearn.

Provinciam Daciam quam Trajanus] Sextus Rufus: *Trajanus Dacos ſub rege Decibalo vicit, & Daciam trans Danubium in ſolo Barbarico provinciam fecit, quae in circuitu decies centena millia paſſuum habuit. Sed ſub Gallieno Imperatore amiſſa eſt: & per Aurelianum, tranſlatis exinde Romanis, duae Daciae in regionibus Moeſiae ac Dardaniae factae ſunt.* A. F.

Intermiſit;] Vaſtam reliquit. Glar.

Vaſtato omni Illyrico & Moeſia,] Iſta lucem accipiunt ex Vopiſco, unde fere ad verbum tranſlata: *Quum vaſtatum Illyricum ac Moeſiam deperditam videret, provinciam trans Danubium Daciam a Trajano conſtitutam, ſublato exercitu ac Provincialibus, reliquit, deſperans eam poſſe retineri, abductosque ex ea populos in Moeſiam collocavit, appellavitque ſuam Daciam, quae nunc duas Moeſias dividit.* Eutropius tamen hic praetermiſiſſe videtur verba

to omni Illyrico & [r] Moeſia, deſperans eam poſſe retinere: adductoſque Romanos ex urbibus & agris Daciae", in media [s] Moeſia [t] collocavit: appellavitque eam Daciam, quae nunc duas Moeſias dividit, & eſt [u] in dextra [v] Danubio in [w] mare fluenti, cum antea [x] fuerit in laeva. Occiditur ſervi ſui fraude, qui ad quosdam militares viros, amicos [y] ipſius, nomina

VARIAE LECTIONES.

r Deſunt Sc.
s *Moenio* Lugd. Bat. 3.
t Ita repoſuimus ex Salmaſio & S. N. M. B. Lugd. Bat. 1. 2. 3. *collocavit. & eſt* &c. Vulgati, reliquis omiſſis.
u *In* abeſt a Lugd. Bat. 1. 2. *& ex dextra* 5.
v *Manubio* Lugd. Bat. 3.
w *Mari* Lugd. Bat. 1.
x *Fuerat* Lugd. Bat. 5.
y Deeſt Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

ba iſta: *appellavitque ſuam Daciam*, niſi emendatiores codices nactus ſit eruditiſſ. Salmaſius, qui ſcribit Eutropium ſic Vopiſci locum retuliſſe: *In media Moeſia collocavit, appellavitque eam Daciam, quae nunc duas Moeſias dividit, & eſt in dextera Danubio*, &c. Sed ea verba non agnoſcunt libri editi, quos mihi videre contigit. A. F.

Moeſia] Quae citra Danubium eſt. GLAR.

Deſperans eam poſſe retinere:] Pro *retineri*, ut ante edebatur, reſtituimus fide Cod. Leid. 1. pari modo, ac ſupra L. III. c. 18. ubi vide ſis. *Adductos* pro *abductos* ex eodem Cod. magis placet, uti etiam legi malim L. II. c. 20. VERH.

Abductosque Romanos] Nam Trajanus ex toto orbe Romano inſtructas eo copias hominum tranſtulerat, ad agros & urbes colendas. Supra in Adriano. A. F.

Occiditur] Haec ex Sexto Aurelio. GLAR.

Servi,] Mneſthei, notarii ac liberti. GLAR.

Servi ſui fraude] Mneſtheus Aureliani libertus ac ſcriba, cum ei Caeſar minatus eſſet, ac ipſe ſciret, non fruſtra illum minari ſolere, occidendi Aureliani conſilium hoc modo cepit. libellum, ſive breve, ut Vopiſcus loquitur, conſcripſit, mixtis nominibus & reorum & amicorum, imperatoris manum imitatus, quaſi imperator ipſe omnes occiſurus eſſet. Qui cum fidem ei haberent, quod etiam ipſius nomen illic inſertum eſſet, Aurelianum in itinere facto in eum impetu occiderunt. Mneſtheus poſtea ſurreptus ad ſtipitem beſtiis objectus eſt, inquit Vopiſcus in Aureliano. GLAR. *Malitia Notarii ſui & manu Mucaporis interemptus eſt*. Vopiſc. qui hunc Notarium *Mneſtheum* vocat, ac Zozim. *Erotem*. A. F.

Qui ad quosdam militares viros,] *Mneſtheus breve nominum conſcripſit, mixtis iis, quibus Aurelianus vere iraſcebatur, cum iis, de quibus nihil aſperum cogitabat, addito etiam ſuo nomine, quo magis fidem faceret ingeſtae ſolicitudinis: ac breve legit ſingulis, quorum nomina continebat, addens diſpeſuiſſe Aurelianum eos omnes occidere*, illos

mina pertulit [z] adnotata; falſo manum ejus imitatus, tanquam Aurelianus ipſos [a] pararet occidere. itaque ut praeveniretur, ab iisdem interfectus eſt [b] in itineris medio, quod inter Conſtantinopolin & [c] Heracleam eſt ſtratae veteris. [d] locus [e] Caenophrurium appellatur. Mors tamen ejus [f] inulta non fuit. Me-

VARIAE LECTIONES.

z *Ac notato* Lugd. Bat. 3.
a *Pareret* Lugd. Bat. 1.
b Delet Lugd. Bat. 3.
c *Herecliam* G. *Hieracliam* V. *Heracliam* Lugd. Bat. 1, 5. *Eradiam* 2. *Eracbiam* 3.
d Deeſt L. F.
e *Caenofurium* Lugd. Bat. 1. *Cenofrurium* 2. 3. *qui Caenofrurium* 5.
f *Invita* Lugd. Bat. 1. *multa* 2. 3.

NOTAE.

illos vere debere vitae ſuae, ſi viri ſunt, ſubvenire. Vopiſcus. A. F.

Nomina pertulit] Haec iisdem verbis Sextus Aurelius. GLAR.

Ejus] Aureliani. GLAR.

Quod inter Conſtantinopolim & Heracleam] In Thracia Byzantium eſt, quae nunc Conſtantinopolis. Heraclea eſt verſum Iſthmum Cherſoneſi. quanquam & Perinthus quoque Heraclea Ptolemaeo dicitur. in praetura καινινῆ. In alio exemplari eſt *Caenophrurium*, καινοφρέριον, id eſt *nova cuſtodia*. quae lectio placet magis quam *Zenophrurium*. GLAR. Sicut prior urbs per anticipationem dicta eſt, ita poſterior olim *Perinthi*, celebris Thraciae oppidi, nomen habuit. Zonaras in Michaele Balbo: Πέρινθος, πάλαι ὠνόμαστο ἡ Ἡράκλεια. CELL.

Stratae] Viae. Hactenus Sex. GL. *Strata* eſt via. Virgil. dixit *ſtrata viarum*: & Italice *ſtrada*. Haec via grandibus ſaxis olim munita fuit, hodieque integra remanet. pertingebat autem ab illa ora ad Dyrrachium. Adeundus tibi eſt Bellonius teſtis oculatus lib. 1. cap. 62. A. F. Viae. Sic. l. 4. Cod. de Privileg. Domus Auguſt. ſcribitur. *Abſit ut nos inſtructiones viae publicae & pontem ſtratarumque opera titulis majorum principum dedicata, inter ſordida munera numeremus.* CELL.

Caenophurium] Καινὸν φρύριον ſive unica voce Καινοφρύριον. Id eſt *novum caſtellum.* A. F. Sic etiam vocat Antoninus, niſi quod ſcribat cum ſimplici *e*, *Cenophrurium*. HEARN. *Cenophrurium* quoque legunt Edd. Ald. Junt. & Mer. *Zenophurium* Schonh. *Coenophrurium* alii praeferunt, ut cum Cellario Cl. van Hoven & Grunerus. ſed *Caenophrurium* recte Fabri Filia & Hearne, Καινὸν φρύριον Metaphraſt. & per *ae* quoque Cod. Leid. 1. & 5. efferunt, quod vindicat Salmaſ. ad Vopiſc. c. 35. & vide quos laudat Cl. Arntzen. ad Vict. Caeſ. c. 35. VERH.

Mors tamen ejus inulta non fuit.] Sane *Mneſtheus poſtea ſurrectus ad ſtipitem, beſtiis objectus eſt.* Vopiſc. Idem ſcribit, Tacito eam primam curam fuiſſe, ut omnes, qui Aurelianum occiderant, interimeret, bonos malosve. Adi Victorem pag. 165. A. F.

Inulta] Quia tres imperatores ſequentes, eos exquiſitos occiderunt.

Sane

Meruit quoque inter divos referri. g Imperavit annos quinque, menſes VI.

XVI. h Tacitus poſt hunc ſuſcepit imperium; i vir egregie k moratus, & Reip. gerendae idoneus. nihil tamen l clarum potuit oſtendere, intra m ſextum menſem imperii morte n praeventus. Florianus, qui

VARIAE LECTIONES.

g Deſunt LC. Lugd. Bat. 1. F. Gr. agnoſcunt tamen 2. 3. 5. niſi quod 2. *menſes VII.*
h *Tatius* Lugd. Bat. 2.
i *Ut* Lugd. Bat. 3.
k *Moderatus* L. G. Lugd. Bat. 2. *Morigeratus* V. Lugd. Bat. 3.
l Deeſt S. N. M. G. V. Lugd. Bat. 2. 5.
m *Sex menſes* Lugd. Bat. 5.
n *Praeventus eſt* Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

GLAR. Propter vindices ſucceſſores. Vide Tacitum Vopiſci cap. 13. &c. CELL.

Imperavit annis V. *menſes* VI.] Ita Euſebius. At Vopiſcus ait, eum imperaſſe annis VI. minus paucis diebus. differentiam fecit, opinor, quod poſt Aureliani mortem fuit interregnum VII. menſium, dum exercitus petunt a Senatu qui daret principem, contra Senatus voluit, ut exercitus darent. ita res extracta eſt in VIII. menſem. GLAR. Ita fere Zonaras, qui ſcribit, Aurelianum imperaſſe annos VI. minus paucis menſibus. Vopiſcus: *Imperavit annis ſex, minus paucis diebus.* A. F. Victor autem, Euſebius, Oroſius, & Caſſiodorus ab Eutropio minime diſcedunt. HEARN. Suſpecta haec Cl. Grunero, quod in quibusdam Codd. MSS. neque Paeanio reperiantur: unde etiam uncis incluſit Cel. van Hoven, non inepte. Quamquam quia Edd. Vett. omnes, & e Codd. Noſtris 2. 3. 5. ſervant, nihil mutandum. Recte autem e Pagio ad Ann. 275. Aurelianum IV. annos, menſes circiter IV. imperaſſe, obſervat Cl. Grunerus. VERH.

XVI. *Tacitus poſt hunc*] Anno Chriſti 278. Vopiſcus refert hujus Taciti decreta: ut capitale eſſet, ſi quis publice privatimve argento aes miſcuiſſet: ſi auro argentum, aeri plumbum. Vitae continentiſſimae fuiſſe dicitur; ita ut vini ſextarium tota die non ebiberit, & ſaepe intra heminam. Sex Aurelius, ait, eum Tarſi occiſum: Euſebius apud Pontem. GLAR. Aurelianus occiſus eſt anno U. C, 1027. poſt Ch. 275. die 29. Januarii, deinde interregnum fuit usque ad diem Septembris, quo Tacitus Imperator electus. A. F.

Suſcepit imperium;] A Senatu electus. GLAR.

Nihil tamen clarum potuit oſtendere,] *Geſſit autem propter brevitatem temporum nihil magnum.* Vopiſcus. A. F. Niſi quod vicit Moeotidas populos, Pontum & Ciliciam infeſtantes. *Zoſimus lib.* I. CELL.

Intra VI. *menſem imperii*] *A ducenteſima regni luce.* Victor, vere. Imperavit enim a die 25. Septembris usque ad diem 13. Aprilis, quo e vita exceſſit. A. F.

Morte praeventus] Quidam militari tumultu caeſum volunt, quidam morbo. GLAR. *Interemptus eſt inſidiis militaribus, ut alii dicunt, vi*

qui Tacito ſucceſſerat, duobus menſibus & diebus XX. in imperio fuit; neque quidquam dignum memoria egit.

XVII. Poſt hunc Probus, vir illuſtris gloria militari, ° ad adminiſtrationem Reip. acceſſit. Gallias a bar-

VARIAE LECTIONES.

o Delet Lugd. Bat. 2. 3.

NOTAE.

menſe, ut alii, morbo interiit. Vopiſcus cap. 13. Victor in Caeſaribus eum Tyaneae mortuum dicit. Alter Victor in Epitom. *apud Tarſum.* A. F. Vel inſidiis militaribus, vel morbo interiit. *Vopiſc.* c. 13. *Zoſimus* d. l. inſidiis periiſſe ait. CELL.

Florianus, qui Tacito ſucceſſerat,] Florianus non germanus, ſed uterinus Taciti frater, quaſi imperium haereditarium eſſet, poſt fratrem imperium arripuit, nec a Senatu, nec ab exercitibus electus. Caeterum ut auditum eſt Probum, imperatorem factum, ut Sext. Aurelius, venis inciſis, ut Flavius Vopiſcus & Euſebius ſcribunt, a militibus Tarſi caeſus interiit. GLAR. Hic poſt fratrem arripuit imperium, non Senatus auctoritate, ſed ſuo motu, quaſi haereditarium eſſet imperium, quum ſciret, adjuratum eſſe in Senatu Tacitum, ut, quum mori coepiſſet, non liberos ſuos, ſed optimum aliquem principem faceret. Vopiſcus. A. F.

Florianus,] Frater Taciti arripuit imperium, quaſi hereditarium, ſine ſenatus auctoritate. *Vopiſc. cap.* 1. CELL.

Duobus menſibus & diebus XX.] *Vix duobus menſibus imperium tenuit.* Vopiſc. ſed vere Eutrop. A. F. & HEARN. Interfectus enim eſt a ſuis, cum Probo ad Tarſum Ciliciae de principatu contendens. *Zoſim.* CELL.

In imperio fuit;] Eodem anno. GLAR.

XVII. *Poſt hunc Probus, vir illuſtris*] Anno Chriſti 279. De Probi imperatoris probitate ac virtutibus multa proſequitur *Flav.* Vopiſcus. Syrmii in Pannonia inferiore natus dicitur. A puero honeſtis ſtudiis deditus, & corporis exercitio ſub IV. Imperatoribus militavit, Valeriano, Gallieno, Claudio, ac Aureliano. ab omnibus his donatus in eam famam venit, ut poſt Aureliani Tacitique mortem ſtatim imperator eligeretur. Contra multas barbaras gentes pugnavit, Marmaridas, Francos, Sarmatas, Parthos. ad Neccarum & Albim Germanos ſummovit, & Galliae civitates ab eis occupatas e manibus eorum forti eripuit manu. Atque ita univerſum imperium Romanum ab omnibus barbaris tutum reddidit, ut gloriaretur brevi fore, ut nullis opus eſſet militibus. quae cauſa una mortis ejus fuit: mox enim inde a militibus caeſus. GLAR. Poſt mortem Floriani ſolus imperavit Probus. ſed is ante mortem Floriani in Oriente electus fuerat Imperator. A. F.

Probus,] *Oriundus e Pannonia, civitate Sirmienſi, nobiliore matre quam patre, patrimonio moderato, affinitate non magna,* &c. *Pater nomine Maximus fuit, qui cum ordines honeſtiſſime duxiſſet, Tribunatum adeptus eſt.* Vopiſcus. A. F.

Vir illuſtris] Nobiliore matre quam patre, inquit Vopiſcus. GLAR.

Gloria militari,] Non nativitate. GLAR.

Gallias] LX. urbes. GLAR. Ex Vopiſco: *His geſtis cum ingenti exercitu Gallias petit, quae omnes occiſo Poſtumo turbatae fuerant, interfecto Aureliano Germanis poſſeſſae. Tanta autem illic*

a barbaris occupatas ingenti p proeliorum felicitate q reſtituit. Quosdam imperium uſurpare conatos, r ſcilicet s Saturninum in t Oriente, Proculum, & Bonoſum Agrippinae, u multis" certaminibus oppreſſit. Vineas Gallos & Pannonios habere permiſit. opere militari v Almam montem apud w Sirmium, &

VARIAE LECTIONES.

p *Gallorum* Lugd. Bat. 3.
q *Conſtituit* Lugd. Bat. 1.
r Deeſt Lugd. Bat. 3.
s *Saturnium* Lugd. Bat. 3.
t *Orientū* Lugd. Bat. 1. *ſcil. Gallienum in Or.* 5. *moriente* 2.
u Deeſt LC. S. N. M. B. L. G. V. Lugd. Bat. 3. 5. Sc. *Magnis* HM.
v *Alcani* Lugd. Bat. 5.
w *Syrimum* Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

Illic praelia feliciter geſſit, ut a Barbaris ſexaginta per Gallias nobiliſſimas reciperet civitates, &c. A. F.

A barbaris] Germanis ac Sarmatis. GLAR.

Praeliorum felicitate] Quibus 40000. occiſa ſunt, 9. regibus captis. GLAR.

Scilicet Saturninum in Oriente] Duo Saturnini, qui hiſce temporibus imperium invaſerint, referuntur. alter ſub Gallieno a militibus factus Imperator, ab iisdem mox caeſus eſt, alter ſub Probo in Oriente, eadem a militibus paſſus, quae prior Saturninus. GLAR. *Simul caeſis Saturnino per Orientem, Agrippinae Bonoſo ab exercitu.* Victor. Vopiſc. *Sed habuit etiam non leves Tyrannicos motus: nam & Saturninum, qui Orientis imperium arripuerat, variis praeliorum generibus & nota virtute ſuperavit*, &c. *Deinde quum Proculus & Bonoſus apud Agrippinam in Gallia imperium arripuiſſent, omnesque ſibi Britannias, Hiſpanias & Braccatae Galliae provincias vindicarent, Barbaris ſemet juvantibus, vicit.* A. F.

Saturninum, Proculum, Bonoſum] De ſingulis Vopiſcus conſulatur. CELL.

In Oriente,] Palaeſtina. GLAR.

Proculum] Proculum Albigaunenſem. GLAR.

Proculum & Bonoſum] De Bonoſo Aurelianus imperator dicere ſolebat: Non ut vivat natus eſt, ſed ut bibat. laqueo finivit vitam. Unde jocus in eum, Amphoram pendere, non hominem. Longo gravique certamine a Probo ſuperatum ait Vopiſcus. GLAR.

Bonoſum] Amphoram, non hominem. GLAR.

Vineas] Sexti Aurelii verba. GLAR. *Hic Galliam, Pannoniasque & Moeſorum colles vinetis replevit.* Victor. Primus Domitianus edixerat, ne quis in Italia novellaret, & poſtea obſervatum, ut promiſcui non eſſet juris vites inſtituere, ſed eorum tantum, qui ab Imperatore veniam impetraſſent. A. F.

Vineas Gallos & Pannonios] Vites inſtituendi aut colendi, quantum quis vellet, neque in Italia, neque in provincia jus fuit. Coërcebatur enim ejus rei libertas lege Domitiani, Suetonio notata, c. 7. CELL.

Gallos] Ergo ante Probum in Gallia ac Pannonia non fuere vites. GLAR.

Opere militari] Hoc tranſcripſit Victor in Epitom. *Opere militari Almam montem apud Sirmium. & Aureum apud Moeſiam ſuperiorem vineis con-*

& Aureum [x] apud Moeſiam ſuperiorem vineis conſeruit, & provincialibus [y] colendas dedit. Hic cum bella innumera [z] geſſiſſet, pace [a] parata, dixit, *brevi milites* [b] *neceſſarios non futuros*. vir acer, [c] ſtrenuus, juſtus, & qui Aurelianum aequaret [d] gloria militari, morum autem civilitate ſuperaret. Interfectus [e] eſt ta-

VARIAE LECTIONES.

x *Moeſia Superiore* LC.
y Al. *colendos*.
z *Geſſit &* Lugd. Bat. 1.
a *Patrata* G. Lugd. Bat. 3. *parta* vulg.
b Deeſt B.
c *Ac* Lugd. Bat. 1.
d *Gloriam* Lugd. Bat. 2.
e *Autem eſt* Lugd. Bat. 1. 3. *Sirinio* 2. *Syrmio* 3.

NOTAE.

conſevit. Opere militari, id eſt, *militum manu*, *opera*, ut Vopiſc. *Ipſe Almam montem in Illyrico circa Sirmium militari manu foſſum lecta vite conſevit.* A F.

Almum montem] Sic in Epitome Victoris. In antiquo libro, & in Vopiſci Probo, *Almam* prima inflexione. *Aureum* vero alterum montem, omnia exemplaria noſtra ita ſcribebant, quaſi totus ex auro ſit. VINET. *Almam* fide Codd. Leidd. 1. 2. 3. Edd. Ald. utriusque & Juntinae reſtituimus. Eamdem terminationem habet Vopiſc. in Probo c. 15. Victor Epit. XXXVII. ubi vide Annam Fabri, quae in ſuo Eutropio vulgatam quoque lectionem abjecit. VERH.

Sirmium,] Oppid. inferioris Pannoniae. GLAR.

Moeſiam] Ad Danubium, juxta Dacos. GLAR.

Conſevit,] Hactenus Sext. GLAR.

Conſeruit] Sic Codd. Leidd 1. 2. 3. 5. Edd. Ald. utraque & Juntina. unde vulgatum *conſevit* abjeci. Vopiſco in Prob. c. 19. editum quidem *conſevit*, ſed in P. 1. *conſeruit* invenit Salmaſius; uti etiam eſt apud Vict. Ep. XXXVII. qui Victor Noſtrum deſcripſit ad verbum. Vide quae noſtram lectionem ſtabilientia ibi citavis Cl. Arntzen. VERH.

Provincialibus] Gallis & Pannonibus. GLAR.

Pace parta,] Per univerſum orbem. GLAR.

Parata] Pro *parta*, ut ante legebatur, majori Codicum MSS. numero nititur, quam ut eorum auctoritati adverſemur. Ita enim S. N. M. B. V. Leidd. 1. 2. 5. VERH.

Dixit, brevi milites neceſſarios] Flav. Vopiſcus tres cauſas Probi mortis recitat. Primam, quod milites nunquam ocioſos permiſit. Secundam, quod dixerat brevi fore, ut nullis militibus opus ſit. Tertiam, quod in patria ſua amplianda ad ſordida ac ſervilia miniſteria milites coegiſſet. Quod milites aegre ferentes, tumultum excitarunt: quem cum effugere vellet, in ferratam turrim conceſſit, atque ibi eſt caeſus. GLAR. *Qua cauſa receptis omnibus placatisque, dixiſſe proditur: brevi milites fruſtra fore.* Victor. A. F. His verbis felicitatem reip. & aureum ſeculum pollicebatur, quod omnibus undique pacatis nulli ſumptus poſthac in milites faciendi, nullae injuriae ab iisdem patiendae ſint. *Vopiſc. cap.* 23. CELL.

Interfectus eſt tamen Sirmii,] Iſtud *tamen* patri meo ſuſpectum erat, propter alterum quod immediate prae-

tamen Sirmii, tumultu militari, in [f] turri ferrata. [g] Imperavit annos VI. menſes quatuor".

XVIII. Poſt hunc [h] Carus eſt factus Auguſtus, [i] Narbonae natus in Gallia: [k] qui confeſtim Carinum &

VARIAE LECTIONES.

f *Turre* Lugd. Bat. 1.
g Deſunt LC. Lugd. Bat. 1. F. Gr.
h *Caurus* Lugd. Bat. 1.
i *Narbone* Lugd. Bat. 1. 3.
k *Is* Lugd. Bat. 1. 5. *bis* 2.

NOTAE.

praecedit. A. F. Neque immerito, quorſum enim illud *tamen*? an vult Eutropius, Probum, licet Aureliano minorem, tamen a militibus interfectum? At, quot bonos Imperatores non interfecerunt milites? Delet itaque optimus Lugd. Bat. legens, *Interfectus autem eſt*. Duo reliqui MSS. L. B. tranſponunt *Interf. eſt tamen*. Ejici debere puto, ut legatur, *Interfectus eſt Sirmii*. Nam ut bis *autem* repetatur, non placet. HAV. *Tamen* pro *vero* vel *autem* hic repoſitum cenſet Cl. Gruner. pari modo, quo alibi ſaepius abuſus eſt Eutropius. Et certe alterutrum immutandum judico, ſive legas *morum tamen civilitate ſuperaret. Interfectus autem eſt* &c. quod malim, ſive, ut nunc ediderunt Viri Docti; quia alterum Codd. MSS. non confirmant, ſed tantum Edd. Vetuſtiores, quarum Schonhovii & Merulae principes. Aliae ut Aldina utraque & Juntina bis *tamen* repetunt. Quod a Librariis profectum, qui *tn̄* ut eſt in iis Edd. & *aū* promiſcue confundunt. VERH.

Sirmii,] Ad oppid. Pannoniae inferioris. GLAR.

In turri ferrata.] Hanc turrim ſpeculae cauſa aedificatam ab eo altiſſimam, ſcribit Vopiſcus. GLAR. *Hoc promoti milites confugientem eum in turrem ferratam, quam ipſe ſpeculae cauſſa editiſſimam aedificaverat, interemerunt*. Vopiſc. cap. 21. A. F.

In turri ferrata] Quam ſpeculae cauſſa ipſe exaedificaverat. *Vopiſc.* c. 21. ubi etiam cauſſa tumultus refertur. VERH.

Imperavit annos VI. *menſes* IV.] Vopiſcus eum occiſum dicit quinto anno imperii. Sed melius Eutrop. A. F. & HEARN. Recte calculum hic ab Eutropio bene poſitum obſervant Viri D. quamquam cum Cl. Grunero haec ſuſpecta mihi videntur. VERH.

XVIII. *Poſt hunc Carus eſt factus Auguſtus*,] Anno Chriſti 285. Cari imperatoris patriam Sext. Aurelius, quem hic author ſaepe ſequitur, Narbonem fuiſſe, ſcriptis prodidit. Vopiſcus autem varias authorum narrat opiniones de ejus patria. Bonus dici meruit imperator, quamvis majorem natu filium malum reliquerit, Carinum inquam: cum minor natu Numerianus probae indolis fuiſſe dicatur. Hic Carus paucis diebus Sarmatas vicit, occiſis XVI. millibus, captis XX. millibus hoſtium, deinde in Perſas profectus, ultra Babylonem victor evaſit, ſed periit fulmine, ut quidam: alii morbo interiiſſe ſcribunt. GLAR. An U. C. 1034. poſt Ch. nat. 282. A. F.

Narbonae natus in Gallia;] Alicubi legerat Eutrop. Carum *Narbonae* natum. Quare ſtatim putavit Narbonae natum in Gallia: ſed haec *Narbona* in Illyrico. Vitioſe tamen ſcriptum *Narbona* pro *Narona*. Quamvis haec menda apud Ptolemaeum adhaeſerit, ut qui in deſcriptione Illy-

& Numerianum [l] filios" Caeſares fecit, [m] cum quibus regnavit duobus annis". ſed [n] dum bellum adverſum Sarmatas gerit, nunciato Perſarum tumultu, ad Orientem profectus, res contra Perſas nobiles geſſit: ipſos proelio fudit: [o] Cochen & Cteſiphontem urbes [p] nobi-

Variae Lectiones.

l Deeſt V. & Lugd. Bat. 5.

m Deſunt L. LC. F. Gr. Lugd. Bat. 1.

n *Cum* Lugd. Bat. 1. 3. ſed 2. delet.

o *Cochen*, antiquum eſſe nomen Seleuciae, ex Ammiano Marcellino [l. XXIV. c. 5.] patet: *quibus Coche, quam Seleuciam nominant, haud longius diſparatur.* Cujus ſcripturae primus auctor fuerat Gelenius; nam in MSS. mire depravatum fuit hoc nomen, cujus tamen veſtigia hanc veram eſſe lectionem ſatis evincunt. Fuldenſis quoque codex, & Sextus Rufus c. XXIV. & Jornandes de Succeſſ. Regn. c. LXXXVI. (uterque de hoc Imperatore ſcribens) & Oroſius lib. VII. c. 24. *Cochen* vocant. Mer. *Corchen*: Graecus *Conchen*: S. N. G. HM. Lugd. Bat. 5. *Sobenen*: L. LC. M. *Cocenetb*: Lugd. Bat. 2. 3. *Soënem*. Zoſimus [lib. III. p. 724.] *Zochaſen* videtur nominare: Ζωχάσης, νῦν δὲ Σελευκείας ὀνομαζομένης. Confer Lindenbrogium ad Am. Marc. qui ex Nazianzeno etiam Κωχὴν urbis hujus nomen probat. Excuſi quidam libri, Vi. V. Helmſtad. *Seleuciam*, tanquam certius nomen pro ſuſpecto aut corrupto, exhibent. Sed priorem lectionem praeferimus, praeſertim cum a Steph. Byzantio item confirmetur.

p *Notiſſimas* Lugd. Bat. 2. 3. 5.

Notae.

Illyrici meminit Ναρβῶνας κολωνίας ἐπισήμου, *Narbonae inſignis coloniae:* verum hic Ptolemaeus corrigi potuit ex Plinio, qui coloniam illam *Naronam* vocat, aitque oppoſitam eam eſſe cognomini fluvio. At iſte fluvius *Naro* vel *Nar* dicebatur, unde *Narona colonia.* Vide apud Victorem, pag. 169. De Cari patria multum diverſas ſententias refert Vopiſcus, cap. IV. A. F. Cum Plinio facit Nummus Titi apud Goltzium, COL. NARONA. HAV. Ad Vopiſcum, quem citat Doctiſſ. Femina, *Naronae* legendum pluribus jam oſtendit Salmaſius. Vid. Cel. Oudend. ad Suet. Tib. c. IV. VERH.

Qui confeſtim Carinum, &c.] *Iſte confeſtim Carinum & Numerianum Caeſares fecit, Carinum ad Galliae munimentum dimiſit, Numerianum in Meſopotamiam ſecum adduxit.* Victor. A. F.

Cum quibus regnavit duobus annis.] Deſunt circiter ſex menſes. A. F. & HEARN.

Dum bellum adverſum Sarmatas gerit,] *Ingenti apparatu & totis viribus profligato magna ex parte bello Sarmatico, quod gerebat, contra Perſas profectus, nullo ſibi occurrente, Meſopotamiam Carus cepit & Cteſiphontem usque pervenit.* Vopiſcus. A. F.

Sarmatas] Europeos. GLAR.

Perſarum] Parthorum. GLAR.

Profectus,] Cum Numeriano. GL.

Corchem & Cteſiphontem] Vopiſcus ait, Meſopotamiam ab eo captam, ac

biliſſimas cepit: & cum [q] caſtra ſuper Trigidem haberet, [r] ictu divini fulminis periit. Numerianus quoque, filius ejus, quem [s] ſecum ad Perſas duxerat,

VARIAE LECTIONES.

q *Contra caſt.* Lugd. Bat. 1.
r *Vi* B. N. Lugd. Bat. 1. 2. 3. HM.
s *Secum Caeſarem ad Per.* S. N. L. G. F. V. Lugd. Bat. 1. 2. HM. *ſecum Caeſ. ad praedas* &c. 3.

NOTAE.

ac Cteſiphontem usque perveniſſe. in altero Eutropii codice legitur: *Seleuciam ac Cteſiphontem urbes nobiliſſimas caepit.* Fortaſſis *Seleucia* aut *Carrae* legendum. nam *Corchen* non invenias temere apud authores. GLAR.

Cochen] Quae Seleucia etiam dicitur, Parthorum olim regia, périnde ac Cteſiphon. Vide ſupra VIII. 3. & adde, quae in Variis Lectionibus de *Coche* ſcripſimus. Sita fuit ad confluentes Tigridis & Euphratis. *Plin.* V. 26. CELL. Recte Cellarius Glareano opem fert, quem latere videtur, *Cochen* & *Seleuciam* eamdem eſſe. De Cteſiphonte autem quae narrat auctor, minus vera: Carus enim gloriae avidus longius quidem progreſſus fuiſſet, ſed Meſopotamia capta ad Cteſiphontem tantum pervenit morte praeventus, ut erraſſe Eutropius videretur, ſi, uti in pluribus Edd. exhibetur, locus legeretur *& cum caſtra ſupra Tigridem haberet*, acſi Tigridem trajeciſſet; quod quam falſum haec oſtendunt: *Meſopotamiam Carus cepit, & Cteſiphontem usque pervenit.* Vopiſc. in Caro c. 8. Pompon. Laetus in Eod. *Hic apud Cteſiphonta ictu fulminis interiit.* Victoris Epit. XXXVIII. In Caeſ. vero errat, uti & Oroſ. L. VII. c. 24. Hinc *ſuper* e Codd. Leid. 1. 2. 3. 5. (quos negligentius ſilentio praetermiſit Havercampus) Edd. Aldina utraque & Juntina praetulimus: *ſuper* enim hic idem eſt, ac *ad Tigridem: in ripis Tigridis*, ut docet Cl. Oudend. ad Sueton. Calig. c. VIII. Ubi hunc Eutropii locum ita emendat ex Oroſio, Jornande, aliisque. Vid. Oroſ. L. VII. c. 24. quem, quia Noſtrum ubique ad verbum fere deſcribit, hic etiam ipſum imitatum eſſe veriſimile, nec ſecus Sextus Ruf. c. 24. & Jornandes de Regn. ac Temp. ſucceſſ. c. 86. Et Carum Cteſiphontem non tranſiſſe, latius docet Vopiſc. c. 9. ubi negat, quod cum aliis noſter quoque refert, Carum fulminis ictu periiſſe, ex epiſtola Junii Calphurnii .... *fama emerſit, fulmine interemptum eum, quem, quantum ſcire poſſumus, aegritudine conſtat abſumptum*, quibus ſubdit, *Hanc ego epiſtolam idcirco indidi, quod plerique dicunt, vim fati quandam eſſe, ut Rom. princeps* Cteſiphontem tranſire non poſſit: *ideoque Carum fulmine abſumptum*, quod *eos fines transgredi cuperet, qui fataliter conſtituti ſunt.* unde patet, Cellarium fugitivo oculo inſpexiſſe hunc locum. VERH.

Ictu divini fulminis periit.] Iſtud *divini* additum fuit diſtinctionis gratia: nam & quaedam machinae bellicae *fulmina* dicuntur. Quo tempore autem obiit Carus, tanta ſubito exorta tempeſtas, tantum tonitruum, ut inde fama emerſerit, fulmine interemptum, quem alioquin ſatis conſtabat aegritudine abſumptum. Adi Vopiſc. cap. 8. A. F. Quod vis fati Rom. principem noluerit Cteſiphontem tranſire *Vopiſt. cap.* 9. CELL.

Aper] Praefectus praetorio. CELL.

Numerianus quoque, filius] Hic Cari minor natu filius, egregie moratus, eloquentia praepollens, ut Vopiſcus inquit, cum patre in Perſas abiit, cum Carinus maneret in Oc-

rat, adoleſcens egregiae indolis, cum oculorum dolore correptus, in lecticula veheretur, impulſore [t] Apro, qui ſocer ejus erat, per inſidias occiſus eſt. & cum [u] dolo occultaretur ipſius mors, [v] quousque Aper invadere [w] poſſet imperium, foetore cadaveris prodita eſt. milites enim, qui eum ſequebatur, [x] foetore commoti, [y] diductis lecticulae palliis, poſt [z] aliquot

VARIAE LECTIONES.

t *A propinquis* Lugd. Bat. 1. pro *Apro qui*.
u Deeſt Lugd. Bat. 3.
v Deſunt Sc.
w *Poſſit* Lugd. Bat. 1. 3.
x *Putore* S. M. L. Lugd. Bat. 2. 3. *pudore* S.
y *Deductis* Lugd. Bat. 1.
z *Aliquod* Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

cidentis imperio. Idque factum, propter aetatem puerilem: alioqui Numerianus conſtitutus fuiſſet in Occidente. GLAR.

Adoleſcens egregiae indolis,] *Moratus & vere dignus imperio.* Vopiſcus. A. F.

Cum oculorum dolore] Hunc oculorum dolorem contraxerat Numerianus, quod nimio fletu oculos corrupiſſet. A. F.

Lecticula veheretur,] Legitur &, *in lecticula veheretur*. Legendum fortaſſe, *illecticaretur*, ut habet antiquus liber: licet hoc verbum nullo alio in loco legere meminerim. VINET. *In lecticula* quoque legunt Edd. Ald. utraque & Juntina, confirmant Codd. MSS. Leidd. 2. 3. 5. ut recte Cl. Arntzen. quem hic quoque laudat Grunerus; ad Aurel. Epit. XXXVIII. eam praepoſitionem in Victore, & Noſtro e MSS. aliisque optimis ſcriptoribus vindicet. VERH.

Impulſore Apro] Aper Arrius Cari imperatoris praefectus fuit, ut Vopiſcus tradit: magnae adeo autoritatis, ut Carus filio ſuo Numeriano Afri filiam daret, ac Aprum ſocerum Numeriani faceret. Quo beneficio Aper elatus, invadendi imperii conſilium cepit a Numeriani caede. Sed exercitus juſſu vindex ejus mortis fuit Diocletianus, poſtea Auguſtus. GLAR. *Apri Praefecti Praetorio ſoceri inſidiis extinguitur.* A. F. Nota pentametrum fortuitum: *impulſore Apro, qui ſocer ejus, erat.* HEUM.

Dolo occultaretur] Scil. ut ipſe Aper interea imperium arriperet. Sextus Aurelius: *Quousque Aper invadere poſſet imperium.* GLAR.

Ipſius] Numeriani. GLAR.

Foetore commoti] Vopiſcus in Numeriano: *Ut res eſt prodita, omnes invaſerunt Aprum, cujus factio latere non potuit. eumque ante ſigna & principia protraxere. Ingens facta concio: quaeſitus vindex Diocletianus.* GLAR. Joannes Antiochenſis, Περὶ ἀρχαιολογίας: Νυμεριανὸς τυφλωθεὶς ἐν κεκαλυμμένῳ φορείῳ ἀπὸ Περσίδος ἐβαστάζετο, ὃν λάθρα ἀνεῖλεν ὁ πενθερός, καὶ ἔλαθεν νεκρὸς φερόμενος ἕως ἐκ τῆς δυσωδίας ἐδηλώθη. *Numerianus oculis captus in operta lectica a Perſide ferebatur, quem ſocer clam interfecit, & ſic latuit mortuus omnibus rem ignorantibus, donec foetore res prodita eſt.* A. F.

Eum] Numerianum caeſum. GLAR.

Diductis lecticulae] Vetus liber, *deductis*:

quot dies mortem ejus notam habere [a] potuerunt.

XIX. Interea Carinus, quem Caeſarem [b] ad Parthos proficiſcens Carus in Illyrico, Gallia, Italia, reliquerat, omnibus ſe ſceleribus inquinavit: plurimos innoxios [c] fictis criminibus occidit: matrimonia nobilia corrupit: [d] condiſcipulis quoque, qui eum [e] in auditorio [f] vel levi fatigatione [g] taxaverant, pernicio-

VARIAE LECTIONES.

a *Potuere* Lugd. Bat. 3.
b Ita ex Lugd. Bat. 1. 2. 3. quia pro *in* ubique fere a Noſtro reponitur.
c *Finctis* Lugd. Bat. 1.
d *Condiſcipulos* Lugd. Bat. 1. *cum diſcipulis* 3.
e *In adjutorio* Lugd. Bat. 1. *qui cum adjutoribus* 3.
f *Ubi fat.* Lugd. Bat. 2. *verbi fat.* 5.
g *Relaxaverant* Lugd. Bat. 1. *taxaverunt* 2. 3. 5.

NOTAE.

ductis: & infra, *ad Parthos*, pro *in Parthos*. *Perfide victa*, ubi alii *victor*; *Anulini*, ubi alii *Amilini*: alii *Amullini*: *non ſuo*, pro *nullo ſuo*: *Margum* ubi alii *Murgum* & *Murtium*: *Ureum*, pro *Aureum montem*. VINET.

Diductis] Amotis tegumentis. GLAR. *Palliis*ne legendum, an *plagulis*, vid. Lipſius Elect. lib. 1. cap. 19. p. 575. HEUMAN.

XIX. *Interea Carinus*,] Homo omnium contaminatiſſimus, adulter frequens, juventutis corruptor, ut primum pater in Parthos abiit, omnia tyrannorum officia exercuit. Mimis, meretricibus atque lenonibus palatium implevit. in corporis voluptatibus ac gulae illecebris ſuperavit propemodum Caligulam, ita ut pater Carus eum ſuum negaret: & Conſtantium, qui poſtea Caeſar, in locum ejus ſurrogare vellet, ac illum occidere. Nec ei defuit ad vindicandum ſibimet imperium vigor mentis: qui contra Diocletianum multis praeliis conflixit. GLAR.

Carinus,] Cari natu major filius. GLAR.

Parthos] Perſas. GLAR.

Omnibus ſceleribus] Haec omnia tunc ad verbum Victor in Epitom. quem vide pag. 220. A. F.

Inquinavit:] Ita reſtitui ex tribus L. Bat. Vulgati enim habent *coïnquinavit*. HAV.

Nobilia] Nobilium virorum. GLAR.

Condiſcipulis] Qui cum eo ludum viſitaverant. GLAR.

Auditorio] Schola. GLAR.

Vel levi fatigatione taxaverant,] Victor: *verbi fatigatione tax.* *Verbi fatigatio* & *fatigatio* ſimpliciter, nihil aliud eſt, quam *ſcomma*, unde Joannes Antiochenſis idem ſic explicat: Καρῖνος ὠμότατος ἦν, ὃς τοὺς ποτὲ ἐν τῷ παιδευτηρίῳ σκώψαντας εἰς αὐτὸν ἠμύνατο. *Carinus ſaeviſſimus erat, quippe qui condiſcipulos, qui in eum in ſchola ſcommata vibraverant, ultus eſt.* Igitur *fatigatio* eſt *ſcomma*. *Fatigare aliquem verbis vel jocis*, pro mordere, laceſſere, quod & *fatigare* ſimpliciter & abſolute dixerunt. Severus Sulpitius in dialogis: *Sed ſuperſedendum eſt, ne Gallus ſeſe exiſtimet fatigari.* Et *fatigatio* pro *ſcommate* apud eumdem: *Tum ille ſicut eſt verecundiſſimus, aliquantulum erubeſcens, dum fatigationem meam accepit.* Plura vide apud Victorem pag. 220. A. F.

niciosſus fuit. [h] Ob quae [i] omnibus hominibus inviſus, non multo poſt poenas dedit. Nam de Perſide victor exercitus rediens, cum Carum Auguſtum fulmine, Numerianum Caeſarem [k] inſidiis perdidiſſet, Diocletianum imperatorem creavit, [l] Dalmatia oriundum, virum obſcuriſſime natum: adeo ut [m] a plerisque

Variae Lectiones.

h *Atque* Lugd. Bat. 2. 3. 5.

i *Omnibus bonis inviſus* Sc. HM. V. *omn. honoribus inv.* Lugd. Bat 3. *hominibus inriſos* deleto *omnibus* Lugd. Bat. 1.

k *In inſidiis* Lugd. Bat. 1. 3.

l *Dalmatiis* L. LC.

m Praepoſitionem delet Lugd. Bat. 3.

Notae.

Lego *Fatigatione vexaverunt.* Scilicet hoc tractu temporis *illuſiones jocoſae* dicebantur *fatigationes.* Vid. Wowerius not. ad Sidonium Apollin. p. 408. & Index verborum ad illum Sidonium v. *fatigare. Vexare* vero eo aevo ſignificabat idem, ac hodie nos Germani eodem ſenſu dicimus *einen vexiren.* Vid. de eo vocabulo Gellium lib. II. cap. 6. HEUMAN. Vide omnino Cel. Arntzen, & quos laudat ad Victor. Epit. XXXVIII. ubi vides, nihil omnino hic mutandum eſſe. VERH.

Poenas dedit.] Caeſus eſt. GLAR.

Perſide] Qui ſub Caro ac Numeriano militavit. GLAR.

De Perſide victor exercitus &c.] Sic pro *de Perſide victa*, reſtitui, tum quod ita exhibent Codd. MSS. HM. Leidd. 1. 2. 3. 5. Edd. Aldina utraque, Juntina, Schonhovii ac Merulae, ut mirer, unde vulgata lectio irrepſerit, tum quod frequens ea locutio Noſtro, aliisque. ſupra L. II. c. 22. *Conſules cum victrici claſſe redeuntes* &c. *Victorem exercitum ... Romam reduxit* Livio L. VII. c. 24. *Quam* (Cornum) *Manlius, victore exercitu, aggreſſus* &c. L. XXII. c. 4. ubi vide Cl. Drakenb. Et de hac eadem hiſtoria Pomp. Laetus d. l. *Victor tamen exercitus in Perſide* &c. VERH.

Auguſtum] Imperatorem. GLAR.

Numerianum] Cari minorem natu filium. GLAR.

Perdidiſſet,] Amiſiſſet. Fuit hic annus Chriſti 287. GLAR.

Diocletianum Imperatorem creavit,] Sext. Aurelius Diocletianus ante ſuſceptum imperium Diocles dictus eſt, a matre Dioclea: poſt imperium autem aſſumptum, Grajum nomen in Romanum convertit morem. GLAR. Integrum nomen eſt C. AUREL. VALERIUS JOVIUS DIOCLETIANUS. *Gruter.* p. 199. n. 4. CELL.

Creavit] Exercitus. GLAR. *Diocletianum omnes divino conſenſu, cui multa jam ſigna facta dicebantur imperii, Auguſtum appellaverunt.* Vopiſcus. Tunc domeſticos regebat Diocletianus. Vide apud Victorem pag. 166. A. F.

Dalmatia] Salonis urbe littorali. GLAR. *Diocletianus Dalmata, Anulini Senatoris libertinus, matre pariter atque oppido nomine Dioclea.* Victor GLAR. & A. F.

Obſcuriſſime] Humillimis parentibus. GLAR.

Li-

que [n] ſcribae filius, a nonnullis [o] Anulini ſenatoris libertinus fuiſſe [p] credatur.

XX. [q] Is prima militum [r] concione juravit, Numerianum [s] nullo ſuo dolo interfectum. & cum juxta eum Aper, qui Numeriano inſidias [t] fecerat, conſtitiſſet, in conſpectu exercitus manu [u] Diocletiani percuſſus eſt. Poſtea Carinum, [v] omnium odio [w] & de-

VARIAE LECTIONES.

n Delet Lugd. Bat. 1.
o *Amullini* Sc. *Anulli in Senatoribus* Lugd. Bat. 1. *Anuli* 3. *Anili* 5.
p *Tradatur* Lugd. Bat. 2.
q *Is primum militi in concione* S. N. B. Lugd. Bat. 2. 3. HM. *primum* etiam Lugd. Bat. 5.
r *Contritione* Lugd. Bat. 1. *conditione* 5.
s Deeſt. V.
t Delet Lugd. Bat. 3.
u *Diocletiano* Lugd. Bat. 1.
v A. *omni odio.*
w *In* Lugd. Bat. 3. 5. *decertatione* 2.

NOTAE.

Libertinus] Ita Sext. Aurelius. GL.

XX. *Is prima militum concione*] *Hic quum tribunal conſcendiſſet atque Auguſtus eſſet appellatus, & quaereretur, quemadmodum Numerianus eſſet occiſus, educto gladio Aprum Praefectum Praetorii oſtentans percuſſit, addens verbis ſuis: Hic eſt auctor necis Numeriani.* Vopiſcus. Male Victor, qui hoc a Diocletiano factum dicit poſt mortem Carini. A. F.

Et cum juxta eum Aper] Cum apud Tungros in Gallia miles adhuc gregarius Diocletianus cum Druyde muliere avara rationem victus ſolveret, a muliere de ſordiditate accuſatus: Tum largus ero, inquit, cum imperator fuero. Ibi illa Diocletiano: Cum Aprum occideris, imperator eris. Et cum deinde ſedulus in apris occidendis eſſet, tandem ultor caedis Numeriani, Aprum fatalem ſe apprehendiſſe dixit. GLAR.

Aper] Numeriani ſocer. GLAR.

Numeriano] Genero ſuo. Euſebius in Chronicis ait, juraſſe Diocletianum, non ſine Apri ſcelere Numerianum occiſum. GLAR.

Diocletiani] Ut vindicis necis Numeriani. GLAR.

Manu Diocletiani gladio &c.] Illud *gladio*, quod reſpuit Cod. Leid. 1. cui adſtipulantur Schonh. & Merul. abjeci. Vopiſc. in Numer. c. 13. *Quum Diocletiani manu eſſet Aper occiſus.* VERH.

Poſtea Carinum, omni odio] Verum eſt quod vulgo proverbio dicitur, non omnia poſſumus omnes. Non uni dii dedere omnia. Non omni Deus omne dedit. Nemo eſt omnis homo. Non omnes omnibus artes. Non fuiſſet alius melior imperator Diocletiano, ſi manum a piorum ſanguine continuiſſet, & ſibi divinum honorem non tribuiſſet, hoc eſt, ſi ſeſe hominem miſerum cognoviſſet. De ejus in Chriſtianos edicto meminit Euſebius in Eccleſiaſtica hiſtoria libro VIII. Juſſit etiam ſe adorari, homo ſtolidus, cum cacaret per poſteriora, ut alii homines. GLAR.

Carinum,] Cari majorem natu filium. GLAR.

Vi-

deteſtatione viventem, apud [x] Margum ingenti proelio vicit, proditum [y] ab exercitu ſuo, quem fortiorem habebat: certe deſertum, inter [z] Viminatium atque Aureum montem. Ita rerum [a] Romanarum potitus, cum tumultum ruſticani in Gallia concitaſſent,

Variae Lectiones.

x Al. *Murgum*. Schottus [in Not. ad Sext. Aurel. Vict. de Caeſarib. c. xxxvi.] *Marcum* legit. *Murtium* eſt in Vopiſci Carino. *Murgum* omnes Edd. Vett.

y *A ſe* Lugd. Bat. 2. 3.

z *Viniacium* L. *Imminatium* Lugd. Bat. 2. *Vimina, Suiae* 3.

a *Romanorum potius cum tumultu* Lugd. Bat. 1. *Romanorum . . . tumultus* 5.

Notae.

Viventem,] In Occidentis imperio. Glar.

Margum] Moeſiae oppidum. Glar. *Contra Diocletianum multis praeliis conflixit, ſed ultima pugna apud Margum commiſſa victus occubuit.* Vopiſcus. Optime loci ſitum hic declarat Eutrop. inter Viminatium urbem & Aureum montem. Margum & Viminatium duo Moeſiae oppida vicina erant, ut indicio eſt hiſtoria, quam narrat Priſcus Rhetor initio excerptorum de legationibus. Idem Priſcus in Gothica hiſtoria ſcribit, Margum ad Iſtrum fuiſſe ſitam e regione Conſtantiae: ἡ Μάργος, inquit, πόλις ἐστὶ τῆς ἐν Ἰλλυρίᾳ πρὸς τῷ Ἴστρῳ κειμένη ποταμῷ, ἀντικρὺ Κονσταντίας φρουρίου κατὰ τὴν ἑτέραν ὄχθην κειμένου. *Margus urbs eſt Moeſiae in Illyria ad Iſtrum fluvium ſita e regione Conſtantiae, quae in altera ripa poſita eſt.* A. F. Margus Moeſiae ſuperioris oppidum; etiam Mons *Aureus* eſt ad Taurinum ſeu Albam Graecam. Cell.

Ab exercitu] Illyrico. Glar.

Fortiorem] Quam Diocletianus. Gl.

Certe deſertum] Victor eum a militibus ſuis in pugna interfectum dicit. A. F.

Inter Viminatium atque Aureum] Meminit Viminatii in Myſia ſuperiore Ptolemaeus Οὐιμινάκιον λεγίων ad Danubium. Montem autem aureum eſſe in Moeſia, ſatis patet ex Probi hiſtoria ſuperius habita. Glar. *Viminacium* oppidum Moeſiae ſuperioris. Cell. *Viminatium* recte Glareanus, ſive ut Cellarius *Viminacium*, quod habent Edd. Aldina utraque, Juntina, Schonh. ac Mer. ſed per *t* Codd. MSS. Leidd. 1. 2. Verh.

Cum tumultum ruſtici in Gallia] Bellum ruſticum fuit in Gallia ſub Diocletiano, quale in Germania anno Domini 1525. *Gard*, lingua antiqua Gallica eſt collectio & *Puren*, id eſt, Ruſticorum. Unde *Purengard*; eſt ruſticorum collectio ſive exercitus, quod nomen neque Graeci neque Latini recte pronunciare potuere. In altero codice Chronicorum Euſebii legitur *Progaridarum*, propius ad linguam Gallicam *Purengard*. Glar.

Cum tumultum ruſticani] *Namque ubi comperit Carini diſceſſu Aelianum Amandumque per Galliam excita manu agreſtium ac latronum, quos Bagaudas incolae vocant, populatis late agris pleraſque urbium tentare, Maximianum ſtatim, fidum amicitia, quamquam ſemiagreſtem, militiae tamen atque ingenio bonum, Imperatorem jubet.* Victor. Vide ibi notata, p. 168. A. F.

Ruſticani] Al. *ruſtici*. Glar.

Ba-

ſent, & [b] factioni ſuae Bagaudarum nomen imponerent,

VARIAE LECTIONES.

b *Factioni Senecaudorum nomen* G. *factionis ſuae ſaevae clarum nomen* V. *factioni ſuae Bagandarum* &c. N. B. *factione ſua Baucadarum* Lugd. Bat. 1. *factione ſaeva Caudarum* Lugd. Bat. 2. *factionis ſuae vacuum clarum* Lugd. Bat. 3. *factionis ſuae Vagabundarum* 5.

NOTAE.

Bagaudarum] Sic quidam ex impreſſis libris: alii verba duo Latina pro hoc Gallico habent, haec, *ſaeve clarum*, ſic: *factioni ſuae ſaevae clarum nomen imp.* Antiquus liber, *Caudarum:* ubi *Bacaudarum*, *b* prima litera, & *c* tertia, aliquando ſcriptum fuiſſe ſuſpicor, quemadmodum apud Oroſium lib. VII. invenimus. ſed *u* pro *b Vacaudas.* In Euſebii Chronicis Latinis *Baccharidarum* (utinam Graeca ipſa haberemus) invenies, apud annum Chriſti CCLXXXIX. in Sigeberti, non ſolum *Bagaudarum* (quemadmodum hoc Eutropii loco, dum quid melius aſſeratur, lecturi ſumus) ſed etiam *Bagaudam* ſingulari caſu ad annum Chriſti CCCCXXXVII. ubi ſic legimus: *Gallia citeriore a Battone principe in rebellationem commota, conſpiravere in Bagaudam omnia pene Gallorum ſervitia.* Alter locus eſt apud annum CCCCXLII. hujusmodi: *in Galliis principibus ſeditionis attritis, & Battone capto, quieſcit Bagaudarum commotio.* Quod autem ea Eutropii & Sigeberti non una eademque fuerit Bagauda, ſatis ipſa admonent tempora, quod anni interſint minimum centum & quadraginta: unde conjicias, Imperio Romano ita fluctuante, in Gallia multos tumultus factionesque ortas fuiſſe, quas Bagaudas dicerent. Caeterum hoc *Bagaudae* corruptum vocabulum, quantum ab *Alauda* Gallico nomine abeſſe debeat, videris: quae avis eſt, quam hodie Galli *Alouettam* vocamus: a qua ave legioni nomen Julius Caeſar olim impoſuit, quam ex Gallis Tranſalpinis conſcripſerat: ut memoriae prodiderunt Plinius, Suetonius, & alii. VINET. De voce Bagauda vid. Leibnitii Etymologica P. I, p. 91. Suicerus Theſ. Eccl. T. II. p. 379. Voſſius Lib. 2. de Vitiis Serm. c. 3. p. 178. Schilteri Gloſſ. Teut. p. 71. Colomeſii Italia Orientalis p. 179. Ant. Pagius ad A. C. 437. §. 5. Apud Boxhornium Orig. Gallic. c. 2. p. 21. &c. *quae extat etymologia* Bagaudarum, *non eſt Boxhornii, ſed Bocharti, cujus ipſiſſima verba toto illo capite exhibentur. Idem in ſubjecto Lexico antiquae linguae Britannicae, quam putat Gallos & Britannos communem habuiſſe*, p. 8. *exhibet vocem* Bagad, *i. e.* turba, & p. 9 Basgaud. *Ex alterutro nata videri poterat vox* Bagaudarum. *Sed* p. 12. *exhibet vocem* Bugad *i. e.* tumultuatio. *Et haec quidem mihi videtur eſſe vera illa vox, quam Romani ſcriptores expreſſerunt vocabulo* Bagaudarum. *Errat vero Eutropius* IX. 13. *cum putat*, Bagaudas *hoc nomen ſibi ipſos impoſuiſſe. De ſeditione eorum memorat* Mamertinus Panegyrico primo C. IV. 2. & 3. *itemque* Panegyr. tertio C. IV. 1. (litteris ad Cl. Grunerum datis) HEUMANN.

Baucadarum] Burgaſdarum. GLAR.

Bagaudarum nomen] *Bagaudae* ſive *Bagandae*, vel *Vocandae*, vel *Baucaudae*, populi circa Alpes, quales forte in Pyrenaeis, quos vulgo dicimus *Miquelets.* Caſtrum Bagaudarum, locus olim in agro Lutetiae, quod horum Bagaudarum tunc receptaculum fuit, quem hodie *Saint-Maur* nominant, ut ſcribit Vigenereus. A. F. Zoſimus lib. VI. Βακαύδαι. Aurelius Victor: *excita manu agreſtium ac latronum, quos Bagaudas incolae vocant.* Bagaudae ergo factio ruſticorum in Galliis, propter iniquitatem Romani magiſtratus rebellantium. *Salvian.* V. *de Gubern. Vocaca-*

rent, duces autem haberent Amandum & [c] Aelianum: ad ſubigendos eos Maximianum [d] Herculium Caeſarem miſit; qui levibus proeliis agreſtes domuit, & [e] pacem Galliae reformavit.

XXI. [f] Per haec tempora etiam Carauſius, qui viliſſime natus, [g] ſtrenuae militiae ordine famam egregiam fuerat conſecutus, cum apud Bononiam per tractum [h] Belgicae & [i] Armoricae pacandum mare

re

Variae Lectiones.

c *Alienum* Lugd. Bat. 1. *Haelianum* 2. *Helianum* 3. 5.

d *Herculianum* G. Lugd. Bat. 3. *Herculem* 1. 5. & infra.

e Quidd. codd. MSS. ut Lugd. Bat. 3. 5. & libri impreſſi *partem* habent. Minus bene: nam etiam Graecus ἰλλάθειαν interpretatur.

f Al. *poſt haec tempora.* In Fuld. ſuperſcripta fuit altera lectio, *hoc tempore*, pro qua malit Sylb. *eodem tempore.*

g *In ſtren. m. o.* Hear. & Vulg. *ſerenae* G. Sc. Lugd. Bat. 2. 3. *ſtrenuo* Vi. & quidd. e noſtris MSS. ut ad *ordinem* referatur.

h *Bellicae* Lugd. Bat. 1.

i *Armorici* Lugd. Bat. 2. 3. 5.

Notae.

camus rebelles, vocamus perditos, quos eſſe compulimus criminoſos. Quibus enim aliis rebus Bagaudae facti ſunt, niſi iniquitatibus noſtris, niſi improbate Judicum? Cell. Conſule ad Salvian. a Cellario laudatum, Rittershuſ. Cangii Gloſſar. & Comm. ad Oroſ. L. VII. c. 25. Verh.

Amandum & Aelianum] Ita legendum, eſſe oſtendit exemplis Cl. Arntzen. ad Vict. Caeſ. XXXIX. Pro *Herculeum* autem *Herculem* Codd. Leidd. 1. & 5. & ita *Achilles Achilleus* apud Aurel. Caeſ. d l. *Narſes* & *Narſeus* ibidem & apud Jornandem de Reb. Get. Verh.

Caeſarem] Mox Auguſtum. Glar.

Per haec tempora] Hanc locutionem tum ex aliis, tum e Noſtro recte vindicat Cl. Grun. Verh.

XXI. *Carauſius,*] Vide longum hyperbaton usque ad haec verba, *purpuram ſumpſit*, &c. Glar. & Cell.: *Corauſium* vocat Victor, Menapiae civem. A. F. At *Carauſium* Schottus & Arntzen. ibi ſatis comprobant. Verh.

Strenuae militiae] Ordinariae, juſtae. Glar. Locus hic omnino ita legendus eſt, *Qui viliſſime natus, ſtrenuae militiae ordine* &c. quod adprobantibus MSS. duobus L. Bat. primo ſcil. & ſecundo, res ipſa docet. Dicitur enim de Carauſio fere, quod de Scaeva legitur apud Lucan. VI. 144.

Scaeva viro nomen: caſtrorum in plaebe merebat
Ante feras Rhodani gentes. Ibi ſanguine multo
Promotus, Latiam longo gerit ordine vitem.

Quod Eutrop. Vulg. habent *in ſtrenuae* &c. illepidum. Hav.

Bononiam] Zozimus lib. VI. initio: ἰλθεῖν

re accepiſſet, quod Franci & Saxones infeſtabant, multis barbaris ſaepe captis, neo praeda integra aut provincialibus reddita, aut imperatoribus miſſa; [k] cum ſuſpicio eſſe coepiſſet, [l] conſulto ab eo admitti barbaros, ut transeuntes cum praeda exciperet, [m] atque hac ſe occaſione ditaret; a Maximiano

VARIAE LECTIONES.

k *Cur* Lugd. Bat. 3.
l *Conſultu* Lugd. Bat. 2.
m Deſunt L. LC. F.

NOTAE.

ἐλθὼν δὲ εἰς Βονωνίαν. πρώτη δὲ αὕτη πρὸς τῇ θαλάσσῃ κεῖται, Γερμανίας ἴσα πόλις τῆς κάτω. CELL.

Belgicae & Armoricae] Armoricae civitates ſunt ad Oceanum occiduum, ac partem Septemtrionalem Galliae, ubi hodie ducatus Britanniae, deſcriptae a Caeſare fine lib. II. Comment. de bello Gallico, & ſeptimo, ubi de Gallorum exercitu ante Alexiam. Sunt autem hi populi

Veneti	*Waener*	
Vnelli	*Vnelich.*	Spurii ſunt Romae quoque.
Oſiſmi	*Hoſenſchiner*	
Curioſolitae	*Kuriſlut*	
Aulerci	*Ovlercher*	
Rhedones	*Redener*	
Ambibarri	*Handimbart.*	
Sic Armoricae,	*Armenrich*, ſicut *Armeniaeken*. GLAR.	

Belgicae] E regione Britanniae. GLAR. Ubi Hollandia, Zelandia, Flandria, Brabantia, Gueldria, Clivia, &c. A. F.

Armoricae] Vetus liber, *Armorici*. VINET. Civitatem Lugdunenſis Galliae, ad mare Britannicum & occiduum. GLAR. Hodie *Britany*. A. F. Hirtius in continuatis Comment. de Bello Gall. cap. 31. *civitates poſitae in ultimis Galliae finibus, Oceano conjunctae, quae Armoricae appellantur.* CELL.

Accepiſſet] Ab imperatore. GLAR.

Franci] Germani ad Moenum amnem. GLAR. Id eſt, Germani, ut alibi dictum eſt. *Parandae claſſi ac populandis Germanis maria infeſtantibus Carauſium praefecere.* Victor. A. F.

Saxones] Ad Albim flu. GLAR.

Barbaris] Germanis. GLAR.

Captis,] A Carauſio. GLAR.

Provincialibus] Quibus Franci & Saxones abſtulerant. GLAR.

Imperatoribus] Diocletiano ac Maximiano. GLAR.

Conſulto] Per dolum. GLAR.

Admitti barbaros,] Germanos in Gallias. GLAR.

Hac ſe occaſione] Non imperatores, quorum tamen exercitus habebat. GLAR.

A Maximiano juſſus occidi,] Victor. *Herculii, metu a quo ſe caedi juſſum compererat, Britanniam hauſto imperio capeſſivit.* Maximianus Herculius cognomento dictus propter cultum Herculis. A. F.

Par-

no [n] juſſus occidi, purpuram ſumpſit, & [o] Britannias occupavit.

XXII. [p] Ita cum per omnem orbem terrarum res turbatae eſſent, [q] Carauſius in Britanniis rebellaret, [r] Achilleus in [s] Aegypto, Africam Quinquegentiani infeſtarent, Narſeus Orienti bellum inferret; Diocletianus

Variae Lectiones.

n *Juſſus eſt* Lugd. Bat. 3.
o Al. *Britanniam.*
p Al. *Ita cum per orbem ter.* omiſſo *omnem.*
q Copulam cum Codd. MSS. Lugd. Bat. delevimus. *Cauraſius* legit 5. & infra.
r *Achilles* Lugd. Bat. 1. ubique. *Achileus* 5.
s *Oriente* Sc.

Notae.

Purpuram ſumpſit, ac Britannias] Ordo in hoc longo hyperbato eſt: Poſt haec tempora etiam Carauſius purpuram ſumpſit, & Britannias occupavit. Glar.

Britannias occupavit.] Imperium Britanniae obtinuit, per 7. annos. Glar.

XXII. *Omnem orbem*] Romanum imperium. Glar.

Et Carauſius in Britanniis] In quatuor mundi partibus turbae erant: quare duobus Auguſtis, ac duobus Caeſaribus opus erat. Glar.

In Britanniis] Duabus inſulis. Gl.

Achilleus] *Eodem tempore Orientem Perſae, Africam Julianus, ac nationes Quinquagentanae graviter quatiebant, adhuc apud Aegypti Alexandriam Achilleus nomine dominationis inſignia induerat.* Victor. *Achilleus*, ut Ulyſſes, *Ulyſſeus*, Horat. A. F.

Quiquegentiani] Quingentiani quinquagenarii. Glar. Iidem ſunt ac Pentapolitani in Libya. Saepe enim apud meliores Graecos, *polis* gentem ſignificat. Exempla apud Homerum &c. Tanaq. Faber. Ita pariter Oroſius vocat lib. vii. cap. 25. Aurel. Victor autem *nationes Quinquegentanas.* Graeci dividunt, non tantum noſter Metaphraſtes; ſed Zonaras etiam in Diocletiano: πέντε τινῶν Γεντιανῶν τὴν Ἀφρικὴν κατασχόντων, quaſi quinque fuiſſent *Gentiani* nomine Africae Tyranni. An vero forſan *Pentapolitani*, id eſt Cyrenaici &c. intelliguntur. Ita cenſent Scaliger ad Euſeb. n. 2303. & Tanaq. Faber in Doctiſſ. filiae commentariis: refragatur Valeſius ad Ammian. 22. p. 341. qui ex Julio Honorio Quinquegentianos barbaros dicit, ſupra Africae limitem poſitos. Cellar. Recte hic Tan. Faber. Paeanius Eutropii mentem non cepit vertens tantum Γεντιανούς. Verh.

Narſeus] Regulus Armeniae. Narſes, Narſeus, ut ſupra Achilles, Achilleus. A. F. Perſarum rex. infra cap. 15. Cell.

Oriente] Aegypto. Glar.

Orienti] In Aſia & Syria. Glar.

Conſtantium] Scilicet Chlorum. Glar.

Diocletianus . . . Caeſares] Eutropii tempora, quum Diocletianus Auguſtus, & Conſtantinus & Maximianus Caeſares evaſerunt, confundentis errorem notavit Noriſius a Cl. Grunero (quem adi) laudatus. Verh.

Con-

tianus Maximianum Herculium ex Caeſare fecit Auguſtum, [t] Conſtantium & Maximianum Caeſares: quorum Conſtantius [u] per filiam nepos Claudii [v] traditur: Maximianus Galerius in Dacia haud longe a [w] Sar-

VARIAE LECTIONES.

t *Et Galerium Maximianum Caeſ.* B. *Conſtantinum* Lugd. Bat. 3. *Maximinum* 5.

u Delet Lugd. Bat. 2.

v *Traditur. Diocletianus* (*Maximianus* Lugd. Bat. 5.) *Galerium etiam adfinitate conjunxit. Conſtantius privignam* &c. S. B. Lugd. Bat. 5. *Traditur. Maximianum Galerium etiam affinitate conjungere* [*conjungeret* &c. V. Lugd. Bat. 2.] G. V. Lugd. Bat. 2. 3.

NOTAE.

Conſtantium & Maximianum] *His de cauſſis Julium Conſtantium, Galerium Maximianum, cui cognomen Armentario erat, creatos Caeſares in affinitatem vocant.* Victor. A. F.

Maximianum] Galerium Armentarium. GLAR.

Quorum Conſtantius per filiam nepos Claudii] Trebellius in Claud. *Claudius, Quintilius, & Criſpus tres fratres fuerunt. Criſpi filia Claudia. Ex ea & Eutropio nobiliſſimo gentis Dardanae viro, Conſtantius Caeſar eſt genitus.* Haec Trebellius. Loquitur autem de Conſtantio Chloro, magni Conſtantini patre. Ergo Claudius hic etiam origo fuit Conſtantino, ut Conſtantio. quod ideo admonemus, quod in libris Trebellii jam *Conſtantii*, legitur Claudius origo fuiſſe, cum amborum fuerit. Eutropius autem putavit Claudiam Claudii imperatoris fuiſſe filiam, cum fuerit Criſpi fratris ejus, ſecundum Trebellium. GLAR. Pollio in Claudio: *Ubique auſpiciis Claudianis victi ſunt Gothi, prorſus ut jam tunc Conſtantio Caeſari, nepoti futuro, videretur Claudius ſecurum parare Rempublicam.* Et paulo poſt: *Quae idcirco poſui, ut ſit omnibus clarum, Conſtantium divini generis virum, ſanctiſſimum Caeſarem, & Auguſtae ipſum familiae eſſe, & Auguſtos multos de ſe daturum, ſalvis Diocletiano & Maximiano Auguſtis, & ejus fratre Galerio.* A. F.

Per filiam nepos Claudii] Conſtantius enim natus filia Criſpi, qui Claudii frater fuit. Hic tamen Eutropius videtur Conſtantium ipſius Claudii ἔκγονον facere, & ex ejus filia natum. Poſſis etiam & aliter intelligere: nepotes enim frequenter apud hoſce Scriptores ἀδελφιδοῦς fratris ſive ſororis filios ſignificant, ut jam ſupra. Et apud Ovidium quoque,

Caeſar ab Aenea qui tibi fratre nepos.

A. F. Non Claudii Auguſti, ſed Criſpi fratris. Claudio nulli liberi fuere. Treb. Poll. c. 13. CELL. Error Eutropii. Claudius, qui rerum potitus eſt, item Quintilius, ac Criſpi filia Claudia: ex qua & Eutropio nobiliſſimo gentis Dardanae viro Conſtantius Caeſar cognomento Chlorus Conſtantini Magni pater genitus. Auctor Trebell. Poll. Hoc modo Conſtantius non Claudii, ſed Criſpi fratris ejus ex filia nepos fuit. Neque mirum ſi idem legatur in Zonara, qui Eutropii Metaphraſten ad verbum tranſcribit: Κωνςάντα, ὃς ἐπεκλήθη Χλωρὸς διὰ τὴν ὠχρότητα, θυγατριδοῦν Κλαυδίου τοῦ μικροῦ βασιλεύσαντος. Treb. Poll. in Gallieno: *Is enim eſt Claudius, a quo Conſtantinus vigilantiſſimus Caeſar originem ducit.* Hoc falſum. Conſtantinus enim trahit originem a ſorore Claudii, non a Claudio. Vide Scalig. ad Euſeb. Chron. num. MMCCCIII. HEARN.

Claudii] Imperatoris, qui ante Aurelia-

[w] Sardica natus. atque ut eos etiam affinitate conjungeret, Conſtantius privignam [x] Herculii Theodoram accepit, ex qua poſtea ſex liberos, Conſtantini fratres, habuit: Galerius filiam [y] Diocletiani [z] Valeriam: ambo uxores, [a] quas habuerant, repudiare compulſi. Cum Carauſio tamen, cum bella fruſtra [b] tentata eſſent

Variae Lectiones.

w *Serdica* Lugd. Bat. 1.
x *Herculi* Lugd. Bat. 1.
y *Diocletianam* Lugd. Bat. 5.
z *Valeriam: prius Conſtantius habuit Helenam Conſtantini matrem. ambo ux.* V.
a Delet Lugd. Bat. 3.
b *Temptata* Lugd. Bat. 3. 5.

Notae.

relianum fuit, anno Domini 271. Gl.

Maximianus] Haec alibi non ſunt. Glar.

Galerius] Armentarius Maximianus. Glar.

Dacia] Ripenſi, inquit Sextus Aurelius. Glar.

In Dacia non longe a Sardica] Ammianus Marcel. lib. xxi. c. 17. *vicinae mediterraneis Dacis & Serdicae.* Neutiquam vero intelligi poteſt Dacia Trajani, ſed Cis-Danubiana, quam in Moeſia conſtituerat Aurelianus. Inde Socrates ii. Hiſt. Eccl. Graec. c. 20. (Lat. c. 16.) vocat πόλιν Ἰλλυριῶν, etiam Procopius iii. Goth. c. 40. & Ammianus iterum lib. xxxi. extr. *Macedoniae urbem*, id eſt, Thraciae, quia cum Philippopoli conjungit. Plures ergo hujus nominis urbes fuere, an in confinio harum provinciarum una? Epitome Victoris de Galerio: *ortus Dacia Ripenſi.* Sed Sardica caput Daciae Mediterraneae fuit, non Ripenſis. Cell.

Serdica] Antiq. lib. *Sardica.* Index noſter in Sidonium. Vinet. Non temere hanc reperias apud authores. Glar. In Dacia Mediterranea. A. F.

Conſtantius] Chlorus, Magni Conſtantini pater. Glar.

Conſtantius privignam] *Prior (Conſtantius) Herculii privignam, alter (Galerius) Diocletiano editam ſortiuntur, diremptis prioribus conjugiis.* Victor. A. F.

Herculei] Maximiniani. Glar.

Theodoram accepit,] Pomponius Laetus ait, Caeſares hoſce Auguſtorum adoptatos fuiſſe filios. Itaque abdicare coactos priores uxores: Armentarium Diocletiani, Chlorum Herculei filium factum. Glar. Theodora non fuit uxor Conſtantii ſed Conſtantini, quem errorem etiam ſecutus eſt Oroſius, Conſtantium nempe cum Conſtantino confundens, ſicut nonnulli Hiſtorici confundunt Maximianum cum Maximino. Vide Spanhem. Diſſ. de praeſt. & uſu Numiſm. p. 639. Hearn. Contra *Conſtantii* pro *Conſtantini*, ut mavult hic Vir Doct. uxorem fuiſſe Theodoram recte Cl. Grunerus oſtendit.

Accepit,] Rejecta Helena, priore uxore, ex qua Conſtantinum Magnum iam ſuſceperat. Glar.

Conſtantini, fratres,] Conſtantius dimiſit Helenam, quam tamen ei uxorem fuiſſe negat Zoſim. quippe quae nunquam in manum Imperatori Conſtantio legitime conveniſſet. A. F.

Fratres,] Sed non uterinos. Glar.

Tentata] A. Max. Herculei ducibus: Pomponius. Glar.

Ad

eſſent contra virum rei militaris peritiſſimum, ad poſtremum pax convenit. Eum poſt ſeptennium [c] Allectus, ſocius ejus, occidit, atque ipſe poſt eum Britannias [d] triennio tenuit: qui ductu [e] Aſclepiodoti praefecti praetorio [f] eſt oppreſſus. Ita [g] Britanniae decimo anno receptae.

XXIII. Per idem tempus a [h] Conſtantio" Caeſare in Gallia [i] pugnatum eſt circa [k] Lingonas: die una adverſam & ſecundam fortunam expertus eſt. nam cum repente [l] barbaris ingruentibus, intra civitatem eſſet

VARIAE LECTIONES.

c *Adlectus* Lugd. Bat. 2.
d *Biennio* Lugd. Bat. 3. ſed 5. delet.
e *Aſcipiodicti* Lugd. Bat. 1. *Adſclepiodori* 2. *Aſclepiadoti* 3.
f *Oppr. eſt* Lugd. Bat. omnes.
g *Britannia* ——— *recepta eſt* Lugd. Bat. 1. & Sc.
h Deeſt G. *Caeſare* deeſt Lugd. Bat. 2.
i *Bene pugnatum eſt* L. HM. Lugd. Bat. 1. 2. 5. *tamen pugnatum* deleto *eſt* 3.
k *Linguonas* Lugd. Bat. 1. *Lingonas* recte 2. 3. 5.
l Delet Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

Ad poſtremum pax convenit.] *Soli-que Carauſio remiſſum inſulae imperium.* Victor. . AF. Vide, quae habet hic Cl. Grunerus: Ad Oroſium quoque L. VII. c. 25. numos exhibuit Cl. Havercampus hiſtoriam, quam hic conſcripſit auctor, illuſtrantes. VERII.

Eum poſt ſeptennium] *Quem ſane ſexennio poſt Allectus nomine dolo circumvenit.* Victor. Sed recte Eutrop. *poſt ſeptennium.* A. F.

Qui ductu Aſclepiodoti] *Eum Conſtantius Aſclepiodoto, qui Praetorianis Praefectus praeerat, cum parte claſſis ac legionum praemiſſo, delevit.* Victor. A. F.

Recepta] In manus Imperatorum. GLAR.

XXIII. *Circa Lingones:*] Caeſar *libro* IV. *de bello Gallico:* Situs Lingonum optime ex ſitu Moſae habetur. Moſa profluit ex monte Moſeco, qui eſt in finibus Lingonum, hodie *Langres* lingua Parlatica: *Moſek* antiqua Gallorum lingua hic mons vocatur. Ex quo alii *Voſegum*, alii *Vogeſum* tranſpoſitis ſyllabis enunciarunt. Sed uterque error accidit ex ignorantia veteris Gallicae linguae, qua hodie Helvetii utuntur. GLAR. In ejus rei memoriam arcus editiſſimus hodieque extat Andomatuni Lingonum (hodie *Langres*) quem cum ibi agerem, memini me videre. Sed nulla inſcriptio eſt, ut puto. Hoc notare poterunt Antiquarii: eſt autem in ea parte poſitus, qua e muris in latiſſima camporum ſpatia deſcenditur. TANAQ. FABER. Oppidum in finibus Lothoringorum. GLAR. In Burgundiae & Campaniae confinio, inter Sequanam & Matroniam fluvios, & Vogeſum montem, *Caeſ. Gall.* IV. 10. 1. CELL. In altera Cel-

eſſet coactus, tam praecipiti neceſſitate, ut clauſis portis [m] in murum funibus [n] tolleretur; vix quinque horis mediis adventante exercitu, [o] ſexaginta fere millia Alamannorum [p] cecidit. Maximianus quoque Auguſtus bellum in Africa [q] profligavit, domitis Quinquegentianis, & ad pacem redactis. Diocletianus obſeſſum Alexandriae Achilleum octavo fere menſe ſuperavit, eumque interfecit. victoria acerbe [r] uſus eſt. totam Aegyptum gravibus proſcriptionibus [s] caedibusque [t] foedavit. [u] *Ea tamen occaſione ordinavit* [v] *provide multa, & diſpoſuit; quae ad noſtram aetatem manent.*

XXIV.

VARIAE LECTIONES.

m *Per mur.* Sc.
n *Colligeretur* L. LC.
o *Quadraginta* M.
p *Occidit* Lugd. Bat. 1.
q *Confligavit* Lugd. Bat. 3.
r *Viſus* Lugd. Bat. 2.
s *Omnibus* addit Lugd. Bat. 5.
t *Foederavit* Lugd. Bat. 2.
u *Et tunc* Lugd. Bat. 2.
v *Et proinde multa diſpoſuit* Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

larii editione haec erant repoſita. „ Heic non tam populi, quam urbis nomen in Lugdunenſi prima, „ hodie Langres in Campania Gallica. „

Barbaris] Alemannis. GLAR.

Adventante] Ad murum urbis. GL.

Exercitu,] Romano, aut forte Alemannorum. GLAR.

LX. *Fere millia Alamannorum*] Pomponius Laetus ait Alemannos profligatos, tum per Romanos qui antea illic profugerant ex adverſa pugna, tum per cives Lingonenſes. GLAR.

Maximianus quoque Auguſtus] *Per Africam geſtae res pari modo.* Victor. A. F.

Profligavit,] Extinxit. GLAR.

Domitis Quinquegentianis,] Pomponius Laetus ac Egnatius ajunt, Quinquegentianos, quinquagenarios milites eſſe, & ſupra eum numerum veteranos, qui omnia diripientes, ſibi imperium in Africa parare cupiebant. GLAR.

Quinquegentianis,] Veteranis militibus. GLAR.

Achilleum] Qui Aegyptum invaſerat. GLAR. *At in Aegypto Achilleus facili negotio pulſus poenas luit.* Victo. A. F.

Interfecit.] Beſtiis objecit. GLAR.

Victoria acerbe uſus eſt.] Alexandriae muros diruit, eamque militibus diripiendam tradidit. A. F.

XXIV.

XXIV. Galerius Maximianus w primo adverſus Narſeum proelium habuit, inter x Callinicum Carrasque congreſſus, cum inconſulte magis quam igna-

VARIAE LECTIONES.

w *Primum adverſus Narſeum proelium & ſecum* Lugd. Bat. 1. *primus adverſus Narſeum proelium infecundum* 2. *primum adverſum Narſeum proelium in ſecundum* 3. & 5. qui tamen *primus* ſervat.

x *Gallinicum* Lugd. Bat. 1. *Gallinum* 3. *Gallicinum* Sc. Hieron. Surita in notis ad Antonin. Itinerar. legendum putat: *inter Calle comen Carrasque congreſſus.* quo modo appellat Antoninus.

NOTAE.

XXIV. *Galerius Maximianus*] *A Perſis primo graviter vexatus, contracto confeſtim exercitu e veteranis ac tyronibus, per Armeniam in hoſtes contendit, quae ferme ſola ſeu facilior vincendi via eſt*, &c. Victor. A. F.

Primo adverſum proelium exin ſecundum habuit,] Sic in vetere lib. legimus. Inepti, qui *ſecundum* hic ordinis nomen putabant, locum foediſſime corruperant. VINET.

Primo adverſus Narſeum adverſum praelium &c.] Corruptiſſimum locum ſic putamus corrigendum. Verba enim *adverſus Narſeum*, etiam Sylburgii judicio ſunt neceſſaria, eademque Graecus habet, & Merula: delevi vero alias voces, *exin ſecundum*, ſeu ut Par. & Ven. habent, *& ſecundum*, quae ex margine, ut innuerunt, quod n. 8. ſequitur, felicius proelium, in textum videntur irrepſiſſe. Neque enim Graecus de altero praelio quidquam habet. Vinetus quidem retinet, *exin ſecundam:* addit vero: *inepti, qui* SECUNDUM *hic ordinis nomen putabant, locum foediſſime corruperant.* Sed eſto, felicitatem ſignificari, qui autem adhaeret ſequentibus: Nam illico ſequitur: *cum inconſultè dimicaſſet,* item *Pulſus igitur* &c. CELL.

Galerius Maximianus primo adverſus Narſeum adverſum proelium habuit] Ita, niſi fallar, primus edidit, Cellarius, quem ſecuti Hearne, Havercampus, van Hoven, Grunerus: *Primo adverſum proelium, exin ſecundum*, ut in veteri libro Vinetus invenit, ediderunt Fabri pater ac filia, & Sylburgius, quamquam ex Paullo Diacono Graeco Metaphraſte & cap. ſeq. *rurſus cum Narſeo* &c. hic deëſſe *adverſus Narſeum* manifeſtum eſſe monet; Et recte. Addunt quoque Edd. Aldina utraque, Juntina, Schonhovii ac Merula, uti & Codd. MSS. Leidd. quos, qua ratione neſcio, Cl. Havercampus neglexit. Verum, dum eaedem Edd. & Codd. MSS. textum exhibent pleniorem, ſcrupulus quidam reſtat. Typis exarati conſtanter legunt *primum adverſus proelium & ſecundum* vel *exin ſecundum*, cujus lectionis veſtigia exſtant in Noſtris quoque MSS. quorum primus & optimae notae Cod. pro *ſecundum* habet *ſcdum*, unde, ſi quid Codicum manu & typis exaratorum auctoritati hic dandum ſit, haec ſpecioſa Ingenioſiſſimi Praeceptoris mei Oudendorpii a me conſulti exorta conjectura, *primum adverſus Narſeum proelium & vel at ſcaevum* &c. i. e. infelix, uti pro hac voce e gloſſa in textum reliquorum irrepſit *infecundum, inſecundum:* Quamquam cum Cellario ob easdem rationes, quas is reddidit, legere malit. Librarii enim proelium hoc ab Eutropio ordine primum eſſe poſi-

ignave dimicaſſet. admodum enim parva manu [y] cum copioſiſſimo hoſte commiſit. [z] Pulſus igitur, [a] & ad Diocletianum profectus, cum [b] ei in itinere occurriſſet, tanta inſolentia [c] a Diocletiano fertur exceptus, ut per aliquot paſſuum millia purpuratus [d] tradatur [e] ad vehiculum cucurriſſe.

XXV. Mox tamen per Illyricum [f] Moeſiamque con-

VARIAE LECTIONES.

y *Pugnam cum* Lugd. Bat. 2.
z *Pulſo* Lugd. Bat. 1.
a Copulam delet Lugd. Bat. 2.
b *Et itinere* Lugd. Bat. 1.
c *Ad* Lugd. Bat. 1.
d *Trahatur* Lugd. Bat. 3.
e In F. duplex eſt ſcriptura, *ad vehiculum* & *ante vehiculum.*
f *Miſiamque* Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

tum rati, illud ſecundum, addiderint. Male. Nam tertium fuiſſe ex Oroſio L. VII. c. 25. docemur, *Galerius Maximianus, cum duobus jam proeliis adverſis conflixiſſet, tertio inter Callin.* &c. Et hinc alteram lectionem exortam puto, quam habet Ed. Eutropii Frobeniana *inde inter Callin.* Valeſ. ad Amm. Marc. L. XIV. c. 21. ſecus ſentit. VERH.

Inter Callinicum] Sic in mendoſis libris reſtituendum depravatum nomen ex antiquo libro: ſiquidem ſit a pulchritudine victoriae nomen factum, quod ſignificat κάλλος & νίκη. ſic & apud Procopium appellatur: in Gothicis hic locus. VINET.

Inter Gallinicum Carrasque] *Gallinicum* locum in Meſopotamia, ab victoria contra Gallos dictum, vix reperias apud veteres. Quid ſi *Nicephorum* legas? quod equidem malim. GLAR.

Callinicum &c.] Sunt Meſopotamiae oppida, *Zoſim.* III. & Callinicum quidem non longe ab Euphrate, *Procop.* I. *Perſ. cap.* 18. CELL.

Inconſulte] Non bene exploratis rebus omnibus. GLAR.

Pulſus] A Narſeo. GLAR.

Ad Diocletianum] In Syriam. GLAR.

Inſolentia] Increpatione. GLAR. *Hic tanta a Diocletiano indignatione ſuſceptus eſt, ut ante carpentum ejus per aliquot millia paſſuum cucurrerit purpuratus, & cum vix impetraſſet ut reparato de limitaneis Daciae exercitu eventum Martis repeteret* &c. Sextus Rufus. A. F.

Per aliquot paſſuum] Mille paſſus, inquit Pomponius & Ammianus lib. XIV. ad finem. GLAR.

Purpuratus] Quia Caeſar erat. GL. Purpura enim inſigne poteſtatis Et in eo praecipue Diocletiani inſolentia, quod purpuratum Galerium ante currum ſuum peditem currere ſiverit, quaſi curſorem aliquem publicum. A. F.

Vehiculum] Imperatoris. GLAR.

XXV.

contractis copiis, rurſus cum Narſeo, [g] Hormisdae & Saporis avo, in [h] Armenia [i] majori pugnavit, ſucceſſu ingenti, [k] nec minore conſilio [l] ſimulque fortitudine: quippe [m] qui etiam ſpeculatoris munus cum altero [n] ac tertio equite ſuſceperit. Pulſo Narſeo, caſtra ejus diripuit; uxores, ſorores, liberos cepit; infinitam extrinſecus Perſarum nobilitatem, gazam Perſicam copioſiſſimam; ipſum [o] in ultimas [p] regni ſoli-

Variae Lectiones.

g Ita pro vulg. *Ormiſdae* lego e Codd. Leidd. 1. 3. 5. *Hormisque* 2.
h *Armoenia* Lugd. Bat. 2.
i *Majore* Lugd. Bat. 1. 2. 3. 5.
k *Ne* Lugd. Bat. 3.
l *Simul* Lugd. Bat. 1. 3. 5.
m Delet Lugd. Bat. 1.
n *Aut* Lugd. Bat. 1. 2. 3.
o *Multumque regni* Lugd. Bat. 2. *in ultimis* Lugd. Bat. 3. 5.
p *Regioni* Lugd. Bat. 1.

Notae.

XXV. *Saporis avo,*] Abnepote Saporis, at nepote Hormiſdae.

ARTAXERXES.

Tritavus	*Regnans*	Pater
Atavus	*Sapores*	Filius
Abavus	*Hormiſda*	Nepos
Proavus	*Vararanes*	Pronepos
Avus	*Vararanes*	Abnepos
Pater	*Vararanes*	Atnepos
Filius	*Narſes.*	Trinepos Glar.

Speculatoris munus cum altero ac tertio equite] Feſtus Rufus: *In Armenia Majore ipſe Imperator cum duobus equitibus exploravit hoſtes.* A. F.

Pulſo Narſeo,] *Denique ibidem Narſeum regem in ditionem ſubegit, ac ſimul liberos conjugesque, & Aulam regiam.* Victor. A. F.

Extrinſecus] Latinitas illius aevi, pro *inſuper*, *praeterea*. A. F.

Gazam] Gaza vox Perſica, quae divitias notat. A. F.

Ipſum in ultimas regionis ſolitudines] Pomponius Laetus, haud ſcio quo authore, dicit, Narſeum vulneratum in montes pulſum. Sed cum convaluerit, pacem poſtulaſſe: ac promiſſam primum, tandem etiam datam cum foedere, ut Perſae ab Armeniis, Meſopotamia, Aſſyria & V. novis provinciis abſtinerent Glar.

ſolitudines q egit, quare ad Diocletianum, in Meſopotamia r cum praeſidiis" s tum morantem, ovans regreſſus, ingenti honore ſuſceptus eſt. Varia deinceps & ſimul t & u viritim bella geſſerunt, v Carpis & Baſternis ſubactis, Sarmatis victis: quarum nationum

VARIAE LECTIONES.

q *Adegit* Lugd. Bat. 2.
r Deſunt Mer.
s *Tamen* Lugd. Bat. 2. *tm ornate* 3.
t Copulam delet Lugd. Bat. 3.
u *Viciſſim* L. Lugd. Bat. 5.
v *Carptis* Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

Egit] Ita ex tribus L. B. MSS. reſtitui. Vulg. *coëgit*. quod ſi voluiſſet Eutropius, *fugere*, vel *recipere ſe* addidiſſet. HAV. Havercampum hic fruſtra eſſe monet Cl. Grunerus, quia pari modo L. VI. c. 6. *intra oppidum coactus eſt*. & hujus l. c. 23. *cum... intra civitatem coactus eſſet*. Recte. Sic *cogere in curſum* Plin. Hiſt. VIII. 43. An vero *coëgit* hic unice vera lectio ſit, ut Vir Cl. ſtatuit, dubito. licet enim ſaepius ita locutus ſit auctor, eum tamen ſemper ſic ſcripſiſſe non ſequitur; praeſertim ubi Codd. MSS. fide digniſſimi aliam exhibent lectionem, ut hoc loco. & miror, unde *coëgit* hic irrepſerit, ubi Edd. Ald. utraque, Juntina, Schonhovii ac Merulae MSS. noſtris adſtipulantur, niſi quod tres priores in *ultimi regni ſolitudines* &c. praeferant. VERH.

Quare a Diocletiano, &c.] Victor narrat Diocletianum impediiſſe quin Galerius Maximianus victor in provinciam novam faſces Romanos ferret. Vide ibi notata, pag. 171. A. F.

Quare a Diocletiano in Meſopotamia cum praeſidiis tum morante &c.] Ita Schonhovius ac Merula legunt, & qui dein ſecuti. Aldinae autem & Juntina *Quare ad Diocletianum in Meſ. cum praeſ. t. morantem* &c. nempe *regreſſus*, *ab eo* &c. quam lectionem propterea praeferendam judico, quod Codd. MSS. S. B. G. V. HM. Leid. 1. 2. 5. auctoritate non minus, quam numero valentes eam exhibent. VERH.

Ovans regreſſus] Gaudens reverſus. GLAR.

Simul] Imperator Diocletianus cum genero ſuo Caeſare Armentario Galerio Maximiano. GLAR.

Carpis & Baſtardis] Ptolemaeus, in Sarmatia Europaea ſupra Daciam ponit Baſternas ac Carpianos, ad paludem Amadocam, unde Boriſthenes fontes ducit. Carpates etiam mons ipſis eſt tum ad occaſum, tum ad meridiem. In iis regionibus hodie degunt Podolii, Lituani & Rutheni. GLAR.

Carpis] Sarmatis in Europa. GLAR.

Carpis & Baſternis] Populis transdanubianis: his quidem vicinis Germanis trans Viſtulam; illis, inter Peucinos, qui ſupra Daciam erant, & Baſternas *Ptolem.* 3. 5. cui *Carpiani* ſunt, qui ceteris omnibus *Carpi*. Horum nomen a *Carpate* monte, Poloniam Ungaria dividente, deducit Cluverius. CELL.

Quarum nationum] Ait multos captivos de Carpis, Baſtarnis & Sarmatis in Romanis finibus collocatos. Victor ait Carporum nationem omnem tranſlatam. *Interea caeſi Marcomanni*, inquit, *Carporumque natio tranſlata omnis in noſtrum ſolum*. A. F.

XXVI.

num ingentes captivorum copias in [w] Romanis finibus locaverunt.

XXVI. Diocletianus [x] moratus [y] callide fuit, ſagax praeterea, & admodum ſubtilis ingenio, & qui ſeveritatem ſuam [z] aliena [a] invidia vellet [b] explere. diligentiſſimus tamen & ſolertiſſimus princeps; [c] & qui imperio Romano [d] primus regiae conſuetudinis formam magis quam Romanae [e] libertatis [f] invexit; adorarique ſe juſſit, cum ante eum [g] cuncti ſalutaren-

VARIAE LECTIONES.

w *Cromanis* Lugd. Bat. 1.
x *Motus Gallis defuit* Lugd. Bat. 1.
y *Calide* Lugd. Bat. 3. 5.
z *Alia* Lugd. Bat. 1.
a Deeſt L. F.
b *Expellere* Lugd. Bat. 1.
c *Etſi imperio Romano . . . . invexerit . . . . juſſerit* S. B. HM. Alii legunt *in imperio*. Ut Lugd. Bat. 1. *Et ſi . . . invexerat . . . . juſſit* 2. *Et ſi* &c. 3. 5.
d Deeſt F.
e *Liberalitates* Lugd. Bat. 1.
f *Invixerat* Lugd. Bat. 1. 3. *invexerat* 2. 5.
g Pro *cuncti* F. habet *nuncti*, quod ex adverbio *nuncupatim* corruptum Sylb. opinatur: ut verior lectio ſit, *cum ante eum nuncupatim ſalutarentur*: praeſertim cum Gr. Met. dicat, *μέχρις αὐτοῦ βασιλέων τῇ κοινῇ προσηγορίᾳ τιμωμένων*. Sed *cuncti* agnoſcunt etiam Jordanes, & Caſſiodorus.

NOTAE.

XXVI. *Diocletianus moratus*] Nunc de Diocletiani moribus. GLAR.

Et qui ſeveritatem ſuam aliena invidia vellet explere.] Cum ſevere aliquid ageret Diocletianus, ita ſibi providebat, ut ejusdem facti invidia in alterum caderet. A. F.

Aliena invidia] Per alios. GLAR. Vid. hic Grun.

Diligentiſſimus] In rep. gubernanda. GLAR.

Solertiſſimus] *Sollers* ab *arte* & *ſolla*, id eſt *ſolida*: homo bonarum artium, & in omni re prudens. Feſtus. A. F.

Primus regiae conſuetudinis formam] Cur primus, cum ante eum idem Caligula, Domitianus, &c. Melius Victor, pag. 166 *Namque ſe primus omnium Caligulam poſt Domitianumque Dominum palam dici paſſus, & adorari ſe appellarique uti Deum*. A. F.

Regiae] Tyrannicae. GLAR.

Adorarique ſe juſſit,] Ut Deum. Hoc didicerat a regibus Perſarum. unde & Alexander Magnus, & poſtea Romani tyranni, monſtra hominum non homines. GLAR.

Cuncti] Imperatores. GLAR.

rentur : [h] ornamenta gemmarum veſtibus calceamentiſque indidit. Nam prius imperii inſigne in chlamyde purpurea tantum erat : [i] reliqua communia.

XXVII. [k] Herculius autem, [l] propalam ferus, & incivilis ingenii, aſperitatem ſuam etiam vultus horrore ſignificans. Hic naturae ſuae indulgens, Diocletiano [m] in omnibus, etiam ſeverioribus conſiliis, obſe-

VARIAE LECTIONES.

h *Ornatum* Lugd. Bat. 2.
i *Reliquaque* Lugd. Bat. 2. *reliqua quoque* 3. 5.
k *Hercules* Lugd. Bat. 1. ſemper.
l *Palam* Lugd. Bat. 2.
m *Eſt ſev. conſ. obſecutus* Lugd. Bat. 1. & *ſenioribus conſ. obſecutus*. 2. 5. qui *omnibus* addit. *etiam ſev. conſ. obſ*. 3. omnes delent *eſt* praeter 1.

NOTAE.

Gemmarum] Ex Gemmis. GLAR. *Quippe qui primus ex auro veſte quaeſita ſerici ac purpurae gemmarumque vim plantis concupiverit, quae quanquam plus quam civilia: tumidique & affluentis animi, levia tamen prae caeteris.* Victor. A. F.

Calceamentiſque] Hoc didicerat a Caligula, monſtroſo imperatore. GLAR.

Prius] Ante Diocletianum. GLAR.

In chlamyde purpurea] Fortaſſe hic chlamydem ponit pro toga, purpuream enim togam fuiſſe notum eſt. Si enim chlamydem de paludamento intelligas, purpuream hic eam dixerit pro coccinea. Chlamydes enim ſive paludamenta Imperatorum de cocco ſemper fuere tincta tam veteri ſtante Republica, quam hac recenti; quae ſub Imperatoribus. A. F.

Communia.] Cum aliis Romanis. GLAR.

XXVII. *Herculeus autem, propalam ferus,*] Sextus Aurelius de Herculeo ita inquit: Aurelius Maximianus cognomento Herculeus, ferus natura, ardens libidine, conſiliis ſtolidus, ortu agreſti Pannonioque, interiit aetate ſexagenarius, annorum xx. imperator. Genuit ex Eutropia Syra muliere Maxentium & Fauſtam, conjugem Conſtantini, cujus patri Conſtantio tradiderat Theodoram privignam. GLAR.

Propalam ferus,] Aperte crudelis. GLAR.

Incivilis] Immodeſti. GLAR.

Aſperitatem] Atrocitatem. GLAR.

Aſperitatem ſuam etiam vultus horrore,] Ideo *ſemiagreſtem* eum vocat Victor. De eodem ſic alter Victor, in Epitome: *Herculeus ferus natura, ardens libidine, conſiliis ſtolidus, ortu agreſti Pannonioque.* A. F.

Horrore] Torvitate. GLAR.

Indulgens] Non repugnans. Caeterum obſervandum hoc loco, ſeptem eſſe praecipua, quae malum faciunt principem. 1. Nimia licentia. 2. Rerum copia. 3. Amici improbi. 4. Satellites deteſtandi. 5. Eunuchi avariſſimi. 6. Aulici vel ſtulti, vel deteſtabiles. 7. Rerum publicarum ignorantia. GLAR.

Etiam] Addidi hanc voculam ex Hiſtoria Miſcella, utpote quam verborum ſententia poſtulabat maxime. Ceterum loco *ſeverioribus*, quod eſt Vine-

obſecutus eſt. Cum tamen ingraveſcente [n] aevo [o] parum ſe idoneum Diocletianus moderando [p] imperio eſſe ſentiret, [q] auctor [r] Herculio fuit, ut [s] in privatam vitam concederent, & ſtationem tuendae Reip. viridioribus [t] junioribusque mandarent. cui [u] aegre collega

VARIAE LECTIONES.

n *Eo* Lugd. Bat. 2.
o *Non ſe id.* L. *poſt ſe id.* Lugd. Bat. 3.
p Delet Lugd. Bat. 2.
q *Auctore* Lugd. Bat. 5.
r *Herculius* V. *Hercule* Lugd. Bat. 1.
s *Ad vit. priv. utrique* Lugd. Bat. 2. *in vit. priv.* 1. 5. ſed 3. delet *in.*
t *Minoribusque* Lugd. Bat. 2.
u *Aegro* Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

Vineti, Miſcellae & Sylburgii; habet Mer. *ſanioribus*, Pariſ. *ſenioribus*, prave; Ven. & Fuld. *ſaevioribus*. non male. Nam metaphraſta vocat βιαιοτέρας ἀπηνεστέρας. CELL. Vocem *etiam* inter MSS. L. B. tertius agnoſcit, pro illa ſecund. & habet, abjicit vero primus & optimus. Neque eam, quam vidit cum Cellario Hearn. in V. L. neceſſitatem, agnoſco. Naturae ſuae indulſiſſe ait Herculium Eutropius, cui ſatisfecit, in omnibus ſeverioribus conſiliis Diocletiano obſecutus. Id ſi praeterea in omnibus feciſſet conſiliis, neque *aegre*, ut mox dicturus eſt, in deponendo imperio Collegae obtemperaſſet, neque magno ſuo malo quieta ejusdem conſilia poſtea ſpreviſſet. HAV. Cum Havercampo facit Cl. Grunerus illud *etiam* commode abeſſe poſſe. Et verum eſt. quamquam parum intereſt, deleamus, an ſervemus. & enim, quod in Leid. 2. reperitur, pro *etiam*, ut ubivis frequens, capi poteſt, illudque agnoſcunt Edd. Aldinae, ac Juntina, quae & *ſaevioribus*. Non vero Schonhovii & Merulae, qui pro *ſeverioribus*, dederunt *ſenioribus*; qua ratione vel auctoritate non video. VERH.

Cum tamen ingraveſcente aevo] Aliam rationem afferunt Victor & Zoſimus, cur Diocletianus imperium depoſuerit, quia ſcilicet rerum futuram perturbationem proſpiciebat. Vide apud Victor. pag. 192. A. F. Adde Lactant. de mortibus Perſecutor. HEARN.

Ingraveſcente aevo] Non propter ſenectam ſe abdicavit, ſed ob animi impotentiam quod *certis horis inſaniret, certis reſipiſceret*. Lactant. Mort. Perſec. c. 17. CELL.

Auctor fuit,] Id eſt, perſuaſit. Vide Vallam *lib.* v. *cap.* 30. GLAR.

Ut in privatam vitam concederent,] *Flav. Vopiſcus:* Diocletianum jam privatum dixiſſe ferunt: nihil eſſe difficilius, quam bene imperare. Colligunt ſe 4. vel 5. atque unum conſilium ad decipiendum imperatorem capiunt. Dicunt quid probandum ſit. Imperator, qui domi clauſus eſt, vera non novit. cogitur hoc tantum ſcire, quod illi loquuntur, facit judices quos fieri non oportet: amovet a Repub. quos debebat retinere. Quid multa? ita bonus, cautus, optimus venditur imperator. GLAR.

Privatam vitam] Abdicato imperio. GLAR.

Concederent,] Ipſe & Herculeus collega ſe darent. GLAR.

Stationem] Munus. GLAR.

Viridioribus] Valentioribus. GLAR.

Cui aegre collega obtemperavit.] Curam

lega obtemperavit. tamen uterque [v] una die privato habitu imperii inſigne mutavit; Nicomediae Diocletianus, Herculius Mediolani; poſt triumphum inclytum, quem Romae ex numeroſis gentibus [w] egerant, [x] pompa [y] ferculorum illuſtri, qua Narſei conjuges [z] ſororesque & liberi ante currum ducti ſunt. [a] Conceſſerunt [b] tunc [c] Salonas unus, alter in [d] Lucaniam.

XXVIII. Diocletianus privatus in villa, quae haud pro-

VARIAE LECTIONES.

v *Uno* Lugd. Bat. 1. 2. 3. 5.
w Delent Lugd. Bat. 2. 3.
x *Poni* Lugd. Bat. 3.
y *Ferculum* Lugd. Bat. 3. 5.
z Deeſt Sc. & Mcr. non autem. Gr. qui ἀδελφὰς vertit. *que* delet Lugd. Bat. 5.
a *Conceſſere* Lugd. Bat. 3.
b *Tamen* Lugd. Bat. 1. 2. 5. *tm* 3.
c *Salonam* M. N. G. Sc. *Salon. uno alteri Lucaniam* Lugd. Bat. 1. *Salona unus alter in Lycaonia* 2. *Salona* 3. *Unus alteri Salonam in Licaonia* 5.
d *Lycaoniam* V. *Licaonia.* 3.

NOTAE.

ram Reipublicae abjecit; cum in ſententiam Herculium aegerrime traduxiſſet. A. F.

Pompa ferculorum illuſtri,] *Ferculum* a *ferendo* dicitur, pompae triumphalis geſtamen, ſupra quod ſigna deorum ac urbium ſimulachra hoſtiumque ſpolia ferebantur. Utitur Livius in Romulo, quamvis Perottus illic pro *ferculo*, *pheretro* legendum putet. Caeterum de hoc Diocletiani ac Maximiani Auguſtorum triumpho multa Pomponius Laetus, ut nullus ethnicus copioſius. Porro nulla res aeque oſtendit Romanos ſtultos & toti humano generi graves fuiſſe dominos, atque ipſi triumphi, in quibus ut pueri puppis, ita ſtolidus ac gravis toti orbi populus applaudebat ſuis latronibus, quibus triumphus non dabatur, niſi occidiſſent ſena, ut minimum, millia hominum. GLAR. *Pompa* eſt transductio, transvectio. *Fercula* ſunt quae in ea pompa ferebantur, ut ſimulacra oppidorum, Deorum, ſpolia hoſtium, coronae, machinae, & alia id genus. Vide apud Flor. CXCIIII. A. F.

Currum] Triumphantem. GLAR.

Tum] Poſt triumphum. GLAR.

Salonas] Urbem Dalmatiae. GLAR.

Salonas] In Illyrico, juxta mare. A. F. Zonaras: Διοκλητιανὸς ἐν Σάλωνι, πόλει τῆς Δαλματίας, διῆγεν, ἥτις ἦν αὐτῷ καὶ πατρίς. CELL.

Unus,] Diocletianus. GLAR.

Alter] Herculeus. GLAR.

Lucaniam] Regionem ultra Campaniam. GLAR.

XXVIII. *Diocletianus privatus in villa,*] Diocletianus cum ab Herculeo ac Galerio ad recipiendum imperium rogaretur, tanquam peſtem aliquam de-

procul a Salonis eſt, praeclaro [e] otio [f] ſenuit; inuſitata virtute uſus, ut ſolus omnium poſt conditum Romanum imperium, ex tanto faſtigio ſponte ad privatae vitae ſtatum [g] civilitatemque remearet. Contigit igitur ei, quod nulli poſt natos [h] homines, ut cum privatus obiſſet, inter Divos tamen referretur.

VARIAE LECTIONES.

e *Odio* Lugd. Bat. 3.
f *Se tenuit* Lugd. Bat. 1.
g *Civilitatem* Lugd. Bat. 3.
h *Hominum* Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

deteſtatus in hunc modum reſpondit: Utinam Salonae poſſitis viſere oleta noſtris manibus inſtituta profecto nunquam iſtud tentandum judicaretis. Vixit annis duodeoctoginta, morte per formidinem prope voluntaria conſumptus. A Conſtantino atque Licinio ad nuptias vocatus, cum ſenectutem excuſaſſet, quo minus veniſſet, ac illi minacibus ſcriptis eum Maxentio ac Maximino faviſſe arguerent, ſuſpectans dedecoroſam mortem venenum hauſiſſe dicitur. GLAR. Epit. Aur. Victoris: *Venenum dicitur hauſiſſe.* CELL.

Privatus in villa] Villa haec paladum fuit prope Salonas, origo urbis Spalati, quod etiam nomine adprobatur. *Porphyrogen. de Admin. Imp. c.* 30. CELL.

Ut ſolus omnium] Non ſolus, nam & idem cum illo fecerat Sylla, cum perpetuae Dictaturae honore ſe abdicavit ultro & volens, quae in re a C. Julio Caeſare, eximio illo Dictatore, id eſt, eximio magiſtro, poſtea reprehenſus eſt. TANAQ. FABER.

Conditum] Id eſt, revocatum reſtitutum, ut jam ſupra vidimus. A. F.

Faſtigio] Imperatorio nempe. GL.

Inter divos tamen] Quippe is honos illis tantum deferebatur qui cum Auguſto imperio fuerant. A. F.

E U-

EUTROPII BREVIARIUM HISTORIAE ROMANAE.

LIBER DECIMUS.

I. His igitur [a] abeuntibus, ad adminiſtrationem reip. [b] Conſtantius & Galerius Auguſti creati ſunt. diviſusque inter eos [c] ita Romanus orbis, ut Gallias, Italiam, Africam Conſtantius; Illyricum, Aſiam, Orien-

Variae Lectiones.

a Sic L. C. S. N. *obeuntibus* HM. *abeuntibus adminiſtrationem* Lugd. Bat. 1. 3. 5.
b *Conſtantinus* Lugd. Bat. 5.
c *Ita* additum ex F. L. LC. N. HM. & P. caeteri omittunt.

Notae.

Liber x.] Decimus hic liber hiſtoriam continet 59. annorum, ab eo tempore quando Diocletianus & Maximianus Herculeus purpuram depoſuerunt, ac Conſtantius Chlorus & Galerius Maximianus ex Caeſaribus facti ſunt novi Auguſti, usque ad Valentem ac Valentinianum. Glar.

I. *His igitur*] Diocletiano & Maximiano Herculeo. Glar.

Ad adminiſtrationem &c.] Aliter lego, ſic: *His igitur abeuntibus ab adminiſtratione Reipublicae, Conſtantius & Galerius Auguſti creati ſunt.* Primum quia ita ſolent dicere Latini, *abire Magiſtratu*, *abire ab adminiſtratione.* Deinde quis ferre poſſit? *Creati ſunt Auguſti ad adminiſtrationem Reipublicae.* Ridiculum. Tanaq. Faber. Optime Faber. Sic enim quoque Codd. noſtri (quod prius monuiſſe oportebat) L. C. S. N. Hearn. Faber tamen, neque Filia, neque ipſe Hearnius lectionem a ſe probatam in textum recepit, ſed Havercampus, dein van Hoven, & Grunerus, qua tamen ratione, nihil monent, ea, ſuſpicor, quam reddidit Faber, contenti. Quamquam vero Viris D. conſentio, lectionem hanc altera meliorem eſſe, dubito, an tot Codd. MSS. & Edd. vetuſtate ſua commendatarum auctoritati obſtare liceat. Leidd. quidem 1. 3. & 5. & Fuldenſis praepoſitionem delent, ſed *adminiſtrationem* tamen ſervant, ſuſpicor *n̄* pro *in* Librariorum incuria omiſſum. Sic enim Edd. Aldinae, Juntina, Schonhovii ac Merulae, His igitur abeuntibus, *in adminiſtrationem* &c. [*ad*] uncis incluſit

Orientem Galerius [d] obtinerent; ſumptis duobus Caeſaribus. Conſtantius tamen, contentus dignitate Auguſti,

VARIAE LECTIONES.

d *Obtineret* vulg.

NOTAE.

cluſit Sylburgius, ſed Leid. 2. expreſſe *His igitur abeuntibus, ad admin.* & ita Cellarius. Dandum aliquid ejus aevi ſtylo. VERH.

Conſtantius] Chlorus. GLAR.

Galerius] Maximinus Armentarius. GLAR.

Auguſti] Ex Caeſaribus. Anno Chriſti 309. GLAR. *His diebus Conſtantius pater atque Armentarius Caeſares, auguſti appellantur.* Victor in Epitom. Factum an. U. C. 1056. poſt Ch. 304. A. F.

Orbis,] Romanum imperium. GL.

Galliam] Occidentis imperium.

Auguſti duo novi.

Conſtantius Chlorus	Galerius Maximianus Armentarius.

Caeſares duo novi ſub his Auguſtis:

Severus per Italiam. Hic occiditur ab Herculeo, Romae, intra Tabernas: ait Sextus Aurelius.	Maximinus Galerii ſororis filius, ut Orienti praeeſſet, creatus Caeſar. Quidam ajunt hunc Tarſi mortuum, ut Sex. Aurel. Alii ajunt eum caeſum a Licinio. Quadiennio Caeſar, triennio Auguſtus fuit, immaniſſima bellua.

Alii novi Caeſares poſt Conſtantii Auguſti mortem.

Conſtantinus in Britannia, in locum patris factus Imperator.	Maxentius Romae a praetorianis militibus quinto Conſtantini anno bello contra eum moto Romae occiditur.	Licinius a Galerio factus Auguſtus, XIV. annis in imperio fuit: avarus, libidinoſus, aſper, impatiens, literis infeſtus.

Alii novi Caeſares:

Alexander Phryx in Africa apud Carthaginem, a Conſtantini exercitu caeſus.	Valens a Licinio caeſus. GLAR.

Gallias] Pro *Galliam*, uti eſt in Ed. Havercampi, aliisque, ex Codd. MSS. S. B. G. N. LC. L. HM. Leidd. 1. 2. 5. & Edd. Aldinis ac Juntina. praetuli. Cl. quoque van Hoven pluralem numerum dedit. *Obtinerent*, ut eſt in Cod. Leid. 1. Legi etiam poſſe, e Plinio & Tacito recte oſtendit Cl. Grunerus: Quem vide. VERH.

Sumptis duobus Caeſaribus.] Hi ſunt, Severus Maximinus, filius ſororis Galerii Maximiani. Ex hoc autem loco, & aliis aliquot, videre licet, illa tempeſtate quid diſtarent Auguſti a Caeſaribus. VINET. A novo creatis, Severo per Italiam, Maximino Galerio ſororis filio per orientem. GLAR. & A. F.

Conſtantius tamen, contentus dignitate] Conſtantius Chlorus dictus eſt, quaſi virentem a colore dicas. χλωρὸς pro χλοερὸς *viridis, pallidus, luteus, croceus.* Cum quatuor regiones

guſti, Italiae atque Africae adminiſtrandae ſollicitudinem recuſavit, vir egregius & praeſtantiſſimae civilitatis, [e] divitiis provincialium ac privatorum ſtudens, fiſci commoda non admodum affectans: [f] ducensque *melius, publicas opes a privatis* [g] *haberi, quam intra unum clauſtrum* [h] *reſervari.* adeo autem cultus modici, ut feſtis diebus, ſi [i] cum amicis numeroſiori-

VARIAE LECTIONES.

e *Divitiis abſtinens provincialium ac privatorum ſtudiis, fiſci com.* S. B.
f *Dicensque* S. M. H. M. Sc. Lugd. Bat. 5.
g *Haberet* Lugd. Bat. 2.
h *Reſervare* Lugd. Bat. 1. *reſervaret* 5.
i Delent Lugd. Bat. 1. 3. 5.

NOTAE.

nes ſorte accepiſſet regendas, Hiſpanias, Gallias, Italiam ac Africam, poſteriores duas non ſuſcepit, quod exiſtimaret ab uno tantum onus ſuſtineri non poſſe: a Chriſtiano ſanguine abſtinens, ſicut ejus filius Conſtantinus. Cum autem Africam ac Italiam recuſaſſet Conſtantinus, creatus eſt Severus, qui eis praeeſſet. Euſebius autem *lib.* VIII. Eccleſiaſticae hiſtoriae, multas ejus commemorat virtutes *cap.* 16. GLAR.

Vir egregius & praeſtantiſſimus] Conſtantio mortuo, multi tumultus ubique pullularunt. In Britannia, in patris Conſtantii locum Conſtantinus creatur imperator, Romae, Maxentius a Praetorianis militibus. eodem tempore & Maximianus Herculeus ſpem recuperandi regni temere ſuſcepit, ut poſtea narrabitur. Severo mortuo, Galerius Licinium imperii conſortem ſibi aſſumpſit: ſed paulo poſt & ipſe Galerius moritur. Relinquuntur in imperio hi quatuor, Maxentius Romae, Licinius in Illyrico, Maximinus in Oriente, Conſtantinus in Occidente, adjicit Sextus Aurelius duos reliquos, Alexandrum Carthagine in Africa, & Valentem quendam, qui mox oppreſſi ſunt a Licinio: Maxentius a Conſtantino, Maximinus item a Licinio auſpiciis Conſtantini. Denique ultimus ipſe Licinius a Conſtantino. Ita ad ſolum Conſtantinum tandem imperium devenit, & ad tres ejus filios. GLAR.

Egregius] Nam mitiſſimus, & divitiarum ſpretor, inquit Pomp. Laetus. GLAR.

Divitiis provincialium] Ut ditaret provincias. GLAR.

Divinis provincialium ac privatorum ſtudiis,] Ferri poteſt Malim tamen, *Divinus provincialium ac privatorum ſtudiis;* quia ſcilicet ita loqui mos eſt. Eodem modo Victor de Conſtantio & de Galerio loquens: *Adeo miri*, inquit, *naturae officiis*, &c. A. F.. Miror, unde Fabri lectionem *divinis* &c. eruerint, cujus veſtigia neque ullus manu nec typis exaratus Cod. ſervat. VERH.

Fiſci commoda non admodum affectans: Id eſt, qui fiſci & aerarii opes in proprios uſus convertere non tentabat. A. F. Alia Eutropii mens eſt. Vult enim Conſtantium non fuiſſe acerbum exactionibus damno provincialium faciendis, ut inde ditaretur fiſcus Principis, quod illa *intra unum clauſtrum*, &c. abunde docent. HAV.

Publicas opes] Reipublicae opes a ſubditis haberi. GLAR.

Clauſtrum] Aerarium. GLAR.

Feſtis] E. LC. Lugd. Bat. 1. Schonh. &

ſioribus eſſet epulandum, privatorum [k] eis argento [l] oſtiatim petito triclinia ſternerentur. [m] Hic non modo amabilis, ſed etiam venerabilis [n] Gallis fuit; praecipue quod Diocletiani ſuſpectam prudentiam, & [o] Maximiani ſanguinariam temeritatem imperio [p] ejus evaſerant. Obiit in Britannia, Eboraci, principatus anno tertiodecimo, atque inter Divos relatus eſt.

II. Galerius, vir & probe moratus, & egregius [q] in

VARIAE LECTIONES.

k *Ei* Lugd. Bat. 1. 2. 3. 5.
l *Hoſtiatim* Lugd. Bat. 2.
m *His* Lugd. Bat. 1.
n *Etiam* addit Lugd. Bat. 2.
o *Maximiano* Lugd. Bat. 1.
p *Suo* Lugd. Bat. 5.

NOTAE.

& Mer. praetulimus. Idem fecit Cl. van Hoven. *Feriatis* ceteri. VERH.

Argento] Vaſis argenteis. GLAR.

Oſtiatim] A ſingulorum domibus. GLAR.

Triclinia ſternerentur] Lectuli diſcumbentium, ſeu menſae potius inſtruerentur. GLAR. Triclinia proprie dicebantur tres lecti ad tria latera menſae ita diſpoſiti, ut unum menſae latus convivis vacuum ferculis locum praeberet. Sed poſtea triclinia de conclavibus & coenationibus ipſis dici coepere, ut hic, niſi etiam de menſis ipſis malis intelligi, cum dicat eas argento oſtiatim petito inſtructas fuiſſe. Argentum enim hic eſt *Silver Plate:* numquam tamen triclinia pro menſis memini me legiſſe. A. F.

Prudentiam,] Calliditatem. GLAR. Haec intelligenda ſunt ex iis quae ſupra dixit: *Diocletianus moratus callide fuit, ſagax praeterea & admodum ſubtilis ingenio, & qui ſeveritatem ſuam aliena invidia vellet explere.* A. F.

Principatus anno tertio decimo,] Falſum eſt, ſi enim annos, quibus Caeſaris poteſtatem exercuit, conjungas cum annis, quibus Auguſtum Imperium obtinuit, annos xv. invenies: quippe creatus eſt Caeſar an. ab U. C. 1043. poſt Ch. 291 deinde *Auguſtus* factus anno U. C. 1056. poſt Ch. 304. Deceſſit biennio poſt & tribus menſibus. A. F. Tot (XIII.) annos Caeſar fuit: Adde biennium Auguſtae dignitatis. *Adr. Valeſ.* CELL. Conſtantium A. C. 292. Kalendas Martias Caeſarem dictum, mortuum vero A. C. 306. a. d. VIII. Kalend. Aug. obſervat Cl. Grunerus. VERH.

Anno tertiodecimo,] Euſebius Latinus per Hieronimum, & Beda, ponunt Imperii Conſtantii annos ſedecim. VINET. XVI. ait Euſeb. XI. Pomp. & Egn. GLAR. Potius anno 15. HEARN.

II. *Galerius. vir & probe moratus*,] Euſeb. *Eccleſ. hiſt. lib.* VIII. *cap.* 7. 8. 9. mira de martyrum ſub Galerio conſtantia narrat: maxime vero in Thebaide, ubi tot fuiſſe ait, qui ſe CHRISTO occidendos obtulerint, ut carnificum manus deficerent, gladii hebetarentur, ac feſſi ſederent occiſores: ac neque parvulos deterre-

[q] in re militari, cum Italiam quoque, [r] ſinente Conſtantio, [s] adminiſtrationi ſuae acceſſiſſe ſentiret, Caeſares duos creavit, [[t] Maximinum, quem Orienti praefecit; & Severum, cui Italiam dedit: ipſe in [u] Illyrico commoratus eſt.] Verum Conſtantio mortuo, Conſtantinus, ex [v] obſcuriori matrimonio ejus filius,

VARIAE LECTIONES.

q Delent Lugd. Bat. 2. 5.
r *Vivente* Lugd. Bat. 5.
s *Adminiſtrationis* Lugd. Bat. 2.
t Incluſa ex S. N. M. B. L. HM. & F. adjecimus. Sed *Maximinum* ſcribimus cum MSS. Zoſimo & Aurelio Victore (ad quem vide Schotti notas:) non *Maximianum* cum metaphraſta noſtro & Sylburgio. Lugd. Bat. tamen 1. & 3. ita habent.
u *Illyricum morat.* Lugd. Bat. 1.
v *Obſcuriore* Lugd. Bat. 2. 3. 5.

NOTAE.

terreri potuiſſe, quin pro CHRISTO voluerint mori. In Phrygia ſub Adaucto ſacro epiſcopo tota urbs incenſa eſt, & cum omnibus conflagravit: & cum effugere poſſent qui vellent, nemo fugit, imo omnes pro CHRISTO periere. Et haec facta ſunt potiſſimum IX. Diocletiani anno, cum Galerius adhuc eſſet Caeſar, incentor ac ſignifer noſtrae perſecutionis, ut inquit Euſeb. *cap.* 15. *lib.* VIII. Hic tyrannus per IX. annos Chriſtianos perſecutus eſt, cujus crudelitas egregie deſcribitur *cap.* 18. Ejusdem VIII. lib. hiſtoriae Eccleſiaſticae & quomodo Deus eum punierit. GLAR. Hic eſt Galerius, Conſtantii Auguſti collega, *Armentarius* cognomine, quia *paſtor armentorum* fuit, *ortus parentibus agrariis.* Epit. Victoris n. 57. CELL.

Probe] Pro ſtolido mundo, ſed in Deum impius. GLAR.

Sinente] Permittente. GLAR. Conſtantius enim contentus dignitate Auguſti, Italiae atque Africae adminiſtrandae ſollicitudinem recuſavit, ut ſupra Noſter. A. F.

Caeſares duos,] Severum, & Maximinum ſuae ſororis filium. GLAR. Severum & Maximinum Galerium Caeſares intelligit, quos jam ſupra initio hujus libri creatos dixit. A. F.

Maximinum,] Galerium Maximinum, ſorore Armentarii genitum, qui Caeſar per Orientem factus. *Epit. Vict. cap.* L. CELL. Incluſa Schonhovius nec Merula agnoſcit, ſed Paeanius. Edd. autem Aldinae ac Juntina prioribus adnectunt per *videlicet Maximianum* &c. ut pro Maximino conſtanter illae ſervant, quibus adſtipulantur Codd. Leidd. 1. & 3. Sylburgius & Paeanius ubique, (quamquam Cellarius proprio marte Μαξιμῖνον dedit) uti & Codd. MSS. apud Oroſ. L. VII. c. 21. VERH.

Conſtantinus,] Anno Chriſti 311. juxta Haloandrum. GLAR.

Ex obſcuriori] Quia ex repudiata, nec Auguſti filia, ſed tamen ſancta & Chriſtiana muliere Helena. GLAR. Ex Helena natus, quae legitime Conſtantio nupta non fuit. A. F. Matrimonio & legitimis nuptiis, quia Helena non concubina fuit, ut Zoſimus criminatur: ſed *uxor* & γαμετὴ, uti Eutropius & Paeanius IX. 14. 3. adpellant. Obſcurius vero matrimonium fuit propter nobiliores nuptias

filius, in Britannia creatus eſt imperator, & in locum patris exoptatiſſimus moderator acceſſit. Romae interea praetoriani, [w] excitato tumultu, Maxentium Herculii filium, qui haud procul ab urbe [x] in villa publica morabatur, Auguſtum [y] nuncupaverunt. Quo nuncio Maximianus Herculius ad ſpem arrectus reſumendi faſtigii, quod invitus amiſerat, [z] Ro-

VARIAE LECTIONES.

w *Excito* Lugd. Bat. 1. 2. 3.
x Al. *in via. in illa* Lugd. Bat. 1.
y *Provocaverunt* Lugd. Bat. 3. 5.

NOTAE.

ptias Theodorae, Herculii privignae. *ibidem.* CELL. Baſnagius & Schurzfleiſchius a Grunero laudati idem contendunt; & recte. Errat Oroſius L. VII. c. 27. eam vocans concubinam. VERH.

Creatus eſt,] Poſt patris mortem. GLAR.

Exoptatiſſimus] Quia pietatis Chriſtianae cultor. GLAR.

Acceſſit] Lege *ſucceſſit*. HEUMANN. Ubi Codd. MSS. ſilent, & Edd. vetuſtae, nihil temere mutarim, magis quod lectio, utut eſt, bene ſe habet. Conſtantinus in patris locum ſuccedens Galerio, & duobus Caeſaribus ad imperium acceſſit, vel patris loco ad adminiſtrationem Reip. acceſſit, ut loquitur auctor L. IX. c. 17. VERH.

Romae interea Praetoriani] In omnium, ſed potiſſimum Praetorianorum militum ſceleratam audaciam egregie declamat Pomponius Laetus, & meminit Eraſmus in Praefatione ſuper Suetonium. Eorum enim libido perdidit Romanum imperium & ex malis principibus fecit inſanos etiam & impios. GLAR.

Praetoriani,] Milites primae authoritatis. GLAR. *Interim Romae vulgus turmaeque Praetoriae Maxentium, retractante diu patre Herculio, Imperatorem confirmant.* Victor. A. F.

Herculei filium,] Maximiani, qui ante Auguſtus fuerat. GLAR.

In villa publica] Locus erat ita dictus extra urbem, Legatorum uſui proprie deſtinatus. Sic & Conſtantinopolis, urbis Romae aemula, villam & ipſa publicam habebat, ſed Nicomediae poſitam. TANAQ. FABER.

Maximianus] Qui cum Diocletiano Auguſtus fuerat. GLAR.

Herculeus] Pater ejus. GLAR.

Faſtigii,] Imperii, GLAR, Sic ſupra *faſtigium* de imperio uſurpavit. A. F.

Erectus] Hanc lectionem duobus Juſtini locis tuetur quidem Cl. Grunerus: verum cur tribus Codd. Leidd. quibus proxime accedit 5. *arreptus*, hic fidem negemus, cauſſam non video. *adrectum* & *erectum* ſic ſaepius confundi monet Cortius ad Salluſt. Jug. c. XXIII. Drakenb. ad Liv. L. VIII. c. 37. *Adrecti ad bellandum animi ſunt: His animum adrecti dictis* Virg. Aen. VIII. vſ. 581. VERH.

Quod invitus amiſerat,] Diocletianus imperium reſignavit timore. Maximianus autem Herculeus invitus, a Diocletiano perſuaſus. ergo neuter meruit laudem, imo pro monſtro habitum eſt. Et ipſe Euſebius *lib.* VIII. vanitatem ac amentiam vocat, *cap.* 15. GLAR. Aegre enim Diocletiano obtemperavit, qui ei auctor fuit, ut in privatam vitam concederet. In fine libri ſuperioris. A. F.

Amiſerat,] Depoſuerat. GLAR.

[z] Romam advolavit e Lucania, quam [a] ſedem privatus elegerat, in agris amoeniſſimis conſeneſcens; Diocletianumque [b] etiam per literas adhortatus eſt, ut depoſitam reſumeret poteſtatem: quas ille irritas habuit. Sed adverſum [c] motum praetorianorum atque Maxentii, Severus Caeſar Romam miſſus a [d] Galerio, cum exercitu venit; obſidensque urbem militum ſuorum ſcelere deſertus eſt.

III. [e] Auctae [f] Maxentio opes, confirmatumque imperium. Severus [g] fugiens Ravennae interfectus eſt.

VARIAE LECTIONES.

z *Romae* Lugd. Bat. 1.
a Deeſt L.
b In quibusdam deeſt.
c *Votum* Lugd. Bat. 2.
d *Gario* Lugd. Bat. 1.
e *Ita auctae* S.
f *Maxenti* Lugd. Bat. 1.
g *Rav. fug.* Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

Advolavit] Ad filium Maxentium. GLAR.

Privatus] Poſt abdicatum imperium. GLAR.

Diocletianumque] Collegam Auguſtum. GLAR.

Diocletianumque etiam per litteras] Idem Victor. in Epitom. pag. 221. *Quia Diocletianus dum ab Herculio atque Galerio ad recipiendum imperium rogaretur, tanquam peſtem aliquam deteſtatus, in hunc modum reſpondit; Utinam Salonae poſſetis viſere olera noſtris manibus inſtituta, profecto nunquam iſtud tentandum judicaretis.* Ubi etiam illud mihi dubium quod dicit, Diocletianum a Galerio etiam ſollicitatum ut imperium reſumeret. Nam de ſolo Herculio hoc alii narrant. Zozimus etiam ſcribit Herculium non per litteras egiſſe, ſed ad Diocletianum iviſſe, qui tunc Carnuti degebat. A. F.

Quas] Literas. GLAR.

Quas ille irritas habuit] Quam lepide ac jocoſe reſponderit, Epitome Victoris refertur. CELL.

Severus Caeſar Romam miſſus] Severus cum a ſuis proditus eſſet, fugiens ad Galerium, qui in Illyrico erat, medio in itinere Ravennae occiditur. GLAR.

A Galerio,] Armentario qui in Illyrico erat. GLAR.

Militum ſuorum ſcelere deſertus eſt:] *Is circum muros cum ageret, deſertus a ſuis, quos praemiorum illecebris Maxentius traduxerat,* &c. Victor. Zozimus narrat Maxentium Severo e Mediolano profecto occurriſſe, eumque militum animis majore ex parte pecunia corruptis, atque etiam Praefecto Praetorio Annullino ſibi conciliato nullo negotio viciſſe. Ipſum Severum fuga Ravennam elapſum. &c. A. F.

III. *Fugiens*] Ad Galerium Maximinum. GLAR.

Ravennae] Oppido maris Adriatici, ad Picenum. GLAR. Non Raven-

eſt. [h] Herculius tamen Maximianus, poſt haec in concione [i] exercitus filium Maxentium nudare conatus, [k] ſeditionem [l] & convicia militum tulit. [m] Inde ad Gallias profectus eſt, dolo compoſito, tanquam a filio eſſet expulſus, [n] ut Conſtantino genero jungeretur; moliens tamen Conſtantinum reperta occaſione interficere, qui in Galliis & militum & provincialium ingenti [o] jam [p] favore regnabat, caeſis Fran-

VARIAE LECTIONES.

h *Hercules* Lugd. Bat. 1. & ita ſaepe.
i *Exercituum* S. N. M. V. Sc. Lugd. Bat. 2. 3. *Exercitum* 1. 5.
k *Seditiones* G.
l *Ad* Lugd. Bat. 2.
m *Dein* Lugd. Bat. 3. *deinde* 5.
n Delet Lugd. Bat. 1.
o *Tn̄* Lugd. Bat. 5.
p *Facinore* L.

NOTAE.

vennae, ſed inde extractus, inſidiis apud tres Tabernas *Zoſim.* c. 10. CELL.

Ravennae interfectus eſt.] Idem Victor, *obſeſſusque Ravennae, obiit.* At Zozimus ait Severum Ravennam elapſum, quo intellecto Maximianus Herculius Maxentii pater Lucania relicta Ravennam contendit, quumque perſpexiſſet hac invitum ejici non poſſe, quod munita foret & commeatu abundaret, ſacramentis eum deludens perſuaſit ut Romam veniret, quo pergens Severus ubi ad locum venit, quem tres Tabernas vocant, ab inſidiis quas ibidem Maxentius poſuerat, apprehenſus, necatus, cervicibus laqueo fractis. Ita Zozim. quem ſequutus Victor alter in Epitome ſcribit, *Severus ab Herculio Maximiano Romae ad tres Tabernas extinguitur.* A. F.

Herculeus tamen Maximianus,] Euſebius *cap.* 16. *libro* VIII. Eccleſiaſt. hiſtor. ait Maximianum Herculeum Roma a filio Maxentio expulſum: quare coactum poſtea in Galliam concedere. Multi putant ficte eum fugiſſe Roma in Galliam, ut Conſtantino caeſo, ipſe Herculeus cum filio imperium poſſideret. ideoque dolo percepto, poſtea Maſſiliam fugiſſe, ut Romam contenderet: quod hic author ſequente pagina ſequitur. ſed praeventus Conſtantini celeritate occiſus eſt. GLAR.

Exercitum] Ad exercitus. GLAR.

Nudare] Imperio privare. GLAR. Lege Lactantium de Mort. perſec. c. 28. CELL. Ut autem Glareanus, ita Schonh. & Merula *nudare.* quod, quum etiam Codd. Leidd. 1. 2. 3. 5. exhibent, pro *denudare* praetuli. De verbi autem hujus ſignificatione vid. Gruner. VERH.

Tulit] Paſſus eſt, & acquiſivit, non imperium. GLAR.

Ad Gallias] Ubi Conſtantinus erat. GLAR.

A filio] Maxentio. GLAR.

Genero] Qui Fauſtam ejus filiam habebat. GLAR. Herculius enim Conſtantino Fauſtam dederat uxorem. A. F.

Caeſis Francis atque Alemannis,]

 Quid-

Francis atque Alamannis, [q] captisque eorum [r] regibus quos etiam beſtiis, cum magnificum ſpectaculum muneris paraſſet, objecit. Detectis igitur inſidiis per Fauſtam filiam, quae dolum [s] viro nunciaverat, profugit Herculius, [t] Maſſiliaeque [u] oppreſſus (ex ea etenim navigare ad filium praeparabat) poenas dedit juſtiſſimo exitu; vir ad omnem [v] aſperitatem ſaevi-

Variae Lectiones.

q *Captis* Lugd. Bat. 1. 2. 3. 5.
r Delet Lugd. Bat. 3.
s *Viro* delet Lugd. Bat. 1.
t Ita eleganter S. B. G. L. F. HM. Alii, *profugit Herculius Maſſiliam, ibique oppreſſus.*
u *Oppreſſus eſt* Lugd. Bat. 2.
v Haec vox miſere in Lugd. Bat. 1. depravata erat. ſed 3. *ad omn. ſaevitiam aſperitatem.*

Notae.

Quidam putant, Alemanniam potiſſimum dici, quam hodie altam Germaniam *hoch Teütſchland*, id eſt Suevos ac Helvetios nominant. Nam ſi hoc loco Alemannos dicas Germanos, videbitur author Francos ſeparaſſe a Germanis, cum ſint Germaniſſimi Germani Franci. GLAR.

Francis atque Alemannis,] Qui Galliam infeſtabant, ac tandem poſt multa tempora invaſerunt. GLAR.

Alemanis,] Germanis aliis. GLAR.

Eorum] Francorum. GLAR. At Alamannorum rex Erocus amicus & ſocius Canſtantii patris & Conſtantini fuit. Ambo ergo reges Francorum, quos captos Conſtantinus inter ſpectacula feris objecit. Aſcaricus & Regaïſus, *Paneg. Eumen. c.* 11. *Nazar. c.* 16. Adde de ſupplicii genere Ammian. XIV. c. 15. & ibi Lindenbrog. ac Valeſ. CELL.

Cum magnificum ſpectaculum muneris paraſſet,] Mira loquendi ratio *ſpectaculum muneris.* Satis fuiſſet dicere ſive *magnificum ſpectaculum*, ſive *magnificum munus.* Sed ita Noſter. A. F. & HEARN.

Filiam,] Herculei. GLAR.

Nuntiaverat] Pro *enuntiaverat*, quod unde ſit, neſcio, reſtitui e Codd. MSS. Leidd. 1. 2. 3. 5. Edd. Aldinis, Juntina, Schonhovii ac Merulae. VERII.

Profugit Herculius Maſſiliam, ibique] *Maximianus Herculius a Conſtantino apud Maſſiliam obſeſſus, deinde captus, poenas mortis genere poſtremo, fractis laqueo cervicibus, luit.* Victor, in Epitom. Zozim. cum apud Tarſum morbo extinctum dicit. Sed in multis mihi ſuſpecta Zozimi fides. A. F.

Maſſiliam] Urbem Maritimam Narbonenſis Galliae. GLAR.

Juſtiſſimo exitu:] Sext. Aurelius, *Fractis laqueo cervicibus.* GLAR. & CELL. De hujus mortis genere variae ex dubiis ſcriptorum locis opiniones exortae ſunt: Zoſimus & Socrates tamen tota aberrarunt via, Herculium morbo apud Tarſum periiſſe, Maximianum & Maximinum confundentes. Vid. Baluzium & Cuperum ad Lactant. c. XXX. ubi ſuldam ab altero culpatum, ab altero vindicatum vides. Alii, quod ibidem refellitur, Maximianum ipſum laqueo vitam finiviſſe putant verſu Virgiliano impulſi L. XII. Aen. vſ. 603.

ſaevitiamque proclivus, [w] inſidus, incommodus, civilitatis penitus expers.

IV. [x] Per hoc tempus a Galerio Licinius imperator eſt factus, Dacia oriundus, notus ei antiqua conſuetudine, & in bello, quod [y] adverſus Narſeum geſſerat, [z] ſtrenuis laboribus & officiis acceptus: [a] mors Gale-

VARIAE LECTIONES.

w *Inaedus* Lugd. Bat. 1.
x Al. *per haec tempora. per hunc* Lugd. Bat. 1.
y *Adverſum* Lugd. Bat. 3.
z *Strenuus* Lugd. Bat. 1. 3.
a *Mors Galerium* Lugd. Bat. 2. *mox* 3.

NOTAE.

603. a Lactantio citato,

Ac nodum informis leti trabe nectit ab alta.

Quae quamquam a Poëta de regina necem laqueo ſibi ipſi conſciſcente uſurpata, dubito an hoc ſenſu a Lactantio dicta. quum potius velle mihi videtur, Herculium ſuſpendii poenam elegiſſe, quod e praecedd. colligo, *poſtremo datur ei poteſtas liberae mortis.* Unde ad Zoſimum a Sigonio ex aliis obſervatum notat Sylburgius, eum Conſtantini juſſu ſtrangulatum fuiſſe. Ex eodem autem Lactantio Eutropium & Victorem corrigi debere cenſet Cl. Grunerus, ſcribente, Herculium in ipſis inſidiis oppreſſum fuiſſe; quod verum eſſe poteſt, ſi ſtatuamus eum ante, quam poenas dederit, aufugiſſe, & Maſſiliae iterum captum & ſupplicio traditum; nam cur uni auctori plus fidei habeamus, quam pluribus aliis non video. Maſſiliae enim captum & occiſum non ſolum Eutropius, & Victor teſtantur, verum etiam Oroſius, & Euſebius. conſule Pagium in Crit. Baron. ad A. 307. ad Lact. laudatum. VERH.

Incommodus,] Appellatio atrox & dira, ut & *importunus*, ubi de malo principe agitur. TANAQ. FABER.

IV. *Per hoc tempus Licinius*] Euſebius *libro* VIII. *Eccleſ. hiſt. cap.* 16. communi omnium ſententia Licinium Imperatorem factum: Hic a Galerio dicit factum. De hoc Sextus Aurelius ita ſcribit: *Licinius poſt decimumquartum dominationis annum, vitae proxime* LX. *occiditur, avaritiae cupidine omnium peſſimus, venereus, aſper, impatiens: denique infeſtus literis, quas propter imperitium virus ac peſtem publicam nominabat, praecipue forenſem induſtriam.* Haec ille. Adeo indoctus, ut ne literis quidem aut decretis ſubſcribere poſſet, ruſticis & agreſtibus, ex quo genere natus erat, aequus. militaris diſciplinae rigidus obſervator. Spadones & aulicos, tineas ſoricesque Palatii nominabat. Conſtantinum potiſſimum in ſe incitavit, quod perſequutionem in Chriſtianos moliebatur. In qua ſuperavit omnes fere in crudelitate, ut copioſe deſcribit Euſeb. *cap. ult. lib.* IX *Eccleſiaſticae hiſtoriae.* Primum enim palatio pellit. Secundo in carceres conjecit. Tertio prohibet eis alimenta. Sacerdotes invadit, maxime epiſcopos, laniandos Chriſtianos exhibet, ac fruſtatim in mare proiiciendos. Templa ſubvertit, virgines ſtuprat. tandem a Conſtantino ſublatus eſt, ut ipſe hic author paulo poſt refert. GLAR. *Hoc acrior Galerius adſcito in conſilium Jovio, Licinium vetere cognitum amicitia Caeſarem, creat Auguſtum.*

Galerii confeſtim ſecuta [b] eſt. [c] Ita Reſp. tum a novis quatuor imperatoribus tenebatur, Conſtantino [d] & Maxentio, filiis Auguſtorum, Licinio & [e] Maximino, novis hominibus. Quinto tamen Conſtantinus imperii ſui anno bellum [f] adverſum [g] Maxentium civile commovit; copias ejus multis proeliis fu-

Variae Lectiones.

b Abeſt a Lugd. Bat. 1. 2. 3.
c *Is aut Rep:* Lugd. Bat. 1.
d Delent Lugd. Bat. 2. 5.
e *Maximiano* G. L. V. Sc. & ſic deinceps. uti & Lugd. Bat. 1.
f *Adverſus* Lugd. Bat. 2. 5. & ita variant ſemper.
g *Sentium* Lugd. Bat. 3.

Notae.

Victor. Idem Zozim. A. F.

Mors Galerii] An. U. C. 1063. poſt Ch. 311. A. F.

Ita Reſp. tum ab his quatuor &c.] Hanc lectionem cur Viri D. dederint, aliam non video cauſſam, quam quod *novis*, quod proxime ſequitur, repetitum diſplicuerit. Perperam: ſi enim ſcriptorum loca, quae minus adrident, pro lubitu amputare, vel augere liceret, auctores in auctoribus quaerendi eſſent brevi neceſſe eſt. Militant pro nobis Codd. MSS. quorum certe auctoritas plus valet, LC. S. B. F. HM. & Leidenſes omnes. Adhaec *novi imperatores* alio ſenſu dicuntur hi quatuor, quam *novi homines* Licinius & Maximinus. Illi quod Auguſti nunc dicti: Hi quod ignoti & barbari, quo ſenſu etiam apud optimos ſcriptores, quicunque prognati loco humili, clareſcere coeperunt, & primi ſplendorem generi adpoſuerunt, occurrunt. E Noſtro Oroſ. L. VII. c. 28. *Ita Reſp. nunc ſub* novis quatuor *principibus fuit, Conſtantino & Maxentio, filiis Auguſtorum Licinio autem & Maximino*, hominibus novis. Verh.

Filiis Auguſtorum,] Nempe Conſtantii & Herculii Maximiani. A. F.

Novis hominibus] Qui nullo munere functi erant, cum Caeſares creati. A. F.

Quinto tamen Conſtantinus] Anno Domini 315. Glar.

Bellum adverſus Maxentium] Euſebius *lib.* IX. *cap.* 9. *in Eccleſiaſtica hiſtoria* ait, Conſtantino, cum anxius de Maxentii bello ſecum multa reputaret per ſoporem, ad orientis partem in coelo crucis ſignum viſum igneo rutilare ſplendore. exterrito aſtitiſſe angelum, ac Graecis verbis ei dixiſſe, ἐν τούτῳ νίκα, id eſt, in hoc vince. Tum vero laetatum, vexillis crucis ſigno impoſito, cum Maxentio confligiſſe, ac adeptum eſſe victoriam. Glar.

Copias ejus multis praeliis fudit:] Tunc Conſtantinus antequam cum Maxentio manum idnſereret, de auxilio divino ſollicitus in ipſo meridie coelo ſereno, multis ſimul adſtantibus & videntibus, cernit Crucem ſplendentem, cum expreſſis in ea litteris, *IN HOC SIGNO VINCES.* Quapropter Conſtantinus admotus Chriſtianae Religioni vexilla militaria propoſuit in formam Crucis cum duabus Graecis litteris χρ, quae Chriſti nomen exprimunt. Deinde fortiſſima Maxentii praeſidia expugnavit, & triplici praelio victor potiſſimam Italiae partem hoc anno occupavit. A. F.

Omni-

fudit : ipſum poſtremo Romae adverſum nobiles [h] omnibus exitiis ſaevientem, apud pontem [i] Mulvium vicit, Italiaque eſt potitus. [k] Non multo deinceps in Oriente quoque adverſum Licinium Maximi-

VARIAE LECTIONES.

h *Hominibus* Lugd. Bat. 1.

i *Milvium* S. B. G. V. Sc. Lugd. Bat. 3. 5. *Molvium* 1. *Molinum* 2. *Molbium* M. L. LC.

k *Non multo poſt deinceps* Vulg.

NOTAE.

Omnibus exitiis ſaevientem,] Vide de hac ſaevitia Maxentii Euſebium *lib.* VIII. *cap.* 16. In matronas, in Senatores, in univerſum populum Romanum mirae narrantur crudelitates. & cap. 17. narrat, Sophronam matronam quandam ſibi mortem conſciviſſe, ne ejus in manus veniret. GLAR.

Apud pontem Milvium] Vetus liber, non habet *Milvium*. VINET. Qui extra urbem eſt, qua itur in Picenum. GLAR. *Maxentius dum adverſus Conſtantinum congreditur, paulo ſuperius a ponte Mulvio, in pontem navigiis compoſitum ab latere ingredi feſtinans, lapſu equi in profundum demerſus eſt, voratumque limo pondere thoracis corpus vix repertum.* Victor in Epitom. Hunc pontem ita conſtruxerat Maxentius, ut ab una ripa ad alteram non pertingeret, ſed duas in partes ita diviſum, ut in medio flumine pars utraque pontis fibulis ferreis conjungeretur, quae revellebantur cum quis pontem junctum nollet. Et imperaverat fabris, ut cum primum viderent exercitum Conſtantini juncturae pontis inſiſtere, fibulas revellerent ac pontem ſolverent, ut ita quotquot hic inſiſterent, in fluvium delaberentur. Sed Maxentius inſidiis quas hoſti paraverat interceptus. Inde intelligendus Victor in Caeſaribus, pag. 175. *Sed Maxentius atrocior in dies, tandem urbe in ſaxa rubra millia ferme novem aegerrime progreſſus, dum caeſa acie fugiens ſemet Romam reciperet, inſidiis quas hoſti apud pontem Milvium locaverat in tranſgreſſu Tiberi interceptus eſt.* A. F. Urbe in Saxa Rubra progreſſum Maxentium acie vicit Conſtantinus: Maxentius urbem fuga repetiturus, iisdem inſidiis navalis pontis, quas Conſtantino ſtruxerat, interceptus & Tiberis gurgite ſubmerſus eſt. *Aurel. Vict. n.* 40. CELL.

Maximinus res novas molitus] Hic ſceleratus vir factus Caeſar ab Galerio Maximiano, quod ex ejus ſorore eſſet genitus, in crudelitate referens avunculum, ut copioſe narrat Euſebius in *Eccleſiaſticae hiſtoriae lib.* VIII. *cap.* 17. *& initio lib.* IX. In cauſa fuit, quod magicis artibus infectus erat. Sagis & malarum artium doctoribus honores maximos tribuebat, urbes ſpoliabat, multos proſcribebat, ingentem colligens pecuniam, ut milites ſaginaret, ac ingluviem ſatiaret, potator, ſcortator, virginum ac matronarum ſtuprator, Chriſtianorum hoſtis: nec motus poena avunculi, quam illi inflixit Deus, novam afflictionem Eccleſiae injunxit, per totum Orientem ac Aegyptum. Antiochiae coepit. venit Tyrum, ubi multos occidit: leges aeneis tabulis erexit, in quibus profeſſus eſt aëris fore laetiorem tempeſtatem, ac terrae foecunditatem abundantiorem. Cum autem ex Dei providentia contrarium proximo eveniret anno, ingens peſtis, immenſa fames, magis adeo inter gentes quam Chriſtianos, coacti ſunt miſeri Chriſtianos implorare. Porro poſtquam Conſtantinus Maxentium viciſſet, Li-

minus res novas [l] molitus, vicinum exitium fortuita apud Tarſum morte praevenit.

V. Conſtantinus tamen, vir [m] ingens & omnia [n] efficere nitens, quae animo praeparaſſet, ſimul principatum totius orbis affectans, Licinio bellum intulit, [o] quamvis [p] neceſſitudo & affinitas cum eo eſſet: nam [q] ſoror Conſtantia nupta Licinio erat; [r] ac primo eum in Pannonia ingenti apparatu bellum apud

[s] Ciba-

VARIAE LECTIONES.

l *Molitus eſt* Lugd. Bat. 3. 5.
m *Ingens animo & omnia* &c. LC. *Magnus* &c. Sc.
n *Inficere* Lugd. Bat. 1.
o *Quamquam* Lugd. Bat. 1. 2. 5.
p Al. *neceſſitudo illi &*.
q Al. *ſoror ejus Conſt. Conſtantii* Lugd. Bat. 3.
r Vulgo legunt: *acprimo eum in Pannonia*, *ſecundo ingenti* &c. Cellarius autem (quem ſequuntur Hearne & Haverc.) abjecit illud *ſecundo*, quod nec Graecus habet, neque hiſtoriae convenit, quia *Cibalis* vel *Cibalae* ſunt urbs ipſius Pannoniae ad Savum, teſte metaphraſta, & Zoſimo lib. II. qui ejus ſitum accurate deſcribit. *Ac primo eum in Pannonia ſecunda ing.* Lugd. Bat. 1. *ac primo cum in Pann. ſecundo ing.* 2. *ac primus* &c. 3. qui tamen *ſecundo* non agnoſcit, ſed 5. ſervat.

NOTAE.

cinium nondum infenſum Chriſtianis in Maximinum miſit: pugna victus ille aufugit. Et cum repararet bellum, immiſſa ſimili fere avunculi plaga, internorum viſcerum doloribus agitatus, miſere periit, ut tradit Euſebius *lib.* IX. *cap.* 10. GLAR. *Dum haec in Italia geruntur, Maximinus ad Orientem poſt biennii Auguſtum imperium fuſus fugatusque a Licinio, apud Tarſum perit.* Victor. Factum ab U. C. 1065. poſt Ch. nat. 313. cum quadriennio, Caeſar, & triennio Auguſtus fuiſſet. A. F. Dum ex Caeſare ſe Auguſtum invito Licinio fecit. *Aurel. Vict.* LX. *extr.* CELL.

Vicinum] Imminens. GLAR.

Fortuita] Imo a Deo inflicta. GL. Periit autem morbo lento, *τὰς σάρκας ὅλας ἀοράτῳ καὶ θεηλάτῳ πυρὶ τηκόμενος*. Euſeb. H. E. lib. IX. extr. CELL.

V. *Licinio bellum intulit;*] *Sext. Aurelius;* Verum enimvero, ut imperia difficile concordiam cuſtodiunt, diſſidium inter Licinium Conſtantinumque exoritur, primum apud Cibalas, juxta paludem Hiulcam nomine, Conſtantino nocte caſtra Licinii irrumpente, Licinius fugam petiit, Byzantiumque pervenit. GLAR.

Neceſſitudo] Cognatio. GLAR.

Ac primum eum in Pannonia] Ex Sexto Aurelio ſatis liquet, primum congreſſum fuiſſe apud Cibalam: ſed poſtea iteraſſe praelia, ac ſuccubuiſſe Licinium. GLAR.

Secundo ingenti apparatu] Hic forte errat Eutropius. Poſt diſcidium enim Conſtantini & Licinii, prima pugna apud Cibalas in Pannonia, ſecunda in Thracia, poſtquam pax facta. Vide quae apud Victorem, pag. 223. A. F.

Ac primo eum in Pannonia ingenti apparatu bellum apud Cibalas inſtruentem

tum

[s] Cibalas inſtruentem, repentinus oppreſſit: omnique Dardania, [t] Moeſia, [u] Macedonia potitus, numeroſas provincias occupavit.

VI. Varia deinceps inter eos bella, & pax [v] reconciliata ruptaque [w] eſt. Poſtremo Licinius, navali & terreſtri proelio victus, apud Nicomediam ſe

VARIAE LECTIONES.

s *Cibalias* Lugd. Bat. 2.
t *Miſia* Lugd. Bat. 1. ut ſupra.
u *Ac Maced.* Lugd. Bat. 1.
v *Renunciata* LC.
w *Sunt* Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

tem &c.] Ita primus legit Cellarius, quem ceteri dein ſecuti ſunt; quum ante in Edd. Aldina utraque, Junrina, Schonhovii, Merulae, Sylburgii, Fabri patris ac filiae expreſſa ſit haec lectio, *ac primo eum in Pannonia, ſecundo ingenti* &c. Doctiſſimus Anglus pari modo, ac L. IX. c. 24 codicum ſuorum MSS. varietatem nullam adnotavit: ubi Noſtri Leidd. eamdem, quam hic habent. Cellarium, ut illud *ſecundo* abjecerit, impulit haec ratio, quod nec Graecus habet, neque hiſtoriae convenit: Et certe Licinius, quum diſcidium exortum eſſet, ad Cibalas exercitum colligens a Conſtantino oppreſſus, & poſt acre proelium in fugam coäctus in Thraciam tranſiit, ut iterum colligeret excercitum; ibi vero a Conſtantino in tantas redactus eſt anguſtias, ut, quas auctor nominat, regiones, ei cedere debuerit. Quod olfacientes librarii τὸ *ſecundo* ſed non ſuo loco in textum receperunt. ut, niſi quid Eutropio exciderit, & legendum, *primo eum in Pannonia ingenti apparatu bellum apud Cibalas*, ſecundo in Thracia *inſtruentem* &c. tutius credam auctorem erraſſe, duo proelia confundentem, aut ignoraſſe Cibalas fuiſſe Pannoniae oppidum, quod diſerte Zoſimus teſtatur L. II. 17. Eoque inducor magis, ut credam, quod Oroſius Noſtrum vel in erroribus ſequi ſolitus haec ſcribat L. VII. c. 28. *Conſtantinus Licinium. . . . in Pannonia* primum *vicit*, deinde *apud Cibalas oppreſſit, univerſaque Graecia potitus ad deditionem coegit.* VERH.

Apud Cibalas] Cibalae vel Cibalis oppidum Pannoniae Interamniae ad Hiulcam paludem. Zoſimus lib. II. ejus ſitum deſcribit. Adde Victoris Epit. n. LIX. CELL.

Dardania,] Quae ad Myſiam ſuperiorem ac Danubium eſt. GLAR.

Moeſia,] Quae & Myſia. GLAR.

VI. *Pax reconciliata ruptaque eſt.*] Pax facta poſtquam in Thracia pugnatum, ea poſt ſeptennium dirempta, prope Adrianopolim pugna commiſſa, qua fuſus fugatusque Licinius Byzantium ſe recepit, ubi amiſſis fere & praelio & tempeſtate navibus, relicto Byzantio Chalcedona ſe recepit. Inde ad Nicomediam fuga elapſus, ubi ſupplex Conſtantino factus eſt, cumque adlata purpura Imperatorem ac dominum ſalutavit, a quo Theſſalonicam ablegatus. A. F.

Terreſtri praelio] Pomp. de Licinio: *Tandem & navalibus & terreſtribus praeliis victus, deditionem Nicomediae fecit.* GLAR. Primum terreſtri ad Adrianopolim Thraciae; deinde navali ad Helleſpontum: iterum

ſe [x] dedidit; & contra religionem ſacramenti Theſſalonicae privatus occiſus eſt. Eo tempore res Romana ſub uno Auguſto & tribus Caeſaribus (quod nun-

VARIAE LECTIONES.

x *Dedit* Lugd. Bat. 1. 2.

NOTAE.

rum terreſtri ad Chalcedonem, unde Nicomediam fuga elapſus ſe dedidit. Zozim. II. CELL.

Apud Nicomediam] Diſtinctione laborare videtur hic locus. Lego, *Poſtremo Licinius navali & terreſtri praelio victus, apud Nicomediam ſe dedidit.* Neque enim apud Nicomediam navali praelio vinci potuit. Lege modo notam ſuperiorem A. F. Alii ſic perperam diſtinguunt: *Poſtremo Licinius navali & terreſtri proelio victus apud Nicomediam, ſe dedidit.* Nam primum terreſtri proelio ad Adrianopolim Thraciae victus fuit: deinde navali ad Helleſpontum: iterum terreſtri ad Chalcedonem, unde Nicomediam fuga elapſus ſe dedidit. Zoſim. II. CELL.

Contra religionem ſacramenti] Hoc videntur Chriſtianae pietatis hoſtes in Conſtantinum finxiſſe. Alii ajunt, Licinium iniiſſe conſilium de reſumendis armis, ac ideo in eum miſſos occiſores. GLAR.

Et contra religionem] *Neque multo poſt ei, violata jurisjurandi religione, quod quidem Conſtantino non inſolens erat, laqueo vitam ademit.* Zozim. A. F. At ipſe Licinius ἄπιςος, & res novas molitus contra pactum & ſacramentum, non injuſte interfici potuit. Vide quae ad Zoſim. II. 28. notavimus. Adde Aur. Victor. de Licinii moribus. CELL. Quamquam hic Cellarius ſecus ſentit, quam priore editione, in qua hoc Conſtantini factum a Chriſtianorum hoſtibus fictum ſcribit; non audet tamen ſceleris reum facere Conſtantinum, & perfidum, quem mox non minorem crudelitatem & injuriam exercentem videbimus. VERH.

Eo tempore res Romana] Budaeus *lib.* IV. *de Aſſe*, conqueritur improbum ethnicorum de rebus Chriſtianis ſilentium. Et id plane in Eutropio quoque videmus, qui de hiſce temporibus, quibus multa ſunt Chriſtianorum inſignia facta, ne uno quidem verbo commeminit. Id ſane vel malignitati ſcribentium, aut timori attribuamus. Praeterea, quod CHRISTI dogma parum plauſibile apud homines ſuperbos ac voluptarios erat. Et authores, diabolo procurante, dicere noluerunt, quod principibus occultum eſſe volebant. Ideoque nihil Eutropius de ſigno crucis, cujus virtute Licinius a Conſtantino victus eſt. Congregavit etiam Conſtantinus ſynodum CCCXVIII. epiſcoporum, contra Arrium presbyterum Alexandrinum, qui gloriae laudiſque & novitatis improbe cupidus, impia in Chriſtum proferre coepit: Eum duntaxat eſſe hominem, non Deum. Fuit autem haec Nicaeae urbe Bithyniae, anno Domini 324. authore Euſeb. circiter annum 15. Conſtantini. Nicenſe Concilium vocatum eſt, in quo ſymbolum illud editum quod in Miſſa cantatur, de quo Ruſinus *lib.* X. *Eccleſiaſt. hiſtoriae* multa diſſerit, maxime vero cap. II. Deinde cap. 12. Arrii mortem refert, cujus omnia viſcera in ſeceſſum defluxere. GLAR.

Uno Auguſto] Conſtantino Magno. GLAR.

Tribus Caeſaribus] Conſtantino, Conſtante, & Conſtantio. GLAR. *Eo modo Reſpublica unius arbitrio geri coepit, liberis Caeſarum nomina diverſe retentantibus. Nam ea tempeſtate Imperatori noſtro Conſtantio inſigne Caeſaris datum.* Victor. Hic igitur Eutropius Criſpum, Conſtantinum & Conſtantium Caeſares intelligit, praeterito Licinii filio, niſi malis hic Licinianum, Criſpum & Conſtantinum deſignari, quod haud ita facile credam. A. F.

Libe-

nunquam alias) fuit; cum liberi Conſtantini Galliae, Orienti, Italiaeque praeeſſent. Verum, inſolentia rerum ſecundarum, [y] aliquantum [z] Conſtantinus

VARIAE LECTIONES.

y *Aliquantulum* P. Mer.

z Ita Sylb. cod. Fuld. ſecutus. Codd. autem noſtri & vulgg. edd. *Conſtantinum*. Sed cum Nominativum caſum agnoſcat etiam metaphraſtes, eum retinere placet, non enim inſolens eſt, *mutare* ſumi pro *mutari*.

NOTAE.

Liberi,] Tres filii. GLAR.

Galliae,] Occidenti Conſtantinus. GLAR.

Orienti] Conſtantius. GLAR.

Italiae] Conſtans.

Conſtantius Chlorus: cui 4. proles.

- 1. *Conſtantius*, huic duo fuere filii.
  - *Gallus* Juliani frater, tyrannus.
  - *Claud. Julianus* apoſtata ſceleratiſſimus.
- 2. *Hannibalius*: cujus filius, Dalmatius. Hic haeres cum tribus Conſtantini Magni filiis conſtitutus, a Conſtantii militibus occiditur.
- 3. *Conſtantia*, Licinii uxor, e qua Licinianus, ſive junior Licinius.
- 4. *Conſtantinus Magnus*, cui 5. proles:
  - 1. *Conſtantinus*. Hic prope Aquilejam caeſus eſt a Conſtantis exercitu: dum non contentus ſua ſorte, cuperet etiam habere Italiae partem.
  - 2. *Conſtans*. Hic a Magnentio, quem olim a morte liberaverat, occiditur in Gallia, ad Helenen oppidum.
  - 3. *Conſtantius*. Hic poſt duos fratres extinctos ſolus regnavit, Arianae haereſi faventiſſimus.
  - 4. *Conſtantia*, Galli uxor. In codice tamen Sex. Aurelii eſt Conſtantia.
  - 5. *Helena*, Juliani uxor. GLAR.

Fa-

tinus ex illa [a] favorabili animi docilitate mutavit. Primum neceſſitudines perſecutus, [[b] Criſpum filium] egre-

Variae Lectiones.

a *Favorabilis* F. minus convenienter. ita tamen Lugd. Bat. 1. 2. 3. *docibilitate* 2.

b Abſunt haec ab omnibus Latinis exemplaribus: reſtitui autem jubet Sylb. ex Epitome Victoris n. 60. Non potuimus non obſequi Sylburgio, quod tum Epitheta, (notante ſcil. cujus haec fere tota nota eſt, Cellario) *egregium virum*, monebant aliquid deeſſe: tum Graecus quoque υἱὸν, quanquam etiam mutile, mentionem faciebat. Quin & *Criſpum filium* occurrit in additamento infra ſubjecto ex codd. noſtris S. & N. Cod. itidem S. hoc ipſo in loco *Criſpi* immediate poſt *virum* mentionem fecerat, ſed omiſſo *filium*. His autem omiſſis correctionem abunde confirmat Zoſimus, cujus libro II. fol. 685. haec ſunt verba: Κρίσπον παῖδα, τῆς τοῦ Καίσαρος ἀξιωθέντα τιμῆς, εἰς ὑποψίαν ἐλθόντα τοῦ Φαύστῃ τῇ μητρυιᾷ συνεῖναι, τοὺς τῆς φύσεως θεσμοὺς μηδένα λόγον ποιησάμενος, ἀνεῖλε. Miſcella Hiſtoria lib. XI. c. 13. rem attingit, ſed ordine inverſo, & neglecto item *filii* nomine, cujus verba adſcribere non piget: *Primum neceſſitudines perſecutus*; *egregium virum*, & *bonae indolis juvenem*, *ſororis filium*, *Commodum interfecit*: *mox Criſpum*, *Fauſta conjuge*, *ut putant*, *ſuggerente*, *necari jubet*. incluſa etiam reſpuit Lugd. Bat. 2. *Criſpum* delent 1. & 3. agnoſcunt tamen *filium*: ſed 1. transponit *egr. vir. fil.*

Notae.

Favorabili animi docilitate] Animi docilitas hoc loco lenitas eſt. *Favorabilis* autem cui omnes favent, aut qui omnium in ſe amorem colligit: ut jam ſupra. A. F.

Primum neceſſitudines perſecutus,] Sext. Aurel. in Conſtantino: Criſpum filium ex Minervina natum, Fauſta conjuge, ac noverca ſuggerente, necari juſſit. deinde uxorem Fauſtam. Adjicit Pomponius cauſam, quod Fauſta conqueſta eſſet Conſtantino, Criſpum eam interpellaſſe de concubitu. quod cum temere credidiſſet Imperator, juſſit Criſpum occidi. Verum cum poſtea innocenter caeſum filium reſciviſſet, Fauſtam quoque occidiſſe. atque haec feciſſe videtur ante baptismum, quem ſero recepit. Glar.

Neceſſitudines,]. Cognatos. Glar.

Egregium virum,] Criſpum. Glar. Licinianum Licinii & Conſtantini ſororis filium. A. F.

Criſpum filium,] Conſule Varias Lectiones. εἰς ὑποψίαν ἐλθόντα τοῦ Φαύστῃ τῇ μητρυιᾷ συνεῖναι, *inceſtus ſuſpectum fuiſſe*, ipſe Zoſimus, acris inſectator Conſtantini, lib. II. fatetur. Negat factum Sozomenus 1. c. 5. Cell.

[*Criſpum filium*] *egregium virum*, & *ſororis fil. comm. ind. juv.*] Incluſa dedit Cellarius, quem dein ceteri ſecuti ſunt. Vetuſtarum autem edd. agnoſcit nulla. Credo Monachos hoc Conſtantini filium ſuum & egregium virum falſo accuſatum occidentis ſcelus diſſimulare volentes, ac ſi uxorem, & ſororis filium interficere minus eſſet ſceleſtum, *Criſpum*, dein *filium* ejeciſſe: Hoc certe cum Pacanio ſervant Codd. MSS. 1. & 3. ut, niſi legendum, *Criſpum*

egregium virum, & ſororis filium, commodae indolis juvenem, interfecit: mox uxorem; poſt, numeroſos [c] amicos.

VII. Vir primo imperii tempore [d] optimis principibus, ultimo mediis comparandus. Innumerae in eo

VARIAE LECTIONES.

c *Amicos. Ideo pulcre Albavius praefectus Conſtantinopolis, praefectum autem Graeci* Eparchum *vocant : bic ergo Albavius videns Imperatorem filium ſuum Criſpum frigore veneni*, *&* *Fauſtam conjugem calore balnei exſtinxiſſe*, *duos Endecaſyllabos partibus aulae infixit:* Saturni aurea ſecla quis requirat? Sunt haec gemmea, ſed Neroniana. *Veruntamen baec vitia immenſo amore Chriſtianitatis amplificandae delevit. Sic in Hiſtoriis Eccleſiaſticis*, *&* *maxime in Tripartita legitur. Vir primo. &c.* S. N.

d *Optimus* Lugd. Bat. 2. *principibus* delet 5.

NOTAE.

Criſpum filium ſuum egregium virum, *& Licinium* (Licinius enim Licinianus vocabatur, unde error Hiſtoriae Miſcellae *Commodum* referentis liquet) *ſororis filium comm. ind. juven.* uti ex Eutropio ſervaſſe videtur Oroſius L. VII. c. 28. recte legi putem, *filium* ſuum *egregium virum*, *& ſororis filium comm. ind. juv.* De duobus enim hic agi ex his *egregium virum* i. e. *Criſpum* & *commodae indolis juvenem* i. e. *Licinium* Criſpo natu minorem, patet. Dubitet Cellarius, aliique vere, an ex Paganorum conjectura, Nos de veritate non dubitamus, ubi plures hac in re conſentiunt. Quos recenſere longum foret; ſuſpecta enim licet gentilium ſcriptorum, quamquam qua ratione non video, fides ſit, Oroſius certe Chriſtianus Noſtro aliisque conſentit, & Hieronymus in Chron. Euſeb. has neces agnoſcens crudeliſſimas vocat, & qui plura deſiderat, is conſulat Joann. Leunclavium Zoſimi fidem Cellario ſuſpectam egregie vindicantem Apol. pro Zoſimo. VERH.

Sororis filium,] Suum filium, ait, Sext. Aurelius. GLAR.

Mox uxorem; Sidonius Apollinaris libri quinti epiſtola octava. VINET. Fauſtam, cum prius Criſpum natu grandiorem filium occidiſſet. Vide apud Victorem pag. 177. A. F. Fauſtam, conſuetudinis cum Criſpo privigno, incuſatam. Fama enim erat, balneo extinctam, & illud quidem Conſtantinus *ὑπὲρ τὸ μέτρον ἐκπυρωθῆναι κελεύσας* credebatur. *Zozim* II. Utrum vere, an ex conjectura paganorum, non omnino liquidum. CELL. Hic iterum ſententiam mutavit Cellarius, quamquam eam candide prodere auſus non eſt. VERH.

Numeroſos] Plurimos. GLAR.

VII. *Vir primo imperii tempore*] Hoc Eutropius ut gentilis ſcribit. Initio enim idolis adhuc immolabat, ergo bonus: poſterioribus vero annis Chriſtianis favit. Hinc gentilibus ſcriptoribus mediis comparandus viſus. GLAR.

Optimis principibus] Quia adhuo idololatra ſcilicet. GLAR.

Mediis] Quia Chriſtianus factus. GLAR. Lugd. Bat. 1. & 3. habent *modiis* Quaſi vellent *modicis*. Sed ſervat ſecundus ex iis *mediis*. Recte & ex conſuetudine Eutropii; qui de Claudio VII. 13. *Hic medio imperavit*. HAV.

Cla-

eo animi corporiſque [e] virtutes claruerunt. militaris gloriae appetentiſſimus, fortuna [f] in [g] bellis proſpera fuit: verum ita, ut non ſuperaret induſtriam. Nam etiam Gothos poſt civile bellum, varie profligavit, pace ad poſtremum data; [h] ingentemque apud barbaras gentes memoriae gratiam collocavit. Civilibus artibus & ſtudiis liberalibus deditus; [i] affectator [k] juſti amoris, quem [l] omni ſibi & liberalitate

VARIAE LECTIONES.

e *Virtutem* Lugd. Bat. 3.
f *Ei in* Lugd. Bat. 2.
g *Bello* Sc.
h *Ingentique apud barbaras gentes memoriae gratiam conlocavit* F. N. S. M. B. G. V. Lugd. Bat. 1. 2. 3. ſtructura per hypallagen inverſa.
i *Affectoribus* Lugd. Bat. 3.
k *Juſtitia moris* Lugd. Bat. 1. 3.
l *Omnibus ibi* F: Fortaſſe rectius *ab omnibus ſibi*. Metaphraſtes enim, *παρὰ πάντων*. *omni ſibi* Lugd. Bat. 1. *omnem ſibi* Lugd. Bat. 2. 3.

NOTAE.

Claruerunt] Jam inde puero. GLAR.

Induſtriam] Qua maxime excelluit. GLAR. Fortuna Conſtantini ejus Induſtriam non ſuperabat: id eſt, non ſolum feliciſſimus, ſed fortiſſimus etiam fuit. *Induſtria* hic eſt *fortitudo*, *virtus*, *ἀρετή*. A. F.

Gothos] Germannorum ac Sarmatarum colluviem. GLAR.

Poſt civile bellum.] Cum Maxentio geſtum. A. F.

Ingentemque apud barbaras gentes] Conſtantinus Magnus, Conſtantii Chlori Imperatoris ex Helena filius, ſub Galerio Maximiano militiam edoctus, ita virtute enituit, cum multis objiceretur periculis, ut Galerio invidiam moveret. Cum vero Romae obſes eſſet, nec ſatis tutus ab inſidiis Galerii, magno periculo fugit in Britanniam ad patrem Conſtantium: opportuniſſime ſane, cum ille jam efflaturus eſſet animam, quo mortuo, ipſe factus eſt Imperator Occidentis. Ex Fauſta Herculei filia tres ſuſcepit filios, Conſtantinum, Conſtantem ac Conſtantium: filias duas, Helenam ac Conſtantiam. GLAR.

Memoriam gratiae] Etſi Schonhovius, Merula, aliique dederunt, ſervare non auſi ſumus, majore Codicum auctoritate obſtante, ut in Variis Lectionibus videre eſt, quibus accedunt Codd. Leidd. 1. 2. 3. & Edd. Ald. utraque & Juntina, niſi quod *ingentem* non *ingenti*, ſervent. VERH.

Gratiae] Beneficiorum. GLAR.

Civilibus artibus & liberalibus ſtudiis deditus;] *Calumnias ſedare legibus ſeveriſſimis, nutrire artes bonas. praecipue ſtudia litterarum: legere ipſe, ſcribere, meditari, audire legationes & querimonias provinciarum.* Victor in Epitom. A. F.

Affectator] Amator. GLAR.

Affectator juſti amoris. quem omnino ſibi & lib. &c.] Sic edidit Sylburgius (quamquam forſan rectius e Fuldenſi Cod. *omnib. ibi* legi ait *ab omnibus ſibi*) Fabri, Hearne, Havercampus, & van Hoven. *ab omnibus ſibi* dedit Cellarius e Sylburgii conjectura,

te [m] & docilitate quaeſivit; ſicut in nonnullos amicos dubius, ita in reliquos egregius: nihil occaſionum praetermittens, quo opulentiores eos clarioresque praeſtaret.

VIII. Multas leges rogavit, quasdam ex bono & aequo, [n] pleraſque ſuperfluas, nonnullas ſeveras. primusque urbem nominis ſui ad tantum faſtigium evehere molitus eſt, ut Romae aemulam [o] faceret. Bellum adverſum Parthos moliens, qui [p] jam Meſopota-

VARIAE LECTIONES.

m Abeſt a Lugd. Bat. 1. ſed reſpondet hoc *liberalibus artibus*, & emollitis inde moribus. *docibilitate* Lugd. Bat. 2.
n Al. *pluresque*.
o *Facerent* Lugd. Bat. 3.
p Delet Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

ctura, uti & Grunerus, maxime quod Metaphr. *παρὰ πάντων*. Et certe hac unica cauſſa nititur ea immutatio, quae alioquin audacior videtur; quum *ab* Fuldenſi non adpareat, uti nec in aliis, & illud *omnib. ibi* procul dubio ex *omni ſibi* ortum ſit, quod habet Cod. Leid. 1. non *omnis ſibi*, uti dedit Havercampus. atque ita lectionem recte habere opinor *quem omni ſibi & liberalitate* &c. Aliam praeterea lectionem exhibent Codd. MSS. & Edd. *affectator juſtitia moris* MSS. Leidd. 1. & 3. quod ex *juſti amoris* Librariorum incuria ortum crederem, niſi pleniores eſſent ceterae Edd. non contemnendae, quarum Aldina utraque, Juntina & V. *affectator juſtitiae & amoris, quem* &c. Schonhovii autem & Merulae *affectator juſtitiae & amoris, quae* &c. alterutrum non inlepidum. VERH.

VIII. *Leges rogavit*] Loquitur veteri more, cum libera reſpublica eſſet, & tribunorum poteſtas valeret. CELL.

Quasdam ex bono] *Remotae olei frumentique adventitiae praebitiones, quibus Tripolis ac Nicaea acerbius angebantur*, &c. *Fiſcales moleſtiae ſeverius preſſae*, &c. Victor. in Caeſaribus. A. F.

Superfluas,] Chriſtianas leges de eccleſia, epiſcopis, haereticis, etiam de ſublatis quibusdam poenae generibus, ut crucis, *Sozomen*. 1. c. 8. inſcriptionis in facie *l*. 2. *C. Th. de poenis*, damnationis ad ludos, *l*. 1. *C. Th. de ſpectaculis*, ſugillat homo, ſi non paganus, nec tamen vere Chriſtianus. Adde de coelibatu, Sozomen. 1. c. 9. CELL.

Nonnullas ſeveras.] Quibus graviſſima tributa imperata. A. F.

Urbem nominis ſui] Ea eſt Conſtantinopolis, quae prius Byzantium. Vide Stephanum, & hiſtoriae Eccleſiaſticae auctores, & Auſonium de illa. VINET. Byzantium urbs eſt Thraciae, hodie Conſtantinopolis, ad Boſporum Thracicum, velut arx incurſionibus barbarorum propulſandis olim ſtructa, quam nunc omnium barbarorum crudeliſſimus tyrannus regiam obtinet. Capta eſt autem a Turcis anno Domini 1453. & miſerabiliter direpta. eam Conſtantinus omnium fere urbium nuditate dedicarat, Neam Romam nominando: ac ut Orientis caput eſſet, auxit. GLAR.

Bellum adverſum Parthos] *Ita anno imperii triceſimo ſecundoque. cum totum orbem tredecim tenuiſſet, ſexa-*

 ginta

potamiam fatigabant, [q] uno & trigeſimo anno imperii, aetatis [r] ſexto & ſexageſimo, Nicomediae in [s] villa publica, obiit. [t] Denunciata mors ejus etiam per crinitam ſtellam, [u] quae inuſitatae magnitudinis aliquamdiu fulſit: [v] eam Graeci *Cometen* vocant. atque [w] inter Divos meruit [x] referri.

IX.

Variae Lectiones.

q *Trigeſimo ſecundo an.* HM.
r *Septimo* G. *Sexag. ſexto* Lugd. Bat. 1.
s *Via* Lugd. Bat. 3. *in villa in Comedia* 2.
t *Denunciata eſt* Lugd. Bat. 2. Ceteri cum Edd. Vet. *eſt* delent.
u Lugd. Bat. 2. relativum hoc poſt *magnit.* ponit.
v Hanc vocem uncis, quod ante factum, non incluſi, quia agnoſcunt Lugd. Bat. 1. 2. *etiam* 3.
w Delet Lugd. Bat. 1.
x *Referre* Lugd. Bat. 1.

Notae.

ginta natus atque amplius duo, in Perſas tendens, a quibus bellum irrumpere acceperat, rure proximo Nicomediae, Achyronem vocant, exceſſit. Victor. A. F. *Parthos* pro *Perſis*, ut alibi saepius.

Uno & xxx.] Minus duob. menſibus. Alii autem, eum rexiſſe xxx. annos ac x. menſes: vixiſſe autem 65. ut Sex. Aurel. Glar. Imperavit tantum an. xxx. menſibus ix. diebus xxvii. Mortuus an. U. C. 1089. poſt Ch. nat. 337. die Maji 22. A. F. & Hearn.

Sexto & lx.] Ita Euſebius in Chronicis, & Pomp. Laetus. Glar.

In villa publica] Quam Ancyronem vocat D. Hieronymus. Glar. Supra notatum eſt Conſtantinopolim inſtar Romae villam ſuam publicam habuiſſe Nicomediae poſitam. A. F. Solus Philoſtorgius 2. c. 4. tradit, a fratribus veneno interemtum, quod poſt tam diuturnum imperium non eſt credibile. Cell.

Denuntiata mors ejus etiam per crinitam ſtellam,] Victor. *Cum id terrum ſidus regni, quod crinitum vocant, portendiſſet.* Ex ſuperſtitione Veteres imbuti fuere, ut crederent *cometas*, ſive *crinita ſidera* Principibus ſive Regibus mortem intentare, eaque opinione multi hodieque ſunt, etſi viri doctiſſimi probavere ſidera illa ſolida eſſe corpora nullo modo reliquis ſideribus foediora. A. F. Κομήτην Graecis literis dederunt, Editio Aldina utraque & Juntina, Vinetus, Schonhovius, Merula, Cellarius, quos ſecuti van Hoven & Grunerus. Fabros autem patrem ac filiam *cometen* edentes imitati ſunt Hearne & Havercampius, impulſi auctoritate Codd. MSS. quibus, etſi alteram lectionem praeferre mallem, nihil variantibus obſtare non audeo. Verh.

Inter Divos meruit referri] Meruit laudabili imperio, ut ceteri pagani imperatores: non autem relatus fuit, quia Chriſtianus, & filii Chriſtiani. Cell. Infra c. 5. ubi eadem locutio de Conſtantio occurrit, recte obſervat Cl. Havercampus, Imperatores etiam Chriſtianos e Veteri conſuetudine, *Divos* poſt mortem adpellatos fuiſſe. Verh.

IX.

IX. [y] Succeſſores filios tres reliquit, atque unum fratris filium. verum [z] Dalmátius [a] Caeſar [b] proſperrima indole, neque patruo [c] abſimilis, [d] haud multo poſt oppreſſus eſt [e] factione militari, & Conſtantio [f] patruele ſuo ſinente potius quam jubente. Conſtan-

VARIAE LECTIONES.

y *Is ſucceſſores.* Lugd. Bat. 5.
z *Dalmaticus* V.
a Pro *Caeſar* LC. habet *nepos.*
b *Proſperrimae indolis* Lugd. Bat. 5.
c *Obſimilis* Lugd. Bat. 2. 3. 5.
d *Aut* Lugd. Bat. 2.
e *Factioni* Lugd. Bat. 1. *Facinore* V.
f *Patrueli* Lugd. Bat. 1. 5.

NOTAE.

IX. *Succeſſores filios tres reliquit,*] Diviſio imperii poſt Magni Conſtantini mortem, tribus filiis ita contigit. Conſtantino maximo natu, Occidentis imperium, Hiſpaniae, Galliae, Brittanniae: Conſtanti, Italia, Africa, Illyricum, Macedonia, Graecia: Conſtantio, Orientis imperium, Thracia, cujus caput Conſtantinopolis. GLAR. Conſtantinum, Conſtantem & Conſtantium: qui ita inter ſe imperium partiti, ut Conſtantinus cuncta trans Alpes: Conſtantius a freto Propontidis Aſiam atque Orientem: Conſtans Illyricum, Italiam, Africam, Dalmatiam, Thraciam, Macedoniam & Achajam tenerent. A. F.

Fratris] Hannibalii. GLAR.

Dalmatius] Hannibalii filius. GLAR. Plura de hoc diximus Hiſtor. Med. Aevi pag. 14. CELL.

Patruo] Conſtantino magno. GLAR.

Oppreſſus] In Oriente. Veriſimilius autem, Conſtantii clandeſtino conſilio Dalmatium periiſſe, ob virtutem inviſam Conſtantio. triennio autem rexit.

Tres Conſtantii fuere:	Chlorus, pater Magni Conſtantini. Chlori filius. Conſtantini Magni F.
Helenae duae	Magni Conſtantini mater. Magni Conſtantini filia.
Conſtantini duo	Magnus Magni filius.
Conſtantiae duae	Chlori filia, Licinii uxor. Conſtantini magni filia, Galli uxor. GLAR.

Et Conſtantino patruele] Cum in huius hiſtoriae negotium aliquando mihi faceſſerent tot Conſtantini, Conſtantes, & Conſtantii: hanc depinxi tabellam, in qua Magni Conſtantini genus & familia fere univerſa ob oculos ponitur.

ſtantinum [g] porro fratri bellum inferentem, & apud [h] Aquilejam inconſultius proelium aggreſſum, Conſtan-

VARIAE LECTIONES.

g Delent Lugd. Bat. 3. 5. & cum 2. tranſponunt *bell. frat.*
h *Aquilegiam* Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

CONSTANTINI MAGNI, IMPERATORIS,
à quo Byzantium Conſtantinopolis,

Pater, -- Conſtantius Chlorus Imperator.
Mater, -- Helena: qua repudiata, Conſtantius duxit Theodoram.
Fratres { Annibaliianus, Conſtantius, Conſtans } Theodora matre.
Soror -- Conſtantia, quae nupſit Licinio.
Uxor -- Fauſta, filia Maximiani Herculii Imp.
Filii { Criſpus, ex Minervina concubina. Conſtantinus, Conſtantius, Conſtans } qui tres patri in Imperio ſucceſſerunt.
Filiae { Conſtantina, uxor Galli Imperatoris, quae & Conſtantia ſcribitur. Helena, quae nupſit Juliano Imper.
Nurus { Euſebia, & Fauſtina } per Conſtantium filium.
Nepotes. { Dalmatius Imper. ex Annibalſiano fratre, quem cum tribus filiis haeredem Imperii reliquit. Gallus Imp. ex Conſtantio fratre & Galla. Julianus Imp. ex eodem fratre Conſtantio, & Baſilius. Nepotianus, ex ſorore.
Neptis -- Conſtantia, Conſtantii filii & Fauſtinae filia, quam duxit Gratianus Imperator, autore Ammiano lib. XXI. VINET.

Conſtantii tamen inſidiis occiſum Dalmatium dicit Zozim. Eutropio conſentire videtur Victor: *Igitur confeſtim Dalmatius, incertum quo ſuaſore, interficitur.* A. F. & HEARN.

Conſtantinum porro] Magni Conſtantini maximum natu filium. GLAR.

Conſtantinum porro fratri bellum] Hic junior Conſtantinus non contentus imperii diviſione, ſive a patre facta, ſive ab ipſis inter ſe fratribus, nam hoc quoque traditur, legatis ad fratres miſſis, ut nova fieret diviſio, cum non impetraſſet, Conſtanti ut fratri proximiori bellum movit, Gallicis peditibus ac Hiſpanis equitibus confiſus. Conſtans in Dacia adverſus Getas ac Sarmatas bellabat, interea Conſtantinus frater Aquilejam usque pervenerat. ibi obviam miſſi a Conſtante fratre, ac aggreſſi inconſulte venientes, quamvis potentiores, facile tamen vicerunt inſidiis exceptos. Ibi Conſtantinus equo excuſſus, & ſine purpura jacens, multis confoſſus vulneribus, interiit. Imperavit triennio nondum finito. Vixit annis XXV. GLAR. *Conſtantinus latrocinii ſpecie dum incautus foedeque temulentus, in aliena irruit, obtruncatus eſt, projectusque in fluvium, cui nomen Alſa eſt, non longe ab Aquileja.* Victor in Epitom. A. F. Non contentum portione Tranſalpina, ſed de Africa ac Italia, Conſtantis patrimonio, quaedam repetentem. *Zozim.* & *Epit. Vict.* CELL.

Fratri] Conſtanti. GLAR.

Aquilejam] Italiae ad Iſtriam urbem. GLAR.

Inconſultius] Cum militibus longe praeſtaret. GLAR.

Ad

ſtantis duces interemerunt. Ita Reſpublica ad duos [i] Auguſtos redacta. [k] Conſtantis imperium ſtrenuum aliquamdiu & juſtum fuit; mox, cum & valetudine improſpera & amicis [l] pravioribus uteretur, ad gravia vitia converſus, cum intolerabilis provincialibus, [m] militibus [n] injucundus eſſet, factione [o] Magnentii occiſus eſt. [p] Obiit haud longe ab Hiſpaniis, in caſtro, cui [q] Helenae nomen eſt, anno imperii decimo

VARIAE LECTIONES.

i *Auguſtus in Conſtantium & Conſtantem red.* L. LC. N. M. *eſt* delent MSS. Leidd. omnes.
k *Conſtantii* V. Sc. *Conſtantius* Lugd. Bat. 2. & ſupra.
l *Gravioribus* L. LC.
m *Militi* Lugd. Bat. 1. 3. 5.
n *Injocundus* Lugd. Bat. 1. 2. 3. 5.
o *Maxentii* V.
p Al. *obiit autem non longe*.
q *Elenae* Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

Ad duos] Conſtantem & Conſtantium. GLAR.

Conſtantis imperium ſtrenuum aliquamdiu] Conſtans ſecundus fratrum, poſt meritam fratris Conſtantini caedem, cum non ſine labore Transalpinas provincias in poteſtatem redegiſſet, primum ſatis bonum egit principem, mox adverſa valetudine, ſive rerum foelicitate mutatus, omnibus ingratus eſſe caepit, & militibus illiberalis: ſeditione mota a Magnentio, cujus olim ſervator fuit, Helenae, parvo ad Pyrenaeos montes oppido, dolo, cum dormiret, oppreſſus eſt. Caedem meruiſſe videtur. quod ob articularem, quo laborabat, morbum, venatibus operam dabat, & in ſylvis puſillorum aetate delectabatur atque abutebatur. De ejus morte varia dicuntur. quidam enim dormientem oppreſſum, quidam vigilantem, ac ad aras elapſum: ſed nihilominus caeſum fuiſſe, ſecundum oraculum ei datum, quod in matris ſinu periturus eſſet: oppidum ejusdem cognominis cum matre oraculo innuente. GLAR.

Valetudine improſpera] Quia morbo articulari vexatus. GLAR.

Et amicis pravioribus uteretur,] Miniſtrorum pravitate execrabilem vocat Victor. A. F.

Gravia vitia] Ebrietatem & libidinem. GLAR.

Intolerabilis] Quia moroſus ac difficilis. GLAR.

Injucundus] Quia illiberalis. GLAR.

Magnentii] Comitis ordinum. GL. Vide apud Victorem pag. 225. A. F. Magnentius, duarum legionum praefectus, in convivio Auguſtoduni purpuram ſumſit. *Zoſimus*. CELL.

Helenae] Proximum Pyrenaeo, Sextus Aurelius. GLAR. Retinet nomen, nam ab Hiſpanis *Elna* dicitur A. F. Epit. Victoris n. 62. *apud Helenam, oppidum Pyrenaeo proximum*. Eadem Zoſimus habet lib. II. f. 693. Τῦτον ὁ Κώνςας αἰσθόμενος, ἀποδρᾶναι πρός τινα πολίχνην ὡρμήθη τῷ Πυρηναίῳ πλησίον οἰκουμένην (Ἑλένη δὲ τοὔνομα τῷ πολιχνίῳ) καταληφθεὶς δὲ ἀνῃρέθη. &c. CELL.

Anno imperii XVII.] Hoc eſt, ex quo Caeſar factus fuerat. Nam aliquot

cimo ſeptimo, aetatis trigeſimo: rebus tamen plurimis ſtrenue in militia geſtis, exercituique per omne [r] vitae" tempus ſine gravi crudelitate terribilis.

X. [s] Diverſa [t] Conſtantii fortuna fuit. a Perſis enim multa & [u] gravia perpeſſus, ſaepe captis oppidis, obſeſſis urbibus, [v] caeſis exercitibus"; nullum-

VARIAE LECTIONES.

r Deeſt P. V. G. B. Lugd. Bat. 2. 3. 5. qui illa *rebus* — *exercituique* omnia delent.

s *Diviſa* Lugd. Bat. 5.

t *Conſtantis* Sc.

u *Gravia eſt* Lugd. Bat. 2.

v Deſunt L. LC.

NOTAE.

quot ante annis Caeſar fuit, quam Auguſtus. Quare Sextus Victor, Hieronymus & alii, Conſtantem imperaſſe tredecim ſolum annos memoriae prodiderunt. VINET. XIII. Divus Hieronymus & Sex. Aurel. Egnatius, & Pomponius. In aetatis annis omnes concordant. Ex hoc autem numero facile colligitur, cum minorem natu fuiſſe Conſtantino, V. ſcilicet annis. GLAR. Imo XVI. Tredecim Auguſtus, triennio Caeſar. A. F. & HEARN. Recte Vinetus. Eutropius ab anno numerat, quo Caeſar factus. Vid. Pag. ad A. 350. & hic Gruner. VERH.

Aetatis trigeſimo:] Imo XXIX. Natus enim poſt Ch. 321. occiſus poſt Ch. nat. 350. A. F. & HEARN.

Rebus tamen pluribus ſtrenue geſtis,] *Exterarum gentium compreſſis motibus.* Victor. A. F.

Sine crudelitate] Quam nullam exercuit. GLAR.

X. *Diverſa Conſtantii fortuna fuit.*] Hic peſſimo Eccleſiae catholicae publico ad Arianos defecit, ſub quo eximii viri male multati ſunt & in exilium miſſi: Athanaſio etiam contra jus & fas manus intentatae, poſt repertam in eundem calumniam, ut Rufinus refert lib. x. cap. 17. Inter imperatores vix alius magis timidus, qui ſemper ſe feriri timebat, ut Dionyſius: faſtuque ſufflabatur adulatorum, dejiciendo eos qui palpari neſciebant. Poſt Conſtantis itaque caedem multi viri innocentes trucidati ſunt, ut refert Ammianus Marcellinus lib. XIV. GLAR.

Conſtantii] Tertii filii Conſtantini Magni, qui in Oriente fuit. GLAR.

A Perſis enim] An. XI. ejus imperii haec acta referuntur. GLAR. *Conſtantius in Perſas vario ac magis difficili pugnavit eventu, praeter leves excubantium in limite congreſſiones, majori Marte novies decertatum eſt; per duces ſuos ſepties, ipſe praeſens bis adfuit. Verum Singarena praeſente Conſtantio: ac Sagarena Conſtantinienſis quoque, & Amida capta eſt; grave ſub eo Principe Reſpublica vulnus accepit.* Sextus Rufus. A. F.

Saepe captis oppidis,] Ammianus Marcellinus *lib.* XVIII. ſub finem de Amida urbe amiſſa refert. amiſſa etiam & Singara, & aliae quaedam urbes. Niſibis egregie defenſa eſt, a qua Sapores Parthorum rex invitus diſceſſit, implicitus etiam vicino a Maſſagetis bello, unde facile inducias cum Conſtantio fecit. GLAR. Ut Amida & Bizabda. GLAR.

Oppidis,] Ut Niſibi. GLAR.

Nul-

lumque ei contra [w] Saporem [x] proſperum" proelium fuit: niſi quod apud [y] Singaram, haud [z] dubiam victoriam ferocia militum amiſit; qui [a] pugnam ſeditioſe & ſtolide, [b] contra rationem belli, die jam praecipiti, popoſcerunt. Poſt [c] Conſtantis necem, [d] Magnentio Italiam, Africam, Gallias, obtinente, etiam

VARIAE LECTIONES.

w *Saporem regem Perſarum* V.
x Deeſt G.
y *Sigaram* Lugd. Bat. 1. *Singarum* 2. 3. 5. G. B. HM.
z *Dubium* Lugd. Bat. 3. 5.
a *Privignam* Lugd. Bat. 2.
b *Poſt* Lugd. Lugd. Bat. 3.
c *Conſtantius* Lugd. Bat. 2.
d *Maxentio* V.

NOTAE.

Nullum ei contra Saporem praelium] Zoſimus lib. III. circa finem, Niſibinos (Niſibis, Meſopotamiae urbis cives.) dixiſſe ſcribit, Κωνστάντιον τρεῖς περσικοὺς πολέμους ἀναδεξάμενον, καὶ ἐν πᾶσιν ἡττηθέντα i. e. *Conſtantium tria ſuſcepiſſe bella Perſica: in omnibus fuiſſe ſuperatum.* CELL.

Saporem] Parthorum regem. GLAR.

Praelium] Quia Ariana haereſi infectus erat. GLAR.

Niſi quod apud Singaram,] Ptolemaeus ponit Singaram urbem in Meſopotamia ad Tigrim, uno gradu orientaliorem Niſibe. Singaram autem montem in eadem Meſopotamia adhuc longius ad Orientem. ὁ Σίγγαρας. GLAR. Totam hanc rem belle explicat Sextus Rufus: *Nocturna vero Elienſi prope Singaram pugna*, inquit, *ubi praeſens Conſtantius adfuit, omnium expeditionum compenſatus fuiſſet eventus, ſi locis & nocte adverſantibus, percitos ferocia milites ab intempeſtivo pugnandi tempore Imperator ipſe eos alloquendo revocare potuiſſet, qui tamen invicti viribus, improviſis adverſum ſitim aquarum ſubſidiis, incumbente jam veſpere caſtra Perſarum aggreſſi, ruptis munitionibus occuparunt; fugatoque rege, cum a praelio reſpirantes patentibus luminibus repertas aquas inhiarent, nimbo ſagittarum obruti ſunt, cum ſtolide ad dirigendos certius in ſe ictus lumina ipſi per noctem accenſa praeberent.* A. F.

Singaram,] Ad Tigrim fluvium. A. F. Urbem Meſopotamiae munitam. CELL.

Magnentio Italiam, Africam Gallias, Magnentius ſub Conſtante ordinum comes, dolo imperator factus in Galliis, cum multos doloſe perdidiſſet, in Italiam conceſſit, Mediolani aliquamdiu moratus, fratrem ſuum Decentium Caeſarem fecit: ac ut Gallias tueretur, in Gallias miſit. Ipſe literas ad Conſtantium dedit cum legatis, uti Conſtantius Oriente ac Thraciis contentus eſſet. Conſtantius nihil reſpondit, ſed Gallum patruelem Caeſarem fecit: ac ulturus fratris Conſtantis caedem, in occidentem exercitum ducit, ut cum Magnentio decertaret. interea duobus locis mota ſeditio eſt. altera in Illyrico, ſub Veteranione: altera Romae, ut author ipſe ſtatim narraturus eſt. GLAR.

etiam Illyricum res novas habuit. [e] Vetranione ad imperium conſenſu militum electo: quem grandaevum jam, & [f] cunctis amabilem diuturnitate & felicitate militiae, ad tuendum Illyricum, principem [g] creaverunt: virum probum, & morum veterum, ac [h] jucundae civilitatis; ſed omnium liberalium [i] artium [k] expertem; adeo [l] ut [m] ne elementa quidem [n] prima literarum, niſi grandaevus [o] & jam imperator, [p] acceperit.

XI. Sed

VARIAE LECTIONES.

e *Vetramione* G. V. *Veteranione* Lugd. Bat. 1. & Edd. Vett. *Betranione* LC. S. B.
f *In cunctis* F.
g *Creaverant* Lugd. Bat. 3.
h *Jocundae* Lugd. Bat. 2. 3. 5.
i Delent Lugd. Bat. 1. 2. 3. 5.
k *Expartem* Lugd. Bat. 2.
l *Ubi* Lugd. Bat. 3.
m *Nec* Lugd. Bat. 2.
n *Primarum* G. B. N. M. L. V. HM. Lugd. Bat. 2. 3. 5. *privatarum* 1.
o *Etiam* Lugd. Bat. 2. 3.
p *Accepit* Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

Veteranione ad imperium conſenſu] Sext. Aurelius: *Conſtantis morte cognita: Veteranio, magiſter militum imperium in Pannonia apud Marſiam corripuit, quem Conſtantius non poſt multos dies regno exuit, grandaevo non vitam modo, ſed etiam voluptarium ocium concedens. Fuit autem prope ad ſtultitiam ſimpliciſſimus.* Haec ille. GLAR. Malim *Vetranione.* Ita enim uterque Victor & Zoſim. Βετρανίωνα. A. F.

Ad tuendam Illyricum.] *Per Illyrios peditum magiſterio milites curabat.* Victor. Pannoniorum exercituum ducem vocat Zoſim. A. F. Illyricum magnum, quod praeter Dalmatiam etiam Pannonias & multas alias provincias complectebatur. nam Vetranio τὴν στρατηγίαν τῶν ἐν Παιονίαις στρατοπέδων ἔχειν ταχθεὶς, *praefectus exercitibus in Pannoniis erat,* καὶ ἐν τῇ Μύρσῃ Παιονίας οὔσῃ πόλει διέτριβε, *Murſae, quae in Pannonia* (ſecunda) *eſt, ſedem habuit.* Zoſimus 2. 43. CELL.

Principem] In exercitu. GLAR.

Virum probum, &c.] Eum tamen ingenio ſtolidiorem, idcircoque agreſti vecordia peſſimum dicit Victor. A. F.

Morum veterum,] Magna laus cum quis antiquos mores obtinere diceretur, ita enim quaſi aurei ſaeculi reliquiae quaedam extollebatur. Sic apud Terent. Andr. v. 4. *Optime hoſpes, pol Crito antiquum obtines.* A. F.

Sed omnium liberalium artium expertem;] *Litterarum prorſus expers.* Victor. A. F.

Et jam Imperator,] Id eſt paulo ante quam Imperator fieret, falſum enim

XI. Sed a [q] Conſtantio, qui ad [r] ultionem fraternae necis, bellum civile commoverat, abrogatum eſt [s] Vetranioni imperium: [t] qui novo inuſitatoque more, conſenſu militum, deponere [u] inſigne compulſus eſt. Romae quoque tumultus [v] fuit; Nepotiano,

VARIAE LECTIONES.

q *Conſtantino* V.
r *Adulationem* Lugd. Bat. 3.
s *Veteranioni* Lugd. Bat. 1.
t Delent Lugd. Bat. 1. 2. 3. 5.
u *Imperium comp.* LC. *inſ. compulſu eſt* Lugd. Bat. 1. *eſt* delent 2. 3. 5.
v Deeſt Lugd. Bat. 5.

NOTAE.

enim ſi aliter intelligas. A. F. *Cum primas litteras, literarumque ſyllabas Imperator ſenex*, teſte Oroſio VIII. 29. *interdum etiam invitus meditaretur.* HAV.

XI. *Sed a Conſtantio,*] Tertio Conſtantini Magni filio. Hiſce temporibus nominum multitudo multum obſcuritatis lectori ingerit. Quare diſtinguenda ſerio eſt, ut paulo ante monuimus. Et nos toto codice, quantum potuimus, recte omnia repoſuimus. GLAR.

Qui ad ultionem fraternae caedis,] Necis Conſtantis, qui a Magnentio occiſus. A. F.

Novo inuſitatoque more,] Novum hunc & inuſitatum morem (id eſt modum) vocat, quod amice inſignia imperii depoſuerit, cum vi & armis retinere poſſet: vel potius, quod militum ſuorum conſenſu. Vide apud Victorem, pag. 180. A. F.

Conſenſu militum,] Vetranio Conſtantii verbis deceptus copias ſuas cum Conſtantii exercitu conjunxit, ut contra Magnentium ducerentur. Cumque Conſtantius milites pro concione admoneret & patris Conſtantini memoriae, & ſacramenti filiis Conſtantini praeſtiti, τὰ κίβδηλα τῆς βασιλείας ἐξεβόησαν ἐκκαθαίρεσθαι, *adulterinos imperatores expurgandos eſſe clamarunt*, & ſtatim τὴν ἐσθῆτα ἐκδύσαντες κατήγαγον ἐκ τοῦ βήματος ἰδιώτην, *exutum purpura, de ſuggeſtu* (in quem cum Conſtantio adſcenderat Vetranio) *detrahunt, ut privatus viveret.* Zoſim. lib. II. c. 43. CELL. Ex quo privatus Pruſiae in Britannia vixit. *ibidem & Zonar. Tom.* 3. *p.* 14. CELL.

Deponere inſigne] Adderem *Imperii.* TANAQ. FABER. Ita Noſtrum ſupra ſcripſiſſe, ſed nihil hic contra omnium Codd. MSS. fidem addendum eſſe optime cenſet Cl. Grunerus, quem adi. VERH.

Romae quoque] Poſt Conſtantis caedem. GLAR.

Nepotiano, Conſtantini ſororis filio,] Sex. Aurelius de Nepotiano *ita ait:* His diebus Romae (hoc eſt, anno 14. a magni Conſtantini morte) Nepotianus, Eutropiae Conſtantini ſororis filius, hortantibus perditis, Auguſti nomen rapit, quem octavo die viceſimoque Magnentius oppreſſit. Haec ille. Heraclides Senator, fautor Magnentianae factionis populum decepit: ſimulans enim ſe cum illo loqui velle, obtruncat. Dubium eſt autem, utrius Conſtantini ſororis hic filius fuerit, Magnine an junioris. Pomponius Laetus ait, Nepotiani matrem Auguſtorum ſororem fuiſſe: ergo potuit junioris ſoror fuiſſe ac Magni filia, niſi Pom-

tiano, Conſtantini ſororis filiò, per [w] gladiatoriam manum imperium [x] invadente: qui ſaevis exordiis dignum exitum [y] nactus eſt. vigeſimo enim atque octavo [z] die a [a] Magnentianis ducibus oppreſſus, [b] poenas dedit: caputque ejus [c] pilo per urbem circumlatum eſt: [d] graviſſimaeque proſcriptiones & nobilium caedes fuerunt.

XII. Non multo poſt Magnentius apud [e] Murſam pro-

VARIAE LECTIONES.

w *Gladiatorium* Lugd. Bat. 3.
x *Vindicante* LC. S. N. M. G. B. L. F. P. V. Lugd. Bat. 1. *vendicante* 3. 5. *vendicante quis ejus* 2.
y *Nanctus eſt* Lugd. Bat. 1. *nactus eſſet* 2.
z *Anno die* Lugd. Bat. 3.
a *Maxentianis* V. *Magnentiani* Lugd. Bat. 1.
b *Poenam* Lugd. Bat. 3. 5.
c Deeſt LC. F. *per urb. pil.* Lugd. Bat. 5.
d Al. *graviſſimae proſcript.*
e *Nupſa* Lugd. Bat. 1. *Urſam* 2. *Morſam* 3.

NOTAE.

ponius ſit falſus. GLAR. *His diebus Romae Nepotianus Eutropiae Conſtantini ſororis filius, hortantibus perditis, Auguſti nomen rapit.* Victor in Epitom. Alter Victor *Potentianum* eum vocat. A. F.

Per gladiatorum manum] Mirmillones, & populi favorem. GLAR.

Vigeſimo atque octavo die] *Triceſimo die tridno minus.* Victor. A. F.

A Magnentianis] Ab Heraclide ſenatore, factionis Magnentianae viro GLAR.

Graviſſimae proſcriptiones & nobilium caedes] Ab ipſo Nepotiano ſcilicet & Magnentii ducibus perpetratae. Victor. *Ejus ſtolidum ingenium adeo plebi Romanae patribusque exitio fuit, uti paſſim domus, fora, viae, templaque cruore ac cadaveribus opplerentur buſtorum modo. Neque per eum tantum, verum etiam advolantibus Magnentianis.* A. F.

XII. *Magnentius apud Murſam*] In hac pugna exercitus Magnentii fuit XXX. millium pugnatorum, Conſtantii LXX. millium, ex Magnentii exercitu XXIV. millia, ex Conſtantii prope XXX. ita in univerſum interiere LIV. millia virorum, quam ſtragem hominum ut conſcenſo tumulo altiore vidiſſet Conſtantius, ingemuit. Magnentius autem rejecto ſuo equo, ut videretur caeſus, ſub habitu privati equitis auſugit, reliquias profligati exercitus colligens, ut denuo tentaret Martis aleam. interea miſſis variis ad Conſtantium nunciis pro placanda victoris ira, cum nihil impetraret, rurſus in aciem proceſſit: ac victus Lugdunum fugit, ibique finem vitae invenit. Hic fuit ingrati hominis infoelix exitus. Caeterum ut Sextus Aurelius ſcribit, in ea pugna pene nunquam amplius Romanae conſumptae ſunt vires, totiusque imperii fortunae peſſundatae. GLAR.

Murſam] Illyrici opp. quod ſupra *Murſiam* vocat. GLAR.

Apud Murſiam] *Hoc tempore Conſtantius cum Magnentio apud Murſiam di-*

profligatus acie eſt, ac pene captus: ingentes Romani imperii vires ea dimicatione conſumptae ſunt, ad quaelibet bella [f] externa idoneae, quae multum triumphorum poſſent ſecuritatiſque conferre. Orienti mox a Conſtantio Caeſar eſt datus, patrui filius Gallus: [g] Magnentiusque, diverſis proeliis victus, vim vitae ſuae apud [h] Lugdunum attulit, imperii anno tertio, [i] menſe ſeptimo′: frater quoque ejus Se-

VARIAE LECTIONES.

f Delet Lugd. Bat. 5.
g *Maxentiusque* V.
h *Luddamum* Lugd. Bat. 3.
i Deſunt LC.

NOTAE.

dimicans vicit. Victor. Murſam vocat Zoſim. Supra Dravum fluvium ſita eſt in Illyrico. A. F. Vide notata ſupra ad IX. 18. Zoſimus etiam deſcribit ut Pannoniae, non ut Galliae urbem. Profligatus autem eſt a Conſtantio, fratris ultore. CELL.

Ingentes Romani imperii vires] *In quo bello paene numquam amplius Romanae conſumptae ſunt vires, totiusque imperii fortunae peſſundatae.* A. F.

Quae multum triumphorum] Scribe, & *quae multum.* TANAQ. FABER. Sed nihil neceſſe. *idoneae quae*, id eſt, *ita idoneae ut*, &c. Loquendi modus temporibus illis familiaris. A. F.

Poſſent] Pro *potuiſſent.* A. F.

Orienti mox a Conſtantio] Hoc jam factum ante Nepotiani caedem. Vide apud utrumque Victorem. A. F. & HEARN.

Patrui] Conſtantii, qui filius fuit Conſtantii Chlori. GLAR. Conſtantii filius, & Juliani, qui mox imperavit, frater. A. F. Frater Juliani apoſtatae germanus. *Infra & Zoſim.* CELL.

Gallus:] Gallus Caeſar factus a Conſtantio Magni Conſtantini filio, cum ipſe eſſet filius Conſtantii, fratris Magni Conſtantini. Hic liberaliter educatus, feros tamen mores vincere non potuit, incitante eum praeterea uxore Conſtantia, Magni filia, velut Megaera quadam, ut lib. XIV. inquit Marcellinus. Antiochiae ad Orontem in Syria omni crudelitate ſaeviens praeſedit: noctu per lupanaria vagans, hominum de ſe judicia rimabatur, ac poſtea incautos occidebat. Domitianum Praetorii praefectum ad eum miſſum, item Montium quaeſtorem, qui eum a crudelitate arcerent, miſere occidit. Deinde cum imperator ad ſe vocaſſet, uxorem ille miſit, quae in itinere periit. Inde nulla mora Conſtantio facta, quin eum occidere juberet: quod factum eſt Antiochiae, colligatis manibus in modum noxii latronis cervice abſciſſa, ut Marcellinus ait. GLAR.

Diverſis praeliis] Apud Murſiam maxime, & deinde. GLAR.

Vim vitae ſuae apud Lugdunum] *Nec multo poſt apud Lugdunum coanguſtatus, gladio occulte proviſo, ictum pulſu parietis juvans, transfoſſo latere, ut erat vaſti corporis, vulnere, naribusque, & ore cruorem effundens, menſe imperii quadrageſimo ſecundo, aetatis anno prope quinquageſimo, expiravit.* Victor in Epitome. A. F.

Frater quoque ejus] Decentius quem Caeſarem creatum Galliis praefecerat, is Magnentii morte audita, la-

queo

Senonis, quem ad tuendas Gallias Caeſarem miſerat.

XIII. Per haec tempora etiam a [k] Conſtantio, multis incivilibus geſtis, Gallus Caeſar occiſus eſt: vir natura ferus, & ad tyrannidem pronior, ſi ſuo jure imperare licuiſſet. Silvanus quoque in [l] Gallia res novas molitus, ante diem [m] trigeſimum exſtinctus eſt.

XIV. [n] Soluſque [o] imperio Romano eo tempore [p] Con-

VARIAE LECTIONES.

k *Conſtantino* V.
l *Galliis* Lugd. Bat. 1. *Galliam* 3.
m *XXXIII.* Lugd. Bat. 5.
n Haec usque ad *mox Jul.* abſunt a Sc. & Mer.
o *In imperio* Lugd. Bat. 5.

NOTAE.

queo faſciae ad collum poſito vitam finivit. A. F.

Senonis,] Senonis nulla eſt apud alios mentio, ſed Decentii. ſuit tamen alter Magnentio frater, Deſiderius nomine. Sed Decentius dicitur factus a Magnentio Caeſar. Is cum audiret ad Murſiam victum fratrem Magnentium, ac Lugduni ſibi mortem intuliſſe, metu concuſſus, laqueo apud Senones vitam finivit. *Senonibus* igitur legendum, non *Senonis.* GLAR. In Gallia Lugdunenſi puto. A. F Non hoc fratris nomen, qui Decentius ſuit; ſed *in Senonibus* forſan legendum, aut *apud Senonas.* CELL. Pro *Senonis* ex Hieronymo *apud Senonas* reſcribit Cellarius annot. ad Zoſimi II. 54. 4. HEUMANN.

XIII. *A Conſtantio,*] Juſſu imperatoris Conſtantii. GLAR.

Multis incivilibus geſtis.] A Gallo, intellige, cujus *multa & dira facinora* Ammianus deſcribit initio lib. XIV. CELL.

Gallus] Juliani frater. GLAR.

Gallus Caeſar occiſus eſt:] *Neque multo poſt ob ſaevitiam atque animum trucem Gallus Auguſti juſſu interiit.* Victor. Unde patet verba illa, *multis incivilibus geſtis*, non de Conſtantio, ſed de Gallo ipſo intelligenda. A. F.

Si ſuo jure] Si Auguſtus fieri potuiſſet. GLAR.

Silvanus] Pedeſtris militiae rector. GLAR.

Sylvanus quoque, in Gallia] De hoc Ammianus Marcellinus lib. XV. Delatorum iniquitate compulſus ut ſe Caeſarem dici pateretur, Agrippinae caeſus, cum multa pro Conſtantio egregie geſſiſſet. GLAR. *Sylvanus Imperator effectus die imperii viceſimo octavo perimitur.* Victor in Epitome A. F.

Extinctus eſt.] Coloniae Agrippinae. GLAR.

XIV. *Imperio Romano*] Lectio haec eſt omnium MSS. Lugd. Bat. qui conſtanter ita legunt. Vulgati habent *in imperio Romano.* HAV. Vulgatis etiam Cod. MS. Leid. 5 adſtipulatur: nec ſecus Edd. vetuſtae omnes, niſi quod *que* delent: quod praeferrem, ſi per Codices liceret. Horum tamen auctoritate cum aliis haec uncis non incluſi. Schonhovio, &, qui eum ſecutus eſt, Merulae credo ſuſpecta fuiſſe, qua de re ejecerint, etſi ea in Cod. nunc Leid. 1 invenerunt: At plura tum, ſi ſidem MSS. ſuſ-

[p] Conſtantius princeps & Auguſtus fuit. Mox Julianum Caeſarem ad Gallias miſit, patruelem ſuum, Galli fratrem: tradita [q] ei in matrimonium ſorore; cum multa oppida barbari expugnaſſent, alia obſiderent, [r] ubique [s] foeda vaſtitas eſſet, Romanumque imperium [t] non dubia jam calamitate nutaret: a quo modicis [u] copiis apud Argentoratum, Galliae ur-

VARIAE LECTIONES.

p *Conſtantinus* V.
q Delet Lugd. Bat. 2.
r *Ubi* Lugd. Bat. 2.
s *Foedae vaſtitates eſſent* LC.
t Deeſt Sc. V.
u *Corpus* Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

ſuſpectam habeamus, ejicienda, quae interpolatoris manum ſapiunt. VERII.

Mox Julianum Caeſarem] Cum Gallia undique a Barbaris vaſtaretur, nec Conſtantius omnibus regionibus adeſſe poſſet, occiſo in Oriente Gallo, in Occidente Magnentio cum fratre, item Sylvano Agrippinae, coactus eſt novum Caeſarem creare, qui Galliam contra Germanos defenderet. Ipſe enim in Italia manere nunc cupiebat, reſervans ſe ad bellum Parthicum ac Orientis regna, Julianum Caeſarem fecit. Erant autem duorum fratrum filii: Conſtantius, Conſtantini Magni filius: Julianus autem Conſtantii, fratris Magni Conſtantini. Idque factum Mediolani, Anno Domini 358. E Mediolano igitur in Galliam concedens, Viennae in Allobrogibus Julianus hyemavit, ac proximo inde anno Rhenum ſecutus, Agrippinam e manibus Francorum eripuit. Proxima rurſus hyeme apud Senones cum hyemaret, ab Alemannis obſeſſus XXX. diebus fortiter oppidum defendit. Movens inde Argentoratum verſus, ubi Alemanni eum expectabant, XXXV. millia armatorum habentes, quibus non admodum magna manu Julianus, poſtquam tres Tabernas firmarat, quae hodie vocantur *Aelſaſ-zabern*, *Bergzabern*, *Rhinzabern*, congreſſus ingenti pugna, eos vicit, ac Chunodomarium (*Chuenotmar*) coepit eorum regem, quem Romam miſit. Beatus Rhenanus putat pugnam factam prope Huſpergam, infra Argentinam. GLAR.

Miſit,] Imperator Conſtantius. GL.

Patruelem] Ex patris fratre natum. GLAR.

Galli fratrem:] Conſtantii ſecundi filium. GLAR.

Sorore] Helena GLAR. Ammianus lib. XV. cap. 22. *Helena virgine. Conſtantii ſorore eidem Caeſari conjugali foedere copulata.* CELL.

Multa oppida] Argentoratum, Brocomagum, Tarbellos, Sebuſianos, Nemetes. GLAR.

Barbari] Germani. Victor. *Germanis pleraque earum partium populantibus.* A. F.

A quo modicis copiis apud Argentoratum,] *Iſte* (*Julianus*) *in campis Argentoratenſibus apud Gallias cum paucis militibus infinitas hoſtium copias delevit.* Victor, in Epitome. A. F.

Modicis copiis] XII. millibus. GLAR.

Argentoratum,] *Straſbourg*. A. F.

Galliae] Celticae. GLAR.

Ale-

urbem, ingentes Alamannorum copiae exſtinctae ſunt, rex nobiliſſimus captus: Galliae reſtitutae. Multa poſtea per eundem Julianum egregia adverſum barbaros geſta ſunt: ſubmotique ultra Rhenum Germani,[v] & finibus ſuis Romanum imperium[w] reſtitutum.

XV. Ne-

VARIAE LECTIONES.

v Deeſt Lugd. Bat. 1.
w *Reſtitutum eſt* Lugd. Bat. 5.

NOTAE.

Alemannorum copiae] xxxv. millia Germanorum. GLAR.

Rex Nobiliſſimus] *Chuetnetmayer.* GLAR. Chonodomarius. Ammianus Marcell. lib. xvi. extr. CELL.

Galliae reſtitutae.] Anno Domini 360. GLAR.

Multa poſtea per eundem Julianum] Poſt Gallieni imperatoris tempora, Germani identidem in Galliam irruebant, Burgundiones, Suevi, Franci, ac alii populi trans Rhenum: maxime cum Romani imperatores vel inter ſe de principatu certabant, vel diverſis mundi partibus irruentes arcebant hoſtes. Hoc etiam mali accedebat, militum licentia, quae quamlibet levem ob cauſam imperatores vel veteres dejiciebat, vel novos creabat. Ita nihil usquam tutum, quod populus ac Senatus pro ludibrio eſſent ob levitates quibus laſciviebant. Julianus igitur etiam cum probe degeret, non tamen apud credulum imperatorem caruit aemulis. Milites enim cum aliquantulum premerentur fame apud Chamanos, ſtatim probris inceſſerunt, Aſianum, Graeculum, ac fallacem appellitantes. Porro cum ejus in Gallia geſta elevabant, qui Conſtantio placere volebant, dicebant capellam, non hominem, quia hirſutus erat: talpam loquacem, ac purpuratum ſimiam, literionem Graecum. Moguntiae per Rhenum pontem fecit. Victis Germanis, per x. menſes pacem dedit, biennio inde quando Conſtantius in Oriente erat, in Gallia fuit, arcens Germanorum, maxime Francorum inſultus. GLAR.

Multa... egregia &c.] Haec lectio etſi ſatis proba, miror tamen unde in textum irrepſerit: nam Codd. MSS. Leidd. omnes & Edd. Vetuſtae ad unam legunt *multa... egregia* &c. ut ſupra L. vii. c. 13. *multa egregia fecerat.*

Barbaros] Germanos. GLAR.

Submotique] Abacti. GLAR.

Ultra Rhenum Germani,] Nota: ſub primis Caeſaribus Rhenus limes fuit Romani imperii. Verum quia ex utraque Rheni ripa Romani dominium habuere, totam Rheni regionem diviſerunt in duas Germanias; primam & ſecundam: ut gloriari poſſent, ſe etiam Germaniam poſſidere. Quando, quae ultra Rhenum habuerunt, turpiter amiſerunt. Prima igitur Germania fuit ſupra Moguntiam, ſecunda infra, Agrippinam usque. Reliquam inde nationem ad Oceanum usque Belgicam vocabant: Geldriam, Brabantiam, Flandriam, Picardiam & vicinas hodie nationes. Caeterum duae illae Germaniae Celticam habuere linguam, Ubios uſque propemodum, quamvis circa Moguntiam ac Spiram mixtus Germanico ſit ſermo Gallicus etiamnum hodie. Manet & apud Ptolemaeum adhuc Germaniae in Belgica Gallia diviſio plane inepta, *Bovenlender* & *Widerlender*. GLAR.

Et finibus ſuis Romanum imperium reſtitutum.] *Redditus limes Romanae poſſeſſionis.* Victor, in Epitom. A F.

XV. Ger-

XV. Neque multo poſt, cum [x] Germaniciani exercitus [y] a Galliarum praeſidio tollerentur, conſenſu militum Julianus factus Auguſtus [z] eſt: interjectoque anno, ad Illyricum obtinendum profectus, Conſtantio Parthicis [a] bellis occupato: [b] qui rebus cognitis, ad bellum civile converſus, in itinere obiit inter Cili-

VARIAE LECTIONES.

x Sic S. N. M. B. L. & Lugd. Bat. 1. 3. 5. (*Germanicani* 2.) & F. approbatque in Notis Vinetus. Saepe etiam Suetonius hac nominis forma uſus eſt, & noſter ſupra in Othone. Non eſt ergo dubitandum quin hoc in loco vulgatum *Germanici jam* ſit in *Germaniciani* vertendum.

y *In* Lugd. Bat. 3.

z In quibusd. *eſt* deſideratur.

a *Proeliis* B. N. Lugd. Bat. 1. 2. 5.

b *Queis* F. *Quibus* Vulg.

NOTAE.

XV. *Germanici jam*] Libri noſtri alii, *Germani jam:* pro quibus duobus verbis fortaſſe unicum ab Eutropio poſitum fuerat, rectus ſcilicet ille caſus, cujus obliquum ante poſuerat *lib.* VII. *in Othonis hiſtoria:* quo loco, *Germanis*, *Germanicianis*, *Germanianis*, *Germanicianis*, & *Germanicis*, ſcribebant noſtra exemplaria. Germanianos autem exercitus Capitolino in Clodio Albino dictos meminimus, at Germanicianos Suetonio in Tiberio Auguſto; quemadmodum Illyricianos ab Illyrico, regione, Vopiſco in Probo, & alia hujusmodi apud alios. VINET. Vel qui Germaniam invaſerant Romani, vel Germani ex Gallia pulſi. Sed malo intelligere de eo quod refert Marcellinus, de praeſidio poſtulato à Conſtantio in Orientem. GLAR. Conſtantius cum in Perſas expeditionem pararet, Germanicos exercitus qui Galliam tutabantur évocabat, ſed milites qui inviti e Galliis in Orientem traducebantur, ſeditionem movent, & Julianum Imperatorem proclamant. An. U. 1112. poſt Ch. 360. Hoc intelligit Eutrop. A. F.

Germaniciani &c.] Cum hoſtiles Germanorum exercitus cum rege Chonodomario a Gallicanis Romanorum legionibus duce Juliano vincerentur, &c. *Ammian.* XVI. CELL.

Conſenſu] Non voluntate principis Conſtantii, imo & reluctante aliquandiu Juliano. GLAR.

Qui rebus cognitis,] Quod Julianus eſſet Auguſtus ab exercitu factus GL.

Ad bellum civile converſus,] Marcellinus lib. XX. non ita longe ab initio, veras cauſas diſſidii inter Conſtantium & Julianum narrat, Conſtantii invidiam, quem male urebant Juliani virtutes, clara fama, & per orbem Romanum encomia. Poſtulavit itaque ex Gallia ab Juliano praeſidia, atque ea fortiſſima, ac Juliano conditione obnoxia, quae invita ab eo diſcedebant: imo quae malebant novum ſibi Auguſtum facere, ac pro eo mori, quam exire Galliam. Moto igitur tumultu Julianus coactus eſt fieri imperator, & Auguſti habitum inducere. quae res ita commovit Conſtantium, ut facta pace qualicunque in Oriente cum Parthis, converterit arma in patruelem Julianum, ſed in itinere periit Mopſucrenis, cujus loci meminit & Ptolemaeus in minoris Armeniae deſcriptione. GLAR.

Civile] Contra Julianum. GLAR.

Converſus,] In Occidentem. GLAR.

In

Ciliciam Cappadociamque, anno [c] imperii octavo & trigeſimo, aetatis [d] quinto & quadrageſimo; meruitque inter Divos referri. vir egregiae tranquillita-

VARIAE LECTIONES.

c *Imperii viceſimo* LC.
d *Quinto & ſexageſimo* HM.

NOTAE.

In itinere] Mopſucrenis, in Ciliciae finibus, ſub Tauri montis radicibus. *Marcellin. lib.* XXI. *cap.* 29. Hieronymus Epiſt. 3. *in Mopſi viculo moriens.* CELL.

Inter Ciliciam] Mopſucrenis, in confinibus Cappadociae, Armeniae minoris, & Ciliciae. GLAR. Bene. In radicibus montis Tauri apud Mopſocrenem mortuus. Adi Victorem, pag. 227. A. F.

Anno imperii octavo & viceſimo,] Hi anni imperii Conſtantii intelligendi ſunt, ex anno quo factus eſt Caeſar. Nam a morte Magni Conſtantipi, qui hujus Conſtantii pater fuit, ſunt 24. anni: ſed annis 4. ante patris mortem Caeſar factus eſt, ut in Coſſ. catalogo patet. GLAR.

Octavo & trigeſimo,] Annum unum addit Epitome Victoris, in qua legimus Conſtantium fuiſſe quindecim annis Caeſarem, & Auguſtum viginti quatuor. Quod autem ad aetatem ejus attinet, Eutropius hic cum Hieronymo quadraginta quinque: eadem Epitome, quadraginta quatuor: Ammianus Marcell. *lib.* XXI. quadraginta ſolum annos, cum paucis menſibus vixiſſe tradit. VINET.

Trigeſimo] *Viceſimo* legendum. Atque hic error eſt etiam in Sex. Aurelio. GLAR. *Imperii nono atque trigeſimo.* Victor. Eum tamen imperaſſe comperies, an. 36. menſes fere ſex. A. F & HEARN. Pro *trigeſimo* ſcribo *vigeſimo*. HEUMANN. Rectius Noſtri calculum vindicat, & cum Victore conciliat, Cl. Grunerus. Quem vide, & quos laudat.

Aetatis quinto & quadrageſimo;] *Anno aevi quarto & quadrageſimo.* Victor. Natus enim anno U. 1069. poſt Ch. 317. Mortuus vero anno U. 1113. poſt Ch. 361. Sed tunc puto annum quadrageſimum quintum ingreſſus erat. A. F.

Inter divos referri.] In Editione Hearnii ſive *Anglicana* legitur *inter diverſos referri*. Neque tamen in Var. Lectionib. quidquam adnotatur, unde puto typorum eſſe vitium pro *Divos* quod omnes habent Codd. Neque enim puto *diverſos* ſatis apte exprimere poſſe id, quod per *medios* intelligit Eutrop. ſup. cap. 7. Nihilominus quaeri poteſt quomodo meritus dicatur Conſtantius ut inter Divos referatur; quum una cum abrogatione cultus gentilium Deorum ceſſaverit quoque Apotheoſis Principum. Sed per *Divos* bonos intelligit Eutropius, quia poſt mortem Chriſtiani etiam Imperatores, manente appellatione veteris conſuetudinis *Divi* appellati fuerunt; ut plus ſemel apud Symmachum Conſtantinus, Conſtans, Gratianus aliique lib. x. Epiſt. 60. & 61. ut & ipſe noſter Conſtantius apud eundem lib. IX. Epiſt. 191. *Obtentu epiſtolae. qua Divus Conſtantius* &c. & lib. x. Epiſt. 45. *Literas Divi Conſtantii ita eſſe ſuggeſtas.* &c. & alibi. Quin & lib. x. Epiſt. 60. qui alibi *Divus*, dicitur relatus in coelum. *Puteolanis municipibus Divus Conſtantinus* CI. *mod. in alimoniam civitatis indulſit. Quae ſumma a Divo Conſtante regente Remp. media parte mutilata eſt. Poſt quem Conſtantius aeque relatus in Caelum, ſupplicatione depoſita annonam Puteolani populi* XXV. *mod. adjectione cumulavit.* In quem morem appellationemque invehitur Jo. Sariſberienſis lib. III. Polycratici, ſive de Nugis Curialium cap. 10. pag. 180. ubi quum multis Imperatorum Romanorum, veterum Apo-

tatis, [e] placidus, nimium amicis & familiaribus credens; mox etiam uxoribus [f] deditior: qui tamen primis imperii annis ingenti ſe modeſtia [g] egerit; familiarium etiam locupletator; neque [h] inhonoros ſinens, quorum laborioſa expertus fuiſſet officia: ad ſeveritatem [i] tamen propenſior, ſi ſuſpicio [k] imperii

VARIAE LECTIONES.

e *Placidus animo, amicis & familiaribus deditior* L. LC.
f *Deditor* Lugd. Bat. 3. & mox *ſe* delet.
g *Geſſit* Lugd. Bat. 2.
h Sylb. ex F. praefert *inhonores*, idque ex conformitate compoſitorum ex *color* confirmatum it. Plinius vero pro nobis eſt V. 30. ubi: *inhonorae civitates.* Lugd. Bat. 1. *ſine honore.*
i *Tum* F. & Lugd. Bat. 1. 2. 5. quod quidem ferri poteſt propter ſequentem conditionalem *ſi.*
k *In Imperio* Lugd. Bat. 5.

NOTAE.

Apotheoſin exploſiſſet, ſtatim addit: *Tractum eſt hinc nomen, quo principes virtutum titulis, & verae fidei luce praeſignes, ſe Divos audiant, nedum gaudeant, appellari; veteri quidem conſuetudine etiam in vitio, & adverſus fidem catholicam obtinente.* Hiſce adde, quae de eadem hac appellatione diſputat doctiſſ. Juretus ad Symmachum p. 104. ubi etiam *Divales* & *Divinos* fuiſſe dictos docet. HAV. Cl. Grunerus hic opinari videtur Eutropium Apotheoſin Conſtantii, aliorumque Chriſtianorum Imperatorum eodem concepiſſe modo ac Gentilium, quod ex ejus verbis colligere non poſſum. Divi enim vocabantur, ſed alio ſenſu, ut monuimus ſupra c. VIII. ubi de patre Conſtantino eadem locutio occurrit. VERH.

Vir egregiae tranquillitatis,] Sext. Aurelius. A. F. *Conſtantius felix bellis civilibus, externis lacrymabilis, mirus artifex in ſagittis: a cibo vinoque & ſomno multum temperans, patiens laboris, facundiae cupidus: quam cum aſſequi tarditate ingenii non poſſet, aliis invidebat.* Haec ille. GLAR.

Placidus,] *Placidus clemenſque pro ingenio.* Victor. A. F.

Nimis amicis] Et hoc maximum vitium eum praecipitavit in crudelitatem. GLAR.

Mox etiam uxoribus] Hoc profuit ei, ut non fieret Sodomita: ut fere erant imperatores. GLAR. *Aulicorum amori deditus & uxorum.* Victor. A. F.

Primis imperii annis] Dum erat adhuc ſub patris Magni Conſtantini imperio. GLAR.

Neque inhonoros] Sed absque Palatinis dignitatibus: id eſt, quae ad imperium aliquando pertinebant. GL.

Inhonoros] Plin. V. 33. *inhonorae civitates.* Silius L. X. vſ. 391. *facies inhonora.* Simplex *honorus* Taciti eſt, L. I. 10. 10. *honora oratione.* CELL. *Inhonoratos* Edd. Aldinae & Juntina.

Ad ſeveritatem tamen propenſior,] Si affectatae dominationis vel anſa praebita eſſet, in ea ſcrutanda ſuperabat Caligulas, Domitianos, ac Nerones crudelitate: atque ita inter imperandi exordia multos innocentes, etiam neceſſarios, interfecit: ac temere credidit quibuslibet delatoribus, ac vi tormentorum exacta credebat certiſſima. GLAR.

Suſpicio imperii] De imperio pe-

Ciliciam Cappadociamque, anno [c] imperii octavo & trigeſimo, aetatis [d] quinto & quadrageſimo; meruitque inter Divos referri. vir egregiae tranquilli-ta-

Variae Lectiones.

c *Imperii viceſimo* LC.
d *Quinto & ſexageſimo* HM.

Notae.

In itinere] Mopſucrenis, in Ciliciae finibus, ſub Tauri montis radicibus. *Marcellin. lib.* XXI. *cap.* 29. Hieronymus Epiſt. 3. *in Mopſi viculo moriens.* Cell.

Inter Ciliciam] Mopſucrenis, in confinibus Cappadociae, Armeniae minoris, & Ciliciae. Glar. Bene. In radicibus montis Tauri apud Mopſocrenem mortuus. Adi Victorem, pag. 227. A. F.

Anno imperii octavo & viceſimo,] Hi anni imperii Conſtantii intelligendi ſunt, ex anno quo factus eſt Caeſar. Nam a morte Magni Conſtantipi, qui hujus Conſtantii pater fuit, ſunt 24. anni: ſed annis 4. ante patris mortem Caeſar factus eſt, ut in Coſſ. catalogo patet. Glar.

Octavo & trigeſimo,] Annum unum addit Epitome Victoris, in qua legimus Conſtantium fuiſſe quindecim annis Caeſarem, & Auguſtum viginti quatuor. Quod autem ad aetatem ejus attinet, Eutropius hic cum Hieronymo quadraginta quinque: eadem Epitome, quadraginta quatuor: Ammianus Marcell. *lib.* XXI. quadraginta ſolum annos, cum paucis menſibus vixiſſe tradit. Vinet.

Trigeſimo] *Viceſimo* legendum. Atque hic error eſt etiam in Sex. Aurelio. Glar. *Imperii nono atque trigeſimo.* Victor. Eum tamen imperaſſe comperies, an. 36. menſes fere ſex. A. F & Hearn. Pro *trigeſimo* ſcribo *vigeſimo.* Heumann. Rectius Noſtri calculum vindicat, & cum Victore conciliat, Cl. Grunerus. Quem vide, & quos laudat.

Aetatis quinto & quadrageſimo;] *Anno aevi quarto & quadrageſimo.* Victor. Natus enim anno U. 1069. poſt Ch. 317. Mortuus vero anno U. 1113. poſt Ch. 361. Sed tunc puto annum quadrageſimum quintum ingreſſus erat. A. F.

Inter divos referri.] In Editione Hearnii ſive *Anglicana* legitur *inter diverſos referri.* Neque tamen in Var. Lectionib. quidquam adnotatur, unde puto typorum eſſe vitium pro *Divos* quod omnes habent Codd. Neque enim puto *diverſos* ſatis apte exprimere poſſe id, quod per *medios* intelligit Eutrop. ſup. cap. 7. Nihilominus quaeri poteſt quomodo meritus dicatur Conſtantius ut inter Divos referatur; quum una cum abrogatione cultus gentilium Deorum ceſſaverit quoque Apotheoſis Principum. Sed per *Divos* bonos intelligit Eutropius, quia poſt mortem Chriſtiani etiam Imperatores, manente appellatione veteris conſuetudinis *Divi* appellati fuerunt; ut plus ſemel apud Symmachum Conſtantinus, Conſtans, Gratianus aliique lib. x. Epiſt. 60. & 61. ut & ipſe noſter Conſtantius apud eundem lib. IX. Epiſt. 191. *Obtentu epiſtolae. qua Divus Conſtantius* &c. & lib. x. Epiſt. 45. *Literas Divi Conſtantii ita eſſe ſuggeſtas.* &c. & alibi. Quin & lib. x. Epiſt. 60. qui alibi *Divus*, dicitur relatus in coelum. *Puteolanis municipibus Divus Conſtantinus* CI. *mod. in alimoniam civitatis indulſit. Quae ſumma a Divo Conſtante regente Remp. media parte mutilata eſt. Poſt quem Conſtantius aeque relatus in Caelum, ſupplicatione depoſita annonam Puteolani populi* XXV. *mod. adjectione cumulavit.* In quem morem appellationemque invehitur Jo. Sarisberienſis lib. III. Polycratici, ſive de Nugis Curialium cap. 10. pag. 180. ubi quum multis Imperatorum Romanorum, veterum Apo-

tatis, [e] placidus, nimium amicis & familiaribus credens; mox etiam uxoribus [f] deditior: qui tamen primis imperii annis ingenti ſe modeſtia [g] egerit; familiarium etiam locupletator; neque [h] inhonoros ſinens, quorum laborioſa expertus fuiſſet officia: ad ſeveritatem [i] tamen propenſior, ſi ſuſpicio [k] imperii

VARIAE LECTIONES.

e *Placidus animo, amicis & familiaribus deditior* L. LC.
f *Deditor* Lugd. Bat. 3. & mox *ſe* delet.
g *Geſſit* Lugd. Bat. 2.
h Sylb. ex F. praefert *inhonores*, idque ex conformitate compoſitorum ex *color* confirmatum it. Plinius vero pro nobis eſt V. 30. ubi: *inhonorae civitates*. Lugd. Bat. 1. *ſine honore*.
i *Tum* F. & Lugd. Bat. 1. 2. 5. quod quidem ferri poteſt propter ſequentem conditionalem *ſi*.
k *In Imperio* Lugd. Bat. 5.

NOTAE.

Apotheoſin exploſiſſet, ſtatim addit: *Tractum eſt hinc nomen, quo principes virtutum titulis, & verae fidei luce praeſignes, ſe Divos audiant, nedum gaudeant, appellari; veteri quidem conſuetudine etiam in vitio, & adverſus fidem catholicam obtinente.* Hiſce adde, quae de eadem hac appellatione diſputat doctiſſ. Juretus ad Symmachum p. 104. ubi etiam *Divales* & *Divinos* fuiſſe dictos docet. HAV. Cl. Grunerus hic opinari videtur Eutropium Apotheoſin Conſtantii, aliorumque Chriſtianorum Imperatorum eodem concepiſſe modo ac Gentilium, quod ex ejus verbis colligere non poſſum. Divi enim vocabantur, ſed alio ſenſu, ut monuimus ſupra c. VIII. ubi de patre Conſtantino eadem locutio occurrit. VERH.

Vir egregiae tranquillitatis,] Sext. Aurelius. A. F. *Conſtantius felix bellis civilibus, externis lacrymabilis, mirus artifex in ſagittis: a cibo vinoque & ſomno multum temperans, patiens laboris, facundiae cupidus: quam cum aſſequi tarditate ingenii non poſſet, aliis invidebat.* Haec ille. GLAR.

Placidus,] *Placidus clemenſque pro negotio.* Victor. A. F.

Nimis amicis] Et hoc maximum vitium eum praecipitavit in crudelitatem. GLAR.

Mox etiam uxoribus] Hoc profuit ei, ut non fieret Sodomita: ut fere erant imperatores. GLAR. *Aulicorum amori deditus & uxorum.* Victor. A. F.

Primis imperii annis] Dum erat adhuc ſub patris Magni Conſtantini imperio. GLAR.

Neque inhonoros] Sed absque Palatinis dignitatibus: id eſt, quae ad imperium aliquando pertinebant. GL.

Inhonoros] Plin. V. 33. *inhonorae civitates*. Silius L. X. vſ. 391. *facies inhonora*. Simplex *honorus* Taciti eſt, L. I. 10. 10. *honora oratione*. CELL. *Inhonoratos* Edd. Aldinae & Juntina.

Ad ſeveritatem tamen propenſior,] Si affectatae dominationis vel anſa praebita eſſet, in ea ſcrutanda ſuperabat Caligulas, Domitianos, ac Nerones crudelitate: atque ita inter imperandi exordia multos innocentes, etiam neceſſarios, interfecit: ac temere credidit quibuslibet delatoribus, ac vi tormentorum exacta credebat certiſſima. GLAR.

Suſpicio imperii] De imperio petito.

rii moveretur; mitis [l] alias, & cujus in civilibus magis, quam in externis bellis, ſit laudanda fortuna.

XVI. [m] Hinc Julianus rerum potitus eſt, ingentique apparatu Parthis intulit bellum, cui expeditioni ego quoque [n] interſui. Aliquot oppida & caſtella Perſarum in deditionem accepit, [o] vel [p] vi oppugnavit. Aſſyriamque populatus, caſtra apud Cteſiphontem [q] ſtativa [r] aliquamdiu habuit: [s] remeansque

Variae Lectiones.

l *Alia* Lugd. Bat. 1. & c. 17.
m *Hic* Lugd. Bat. 1. 3.
n Deeſt Lugd. Bat. 5. At 3. *interſui aliqu.*
o *Aut* Lugd. Bat. 3.
p *Cui* Lugd. Bat. 1.
q *Statuta* Lugd. Bat. 2.
r Deeſt F.
s *Romae absque victoria* Lugd. Bat. 3. *rediensque.* 5.

Notae.

tito. Glar. Id eſt, ſi aliquem imperium affectare ſuſpicaretur. Nam & ideo Gallum interfici curavit. Zoſim. A. F.

Mitis alia] Sic c. 17. Forſan ut *ceterum* & *cetera.* Verh.

Et cujus in civilibus magis] Hinc alter Victor in Epitom. *Felix bellis civilibus, externis lacrymabilis.* A. F.

XVI. *Hinc*] Anno Chriſti 363. Gl.

Hinc Julianus] Anno U. 1113. poſt Ch. 361. A. F.

Julianus rerum potitus eſt,] Claud. Julianus Conſtantinopoli natus ex Conſtantio Magni Conſtantini fratre, ingenio ſatis liberali, Euſebio Arianae haereſeos epiſcopo erudiendus traditur. Sed poſtea Libanio rhetori, qui eum ad idolorum cultum reduxit a Christi veritate. Inde philoſophus videri cupidus, ut M. Antoninus, nimium ſaepe ineptus apparuit. Hic dum Caeſar Conſtantii auſpiciis in Gallia ac Germania fuit, egregie ſe geſſit: ac Auguſtus per vim factus, conatus eſt ſe adverſus patruelem defendere. Verum ut primum eum mortuum audivit, ipſe Conſtantinopolim confeſtim conceſſit: atque ibi compoſitis rebus, auditisque ex diverſis mundi regionibus legatis, cum alia fere quieta eſſent, unis exceptis Parthis in eos totius belli apparatum direxit. Ejus iter ex Conſtantinopoli ad Orientem diffuſe commemorat Marcellinus lib. XXII. quippe qui ei expeditioni, ut noſter hic author interſuit. Glar.

Parthis] Ut alibi ſaepius pro *Perſis*, quod mox patet *oppida & caſtella Perſarum* &c. Verh.

Cui expeditioni] Hinc Eutropii aetas facile appareat. Sed de hoc jam ſatis. A. F.

Oppugnavit] Melius *expugnavit.* Hav Hanc conjecturam an ingenio viri cl. debemus, quam a Merula mutuari potuit? quam etiam lubenter ſequeremur, ſi per Codd. liceret. Verh.

Heſti-

que victor, dum ſe [t] inconſultius proeliis inſerit, hoſtili manu interfectus eſt, [u] VI. Kalend. Julias, imperii anno [v] ſeptimo, [w] aetatis altero & trigeſimo"; atque inter Divos relatus [x] eſt. vir egregius, & remp. [y] inſigniter moderaturus, ſi [z] per fata licuiſſet: liberalibus diſciplinis [a] apprime eruditus: Graecis doctior, atque adeo, ut [b] Latina eruditio [c] nequa-

VARIAE LECTIONES.

t *In conſulatu* Lugd. Bat. 3. *inconſultus* 5.
u *VII.* HM. *X.* F. L. LC. *VI. milia* Lugd. Bat. 2. *ad ſexto Kal.* 3. *ad VI. Kal. Julianas* 5.
v *Secundo* G.
w Deſunt L. LC. F. *trigeſimo* excidit e Lugd. Bat. 3.
x Deeſt Lugd. Bat. 3.
y *Inſignitu moderationis* Lugd. Bat. 3.
z *Perfecta* Lugd. Bat. 3.
a *Ad primum* Lugd. Bat. 5.
b *Tam Lat.* .... *quam cum Gr.* Lugd. Bat. 2.
c *Tanquam* Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

Hoſtili manu interfectus eſt,] De morte ejus varia auctores tradunt. Qui interfuerunt, Eutropius ac Marcellinus, ajunt ab hoſte percuſſum haſta, quae brachio ejus perſtricto, coſtis perfoſſis haeſerit in ima jecinoris fibra, ut lib. XXV. Marcellinus ait. Alia fama obtinuit, miſſum de caelo telum, quod cum ille ſenſiſſet, dixiſſe fertur, Viciſti Galilaee: ita enim CHRISTUM, homo leviſſimus per ignominiam vocare ſolitus erat, atque ita periiſſe. Nec reverſum Antiochiam, quo minatus erat in exitium ſe Chriſtianorum verturum, idque multis de cauſis. Sed Deus ſolus eſt Dominus, qui hominum quantumvis magna geſta merito irridet. GLAR. *Ab uno ex hoſtibus & quidem fugiente, conto percutitur.* Victor in Epitome. A. F. Idem habet Epitoma Victoris: *ab uno ex hoſtibus, & quidem fugiente, conto percutitur.* Ammianus & Zoſimus nihil de hoſte. Ille quidem lib. XXV. c. 8. *incertum ſubita equeſtris haſta, coſtis perfoſſis, haeſit in ima jecoris fibra:* hic autem, πλήττεται ξίφει, ſine mentione percuſſoris. Chriſtiani rem incertiorem faciunt. Socrates H. E. l. III. c. 21. ἐξ ἀφανῦς ἀκόντιον φέρεται. Cedrenus f. 253. ἐπλήγη δόρατι ἀφανῶς. Clarius Zonaras f. 23. ἄδηλον, ὅθεν ἡ αὐτὸν πλήξασα αἰχμὴ κατ' ἐκείνου ἐβέβλητο, εἴθ' ὑπό τινος τῶν αὐτοῦ, εἴθ' ὑπὸ πολεμίου, εἴτ' ἐκ θειοτέρας δυνάμεως. CELL.

Sexto Kalendas Julias,] Id eſt, die 26. Junii, quod verum ex Ammiano. A. F.

Inter Divos relatus eſt.] Uti ſupra de Conſtantio cap. VII. *Meruitque inter Divos referri.* De Juliano inde & Symmachus lib. X. Epiſt. 60. *Sed divo Juliano moderante Remp.* &c. HAV.

Si per fata licuiſſet:] Si non fuiſſet apoſtata. GLAR.

Liberalibus diſciplinis apprime eruditus:] *Fuerat in eo litterarum ac nego-*

quaquam cum Graeca ſcientia conveniret: [d] facundia ingenti & prompta; memoriae tenaciſſimae; in quibusdam philoſopho [e] propior: in amicos liberalis: ſed minus diligens, quam [f] tantum principem [g] decuit: fuerunt enim nonnulli, qui vulnera gloriae ejus

ejus

VARIAE LECTIONES.

d *Facundia ingenti, promptae memoriae & tenaciſſimae* L. LC. Nos ſecuti ſumus S. N. M. G. B. HM. P. V. & Mer. *tenaciſſimae atque ampliſſimae* Lugd. Bat. 2. 3.

e *Prior* Lugd. Bat. 1.

f P. V. Mer. HM. & Lugd. Bat. 5. abjiciunt *tantum*. Ut autem cum Vineto, Sylb. & Cellario retineremus (praeter codd. noſtros MSS.) movit tum res ipſa, quod pro vulgari Imperatorum more *indiligens* Julianus non fuit; tum Gruteri auctoritas. qui in Notis ad HM. f. 74. ſcribit, in Palatino codice (prout & in Lugd. Bat. 1. 2.) eſſe *quantum*, quod ipſe putat corruptum eſſe ex *quam tantum*.

g *Docuit* Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

negotiorum ingens ſcientia. Victor in Epitom. A. F.

Facundia ingenti] Vin. & Sylb. *facundia ingenti, promtae memoriae* [&] *tenaciſſimae.* Sed idem Sylburgius in Notis: *Incluſa* ET *abeſt à Fuldenſi. Unde ſuſpicor, veriorem eſſe ſcripturam*: FACUNDIAE INGENTI PROMPTITUDINE, MEMORIA TENACISSIMA. Dubitamus autem, *promtitudinis* vocabulum, quod Voſſio judice non ſatis Latinum, Eutropii aetatem, quanquam cadentis Latinitatis, admiſiſſe. Nos ſecuti ſumus Par. Ven. & Mer. CELL. Nihil mutandum contra MSS. quorum conſenſus tribus etiam Lugd. Batavis firmatur. Fuit enim in illo non tantum militaris, (i. e. *promta*) facundia; ſed & ingens, ſtudiorum labore acquiſita. HAV. Vid. hic cl. Gruner.

Memoriae tenaciſſimae:] Adinſuper L. Batav. 2. & 3. *& ampliſſimae.* Non temere forſan, ſed ut dicatur & multa ſimul tenuiſſe memoria ſua Julianus, & illa omnia fideliter. HAV.

Latina eruditione] An? *Latinae eruditioni.* HAV. Rectius *eruditis* conjecit Ven. Heumannus Poec. Tom. III. p. 252. monente hic Cl. Grunero. Quam conjecturam fide Cod. Leid. 1. turpius ab Havercampo neglecti, uti & 5. ſtabilitam omnino recipiendam cenſui. VERH.

In quibusdam Philoſopho propior:] *Aequaverat Philoſophos & Graecorum ſapientiſſimos.* Victor. A. F.

Sed minus diligens, quam tantum Principem decuit] Haec interpretatus alter Victor in Epitom. *Haec minuebat*, inquit, *quarundam rerum neglectus modus.* A. F. Confer Var. Lectiones, ubi Lugd. Batavi duo quoque in illorum ſunt numero, qui *quantum* ſcribunt. verum in tertio ex iis legitur *quam tum.* quaſi Eutropius voluiſſet dicere, illa tempora Principem in quibusdam diligentiorem deſideraſſe. Malo tamen vulgatam, nam in MSS, ſaepe *tm. tum. tam.* & inter ſe, & cum *tamen* & *tantum* commutantur. HAV.

Vulnera gloriae] Qui famam ejus denigrarent. CLAR.

Re-

ejus inferrent. in [h] provinciales juſtiſſimus: & tributorum, quatenus [i] fieri poſſet, [k] repreſſor. civilis in cunctos: mediocrem habens aerarii curam: gloriae avidus, ac per eam animi plerumque immodici. [l] religionis Chriſtianae inſectator; [m] perinde tamen,

ut

VARIAE LECTIONES.

h *Provincialibus* Lugd. Bat. 1. 5.
i Al. *ferri.*
k Al. *oppreſſor.*
l *Nimis* Lugd. Bat. 2. ſed 5. *nimius* ſervat, *minus religionis Xpianae* 3.
m *Perinde* (*Antonino non abſimilis : quem etiam aemulari ſtudebat*) *tamen* &c. Lugd. Bat. 2.

NOTAE.

Repreſſor.] Coarctator. GLAR.

Gloriae avidus.] *Cupide laudis immodicae.* Et: *Ita illum cupido gloriae flagrantior pervicerat, ut neque terrae motu, neque plerisque praeſagiis, quibus vetabatur petere Perſidem, adductus ſit finem ponere ardori, ac noctu quidem viſus ingens globus coelo labi die bellum cautum praeſtitit.* Victor in Epitom. A. F.

Immodici.] Superbi atque immodeſti. GLAR. Tacit. de Caecina Hiſt. 1: 53. *animi immodicus.* Hic in Juliano temeritatem dicit. HAV.

Nimius religionis Chriſtianae inſectator;] Ita ut labarum Conſtantini, id eſt, vexillum cum cruce, removerit. A. F. Rufinus lib. x. *Eccleſiaſticae hiſtoriae cap* 13. de Juliano ait: Julianus Chriſtianae pietatis callidior caeteris perſequutor, non vi, neque tormentis, ſed praemiis, honoribus, blanditiis, perſuaſionibus majorem populi partem, quam ſi atrociter pulſaſſet, eliſit. Studio authorum gentilium Chriſtianos prohibuiſſe: ludos literarum illis ſolis qui Deos Deasque venerarentur, patere decreviſſe, militiae cingulum non niſi immolantibus dari juſſiſſe: provinciarum procurationem, jurisque dicendi Chriſtianis non committi, utpote quibus etiam lex propria gladio uti vetaret. GLAR. Vix puto vocem *nimius* a manu Eutropii eſſe; quam optim. ex Lugd. Bat. etiam abjicit, & tertius ex illis in *minus* commutat. Haec ſcripſeram quum incidi in Lambecianam Notam, qua videns meam firmari ſententiam, vocem *nimius*, uncinulis incluſi. Lambecii Notam inter Teſtimonia praefixa invenies. HAV.

Nimius religionis &c.] Ita, etſi in aliis etiam Vetuſtis edd. & quibusdam MSS. legitur, hic, quam in textu legi malui; quia Cod. Leidd. 1. illud *nimius* reſpuit, unde Schonhovius ac Merula e ſua jam editionee iecerunt. Veroſimile enim aliunde inſertum eſſe ab iis, qui Eutropium Chriſtianum facere voluerunt, ac ſi quid ponderis adponeret vox illa, quae cum nomine conjuncta ſuperlativum gradum exprimit, ut multis comprobat Cl. Arntzen. ad Victoris Epit. XLVIII. 11. laudatus a Cl Grunero, qui cum Cortio ad Plin. III. Ep. XI. 4 per *multum*, *inſignem* exponit: ut *nimius inſectator* eſſet inſignis, vehemens. qui ſenſus innumeris locis etiam apud Vetuſtiores ſcriptores ſtabiliri poſſet. VERH.

Perinde tamen, ut cruore abſtineret.] Attamen περιεώρα τὰ παρὰ τῶν θεοστυγέων τολμώμενα, *connivebat in audaciſſimorum ſceleribus contra Chriſtianos editis*, dicente Theodorito H. E. lib. III. cap. 6. qui exempla ibi addit omnem ſuperiorum temporum crudelitatem excedentia. Ipſe vero alia via everſum ibat res Chriſtianorum,

dum

ut cruore abſtineret. [n] Marco [o] Antonino non [p] abſimilis: quem etiam aemulari ſtudebat.

XVII. [q] Poſt hunc [r] Jovianus, [s] qui tunc [t] domeſti-

VARIAE LECTIONES.

n Quatuor voces delet Lugd. Bat. 3. ſed 2. *Lucio Antonio non abſimilis, quem aemulari ſtudebat, Jovianus genitus eſt patre* &c. quae mere interpolata.

o *Antonio* N. G.

p *Obſimilis* Lugd. Bat. 1. ut ſupra.

q *Jovianus ad obtinendum imperium conſ. milit. lectus eſt, commodatione patris militibus quod ſua notior.* Lugd. Bat. 2. ceteris deletis. *poſt hunc* non agnoſcit etiam 5.

r *Jovinianus* Lugd. Bat. 5.

s Deſunt N. & Lugd. Bat. 2. 3. 5.

t *Modeſtius* Lugd. Bat. 1. & Glar.

NOTAE.

dum *arcebat docere magiſtros Rhetoricos, & Grammaticos, ritus Chriſtiani cultores.* Ammian. lib. XXII. cap. 26. & *ἰσοπολιτείας ἐφθόνει jus civium invidit* Chriſtianis, & honorum aditus clauſit, Sozomen. H. E. lib. v. cap. 8. CELL.

Cruore abſtineret.] Nullum occideret. GLAR.

Quem etiam aemulari] Magis quam Chriſtum, cui nomen dederat in baptiſmo. GLAR.

XVII. *Poſt hunc Jovianus,*] Sic antiquus liber, tamen Ammianus Marcellinus, lib. XXV. ſcribit, Auguſti hujus nomen, à nomine ſuperioris Auguſti Juliani, una tantum litera diſcerni: quare non mirandum, ſi Pomponius Laetus *Juvianum* pro *Joviano* hunc appellat. VIN. Cum Julianus caeſus eſſet, exercitus ejus nihilominus objectus erat hoſtibus. Ibi conſultatum eſt, ut in tumultu fieri potuit, de novo imperatore inter Palatinam turbam, ac inter Celtarum proceres, ſuum utraque factione de ſuo ſibi corpore depoſcente principem. Erant qui ſuadebant, enitendum ut tuto in Meſopotamiam venire poſſent, ibi conſociatis ſuffragiis creandum principem. At milites non expectato tempore, mox imperatorem crearunt Juvianum, domeſticorum ordinis primum, paternis meritis commendabilem. Erat enim Juvianus Varroniani, notiſſimi Comitis, nuper poſt depoſitum militiae munus ad vitae tranquilliora digreſſi, filius. Arriſit militibus nomen, una litera à Juliano diſcriminatum, ut ſcripſit Marcellinus *in* XXV. *libro*. Verum ut in militum conſpectum productus, ac incurvus viſus eſt, in lachrymas effuſi ſunt, malum nimirum rerum imminentium auſpicium. Erat in exercitu Romanorum ſignifer, Juviano etiam privato adhuc inviſus, qui judicium metuens, & potentem jam factum inimicum, ad hoſtes profugit. Et cum omnem Romanorum neceſſitatem Sapori Parthorum regi indicaſſet, animoſiores Parthos fecit: ſicut igitur Romani ceſſerunt, ita Parthi ſecuti ſunt. GLAR.

Poſt hunc] Ann. Chriſti 365. A. F.

Qui tunc domeſticus militabat,] Credibile eſt fuiſſe illum domeſticorum ducem aliquem, vel fortaſſe *magnum domeſticatum* tunc gerebat, erat autem prima dignitas illis temporibus. De domeſticis quos interdum *Protectores* vocabant, cum ſcilicet in acie latus Principis protegebant, apud Victorem dictum eſt. Vide tamen Hotomannum & Cujacium: praeter caeteros

meſticus militabat", ad obtinendum imperium [u] conſenſu exercitus [v] lectus eſt: commendatione patris, [w] quam ſua, militibus notior. qui jam turbatis rebus, exercitu quoque inopia laborante, uno a Perſis atque [x] altero praelio victus, pacem [y] cum Sapore, neceſſariam quidem, ſed ignobilem fecit: [z] multatus finibus, ac nonnulla [a] imperii Romani parte tradita.

VARIAE LECTIONES.

u *Conſulto* LC. *adſenſu* Lugd. Bat. 5.
v Ita Lugd. Bat. 1. 2. 3. 5. Vulg. *electus*. 3 etiam *eſt* delet.
w *Mil. quam ſua* Lugd. Bat. 1. *militi* 3. 5.
x *Alio* deleto *proelio* Lugd. Bat. 3.
y Delet Lugd. Bat. 1. *Saporem* legit 2.
z Ita Codd. noſtri F. Vi. Sylb. & Palatinus Miſcellae codex, quem citat Gruterus. alii vel *multatis*, ut Mer. vel *mutatis*, ut P. *mulctatis* Lugd. Bat. 2. *mulctatus* 5.
a *Imperii parte tradita* S. N. B. L. LC. Sc.

NOTAE.

teros autem Joannem Meurſium in Lexico Graeco-Barbaro. Huc opinor traducendus locus eſt Satyrici Poëtae (*domeſtica caſtra*,) de quo haud ſcio an Interpretes monuerint. TANAQ. FABER. Ammianus lib. XXV. cap. 17. *Jovianus eligitur imperator, domeſticorum ordinis primus*. Qui vero fuerint domeſtici, Socrates I. H E. cap. 13. Gr. (Lat. 9.) edocet, τῶν δορυφόρων τις, inquiens, οὓς οἰκείους καλεῖ ὁ βασιλεύς. Ergo ſatellites ſunt & corporis cuſtodes. Adde Salmaſium ad Lampridii Heliogab. cap. 33. Plures ex hoc gradu militiae Auguſtos narrat Adr. Valeſius Lib. II. Hiſt. Franc. p. 59. CELL. & HEARN.

Modeſtius] Privatus, in nullo magiſtratu. GLAR.

Electus eſt:] An. U. 1115. poſt Ch. 363. die 27. Junii. A. F.

Patris,] Varroniani. GLAR.

Jam turbatis rebus,] Ob Auguſti mortem. GLAR.

Atque altero,] Hoc non habet Marcellinus. GLAR.

Neceſſariam quidem] Philoſtorgius ineunte Lib. VIII. οὐ γὰρ ἦν ἄλλως διασωθῆναι. CELLAR.

Sed ignobilem fecit,] *Conditionibus, quod nunquam ante accidit, diſpendioſis Romanae Reipublicae impoſitis, ut Niſibis & pars Meſopotamiae traderetur.* Sextus Rufus. A. F.

Mulctatis finibus,] Ablatis quinque provinciis Tranſtigritanis. GLAR.

Ac nonnulla imperii Romani parte] Cum ad Tigris amnis tranſitum ventum eſſet, Celtae nandi periti, noctu transgreſſi, Parthos inopinantes oppoſita in ripa trucidarunt: atque ita exercitus Romanus traductus eſt. Ita legatio a Parthis miſſa de pacis conditionibus, audita eſt: quas conditiones Jovianus urgentibus multis neceſſitatibus, accipere, vellet nollet, coactus eſt. GLAR.

Parte] Niſibi ac Singara. GLAR. Omni parte Tranſtigritana, & firmiſſimis in Meſopotamia Romani orbis propugnaculis, Niſibi & Singara. *Ammian. lib.* XXV. *cap.* 23. & *Zoſim. lib.* III. *extr. Zonaras in Joviano.* CELL.

dita. quod ante[b] eum:[c] annis mille centum & duobus de viginti fere, ex quo Romanum imperium conditum erat, nunquam accidit. Quin etiam legiones[d] noſtrae, ita & apud Caudium, per Pontium Tele-

VARIAE LECTIONES.

b *Cum* Lugd. Bat. 2.

c *Annis CCC. & XXII.* Al. *Annis mille cum CCC. & duobus de viginti fere.* S. B. *Annis mille cum CCC. & viginti duobus fere* P. V. Mer. *XII. fere* Lugd. Bat. 1. *annis CCC. & duobus* &c. 2. & 5. *annis mille & duob. de vig.* 3.

d *Noſtrae & Italiae apud Claudium Pontium Teleſinum, & Hiſpaniae* S. B. In L. *Teleſinum* eſt omiſſum, caetera ut in vulgg.

NOTAE.

Mille centum & duobus de viginti] Hic impreſſi libri omnes habent, ccc & xx. Antiquus vero Burdegalenſis, LC. *& duobus de* xx. Tam diverſi inter ſe numeri & notae fecerunt, ut diu magnopere haererem, Romanum imperium quodnam diceret Eutropius, cum numeri illi non procul abeſſent ab Auguſtorum origine: & proprie Romanum eſſet imperium, quod jam inde a Romulo coepiſſet. Verum dubitationem mihi omnem conſultus de ea re Ammianus tandem ſuſtulit, qui lib. xxv. tanquam ſi hunc Eutropii locum interpretandum de induſtria ſuſcepiſſet, Romanum imperium hic non eſſe aliud, quam quod ab Urbe Roma condita coeperit, aperte monſtrat. Ab eo itaque autore confirmatus, coepi noſtrorum numerorum notas, factorumque annos conferre diligentius, donec mihi tandem deprehendiſſe viſus ſum: quae particulam & praecedunt notae, eas pro *mille & centum* poſitas fuiſſe. In reliqua vero illius numeri parte antiqui libri lectionem ut pariorem ſumus ſecuti, quippe qui videremus rerum geſtarum ordinem exigere, ut hic annorum numerus mox ſequente minor ſit, qui alias triade illo major eſſet. Diſputabunt tamen ſcio Grammatici hic, utrum *duo* flecti debeat, necne, in his, *duodeviginti*, *duodetriginta*, & reliquis. VINET. Ab urbe condita uſque ad hunc Jovianum ſunt 1117. anni. Sed ante ccc & xxii annos, qui hic referuntur, in imperio fuit Antoninus Pius, ſub quo omnes provinciae egregie floruerunt. non poteſt ergo hic numerus recte habere. GL.

Annis mille centum & duobus de viginti] Demendi ſunt anni tres: tunc enim annus fuit ab U. C. 1115. A. F. & HEARN. Hic certe Librariorum error fecit, ut quem calculum poſuerit Eutropius, nequaquam dijudicari poſſit. Ita enim, ut locus nunc legitur, ab Auctoris manu profectum eſſe nunquam in animum mihi inducam: quia ab aliis ſcriptoribus, quos ſecutus eſſet, decipi, ut alias, non potuit, qui vixerit, quum quae conſcribit, acciderunt. Ut Doctiſſima Femina, quique eam ubique ſequitur, Hearnius ad veritatem proxime accedere videantur, uti e ſeqq. liquebit. VERH.

Ut apud Caudium, per Pontium Teleſinum,] Id eſt, Furcas Caudinas. Hiſtoria eſt libro nono ab Urbe condita. Livius perpetuo hunc Samnitium ducem vocat C. Pontium Herennii filium. At bello ſociali fuit Samnitum dux qui Pontius Theleſinus dictus eſt. Unde fortaſſis haec diſcors denominatio. GL. Veturio Poſthumioque Coſſ. Flor. lib. 1. cap. 16. A. F. Samnii oppidum. Vide Livium IX. 2. & noſtrum ſupra II. 4. 5. CELL.

Et

Teleſinum', [e] & in Hiſpania apud Numantiam, & in Numidia ſub jugum miſſae ſunt, ut nihil tamen finium traderetur. Ea pacis conditio non penitus reprehendenda foret, ſi foederis neceſſitatem, [f] cum integrum fuit, [g] mutare voluiſſet, ſicut a Romanis omnibus his bellis, [h] quae commemoravi, [i] factum eſt. Nam [k] & Samnitibus & Numantinis & Numidis confeſtim [l] bella illata ſunt; [m] neque pax rata fuit.

VARIAE LECTIONES.

e *Et Hiſpaniam* Lugd. Bat. 2. *Et Hiſpania* 3.
f *Tunc, cum* Lugd. Bat. 1. *tum cum* 3. 5.
g *Multa revol.* Lugd. Bat. 3.
h *Quaecumque memoravi* Lugd. Bat. 2. 3. qui *memeravit. quantumcumque mem.* 5.
i *Factus* deleto *eſt* Lugd. Bat. 3.
k *Et a Samn.* Lugd. Bat. 3.
l *Bellata* Lugd. Bat. 3.
m *Nec* Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

Et in Hiſpania apud Numantiam,] Pompejo & Mancino Coſſ. Vide lib. IV. cap. 15. & Flor. lib. II. cap. 18. A. F. Florus II. 18. 2. Numantia Rom. exercitum *ſaevius aliquando perculit, pudendisque foederibus affecit.* adde noſtrum ſupra IV. 7. CELL.

Et in Numidia] Primum Conſule Calpurnio, & iterum Conſule Albino. Vide lib. IV. cap. 24. & Flor. lib. III. cap. 1. A. F. Jugurtha ducibus largitione corruptis exercitum circumventum ad ignobilem pacem adegit. Salluſt. Jugurth. cap. 38. CELL.

Ea pacis conditio] Cum Parthis inita. GLAR.

Si foederis neceſſitatem,] Non erat ſimilis ratio de Juviani foedere cum Parthis icto, & foedere quod Coſſ. duceſque Romanorum cum Samnitibus, Numantinis ac Jugurtha fecerant. Quia a veteribus Romanis ducibus appellatio erat ad Senatum populumque Romanum. Nec quicquam ratum erat a militibus factum, ni Senatus Populusque Romanus confirmaſſet. Caeterum hic locus corruptus videtur. Alii ita legunt: *Ea pacis conditio non penitus reprehendenda foret ipſa foederis neceſſitate, ſi tum cum integrum fuit, mutare voluiſſet.* Sed ne ſic quidem ſatis intelligitur. GLAR.

Cum integrum fuit,] Cum poſtea potuiſſet. GLAR.

Mutare voluiſſet:] Noluit pius & Chriſtianus Imperator foedera violare, quamvis neceſſitas illa expreſſerat: quo ſane fecit, quod non modo Chriſtiani, ſed etiam cujusque hominis eſt officium. CELL.

Sicut a Romanis omnibus his bellis,] Verum eſt omnibus his bellis pacem a Conſulibus factam a Senatu reprobatam eſſe. Sed tunc Conſules ipſi ejusdem pacis auctorés hoſtibus tradebantur. Hic autem deerat ſimilis praetextus. Ab Imperatore enim ipſo facta pax, &c. A. F.

His bellis,] Cum Samnitibus, Numantinis, ac Jugurtha. GLAR.

Bella illata ſunt:] A Senatu & populo, quia populus non firmaverat. GL.

Neque pax rata] Quia injuſſu Senatus ac populi. GLAR.

ſuit. Sed dum aemulum imperii [n] veretur, [o] intra Orientem reſidens, [p] gloriae [q] parum conſuluit. [r] Itaque iter [s] ingreſſus, atque Illyricum petens, in [t] Galatiae finibus repentina morte obiit: vir [u] alias neque iners, neque imprudens.

XVIII. Multi examinatum [v] opinantur nimia [w] cruditate, [x] inter coenandum enim epulis indulſerat: alii

VARIAE LECTIONES.

n *Vereretur* N.
o *Inter* Lugd. Bat. 2.
p *Gloriae ſuae* Lugd. Bat. 5.
q *Parumper* Lugd. Bat. 2.
r *Isque* Lugd. Bat. 1. 2. 3. 5.
s *Aggreſſus* Lugd. Bat. 5.
t *Galliciae* V.
u *Alia* Lugd. Bat. 1. ut c. 15.
v Duas voces delet Lugd. Bat. 3.
w *Crudelitate* Lugd. Bat. 1. 3.
x Delet Lugd. Bat. 1. *nimium* pro *enim* 3. 5.

NOTAE.

Sed dum aemulum Imperii] Juvianus timebat, ne vel Romae, vel in Galliis, Illyricove alius imperator crearetur. Ideoque ne graviſſimo quidem hyemis tempore vel jumentis vel militi parcebat, multis ſignis eum ire vetantibus, inter quae hoc unum erat, cum Anchialae iniſſet conſulatum cum filio ſuo Varroniano admodum parvulo, reluctatur puer vagitu pertinaciter, ne in curulem ſellam aſſumeretur. GLAR. Verebatur, ſi in Oriente diutius reſideret, ne alter imperium occuparet. Idem fere Sextus Rufus, *Quibus* (conditionibus) *cupidior regni, quam gloriae Jovianus imperio rudis acquievit*. A. F.

Intra Orientem] Si quidem maneret in Oriente. GLAR.

Gloriae] Reipublicae & ſuae. GL.

Illyricum] ut fortiſſimam nationem. GLAR. Conſtantinopolin accelerabat, & inde in Illyricum. A. F.

In Galatiae] Oppido Bithyniae, Dadaſtana Ptolomaeo GLAR. Dadaſtanae, quod oppidum in Bithyniae & Galatiae confinio eſt. *Philoſtorg.* VIII. 8. *Socrat.* II. 26. CELLAR. in urbe Dadaſtana inter Galatiam & Bithyniam. A. F.

Vir alias neque iners, neque imprudens.] Incedebat autem motu corporis gravi, vultu laetiſſimo, oculis caeſiis, vaſta proceritate, & ardua, adeo ut diu nullum indumentum regium ad menſuram ejus aptum inveniretur. Marcellinus ad finem libri vigeſimiquinti. GLAR.

XVIII. *Multi exanimatum opinantur*] De morte hujus tres narrat opiniones. Miratur autem Marcellinus ad finem libri XXV. non inquiſitum in hujus mortem, ſicut nec in poſterioris Africani: ut eſt apud Florum lib. LIX. *in Livii Epitome*. GLAR.

Nimia cruditate;] Quod cibum concoquere nequierit. GL. *Hic a Perſide, hieme aſpera mediaque, Conſtantinopolim accelerans, cruditate ſtomachi, vel tectorio novi operis gravatus, repente interiit.* Victor, in Epitom. A. F.

Quod

alii odore cubiculi, quod ex recenti [y] tectorio calcis grave quieſcentibus erat: quidam nimietate [z] prunarum, quas gravi frigore adoleri multas juſſerat. Deceſſit imperii menſe ſeptimo, [a] quartodecimo Kalend. Martias: aetatis, ut qui [b] plurimum ac minimum tradunt, [c] tertio & trigeſimo anno; [d] ac beni-

VARIAE LECTIONES.

y *Teſtoria* Lugd. Bat. 3.

z *Primarum* Lugd. Bat. 2. at e 3. exciderat *nimietate*.

a *XIII.* N. L. Sc. HM. *XVII.* S. B. *XII.* Lugd. Bat. 1. *quarto* 3.

b *Plurimi animum* Lugd. Bat. 1. *plurimum vel min.* 2. 5. *plur. aut nim.* 3.

c *Trig. & tert.* Lugd. Bat. 1.

d *Hac* Lugd. Bat. 3.

NOTAE.

Quod ex recenti tectorio calcis] Vide Vallam *libro* 1. *cap.* 6. ubi de nominibus in *orium* ita inquit: *Tectorium*, illinimentum eſt, & quaſi pavimentum parietis, atque incruſtatio. GL.

Tectorio] Tectorium, Cataplaſma quo parietes induuntur. A. F.

Grave] Exitioſum dormientibus. GLAR.

Nimia] Al. *nimietate*. GLAR.

Nimietate] Hieronymus Epitaph. Nepotiani fine epiſt. 3. *Jovianus, guſtatis tantum imperialibus bonis, foetore prunarum ſuffocatus interiit.* Nonnullis ſuſpecta vox *nimietatis*: Verum etiam Columella, terſiſſimus auctor & purae antiquitatis, Lib. VI. c. 23. dixit *nimietate verni pabuli*. Adde Curas noſtras Poſteriores. CELL.

Adoleri] Incendi. GLAR.

Deceſſit] Antequam Romam pervenire poſſet. GLAR.

Deceſſit imperii menſe ſeptimo,] Menſe ſeptimo & die vigeſimo ſecundo. Electus enim XXVI. die Junii, Mortuus die XXVII. Februarii anni ſequentis, nempe an. U. 1116. Poſt Ch. 364. A. F. Vel potius die vigeſimo primo, ut magis conveniat cum Eutropii Quartodecimo Kal. Mart. quod eſt XVI. Februarii. HEARN.

Menſe ſeptimo,] Alii, menſe octavo Imperii deceſſiſſe ſcribunt. ſed quam parva ſit illa controverſia, accipito. Julianus ſexto Calend. Jul. vulnere in pugna accepto, obiit. Secuta luce (ſic Marcellinus *libro* XXV.) Jovianus elegitur Imperator: isque poſtea obiit quartodecimo Calend. Martias. Interſunt autem inter vigeſimumſeptimum diem Junii, & ſextumdecimum Februarii, menſes ſeptem, & dies viginti unus. En tibi tempus imperii Joviani. VINET. Poſt octo menſes, ait Rufinus & Euſebius. GLAR.

Tertiodecimo Kalendas] XVI. die Februarii. GLAR.

Quarto-decimo Kalendas Martias:] Id eſt, die XVI. Februarii. Alii decimo tertio Kal. nempe die Februarii XVII. A. F.

Ut qui plurimum ac minimum tradunt, &c.] Sic initio lib. 1. *poſt Trojae excidium, ut qui plurimum minimumque tradunt, &c.* Id eſt, *ut eos praeteream qui, &c.* Sunt enim qui plures annos Joviano tribuant. Velut ipſe Victor in Epitome. *Interiit*, inquit, *annos gerens proxime quadraginta.* Sunt etiam qui pauciores: mediam inter utrosque viam inſtitit Eutropius. A. F. & HEARN.

Tertio & XXX.] Ita & Ammianus Mar-

benignitate [e] principum, qui ei ſucceſſerunt, inter Divos relatus eſt. nam & civilitati [f] propior, & natura admodum liberalis fuit. Is ſtatus erat Romanae rei, [g] Joviano eodem & [h] Varroniano COSS. anno urbis conditae [i] milleſimo [k] centeſimo & nonodecimo. [l] Quia autem ad inclytos principes veneran-

Variae Lectiones.

e *Principantum* Lugd. Bat. 3.
f *Pronior* Lugd. Bat. 2.
g *Jobianti* Lugd. Bat. 3. qui & *eodem* delet. *Joviniano* legit 5.
h *Varriano* G.
i *Milleſimo &* Lugd. Bat. 1.
k *CXVIII.* L. B. N. M. G. L. *centeſimo XVIII.* Lugd. Bat. 2. 5. *octavo decimo* 3. *XVI.* 1.
l *Qui* Lugd. Bat. 1. pro *autem* in 2. *nunc.*

Notae.

Marcellinus. Glar. Sextus Aurelius ait, *Annos gerens proxime* XL. Gl.

Principum,] Fl. Valentiniani & Valentis. Glar.

Nam & civilitati propior, & natura] Sextus Aurelius: *Ilic fuit inſignis corpore, laetus ingenio, literarum ſtudioſus.* Haec ille. Ut autem Rufinus initio libri undecimi Eccleſiaſticae hiſtoriae refert, Juvianus in Chriſtianos pacificus fuit: & ſi vixiſſet, plurimum eos promoviſſet. Glar.

Is ſtatus] Peroratio hujus operis. Glar.

Varroniano] Filio ejus. Glar.

Anno V. C. M. C. *nono & decimo.*] Haloander ait, Anno 1117. Duobus ergo annis ſequitur Eutropium. Differentia duorum annorum eſt etiam inter Dionyſium. Sed vide num recte legatur, *Nono & decimo*, pro *decimonono.* Glar. Eumdem numerum ſequitur quem ſupra poſuit. Vere tamen hic annus fuit Urbis conditae. M. C. XVI. A. F. & Hearn.

Milleſimo centeſimo & nonodecimo.] Andreas Alciatus, *lib.* V. *cap.* 2. *Parergon*, hoc loco alium invenit numerum: ſed hic noſter eſt idem ille annorum numerus, quem modo ſupra repoſuimus, uno adiecto anno: nec ille ab hoc alias diverſus eſſe poteſt: quod Jovianus, ſeu Juvianus (ut appellare libuerit) annum non imperarit integrum. Nam Auguſtus creatus fuit, & pacem illam ignobilem, quam dicit Eutropius, cum Perſis fecit, anno ab Urbe condita milleſimo centeſimo & octavodecimo. Sequentis vero anni principio, cum ad Europam rediens, per Galatiam & Bithyniam hyemaret, iniit Conſulatum cum Varroniano filio ſuo infante: & paucis poſt diebus obiit, ut modo oſtenſum eſt. Notandum autem hoc & hic quoque, quod & in librum octavum etiam monuimus, *Eutropii annorum urbis rationes noſtrorum Chronologorum rationibus duobus annis antecedere.* Hi enim ponunt Juvianum & Varronianum Conſules anno Urbis conditae MCXVII., qui Chriſti putatur CCCLXVII. Vinet. A Librariis hic iterum error committitur ab Eutropio non profectus, ut e Cod. Leid. 1. patet, quo Annae Fabri & Hearnii calculus confirmatur; nam alii aliam ſecuti ſunt aeram. Sextus Rufus c. 11. *Ab urbe igitur condita in ortum Perennitatis veſtrae*, Cl. Valentis, *quo proſperius (factum) imperium Romanum ſortitus es, anni numerantur mille centum decem & ſeptem.* Verh.

Quia autem ad inclytos principes] Exem-

randoſque perventum eſt, interim operi modum dabimus. Nam reliqua ſtylo [m] majore dicenda ſunt: [n] quae [o] nunc non tam praetermittimus, quam ad majorem ſcribendi [p] diligentiam reſervamus.

VARIAE LECTIONES.

m *Majora* Lugd. Bat. 3.
n Pro *nunc non* in Cod. Leid. 3. eſt *nec*.
o *Quod* Lugd. Bat. 2.
p *Licentiam* Lugd. Bat. 1.

NOTAE.

Exemplo Suetonii Tranquilli, qui in Domitiano finierit hiſtoriam, cum ipſe tamen longe poſtea vixerit: nempe ſub Hadriano magiſter epiſtolarum. Excuſat ſe author noſter de ſuorum temporum principibus, magna modeſtia, imo cauta ac prudenti diligentia. Difficile enim eſt de praeſentibus ſcribere, ut non alicubi offendas. GLAR.

Ad inclytos principes] Hi ſunt Valentinianus & Valens, & ſimul fortaſſe Gratianus, qui Joviano ſucceſſerunt. Quod autem hic pollicetur Eutropius, hoc eſt, ſcripturum ſe majore ſtylo & diligentia illorum principum res geſtas: per fata fortaſſe id praeſtare illi non licuit. Paulus vero quidam Langbardus, quem alii Diaconum, alii Monachum nuncupant, huic Breviario, principum Romanorum res geſtas ad Leonem uſque adjecit, qui Conſtantinopoli imperare coepiſſe putatur ann. Chriſti DCCXVIII. VINET. Valentinianum ac Valentem. GLAR. & CELL.

Operi] Huic de Caeſaribus. GLAR.

Nam reliqua ſtylo majore dicenda ſunt:] Eodem modo Sextus Rufus poſt Jovianum operi modum faciens, ſic Diocletianum alloquitur: *Quam magna deinceps ore, tua, Princeps invicte, facta ſunt perſonanda?* A. F.

Reliqua] De praeſentibus principibus. GLAR.

Quam ad majorem ſcribendi diligentiam] Quod tamen non praeſtitit Eutropius vel morte praeventus, vel quolibet caſu impeditus. A. F.

FINIS.

ΠΑΙΑ-

ΠΑΙΑΝΙΟΥ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΟΥ

ΕΥΤΡΟΠΙΟΥ

ΡΩΜΑΙΚΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ.

[1] ΠΑΙΑΝΙΟΥ [2] ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΟΥ

ΕΥΤΡΟΠΙΟΥ

ΡΩΜΑΪΚΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ.

ά. ΤΗΣ Ῥωμαϊκῆς βασιλείας ἐν πρώτοις οὐδὲν ἐγένετο μεῖον τι καὶ ταπεινότερον· τῇ δὲ κατὰ μικρὸν αὐξήσει, καὶ ταῖς ἀεὶ προσθήκαις, κατὰ τὴν οἰκου-

1. Παιανίας, ὄνομα κύριον, memoratur etiam a Suida. Sed μετάφρασιν τῆς ἐπιτομῆς, Εὐτροπίου, τοῦ Ῥωμαϊστὶ ἐπιτεμόντος Λίβιον τὸν Ῥωμαῖον, ab eodem Suida conſcripſiſſe traditur Καπίτων Λύκιος: quem praeter Iſauricorum libros octo, etiam περὶ Λυκίας καὶ Παμφυλίας ſcripſiſſe idem Suidas auctor eſt. Stephanus Byzantius Eutropium quidem & ipſe citat, cum ſcribit, ἔστι δὲ καὶ Ἀρμενίας Καρχηδὼν, ὡς Εὐτρόπιός φησιν. Sed interpretis nomen apud eum non inveni. Rurſum Suidas in Tiberio, in Veſpaſiano, in Adriano: praeterea in Antonino Pio, Antonino Philoſopho, Aureliano, Diocletiano, Maximiano, Conſtantino item & aliis nonnullis, Graecum Eutropii metaphraſtem ſecutus eſt: ut e collatione liquido perſpicitur. Sed nomen auctoris ipſe reticet. ut incertum ſit e Capitone, an alio paraphraſte, haec deſumpſerit. Ab hac tamen verſione, illa quam Suidas eſt ſecutus, diſcrepat: ut luculenter cognoſces, ſi Suidae collectanea, ordine infra digeſta, cum hac metaphraſi conferre libeat. Sigonius Paraniuм vocat, ut Libanium, Apollonium, Macedonium, Gorgonium. Quoniam porro Suidas ſcribit, Eutropium Livii confeciſſe epitomen, haud abs re ſuſpicetur aliquis eum memoria lapſum eſſe, ac Florum pro Eutropio ponere debuiſſe. nam *Lucii Annaei Flori Epitoma de Tito Livio*, exſtat etiamnum in Vetuſtis Bibliothecis: eidemque tribuuntur etiam *Periochae omnium librorum Livii, a lib.* 1.

οἰκουμένην ἅπασαν, οὐδὲν οὔτε μεῖζον οὔτε δυνατώτερον ἡ μνήμη τῶν ἀνθρώπων φέρει· ταύτης τὴν πρώτην κρηπῖδα

usque ad cxlii. ita enim uterque libellus in Vet. membranis inſcribitur. Eutropius autem non Livii ſolum fecit Epitomen, ſed Romanae hiſtoriae Epitomen usque ad ſua tempora deduxit; cccxl. ann. ultra Livianam hiſtoriam. Livius enim usque ad Tiberium Auguſti privignum, Eutropius autem usque ad Valentinianum & Valentem Aug. hiſtoriae ſeriem pertexuit. Sylb. Notabile eſt, a Suida Metaphraſin Graecam Breviarii Hiſtoriae Romanae Eutropii non attribui Paeaniae, ſed Capitoni Lycio Hiſtorico. Ipſa ejus verba ſunt haec: ΚΑΠΙΤΩΝ Λύκιος, Ἱστορικός. οὗτος ἔγραψεν Ἰσαυρικὰ βιβλία ή. Μετάφρασιν τῆς ἐπιτομῆς ΕΥΤΡΟΠΙΟΥ, ῥωμαϊστὶ ἐπιτεμόντος Λιβίου τὸν Ῥωμαῖον καὶ περὶ Λυκίας καὶ Παμφυλίας. Hoc eſt: Capito *Lycius Hiſtoricus. Hic ſcripſit Iſaurica libris octo; metaphraſin Epitomes* Eutropii, *qui Livium, ſcriptorem Latinum, Latine abbreviavit; item de Lycia & Pamphylia.* Mihi autem veriſimile videtur, quod metaphraſtes hic Eutropii ſimul habuerit & Romanum cognomen adſcititium Capito, & Graecum agnomen vernaculum Paeanias, atque conjunctim appellatus fuerit Capito Paeanias; ita videlicet, ut ante cognomen Capito ſubaudiendum ſit *praenomen* aliquod cum *nomine* Gentis Romanae, vel *Aſiniae*, vel *Attejae*, vel *Coſſutiae*, vel *Egnatiae*, vel *Fontejae*; vel *Herenniae*, vel *Oppiae* vel *Siſinniae*, vel *Titinniae*, vel *Vellejae*; utpote quibus omnibus cognomen *Capitonum* fuit familiare. Lambecius. Fateor quidem hoc multis claris ſcriptoribus Graecis accidiſſe, qui in Romanorum Procerum ſe inſinuarunt amicitiam, & per illos civitatis Romanae jus adepti ſunt. Sic Dioſcorides appellatus fuit Pedanius. Vid. *Lambec.* Com. Bibl. Imp. Vol. II. p. 590. At Capitonem alium a Paeania fuiſſe ſatis patet ex iis, quae variis in locis habet Suidas, Paeaniae metaphraſi longe elegantiora & accuratiora, ex aliqua tamen Eutropii verſione deſumpta. Nec ſane aliud collegit ex Suidae verbis praedictis de Capitone Eruditiſſ. Hen. Valeſius (ad Excerpta Peireſciana ex Jo. Antiocheno:) pro βιβλία ή. autem legit βιβλία ιέ. ex Steph. Byzant. Voc. Ψίμαδα, qui Capitonis laudat Iſauricorum L. xv. Hearn. Sylburggius & Hearnius recte *Capitonem* a *Paeanio* diſtinguunt: quum enim Suidas Capitonem Eutropii Metaphraſtem laudat, veroſimile eſt, hunc fuiſſe imitatum, propterea quod praeter illum & Paeanium alius metaphraſtes Eutropii nusquam adparet, & Suidam Paeanium non ſecutum eſſe tum ex aliis, tum ex loco V. Ἀμιόστιν manifeſtum eſt. Vid. ibi Kuſterum. Verh.

ΠΑΙΑΝΙΟΥ. Dubius eſt rectus caſus: Παιανίας, quod Suidas κύριον ὄνομα vocat: & Παιάνιος, ut

πόλιν κατεβάλετο Ῥωμύλος· ὃς ἐκ Ῥέας Σιλβίας, οὕτω καλουμένης Ἑστιακῆς παρθένου, τῷ Ἄρει συνελθούσης, ὡς ὁ πολὺς κατεῖχε λόγος, ἐκ διδύμου γονῆς σὺν ἀδελφῷ Ῥέμῳ προῆλθεν εἰς φῶς. Οὗτος ὀκτωκαίδεκα γεγονὼς ἔτη, βίον τε ἔχων τοῖς [3] ποιμέσι συλληστεύειν, ἐλάχιστόν τι πολίχνιον ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ Παλλαντίου κατεστήσατο, [4] πρώτῃ τοῦ Μαΐου μηνὸς, ἔτει τρίτῳ τῆς ἕκτης ὀλυμπιάδος· [5] τῆς δὲ Ἰλίου καταστροφῆς, κατὰ τοὺς τὸ πλεῖστόν τε καὶ ἐλάχιστον παραδεδωκότας, ἔτει τετάρτῳ καὶ ἐνενηκοστῷ καὶ τριακοσιοστῷ.

β΄ Οἰκίσας δὲ τὴν πόλιν, καὶ καλέσας αὐτὴν ἐξ αὐτοῦ Ῥώμην, πρῶτον μὲν πολὺ πλῆθος ἐκ τῶν περιοίκων εἰσεδέξατο, ἔπειτα δὲ τοὺς προβεβηκότας εἰς ἡλικίαν ἐκλεξάμενος, τούτους ἐπέστησε τοῖς λοιποῖς ἡγεμόνας τῶν πρακτέων, σενάτωρας αὐτοὺς καλέσας κατὰ τὴν Ἰταλῶν φωνήν· ἐπειδὴ σένης ἐκεῖνοι καλοῦσι τοὺς γέροντας· σύγκλητον δὲ Ἕλληνες ἐκάλεσαν τὸ συνέδριον, ἐκ τοῦ, πρότερον μὲν τοὺς βασιλεύοντας, μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς ὑπάτους, συγκαλεῖν τι αὐτοὺς ἐπὶ τὰς βου-

ut Libanius &c. Poſteriori forma efferunt Sigonius, Voſſius, Barthius, aliique Viri celeberrimi, quorum auctoritatem ſubterfugere religioni nobis fuit. Cellar.

2 Μετάφρασις: ſaepe tam larga & copioſa eſt Metaphraſis, ut Παραφράσεως etiam nomen fere tueri poſſit. Cellar.

3. Pro ποιμαίνουσι, vetus liber aliam quoque ſcripturam habet, ποιμέσι: recte. Sylb. Ita ex lectione marginali cod. MS. quod praeferendum cenſet Sylburgius, quamvis edidit ποιμαίνουσι. Cell.

4 A Latino textu diſcedit. Sed *XI. Kal. Majas* agnoſcit cum Eutropio etiam Cicero, Solinus, Cenſorinus, Sextus Pompejus: & inter Graecos Plutarchus ac Theophilus Antiochenus: teſte Panvinio; ut ſcribere Interpres debuerit, τῇ πρὸ ιά καλανδῶν Μαΐων. Sicut apud Plut. eſt in Rom. Sylb.

5 In exemplaris margine adſcripta erat adnotatio haec: ἀπὸ Τρωϊκοῦ πολέμου ἔτη ἐγγὺς υ΄ μέχρι συνοικίσεως Ῥώμης. Hoc eſt, *a Trojano bello usque ad urbem conditam anni propemodum* CCCC. Sylburg.

βουλὰς, καὶ τὴν ψῆφον ποιεῖσθαι κυρίους. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ πλῆθος αὔξηθεν ἤδη συνοίκων, ἐστέρητο γυναικῶν, καὶ φόβος ἦν ἐπιλιπεῖν τοὺς ἄνδρας, τέχνη δέδωκε διαδοχὴν τῷ γένει. προσκαλέσαι γὰρ ὡς ἐπί τινα θέαν γειτνιῶντα τῶν ἐθνῶν, ἁρπαγὴν γενέσθαι παρεσκεύασε τῶν παρθένων, ἃς οἱ προσκληθέντες ἐπὶ τὴν τέρψιν ἐπηγάγοντο. καὶ ταῖς μὲν ἔσχον γαμεταῖς, ἁρπάσαντες· πόλεμον δὲ τὸ ἔργον ἐκίνησεν, οὗ συστάντος ἡττῶνται [1] Καινινᾶοι καὶ Ἀντεμνᾶται, Κρουστουμῖνοι, Σαβῖνοι, Φιδηνᾶται, Βέειοι. συνοικίαι δὲ ἦσαν αὗται, καὶ καθ' οἰκείαν ἀρχὴν ἑκάστη· καὶ μετὰ ταῦτα ἐπολίσθησαν· καὶ ταύταις ἔτι καὶ νῦν ἡ Ῥώμη ταῖς πόλεσι περιεστεφάνωται. Τούτων οὕτω πραχθέντων, χειμὼν ἐξαίφνης ἐπελθὼν, ἀφανῆ τὸν Ῥωμύλον ἐποίησεν. ἐξ ἐκείνου δὲ εἰς τόδε πεπίστευται πρὸς θεοὺς ἀνειλῆφθαι. [2] καθιερώθη οὖν παρὰ τῶν ἀρχομένων, ἔτη βασιλεύσας αὐτῶν ἑπτὰ καὶ τριάκοντα. καὶ τέως μὲν τὴν πόλιν διεῖπον καὶ τὴν βασιλείαν ἐπετρόπευον οἱ καλούμενοι σενάτορες, ἐπὶ ἐνιαυτὸν ὅλον ἐξ ἀμοιβῆς δι' ἡμερῶν πέντε τῆς ἐπιτροπείας ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλους μεθισταμένης.

γ' Μετὰ δὲ τὸν ἐνιαυτὸν, Νουμᾶς Πομπίλιος ἀνεῤῥέθη βασιλεύς. Οὗτος, πολέμου μὲν ἀπείχετο παντὸς, τῇ Ῥώμῃ δὲ οὐχ ἧττον ἢ Ῥωμύλος ἐγένετο χρήσιμος. νόμους τε γὰρ αὐτοῖς ἔθηκεν, ἔθη τε παρέδωκεν, ἀφ' ὧν λῃσταί τινες πρότερον ὑπειλημμένοι καὶ μιξοβάρ-

ξοβάρ-

1 Dionyſio Halicarn. ſic ſcribuntur, Καινῖται, Ἀντεμνᾶται, Κρουστουμερῖνοι, Σαβῖνοι, Φιδηναῖοι, Οὐϊεντανοί: Metaphraſtes, uti Eutropius alibi quoque, civitatem, & cives confundit. Βέϊοι (Dionyſio Οὐιοί) urbem ipſam ſignificant, ut Eutropii *Vejentes* (ipſum populum) interpetraturus Βηϊέντες ſcribere debuiſſet, quod obſervavit c. 16. alias vero ſemper Βέϊοι ſcribit; ſive populus, ſive urbs in Eutropio occurrat. VERH.

2 His confirmatur lectio *conſecratus*; quam ad Eutrop. e Cod. Leid. I. dedimus. VERH.

1 Quae-

ζοβάρβαροι, ἀμεινόνων ἀνδρῶν δόξαν ἐκτήσαντο. [1] ἱερὰ δὲ αὐτοῖς ἐτέλεσε, ναούς τε κατεσκεύασεν. Οὕτω δὲ διαθεὶς τὴν πόλιν, τεσσαρακοστῷ καὶ τρίτῳ τῆς βασιλείας ἔτει νοσήσας, ἐτελεύτησεν.

δ΄. Τρίτος διαδέχεται τὴν βασιλείαν Τοῦλλος Ὁστίλλιος. ὑπὸ τούτῳ πάλιν ἡ περὶ τοὺς πολέμους ἐπανῆλθε σπουδή. νικῶνται γοῦν Ἀλβανοὶ μάχῃ, τῆς Ῥώμης δυοκαίδεκα διεστῶτες σημείοις. (μίλια καλοῦσιν αὐτὰ Ῥωμαῖοι· τὰ χίλια γὰρ βήματα οὕτως ὀνομάζουσι, τοσούτοις βήμασι συμμετρούμενοι τὸ σημεῖον) εἶτ' ἐφεξῆς ἡττῶνται Βέϊοι, καὶ [2] οἱ ἀπὸ Φιδήνης, οἱ μὲν ἓξ χωριζόμενοι σημείοις· οἱ δὲ ὀκτωκαίδεκα. Μετὰ ταύτας δὲ τὰς νίκας, καὶ τὴν πόλιν ηὔξησε, τὸν Κέλλιον αὐτῇ προσθεὶς λόφον. ἐπὶ τούτοις τοῖς ἔργοις τριάκοντα καὶ δύο τὴν ἀρχὴν κατασχὼν ἐνιαυτοὺς, κεραυνοῦ πεσόντος, συγκατεφλέχθη τῇ βασιλικῇ στέγῃ.

ε΄. Τέταρτος παρῆλθεν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν Ἄγκος Μάρκιος. ἔκγονος ἐπὶ θυγατρὸς τοῦ Νουμᾶ Πομπιλίου. οὗτος ἤρατο πόλεμον πρὸς Λατίνους, καὶ τῇ πόλει συνῆψε τὸν Ἀβεντῖνον λόφον, Ἰανίκουλόν τε· πολίχνην ἐδείματο ἐπὶ θαλάσσης πρὸς ταῖς τοῦ Θύμβριδος ἐκβολαῖς, αἳ τῆς Ῥώμης ἓξ καὶ δέκα διεστήκασι σημείοις. τετάρτῳ τε καὶ εἰκοστῷ τῆς βασιλείας ἔτει, νόσῳ διεφθάρη.

ϛ΄ Διεδέξατο δὲ τὴν βασιλείαν Ταρκύνιος ὁ Πρίσκος ὀνομαζόμενος. οὗτος τὸ μὲν τοῦ συγκλήτου συνέδριον, [3] διπλάσιον ἐποίησε τῷ τῶν σωμάτων ἀριθμῷ. [4] καὶ

τῇ

1 Quaecunque de anno a Numa deſcripto Latinus textus habet, hic prorſus omiſſa ſunt. Verh.

2 Οἱ ἀπὸ Φιδήνης. Ita pariter Dionyſius Halic. ſaepe. Φιδήνη autem apud eundem, & Stephan. Byz. num. ſing. uti hic loci. Infra tamen plur. ſcripſit Metaph. Φιδῆναι, c. 19. Verh.

3 A mente auctoris diſceſſit Metaph. Niſi ipſe Eutropius erraverit: Non autem proprio ſenſu *duplicare* hic accipi poſſe, monuimus ad Latin. textum. Verh.

4 Poſſis etiam legere καὶ τῇ

 πόλει

βουλὰς, καὶ τὴν ψῆφον ποιεῖσθαι κυρίους. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τὸ πλῆθος αὐξηθὲν ἤδη συνῴκει, ἐστέρητο γυναικῶν, καὶ φόβος ἦν ἐπιλιπεῖν τοὺς ἄνδρας, τέχνη δέδωκε διαδοχὴν τῷ γένει. προσκαλέσας γὰρ ὡς ἐπί τινα θέαν γειτνιῶντα τῶν ἐθνῶν, ἁρπαγὴν γενέσθαι παρεσκεύασε τῶν παρθένων, ἃς οἱ προσκληθέντες ἐπὶ τὴν τέρψιν ἐπηγάγοντο. καὶ τὰς μὲν εἶχον γαμετὰς, ἁρπάσαντες· πόλεμον δὲ τὸ ἔργον ἐκίνησεν, οὗ συστάντος ἡττῶντο [1] Καινιναῖοι καὶ Ἀντεμνάται, Κρουστουμῖνοι, Σαβῖνοι, Φιδηνάται, Βέιοι. συνοικίαι δὲ ἦσαν αὗται, καὶ καθ᾽ οἰκείαν ἀρχὴν ἑκάστη· καὶ μετὰ ταῦτα ἐπολίσθησαν· καὶ ταύταις ἔτι καὶ νῦν ἡ Ῥώμη ταῖς πόλεσι περιεστεφάνωται. Τούτων οὕτω πραχθέντων, χειμὼν ἐξαίφνης ἐπελθὼν, ἀφανῆ τὸν Ῥωμύλον ἐποίησεν. ἐξ ἐκείνου δὲ εἰς τόδε, πεπίστευται πρὸς θεοὺς ἀνειλῆφθαι [2] καθιερώθη οὖν παρὰ τῶν ἀρχομένων, ἔτη βασιλεύσας αὐτῶν ἑπτὰ καὶ τριάκοντα. καὶ τέως μὲν τὴν πόλιν διεῖπον καὶ τὴν βασιλείαν ἐπετρόπευον οἱ καλούμενοι σενάτορες, ἐπὶ ἐνιαυτὸν ὅλον ἐξ ἀμοιβῆς δι᾽ ἡμερῶν πέντε τῆς ἐπιτροπείας ἀπ᾽ ἄλλων εἰς ἄλλους μεθισταμένης.

γ΄ Μετὰ δὲ τὸν ἐνιαυτὸν, Νουμᾶς Πομπίλιος ἀνερρέθη βασιλεύς. Οὗτος, πολέμου μὲν ἀπείχετο παντὸς, τῇ Ῥώμῃ δὲ οὐχ ἧττον ἢ Ῥωμύλος ἐγένετο χρήσιμος. νόμους τε γὰρ αὐτοῖς ἔθηκεν, ἔθη τε παρέδωκεν, ἀφ᾽ ὧν λῃσταί τινες πρότερον ὑπειλημμένοι καὶ μιξοβάρ-

1 Dionyſio Halicarn. ſic ſcribuntur, Καινῖται, Ἀντεμνᾶται, Κρουστομερῖνοι, Σαβῖνοι, Φιδηναῖοι, Οὐιεντανοί: Metaphraſtes, uti Eutropius alibi quoque, civitatem, & cives confundit. Βέιοι (Dionyſio Οὐιοί) urbem ipſam ſignificant, ut Eutropii *Vejentes* (ipſum populum) interpetraturus Βηγέντες ſcribere debuiſſet, quod obſervavit c. 16. alias vero ſemper Βέιοι ſcribit; ſive populus, ſive urbs in Eutropio occurrat. Verh.

2 His confirmatur lectio *conſecratus*; quam ad Eutrop. e Cod. Leid. I. dedimus. Verh.

1 Quae-

ξοβάρβαροι, ἀμεινόνων ἀνδρῶν δόξαν ἐκτήσαντο. [1] ἱερὰ δὲ αὐτοῖς ἐτέλεσε, ναούς τε κατεσκεύασεν. Οὕτω δὲ διαθεὶς τὴν πόλιν, τεσσαρακοστῷ καὶ τρίτῳ τῆς βασιλείας ἔτει νοσήσας, ἐτελεύτησεν.

δ'. Τρίτος διαδέχεται τὴν βασιλείαν Τοῦλλος Ὁστίλλιος. ὑπὸ τούτῳ πάλιν ἡ περὶ τοὺς πολέμους ἐπανῆλθε σπουδή. νικῶνται γοῦν Ἀλβανοὶ μάχῃ, τῆς Ῥώμης δυοκαίδεκα διεστῶτες σημείοις. (μίλια καλοῦσιν αὐτὰ Ῥωμαῖοι· τὰ χίλια γὰρ βήματα οὕτως ὀνομάζουσι, τοσούτοις βήμασι συμμετρούμενοι τὸ σημεῖον) εἶτ' ἐφεξῆς ἡττῶνται Βέειοι, καὶ [2] οἱ ἀπὸ Φιδήνης, οἱ μὲν ἓξ χωριζόμενοι σημείοις· οἱ δὲ ὀκτωκαίδεκα. Μετὰ ταύτας δὲ τὰς νίκας, καὶ τὴν πόλιν ηὔξησε, τὸν Κέλλιον αὐτῇ προσθεὶς λόφον. ἐπὶ τούτοις τοῖς ἔργοις τριάκοντα καὶ δύο τὴν ἀρχὴν κατασχὼν ἐνιαυτοὺς, κεραυνοῦ πεσόντος, συγκατεφλέχθη τῇ βασιλικῇ στέγῃ.

ε'. Τέταρτος παρῆλθεν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν Ἄγκος Μάρκιος. ἔκγονος ἐπὶ θυγατρὸς τοῦ Νουμᾶ Πομπιλίου. οὗτος ἤρατο πόλεμον πρὸς Λατίνους, καὶ τῇ πόλει συνῆψε τὸν Ἀβάντινον λόφον, Ἰανίκουλόν τε· πολίχνην ἐδείματο ἐπὶ θαλάσσης πρὸς ταῖς τοῦ Θύμβριδος ἐκβολαῖς, αἳ τῆς Ῥώμης ἓξ καὶ δέκα διεστήκασι σημείοις. τετάρτῳ τε καὶ εἰκοστῷ τῆς βασιλείας ἔτει, νόσῳ διεφθάρη.

ς'. Διεδέξατο δὲ τὴν βασιλείαν Ταρκίνιος ὁ Πρίσκος ὀνομαζόμενος. οὗτος τὸ μὲν τῆς συγκλήτου συνέδριον, [3] διπλάσιον ἐποίησε τῷ τῶν σωμάτων ἀριθμῷ. [4] καὶ τῇ

1 Quaecunque de anno a Numa deſcripto Latinus textus habet, hic prorſus omiſſa ſunt. VERH.

2 Οἱ ἀπὸ Φιδήνης. Ita pariter Dionyſius Halic. ſaepe. Φιδήνη autem apud eundem, & Stephan. Byz. num. ſing. uti hic loci. Infra tamen plur. ſcripſit Metaph. Φιδῆναι, c. 19. VERH.

3 A mente auctoris diſceſſit Metaph. Niſi ipſe Eutropius erravit: Non autem proprio ſenſu *duplicare* hic accipi poſſe, monuimus ad Latin. textum. VERH.

4 Poſſis etiam legere κἀν τῇ πόλει

τῇ πόλει διὰ τὸ ἱππόδρομον ᾠκοδόμησε· θεάτρων τε ἐνεστήσατο τέρψιν, Ῥωμάνην καλέσας τὴν θέαν· ἥτις ἐξ ἐκείνου καὶ εἰς τόδε τελεῖται, τὴν αὐτὴν ἔχουσα προσηγορίαν. ἔπι δὲ Σαβίνους εἷλε μάχῃ. καὶ πολλῆς αὐτοὺς ἀφελόμενος γῆς, προσεκύρωσε τῇ Ῥώμῃ. πρῶτος δὲ θριαμβεύων εἰς τὴν Ῥώμην εἰσῆλθε. τείχη τε ἐδείματο, καὶ τὰς ὑδροῤῥόας, ἤγουν ἀμάρας· καὶ τῆς τοῦ Καπιτωλίου κατασκευῆς ἤρξατο. ὀκτώ τε ἐπὶ τοῖς τριάκοντα βασιλεύσας ἐνιαυτοὺς, [1] [τοῦ βίου τὴν τελευτὴν ἐδέξατο παρ' Ἄγκου υἱῶν, παρ' οὗ τὴν βασιλείαν αὐτὸς] ἀνεδέξατο.

ζʹ. Ἕκτος ὑποδέχεται τὴν ἀρχὴν Σερούϊος Τούλλιος, ἐξ ἐπισήμου γεγονὼς μητρός· ἣ καὶ αἰχμαλωσίας καὶ δουλείας περιέπεσε τύχῃ. οὗτος ὑπηγάγετο Σαβίνους, καὶ τρισὶ λόφοις ηὔξησε τὴν πόλιν, τῷ Κυριναλίῳ, καὶ τῷ Βιμιναλίῳ, καὶ τῷ Ἐσκυλίνῳ· τάφρους τε ὤρυξε περὶ τοῦ τείχους κύκλῳ· καὶ ταῖς ἀπογραφαῖς τῶν σωμάτων ἔδωκεν ἀρχὴν, οὔπω παρ' οὐδενὶ τῶν ἐθνῶν ἐγνωσμένας. ἀπογραφέντες οὖν οἱ τὴν Ῥώμην οἰκοῦντες ὑπ' αὐτῷ, συνήχθησαν εἰς ἀριθμὸν ὀγδοήκοντα τριῶν χιλιάδων, μετὰ τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς οἰκούντων. τελευτὴν μέντοι τοῦ βίου ἐδέξατο παρὰ τοῦ γαμβροῦ Ταρκυνίου Σουπέρβου· δηλοῖ δὲ τοῦτο ἐπώνυμον, ὑπερήφανον. παῖς δὲ ἦν οὗτος Ταρκυνίου τοῦ Πρίσκου, παρ' οὗ τὴν βασιλείαν ὁ [2] σφαγεὶς οὗτος ἐδέξατο.

ηʹ. Ἐπιλαμβάνεται δὴ τῆς βασιλείας οὗτος ὁ Σούπερβος.

πόλει, & *in urbe*. ut infra. Sylb.

1 Mutilus eſt locus; librario per voces ſimiliter finitas in errorem impulſo. Legendum videtur τοῦ βίου τὴν τελευτὴν ἐδέξατο παρ' Ἄγκου υἱῶν, παρ' οὗ τὴν βασιλείαν αὐτὸς ἀνεδέξατο. qua phraſi paullo poſt auctor utitur c. 7. & rurſum infra L. v. c. 9. Sylb.

2 Σφαγεὶς Paſſive ſubſtitui in locum σφαγεὺς, quod excuſus liber habet. Mallem etiam οὗτος, quod ſubſequitur, abjici. Cellar.

βος Ταρκύνιος, ἕβδομός τε ὢν τῶν βασιλέων, καὶ ὕςατος· καὶ νικᾷ μὲν Βολούσκους, ἔθνος ὂν ἐπὶ τὴν Καμπανίαν, οὐ πόῤῥω τῆς Ῥώμης. [1] αἱρεῖ δὲ ἐπὶ τούτοις Γαβίαν καὶ [2] Σύεσσαν τὴν Πομητίαν πόλεις· ἔθετό τε μετὰ Τούσκων σπονδάς· ναόν τε ᾠκοδόμησε [[3] ἐν] τῷ καλουμένῳ Καπιτωλίῳ. Μετὰ ταῦτα, πολιορκῶν τὴν Ἀρδέαν, πολίχνην δέκα καὶ ὀκτὼ σημείοις πόῤῥω τῆς Ῥώμης, [[4] τὴν ἀρχὴν] ἀπέβαλεν, ὁ γὰρ ὁμώνυμος αὐτοῦ παῖς, ἐπιφανῆ γυναῖκα Λουκρητίαν, ἧς πολὺς ἦν ἐπὶ σωφροσύνῃ λόγος, Ταρκυνίῳ Κολλατίνῳ συνοικοῦσαν, ἐβιάζατο. τοῦτο ἐξήγγειλεν ἡ Λουκρητία τῷ τε ἀνδρὶ, καὶ τῷ πατρὶ· καὶ μηνύσασα τὸ πάθος, ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν ἑαυτὴν διεχρήσατο. ἐνταῦθα δὲ Βροῦτος, γένει προσήκων τῷ Ταρκυνίῳ, τὸν δῆμον ἀθροίσας, ἀφαιρεῖται τῆς βασιλείας τὸν Ταρκύνιον, πλείω ποιησάμενος τοῦ κοινοῦ λόγον ἢ τοῦ γένους. τούτῳ δὲ καὶ τοῦ δήμου τῷ δόγματι, ἡ στρατιὰ συνηκολούθησε, μεθ' ἧς ἐπολιόρκει τὴν Ἀρδέαν· τετάρτῳ τε καὶ εἰκοστῷ ἔτει βασιλείας, μετὰ τῆς γαμετῆς καὶ τῶν παίδων, φυγὴν ἑαυτοῦ κατεψηφίσατο. Οὐ-

1 Non ſemel Noſtro αἱρεῖν eſt αἱρεῖν capere Vid. L. IX. c. 13. & c. 25. CELLAR.

2 Apud Ptolemaeum quoque inter mediterranea Campaniae oppida legitur Σύεσσα: quae vero apud eundem in maritima Campaniae ora dicitur Σύεσσα, aliis eſt Sinueſſa, ut tradit Ortelius. Verior ergo lectio eſſet. Γαβίαν, καὶ Σύεσσαν τὴν Πομητίαν; ſeu Γαβίους, καὶ Σύεσσαν τὴν Πομητίαν πόλιν, ut Dionyſius Hal. nominat. SYLB. MS. exemplar dividit inſerto καὶ, ſicut Venetum & Pariſienſe & interponunt. Sed perperam, quod una urbs eſt *Sueſſa*, differentiae cauſa *Pometia* dicta. Auctoritate ergo Sylburgii pro conjungente particula definitivam vocem τὴν ſubſtituimus. CELLAR.

3 Fortaſſe cum praep. legendum ᾠκοδόμησεν ἐν τῷ καλ. Καπιτωλίῳ. SYLB.

4 Incluſa, τὴν ἀρχὴν, librarius omiſerat. tu ſi τὴν βασιλείαν malis, per me licet. Sed & ante haec ipſa deſiderari videtur ἀφεστῶσαν, ἀντέχουσαν, aut ſimile quodpiam participium, cum praecedente ſubſtantivo πολίχνην jungendum. quamquam eadem ellipſis etiam paulo poſt c. 11. iterum uſurpata eſt. SYLB.

1 Mar-

Οὕτως [1] ὑπὸ βασιλεῦσιν ἑπτὰ, τοῖς ὅλοις ἔτεσι διακοσίοις τεσσαράκοντα καὶ τρισὶ, τὰ τῆς Ῥώμης διῳκήθη πράγματα· μικρὰ δὲ ἦν ἔτι τὰ τῆς δυνάμεως [2] ὄντα, τὴν οὐσίαν αὐτῆς οὐδαμόθεν ὑπὲρ πεντεκαίδεκα σημεῖον ἐκτεινομένην.

θʹ. Ἐντεῦθεν τὸ μὲν τὴν βασιλείαν ἐπαύσατο, μετηνέχθη δὲ εἰς τὴν τῶν ὑπάτων ἀρχήν. δύο δὲ ἦσαν οὗτοι, καὶ ἐτήσιοι· ὥστε κἂν ἕτερον φαῦλον [3] εἶναι, καταφθέγγειν ἐπὶ τὸν ἕτερον, τῷ δὲ χρόνῳ περαιουμένην μετριωτέραν εἶναι τὴν δυναστείαν. ἀνάγκη γὰρ ἦν, ἀρίστους εἶναι δημαγωγοὺς, εἰδότας ὡς μετὰ τὸν χρόνον ἔσονται τῶν ἀρχομένων. Γίνονται τοίνυν ὕπατοι τῷ πρώτῳ ἔτει μετὰ τοὺς βασιλεῖς, Λούκιος Ἰούνιος Βροῦτος, ὁ τῆς Ταρκυνίου μάλιστα καθαιρέσεως αἰτιώτατος· καὶ Ταρκύνιος Κολλατῖνος, ὁ τῆς Λουκρητίας ἀνὴρ, ἧς ὑβρισθείσης ἐπράχθη τὰ περὶ Ταρκύνιον· ἀλλ' ὁ Κολλατῖνος εὐθὺς τῆς ἐξουσίας ἀφῃρέθη· (ἔδοξε γὰρ μηδένα ἐπὶ τῆς Ῥώμης εἶναι Ταρκύνιον ὀνομαζόμενον) καὶ [4] τῆς οὐσίας προσαφαιρεθεὶς ἀπώσθη τῆς πόλεως. ἀντικατέστη δὲ αὐτῷ Λούκιος Οὐαλέριος Πουβλικόλας.

ηʹ. Τούτων οὖν τὴν ὕπατον ἐχόντων ἀρχὴν, ὁ τῆς βασιλείας ἀφαιρεθεὶς Ταρκύνιος, ἐπηγάγετο τῇ Ῥώμῃ πόλεμον. καὶ συναγείρας ἔθνη πολλὰ, δι' ὅπλων ἔσπευδεν ἐπανελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν. ὡς δὲ τὸ πρῶτον συνέμι-

1 Margini exemplaris MS. haec adſcripta eſt adnotatio; ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης, ἕως τέλους τοῦ ἑβδόμου τῶν βασιλέων, καὶ ἀρχῆς τῶν ὑπάτων, ἔτη σμγʹ. id eſt, *ab urbe condita, usque ad finem ſeptimi regis, & initium conſulum, anni* 243. Sylb.

2 Pro ὂν τῆς, fortaſſe ſcribendum αὐτῆς: vel etiam ὄντα. Sylb. Libri, excuſus & manuſcriptus, habent ὂν τῆς. prave. Cell.

3 Cum εἶναι ſubaudiendum συμβαίη, ἐνδέχοιτο, vel ſimile quodpiam verbum finitum. Sylb.

4 Latina verba *accepto* & *migravit* minus recte intellexit metaphraſtes. Eutropii mens haec eſt: τὴν οὐσίαν λαβὼν ἅπασαν, ἀπῆ-

νέμιξαν, ὁ μὲν Βροῦτος καὶ [1] ὁ Ταρκυνίου παῖς, ἀλλήλους ἀνεῖλον· οἱ δὲ λοιποὶ Ῥωμαῖοι τῇ μάχῃ νικήσαντες ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου. αἱ τοίνυν γυναῖκες, ὡς τῆς σεμνότητος καὶ σωφροσύνης ὑπέρμαχόν τι καὶ προστάτην, ἐνιαυσιαίῳ πένθει, καθάπερ πατέρα κοινὸν, ἐτίμησαν. [2] Πουβλικόλας δὲ Σπούριον Λουκρήτιον Τρικιπιτῖνον κοινωνὸν ἑαυτοῦ καὶ συνύπατον ἐχειροτόνησε, τὸν πατέρα τῆς Λουκρητίας. τούτου δὲ ὑπεξελθόντος νόσῳ τὸν βίον, αὖθις Ὁράτιον Πούλβιλλον συνῆψεν ἑαυτῷ πρὸς τὴν ὕπατον ἀρχήν. ὁ γὰρ δὴ λειπόμενος, ἀεὶ κύριος ἦν τῆς τοῦ κοινωνοῦ χειροτονίας. οὕτω δὴ συνέβη τὸν πρῶτον τῶν ὑπάτων ἐνιαυτὸν, πέντε σχεῖν ὑπάτους, Ταρκυνίου μὲν Κολλατίνου διὰ τὴν προσηγορίαν [3] ἀπωσθέντος, Βρούτου δὲ πεσόντος ἐν τῇ μάχῃ, Λουκρητίου δὲ τὴν ἐκ τῆς ἀρρωστίας τελευτὴν ὑπομείναντος.

ια'. Τῷ δευτέρῳ δὲ μετὰ τοὺς βασιλέας ἔτει, Ταρκύνιος αὖθις ἐκίνησεν ὅπλα κατὰ τῆς Ῥώμης ὑπὲρ τῆς βασιλείας, πρὸς συμμαχίαν ἐπικαλεσάμενος τὸν Πορσήναν· οὗτος δὲ ἦν Τούσκων βασιλεύς· καὶ μικροῦ μὲν τῆς Ῥώμης κατεκράτησεν· ἡττηθεὶς δὲ ὅμως ἀπῆλθε. Καὶ τρίτῳ μετὰ τοὺς βασιλέας ἐνιαυτῷ, ὡς εἶδεν αὐτῷ τὰ περὶ τῆς βασιλείας οὐ χωροῦντα κατὰ νοῦν, (ἤδη γὰρ

καὶ

ἀπεώκησεν ἐκ τῆς πόλεως. ſicut etiam Dionyſ. Hal. 286. 31. Sp. Lucretius eidem Collatino ſuadet, πάντα τὰ ἑαυτοῦ λαβόντα, ἑτέρωθί ποι τὴν οἴκησιν μεταθέσθαι: & pag. ſeq. Dionyſius ipſe refert, Collatinum, dono acceptis ex aerario talentis viginti, migraſſe Lavinium. Quapropter etiam vſ. 13. pro ἀπωσθέντος rectius idem metaphraſtes dixiſſet ἀποικήσαντος. Sylb.

1 Omiſſum Tarquinii Junioris praenomen, Ἄρυς, ſeu Ἄρρος: utroque enim modo apud Dionyſ. legitur. Sylb.

2 In exemplaris margine addita eſt haec adnotatio; οὗτός ἐστιν ὁ Ποπλικόλας ὃν Πλούταρχος Σόλωνι παράλληλον τίθησιν. *Hic eſt Poplicola, quem Plutarchus in Parallelis cum Solone componit.* Sylb.

3 Rectius metaphraſtes dixiſſet ἀποικήσαντος, ut opinatur Sylb. Hav.

καὶ Πορσήνας σπονδὰς ἐπεποίητο πρὸς Ῥωμαίους) ἐν Τυσκόλῳ πολιχνίῳ, τῆς Ῥώμης οὐ πόῤῥω, [1] καταπλαγεὶς τὸν Μούκιον ἐπιβάλλοντα τῇ φλογὶ τὴν δεξιὰν, εἰκόνα τε γενόμενον ἀνδρείας τε καὶ καρτερίας τῶν Ῥωμαίων, μεταστὰς σὺν τῇ γαμετῇ καὶ τοῖς φιλτάτοις, τεσσαρεσκαίδεκα διετέλεσεν ἐνιαυτοὺς, ἐκεῖ τε κατεγήρασε. Τετάρτῳ δὲ μετὰ τοὺς βασιλέας ἔτει, Σαβῖνοι Ῥωμαίοις ἐπήγαγον πόλεμον. ἡττηθέντων δὲ αὐτῶν πανστρατί, οἱ Ῥωμαῖοι [2] τὴν νίκην ἐθριάμβευσαν. Ἔτει πέμπτῳ Οὐαλέριος, ὁ Βρούτου συνύπατος, τετάρτην ἤδη πεπληρωκὼς ὑπατείαν, τὸ κοινὸν ὑπέμεινε τέλος, ἐν τοσαύτῃ πενίᾳ καὶ ἀπορίᾳ τῶν ἀναγκαίων, ὥστε ἐκ συνεισφορᾶς τοῦ δήμου, τὸν ταφὴν αὐτοῦ γενέσθαι. καὶ τοῦτον δὲ αἱ γυναῖκες, ὥσπερ τὸν Βροῦτον, κατ' ἴσον χρόνον ἐπένθησαν.

ιβ'. Ἐνάτῳ μετὰ τοὺς βασιλέας ἔτει ὁ τοῦ βασιλεύσαντος Ταρκυνίου Σουπέρβου γαμβρὸς, τιμωρῆσαι τῷ κηδεστῇ βουληθεὶς, παμμεγέθη στρατιὰν συνέλεξε. Τότε τοίνυν προσεπενοήθη τε καὶ ᾑρέθη κατὰ τὴν Ῥώμην ἀρχή. [3] Δικτάτωρα αὐτὴν ἐκάλουν ἐπιχωρίως· σημαίνει

1 Adjectio illa Metaphraſtae, καταπλαγεὶς τὸν Μούκιον, cum iis, quae ſequuntur, a ceteris hiſtoricis non Tarquinio, ſed Porſennae tribuitur. Quapropter hic vitioſa eſſe videtur tranſpoſitio; incertum interpretis an librarii culpa. Hiſtoriae convenientior eſt haec lectio; ὡς εἶδεν αὐτῷ τὰ περὶ τῆς βασιλείας οὐ χωροῦντα κατὰ νοῦν, (ἤδη γὰρ καὶ Πορσήνας σπονδὰς ἐπεποίητο πρὸς Ῥωμαίους, καταπλαγεὶς τὸν Μούκιον ἐπιβάλλοντα τῇ φλογὶ τὴν δεξιὰν, εἰκόνα τε γενόμενον ἀνδρείας τε καὶ καρτερίας τῶν Ῥωμαίων) ἐν Τυσκόλῳ, πολιχνίῳ τῆς Ῥώμης οὐ πόῤῥω, μεταστὰς σὺν τῇ γαμετῇ καὶ τοῖς φιλτάτοις, τεσσαρεσκαίδεκα διετέλ. ἐνιαυτοὺς, ἐκεῖ τε κατεγήρασε. Refert autem hoc Mucii facinus etiam Livius & Florus. Tarquinium vero non Tuſculi, ſed Cumis conſenuiſſe, ſcribit Dionyſius. SYLB.

2 Legendum videtur cum praepoſitione, μετὰ τὴν νίκην ἐθριάμβευσαν, ſed tamen infra quoque L. III. c. 23. ſine praepoſitione repetitur hoc ipſum loquendi genus. SYLB.

3 Mutilatum eſſe locum, oſtendit antecedens disjunctiva. ἢ. Dionyſius 336, 17. duplicem & ipſe Dictatoris etymologiam affert: alteram, paſſivam, ἀπὸ τῶν

μαίνῃ δὲ ἀναγόρευσιν ἡ φωνή. ἢ διὰ τὸ λέγειν μετὰ τὸν δῆμον, οὐ ψηφοφορεῖν δὲ ὡς ἐπὶ τῶν ὑπάτων· τῷ ῥήματι δὲ ἀκολουθεῖν τὴν ἐξουσίαν. αὕτη δὲ δυνατωτέρα μὲν τῆς μεγίστης ὑπατείας ἦν, ἓξ μησὶ δὲ παρετείνετο μόνον. Τοσοῦτον γὰρ ἔδοξεν αὐτὴν συστεῖλαι κατὰ τὸν χρόνον, ὅσον ὑπερέβαινε τῷ μεγέθει. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον, καὶ ἄρχων ἱππέων ἀνεδείχθη· ἀκολουθεῖ δὲ καὶ [1] αὐτὸς τῷ δικτάτωρι, καθάπερ τις ἀξιόχρεως ὑπουργός· συνελόντι δὲ εἰπεῖν, οὐδεμία τῶν ἐπὶ τῆς Ῥώμης ἀρχῶν, ὡς ἡ δικτατούρα, τῇ νῦν βασιλείᾳ προσέοικε. μετὰ ταύτης γοῦν, μᾶλλον δὲ ὑπὸ ταύτῃ τῇ προσηγορίᾳ καὶ Αὔγουστος Ὀκταβιανὸς, (περὶ οὗ μικρὸν ὕστερον ἐροῦμεν) καὶ πρὸ ἐκείνου Γάιος Καῖσαρ, κατὰ μικρὸν τὴν μὲν πολιτείαν καταλύοντες, [2] ἁρπάζοντες δὲ τὴν βασιλείαν διέλαθον. Πρῶτος οὖν ἐγένετο δικτάτωρ Λάρκιος· μάγιστρος δὲ τῶν ἱππέων πρῶτος Σπούριος Κάσιος.

ιγ΄. [3] Ἔτει δὲ καὶ δεκάτῳ μετὰ τοὺς βασιλέας ἐναυ-

τὴν ὑπὸ τοῦ ὑπάτου γινομένην ἀνάρρησιν, propterea quod a Conſule dicebatur: (cujus etymi Varro quoque meminit, lib. IV. de L. L.) alteram, activam, διὰ τὴν ἐξουσίαν τοῦ κελεύειν καὶ διατάττειν ὅτι θέλει: ſicut ſcilicet *Edicta*, quoque Latine appellantur τὰ ἐπιτάγματα καὶ αἱ διαγραφαὶ τῶν δικαίων τε καὶ ἀδίκων. In Dictaturae autem deſcriptione plenior aliquanto eſt Paeanii verſio. ea enim (ut Cujacius citat Comment. in L. II. de Orig. Jur. ſic habet αὕτη δὲ δυνατωτέρα μὲν τῆς μεγίστης ὑπατείας &c. id eſt. *haec autem, potentior quidem erat conſulatu: ſed in ſex tantum menſes extendebatur. quanto enim poteſtatis magnitudine eminebat, tanto eam temporis brevitate viſum erat contrahere.* quae Paeanius ſumpſiſſe videtur e Dionyſio Halic. L. V. SYLB.

1 Vel αὐτὸς ſcribendum videtur, vel αὕτη ἡ ἀρχή: ut infra L. II. c. 8. SYLB. Male ſcriptum αὐτὴ, niſi forſan legendum: αὕτη ἡ ἀρχή. CELLAR.

2 Ἁρπάζοντας διέλαθον. Sic Apoſtolus Hebr. XIII. 2. ἔλαθον ξενίσαντες. id eſt, *latenter*. CELL.

3 Exemplaris margini haec adſcripta eſt adnotatio: ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης ἕως τῆς τῶν δημάρχων καταστάσεως, ἔτη σξ΄. ἐγγύς. Id eſt, *ab urbe condita uſque ad conſtitutos Tribunos plebis, anni circiter* 260. SYLB.

αὐτῷ στάσις ἐπέπεσε τῷ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων ἀγανακτοῦντι, καὶ δεινὰ πάσχειν ὑπό τε τῆς συγκλήτου καὶ τῶν ὑπάτων [[1] αἰτιωμένῳ] καὶ οὐ πρότερον ἐπέσχεν οὗτος ὁ θόρυβος, πρὶν καὶ αὐτὸς αὐτῷ κατέστησεν ἄρχοντας οἰκείους, καὶ οἱονεί τινας ἐκδίκους τοῦ πλήθους· οὓς Δημάρχους ἐκάλεσε, Τριβούνους πλήβεις κατὰ τὴν αὐτῶν φωνήν. ἐπίστευσε δὲ ὁ δῆμος, διὰ τούτων ἀσφάλειαν αὐτῷ πρὸς τὴν τῆς συγκλήτου καὶ τῶν ἀρχόντων ἐξουσίαν ὑπάρξειν.

ιδʹ. Τῷ δὲ ἑξῆς ἐνιαυτῷ Βολοῦσκοι τὸν πόλεμον ἀνενεώσαντο, καὶ συμμίξαντες ἡττήθησαν, καὶ τὴν μεγίστην ἑαυτῶν πόλιν Κοριόλους ἀπώλεσαν, τῶν νικησάντων γενομένην.

ιεʹ. Ὀκτωκαιδεκάτῳ δὲ μετὰ τοὺς βασιλέας ἔτει [2] Κόϊντος Μάρκιος, ὁ τοῦ πολέμου κατὰ Βολούσκων στρατηγός, ὁ καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἑλὼν τοὺς Κοριόλους, ἀπολιπὼν τὴν Ῥώμην προσεχώρησε τοῖς Βολούσκοις, ὑπό τινος ὀργῆς τοῦτο παθών· καὶ πολὺ συνήγαγε συμμαχικόν, καὶ πολλάκις ἐνίκησε πολεμῶν τοὺς οἰκείους. καὶ πλησίον αὐτῆς ἐγένετο τῆς πόλεως ἀπὸ πέντε σημείων, ὡς αὐτίκα πολιορκήσων, πρεσβευσαμένων δὲ τῶν Ῥωμαίων, οὐ πρότερον [3] ἔμελλε τῆς ὀργῆς λήξειν, ἢ τὴν αὐτοῦ μητέρα

1 Poſt τῶν ὑπάτων deeſt αἰτιωμένῳ, vel ſimile quodpiam participium. Sylb. Ex ſententia Sylburgii additum hoc participium, ſine quo mutila eſt metaphraſis. Cellar.

2 Exemplaris margini haec adſcripta adnotatio: οἱ δήμαρχοι, τῷ βʹ. ἔτει τῆς ἑαυτῶν ἐξουσίας ἐπαρθέντες κατὰ τῶν ὑπάτων, ἐξώρισαν τῆς Ῥώμης ἐπαίνησαν Γάϊον Μάρκιον ὃν Πλούταρχος παράλληλον τίθησιν Ἀλκιβιάδῃ τῷ Ἀθηναίῳ. Id eſt, *Tribuni plebis, ſecundo poteſtatis ſuae anno adverſus conſules elati, Roma in exſilium exterminarunt, Gaium Marcium, quem Plutarchus in parallelis componit cum Alcibiade Atheníenſi.* Ubi etiam nota Marcium praenomine Gajum dici, cum in utroque textu, Latino & Graeco, appelletur Quintus. Sylb.

3 A mente auctoris, atque adeo etiam ceterorum hiſtoricorum, diſceſſit Metaphraſtes; nec conſtare hiſtoria poteſt, niſi pro ἔφη legatur ἔμελλε. propior Latini textus haec eſt verſio: καὶ πολιορκῆσαι τὴν πατρίδα μέλλων, τοὺς εἰρήνην ἐπαγγέλλοντας πρέσβεις ἀπωσάμενος, εἰ μὴ ἥ τε μήτηρ αὐτοῦ Οὐετουρία καὶ ἡ γαμετὴ Οὐολουμνία, πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς πόλεως ἦλθον. Sylb.

1 Mox

τέρα Βετυρίαν καὶ τὴν γαμετὴν Βολουμνίαν πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν. γίνεται δὲ τοῦτο· καὶ τοῖς ὀδυρμοῖς τῶν γυναικῶν ἐπικλασθεὶς, ἀπεκίνησε τὸν στρατόν. καὶ δεύτερος οὗτος μετὰ τὸν βασιλέα Ταρκύνιον ὅπλα κατὰ τῆς πατρίδος ἐκίνησεν.

ις'. Φαβίου δὲ καὶ Βιργινίου τὴν ὑπατείαν ἐχόντων, τριακόσιοι τῆς Ῥώμης ἄνδρες ἐπιφανεῖς, ἐκ τῆς Φαβίου καταγόμενοι συγγενείας, αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς κατὰ τῶν Βειγέντων ἐξεστράτευσαν, ὑποσχόμενοι καὶ τῷ δήμῳ καὶ τῇ συγκλήτῳ, τὸν πάντα κατορθώσειν πόλεμον. οὗτοι δὲ πάντες, ἀξιόχρεως ἕκαστος μεγάλης ἡγεμὼν εἶναι στρατιᾶς, πανωλεθρίᾳ διεφθάρησαν. ἐκ τοσούτου δὲ τοῦ Φαβίου γένους εἷς ὑπελείφθη μόνος, ὃς οὐχ οἷός τε ἐγένετο διὰ τὴν νεότητα παραγενέσθαι τῇ μάχῃ. Μετὰ ταῦτα γίγνεται τῶν σωμάτων πάλιν ἀπογραφὴ κατὰ τὴν πόλιν, καὶ συνηριθμήθη πλῆθος ἀνδρῶν ἑκατὸν δέκα καὶ ἑπτὰ χιλιάδες, καὶ τριακόσιοι, καὶ δέκα, καὶ ἐννέα.

ιζ'. Τῷ δὲ ἑξῆς ἐνιαυτῷ κατὰ τὸ Ἄλγιδον ὄρος, δωδεκάτῳ τῆς πόλεως σημείῳ, ἐνεδρευθεὶς ὁ Ῥωμαϊκὸς στρατὸς συνεκλείσθη. χειροτονεῖται τοίνυν δικτάτωρ Λούκιος [1] Κύντιος Κικιννάτος. ἐν γὰρ ταῖς μεγίσταις ἀνάγκαις ἐπὶ ταύτην ἐφέροντο τὴν ἀρχήν. ἀγρὸν δὲ ἔχων ὁ Κικιννάτος καὶ τοῦτον αὐτῷ σώματι γεωργῶν, ἐφεστηκώς τε ἀρότρῳ, παρέλαβε τὴν ἐξουσίαν· καὶ τὸν ἱδρῶτα τὸν ἀπὸ τῆς γηπονίας [2] μεταβαλὼν ἐνέδυ τὸ σχῆμα, τραβέαν τόγαν αὐτὴν ὀνομάζουσιν, ἐκ τῆς ὁπλίσεως τῆς Ῥωμύλου μετενεχθεῖσαν εἰς Φάρος. καὶ τοὺς πολεμίους ἀπολέσας ἠλευθέρωσε τὴν στρατιάν.

ιη'

1 Mox p. ſeq. Κυίντιος. Hav. Sed p. 544. iterum Κόντιος.

2 Mutilatus & corruptus eſt locus. Lectio requiritur talis quaepiam; τὸν ἱδρῶτα τὸν ἀπὸ τῆς γηπονίας ἀπομορξάμενος, (ſeu ἀπομαξάμενος) τό τε σχῆμα μεταβαλὼν, τραβέαν ἐνέδυ. τόγαν πραιτεξτάτην αὐ-

ιη'. [1] Τετρακοσιοστῷ δὲ ἐνὶ μετὰ τὸν τῆς Ῥώμης συνοικισμὸν ἐνιαυτῷ τὸ τῶν ὑπάτων μετεβάλετο εἰς ἑτέραν ἀρχήν· ἀντὶ γὰρ τῶν ὑπάτων δέκα κατέστησαν, οἷς πᾶσα τῆς πόλεως ἐπετέτραπτο διοίκησις. ἐκαλοῦντο δὲ οὗτοι Δεκανδρικοί. ὀρθῶς δὲ διαγενόμενοι κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος, εἶτα μετεβλήθησαν. Ἄππιος γὰρ Κλαύδιος, εἷς ἐκ τῶν δέκα, Βεργινίου τινὸς θυγατέρα παρθένον, ὃς ἐν τῷ πολέμῳ κατὰ τὸ Ἄλγιδον ὄρος πρὸς Λατίνους ἐτύγχανεν ἀνδρειότατα μεμαχημένος, ἠβουλήθη διαφθεῖραι πρὸς βίαν. ἀλλ᾽ ὁ πατὴρ αὐτὴν πρὸ τῆς ὕβρεως ἀνεῖλε. τοῦτο συνεκίνησε τὸν στρατόν. καὶ τοὺς δέκα τιμωρείᾳ παραδόντες, καὶ αὐτὴν αὐτοῖς συνανεῖλον τὴν ἀρχήν.

ιθ'. [2] Τῷ δὲ ἑξῆς ἐνιαυτῷ Φιδηνάται πρὸς τὴν Ῥώμην ἤραντο πόλεμον, συμμάχοις κεχρημένοι Βεείοις, καὶ τῷ τούτων βασιλεῖ Τολουμνίῳ. Βέειοι δὲ καὶ Φιδηνάται, καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν εἴρηται, τῆς Ῥώμης ἐκ γειτόνων οἰκοῦσι· Φιδηνάται μὲν ἓξ κεχωρισμένοι σημείοις· Βέειοι δὲ ὀκτωκαίδεκα. συνεπῆλθον δὲ καὶ Βολοῦσκοι. τότε τοίνυν Μάμερκος Αἰμίλιος δικτάτωρ χειροτονηθεὶς, καὶ λαβὼν ἄρχοντα τῶν ἱππέων Λούκιον Κυΐντιον Κικιννάτον, τόν τε πόλεμον ἔλυσε, καὶ τὸν βασιλέα Τολούμνιον ἀνεῖλε· Φιδῆναί τε ἡ πόλις ἑάλω καὶ κατεσκάφη.

ικ'. Εἴκοσι δὲ ὕστερον ταύτης τῆς μάχης ἐνιαυτοῖς Βέειοι πάλιν ἐκίνησαν τὸν πόλεμον, καὶ χειροτονεῖται κατ᾽ αὐτῶν δικτάτωρ Φούριος [3] Κάμιλλος, ὃς πρότερον μὲν αὐ-

αὐτοὶ ὀνομάζουσι. Sylb. Recte. Dionyſius autem & Plutarchus λευκὴν ἐσθῆτα περιπόρφυρον. vocant. Verii.

1 Exemplaris margini adnotatio adſcripta haec; ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης ἕως τῆς τῶν δέκα ἀρχῆς ὑπατικῶν ἀνδρῶν, ἔτη τά· ὀλυμπιάς πδ'. i. e. *Ab urbe condita uſque ad imperium decemvirum conſularium, anni* CCCI. *Olympias* LXXXIV. Sylb.

2 Non *ſequente anno*. Debuerat ſcripſiſſe Τῷ δὲ τριακοσιοστῷ πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ ex Eutropii calculo, quem alii uno augent anno, alii duobus. Verh.

3 Exemplaris margini adſcripta

αὐτοὺς καταπολέμησε. μετὰ ταῦτα δὲ τὴν πόλιν περικαθίσας, καὶ αὐτὴν εἷλε, ἀρχαιοτάτην τε τῆς Ἰταλίας, καὶ τοῖς πᾶσιν ἀφθονωτάτην. μετὰ ταύτην αἱρεῖ Φαλίσκους, πόλιν οὐχ ἧττω τῆς προτέρας. ἀλλ' ἐπανέστη φθόνος ἐκ ταύτης αὐτῷ τῆς εὐημερίας, αἰτίαν τ' ἔσχεν, ὡς οὐ προσηκόντως διέλοι τῇ στρατιᾷ τὰ τοῦ πολέμου λάφυρα, κατεκρίθη τε, καὶ ἀπώσθη τῆς Ῥώμης. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον Γάλλοι Σένωνες ὥρμησαν ἐπὶ τὴν Ῥώμην, καὶ γενομένης μάχης [1] ἐνδεκάτῳ τῆς πόλεως σημείῳ παρὰ τὸν Ἄλλιον ποταμὸν, ἐπεξῆλθον φθάνουσι τοῖς Ῥωμαίοις, οὐδενὸς ἀνταίροντος, μέχρι τῆς πόλεως αὐτῆς· καταφεύγοντες δὲ εἰς τὸ Καπιτώλιον ἐκεῖ συνέσωζον ἑαυτούς. λιμοῦ δὲ λοιπὸν συνέχοντος αὐτούς, ἐφίσταται κάμνουσιν ὁ Φούριος Κάμιλλος, ἐκτὸς τῆς πόλεως ἐκ τῆς εἰρημένης κρίσεως διάγων. καὶ νικᾷ μὲν αὐτοὺς τῇ πρώτῃ συμπλοκῇ. ὡς δὲ οὐκ ἐξεχώρουν τοῦ ἄστεος, ὠνήσαντο Ῥωμαῖοι τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν χρυσίῳ. τοῦτο οὐκ ἤνεγκε μετρίως ὁ Κάμιλλος· παραχρῆμα δὲ ἐπεξελθὼν τῇ τῶν Γάλλων στρατιᾷ, αὐτήν τε διέφθειρε, καὶ τὸ δοθὲν ἀνέλαβε χρυσίον, καὶ τὰ σημεῖα τὰ στρατιωτικὰ, ἅπερ ἦσαν ἐν τῇ προτέρᾳ μάχῃ παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἀφηρημένοι, (σίγνα καλοῦσιν αὐτὰ Ῥωμαῖοι) πάντα ἀναλαβὼν, τρίτον ἐν τῇ πατρίδι θρίαμβον ἐθριάμβευσε, ἐπεκλήθη τε δεύτερος Ῥωμύλος, ὡς οἰκιστὴς καὶ αὐτὸς τῆς Ῥώμης γεγενημένος.

ta haec adnotatio: Οὗτός ἐστιν ὁ Κάμιλλος, ὃν παράλληλον τίθησι Πλούταρχος Θεμιστοκλεῖ τῷ Ἀθηναίῳ id eſt, *Hic eſt Camillus, quem Plutarchus in parallelis componit cum Themiſtocle Athenienſe.* Sylb.

1 Perperam ſcriptum erat ἐν δεκάτῳ. Cellar.

[1] ΒΙΒΛΙΟΝ Β΄.

α΄. [2] ΕΤΕΙ τριακοσιοστῷ καὶ ἑξηκοστῷ πέμπτῳ μετὰ τὸν τῆς Ῥώμης συνοικισμὸν, πρώτῳ δὲ μετὰ τὴν ὑπὸ Γάλλοις γενομένην ἅλωσιν, ἐνηλλάγησαν αἱ δυναστεῖαι. ἀντὶ γὰρ τῶν ὑπάτων ἄρχοντες ἐγένοντο στρατιωτικοὶ τὴν τῶν ὑπάτων ἔχοντες δύναμιν. Εντεῦθεν καὶ τὰ τῆς Ῥώμης ηὐξήθη πράγματα. Κάμιλλος γὰρ Βολούσκων πόλιν, ἑβδομήκοντα τοῖς πᾶσιν ἐνιαυτοῖς οὐκ ἀποσχομένην τοῦ κατὰ τῆς Ῥώμης πολέμου, [3] αὐτήν τε εἷλε, καὶ ἑτέραν Αἰκανῶν, καὶ Σουτείνων ἄλλην. πάσας τε αὐτὰς ὑφ' ἑαυτὸν ποιησάμενος, καὶ τοὺς πολεμίους διαχρησάμενος, τρεῖς ἐπὶ τοῖς τρισὶν ἔθνεσιν ἐπετέλεσε θριάμβους.

β΄. Καὶ Τίτος δὲ Κυΐντιος Κικιννάτος Πραινεστίνους, οἳ μέχρι τῶν προπυλαίων αὐτῶν πολεμοῦντες ἐχώρησαν, ἄχρις Ἀλλίου ποταμοῦ διώξας, νίκην τε ἤρατο κατ' αὐτῶν, καὶ πόλεις αὐτῶν ἑπτὰ τῇ Ῥώμῃ προσένειμε· καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς Πραινεστίνους, παραδόντας ἑαυτοὺς, ἐκτήσατο. πᾶν δὲ τοῦτο τὸ ἔργον εἴκοσιν ἐπετέλεσεν ταῖς πάσαις ἡμέραις, καὶ ἐπὶ τούτοις ἐθριάμβευσεν.

γ΄. Ἀλλ'

1 Titulus iſte, βιβλίον β΄ a me additus eſt: itidem etiam in ſeqq. Librorum enim nulla erat in Graeco exemplari diſtinctio. Sylb.

2 Margini exemplaris adnotatiuncula haec adſcripta erat: ἔτη τξέ. Ολυμπιὰς ρ΄. *anno* 365. *Olympias* 100. Sylb.

3 Fortaſſe ſcripſit Metaphraſtes, αὐτὴν τε εἷλε τὴν Βολούσκων πόλιν, καὶ ἑτέραν Ετρούσκων ſed Αἴκων, vel Αἰκίκλων pro Ετρούσκων legemus rectius: cum Eutropius dicat *Aequorum urbem*. Dionyſius Αἰκανοὺς appellat. Sylb. Locum corruptiſſimum Sylburgius reſtituit. Nam in codice Pithaei, quem Sylburgius expreſſit, erat, αὐτὴν εἷλε τὴν Βολούσκων ᾗ καὶ πόλιν, ἑτέραν Ετρούσκων, &c. δὲ ergo in τε, & Ετρούσκων in Αἰκανῶν [*Æquorum*, quos ſic appellat Dionyſius Halicarn.] Eutropio poſtulante mutatum eſt. Inſuper verba, Βολούσκων πόλιν, abjecimus, quia proxime praeceſſerant, & perperam repetita videbantur, cum ſufficeret pronomen αὐτήν. Cellar.

1 Poſt

γ΄. Ἀλλ' οὐκ ἐπὶ πολὺ [¹ διεγένετο τῶν] στρατιωτικῶν ἀρχόντων ἡ δυναστεία· μικρῷ γὰρ ὕστερον κατελύθη, καὶ σχεδὸν ἔξω πάσης ἀρχῆς ἡ Ρώμη διετέλεσεν. εἰ καὶ τῶν στρατιωτικῶν ἀρχόντων τινὲς, καὶ κατὰ τὴν κατάλυσιν τῆς ἀρχῆς ἐβιάζοντο δυναστεύειν, καὶ τὸ κῦρος ἔχειν· ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ τρεῖς ἐνιαυτοὺς τοῦτο ἐδυνήθησαν· ἐπανῆλθε γὰρ πρὸς τοὺς ὑπάτους ἡ ἐξουσία.

δ΄. Λευκίου τοίνυν Γενουκίου καὶ Κοΐντου Σερβιλίου γενομένων ὑπάτων τελευτᾷ Κάμιλλος, τιμαί τε αὐτῷ δεύτεραι μετὰ τὸν Ρωμύλον ἐψηφίσθησαν. Γάλλων δὲ πόλεμον ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν κινησάντων, στρατοπεδευσαμένων δὲ ἀντιπέρα τοῦ Ἀνιήνου ποταμοῦ.

ε΄. Τίτος Κοΐντιος δικτάτωρ ἀναδειχθεὶς ἐξῆλθεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. ἀλλ' ἔλυσε τὴν μάχην οὐχ ἡ συμπλοκὴ τῶν στρατευμάτων, ἀλλ' ἀνὴρ νεανίας ² Μάνλιος· ὑφ' ἑνὸς γὰρ τῶν Γάλλων εἰς μονομαχίαν προσκληθεὶς ἐκεῖνόν τε καθεῖλε, καὶ τῷ πολέμῳ τέλος ἔδωκε· τὸν στρεπτόν τε, ᾧ κεκόσμητο τὸν τράχηλον ὁ Γάλλος, ἑαυτῷ περιθεὶς, ἐκ τούτου Τορκουάτος αὐτός τε προσηγορεύθη, καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ πάντες, μνημονεύοντες τῇ προσηγορίᾳ τὸν ἀπὸ τοῦ λαφύρου κόσμον. Τόρκυς γὰρ ἐπιχωρίως ὁ στρεπτὸς καλεῖται. τότε μὲν οὖν φυγῇ παρέδοσαν ἑαυτοὺς, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ κατεπολεμήθησαν ὑπὸ τοῦ δικτά-

ταί-

1 Poſt ἐπὶ πολὺ deſideratur verbum διεγένετο, διέμεινε, vel ſimile aliud, cum genit. caſu. articulo τῶν. In ſequentibus aliquantum ab auctore diſceſſit Metaphraſtes. Quot vero annis tribuni militares conſulari poteſtate fuerint, quot item tribuni plebis, e Faſtis conſpicitur luculentius; praeſertim vero e Graecis; in quibus illi extraordinarii magiſtratus ſunt omiſſi. Sylb.

2 Μάνλιος. Sic recte Cellarius edidit. Eumque ſecuti ſunt Hearne & Havercamp. Μάλλιος Sylburg. Sic *Manlius*, *Mallius*, & *Manilius* apud Eutropium, aliosque ſaepius confunduntur. vide quae ad Lat. textum diximus. Verh.

τάτωρος Συλπικίου. Καὶ Τοῦσκοι δὲ ὑπὸ Γαΐου Μαρκίου συνεκόπησαν. ὡς ὀκτὼ δὲ χιλιάδας αἰχμαλώτων τῷ θριάμβῳ ποιήσας πλῆθος ὁ νικήσας ἐθριάμβευσε.

ς. Μετὰ τοῦτο γίγνεται τῶν Ῥωμαίων ἀπογραφή. καὶ τῶν Λατίνων, τῶν ὑπὸ Ῥωμαίοις ἤδη γεγενημένων, σώματα παρέχειν εἰς στρατιὰν οὐ βουλομένων, ἐξ αὐτῶν πολιτικῶν [1] συνελέγη τὸ στράτευμα. δέκα δὲ ἐξ αὐτῶν συντάξεις ἐγένοντο, λεγεῶνες κατὰ τὴν αὐτῶν καλούμεναι φωνὴν ἐκ τῆς γενομένης τῶν νέων ἐπιλογῆς· λέγερε γὰρ παρ' αὐτοῖς τὸ ἐπιλέξασθαι λέγεται. αἱ δέκα δὲ αὗται λεγεῶνες ἑξήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν εἶχον, ὡς ἑκάστην εἰς ἑξακισχιλίους τελεῖν· καὶ οὕτως ὁ τοσοῦτος συνήχθη στρατὸς, οὔπω τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων εἰς τὸ πᾶν ἐπιδεδωκότων· τοσαύτη τῶν στρατιωτικῶν ἦν ἐπιθυμία, καὶ τῶν πολιτῶν ἀνδρεία. τοῦτο δὴ τὸ στράτευμα τῶν πολιτῶν ἐξάρας, ἐπὶ τοὺς Γάλλους ἐχώρησεν, ἡγουμένου τῆς στρατιᾶς Φουρίου. ἀλλά τις ἐκ τῶν Γάλλων στρατευόμενος, πρὶν ἢ συμμίξαι τὰ πλήθη, ἐν προκλήσεως τὸν ἄριστον τῶν Ῥωμαίων εἰς μονομαχίαν ἐκάλει. Τότε τοίνυν ἐθελοντὴς ἐξανέστη Μάρκος Οὐαλέριος, ἐν τοῖς ἄρχουσι τῶν στρατιωτικῶν τα-

τα-

1 Corruptus eſt locus: ac talis quaepiam requiritur lectio; ἐξ αὐτῶν τῶν πολιτῶν συνελέγη τὸ στράτευμα. δέκα δὲ ἐξ αὐτῶν συντάξεις ἐγένοντο. & cum in Latino textu tironum fiat mentio, poſt στράτευμα addendum fortaſſe νεολέκτων σωμάτων, aut νεοστρατεύτων σωμάτων. (ſic enim tirones vocant Gloſſae vet.) vel, retento adjectivo πολιτῶν, addendum ei ſubſtantivum νέων. Sylb. Emendavimus ſic cum Sylb. ex συνελέγησαν, ſicut & paulo poſt δέκα δὲ ex δεκάδες. Cellar. Cum vero in Latino textu tyronum fiat mentio, poſt στράτευμα addendum ex conjectura Sylb. νεολέκτων σωμάτων, aut νεοστρατεύτων σωμάτων. (Sic enim tyrones vocant Gloſſae vett.) vel, retento adjectivo πολιτικῶν, addendum ei ſubſtantivum νέων. Hav.

1 Ex-

ταγμένος καὶ σκευασάμενος ἐπῆλθεν. ὁρμῶντι δὲ αὐτῷ κατὰ τοῦ πολεμίου, κόραξ ἐπιπτὰς κατὰ τὸν δεξιὸν ἔστη βραχίονα. καὶ μετὰ τοῦτο οἱ μὲν ἄνδρες συνέμιξαν· ὁ δὲ κόραξ τοῖς τε ὄνυξι καὶ τοῖς πτεροῖς ἔπαιε τοῦ Γάλλου τὰ ὄμματα, κωλύων εὐθὺ τῷ πολεμοῦντι προσβλέπειν· καὶ οὕτω πίπτει μὲν ὁ Γάλλος. τῷ Οὐαλερίῳ δὲ ὁ τῆς νίκης τρόπος δέδωκε τὴν προσηγορίαν. Κορβῖνος γὰρ ὠνομάσθη [1] (ἀπὸ) τοῦ κόρακος, οὕτω κατὰ τὴν τῶν Ἰταλῶν ὀνομαζομένου φωνήν· καὶ οὐδὲ μέχρι τούτων τὰ τῆς εὐμοιρίας ἔστη· ἀλλὰ τρίτον καὶ εἰκοστὸν γεγονὼς ἔτος ἐπὶ τὴν ὑπατείαν [2] ἐκλήθη. Λατῖνοι δὲ, οἱ τὴν στρατολογίαν ἀρνησάμενοι, καθάπερ ἔκ τινος μελέτης ἐπὶ μεῖζον ἐχώρησαν· ἔφασκον γὰρ τὸν ἕτερον τῶν ὑπάτων ἐκ σφῶν αὐτῶν δεῖν χειροτονεῖσθαι. Τῶν Ῥωμαίων δὲ οὐ συνθεμένων, ἀνεφθη πόλεμος μέγιστος, εἴπερ τις ἄλλος·

ζ. Καὶ τοῦτοι μὲν ἡττήθησαν οἱ Λατῖνοι, καὶ θρίαμβον ἔσχεν ἡ νίκη· τοῖς ὑπάτοις δὲ, ὡς ὑπὲρ ἔργου μεγάλου, κατά τι χωρίον, ὃ Ῥῶστρα καλοῦσιν, ἀνδριάντες ἀνέστησαν. τοῦτο δὲ τὸ χωρίον τὰς πρὸς τὸν δῆμον ἐδέχετο τῶν ὑπάτων τε καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων δημηγορίας. ἐκεῖθεν γὰρ ἐν ταῖς καταλαμβανούσαις χρείαις διελέγοντο τῷ δήμῳ. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν ἐνιαυτὸν Ἀλεξάνδρεια παρὰ τοῦ Μακεδόνος Ἀλεξάνδρου συνῳκίσθη, καὶ ταύτην ἐδέξατο τὴν προσηγορίαν ἡ τῆς Αἰγύπτου πάσης μήτηρ.

η΄. Ἐντεῦθεν δὴ καὶ τὰ τῆς δυνάμεως ηὐξήθη Ῥωμαίοις, καὶ πρὸς ἄκρον ἀφίκοντο δυναστείας. ἀμέλει πόῤῥω ταύ-

τας

1 Ἀπὸ incluſa praepoſ. addita ex Suida. Sylb. Hanc hiſtoriam ſuis inſeruit Suidas V. Ἀμύσσειν, ex Capitone, ut videtur Kuſtero. Verh.

2 Pro corrupto ἠλάθη; legendum videtur ἐλάθη vel ἐκλήθη. Sylb.

[1] λοιπὸν αὐτοῖς οἱ πόλεμοι συνεκροτοῦντο. ἐπὶ Σαμνίτας γοῦν, [2] τριακοσίοις ἀπῳκισμένους σημείοις, τὴν στρατιὰν ἐκίνησαν, ἧς ἀφηγεῖτο Παπίριος Κούρσωρ, τὴν τῆς δικτατωρείας ἔχων ἐξουσίαν. χρείας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὴν Ῥώμην καλούσης τὸν ἄρχοντα τῆς ἵππου Φάβιον Μάξιμον (ἐκαλεῖτο δὲ αὕτη, καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν, δυναστεία τῷ δικτάτωρι) κατέλιπεν ἐπιτροπεύειν τοῦ στρατοῦ, παρεγγυήσας μὴ συμμίξαι, μήτε εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, πρὶν ἂν ἐκ τῆς Ῥώμης ἐπανήκῃ. λαβόμενος δὲ ὁ Φάβιος καιροῦ, καὶ μικρὰ φροντίσας τῶν τοῦ δικτάτωρος ἐντολῶν, ἐμαχήσατο μὲν μετὰ λαμπρᾶς τῆς τύχης, καὶ τοὺς Σαμνίτας ἀπώλεσε πανστρατιᾷ. ἐπὶ τούτοις ψῆφον ἐπήγαγεν ὁ δικτάτωρ αὐτῷ θανάτου· διεσώθη δὲ τῇ τε τοῦ στρατεύματος περὶ αὐτὸν σχέσει. καὶ τῇ τοῦ δήμου σπουδῇ· τοσαύτη τε ἐκινήθη κατὰ τοῦ Παπιρίου στάσις, ὡς παρὰ μικρὸν ἐλθεῖν αὐτὸν θανάτου.

θ'. Μετὰ ταῦτα οἱ Σαμνῖται τοὺς Ῥωμαίους, ὑπατευόντων Τίτου Βετουρίου καὶ Σπουρίου Ποστουμίου, μετὰ πολλῆς κατεπολέμησαν τῆς αἰσχύνης· καὶ κύριοι καταστάντες αὐτῶν, ἔθεντο σπονδὰς τοῖς ἡττημένοις ἀπρεπεῖς· ἀλλ' ἡ σύγκλητος καὶ ὁ δῆμος τὰς μὲν σπονδὰς παρεσάλευσαν, ὡς ἐν δυσπραγίᾳ γεγενημένας, ἀνέλαβον δὲ τὴν μάχην. καὶ οἱ πρότερον νενικηκότες ἡττήθησαν, Παπιρίου τοῦ ὑπάτου τῇ μάχῃ στρατηγοῦντος. πεσόντων δὲ τῶν πλειόνων ἑπτὰ χιλιάδες ἀνδρῶν αἰχμάλωτοι ὑπὸ τοῖς νενικηκόσιν ἐγένοντο· καὶ πρῶτος οὗτος κατὰ

Σα-

1 Pro λοιπῶν, aptius ſcribemus λοιπὸν, ut alibi paſſim. Sylb.

2 Quam male Metaphraſtes Eutropii mentem ceperit, aut expreſſerit vel hoc loco manifeſtum eſt: Eutropius enim *in centeſimo & triceſimo ferme milliario* hoc bellum geſtum tradit. Verh.

1. Ma-

Σαμνιτῶν ἐδόθη τῷ Παπειρίῳ θρίαμβος. Κατὰ δὲ τὸν τοῦτον χρόνον Ἄππιος Κλαύδιος κήνσωρ αἱρεῖται, ἤγουν τιμητής. ἀρχὴ δὲ ἦν αὕτη τῶν μεγίστων, καὶ ἦν ἔργον αὐτῇ τοὺς τῶν πολιτῶν διερευνᾶσθαι τε καὶ κρίνειν βίους· τιμωρίας τε κατὰ πάσης ἠδύνατο δυναστείας, καὶ οὐδεὶς ἦν ἔξω τῆς τοῦ κήνσωρος ἐξουσίας. κύριοι δὲ ἦσαν οἱ κήνσορες καὶ ἔργοις καινοῖς κατακοσμεῖν τὴν πόλιν. ὁ Κλαύδιος γοῦν πηγὴν ὠχέτευσεν εἰς τὴν Ῥώμην, ἥτις αὐτῷ μέχρι νῦν ἐπονομάζεται Κλαυδία· ὁδόν τε ἐστόρεσεν, ἥτις ἐπεκλήθη καὶ αὐτὴ τῷ πεποιηκότι Ἀππία προσαγορευθεῖσα. οὕτως ἡ μὲν τὸ [1] ἐπώνυμον ἔχει τοῦ πεποιηκότος, ἡ δὲ αὐτὸ τοὔνομα. Τούτων ὧδε πεπραγμένων Σαυνῖται τὴν μάχην ἀνενεώσαντο, Κοΐντου Φαβίου Μαξίμου τὴν ὑπατείαν ἔχοντος. παῖς δὲ ἦν οὗτος τοῦ μικροῦ πρόσθεν εἰρημένου Φαβίου Μαξίμου οὗτος ἡττᾶται τὴν μάχην [καὶ] τρισχιλίους ἀποβάλλει τῶν μαχιμωτάτων. λήγατος δὲ αὐτῷ χειροτονηθεὶς ὁ πατὴρ Φάβιος, ἐνίκησέ τε τοὺς Σαμνίτας, καὶ πολλὰς αὐτῶν πόλεις εἷλεν. Ἔπειτα διαδέχονται τὴν ὕπατον ἀρχὴν Πούβλιος Κορνήλιος Ῥουφῖνος, καὶ [2] Μάρκος Κούριος Δεντάτος, καὶ συνάψαντες πρὸς τοὺς Σαμνίτας πόλεμον, πολλαῖς τε μάχαις λαμπροὶ ὑπερέσχον, καὶ παντάπασιν αὐτοὺς ἐκπολιορκήσαντες δι' ἐτῶν ἐννέα καὶ τεσσαράκοντα τέλος ἔδοσαν τῷ πολέμῳ. ὡς

ἔτος

1 Major erit ſtructurae convenientia, ſi pro τοῦ ἐπωνύμως legamus τὸ ἐπώνυμον, *cognomen*. In ſequenti commate exemplar habet αὐτῷ errore ambiguo. tu ſi noſtrum αὐτὸ nolis, reponere poteris αὐτοῦ. Sylb. Sic vult Sylb. loco ἐπωνύμως. In ſequenti commate exemplar habet αὐτῷ, errore ambiguo. Sylb. emendavit αὐτό. quod ſi diſplicet, reponere poteris αὐτοῦ. Hav.

2 Metaphraſten librariorum incuria M. pro M'. ſcribentium fuiſſe deceptum, ad Eutropium aliquoties oſtendimus: *Manius*, non *Marcus* ei fuit praenomen; Idem error infra ιδ'. Verh.

ἔπος δὲ εἰπεῖν, οὐδὲν τῶν ἐντὸς τῆς Ἰταλίας ἐθνῶν οὕτω τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις κατειργάσατο.

ι΄. Πολλοῖς δὲ ὕστερον ἐνιαυτοῖς πλῆθος Γάλλων ἀξιομάχητον, Τούσκοις τε καὶ Σαμνίταις κατὰ τῆς Ῥώμης ἐκοινώνησαν· καὶ τὸν δρόμον ἐπ᾽ αὐτὴν ποιούμενοι, παρὰ Γναίου Κορνηλίου Δολοβέλλου τοῦ ὑπάτου παντελεθρίᾳ διεφθάρησαν.

ια΄. Ὑπὸ τούτους τοὺς χρόνους Ταραντίνοις, ἐν ὑστάτῳ τῆς Ἰταλίας πάσης κειμένοις, ἐπήχθη παρὰ Ῥωμαίων πόλεμος. αἰτία δὲ ἦν τοῦ πολέμου παροινία καὶ ἀσέλγεια παρὰ τοῦ δήμου τοῦ Ταραντίνου κατὰ τῶν πρεσβευτῶν ἐκ τῆς Ῥώμης τετολμημένη. ἀκμαζόντων δὲ τῶν κατὰ τὴν μάχην, Πύρρον ἐπικαλέσαντο σύμμαχον Ταραντῖνοι, γένος μὲν τῶν ἀπ᾽ Ἀχιλλέως, βασιλεύοντα δὲ τῆς Ἠπείρου. καταλαμβάνει τοίνυν τὴν [1] Ἰταλίαν ὁ Πύρρος· καὶ τοῦτον πρῶτον πόλεμον ἐπολέμησαν Ῥωμαῖοι πρὸς στρατιὰν ἐξ ὑπερορίων ἥκουσαν. [2] ἐπὶ τούτῳ ὕπατος ἐχειροτονήθη Πούβλιος Οὐαλέριος Λευῖνος. [3] οὗτος Πύρρου κατασκόπους ἑλὼν, προσέταξεν ἅπαν αὐτοῖς ἐπιδειχθῆναι τὸ στρατόπεδον· εἶτα ἀφεθῆναι, καὶ τῷ Πύρρῳ γενέσθαι μηνυτὰς, ὧν ἐθεάσαντο. μετὰ ταῦτα γίνεται μάχη, καὶ τραπέντος τοῦ Πύρρου, μεταβολὴν ἔσχεν διὰ τοὺς ἐλέφαντας ἡ τοῦ πολέμου τύχη. ἀγνοῦντες γὰρ ὄντες τούτων οἱ Ῥωμαῖοι τῶν θηρίων, καὶ τῶν ἵππων πρὸς τὴν ἀθρόαν ὄψιν ἐκπλαγέντων, φοβηθέντες ἔσχον ἔλαττον. κακῶς δὴ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐκ τούτου διακει-

1 Pro τὴν βασιλείαν legendum eſſe τὴν Ἰταλίαν Latinus textus arguit. SYLB. Perperam & ſcriptum, & excuſum fuerat βασιλείαν. CELLAR.

2 Aptius fortaſſis ἐπὶ τούτῳ: & ſeqq. τοὺς Πύρρου κατασκόπους. SYLB. Emendat Sylb. ex ἐπὶ τούτων. CELLAR.

3 Alii: οὗτος ὁ Πύρρου, ſed abjiciendum ὁ, monitore Sylburgio. CELLAR.

1 Ex-

χειμώνων, ἡ νὺξ ἔδωκε τῇ συμπλοκῇ τέλος. ἦ τετρωμένος ὁ Λαβῖνος ὑπεχώρησε. Κατὰ δὴ ταύτην τὴν μάχην χιλίους ὀκτακοσίους Πύῤῥος αἰχμαλώτους εἷλεν, καὶ τῶν μεγίστων αὐτοὺς ἠξίωσε τιμῶν· τοὺς δὲ πεσόντας ἐξ αὐτῶν τῶν Ῥωμαίων, ταφῇ παραδέδωκεν· ἰδὼν δὲ αὐτοὺς καὶ ἐν νεκροῖς τοῖς σώμασιν φοβεροὺς, πάντων τε τὰς πληγὰς ἐμπροσθίους, τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνασχὼν, ἔφη, πάσης ἂν κρατῆσαι τῆς γῆς, εἰ τοιούτοις αὐτῷ γενέσθαι στρατιώταις ἐξεγένετο.

ιβʹ. Μετὰ ταῦτα συνάπτουσιν ἑαυτοὺς τῷ Πύῤῥῳ Σαμνῖται καὶ Λευκανοὶ, καὶ Βρέττιοι, καὶ γίνεται δρόμος ἁπάντων ἐπὶ τὴν Ῥώμην· πᾶν τε τὸ προστυχὸν ἢ πυρὸς ἦν ἔργον, ἢ σιδήρου, καὶ τὴν μὲν Καμπανίαν ἐξεπολιόρκησαν· ἧκον δὲ ἐπὶ τὴν Πραίνεστον, τῆς πόλεως ὀκτωκαιδεκάτῳ σημείῳ ἀφεστῶσαν. Φοβηθεὶς δὲ ὁ Πύῤῥος τὸν ὕπατον καὶ τὴν σὺν αὐτῷ στρατιὰν ὄπισθεν αὐτῷ κατακολουθήσασαν, εἰς τὴν Καμπανίαν ὑπεχώρησεν· καὶ παραγίνονται πρὸς αὐτὸν πρέσβεις Ῥωμαίων, ἐξωνήσασθαι βουλόμενοι τοὺς αἰχμαλώτους. Τούτους διὰ πάσης αἰδοῦς καὶ τιμῆς ἐποιήσατο, [1] εἶχέ τε ὡς ἐνὶ μάλιστα φιλοφρόνως, τὰ λύτρα τε ἀποσάμενος, προῖκα τοὺς αἰχμαλώτους ἀπέπεμψεν. ἕνα δὲ ἐκ τῶν πρεσβέων Φαβρίκιον οὕτως ἠγάσθη καὶ ἐθαύμασεν, ὥστε, ἐπειδὴ πενίᾳ συζῶντα αὐτὸν ἔγνω, τοὺς θησαυροὺς ἐπιδείξας, τὸ τέταρτον αὐτῷ προὔθηκεν αὐτῶν τε καὶ τῆς ἀρχῆς, εἰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἕλοιτο συνουσίαν, καὶ μετὰ τῶν πολιτῶν [2] αὐτῷ προστεθείη. καταφρονηθείσης δὲ τῆς ὑποσχέσεως, ηὐξήθη τῷ Πύῤῥῳ τὸ περὶ τὴν Ῥώμην τε

καὶ

1 Excuſum erat in ed. Sylb. εἶδε. Cellar.

2 Convenientius αὐτὸν προσθείη, *ſe adjungeret*, vel, αὐτῷ προστεθείη, *ipſi ſe adjungeret*, *ad eum ſe conferret*. Sylb. Sylburgius ita divinavit legendum eſſe. Vulgatum αὐτὸν προσθείη. Cell.

1 Pro

ἔπος δὲ εἰπεῖν, οὐδὲν τῶν ἐντὸς τῆς Ἰταλίας ἐθνῶν οὔπω ταῖς Ῥωμαϊκαῖς δυνάμεις κατειργάσατο.

ι΄. Πολλοῖς δὲ ὕστερον ἐνιαυτοῖς πλῆθος Γάλλων ἀξιομάχητοι, Τούσκοις τε καὶ Σαμνίταις κατὰ τῆς Ῥώμης ἐκοινώνησαν· καὶ τὸν δρόμον ἐπ᾽ αὐτὴν ποιούμενοι, παρὰ Γναίου Κορνηλίου Δολοβέλλου τοῦ ὑπάτου παντελεθρίᾳ διεφθάρησαν.

ια΄. Ὑπὸ τούτους τοὺς χρόνους Ταραντίνοις, ἐν ὑστάτῳ τῆς Ἰταλίας πάσης κειμένοις, ἐπήχθη παρὰ Ῥωμαίων πόλεμος. αἰτία δὲ ἦν τοῦ πολέμου παροινία καὶ ἀσέλγεια παρὰ τοῦ δήμου τοῦ Ταραντίνου κατὰ τῶν πρεσβευτῶν ἐκ τῆς Ῥώμης τετολμημένη. ἀκμαζόντων δὲ τῶν κατὰ τὴν μάχην, Πύῤῥον ἐπικαλέσαντο σύμμαχον Ταραντῖνοι, γένος μὲν τῶν ἀπ᾽ Ἀχιλλέως, βασιλεύοντα δὲ τῆς Ἠπείρου. καταλαμβάνει τοίνυν τὴν [1] Ἰταλίαν ὁ Πύῤῥος· καὶ τοῦτον πρῶτον πόλεμον ἐπολέμησαν Ῥωμαῖοι πρὸς στρατιὰν ἐξ ὑπερορίων ἥκουσαν. [2] ἐπὶ τούτῳ ὕπατος ἐχειροτονήθη Πούβλιος Οὐαλέριος Λευῖνος. [3] οὗτος Πύῤῥου κατασκόπους ἑλὼν, προσέταξεν ἅπαν αὐτοῖς ἐπιδειχθῆναι τὸ στρατόπεδον εἶτα ἀφεθῆναι, καὶ τῷ Πύῤῥῳ γενέσθαι μηνυτὰς, ὧν ἐθεάσαντο. μετὰ ταῦτα γίνεται μάχη, καὶ τραπέντος τοῦ Πύῤῥου, μεταβολὴν ἔσχεν διὰ τοὺς ἐλέφαντας ἡ τοῦ πολέμου τύχη. ἀγνῶτες γὰρ ὄντες τούτων οἱ Ῥωμαῖοι τῶν θηρίων, καὶ τῶν ἵππων πρὸς τὴν ἀθρόαν ὄψιν ἐκπλαγέντων, φοβηθέντες ἔσχον ἔλαττον. κακῶς δὴ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐκ τούτου δια-

κει-

1 Pro τὴν βασιλείαν legendum eſſe τὴν Ἰταλίαν Latinus textus arguit. Sylb. Perperam & ſcriptum, & excuſum fuerat βασιλείαν. Cellar.

2 Aptius fortaſſis ἐπὶ τούτῳ: & ſeqq. τοὺς Πύῤῥου κατασκόπους. Sylb. Emendat Sylb. ex ἐπὶ τούτων. Cellar.

3 Alii: οὗτος τοῦ Πύῤῥου, ſed abjiciendum τοῦ, monitore Sylburgio. Cellar.

1 Ex-

χειμώνων, ἡ νὺξ ἔδωκε τῇ συμπλοκῇ τέλος. ᾗ ἡττησάμενος ὁ Λαβῖνος ὑπεχώρησε. Κατὰ δὴ ταύτην τὴν μάχην χιλίους ὀκτακοσίους Πύῤῥος αἰχμαλώτους εἷλεν, καὶ τῶν μεγίστων αὐτοὺς ἠξίωσε τιμῶν· τοὺς δὲ πεσόντας ἐξ αὐτῶν τῶν Ῥωμαίων, ταφῇ παραδέδωκεν· ἰδὼν δὲ αὐτοὺς καὶ ἐν νεκροῖς τοῖς σώμασι φοβεροὺς, πάντων τε τὰς πληγὰς ἐμπροσθίους, τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνασχὼν, ἔφη, πάσης ἂν κρατῆσαι τῆς γῆς, εἰ τοιούτοις αὐτῷ χρῆσθαι στρατιώταις ἐξεγένετο.

ιβʹ. Μετὰ ταῦτα συνάπτουσιν ἑαυτοὺς τῷ Πύῤῥῳ Σαμνῖται καὶ Λευκανοὶ, καὶ Βρέττιοι, καὶ γίνεται δρόμος ἁπάντων ἐπὶ τὴν Ῥώμην· πᾶν τε τὸ προστυχὸν ἢ πυρὸς ἦν ἔργον, ἢ σιδήρου, καὶ τὴν μὲν Καμπανίαν ἐξεπολιόρκησαν· ἧκον δὲ ἐπὶ τὴν Πραίνεστον, τῆς πόλεως ὀκτωκαιδεκάτῳ σημείῳ ἀφεστῶσαν. Φοβηθεὶς δὲ ὁ Πύῤῥος τὸν ὕπατον καὶ τὴν σὺν αὐτῷ στρατιὰν ὄπισθεν αὐτῷ κατακολουθήσασαν, εἰς τὴν Καμπανίαν ὑπεχώρησεν· καὶ παραγίνονται πρὸς αὐτὸν πρέσβεις Ῥωμαίων, ἐξαιτήσασθαι βουλόμενοι τοὺς αἰχμαλώτους. Τούτους διὰ πάσης αἰδοῦς καὶ τιμῆς ἐποιήσατο, [1] εἶχέ τε ὡς ἐν μάλιστα φιλοφρόνως, τὰ λύτρα τε ἀποσάμενος, προῖκα τοὺς αἰχμαλώτους ἀπέπεμψεν. ἕνα δὲ ἐκ τῶν πρεσβέων Φαβρίκιον οὕτως ἠγάσθη καὶ ἐθαύμασεν, ὥστε, ἐπειδὴ πενίᾳ συζῶν αὐτὸν ἔγνω, τοὺς θησαυροὺς ἐπιδείξας, τὸ τέταρτον αὐτῷ προὔθηκεν αὐτῶν τε καὶ τῆς ἀρχῆς, εἰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἕλοιτο συνουσίαν, καὶ μετὰ τῶν πολιτῶν [2] αὐτῷ προστεθείη. καταφρονηθείσης δὲ τῆς ὑποσχέσεως, ηὐξήθη τῷ Πύῤῥῳ τὸ περὶ τὴν Ῥώμην

καὶ

1 Excuſum erat in ed. Sylb. εἶδ. Cellar.

2 Convenientius αὐτὸν προσθείη, *ſe adjungeret*, vel, αὐτῷ προσθείη, *ipſi ſe adjungeret, ad eum ſe conferret.* Sylb. Sylburgius ita divinavit legendum eſſe. Vulgatum αὐτὸν προθείη. Cell.

1 Pro

καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς θαῦμα, καὶ πρέσβεις ὁ νενικηκὼς πέμπει, παρὰ τῶν ἡττημένων σπονδὰς ἐπαγγέλλειν ἴσας ἑκατέροις· τῆς δὲ πρεσβείας ἐξῆρχεν ἀνὴρ ἐπιφανὴς Κινέας. τῶν σπονδῶν δὲ μέρος ἦν καὶ τόδε· τῆς Ἰταλίας ὅσον ἤδη ἐδεδέκτο τὸν Πύῤῥον ἢ πολιορκηθὲν, ἢ ἑκούσιον τῆς αὐτοῦ δεσποτείας εἶναι.

ιγ΄. Ταύτην οὐκ ἐδέξαντο τὴν συνθήκην οἱ Ῥωμαῖοι, ἀπεκρίναντο δὲ τοῖς πρέσβεσι, σπονδὰς οὐδαμῶς ἔσεσθαι Πύῤῥῳ τε καὶ αὐτοῖς, εἰ μὴ πάσης τῆς Ἰταλίας ἐκχωρίσειε· μέγα τε μηδὲν ἡγεῖσθαι σφᾶς παρεσχηκέναι Πύῤῥον τὸ κατὰ τοὺς αἰχμαλώτους. [1] τούτου δὲ εἶναι σημεῖον, τὸ τοὺς ἀφεθέντας ἀτίμους εἶναι παρ᾽ αὐτοῖς, ὡς ἀναξίους τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτείας, δι᾽ ἄλλο μὲν οὐδὲν, ὅτι δὲ πολεμοῦντες ληφθεῖεν. λύσιν τε αὐτοῖς οὐκ ἔσεσθαι τοῦ κακοῦ, πρὶν ἂν τῶν διεγνωσμένων ἀνδρῶν ἐκ τοῦ στρατεύματος τῶν πολεμίων λάφυρα κομίσοιεν. Οὕτω μὲν οὖν ἐπανῆλθεν ἄπρακτος ἡ πρεσβεία. πυνθανομένῳ δὲ τῷ Πύῤῥῳ παρὰ τῶν πρέσβεων, οἵαν εὕροιεν τὴν πόλιν, φασὶ τὸν Κινέαν εἰπεῖν, πατρίδα βασιλέων ἑωρακέναι· τοῦτο δηλοῦντα, ὡς οἱ τῆς πόλεως ἔνοικοι πάντες τοιοῦτοι τυγχάνουσιν, οἷος αὐτὸς ὁ Πύῤῥος κατὰ τὴν Ἤπειρον καὶ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν ὑπείληπται.

Ἐντεῦθεν ἐκστρατεύουσι πάλιν ἐπὶ τὸν Πύῤῥον ὑφ᾽ ἡγεμόσιν ὑπάτοις Πουβλίῳ Σουλπικίῳ, καὶ Δεκίῳ. καὶ γινομένης μάχης τιτρώσκεται Πύῤῥος, καὶ τῶν ἐλεφάντων ἀναιρεῖται τὸ πλεῖστον· πίπτουσί τε τῶν μετὰ Πύῤῥου χιλιάδες εἴκοσι, Ῥωμαίων δὲ πεντακισχίλιοι μόνοι. Φεύγει τοίνυν ὁ Πύῤῥος ἐπὶ τὴν Τάραντα.

ιδ΄. Καὶ

1 Pro τοῦτο non minus apte legeris τούτου gen. caſ. Sylb.

Elegantius, quam quod vulgo exſtat τοῦτο. Cellar.

1 Vid.

ιδ'. Καὶ διελθόντος ἐνιαυτοῦ μετὰ ταύτην τὴν μάχην, Φαβρίκιος αὖθις ἐπιπέμπεται τῷ Πύῤῥῳ μετὰ στρατιᾶς, ᾧ τὸ τέταρτον τῆς βασιλείας ἦν ὑπεσχημένος. στρατοπεδευσάμενοι δὲ ἐκ τοῦ πλησίον αὐτός τε καὶ ὁ Πύῤῥος, ἀνέμενον τὴν μάχην· μιᾷ δὲ τῶν νυκτῶν ἰατρός τις τῷ Πύῤῥῳ συνὼν, προσφθέγγεται τῷ Φαβρικίῳ, ὑπισχνούμενος φαρμάκῳ τὸν Πύῤῥον ἀναιρήσειν, εἴ τις αὐτῷ τοῦ ἔργου τούτου καρπὸς γένοιτο. Τοῦτον δὲ Φαβρίκιος δέσμιον ἐκπέμπει τῷ Πύῤῥῳ, σημάνας ὡς οὐκ ἔστι Ῥωμαίων, δόλῳ τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλ' ὅπλοις ἀναιρεῖν. Τότε τὸν Φαβρίκιον ὑπεραγασθεὶς ὁ Πύῤῥος, οὗτός ἐστιν, ἔφη, Φαβρίκιος, ὃν οὐκ ἔστιν ἀφελκυσθῆναι τοῦ πρέποντος, ὥσπερ οὐδὲ τὸν ἥλιον τῆς αὐτοῦ φορᾶς. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐπὶ τὴν Σικελίαν ἀπεχώρησεν. Φαβρίκιος δὲ, Λευκανούς τε καὶ Σαμνίτας ἑλὼν, ὑπὲρ τῆς νίκης ἐθριάμβευσεν. Δέχονται δὲ τὴν ὑπατείαν [1] Μάρκος Κούριος Δεντάτος, καὶ Κορνήλιος Λέντουλος· εὐθὺς δὲ ἐπὶ τὸν Πύῤῥον ἐκστρατεύουσιν. ὁ τοίνυν Κούριος συνῆψε πρὸς αὐτὸν μάχην, καὶ τὸ μὲν στράτευμα σχεδὸν ἅπαν ἀπώλεσε τοῦ Πύῤῥου, αὐτὸν τε ἡ Τάρας ὑπεδέξατο, φεύγοντα, καὶ γίνεται τῆς παρεμβολῆς τῶν πολεμίων ὁ Κούριος ἐγκρατής. ὁ δὲ τῶν πεσόντων πολεμίων ἀριθμὸς εἴκοσι τρεῖς ἦσαν χιλιάδες. οὗτος ὁ πόλεμος ἔδωκε τῷ Κουρίῳ θρίαμβον. ἐπισημότατός τε οὗτος ἐγένετο τῶν πώποτε, τεσσάρων ἐλεφάντων τότε πρῶτον ἐν τῇ Ῥώμῃ φανέντων. Τούτων οὕτω πραχθέντων καὶ τὴν Τάραντα ἀπολιπὼν ὁ Πύῤῥος ἐπὶ τὸ Ἄργος ἐχώρησεν· ἔνθα τὸ τέλος τοῦ βίου ἐδέξατο, [2] πεσὼν ἐν πολέμῳ.

ιε'. Ἐπὶ

1 Vid. ſupra 9.

2 Pyrrhum tegula in caput injecta, occiſum eſſe in Argivae urbis oppugnatione tradit in ejus vita Plutarchus. Hic autem Exemplaris margini haec adſcrip

ιε'. Ἐντεῦθεν Γάϊος Φάβιος [1] Λίκινος, καὶ Γάϊος Κλαύδιος Κανίνας ὕπατοι χειροτονοῦνται, τετρακοσιοστῷ καὶ ἑξηκοστῷ καὶ πρώτῳ τῆς Ῥώμης ἔτει. κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν πρέσβεις ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας, πεμφθέντες παρὰ τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου, κατέλαβον τὴν Ῥώμην, αἰτούμενοι παρ' αὐτῶν εἰρήνην τε καὶ φιλίαν.

ις'. Ἐκδεξαμένων δὲ τὴν ὑπατείαν Κουΐντου Κυλλησίου καὶ Γαΐου Φαβίου Πίκτορος, Πικένται πόλεμον ἐκίνησαν. χρόνου δὲ διελθόντος οὐ πολλοῦ παρὰ τῶν ἑξῆς ὑπάτων Πουβλίου Σεμπρωνίου, καὶ Ἀππίου Κλαυδίου καταπολεμήθησαν, ὡς καὶ θριάμβου γενέσθαι χώραν. τότε δὴ καὶ πόλεις [2] παρὰ Ῥωμαίοις ᾠκοδομήθησαν, Ἀρίμινός τε ἐν Γάλλοις, καὶ Βενεβεντὸς ἐν Σαμνίῳ.

ιζ'. Μάρκου δὲ Ἀτιλίου Ῥηγούλου καὶ Λευκίου Ἰουνίου Λίβωνος ἐλθόντων ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, κατὰ Σαλλεντίνων ἐδογματίσθη πόλεμος· ἡττήθησαν δὲ, καὶ τῆς πόλεως ἐξέπεσαν τῆς ἑαυτῶν· καὶ μετὰ τούτων Βρενδισηνοί. καθ' ὧν ἁπάντων οἱ νικήσαντες ἐθριάμβευσαν.

ιη'. [3] Τετρακοσιοστῷ δὲ καὶ ἑβδομηκοστῷ τῆς πόλεως, ἐπὶ πολὺ λοιπὸν ἦν καὶ παρὰ πᾶσι λαμπρὸν τὸ τῆς Ῥώμης ὄνομα. οὔπω δὲ τῆς Ἰταλίας ἐκτὸς αὐτοῖς συνεκεχρό-

τητο

ſcripta erat adnotatio: ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης ἕως τελευτῆς Πύῤῥου τοῦ Ηπειρωτῶν βασιλέως, ἔτη υξά. i. e. *ab urbe condita usque ad mortem Pyrrhi Epirotarum regis, anni* 461. Sylb.

1 In Gr. exemplari perperam ſcriptum erat Λικίνιος & Καμιλίας, pro Λίκινος & Κανίνας: nec multo rectius in Faſtis Graecis. Sylb. Propria illa nomina nonnihil diſcrepare a Latino manifeſtum eſt: ſed quod conſtructionem & ſenſum minus turbant, reliquimus. Cellar. Optime etiam habet Graeca lectio, neque immutatione eget. *C. Fabius Licinus*, & *C. Claudius Canina*, vocabantur Coſſ. Sed minus recte Cellarius Latinum dedit textum *C. Fabricio Luſcino & C. Claudio Cinna Coſſ.* Vid. ad Eutrop. c. 15. Verh.

2 Aptius παρὰ Ῥωμαίων, *a Romanis*. Sylb.

3 Ab Eutropii quamquam etiam errantis mente recedit hic Met. Vid. ad Lat. text.

1 Exem-

τητο πόλεμος. τότε τοίνυν βυληθέντες τὸ τῶν πολιτῶν γνῶναι πλῆθος, ἀπογραφὴν ἐποιήσαντο, [1] καὶ συνηριθμήθησαν ἀνδρῶν ἐννέα καὶ εἴκοσι μυριάδες, καὶ διχίλιοι διακόσιοι τριάκοντα τέσσαρες· καί τοι παρὰ [2] πάντα τὸν ἔμπροσθεν χρόνον οὐδὲ μιᾶς γενομένης ἀνακωχῆς πολέμυ. ἐν ταύτῃ τῇ δυνάμει τῆς πόλεως, πρὸς Ἄφρυς αὐτοῖς ὁ πρότερος κινεῖται πόλεμος. Αππίυ Κλαυδίυ καὶ Κοΐντυ [2] Φαβίυ τῶν ὑπάτων ἐχόντων ἀρχήν γίνεται τοίνυν [3] ἐν τῇ Σικελίᾳ συμπλοκὴ καὶ νικήσας ὁ Κλαύδιος Ἄφρυς τε καὶ τὸν βασιλέα Σικελίας Ἱέρωνα, καθ' ἑκατέρων ἐθριάμβευσε.

ιθ'. Τῷ δὲ ἑξῆς ἐνιαυτῷ Οὐαλέριος Μάρκος, καὶ Ὠτακίλιος Κράσσος ὕπατοι μεγάλα κατὰ τὴν Σικελίαν εἰργάσαντο. Ταυρομένιον καὶ γὰρ Κατάνην, καὶ πεντήκοντα πρὸς ταύταις ἑτέρας πόλεις, τῇ Ῥωμαϊκῇ συνῆψαν ἀρχῇ. Τρίτῳ δὲ ἔτει τῷ πρὸς Ἄφρυς πολέμυ, παρασκευῆς ἐπὶ τὸν βασιλέα γενομένης Ἱέρωνα, φθάνει τὴν μάχην Ἱέρων, καὶ μετὰ τῆς συγκλήτυ τῆς ἐκ Συρακυσίων, αἰτεῖ παρὰ τῶν Ῥωμαίων εἰρήνην ἐπὶ διακοσίοις ἀργυρείοις ταλάντοις, καὶ λαμβάνει. τρέπεται τοίνυν ἡ παρασκευὴ ἐπὶ τὺς Ἄφρυς, καὶ ἡττῶνται· καὶ θριαμβεύει κατ' αὐτῶν ὁ νενικηκώς.

κ'. [4] Ἔτει δὲ πέμπτῳ τῷ προτέρυ πρὸς Ἄφρυς πολέ-

1 Exemplaris margini haec adnotata erat cenſus ſumma: ἀνδρῶν μυριάδες, ἔγγυς λ' τότε ἦσαν ἐν Ῥώμῃ. *hominum circiter* 30. *myriades* (i. e. CCC. millia) *tunc erant in urbe Roma.* SYLB. Διακόσιοι pro τριακόσιοι. Vid. ad Eutrop. ipſum.

2 Non *Fabius* ſed *Fulvius* vocabatur. Idem error ſeq. Lib. redit. Conſ. quae ad Lat. text. diximus. VERH.

3 Rectius ἐν τῇ Σικελίᾳ. SYLB. Ita emendat Sylb. quod ſcriptum erat, ἐκ τῆς Σικελίας. HAV.

4 Margini exemplaris adſcripta haec adnotatio; ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης ἕως τῦ πρώτως θαλάσσης ἐπέβησαν Ῥωμαῖοι καὶ ἐναυμάχησαν Καρχηδονίοις, ἔτη υο' ἔγγιστα. *Ab urbe* con-

πολέμου, Γαΐου Δουιλλίου καὶ Γναίου Κορνηλίου [1] Ἀσιανοῦ κατεστηκότων ὑπάτων, ἐναυμάχησαν Ῥωμαῖοι [2], τοῦτο πρῶτον ἐν θαλάττῃ πολεμοῦντες· ναῦσί τε ἐχρῶντο μακραῖς, ἃς αὐτοὶ μὲν ἐκάλουν [3] ῥωστράτας ἀπὸ τοῦ τὰς πρώρας αὐτῶν ὀρνέων τινῶν μιμεῖσθαι ῥάμφη· [4] Λιβύρνα δὲ ἡ συνήθεια προσαγορεύει. κατὰ ταύτην δὲ τὴν ναυμαχίαν ἐξ ἀπάτης ὑπὸ τοῖς πολεμίοις ἐγένετο Κορνήλιος· κρατῶν γὰρ τοῖς ὅπλοις, δόλῳ τῶν Ἄφρων, ὡσανεὶ σπονδὰς αἰτούντων, τῆς αὐτοῦ ἐπιβὰς τριήρους συνελήφθη τε καὶ δεθεὶς ἀπήχθη. Δουίλλιος δὲ, ἐπεξελθὼν τῇ μάχῃ, νικᾷ τὸν στρατηγὸν τῶν πολεμίων, μίαν τε καὶ τριάκοντα ναῦς αἱρεῖ, δέκα καὶ τέσσαρας ἑτέρας καταποντίσας· ἑπτὰ δὲ χιλιάδας αἰχμαλώτων ὑφ᾽ ἑαυτὸν κατεστήσατο, τρεῖς δὲ διέφθειρε χιλιάδας. σιδήρῳ τε καὶ τοῖς ὕδασι νίκην τότε κατεπράξαντο Ῥωμαῖοι, ἧς ἄλλην οὐχ ἡγήσαντο λαμπροτέραν, οὐδ᾽ αὖ χαριεστέραν· ἐπειδήπερ ὡμολογημένοι ὄντες κατὰ γῆν κρατοῦς, κρείττους καὶ κατὰ θάλατταν ὤφθησαν, ἐν ᾗ πλεονεκτεῖν Ἄφροι τὸ πρὶν ἐνομίζοντο. Γαΐου δὲ Ἀκυλλίου Φλώρου καὶ Λουκίου Σκιπίωνος διαδεξαμένων τὴν ὑπατείαν Κορσίκη καὶ Σαρδὼ παντὶ τρόπῳ πολιορκηθεῖσαι, πολύ τε ἀποβαλοῦσαι πλῆθος ἀνδρῶν αἰχμαλώτων ὑπὸ τοῖς ὑπάτοις γενομένων, ἀφορμὴ θριάμβου τοῖς νενικηκόσιν ἐγένοντο.

κα΄. Λουκίου δὲ Μανλίου Βούλσωνος, καὶ Μάρκου Ἀτιλίου

condita uſque ad id tempus qua Romani primum ingreſſi mare, navali praelio cum Carthaginienſibus conflixerunt anni proxime 470. Sylb.

1 Non *Aſianus* ſed *Aſina* Vid. ad Eutrop.

2 Scriptum & editum erat: ῥῶστρα μεμῖχθαι corrupto loco medicinam Sylb. in indice Graeco attulit. Cellar.

3 τε vel tollenda videtur, vel in τότε mutanda. Sylb. Vitioſe ſcriptum & incluſum erat τε. Cellar. Vel idem ſonat quod τότε, vel ex τότε depravatum eſt. Hav.

4 Intellige πλοῖα. Cellar.

I M

λίῳ Ῥηγούλῳ τὴν ἀρχὴν ὑποδεξαμένων, ἐκ τῆς Ἰταλίας τε καὶ Σικελίας ἐπὶ τὴν Ἀφρικὴν ὁ πόλεμος μετηνέχθη· καὶ γίνεται ναυμαχία καρτερὰ πρὸς Ἀμιλκάρην, τὸν τῶν πολεμίων στρατηγόν. καθ' ἣν τέσσαρας καὶ ἑξήκοντα ναῦς οἱ Ῥωμαῖοι καταποντίσαντες, τὸν μὲν στρατηγὸν ἔτρεψαν εἰς φυγὴν, ἀπέβαλον δὲ καὶ αὐτοὶ δύο καὶ εἴκοσι ναῦς. ἀποβάντες δὲ εἰς τὴν πολεμίαν γῆν εὐθὺς μὲν Κλυπέαν εἷλον, ἐπιφανῆ τῶν Ἄφρων πόλιν· δρόμος δὲ ἦν αὐτοῖς ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα· πᾶν δὲ ὃ διῆλθον ἐκπολιορκήσαντες, ἐχωρίσθησαν· καὶ Μάνλιος μὲν εἰς τὴν Ῥώμην ἐπανῆκε μετὰ λαμπρᾶς νίκης, ἑπτὰ καὶ εἴκοσι χιλιάδας αἰχμαλώτων ἄγων. Ῥήγουλος δὲ παραμείνας ἔτι τοῖς πράγμασιν, ἐπανέλαβεν ἐπ' αὐτῆς τῆς Ἀφρικῆς τὴν μάχην, τρισὶ τῶν πολεμίων στρατηγοῖς ἀντιπαραταξάμενος. περιγινόμενος δὲ τοῦ πολέμου, ὀκτὼ δὲ καὶ δέκα χιλιάδας ἀνελὼν, καὶ πέντε ζῶντας ἑλὼν, ἐλέφαντάς τε ὀκτὼ καὶ δέκα ληϊσάμενος, ἑβδομήκοντα καὶ τέσσαρας πόλεις ὑποσπόνδους τῇ Ῥώμῃ συνῆψε, τάξας αὐταῖς, ὡς ἐβουλήθη, φόρους. ἐνταῦθα λοιπὸν οἱ Ἄφροι, κεκμηκότων αὐτοῖς τῶν πραγμάτων, εἰρήνην αἰτοῦσιν, οὐ δεξαμένου δὲ τὴν ἱκετείαν Ῥηγούλου, συνθήκας δὲ ἀπαιτοῦντος τῶν σπονδῶν ἀπηνεῖς τε καὶ τραχείας, Λακεδαιμονίους ἐπεκαλέσαντο πρὸς συμμαχίαν· καὶ πέμπεται αὐτοῖς στράτευμα Λακωνικὸν ὑφ' ἡγεμόνι Ξανθίππῳ· συγκροτηθέντος οὖν πολέμου μεταπίπτει τῷ Ῥηγούλῳ τὰ τῆς τύχης. ἡττᾶται γὰρ ἧτταν οὕτω μεγάλην, ὥστε πάσης μὲν τῆς στρατιᾶς δισχιλίους διαφυγεῖν μόνους, αὐτὸν δὲ μετὰ πεντακοσίων ὑπὸ τοῖς πολεμίοις γενόμενον δεθῆναι, τρεῖς δὲ [1] μυριάδας ἀνδρῶν μαχιμωτάτων πεσεῖν.

κβ' Ἀλλ'

1 Μυριάδας. Scripſi ſic loco χιλιάδας, quod omnes Latini XXX. millia habent: & Polybius Lib. I. de hoc proelio:

 πυ-

κβʹ. Ἀλλ' οἱ μὲν τούτους ὕπατοι Μάρκος Αἰμίλιος Παῦλος, καὶ Σέρβιος φούλβιος τὸν μὲν κατὰ τὸν πόλεμον δυσπραγίαν [1] ἐπηνωρθώσαντο, οὐδὲ αὐτοὶ δὲ συμφορᾶς ἔξω κατέστησαν· τριακοσίαις γὰρ ναυσὶ συμμίξαντες τοῖς Ἄφροις ὑπερέσχον, ὥστε τέσσαρας μὲν καὶ ἑκατὸν νῆας καταποντῖσαι, τριάκοντα δὲ μετὰ τῶν ἐν αὐταῖς μαχομένων ἑλεῖν, ἀνδρῶν δὲ δεκαπέντε χιλιάδας, τὰς μὲν διαφθεῖραι τὰς δὲ αἰχμαλώτους ἀπάγειν, τὸ δὲ στράτευμα τὸ οἰκεῖον πᾶσι χρήμασι τοῖς ἐκ τῆς λείας πλουσιώτατον ἀποφῆναι. οὐδὲν δ' ἂν ἐκώλυσε [2] δουλῶσαι τότε τοὺς Ἄφρους, εἰ μὴ λιμὸς ἐπελθὼν περιπέπτωκε τὴν στρατιὰν τοῦ τέλους. Ἐν οὕτω λαμπροῖς τοῖς κατὰ τὴν μάχην, καὶ μετὰ τοσούτων λαφύρων ἐπανιόντα τὸν στόλον σχεδὸν ἅπαντα θαλάσσιος κλύδων κατειργάσατο, καὶ τοσοῦτον ἐγένετο ναυάγιον, ὥστε ἐκ τετρακοσίων καὶ ἑξήκοντα καὶ τεσσάρων νηῶν ὀγδοήκοντα μόνας ἀθλίως διασωθῆναι. οὐδείς τε χρόνος τοσοῦτον χειμῶνα μνήμῃ παραδέδωκεν ἀνθρώπων οὐδὲ τοσοῦτον σύμπτωμα θαλάσσιον. Οὐ μὴν τοῦτο παρέλυσε τὸ φρόνημα τὸ Ῥωμαϊκὸν, οὐδὲ ἀφεῖλέ τι τῆς ἀκμῆς· παραχρῆμά τε διακοσίας ἐπισκευασάμενοι ναῦς, πρὸς ἑτέρας παρεσκευάσαντο ναυμαχίας.

κγʹ. Οἱ οὖν ἑξῆς ὕπατοι, Γνέος Σερβίλιος Κηπίων, καὶ Γάϊος Σεμπρώνιος Βλέσος, ἑξήκοντα καὶ διακοσίαις ναυσὶν ἐπὶ τὴν Ἀφρικὴν ἐξέπλευσαν, καὶ

τινας

πεντακόσιοι ἐζωγρήθησαν, ... ἐσώθησαν μὲν εἰς δισχιλίους, τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος διεφθάρη. Quis ergo credet, duntaxat τρεῖς χιλιάδας periiſſe? Cellar. Cellarius ſic ſcripſit loco χιλιάδας, quod omnes Latini XXX. *millia* habent: & Polybius lib. I. de hoc proelio: πεντακόσιοι ἐζωγρήθησαν, ... ἐσώθησαν μὲν εἰς δισχιλίους, τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος διεφθάρη. Quis ergo credet, duntaxat τρεῖς χιλιάδας periiſſe? Hav.

1 Duplex in una voce Augmentum. Cellar.

2 Excuſum erat in ed. Sylb. δολῶσαι. Perperam. Cellar.

1 Ex-

τινας μὲν τῶν πόλεων εἷλον· λαφύρων δὲ ἐμπλήσαντες τὰς ναῦς ἀπῄεσαν. ἀλλὰ καὶ τούτοις χειμὼν διέφθειρε τὴν εὐπραγίαν, ναυαγίῳ περὶ τὸ πλεῖστον τοῦ στόλου χρησαμένοις. Αὗται τοίνυν αἱ συμφοραὶ, ἀλλήλοις ἐφάμιλλοί τε καὶ συνημμέναι, τὴν περὶ τὸ ναυμαχεῖν προθυμίαν ἐξέβαλον τῶν Ῥωμαίων· δόγμα τε ἡ σύγκλητος ἐποιήσατο, μηκέτι ταῖς κατὰ θάλατταν χρῆσθαι μάχαις, μηδὲ ναῦς ἔχειν πλὴν ἑξήκοντα, φυλακῆς ἕνεκα τῶν Ἰταλῶν ὁρίων πρὸς τὰς ἔξωθεν ἐκ θαλάττης ἐφόδους.

κδ'. Λευκίου δὲ Καικιλίου Μετέλλου καὶ Γαΐου Φουρίου Πλακίδου πρὸς τὴν ὑπατείαν κληθέντων, γίνεται μάχη περὶ τὴν Σικελίαν πρὸς Ἄφρους, ἑνὸς τῶν ὑπάτων Μετέλλου στρατηγοῦντος, ἐν ταύτῃ νικᾶται τῶν Ἄφρων ὁ στρατηγὸς, τριάκοντα μὲν καὶ ἑκατὸν ἐλέφαντας ὁπλίτας ἄγων, στρατιὰν δὲ πασῶν τῶν ἔμπροσθεν μεγίστην· καὶ πίπλουσι μὲν εἴκοσι χιλιάδες ἀνδρῶν, ἐλέφαντες δὲ ἐζωγρήθησαν παρ' αὐτὸν μὲν τὸν πόλεμον ἓξ καὶ εἴκοσι, τοὺς λοιποὺς δὲ οἱ συμμαχοῦντες αὐτῷ Νουμίδαι πλανωμένους συνέλαβόν τε καὶ παρεστήσαντο τῷ ὑπάτῳ. μετὰ θαυμαστῆς οὖν πομπείας εἰς τὴν Ῥώμην εἰσῆλθε, τῶν ἐλεφάντων μεγέθει τε καὶ πλήθει τὰς ὁδοὺς πληρούντων. Οὗτος ὁ πόλεμος ἠνάγκασε τοὺς Ἄφρους καταφυγεῖν ἐπὶ τὸν Ῥηγοῦλον, ὃν ἐν δεσμοῖς εἶχον, παρεκάλουν τε αὐτὸν συμπρεσβεῦσαι τοῖς ὑπ' αὐτῶν πρὸς Ῥωμαίους ἐκπεμπομένοις, ὥστε αὐτοῖς γενέσθαι σπονδὰς, καὶ τοὺς ἑκατέρων αἰχμαλώτους ἀντιδοθῆναι τοῖς οἰκείοις. τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἀντιβολοῦντας αὐτοὺς ὁ Ῥηγοῦλος, καίτοι δέσμιος ὢν, ἀπειθεῖτο.

κε'. Νικηθεὶς δὲ τῇ προσεδρείᾳ, παραγίνεται μὲν εἰς τὴν Ῥώμην. δοθέντος δὲ αὐτῷ λόγου, οὐδὲν ἠνέσχε-

το

το κατὰ Ῥωμαίων καὶ ὑπατικὸν ἄνδρα πρᾶξαι· φάσκων, ἀφ' ἧς ἡμέρας ὑπὸ τοῖς πολεμίοις ἐγένετο, τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκπεπτωκέναι πολιτείας· οὔτε οὖν τὴν γαμετὴν ἐδέξατο περιπλοκὰς ζητήσασαν· καὶ σύμβουλος γίνεται Ῥωμαίοις, μὴ προσίεσθαι τοὺς Ἄφρους ἐπαγγέλλοντας εἰρήνην. περικεκόφθαι γὰρ αὐτοῖς τὰς δυνάμεις, καὶ μήτε αὐτὸν, μήτε τοὺς συνειλημμένους αὐτῷ, ἀξιοχρέως ὑπειλῆφθαι λέγειν πρὸς τοσούτων αἰχμαλώτων, τῶν ἐξ Ἀφρικῆς κατεχομένων, ἀντίδοσιν. ταῦτα συμβουλεύσας ἐκράτησε, πάντων τῶν αὐτοῦ τὰ τοῦ δήμου προθείς· οὗ δὴ καὶ τοῦτο γενναιότατον τῶν ἔργων. τῶν γὰρ πρεσβευτῶν ἀπράκτων ἀποπεμφθέντων, συναπῆλθε καὶ ὁ Ῥηγοῦλος· καὶ βουλομένων αὐτὸν τῶν πολιτῶν κατέχειν, οὐκ εἶξεν, ὡς οὐ δυνάμενος πρέπον ἀξίωμα πολίτῃ Ῥωμαίῳ ἔχειν μετὰ τὴν παρὰ τοῖς Ἄφροις δουλείαν. τοσοῦτον ἦν τὸ φρόνημα τῶν Ῥωμαίων· ἐπεὶ τὸ τῶν ὅρκων, οὓς ἐδεδώκει τοῖς Ἄφροις, ἢ μὴν ἐπανήξειν εἰ μὴ καταπράξαι τὰς σπονδὰς, οὐδὲν ἐκώλυε μένειν. ὁ γὰρ ἀρχιερεὺς, ὁ καλούμενος παρ' αὐτοῖς Πόντιφεξ, οὐκ εἶναι τὸ πρᾶγμα ἐπιορκίαν, ἐκ τῶν ἱερῶν ἐψηφίσατο νόμων. ἐπανελθὼν οὖν πρὸς τὴν Ἀφρικὴν, πολυτρόποις ἐξεδόθη κολάσεσιν, ἃς ἄλλοι ἄλλως ἐκδεδώκασιν. καὶ παρ' αὐταῖς τὸν βίον ἐτελεύτησεν.

κϛʹ. Ἐντεῦθεν Πούβλιος Κλαύδιος Ποῦλχρος, καὶ Γάϊος Ἰούνιος ὕπατοι χειροτονηθέντες ἐπίσης ἐδυσημέρησαν. Κλαύδιος μὲν γὰρ οὐκ ἀφοσιωσάμενος, ᾗ ὁ νόμος, ἐνανεύσαντο κατὰ τῶν συμβόλων. (αὐσπίκια καλοῦσιν αὐτὰ οἱ Ῥωμαῖοι· σημεῖα δὲ ἦν ταῦτα [1] δαιμονίως διδόμενα τοῖς ἐπὶ πόλεμον ἐξιοῦσι.) καὶ διὰ

τοῦτο

1 Excuſum erat in Sylb. δαι- μονίως. CELLAR.

1 Cum

τοῦτο χεῖρον ἔσχεν ἐν τῇ ¹ κατὰ τῶν Ἄφρων μάχῃ. ὥστε ἐκ διακοσίων εἴκοσι νηῶν, αἷς ἐναυμάχει, τριάκοντα διασωθῆναι, καὶ αὐτὸν μετ' αὐτῶν φυγεῖν· τὰς δὲ ἄλλας τὰς μὲν καταποντισθῆναι, τὰς δὲ ὑπὸ τοῖς πολεμίοις μετὰ τῶν ἐμπλεόντων πολεμιστῶν γενέσθαι, ὁ δὲ ἕτερος ὕπατος ναυαγίῳ τὰς ναῦς ἀποβαλὼν τὸ στράτευμα σῶον ἐπανήγαγεν. ἐπ' αὐτῇ γὰρ τῇ χέρσῳ ἐφθάρησαν αἱ νῆες, ὥστε τοὺς ἄνδρας ἄνευ πόνου τῆς γῆς ἐφικέσθαι.

κζ'. Μετὰ τούτους ὕπατοι γίνονται Γάϊος Λυτάτιος Κάτουλος, καὶ Αὖλος Ποστούμιος Ἄλβινος. τρίτον δὲ ἦν τοῦτο καὶ εἰκοστὸν ἔτος τοῦ πρὸς Ἄφρους πολέμου. Κάτουλος τοίνυν τὰς πρὸς Ἄφρους ἐκλεξάμενος, τριακοσίαις ναυσὶν ἐπ' αὐτοὺς ἐχώρησεν, ἐκεῖνοι δὲ τετρακοσίαις ἀντιπαρετάξαντο. τοσούτῳ δὲ οὔτε πώποτε ἔμπροσθεν στόλῳ ἀλλήλοις οὗτοι οἱ δῆμοι συνέμιξαν. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Κάτουλος ἐπέβη τῆς νεὼς ἀρρωστῶν· τέτρωτο γὰρ ἐν τῇ προτέρᾳ μάχῃ. συμμιξάντων δὲ αὐτῶν περὶ τὸ Λιλύβαιον τῆς Σικελίας, τοσαύτην ἐπεδείξαντο Ῥωμαῖοι τὴν προθυμίαν, ὡς ² ἑξήκοντα μὲν ναῦς πολεμίας ἑλεῖν, πέντε δὲ καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καταποντίσαι, δύο δὲ καὶ τριάκοντα χιλιάδας αἰχμαλώτων ἀνδρῶν λαβεῖν, τρισκαίδεκα δὲ διαχρήσασθαι, καὶ πάντα δὲ τὸν πλοῦτον (ἐτύγχανον γὰρ αὐτὸν ἐναποθέμενοι ταῖς ναυσὶ, τῷ μεγέθει τοῦ στόλου πεποιθότες, οἱ πολέμιοι) ἑαυτῶν ποιήσασθαι. τῶν Ῥωμαίων δὲ αὐτῶν δυοκαίδεκα νῆες διεφθάρησαν. ὁ μὲν οὖν πόλεμος ὁ

αὐτὸς

1 Cum praepoſitione legendum videtur τῇ κατὰ τῶν Ἄφρων μάχῃ. Sylb. Sylb. addidit praepoſitionem κατὰ, quae in textu olim nulla erat. Cellar.

2 Pro Ἑβδομήκοντα: Si numero rotundo uti mavult. Lat. text. LXXXI. ſed diſcrepant ipſi auctores Vid. ad Eutrop. Verh.

αὐτὸς συνέςη περὶ ἐξ εἰδῶν Μαρτίων κατὰ τοὺς Ῥωμαίους. Ἄφροι δὲ παραχρῆμα τὴν εἰρήνην ἐπηγγείλαν· καὶ ταύτην ἔδοσαν οἱ Ῥωμαῖοι. λαβόντες τοὺς αἰχμαλώτους τοὺς ὑπὸ τοῖς Ἄφροις ὄντας· ὧν δὲ αὐτοὶ κατεῖχον, προσκομιζόντων λύτρα τῶν Ἄφρων οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ προῖκα διαφῆκαν. εἰ δέ τινες ἦσαν ὑπὸ δεσπόταις ἐκ δημοσίας πράσεως γεγενημένοι, τούτων ἐψηφίσαντο τὰ τιμήματα καταβληθῆναι τοῖς ἐωνημένοις. καὶ οὐδὲ τοὺς Ἄφρους ἐζημίωσαν, ἀλλὰ τῷ ταμίᾳ τῶν δημοσίων χρημάτων ἀπαριθμῆσαι προσέταξαν.

κη'. Μεταςάσης δὲ τῆς ἀρχῆς ἐπὶ Κοΐντον Λυτάτιον καὶ Αὖλον [1] Μάλλιον, ἐπηνέχθη Φαλίσκοις πόλεμος. (πόλις δὲ ἦν αὕτη τῆς Ἰταλίας δυνατωτάτη) καὶ τούτων ἑκάτεροι κατώρθωσαν ὕπατοι, ἐν ἓξ ταῖς πάσαις ἡμέραις. μυρίων μὲν καὶ πενταχιλίων πεσόντων ἐκ τοῦ ςρατεύματος τῶν πολεμίων, τοῖς δὲ λοιποῖς εἰρήνης δοθείσης, ἐφ' ἡμίσει τῆς γῆς· ὃ Ῥωμαίοις ἔδοξε γενέσθαι.

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ'

α'. ΟΥΤΩ μὲν οὖν ὁ πρὸς Ἄφρους πόλεμος, εἴκοσι καὶ τρισὶ παρεκταθεὶς ἐνιαυτοῖς. Ῥωμαῖοι δὲ ἤδη γνωριμώτατοι παρὰ πᾶσι γεγενημένοι, πρέσβεις ἀπέςειλαν πρὸς τὸν Αἰγύπτου βασιλεύοντα Πτολεμαῖον, ὑπισχνούμενοι συμμαχίαν αὐτῷ κατὰ τοῦ Σύρων βασιλεύοντος Ἀντιόχου. ὁμολογήσας δὲ Πτολεμαῖος τῇ πρεσβείᾳ χάριν, οὐκ ἐδεήθη τῆς συμμαχίας, ἐπειδήπερ εἶχεν ἤδη πέρας ἐκεῖνος ὁ πόλεμος. Κατὰ

[1] *Mallius* etiam Librariorum incuria apud ipſum Eutrop. unde Met. deceptus fuerit, qui ſupra ſaepius Μάλλιος.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον τῆς Σικελίας βασιλεὺς Ἱέρων, δυνατώτατος τῶν πώποτε, εἰς τὴν Ῥώμην ἀφίκετο, μεθέξων τῆς πλημμύρης αὐτόθι θέας. [1] σῖτόν τε εἴκοσι μυριάδας ἐδωρήσατο τῷ δήμῳ. Ἡνίκα δὲ Ἱέρων κατέλαβε τὴν Ῥώμην.

β'. Λεύκιος Κορνήλιος Λεντοῦλος, καὶ Φούλβιος Φλάκκος ὕπατοι κατὰ [2] Λιγύρων ἤρξαντο πόλεμον, ὄντος τῶν Ἰταλῶν ὁρίων, καὶ νίκης γενομένης ἐθριάμβευσαν. Καρχηδόνιοι δὲ παρεγχειροῦντες ταῖς σπονδαῖς, τοὺς Σάρδους, οὓς αἱ συνθῆκαι Ῥωμαίοις ὑπακούειν ἠβούλοντο, παρηρέθιζον, καὶ ἔπειθον ἀντιτάττεσθαι. τοῦ δὲ πράγματος εἰς φῶς κεχωρηκότος, πρεσβεία Καρχηδονίων παραγινομένη τὴν εἰρήνην ἐκύρωσεν.

γ'. Ὑπάτων ἀναδειχθέντων Τίτου Μαλλίου Τορκουάτου, καὶ Γαΐου Ἀτιλίου Βούσλου, θρίαμβος μὲν γίνεται κατὰ Σάρδων μάχῃ κρατηθέντων. μετὰ δὲ τοῦτο πᾶς πανταχόθεν ἐπέπαυτο πόλεμος, καρτερά τε ἦν ἡσυχία, οἵαν οὐδενὶ χρόνῳ συνέβη γενέσθαι, πλὴν ἐπὶ Νουμᾶ Πομπιλίου, ὃς μετὰ Ῥωμύλον ἐβασίλευσε.

δ'. Διαδεξαμένων δὲ τὴν ὑπατείαν Λευκίου Ποστουμίου Σαβίνου, καὶ Γνέου Φαβίου Κεντουμάλου, πόλεμος συνέστη πρὸς Ἰλλυριοὺς Ῥωμαίοις· καὶ πρότερον μὲν αἱ πλεῖσται τῶν πόλεων, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς χώρας ἐκείνης τοῖς ὑπάτοις ἑαυτοὺς ἐνεχείρισαν.

ε'. Μετὰ τούτους Λευκίου Αἰμιλίου διαδεξαμένου τὴν ἀρχὴν

1 Accuſ. σῖτον ea ſtructurae forma excuſari poteſt, qua ſupra adnotata eſt: L. I. c. 8. praeſertim cum itidem apud Trebellium Pollionem in vita Claudii legamus *annuos frumenti modios tria milia, laridi libras duo milia, vini veteris ſextarios tria milia quingentos*. alioqui uſitatior loquendi forma eſt σίτου μυριάδας κ'. Sylb. Niſi ſcribendi ratione σῖτον falſi fuerint Librarii.

2 Vitioſe in Sylb. legebatur Ῥηγύλων. Cellar.

ἀρχὴν, πλῆθος Γάλλων ὑπὲρ ἀριθμὸν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ὥρμησε, καὶ τὰς Ἄλπεις ἤδη [1] (ὄρος δέ ἐστι τοῦτο, Γάλλους Ἰταλῶν διορίζον) ὑπερβεβήκεσαν. ἔνθα δὴ πάσης ὁμοῦ τῆς Ἰταλίας ἐγένετο σύμπνοια, καὶ συνεκροτήθη συμμαχικὸν εἰς ὀκτὼ μυριάδας, ὡς ὁ τῆς ἱστορίας συγγραφεὺς ἐξηγήσατο Φάβιος, καὶ αὐτὸς τοῦ πολέμου κεκοινωνηκώς. ἀλλ' οὐ δεηθεὶς τῶν συλλεγέντων ἐπικούρων Αἰμίλιος μετὰ τῆς αὐτοῦ στρατιᾶς κατειργάσατο τοὺς πολεμίους, ὥστε τεσσαράκοντα χιλιάδας πεσεῖν, καὶ [2] τὴν νίκην διὰ τοῦτο τῇ ψήφῳ τῆς πόλεως ἐθριάμβευσεν.

ϛ'. Ἐπὶ πλεῖστον δὲ ἡσυχάσαντες οἱ Γάλλοι, πολλοῖς ὕστερον χρόνοις πάλιν ἤρξαντο πολέμου ἐντὸς τῆς Ἰταλίας πρὸς τοὺς Ῥωμαίους· ὕπατοι δὲ ἦσαν Μάρκος Κλαύδιος Μάρκελλος, καὶ [3] Γνέος Κορνήλιος Σκιπίων· ἀλλ' οὐκ εἰς μακρὰν κατελύθησαν. Μάρκελλος γὰρ, ἵππων οὐ πολλὴν ἄγων, νικᾷ τε αὐτοὺς μάχῃ, καὶ τὸν βασιλέα Βιριδόμαρον αὐτοχειρὶ διεχρήσατο. ἐφεξῆς δὲ μετὰ τοῦ συνυπάτου τὸν πάντα κατορθώσας πόλεμον, καὶ τὴν Μεδιόλανον ἑλὼν, πολύν τε συναγείρας χρημάτων ὄγκον, ἐθριάμβευσεν, ἐπὶ τῶν ὤμων τὰ λάφυρα φέρων τοῦ πεσόντος βασιλέως.

ζ'. Μάρκου δὲ Μινουκίου Ῥούφου καὶ Πουβλίου Κορνηλίου τὴν ἀρχὴν ἐκδεξαμένων πρὸς Ἴστρους ἐγένετο πόλεμος,

1 Margini exemplaris adſcripta haec adnotatiuncula : ὅτι τὰ ὄρη τῶν Ἄλπεων διορίζουσιν Ἰταλίαν ἐκ Γαλατῶν. *Alpium montes Italiam à Gallis diſterminant.* Sylb.

2 Cum praepoſitione legendum videtur μετὰ τὴν νίκην, vel διὰ τὴν νίκην, quod alibi ἐπὶ τῇ νίκῃ. Sylb.

3 De Cn. Cornelio Scipione margini exemplaris haec adſcripta erat adnotatio: οὗτος, πατὴρ ἦν τοῦ τὴν Ἀφρικὴν δουλώσαντος ὕστερον Σκιπίωνος. *Hic pater fuit Scipionis ejus qui poſt ſubegit Africam.* Sylb.

μος, ἐπειδὴ τὸ Ῥωμαϊκὸν ἐλίστευον στόλον· καὶ πάντες ὑπὸ Ῥωμαίοις ἐγένοντο. Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον δεύτερος ἐπῆλθε Ῥωμαίοις ἐξ Ἀφρικῆς πόλεμος, Ἀννίβου Καρχηδονίοις στρατηγοῦντος, ὃς ἔτη γεγονὼς εἴκοσι τὴν Σάγουντον Ἰσπανίας πόλιν, Ῥωμαίοις ὑπόσπονδον οὖσαν, ἐνεστήσατο πολιορκεῖν. καὶ συλλέξας [1] στρατείαν εἰς τεσσαρεσκαίδεκα μυριάδας ἀνδρῶν, εἴχετο τοῦ ἔργου. τοῦτο γνόντες οἱ Ῥωμαῖοι πρεσβείαν ἐπ' αὐτὸν στέλλουσι, παραγγέλλοντες αὐτῷ τῆς πολιορκίας ἀπέχεσθαι. μὴ πεισθέντος δὲ, πρεσβεύονται πρὸς Καρχηδονίους, ὥστε ἀποστῆσαι τὸν Ἀννίβαν τῆς κατὰ τὴν οἰκείαν ἐφόδου. οἱ δὲ τὸ καθῆκον ὑπερβάντες θρασύτερον ἀπεκρίναντο. παρατεινομένου δὲ τοῦ χρόνου, μετὰ πολλὴν τὴν προσεδρείαν, λιμῷ νικηθέντες οἱ [2] Σαγούντιοι, σφᾶς αὐτοὺς ἐξέδωκαν, καὶ μεγίστης ἐπειράθησαν ὠμότητος. ἐνεκρίθη τοίνυν παρὰ Ῥωμαίοις πρὸς Ἄφρους πόλεμος, ὅτι σαφῶς ἀπεδείχθησαν παραβεβηκότες τὰς σπονδάς.

η'. Καὶ Πούβλιος μὲν Κορνήλιος Σκιπίων μετὰ τοῦ στρατεύματος ἔδραμεν ἐπὶ τὰς Ἰσπανίας· Τιβέριος δὲ Σεμπρώνιος Γράκχος ἐπὶ τὴν Σικελίαν. Ὁ τοίνυν Ἀννίβας καταλιπὼν ἐν Ἰσπανίαις τὸν ἀδελφὸν Ἀσδρούβαν, ὑπερῆλθε τὴν Πυρρηναῖον, καὶ τὰς καλουμένας Ἄλπεις [3 Ποινὰς] αὐτῷ πρώτῳ γενομένας τότε βασίμους. εἵπετο γὲ αὐτῷ στρατιὰ (4 εἰς) τὴν Ἰταλίαν ἰόντι, πεζῶν

1 Στρατεία hic & alibi Noſtro eadem eſt, quae στρατιά. CELLAR.

2 Scriptum erat in Sylb. Σαγοῦντοι. CELLAR.

3 Poſt τὰς καλουμένας Ἄλπεις deſiderari videtur epitheton Ποινάς: de quibus viſe Ammian. Marcell. 318. 10. SYLB. Sylburgius addi vult epitheton Ποινάς. Sed nec illa vox ſana Livio, qui *Penninas*, non Poenas, eas Alpes tradit appellari. Quod aliud non ſuppetit, *montes* interpretamur, *qui Alpes vocentur*. CELLAR.

4 Εἰς τὴν Ἰταλίαν ἰόντι. Addidimus praepoſitionem εἰς, quae aberat a Sylburgii libro. CELLAR.

ζῶν ὀκτὼ μυριάδες, καὶ ἱππέων δέκα, ἐλέφαντές τε ἑπτὰ καὶ τριάκοντα. προσιὼν δὲ προσελάμβανεν, ὅσοις ἐντύχοι. Λίγυρες γοῦν καὶ Γάλλοι προσετίθεντο. ταῦτα γνοὺς Σεμπρώνιος Γράκχος ἀπὸ τῆς Σικελίας μετέστησε τὴν στρατιὰν εἰς Ἀρίμινον.

θ'. Καὶ πρότερον μὲν ἀπήντησε τοῖς Ἄφροις ὁ πατὴρ τοῦ Σκιπίωνος· καὶ συμμίξας ἧττόν τι ἔσχε, τραπέντος αὐτῷ τοῦ στρατοῦ, καὶ τιτρώσκεται, καὶ εἰς τὴν παρεμβολὴν καταφεύγει. Γράκχος δὲ συνεπλάκη μὲν καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὸν Τίβριον, μετὰ δὲ τῆς ἴσης ἀνεχώρησε τῷ Σκιπίωνι τύχης· ἐκ τούτου πολλοὶ τῶν Ἰταλῶν παρέδοσαν ἑαυτοὺς τοῖς πολεμίοις· λαμπρός τε ὢν ἐκ τούτων Ἀννίβας τῶν προοιμίων, συνέμιξε τῷ Φλαμινίῳ, τὴν ὑπατικὴν στρατιὰν ἄγοντι· καὶ αὐτόν τε καὶ τὸ σὺν αὐτῷ στράτευμα διεχρήσατο, ἐγγὺς πέντε καὶ εἴκοσι χιλιάδας, τῶν λοιπῶν φυγῇ σωθέντων. πέμπεται λοιπὸν πρὸς αὐτὸν [1] Φάβιος, δικτάτωρ ἀναδειχθείς, ὃς, ἀεὶ μὲν ἀναβαλλόμενος τὴν μάχην, ἀεὶ δὲ αὐτὴν προσδοκᾶσθαι ποιῶν, ἀνέκοπτε τῆς πολλῆς ὁρμῆς τὸν στρατηγὸν τῶν Ἄφρων· καὶ ποτε ἀπροσδόκητος εἰς χεῖρας ἐλθών, ἐκ τοῦ κρείττονος ἀνεχώρησε.

ι'. Πεντακοσιοστῷ δὲ καὶ τεσσαρακοστῷ τῆς πόλεως ἔτους, Αἰμίλιος Παῦλος καὶ Πούβλιος Τερέντιος Βάρρων ὕπατοι χειροτονηθέντες, ἐδέξαντο παρὰ τοῦ Φαβίου τὴν ἐξουσίαν· ὃς χωριζόμενος τῶν πραγμάτων, συνεβούλευε τοῖς ὑπάτοις, τοῖς αὐτοῦ κατακολουθεῖν περὶ τὴν μάχην ἴχνεσι, καὶ τὴν συμπλοκὴν ἀναβάλλεσθαι, κωλύοντας μὲν ἐπι-

1 De Fabio haec margini exemplaris adſcripta erat adnotatio: οὗτος ὁ Φάβιος ἐστὶν ὃν παράλληλον τίθησι Πλούταρχος Περικλεῖ τῷ Ἀθηναίῳ. *Hic eſt Fabius quem Plutarchus in Parallelis componit cum Pericle Athenienſe.* Sylb.

1 Αὐ-

ἐπιφερομένους, συμμίξαι δὲ παραιτουμένους· τοῦτον γὰρ εἶναι μόνον τῆς νίκης τῆς κατ' ἐκείνου τὸν τρόπον. ἀτιμάσας δὲ ταύτην Βάρρων τὴν παραίνεσιν, εἱλκύσθη πρὸς συμπλοκὴν, τοῦ Παύλου κωλύοντος, καὶ τῶν τοῦ Φαβίου λόγων ἀναμιμνήσκοντος. συνέμιξαν τοίνυν ἐν Κάνναις, χωρίῳ τῆς Ἀπουλίας· καὶ νικᾶται τῶν ὑπάτων ἑκατέρων τὸ στράτευμα. Πίπτει μὲν γὰρ ἕτερος τῶν ὑπάτων, ὁ Παῦλος, ὑπατικοὶ δὲ ἄνδρες καὶ πραιτώριοι ἀμφὶ τοὺς εἴκοσι· συγκλητικοὶ δὲ σὺν τοῖς ἀπαχθεῖσιν αἰχμαλώτοις, τριάκοντα· ἐπιφανεῖς δὲ ἄλλως τριακόσιοι· τοῦ δὲ λοιποῦ τῶν μαχομένων πλῆθος, πεζῶν μὲν, τεσσαράκοντα χιλιάδες, ἱππέων δὲ, τρεῖς καὶ πεντακόσιοι. τῆς δὲ Ἀννιβάλου στρατιᾶς, ἔπεσον μὲν καὶ [1] αὐτῆς οὐκ ὀλίγοι· σχεδὸν δὲ ἅπαντες ἐγένοντο τραυματίαι. [2] οὗ δὴ καὶ θαυμάσαι τοὺς Ῥωμαίους ἐστὶ τοῦ φρονήματος. τοσαύτῃ γὰρ ἐμπεσόντες συμφορᾷ, οἵαν οὔτε ὁ παρελθὼν ἤνεγκε χρόνος, οὔτε ὁ μέλλων οἴσειν ἠλπίζετο, μνήμην εἰρήνης οὐκ ἐποιήσαντο· τὸ μέντοι μέγεθος ἐδείχθη τοῦ κακοῦ τῷ καινῷ τῆς στρατολογίας. τότε γὰρ δὴ πρῶτον ἐλευθερίας ἀξιωθέντες οἰκέται, εἰς στρατιὰν ἐξεδόθησαν.

ια'. Συνέβη δὲ, ὅπερ ἐν τοῖς τοιούτοις φιλεῖ, τοὺς ὑπηκόους συμμεταστῆναι τῇ τύχῃ, καὶ τὰς ὑπὸ Ῥωμαίοις οὔσας Ἰταλικὰς πόλεις τὸν Ἀννίβαν ὑποδέξασθαι. Ἀννίβας δὲ γαυριῶν τοῖς κατωρθωμένοις, ἐξουσίαν ἔδωκε τοῖς Ῥωμαίοις, ἐξωνήσασθαι τοὺς αἰχμαλώτους. οἱ δὲ ἔφασαν, οὐχ ἡγεῖσθαι πολίτας, οἳ μεθ' ὅπλων ὄντες, ὑπὸ τοῖς πολεμίοις ἐγένοντο. τότε τοίνυν ποικίλως αὐτοὺς πρότερον αἰκισάμενος, ἅπαντας διεχρήσατο.

τρεῖς

1 Αὐτῶν excuſari per ſyllepſin poteſt. alioqui congruentius eſt αὐτῆς. SYLB. Ita corrigit Sylb. vitioſum αὐτῶν, quod vulgo legebatur. CELLAR.

2 Οὗ iſtud adverbialiter accipiendum pro *ubi*, *quo in caſu*. SYLB.

1 An-

τρεῖς τε μεδίμνους δακτυλιδίων, εἰς ἀπόδειξιν τῶν ἀνῃρημένων, τοῖς Καρχηδονίοις ἐξέπεμψεν, ὡς τῶν νεκρῶν ἐξεῖλε σωμάτων. Ἐν τούτοις δ' ὄντος Ἀννίβου, Σκιπίωνες ἄμφω τὸν Ἀσδρούβαν, ἐν ταῖς Ἰσπανίαις διατρίβοντα, (ἦν δὲ οὗτος ἀδελφὸς Ἀννίβου, καταλελειμμένος μετὰ πολλῆς στρατιᾶς, ὥστε τὰς Ἰσπανίας προσποιῆσαι ταῖς Ἄφροις) καλοῦσιν εἰς μάχην, καὶ νικῶσι νίκην λαμπράν. αἰχμαλώτους γὰρ εἷλον μυρίους ἄνδρας, ἀνεῖλον δὲ εἴκοσι καὶ πέντε χιλιάδας, τοῦτο γνόντες οἱ Καρχηδόνιοι πέμπουσιν ἑτέραν αὐτῷ στρατιάν, δώδεκα μὲν πεζῶν χιλιάδας, τέσσαρας δὲ ἱππέων, ἐλέφαντας δὲ εἴκοσι.

ιβ'. Τετάρτῳ δὲ ἔτει τῆς διατριβῆς Ἀννίβου τῆς ἐν Ἰταλίᾳ, Μάρκελλος ὕπατος χειροτονηθεὶς, περὶ τὴν Νῶλαν (πόλις δέ ἐστιν αὕτη τῆς Καμπανίας) συνεκρότησε πρὸς τὸν Ἀννίβαν πόλεμον, καὶ νικᾷ τῇ μάχῃ. ἡττηθεὶς δὲ ὅμως ἐκεῖνος, περὶ τὰς πόλεις ἐστρέφετο, τὰς μὲν πολιορκίᾳ, τὰς δὲ φόβῳ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀφιστὰς δυναστείας. τῆς γοῦν Ἀπουλίας καὶ Καλαβρίας καὶ Βρεττίων τὰς πλείστας ἐφ' ἑαυτῷ κατεστήσατο τοσαύτη τε ἦν τῆς κατ' αὐτὸν ἡ λαμπρότης, ὥστε καὶ Φίλιππον, τὸν Μακεδόνων βασιλέα, πρεσβείαν ὡς αὐτὸν στείλαντα [1] [συμμαχικὸν] ὑποσχέσθαι κατὰ Ῥωμαίων. ὅρον δὲ εἶχεν ἡ ὑπόσχεσις τόνδε· καθαιρεθέντων εἰς ἅπαν Ῥωμαίων, σύμμαχοι καὶ αὐτὸν αὐτοῖς γενέσθαι πρὸς τὸν κατὰ τῶν Ἑλλήνων πόλεμον ἀλλὰ συνέβη τοὺς ἐκ Μακεδονίας πρέσβεις τῷ Ῥωμαϊκῷ περιπεσεῖν στρατῷ· καὶ οὕτως ἐγένετο δήλη τοῖς Ῥωμαίοις ἡ Μακεδονικὴ

πρεσ-

1 Ante ὑποσχέσθαι deeſt συμμάχους ſeu συμμαχικὸν, aut tale quidpiam; ut e Lat. textu clarum eſt. Seq. αὐτοῖς pro ſingulari αὐτῷ poſitum videtur ad vitandam ambiguitatem. Sylb.

1 Prae-

πρεσβεία. πέμπουσι τοίνυν Λεβῖνον μὲν ἐπὶ Μακεδόνας, Τορκουάτον δὲ ἐπὶ Σαρδόνα· ἤδη γάρ τοι καὶ αὐτὴ Ῥωμαίων ἀποστᾶσα προσκεχωρήκει τοῖς Ἄφροις.

ιγ'. Τέσσαρας τοίνυν ἐνὶ χρόνῳ πολέμους ἐν διαφόροις τόποις εἶχον οἱ Ῥωμαῖοι· ἐν Ἰταλίᾳ πρὸς Ἀννίβαν· [1 ἐν Ἰσπανίαις πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀσδρούβαν] ἐν Μακεδονίᾳ πρὸς Φίλιππον· ἐν Σάρδοις πρός τε τοὺς ἐκ τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ πρὸς Ἀσδρούβαν, ἕτερον Ἄφρων στρατηγόν. τοῦτον Μάλλιος Τορκουάτος ἐζώγρησε μάχῃ, πρότερον ἀποβαλόντα τῆς στρατιᾶς, τῶν μὲν πεσόντων δέκα χιλιάδας, τῶν δὲ ἀπαχθέντων αἰχμαλώτων εἰς πεντακοσίους τε καὶ χιλίους. καὶ οὕτω Σάρδονες μὲν Ῥωμαίοις ἀπεδόθησαν· ὁ δὲ τοῦ πολέμου στρατηγὸς Μάλλιος ζῶντα τὸν Ἀσδρούβαν εἰσήγαγε τοῖς Ῥωμαίοις. Οὕτω τούτων κεχωρηκότων, νικᾷ καὶ Λεβῖνος τὸν Φίλιππον· καὶ οἱ Σκιπίωνες ἐν Ἰσπανοῖς τόν τε Ἀσδρούβαν καὶ Μάγωνα, καὶ αὐτὸν ἀδελφὸν Ἀννίβου.

ιδ'. Δεκάτῳ δὲ ἔτει τῆς ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν εἰσόδου τῶν Ἄφρων, Σουλπίκιος μὲν καὶ Φούλβιος ἦσαν ὕπατοι. Ἀννίβας δὲ ἐπὶ τὴν πόλιν ἰὼν ἐν τετάρτῳ τῆς πόλεως ἐστρατοπεδεύσατο σημείῳ, τινὰς τῶν ἱππέων μέχρις αὐτῶν προεκπέμψας τῶν πυλῶν. Τῶν δὲ ὑπάτων μετὰ τῆς στρατιᾶς, ἐπειδὴ τὸν τῆς πόλεως ἤκουσαν κίνδυνον, ἐπιστάντων, φοβηθεὶς ἐπὶ τὴν Καμπανίαν ἐχώρησεν. Εντεῦθεν τὰ ἐν Ἰσπανίαις μεταπίπτει πράγματα, καὶ Σκιπίωνες ἀμ-

1 Praetermiſſum erat membrum ſecundum, *ἐν Ἰσπανίαις πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀσδρούβαν*, quod ex Latino reſtituimus, quia ipſe Metaphraſtes *τέσσαρας πολέμους* enarraturus erat. CELLAR.

Membrum ſecundum praetermiſſum erat, quod ex Latino cum Cellario reſtituimus, quia ipſe metaphraſtes *τέσσαρας πολέμους* enarraturus erat. HAV.

τρεῖς τε μεδίμνες δακτυλιδίων, εἰς ἀπόδειξιν τῶν ἀνῃρημένων, ταῖς Καρχηδονίαις ἐξέπεμψεν, ὡς τῶν νεκρῶν ἐξεῖλε σωμάτων. Ἐν τούτοις δ' ὄντος Αννίβου, Σκιπίωνος ἄμφω τὸν Ασδρούβαν, ἐν ταῖς Ισπανίαις διατρίβοντα, (ἦν δὲ οὗτος ἀδελφὸς Αννίβου, καταλελειμμένος μετὰ πολλῆς στρατιᾶς, ὥστε τὰς Ισπανίας προστατεῦσαι ταῖς Ἄφρας) καλοῦσιν εἰς μάχην, καὶ νικῶσι νίκην λαμπράν. αἰχμαλώτους γὰρ εἷλον μυρίους ἄνδρας, ἀνεῖλον δὲ εἴκοσι καὶ πέντε χιλιάδας, τοῦτο γνόντες οἱ Καρχηδόνιοι πέμπουσιν ἑτέραν αὐτῷ στρατιὰν, δώδεκα μὲν πεζῶν χιλιάδας, τέσσαρας δὲ ἱππέων, ἐλέφαντας δὲ εἴκοσι.

ιβ'. Τετάρτῳ δὲ ἔτει τῆς διατριβῆς Αννίβου τῆς ἐν Ιταλίᾳ, Μάρκελλος ὕπατος χειροτονηθεὶς, περὶ τὴν Νῶλαν (πόλις δέ ἐστιν αὕτη τῆς Καμπανίας) συγκρότησι πρὸς τὸν Αννίβαν πόλεμον, καὶ νικᾷ τῇ μάχῃ. ἡττηθεὶς δὲ ὅμως ἐκεῖνος, περὶ τὰς πόλεις ἐστρέφετο, τὰς μὲν πολιορκίᾳ, τὰς δὲ φόβῳ τῆς Ρωμαϊκῆς ἀφιστὰς δυναστείας. τῆς γοῦν Απουλίας καὶ Καλαβρίας καὶ Βρεττίων τὰς πλείστας ἐφ' ἑαυτῷ κατεστήσατο τοσαύτη τε ἦν τὸ κατ' αὐτὸν ἡ λαμπρότης, ὥστε καὶ Φίλιππον, τὸν Μακεδόνων βασιλέα, πρεσβείαν ὡς αὐτὸν στείλαντα [1] [συμμαχικὸν] ὑποσχέσθαι κατὰ Ρωμαίων. ὅρον δὲ εἶχεν ἡ ὑπόσχεσις τόνδε· καθαιρεθέντων εἰς ἅπαν Ρωμαίων, σύμμαχοι καὶ αὐτὸν αὐτοῖς γενέσθαι πρὸς τὸν κατὰ τῶν Ελλήνων πόλεμον ἀλλὰ συνέβη τοὺς ἐκ Μακεδονίας πρέσβεις τῷ Ρωμαϊκῷ περιπεσεῖν στρατῷ· καὶ οὕτως ἐγένετο δήλη ταῖς Ρωμαίοις ἡ Μακεδονικὴ

πρεσ-

1 Ante ὑποσχέσθαι deest συμμαχίας ſeu συμμαχικὸν, aut tale quidpiam; ut e Lat. textu clarum eſt. Seq. αὐτοῖς pro ſingulari αὐτῷ poſitum videtur ad vitandam ambiguitatem. Sylb.

1 Prae-

πρεσβεία. πέμπουσι τοίνυν Λαιβῖνον μὲν ἐπὶ Μακεδόνας, Τορκουᾶτον δὲ ἐπὶ Σαρδόνα· ἤδη γάρ τοι καὶ αὐτὴ Ῥωμαίων ἀποστᾶσα προσκεχωρήκει τοῖς Ἄφροις.

ιγʹ. Τέσσαρας τοίνυν ἐνὶ χρόνῳ πολέμους ἐν διαφόροις τόποις εἶχον οἱ Ῥωμαῖοι· ἐν Ἰταλίᾳ πρὸς Αννίβαν· [[1] ἐν Ισπανίαις πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ασδρούβαν] ἐν Μακεδονίᾳ πρὸς Φίλιππον· ἐν Σάρδοις πρός τε τοὺς ἐκ τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ πρὸς Ασδρούβαν, ἕτερον Ἄφρων στρατηγόν. τοῦτον Μάλλιος Τορκουᾶτος ἐζώγρησε μάχῃ, πρότερον ἀποβαλόντα τῆς στρατιᾶς, τῶν μὲν πεσόντων δέκα χιλιάδας, τῶν δὲ ἀπαχθέντων αἰχμαλώτων εἰς πεντακοσίους τε καὶ χιλίους. καὶ οὕτω Σάρδονες μὲν Ῥωμαίοις ἀπεδόθησαν· ὁ δὲ τοῦ πολέμου στρατηγὸς Μάλλιος ζῶντα τὸν Ασδρούβαν εἰσήγαγε τοῖς Ῥωμαίοις. Οὕτω τούτων κεχωρηκότων, νικᾷ καὶ Λαιβῖνος τὸν Φίλιππον· καὶ οἱ Σκιπίωνες ἐν Ισπανοῖς τόν τε Ασδρούβαν καὶ Μάγωνα, καὶ αὐτὸν ἀδελφὸν Αννίβου.

ιδʹ. Δεκάτῳ δὲ ἔτει τῆς ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν εἰσόδου τῶν Ἄφρων, Σουλπίκιος μὲν καὶ Φούλβιος ἦσαν ὕπατοι. Αννίβας δὲ ἐπὶ τὴν πόλιν ἰὼν ἐν τετάρτῳ τῆς πόλεως ἐστρατοπεδεύσατο σημείῳ, τινὰς τῶν ἱππέων μέχρις αὐτῶν προεκπέμψας τῶν πυλῶν. Τῶν δὲ ὑπάτων μετὰ τῆς στρατιᾶς, ἐπειδὴ τὸν τῆς πόλεως ἤκουσαν κίνδυνον, ἐπιστάντων, φοβηθεὶς ἐπὶ τὴν Καμπανίαν ἐχώρησεν. Εντεῦθεν τὰ ἐν Ισπανίαις μεταπίπτει πράγματα, καὶ Σκιπίωνες ἀμ-

1 Praetermiſſum erat membrum ſecundum, ἐν Ισπανίαις πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ασδρούβαν, quod ex Latino reſtituimus, quia ipſe Metaphraſtes τέσσαρας πολέμους enarraturus erat. Cellar.

Membrum ſecundum praetermiſſum erat, quod ex Latino cum Cellario reſtituimus, quia ipſe metaphraſtes τέσσαρας πολέμους enarraturus erat. Hav.

ἄμφω πίπτουσι μαχόμενοι πρὸς Ασδρούβαν, οἱ πολλάκις αὐτοῦ κεκρατηκότες· τοῦ στρατεύματος δὲ [1] οὐδεμία συνέβη βλάβη· ἐπεὶ καὶ οἱ στρατηγοὶ τύχῃ μᾶλλον ἡττήθησαν, ἢ τῇ περὶ τὸν πόλεμον ῥαθυμίᾳ. Ὑπὸ δὲ τούτους αὐτοὺς τοὺς χρόνους [2] Μάρκελλος τὸ πλεῖστον ἀνεκλήσατο τῆς Σικελίας ὑπὸ τοῖς Ἄφροις ἤδη γεγενημένον, καὶ τὰς Συρακούσας εἷλε πολιορκίᾳ, πολύν τε πλοῦτον ἐκεῖθεν προσεκλήσατο τοῖς Ρωμαίοις. Τότε καὶ Λεβῖνος πρὸς τὸν Φίλιππον καὶ πολλὰς τῶν Ελληνικῶν πόλεων, καὶ πρὸς Ἄτταλόν τινα Ασίας βασιλέα σπεισάμενος, ἐπὶ τὴν Σικελίαν ὡρμήθη. Ἄννωνα δὲ τὸν Καρχηδονίων στρατηγὸν, καὶ τὴν Ακραγαντίνων πόλιν ἑλὼν, ἣν ἐφρούρει, τὸν μὲν ἅμα τοῖς ἐπισημοτάτοις τῶν αἰχμαλώτων, ἐπὶ τὴν Ρώμην ἐξέπεμψεν· τεσσαράκοντα δὲ πόλεις τῆς Σικελίας [3] ἑκούσας ἑλὼν, ἓξ δὲ καὶ εἴκοσι πολιορκίᾳ, οὕτως οἴκαδε ἐπανῆλθε. καὶ τότε πάσης ἐγένοντο Ρωμαῖοι τῆς Σικελίας δεσπόται. λαμπρὸς οὖν ἐπὶ τούτοις ἐπανῆλθεν ὁ Λεβῖνος. Τούτων ἐν Σικελίᾳ πραττομένων Αννίβας ἐν Ιταλίᾳ τῷ τε ὑπάτῳ Φουλβίῳ καὶ τῷ στρατεύματι προσπεσὼν ἐξαπιναίως, ὀκτὼ χιλιάδας ἀναιρεῖ, καὶ τὸν ὕπατον.

ιε΄. Εν δὲ ταῖς Ισπανίαις, μετὰ τὴν τῶν Σκιπιώνων τελευτὴν, οὐκ ὄντος ἡγεμόνος τῷ στρατεύματι, πέμπεται [4] Σκιπίων ἕτερος, ὁ καλούμενος Πούβλιος, παῖς Σκι-

1 Diviſe Sylb. οὐδ᾽ μία. CELLAR.

2 De Marcello in exemplaris margine adſcripta haec adnotatio: τοῦτον τὸν Μάρκελλον παράλληλον τίθησι Πλούταρχος Πελοπίδῃ τῷ Θηβαίῳ. *Hunc Marcellum Plutarchus in Parallelis componit cum Pelopida Thebano.* SYLB.

3 Ἑκούσας pro corrupto ἀκούσας ſubſtituimus, non repugnante Sylburgio. Eſt vero ἑκούσας Accuſandi caſus plur. femin. ab ἑκὼν &c. CELLAR. Ἑκούσας pro ἀκούσας cum Cellario ſubſtituimus, non repugnante Sylb. HAVERC.

4 De Scipione altero adſcripta

Σκιπίωνος τοῦ πρότερον ἐκεῖ πεπολεμηκότος, γεγονὼς μὲν ἔτη τέσσαρα καὶ εἴκοσι, τὴν δὲ καθ' αὐτὸν καὶ τὴν ἐφεξῆς ἁπάντων ἄριστος. οὗτος εὐθὺς ἐκ προοιμίων αἱρεῖ Καρχηδόνα τὴν ἐν Ἰσπανίαις, ὁμώνυμον τῇ μητροπόλει τῆς Ἀφρικῆς· αἱρεῖ δὲ τό χρυσίον ἅπαν καὶ τὸν ἄργυρον, καὶ τὴν λοιπὴν τοῦ πολέμου παρασκευὴν τῶν Ἄφρων, αὐτόθι κειμένην ὡς ἐν ὀχυρῷ χωρίῳ· καὶ τοὺς ὁμήρους δὲ σύμπαντας, οὓς ἐκ τῶν ἐπισήμων γενῶν ἐτύγχανεν Ἀννίβας εἰληφὼς, τούτοις τὴν τῆς ἀσφαλιζόμενος κτῆσιν. γίγνεται δὲ καὶ τοῦ Μάγωνος ἐγκρατὴς, ὃς ἦν ἀδελφὸς (ὡς ἔφην) Ἀννίβου. Ῥωμαῖοι μὲν οὖν τὴν λείαν ἅπασαν καὶ Μάγωνα δεξάμενοι, λαμπρὰν ἦγον ἑορτήν. ὁ δὲ Σκιπίων, προσαγόμενος τοὺς Ἰσπανοὺς, ἅπασιν ἀπέδωκε τοὺς ὁμήρους· καὶ τοῦτο πάντας ἐποίησε τοὺς Ἰσπανοὺς, ὥσπερ ἐκ μιᾶς γνώμης [1] προσθέσθαι Σκιπίωνί τε καὶ Ῥωμαίοις. μετὰ ταῦτα συμμίξας τοῖς Ἄφροις τρέπει μὲν τὸν Ἀσδρούβαν εἰς φυγὴν, πολὺν δὲ καὶ ἐκ ταύτης τῆς μάχης ἀνείλετο πλοῦτον.

ις'. Οὕτω τῶν Ῥωμαϊκῶν διακειμένων, Φάβιος ὕπατος καταστὰς ὑπηγάγετο Τάραντα, ἐν ᾧ πάντα τὸν ἐκ τοῦ πολέμου πλοῦτον παρακαταθέμενος ἐτύγχανεν Ἀννίβας. ἀνεῖλε δὲ καὶ τὸν ὑφηγεμόνα αὐτοῦ Καρθάλωνα· καὶ πέντε καὶ εἴκοσι χιλιάδας ἀνδρῶν, οὓς εἷλεν ἐν τῇ μάχῃ ζῶντας, ἀπέδοτο, καὶ τὴν λοιπὴν πᾶσαν λείαν διένειμε τῷ στρατῷ, τὰ τιμήματα τῶν [2] πεπραμένων αἰχμαλώτων μόνον τῷ Ῥωμαϊκῷ καθοσιώσας ταμιείῳ. Τούτοις

pta eſt exemplaris margini adnotatio haec: οὗτός ἐστι Σκιπίων ὁ υἱὸς τοῦ προῤῥηθέντος Σκιπίωνος, ὁ τὸν Ἀννίβαν τέλεον τροπωσάμενος. *Hic Scipio eſt filius ſupradicti Scipionis, idemque Annibalem plane profligavit.* Sylb.

1 Sic cenſuit Sylb. pro mutilo προέσθαι ſcribendum. Cellar.

2 In Sylb. editum erat corrupte πεπραγμένων. Cellar.

τοις τοῦ Φαβίου τοῖς ἔργοις αἱ πρὸς Ἀννίβαν [¹ μεταςᾶσαι] τῆς Ἰταλίας πόλεις μετετέθησαν ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους, τῶν οἰκούντων αὐτὰς κἀνταῦθα τοὺς ἡττημένους ἀπολιπόντων.

ιζ'. Τῷ δὲ ² μετὰ ταῦτα δευτέρῳ ἐνιαυτῷ Σκιπίων ἐν Ἰσπανίαις, αὐτός τε μεγαλουργῶν, καὶ τὸν ἀδελφὸν Λούκιον Σκιπίωνα συνεργὸν ἔχων, ἑβδομήκοντα πόλεις ἀνέλαβεν, αἳ προσκεχωρήκεισαν τοῖς Ἄφροις. Ἀλλ' ἐπὶ τῆς Ἰταλίας οὐκ ἦν ὅμοια τὰ Ῥωμαίων, Μαρκέλλου περιπεσόντος ἐνέδραις, ἃς ἔστησεν Ἀννίβας, καὶ τὴν τελευτὴν οὕτω δεξαμένου. Σκιπίων δὲ, τρίτον ἔτος ἤδη τὰ κατὰ τοὺς Ἰσπανοὺς διοικῶν, προσέθηκε μεγάλοις μείζονα. τὸν γὰρ βασιλέα τῶν Ἰσπανῶν μεγάλῃ νικήσας μάχῃ, μετὰ ταῦτα πρὸς αὐτὸν ἐσπείσατο. καὶ πρῶτος οὗτος ὁμήρων οὐκ ἐδεήθη· τοσοῦτον ἐθάρρει τοῖς ἔργοις

ιη'. Ταῦτα γνοὺς Ἀννίβας ἀπέγνω τῶν Ἰσπανῶν, ὡς οὐδενὸς ἀνθέξοντος Σκιπίωνι· καὶ μεταπέμπεται τὸν ἀδελφὸν Ἀσδρούβαν εἰς Ἰταλίαν μετὰ πάσης στρατιᾶς. ὃς ταῖς ὁδοῖς χρώμενος ταῖς ὑπὸ Ἀννίβου προωδευμέναις, ἐνεδρευθεὶς ὑπὸ τῶν ὑπάτων Ἀππίου τε Κλαυδίου Νέρωνος, καὶ Λιβίου τοῦ Σαλινάτορος, περὶ τὴν Σέναν τοῦ ³ Πικήνου πόλιν μετὰ πολλὺν τὸν ἐν τῷ πολέμῳ πόνον, καὶ ἣν ἐπεδείξατο μαχόμενος ἀνδρείαν, αὐτός τε πίπτει, καὶ τῆς στρατιᾶς ἁπάσης οἱ νενικηκότες ἐγένοντο κύριοι, πρὸς δὲ καὶ χρυσίου καὶ ἀργύρου πολλῶν ταλάντων, ἃ καὶ Ῥωμαίους

1 Ante τῆς Ἰταλίας deſideratur, μεταςᾶσαι; vel ſimile quodpiam participium. Sylb.

2 Codex Sylburgii corrupte habet μετὰ τούτων. Mutat ille in μετὰ ταῦτα τρίτῳ &c. Sed quia mox inferius τρίτον demum ἔτος ſequitur, malui pro τρίτῳ Sylburgii δευτέρῳ reponere, ut Chronologiae etiam ratio conſtaret. Cellar.

3 Peſſime ſcriptum & editum fuit in Sylb. Πευκίλου. Cellar.

1 For-

μαίους ἐξέπληξεν. Ἐντεῦθεν ἤρξατο λοιπὸν Ἀννίβας μὲν οὐκ ἀγαθὰς ἔχειν περὶ τοῦ πολέμου τὰς προσδοκίας· τοῖς Ῥωμαίοις δὲ ηὐξήθη τὸ τῶν ἐλπίδων· καὶ μετακαλεῖται πρὸς ἑαυτοὺς τὸν Σκιπίωνα. καὶ ὁ μὲν παραγίνεται λαμπρὸς ἐπὶ μεγάλοις, ὡς εἰκὸς, ἔργοις. Καικιλίῳ δὲ καὶ Οὐαλερίῳ τοῖς ὑπάτοις πᾶσαι Βρυττίων αἱ πόλεις, ὑπὸ τῶν οἰκούντων παρεδόθησαν.

κ'. Ἀννίβας μὲν οὖν τέταρτον καὶ δέκατον ἦγεν ἐπὶ τῆς Ἰταλίας ἔτος. ἐν τούτῳ δὲ ὁ Σκιπίων ὕπατος χειροτονεῖται, ὁ τὰ μέγιστα ἐν Ἰσπανοῖς ἐργασάμενος· καὶ εἰς αὐτὴν Ἀφρικὴν ἐκπλεῖ, πείσας Ῥωμαίους, ὡς χρὴ μεταστῆσαι τὰ δυσχερῆ τῆς μάχης εἰς τὴν πολεμίαν. [1] θεία γὰρ ἐπιπνοίᾳ [χρῆσθαι] ἐπεπίστευτο, τοσαῦτα κατώρθου, καί τις ἦν λόγος, ὡς ἄρα καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς αὐτῷ γίγνοιτο συνουσία. τῆς οὖν Ἀφρικῆς ἐπιβὰς, Ἄννωνι συνέμιξε τῷ στρατηγῷ. καὶ προτέρα μὲν συμπλοκῇ τὴν στρατείαν αὐτοῦ διέφθειρε πανωλεθρίᾳ· δεύτερον δὲ εἰς χεῖρας ἐλθὼν ἐκβάλλει τῆς παρεμβολῆς αὐτόν· καὶ ταύτης γίνεται κύριος σὺν τοῖς φύλαξι, τετρακισχιλίοις καὶ πεντακοσίοις ἀνδράσιν. οἱ δὲ πεσόντες ἦσαν ἕνδεκα χιλιάδες. αἱρεῖ δὲ καὶ Σύμφακιν τῶν Νουμιδῶν βασιλέα, συμμαχοῦντα τοῖς Ἄφροις, καὶ γίνεται καὶ ταύτης τῆς παρεμβολῆς κύριος, καὶ τὸν μὲν Σύμφακιν εἰς τὴν Ῥώμην ἐξέπεμψε μετὰ Νουμιδῶν τῶν ἐπιφανεστάτων, καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ πολέμου λαφύρων, καὶ ἀριθμὸν καὶ πολυτέλειαν παρόντων. Γνωσθέντων δὲ τῶν κατὰ Ἀφρικὴν Σκι-

1 Fortaſſe legendum θεία γὰρ ἐπιπνοίᾳ χρῆσθαι ἐπεπίστευτο. τοσαῦτα κατώρθου: divino enim afflatu uti credebatur: tot & tanta gerebat feliciſſime. Sylb. Mutilum locum ſic reſtituit Sylb. olim legebatur οἷα loco θεία. praetermiſſo prorſus verbo χρῆσθαι. Et hanc mentem interpretis Sylburgius prodidit: *divino enim afflatu uti credebatur: tot & tanta gerebat feliciſſime.* Cellar.

Σκιπίων@ ἔςχων, πᾶσα μὲν λοιπὸν Ἰταλία τ̃ Ἀννίβαν ἀπέλιπεν. αὐτὸς δὲ ὑπὸ Καρχηδονίων κατεκλήθη τ̃ πολιορκίας αὐτ̃ς πιεζούσης· ¹ ἑπλακαιδεκάτῳ τοίνυν ἐνιαυτῷ τ̃ Ἰταλίας Ἀννίβας ἀπεχώρησε.

κα'. Καὶ τότε πρεσβεύονται παρὰ τ̃ Σκιπίωνα Καρχηδόνιοι· ὁ δὲ ἀναπέμπει πρὸς Ῥωμαίους, πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀνακωχὴν δοὺς τῷ πολέμῳ, ὡς ἂν ταύταις ἐπελθεῖν γένοιτο ῥάδιον. καὶ τούδε αὐτῷ μισθὸς ἦν τειῶν μυριάδων ἀργυρίου σαθμός· δεξαμένη τοίνυν ἡ σύγκλητ@ τ̃ πρεσβείαν, κύριον ποιεῖται τ̃ σπονδῶν τ̃ Σκιπίωνα. καὶ τίθεται ταῦτα ἐφ' ᾧτε, μὴ πλείους, ἢ τριάκοντα ναῦς ἔχειν Καρχηδονίους· καὶ δοῦναι Ῥωμαίοις ὑπὲρ τ̃ σπονδῶν πεντήκοντα μυριάδων ἀργυρίου σαθμόν. τοὺς αἰχμαλώτους δὲ ἅπαντας καὶ τοὺς προσηλύτας ἀποδοῦναι.

κϐ'. Ταύτας τὰς σπονδὰς συνετάραξεν ἐπιςὰς Ἀννίβας, καὶ πολλὰ τρόπον πολεμίων Ἄφροι διεπράττοντο· ὥστε καὶ τοὺς πρέσβεις αὐτῶν, ἐκ τ̃ Ῥώμης ἐπανιόντας, ὑπὸ τ̃ μετὰ Σκιπίων@ ςρατιᾶς συλληφθῆναι. ἀλλ' ὁ Σκιπίων αὐτοὺς διαφῆκε, καὶ συνάπτει μάχην πρὸς τὸν Ἀννίβαν. ἡττηθεὶς δὲ Ἀννίβας ἐν ἁπάσαις ταῖς συμπλοκαῖς, γίγνεται καὶ αὐτὸς ἱκέτης ὑπὲρ εἰρήνης. αἱ σπονδαὶ ἀνελήφθησαν, ἐφ' οἷς ἐγένοντο τ̃ ἀρχὴν, προστεθεισῶν, ὅτι δὴ τ̃ ἀρχὴν παρεσπόνδησαν, ἀργυρίου λιτρῶν εἰς δέκα μυριάδας. ἀλλ' οὐκ ἐδέξαντο τ̃ προσθήκην οἱ Καρχηδόνιοι, προσέταξαν δὲ, τ̃ Ἀννίβαν πολέμῳ κεῖναι. ἐπῆλθε τοίνυν αὐτός τε Σκιπίων τῇ Καρχηδόνι, καὶ Μασινίσσας,

1 Exemplaris margini adſcriptum ſcholion hoc: ὅτι ιζ. ἔτη Ἀννίβας ἐδῄου τὴν Ἰταλίαν. *Septemdecim annos Italiam populatus Annibal.* Sylb.

νίσσας, ὕστερος Νομάδων βασιλεὺς, φίλος καὶ σύμμαχος τῷ Σκιπίωνι γεγενημένος. Μελλούσης δὲ κινεῖσθαι τῆς μάχης, ἐβουλήθη κατασκοπῆσαι τὸ στρατόπεδον τὸ Ρωμαϊκὸν Αννίβας, καὶ πέμπει κατασκόπους. τούτους ἑλὼν ὁ Σκιπίων ἐπιδειχθῆναί τε αὐτοῖς προσέταξε τὸ στράτευμα καὶ τὴν ἄλλην τοῦ πολέμου παρασκευὴν, δειπνήσαντας δὲ ἀφεθῆναι μηνύσοντας ἅπερ τεθέαντο.

κγ'. Ὡς δὲ ἐγγὺς ἦσαν χειρῶν, τὰ μὲν τῆς παρατάξεως ἦν ἄξια θαυμάσαι, δύο στρατηγοῖν ἀρίστοιν τὰ στρατεύματα ταττόντοιν· ὡς δὲ τὸ ἔργον [1] ἤρξατο, νικᾷ τε ὁ Σκιπίων, καὶ μικροῦ ζῶντα τὸν Αννίβαν αἱρεῖ. ἀλλ' ὁ μὲν σὺν τέτταρσιν ἱππεῦσι διεσώθη· πλοῦτος δὲ, ὅσος οὔπω πρότερον, ἐν τῇ παρεμβολῇ κατελήφθη τῶν πολεμίων, εἴκοσι μὲν [2] μυριάδων ἀργυρίου, χρυσίου δὲ [3] ὀκτὼ σταθμός· ἐσθήματά τε πολλὰ καὶ παντοδαπά. Οὗτος ὁ πόλεμος ἐκύρωσε τὰς σπονδάς. καὶ πρὸς τὴν Ῥώμην ἐπανῆκεν ὁ Σκιπίων, καὶ τὴν νίκην ἐθριάμβευσεν, Ἀφρικανός τε ἐπεκλήθη, τῆς ἑαυτοῦ νίκης γενόμενος ἐπώνυμος. Ἐτελεύτησε δὲ ὁ πόλεμος οὗτος ἐννάτῳ καὶ δεκάτῳ ἐνιαυτῷ·

ΒΙΒΛΙΟΝ Δ'.

α'. ΤΑ μὲν οὖν Ἄφρων ὑπὸ Ῥωμαίοις ἦν· ἠκολούθησε δὲ [4] ὁ Μακεδονικὸς πόλεμος, ὁ πρὸς

1 Ἤρξαντο, convenientius fortaſſe ſingulare ἤρξατο *coepit* vel *coeptum eſt*. Sylb. Editum fuit in Sylb. ἤρξαντο: cui tamen ſingularis elegantior videtur ita exponendus: *poſtquam opus coepit*, vel *coeptum eſt*. Cellar.

2 Secundum Latinos libros omnes legendum eſſet χιλιάδων. Cellar.

3 Ὀκτώ. Latini variant: plurimi *octingenta*: Fuld. *octoginta*. Cellar.

4 Exemplaris margini ad ſcriptum Scholion hoc: ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης ἕως τοῦ Μακεδονικοῦ πολέμου, ἔτη φν'. *Ab urbe condita usque ad bellum Macedonicum, anni* 550. Sylb.

1 In-

πρὸς τὸν βασιλέα Φίλιππον, πρώτῳ καὶ πεντηκοστῷ καὶ πεντακοσιοστῷ τῆς πόλεως ἔτει.

β΄. Πρὸς ὃν Τίτος Κύντιος Φλαμίνιος ἐκπεμφθεὶς νικᾷ τε αὐτὸν, καὶ τίθεται σπονδάς· ὥστε καὶ τῶν πόλεων αὐτὸν ἀπέχεσθαι τῶν Ἑλληνικῶν, αἳ προσκεχωρήκεσαν Ῥωμαίοις παρὰ τὸν τοῦ πολέμου καιρὸν καὶ τοὺς αἰχμαλώτους (καὶ τοὺς) προσήλυδας ἀποδοῦναι, καὶ μὴ πλείους ἔχειν πεντήκοντα νηῶν· τὰς δὲ λοιπὰς ἁπάσας παραδοῦναι· ὡς δὲ καὶ τοῖς ἑξῆς ἐνιαυτοῖς διδόναι φόρον, ἐτήσια τετρακισχίλια τάλαντα ἀργυρίου, καὶ προσέτι τὸν [[2] υἱὸν] Δημήτριον ὅμηρον παραδοῦναι. Μεταστήσας δὲ ἐπὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ὁ Φλαμίνιος τὴν στρατιὰν, κρατεῖ τε αὐτῶν μάχῃ, καὶ τὸν στρατηγὸν αἱρεῖ, καὶ συνθήκας, ἃς ἐβουλήθη, ποιησάμενος [3] ὑπὸ σπονδαῖς, θριαμβεύων εἰς τὴν Ῥώμην εἰσῆλθε, προτρεχόντων αὐτοῦ τοῦ ἅρματος, Δημητρίου τε τοῦ Φιλίππου παιδὸς, καὶ Ἀρμένου τοῦ Νάβιδος.

γ΄. Οὕτω καὶ τῶν Μακεδονικῶν καὶ τῶν Λακωνικῶν ἡσυχασάντων, πρὸς Ἀντίοχον τὸν βασιλεύοντα Συρίας ἀνήφθη πόλεμος. ὕπατοι δὲ ἦσαν Πούβλιος Κορνήλιος Σκιπίων, καὶ Μάρκος Ἀκίλιος Γλαβρίων. συνεμάχει δὲ τῷ μὲν Ἀντιόχῳ πεφευγὼς ἐκ τῆς Καρχηδόνος Ἀννίβας, (δέος γὰρ αὐτὸν ἐξήγαγε τῆς πατρίδος, ὡς Ῥωμαίοις ἐκδοθησόμενον) Ῥωμαίοις δὲ [4] ὁ Μακεδὼν Φίλιπ-

λιπ-

1 Incluſa addita ſunt e praec. Lib. κα΄. SYLB.

2 Legendum videtur τὸν υἱὸν Δημήτριον SYLB.

3 Legi poteſt ὑπὸ σπονδαῖς, vel ἐπὶ σπονδαῖς: vel plenius ὑποσπόνδους τε λαβών.. SYLB. In codice imperfecte ſcriptum fuit ὑπὸ σπονδ. Supplevit Sylb. ὑπὸ σπονδαῖς, vel ἐπὶ σπονδαῖς: vel plenius, ὑποσπόνδους τε λαβών. CELLAR.

4 Cum ὁ Μακεδὼν, ſubaudiendum βασιλεύς: vel legendum ὁ Μακεδὼν Φίλιππος. SYLB.

1 Ma-

λιπών. γίγνεται δὲ πυκτομαχία κατὰ τῶν Αχαίων, ὑφ' ἡγεμόνι τῷ Γλαβρίωνι, καὶ τῆς μὲν παρεμβολῆς τοῦ βασιλέως οἱ Ρωμαῖοι γίγνονται κύριοι· φεύγει δὲ ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ λοιπὸν τῆς βασιλείας. Φιλίππῳ δὲ Δημήτριος παῖς ἀπεδόθη τῆς συμμαχίας χάριν.

δ'. Τούτους διαδέχονται τοὺς ὑπάτους Λούκιος Κορνήλιος Σκιπίων (ἀδελφὸς ὢν τοῦ κληθέντος Αφρικανοῦ, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτῷ χειροτονεῖται λεγάτος) καὶ Γάϊος Λέλιος· καὶ φέρεται κλήρῳ τὰ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Αντίοχον ἐπὶ τῷ Σκιπίωνι. καὶ πρότερον μὲν ναυμαχία τῆς βασιλικῆς ἐκράτησε στρατιᾶς· ἡγεμόνα δὲ εἶχεν Αννίβαν ὁ στόλος· ἔπειτα καὶ αὐτὸν Αντίοχον ἐν Μαγνησίᾳ, τῇ πρὸς Σιπύλῳ τῆς Ασίας, νικᾷ τε καὶ εἰς φυγὴν τρέπει· κοινωνὸς δὲ αὐτῷ ταύτης ἐγένετο τῆς μάχης Εὐμένης, Ατλάλου, τοῦ τῆς Ασίας βασιλέως, ἀδελφὸς, ὃς ἐπώνυμον ἑαυτῷ πόλιν ἐδείματο τὸ Εὐμένιον· ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ πέντε μυριάσι πεζομάχων, καὶ τετρακισχιλίοις ἱππεῦσιν, ἥττων ὁ βασιλικὸς ἐγένετο στρατός. αἰτεῖ γοῦν εἰρήνην Αντίοχος, καὶ δίδωσιν ἡ σύγκλητος, ἐφ' αἷς καὶ πρότερον προὔτεινε συνθήκαις, οὐ βαρύνασα τὰς σπονδὰς ὡς ἡττημένῳ. αἱ συνθῆκαι δὲ εἶχον ὧδε· τῆς μὲν Εὐρώπης αὐτὸν καὶ τῆς Ασίας ἀποχωρεῖν ἁπάσης· μένειν δὲ ἐπὶ τῶν ἐντὸς τοῦ Ταύρου πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον. εἰσενέγκαι δὲ μύρια τάλαντα, καὶ ὁμήρους εἴκοσι παραδοῦναι· τόν τε Αννίβαν ἐκδοῦναι, ὡς τὴν ταραχὴν ἐκείνῳ τε καὶ αὐτοῖς αἰτιώτατον. τὰ μὲν πρὸς Αντίοχον τάδε. Εὐμένει δὲ τῆς συμμαχίας χάριν ἐδωρήθησαν αἱ πόλεις τῆς Ασίας, ἃς ἐξελελοίπει κατὰ τὰς σπονδὰς Αντίοχος. Ροδίοις τε, καὶ αὐτοῖς συμμεμαχηκόσι πολλαὶ τῶν πόλεων ὑπακούειν ἐπετάχθησαν. ὁ δὲ Σκιπίων ἐπὶ τούτοις τοῖς ἔργοις ἐθριάμ-

βευσε, κτησάμενος καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῶν κατορθωθέντων ὄνομα· τοῦτο δὲ ἦν Ἀσιατικός.

ε΄. Σπουρίου δὲ Ποστουμίου Ἀλβίνου καὶ Κοΐντου Μαρκίου Φιλίππου τὴν ὑπατείαν εἰσδεξαμένων, Φούλβιος μὲν κατ᾽ Αἰτωλῶν ἐθριάμβευσεν. Ἀννίβας δὲ ἀσθενέστερον τὸν Ἀντίοχον ὁρῶν καταφεύγει πρὸς Προυσίαν, τὸν Βιθυνῶν βασιλέα. αἰτούντων δὲ αὐτὸν Ῥωμαίων διὰ τοῦ Φλαμινίου, παραχρῆμα ἐξεδόθη· καὶ φόβῳ τῆς τιμωρίας φάρμακον σπάσας ἀποθνήσκει· καὶ θάπτουσιν αὐτὸν ἐν Λιβύσσῃ, τῆς Βιθυνίας χωρίῳ, καὶ ὁ τάφος ἐς τόδε ὁρᾶται.

ϛ΄. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Φίλιππος μὲν ἐτελεύτησεν ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας. ὁ δὲ τούτου παῖς (Περσεὺς ἦν ὄνομα αὐτῷ) ἐτυράννησε κατὰ Ῥωμαίων, πολλὴν συλλέξας στρατιάν, συμμαχικόν τε οὐ μικρόν. Κότυν τε γὰρ τὸν Θρᾳκῶν βασιλέα, καὶ Γένθιον τὸν Ἰλλυριῶν, ὑπεκέκλητο. παρασκευὴ τοίνυν ἦν ἑκατέρωθεν ἅπασα· Ῥωμαίοις ἐπικουρούντων Εὐμένους τε, ὃς τῆς Ἀσίας ἐκράτει, καὶ τοῦ Καππαδοκῶν βασιλέως Ἀριαράθου, καὶ τοῦ Συρίας Ἀντιόχου, καὶ Πτολεμαίου τοῦ Αἰγύπτου, καὶ Μασινίσσου τοῦ [1] Νουμιδῶν. Προυσίας γάρ, εἰ καὶ κηδεστὴς ἦν ἐπ᾽ ἀδελφῇ τοῦ Περσέως, ἑκατέροις γε ὅμως αὐτὸν ἴσον παρέχει· ἡγεῖτο δὲ τῆς Ῥωμαϊκῆς στρατιᾶς Πούβλιος Λικίνιος ὕπατος, τούτου αὐτῷ τὸν πόλεμον ἀποκληρώσαντος τοῦ δήμου· καὶ νικᾶται τῇ μάχῃ. καὶ τοι νενικὼς ὁ Περσεύς, εἰρήνην ἐπαγγείλας παρὰ τῶν Ῥωμαίων, διήμαρτεν. ὁ γὰρ δῆμος οὐκ ἔφη δώσειν, εἰ

μὴ

1 Νουμιδῶν. Major erit ſtructurae convenientia ſi legamus, Πτολεμαίου τοῦ Αἰγύπτου, καὶ Μασινίσσου, τοῦ Νουμιδῶν S. βασιλέως: vel Πτολεμαίου τοῦ Αἰγυπτίου καὶ Μασινίσσου τοῦ Νουμίδου, ut paulo poſt dicit τὸν Ἰλλυριὸν Γένθιον. SYLB. Ita Sylb. pro Νουμιδῶν, ut ſubaudiatur βασιλέως. CELLAR.

1 In

μὴ καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν, καὶ τοὺς αὐτοῦ πάντας, ἐκδοίη [1] τοῖς αὐτοὺς παραστησαμένοις. Δεύτερος οὖν ἐπ' αὐτὸν πέμπεται Λεύκιος Αἰμίλιος Παῦλος· καὶ Γάϊος Ἄννιος ἑτέρῳ στρατεύματι ἐπὶ τὸν Ἰλλυριῶν Γένπιον. ὁ μὲν οὖν Γένπιος ἅμα τε συνέμιξε, καὶ ἡττήθη, καὶ τοῖς Ῥωμαίοις ἑαυτὸν παρέδωκεν [[2] σὺν] αὐτοῦ μητρὶ, καὶ γαμετῇ, καὶ παισὶ δύο, καὶ δὴ καὶ ἀδελφῷ· καὶ τὸ ἔθνος πᾶν ἐκλήθη. ἐγένετο δὲ τὸ ἔργον [3] ἡμέραις τριάκοντα· ἔφθασέ τε τὴν τῆς συμπλοκῆς ἢ τῆς νίκης ἀκοήν.

ζ. Παῦλος δὲ τρίτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ Σεπτεμβρίου συμμίξας τῷ Περσεῖ, διέφθειρε μὲν αὐτοῦ χιλιάδας εἴκοσι τῶν πεζῶν. ἐκεῖνον δὲ ἐδίωξε μετὰ τῶν ἵππων αὐτοῦ, οὐδὲ ἑκατὸν ἀποβαλὼν τῶν μαχομένων· αἱ μὲν οὖν πόλεις εὐθὺς προσεχώρησαν Ῥωμαίοις· ὁ Περσεὺς δὲ καὶ ὑπὸ τῶν συμπεφευγότων καταλειφθεὶς ἑαυτὸν παρέδωκε Ῥωμαίοις· καὶ ὁ Παῦλος οὐχ ὡς ἡττημένον οἶδεν, ἀλλὰ καὶ προσπίπτοντα πρὸς τὰ γόνατα ἀνώρθωσε, καὶ καθέδρας ἠξίωσε τῆς αὐτοῦ, καὶ τῆς ἄλλης μετέδωκε τιμῆς. Ἐντεῦθεν Ἰλλύριοι τε καὶ Μακεδόνες ὑπὸ Ῥωμαίοις ἐτέλουν ὅροις τοῖσδε· εἶναι μὲν αὐτοὺς αὐτονόμους· τῇ πόλει δὲ τῇ Ῥωμαίων εἰσφέρειν, ὧν τοῖς βασιλεῦσιν εἰσ-

ἔφε-

1 In exemplari duplex erat ſcriptum, αὐτὸ, & αὐτὴν. ſed convenientius tamen αὐτὸν vel αὐτοὺς: & fut. temp. Παραστησομένοις: id eſt, iis qui ad deditionem ipſos compulſuri eſſent, ſi ſponte ſe nollent dedere. Sylb. Ita emendat & exponit Sylburgius: *iis, qui ad deditionem ipſos compulſuri eſſent, ſi ſponte ſe dedere nollent.* Vitioſe lectum olim fuit: τοῖς αὐτὸ παραστησαμένοις. Hav.

2 Abeſt ab excuſo Sylburgii exemplari σὺν, nec αὐτοῦ ibidem, ſed αὐτῇ, apparet. Cellar.

3 In exemplari erat accuſ. caſu ἡμέρας ſed vel ἡμέραις legendum eſſe, vel ἡμερῶν, ſyntaxeως regula oſtendit. ſeqq. etſi Latino more non eſt expreſſa notatio temporis, vere tamen & recte expreſſus eſt ejus ſenſus. Sylb.

ἔφερον, μέρος ἥμισυ· πείθειν γὰρ ἐβούλοντο Ῥωμαῖοι τοὺς ὑπηκόους, ὡς οὐκ ἐπιθυμοῦσι χρημάτων. Τοὺς μὲν ὅρους τούτους ἐν κοινῷ πανταχόθεν πρέσβεων ἀπήγγειλεν ὁ Παῦλος· ἐκάλεσέ τε αὐτοὺς εἰς εὐωχίαν, φάσκων χρῆναι καὶ [1] νικᾶν τε ὅπλοις, καὶ [[2] τούς] νενικημένους ἑστιᾶν.

η'. Ἑβδομήκοντα δὲ τῶν Ἠπειρωτικῶν πόλεων, ἀντιπταιομένας ἔπι Ῥωμαίοις, εἷλε πολιορκίᾳ· καὶ τὴν ἐκ τοῦ πολέμου λείαν διένειμε τῷ στρατῷ· σὺν μεγίστῃ τε εἰς τὴν Ῥώμην ἐπανῆκε πομπῇ, ναῦς ἐπιβεβηκὼς Μακεδονικῆς, ἣ τοῦ βασιλεύσαντος τῶν Περσέως παμμεγέθης, ὡς [3] πεντακοσίους χωρεῖν ἐρέτας ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν. καὶ ἀποβὰς ἐθριάμβευσεν ἐφ' ἅρματος χρυσοῦ, τοῖς δύο παισὶ περιεστοιχισμένος, προτρεχόντων τοῦ ἅρματος αὐτοῦ, Περσέως, πέντε καὶ τετταράκοντα γεγονότος ἐνιαυτοὺς, καὶ υἱέων δύο. Ἐδόθη δὲ καὶ Ἀνικίῳ κατὰ τῶν Ἰλλυριῶν θρίαμβος, οὗ καὶ αὐτοῦ προεπέμπευσαν Γέντιός τε, καὶ ὁ ἀδελφὸς Γεντίου, καὶ οἱ παῖδες. Τούτων τῶν θριάμ-

1 Rectius καὶ νικᾶν τοῖς ὅπλοις, καὶ τοὺς νενικημένους ἑστιᾶν. Sylb.

2 Τοὺς addidit in notis Sylburg. quod itidem abeſt ab excuſo. Cellar.

3 Πεντεκαιδεκήρους (ſeu, ut in Latino textu eſt, ἑκκαιδεκήρους) deſcriptio non videtur ſatis accurata, cum enim Plinius lib. 32. ubi de echeneide agit, ſignificet quinqueremen ſeu πεντήρη, a quadringentis remigibus actam fuiſſe, ducenis ſcilicet ex utroque latere: & Plutarchus atque Athenaeus, Philopatoris τεσσαρακοντήρη actam fuiſſe a quatuor millibus remigum: conjicere licet, πεντεκαιδεκήρη vix habuiſſe infra mille remiges: ideoque fortaſſe dicendum fuiſſe, ὡς πεντακοσίους χωρεῖν ἐρέτας ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν. Aut, ſi ἑπτήρης (i. e. ſeptiremis) habuit tantum quadraginta novem remiges, ut pictura ejus innuit apud Bayſium, pag. 37. πεντεκαιδεκήρης minimum habuit remiges nonaginto octo, quadraginta novem ſcil. ex utroque latere. Sylburg. Editum eſt διακόσιοι, qui numerus tantae navi nequaquam ſufficit. Mutavimus, non refragante Sylburgio, in πεντακοσίους. Cellar.

θριάμβων μετέχοι εἰς τὴν Ῥώμην ἀφικόμενοι Ἄτταλός τε, καὶ Εὐμένης ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ Προυσίας ἐκ τῆς Βιθυνίας. δωρεά τε προσεκόμισαν· ἃ προσιέμενοι Ῥωμαῖοι, προσέταξαν ἀνατεθῆναι τῷ Καπιτωλίῳ. Προυσίας δὲ καὶ τὸν υἱέα τὸν ἑαυτοῦ Νικομήδην παρεκατέθετο τῷ δήμῳ.

θ'. Τῷ δὲ ἑξῆς ἐνιαυτῷ Λούκιος Μέμμιος τοὺς Λυσιτανοὺς ἐνίκησε πολέμῳ, καὶ μετὰ τοῦτο Μάρκελλος.

ι'. Κἀντεῦθεν ὁ τρίτος κατὰ τῶν Ἄφρων ἐκινήθη πόλεμος, ἑξακοσιοστῷ μὲν καὶ ἑνὶ τῆς πόλεως ἔτει, πεντηκοστῷ δὲ καὶ δευτέρῳ μετὰ τὴν τοῦ δευτέρου τοῦ κατὰ Αννίβα πολέμου λύσιν. ὕπατοι δὲ χειροτονηθέντες, Λούκιος Μάλλιος Κηνσωρῖνος, καὶ Μάρκος Μανίλιος, ἐπὶ τὴν Ἀφρικὴν ἐξέπλευσαν, καὶ τῇ Καρχηδόνι προσεκάθηντο πολιορκοῦντες· ἡγεῖτο δὲ Καρχηδονίων, τοῦ πεζοῦ μὲν Ἀσδρούβας. τῶν δὲ ἱππέων Φαμέας. συνῆν δὲ τοῖς ὑπάτοις ἀρχήν τινα στρατιωτικὴν ἔχων Σκιπίωνος ἔκγονος, τοῦ κληθέντος Ἀφρικανοῦ· οὗ τοσοῦτον ἦν παρὰ τοῖς πολεμίοις δέος καὶ τοσοῦτον παρὰ τῆς ἀνδρείας θαῦμα, ὡς βουλευομένου τε ἄριστα, καὶ ἐπιτελοῦντος ἔργοις τὰ δοκοῦντα ὀξέως· ὥστε τοὺς ὑπάτους αὐτοὺς κοινωνὸν μὲν αὐτὸν καὶ βουλῆς καὶ ἐγχειρημάτων ἔχειν, αὐτῷ δὲ χρῆσθαι πρὸς τὰ πρακτέα, ἐπειδήπερ ἑώρων τοὺς πολεμίους τὴν πρὸς αὐτὸν ἐκκλίνοντας συμπλοκήν.

ια'. [1] Μασινίσσας γοῦν, ὁ τῶν Νομάδων βασιλεὺς, τὴν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν ἔτεσιν ἑξήκοντα τετηρηκὼς, ἡνίκα ἀπέθνησκεν, ἐνενηκοστὸν καὶ ἕβδομον τῆς ἡλικίας πεπληρωκὼς ἔτος, Σκιπίωνα ἱκέτευσε τοῖς παισὶ τοῖς αὐτοῦ

(τέσσα-

1 De Maſiniſſa exemplaris margini adnotatum eſt Scholion hoc : Μασανάσσης, ὁ τῶν Νομάδων ἡγεμὼν, ἐτῶν ϞϚ: *Maſanaſes, Numidarum dux, annorum* 97. ubi etiam nota, Μασανάσσην & Νομάδας dici, qui ab interprete Latino more nominantur Μασινίσσας & Νομάδες. SYLB.

(τέσσαρες δὲ οὗτοι ἦσαν καὶ πεντήκοντα) τὴν βασιλείαν διελεῖν.

ιβ΄ Αὕτη τοῦ Σκιπίωνος ἡ δόξα τὸν δῆμον ἔπεισε, τὴν ὑπατείαν ἐπ' αὐτὸν ἐπαγαγεῖν, τῆς νεότητος οὔπω τοῦτο ἐπιτρεπούσης καὶ θᾶττον ἐλπίδος αἱρεῖ τὴν Καρχηδόνα καὶ κατασκάπτει· καὶ τὸν κόσμον ἅπαντα τῆς πόλεως, τὸν ἐκ πολέμων αὐτῇ συνειλεγμένον, λαβὼν, τούτοις εὐθὺς ἀπέδωκε τῶν πόλεων ταῖς ἀφῃρημέναις· αὐτὸς δὲ ἐπανῆλθε· καὶ δοθέντος αὐτῷ θριάμβου, προσετέθη καὶ τὸ ἐπώνυμον τοῦ πάππου. Ἀφρικανὸς γάρ τοι νέος καὶ οὗτος ἐπεκλήθη. [1] ἀπώλετο τοίνυν ἡ Καρχηδὼν ἑπτακοσιοστῷ πέμπτῳ μετὰ τὸν συνοικισμὸν ἔτει.

ιγ΄. [2] Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους ἀνήρ τις Ψευδοφίλιππος ἀνῆρε χεῖρας Ῥωμαίοις· καὶ τὸν πραίτωρα Ἰουβέντιον, ἐπ' αὐτὸν χωρήσαντα μετὰ στρατεύματος, ἐνίκησε τῇ μάχῃ, καὶ πανωλεθρίᾳ διέφθειρεν. ἀλλὰ Μέτελλος δεύτερος [3] ἐπελθὼν ἐνίκησέ τε αὐτὸν, καὶ πεντακισχιλίους ἀνελὼν ἀνεκτήσατο τὴν Μακεδονίαν, ὑφ' ἑαυτῷ τε τὸν Ψευδοφίλιππον ἐποιήσατο.

ιδ΄. Τότε καὶ Κορίνθῳ, πόλει τῶν Ἑλλήνων ἐπιφανεστάτῃ, πόλεμος ἐπηνέχθη Ῥωμαϊκός· ἐπειδὴ κατὰ τῶν ἐκ Ῥώμης πρεσβευτῶν πεπαρῳνήκεσαν· καὶ Μούμμιος ἐκπεμφθεὶς εἷλε ταύτην καὶ κατέσκαψε. τρεῖς τε ἅμα θρίαμβοι, θέαμα καινὸν, ἐφάνησαν ἐπὶ τῆς Ῥώμης· ἐξ Ἀφρικῆς μὲν [4] Κηπίωνος οὗ τὸ ἅρματα Ἀσδρού-

1 Exemplaris margini adſcripta eſt haec adnotatio: ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης ἕως τελείας κατασκαφῆς τῆς Καρχηδόνος, ἔτη ψέ. *Ab urbe condita usque ad extremam Carthaginis everſionem, anni* 705. Sylb.

2 Μετὰ. Rectius κατὰ τούτους τοὺς χρόνους quia in Latino textu eſt *interim*. Sylb.

3 Ἀπελθὼν verius ἐπελθὼν, ut paulo ante ἐπ' αὐτὸν χωρήσαντα. Sylb.

4 Sic emendavit Sylb. pro Σκηπίωνος. Haverc. vid. p. ſeq.

1 Αὐτὴ

Ἀσδρούβας ἡγεῖτο· Μετέλλου δὲ ἐκ Μακεδονίας· οὗ περιέτρεχεν Ἀνδρίσκος· (τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ Ψευδοφιλίππῳ) τὰ Κορινθίων δὲ, Μουμμίου, πολλῶν αὐτὴν κατακοσμούντων, χαλκῶν τε ἀγαλμάτων, καὶ σανίδων γραφαῖς ἐξησκημένων.

ιε΄. Οὐ μὴν πάντα τὰ Μακεδόνων ἡσύχαζεν. ἀλλ' αὖθις ἕτερος Ψευδοπερσεὺς, παῖδα λέγων ἑαυτὸν Περσέως, οἰκετικὴν συλλέξας στρατιὰν, ἐπεχείρει πολεμεῖν· ὥστε [1] αὐτῷ τοὺς ὁπλίτας εἰς ἑξακισχιλίους τελεῖν πρὸς τοῖς μυρίοις. ἀλλὰ τοῦτον ἔπαυσε μάχῃ νικήσας Τρεμέλλιος.

ιϛ΄. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον Μέτελλος ἐν Ἱσπανίᾳ πρὸς Κελτοὺς Ἴβηρας ἐμαχέσατο γενναίως· καὶ παραδίδωσι τήν τε ἀρχὴν καὶ τὸν πόλεμον Πομπηΐῳ. εἶτ' ἐφεξῆς αὐτός τε, καὶ Πομπήϊος, καὶ Κύϊντος Κηπίων ἐπὶ τὸν Πυρίαθον ἐξεπέμφθησαν, ὃς ἐν τῇ Λυσιτανίᾳ κατὰ Ῥωμαίων ἤρξατο [2] πολέμου, καὶ τοὺς Ἱσπανοὺς ἀνηρέθισε, τέταρτον ἤδη καὶ δέκατον ἔτος ἡσυχάσαντας. ἦν δὲ ὁ Πυρίαθος ποιμὴν· εἶτα λῃστρικὸν μετῆλθε βίον· τελευτῶν δὲ εἰς τοῦτον ἦλθε παρανοίας [3] ὡς ἐν νῷ λαβεῖν, ἐλευθερῶσαι δύνασθαι τοὺς Ἱσπανοὺς ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων· ὁ μὲν οὖν ἀπὸ τῶν οἰκείων ἀνῃρέθη· [4] Κηπίων

1 Αὐτοὺς vel ἐμφατικῶς accipiendum videtur, vel αὐτῷ legendum. praeterea hoc ipſum membrum praecedenti videtur eſſe praeponendum, hoc ordine: Οἰκετικὴν συλλέξας στρατιὰν, ὥστε αὐτοὺς ὁπλίτας εἰς ἑξακισχιλίους τελεῖν πρὸς τοῖς μυρίοις, ἐπεχείρει πολεμεῖν. *Collecto e ſervitiis exercitu, adeo ut etiam ipſi armati (praeter caeteram videlicet turbam) ad ſedecim millia efficerent; bellare aggreſſus eſt.* SYLB. Scriptum erat αὐτοὺς. CELLAR.

2 Πόλεμον. Congruentius ἤρξατο πολέμου, vel ἤρξατο πολεμεῖν: & mox ἐν νῷ λαβεῖν, *ut animo praeſumeret, ut animum induceret.* SYLB. Correctum ex πόλεμον. Poteſt item legi πολεμεῖν. HAVERC.

3 *Ut animo praeſumeret, ut animum induceret.* Sic emendat Sylb. quod ſcriptum fuit: ὡς ἐν ᾧ λαβεῖν. CELLAR.

4 Primum Σκηπίων perperam po-

πίωνι δὲ τοῖς ἀνελοῦσι μισθὸν ἐπαγγέλλουσιν, ἀπεκρίνατο, μηδαμῶς ἀρέσκειν Ῥωμαίοις, ἀναιρεῖσθαι τὸν ἡγούμενον ὑπὸ τῶν ὑπηκόων.

ιζ΄. Πομπήϊος δὲ, τῇ πρὸς Νουμαντίνους ἡττηθεὶς μάχῃ, σπονδὰς ἐπονειδίστους ἐποιήσατο· καὶ Ὁστίλιος δὲ Μαγκῖνος, ὁ μετ᾽ αὐτὸν ὕπατος, ἀναλαβὼν τὴν μάχην, χαλεπώτερόν τε ἡττηθεὶς, ἢ Πομπήϊος, ἐπὶ σπονδαῖς ἀνεχώρησεν αἰσχροτέραις· ὡς τὸν τῶν Ῥωμαίων μήτε δέξασθαι τὰς σπονδὰς, καὶ τὸν Μαγκῖνον παραδοῦναι τοῖς πολεμίοις, πεισόμενον ὅ τι ἂν αὐτοῖς δοκῇ. Ἐν τοσαύτῃ τοίνυν ἀτιμίᾳ διπλῆς καὶ ἥττης καὶ συνθήκης, ἐκπέμπεται Σκιπίων, ὁ καλούμενος Ἀφρικανὸς, μετὰ τῆς ὑπατικῆς ἐξουσίας. οὗτος πρότερον μὲν ἐπεμελήθη τῆς στρατιᾶς, ὑπὸ τοῖς προτέροις ἡγεμόσι διεφθαρμένης· γυμνασίοις τε αὐτοὺς καταμελετῶν, καὶ χωρὶς ὠμότητος καὶ τιμωρίας εἰς τὸ δέον ἐπανάγων, ὡς δὲ ἥρμοσε τοὺς ἄνδρας, ἐπῆλθε τῶν πόλεων ταῖς ἀποστάσαις· καὶ τοὺς μὲν σφᾶς αὐτοὺς παραδόντας τοὺς δὲ, πολιορκίαις ὑπηγάγετο. τελευταῖον δὲ ἐπὶ τὸ κεφάλαιον ἦλθε τοῦ πολέμου, τὴν Νουμαντίαν· καὶ προσκαθεσθεὶς, λιμῷ τε πιέσας τοὺς ἔνδον, τήν τε πόλιν εἷλε καὶ κατέσκαψε· καὶ τὸ ἔθνος ἅπαν ἀπέδωκε τῇ Ῥώμῃ.

ιε΄. Ἐν

poſitus pro Κεπίωνι ſeu Καιπίωνι ut pag. praec. deinde reſponſum Viriathi percuſſoribus datum, non a Caepione. ſed a ſenatu, ad quem illi fortaſſe ob grandiora poſtulata remiſſi fuerunt, datum videtur. quod etſi non diſerte affirmat Eutropius, oblique tamen innuit. Appianus certe diſertis verbis prodit, Caepionem legatos Viriathi, ad pacem petendam miſſos, pecunia corrupiſſe, promiſſisque ingentibus oneratos ad Viriathum occidendum impuliſſe. & Lib. de Vir. Ill. *Caepio* inquit, *cum vincere eum aliter non poſſet, duos ſatellites pecunia corrupit: qui Viriathum humi depoſitum peremerunt. Quae victoria, quia empta erat, a ſenatu non probata.* Nec multo aliter Livii Epit. & Val. Maximus: ut ex iis Sigonius prolixe refert in Faſt. Sylb.

I Male

ιη'. Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ τελευτᾷ τῆς Ἀσίας ὁ βασιλεὺς Ἄτταλος, ὁ Εὐμένους ἀδελφὸς, κληρονόμῳ χρησάμενος τῷ δήμῳ Ῥωμαίων· καὶ γίνεται κύριος τῆς Ἀσίας ὁ δῆμος καὶ τῆς διαδοχῆς δικαίῳ.

ιθ'. Καὶ Βροῦτος δὲ κατὰ [1] Γαλλαίκων καὶ Λυσιτανῶν ἐνδοξότατα ἐθριάμβευσε· καὶ Σκιπίων κατὰ Νουμαντίνων, τεσσαρεσκαίδεκα ἔτεσιν ὕστερον τοῦ κατ' Ἀφρικῆς θριάμβου.

κ'. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἀριστόνικος, ἐκ παλλακῆς παῖς Εὐμένους, ὃς ἦν ἀδελφὸς Ἀττάλου, πόλεμον ἤρατο πρὸς Ῥωμαίους ἐπὶ τῆς Ἀσίας αὐτῆς. καὶ πεμφθεὶς ἐπ' αὐτὸν Λικίνιος Κράσσος μετὰ πολλοῦ συμμαχικοῦ. Νικομήδης τε γὰρ Βιθυνίας βασιλεὺς, καὶ Μιθριδάτης ὁ Πόντου, (πρὸς ὃν, μικρὸν ὕστερον, μέγιστος καὶ πολυχρόνιος συνέστη πόλεμος) καὶ Ἀριαράθης ὁ Καππαδοκίας, καὶ Πυλαιμένης ὁ Παφλαγονίας, ἐπίκουροι παρῆσαν. ἡττήθη δὲ Κράσσος, καὶ ἔπεσεν ἐν τῇ παρατάξει· καὶ τὴν μὲν κεφαλὴν ἀποτεμόντες οἱ δορυφόροι, προσεκόμισαν Ἀριστονίκῳ· τὸ σῶμα δὲ ἐκεῖνος προσέταξε ταφῆναι, καὶ ἡ Σμύρνα τὸν τάφον ἐδέξατο. Ἐκδέχεται δὴ καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν πόλεμον ὁ ὕπατος Περπέρνας· καὶ τὰ πεπραγμένα γνοὺς ἠπείχθη πρὸς τὴν Ἀσίαν· καὶ νικήσας τὸν Ἀριστόνικον μάχῃ, κατέκλεισεν ἐν Στρατονίκῃ τῇ πόλει· πολιορκίᾳ δὲ καὶ ταύτην κἀκεῖνον ἑλὼν, ἐπανιὼν ἐπὶ τὴν Ῥώμην, ἐτελεύτησε. Ῥωμαῖοι δὲ τὸν Ἀριστόνικον δήσαντες εἶτα ἀπέπνιξαν.

κα'. Μετὰ τοῦτον ἦκε τὰ τῆς ὑπατείας ἐπὶ Λεύκιον Καικίλιον Μέτελλον, καὶ Τίτον Κύντιον Φλαμίνιον. κατὰ τοῦτον Ῥωμαῖοι τὸν ἐνιαυτὸν προσέταξαν οἰκοδομηθῆναι

τὴν

1 Male a Sylburgio editum fuit Γάλλων. CELLAR.

τὴν Καρχηδόνα τὴν νῦν ἔτι φαινομένην δύο καὶ εἴκοσι ὕστερον ἔτεσι μετὰ τὴν ὑπὸ Σκιπίωνος κατασκαφήν. [1] ἔπεμψαν εἰς αὐτὴν ἐξ αὐτῶν ἀποίκους.

κβʹ. Ἑξακοσιοστῷ δὲ καὶ εἰκοστῷ καὶ ἑβδόμῳ τῆς πόλεως ἔτει, Γάϊος Κάσιος Λογγῖνος καὶ Σέξτος Δομίτιος Ἀλβῖνος ὕπατοι, τοῖς ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις Γάλλοις ἐπήγαγον πόλεμον, καὶ τὴν μεγίστην αὐτῶν πόλιν [2] Ἀρβέρναι περιεκαθέσθησαν. ἡγεῖτο δὲ Γάλλων [3] Βιτοῖτος. μαχεσάμενοι τοίνυν περὶ τὸν Ροδανὸν ποταμὸν, πολὺν μὲν αὐτῶν στρατὸν ἀνεῖλον· τοσαύτης δὲ ἐπελάβοντο λείας, ὥστε ἐκ τῶν στρεπτῶν, οὓς ἐπὶ τῶν τραχήλων εἶχον οἱ πολέμιοι, πολύν τινα χρυσίου σταθμὸν εἰσπέμψαι Ρωμαίοις. Βιτοῖτος δὲ ὁ στρατηγὸς ἁλοὺς, μέρος ἐγένετο τοῦ θριάμβου· καὶ ἐπὶ τούτοις τοῖς ἔργοις ἑκάτερος τῶν ὑπάτων ἐθριάμβευσεν.

κγʹ. Ἐντεῦθεν Πόρκιος Κάτων καὶ Κύϊντος Μάρκιος Ρὴξ δέχονται τὴν ἀρχὴν ἑξακοσιοστοῦ καὶ τριακοστοῦ τῆς πόλεως ἔτους. οὗτοι κατήγαγον ἀποικίαν εἰς Γάλλους, Νάρβωνα δειμάμενοι [4] πόλιν. Καὶ μικρὸν ὕστερον οἱ μετὰ τούτους ὕπατοι Κύϊντος Καικίλιος Μέτελλος, καὶ Κύϊντος Μούκιος Σκαιβόλας κατὰ Δαλματῶν ἐθριάμβευσαν.

κδʹ. Εἶτα πολλοῖς ὕστερον χρόνοις ὁ ὕπατος Κάτων κατὰ Σκορδίσκων κινήσας πόλεμον, ἡττήθη τε αἰσχρῶς, καὶ ἀπεχώρησε.

κεʹ. Γαΐου δὲ Καικιλίου Μετέλλου καὶ Γναίου Κάρβωνος ὑπάτων γενομένων, οἱ ἀδελφοὶ Μέτελλοι κατὰ τὴν Ρώμην ἐθριάμβευσαν. ὁ μὲν κατὰ Σαρδῶν. κατὰ Θρακῶν δὲ ἕτερος. Τότε φήμη κατέλαβε Ρωμαίους, [1] Γάλ-

1 Cum copula legendum videtur, καὶ ἔπεμψαν. SYLB.

2 Ἀράβενναι eſt in libro Sylburgii.

3 Διτόνιος in libro Sylburgii: ſed mox Βιτοῖτος.

4 Pro πόλιν in exemplari erat πάλιν: nihil ad rem. SYLB.

1 Me-

¹ Γάλλων τοὺς καλουμένους Κίμβρους ἔφοδον κατὰ τῆς Ἰταλίας ποιήσασθαι.¹

κϛ'. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἤδη Πουβλίου Σκιπίωνος τοῦ Νασικοῦ, καὶ Πουβλίου Καλπουρνίου Βηστίου τὴν ἀρχὴν ὑποδεξαμένων, ὁ πρὸς Ἰουγούρθαν τὸν Νουμίδην ἤρξατο πόλεμος, αἰτίαν ἔχων τὸν Ἰεμψάλου καὶ Ἀδαρβάλου φόνον, ² οἱ παῖδες ἦσαν τοῦ βασιλεύσαντος Νουμιδῶν Μικίψου, φίλου καὶ συμμάχου Ῥωμαίων. ἐπὶ τοῦτον ὕπατος πέμπεται Καλπούρνιος· καὶ διαφθαροὶς χρήμασιν, αἴσχρότατα πρὸς Ἰουγούρθαν ἐσπείσατο· ταύτας οὖν δῆμος ἀκυρώσας τὰς σπονδὰς πέμπει τὸν ἑξῆς ὕπατον Σπούριον Ποστούμιον Ἀλβῖνον· ἀλλὰ καὶ οὗτος τοῦ ἀδελφοῦ τὸ ἔργον ἐπιτρέψας, οὐκ ἀγαθὸν ἔσχε τῆς μάχης τὸ τέλος.

κζ'. Τρί-

1 Metaphraſtes Latina Eutropii verba *ex Gallia* cum praecedentibus conjunxit: quaſi auctor ſignificare voluerit Cimbros eſſe populum Galliae: cum verius ſit, quod alii tradunt, Cimbros primum e Germaniae Transrhenanae plagis maritimis in Galliam excurriſſe, poſt e Gallia in Italiam progreſſos eſſe. Atque adeo Eutropius ipſe in ſequentibus Cimbros & Teutonas Germanorum gentes facit. Tutius ergo Eutropii locum ſic vertiſſet: Τοὺς Κίμβρους ἐκ τῆς Γαλλίας (ſive Γαλατίας) ἔφοδον κατὰ τῆς Ἰταλίας ποιήσασθαι. Paulo poſt etiam in belli Jugurthini cauſa, pater cum filiis eſt confuſus, & quaedam inſuper omiſſa: ſed librarii potius, ut videtur, quam metaphraſtae culpa. lectio igitur ejus loci ſic fortaſſis interpolanda eſt: αἰτίαν ἔχων τὸν Ἀδαρβάλου καὶ Ἰεμψάλου φόνον· οἱ παῖδες ἦσαν τοῦ βασιλεύσαντος Νουμιδῶν Μικίψου ἀδελφοὶ μὲν Ἰουγούρθου, τῆς τε βασιλείας συμμέτοχοι, φίλοι δὲ καὶ σύμμαχοι Ῥωμαίων γεγονότες. Sylb.

2 Mutila videtur illa Jugurthae deſcriptio noſtro Sylburgio, eamque ita ex Latino complet: οἱ παῖδες ἦσαν τοῦ βασιλεύσαντος Νουμιδῶν Μικίψου, ἀδελφοὶ μὲν Ἰουγούρθου, τῆς τε βασιλείας συμμέτοχοι, φίλοι δὲ καὶ σύμμαχοι Ῥωμαίων γεγονότες. Sed quod ſatis cohaerent, quae vulgo leguntur, nihil mutamus, praeter librarii errorem, quo pro Adherbale etiam Micipſam ſcripſerat, patris filiique nomen confundens. Cellar. Hoc ſcilicet modo: αἰτίαν ἔχων τὸν Ἰεμψάλου καὶ Μικίψου φόνον. Haverc.

κζ'. Τρίτος ἐξαποστέλλεται Κόιντος Καικίλιος Μέτελλος, καὶ τὴν στρατιὰν ἐξ ἀτόπου μελέτης, τῆς ὑπὸ τοῖς προτέροις ὑπάτοις, πρὸς τὸ δέον ἁρμόσας ἐπιεικῶς πάνυ, πολλαῖς τὸν Ἰουγούρθαν ἐνίκησε μάχαις· καὶ τούς τε ἐλέφαντας κατέσφαξεν, οὐκ ὀλίγους ζῶντας ἑλών· τῶν τε πόλεων αὐτῷ προσεχώρησαν αἱ πλείους. πρὸς αὐτῷ δὲ ὢν τῷ τέλει, παύεται τῆς ἀρχῆς ὑπὸ Μαρίου. γενόμενος δὲ ἐν τοῖς πράγμασιν ὁ Μάριος, Ἰουγούρθαν καὶ Βόκχον, τὸν βασιλέα τῶν Μαύρων, σύμμαχον τῷ Ἰουγούρθᾳ γεγενημένον, ἐνίκησε μάχῃ· καὶ τοῦ μὲν Βόκχου διέκοψε τὰς δυνάμεις. Ἰουγούρθαν δὲ ἐκδοθέντα παρ' αὐτοῦ τοῖς Ῥωμαίοις ἐξέπεμψε, δι' ἀνδρὸς ἀρίστου Σύλλου, ταμίου τότε ὄντος αὐτῷ τῶν δημοσίων χρημάτων.

κη'. Μετὰ δὲ ταύτης τῆς νίκης καὶ ἑτέρα συνέβη. Ἰούνιος γὰρ Σιλανὸς, ὁ Μετέλλου συνύπατος, Κίμβρους νικήσας, καὶ Μινούκιος Ῥοῦφος τοὺς Σκορδίσκους καὶ Τριβαλλούς· καὶ Σερβίλιος Κηπίων τοὺς Λυσιτανοὺς, ἐπανῆκον. θρίαμβοι μὲν κατὰ Ἰουγούρθου καὶ τῷ Μετέλλῳ καὶ τῷ Μαρίῳ παρὰ τῆς πόλεως ἐψηφίσθησαν· ὧν ἐφάνη λαμπρότερον ὁ Μαρίου, Ἰουγούρθαν σὺν τοῖς δύο παισὶ πρὸ τοῦ ἅρματος ἔχων· ὃν δεσμωτηρίῳ παραδόντες οἱ Ῥωμαῖοι διεχρήσαντο.

ΒΙΒΛΙΟΝ Ε.

α'. ΟΤΕ δὲ ὁ πρὸς Ἰουγούρθαν ἐπράττετο πόλεμος, πολλαῖς ἑτέραις μάχαις ἐκράτουν Ῥωμαῖοι διὰ τῶν ὑπάτων. Μάνλιος γὰρ καὶ Κηπίων Κίμβρους καὶ Τεύτονας, καὶ Τιγύρους, καὶ Ἄμβρωνας (ἔθνη δὲ ἐστι ταῦτα Γερμανῶν τε καὶ Γαλλῶν) κατεπολέμησαν. οὗτοι μὲν τοσαύτης ἐπανέστησαν τῷ

δήμῳ

δήμῳ στρατιᾶς, ὅση ἤνεγκε φόβον οὐχ ἧττω τῆς Ἀννίβου τυραννίδος. περὶ αὐτῆς γοῦν ἔδεισαν Ῥωμαῖοι τῆς πόλεως. πολλάκις γοῦν συμμίξαντες, καὶ πολλάκις ἡττηθέντες ἔμενον ἔτι πολέμιοι. ἀλλὰ Μάριος μετὰ τὴν κατὰ Ιουγούρθα νίκην ἐπὶ Κίμβρους καὶ Τεύτονας ἐξεπέμφθη. καὶ παρασυρομένου τοῦ πολέμου, τρίτον τε αὐτῷ καὶ τέταρτον ἐπισυνήφθη παρὰ τῆς ἀρχῆς τῆς ὑπάτου. κατὰ δὲ τὴν τετάρτην ὑπατείαν κοινωνὸς αὐτῷ ἦν τῆς ὑπατείας Κύντος Λυτάτιος Κάτουλος. ἄμφω τοίνυν συνέμιξαν τοῖς Κίμβροις, καὶ δύο νικῶσι μάχας, οὕτω σφοδρῶς, ὡς εἴκοσι μὲν μυριάδας ἀνδρῶν πεσεῖν, αἰχμαλώτων δὲ ὀκτὼ γενέσθαι, καὶ προσέτι Τευτόβολον τὸν στρατηγὸν πολεμίων. ὑπὲρ ταύτης οὖν τῆς νίκης καὶ πέμπτον αὐτῷ παρὰ τῆς ἀρχῆς ἐψηφίσθη, καὶ ταῦτα ἀπόντι.

β΄. Οὐ μὴν ἡσύχασαν Κίμβροι καὶ Τεύτονες, ἀλλ᾽ ἔτι τῷ πλήθει κρατοῦντες, (οὐχ ἧττον γὰρ ἦν τοῦ διεφθαρμένου τὸ λειπόμενον) τὰ σφέτερα αὐτῶν ἀφέντες, παρῆλθον ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν· ὑπὸ τῶν αὐτῶν δὲ αὖθις, Μαρίου τε καὶ Κατούλου, κατεπολεμήθησαν. ἔνθα δὴ καὶ λαμπρότερον ἐγένετο τὸ ἔργον Κατούλου· καὶ πίπτουσιν ἐν τῇ τελευταίᾳ μάχῃ δέκα καὶ τέσσαρες ἀνδρῶν μυριάδες. ἓξ δὲ αἰχμαλώτων ἄγονται, τριακοσίων μόνον ἐκ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ πεσόντων στρατοῦ. στρατιωτικὰ δὲ σημεῖα ὑπὸ Ῥωμαίοις ἐγένοντο τρία καὶ τριάκοντα. ὧν ἓν μὲν καὶ τριάκοντα εἷλον οἱ ὑπὸ Κατούλου μαχόμενοι· δύο δὲ, ὧν ἡγεῖτο Μάριος. ἑκάτεροι δὲ ὅμως ἐθριάμβευσαν.

γ΄. Τῷ δὲ ἑξακοσιοστῷ καὶ πεντηκοστῷ καὶ ἐνάτῳ τῆς πόλεως ἔτει, τὴν μὲν ὕπατοι εἶχον ἀρχὴν Σέξτος Ἰούλιος Καῖσαρ, καὶ Λούκιος Μάρκιος Φίλιππος· σχεδὸν δὲ ἅπας ἡσύχαζε πόλεμος. ἀλλ᾽ ἐξαίφνης Πικένται,

[¹ Μαρσοί τε] καὶ Πελίγνοι, ἀστασιάστως τὸν παρελθόντα ἅπαντα χρόνον ὑπακούσαντες Ῥωμαίοις, ἀπηθρασύνοντο, καὶ τὸ ἴσον αὐτοῖς ὑπάρχειν ἤθελον πρὸς τὸν δῆμον. ἐγένετο τοίνυν βαρὺς οὗτος πόλεμος, ὡς καὶ ² τὸν ὕπατον ἐν αὐτῷ πεσεῖν, ἄριστον ἄνδρα, Πούβλιον Ῥουτίλιον· Κηπίωνα τὸν ἐπιφανῶν νεανίσκον· καὶ Πόρκιον Κάτωνα, καὶ αὐτὸν ὕπατον. Ηγοῦντο δὲ τοῦ στρατοῦ τῶν πολεμίων, Πικέντων καὶ Μάρσων, Τίτος Βήττιος, Ἱέριος Ἀσίνιος, Τίτος Ἑρμένιος, Αὖλος Κλουέντιος. οὗτος ὁ θόρυβος ἐποίησε Μάριον ἑκτὴν δέξασθαι τὴν ὕπατον ἀρχήν· τὸ δὲ ἔργον ἐπράχθη διὰ Πομπηΐου τε καὶ Σύλλου, τῇ μάχῃ καὶ αὐτῶν ἐπιστατούντων. Σύλλας γοῦν Κλουέντιον, τὸν μαχιμώτατον τῶν ἐναντίων στρατηγὸν, μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως εἷλε. ³ τέσσαρσίν τε ἐνιαυτοῖς ἀεὶ καὶ συμπλεκόμενος, καὶ νικῶν, ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ φαίνεται μόνον ἕνα τῶν οἰκείων ἀποβαλὼν στρατιώτην. ⁴ Πέμπτῳ μὲν οὖν ἔτει τέλος ἔσχεν οὗτος ὁ πόλεμος, τοῦ Σύλλου κατορθώσαντος αὐτὸν πρὶν ὑπατικῇ λοιπὸν ἐξουσίᾳ· τὰ γὰρ πρότερα στρατηγὸς ἐτύγχανεν εἰργασμένος.

δ. Τῷ

1 Poſt πικένται omiſſum hoc commation Μαρσοι τε, partim ex ſequenti narratione perſpicitur. Immo ſociale hoc bellum a Marſis *Marſicum* eſt appellatum. SYLB. (Μαρσοὶ τε) monente Sylburgio addidimus ex Latino & ipſa Metaphraſi. infra Πικέντων καὶ Μάρσων. CELLAR. Hoc commation, monente Sylburgio, cum Cellario addimus ex Latino, & ipſa Metaphraſi in ſequenti narratione. HAVERC.

2 Pro ὑπὸ τοῦ, procul dubio legendum τὸν ὕπατον. SYLB. Excuſum erat ὑπὸ τοῦ: nihil ad rem CELLAR.

3 Malim: τέσσαρσίν τε ἐνιαυτοῖς ἀεὶ καὶ συμπλεκόμενος καὶ νικῶν. SYLB.

4 Πέμπτῳ Exemplaris margini adjectum fuerit hoc ſcholion: ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης ἕως τῆς πρώτης ὑπατείας Σύλλου, ἔτη χξϐ. τοῦτον δὲ τὸν Σύλλαν ὁ Πλούταρχος παράλληλον τίθησι τῷ Λυσάνδρῳ. *Ab urbe condita usque ad primum Syllæ conſulatum, anni 662. Hunc vero Syllam Plutarchus in Parallelis componit cum Lyſandro.* SYLB. Πέμπτῳ repoſuimus pro πεντεκαιδεκάτῳ quod cum chronologia pugnat. CELLAR.

δ'. Τῷ δὲ ἑξακοσιοστῷ καὶ [1] ἑβδομηκοστῷ καὶ δευτέρῳ τῆς πόλεως ἔτει, πρῶτος ἐμφύλιος ἀνεφύη πόλεμος· καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τοῦτον ἐνιαυτὸν ὁ πρὸς Μιθριδάτην, μέγιστος, εἴπερ τις ἕτερος. Ὁ μὲν οὖν ἐμφύλιος αἰτίαν ἔσχε τήνδε· Μάριος ἐπὶ τὴν ἕκτην ὑπατείαν κληθεὶς, συνύπατον ἔσχε τὸν Σύλλαν, ᾧ τὰ πρὸς Μιθριδάτην ἀπεκληρώθη. Τοῦ Σύλλου δὲ περὶ τὴν Καμπανίαν διατρίβοντος, (ἐβούλετο γὰρ οὐδὲν πάρεργον ποιήσασθαι τὴν τῶν Ἰταλικῶν ἐπανόρθωσιν πραγμάτων, καὶ τὰ λείψανα τῆς παλαιᾶς ἀνελεῖν στάσεως) ὁ Μάριος πείθει τὸν δῆμον, ἐπ' αὐτὸν μεταθεῖναι τὴν Μιθριδατικὴν μάχην. καὶ συνήργησεν αὐτῷ πολὺς ὢν ἤδη, λοιπὸν ὁ [2] περὶ Μιθριδάτου λόγος, ὡς ἤδη τῆς τε Ἀσίας καὶ τὴν Ἀχαΐαν κατειληφότος. τοῦτο πρὸς ὀργὴν ἐκίνησε τὸν Σύλλαν· καὶ μετὰ τοῦ στρατεύματος εἰς τὴν Ῥώμην ἐπανῆκε· καὶ εἰς χεῖρας ἀφικνεῖται Μαρίῳ τε καὶ Σουλπικίῳ. πρῶτος δὲ μεθ' ὅπλων οὗτος ἐπὶ τῆς πόλεως ὤφθη. Μάριος μὲν οὖν, τοῦ Σουλπικίου πεσόντος, διεσώθη φυγών. Σύλλας δὲ, χειροτονήσας τοὺς τοῦ μέλλοντος ἔτους ὑπάτους,. Γνέον τε Ὀκτάβιον, καὶ Λούκιον Κορνήλιον Κίνναν, ὥρμησε πρὸς τὴν Ἀσίαν.

ε'. Μεταξὺ γὰρ ὁ Μιθριδάτης, τοῦ τε Πόντου κρατῶν, καὶ τῆς μικρᾶς καλουμένης Ἀρμενίας, καὶ πάσης τῆς Ποντικῆς θαλάσσης τῆς κύκλῳ τοῦ Βοσπόρου, Νικομήδην ἐπειρᾶτο, φίλον ὄντα καὶ σύμμαχον Ῥωμαίων, τῆς Βιθυνίας ἐκβάλλειν, τῷ τε δήμῳ προσηγόρευσε τῷ Ῥωμαίων, ὑβρισμένος ἀμύνεσθαι τὸν Νικομήδην, οὐκ αὐτοῖς

1 Ἑβδομηκοστῷ. Suſpectus numerus, quia Latini *Sexageſimo*. CELLAR.

2 Κατειληφότος abſolute accipiendum eſt; ut ſeq. pag. κατορθοῦντος. vel in praec. membro legendum περὶ Μιθριδάτου. SYLB. Περὶ Μιθριδάτου pro Μιθριδάτην, ut cum participio ſequente κατειληφότος cohaereat. CELLAR.

1 Κα-

αὐτοῖς ἀντιπαττόμενος. ὁ μὲν οὖν δῆμος ἀπεκρίνατο, πόλεμον αὐτὸν ἐφ' ἑαυτῷ κινήσειν Ῥωμαϊκὸν, εἰ μὴ Νικομήδους ἀποσταίη. βαρέως δὲ ἐνεγκὼν ὁ Μιθριδάτης, ἔπεισε Καππαδόκας, καὶ τὸν Ἀριοβαρζάνην, ὑπόσπονδον ὄντα Ῥωμαίοις, ἐξέβαλε τῆς βασιλείας. εἶτα μετέστησε τὴν στρατιὰν εἰς Βιθυνίαν τε καὶ Παφλαγονίαν· καὶ τοὺς ἐκεῖ βασιλεύοντας ἐξήλασε, Ῥωμαίων ὄντας ὑπηκόους τε καὶ φίλους, Πυλαιμένην τε καὶ Νικομήδην. ἐκεῖθεν ἐπὶ τὴν Ἔφεσον ἔσχε τὸν δρόμον· καὶ προγράμματα τοὺς καταλαμβανομένους ἐπὶ τῆς Ἀσίας Ῥωμαίους ἀναιρεθῆναι προσέταξε.

ς'. Προσετέθη δὲ αὐτῷ καὶ ἡ τῶν Ἀθηνῶν πόλις, Ἀριστίωνος αὐτὴν τοῖς Ἀθηναίοις προπιόντος. ἐπραγματεύετο γὰρ ἤδη τῆς Ἀχαΐας τὴν κλῆσιν, Ἀρχέλαον ἐκπέμψας σὺν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι χιλιάσι πεζῶν τε καὶ ἱππέων· ὑφ' ὃς ἅπασαν αὐτῷ προσηγάγετο τὴν Ἑλλάδα.

δ'. Σύλλας τοίνυν τῷ Πειραιεῖ προσκαθεσθεὶς, τὰς μὲν Ἀθήνας εἷλεν· ἐπεξελθὼν δὲ Ἀρχελάῳ, καὶ συμμίξας, μετὰ τοσαύτης ἐκράτησε περιουσίας, ὥστε δέκα μὲν Ἀρχελάῳ διασωθῆναι χιλιάδας ἐκ τῶν ἑκατὸν εἴκοσι, τοῦ δὲ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος τρεῖς καὶ δέκα μόνους ἄνδρας πεσεῖν. ἀλλ' ὁ Μιθριδάτης, τὴν Ἀρχελάου δυσπραγίαν γνοὺς, ἀπέστειλεν ἑβδομήκοντα χιλιάδας αὐτῷ, τοὺς ἀρίστους ἐκ τῆς Ἀσίας ἐκλεξάμενος. γέγονε δὴ δευτέρα συμπλοκή· καὶ οὐ μετὰ τῆς ἴσης ἑκάτεροι διεκρίθησαν τύχης, ἡττᾶται γὰρ Ἀρχέλαος· καὶ πίπτουσιν αὐτοῦ δεκαπέντε χιλιάδες· καὶ πρὸς, Διογένης ὁ Ἀρχελάου παῖς· αὐτὸς δὲ ἐν τοῖς πλησίον ἕλεσι τρεῖς διαλαθὼν ἡμέρας, ἐσώθη. ταῦτα τὸν Μιθριδάτην ἠνάγκασε περὶ σπονδῶν ποιήσασθαι πρὸς τὸν

Σύλ-

Σύλλαν λόγους, ἑτέρους ἤδη [1] κατορθοῦντα πολέμους.

ζʹ. Σκορδίσκους γὰρ καὶ Δαλμάτας καὶ Δαρδάνους, τοὺς μὲν χερσὶ, τοὺς δὲ φόβῳ συνῆψε Ῥωμαίοις· ἔνθα δὴ καὶ οἱ τοῦ Μιθριδάτου παραγινόμενοι πρέσβεις, τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀπήγγειλαν. ὁ δὲ, οὐ πρότερον ἔφη περὶ σπονδῶν ἀκούσεσθαι, πρὶν ἂν ἀπολιπὼν ἅπασαν ἣν ἐφόδῳ κατέσχε γῆν, ἐπὶ τὴν προτέραν αὐτοῦ βασιλείαν ἐπανέλθοι· ἐπεὶ δὲ καὶ εἰς λόγους ἦλθεν ὁ Μιθριδάτης αὐτῷ, τῶν ἐμφυλίων αὐτὸν καλούντων θορύβων, ἔδωκε τὰς σπονδάς. ἐβούλετο γὰρ τὰ πολιτικὰ καθιστὰς μηδένα κατόπιν αὐτοῦ πολέμιον ἔχειν. Εὐθὺς οὖν ἐπὶ τὴν πόλιν ἔδραμεν, ἤδη τοῦ Μαρίου καὶ Κίννου, ὃν ὕπατον ὁ Σύλλας ἐχειροτόνησε, συμπνευσάντων ἀλλήλοις, καὶ πολλὰ κατὰ τῆς Ῥώμης ἐργασαμένων. πολλοὺς γὰρ τῶν συγκλητικῶν διεχρήσαντο. καὶ πολλῶν τὰς οὐσίας ἐδήμευσαν. τὴν [2] οἰκίαν τε τοῦ Σύλλου καθελόντες καὶ ἀνατρέψαντες, τὴν γαμετὴν καὶ τοὺς παῖδας εἰς φυγὴν ἔτρεψαν, ἀμέλει τῆς συγκλήτου τὸ λειπόμενον, ἐπὶ τὸν Σύλλαν ὥρμησεν, ὥστε βοηθῆσαι τοσούτῳ κακῷ. παραγινόμενος οὖν εἰς τὴν Ἰταλίαν ὁ Σύλλας, Νορβανὸν καὶ Σκηπίωνα τοὺς ὑπάτους, οἳ κατὰ τὴν Μαρίου ταραχὴν ἐκεχειροτόνηντο, μάχῃ ἐνίκησε· πρῶτον μὲν Νορβανὸν περὶ τὴν Καπύην· οὗ χιλιάδας μὲν ἔφθειρεν ἕξ, εἷλε δὲ τοσαύτας ἑτέρας· δεύτερον δὲ,

τῇ

1 Κατορθοῦντος, abſolute poteſt accipi. Verius tamen fortaſſe accuſ. caſu legerimus καθορθοῦντα, ut librarii incuria pro τα per κ, caudatum, perperam ſcriptum ſit τος. cujus generis commutationes in MS. libris valde ſunt frequentes. Sylb. κατορθοῦντα. Accuſandi caſum pro genitivo reſtituimus, monente etiam Sylburgio. Cellar.

2 Pro οἰκίαν & καθελόντες, in exemplari erat οὐσίαν καθελλόντες; nihil ad rem. Sylb.

[1] τοῦ Σκηπίωνα, ὃς καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν σὺν τῷ στρατεύματι.

η. Γενομένων δὲ ἑτέρων κατὰ τὴν Ῥώμην ὑπάτων, Μαρίου τε τοῦ Μαρίου παιδὸς, καὶ Παπειρίου Κάρβωνος, τὸν Μάριον καταπολεμήσας, καὶ πεντεκαίδεκα χιλιάδας αὐτοῦ διαχρησάμενος· κατέλαβε τὴν πόλιν, ἐπακολουθῆσαί τινας φεύγοντι τῷ Μαρίῳ κελεύσας ἐκ τοῦ στρατεύματος· οὓς δείσας ἐκεῖνος, ἐπήγαγεν ἑαυτῷ τελευτήν. ἐν δὲ ταύταις πάσαις ταῖς μάχαις, τῇ μὲν πρὸς τοὺς προτέρους ὑπάτους, τέσσαρας καὶ εἴκοσι μόνους ἐκ τῆς αὐτοῦ στρατιᾶς ἀπώλεσεν ὁ Σύλλας· τῇ δὲ πρὸς τοὺς ἑτέρους, τεσσαράκοντα. Μετὰ ταῦτα γίγνεται καὶ ἑτέρα μάχη τῷ Σύλλᾳ πρὸς Λαμπώνιον καὶ Καρινάτην στρατηγοὺς τοῦ Μαρίου, κατ' αὐτῆς τῆς Ῥώμης τὰ προπύλαια, ὅθιπερ ἡ [2] Κολλίνη καλουμένη πύλη· ἀντετάττοντο δὲ αὐτῷ χιλιάδες ἑβδομήκοντα, τούτων δώδεκα μὲν εὐθὺς προσεχώρησαν τῷ Σύλλᾳ· οἱ λοιποὶ δὲ, οἱ μὲν κατ' αὐτὴν τὴν παράταξιν· οἱ δὲ, φεύγοντες· οἱ δὲ, πρὸς τὰς παρεμβολὰς καταφεύγοντες ἀνῃρέθησαν· καὶ κόρος οὐκ εἶχε τοὺς φονεύοντας. Ἐνταῦθα δὴ καὶ ὁ Κάρβων, ὁ τῶν ὑπάτων ἕτερος, φεύγει πρὸς τὴν Σικελίαν, κἀκεῖ δέχεται τὴν τελευτὴν ὑπὸ Πομπηΐου· τοῦτον γὰρ ὁ Σύλλας, νέον ἔτι, καὶ πρῶτον ἔτος ἄγοντα πρὸς τοῖς εἴκοσι, πολλάκις ἀριστεύσαντα τεθεαμένος, ἐπέστησε τῷ κατὰ Σικελίαν στρατῷ.

θ'. Καὶ πάσης ἐκράτησε τῆς νήσου μετὰ τὴν Κάρβωνος

1 Ab Auctore diſceſſit metaphraſtes. Non enim Eutropius dicit Scipionem ſeſe cum exercitu tradidiſſe; ut metaphraſtes vertit; ſed τοῦ Σκηπίωνος μετῆλθε, καὶ πρὸ τῆς συμπλοκῆς, πᾶν τὸ αὐτοῦ στράτευμα ἀναιμωτὶ ἔκδοτον παρέλαβε. SYLB.

2 Pro mendoſo Καλλίνη. CELL.

νος σφαγήν. δεύτερος οὖν ἐπεκαλεῖτο Σύλλας. ἀπὸ δὲ τῆς Σικελίας ἐπὶ τὴν Ἀφρικὴν διαπλεύσας, συμπλέκεται Δομητίῳ· (Μαρίου καὶ οὗτος ἦν στρατηγός.) καὶ αὐτόν τε ἀναιρεῖ, καὶ τὸν Ἰέρδαν, Μαύρων βασιλεύοντα, συμμαχοῦντα τῷ Δομητίῳ. Ὡς οὖν καὶ τῶν ἐμφυλίων [1] κεκρατηκὼς ὁ Σύλλας, τὸν [2] κατὰ Μιθριδάτου θρίαμβον ἀπεπλήρωσε. καὶ Πομπήϊος δὲ πρῶτος τοῦτο λαχὼν ἐν νεότητι τὸ γέρας, εἰκοστῷ καὶ τετάρτῳ τῆς ἡλικίας ἔτει, [3] κατὰ τῶν Ἄφρων ἐθριάμβευσεν. Οὕτως ἐτελεύτησαν ὅ τε Ἰταλικὸς πόλεμος, καὶ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, ἐπὶ δεκάτῳ ἐκταθέντες ἐνιαυτῷ, ὀλεθριώτατοι γενόμενοι [4] τῇ Ῥώμῃ, καθ' αὐτοὺς γὰρ ἀπέβαλον ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν ὁπλιτῶν· εἴκοσι δὲ καὶ τέσσαρας ὑπατικοὺς ἄνδρας, ἑπτά τε στρατηγικούς, αἰδιλικίους ἑξήκοντα· συγκλητικοὺς δὲ, ἀμφὶ τοὺς διακοσίους. ἡ δὲ τῶν [5] αἰδιλικίων ἀρχή τις ἦν, ἧς πρώτης οἱ [6] παριόντες ἐπὶ τὰ πράγματα τῆς πόλεως ἐτύγχανον.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΣΤ.

α'. Μάρκου Αἰμιλίου Λεπίδου καὶ Κοΐντου Κατούλου γενομένων ὑπάτων, καὶ τῆς πολιτείας ὑπὸ

τοῦ

1 Subaudiendum ἦν. SYLB.

2 Κατὰ Μιθριδάτην. Rectius κατὰ Μιθριδάτου, gen. caſu ut alibi paſſim. SYLB. Scriptum & hoc erat Accuſandi caſu, ſed minus Graece.

3 In exemplari erat τὸν Ἄφρων: duplici errore. legend. enim κατὰ τῶν Ἄφρων: vel prolixius: τὸν ἀπ' Ἄφρων ἐθριάμβευσε θρίαμβον: vel alio quopiam modo conſimili SYLB.

4 Pro τῆς Ῥώμης dativo caſu legendum τῇ Ῥώμῃ vel potius τοῖς Ῥωμαίοις. SYLB. Sic quoque emendavimus, Sylb. monitore, vitioſam lectionem τῆς Ῥώμης. CELL.

5 Rectius τῶν Αἰδιλίων, *aedilium*: & ſeq. παριόντες, ut alibi. SYLB.

6 (A Sylb.) editum erat παρόντες. alienum CELL.

τῆς Σύλλα πεφυλαγμένης, καινοὶ πόλεμοι πανταχόθεν ἐξανέστησαν· ἐν μὲν ταῖς Ἱσπανίαις Σερτωρίου κατασείσαντος, (ὃς τῆς Μαρίου συμμορίας ἦν) καὶ τοὺς Ἱσπανοὺς εἰς ὅπλα κινήσαντος· δείσαντος μὴ ταῦτα πάθῃ τοῖς λοιποῖς τοῖς Μαρίῳ κεκοινωνηκόσιν· ἐν [1] Παμφυλίᾳ δὲ καὶ Μακεδονίᾳ καὶ Δαλματίᾳ τῶν ἐνοίκων τῆς γῆς κατὰ τοῦ δήμου στασιασάντων. πέμπεται τοίνυν ἐπὶ μὲν τὸν Σερτώριον Κόϊντος Καικίλιος Μέτελλος, ὁ Μετέλλου παῖς τοῦ Ἰουγούρθαν νικήσαντος, καὶ Λεύκιος Δομίτιος. ἀλλ' ὁ μὲν Δομίτιος συμμίξας ἀνῃρέθη. Μέτελλος δὲ ἀμφήριστον ἔσχε τὴν μάχην. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐδόκει μόνος ἀρκεῖν, πέμπεται Πομπήιος· καὶ διαφόρους ἔσχεν ἡ μάχη τύχας, νῦν μὲν κρατοῦντος, νῦν δὲ ἡττωμένου Σερτωρίου διελθόντων δὲ ἐνιαυτῶν [2] ὀκτὼ Σερτώριος ὑπὸ τῶν οἰκείων ἀνῃρέθη, καὶ Ἱσπανοὶ ἐντεῦθεν ἠρεμοῦντες διέμειναν.

β'. Τὸν ἐν Μακεδονίᾳ δὲ πόλεμον Ἄππιος Κλαύδιος κατώρθωσε, πολλοῖς ἔθνεσι μαχεσάμενος, τοῖς τὴν Ῥοδόπην οἰκοῦσιν. νικήσαντα δὲ αὐτὸν ἀπήγαγε τοῦ βίου νόσος. ὑποκαταστὰς δὲ αὐτῷ Γάϊος Σκριβώνιος Κουρίων, Δαρδάνους τε ἐνίκησε, καὶ πρὸς τὰς ὄχθας ἐχώ-

1 Codex MS. Pithoei, & excuſus Sylburgii habent Παμφυλίαις, multitudinis numero; ſed mox quoque noſter de Pamphylia, ut *una* regione, ſcribit. nec vero pluralem damnamus, quia interpretis aevo duae Pamphyliae erant, Prima & Secunda, & duae illarum metropoles, Side & Perge, quod Geographia medii aevi illuſtramus. Cellar.

2 In Sylb. ſcriptum erat ὀκτωκαίδεκα, ſicut etiam in Latino Venetae & Paris & Schonhovianae editionis fuit. Sed error facilis in numeris, praeſertim ſi per litteras aut figuras exprimantur. Octo vero non XVIII. eſſe legendum, docet clare Appian. Civ. I. p. 201. Sertorianum bellum vocant λοιπὸν τῶν Συλλείων ἔργων, γενόμενον ὀκτάετες, *reliquias Syllani belli, eaque octo annorum.* Cellar.

1 Et

ἐχώρησε τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ἴστρου. οὗτος τε ἐπανελθὼν ἐθριάμβευσεν.

γʹ. Εἰς δὲ τὴν Παμφυλίαν Πούβλιος Σερβίλλιος ἀφικόμενος, Κιλικίαν τε ὑπηγάγετο, καὶ Λυκίας τὸ πλεῖστον. [1] Φασήλιδα γὰρ καὶ Ὄλυμπον καὶ Κώρυκον προσένειμε Ῥωμαίοις· Ἰσαύροις τε ἐπελθὼν, ἠνάγκασε τὴν Ῥωμαίων δέξασθαι δεσποτείαν· πρῶτός τε Ῥωμαίων τὸν Ταῦρον διῆλθε· καὶ ὁδεύσας τὴν ὑπώρειαν, ἐπεκλήθη διὰ τὴν νίκην Ἰσαυρικὸς, ὡς δυσμαχώτατον ἔθνος νενικηκώς.

δʹ. Τὰ δὲ ἐν Ἰλλυριοῖς, Γάϊος Κοσκώνιος, ἀνθυπατικὴν ἐξουσίαν ἔχων, κατεστήσατο· Σάλωνας μὲν, μητρόπολιν τῆς Δαλματίας, κτησάμενος, τῷ πολέμῳ δὲ ἐπιθεὶς ἔτει δευτέρῳ τέλος.

εʹ. Ἐν αὐτῷ δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ Μάρκος Αἰμίλιος Λέπιδος, ὁ τοῦ Κατούλου συνύπατος, τὴν ἐμφύλιον ἐπιχείρησεν ἀνακινῆσαι στάσιν· ἀλλὰ [2] τοῦ προσιόντος θέρους κατηρέθη. καὶ τὰ γινόμενα παρὰ τοῖς Ἰλλυριοῖς, καὶ κατὰ

1 Et ſcriptum & excuſum fuit à Sylb. ι pro η, maluimus exprimere ſcripturam Strabonis lib. XIV. & Plutarchi in Alexand. & Cimone. Cellar.

2 Primum temporis notatio aliter expreſſa eſt: τοῦ προσιόντος θέρους, pro ἐντὸς θέρους ἑνός. Deinde, in triumphorum expoſitione, facta eſt & contractio & mutatio. Latina enim verba talem quampiam requirunt metaphraſin: οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον πλείους ὁμοῦ κατήχθησαν θρίαμβοι· Μετέλλου, κατὰ Ἱσπανῶν. Πομπηΐου, ὁ δεύτερος, κατὰ Ἱσπανῶν καὶ αὐτός. Κουρίωνος, κατὰ Μακεδόνων· Σερουιλίου, καὶ Ἰσαύρων. Verius ergo dixiſſet, καὶ τὰ γινόμενα παρὰ τοῖς Ἰλλυριοῖς. Μακεδόσι τε, καὶ Ἰσαύροις καὶ Ἱσπανοῖς. Nam de urbano triumpho, id eſt, ob res urbanas acto, nulla in Latino textu eſt mentio: nec ob civiles victorias uſurpati fuerunt triumphi, illis praeſertim temporibus. Illyricus autem triumphus referendus erit ad Coſconium: licet nec de eo quidquam memoret Eutropius. Sylb.

κατὰ τὴν πόλιν, τάχυς τε εἵνεκα καὶ τῶν ἔργων αὐτῶν, ἠξιώθη θειάμβων.

ϛʹ. Καὶ Ῥώμη δὲ ἕκτον καὶ ἑβδομηκοστὸν ἐπὶ τοῖς ἑξακοσίοις ἔτος ἦν. κατὰ δὴ τοῦτον τὸν καιρὸν ἐκτὸς μὲν Λεύκιος Λεύκουλλος καὶ Μάρκος Αὐρήλιος Κόττας ἦσαν ὕπατοι· Νικομήδης δὴ ὁ Βιθυνῶν, τελευτῶν, παρέπεμψε τὴν βασιλείαν Ῥωμαίοις. Μιθριδάτης δὲ, μικρὰ τῶν σπονδῶν φροντίσας, κατὰ τῆς Βιθυνίας καὶ Ἀσίας ἔφοδον ἐμελέτησεν. ἀμφοτέρων δὲ τῶν ὑπάτων ἐπ' αὐτὸν ὁρμηθέντων, νῦν μὲν ἐκράτει, νῦν δὲ ἧττον εἶχε Ῥωμαίων· καὶ Κόττας μὲν περὶ [1] Χαλκηδόνος τῆς ἐπὶ τῷ Βοσπόρῳ συμμίξας, ἡττᾶται, καὶ καταφεύγει πρὸς τὸ ἄστυ. Μιθριδάτης δὲ. τὴν πολιορκίαν τρίβειν αὐτῷ τοὺς χρόνους οἰηθεὶς, ἔδραμεν ἐπὶ τὴν Κύζικον, ὡς ὁρμητηρίῳ χρησάμενος αὐτῇ κατὰ πάσης τῆς Ἀσίας· οὐ μὴν, οἷον ἤλπισεν, ἔσχε τέλος. Λεύκουλλος γὰρ αὐτῷ προσκαθεσθεὶς, καὶ πολιορκοῦντα πολιορκήσας, λιμῷ τε πιέσας αὐτόν τε καὶ τὸ στρατόπεδον, συνελαύνει τὸν Μιθριδάτην εἰς τὸ Βυζάντιον, ἐφ' οὗ νῦν ἐστὶν ἡ Κωνσταντινούπολις. καὶ μετὰ ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς αὐτοῦ μαχεσάμενος, τὸ πολὺ διέφθειρε τοῦ στρατοῦ· ὡς ἑκατὸν ἀνδρῶν χιλιάδας πεσεῖν ὑφ' ἑνὶ χειμῶνι καὶ θέρει.

ζʹ. Τῷ δὲ ἑξακοσιοστῷ καὶ ἑβδομηκοστῷ καὶ ὀγδόῳ τῆς πόλεως ἔτει, τὰ Μακεδονικὰ μὲν ἐπετράπη Λικιννίῳ Λευκούλλῳ· (ἀνεψιὸς δὲ ἦν Λευκούλλου τοῦ πρὸς Μιθριδάτην πολεμοῦντος) ἐκινήθη δὲ κατὰ τὴν Ἰταλίαν πόλεμος καινός. τέσσαρες γὰρ καὶ ἑβδομήκοντα τῶν ἐπὶ μονομα-

[1] Male ſcriptum erat Καρχηδόν. Licet enim Stephanus Byzantius ipſius Eutropii teſtimonio confirmet, eſſe καὶ Αρμονίας Καρχηδόνα; tamen quia haec ἐστὶ τῷ Βοσπόρῳ fuit, non alia, quam *Chalcedon* eſt, ſuffragantibus omnibus Latinis. Cellar.

1 Ma-

τομαχία [1] συνειλεγμένων, ἡγεμόνας τοῦ τολμήματος ποιησάμενοι Σπάρτακον καὶ Κρίζον καὶ Οἰνόμαον, ὀρύξαντες τὸ μονομαχικὸν θέατρον, ἀπέφυγον· καὶ πλανώμενοι, κατὰ μικρόν τε ηὐξήθησαν, ὥστε εἰς ἑξήκοντα χιλιάδας περιελθεῖν· πολλούς τε Ῥωμαίων στρατηγοὺς, καὶ δύο τῶν ὑπάτων ἀνελόντες, οὐχ ἧττω καὶ φόβον καὶ κίνδυνον ἐπήγαγον Ῥωμαίοις, ἤπερ Ἀννίβας· καὶ μόλις ὑπὸ Λικιννίου Κράσσου, χειροτονηθέντος ὑπάτου, πολλαῖς περιβαλόντες τὴν Ῥώμην συμφοραῖς, ἔτει τρίτῳ τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου, παντελῶς ἀπεσβέσθησαν.

η'. Ἑξακοσιοστῷ καὶ ὀγδοηκοστῷ καὶ πρώτῳ τῆς πόλεως ἔτει, Κορνηλίου Λεντούλου, καὶ Γναίου Αὐφιδίου Ὀρέστου τὴν ἀρχὴν δεξαμένων, οἱ δύο πόλεμοι τὴν Ῥώμην ἐνώχλουν μόνοι, ὅ τε πρὸς Μιθριδάτην, καὶ ὁ πρὸς Μακεδόνας, οἷς ἐπεστάτουν [2] Λούκιός τε Λούκουλλος καὶ Μάρκος Λούκουλλος· ἀλλ' ὁ μὲν Λούκιος, μετὰ τὴν ἐν Κυζίκῳ μάχην, ἣν ἄρτι διηγησάμην, νικᾷ τε τοὺς ἡγεμόνας Μιθριδάτου ναυμαχίᾳ· καὶ κατακολουθῶν ὄπισθεν, Παφλαγονίαν τε καὶ Βιθυνίαν ἀνεκλήσατο, καὶ πρὸς τὸν Πόντον, ὃς ἦν τῆς Μιθριδάτου βασιλείας, τὸν δρόμον ἴθυνε· καὶ τὰς ἐπισήμους τοῦ Πόντου πόλεις, Σινώπην τε καὶ Ἀμισσὸν, εἷλεν. εἶτ' ἐπισυνάψας τὴν μάχην περὶ Κάβειρα τὴν πόλιν, μετὰ πολλοῦ πλήθους ἐκ πάσης αὐτοῦ τῆς βασιλείας ἀντιπαραταξαμένου τοῦ Μιθριδάτου· οὗτος πεντακισχιλίοις μόνοις ὁπλίταις χρώμενος, τριάκοντα διεχρήσατο χιλιάδας· καὶ τρέψας τὸν Μιθριδάτην εἰς

1 Mavult Sylb. συνειργμένων, *concluſorum*. CELLAR.

2 De Lucio Lucullo haec exemplaris margini adſcripta eſt notatio: Τοῦτον τὸν Λούκουλλον ὁ Πλούταρχος παράλληλον τίθησι Κίμωνι τῷ Ἀθηναίῳ: *hunc Lucullum Plutarchus in Parallelis componit cum Cimone Athenienſi.* In ſeqq. male nobis periit metapraſeos hujus pars neceſſaria. SYLB.

1 Scri-

εἰς φυγὴν, τῶν τε παρεμβολῶν ἐγένετο κύριος, ἀφείλετό τε καὶ τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας αὐτόν. τὸν μὲν οὖν φυγόντα, Τιγράνης ὁ τῆς Ἀρμενίας ὑπεδέξατο βασιλεὺς, ἐπισημότατος τῶν πώποτε τὴν χώραν κατασχόντων, καὶ Πέρσας ἀεὶ νενικηκὼς, καὶ τὴν Μεσοποταμίαν, καὶ τὴν Συρίαν, καὶ τὰ πλεῖστα τῆς Φοινίκης ὑφ' ἑαυτὸν ἔχων.

θ'. Λούκουλλος δὲ ἐπεξελθὼν, καὶ τῆς Τιγράνου βασιλείας καταφρόνησε, καὶ τὴν μεγίστην [1] αἱρεῖ πόλιν. *

ὅθεν δὴ καὶ Κρητικὸς ὁ Μέτελλος προσηγορεύθη, καὶ τὴν νίκην ἐθριάμβευσε. Τότε καὶ Λιβύων ὁ βασιλεὺς [2] Ἀπίων Ῥωμαίοις παρέπεμψε τὴν ἀρχὴν [3] ἀποθνήσκων ἐκ διαθήκης. κύριοι [4] δὴ Λιβύης ἐγένοντο Ῥωμαῖοι, καὶ μεγίστας προσελάβοντο πόλεις, Βερενίκην, Πτολεμαΐδα, καὶ Κυρήνην.

ιβ'. Οὕτω τῶν πραγμάτων κατὰ γῆν ἐχόντων, ἐκ θαλάττης ἐκινήθη πόλεμος, λῃστῶν αὐτὴν πανταχόθεν ἐπιπλεόντων, ὡς μήτε τοῖς ἐμπόροις, μήτ' ἄλλοις αὐτὴν εἶναι πλεῖν. τοῦτον ὁ Πομπήϊος, ψηφίσματι τῆς πόλεως ἐπιτραπέντα, ἐν μικρῷ χρόνῳ καὶ μετὰ λαμπρᾶς ἔπαυσε τῆς τύχης καὶ μετέστη πρὸς Μιθριδάτην τε καὶ Τιγράνην· καὶ τὸν Μιθριδάτην μὲν, ἐν Ἀρμενίᾳ τῇ δευ-

1 Scriptum perperam erat αἱρεῖ: niſi mavis cum Sylb. εἷλε, ut tempus quoque cum κατεφρόνησε conveniat. Cellar.

2 Ἀπίων ſcriptum fuit cum π gemino: ſed unum mavult Sylb. ut ab Api Aegyptio, non a Romanorum Appiis, derivatum. Cellar.

3 Participium ὢν, perperam e praecedentis participum fine repetitum videtur: ideoque removendum Syl. Additum erat ὢν, ex ultima participii praecedentis terminatione, ut putat Sylburgius, redundans. Cellar. In exemplari fuit ἀποθνήσκων ὢν, perperam. Nam ὢν proculdubio è fine praecedentis participii repetitum fuit. Haverc.

4 Rectius fortaſſe, κύριοι δὲ Λιβύης ἐγένετο. Sylb. Ita Sylb. pro δὴ Λιβύων. Cellar.

1 In-

δευτέρᾳ, νυκτομαχίᾳ νικήσας, τάς τε παρεμβολὰς εἷλε, καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδας διέφθειρε τοῦ τῶν πολεμίων στρατοῦ, εἴκοσι τῶν ἑαυτοῦ μαχητῶν ἀποβαλὼν, καὶ ἑκατοντάρχους δύο. αὐτόν τε Μιθριδάτην μετὰ τῆς γαμετῆς συνελάσας εἰς φυγὴν, ἐπὶ τὴν Τιγράνην ἐχώρησεν, ἀλλ' ὁ μὲν Μιθριδάτης ὑπὸ τῆς συμφορᾶς χαλεπῶς τοῖς οἰκείοις κεχρημένος, ἐπαναστάντος αὐτῷ τοῦ παιδὸς Φαρνάκου καί τινων ἐκ τοῦ στρατοῦ, φαρμάκῳ τὴν τελευτὴν ἤυρατο. καὶ τοῦτο ἔσχε πέρας τοῦ βίου περὶ τὸν Βόσπορον ἀνὴρ ἔργῳ τε καὶ βουλαῖς ἄριστος, καὶ τήν τε βασιλείαν ἑξήκοντα κατασχὼν ἔτεσι, [1] τῆς δὲ ἡλικίας προβάσης ἑβδομήκοντα καὶ δύο. ὁ δὲ Ῥωμαίων πρὸς αὐτὸν πόλεμος τεσσαράκοντα ἔτη ἐγένετο.

ιγ'. Τιγράνης δὲ [2] παρέδωκεν ἑαυτὸν Πομπηΐῳ, τῶν Ἀρταξάτων δεκάτῳ καὶ ἕκτῳ σημείῳ τοῦ στρατοπέδου ἀπέχοντος τοῦ Πομπηΐου· καὶ τὸ διάδημα, τὸ βασιλικὸν αὐτῷ προσεκόμισε, καὶ προσέπεσε πρὸς τὰ γόνατα.

1 Integrior lectio eſt: τῇ δὲ ἡλικίᾳ προβὰς εἰς ἑβδ. καὶ δύο. quo loquendi genere infra bis utitur Metaph. Sylb.

2 Congruentius ἀπέχοντι: ut reſpondeat regenti ſubſtantivo φρουρίῳ. Verum hic quoque Metaphraſtes ab Eutropio diſceſſit: cujus verba talem quampiam metaphraſin requirunt; παρέδωκεν ἑαυτὸν Πομπηΐῳ, εἰς τὸ Πομπηΐου ἀφικόμενος στρατόπεδον, δεκάτῳ καὶ ἕκτῳ σημείῳ ἀπέχον τῶν Ἀρταξάτων. Sylb. Adeo corruptus fuit hic locus, ut deſperarim emendationem. Legebatur enim: Τιγράνης δὲ παρέδωκεν ἑαυτὸν Πομπηΐῳ ἐν Ἀρταξάτου φρουρίῳ δεκάτῳ σημείῳ τοῦ στρατοπέδου ἀπέχοντος τοῦ Πομπηΐου. Sylburgius putat ἀπέχοντι ſcribendum eſſe, ut φρουρίῳ reſpondeat. Sed ipſe fatetur, ſic metaphraſin quam longiſſime ab Eutropii mente declinare, ſi vero τῶν Ἀρταξάτων repono, retento Genitivo ἀπέχοντος metaphraſtae cum Eutropio optime convenit, hac ſententia: *Tigranes tradidit ſe ipſum Pompejo, cum caſtra Pompeji adhuc XVI. milliaribus ab Artaxatis abeſſent.* Sed quid ſic fiet voci φρουρίῳ? Exiſtimo in margine Ἀρταξάτα per Ἀρταξάτου φρούριον explicata fuiſſe, eamque periphraſin poſtea, ut ſaepe factum, in Textum receptam, exploſa genuina voce. Cellar.

ναῖα. ἀλλ' ἐκ μεγαλοφροσύνης ὁ Πομπήϊος τόν τε στέφανον αὖθις ἐπέθηκεν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ πάσης [1] ἔτι μετέδωκε τιμῆς, μέρος τῆς βασιλείας ἀφελόμενος, καὶ χρήμασι σωφρονίσας. Συρίαν μὲν γὰρ καὶ Φοινίκην καὶ Σωφαινήνην περιέκοψεν αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς. ἑξακισχίλια δὲ τάλαντα ἀργυρίου καταβαλεῖν ἠνάγκασε, τιμωρίαν τοῦ κατὰ Ῥωμαίων ἐγχειρήματος.

ιδ'. Ἐκεῖθεν ὁ Πομπήϊος ἔδραμεν ἐπὶ τοὺς Ἀλβανούς· καὶ τὸν βασιλεύοντα τοῦ ἔθνους Ὀρόδην μάχῃ νικήσας, ἔπειτα γράμμασιν ἱκετηρίοις ἐπικλασθείς, καὶ τάξας φόρους, ἐσπείσατο πρὸς αὐτόν. καὶ μεταστὰς ἐπὶ τὸν Ἰβήρων βασιλέα τὸν Ἀρτάκην, ἐκράτησε τοῖς ὅπλοις, καὶ αὐτοῦ κατέστη κύριος, [2] ἐκδόντος ἑαυτὸν τῷ νενικηκότι. τότε τὴν δευτέραν Ἀρμενίαν Δηϊοτάρῳ, τῷ βασιλεῖ τῆς Γαλατίας, ἔδωκε δῶρον ὁ Πομπήϊος, συμμάχῳ κατὰ τοῦ Μιθριδάτου γεγενημένῳ. καὶ Πυλαιμένη δὲ καὶ Ἀττάλῳ τὴν Παφλαγονίαν ἀπέδωκε, τῆς αὐτῆς αἰτίας χάριν. Ἀρίσταρχον δὲ ἔταξε βασιλεύειν Κόλχων. κατὰ ταῦτα προσεπιστὰς [3] Ἰτουραίοις τε καὶ Ἀραβίοις, καὶ νικήσας μάχῃ, πρὸς τὴν Συρίαν ἐπανῆκε, καὶ παρέσχε τοῖς Σελεύκειαν τὴν Ἀντιοχείας γείτονα κατοικοῦσιν, αὐτονομίαν, ὅτι δὴ τὸν καιρὸν τοῦ πολέμου τὸν Τιγράνην οὐχ ὑπεδέξαντο. ἀπέδωκε δὲ καὶ Ἀντιοχεῦσι τοὺς ὁμήρους· καί τινα καὶ γῆν τοῖς ἐνοίκοις τῆς Δάφνης προσεκύρωσεν, ὡς ἂν ἀφθονωτέρῳ χρῷντο τῷ χωρίῳ, τῶν τε πηγῶν καὶ τοῦ ἄλσους αὐτὸ θαυμάσας. Ἐντεῦθεν δὲ ἐπὶ τὴν Ἰου-

1 Conjunctio τε, cum redditionem nullam habeat, vel tollenda videtur, vel in ἔτι mutanda Sylb. Ἔτι pro τε reponi juſſit Sylb. Cell.

2 Pro ἐκδὺς, antecedens ſubſtantivum αὐτοῦ requirit genitivum ἐκδόντος Sylb. Fruſtra ſcriptum erat in nominandi caſu ἐκδὺς Cellar.

3 Legebatur Πετραίοις, qui nihil ad rem. Cellar.

1 An-

Ἰουδαίαν ὁρμηθεὶς, τρίτῳ τῆς ἐφόδου μηνὶ τὴν βασιλικὴν αὐτῶν πόλιν εἷλε, τὰ Ἱεροσόλυμα, τῶν Ἰουδαίων αὐτῶν δώδεκα χιλιάδας ἐν τῇ μάχῃ διαφθείρας. τοῦτο δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς αὐτῷ προσχωρῆσαι παρεσκεύασε.

ιέ. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Μάρκος Τύλλιος Κικέρων ὁ ῥήτωρ, καὶ Γάϊος Ἀντώνιος, ὕπατοι χειροτονηθέντες, ἑξακοσιοστῷ καὶ ὀγδοηκοστῷ καὶ ἐνάτῳ τῆς πόλεως ἔτει, τὸν ἐμφύλιον ἔσχον πόλεμον· ὃν Σέργιος Καπλίνας, ἐξ ἐπιφανεστάτου κατιὼν γένους, ἐπήγειρε, φαυλότητι τρόπων χρώμενος, καὶ δυσσεβῆ λαβὼν ἐπιθυμίαν τὸν τῆς πατρίδος ἀφανισμόν. τούτῳ πρὸς ταύτην τὴν ἀθέμιτον πρᾶξιν συνωμόσαντό τινες, ὁμοίως μὲν ἐκείνῳ τὸ ἦθος διεφθαρμένοι, λαμπροὶ δὲ ἄλλως. τὸν μὲν οὖν Καπλίναν ὁ Κικέρων ἐξέβαλε τῆς πόλεως· τοὺς δὲ κοινωνοὺς τοῦ τολμήματος δεσμωτηρίῳ κατακλείσας διέφθειρεν. Ἀντώνιος δὲ ὁ συνύπατος, ἐπεξελθὼν ἤδη στρατοπεδευομένῳ τῷ Καπλίνᾳ, μάχῃ τε ἐκράτησεν αὐτοῦ, καὶ ἀνεῖλεν.

ιϛ΄. [1] Ἑξακοσιοστῷ δὲ καὶ ἐνενηκοστῷ τῆς πόλεως ἔτει, τὴν μὲν ἀρχὴν εἶχον Ἰούλιος Σιλβανὸς καὶ Λούκιος Μουρήνας. θρίαμβοι δὲ ἐψηφίσθησαν Μετέλλῳ μὲν ὑπὲρ τοῦ Κρητικοῦ πολέμου· Πομπηΐῳ δὲ τῶν πειρατῶν τε ἕνεκα καὶ Μιθριδάτου. ἐγένετο δὲ οὗτος ἐπιφανέστατος τῶν πώποτε θρίαμβος· πρὸ τοῦ ἅρματος ἀγομένων τῶν τοῦ Μιθριδάτου παίδων, καὶ τοῦ Τιγράνου παιδὸς, καὶ Ἀριστοβούλου τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας· χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου, ὅσον μέγιστον εἰπεῖν, προπομπεύοντος· καὶ ἅπας τότε ἡσύχαζε πόλεμος.

ιζ΄.

1 Annorum numero in exemplari additum erat ἐνάτῳ hoc modo: Ἑξακοσιοστῷ δὲ καὶ ἐνενηκοστῷ καὶ ἐνάτῳ τῆς &c. quod Sylburgio ſuſpectum, & vinculis incluſum abjecimus. Cellar.

1 Exem-

ιζ. [1] Τρίτῳ δὲ πρὸς τοῖς εἰρημένοις, Ἰούλιος Καῖσαρ, ὁ μετὰ ταῦτα τὴν πολιτείαν μεταστήσας, μετὰ Λευκίου Βιβύλου παρελθὼν εἰς τὴν ὑπατείαν, Γάλλοις τε καὶ Ἰλλυριοῖς [[2] ἐκ ψηφίσματος ἐπιπέμφθη] μετὰ δέκα ταγμάτων, ἅπερ αὐτοὶ καλοῦσι λεγεῶνας· καὶ νικᾷ τοὺς Ἐλβητίους, τότε πρῶτον ἠπληθευκότας. Σηκουανοὶ δὲ οὗτοι νῦν προσαγορεύονται. συνάπτων δὲ μάχαις μάχας, καὶ νίκαις νίκας, ἄχρις αὐτοῦ προῆλθε τοῦ Ὠκεανοῦ, καὶ τῶν νήσων τῶν Βρεττανῶν. ἔτεσι δὲ ἐννέα Γάλλους ἅπαντας ὑπηκόους ἐποίησε Ῥωμαίοις· οἵ τινες ὑπὸ τῶν Ἄλπεων, καὶ τῶν ποταμῶν, τοῦ τε [3] Ῥοδανοῦ καὶ τοῦ Ῥήνου, τοῦ Ὠκεανίτιδος θαλάττης περικλείονται. συμμίξας δὲ καὶ τοῖς Βρεττανοῖς, τότε πρώτην Ῥωμαϊκὴν ὁρῶσί τε καὶ ἀκούουσι στρατιὰν, εἷλέ τε, καὶ μεθ' ὁμηρείας ὑποσπόνδους ἐποίησεν· ἐπέθηκε δὲ καὶ Γάλλοις φόρον· καὶ μεταβὰς ἐπὶ τοὺς ὑπὲρ Ῥῆνον Γερμανοὺς, ἐκράτησε καὶ αὐτῶν. ἐν τοσαύταις τε ἐθνῶν καὶ πολέμων νίκαις, τρεῖς μόνον ἐσφάλη συμπλοκάς· μίαν μὲν, παρὼν ἐν Ἀρβέρνοις· δύο δὲ ἀπὼν ὅτε καὶ τοὺς λεγάτους αὐτῷ συνέβη δι' ἐνέδρας ἀποθανεῖν

ιη Τέσσαρσι δὲ ὕστερον ἐνιαυτοῖς, (τῆς πόλεως δὲ ἦν τοῦτο [4] ἕβδομον καὶ ἐνενηκοστὸν ἔτος ἐπὶ τοῖς ἑξακοσίοις) Μάρ-

1 Exemplaris margini adſcriptum ſcholion hoc: ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης ἕως τῆς πρώτης ὑπατείας Ἰουλίου Καίσαρος, ἔτη χϟβ', *ab urbe condita usque ad primum conſulatum Julii Caeſaris, anni* 692. Is porro conſulatus, ſi tribus annis ſuperiore fuit poſterior, ut Gr. met. tradit, ſequitur *nonum* e ſuperiore tollendum eſſe. Sylb.

2 Poſt Ἰλλυριοῖς deeſt tale quidpiam, ἐκ ψηφίσματος ἐπιπέμφθη, *ex S. C. immiſſus eſt*. Sylb.

3 Male ſcriptum fuit Ἠριδανοῦ. Cellar.

4 Ut Graecus numerus Latino reſpondeat, legendum erit ἕβδομον καὶ ἐνενηκοστὸν ἐπὶ τοῖς ἑξακοσίοις: vel τριῶν δέον ἑπτακοσιοστὸν ἔτος. in Latino enim textu eſt DCXCVII. Sylb. Numerus in Graeco corruptus erat 707. quem 697. oportet eſſe. Cellar.

1 Scri-

Μάρκος Λικίνιος Κράσσος, ὁ τῷ Πομπηΐῳ συν-
ύπατος γεγενημένος, δεύτερον ἐπὶ τὴν ἀρχὴν κληθεὶς, ἐμαχέσατο πρὸς Πάρθους· καὶ περὶ Κάρρας τὴν πόλιν [1] μετὰ φαυλοτέρων συμμίξας τῶν συμβόλων, παρὰ Σουρήνου (στρατηγὸς δὲ ἦν οὗτος Ὀρώδου τοῦ βασιλέως) ἡττᾶται· καὶ μικρὸν ὕστερον ἐπὶ τῆς παρατάξεως πίπτει μετὰ τοῦ παιδὸς, πάντα ἀρίστου καὶ μαχιμωτάτου. τῆς δὲ στρατιᾶς τὸ λειπόμενον Γάϊος Κάσσιος, ταμίας ὢν αὐτοῦ τῶν χρημάτων, διέσωσε. τοσαύτη δὲ ἦν ἀρετὴ τοῦ Γαΐου, ὥστε ἐν τεταραγμένοις ἤδη τοῖς πράγμασιν ἐπανιὼν, πολλαῖς τε ἐνίκησε τοὺς Πάρθους μάχαις ὑπὲρ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, καὶ νενικηκότος εἶχε δόξαν.

ιθ΄. Ἐντεῦθεν ὁ ἐπάρατος καὶ πολλῶν ἄξιος ὀδυρμῶν, ὁ ἐμφύλιος συνέστη πόλεμος· ὃς πρὸς τῷ μεγέθει τῶν συμφορῶν, αἷς περιέβαλε Ῥωμαίους καὶ τὴν πολιτείαν αὐτοῖς ἐνήλλαξεν. ἔφυ δὲ ὧδε. Καῖσαρ ἐπανιὼν ἀπὸ λαμπρῶν οὕτως ἔργων τῶν πρόσθεν εἰρημένων, ἐπήγγειλεν δεύτερον αὐτῷ ψηφισθῆναι τὴν ἀρχὴν, σφόδρα πεπεισμένος, ὡς οὐδεὶς ἐναντιώσεται. Μαρκέλλου δὲ τοῦ ὑπάτου, καὶ Βιβύλου, καὶ Πομπηΐου, καὶ Κάτωνος ἀντειπόντων, προσετάχθη τὸ στράτευμα καταλιπὼν ἐπανήκειν. ὡς οὖν ὑβρισμένος συνεπηγάγετο τὸν στρατὸν, ὡς ἐποίσων τῇ πατρίδι πόλεμον, οὕτως ὁ φόβος τούς τε ὑπάτους καὶ τὸν Πομπήϊον καὶ τὴν σύγκλητον ἅπασαν ἐξήγαγε τῆς Ῥώμης, καὶ παρεσκεύασε καταφυγεῖν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὰς Ἠπείρους, καὶ τὴν Μακεδονίαν, ἀφηγουμένου δὲ τοῦ Πομπηΐου τῆς γνώμης, ὁ κατὰ τοῦ Καίσαρος ἐψηφίσθη πόλεμος.

κ΄. Ἀλλ' ὁ Καῖσαρ ἔρημον τὴν πόλιν εὑρὼν, [2] δικτάτωρά τε ἑαυτὸν ἐχειροτόνησε, καὶ πρὸς τὰς Ἰσπανίας
ἐχώ-

1 Scriptum erat καὶ μετὰ &c. καὶ otioſo & ſuperfluo. CELLAR.

2 Hoc falſum eſſe ad Eutrop. c. 20. liquebit.

ἐχώρησε, καὶ νικᾷ μάχῃ τὸ στράτευμα τοῦ Πομπηΐου. στρατηγοὶ δὲ ἦσαν αὐτοῦ ἄνδρες ἄριστοι, Λεύκιος Ἀφράνιος καὶ Μάρκος Πετρήϊος, καὶ Μάρκος Βάῤῥων. εἶτ' ἐκεῖθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα διαβὰς συνέμιξε Πομπηΐῳ· καὶ νικηθεὶς, φυγῇ τε ἑαυτὸν ἐπιτρέψας, ἐπειδὴ τὴν νύκτα τὴν ἐπιοῦσαν οὐκ ἐπεξῆλθεν ὁ Πομπήϊος, ἔφη, μήτε Πομπήϊον εἰδέναι νικᾷν, αὐτόν τε πότε ἂν ἁλῶναι μόνον. συλλέξας τοίνυν ἑαυτὸν καὶ τὰς δυνάμεις, συμπλέκεται τῷ Πομπηΐῳ πάλιν ἐν Παλαιοφαρσάλῳ τῆς Θεσσαλίας· καὶ γίνεται μάχη πλήθει τε μεγίστη, καὶ ταῖς προθυμίαις τῶν παραταττομένων. ὁ μὲν γὰρ Πομπήϊος, τεσσαράκοντα πεζῶν χιλιάδας ἐπεξῆγεν, [1] ἱππέας τε ἑκατὸν πρὸς τοῖς χιλίοις καὶ συμμαχικὸν ἦν ἐκ τῶν ἑῴων παρεγγεγραμμένον ὡς πλεῖστον· τῶν πολεμούντων τε αὐτῶν τὸ πλέον ἦν ἐκ τῆς ἐπιφανοῦς συμμορίας, συγκλητικῶν τε καὶ στρατηγείων καὶ ὑπατικῶν, καὶ τῶν ἐν ἐπαρχίαις πολέμους τε νενικηκότων. καὶ τούτοις τὰ πολλὰ τῇ Ῥώμῃ κλησαμένων. Καῖσαρ δὲ, τρισμυρίοις μὲν πεζοῖς ἐμάχετο, χιλίοις δὲ ἱππεῦσι.

κα'. Καὶ εἴ τις συναριθμήσειε τὰς Ῥωμαϊκὰς στρατιὰς, οὐδεπώποτε εὑρήσειε τοσοῦτον πλῆθος ἐκ τῆς Ῥώμης ἐν ὅπλοις γεγενημένον, οὐδέ γε ὑπὸ στρατηγοῖς τοιούτοις. ὡς ὤφειλέν γε ἡ χεὶρ αὕτη μετὰ τούτων τῶν ἡγεμόνων καθ' ἑτέρων χωρεῖν· ῥᾷστα γὰρ ἂν τῆς γῆς ἁπάσης ἐβασίλευσαν. γίνεται δὴ καρτερὰ μάχη, καὶ μετὰ πολὺν τὸν κόπον ἡττᾶται Πομπήϊος. καὶ τῶν μὲν παρεμβο-

λῶν

1 Metaphraſtes brevitati ſtuduit, dum non cujusque cornus equites ſeparatim, ſed universos ſimul expreſſit. Talem enim metaphraſin Latinus textus requirit: Ἱππέας τε ἐν μὲν τῷ λαιῷ κέρᾳ, ἑξακοσίους· ἐν δὲ τῷ δεξιῷ, πεντακοσίους, qui in univerſum faciunt *MC*. SYLB.

1 Poſt

λῶν ὁ Καῖσαρ καθίσαται κύριος. καταφεύγει δὲ αὐτὸς ἐπὶ τὸν Αἰγύπτου βασιλέα Πτολεμαῖον· ᾧ μικρὸν πρόσθεν ὑπὸ τῆς συγκλήτου ἐδέδοτο κηδεμὼν, κατέρῳ ὄντι καὶ ὑποσπόνδῳ Ῥωμαίοις, ἤτοι τῆς παρ' αὐτοῦ συμμαχίας. ἀλλ' ἐκεῖνος περὶ πλείονος ποιησάμενος τὴν τοῦ Καίσαρος εὐημερίαν τῆς πρὸς Πομπήϊον σχέσεως, ἀναιρεῖ τε αὐτὸν, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ μετὰ τοῦ δακτυλίου πέμπει τῷ Καίσαρι. τούτων ἡ θέα δάκρυσιν ἐτιμήθη παρὰ τοῦ Καίσαρος, ἀναμιμνησκομένου μετὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς χρείαν, ἀλγοῦντος δὲ καὶ διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ γάμου συγγένειαν· γαμβρὸς γὰρ ἦν αὐτῷ γεγενημένος.

χβ'. Καταλαμβάνει τοίνυν τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὁ Καῖσαρ ῥάπτοντος δὲ καὶ ἐπ' αὐτῷ τοῦ Πτολεμαίου τινὰς ἐπιβουλάς τε καὶ ἐνέδρας, ἐκινήθη πρὸς πόλεμον Καῖσαρ· καὶ ἡττηθεὶς ὁ Πτολεμαῖος καὶ φυγὼν, ἐν ταῖς ὄχθαις τοῦ Νείλου τὸν βίον ἐτελεύτησεν· ὥστε αὐτοῦ τὸν νεκρὸν, θώρακι κεκαλυμμένον [1 χρυσῷ] ἔτι, προσκομισθῆναι τῷ Καίσαρι. Τότε τοίνυν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν εἰσελθὼν, καὶ τῶν πραγμάτων κύριος γενόμενος, τῇ τοῦ τετελευτηκότος ἀδελφῇ Κλεοπάτρᾳ τὴν βασιλείαν δέδωκεν ἐξ αἰτίας αἰσχρᾶς αὐτῇ συνήθης γεγενημένος. Ἐπανιὼν δὲ ἐκεῖθεν, Φαρνάκην, τὸν Μιθριδάτου παῖδα, σύμμαχον ἐν τῇ κατὰ Θετταλίαν μάχῃ γεγενημένον τῷ Πομπηΐῳ, μάχῃ τε ἐνίκησεν, ἤδη ταῖς Ῥωμαϊκαῖς ἐπιόντα πόλεσι ταῖς ὑπὸ τῷ Πομπηΐῳ γεγενημέναις, καὶ τέλος εἰς αὐτοφονίαν συνήλασεν.

χγ'. Ἐπὶ τούτοις ἐπανῆκεν εἰς τὴν Ῥώμην· καὶ τρίτην ἐπήγγειλεν ὑπατείαν, μᾶλλον δὲ αὐτὸς ἑαυτὸν ἐχειροτόνησε· καὶ σὺν αὐτῷ Μάρκον Αἰμίλιον Λέπιδον· ὃς

ἦν

1 Post θώρακι κεκαλυμμένον Sylb. deeſt adjectivum χρυσῷ, *aureo*. Incluſum Sylburgio debemus. Cellar.

1 Com-

τῷ αὐτῷ ἄρχων τῶν ἱππέων γεγενημένος, ὅτε αὐτὸς ἑαυτὸν δικτάτωρα κατέστησε, μετὰ τὴν εἰς Ἑλλάδα τῆς συγκλήτου φυγήν. Ταῦτα πράξας ἐπὶ τῆς πόλεως, τὴν Ἀφρικὴν καταλαμβάνει· ἔνθα δὴ πολλοὶ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τῆς συγκλήτου τῆς Ῥωμαϊκῆς, Ἰόβαν τῶν Μαύρων βασιλέα σύμμαχον λαβόντες, καὶ αὐτοῦ παρετάττοντο. ἐπὶ τούτοις ἦσαν Πούβλιος Κορνήλιος Σκιπίων, ἀπόγονος τοῦ κληθέντος Ἀφρικανοῦ, κηδεστὴς δὲ Πομπηΐου· καὶ Μάρκος Πετρήϊος, καὶ Κύντος Βάρρων, καὶ Μάρκος Πόρκιος Κάτων, [¹ καὶ Λούκιος Κάτων] καὶ Λούκιος Κορνήλιος Φαῦστος, ² Σύλλου παῖς. γενομένης

1 Commation iſtud, καὶ Λούκιος Κάτων, non agnoſcunt Latina exemplaria. Sylb. incluſum, uncis eſt, quia valde ſuſpectum habemus, utut in MS. etiam Codice depictum fuerat. Si vel maxime Catonem, filium intelligas, quem Uticae tum fuiſſe ex Plutarcho, Appiano & Hirtio conſtat; cumque Lucii praenomen habuiſſe probes: tamen dubitari poſſit, an jure ille inter *duces* numeretur. Credo, hunc Latinis ignotum *Catonem* ortum eſſe, ex inani repetitione praecedentis Κάτων, & ſubſequentis nominis Λούκιος: nec puto Paeanium erraſſe, ſed librarium, qui Paeani metaphraſin, incurioſe, ut fieri ſolet, deſcripſit. Cellar. Commation iſtud vinculis incluſum, quamvis Cod. MS. metaphraſtae agnoverit, valde tamen ſuſpectum reddunt non ſolum Codd. noſtri, verum etiam Latini hiſtorici. quibus Cato iſte eſt ignotus: Catonis quidem filium uticae tum fuiſſe ex Plutarcho, Appiano, & Hirtio conſtat; incertum autem an Lucii praenomen habuerit: adeoque recte ddbitari poteſt, an jure ille inter duces numeretur. Caeterum Poeanio noſtro error non eſt adſcribendus, ſed potius librario, qui metaphraſin incurioſe, ut fieri ſolet, deſcripſit, hocque in loeo nomen praecedens Κάτων & ſubſequens Λούκιος inaniter repetit. Haverc.

2 Σύλλου παῖς. Solus metaphraſta circa hunc locum ſatis ſanus videtur. Schonhovius aliquot verſus praetermittit, ut in Variis Lectionibus dictum eſt. Vinetus, Sylburgius, Pariſienſis, Vinetus, bis habent: *Syllae Dictatoris filius*; & in principio hujus pericopes, & in fine: quod ipſum ſuſpicione mendi non caret, nec veroſimile eſt, Eutropium idem iisdem verbis in tam exiguo ſpatio repetiiſſe. Helmſtadienſi editione, cui V. C. Chr. Heidmannus praefuit, reſciſſa

μένης οὖν μάχης ἀμφηρίστου πολλάκις, ὕστερον ὁ Καῖσαρ ἐκράτησεν· καὶ ὁ Σκιπίων μὲν καὶ ὁ Πετρήϊος, καὶ Ἰόβας, ἑαυτοὺς ἀνεῖλον· Φαῦστος δὲ, κηδεστὴς ὢν ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Πομπηΐου, ταῖς τοῦ Καίσαρος ἀνῃρέθη χερσίν.

κδ'. Ἐπανελθὼν δὲ ὕστερον, πάλιν εἰς τὴν Ῥώμην ὁ Καῖσαρ [[1] ἐπανελθὼν] τέταρτον ἑαυτῷ πραγματεύεται τὴν ἀρχήν· καὶ πρὸς τὰς Ἱσπανίας ὁρμηθεὶς, μεγίστην εὗρε παρασκευὴν πολέμου Πομπήϊοι γὰρ, οἱ Πομπηΐου παῖδες, ὅ τε Γναῖος καὶ Σέξτος, πολλῇ στρατιᾷ συμμίξαντες παρὰ μικρὸν μὲν ἦλθον νίκης· ὥστε, φθαρέντων τῶν τοῦ Καίσαρος ὁπλιτῶν, αὐτὸν βουλεύσασθαι περὶ τῆς ἑαυτοῦ σφαγῆς· οὐ γὰρ ἔφερε μετὰ τοσαύτας νίκας [2] ὑπὸ νέοις γενέσθαι καὶ τῆς ἐκείνων χειρὸς, ἕκτον καὶ πεντηκοστὸν ἔτος γεγενημένος. μεταγνοὺς δὲ, καὶ ἑαυτὸν ἀναλαβὼν, κρατεῖ τῶν Πομπηϊαδῶν μάχῃ· καὶ τὸν μὲν πρεσβύτερον ἀνεῖλε, τὸν δὲ ἄλλον εἰς φυγὴν ἔτρεψεν.

κε'. Οὐδενὸς οὖν τῆς ἐμφυλίου ταραχῆς λειψάνου [[3] περιόντος] πρὸς τὴν Ῥώμην ἧκε μεγαλοφρονῶν, ὡς εἰκός, καὶ πολλὰ παρὰ τὴν ἐκ παντὸς χρόνου τῆς πόλεως ἐλευθερίαν διεπράττετο τὰς μὲν τιμὰς, παρὰ τὸ τῷ κοινῷ δοκοῦν διδοὺς, ὧν ὁ δῆμος ἦν ποτε κύριος τῇ συγκλήτῳ τε οὐχ ὑπανιστάμενος, τυράννου τε σαφῶς ἔργα ποιῶν· ἐκίνησεν οὖν ἐφ' ἑαυτὸν συνωμοσίαν· καὶ συστάντες ἄνδρες ἐκ τῆς συγκλήτου τε καὶ ἱππέων ἑξήκοντα, ἐβου-

λεύ-

ſciſſa ſunt haec verba ex priore loco. Non male. At ibi habet metaphraſtes. Mallem itaque ex poſteriori expungere, ipſum metaphraſten ſecutus: quae cauſſa fuit, ut uncis haec verba includeremus. Cellar.

1 Incluſum deſideratum in manuſcripto libro reſtitutum a Sylb. Cellar.

2 Nota ὑπὸ cum diverſis caſibus in uno eodemque membro. Sylb.

3 Poſt λειψάνου deſideratur participium περιόντος, ἔτι ὄντος, vel aliud ejusmodi. Sylb. Incluſum ſuaſore Sylb. adjecimus. Cellar.

λύσαντο αὐτῷ φόνου. ἦσαν δὲ ἡγεμόνες τῆς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων συμμορίας οἵ τε δύο Βροῦτοι, τὴν διαδοχὴν ἔχοντες ἀπὸ τοῦ πρώτου τὴν ὑπατείαν [1] ἔχοντος Βρούτου μετὰ τοὺς ἑπτὰ βασιλέας· καὶ Κάσιος, καὶ Σερβίλιος Κάσκας· σύγκλητος μὲν οὖν τηνικαῦτα ἦν· ἧκε δὲ ἐπὶ τὸ βουλευτήριον ὁ Καῖσαρ· ἐπελθόντων δὲ ἐκείνων σφάττεται· τρισὶ δὲ καὶ εἴκοσι πληγαῖς τελευτᾷ τὸν βίον.

ΒΙΒΛΙΟΝ Ζ.

α'. [2] ΕΝΝΑΤΟΝ οὖν καὶ ἑπτακοσιοστὸν ἔτος ἠνύετο τῇ πόλει μετὰ τὴν Καίσαρος σφαγήν. ἐμφύλιος δὲ ἐκινεῖτο πόλεμος, τῆς μὲν συγκλήτου [3] τὸ ἔργον ἐπαινούσης, Αντωνίου, δὲ ὃς ἦν σύνυπατος τῷ Καίσαρι, τοὺς σφαγέας μετιόντος. ταραττομένης δὲ, ὡς εἰκὸς, τῆς πόλεως, πολλοῖς ἐγχειρῶν ἀτόποις Αντώνιος, ἐχθρὸς Ῥωμαίων καὶ πολέμιος ἀπεφάνθη δόγματι κοινῷ. στρατεύουσι τοίνυν ἐπ' αὐτὸν οἵ τε ὕπατοι Πάνσας καὶ Ἵρτιος· προσετέθη τε αὐτοῖς Ὀκταβιανὸς, νέος ἔτι γεγονὼς ἐνιαυτοὺς ὀκτωκαίδεκα, ἀδελφιδοῦς τοῦ Καίσαρος, καὶ τῆς οὐσίας ἐκ διαθήκης διάδοχος ὢν, [4 ὃν] καὶ ὁμώνυμον ἑαυτῷ τὸ ἐξῆς ἐν τῇ διαθήκῃ γενέσθαι παρεκάλεσεν· ἐπεκλήθη τε ὕστερον Αὔγουστος, καὶ ἐμονάρχησε [5] πρῶτος.

β. Αν-

1 Pro ἔχοντος requiritur potius praeteriti temporis participium, ἐσχηκότος vel σχόντος. Sylb.

2 Exemplaris margini adſcriptum ſcholion hoc: ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης, ἕως τῆς Ἰουλίου Καίσαρος σφαγῆς. ἔτη ψθ'. *ab urbe condita usque ad caedem Julii Caeſaris, anni* 709. Sylb.

3 Subaudiendum genitivus τῆς σφαγῆς. Sylb.

4 Poſt participium ὢν deſideratur relativus articulus ὅν, vel illud ipſum hujus loco ſubſtitutum eſt. Sylb. Incluſum addendum cenſuit Sylb.

5 Πρῶτος interpres de ſuo addidit. Sylb.

1 In

β'. Ἀντώνιος μὲν οὖν, ἡττηθεὶς ὑπό τε τῶν ὑπάτων καὶ Ὀκταβιανοῦ, καταφεύγει πρὸς Λέπιδον. ἐτύγχανε δὲ ὁ Λέπιδος δικτάτορι μὲν ὑπουργήσας Καίσαρι κατὰ τὴν ἱππικὴν ἀρχὴν, δυνάμεως δὲ ἐξάρχων τότε πολλῆς. Τελευτησάντων δὲ μετὰ τὴν νίκην τῶν ὑπάτων, ἅπας ὑπὸ τὸν Ὀκτάβιον ὁ στρατὸς ἦν. τότε δὲ Λέπιδος Ἀντωνίῳ πραγματεύεται καταλλαγὰς, οἰκείως τε ἔχειν αὐτῷ τὸν Ὀκταβιανὸν ἔπεισεν· εἶτα ἐξαίφνης ἐπὶ τὴν Ῥώμην [1] ἔφθασεν Ὀκταβιανὸς, τὴν στρατιὰν πᾶσαν ἄγων, ὡς τῷ Καίσαρι τιμωρήσων· καὶ λαμβάνει μὲν τὴν ὕπατον ἀρχὴν εἰκοσαέτης, φόβῳ τοῦ δήμου διδόντος· τῆς συγκλήτου τε πολλοὺς δημεύσας, ὅπλοις ἐκράτει τῶν πραγμάτων. συλπραττόντων δὲ αὐτῷ Ἀντωνίου καὶ Λεπίδου, τὸν Κικέρωνα τε ἀναιροῦσι, καὶ ἑτέρους πολλοὺς τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, οὓς ᾤοντο [2] προστήσεσθαι τῆς πολιτείας.

γ'. Ἐν τούτοις τῆς Ῥώμης οὔσης, Βροῦτος καὶ Κάσιος, οἱ τὸν Καίσαρα ἀνῃρηκότες, κινοῦσι πόλεμον, πολὺν περὶ τὴν Μακεδονίαν ἀθροίσαντες στρατὸν, καὶ συμμίξαντες ἐν [3] Ἀμφιπόλει τῆς Μακεδονίας Ὀκταβιανῷ καὶ Ἀντωνίῳ, (Λέπιδον γὰρ ἔδοξε παραφυλακὴν τῆς Ἰταλίας μένειν) νικῶσιν, οὐκ ἔξω πληγῆς. Κάσιος γὰρ ἔπεσεν ἐν τῇ μάχῃ. Μετὰ ταῦτα δὲ ἀναιρεθέντος καὶ Βρούτου, * * * * * * * * * * * * *

δ'. Μετὰ [4] τοῦτον Πομπήιος, ὁ Πομπηίου παῖς,

περὶ

1 In exemplari erat ἔφθισεν. ſed vel ἔφθασεν legendum, vel ἐπῆλθεν. Sylb.

2 Convenientius futurum, προστήσεσθαι. Sylb. Futurum mavult Sylb. quam quod editum erat, προσίστασθαι. Cellar.

3 Quamquam Amphipolis vicina Philippis; non tamen deſino depravationem ex Φιλίππων πόλει. ſuſpicari. Cellar.

4 Exemplar haec cum ſuperioribus, absque ullo intervallo conjungit. Deeſſe tamen aliquot

περὶ τὴν Σικελίαν συνεκρότησε πόλεμον, τό τε ὑπολειφθὲν τῆς κατὰ Βρούτου στρατιᾶς ἐγείρας, καὶ ἑτέραν ἀξιόμαχον δύναμιν. ἐλθὼν δὲ εἰς χεῖρας Αὐγούστῳ τε καὶ Ἀντωνίῳ, μετὰ πολὺν φόβον ἐπὶ σπονδαῖς ἀνεχώρησεν.

ε΄. Ἐπὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους Ἀγρίππας ἐν Ἀκυτανίᾳ πολλὰ κατώρθωσε καὶ μεγάλα· καὶ Βεντίδιος Βάσσος ἐν Συρίᾳ Πέρσας τε τρισὶν ἐνίκησε μάχαις, καὶ τὸν τοῦ βασιλέως υἱὸν Ὀρόδου [1] κατήνεγκεν· Ὀρόδης δὲ ἦν, ὁ τὸν Κράσσον ἀνελών, περὶ οὗ πρόσθεν εἴρηται· οὗτός τε πρῶτος ἐθριάμβευσε κατὰ Περσῶν, δικαίᾳ ψήφῳ τὸ γέρας λαβών.

ϛ΄. Οὐ μὴν ἔμεινεν ἐπὶ τῶν σπονδῶν ὁ Πομπήϊος· ἀλλὰ κατὰ θάλασσαν ἐπελθὼν, ἡττήθη τῇ ναυμαχίᾳ καὶ ἀπηρέθη. Ἀντώνιος δὲ τὴν ἀδελφὴν Αὐγούστου, γαμετὴν αὐτῷ γεγενημένην, κατὰ τὰς Καίσαρος διαλλαγὰς, [2 ἀποπέμψας] εἰσηγάγετο τὴν Κλεοπάτραν βασιλεύουσαν Αἰγύπτου· καὶ χωρήσας ἐπὶ Πέρσας, ἐν ἀρχῇ μὲν αὐτῶν ἐκράτει μάχῃ· λιμοῦ δὲ καταλαβόντος τὸ στράτευμα, καὶ ἐπ᾽ αὐτῷ καὶ λοιμοῦ, ἀνεχώρησεν, ἐπεξιόντων Περσῶν, ὡσανεὶ ἡττημένος.

ζ΄ Ἐπανελθόντα δὲ αὐτὸν ἐκ Περσῶν, ὦσεν εἰς ἐμφύλιον ἡ Κλεοπάτρα μάχην ἐπιθυμίᾳ τοῦ βασιλεῦσαι τῆς Ῥώμης. καὶ συμπλακεὶς Αὐγούστῳ κατὰ θάλατταν περὶ τῷ Ἀκτίῳ τῆς Ἠπείρου χωρίῳ, ἧττόν τε [3] ἔσχε,

καὶ

quot verſus, arguit & Latinus textus, & tranſitio iſta μετὰ τοῦτον. SYLB.

1 Κατήνεγκεν, *deturbavit*: videri poterat κατέκτεινε legendum eſſe, i. e. *occidit*. Sed mutare auſi non ſumus. CELLAR.

2 Poſt διαλλαγὰς deeſſe ἀποπέμψας, vel ſimile quodpiam participium, declarat, praeter Latinum Eutropii textum, etiam Dion. SYLB. Incluſum Sylburgii conſilio additum ex Dionis l. XLVIII. fin. CELLAR.

3 Major erit temporis convenientia, ſi legas ἔσχε καὶ κατέφυγε. SYLB.

1 Poſt

κ̀ καταφεύγει πρὸς τὴν Αἴγυπτον. ἀπογνοὺς δὲ τῶν πραγμάτων, ἐπειδὴ κ̀ τὴν στρατιὰν εἶδεν, ἅπασαν Αὐγούστῳ προσνεμηθεῖσαν, ἑαυτὸν διεχρήσατο· κ̀ [1] ἡ Κλεοπάτρα θάνατον ἐβούλευσε καθ᾽ ἑαυτῆς, ἀσπίδας προσαγαγοῦσα· κ̀ ταύτην ἐδέξατο τοῦ βίου τελευτήν. οὕτω δὴ κ̀ τῶν Αἰγυπτιακῶν ἐγένετο πραγμάτων Αὔγουστος κύριος· ἐπέστησέ τε ἄρχοντα τῇ χώρᾳ Γάϊον Κορνήλιον Γάλλον· ὑπὸ τοῦτον δὲ πρῶτον ἄρχοντα Ῥωμαίων οἱ Αἰγύπτιοι [2] ἐτέλεσαν.

η΄. Παύσας δὴ πάντα πανταχοῦ πόλεμον Αὔγουστος, εἰς τὴν Ῥώμην ἐπανῆκε [3] δωδεκάτῳ μὲν ἐκ τῆς ὑπατείας ἔτει, δευτέρῳ δὲ κ̀ τεσσαρακοστῷ τῆς ἡλικίας. διέμεινέ τε μόνος Ῥωμαίων ἔχων ἀρχὴν ἔτη τέσσαρα κ̀ τεσσαράκοντα. τὸν γὰρ ἔμπροσθεν χρόνον ἐκοινώνει αὐτῷ τῆς δυναστείας Ἀντώνιος κ̀ Λέπιδος. Τελευτᾷ δὲ ἓξ κ̀ ἑβδομήκοντα γενόμενος ἐνιαυτοὺς, κοινὴν κ̀ αὐτόματον τελευτὴν, ἐν Ἀτέλλῃ πόλει τῆς Καμπανίας· κ̀ θάπτουσιν αὐτὸν κατὰ τὴν Ῥώμην ἐν τῷ καλουμένῳ Μαρτίῳ κάμπῳ· ἄνδρα δικαίως τε κατ᾽ ἀξίαν ἐκ τοῦ πλείστου μέρους ἀποληφθέντα θεόν. οὔτε γὰρ ἐν πολέμοις ἀνδρειότερον

τερον

1 Poſt κ̀ ἡ Κλεοπάτρα non inconcinne addideris δὲ. Sylb.

2 Convenientius fortaſſis ἐτέλεσαν, ſine praepoſitione: id eſt ὑποτελεῖς ἐγένοντο, ut Dion loquitur. Praecedente autem verſu & ἄρχοντα Ῥωμαίων retineri poteſt, & ἄρχοντα Ῥωμαίων pro eodem ſubſtitui. Sylb. Ἐτέλεσαν, quam διετέλεσαν, quod ſcriptum erat, maluit Sylb. ut ſubjectio & tributorum ſolutio innueretur. Cellar.

3 Exemplaris margini adſcripta haec adnotatio: ὅτι ὁ Αὔγουστος νϛ τὰ πάντα ἐβασίλευσεν, ἀρξάμενος ἀπὸ κ΄ ἔτους τῆς ἡλικίας. ὧν τὰ μὲν ιβ σὺν Ἀντωνίῳ καὶ Λεπίδῳ, τὰ δὲ μδ μόνος· κ̀ ἔζησε πάντα ἔτη ἀπὸ γενέσεως οϛ. *Auguſtus imperavit annos in univerſum* 56. *exorſus à* 20. *aetatis anno. quorum* 12. *cum Antonio & Lepido, reliquos* 44. *ſolus imperio praefuit. Vixit autem à nativitate annos in univerſum* 76. Sylb.

1 Τοῦ

τερον ἢ τύχῃ δέξῃ· οὔτε ἐν ἡσυχίᾳ μετριώτερον ἄν τις εὕροι γεγενημένον, ἐν οἷς μόνος οὗτος ἔσχε τὴν ἀρχὴν χρόνοις. δημαγωγός τε γὰρ πάντων ἄριστος ἦν, καὶ μεγαλόδωρος εἰς ἅπαντας, καὶ πιστότατος τοῖς φίλοις· τὰς τιμάς τε ἀφθονώτατα παρεῖχεν, ὡς ἐξισοῦν ἐθέλειν ἑαυτῷ, τοὺς τούτων ἀξίους.

θ'. Ἤνθησε γοῦν τὰ τῆς Ῥώμης πράγματα μάλιστα καθ' αὐτὸν, ἀπὸ τῶν ἐμφυλίων καθαρθέντα πολέμων. προσετέθη τοῖς [1] ὑπ' αὐτοῖς οὖσιν Αἴγυπτός τε καὶ Κανταβρία, Δαλμάταί τε ἐπὶ τούτοις. ἡττηθέντες γὰρ πρό-

τερον

1 Τοῖς ὑπάτοις οὖσιν videtur accipi poſſe pro τοῖς ὑπατεύουσι *conſulatum gerentibus*: quia ſcilicet (ut Dio tradit) Auguſtus, ſtabilito principatu, ſic diviſit cum S. P. Q. Provincias, ut ſibi relictis turbulentioribus & contumacioribus nationibus, penes ſenatum & populum eſſent pacatiores imbecillioresque provinciae; nempe Africa, Numidia, Aſia, Graecia cum Epiro, Dalmatici & Macedonici populi, Sicilia, Creta, Cyrenaica Libyae regio, Bithynia cum adjacente Ponto, Sardiniaque & Baetica; quarum hic quoque nonnullae nominantur. Verum cum in provincias, non Conſules tunc mitterentur, ſed Conſulares, & quidem pluribus interdum poſt Conſulatum annis; ſuſpicetur aliquis verius eſſe τοῖς ὑπατικοῖς. At ne ſic quidem locus plane ſanatus videtur: ſed cum in Latino textu ſit *Romano adjecit imperio*, exiſtimabit aliquis pro τοῖς ὑπάτοις οὖσι, reponendum eſſe τοῖς ὑπ' αὐτοῖς οὖσι, *iis qui, ſub ipſorum* (ſenatus ſcilicet populique) *erant imperio*: praeterea mox pro Καλαβρία in Latino eſt Κανταβρία. & Δαλμάται reponendum eſſe pro Δαλματία, ſatis declarant ſequentia. Latina certe talem quampiam poſtulant metaphraſin: οὐδέποτε γοῦν τὰ τῆς Ῥώμης πρὸ αὐτοῦ τοσοῦτον ἤνθησε. Χωρὶς γὰρ τῶν ἐμφυλίων πολέμων, ἐν οἷς ἀήττητος διέμεινε, τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ, δι' αὐτοῦ προσετέθη Αἴγυπτός τε καὶ Κανταβρία. Δαλμάται τε ἐπὶ τούτοις. Sylb. Corruptiſſimus locus erat, quem ita reſtituit in Notis Sylb. ut ὑπ' αὐταῖς *ſub ipſis*, S. P. Q. R. loco ὑπάτοις: Κανταβρία pro Καλαβρία: Δαλμάται in locum Δαλματία: ſcribi oportere cenſeret. Cell. Latina proculdubio talem quampiam poſtulant metaphraſin: οὐδέποτε γοῦν τὰ τῆς Ῥώμης πρὸ αὐτοῦ τοσοῦτον ἤνθησε· χωρὶς γὰρ τῶν ἐμφυλίων πολέμων, ἐν οἷς ἀήττητος διέμεινε, τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ δι' αὐτοῦ προσετέθη Αἴγυπτός τε καὶ Κανταβρία· Δαλμάται τε ἐπὶ τούτοις. Haverc.

1 Cor-

τερον πολλάκις, δουλώσαντες δὲ ἐπ' αὐτοῦ μόνου· Ἰλλυριοί τε καὶ Παίονες, καὶ Ἀκυτανοὶ, καὶ Ῥητίαι, καὶ Βινδέλικοι, καὶ Σάλασσοι πρὸς τοῖς ὄρεσι τοῖς Ἀλπείοις· ἡ Ποντική τε παραλία, καὶ ταύτης αἱ μέγισται πόλεις, Βόσπορός τε καὶ Παντικάπαιον· καὶ μὴν Δάκες τε καὶ Γερμανοὶ, μάχαις νικηθέντες πολλαῖς ἀπῳκίσθησαν ὑπὲρ τὸν [1] Ἄλβιον ποταμὸν, ὃς [2] ἐν μέσῳ ῥεῖ βαρβάροις, ὡς πορρωτάτω τοῦ Ῥήνου. Κατώρθωσε δὲ μὲν τὸν πόλεμον διὰ τοῦ προγόνου Δρούσου· τὸν δὲ πρὸς Παίονας διὰ Τιβερίου· πρόγονος δὲ αὐτῷ καὶ οὗτος ἦν· ὅθεν αὐτῷ τεσσαράκοντα χιλιάδες ἀνδρῶν αἰχμαλώτων ἤχθησαν, ἀπῴκισέ τε αὐτοὺς περὶ τὰς ὄχθας τοῦ Ῥήνου. καὶ τῆς Ἀρμενίας δὲ τοὺς Πέρσας ἀφελόμενος, ὁμήρους ἔλαβε παρ' αὐτῶν, τότε πρῶτον ἀναγκαζομένων παρασχεῖν, ὅτε δὴ τὰ Ῥωμαϊκὰ σημεῖα τοῖς Ῥωμαίοις ἀπεδόθη, ἅπερ ἦσαν ἀποβαλόντες οἱ σὺν Κράσσῳ μεμαχημένοι.

ι. Πρὸς αὐτὸν καὶ Ἰνδοὶ πρεσβείαν ἔστειλαν, οὔπω πρότερον τὴν Ῥωμαϊκὴν βασιλείαν οὐδὲ ἀκοῇ δεδεγμένοι. αὐτὸς καὶ Γαλατίαν, βασιλευομένην πρότερον μὲν, εἰς σχῆμα ἤγαγεν ἐπαρχίας, ἡγεμόνα δὲ ἐπέστησε Μάρκον Λόλλιον. τοιοῦτος δὲ ἦν αὐτοῦ δὲ τοῖς βαρβάροις ἔρως, ὥστε πολλοὺς καὶ τῶν βασιλευόντων ἐπωνύμους αὐτῷ κατασκευάσαι πόλεις, ὅθεν ἔτι καὶ νῦν εἰσιν αἱ Καισάρειαι. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν βασιλέων αὐτῶν ἐπιθυμίᾳ τοῦ Αὐγούστου θέας εἰς τὴν Ῥώμην ἀφικόμενοι, τὴν Ῥωμαϊκὴν μετῆλθον στολὴν, οὕτω τε αὐτῷ κατηκολούθουν

ἐπὶ

1 Corrupte ſcriptum erat Ἄρβερον. Cellar.

2 Etſi ambiguus eſt error in iſtis, ἐκ μέσω, convenientius tamen eſſe videtur ἐν μέσῳ quam ἐκ μέσου. Sylb. Prave in MS. lectum fuit ἐκ μέσῳ. Cellar.

1 Pro

ἐπὶ τῆς πόλεως, ἢ ἐφ' ἅρματος, ἢ ἐφ' ἵππου φερομένῳ· καὶ πρῶτος ἀπάντων ἔλαβε τὴν τοῦ θεοῦ προσηγορίαν, παραπέμψας Καίσαρι Τιβερίῳ τὴν ἀρχήν· ὃς πρόγονός τε ἦν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ θυγατρὶ κηδεστής, καὶ πρὸς υἱοθεσίαν εἰσπεποιημένος.

ια'. Ἀλλ' ὁ Τιβέριος ῥαθυμίᾳ τε ἐχρήσατο πολλῇ, καὶ ὠμότητι, καὶ πλεονεξίᾳ· ἡδοναῖς τε ἐξέδωκεν ἑαυτόν, πολέμου μὲν οὐδενὸς μετασχών· εἰ δὲ που συσταίη, καὶ τοὺς καλουμένους ληγάτους ἐκπέμπων. πίστεως τε ὀλίγος ἦν αὐτῷ λόγος. πολλοὺς γοῦν τῶν κατὰ ἔθνη βασιλευόντων, ἐξ ἀπάτης εἰς ἑαυτὸν καλῶν, κατεῖχεν ἄκοντας· ὡς Ἀρχέλαον τῶν Καππαδοκῶν βασιλέα, ὃν καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκβαλὼν ἐπαρχίαν τε ἐποίησε τὸ ἔθνος, καὶ τὴν μεγίστην πόλιν ὀνόματι προσηγόρευσεν οἰκείῳ Καισάρειαν, Μάζακην πρότερον καλουμένην· οὗτος μὲν οὖν τρίτῳ καὶ [1] εἰκοστῷ τῆς βασιλείας ἔτει τὸν βίον ἐτελεύτησεν ἐπὶ τῆς Καμπανίας, ἑβδομήκοντα καὶ ὀκτὼ γεγενημένος ἔτη. μεγίστην τε ἔτεκεν ἅπασιν εὐφροσύνην ἡ τελευτή.

ιβ. Καὶ δέχεται τὴν βασιλείαν Γάϊος Καῖσαρ, ᾧπερ ἦν ἐπώνυμον Καλιγούλας, Δρούσου τε ἀδελφιδοῦς, καὶ αὐτοῦ Τιβερίου· παμμίαρος καὶ πάσης πέρα συμφορᾶς· ὃς ἐκ τῆς αὐτοῦ κακίας πλείστην ἤνεγκε τοῖς Τιβερίου πταίσμασιν ἀπολογίαν. οὗτος πόλεμον ἐπαγαγὼν τοῖς Γερμανοῖς, ἀνεχώρησε μὲν ἐκ τῆς μάχης αἰσχρῶς. βιασάμενος δὲ τὰς ἀδελφάς, καὶ συνελθὼν ἑκατέραις, θυγατέρα ἐκ μιᾶς αὐτῶν ἐποιήσατο. καὶ τῆς ἑαυτοῦ

ἐκγό-

1 Pro τριακοστῷ Latini libri habent *viceſimo*, εἰκοστῷ, etiam apud Paulum Diaconum & Sueton. quin & apud Dion. Sylb. in MS. erat τριακοστῷ, contra Eutropii, Suetonii, Dionis aliorumque teſtimonia. Cellar.

1 Deeſt

ἐκγόνης αὖθις ἐγένετο φθορεύς. φιλάργυρος δὲ ὢν καὶ πλεονεξίᾳ κατὰ πάντων χρώμενος, οὐδεμιᾶς δὲ ἀπεχόμενος ἡδονῆς, καὶ τοῖς αἰσχροῖς ὠμότητα συνάπτων, ἐν τῷ παλατίῳ κατεσφάγη, ἐνάτῳ μὲν καὶ εἰκοστῷ τῆς ἡλικίας ἔτει, τρίτῳ δὲ τῆς βασιλείας, πρὸς δέκα μησὶ καὶ ἡμέραις ὀκτώ.

ιγ'. Μετὰ τοῦτον βασιλεὺς Κλαύδιος· ὃς ἦν μὲν [1] θεῖος τοῦ Καλιγούλα, Δρούσου δὲ παῖς, οὗ μνημεῖά ἐστιν ἐν Μογοντιακῷ. οὗτος βασιλικώτερον ἑαυτὸν ἤγαγε. μετριότητα μὲν πρὸς τοὺς πλείστους καὶ ἡμερότητα χρώμενος, ὠμότητα δὲ πρὸς ὀλίγους σφόδρα. καὶ πρῶτος μετὰ τὸν [2] προγονὸν αὐτοῦ Γάϊον Καίσαρα Βρεττανοῖς ἐπήνεγκε πόλεμον. νικήσας δὲ αὐτούς, καὶ φόροις ὑπαγαγὼν διὰ [3] Γνέου Σεντίου, καὶ Αὔλου Πλαυτίου τῶν στρατηγῶν, ἐθριάμβευσεν· ὑπερβὰς δὲ Βρεττανούς, τὰς Ὠκεανίτιδας νήσους, αἳ καλοῦνται νῦν Ὀρκάδες, συνῆψε Ῥωμαίοις. [4] ὅλως δὲ πολιτείᾳ μᾶλλον ἦν πρέπων. ἀμέ-λει

1 Deeſt θεῖος vel πατράδελφος, ut declarant Latina Eutropii verba; & Dion. Sylb. Vox θεῖος, *patruus*, quae deſiderabatur, ex Dione à Sylb. reſtituta. Cellar.

2 Graec. προγονὸν, accentu peculiari, *i. e.* πρὸ αὐτοῦ γεγονότα. Haverc.

3 Prioris ducis nomen corruptum eſt, alterius plane omisſum. ex Latino textu legendum, διὰ Γνέου Σεντίου καὶ Αὔλου Πλαυτίου. Sylb. Reſtituit Sylb. ex Latino textu; nam in exemplari prioris nomen corruptum fuit, alterius plane omiſſum. ſic nempe ſcriptum: Γνέου δὲ Μαντίου.... τῶν στρατηγῶν &c. Haverc.

4 Primum omiſſa ſunt quae de Claudii filio referuntur: τοῦτε υἱὸν ἀπὸ τῆς νίκης Βρεττανικὸν ἐπωνόμασε. deinde quod de civilitate Claudii dicitur, recte intellectum expreſſumque non eſt. Nec item in ſequentibus *proſequi* eſt προπομπεύειν, ſed potius προπέμπειν ſeu ἐπακολουθεῖν. Itaque talem quampiam metaphraſim requirunt Latina: οὕτω δὲ ἰδιωτικὸν τῶν φίλων ἐνίοις ἑαυτὸν παρέχειν, ὥστε καὶ τὸν Πλαύτιον, εὐγενῆ ἄνδρα, πολλὴν ἀνδρείαν ἐν τοῖς ὅπλοις ἐπιδεδειγμένον, θριάμβῳ τιμήσας, αὐτὸς προέπεμψέ τε θριαμβεύοντα· καὶ ἐπὶ τὸ Καπιτώλιον ἀναβαίνοντι συνηκολούθησεν. nam προπομπεύειν eſt in pompa praeire,

λῃ τοῦ Πλαυτίου, πολλὴν ἀνδρείαν ἐπιδεδειγμένον ἐν τοῖς ὅπλοις, θριάμβῳ τιμήσας, αὐτὸς αὐτοῦ προπέμπων, καὶ ἐπὶ τὸ Καπιτώλιον συνηκολούθησεν, ἐν δεξιᾷ τὸν Πλαύτιον ἔχων. βασιλεύσας τέσσαρας ἐνιαυτοὺς καὶ δέκα, καθιερώθη τε μετὰ τελευτὴν, καὶ προσηγορεύθη θεός.

ιδ΄. Καὶ παρῆλθεν εἰς τὴν βασιλείαν ὁ Νέρων· ἐξ ἀδελφῆς μὲν τοῦ Καλιγούλα γεγονὼς, [1] περιὼν δὲ πάσῃ πονηρίᾳ τὸν θεῖον Γάϊον. τήν τε γὰρ ἀρχὴν κατήσχυνε, καὶ πολλὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐμείωσε δικαίων. οὕτω δὲ ἐδούλευεν ἡδοναῖς, ὡς μηδὲ μιᾶς ὑπὲρ αὐτῶν φείδεσθαι δαπάνης. ἐνελούετο μὲν γὰρ μύροις θερμοῖς μὲν, ἀντὶ θερμῶν ὑδάτων· ψυχροῖς δὲ ἀντὶ τῶν ψυχρῶν· [2] δίκτυά τε κατασκευάσας ἐκ χρυσοῦ τε καὶ ἀλουργίδος, τούτοις εἰς θήραν ἰχθύων ἐχρῆτο. τελευτῶν δὲ εἰς τοσαύτην ἤλασεν ἀσέλγειαν, ὥστε ἐν θεάτροις ὀρχησταῖς καὶ κιθαρισταῖς καὶ φαντάσκοις ἀγωνίσασθαι σχήματι καὶ στολῇ τῶν ταῦτα προδεικνυμένων. ἰσόῤῥοπα δὲ ἦν αὐτῷ καὶ τὰ τῆς ὠμότητος, ὥστε μηδὲ τοῦ τῶν φιλτάτων αἵματος ἀποσχέσθαι. πολλούς τε τῶν συγκλητικῶν ἀποσφάξας, ὕστερον τὸν ἀδελφὸν, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν ἀδελφὴν, καὶ τὴν γαμετὴν διεχρήσατο. καὶ τὸ μέγιστον, τοῦ διεφθάρθαι τὴν ψυχὴν αὐτῷ, σημεῖον, ἐκεῖνό ἐστιν. ἐπιθυμήσας γὰρ ὀφθαλμοῖς δέξασθαι τὸν ἐν ταῖς συγγραφαῖς τῆς Τροίας ἐμπρησμὸν, [2] ἐκέλευσε τοῖς

λαμ-

non ſequi. Hanc civilitatem infra [c. XXI. & alibi ſaepius.] vertit *κοινότητα*. Sylb.

1 Περιὼν. Rectius *παριὼν praeteriens, antecellens*. ut infra ſaepius. Sylb.

2 In unum confuſa ſunt quae diſtinctae in Lat. textu de retibus & eorum funibus narrantur. Verſio requiritur talis. *ὥς τε ἰχθύων θήραν δίκτυα ἐκ χρυσοῦ κατασκευάσας, βλαττίναις* (ſeu *ἀλουργίσιν*) *αὐτὰ σχοινίοις εἷλκε*. Sylb.

2 Major erit temporum congruentia, ſi legamus *ἐκέλευε*, ut mox ſequitur *ἐποιεῖτο*. Sylb.

1 Ma-

λαμπροῖς τῆς Ῥώμης οἰκοδομήμασιν ἀποβληθῆναι πῦρ· καὶ περίφως εἶδος ἐποιεῖτο τοσαύτην συμφοράν. τούτου βασιλεύοντος αἱ μέγισται τῶν Βρετανικῶν ἀφῃρέθησαν πόλεων, καὶ Πέρσαις Ἀρμενία προσεχώρησε· καὶ ὅλως ἐν αἰσχύνῃ τὰ Ῥωμαίων [1 ἐγένετο] κατεστήσατο γε μὲν ἐπαρχίας, τόν τε Πολεμωνιακὸν καλούμενον Πόντον, καὶ τὰς Κοττίας Ἄλπεις· τὸν μὲν, συγχωροῦντος 2 Πολέμωνος τοῦ τότε βασιλεύοντος Πόντου· τὴν δὲ, Κόττου τελευτήσαντος· ἐπειδήπερ ὁ κωλύων οὐκ ἦν.

ιε΄. Ἐκ τούτων ἐπάρατος μὲν ἦν ἐν πάσῃ τῇ βασιλευομένῃ γῇ, ψηφίσματι τῆς συγκλήτου καὶ πολέμιος ἀπεφάνθη· καὶ 3 καταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν δορυφόρων τε καὶ ἡγουμένων, ἐκαλεῖτο πρὸς τιμωρίαν· δόγμα δὲ ἦν, ὥστε γυμνὸν αὐτὸν παντὸς ἐσθήματος περιαχθῆναι, ζυγοῦ κατὰ τῶν τενόντων κειμένου· καὶ καταξανθέντα τὸ σῶμα ῥάβδοις, κατακρημνισθῆναι. τούτων οὕτω λελεγμένων αἰσθόμενος, κατέφυγεν ἐπὶ τὸ προάστειον, μεταξὺ Σαλαρίας καὶ Νωμεντάνης, τετάρτῳ τῆς Ῥώμης σημείῳ, καὶ τελευτὴν ἐπήγαγεν ἑαυτῷ. αὐτοῦ δὲ ἦν ἔργον τὸ λουτρὸν, ὃ νῦν Ἀλεξανδριανὰς προσαγορεύουσι, Νερωνιανὰς τὸ πρὶν καλούμενον. ἔδοξε γὰρ μηδαμοῦ τὴν προσηγορίαν αὐτοῦ φέρεσθαι. τριακοστοῦ δὲ καὶ ἑνὸς ἔτους τῆς ἡλικίας ἀπώλετο, τέσσαρα ἐπὶ τοῖς δέκα βασιλεύσας· εἰς αὐτόν τε 4 ἔστη τῆς τοῦ Καίσαρος συγγενείας ἡ διαδοχή.

ιϛ΄. Μετὰ

1 Post τῶν Ῥωμαίων, desideratur κατέστη, ἐγένετο, vel ſimile quodpiam verbum. Sylb.

2 Pro τότε Πολέμωνος βασ. rectius συγχωροῦντος Πολέμωνος τοῦ τότε &c. Sylb.

3 Καταλειφθεὶς, *derelictus destitutus*: ut Latinus textus declarat, verius, quam depravatum καταληφθεὶς. Sylb.

4 Ἔστη, pro περιέστη, h. e. ἀπέληξε, ſeu ἐτελεύτησε. vel εἰς, pro ἐν accepta, ſenſus eſt, *in eo ſubſtitit.* at ἐν αὐτῷ ἔσβη, *in eo extincta eſt*, & majorem & inſolentiorem mutationem habet. Sylb.

ιϛʹ. Μετὰ τοῦτον βασιλεύει Σέργιος Γάλβας, ἐκ τῶν πορρωτάτω προγόνων ἐπιφανὴς, καὶ τῆς συγκλήτου τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπισημότατος, ἔτη γεγονὼς τρία καὶ ἑβδομήκοντα. ἤγαγον δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν οἱ Ισπανοί τε καὶ Γάλλοι· καὶ μετὰ τὴν ἐκείνων ἀνάῤῥησιν, ὁ πᾶς κατηκολούθησε στρατὸς, θαῦμα ἔχων αὐτοῦ τῆς ἀρετῆς ἁπάσης, ἣν ἰδιωτεύοντι συνῄδει περὶ τὰ πολιτικὰ πράγματα, καὶ τὰς περὶ τοὺς πολέμους μάχας, ἐν αἷς ἐξέλαμψεν, νῦν μὲν ὑπατικὴν, νῦν δὲ ἀνθύπατον ἐξουσίαν ἔχων, ἄλλοτε δὲ στρατηγῶν μόνον, δίχα τινὸς ἀρχῆς. ἐλάχιστον δὲ ἐβασίλευσε χρόνον, ἐν μὲν τοῖς προοιμίοις, εὐδοκιμήσας, ἐξ ὠμότητος δὲ μετὰ ταῦτα χείρονα δόξαν λαβών. τελευτᾷ δὲ ἐξ ἐπιβουλῆς Ὄθωνος, ἑβδόμῳ τῆς βασιλείας μηνὶ, [1] ἀγχόνῃ διαφθαρεὶς ἐπὶ τῆς Ῥώμης ἐτάφη τε ἐν τοῖς ἑαυτοῦ κήποις τοῖς περὶ τὴν ὁδὸν τὴν καλουμένην Αὐρηλίαν.

ιζʹ. Βασιλεύει δὲ μετ' αὐτὸν ὁ τούτου φονεὺς, ἐξ ἐπισήμων χαπῶν πατέρων, ἐπιφανεστέρου δὲ τοῦ μητρῴου· ἀνὴρ ἀγαθός τε καὶ πρᾷος· καὶ φίλος μὲν ἐς τὰ μάλιστα Νέρωνι, οὐδὲν δὲ ὑπὸ τῆς πρὸς ἐκεῖνον συνηθείας βλαβείς. ἐν μέν τοι τῇ βασιλείᾳ γενναῖον οὐδὲν ἐπεδείξατο, δι' αἰτίαν τήνδε· Βιτέλλιος, ἡνίκα οὗτος ἐβασίλευσεν, ὑπὸ τῆς ἐν Γερμανοῖς στρατιᾶς ἀνεῤῥήθη· καὶ γίγνεται πόλεμος Ὄθωνί τε καὶ ἐκείνῳ, καὶ τοῖς μεθ' ἑκατέρου στρατεύμασι. μετὰ πλείονος δὲ πλήθους οὗτος πα-

ρατα-

1 Pro ἀγχόνῃ διαφθαρεὶς paraphraſtes debuiſſet potius dicere σφαγείς. non enim ſtrangulatum, ſed jugulatum fuiſſe Galbam, ut Eutropius, ita & Suetonius refert. ac Plutarchus quoque diſerte ſignificat eum ἐσφάχθαι, & Dio κατακεκόφθαι. ut non recte Latini verbi ſignificationem paraphraſtes intellexiſſe videatur. In Gloſſis certe veteribus *Jugulatores* ſunt σφάκται. error idem pag. ſeq. SYLB.

1 Non

ραταττόμενος, ἥττον ἔχων ἐν τῇ πρώτῃ συμπλοκῇ· δεινόν τε ποιησάμενος, ὅτι δὴ τοῦ ἐλάττονος στρατιᾶς ἔλαττον σχοίη, πρὸς θάνατον ὥρμησε, κωλυόντων δὲ αὐτὸν τῶν στρατιωτῶν σὺν τοῖς ἡγεμόσιν αὐτῶν, καὶ πειθόντων ὡς ἀπαγορεύειν ἤδη τοῦ τέλους ἀπερίσκεπτον ἂν τὴν ἑαυτοῦ γνώμην [1] ἐκύρωσε· μὴ τοσούτου ποιεῖσθαι τὰ καθ' ἑαυτὸν, ὥστε ἀξιόχρεων νομίζειν αὐτὰ πρὸς ἐμφύλιον εἶναι πόλεμον· ἐπήγαγέν τε ἑαυτῷ τελευτὴν, ὀγδόῳ καὶ τριακοστῷ τῆς ἡλικίας ἔτει, τῆς δὲ βασιλείας πέντε καὶ ἐννενήκοντα ταῖς πάσαις ἡμέραις.

ιη'. Βιτέλλιος οὖν ἦν ἐπὶ τῆς βασιλείας, ἐκ πατέρων γεγεννημένος γένει μὲν οὐκ ἐπισήμων, τὰς τιμὰς δὲ ἐξ ἀρετῆς κτησαμένων. ὁ γοῦν πατὴρ αὐτοῦ, τρίτον ἐπὶ τὴν ὑπατείαν κληθεὶς, οὐ κατῄσχυνε τοὺς ἑλομένους, εἰς δέον τοὺς ἐξουσίαις χρησάμενος. [2] ἀλλ' ἐγένετο κατὰ τὴν βασιλείαν ἀτοπώτατος, καὶ τῇ γαστρὶ πάντα μετρῶν· ὥστε νύκτας ἡμέραις συνάπτειν ἐν συμποσίοις. Φασὶ γοῦν αὐτῷ τὸν ἀδελφὸν παρασκευάσαι τράπεζαν· παραθεῖναι δὲ αὐτῷ [3] δισχιλίους μὲν ἰχθῦς, ἑπτακισχίλια δὲ πτηνὰ, καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν δαπάνην ἐφόμιλλον. μιμεῖσθαι δὲ ἐπεμελεῖτο τὸν Νέρωνα· καὶ πρὸς τὸν ἐκείνου ζῆλον ἅπαντα πράττειν [4] ἐποιεῖτο· τὸν τάφον τε αὐτῷ λαμπρότερον ἐποίησε γενέσθαι κατορώρυκτο γὰρ ἀσήμως

1 Non cohaeret ſtructura, niſi verbum ἐκύρωσε vertatur in participium κυρώσας, aut poſt ἐπήγαγεν inſeratur capulativa τε. Sylb.

2 Poſt ἀλλ' omiſſum eſſe οὗτος, vel ſimile quid, Latinus textus arguit. Sylb.

3 Pro δισμυρίους Latinus textus habet *duo milia*, δισχιλίους: magna numeri diſcrepantia. Sylb. A Sylb. editum fuit δισμυρίους. Sed prius Cellarius ſubſtituit, ut & Latino & Suetonio (c. XIII.) conveniret. Haverc.

4 Ἐποιεῖτο pro προσεποιεῖτο, notatum etiam in ſeqq. Sylb.

μως, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν [1] δεδήλωται. Ταῦτα οὔτε ὁ δῆμος ἤνεγκεν, οὔτε ὁ στρατὸς ὁ τεταγμένος ὑπὸ Οὐεσπασιανοῦ (στρατηγὸς δὲ ἦν οὗτος τῆς πρὸς Ἰουδαίους διακονούμενος μάχης) ἀλλὰ προσάγουσι μὲν αὐτὸν εἰς τὸ δημόσιον, ἐπειδὴ καὶ τὸν ἀδελφὸν Οὐεσπασιανοῦ Σαβῖνον συνεμπρήσας ἐτύγχανε τῷ Καπιτωλίῳ· κρεμάσαντες δὲ ἀπὸ τῆς κόμης, καὶ τῷ λαιμῷ ξίφος ὑποθέντες, εἷλκον διὰ τῆς πόλεως· τό τε στέρνον γυμνώσαντες, ὥστε τοὺς ἐντυγχάνοντας κατ᾽ ἐξουσίαν πλήττειν, καὶ τοῦτον αἰκισάμενοι τὸν τρόπον, τὸ τελευταῖον [2] ἀπέπνιξαν, καὶ τὸ σῶμα ἔρριψαν εἰς τὰ ῥεύματα τοῦ Θύμβριδος, ὡς οὐκ ἄξιον ὂν ἐπικαλυφθῆναι τῇ γῇ. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἐτελεύτησεν, ἑβδόμῳ καὶ πεντηκοστῷ τῆς ἡλικίας ἔτει, τῆς βασιλείας ἐν ὀγδόῳ μηνὶ, [3] μιᾶς προσδεούσης ἡμέρας.

ιθʹ. Διαδέχεται δὲ τὴν βασιλείαν Οὐεσπασιανὸς, ἐπὶ τῆς Παλαιστίνης ἀναρρηθείς· γένους μὲν οὐ λαμπρὸς, ἀρετὴν δὲ οἷος τοῖς σφόδρα ἀρίστοις συμφέρεσθαι· καὶ δόξαν ἀεὶ δήποτε μεγίστην ἐπὶ μεγίστοις ἔργοις κεχαρπωμένος. ἡνίκα Κλαυδίῳ τῷ βασιλεύσαντι στρατηγῶν, ὡς μικρῷ πρόσθεν εἴρηται, [4] δύο καὶ τριάκοντα μάχαις τήν τε Γερμανῶν καὶ Βρεττανῶν ἅπασαν γῆν συνῆ-

ψε

1 In MS. perperam ſcriptum fuit ἐνδεδήλωται, propoſitio ἐν perperam e praecedentis adverbii fine repetita eſſe videtur. Sylb.

2 *Jugulare* vertit interpres ἀπέπνιξαν, ut item antea, quaſi idem ſit quod ſtrangulare. Verum jugulare idem eſſe quod σφάττειν, teſtantur non modo veteres Gloſſae, (ſicut ſupra innuimus) ſed confirmat hic etiam Suetonius, cum ſcribit Vitellium minutiſſimis ictibus excarnificatum, atque confectum eſſe; & Dio, κατακεκόφθαι. Sylb.

3 Cum Latinis, *& die uno*, pugnant Graeca, μιᾶς προσδεούσης ἡμέρας. niſi forte metaphraſtes ſcripſit, προσιούσης; de quo valde dubito. Sylb.

4 Sylb. exemplar habet δύο καὶ τρισὶ, contra fidem Eutropii, qui *tricies & bis*: & Suetonii c. IV. qui *tricies* habet rotundo numero. Cellar.

1 Peſſi-

ψε Ῥωμαίοις, πόλεις τε αὐτῶν εἷλεν εἴκοσι περιφανεστάτας, καὶ τὴν μεγίστην τῶν Βρετανικῶν νήσων, τὴν Βέκτιν. οὕτω δὲ ἐβασίλευσεν, ὥστε μηδὲ ἔξωθεν γενέσθαι μετριότητος, μήτε ὑπεροφθῆναι παρὰ τῶν ὑπηκόων· χρημάτων δὲ ἐπεμελεῖτο μὲν, ἄδικον δὲ ἔφευγε κτῆσιν· τὸν πλοῦτόν γε μὴν, ὃν συνέλεγε, τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐδωρεῖτο, καὶ τοῖς μάλιστα τῶν τιμῶν ἀξιωτάτοις, γοῦν τὴν προτέραν τοσαύτην ἐπεδείξατο μεγαλοψυχίαν· τοσαύτη δὲ ἦν ἡ φιλανθρωπία καὶ ἡ πρᾳότης, ὥστε τοὺς ἐπιβουλεύειν αὐτοῦ τῇ βασιλείᾳ δόξαντας, μὴ βαρέως ἀμύνασθαι, ἀλλ' ἄχρι τοῦ τῆς πόλεως ἐκβάλλειν, στῆσαι τὰς τιμωρίας, τῇ τε ἀρχῇ προσετίθηκεν Ἰουδαίους τε καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, τότε πρῶτον αὐτοὺς ὑπαγαγὼν τῇ δουλείᾳ. Ἀχαΐαν τε καὶ Λυκίαν, καὶ Ῥόδον, καὶ τὸ Βυζάντιον, καὶ Σάμον, αὐτονόμους οὔσας, ἠνάγκασε τοῖς Ῥωμαϊκοῖς πολιτεύεσθαι θεσμοῖς· Θρᾷκάς τε ἐπὶ τούτοις καὶ Κίλικας, καὶ Κομμαγηνοὺς, οἰκείας ἔχοντας βασιλείας, εἰς ἐπαρχιῶν σχῆμα μετέστησε. πάντων δὲ μέγιστον ἐκέκτητο, τὸ μήτε ἀπεχθείας μνημονεύειν, πρός τε τοὺς κατηγορήσαντας ῥήτορας τε καὶ φιλοσόφους μὴ βαρέως ἔχειν· τῶν γε μὴν στρατιωτικῶν πλημμελημάτων τιμωρὸς ἦν ἀκριβὴς, πικροτέραις αὐτοὺς ἀεὶ σωφρονίζων ἐπιστροφαῖς· καὶ τοιοῦτος ἦν ἐπὶ τῆς βασιλείας. θριαμβεύει δὲ ἐν Ῥώμῃ κατὰ Ἰουδαίων μετὰ τοῦ παιδός. Πάντας τοίνυν ἀνηρημένος τούς τε ἀπὸ τοῦ δήμου, καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἡγεμονίαις, καὶ τὸ ὑπήκοον ἅπαν, ἐπίσης τε ὑπὸ πάντων θαυμαζόμενος ἐτελεύτησε, τῆς γαστρὸς αὐτοῦ καταρραγείσης, ἐν ἀγρῷ περὶ τὰ ὄρια [1] Σαβίνων· οἰκείως τε καὶ θεός τε προσηγορεύθη, καὶ

ὑπὸ

1 Peſſime ſcriptum fuit in Sylb. *Αἰδυῶν*: nam *Sabinos* habet Latinus. Forſan *Reatina* rura Suetonii c. XXIV. exprimere in

ὑπὸ Ῥωμαίων ἐτάφη λαμπρῶς, σφόδρα αὐτοῦ τὴν τελευτὴν ὀδυρομένων. τοὺς γε μὴν παῖδας γενεθλιαλογήσας, ἑκατέρους αὐτοῦ ἐπίστευσε διαδόχους ἔσεσθαι τῆς ἀρχῆς. ὥστε πολλῶν ἐπιβουλευσάντων πολλάκις, μηδὲν ἐπιστραφῆναι, φῆσαι δὲ ἐν κοινῇ ποτε συνόδῳ, ἢ μηδένα μετ' αὐτὸν βασιλεύσειν, ἢ τοὺς ἐξ αὐτοῦ γεγεννημένους. ἐτελεύτησε δὲ [¹ τῆς μὲν ἡλικίας ἔτει ἑξηκοστῷ ἐνάτῳ, τῆς δὲ ἀρχῆς] ἐνάτῳ καὶ ἡμέραις ἑπτά.

κα'. Μετὰ τοῦτον τοίνυν διεδέξατο τὴν βασιλείαν Τίτος ὁ παῖς, ² ὁμώνυμος μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν γενόμενος τῷ πατρί· ταῖς ἀρεταῖς ἁπάσαις πᾶσαν εὐφημίαν νικῶν. τὸ πλῆθος γοῦν αὐτὸν Κοινὸν ἔρωτα προσηγόρευε. ἦν δὲ οὐχ ἧττον τὴν γλῶτταν ἠσκημένος εἰς λόγους, ἢ τὴν χεῖρα πρὸς μάχας, ἐν ᾠδῇ δὲ τοῦ εἰκότος τὸ μέτρον ὑπερέβαινεν. ἠγώνιστο δὲ καὶ τοὺς ἐν δικαστηρίοις ἀγῶνας· καὶ δημιουργὸς μέτρων ἄριστος ἦν, ὡς καὶ τραγῳδίαν Ἑλλάδι φωνῇ συνθεῖναι. ἡνίκα δὲ τῷ πατρὶ κατὰ τῶν Ἰουδαίων συνεστρατεύετο, δύο καὶ δέκα τῶν προμάχων ἰσαρίθμοις βέλεσι κατηγωνίσατο. καὶ γενόμενος ἐπὶ τῆς βασιλείας, οὕτως ἦν κοινὸς καὶ μέτριος, ὡς μηδένα μὲν ἀπαιτῆσαι τιμωρίαν, τοὺς δὲ ἐπ' αὐτῷ συστά-

In animo habuit metaphraſtes, quae imperitus librarius dempta ſyllaba in Ἀθήνας mutavit. Cell.

2 Defectus è Lat. textu expleri poteſt ita ἐτελεύτησε δὲ τῆς μὲν ἡλικίας ἔτει ἑξηκοστῷ ἐνάτῳ τῆς δὲ ἀρχῆς ἐνάτῳ, καὶ ἡμέραις ἑπτὰ, ſeu ἡμέρᾳ ἑβδόμῃ. quae in Lat. textu leguntur. Sylb.

3 Quod metaphraſtes dicit, ὁμώνυμος μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν γενόμενος τῷ πατρὶ, *poſt patris obitum eodem quo pater nomine dictus*, ſignificare videtur, Titum ante patris mortem appellatum fuiſſe tantummodo *Titum Flavium*; patre autem defuncto, aſſumpto ejusdem cognomine, appellatum fuiſſe *Titum Flavium Veſpaſianum*. In Faſtis tamen etiam vivo patre *T. Flavius Caeſar Veſpaſianus* nominatur, Eutropiusque ſimpliciter hic dicit, *qui & ipſe Veſpaſianus eſt dictus* ὁ καὶ αὐτὸς ὁμωνύμως τῷ πατρὶ Οὐεσπασιανὸς ἐπικληθείς. Sylb.

1 Sylb.

συςάντας[1] ἐκ συνωμοσίας ἀφεῖναί τε καὶ καταριθμῆσαι τοῖς φίλοις. τὸ μεγαλόψυχον δὲ αὐτοῦ καὶ φιλόδωρον τοσοῦτον ἦν, ὥστε αὐτῷ τινας εὐκολίαν ἐγκαλεῖν· τὸν δὲ, ἀπολυόμενον τὴν κατηγορίαν, εἰπεῖν, μηδένα χρῆναι σκυθρωπότερον ἔχειν ἀπὸ βασιλέως τὴν ἀναχώρησιν. δειπνοῦντα δέ ποτε, καὶ λογισάμενον, ὡς οὐδὲν οὐδεὶς ἐκείνην[2] εὖ πάθοι τὴν ἡμέραν, σχετλιάσαι, καὶ καθάπερ αὐτῷ τῆς ἡμέρας ἀπολωλυίας, εἰπεῖν, οὐκ ἐβασίλευσα τὴν παρελθοῦσαν ἡμέραν· οὐδεὶς γὰρ ἐξ ἐμοῦ εὖ πέπονθε σήμερον. Κατασκευάσας δὲ Ῥωμαίοις τὸ καλούμενον Ἀμφιθέατρον, ἀπήρξατο τῆς ἐν αὐτῷ θέας, πεντακισχίλια μὲν ἐγκατασφάξας τῷ τόπῳ θηρία, πολλὴν δὲ καὶ ἄλλην ἐπιδειξάμενος πολυτέλειαν.

κβ΄. Ἐτελεύτησε δὲ ὑπ᾽ ἀῤῥωστίας, ἐν ᾧπερ καὶ ὁ πατὴρ ἀγρῷ, δύο τοῦ πατρὸς ὕστερον ἔτεσι, καὶ μησὶν ὀκτὼ, καὶ ἡμέραις εἴκοσι βασιλεύσας, προβὰς εἰς ἡλικίαν ἔτους ἑνὸς πρὸς τοῖς τεσσαράκοντα· καὶ ἤγειρε τῷ δήμῳ πένθος μέγα, ὥστε κοινὸν αὐτὸ καὶ δημόσιον δογματισθῆναι· καὶ οὐ μᾶλλον ἦν πάντων, ἢ ἴδιον ἕκαςος τὸ πάθος· οὐδεὶς γὰρ ἦν, ὃς οὐ τῆς οἰκίας ἐποιεῖτο τὴν αὐτοῦ τὴν συμφοράν. ἀρχομένης γοῦν ἑσπέρας αὐτοῦ μεταςάντος, σύνοδος ἐγένετο τοῦ λαμπροῦ πλήθους ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, χάριτας ὁμολογούντων καὶ τεθνηκότι τῷ Τίτῳ· μόνος τε οὗτος ἐκ πάντων, πλείους ἐδέξατο θεραπείας ἐκ λόγων, ἢ ζῶντες ἕτεροι.

κγ΄. Συνηριθμήθη δὲ τοῖς θεοῖς, τὴν βασιλείαν ἐπὶ τὸν νεώτερον ἀδελφὸν παραπέμψας Δομετιανόν. Ὃν Νέρωνα,

1 Sylb. auctor fuit ut ἐκ pro ἐξ ſubſtitueremus, poſtulante etiam Latino Eutropio. Cell.

2 Cum εὖ πάθοι ſubaudiendum παρ᾽ αὐτοῦ. In ſequentibus verba Eutropii & reddidit metaphr. & veluti corollario quodam adjecto exornavit; non invenuſte. Sylb.

ρωνα, ἢ Καλιγούλαν, ἢ Τιβέριον εἰπὼν, οὐκ ἄν τις ἁμάρτοι· τοσοῦτον εἶχε πρὸς αὐτοὺς τὸν ζῆλον, οὔτε τοῦ πατρὸς οὔτε τοῦ ἀδελφοῦ μεμνησάμενος οὐδέν. ἀλλ' ἐν προοιμίοις μὲν τῆς βασιλείας μετριότητός τινος ἐπεμελήθη· κατὰ μέρος δὲ αὔξων τὴν πονηρίαν, εἰς πᾶν προῆλθεν ἡδονῶν τε καὶ θυμοῦ καὶ ὠμότητος· καὶ ταῦτα ἐνίκα τῇ πλεονεξίᾳ· μίσους οὖν, ὡς εἰκὸς, ἠκολούθει μέγιστον· ὥστε τὴν πατρῴαν τε καὶ ἀδελφικῶν ἀγαθῶν τὴν μνήμην ἐκβαλεῖν. οὕτω γοῦν πολλοὺς μὲν ἀνῄρει τῆς συγκλήτου· θεὸν δὲ αὐτὸν ἠνάγκαζε προσαγορεύειν, οὐκ ἀνεχόμενος ἀνδριάσι, πλὴν χρυσοῖς καὶ ἀργυροῖς, τιμᾶσθαι, καὶ τούτοις ἐν Καπιτωλίῳ. ἐπλήρωσε δὲ καὶ ἐμφυλίου τὰς χεῖρας αἵματος, τοὺς ἀναιτίους ἀνελὼν, καὶ τὰ τῆς ὑπεροψίας ἤρετο. καὶ τὰς ἐκστρατείας ἐκ μεγίστων ἐποιήσατο συμφορῶν, ἐπὶ Σαρμάτας τε ἅμα καὶ Σκύθας, Δάκας τε ἅμα καὶ Κάτθας· τάγμα τε [1] ἓν ἀπώλεσε μετὰ τῶν στρατηγῶν· καὶ Σαβῖνος ὑπατικὸς καὶ Κορνήλιος Φοῦσκος ὕπαρχος ἔπεσον σὺν πολλῇ στρατιᾷ. ἐθριάμβευσε δὲ καθ' αὐτῶν ἀναιδῶς. καὶ τὸ Καπιτώλιον καὶ τὴν παροδικὴν ἀγορὰν, καὶ τὸ Ἴσιον, καὶ τὸ Σαράπιον, καὶ τὸ Στάδιον ᾠκοδόμησέ τε καὶ κατεκόσμησε. Μίσους δὲ ἐπὶ πλεῖστον προϊόντος, συνομόσαντες τῶν περὶ αὐτόν τινες ἐν ταῖς βασιλικαῖς αὐλαῖς αὐτὸν διεχρήσαντο, πέμπτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ τῆς ἡλικίας ἔτει, τῆς βασιλείας δὲ δεκάτῳ καὶ πέμπτῳ. τὰ νενομισμένα δὲ ἀπεπλήρωσε τῶν ἐν λόγῳ μὲν οὐδείς· μόνον δὲ οἱ ταῖς κοιναῖς ἐπιτεταγμένοι ταφαῖς, ἀφανῶς αὐτὸν, καὶ ὡς σῶμα ἀπερριμμένον, κατώρυξαν.

1 In exemplari erat ἵνα pro ἕν. Sylb.

ΒΙΒΛΙΟΝ Η.

α'.[1] ΤΗΣ μὲν οὖν πόλεως ἦν ὀκτακοσιοστὸν καὶ πεντηκοστὸν ἔτος, τῶν ὑπάτων δὲ εἶχον ἀρχὴν Βετέριός τε καὶ Οὐάλης. τότε τοίνυν ἀνέθηλε τὰ τῆς Ῥώμης πράγματα, θαυμαστῶν ἐπιτυχόντα βασιλέων. Δομετιανοῦ γὰρ ἀπελθόντος ἐξ ἀνθρώπων, οὗ πονηρίᾳ πάντας [2] ὑπερεβαλλομένου, διεδέξατο τὴν ἀρχὴν ἀνὴρ ἰδιώτης, ἄριστος δὲ καὶ τῶν πολεμικῶν ἐπιστήμων, Νέρβας. αἰ καὶ ἥττον περιφανῶν πατέρων· πρεσβύτης ἤδη παρελθὼν εἰς αὐτὴν, σπουδῇ Πετρωνίου Σεκούνδου καὶ Παρθενίου. τούτων ὁ μὲν ὕπαρχος ἦν· ὁ δὲ ἕτερος εἷς τῶν Δομετιανοῦ φονέων. οὗτος ἁπάσης ἀρετῆς οἱονεί τινας εἰκόνας διὰ τῶν ἔργων ἀναφήνας, προσανηρπάσθη τῆς πόλεως. εἰσποιησάμενος γὰρ παῖδα Τραϊανὸν, ἐτελεύτησεν ἐπὶ τῆς Ῥώμης. ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας τέσσαρας βασιλεύσας, ὀκτώ τε πρὸς ἡμέρας, ἐνὶ καὶ ἑβδομηκοστῷ τῆς ἡλικίας ἔτει. καὶ τῇ τῶν θεῶν ἐπεκλήθη προσηγορίᾳ.

β'. Φέρουσι τοίνυν τὴν βασιλείαν ἐπὶ τὸν πεποιημένον αὐτῷ Τραϊανόν.[3] Ἰταλικοῦ μὲν γένους, τεχθέντα δὲ ἐν Σπανίαις. πρόγονοι δὲ αὐτῷ λαμπρὰν μὲν οὐ κατήγον τὴν διαδοχὴν, τιμὰς δὲ, ὧν διετύγχανον, ἐξ ἀρετῆς ἐσχηκότες· ὁ γοῦν πατὴρ αὐτῷ τῶν ὑπατικῶν ἦν. οὗτος στρατηγὸς μὲν ἐγένετο τοῦ πρὸς Γάλλους πολέμου, στεν-

1 Exemplaris margini adſcripta haec adnotatiuncula: ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης ἕως Νέρβα τοῦ αὐτοκράτορος, ἔτη ων. *Ab urbe condita uſque ad Nervam Auguſtum, anni* 850. SYLB.

2 Rectius ὑπερβαλομένου, tempore praeterito. SYLB.

3 Metaphr. nimis late reddidit verba Eutropii, is enim non modo Italici generis Trajanum fuiſſe dicit, ſed etiam *Italicae in Hiſpania natum*, ἐν Ἰτάλικῇ τῆς Ισπανίας γεγεννημένον: quam civitatem praeter caeteros agnoſcunt etiam Ptolemaeus & Stephanus Byzantius. infra idem error. SYLB.

σταῖλος ἐν Αγριππίνῃ. βασιλείαν δὲ ὁ Τραϊανὸς, οὕτω προέστη τῶν πραγμάτων, ὡς εἰκότως ἂν πάντων προτιμηθῆναι τῶν βασιλευσάντων. δημαγωγὸς γὰρ ἦν ἄριστος, κἀν ταῖς μάχαις ἀνδρειότατος. τὴν Ῥωμαϊκὴν γοῦν ἀρχὴν τὴν ἔμπροσθεν μόλις κατασχεῖν δυνηθεῖσαν, ηὔξησεν ἐπὶ πλεῖστον, καὶ τὰ ὅρια τῆς βασιλείας ὅσον ἐπὶ μήκιστον ἐξέτεινε. πόλεις γοῦν ὑπὲρ τὸν Ῥῆνον ἐν μέσοις ἐδείματο τοῖς Γερμανοῖς. Δάκας τε, τὸν ἡγούμενον αὐτῶν καθελὼν Δεκίβαλλον, ὑπηγάγετο· ἐπαρχίαν τε ὑπὲρ τὸν Ἴστρον κατεστήσατο, καὶ τὴν γῆν ἐκείνην ἅπασαν, ἣν νῦν Θαΐφαλοι, καὶ Βικτόαλοι καὶ Τερβίγγοι προσοικοῦσι, συνῆψε τῇ βασιλείᾳ, χιλίοις διαμετρουμένην κύκλῳ σημείοις.

γʹ. Τὴν Ἀρμενίαν τε ἀνεκτήσατο παρὰ Πάρθων· [[1] Ἀλμάτας τε ὑφ' ἑαυτῷ κατέστησε] τὸν Φατόσειριν ἀνελὼν, ὃς ἐτυράννει τοῦ ἔθνους· Ἀλβανοῖς τε αὐτὸς ἔδωκε βασιλέα· Ἰβήρων τε καὶ Σαυροματῶν, καὶ τῶν ἐν Βοσπόρῳ, ἔτι καὶ Ἀράβων καὶ Οσδροηνῶν τοὺς βασιλεύοντας, ὑποσπόνδους ἐποιήσατο. καὶ μὴν καὶ [2] Καρδυηνῶν καὶ Μαρκομήδων, καὶ τὴν Ἀνθεμουσίαν, χωρίον Περσῶν εὐρύ

τε

1 Membrum iſtud, Ἀλμάτας τε ὑφ' ἑαυτῷ κατέστησε, non agnoſcunt Lat. Eutropii exemplaria: nec vel Δαλμάτας vel Σαρμάτας hic cogitare ſinunt ſequentia: Sylb. Verborum, quae hic incluſa ſunt, nullum veſtigium in Latinis, neque in Hiſtoria Miſcella apparet. Unde nec depravationis ſuſpicione carent. *Dalmatas* enim intelligere, cum locorum natura pugnat. Cellar.

2 Ἀρδυηνῶν legendum puto, καὶ μὴν τῶν Καρδυηνῶν καὶ Μαρδ. Carduenos. n. hic pro Adiabenis agnoſcit etiam Fuld. Cod. Sylb. Scriptum erat Ἀρδυηνῶν. Sed Fuldenſis etiam & Burdegalenſis *Carduenos* vocant, nec non Hiſtoria Miſcell. & Sextus Rufus. Plura in Var. Lect. ad Eutrop. Cellar. Κορδυηνῶν & *Corduenos* rectius ſcribi vid. ad Lat. text. ubi & Μαρδημ. pro Μαρκομ. Alii cum Cellario hic, praeferunt. *Colchorum* vero, quos *Osdroenis* adjungit Eutropius, non meminit Metaphraſtes.

1 Ἐδηγ-.

-τε καὶ Βάγαιον· Σελεύκειάν τε καὶ Κτησιφῶντα καὶ Βαβυλῶνα προσεκτήσατο. [1] Μεσσηνίους τε μάχῃ νικήσας, κτῆμά τε καὶ τούτους αὐτοῦ ποιησάμενος, ἄχρις αὐτῶν ἐχώρησεν Ἰνδῶν, καὶ τῆς Ἐρυθρᾶς καλουμένης θαλάσσης. ὅθεν ἀρξάμενος, τρεῖς ἐπαρχίας κατῴκισεν Ἀρμενίαν τε καὶ Ἀσσυρίαν, καὶ τὴν μέσην τῶν ποταμῶν ἧς μέρος ἦν καὶ ἡ τῶν [2] Ναρκισσῶν χώρα. πρῶτος καὶ τὴν Ἀραβίαν ἐπαρχίαν ἐποίησε. στόλον δὲ ἐγκατέστησε κατὰ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν· ὥστε αὐτῷ καὶ διὰ θαλάττης ἐξεῖναι πολιορκεῖν Ἰνδούς.

δʹ. Τοιαῦτα δὲ ὄντα τὰ κατὰ τοὺς πολέμους, ὑπεχώρει τοῖς περὶ τὰ πολιτικὰ θαύμασιν, οὔτε γὰρ πλέον, οὔτε ἔλαττον εἶχεν ἕτερος ἑτέρου· οὕτω δὲ ἐπεμελεῖτο τῶν πρὸς τοὺς φίλους καθηκόντων, ὥστε συνήθως παρ' αὐτοὺς φοιτᾶν ἢ νόσῳ κατακεκλιμένους, ἢ καὶ προσηγορίας μόνης χάριν. ἔστι δὲ ὅτε καὶ ἑορτάζουσιν ἰδίας τινὰς πανηγύρεις ἐποίει καὶ συνεστιᾶτο· ἀμοιβαίοις τε καὶ αὐτὸς εὐωχίαις αὐτοὺς ἐγέραιρεν. ἐχρῆτο δὲ καὶ τοῖς ὀχήμασιν ἐκείνων, τὸ βασιλικὸν ἀπολιπὼν δίφρον· οὐδενί τε τῶν ἐν Ῥώμῃ λαμπρῶν ἐπήγαγε βλάβην· οὐδὲ ηὔξησε τοὺς θησαυροὺς ἐξ ἀδίκου προσθήκης. φιλοδωρότατός τε ἦν, δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ· καὶ περὶ τὸ διδόναι τὰς ἀρ-

χάς

1 Ἐδεσσηνίους ſcriptum erat Μεσσηνίους, quod manifeſto depravatum eſt. Nam Latini *Edeſſios*, Fuld. *Eſſenios*, quod pariter mendi ſuſpicione non vacat. Zoſim. Lib. III. de Juliano, Ἐδεσσηνοὺς in his oris ponit, unde ſcripto noſtra Ἐδεσσηνίους, duplicata ſolum litera ad Latinorum imitationem, deſumpta potiſſimum eſt. Cellar. Scriptum erat Μεσσηνίους, quod depravatum eſſe putat Cellarius; ſic autem ſcriptum fuiſſe in exemplari quo uſus fuit metaphraſtes, ex *Meſſenios* codicum noſtrorum conſtat. Haverq. Eorumdem Codd. quorum magnum numerum in Var. Eutropii Lect. conſulas, auctoritate Μεσσηνίους in textu ſervavi: Nec de vera hac lectione dubitabunt, quicunque ad Lat. text. a nobis obſervata legent.

2 Mendi ſuſpectum nomen. Cellar.

χεῖς ἀφθονώτατος. πλέον δὲ ἦν τὸ περὶ αὐτὰ ταῦτα τοῖς φίλοις· οἰκοδομημάτων δὲ αὐτῷ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης πολὺς ἦν ὁ λόγος· καὶ τὰς πόλεις ἀτελείας ἠξίου. κεφάλαιόν τε τῆς ἡμερότητός τε αὐτοῦ καὶ φιλανθρωπίας, παρὰ πάντα τὸν τῆς βασιλείας χρόνον, εἷς [¹ βουλευτὴς] ὑπέμεινε θάνατον, τῆς συγκλήτου τὴν ψῆφον ἐπαγαγούσης, ἀγνοοῦντος τοῦ βασιλέως. Τούτων ἕνεκα κατὰ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἰσόθεος ὑπειλήφθη, καὶ ταῖς τῶν κρειττόνων ἐτιμᾶτο τιμαῖς.

ε΄. Καὶ γὰρ δὴ κἀκεῖνο περὶ αὐτοῦ φασὶν, ὅτι δή τινων αὐτοῦ τὴν πολλὴν κοινότητα καταμεμφομένων, ἀπεκρίνατο, χρῆναι τὸν βασιλέα τοιοῦτον εἶναι πρὸς τοὺς ἰδιώτας, οἷον ἰδιώτης ἄν τις εὔξαιτο τὸν βασιλέα περὶ αὐτὸν εἶναι. Τοσαύτης δὴ συγκεκροτημένης αὐτῷ τῆς εὐκλείας ἔν τε πολέμοις καὶ ἡσυχίαις, ἐκ τῆς Περσικῆς ἐπανιὼν, ² πρὸς Σελευκείᾳ τῇ τῶν Ἰσαύρων, ὑπεκχυθείσης ἀθρόως τῆς γαστρὸς, διεφθάρη· τῆς μὲν ἡλικίας τρίτον καὶ ἑξηκοστὸν ἄγων ἔτος καὶ μῆνας ἐννέα, καὶ ἡμέρας πέντε· τῆς δὲ βασιλείας ἐνιαυτοὺς ἐννεακαίδεκα καὶ μῆνας ἕξ, καὶ ἡμέρας πεντεκαίδεκα. μόνῳ τε αὐτῷ τάφος ἐγένετο κατὰ μέσην τὴν Ῥώμην ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, ἣν αὐτός τε ἐδείματο, καὶ κατωνόμασεν ἑαυτῷ. κίων δὲ μηνύει τὴν ταφὴν, εἰς ὕψος τεσσαράκοντα καὶ τεσσάρων ποδῶν ἐγηγερμένος. τοιαύτη δὲ τούτου τοῦ βασιλέως ἡ μνήμη καὶ μετὰ ταῦτα διέμεινεν, ὥστε ὁπόταν ἡ σύγκλητος εἰς τὸ βουλευτήριον ἐπ᾽ εὐφημίαις τῶν βασιλευόν-

1 Ante vel poſt adjectivum εἷς, omiſſum eſt ſubſtantivum βουλευτὴς, ut declarat textus Latinus. Sylb.

2 Πρὸς Σελευκείᾳ legendum, πρὸς Σελευκείᾳ τῇ τῶν Ἰσαύρων: vel πλησίον Σελευκείας τῆς τῶν Ἰσαύρων: ut in Latino, *apud Seleuciam Iſauriae*. Sylb. Perperam enim ſcriptum fuit τῇ ἐν pro πρός. Cellar.

1 Idem

λευόντων [1] συνίῃ τοιαύτην τινὰ γίγνεσθαι φωνὴν, Εὐτυχέστερος Αὐγούστου, τοῦ Τραϊανοῦ βελτίων. καὶ τὴν εἰκόνα ταύτην ποιεῖσθαι κόσμον οἱ κολακεύοντες, ἢ κατὰ ἀλήθειαν ἐπαινοῦντες.

ς'. Παρὰ τούτου τὴν βασιλείαν Ἀδριανὸς ἐδέξατο· Τραϊανοῦ μὲν οὔτι βουληθέντος, οὔτι συλλαμβάνοντος· τῆς δὲ ἐκείνου γαμετῆς Πλωτίνης καταπραξαμένης· οὐδὲ γὰρ ἀνεψιαδοῦν ὄντα αὐτὸν εἰσεποιήσατο Τραϊανός. [1] προγόνων δὲ ἦν καὶ οὗτος Ἰταλῶν, ἐν Ἰσπανίαις τεχθείς τε καὶ τραφείς. εὐθὺς μὲν οὖν εἷλεν αὐτὸν τῆς Τραϊανοῦ δόξης φθόνος· [2] καὶ τῶν ἐπαρχιῶν, ἃς κατεστήσατο, πάμπαν τὴν φυλάττουσαν αὐτὰς στρατιὰν ἀνακαλεσάμενος. συνέστειλέ τε τῆς βασιλείας ὅρους ἐντὸς Εὐφράτου ποταμοῦ. βουλευόμενον δὲ αὐτὸν ὅμοια καὶ περὶ τῶν Δακῶν, οἱ φίλοι διεκώλυσαν· τοὺς γὰρ ἀποίκους, τοὺς ἐκ τῶν πολι-

1 Rectius συνίῃ, ſubjunctivo verbi modo. Sylb. Pro depravato συνῄει. Cellar.

2 Idem à metaphraſte commiſſus error qui ſupra, nam hic quoque nimis late reddita ſunt Eutropii, *natus & ipſe Italicae in Hiſpania*: quae proprie ſonant: ἐγένετο δὲ καὶ αὐτὸς ἐν Ἰταλικῇ τῆς Ἰσπανίας· vel, ἦν δὲ καὶ αὐτὸς τὴν πατρίδα Ἰταλικήσιος, ἐξ Ἰσπανίας. cives enim hujus Italicae, Ἰταλικησίους fuiſſe dictos, (id eſt Italicenſes) teſtatur Stephanus Byzantius. Sylb. Hanc depravationem verborum Eutropii etiam obſervavit Caſaubonus, in notis ad Spartianum: qui tamen putat Eutropium falli, & Spartiano fidem habet potius, apud quem: *natus eſt Romae*, &c. Erroris vero cauſam fuiſſe conjectat iſtam: quod parentes Hadriani domicilium Italicae haberent; Romam autem non aliter quam rationibus ipſorum id poſtulantibus commearent. Propterea & Spartianus propriam Hadriani patriam, etſi Romae nati, Italicam, ſive Baeticam, in qua fuit Italica, poſtea nominat. Haverc. Sed vid. ad Lat. text.

2 Et hiſtoria & ſtructura mutilata eſt; librarii fortaſſe magis quam metaphraſtae culpa. Latina talem quampiam requirunt metaphraſin: καὶ τῶν ἐπαρχιῶν ἃς ὁ Τραϊανὸς κατεστήσατο τρεῖς παραχρῆμα κατέλιπε· καὶ τῆς Ἀσσυρίας, Μεσοποταμίας τε καὶ Ἀρμενίας, τὴν φυλάττουσαν αὐτὰς στρατιὰν ἀνακαλεσάμενος, συνέστειλε τοὺς τῆς βασιλείας ὅρους ἐντὸς Εὐφρ. Sylb.

1 Τῶν

λιπῶν Ῥωμαίων ὑπὸ Τραϊανοῦ μεταςάντας, οἰκήσεως ἕνεκα καὶ γεωργίας, ἀνόσιον εἶναι γίγνεσθαι βαρβάρους. τοῦ γὰρ οἰκείου πλήθους ἀπεστερεῖτο· τῷ χρονίῳ πολέμῳ καταναλωμένου.

ζ΄. Εἰρήνης γε μὴν καὶ ἡσυχίας πολλὴν ἐποιήσατο πρόνοιαν, πλὴν μιᾶς μικρᾶς τε καὶ ἀσήμου μάχης, ἣν δι᾽ ἑνὸς τῶν ἀρχόντων συνεκρότησε. περιῆλθε δὲ τὴν βασιλευομένην ἅπασαν· καὶ τοῖς οἰκοδομήμασι πολλὴν εἰσήνεγκε σπουδήν. γλώττῃ τε τῇ Ἰταλῶν καὶ Ἑλλήνων ἐπίσης ἐξέλαμψε· καὶ ἡμερότητος μὲν παντελῶς ἀπεῖχε. τῶν χρημάτων δὲ καὶ τῶν θησαυρῶν ἐπεμελήθη, καὶ τῆς ςρατιωτικῆς τάξεώς τε καὶ ἁρμονίας. ἐτελεύτησε δὲ περὶ τὴν Καμπανίαν, ὑπὲρ τὰ ἑξήκοντα γεγονὼς ἔτη, ἕνα καὶ εἴκοσι βασιλεύσας ἐνιαυτοὺς, καὶ μῆνας δέκα, καὶ ἡμέρας ἐννέα. πάντων δὲ ἀντιλεγόντων δοθῆναι τὰς θείας αὐτῷ νομισθῆναι τιμὰς, ὁ διαδεξάμενος τὴν βασιλείαν Μάρκος Ἀντωνῖνος ἐξῄτησε χάριν. καὶ τὰς τῶν ἀνθιςαμένων βιασάμενος γνώμας, ἔτυχεν.

η΄. Ἐβασίλευσε τοίνυν αὐτὸς οὗτος Ἀντωνῖνος Φούλβιος, ὃς καὶ Βοϊώνιος ἐπεκλήθη, καὶ Πίος, ἐκ γένους τε κατιὼν λαμπροῦ, πλὴν εἰς τοὺς ἐγγὺς προγόνους· παλαιότητα γὰρ οὐκ εἶχε διεγνωσμένην. δικαίως τ᾽ ἂν ἐξισωθεὶς [1] τῷ Νουμᾷ Πομπιλίῳ, ὥσπερ οὖν καὶ Τραϊανὸς Ῥωμύλῳ. οὗτος σεμνὸς μὲν ἦν καὶ ἰδιωτεύων. οὐ διέφθειρε δὲ αὐτὸν οὐδὲ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, τραχύτητος πάμπαν ἀπέχων, ἥμερος δὲ πρὸς ἅπαντας καὶ ἁπλοῦς· ἐπιςήμῃ δὲ τῶν πολεμικῶν κεκοσμημένος· ἄδικον δὲ οὐκ ἐπάγων πόλεμον. φυλάττειν γὰρ ἦν αὐτῷ τὰ κληθέντα σκο-

[1] Τώνομα procul dubio legendum τῷ Νουμᾷ Πομπιλίῳ ut paulo post τοῦ Νουμᾶ Πομπιλίου. SYLB.

1 Αὐτ

σκοπὸς, οὐχ ἕτερα περιθέναι. καὶ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς ἄνδρας ἦγεν ἐπὶ τὰς ἀρχὰς, καὶ πάσης τιμῆς ἠξίου· τῶν πονηρῶν δὲ ἕκαστος αὐτῶν [1]ἀφίςατο, μηδεμίαν περιβαλλόμενος συμφοράν. τοῖς [2]ἐνσπόνδοις δὲ τῶν κατ' ἔθνη βασιλέων, φοβερός τε ἦν ἅμα καὶ ἐπέραςος. ὥςτε πολλοὺς τῶν βαρβάρων, ἀποθεμένους τὰ ὅπλα περὶ τῶν διαφορῶν, ὑπ' αὐτοῦ κρίνεσθαι, ςέργειν τε ἅπερ ἂν γνοίη. πλοῦτον δὲ ἔχων παρὰ τῆς βασιλείας οὐκ ὀλίγον, μετὰ τὴν βασιλείαν διένειμεν ἅπαντα τοῖς ςρατοῖς καὶ τοῖς φίλοις. ὥςτε τὰ δημόσια χρήματα, τῆς δαπάνης οἴκοθεν γιγνομένης, πολυπλασιασθῆναι. Εὐσεβὴς δὲ ἐπικληθεὶς διὰ τὴν φιλανθρωπίαν, τελευτᾷ τὸν βίον ἐν ἀγρῷ. (Λωρεῖον ἦν ὄνομα αὐτοῦ, τῆς Ῥώμης πόῤῥω δυοκαίδεκα σημείων) ἑβδομηκονταέτης γενόμενος, βασιλεύσας δὲ τρία καὶ εἴκοσιν ἔτη. καθιερώθη καὶ οὗτος δόγματι κοινῷ.

θ'. Μετὰ τοῦτον ἐβασίλευσε Μάρκος Αντωνῖνος Οὔηρος· ἐξ ἐπιφανῶν καὶ οὗτος πατέρων. τὸ γὰρ δὴ γένος αὐτῷ πρὸς τὸν Νουμᾶν Πομπίλιον ἀνεφέρετο τὸ πατρῷον· μητρὸς δὲ ἦν ἐκ βασιλικοῦ σπέρματος καταβάσης. Σολεντῖνος γὰρ ἦν βασιλεύς τις, ὁ ταύτης πρόπατωρ· καὶ συνεβασίλευσεν αὐτῷ Λούκιος Αντωνῖνος Οὔηρος. καὶ τότε δὴ πρῶτον ὑπὸ δύο τὰ Ῥωμαϊκὰ βασι-

λευ-

1 Αὐτῶν προΐςατο, ſi vera lectio eſt, ſignificabit αὐτῶν ἐκωλύετο, *iis probibebatur, ſeu excludebatur ab bonoribus.* ſeq. Lat. textus, *regibus amicis*, pro ἐνσπόνδοις poſtulat contrarium ἐνσπόνδοις. SYLB. In Sylb. excuſum προΐςατο; ſenſu plane contrario. Sylburgius haec verba addiderat: *Si vera lectio* προΐςατο, *ſignificabit* αὐτῶν ἐκωλύετο, *iis probibebatur, ſeu excludebatur ab bonoribus.* Sed quod inuſitata, vel durior ſaltem haec ſignificatio eſt, malui, ſyllaba mutata, ἀφίςατο, *arcebatur*, *removebatur*, ſcribere. CELLAR.

2 Pari corruptela ſcriptum fuerat ἀσπόνδοις, ſenſu inepto atque falſo. Latinus enim *reges amicos* habet. CELLAR.

σιλεῦσιν ἤγετο, τὴν πρόσθεν καθ' ἕνα βεβασιλευκότων.

ι'. Συνῆγαγε δὲ αὐτοὺς καὶ συγγένεια, ἄλλη τε καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ γάμου. ὁ γὰρ Ἄννιος Ἀντωνῖνος Οὐῆρος, τοῦ Μάρκου Ἀντωνίνου κηδεστὴς ἦν ἐπὶ θυγατρί. [1] ἐκεῖνος δὲ ἐπ' ἀνεψιᾷ κηδεύσας ἐτύγχανεν Ἀντωνίνῳ τῷ Πίῳ. Οὗτοι δὲ βασιλεύοντες, ἐπήγαγον Πάρθοις πόλεμον, τότε πρῶτον ἀντιπαραταξαμένοις μετὰ τὴν Τραϊανοῦ νίκην. καὶ στρατηγὸς μὲν ἐπ' αὐτοὺς Λούκιος Ἄννιος Ἀντωνῖνος· τὰς διατριβὰς δὲ περὶ Ἀντιόχειαν καὶ τὴν Ἀρμενίαν ποιούμενος, διὰ τῶν στρατηγῶν ἅπαντα κατώρθου· καὶ Σελεύκειαν, τὴν Ἀσσυρίαν πόλιν ἐπιφανεστάτην, ἑλὼν, μετὰ τῶν ἐγκαθημένων αὐτῇ στρατιωτῶν τετρακισμυρίων, ἐθριάμβευσεν ἐπὶ τῇ νίκῃ, κοινωνὸν ἔχων τοῦ θριάμβου τὸν κοινωνὸν τῆς βασιλείας, καὶ τοῦ γένους τὸν κηδεστήν. ἐτελεύτησε δὲ ἐν Βενετίᾳ, φερόμενος ἐπ' ὀχήματος ἅμα τῷ συμβασιλεύοντι, (πορεία δὲ ἦν αὐτοῖς ἀπὸ Κονκορδίας εἰς Ἄλτινον) νόσον ὑπομείνας [2] τῆς ἀποπληξίας. συνηριθμήθη τε τοῖς θεοῖς, ὑποληφθεὶς ἀνὴρ κοινός τε καὶ ἀγαθὸς εἶναι. καίτοιγε οὐκ ἦν, ἀλλ' ἐπέκρυπτεν αὐτὸν ἡ τοῦ βασιλέως ἀρετή.

ια'. Μόνος τοίνυν ἔμεινεν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς [3] ἕτερος Ἀντωνῖ-

1 Legendum puto, ἐκεῖνος δὲ ἐπ' ἀνεψιᾷ κηδεύσας ἐτύγχανεν Ἀντωνίνῳ τῷ Πίῳ, *ille vero Antonini Pii gener erat, ducta in matrimonium ejus conſobrina.* Sylb. Sylburgius ſic mutavit manu exarati libri verba: ἐκεῖνον δὲ ἀνεψιᾷ, omiſſâ praepoſitione. Sententia hujuſcemodi eſt: *ille vero Antonini Pii gener erat, ducta in matrimonium conſobrina ejus.* Cellar.

2 Loco Articuli τὴν in MS· erat τι, quod mutavit ſaepe laudatus cenſor. Cellar.

3 Exemplaris margini adſcripta haec adnotatio: ἕτερος Μάρκος Ἀντωνῖνος, ὁ σόφος: *Alter Marcus Antoninus, Sapiens ille, ſeu Philoſophus.* Ἕτερος tamen, quod in textu eſt, potius ad propinguius Ἀντωνῖνος, quam ad remotius Μάρκος fertur; atque appoſitive potius accipiendum

τωνῖνος [ὁ] Μάρκος, ¹ οὗ θαῦμα μόνον ἄξιον ἔχειν, οὐκ ἐπαίνους ἀπαριθμεῖν. ἐκ πρώτης γὰρ ἡλικίας ἥμερός τε ἐγένετο καὶ γαληνὸς ἰδεῖν· ὥστε μηδὲ παιδὸς ὄντος ἡδονὴν ἢ λύπην κατακρατῆσαι, μηδ' ἐξ ἑτέρου τύπου αὐτοῦ τὸ πρόσωπον ἀλλοιότερον φανῆναι. Φιλοσοφίας τε ἦν ἐραστὴς, ὑπὸ τοῖς Στωϊκοῖς πεπαιδευμένος, ὥστε μὴ μόνον τὸ ἦθος οὕτως ἠσκῆσθαι τοῖς παραγγέλμασιν, ἀλλὰ καὶ τὴν γλῶτταν ἐν τῇ λογικῇ, τῶν ἄλλων πλέον ἔχειν. οὕτω τε ἦν εὐκλεὴς ἔτι νέος, ὡς Ἀδριανὸν σκοπούμενον, ὅστις αὐτῷ διαδέξεται τὴν βασιλείαν, ἐπειδὴ προτιμᾷν ἠναγκάζετο τὸν Πίον, παῖδα αὐτῷ πεποιημένον, συνάψαι τοῦτον ἐκείνῳ διὰ τοῦ γάμου τοῦ θυ-

dum eſt; hoc ſenſu, ἕτερος Ἀντωνῖνος, ὁ Μάρκος, *alter Antoninus, Marcus ſcilicet*; ad differentiam Lucii defuncti. Sylb. Incluſum ὁ in Textu non aliunde eſt quam ex cenſura & judicio Sylburgii, ut differentiam *Lucii* Antonini exprimat. Cellar.

1 Structura & ſenſus paulo melius conſtabunt, ſi legamus, οὗ θαῦμα μόνον ἄξιον ἔχειν, οὐκ ἐπαίνους ἀπαριθμεῖν. Latinis magis reſponderet haec lectio; οὗ θαῦμα ῥᾷον ἄν τις ἔχοι ἢ τοὺς ἐπαίνους ἀπαριθμοίη; vel ſimplicius ὃν ῥᾷον ἄν τις, θαυμάσειεν ἢ ἐπαινέσειεν. aliam Suidas metaphraſin ſecutus eſt infra. Sylb. Emendatio haec ejusdem auctoris eſt. Lectum antea fuit, οὐ θαῦμα μόνον ἄξιον ἔχειν. Cellar. Latinis magis reſponderet haec lectio: οὗ θαῦμα ῥᾷον ἄν τις ἔχοι ἢ τοὺς ἐπαίνους ἀπαριθμοίη; vel ſimplicius, ὃν ῥᾷον ἄν τις θαυμάσειεν ἢ ἐπαινέσειεν. Suidas aliam metaphraſin (proculdubio Capitonis) ſecutus eſt, cujus verba, ut ſimul cum Verſione Paeanii conferantur, huc transferam: Μάρκος, βασιλεὺς Ῥωμαίων· ὃν ἐκπλήττεσθαι σιωπῇ μᾶλλον, ἢ ἐπαινεῖν ῥᾷδιον, οὐδενὸς λόγου ταῖς τοῦ ἀνδρὸς ἐξισουμένου. ἐκ πρώτης γὰρ ἤδη τῆς ἡλικίας, εὐσταθῆ τε καὶ ἡσύχιον βίον ὑποστησάμενος, οὔτε καθ' ἡδονὴν τραπεὶς τὸ πρόσωπον ὤφθη πώποτε. ἐπαινεῖ δὲ τῶν φιλοσόφων τοὺς ἀπὸ τῆς στοᾶς· καὶ ἦν ἄρα ἐκείνων μιμητὴς, οὐ μόνον κατὰ τὴν τῶν διαιτημάτων ἐπιτήδευσιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν τῶν μαθημάτων σύλληψιν, οὕτω γοῦν ἐκ νέας κομιδῆ τῆς ἡλικίας διέλαμπεν, ὡς πολλάκις τὸν Ἀδριανὸν ἐπὶ τοῦτον ἐθελῆσαι τὸν τῆς βασιλείας ἀγαγεῖν κλῆρον· ἐπεὶ δὲ ἔφθασε τὸν Εὐσεβῆ πρότερον κατὰ νόμους ποιησάμενος, ἐκείνῳ μὲν τὴν αὐτῷ διαδοχὴν ἐφύλαξε· τοῦτον δὲ συνοικεῖν ἔγνω διὰ τῆς ἐπιγαμίας τῷ Εὐσεβεῖ, ὡς ἂν κατὰ τὴν τοῦ γένους διαδοχὴν, εἰς τὴν ἡγεμονίαν παρέλθοι. Haverc.

θυγατρὸς, ὅπως ἂν ἐπ᾽ αὐτὸν, ἔκ τινος ἀκολουθίας, ἡ βασιλεία κατενεχθῇ.

ιβ΄. Διδασκάλῳ δὲ ἐχρῆτο τῆς φιλοσοφίας μὲν Ἀπολλωνίῳ τῷ Χαλκηδονίῳ· ῥητορείας δὲ, Ἑλληνικῆς μὲν, [1] Χαιρωνεῖ τῷ Πλουτάρχου συγγενεῖ· τῆς Ἰταλῶν δὲ, Φρόντωνι, [2] τῷ τότε ἀρίστῳ ῥητόρων. Ἐγένετο δὲ πάντων μάλιστα τῶν βασιλευσάντων τῆς ἰσότητος ἐραστὴς πρὸς οὐδεμίαν ὑπεροψίαν ἀρθείς· καὶ μεγαλόδωρος δὲ ἦν· καὶ τὰ τῶν ὑπηκόων ἐκ φιλαγαθίας διῳκεῖτο. Πολέμους δὲ, τὸν μὲν κατὰ Γερμανῶν διὰ τῶν στρατηγῶν ἐνίκησε· τὸν δὲ κατὰ Μαρκομάννων, αὐτὸς παρών τε καὶ αὐτουργῶν εἰς οὕτως ἰσχυρὸς ἐγένετο καὶ μέγας, ὥστε τοῖς Ἄφροις αὐτὸν παραβάλλεσθαι. [3] μετὰ γὰρ πολὺ πτῶμα τῶν ἐναντίων τὸ κατὰ τὴν μάχην, ἐγένετο μεῖζον ἕτερον, ἐπελθόντος λοιμοῦ, καὶ τοῦ ἀέρος ἐπὶ τοσοῦτον φθαρέντος, ὥστε μετὰ τὴν νίκην, ἅπασαν σχεδὸν τὴν στρατιὰν διαφθαρῆναι.

ιγ΄. Καμνόντων τοίνυν αὐτῷ τῶν πραγμάτων, ὅμως προσεκαθέσθη τε, καὶ τέλος ἐπέθηκε τῷ πολέμῳ, συνηττηθέντων Μαρκομάννοις Κουάδων τε καὶ Οὐανδάλων, καὶ Σαρματῶν, καὶ [4] Σουήβων, καὶ πάντων τῶν αὐτόθι βαρβάρων.

1 Male ſcriptum χερρονήσῳ: Χαιρωνεὺς enim *Chaeronenſem* ſignificat. Cellar. Male ſcriptum fuit Χερρονήσῳ pro Χαιρωνεῖ ſeu χαιρωνησίῳ. Haverc.

2 Legendum vel, τῷ τότε ἀρίστῳ, ut infra vel, expuncta illa conjunctione τε, τῷ ἀρίστῳ: vel certe pro τῷ τε ſcribendum τότε. Sylb. Editum erat τῷ τε ἀρίστῳ. Cellar.

3 Graeca cum Latinis pugnant, niſi pro πολὺ πτῶμα τῶν ἐναντίων, legamus πάμπληθες πτῶμα τῶν οἰκείων. Latina enim tale quiddam ſonant: καὶ τοσούτῳ βαρύτερος ἐφάνη, παρ᾽ ὅσον πᾶν τὸ Ῥωμαίων στράτευμα ἐν αὐτῷ διώλετο. τοσοῦτον γὰρ ἐπ᾽ αὐτοῦ λοιμικῆς φθορᾶς ἐγένετο σύμπτωμα, ὥστε μετὰ τὴν Περσικὴν νίκην, ἐν Ῥώμῃ ἐν Ἰταλίᾳ, ἐν πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις, τῶν τε ἑτέρων πλῆθος ἐξαίσιον καὶ τῶν στρατιωτῶν αἱ δυνάμεις ὀλίγου πᾶσαι τῷ νοσήματι ἐξέλιπον. Sylb.

4 In exemplari legebatur Σίλβων. Cellar.

βάρων. παντελῶς τε γὰρ αὐτοὺς ἀνεῖλε, καὶ τοὺς Παίονας ἠλευθέρωσε δουλείας· ἐθριάμβευσέ τε ἐπὶ τῆς Ῥώμης μετὰ Κομόδου τοῦ παιδὸς, καίσαρα χειροτονήσας αὐτὸν, Κόμοδόν τε Ἀντωνῖνον προσειπών. Φασὶ δὲ, τῆς δαπάνης αὐτὸν ἐπιλειπούσης, ἐπειδὴ φόρους ἐπάγειν ἑτέρους ἠρυθρία, τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα πᾶσαν, καὶ τὰ σκεύη τὰ ἐξ ἀργύρου τε καὶ κρυστάλλου, τὴν βασιλικήν τε ἅπασαν σκευὴν, ὤνιον προθεῖναι, καὶ τὸ [1] συναχθὲν χρυσίον καταναλῶσαι τῷ πολέμῳ. [2] περιγινομένων δὲ τῶν πραγμάτων, τοῖς μὲν ἀποδοῦναι βουληθεῖσι, τὰ τιμήματα ἀπαριθμῆσαι· τοὺς δὲ [3] κατασχεῖν ἑλομένους, μὴ βιάσασθαι. ἐπέτρεψέ τε [[4] τοῖς ἐπιφανεστέροις κατὰ] τὸ σχῆμα τὸ βασιλικὸν εὐωχεῖσθαι, καὶ τοὺς ὑπηκόους οἰκέτας ὁμοίᾳ περιβάλλειν στολῇ, μηδὲν τῷ βασιλεῖ πλέον ἀπονέμοντας.

ιδʹ. Ἐπεὶ οὕτως ἦν ἀφθονώτατος, μεγαλοψυχίαν ἐπεδείξατο τοσαύτην, ὥστε νικητηρίους ἄγων ἑορτὰς, ἐν ταῖς πρὸς τὰ θηρία τῶν ἀνδρῶν μάχαις, ἑκατὸν ἅμα λέοντας ὑπὸ τοῖς θεαταῖς ἀνεῖλεν. Ἐν τοσαύτῃ τῶν κοινῶν εὐδαιμονίᾳ, καὶ τοῦ κρατοῦντος ἀρετῇ, τέλος ἐπῆλθε τῷ βασιλεῖ, δεκάτῳ καὶ ὀγδόῳ τῆς ἀρχῆς ἔτει, τῆς δὲ ἡλικίας ἑνὶ καὶ ἑξηκοστῷ· γνώμη τε ἁπάντων μιᾷ, συνηριθμήθη τοῖς θεοῖς.

ιεʹ. Παραπέμψας τῷ παιδὶ τὴν βασιλείαν, Λουκίῳ Αν-

1 In MS. fuit συνεχθὲν, unde Sylb. fecit συναχθὲν, niſi mavis συλλεχθέν. Cellar.

2 Poſſis etiam legere: περιγινομένων τῶν πραγμάτων: ut ad perſonam, non ad res, feratur participium. Sylb.

3 Μὴ rectius abeſſe, & Lat. textus, & ipſe ſenſus arguit. Sylb. Mendoſe negatio μὴ, & contra rationem in MS. praefixa erat. Cellar.

4 Mutilata & corrupta ſic legi poſſunt ἐπέτρεψε τε τοῖς ἐπιφανεστέροις κατὰ τὸ σχῆμα τὸ βασιλ. εὐωχεῖσθαι. Sylb. Incluſa addidit Sylb. & ſimul ἐπέτρεψε ex corrupto ἐπιτρέψαι emendatius fecit. Cellar.

Ἀντωνίνῳ Κομόδῳ, μήτε κλησαμένῳ τῆς πατρῴας ἀρετῆς, [¹ μήτε λαμπρόν τι] ἐπιδειξαμένῳ· πλὴν ὅτι πρὸς Γερμανοὺς καὶ οὗτος ἔσχεν εὐτυχῆ πόλεμον. ἐπεχείρησε μέν τοι τὸν μῆνα τὸν κατὰ Ῥωμαίους Νοέμβριον, ἐπώνυμον ποιῆσαι, Κόμοδον· οὐ μὴν ἐδυνήθη. τρυφαῖς δὲ καὶ ἀσελγείαις κατὰ μικρὸν διαφθειρόμενος, εἰς τοῦτο προῆλθεν ἀτοπίας, ὥστε καὶ ἐν τῷ μονομαχικῷ σταδίῳ, καὶ μετὰ ταῦτα, ἐν δημοτελεῖ θέᾳ, κατὰ τὸ καλούμενον ἀμφιθέατρον διαγωνίσασθαι ² πρὸς τοὺς αὐτόθι ἐπιδεικνυμένους. Θάνατος δὲ ἐξαπιναῖος ἐπελθὼν αὐτῷ, δόξαν ἤνεγκε τοῖς πολλοῖς, ὡς ἀγχόνη τις αὐτὸν, ἢ φαρμάκῳ, καὶ τισι μαγγανείαις ὑπεξαγάγοι τοῦ βίου· δώδεκα δὲ ἐξεπλήρωσε βασιλεύων ἐνιαυτοὺς μετὰ τὸν τοῦ πατρὸς θάνατον, καὶ μῆνας ὀκτὼ, παρὰ πάντων ὁμοίως κοινὸς ἐχθρὸς, καὶ μετὰ τὸν θάνατον ὀνομαζόμενος.

ιϛ'. Μετὰ τοῦτον ἐβασίλευσε Περτίναξ, ἀνὴρ εἰς γῆρας ἤδη προβεβηκὼς, ἑβδομηκοστόν τε ἰὼν τῆς ἡλικίας ἔτος. ὕπαρχος δὲ τῆς Ῥώμης ἦν, ὅτε παρῆλθεν εἰς τὴν βασιλείαν δόγματι τῆς συγκλήτου πάσης ἀναῤῥηθείς. ἀλλ' ὀγδοηκοστῇ τῆς βασιλείας ἡμέρᾳ στρατιωτῶν ὑπεξήγαγε στάσις, τῶν καλουμένων πραιτωριανῶν.

ιζ'. Ἰουλιανὸς δὲ ἦν ταύτην ἐγείρας τὴν στάσιν. ὃς καὶ τὴν βασιλείαν ἥρπασεν· ἐπιφανὴς μὲν, καὶ νόμους ἐξησκημένος· Ἰουλιανοῦ γὰρ ἔκγονος ἦν, ὃς τὸ διηνεκὲς διάταγμα τοῖς Ἀδριανοῦ χρόνοις συνέταξεν, ὃ μέχρι νῦν

1 Ante participium ἐπιδειξαμένῳ deëſt μή τι λαμπρόν τι, vel μήτε γενναῖόν τι, aut tale quidpiam. Sylb.

2 Legendum, πρὸς τοὺς τοιαῦτα ἐπιδεικνυμένους: vel πρὸς τοὺς αὐτόθι ἐπιδεικνυμένους. Sylb. Editum erat πρὸς τοῦτο. Inſulſe. Mutatio autem noſtra eundem auctorem quem ſemper ſolet, etiam hoc loco ſecutus eſt. Cellar.

1 Pro

νῦν Ἀδριάνιον καλεῖται, κατὰ τὴν τῶν Ἰταλῶν φωνὴν ἤδικτον περιπέτειον. ἀλλ' εὐθὺς ἀνῃρέθη πρὸς τῇ γεφύρᾳ τῇ καλουμένῃ Μουλβίᾳ, σφαγὴν ἐν αὐταῖς δεξάμενος ταῖς βασιλείοις αὐλαῖς.

η'. Καὶ δέχεται τὴν βασιλείαν Σεπτίμιος Σευῆρος Ἄφρος, ἐκ τῆς τριπολιτικῆς καλουμένης ἐπαρχίας· πόλις δὲ ἦν αὐτοῦ Λέπτις. μόνος δὲ οὗτος ἐξ Ἀφρικῆς, ἐπὶ τὴν τῶν ὅλων παρῆλθεν ἐπιτροπήν· καὶ οὔτε πρότερον ἡ μνήμη παραδέδωκεν, οὔτε μετὰ ταῦτα ἑξῆς ἐκεῖθεν βεβασιλευκότα. ἦν δὲ πρότερον μὲν τοῦ ταμίου ῥήτωρ, τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος, ἀρχὴν ἴθυνε στρατιωτικήν. καὶ προσειμμένων λιταῖς τιμαῖς, εἰς τοῦτο ἦλθε δυναστείας. προσηγόρευσε δὲ ἑαυτὸν Περτίνακα, τὸν ἀνῃρημένον ὑπὸ Ἰουλιανοῦ τιμῶν. μικρόψυχος μὲν ἀνὴρ καὶ χαλεπός· πολεμικὸς δὲ ἄλλως, κἀν ταῖς μάχαις εὐτυχής. Πεσκέννιον γὰρ Νίγρον· τυραννήσαντα κατὰ τὴν Αἴγυπτον, ἐν Κυζίκῳ νικήσας, ἀνεῖλεν. ἐκράτησε δὲ καὶ Πάρθων καὶ Ἀραβίων τῶν ἐνδοτάτω, καὶ τῶν καλουμένων Ἀδιαβηνῶν· ὥστε τὴν μὲν Ἀραβίαν, ἐπαρχίαν καταστήσασθαι κατὰ παλαιὸν ἔθος· ἀπὸ δὲ τῶν νενικημένων ἐθνῶν ἐθνῶν προσηγορίας λαβεῖν· ἐκλήθη τε Παρθικὸς, καὶ Ἀράβιος, καὶ Ἀδιαβηνικός. πλεῖστα δὲ καὶ τῶν τῆς βασιλείας οἰκοδομημάτων ἐπανήγαγεν εἰς καινότητα. κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Κλώδιος Ἀλβῖνος, ὁ κοινωνήσας Ἰουλιανοῦ τῆς Περτίνακος σφαγῆς, ἑαυτὸν ἐν Γάλλοις ἐχειροτόνησε Καίσαρα· νικηθεὶς δὲ ἐν Λουγδούνῳ παρὰ τοῦ Σευήρου, τέλος ἔσχε τοῦ βίου.

θ'. Σευῆρος δὲ ἦν μὲν ἐν τούτοις λαμπρός· οὐχ ἧττον δὲ ἐν τοῖς πολιτικοῖς· φιλοσοφίας τε γὰρ ἐξήσκητο πρὸς ἄκρον, καὶ τῶν ῥητόρων ἁπάντων ὑπερεῖχεν. Ὕστατόν τε πόλεμον πρὸς Βρεττανοὺς συγκροτήσας, πάσας τε

πό-

πόλεις ἀνεκτήσατο, καὶ τὰς [1] ἐπαρχίας ἀσφαλιζόμενος, χάρακα περιέβαλεν, ἐπὶ δύο καὶ τριάκοντα πρὸς τοῖς ἑκατὸν σημείοις ἐκτείνας αὐτὸν πρὸς θάλασσαν. Ἐπὶ τούτοις τοῖς ἔργοις ἐτελεύτησεν ἐν [2] Ἐβοράκῳ πρεσβύτης· βασιλεύσας ἓξ καὶ δέκα ἐνιαυτοὺς καὶ μῆνας τρεῖς, καὶ τοῖς θεοῖς συνηριθμήθη· δύο παῖδας διαδόχους τῆς βασιλείας καταλιπὼν, Βασιανὸν καὶ Γέταν· προστάξας Βασιανὸν Ἀντωνῖνον μετακληθῆναι· καὶ ὁ μὲν προσηγορεύθη Μάρκος Αὐρήλιος Ἀντωνῖνος Βασιανὸς, ἐπετρόπευσέ τε μετὰ τὸν πατέρα τῶν πραγμάτων. Γέτας δὲ ἐχθρὸς εἶναι κοινὸς κριθεὶς ὑπὲρ ὧν ἔπραττεν, ἀνῃρέθη.

κ'. Ἀντωνῖνος τοίνυν προσλαβὼν καὶ τὴν τοῦ Καρακάλλου προσωνυμίαν, τῷ παλεὶ πρὸς ἅπαντα κατηκολούθησε τὸ πρῶτον· περιϊὼν δὲ ἐχάρησέ τε εἰς ὠμότητα, καὶ τὴν ἐν ταῖς ἀπειλαῖς ὑπερβολήν. τῇ Ῥώμῃ δὲ κατεσκεύασε λουτρὸν, ὅπερ εἰς τόδε Ἀντωνινιανὸν καλεῖται. ἄλλο δὲ ἄξιον μνήμης οὔτε εἶπεν, οὔτε ἔπραξεν οὐδέν. ἀλλ' [3] ἡδοναῖς τε ἐδούλευσεν, ὥστε καὶ τὴν ἑαυτοῦ μητρυιὰν ποιήσασθαι γαμετήν. Ἐν Ἐδέσσῃ δὲ τῆς Ὀσδροηνῆς, στρατεύων ἐπὶ Πέρσας, ἀπῆλθε τοῦ βίου· βασιλεύσας μὲν ἓξ ἔτη καὶ μῆνας δύο, προελθών τε τῇ ἡλικίᾳ εἰς τρίτον καὶ τεσσαρακοστὸν ἔτος· ἐγένοντό τε αὐτῷ τὰ νενομισμένα παρὰ τοῦ στρατοῦ.

κα'. Καὶ βασιλεύει μετ' αὐτὸν Ὀπίλιος Μακρῖνος

ἐξ

1 Pro τὰς ἀρχὰς rectius legemus τὰς ἐπαρχίας. *provincias.* Sylb.

2 Hic & Lib. X. ineunte ſcriptum fuit Κοράκιον, ſed poſteriore loco ſupra Κ initiale β pictum fuit in manu exarato codice. Minus ergo dubitavimus veram lectionem Ἐβόρακον ex Latinorum conſenſu reſtituere. Cellar.

3 Fortaſſe rectius ἡδοναῖς ἐς τοσοῦτον ἐδούλευσεν, ὥστε. Sylb.

a Pro

ἐξ ὑπάρχε πρὸς τὴν βασιλείαν κληθείς· καὶ μετέχει ἀλεργίδος ὁ παῖς αὐτοῦ Διαδυμῦνος. ἔπραξε δὲ οὐδὲ οὗτος μνήμης ἄξιον οὐδὲν, τῆς ἀρχῆς εἰς ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας δύο προελθούσης· ἀνεῖλε δὲ ἀμφοτέρους στρατιωτικὴ στάσις.

κβʹ. Δέχεται δὲ τὴν βασιλείαν Μάρκος Αὐρήλιος· ὃς Ἀντωνίνου Καρακάλλου παῖς ὢν ὑπείληπτο· ἦν δὲ ἱερεὺς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἡλιογαβάλου. οὗτος ἐπὶ χρηστῇ τοῦ δήμου προσδοκίᾳ τὴν Ῥώμην καταλαβὼν, ἐναντίος ὤφθη τῆς ἐλπίδος. αἰσχρὸν γὰρ καὶ ἐπονείδιστον μετελθὼν βίον, μετὰ δύο ἔτη τῆς βασιλείας καὶ μῆνας ὀκτὼ ἀνῃρέθη· καὶ ἡ μήτηρ αὐτῷ συναπώλετο Συμία Σευήρα.

κγʹ. Ἐντεῦθεν ἦλθεν ἐπὶ βασιλείαν Ἀλέξανδρος, καίσαρ μὲν ὑπὸ τῆς στρατιᾶς ἀναῤῥηθεὶς, Αὔγουστος δὲ ὑπὸ τῆς συγκλήτου, κομιδῇ νέος. οὗτος εὐθὺς ἐπὶ Πέρσας ἐστράτευσε· καὶ τὸν βασιλέα Ἀρσὴν μετὰ πολλῆς ἐνίκησε τῆς εὐκλείας· φοβερός τε ἐγένετο τῷ στρατῷ, ὥστε ἀπέραχον αὐτὸν ἐν πολλῷ διαμεῖναι χρόνῳ. ἐπειδὴ γοῦν τινα τῶν ταγμάτων ἐπήρθη πρὸς στάσεις, ἐκόλασέ τε, καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς ἄνδρας ἅπαντας ἀπεστράτευσε. τούτῳ συνήδρευσεν ὁ νομοθέτης Οὐλπιανός· αὐτὸς καὶ τὴν φροντίδα τοῦ τοῖς δεομένοις ἀντιγράφειν ἔχων. πολλῆς δὲ οὔσης αὐτῷ τῷ Ἀλεξάνδρῳ καὶ κατὰ τὴν Ῥώμην καὶ πανταχοῦ τῆς δόξης, ἐτελεύτησε παρὰ Γάλλοις, τάραχον ὑπομείνας στρατιωτικὸν, [1] τρισκαιδεκάτῳ τῆς βασιλείας ἔτει. πολλὴν εὐσέβειαν ἐπιδειξάμενος περὶ τὴν ἑαυ-

1 Pro δεκάτῳ legendum potius τρισκαιδεκάτῳ, ſeu τρίτῳ ἐπὶ δεκάτῳ, ut in Latino textu eſt *tertio decimo*. Herodianus quarto decimo imperii anno interfectum ſcribit. Sylb. Ex Latino correximus ſcriptum & editum δεκάτῳ, praeſertim quod Herodianus etiam habet annos XIV. Cellar.

ἑαυτοῦ μητέρα, καὶ μηδὲ ἓν κατὰ τοῦτο καταλιπὼν ὑπερβολήν.

ΒΙΒΛΙΟΝ Θ.

α΄ Μεταλλάξαντος τοίνυν Ἀλεξάνδρου τὸν βίον, ἐβασίλευσε [1] Μαξιμῖνος, πρῶτος οὗτος αἱρεθεὶς καὶ μόνῃ τῇ τῶν στρατιωτῶν ψήφῳ, τῆς συγκλήτου συμψηφισαμένης, ὅπουγε οὐ συνηριθμεῖτο τῇ γερουσίᾳ. ἐπαγαγὼν δὲ Γερμανοῖς πόλεμον, καὶ κρατήσας αὐτῶν ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος, καὶ προσαγορευθεὶς Ἰμπεράτωρ, (ὃ νῦν μὲν τῶν βασιλέων ἐστὶν ὄνομα, τότε δὲ ἡγεμόσι τοῖς ἄριστα στρατηγοῦσιν) ἀνῃρέθη τῆς Ἰταλίας ἐντὸς ἐν Ἀκυληΐᾳ τῇ πόλει, Πουπιήνου τὴν σφαγὴν ἐπαγαγόντος· συνανῃρέθη δὲ αὐτῷ καὶ ὁ παῖς, [2] νήπιος κομιδῇ, κοινωνήσας τῷ πατρὶ τῆς βασιλείας τρισὶν ἔτεσι καὶ ἡμέραις ὀλίγαις.

β΄. Μετὰ τοῦτον τρεῖς ἅμα γίγνονται βασιλεῖς· Πουπιηνός τε, ὁ τὸν φόνον ἐργασάμενος, καὶ Βαλβῖνος, καὶ Γορδιανός· οἱ μὲν ἐξ ἀφανοῦς καὶ ἀσήμου γένους· Γορδιανὸς δὲ ἐξ ἐπιφανῶν προγόνων. Γορδιανὸς γὰρ ἦν αὐτῷ πατὴρ οὕτω λαμπρὸς, ὥστε Μαξιμίνου βασιλεύοντος, ὃν ὁ Πουπιηνὸς διεχρήσατο, ἐπὶ τῆς Ἀφρικῆς ἀνθυπατικὴν αὐτὸν ἔχοντα στρατιὰν, κληθῆναι ἐπὶ τὴν βασιλείαν. ἐπεὶ δὲ ἐπέβησαν τῆς Ῥώμης, Βαλβῖνος μὲν καὶ Πουπιηνὸς ἐν ταῖς αὐλαῖς ἀνῃρέθησαν ταῖς βασιλικαῖς

1 Ita Herodianus aliique. male in noſtro addita litera Μαξιμιανός. CELLAR.

2 Metaphraſtes ab auctore diſceſſit longius. dum *adhuc puer* vertit, νήπιος κομιδῇ. rectius ita vertiſſet, συνανῃρέθη δὲ αὐτῷ καὶ ὁ υἱός, παῖς ὢν ἔτι. nam adoleſcentiam attigiſſe hunc puerum, cum alii teſtantur tum Capitolinus 231, 54. & pueritiae limites uſque ad annum aetatis ſeptimum decimum extendi, teſtatur ipſe Ulpianus. SYLB.

1 Re-

κοῖς, ἔμεινε δὲ Γορδιανὸς μόνος τὴν ἀρχὴν ἔχων. Νεώτατος δὲ ὢν, ἄγεται γαμετὴν Τρανκυλλῖναν. ἀνεῴξας δὲ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἰάνου, διὰ πολλοῦ τοῦ μέσου, ὥρμησεν ἐπὶ τὰ πρὸς ἕω. στρατεύσας δὲ ἐπὶ Πέρσας, καὶ κρατήσας αὐτῶν μάχαις πολλαῖς, ἐπανιὼν ἀνῃρέθη πρὸς τοῖς Ῥωμαϊκοῖς ὅροις ὑπὸ Φιλίππου· καὶ γίγνεται τῶν πραγμάτων ὁ Φίλιππος κύριος. κατεσκεύασε δὲ αὐτῷ, μνήμῃ τῶν πεπραγμένων, ἡρῷον ὁ στρατὸς, εἰκοστῷ τοῦ Κιρκησίου σημείῳ· (Φρούριον δὲ ἐστι τοῦτο Ῥωμαίων, εἰσέτι καὶ νῦν οὕτω καλούμενον, παρὰ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν) τὸ σῶμα δὲ εἰς τὴν Ῥώμην ἐκόμισε, καὶ τῇ τῶν θεῶν ἐτίμησε προσηγορίᾳ.

γ'. Φίλιππος δὲ σὺν τῷ παιδὶ Φιλίππῳ τῆς βασιλείας ἐπελάβετο, καρπὸν τοῦτο ποιησάμενος τοῦ φόνου. καὶ τὴν στρατιὰν διαγαγὼν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἤγαγε δημοτελῆ πανήγυριν ἐπὶ τῷ χιλιοστῷ τῆς πόλεως ἔτει, καθ' αὐτὸν ἀρξαμένῳ, παντοδαπαῖς τέρψεσι τὸ πλῆθος ἀνελόμενος. ἀλλ' ἀνῃρέθη σὺν τῷ παιδί· τῶν στρατιωτῶν αὐτὸν μὲν ἐν Βερώνῃ, τὸν υἱὸν δὲ ἐν Ῥώμῃ διαχειρισαμένων· πέντε βασιλεύσας ἐνιαυτούς· τῆς μέντοι τῶν θεῶν ἠξιώθησαν προσηγορίας.

δ'. Καὶ παρῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν Δέκιος, ἐκ Παιόνων κατάγων ἀπὸ Βουδαλίας τῆς πόλεως τὸ γένος. κινηθέντος δὲ ἐμφυλίου πολέμου, τοῦτον μὲν ἐκράτησε μάχῃ, τὸν δὲ παῖδα τὸν ἑαυτοῦ καίσαρα παρεσκεύασεν ἀναῤῥηθῆναι. λουτρόν τε κατὰ τὴν Ῥώμην κατεσκεύασεν ἐπώνυμον ἑαυτῷ. καὶ δύο τὴν ἀρχὴν κατασχὼν ἐνιαυτοὺς, ἅμα τῷ παιδὶ κατέλυσε τὸν βίον, ἐν μέσοις βαρβάροις ἀναιρεθέντες· καὶ τῆς τῶν θεῶν ἔτυχον ἀμφότεροι τιμῆς.

ε'. Διαδέχεται δὲ τὴν βασιλείαν Γάλλος Ὁστιλιανὸς. καὶ ὁ τούτου παῖς Βουλουσιανός. τυραννήσαντος δὲ ἐν Μυ-

σοῖς Αἰμιλιανῷ, [1] στρατεύουσιν ἀμφότεροι. καὶ ἀναιρεθέντες ἐν Τεράμνοις, τῆς ἀρχῆς οὐδεμίαν οὐδενὶ κατέλιπον μνήμην. τῆς δὲ [2] ἐπ' αὐτῶν γινομένης συμφορᾶς, πολὺ γέγονεν ὄνομα, λοιμῶν καὶ νόσων ποικίλων τότε σχεδὸν ἅπαν τὸ βασιλευόμενον [3] διαφθειράντων.

ς'. Μετὰ τούτους Αἰμιλιανὸς, οὐκ ἔχων ἑαυτὸν ἀνενεγκεῖν ἐπὶ λαμπροὺς προγόνους, μᾶλλον δὲ ἐξ ἀσήμων πάντη τε γεγενημένος, τρισὶ μησὶν ἄλοις βασιλεύσας, ἐτελεύτησε.

ζ'. Τότε τοίνυν Οὐαλεριανὸς μὲν, περὶ τοὺς Ῥητίας καὶ Νωρικὸν διατρίβων, ὑπὸ τῆς στρατιᾶς ἡρέθη στρατηγὸς· καὶ μετ' οὐ πολὺ, βασιλεύς. Γαλλιῆνος δὲ ἐπὶ τῆς Ῥώμης ὑπὸ τῆς συγκλήτου πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐκλήθη. Συνέβη δὲ τὴν τούτων βασιλείαν ὀλεθριωτάτην γενέσθαι, δυστυχίᾳ τῶν ἡγεμόνων, ἢ (τὸ ἀληθέστερον) ἀσθενείᾳ. Γερμανοὶ μὲν γὰρ ἐν μέσαις ταῖς Ἰταλίαις ἐστρατοπεδεύσαντο, καὶ τῆς Ῥαβέννης αὐτῆς ἄχρι προῆλθον. Οὐαλεριανὸς δὲ ἐν τῇ μέσῃ τῶν ποταμῶν Πέρσαις μαχόμενος, ὑπὸ Σάπωρος τοῦ Περσῶν βασιλέως ἑάλω, καὶ κατεγήρασεν ἐν αἰχμαλωσίᾳ.

η'. Γαλλιῆνος δὲ, νέος ἐπὶ τὰ πράγματα παρελθὼν, τὸν μὲν πρῶτον χρόνον ἀνδρείαν τε ἐπεδείξατο, καὶ τὴν τύχην εἶχε συλλαμβανομένην ἐν μάχαις, Γάλλων τε καὶ Ἰλλυριῶν κρατήσας, Ἰγγένουόν τε τυραννήσαντα ἀνελών· προβαινούσης δὲ αὐτῷ τῆς ἡλικίας, μετέβαλε καὶ τὴν γνώμην καὶ τὸν βίον· ἐκ μὲν ἡμερότητος εἰς ὠμότητα μεταστὰς, ἐκ σεμνότητος δὲ εἰς ἅπασαν ἡδο-

νῶν

1 Rectius forſan ἐκστρατεύουσι vel ἐπιστρατεύουσι. SYLB.

2 Convenientius ἐπ' αὐτῶν ſub ipſis, i. e. *ipſis rerum potientibus*. SYLB. in MS. ἐξ αὐτῶν. CELLAR.

3 Convenientius διαφθειράντων, active. SYLB. διαφθειράντων ex διαφθαρέντων. CELLAR.

1 PRO

νῶν ἀτοπίαν· καὶ πάσας ἀφῆκε τὰς βασιλικὰς φροντίδας, ὡς Ἀλαμανοὺς ὑπερβάντας τὴν Γάλλων γῆν, ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ἐλθεῖν· Δάκας τε καὶ τοὺς ὑπὲρ τὸν Ἴςρον, οἵ κτῆμα Τραϊανοῦ τοῦ πάλαι βασιλεύσαντος ἐγεγόνεισαν, ἀλλοτριωθῆναι Ῥωμαίων. [1] Ἑλλάδα τε καὶ Μακεδονίαν, καὶ Πόντον, καὶ Ἀσίαν, ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἴςρον ἐθνῶν· Παίονας δὲ ὑπὸ Σαρματῶν καὶ Κουάδων πολιορκηθῆναι· Γερμανοὺς τε τὰς Ισπανίας ἐπινεμηθῆναι, καὶ Ταρράκωνα πόλιν ἐπιφανῆ κατασκάψαι· Πέρσας δὲ, τὴν μέσην τῶν ποταμῶν ἐφ᾽ ἑαυτοῖς ποιησαμένους, ἤδη περὶ τῆς Συρίας τὸν πόλεμον ἔχειν.

Θ'. Ἀπεγνωσμένων δὲ ἤδη τῶν πραγμάτων, καὶ τῆς βασιλείας ἐκ τοῦ πλείονος ἀνῃρημένης, Ποςούμιος ἐν Γάλλοις, ἀφανὴς τὸ ἐκ πατέρων, περιθεὶς ἑαυτῷ τὴν ἁλουργίδα, δέκα τῶν πραγμάτων ἐνιαυτοὺς ἐπετρόπευσε, καὶ τὴν ἀπολομένην γῆν ἀνεκλήσατο, πολλὴν ἀρετὴν ἐνδειξάμενος· πολλά τε κατώρθωσεν ἂν, εἰ μὴ τύραννος αὐτὸν ςρατιωτικὸς ἀνεῖλεν, αἰτιασαμένου τοῦ πλήθους, ὅτι [2] δὴ Μογοντιακὸν τὴν πόλιν, ἥτις τυραννήσαντι [3] Λουκίῳ Αἰλιανῷ συνεπολέμησε, μετὰ τὴν νίκην οὐκ ἐπέτρεψε πολιορκηθῆναι. καὶ τὰ χρήματα τῆς πόλεως γένηται τῶν νενικηκότων. Οὕτω δὴ τούτου τελευτήσαντος, Μάριος, εὐτελὴς καὶ τῶν τεχνιτικῶν ἐργαςηρίων, ἐπελάβετο τῆς ἀρχῆς. καὶ μίαν κρατήσας ἡμέραν, τῆς ὑςεραίας ἀνῃρέθη. Καὶ διεδέξατο Βικτωρῖνος τὴν βασιλείαν ἐν τῇ Γάλλων γῇ χρῆσθαι μὲν τοῖς πράγμασιν ἐπιςάμενος, ἡττώμενος δὲ ἡδοναῖς, καὶ τοὺς ἀλλο-

τρίους

1 Pro ἄλλα rectius legi Ἑλλάδα, e Lat. textu clarum eſt. Sylb.

2 Δημοκοπῶν procul dubio vitioſum eſt, & vera lectio haec ὅτι δὴ Μογοντιακὸν τὴν πόλιν. Sylb.

3 Pro Λουκίῳ Αἰλιανῷ, Latinus textus habet *Lolliano*, Λολλιανῷ. Vide ad Lat. text. Sylb.

τρίοις [1 γάμοις] ἐπιβουλεῦσαν. τοῦτο γοῦν αὐτὸν καὶ ἀπήνεγκεν ὡς τάχιστα τοῦ βίου, δεύτερον τῆς βασιλείας ἄγοντα ἔτος, δούλου τινὸς Ἀκτουαρίου τὴν τελευτὴν ἐπαγαγόντος. τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ πεφονευκότι.

ι΄. Καὶ μετῆλθεν εἰς Τέτρικον ἡ βασιλεία, τῆς Ἀκυτανίας ἔχοντα τὴν ἡγεμονίαν, τοῦ στρατοῦ τὴν ψῆφον ἐπ' αὐτὸν ἀγαγόντος. περιεβάλλετο μὲν οὖν ἐν Βουρδιγάλλοις τὴν ἁλουργίδα· ταραχὰς δὲ ὑπέμεινε στρατιωτικὰς πολλάς τε καὶ μεγάλας. Ταύτης οὔσης ἐν Γάλλοις τῆς καταστάσεως, ἐν τοῖς ἑῴοις Ὀδέναθος, μεταποιηθεὶς τῆς ἀρχῆς, νικᾷ τε Πέρσας μάχῃ. καὶ τὴν Συρίαν ἀνακτησάμενος, προσῆλθεν ἐπὶ τὴν μέσην τῶν ποταμῶν· καὶ πρὸς Κτησιφῶντα χωρήσας, αὐτὴν ἐπολιόρκησεν.

ια΄. Καὶ οὕτως δὴ, τοῦ Γαλλιήνου τὴν ἀρχὴν ἐκλιπόντος, ἐν μὲν τοῖς ἑσπερίοις Ποστοῦμος, ἐν δὲ τοῖς ἑῴοις Ὀδέναθος τὰ πράγματα διεφύλαξεν. Ἀλλ' ὁ μὲν Γαλλιῆνος ἀνῃρέθη, καὶ Οὐαλεριανὸς, ὁ ἀδελφὸς ὁ τούτου, τῆς τοιαύτης τελευτῆς ἐγένετο κοινωνὸς, ἐνάτῳ τῆς βασιλείας ἔτει. Κλαύδιος δὲ διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν, τὰ ἔθνη κατεπολέμησεν ἃ προσῴκει τὸν Ἴστρον, ὑφ' ὧν Ἰλλυριοί τε καὶ Μακεδόνες ἐπολιορκοῦντο· αὐτός τε σώφρων τε ἦν περὶ τὰς δημοσίας δαπάνας· μετριότητι δὲ ἐχρῆτο πρὸς ἅπαντα. τοῦ δικαίου δὲ φύλαξ ἦν ἀκριβὴς, καὶ πανταχόθεν τῇ βασιλείᾳ ἔπρεπεν. ἀλλὰ νόσος αὐτὸν δευτέρῳ τῆς ἀρχῆς ἔτει μετέστησε τοῦ βίου· καὶ τῶν θείων ἠξιώθη τιμῶν. ἡ δὲ σύγκλητος πολυτρόποις τιμαῖς τὴν ἐκφορὰν ἐκόσμησε, καὶ τελευταῖον ἀσπίδα τε

χρυ-

1 Deſideratur λέκτροις, γάμοις, vel ſimile quid; ut ex Lat. text. perſpicuum eſt. Infra εὐνὰς hoc ſignificatu dicit Metaphraſtes. Sylb.

1 Con-

χρυσῆν ἔθηκεν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, καὶ αὐτὸν χρυσοῦν ἔστησεν ἐν τῷ Καπιτωλίῳ.

ιβ'. Ἐψηφίσατό τε Κυιντίλλῳ [¹ τῷ] τοῦ τεθνηκότος ἀδελφῷ, τὴν βασιλείαν, συμψηφισαμένης καὶ τῆς στρατιᾶς ἁπάσης· καὶ ² τοῦ τε κρείσσονος οὐ διήμαρτον οἱ ἑλόμενοι ταῖς γὰρ ἀρεταῖς ἁπάσαις οὐ μόνον εἰς ἴσον ἦλθεν, ἀλλὰ καὶ παρῆλθε τὸν ἀδελφόν· στρατηγὸς δὲ πρότερον αἱρεθεὶς, μετὰ ταῦτα καὶ βασιλεὺς ἀνεῤῥήθη. ἀλλὰ καὶ οὗτος ἑπτακαίδεκα ὕστερον τῆς βασιλείας [³ ἡμέραις] ἀνῃρέθη.

ιγ'. Τότε λοιπὸν Αὐρηλιανὸς ἐπὶ τὰ πράγματα παρῆλθεν, ἐκ τῆς Δακίας τῆς καλουμένης Ριπησίας ἕλκων τὸ γένος. δυνατώτατος μὲν καὶ ⁴ ἀνδρειότατος ἐν ταῖς μάχαις, μικρόψυχος δὲ ἐν τοῖς πολιτικοῖς πράγμασιν. οὗτος τοὺς μὲν περὶ τὸν Ἴστρον βαρβάρους ἐνίκησε μάχῃ, καὶ τοὺς Ῥωμαϊκοὺς ὅρους ἐξέτεινε κατὰ τὸ σχῆμα τὸ πρότερον· ἐκράτησέ τε Τετρίκου μὲν ἐν Γάλλοις, αὐτοῦ προσαγόντος αὐτόν τε καὶ τὸ στρατόπεδον. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔφερε συνεχῶς αὐτῷ ἐπανισταμένων, μεθ' ἡδονῆς ἐδέξατο τὴν Αὐρηλιανοῦ δεσποτείαν. Φασὶ γοῦν αὐτὸν γράμμασι λαθραίοις παρακεκληκέναι τὴν ἀρχὴν ἀποδέξασθαι, καὶ τὸ ἔπος ἐνθεῖναι τοῖς γράμμασιν, ὃ πεποίηκεν ὁ Βεργίλλος ἐκ προσώπου Παλινούρου πρὸς τὸν Αἰνείαν, Ἐξάρπασόν με τούτων ἀήττητε τῶν κακῶν. Συνάψας δὲ καὶ πρὸς Ζηνοβίαν μάχην, ἥτις μετὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς Ὀδενάθου

πλευ-

1 Concinnius, Κυιντίλλῳ τῷ τοῦ τεθνηκότος ἀδ. Sylb.

2 Concinnius τοῦ δὲ. Sylb.

3 Poſt τῆς βασιλείας omiſſum ſubſt. ἡμέραις: forſan ob Metaphraſtae dubitationem: quoniam ibi quidam Codices pro die annum habent; evidenti errore, ut paulo ante in Lat. textus examine demonſtratum eſt. Sylb.

4 Pro ει in chirographo fuit ι, quod mutare religio fuit Sylburgio; nobis nulla. Cellar.

1 Re-

τελευτὴν ἐβασίλευσε τῆς ἑῴας, αἱρεῖ μὲν αὐτὴν πλησίον Ἀντιοχείας, οὐ καρτερᾶς δεηθεὶς μάχης. ἐπήγαγε δὲ εἰς τὴν Ῥώμην αὐτήν τε καὶ τὸν Τέτρικον, καὶ καθ' [1] ἑκατέρων ἐθριάμβευσε, τῆς οἰκουμένης αὐτοκράτωρ προσαγορευθείς. ἡγοῦντο δὲ αὐτοῦ τῶν ἁρμάτων Τέτρικός τε καὶ Ζηνοβία· καὶ τὸν μὲν ἐπιτροπεύειν ἔταξε τῆς Λευκανῶν ἐπαρχίας τὸ λοιπὸν τοῦ βίου, Ζηνοβία δὲ, μικρὸν καὶ αὐτὴ βιώσασα μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν χρόνον, τοὺς παῖδας κατέλιπεν ἐπὶ τῆς Ῥώμης· ὧν ἔτι καὶ νῦν εἰσιν ἀπόγονοι.

ιδʹ. [2] Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους οἱ τὸ νόμισμα διοικοῦντες ἐξ ἀργύρου τε καὶ χρυσίου, καὶ μὴν καὶ τὸν χαλκὸν μορφοῦντες εἰς δηνάριον, ἐξανέστησαν εἰς στάσιν, ὥστε καὶ συγκροτῆσαι πόλεμον καὶ εἰς χεῖρας ἐλθεῖν. αἰτίαν δὲ ἔσχεν ὁ θόρυβος τὴν περὶ τὸ νόμισμα ῥᾳδιουργίαν. κρατήσας δὲ αὐτῶν Αὐρηλιανὸς, πολλῇ μετὰ τὴν νίκην ὠμότητι κατεχρήσατο. πολλοὺς δὲ καὶ ἐκ τῆς γερουσίας ἀνεῖλε, φονῶν ἀεί. ὥστε μῖσος μὲν αὐτῷ τεχθῆναι πολὺ, μὴ μὴν ἄχρηστον πάντη γενέσθαι τὴν ὠμότητα, τῶν πολλῶν ἐκ τούτου πρὸς τὸ δέον ἀφικνουμένων· πλὴν

ὅμως,

1 Rectius *καθ' ἑκατέρων. de utroque.* Sylb. Res ipſa poſtulabat ita immutare manuſcriptum *ἑτέρων.* Cellar.

2 Monetarii qui fuerint, ſat belle metaphraſtes expoſuit: ſed hiſtoriam non item. Ea luculentius à Suida ex alia verſione refertur in vita Aureliani Sylb. his verbis: Μονητάριοι, οἱ περὶ τὸ νόμισμα τεχνῖται. οἱ ἐπὶ Αὐρηλιανοῦ διέφθειραν τὸ νόμισμα, καὶ τὸν ἴδιον ἄρχοντα Φιλικήσιμον ἀνελόντες, ἐμφύλιον ἐγείρουσι πόλεμον. οὓς μόλις Αὐρηλιανὸς χειρωσάμενος, ὑπερβαλλούσῃ κολάσεων ὠμότητι, κατειργάσατο. Paulo etiam elegantius quam Paeanius haec Eutropii *ſaevus & ſanguinarius,* &c. idem vertit: χαλεπός τις καὶ φονικὸς ὑπάρχων, καὶ μᾶλλον ἀναγκαῖος στρατηγὸς, ἤπερ αἱρετὸς βασιλεύς. ἐν παντὶ δὲ καιρῷ δυσχερὴς καὶ ἀπρόσιτος. ὡς μηδὲ τῶν οἰκείων αἵματος διαφορῆναι καθαρός. τὸν γὰρ τοῦ παιδὸς γαμετὴν καὶ ἀνέγκλητον διεχρήσατο, τοῦ δὲ τῶν στρατιωτῶν τάγματος, καὶ τῶν ἐξιτήλων καὶ διαλελυμένων ἠθῶν ὡς ἐπίπαν γενναῖος ἦν ἐπανορθωτής. Haverc.

1 Prae-

ὅλῃ, καθάπερ ἔκ τινος μελέτης, οὐδὲ τῶν ἀδελφιδῶν ἐφείσατο.

ιε΄. Αὐτὸς καὶ τὴν πόλιν ὀχυρωτέροις περιέβαλε τείχεσι, καὶ ναὸν ᾠκοδόμησεν ἡλίῳ· πλοῦτόν τε ἐναπέθετο τῷ ναῷ πολὺν, ἐκ χρυσοῦ τε καὶ λίθων τιμίων. ἃς μέν τοι κατεστήσατο πόλεις Τραϊανὸς ὑπὲρ τὸν Ἴστρον, οὐκ ἠβουλήθη μέρος εἶναι τῆς ἀρχῆς. οὐ γὰρ ἤλπισε δύνασθαι μένειν αὐτὰς ὑπὸ τοῖς Ῥωμαίοις, τῶν περιβεβλημένων ἐθνῶν Ἰλλυριῶν τε καὶ Μυσῶν ἐκπεπορθημένων. μετῴκισε γοῦν τοὺς κατοικισθέντας ἐκεῖ Ῥωμαίους εἰς μέσην τῶν Μυσῶν γῆν, προσαγορεύσας τὸν συνοικισμὸν Δακίαν, ἣ μέση νῦν τῶν δύο Μυσιῶν κεῖται, καὶ ἔστιν ἐν δεξιᾷ διαπλέουσι τὸν Ἴστρον ἐπὶ τὴν θάλασσαν. Τοσαῦτα διαπραξάμενος, οὐκέτι δόλῳ ἐτελεύτησε τὸν βίον· ὃς γὰρ τοῦ δεσπότου μιμησάμενος χεῖρα, γράφει πρός τινας τῶν φίλων περὶ σφαγῆς ἀνδρῶν τινῶν, ὡς Αὐρηλιανοῦ γεγραφότος, ὃ δὴ γνόντες οἷς ὁ φόνος ἀρτύεσθαι δῆθεν ἐδόκει, φθάσαντες αὐτοὶ τὸν Αὐρηλιανὸν, ἔδρασαν ἃ πείσεσθαι προσεδόκων. σφάττεται τοίνυν μεταξὺ τοῦ τε Βυζαντίου καὶ Ἡρακλείας κατὰ τὴν παλαιὰν λεωφόρον. ὄνομα δὲ ἐστὶν τῷ τόπῳ Καινὸν Φρούριον. ἀλλ' ἐτιμώρησαν αὐτῷ κατὰ ταῦτά τινες· καὶ αὐτὸς συνηριθμήθη τοῖς θεοῖς.

ις΄. Μετὰ τοῦτον, Τάκιτος ὑπεδέξατο τὴν βασιλείαν, τό τε ἦθος εἰς ἅπασαν ἀρετὴν ἐξησκημένος, δυνατός τε, εἴπερ τις ἄλλος, ἐπιτροπεῦσαι τῶν πραγμάτων. ἀλλ' οὐδὲν ἔδειξε λαμπρόν. οὔτε γὰρ ἐπέτρεψεν ὁ χρόνος, τῆς βασιλείας ἓξ μηνῶν παρελθούσης μόνον. Ἀλλ' οὐδὲ Φλωριανὸς, τοῦτον ἐκδεξάμενος, ἔπραξέ τι γενναῖον, [1] εἴκοσι βασιλεύσας ἡμέρας.

ιζ΄.

1 Praetermiſſi duo menſes. Cellar.

ιζ'. Πρόβος ἐντεῦθεν ἐκλήσατο τὴν βασιλείαν, πολλὴν ἀπὸ τῶν πολεμικῶν δόξαν ἔχων, ἣν καὶ μετὰ ταῦτα οὐχ ἧττον ηὔξησε. Γάλλους τε γὰρ ἠλευθέρωσε τῶν βαρβάρων, πολλαῖς αὐτῶν κρατήσας μάχαις· τούς τε ἐπιβουλεύσαντας τῇ βασιλείᾳ βουληθέντας, Σατορνῖνόν τε ἐν τοῖς πρὸς ἕω, Πρόκλον τε καὶ τὸν Βόνοσον ἐν Αγριππίνῃ, πολέμῳ νικήσας ἀνεῖλε. [1] Γάλλοις ἐπέτρεψεν ἀμπελουργεῖν, οὔπω πρότερον τοῦτο εἰδόσι. τῇ στρατιωτικῇ [2] τε χρησάμενος χειρὶ, τότε Ἄλμον καὶ τὸ Αὔρεον (ὄρη δέ ἐστιν, τὸ μὲν, Σιρμίου· τὸ δὲ, ἐν Μυσοῖς) καταπεφύτευσεν ἀμπελῶνας, καὶ παρέδωκε τοῖς προσοίκοις γεωργεῖν. πολλούς τε ἑτέρους κατορθώσας πολέμους, καὶ πάντα ποιήσας ἐν εἰρήνῃ, καί ἢ καὶ ναπαυσάμενος μικρὸν ὕστερον, ὡς οὐδὲν αὐτῷ δεήσει δυνάμεως, θαυμαζόμενος ἐπ' ἀνδρείᾳ τε καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ τοῖς μὲν πλεονεκτήμασιν ἀφομοιούμενος Αὐρηλιανῷ, τὰς κακίας δὲ φεύγων, ἀνῃρέθη κατὰ τὸ Σίρμιον, ὑπὸ στρατιωτικοῦ ταραχοῦ τοῦτο παθών.

ιη'. Δίχεται δὲ τὴν βασιλείαν Κάρος [3] Ναρβωνήσιος, (Γάλλων δὲ ἦν ἡ πόλις) καὶ ποιεῖ κοινωνοὺς εὐθὺς αὐτῷ

ἐς

1 Hic & omiſſa & addita ſunt nonnulla, Latina enim ita ſonant: Γάλλοις τε καὶ Παίοσιν ἀμπελουργεῖν ἐπέτρεψεν. quod ſequitur commation, οὔπω πρότερον τοῦτο εἰδόσιν, addititium eſt. Sequentia etiam, partim corrupta, partim transpoſitione obſcurata, ad Latini textus veſtigia ſic propius accedent, τῇ στρατιωτικῇ τε χρησάμενος χειρὶ, τότε Ἄλμον ὄρος πρὸς Σιρμίῳ, καὶ τὸ Αὔρεον ἐν Μυσίᾳ τῇ κάτω, ἀμπελῶσι κατεφύτευσε. Sylb. Pariter vitioſe pro Αὔρεον editum fuerat Ἄγρεον, cum Latine notiſſimus ſit *mons aureus*. Cellar.

2 Τε χρησάμενος. male in unam vocem τεχρησάμενος coaluerat. Cellar.

3 Pro ἀνὴρ μαρτύσιος, e Latino textu legendum ἀνὴρ Ναρβωνήσιος, vel τὴν πατρίδα Ναρβωνήσιος, *Narbone natus*. niſi forte malis Κάρος ὁ Ναρβωνήσιος: ut nulla additione facta, depravata, tantum corrigantur. Sylb.

τῆς βασιλείας Καρῖνον καὶ Νουμεριανὸν τοὺς παῖδας. μαχεσάμενος δὲ πρὸς Σαρμάτας, ἐπειδή τις ἤγγειλεν αὐτῷ, τοὺς Πέρσας τὰ πρὸς ἕω ταράττειν, δρόμον τε ὡς αὐτοὺς ἐποιήσατο, καὶ κατεκράτησεν αὐτῶν πολλαῖς συμπλοκαῖς. Κόγχην τε καὶ Κτησιφῶντα, τὰς Περσικῶν πόλεων ἐπιφανεστάτας εἷλε· καὶ στρατοπεδευσάμενος ὑπὸ τὸν Τίγρητα ποταμὸν, ἀπώλετο κεραυνῷ. Καὶ μετὰ τοῦτον ὁ παῖς Νουμεριανὸς, ὁ συνεκστρατεύσας αὐτῷ, δόλῳ θνήσκει τοῦ κηδεστοῦ· (Ἄπρος δὲ ἦν ὄνομα αὐτῷ) καὶ διὰ τὸ τῶν ὀμμάτων γινόμενον πάθος, οὐ δυνάμενος ἀλύπως δέξασθαι τὸν καθαρὸν ἀέρα, ἐπιθεὶς ἑαυτὸν φορείῳ, καὶ [1] δέρματα πανταχόθεν περικλείσας, ἤνυε τὴν ὁδόν· ὁ τοίνυν Ἄπρος, ἀνελὼν αὐτὸν, ἔκρυπτε τὸν θάνατον· πρὶν δὴ τῶν ἑπομένων τινὲς ἠναγκάσθησαν ὑπὸ τῆς τοῦ νεκροῦ δυσωδίας περιεργάσασθαι, καὶ μηνῦσαι τῷ στρατῷ τὸ γεγενημένον· ἔκρυπτε δὲ τὴν τελευτὴν Ἄπρος, αὐτὸς κρατῆσαι τῶν πραγμάτων ἐπιθυμῶν

ιθ'. Ἐν τούτοις δὲ ὄντων τῶν ἐκ Περσίδος ἐπανιόντων, Καρῖνος, ὁ καταλειφθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς Ἰλλυριοὺς τε καὶ Γάλλους φυλάττειν καὶ τὴν Ἰταλίαν, πάσας ὑπερβὰς ἀτοπίας, τοὺς μὲν ἀνῄρει πλάττων ἐγκλήματα, τῶν δὲ τὰς εὐνὰς ὕβριζεν. ἤδη δὲ καὶ τῶν συμπεφοιτηκότων αὐτῷ τινας, ὑπὲρ τῶν γενομένων ἐν τῇ νεότητι προσκρουσμάτων, [2] ὠμότατα διεχρήσατο, καὶ ἀπε-

1 Mallet fortaſſe aliquis, δέρματα πανταχόθεν περιτείνας, vel δέρμασι πανταχόθεν περικλείσας. ſed exemplaris ſcripturam, δέρματα πανταχόθεν περικλείσας, tuetur ſtructurae genus in praecedenti capite non multum abſimile, τὸ Ἄλμον κατεφύτευσεν ἀμπελῶνας. Sylb.

2 Procul dubio legendum, ὠμότατα διεχρήσατο: & mox, ἀπεστυγεῖτο παρὰ πάντων: vel ſaltem, παρὰ πάντας, ſupra omnes. Sylb. Ὠμότατα crudeliſſime, convenien-

ἀπεστυγνεῖτο παρὰ πάντων ὁμοίως. Ἀλλ' ὁ στρατὸς ἅπας Διοκλητιανὸν ἀνεῖπε βασιλέα, ἀφανῆ τινα καὶ ἄσημον. οἱ μὲν γὰρ αὐτὸν δημοσίου γραμματέως παῖδα φασίν· οἱ δὲ, ἀπελεύθερον Ἀνυλίνου τινὸς συγκλητικοῦ γεγονέναι.

κ'. Βασιλεύσας δὲ, καὶ συγκαλέσας τὴν στρατιὰν, ὠμόσατο μὴ συνειδέναι τῷ Νουμεριανοῦ φόνῳ· καὶ μετὰ τοὺς ὅρκους πλησίον ἑστηκότα τὸν Ἄπρον αὐτοχειρὶ διεχρήσατο· χωρήσας δὲ καὶ ἐπὶ τὸν Καρῖνον τῷ τε στρατεύματι καὶ τοῖς λοιποῖς παρεστηκότα, νικᾷ τε μάχῃ, καὶ μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῶν οἰκείων προδοθέντα περὶ Μάργον τὴν πόλιν ἀνεῖλε· καὶ γίγνεται μόνος αὐτοκράτωρ. Στασιάζοντος δὲ ἐν Γάλλοις τοῦ ἀγροικικοῦ, καὶ Βακαύδας καλοῦντος τοὺς συγκροτηθέντας. (ὄνομα δὲ ἔστι τοῦτο τυράννους δηλοῦν [1] ἐπιχωρίους) ἡγεμόνας δὲ ἔχοντος τοῦ τολμήματος Ἄμανδόν τε καὶ Αἰμιλιανὸν, χειροτονήσας Καίσαρα Μαξιμιανὸν τὸν Ἑρκούλιον ἐξέπεμψε· καὶ νικήσας Μαξιμιανὸς μάχῃ, τὴν ἐλευθερίαν ἀπέδωκε τῇ γῇ.

κα'. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον Καραύσιος, οὐδαμόθεν οὐδενὶ γνωριζόμενος, πλὴν ἐκ [2] πολεμικῶν ἔργων, ἐκπεμφθεὶς παρὰ Μαξιμιανοῦ εἰς τὴν Βονωνίαν, ὥστε τὰ περὶ τὴν [3] Βελγικὴν καὶ [4] Ἀρμόριχον καταστῆσαι, παρὰ τῶν προσοίκων ἐνοχλούμενα βαρβάρων, πολλαῖς κρατήσας μάχαις, τὴν ἐκ τοῦ πολέμου λείαν οὔτε τῷ στρατῷ διένειμεν, οὔτε τοῖς βασιλεῦσιν ἀνέπεμψε.

venientius eſt, quam ὠμότητα *crudelitatem*, quod ante legebatur. CELLAR.

1 Convenientius adverb. ἐπιχωρίως. ut ſupra & infra. SYLB.

2 Verius haud dubie, ἐκ πολεμικῶν ἔργων. SYLB. In MS. fuit πολιτικῶν. CELLAR.

3 Corrupte ſcriptum erat. Γελβικόν.

4 Ἀρμόριχον cum Zoſimo ſcripſimus. Adde Notas ad hunc locum datas. Male expreſſum erat Ἄλμοριχον. CELLAR.

ψι· καὶ δι' ἀπορίας ἐλθὼν, ὡς ἐκ προνοίας ἐπὶ καταπεισμὸν τὸν πλοῦτον [1] συναγείρας· προσετάχθη μὲν ὑπὸ Μαξιμιανοῦ κατασφαγῆναι. γνοὺς δὲ ἁλουργίδα τε ἐνέδυ, καὶ καταλαμβάνει τὰς Βρεττανικὰς πόλεις.

κβ'. Πάντων οὖν πανταχόθεν θορύβου πεπληρωμένων, (καὶ γάρ τοι καὶ Ἀχιλλεὺς χεῖρας ἀνταίρας ἐτύγχανεν ἐν Αἰγύπτῳ· καὶ Γεντιανοὶ, πέντε δὲ ἦσαν οὗτοι, νεωτεροποιοῦντες ἐπὶ τῆς Ἀφρικῆς, δύναμιν συνεκρότουν) τὸν μὲν Ἑρκούλιον Μαξιμιανὸν, Αὔγουστον ἀνηγόρευσε· Κωνστάντιον δὲ καὶ Μαξιμιανὸν Καίσαρας. ἦν δὲ Κωνστάντιος μὲν Κλαυδίου τοῦ βασιλεύσαντος ἀπὸ θυγατρὸς ἔκγονος· Μαξιμιανὸς δὲ, ὁ καὶ Γαλλέριος ἐπικληθεὶς, ἐκ Δακῶν τῶν περὶ Σαρδικὴν ἔχων τὸ γένος. βουλόμενος δὲ αὐτοὺς πιστοτέρους ἑαυτῷ καταστῆσαι, τῇ διὰ τοῦ γάμου κατέδησε συγγενείᾳ, Κωνσταντίῳ μὲν τὴν Ἑρκουλίου τοῦ [2] συμβασιλεύοντος αὐτῷ προγονὴν ἐκδούς· (Θεοδώρα ἦν ὄνομα αὐτῇ· ἀφ' ἧς δὴ καὶ ἓξ παῖδες ἐγένοντο αὐτῷ, Κωνσταντίνου τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντος ἀδελφοί.) Γαλλερίῳ δὲ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Οὐαλερίαν. ἀλλὰ τὰς μὲν γαμετὰς [3] ἑκατέρας ἀπεώσαντο. Καραύσιος δὲ, ἐπειδήπερ ἀνάλωτος ἦν ἁπάσῃ μηχανῇ, σπένδεται πρὸς τοὺς βασιλέας· καὶ μετὰ τὰς σπονδὰς ἀνῃρέθη [4] παρὰ τοῦ πάντων αὐτοῦ φιλτάτου· ὃς Ἄλληκτός τε ἐκαλεῖτο, καὶ μετὰ ταῦτα ἐκράτησε τῶν Βρεττανικῶν, καὶ

τρεῖς

1 Pro συναγείραι ſtructurae lex poſtulat vel συναγείρας, vel συναγείρῃ. quarum lectionum prior magis Attica eſt & venuſta; ut infra. Sylb.

2 Συμβασιλεύσαντος convenientius (opinor) συμβασιλεύοντος, praeſ. temp. Sylb. In manuſcripto libro fuit alio Tempore συμβασιλεύσαντος. minus bene. error autem procul dubio inde eſt, quod & praecedit, & ſequitur βασιλεύσαντος. Cellar.

3 Rectius forſan ἑκάτεροι, *uterque*. Sylb.

4 Omiſſa eſt temporis notatio, ἔτει ἑβδόμῳ. Sylb.

τρεῖς διατελέσας ἐνιαυτοὺς, [1] ὑπὸ τοῖς πολεμίοις ἐγένετο, στρατηγοῦντος Ἀσκληπιοδότου τοῦ τοῖς βασιλεῦσι τότε ὑπάρχοντος. οὕτως τὰ Βρεττανῶν ἕνδεκα ἔτεσι χωρισθέντα τῆς βασιλείας, συνήφθη Ῥωμαίοις.

κγ΄. Κατὰ δὲ τούτους τοὺς χρόνους Κωνστάντιος ὁ Καῖσαρ ἐν Γάλλοις πολλὰς νικήσας μάχας, ἦλθε παρὰ μικρὸν κινδύνου· κυκλωσαμένων γὰρ αὐτὸν τῶν πολεμίων ἐν αὐτοῖς τοῖς προπυλαίοις Λίγγωνος τῆς πόλεως, κάλοις ἀνειλκύσθη πρὸς τὸ τεῖχος. ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, οὐδὲ πέντε διαγενομένων ὡρῶν, ἐπεξελθὼν, ἑξήκοντά τε ἀνεῖλεν χιλιάδας, καὶ τοὺς Ἀλαμανοὺς κατεδούλωσε. Μαξιμιανὸς δὲ τοὺς ἐν Ἀφρικῇ νεωτερίσαντας Γεντιανοὺς εἷλέ τε καὶ ὑποσπόνδους ἐποιήσε. Καὶ αὐτὸς Διοκλητιανὸς ἐν Αἰγύπτῳ τὸν Ἀχιλλέα νικήσας, αὐτόν τε διεχρήσατο, καὶ διὰ πάσης ὠμότητος ἐπεξῆλθε τῇ νίκῃ, τοὺς μὲν κατασφάξας τῶν Αἰγυπτίων, τοῖς δὲ λοιποῖς φόρους τάξας ὡς μάλιστα βαρυτάτους. ἐκ ταύτης δὲ τῆς αἰτίας καὶ πᾶσι τοῖς βασιλευομένοις τὰς εἰσφοτὰς ἐπέθηκε· διαμετρησάμενος τὴν γῆν, καὶ εἰς ἀπογραφὴν ἀναγαγὼν ἅπαντα, [[2] ὅπερ καὶ] εἰς τόδε ἐκράτησεν.

κδ΄. Ἀλλ' οὐδὲ Μαξιμιανὸς ὁ Γαλλέριος ἔξω μεγάλων ἔργων ἐγένετο. στρατεύσας γὰρ κατὰ Ναρσοῦ τοῦ Περσῶν βασιλεύοντος, (πάππος δὲ ἦν οὗτος Σάπωρι τε καὶ Ὁρμίσδα τοῖς εἰς τὴν ἡμετέραν ἡλικίαν ἀφικομένοις) τὸ μὲν πρῶτον, ἐναντίαν ἔσχε τὴν ἔκβασιν, ἐξ ἀβουλίας μᾶλλον ἤπερ ἀσθενείας. οὐ γὰρ ἔχων ἀξιόμαχον στρατιὰν, συνεπλάκη, καὶ τοιαύτην ἔσχε δυσμε-

με-

1 Melius fortaſſe dixiſſet, ὑποχείριος ἐγένετο. omiſſa mentione τῶν πολεμίων: quod eo nomine Britannos citius quam Romanos aliquis intelliget. SYLB.

2 Legendum videtur ὅπερ καὶ ἐς τόδε ἐκράτησε. SYLB.

1 Me-

μεῖαν, ὥστε ἐπειδήπερ ἧκεν πρὸς Διοκλητιανὸν, συλλεξάμενος ἑτέραν δύναμιν, μηδὲ λόγου τινὸς ἀξιωθῆναι, συνδραμεῖν δὲ τῷ ἅρματι μετὰ τῆς ἁλουργίδος αὐτῆς.

κε'. Ἀλλ' ἀγείρας πλῆθος πρὸς τὴν Περσικὴν παρασκευὴν ἀξιόχρεων, χωρεῖ πρὸς τὴν Ἀρμενίαν. κἀκεῖ τῷ Ναρσῇ συμμίξας, διαφθείρει μὲν αὐτοῦ τὸν στρατὸν, αἱρεῖ δὲ τήν τε γαμετὴν αὐτοῦ, καὶ τὰς ἀδελφάς· αὐτόν τε ἐπεξελθὼν ἤλασε πορρωτάτω τῆς βασιλείας. γνοὺς δὲ ὡς Διοκλητιανὸς διατρίβει περὶ τὴν μέσην τῶν ποταμῶν, ¹ ἀφίκετό τε ὡς αὐτὸν, καὶ πρὸς ἀξίαν ἐτιμήθη τῶν εἰργασμένων. Ἐντεῦθεν πολλοὶ καὶ πρὸς πολλοὺς συνεκροτήθησαν πόλεμοι· οἱ μὲν, πάντων ἅμα συστρατευόντων· οἱ δὲ, παρ' ἑκάστου τῶν κρατούντων· Κάρποι γοῦν καὶ Βαστέρναι καὶ Σαρμάται κατεπολεμήθησαν· ὥστε τῆς ἀπὸ τοῦ πολέμου λείας ἀνδρῶν τε καὶ λοιπῶν, τὴν Ῥωμαϊκὴν πληρωθῆναι γῆν.

κϛ'. Ἀλλ' ὁ Διοκλητιανὸς μὲν, ἀγχίνους τε ἦν φύσει μετά τινος κακουργίας, πραγμάτων τε δεινὸς ἰχνευτὴς, καὶ τὰς βουλὰς ἀποκρύπτων· τὴν τραχύτητά τε τὴν αὐτοῦ, σπουδὴν εἶχεν ἑτέροις ἐπιγράφεσθαι· καὶ τὴν ὠμότητα τοῖς ἔργοις ἐγγυμνάζων, ἐσοφίζετο φθόνον ἑτέρων εἶναι τὴν αὐτοῦ κακίαν. ἐπιμελείας δὲ οὐκ ἦν ἔξω, καὶ τῆς περὶ τὸ βασιλεύειν τέχνης. αὐτός τε πρῶτος τὴν βασιλικὴν εἰσήγαγεν ὑπεροψίαν, κατὰ μικρὸν τὴν ἐλευθερίαν τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀποτεμνόμενος, καὶ προσκυνεῖσθαι προσέταξεν ἑαυτὸν, μέχρις αὐτοῦ βασιλέων τῇ κοινῇ προσηγορίᾳ τιμωμένων· καὶ τιμίους

λίθους

1 Metaphraſtes non expreſſit participium *ovans*: cùm tamen potuiſſet dicere, ἀφίκετό τε ὡς αὐτὸν εὐάζων, vel τὸν εὐαστὴν κατάγων θρίαμβον. ut Dionyſ. Halic. loquitur. Sylb.

1 Con-

λίθοις τοῖς τε ἐσθήμασι καὶ τοῖς ὑποδήμασιν ἐνήρμοσε· περαίτερον δὲ τὸ διαφέρον τῆς βασιλικῆς περιβολῆς, ἀπὸ τῆς ἁλουργίδος ἦν μόνης.

κζ΄. Ἑρκούλιος δὲ σαφέστατα καὶ προδήλως ὠμὸς ἦν, καὶ πάσης μειλιότητός τε καὶ κοινότητος ἀλλότριος· ἄγριον δὲ καὶ τὸ βλέμμα καὶ τὴν πρόσοψιν ἔχων· ἐξ ὧν ἑκατέρων ἡ τῆς ψυχῆς ἐσημαίνετο ποιότης. τὰς γοῦν ἀπηνεστέρας Διοκλητιανοῦ βουλὰς εὐθὺς εἰς ἔργον ἦγεν· ἔτι δὲ ὅτε καὶ ἀφορμὴν αὐταῖς παρεῖχε· πρόφασιν μὲν, ὡς πάντα εἴκων αὐτῷ, τὸ δὲ οἰκεῖον θεραπεύων πάθος. ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς γῆρας ἀφικόμενος Διοκλητιανὸς, οὐ σφόδρα ἡγεῖτο τῇ προστασίᾳ τῶν κοινῶν ἀρκεῖν, ποιεῖται πρὸς τὸν Ἑρκούλιον λόγους, ὥστε τὴν ἀρχὴν ἀποθέσθαι, καὶ [1] παραδοθῆναι τοῖς ἐκ τῆς ἡλικίας ἐρρωμενεστέροις καὶ ἀκμάζουσι· καὶ πείθεται μὲν, εἰ καὶ ἀνώμενος καὶ βαρέως φέρων, Ἑρκούλιος· συναφίσταται δὲ τῆς βασιλείας τῷ συμβουλεύσαντι· μία τε αὐτοὺς ἀπέδειξεν ἰδιώτας ἡμέρα, τὴν ἁλουργίδα ῥίψαντος ἐκ συνθήματος ἑνός· τὸν μὲν ἐν Νικομηδείᾳ τὸν Διοκλητιανόν· τὸν δ' ἕτερον ἐν Μεδιολάνῳ, μετὰ τὸν θρίαμβον ἐκεῖνον, ὃν κατὰ τῶν εἰρημένων ἐθνῶν ἐπὶ τῆς Ῥώμης ἐξεπλήρωσαν, προπομπευόντων τῆς τε Ναρσοῦ γαμετῆς, καὶ τῶν ἀδελφῶν, καὶ τῶν παίδων.

κη΄. Ἵδρυσαν οὖν ἑαυτοὺς [2] ὁ μὲν Ἑρκούλιος περὶ τὴν Λουκα-

1 Convenientius activum παραδοῦναι. *tradere.* Sylb.

2 Locorum & perſonarum permutatio ac transpoſitio facta eſt. Vera lectio haec eſt; ἵδρυσαν οὖν ἑαυτοὺς, ὁ μὲν Ἑρκούλιος, περὶ τὴν Λουκανίαν· Διοκλητιανὸς δὲ ἐν Δαλματίᾳ ἐν ἀγρῷ γειτνιῶντι Σάλωσι. atque adeo ita legendum eſſe, patet ex ipſa metaphraſi ſeqq. Sylb. Manifeſto errore, ἀγιογράφοις, & contra ipſam libri X. metaphraſin, locorum in MS. transpoſita erant hoc ordine, ὁ μὲν Ἑρκούλιος ἐν Σάλωσι· Διοκλητιανὸς δὲ περὶ τὴν Λουκανίαν ἐν ἀγρῷ Σάλωσι. Cellar.

Λυκανίαν. Διοκλητιανὸς δὲ ἐν Δαλματίᾳ, ἐν ἀγρῷ γειτνιῶντι Σάλωσι. καὶ διετέλεσεν ἐν ἡσυχίᾳ λαμπρᾷ, τὸ καινὸν τοῦτο μόνος ἑλόμενος, καὶ [1] μετελθὼν τὸ ἀρετῆς εἶδος, ὥστε ἐξ ὕψους τοσούτου πρὸς κοινὴν μεταστῆναι πολιτείαν. καινὸν γοῦν καὶ αὐτοῦ μετὰ τελευτὴν ὑπῆρξεν ἐξ ἀμοιβῆς· μόνος γὰρ ἰδιωτῶν ἀνηγορεύθη θεός.

[2] ΒΙΒΛΙΟΝ Ι.

α'. Οἱ μὲν οὖν ἐπαύσαντο τῆς ἀρχῆς· Κωνστάντιος δὲ καὶ Γαλλέριος τὴν Αὐγούστων προσλαμβάνουσι προσηγορίαν, καὶ διαιροῦνται τὴν βασιλείαν· ὥστε Γαλλίας μὲν καὶ τὴν Ἰταλίαν, καὶ τὴν Ἀφρικὴν ὑπὸ Κωνσταντίῳ τετάχθαι· τὰ δὲ τῶν Ἰλλυριῶν, καὶ τὰ πρὸς ἕω, καὶ τὴν Ἀσίαν ἅπασαν ὑπὸ τῷ Γαλλερίῳ. [3] χειροτονοῦνται παρ' αὐτῶν Καίσαρες δύο. ἀλλὰ Κωνστάντιος, ἀρκεῖν ἡγούμενος αὐτῷ τὴν τοῦ Αὐγούστου καὶ προσηγορίαν καὶ τιμὴν, μόνον μετεποιήθη τῶν ἐν Γάλλοις πραγμάτων, τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἀφρικὴν ἀφείς· ἀνὴρ πάσης ἀρετῆς μέτοχος, καὶ πάντας κοινότητι παρελθών. καὶ οἰκεῖον γὰρ ἡγούμενος πλοῦτον τὸν τῶν ὑπηκόων, τὰς μὲν ἐκείνων συνεκρότει κτήσεις, τὰς δὲ βασιλικὰς παρὰ φαύλων ἐποιεῖτο. Φασὶ γοῦν αὐτὸν λέγειν, ὡς ἄμεινον παρὰ τοῖς ἰδιώταις τὸν τοῦ βασιλέως εὐπορίαν εἶναι, ἢ μικρῷ περικεκλεῖσθαι χωρίῳ. οὕτω δὲ μετρίαν εἶχε τὴν

τῆς

1 Verior haec lectio, τὸ καινὸν τοῦτο μόνος ἑλόμενος καὶ μετελθὼν τὸ ἀρετῆς εἶδος: quatuor duntaxat literis mutatis. Suidae Collectanea agnoſcunt & ipſa verbum μετελθεῖν: ſed paulo diverſam habent hujus Eutropiani loci metaphraſin. SYLB. Μετιλθὼν factum ex μετριθῶν, auctoritate Suidae, ut & praecedens καινὸν ex κοινόν. CELLAR.

2 Tituli loco in exemplari rubrica exărata erant haec, βασιλεία Γαλερίου καὶ Κωνσταντίου τοῦ πατρὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, *Imperium Galerii, & Conſtantii patris Conſtantini Magni*; cum tămen ea Scholii verius quam tituli formam habeant. SYLB.

3 Cum conjunctione legendum videtur καὶ χειροτονοῦνται. SYLB.

τὴν ἀναγκαίαν παρασκευὴν, ὡς ἐν τοῖς πολυανθρωποτέροις τῶν συμποσίων, παρὰ τῶν ἰδιωτῶν αἰτεῖν ἀργυρᾶ τε σκεύη, καὶ τὴν λοιπὴν ἀφθονίαν. τοσοῦτον δὲ ἦν αὐτοῦ παρὰ τοῖς Γάλλοις τὸ φίλτρον, ὥστε αὐτῷ κατὰ τὴν γνώμην [1] ἀνακινεῖσθαι τὰ τῶν ἀνθρώπων· μάλιστα ἐπειδήπερ ἐπίστευον, αὐτοῦ χάριν, τῆς τε δολερᾶς ἀγχινοίας Διοκλητιανοῦ, καὶ φονικῆς Ερκουλίου θρασύτητος, ἠλευθερῶσθαι. Τελευτᾷ μὲν οὖν ὁ Κωνστάντιος ἐν Εβοράκῳ πόλει Βρεττανικῇ, τρίτῳ καὶ δεκάτῳ τῆς βασιλείας ἔτει, καὶ συναριθμεῖται τοῖς θεοῖς.

β'. Γαλλέριος δὲ, ἀνὴρ καὶ καθ' ἀρετὴν αὐτῷ προσφερὴς, καὶ τὴν τῶν πολέμων ἐμπειρίαν ἔχων, ἀνδρείᾳ τε καὶ τοὺς πώποτε νενικηκὼς, αἰσθόμενος, ἔτι Κωνσταντίου περιόντος, ἀναγκαίως αὐτῷ προσήκειν τῶν τε Ιταλικῶν καὶ Αφρικῶν ἐπιμεληθῆναι πραγμάτων, ἐπειδήπερ αὐτῶν ἀφειστήκει [[2] καὶ πρὸ] τῆς τελευτῆς Κωνσταντίου· δύο Καίσαρας ἐχειροτόνησε· Μαξιμῖνον μὲν ἐπέστησε τοῖς ἑῴοις· Ζεύηρον δὲ τοῖς ἐν Ιταλίᾳ· αὐτὸς δὲ ἐν τοῖς Ιλλυριοῖς διέτριβε. Πολλοὶ δὲ, σχέσει τῇ πρὸς Κωνστάντιον, ἐνεχείρισαν Κωνσταντίνῳ τὴν βασιλείαν, τῷ τούτου παιδὶ, διάγοντι κατὰ τὰς Βρεττανίας· καὶ τὴν ἀρχὴν ἐδέξατο τοῦ πατρὸς, ἐξ ἀνίσων αὐτῷ γεγεννημένος γάμων. Τούτων οὕτω διακειμένων, τὸ τάγμα τῶν πραιτωριανῶν, ἔκ τινος αἰτίας εἰς στάσιν ἀρθὲν, Μαξέντιον, τὸν Ερκουλίου παῖδα, περὶ τὴν Ῥώμην ἐχειροτόνησεν, ἐν ἀγρῷ διατρίβοντα. καὶ ἐπειδή τις ἤγγειλε τοῦτο τῷ πατρὶ, λαβὼν ἐλπίδα τοῦ πάλιν ἀνακλήσασθαι τὴν ἐξουσίαν ἣν ἀπέθετο, καταλαμβάνει τὴν Ῥώμην ἀπὸ τῆς Λευκανίας, ἔνθα μετὰ πολλῆς εὐδαιμονέστατα δι-

διε-

1 Sylb. in Indice exponit ἀνακινεῖσθαι per [illegible]. Haverc.

2 Mutilus eſt locus. Si legas καὶ πρὸ τῆς τελευτῆς, *etiam ante obitum*, ſat bene conſtabit ſententia. Sylb.

1 Aptius

διετέλει τῆς ἡσυχίας· (καὶ γὰρ ἐπιτερπέστατον ἦν τὸ χωρίον) γράφει τε πρὸς Διοκλητιανὸν, προτρέπων καὶ αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἴσην γνώμην. ἀλλὰ Διοκλητιανὸς μὲν κατεγέλασε τῶν γραμμάτων· ὁ δὲ Γαλλέριος, τὴν τῶν στρατιωτῶν ἀταξίαν μαθὼν, Σευῆρον ἀποστέλλει τὸν Καίσαρα, τιμωρὸν τολμήματος. ὃς ἀφικόμενος μετὰ πολλῆς στρατιᾶς, περικαθεσθεὶς τὴν πόλιν, κατελείφθη ὑπὸ τῶν οἰκείων, τῷ Μαξεντίῳ [1] προστεθέντων· καὶ φυγὼν, ἐπὶ τῆς Ραβέννης ἀνῃρέθη.

γʹ. Ερκούλιος δὲ, ὁ Μαξεντίου πατὴρ, ἐν μέσῳ τῷ στρατῷ δημηγορῶν, ὡς καταφανὴς ἐγένετο τὸν μὲν παῖδα παρωθούμενος, ἐφ' ἑαυτὸν δὲ τὴν ἐξουσίαν ἄγων, μετὰ πολλὰς τὰς ἐπ' αὐτῷ γενομένας λοιδορίας, ἀπεχώρησεν ἐπὶ τὰς Γαλλίας· πλαττόμενος ὑπὸ τοῦ παιδὸς ἐληλάσθαι· ὥστε ἀφορμὴν αὐτῷ τοῦτο γενέσθαι τῆς πρὸς Κωνσταντῖνον σχέσεως, ὃς ἦν αὐτῷ γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ, τὸ δὲ ἀληθὲς, ἐπραγματεύετο τὸν Κωνσταντίνου φόνον, ὃς ἤδη τῷ φίλτρῳ τῶν ἀρχομένων παρελήλυθε τὸν πατέρα, Φράγγους τε νενικηκὼς καὶ Αλαμαννοὺς, καὶ τοὺς βασιλέας αὐτῶν ὑφ' ἑαυτῷ πεποιημένος, οὓς καὶ θηρίοις παραδοὺς ἐν κοινῇ θέᾳ, διέφθειρεν, οὗτος ὁ δόλος Ερκουλίου τὴν θυγατέρα Φαύσταν οὐκ ἔλαθε, Κωνσταντίνῳ συνοικοῦσαν· ἀλλ' ἐπαγγέλλει τὸ τοῦ πατρὸς ἐγχείρημα. δέει τοίνυν τοῦ γαμβροῦ, μεμαθηκότος ἤδη τὴν ἐπιβουλὴν, φεύγει· καὶ γενόμενος ἐν τῇ Μασσαλίᾳ, παρασκευαζόμενός τε ἐκεῖθεν ἐπὶ τὸν υἱὸν ἐκπλεῦσαι Μαξέντιον, ἀνῃρέθη· δικαιοτάτην ὑπομείνας τελευτὴν, ὠμότητός τε καὶ τοῦ ξηλώδους τρόπου χάριν. πρὸς γὰρ τῇ κακίᾳ ταύτῃ, πρὸς πάν-

ταs

1 Aptius eſt Paſſivum, quam quod mutata litera ſcriptum erat in exemplari προςιθέντων. CELLAR.

τας ἦν ἄπιστος, καὶ τῆς κοινῆς πολιτείας λυμεὼν, κοινότητος παντοδαπῆς ἀλλότριος.

δʹ. Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ Γαλλέριος ἦγαγεν εἰς βασιλείαν Λικίνιον, γνώριμον αὐτῷ γεγενημένον ἐκ τῆς πρὸς Ναρσῆν τῆς Περσῶν μάχης. τῷ γὰρ ἀνδρειότατα μεμαχημένῳ τε καὶ ἠριστευκότι ἦν, καὶ μετὰ τοῦτο εὐθὺς Γαλλέριος ἐτελεύτησε. τέσσαρές τε λοιπὸν τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐκράτησαν πραγμάτων, Κωνσταντῖνος καὶ Μαξέντιος, ἐξ Αὐγούστων γεγενημένοι· καὶ Λικίνιος καὶ Μαξιμῖνος ἐξ ἰδιωτῶν πρὸς τὴν ἀρχὴν κεκλημένοι. Κωνσταντῖνος μὲν οὖν πέμπτῳ τῆς βασιλείας ἔτει στρατεύσας ἐπὶ Μαξέντιον, ἐμφύλιον συνῆψε μάχην, ἐκράτησέ τε αὐτοῦ πανστρατιᾷ· μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ αὐτὸν ἀνεῖλεν ἐν τῇ γεφύρᾳ τῇ καλουμένῃ Μολβίᾳ, πολὺν ὄλεθρον κατὰ τῆς συγκλήτου βουλευόμενον· προσέθηκέ τε τὴν Ἰταλίαν τῇ βασιλείᾳ. Μαξιμῖνος δὲ ὡς νεωτερίσας, ἐπήγαγε Λικινίῳ πόλεμον ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς ἑῴοις· καὶ τελευτᾷ τὸν βίον, πρὶν εἰς ἔργον τι προελθεῖν, ἐξαπιναίως ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας.

εʹ. Οὐ μὴν ἡσύχασε Λικινίῳ τὰ πράγματα. Κωνσταντῖνος γὰρ, στρατηγεῖν τε ἀγαθὸς ὢν, καὶ ἀνδρειότατος ἐν ταῖς μάχαις, δυνατώτατός τε ἤδη ἐν ταῖς προσθήκαις γεγενημένος, ἐπήγαγεν αὐτῷ πόλεμον, ἐπιθυμίᾳ τῆς τοῦ παντὸς ἀρχῆς, παρὰ φαῦλον ποιησάμενος τὴν ἀπὸ τοῦ γάμου συγγένειαν· κηδεστὴς γὰρ ἦν αὐτῷ Λικίνιος ἐπ' ἀδελφῇ Κωνσταντίᾳ. καὶ πρῶτον μὲν ἐν Κιβάλει, πόλει Παιονικῇ, πολλὴν συναγείραντα δύναμιν, καὶ παρασκευῇ πάσῃ χρώμενον ἀθρόως ἐπελθὼν, διεσκέδασεν, ἐκράτησέ τε Δαρδανίας καὶ Μυσῶν καὶ Μακεδόνων, καὶ πολλῶν ἑτέρων ἐθνῶν, ὧν ὁ Λικίνιος ἐβασίλευσε.

ϛʹ. Μετὰ δὲ ταῦτα, πολλαῖς αὐτῷ συμπλακεὶς μά-

μάχαις, σπονδάς τε θέμενος, εἶτα καὶ ταύτας ὑπερβὰς, ἐπειδὴ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἡττημένος ὁ Λικίνιος, καὶ οὐδὲ ἀπὸ τῶν ὅρκων ὠφελούμενος, πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην κατέφυγεν, εἷλέ τε αὐτὸν καὶ κατέστη μόνος αὐτοκράτωρ· τρεῖς ἔχων ὑφ' ἑαυτῷ Καίσαρας, τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας· ὅπερ οὐδέπω πρότερον ἡ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἔσχε πραγμάτων κατάστασις. Ἐκ ταύτης τῆς εὐπραγίας μετεβλήθη τοὺς τρόπους, καὶ τῆς κοινότητος ὑπερεῖδε, τῆς πολλῆς τε ἐκείνης πρᾳότητος ἀφεῖλεν, ἣ ἐν προοιμίοις ἐπεδείξατο· προῆλθέ τε εἰς ὠμότητα, δι' ἣν καὶ αἵμασιν οἰκείων ἐμιάνθη σωμάτων, [1] υἱοῦ τε καὶ ἀδελφιδοῦ φόνον ἐργασάμενος, φίλοις τε ὡς πλείστοις τὴν χεῖρα ἐπιβαλών.

ζ'. Συνελόντι δὲ εἰπεῖν, ἀρξάμενος μὲν τῆς βασιλείας, τοῖς ἀρίστοις συνηριθμήθη τῶν βασιλευσάντων· τελευτῶν δὲ, μόλις ἐξισώθη τοῖς μέσοις· καί τοι καί ῥώμη σώματος, καὶ ἀρετῇ ψυχῆς, οἷός τ' ἂν ἐγένετο διαλάμψαι. δόξης τε γὰρ ἐπεθύμει πολεμικῆς, καὶ πρὸς ἀριστείαν ἦν ἕτοιμος. τύχη δὲ ἠκολούθει μὲν αὐτοῦ τοῖς ἐγχειρήμασι δεξιά· τὰς ἀρετὰς δὲ οὐκ ἔκρυπτεν, ἀλλ' [[2] ἥττων] ἐκείνων ἐνομίζετο, καὶ ταύτῃ οὖν Σκύθας τοι κατεπολέμησε, σπονδάς τε καθ' ἐξουσίαν ἐποιήσατο· πολύς τε ἦν αὐτοῦ παρὰ τοῖς βαρβάροις λόγος· ὥστε τοὺς πλείστους ἀμοιβὰς ἐποφείλειν αὐτῷ νομίζειν·

καὶ

1 Filii mentio etſi neque hic in Lat. exemplaribus, neque apud Paulum Diaconum ulla, ſit, fieri tamen debet; ut patet ex Victoris Epitome & Zoſimo itaque in Lat. text. legendum; *Criſpum filium, egregium Virum:* & rurſum in Graeco, ἀδελφιδοῦ pro ἀδελφοῦ. SYLB. Ἀδελφιδοῦ pro ἀδελφοῦ repoſitum, quia Latinus habet *ſororis filium.*

2 Si ἐκείνων ad τὰς ἀρετὰς referas, & infinitivum εἶναι ſubaudias, ſenſus erit ſat commodus; *illarum eſſe*, ſeu, *ab illis proficiſci putabatur.* verum ad Latinum textum propius accedit haec lectio; ἀλλ' ἥττων ἐκείνων ἐνομίζετο, *inferior illis videbatur.* Mox etiam rectius leges, καὶ ταύτῃ οὖν Σκύθας τε κατεπολέμησε. SYLB.

καὶ τῆς ἐλευθέρου παιδείας καὶ τῶν λογικῶν ἐπιστημῶν [[1] ἀντείχετο] καὶ τοῦ παρὰ πάντων φίλτρου, μήτε δωρεᾶς [2] ὑπὲρ τούτων, μήτ' ἄλλης σπουδῆς μετὰ τοῦ σεμνοῦ φειδόμενος. τῶν φίλων δὲ τισὶ μὲν ἠπίστει· τινὰς δὲ ἀναμφισβητήτως ἐθεράπευσεν, οὐδεμίαν καταλιπὼν ὑπερβολὴν, ἀλλὰ πλουσίους τε αὐτοὺς καὶ δυνατοὺς ἀποφαίνων.

η'. Νόμους δὲ τοὺς μὲν δι' αὐτὸ τὸ καλὸν ἔθηκε μόνον, τοὺς δὲ ἐκ περιουσίας πρὸς οὐδὲν χρήσιμον· ἔστι δὲ οὓς ἀπηνέστερον συνέγραψεν, ὡς διὰ τούτου τάξιν ἐπιθήσων τῇ πολιτείᾳ. Παρασκευαζόμενος δὲ ἐπιστρατεῦσαι κατὰ Περσῶν τὴν Μεσοποταμίαν ἐνοχλούντων, ἐνὶ καὶ τριακοστῷ τῆς βασιλείας ἔτει, τῆς δὲ ἡλικίας ἑξηκοστῷ καὶ ἕκτῳ, κατὰ τὴν Βιθυνίαν ἐτελεύτησεν ἐν Νικομηδικῷ χωρίῳ. καὶ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ, πρὸ ἄλλου τινὸς ἀγγέλου, τοῖς πανταχοῦ κομήτης ἀστὴρ ἐμήνυσεν, ἐπὶ πολλαῖς ἀνίσχων ταῖς ἡμέραις. Ὁ μὲν οὖν συνηριθμήθη τοῖς θεοῖς.

θ'. Διαδέχονται δὲ τὴν βασιλείαν οἱ τρεῖς παῖδες, καὶ Δαλμάτιος ἀδελφοῦ παῖς, Καῖσαρ κεχειροτονημένος. ἀλλὰ Δαλμάτιος μὲν εὐθὺς ἀνῃρέθη. (φύσεώς τε ἀρίστης νεανίσκος, καὶ τῷ θείῳ μᾶλλον ἐμφερὴς) στρατιωτῶν αὐτὸν, κελεύοντος Κωνσταντίου, διαχρησαμένων, ἢ τὴν ἐπιβουλὴν οὐκ ἀγνοοῦντος. Κωνσταντῖνος δὲ τὸν ἀδελφὸν Κώνσταντα [[3] πολιορκῶν] ἐν Ἀκυλίᾳ, τῇ πόλει τῆς Ἰταλίας, ἀπερισκέπτως [4] ἐνστρεφόμενος ταῖς μάχαις ἔπεσε, [5] παρὰ τῶν ἡγεμόνων τῆς ἐναντίας παρατάξεως δεξάμενος τὴν πληγήν. τὴν πᾶ-

σαν

1 Deest ἀντείχετο, vel ſimile aliquod verbum. Sylb.

2 Convenientius (pro ὑπὲρ τοῦτο) ὑπὲρ τούτων. *ſuper his, eo nomine*. Sylb.

3 Deeſt πολιορκῶν, vel ſimile participium. Sylb.

4 Pro ἐνστρεφόμενοι Nominativo caſu legendum ἐνστρεφόμενος. Sylb.

5 Pro πολλὰ ſenſus requirit praepoſ. παρά. Sylb.

1 Poſt

σαν δὴ λοιπὸν ἀρχὴν ἔσχον Κώνςας τε καὶ Κωνςάντιος· ἀλλ' ὁ μὲν ἀνδρείᾳ τε καὶ δικαιοσύνῃ τὸ πρῶτον ἐκλάμψας, ὁ Κώνςας· ἔπειτα καὶ ὑπὸ νόσου, καὶ ὑπὸ τῆς τῶν συνόντων πονηρίας, ἐξ ἀρχῆς εἰς κακίαν ἰσόῤῥοπον μετέστη· καὶ τοῖς τε ὑπηκόοις ὢν βαρὺς, τῷ στρατεύματί τε ἀηδὴς, ἐξ ἐπιβουλῆς Μαγνεντίου κατεπείσαντος, ἀνῃρέθη πλησίον τῆς Ισπανίας, ἐν Φρουρίῳ Ελένῃ καλουμένῳ, ἑπτακαίδεκα βασιλεύσας ἐνιαυτοὺς, τριακοστὸν δὲ τῆς ἡλικίας ἐκπληρώσας· στρατιώτης οὐκ ἀγεννὴς, οὐδὲ εὐκαταφρόνητος τῇ στρατιᾷ, τοὐναντίον δὲ φοβερώτατος, οὐχὶ ὠμότητος, ἀλλ' ἀνδρείας ποιούσης φόβον.

ι'. Κωνςαντίῳ δὲ οὐ κατὰ τὸν ἀδελφὸν ἀπήντησε τὰ τῆς τύχης. Περσῶν γὰρ ἀεὶ καὶ μάχῃ κρατηθέντων καὶ ληφθέντων αἰχμαλώτων, καὶ πόλεις ἀποβαλόντων, καὶ πολιορκίαις καταδαπανηθέντων ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, οὐδέποτε Κωνςάντιος κατὰ Σαπώρου, τοῦ τῶν Περσῶν βασιλεύοντος, εὐτυχῶς ἐπολέμησε, πλὴν ἐν Σιγγάροις· [1] ἔνθα δὴ νίκην αὐτὸν ἀπελέσθαι παντελῆ, τῆς τε ἑσπέρας καὶ τῶν ὁπλιτῶν ἡ προπέτεια, οὐ συνειδότων τὸν καιρὸν, διεκώλυσεν· ἀρχομένης γὰρ ἑσπέρας, προεκαλέσαντο τὴν μάχην. Καὶ μετὰ τὴν Κώνςαντος δὲ τελευτὴν, Ιταλίας καὶ Αφρικῆς καὶ Γάλλων ὑπὸ Μαγνεντίῳ τελούντων, οὐδὲ τὰ τῶν Ιλλυριῶν ἦν ἐν ἡσυχίᾳ, τῆς ἐκεῖ στρατιᾶς πρὸς φυλακὴν τῆς χώρας, Βετρανίωνά τινα πρεσβύτην ἀνειπούσης, καὶ περιθείσης αὐτῷ τὴν ἁλουργίδα· ὃς ἐπίσημος μὲν ἦν ἐκ πολλῶν πολέμων καὶ τῆς κατ' αὐτοὺς εὐτυχίας, ἀρετῆς τε ἐραστὴς οἵαν εἰκὸς τὸν ἐν ὅπλοις ὄντα ἐργάζεσθαι, ὅλης τῆς παλαιότητος εἰκών· παιδείας δὲ ἀμέτοχος τῆς ἐν λόγοις, καὶ αὐ-

1 Poſt ἔνθα δὴ, deſideratur ἐξὸν ἐνδεχόμενον, aut ſimile participium abſolutum. Sylb.

1 Ius

αὐτῶν ἄπειρος τῶν γραμμάτων. πλὴν ὅσον τῆς τύπων ἐπιμεληθῆ γνῶναι ἀφ' οὗπερ ἐβασίλευσε.

ια΄. Κωνστάντιος δὲ τιμωρῆσαι τἀδελφῷ προαιρούμενος, Βετρανίωνα μὲν ἀφείλετο τῆς ἀρχῆς, συνθεμένου καὶ συνεργοῦντος τοῦ στρατοῦ. Θέαμά τι ἐγένετο καινὸν, εἰς ἰδιώτην ἐκ βασιλέως μεθιστάμενος. Νεπωτιανὸν δὲ τὸν [¹ Κωνσταντίνου] ἀνεψιὸν, ἐξ ² ἀδελφῆς τοῦ πατρὸς γεγενημένον, καὶ τυραννήσαντα κατὰ τὴν Ῥώμην, διὰ χειρὸς τῶν αὐτόθι μονομαχούντων, Μαγνεντίου στρατηγοὶ διεχειρήσαντο εἰκοστῇ ὀγδόῃ τῆς τυραννίδος ἡμέρᾳ, μεγάλης προαπολόμενον τῆς ἀρχομένης βλάβης. (οἷος ἂν ἐγένετο προγενόμενος, ὁ μικρὸς ἔδειξε χρόνος) καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντες, δόρατι ἐμπήξαντες, ἐν τοῖς τοῦ δήμου περιήγαγον ὀφθαλμοῖς. τοὺς συνειδότας δὲ τῇ πράξει, κατέσφαξαν, τὰς οὐσίας ποιήσαντες δημοσίας.

ιβ΄. Ἀλλὰ καὶ Μαγνέντιος ἐν ³ Μούρσῃ νικηθεὶς, μικροῦ μὲν καὶ αὐτὸς ἑάλω. τοσοῦτος δὲ ἐγένετο φόνος ἐξ ἑκατέρου στρατεύματος, ὥστε μεγίστην ἐνεγκεῖν τοῖς κοινοῖς [⁴ βλάβην.] πολὺν γὰρ ἂν ἔτεκον τῇ πόλει θρίαμβον, εἰ πρὸς ἄλλο *

1 Incluſ. addidit Sylb. Cellar.

2 Pro ἀδελφικῆς haud dubie legendum ἀδελφῆς: & cum in ſequentibus non Conſtantii, ſed Magnentii fiat mentio, Conſtantii nomen inſerendum eſt, totusque locus ita interpolandus; Νεπωτιανὸς δὲ τὸν Κωνσταντίου ἀνεψιὸν, ἐξ ἀδελφῆς τοῦ πατρὸς γεγενημένον. Latina brevius ita ſonant, Νεπωτιανὸν δὲ, τὸν Κωνσταντίου ἀδελφιδοῦν, ſeu τὸν ἐξ ἀδελφῆς Κωνσταντίου γεγενημένον. Sylb.

3 Male lectum in MS. Μυργῇ. Cellar.

4 Deeſt βλάβην, vel ſimile quid. Sequentis periodi defectus aliquo modo ſuppleri poteſt. Reliqua vero explebit, cui integrioris codicis meliore fato dabitur copia. Ego, quae potui, in medium contuli. Sylb. Erat mutilus locus, nec vano forſan στοχασμῷ, ut ſententia compleretur, vocem βλάβην, ſaepiſſime laudati Sylburgii conſilio, adjecimus. Cellar.

BRE-

SEXTI RUFI FESTI

BREVIARIUM

RERUM GESTARUM P. R.

CUM INTEGRIS

SYLBURGII, CELLARII, HAVERCAMPI

ET

SELECTIS ALIORUM ADNOTATIONIBUS

AC

SEX CODICUM MSS. CONLATIONIBUS

RECENSUIT, SUASQUE ANIMADVERSIONES

ADJECIT

HENRICUS VERHEYK.

AEQUO

LECTORI

S. D.

HENRICUS VERHEYK.

Eutropii novam Editionem adornaturo, praeter ceteros quotidie evolvendos ſcriptores, inprimis hic auctor ſaepe adeundus fuit, quia aequalis, eamdemque hiſtoriam conſcripſit non modo, verum etiam deſcripſit ita, ut ipſa Eutropii verba non raro repraeſentet, unde utrumque conferenti non pauci in Rufo errores obcurrerunt, quos ex altero emendare, & in integrum reſtituere non ita videbatur difficile, ſed in haec tempora differre malui, quod praeëuntibus Viris Doctis Eutropio Rufum, nihilo minus dignum, in quem operam conferrem, ſubmittendi conſilium inieram.

Ut etiam hic, quibus ad hanc editionem adornandam neceſſariis ſubſidiis fuerim uſus, ratio ſuperſit reddenda.

Aditus ad Codices MSS. mihi nullos patere videns vetuſtiores Editiones inveſtigavi diligenter, ut ſaltem has haberem, quarum auctoritate nonnullas conjecturas & emendationes confirmarem. Quaecumque autem Cuſpiniani, qui Rufum conlatione Codicum MSS. primus emendavit, doctisque ſcholiis inluſtravit, editionem praeierunt, ſqualidum ſemper & depravatum exhibuiſſe auctorem Cellario quum dicuntur,

Jui deſiderium non relinquunt, earumque fruſtra quaeſitarum, quas Floro, Juſtino, aut Hiſtoriae Romanae Scriptoribus adjunctas in Bibl. Lat. Jo. Alb. Fabricius, & Praef. ad Florum C. A. Dukerus V. C. recenſuere, jacturam ſarcire judicamus ſingulis ſuis locis per nos ſubjunctas Variantes Lectiones, & Animadverſiones, quas praeter ſuas & Cuſpiniani, ex Memmii Libro, Editione Romana Tifernatis, Goltzii, Meibomii aliorumque congeſtas, ad Hiſtoriae Romanae Scriptorum Editionis ſuae calcem rejecit Fridericus Sylburgius egregie de Noſtro meritus, ita ut ab ejus Lectione nihil fere recedat Gruterus, cui tamen Rufum in capita diſtinctum debemus. Gruteri autem & Belgarum editionis Lectionum, ſi qua eſſet, varietatem contulit Chriſtophorus Cellarius, qui in hoc auctore inluſtrando ceteris facile palmam praeripuit. Cellarii vero diſcrepantes Lectiones ac notas, ſuis perpaucis tamen, & conlatione Cod. MS. Leidenſis, cujus in praef. meminit, ſed negligentius inſpecti novum exhibui conlationem, auctas Eutropio ſuo ſubmiſit Sigebertus Havercampus V. C. Has etiam omnes, ne quid in hac editione deſideraretur, Sylburgianis ſubjunxi. Quum tamen ſe ultimam Cellarii editionem, qua Halae Magd. A. 1698. *typis deſcripta ipſe ſemper uſus eram, ſecutum fuiſſe teſtaretur Havercampus, priores etiam videndi cupiditas inceſſit; propterea quod Cellarianae editionis A.* 1679. *meminerat Fabricius; Anni vero* 1678. *ad Nobiliſſ. Nic. Heinſium*

Jo.

Jo. Columbus, Syll. Epiſt. a Cl. Burmanno ed. T. v. *Ep.* CLXVIII. *Sed neutram reperire potui, & an exſtarent, ut dubitarem, poſterioris ab Havercampo & me conſultae fecit praefatio, quae, quod in iterata Eutropii a Cellario itidem A.* 1678. *primum,* 1698. *ſecundum typis deſcripti editione ſecus factum, prioris nusquam mentionem injicit. Cum nihil tale ſperanti ultro mihi obtulit exemplar illud A.* 1678. *Cizae inpreſſum Cel. P. Burmannus Sec. cujus in Eutropii Codicibus ſubminiſtrandis facilitatem etiam ante expertus fueram. Haec vero quin eadem editio ſit, quam in ſeq. annum rejicit Cl. Fabricius, nullus dubito, quia in Suppl. T. III. p.* 112. *poſteriorem ipſe vocat* alteram. *In hac vero, quam in illa, ut ſit, ſecus ſenſisſe Virum Eruditiſſimum e ſuo loco ſubjectis alterius notis liquebit, quas ideo addidi, quod meam ſententiam mutatae confirmant.*

His itaque auxiliis, quibus meas qualescumque Animadverſiones adjeci, multo auctior prodiiſſet Rufus, quam olim. At quo ornatior nunc prodeat, idem illud Burmanni fecit munus, quod praeter deſideratam editionem, quinque Codd. MStorum Conlationum copiam fecerit, ut omnium ingratiſſimus eſſem, niſi Viro Eximio publice gratias agerem. Ad oram enim illius exemplaris quatuor MSS. Conlationes adleverat Vir omni meo praeconio major P. Burmannus Patruus, quorum tamen unus a capite ad calcem erat conlatus, ceteri non niſi ad ad C. XIII. *unde ad Catalogum Bibl. Lugduno-*

Batavae ante, ut videbatur, negligentius inſpectum, fuit recurrendum, eventu non infelici; nam in Supplem. exemplar Goltzianum, ad cujus oram eaedem, ut ſuſpicabar, conlationes notatae dicebantur, offendi; neque inſpectum fefellit opinionem. Ad Exemplaris enim hujus oram non ſolum eorum, quos conferre inſtituerat Cel. Burmannus, MStorum Conlationes perpetuae erant adlitae, ſed & ab altera manu alterius MSti conlatio ad calcem rejecta. Ipſa Goltzii editio, cujus & contextus & marginis Lectionum varietatem una contuli, ſuoque loco ſubjeci, Brugis Flandrorum A. MDLXV. *eſt inpreſſa.*

Quae autem e MStorum conlationibus prae ceteris ſe commendabat, e Libro Membranaceo erat deſcripta, ut ad finem haec demonſtrant; Hic Nonnii liber membranaceus ſcriptus eſt a Joanne Carpenſi cive Ferrariae 24 Februarii 1468. collatum ad exemplar Sex Rufi a Goltzio impreſſum Brugis Flandrorum anno 1565. *Initio autem haec* Alvari Nonnii lectionis varietas deſcripta. *In notis, ut a Cod. Leidenſi, quem litera* L. *ſignavi, ceteriſque diſtinguatur, literam* N *praefert.*

Ab altera manu tres reliquae erant conlatae, quarum prima Pithoei Codicis conlatio in fine haec adſcripta habet: Contuli cum Pithoei Pariſienſi antiquius edito (*cujus ſemel in Var. Lect. mentio fit*) & B. b. utroque Baſileenſi MS. ex Bibliotheca Pe. Pithoei Pariſiis 1578. In altero exemplari MS. *reliqua ne divinando quidem conjicere potui, quamquam hunc fuiſſe Cod. MS. puto, cujus conlatio ad oram erat adlita,*

(*quia*

(quia, cum de altero mentio ſit, Pariſ. *vocatur) per nos litera* P. *diſtincta.*

De Baſileenſibus B. pr. *&* B. Sec. *vocatis, praeter jam dicta, nihil habeo, quod addam.*

Quintus autem eſt codex membranaceus, quem ſibi ſuo aere comparaverat V. Cl. P. Burmannus Sec. prioribus minime inferior. Praefigebatur.

Franciſco Borgiae Viro claro, ſacri aerarii Praefecto & VII viro Camerae Apoſtolicae Pomponius Laetus.

Adfero tibi Romanas Hiſtorias annorum mille C. & paullo amplius (quam ſcio ſummopere placere) in compendium redactas ab Rufo Feſto aliter propter magnas occupationes, quas in rebus publicis adſidue habes, legere non posſes, poſt paullo addam ipſe usque ad occaſum imperii, quin a militibus avaricia principis dilaceratae provinciae direptaeque fuerunt. Id qualecunque fuerit non ingratum lecturis fore exiſtimo. Et non mihi ſed tibi, cujus cauſſa ad exitum labor pervenerit debere ſe, qui legerint, fatebuntur. Inſpice hoc interea memor literarum, felicesque tibi (quia mereris) prorogentur anni. *Poſt Feſtum ab eadem manu ſcriptum illud promiſſum opus altero duplo majus ſequebatur cum hac inſcriptione* Brevis Narratio de Hiſtoria Romana, ab obitu Joviani usque ad interitum Heracliorum: ad Franciſcum Borgiam. *Hunc autem ut ab utroque Baſileenſi diſtinguatur*, Burm. *adpello.*

Has vero diſcrepantes Lectiones diligentes notis inſerui, etiam minutiores, quae ſaepe emen-

dandi anſam praebent ſagaciori ingenio: neque ullis ad loca vel depravata vel ſuſpecta inmutanda abuſus ſum, niſi ubi major auctoritas accederet, & quorum quædam veſtigia ipſa ſervaret auctor: quemadmodum libelli argumentum, quod pro lubitu effingendi jus ſibi vindicarunt, quotquot Feſti opuſculum manu vel typis exararunt, ſed plenius, quam concinna ejus brevitas fert, e Goltziana lectione repoſui.

Jam vero Rufi meritis, de quibus in praefationibus diſſeruit Cellarius, nihil habeo, quod addam, ſatis a viro Eruditiſſimo laudatis: etſi de ipſo ſcriptore, ejusque nomine ac vita diſputandi gratiam feciſſent Docti, quam vellem: Quae enim voto ſatisfecit forſan D. G. *Molleri Diſſertatio, de Sexto Ruſo a Cl. Fabricio memorata a me inveniri non potuit, ut dubia mihi & incerta videantur, quaecumque in medium prolata ſint: Quae tamen hic propono, ut vera eruendi occaſionem aliis darent. Neque enim inter Doctos convenit, quod nomen Noſtro fuerit, quem* Sextum Rufum *vocant Cuſpinianus, Camers, Goltzius, J. Scaliger, Iſ. Caſaubonus & Ez. Spanhemius.* Festum Rufum *Volaterranus, Th. Valoeſius Anglus, & H. Valeſius, comprobantibus, quos ad Aurel. Victorem laudat Schottus, duobus Codd. MSS. antiquiſſimis.* Rufum Festum *Codd. Pithoei & Nonnii, ac Leidenſis.* Festum Rufum Avienum *mavult tamen Pithoeus ſuſpicatus, quae etiam J. G. Voſſii de Hiſt. Lat. opinio eſt, Noſtrum & Avienum, cujus varia exſtant poematia, eum-*

eumdem eſſe, quemadmodum in MStorum Collationibus Ruſo Noſtro illius Avieni opera video adſcripta Dionyſii Periegeſin *&c. nomine e Pithoei quodam Epigrammate* Avienii *addito*, Avienii gentile erit nomen, quod fere in *ius* exit, ut gentis Tulliæ, Corneliae &c. Tullius, Cornelius, Porcius &c. Forte dictus eſt SEX. AVIENIUS RUFUS & ſequiori aevo praenomen in Feſti abierit *&c. Verum, etiamſi Noſtro* Avienii *vel* Avieni *nomen fuerit, ab altero tamen diſtinguendus non ſolum, quod is Graecarum Literarum peritiſſimus eſſet, Noſter plane rudis, ut ad Ammian. Marcellinum*, L. XXIX. *c.* 2. *obſervat H. Valeſius, ſed etiam quod aetas obſtet; qui enim Valentiniani & Valentis temporibus ſe aevo graviorem profitetur, juvenis eſſe non potuit ſub Theodoſio, cum ſua Saturnalia ſcriberet Macrobius, a quo inter eorum interlocutores Avienus relatus eſt. Unde cum Nic. Antonio Bibl. Vet. Hiſp. utrumque diſtinguendum eſſe recte judicat Fabricius. Verum hic, quod alibi obſervavi ſaepius, accidiſſe opinor, ut diverſos, ſed eodem nomine aut munere conſpicuos, confundant Docti. Uti enim ſub Diocletiano Sextus quidam Rufus vixit, quem Romae deſcriptionem conſignaſſe e Blondo & Marliano refert Voſſius, ſic plures dein fuiſſe, quamquam diverſos, quis in Hiſtoria tam hoſpes & peregrinus, qui neget? Plures Eutropios, Feſtos plures, plures etiam Avienos iisdem fere temporibus Hiſtoria ejus aevi exhibet, ut quinque vel ſex etiam conſula-*

ri dignitate inſignitos commemoret Fabricius. Quantum tamen e conlatis manu & typis deſcriptis Codicibus colligere potui; verum nomen fuiſſe videtur Sextus Rufus Festus, *quae quoque Th. Rheineſii & J Gothofredi eſt ſententia: Ut* Sextum Rufum, *an* Rufum Feſtum, *dixeris, perinde ſit. Niſi* Rufus Seſtus *antea ſcriptum fuerit, quod pro* Sextus *poni ignorantes Librarii in* Feſtum *mutarunt. An vero, etiamſi Feſti nomen, eum Conſularem faciemus, quia hoc & nomine & munere inſignitus quis eo tempore venit? cum & conſulari & proconſulari dignitate plures Feſti fuerint gaviſi.* Feſti Syriae conſularis *meminit Libanius;* Feſti Aſiae proconſulis *idem, Amm. Marcellinus, Eunapius & Zoſimus:* Feſti Graeciae proconſulis *Inſcriptiones exſtant apud Gruterum, Fabrettum ac Sponium.* R. *etiam* Feſti V. C. de ſe ad Deam Nortiam *Epigramma in Anthol. Vet. Lat. L. I. Ep.* LXXIX. *Ed. Cl. Burmanni & Diſſ. Cannegieteri ad Avianum. An vero hic unus idemque, & ſi ſit, an Noſter? Qui Syriae conſularis, quin poſtea Aſiae proconſul fuerit cum aliis vix dubito: an Noſter, haereo. Si vero Graeciae proconſulatum geſſerit, an ejus Linguae plane rudis? quamquam & prior opinio nondum mihi liquet. Valeſius quidem ad Marcellini verba d. l.* Feſtus quidam Tridentinus . . . adminiſtrata Syria, Magiſterioque memoriæ peracto . . . regere Aſiam proconſulari poteſtate exorſus *cet. nullus dubitat, quin hic ſit Noſter, propterea quod* Magiſterii memo-

mo-

moriæ *mentio ſit*, *&* *in titulis* Dictator *audit Rufus. Sed*, *quemadmodum in aliis Epigraphe deſideratur*, *ſic in aliis variat*, *quamquam ſæpe plenior* Sexti Rufi V. C. Dictatoris, Magiſtri militum. *ut Librariorum titulos pro arbitrio effingentium inconſtantiam videas. Nec Cellarii cum Sponio literas* V. C. Virum Clariſſimum *potius*, *quam* Virum Conſularem *interpretantis rejicio conjecturam*, *quod pro his totidem literis* Viri Illuſtris Feſti *&c. legitur in Nonnii Conlatione. Pari modo perperam praeferunt*, *ſi eumdem Nonnii Cod. excipias*, *qui diſerte* ad Valentem Principem *legit*, *omnes* Valentiniano *dicatum opuſculum : quem errorem praeter H. Valeſium ad Amm. Marcellinum*, *videre Gothofredus ad legem* quisquis *&* *J. G. Walchius praefat. ad Cellarium Epiſt. c.* 3. *&* 8. *ut notat Fabricius Supplem. T. III. p.* 113. *qui ad Valentinianum* 11 *Aug. retulit T. I. p.* 611. *quamquam Salmaſium Epiſt. p.* 21. *Valentiniani extremis temporibus Rufum ſcripſiſſe*, *eidemque ſuum dicaſſe libellum voluiſſe in notula monemur*, *quod e dicto Salmaſii loco colligere non potui*, *ſed diviſionem*, *cujus meminit Rufus*, duas Aquitanias inter & Novempopulanam *non niſi extremis Valentiniani Imperii temporibus eſſe factam: de opere autem illi Principi dicato nihil. Cellarius certe*, *cum vulgatam lectionem in priore vindicaſſet*, *in poſteriore alteram repoſuit certa ratione*, *quam reddit*, *inpulſus. Ad Valentinianum II. ſcripſiſſe non potuit Feſtus*, *qui Principis*, *cui opuſculum dicavit*, *impe-*

pe-

perium incepiſſe tradat A.MCXVII. *quo e Noſtri calculo Valentinianus I. & Valens imperare coeperunt. Neque huic libellum conſecratum aperte docet clauſula*, ut ad hanc ingentem de Gothis, etiam Babylonicae tibi palma pacis accedat. *Nihil enim ad Valentinianum, qui in Occidente, ſed Valentem, qui in Oriente regnabat, pertinet illa victoria: Bellumque illud Gothicum incepit anno Imperii tertio, duravitque triennium, ut ſexto anno pax facta ſit, quo tempore Rufum ſcripſiſſe & abſolviſſe hoc opusculum recte judicat Pagius. Quamquam ei non adſentior, ut contra Valeſium ad Theodoretum contendit, Valentem Gothis rebellantibus & Thraciam dein vaſtantibus Valentiniani opem imploraſſe, unde ei, qui omnia pro arbitrio egiſſe, ita ut Valens quaſi apparitor ei morem geſſiſſet, eidem Pagio dicitur, tamquam Victori hunc libellum inſcripſiſſe forte alii conjiciunt, nam eam fuiſſe negatam, tradunt Theophanes, Theodoretus & Cedrenus, quamquam tota res Doctis merito ſuſpecta. Poſtea vero, cum graviores incurſiones fecere iidem Gothi, non a Valentiniano fratre, nam hic jam obierat, neque ejus filio Valentiniano II. qui puer quadriennis, ſed altero fratris filio & ſucceſſore Gratiano auxilium petiit Valens, quo non exſpectato & inconſultius cum Gothis ſolus congreſſus periit. His vero & aliis meis conatibus fave, Aeque Lector, & vale.*

ACADEMIAE FRIDERICIANAE
CURATORIBUS SUPREMIS
VIRIS ILLUSTRISSIMIS
JOANNI FRIDERICO DE RHETZ,
E T
DANIELI LUDOLPHO L. B. DE DANKELMAN,
POTENTISSIMI ELECTORIS BRANDENBURGICI CONSILIARIIS STATUS INTIMIS, HUIC ETIAM GENERALI RERUM BELLICARUM COMMISSARIO,
PATRONIS MAXIMIS

CHRISTOPHORUS CELLARIUS.

ANNUM, VIRI ILLUSTRISSIMI, calendae' Januariae communi omnium laetitiae aperiunt, quod lucem hanc pleraeque gentes pietatis munere, hoc eſt votis & gratulationibus transmittunt. In ea enim opinione omnes ſunt, ut ex anni auſpicio futuri temporis augurium captent, quamcumque ſibi felicitatem ex calendis illis, ſi bene transactae fuerint, liberali ſpe promittentes. Nec falſo forſan ita homines ominantur, quod quae vota eo die ſiguntur mutua, ſi rite nuncupata ſunt, non poſſunt infructuoſa ita eſſe, ut non impetrent iis mortales,

tales, quae precati a Dei benignitate fuerant. Qui mos cui potius quam mihi, aut quando magis, quam hoc tempore convenit? CURATORES eſtis Fridericianae: mihi, quae curis veſtris atque conſiliis inſtituuntur, ut ſingula perficiantur, uni nunc providendum eſt. Quartum annum jam agit Fridericiana, & feliciter agit, tuta ſub potente praeſidio ſui CONDITORIS, aucta nuper EJUSDEM liberalitate inſigni, certa etiam veſtro nutu & conſiliis, quibus ſe regi non ingrata recordatur, quoties haeſitat in re dubia; & per VOS ſublevari, quae ad auguſtum SERVATOREM ſuum referri vult. Mirum ſane, VOS tantis rerum gerendarum curis oneratos non minorem rei litterariae, in majus provehendae, rationem habere, quam ſi huic uni vacaretis. Sed hæc vis excellentis eſt ingenii, & generoſi amoris erga praeclaras litteras & ſtudia humanitatis, ut inter graviſſimi momenti curas, quibus diſtenti eſtis aſſidue; nec eas intermittatis, quae rerum Academicarum ſunt; & magnis auctibus litterarum incrementa producunt. Multa & eximia ſunt; quae Academiae praeſtitiſtis, quae referre omnia nec temporis hujus eſt, nec veſtra concedit moderatio. Illud autem nequaquam ſilentio eſt dimittendum, quod bis nuper egregio merito litteraturam elegantiorem, nunc a plerisque locis, etiam Academiis, exſulantem, ſereniſſimis auſpiciis in Fridericianam reduci, cura, conſiliis, ope adlaboraſtis, & ut ſalubre initium hujus rei jam factum ſit, veſtro incredibili ſtudio

per-

perfeciſtis. Credite mihi, ſummi PATRONI, non noſtris finibus hujus praeclari inſtituti fama continetur. Late illa emanavit, & in exteros ſe populos quoque infudit, qui laudant inceptum, ejusque AUSPICEM in coelum tollunt, nec veſtris conſiliis, hortatibus, & ſtudio quid debeatur, non intelligunt. Exemplo veſtro excitati plures idem adgredientur, & reſuſcitandis illis ſtudiis, quae ſepulta jacuerunt, operam dabunt ita, ut prima VOS gloria illius inſtituti maneat. Quod ſi exteri quoque VOBIS gratias agere geſtiunt; quid nos decebit & Muſas noſtras, quibus praecipue illud conſilium veſtrum ſalutare fuit? quod quia ita in publicam laudem exiit; utique publice factum veſtrum celebrandum eſt, ut, quo omnibus conſulere voluiſtis, ejus omnes etiam VOS auctores fuiſſe cognoſcant. Ego ſane, litterarum ſacris antiſtes praepoſitus; inprimis me id agere inſtitui, ut, quantum in me ſitum eſt, ne ingratae unquam noſtrae Muſae videantur. Alii privatim gratias agant, quas nec nos agere deſinemus: quod vero beneficium publicum factum eſt, &, ex veſtra cura & commendatione, publico ſumtu ſuſtentatur; utique publice decet declarari, quanta in nos veſtra benevolentia ſit, & quae in nobis veſtri amoris atque gratiae obſervantia. Quod ergo mihi nunc ſubnatum eſt opusculum, VOBIS, PATRONI ſummi, tanquam primitias collegii elegantiorum litterarum, veſtro ſtudio atque conſiliis inſtituti, dico atque offero, ut ſi qua gratia hujus libelli erit,

erit, veſtri una meriti memoria apud quoscunque lectores conſervetur. Id tantum rogo, ut, quo in me animo ſemper fuiſtis, hunc etiam libellum, obſervantiae meae teſtem, ſuſcipiatis, & ſtudia noſtra noſtrorumque, ut facitis, ſemper habeatis VOBIS commendata. Quod praeterea adferam, nihil habeo, voto & precibus epiſtolam finiturus. Innumerae, ſcio, VOS circumſonant gratulationes: hoc vero ingenue adfirmo, in tanto numero non ullam eſſe, quae fide noſtram & ſinceritate antecedat. Quod veſtra ſalus, quod eadem noſtra expetit, non tantum publicum morem ſequuti, ſed ſingulari etiam ratione inducti (quamvis & hanc pro publico eſt, cui veſtris meritis conſuluiſtis) his, inquam, rationibus inducti & ego & Muſae noſtrae, praeſertim amoeniores illae, quae ſtudiorum elegantiam pariunt, precamur, ut auſpicatiſſima haec calendarum lux & VOBIS & veſtris exorta ſit familiis, & deinceps ſaepius oriatur, quo rebus MAGNI PRINCIPIS gerendis ſufficiatis, & patriae, & in ea Fridericianae ſalutem, ac elegantiorum litterarum collegii ſtabilitatem & incrementum curare, ac meritorum gloria, ut digni eſtis, conſtanter poſſitis frui. Sic bene mihi, & bene Muſis, earumque ſoboli huic Sexto Ruſo, cujus nunc cauſſam ago, bene per VOS fore confido, ſi qualemcunque veſtris oculis expono, ut ſoliti eſtis, benigni faventesque ſuſceperitis. Halae calendis Januariis CIϽIϽCXCVIII.

PRAEFATIO CELLARII NOVA AD LECTOREM.

ROMANI *imperii provincias exhibeo, auctore illo delineatas, cui Valens imperator illud injunxerat. Plerique* SEXTUM RUFUM *vocant, e quibus Joſephum Scaligerum, Iſaacum Caſaubonum, & Ezechielem Spanhemium, viros magnos, nominaſſe ſufficiat: alii* RUFUM FESTUM, *e quibus Henricus Valeſius in praecipuis eſt, haud dubie auctore nominis antiquo, hoc eſt manu exarato codice uſus: cui idem videtur Feſtus eſſe, qui Zoſimo, Suidae, Eunapio ob ſaevitiam notatus eſt. Sunt, qui utrumque componant,* SEXTUM RUFUM FESTUM *appellantes, in quo du-*

duces video non minus claros viros & veterum librorum ſcrutatores Thomam Reineſium & Jacobum Gothofredum. Quisquis fuit, vir eruditus fuit & hiſtoriarum peritus, vel ideo commendandus juventuti, quod Romanorum res univerſas, victoriis & partis provinciis diſtributas, brevi ſumma exponit atque deſignat. Aequalis fuit Eutropio, & eidem, cui ille, imperatori ſcripſit, ſed paullo poſt illius editum breviarium, quo ſaepe numero ipſe uſus eſt, uti idem Scaliger ad Euſebium, in Ammianum Valeſius, in Jornandem Lindenbrogius obſervarunt: ipſe poſtea ab S. Hieronymo & Paullo Oroſio excerptus non uno loco. Scripſiſſe fertur anno Chriſtiano CCCLXIX, Valentiniano N. P. & Aurel. Victore Coſſ. qui annus Valentiniani erat quintus: quod laudatus vir Jac. Gothofredus ex fine libelli collato cum Ammiano, ad legem VII. Cod. Theod. de metall. probat. Adjunxi antiquum Indicem Provinciarum, *Antonii Schonhovii, primi editoris nomine eruditis notum, ut de provinciis notitia plenior uberiorque exiſtat.*

CHRISTOPHORI CELLARII
PRAEFATIO
VETUS
AD LECTOREM.

SEXTUM RUFUM, vel, ſi mavis, RUFUM FESTUM, Eutropio noſtro iisdem auſpiciis, quibus ille prodiit in lucem, nunc ſubjicimus. Gemellos ſcriptores qui dixerit, eum minus exiſtimamus aberrare. Uterque enim Romanae Hiſtoriae compendium ſcripſit, idque ab Urbe condita ad ſua deduxit tempora; alter copioſius quidem, alter ſtrictim & breviſſime. Fratribus quoque Auguſtis ſcripſerunt & ſuam dedicaverunt operam, Eutropius VALENTI, VALENTINIANO Rufus. Ex quo perſpicuum eſt, tempore conjunctos fuiſſe, qui ad Principes fratres ſuas direxerunt epitomas. Uter horum major fuerit, priorque ſcripſerit, ex eo videtur non dubium eſſe, quod Eutropii verba Rufus ſæpe transſcripſiſſe deprehenditur. Quum ergo eodem tempore, eodem etiam animo, ut nempe Principes ſuos, rerum imperitiores, erudirent, eandem hiſtoriam compoſuerint; quid ni, ſi unus in lucem prodierit, alterum quoque ſibi comitem atque ſocium poſtulet? præſertim quum ita ſe mutuo declarent atque explicent, ut neuter ſatis diſtincte intelligi queat, niſi alterius acceſſerit interpretatio. Non parvi olim utriusque laborem aeſtimatum fuiſſe, de Eutropio exinde conſtat, quod non ſolum *Paeanius* & *Capito* in Graecam Linguam tranſtulerunt, ſed *Hieronymus* etiam, Euſebiani Chronici liberior interpres, ejusdem verbis uſus fuit: de Sexto Rufo vero, quod Jornandes, pro temporis conditione non ignobilis ſcriptor,

de Regnorum Succeſſione, Rufum aeque ſequutus eſt, atque Eutropium ante Hieronymus. Poſt haec in tenebris jacuit Sextus noſter, & ſi quando prodiit, ita tamen ſqualidus fuit depravatusque, ut parum probaretur eruditis ingeniis. Tandem de ipſo meritus eſt *Jo. Cuſpinianus*, dum codicum collatione correxit, doctisque Scholiis illuſtravit. Nec minora Rufus *Sylburgio* debet, qui ſuo illuſtri operi, quod *Rom. Hiſtoriae minores ſcriptores* continet, hunc quoque Sextum intereſſe voluit, ſed denuo caſtigatum, accuratiusque perpolitum, adeo, ut *Gruterus* nihil mutatum, quod ex collatione obſervamus, *Auguſtae Hiſtoriae ſcriptoribus*, quos uno volumine edidit, hunc quoque adjunxerit. *Belgae* etiam, ut ſolent, non exiguam operam in Rufo emaculando locaverunt. Quibus omnibus ſic uſi ſumus, ut per *Cuſpinianum* & *Sylburgium* imprimis nos profeciſſe fateamur. Notas ſubdidimus, ut ſuccincta brevitas illuſtraretur, ſi obſcuritatem attulerit: etiam ratio redderetur lectionis, quam ex pluribus ſumus imitati. Sectiones ſeu *Capita*, in margine adſcripta, a Grutero accepimus. Sunt vero, qui Rufo conciſam brevitatem objiciunt, & Hiſtoricam ubertatem in eo deſiderant, nec dignum habent, qui Hiſtoricis accenſeatur. Sed eſto, brevitate artari (hoc enim ipſi propoſitum fuit:) res multas tamen & magnas brevibus verbis complexus eſt: fac etiam, Hiſtoricum non eſſe; eſt tamen calculator Hiſtoriarum, qui aere breviori in ſummam collegit, quae alii verboſius & per ambages enarraverunt. Quid multa? Omnibus, qui noſtrum carpunt, incomparabilis *Scaliger* opponi debet, qui in Euſebianis Notis tantum Sex. Rufo tribuit, quantum vix ulli Hiſtoricorum. Hic nobis eſt inſtar ampliſſimi theatri, quum vere reprehendi nequeat, quem *Scaliger* laudandum duxit, & ipſe ſaepe laudavit.

*D. N.

[1] D. N. VALENTI, IMPERATORI, PIO, [2] PERPETUO, [3] SEMPER AUGUSTO,

SEXTUS [4] RUFUS, [5] V. C.

BREVEM fieri clementia tua [6] praecepit. [7] Parebo libens praeceptis; [8] quippe cui deſit facultas latius eloquendi: [9] ac morem ſequutus calculatorum, qui ingentes ſummas [10] aere breviori exprimunt; res geſtas ſignabo, non eloquar. Accipe ergo, [11] quae brevi-

[1] D. *N. Valenti*,] In Cuſpiniani editione inſcriptio eſt haec: *Sex. Rufi Viri Conſularis Rerum geſtarum populi Romani Epitome; de Regia, Conſulari, & Imperiali dignitate. atque acceſſione Rom. imperii; ad Valentinianum Imp.* Sequens inſcriptio in eadem editione his verbis eſt contexta; *Pio Perpetuo Duo Valentiniano Imp. & Semper Auguſto, Sex Rufus V. C.* In duobus MSS. antiquiſſimis auctor hic nominatur *Feſtus Dictator*; ut teſtantur Andreae Schotti Notae in Aurelii Victoris Epitomen, num. 67. Petrus Pithoeus e Libb. MSS. nominat *Feſtum Rufum Avienum*: Sicut etiam Raphaël Volaterranus Anthropol. L. 19. Rufum, cujus Rerum Romanarum exſtat Epitome, male *Sextum* vulgo pro *Feſtum* appellari tradit. In argumenti quoque titulo variatur. Varinus Camers Annotat. in Solinum, hunc librum vocat *Sexti Rufi de trib. Rom. imperii generibus, Regio, Conſulari, & Imperatorio;* ut Cuſpinianus paullo ante: Thomas Valoeſius Anglus Comment. in Aug. de Civitate Dei, appellat *Feſti Rufi de Provinciis imperii Rom.* Goltzii inſcriptio, *Sex. Rufi V. C. Dictatoris Magiſtri militum. Breviarium Rerum geſtarum pop. Rom.* illius temporis ſtylum magis reſipere videtur. SYLB. Omnes libri *Valentiniano.* ſed clauſula, *ut ad hanc ingentem de Gothis etiam Babylonicae tibi palma pacis accedat*, ſatis convincit *Valenti*, qui Orienti imperabat, & bella Gothica geſſerat, non fratri, inſcriptum libellum eſſe. CELL. In Ed. Gruteri hic libelli eſt titītulus. *Sexti Rufi V. C. Dictatoris, Magiſtri militum, Breviarium rerum geſtarum Populi Romani, ad Valentinianum Auguſtum.* Dein inſcriptio haec; *D. N Valentiniano Imperatori, Pio, Perpetuo, Semper Auguſto. Sextus Rufus V. C.* Titulus in MS. Leid. ita concipitur *Ruffi Feſti Viri Conſularis, Rerum geſtarum Populi Romani, Valentiniano Imperatori, & Semper Auguſto, Liber. Liber Primus feliciter incipit.* Inſcriptio haec eſt. *Noſtro perpetuo Domino Valentiniano, Imperatori & Semper Augu-*

breviter dicta brevius computentur: ut [1] annos & aeta-

[1] *Auguſto Rufus Feſtus*, *Vir Conſularis*. Haverc. *Breviarium Viri Illuſtris Feſti Dictatoris Magiſtri militum*, *ad Valentem Principem Auguſtum De annis & aetate Reip. Roman.* N. Reliqui Argumentum ignorant; Burm. etiam Inſcriptionem non agnoſcit, quae in Cod. P. & Ed. Goltzii à noſtra lectione non recedit, niſi quod communi errore *Valentiniano* praeferant: B. pr. autem legit *Pio Perpetuo Dno Valentiniano Imperatori & ſemper Auguſto Rufus Feſtus V. C.* Ad finem libri alia Argumenti ratio, ſed neſcio e quo Codice, haec erat *Sex. Ruffus de Regia*, *Conſulari*, *ac Imperiali dignitate: atque Romani Imperii acceſſione*. Prioris Cellarii erat *Breviarium Sex Ruſi* (*vel Rufi Feſti*) *de Victoriis ac Provinciis Populi Romani ad Valentinianum Aug.* Alterius nihil variabat, niſi quod *Valentem* eſſet reſtitutum. De Inſcriptione praeter jam dicta a Cellario, vide quae ad Eutropium monui.

2 *Perpetuo*] Dixi ad Eutropii prooemium. Addo, *perennem principem* Theodoſium laudari apud Rein. Claſſ. 3. Inſcript. 62. Cellar.

3 *Semper Auguſto*] Coepit illo aevo ad Auguſti vocabulum nonnunquam *Semper* adjici. Inſcriptio Surrentina apud Spon. Miſc. Erud. Antiq. p. 197. Flavio Gratiano Semper Augusto, Cellar.

4. *Sext. Rufus*] Quidam libri *Feſtum* vocant pro *Sexto*: alii Rufum Feſtum: etiam cetera Inſcriptionis variant. Nos Sylburgium ſecuti ſumus. Cellar.

5 *V. C*] Jo. Camers legit *Vir Conſularis*: Malo hujus aetatis notas *Vir Clariſſimus* interpretari cum Spon. d. l. p. 186. Cellar.

6 *Brevem fieri clementia tua* (*libellum*) *praecipit*] *Libellum* non habet Rom. Ed Angeli Tifernatis, nec agnoſcit Cuſpiniani Comment. *Breves* autem illis temporibus appellatos fuiſſe Epitomicos ſive Commentarios ſive Codicillos, idem Cuſpinianus confirmat loco quodam e Cod. Juſtin. L. x. tit. De conveniendis Fiſci Debitor. Sic Aelius Lampridius in Alex. Severo dicit, *Notarium*, *qui falſum cauſſae brevem in conſilio Imperatorio retuliſſet*. Quin & neutro genere *Breve* ea ſignificatione uſurpat Fl. Vopiſcus in Aureliano; *Breve nominum conſcripſit*: *& mox*, *breve legit ſingulis*, *quorum nomina continebat*. Epiſtolas quoque hoc vocabulo Germani noſtri ex ea conſuetudine nominavit. Sylb. Ita *brevis*, libellum parvum ſignificat, ſicut Vopiſcus in Bonoſo, *juxta brevem infra ſcriptum*. Cellar. *Brevis* ſive, *Breve* idem quod Graecis Πιττάκιον, ut explicant Gloſſae Lat. Gr. Lampridius in Alex. Severo c. 21. *Milites ſuos ſic ubique ſcivit*, *ut in cubiculo haberet breves*, *& numerum & tempora militantium*. Graecis recentioribus inde etiam Βρέβιον & βρεβίον Gloſſae Juris Cl. Schultingii p. 1718. Βρεβίον ὁ κατάγραφος. Quare auctore MS. Leid. expunximus *libellum*. Haverc. Βρέβιον quoque occurrit in epiſtola Juliani ad Judaeos monente Caſaubono ad Vopiſcum d. l. in quo tamen loco uti & altero ſuperius etiam laudato pro *breve* omnes Codd. MSS. legunt *brevem*: vid. & ad Eundem in Bonoſo c. 15. *Brevis munerum*: Quod praeferunt Viri D. eo, quod integrum ſit *brevis libellus*. ita enim adjectivum ſolum pro ſubſtantivo uſurpatum, & *brevem* dictum eſſe parvum libellum obſervat Salmaſius ad Vopiſc. in Aurel. c. 37. ſic *breve* pro *parvum* ſaepe apud Latinos recentiores occurrere notat Caſaubonus ad Lamprid. in Alex. Severo c. 39. *unum tantum poculum amicis exhibebat* . . . *id autem* brevius, *niſi ſi quis* . . *majus habere poſtulaſſet*. N. *breves*. At *libellum* quod uncis includunt Sylb. & Cell. cum eodem reſpuunt L. B. uterque & Ed. Pith. Paris. *Praecipit* N.

7 *Parebo libens*] Cuſpin. ed. *parebo libens praeceptis*. Sylb. *Praeceptis* quod ejecerant alii, ex majore Codd. auctoritate revocavi: ita enim L.B. ſec. Burm. & N. *praecepto* B. pr. Pari modo in Vit. Aurel. Vopiſcus c. 1. *Parui ipſe quidem praeceptis &* . . *quae digna erant memoratu*, *in unum libellum contuli*. Oroſius Init. *Praeceptis tuis parui*, *beatiſſime pater Auguſtine*.

8 *Cum deſit facultas latius ſcribendi*] Cuſp.

aetatem reipublicae ac praeteriti facta temporis, non

Cuſp. Ed. Sylb. *Quippe cum deſit* etiam L. N. Burm. *quippe cum deſuit* P. mox *eloquendei* Burm.

9. *Ac* a Sylb. incluſum non agnoſcit P.

10 *Aere breviori*] Goltzianae ed. margo *ceris brevioribus.* Errici Memmii liber *res Romanorum geſtas ſignabo, non exprimam.* Sylb. *Aere breviori* Cuſpin. Camers, Sylburg. Gruter. Alii *aeris brevioribus*, & antea *Calculonum* pro *Calculatorum* Iſtud approbavit Scaliger Emend. Temp. F. 419. Utrumque Salmaſius ad Vopiſci Aurelian. c. 6. ſed nondum Ruſi ita inficetum ſeculum erat, ut *aera* fem. pro *numero* & *nota* poneretur: & malo cum Martiale *Calculatorem*, quam cum libris nonnullis dubiae auctoritatis *Calculonem*. Cellar.

Ibid. *Sequutus calculatorum, qui ingentes ſummas aere breviori exprimunt*] L. *Caeteris brevioribus . . . exprimuntur.* Burm. *aere breviore.* B. pr. & G. m. *ceris brevioribus.* Baſ. ſec. *aeris brevioribus.* Locum vero, uti nunc legitur, recte habere ad Avian. Fab. xxxvii. cl. Cannegieterus judicat his Pompeji Feſti verbis inductus *in Centenariae. Centenariae coenae dicebantur, in quas lege Licinia non plus centaſſibus, praeter terra nata, impendebatur: id eſt, centum aſſibus (qui erant breves nummi ex aere)* ſed haec incluſa Interpolatoris, non Feſti eſſe praeter Ant. Auguſtinum & Scaligerum vidit Janus Douſa pater, cujus & Lucae Fruterii notas in Feſtum ineditas poſſideo. Certe pluralem numerum hic praefert major Codd. copia, neque, ſi per Nonnii & Burm. liceret, inmutare locum dubitarem. Illud enim *ceteris* & *ceris* non niſi ex *aeris*, vel *eris* uti *era* pro *aera* vitioſe olim ſcribebatur, ortum. vid. J. Scalig. de Em. Temp. p. 447. cujus ſidem hic taxat Cellarius, male: ut ſummum Virum conſulenti liquebit, quocum facit Salmaſ. ad Vopiſc. Aurelian. c. 7. Quidquid ſit, certe *Calculonum* pro *calculatorum* perperam rejicit Cellarius, quod alteri praetulerint Librarii, quia illud ignorabant, cum tamen diſerte *calculonum* Baſileenſis uterque & Ed. Raphelengii legunt. etſi enim metri gratia altero uſus eſt Martialis (L. x. Ep. 62.) minime ſequitur & hoc Latinum non eſſe, aut, ſi non ſit, a Ruſo non potuiſſe uſurpari, in quo mox cadentis Latinitatis verbum *intimabo* ipſe agnoſcit Vir Doctiſſ. propterea quod *Calculonem* pro *Calculatorem* Auguſtino aliisque adhibitum, & ſi per plures Codd. liceret, hic legendum eſſe certiſſimis argumentis evincit Cl. P. Burm. Sec. ad Anthol. Veter. Lat. T. i. Ep. cclxviii. quod, quis proprie ſit *Calculo*, egregie docet

Indoctus teneram ſuſcepit Calculo *pubem*
Quam cogit primas diſcere literulas.
Sed quum diſcipulos nullo terrore coërcet,
Et ferulis culpas tollere ceſſat iners:
Projectis pueri tabulis, Floralia ludunt
Jam nomen ludi rite magiſter habet.

Res geſt. ſign. non el. uncis includunt B. uterque.

11 *Quae breviter dicta*] Rom. & Cuſp. *quo*, id eſt, *per quod.* Sylb. MS. Leid. delet *quae.* quaſi vellet: Accipe ergo. Breviter dicta, brevius computentur. Havercamp. *Accipe ergo, breviter* cet. Baſ. prim. *accipe ergo, breviter dicta. brev.* cet. Burm. *quid brevius dictum brevius computent & annos* & P. *Accipe ergo, quod breviter dictis brevius computetur* B Sec.

1 *Annos & aetatem*] Rom. & Cuſp. *annoſum vetuſtatem P. R.* Sylb. Ita legit etiam L. P. B. prim. & *aetates* N. Vulgatam tamen praefero; quod, ſi mentem Auctoris cepi, aliud quid *per annos*, *per aetatem* aliud quid ſignificet. Per illos enim innuit, quamdiu a C. U. ad Valent. ſteterit imperium: cap. ſeq. *Ab urbe igitur condita in ortum* cet. per hanc; ut a nata urbe excreverit, & per varios gradus ad ſummum pervenerit faſtigium mox c. 3. *Sub his igitur tribus imperandi generibus . . . quantum Roma profecerit* cet. Quae, ut alia multa, mutuatus eſt Ruſus a Floro Prooëm. *ut (Reſp.) coeperit, utque adoleverit, ut quaſi ad quemdam juventae florem pervenerit, ut poſtea velut conſenuerit.*

2 *Non tam legere*] Mem. Cod. *Non*

non tam legere, glorioſe Princeps, quam numerare videaris.

II. Ab urbe igitur condita in ortum [1] Perennitatis veſtrae, [2] quo proſperius [factum] imperium Romanum ſortitus es, anni numerantur mille centum decem & ſeptem. Sub regibus, ducenti quadraginta [3] tres: ſub conſulibus, [4] quadringenti ſexaginta ſeptem: ſub imperatoribus, quadringenti ſeptem. Regnaverunt Romae per annos ducentos quadra-

tam legendo detineas, quam num. Sylb. *Reip. praet.* deleto *ac* P. *Reip. legendo detineas, ac praeteriti anni numerantur ſic. ſub regibus adnumerantur* cet. N. *Reip. legendo detineamus, ac praeteriti facta temp. non tam legere* cet. Burm. mox B. pr. *glorioſiſſime.* In N. huic ſectioni praefigebatur *Anacephaleoſis*, atque ita in ſeqq. *Anni ſub Regibus. Anni libertatis. Aetas Imp. Caeſ. Aug.* cet. Pari modo in P. mox *De Regibus*, *De Conſulibus* cet. quod ſemel monuiſſe ſufficiat. *Igitur* non agnoſcit Burm. *In ortu* P. quod e ſcribendi ratione *ortu* profectum.

1 *Perennitatis veſtrae*] Rufi ſeculo hujusmodi compellationes uſu receptae erant. Eutropius, *manſuetudo tua*, *tranquillitas veſtra.* in Praef. & L. I. c. 2. Symmachus L. x. Ep. 30. *Aeternitas veſtra* 44. *Perennitas veſtra* cet. Cellar.

2 *Quo proſperius factum*] Quidam Codd. *quo proſperius imperium Roma ſortita eſt, anni annumerantur ſub reg.* &c. Praeterea pro abbreviatis numerorum notis, Goltzii margo explicate ſcribit, *mille, centum, decem & ſeptem* quam lectionem qui ſequuntur, Tarquinio Superbo tribuunt annos xxxv. Euſebius ſcilicet & Caſſiodorus. Cuſpin. adnotat, in quodam exempl. locum ſic legi. *Ab urbe igitur condita in ortum perennitatis veſtrae, quo proſperius factum imperium Roma ſortita eſt, anni numerantur* MCXVII. Sylb. Totam periodum a *veſtrae* uſque ad *anni num.* reſpuunt L. & B. pr. ac Burm. *Roma* ante *factum* inſerit P. *frum imperium Roma ſortita eſt* B. ſec. Certe *factum*, quod uncis incluſerunt Viri D. ſuſpectum eſt, & miror, ni ab auctoris manu ſit profecta lectio, quam a Cl. Burmanno P. margini additam vellem ullius Cod. auctoritas confirmaret, *quo proſperius* fratrum *imper. Roma ſortita eſt.* Goltzii m. *ad longum Mille centum decem & ſeptem, & ſic ſub* cet. B. prim. & G. M. C. X. & VII. L. *mille centum decem & VII.*

3 *Tres*] *ſub regibus numerantur ducenti* XLIIII. L. & Burm. Unius anni differentia: Et recte: ſi reliqua procederent. Sed vulgatam lectionem ut tuear, duae potiſſimum inducunt rationes; quod mox & c. ſeq. nullo niſi N. Codice variante CCXLIII. numerus repetatur, & Eutropius, quem ſequi vel in erroribus ſolet, quamquam ei annum deëſſe ex Dionyſio & Livio bene obſervant V. D. haud ſecus ſcripſerit. Hunc enim in ſeqq. aliorum Chronologorum rationibus ſemper duobus annis antecedere ad fin. L. X. notavit recte Vinetus: Unde annum, quem Rufus ſtatuit MCXVII. facit MCXIX. ut, ſi ſingulorum regum annos, quos iis uterque tribuunt, enumeres, aut ipſos erraſſe, aut numeros a Librariis corruptos credendum ſit. Tarquinio enim Priſco pro XXXVIII. Rufus tribuit XXXVII. Eutropius Servio Tullio XLV. pro XLIV. B. pr. CCXLI. *ſub regibus numerantur duc.* cet Leid.

4 *Quadringenti ſexaginta ſeptem*] Memm. lib. CDLXXVII. Syll. CCCCLXVII. G. & Burm. CCCCXLVI. B. ſec.

Ibid. *Sub imper. quadringenti ſeptem.*] CCCCXV. N CCCXVII. B. ſec. CCCCVII. G. CCCCIX. & *menſibus* VIII. Burm. Quae omnia, quantum fidei mereantur Librarii, ſatis oſtendunt.

Ibid. *Regnaverunt Romae cet.*] CCXLIII. G. *Regna-*

quadraginta tres, reges numero ſeptem. Romulus regnavit annos triginta ſeptem: ſenatores, per quinos dies [1] ſinguli, annum unum; Numa Pompilius, annos quadraginta tres: Tullus Hoſtilius, annos triginta duos: Ancus Marcius, annos viginti quatuor: Tarquinius Priſcus, annos triginta ſeptem: Servius Tullius, annos quadraginta quatuor: Tarquinius Superbus, regno expulſus eſt anno viceſimo quinto. [2] CONSULES deinde fuerunt a Bruto & Publicola in Panſam [3] & Hirtium numero [4] CCCCXVII. prae-

G. *Regnaverunt Romae Reges numero ſeptem per annos* CCXLIIII. Burm.

1 *Numero* & mox *ſinguli*, quod a Leid. & G. etiam abeſt, e Rom. & Cuſp. editt. addidit Sylburgius. A vulgata autem lectione recedit idem Cod. Leid. hoc modo: *Numa Pompilius regnavit annos quadraginta tres: Tullius Hoſtilius regnavit annos triginta tres: Anchus Marcius regnavit annos* XXXIII. *Tarquinius Priſcus regnavit annos triginta* VIII. *Servius Tullius regnavit annos quadraginta quatuor: Tarquinius Superbus expulſus eſt regno:* delens quoque *deinde* quod e Cuſp. addidit Sylburgius, qui & Tarquinio Priſco Goltzii marginem XXXVIII. & Memmii librum Servio Tullio XXXIIII. annos tribuere monet. *Regnavit per annos* P. *Romulus annos* XXXVII. *Numa Pompilius annos* XLIII. *Tullus Hoſtilius annos* XXXII. *Ancus Marcius an.* XXIIII. *Tarquinius Priſcus an.* XLVIII. *Servius Tullus an.* XLIIII. *L. Tarquinius Superbus pulſus eſt cum regno cum praefuiſſet an.* XXV. *ſenatores poſt Rom. praefuerunt annum* Burm. *Romulus regnavit annos* XXXVII. *ſenatores per quinos dies annum unum: Numa Pompilius regnavit annos* XXXII. . . . *T. P. annos* XXXVII. ſed m. VIII. *S. T. regn. an.* XLIIII. cet. G. *Numa Pomp. regn. ann.* XLIII. *T. H. regn. ann.* XXXVIII. *S. T. regn. an.* XXXIIII. *T. S. regno eſt exp. an.* XXXV. N. *annis* pro *annos* P. B. uterque. Tarquinio Priſco etiam P. & B. uterque XXXVIII. tribuunt. *Servius Tullus* P. Tarquinio Sup. praenomen *L.* addit Baſ. pr. mox XXXIIII. *pro viceſimo quinto.*

2 *Conſules deinde fuerunt*] *Primi Conſules L. Junius Brutus L. Valeſius Publicola. A quibus in A. Hircium & P. Panſam conſules fuere.* Burm. *Conſules deinde fuerunt a Junio Bruto* cet. N. & P. *Hircium* per *c* etiam B. pr. *numero* reſpuit Burm.

3 *In Panſam & Hirtium*] Qui conſules fuerunt anno proximo poſt interfectum Julium Caeſarem, quem excluſum Veteres ex cenſu Imperatorum volunt. Aurel. Victor, Paeanius, alii. CELLAR. Pro *& Hirtium* Lugd. Bat. corrupte legit *Hyrceum.*

4 DCCCLXVII.] Cuſp. habet 816. at Memm. liber numerum multo minorem 417. de qua diſcrepantia meminit & Cuſpinian. Comment. Sunt etiam, qui ſcribant 877. SYLB. Numerus haud dubie corruptus. Si ſingulos conſules ſpectes, juſto minor: Sin binos, ſeu annos, debito major eſt. CELLAR. Lugd. Bat. CCCCXVII. itidem corrupte. Sed videtur L. in medio excidiſſe: ſi enim ſcribas CCCCLXVII. recte ſe habebit computus. HAVERC. DCCCCXXVI. Baſ. ſec. *Octingenti* LXXVII. P. DCCCLXXVIII. . . . *in eodem an.* . . . *ſubrogati in hoc ſpatio* X *viri legibus ſerendis & ſanciendis praefuere annos* II. *Tribuni militares conſulari poteſtate an.* *Lta Romae ſine curuli magiſtratu fuit An. quinquo Imperatores ab Caeſare Aug. ad obitum Juviniani Caeſ. Aug. imperavere. An.* CCCCIX. *& menſes* VIII. *Burm.* Uti hic variant Codd MSS. & exarati, ita variis erroribus librariorum incuria Viros D. implicuit. Nam, quia

praeter eos, qui in [1] eundem annum ſorte aliqua ſunt ſubrogati; per annos [2] quadringentos ſexaginta ſeptem. [3] Quadraginta novem annis Romae conſules defuerunt: ſub decemviris, annis duobus; ſub tribunis militum, annis [4] quadraginta tribus. Sine magiſtratibus Roma fuit annis [5] quatuor. IMPERATORES ab Octaviano Caeſare Auguſto usque ad [6] Jovianum fuerunt numero [7] quadraginta quatuor, per annos quadringentos ſeptem.

III. Sub his igitur tribus imperandi generibus, hoc

mox annos, quibus Conſules fuere, Auctor numerat CCCCLXVII. librarii Conſulum vel ſingulorum vel binorum numerum iis reſpondere debere rati, aut eumdem poſuere numerum, aut dimidio minorem. Verum non viderunt, non tot annis fuiſſe Conſules, quot Auctor ait, qui tria tantum imperandi genera, ut cum illo loquar, deſcribit, quorum primum ſub regibus CCXLIII. alterum ſub Conſulibus CCCCLXVII. tertium ſub Imperatoribus CCCCVII. annos duravit, qui conficiunt numerum, ut dixerat, MCXVII. Sed, uti Regum Imperio interregni annus poſt Romuli obitum adnumeratur, ſic his CCCCLXVII. detrahendi ſunt anni, quibus Decemviri, Tribuni Militum Reip. clavos tenuere, & ſine Magiſtratu Roma fuit, XLIX. vel ex N. & Livio, qui rectius *quinquennium* ſine Magiſtratu ſtatuunt, L. quos ſi detrahas, habes CCCCXVII. ut recte Cod. Leid. cui adſtipulatur Memmii liber minime contemnendus, quorum auctoritate, & ratione a nobis inita textum emendare non dubitavimus. tot enim bini Conſules, quot anni. *praeter eos*, ut pergit Auctor, *qui in eundem annum ſorte aliqua ſunt ſubrogati.* ac praeter *Dictatores*, quos Conſulum imperio adnumerandos eſſe ſeq. Cap. docet.

1 *Eundem annum*] Goltzii margo *eodem anno*. SYLB. Haud ſecus P. ſed Leid. a vocibus *praeter eos* usque ad *novem annis Romae* cet. nihil agnoſcit.

2 *Per annos quadring. ſex. ſept.*] Goltz. margo habet 447. at Memm. lib. 442. SYLB.

Ibid. *Per annos quadring. ſex. ſept.*] Verus hic numerus, qui ex Hieronymi Prologo in Haggaeum conſtat, unde Scaliger quoque interpretatur Euſebium in Chron. duble loquentem. Hieronymi verba ſunt: *Remp. per annos quadringentos ſexaginta quatuor, usque ad Julium Caeſarem conſules adminiſtraverunt.* Si addis triennium, & quod excurrit, Pharſalicam inter pugnam & Caeſaris necem, ſeu poſt illam Conſules, Panſam & Hirtium; habes annos CCCCLXVII. CELLAR. CCCCLXVII. G. ſed m. & N. CCCCXLVII. *Quadringenti decem & ſeptem* B. pr.

3 *Quadrag. nov.*] Rom. & Cuſp. edit. habet *quinque & quadrag.* SYLB. *Quadraginta quinque* N. & P. *Quadraginta novem enim an.* Baſ. pr. *Novem & XL.* G. m. *Quadraginta* delet Leid. Corrupte quoque exhibet *Decemv.* & mox cum Cuſpin legit *Tribunis militaribus*, reſpuens iterum proximum *quadrag.* B. pr. *Ita ſub Dec.* N. etiam *militaribus.*

4 *Quadraginta tribus*] Baſ. pr. non agnoſcit *quadraginta.* uti nec N. ſed G. XLIII.

5 *Annis quatuor*] Livius VI. 35. *per quinquennium.* CELLAR. *Annis fuit* IIII. G. mox *Octavio* P.

6 *Ad Jovianum*] Rom. *usque in Juvianum.* Juvianus autem, u pro o, legitur etiam alibi. SYLB. *Jovinianum* Leid. & mox delet *numero.* P. & B uterque *in* pro *ad* B. ſec. & N. etiam *Jovinianum.*

7 *Quadraginta quatuor*] Goltzii margo

hoc eſt, regio, conſulari, [1] & imperatorio, quantum Roma profecerit, breviter [2] intimabo. Sub REGIBUS ſeptem, per [3] annos ducentos quadraginta tres, non amplius, quam usque ad [4] portum atque Oſtiam, intra octavum decimum milliarium a portis urbis Romae, [5] utpote adhuc parvae & a paſtoribus conditae, quum [6] finitimae circum civitates premerent, Romanum proceſſit imperium. Sub CONSULIBUS, [6] inter quos nonnunquam & dictatores fuerunt, per annos ſimul [7] quadringentos ſexaginta ſeptem, usque [8] trans Padum Italia occupata eſt, Africa ſubacta, Hiſpaniae acceſſerunt; Galliae & [9] Britanniae tributariae factae ſunt. Inde [10] Illyrici,

go ponit *quadrag. tres;* at Paulus Diaconus cum Euſeb. & Caſſiod. pauciores. Jovianum nempe ab Julio Caeſare faciunt trigeſimum ſeptimum. Cujus diverſitatis cauſſas exponit Cuſpin. Comment. SYLB. Imperatorum numerus hic major eſt, quam apud Euſebium & Caſſiodorum, qui Galbam, Othonem Vitellium, Verum &c. poſthabent. Vid. Cuſpin. CELLAR. Leid. LIII. uti & N. B. pr. P. & G. m. ſed Cont. XLIIII. *Sub tribus igitur imperandei gen. hoc eſt Regie Conſularique & imperatorio quantum Roma prof. br. percurram* Burm. *Sub his igitur trib. imp. gen. h. e. reg. conſ. imp.* N. & B. pr. *Tribus* reſpuit ſec.

1 *Et*] Abeſt a Leid.

2 *Intimabo*] Verbum cadentis Latinitatis, quo praecipue uſi ſunt Capitolinus, Spartianus, Prudentius & Aequales. Vide Curas noſtras poſteriores. CELLAR. Pro *ſeptem* P. legit *viſi*, quod e ſcribendi ratione VII. ortum ſuſpicor. At Burm. haec omnia brevius *ſub regibus Mare usque & intra octavum* X *milliarium a portis urbis Ro. utpote* cet.

3 *Per annos*] Rom. *viſi per ann.* Mox *ad* Port. *intra* octav. . . & Dict. ab eadem Rom. & Cuſp. ed. abſunt. SYLB.

4 *Portum*] Gemino oſtio Tiberis in mare defertur: ad dextrum eſt Portus inſtar oppidi portum habentis: ad ſiniſtrum, *Oſtia*, prima Romanorum Colonia. Vid. Philoſtorg. L. XII. c. 3. Procop. I. Goth. 26. CELLAR. Corrupte haec legit Lugd. Bat. *Quam intra usque portas atque hoſtiam intra Oct.* cet. *ad* reſpuunt etiam N. P. B. pr. uti & *intra* idem P. qui tranſponit quoque *dec. oct.* Eutrop. L. I. c. 8. *intra quintum decimum mill.* quia Vejentes, qui Octavo dec. mill. ab urbe aberant, partes Tarquiniorum ſequebantur, ut obſervat D. Femina.

5 *Utpote*] P. & B. uterque *ut portae.* B. pr. non agnoſcit *Rom. proc. imp.*

6 *Inter quos*] *In quos* B. pr. *Inter quos & nonn. dict.* P. *& dictatores* X *virique & tribuni militares fuere* Burm.

Ibid. *Finitae*] Lugd. Bat.

7 *Quadring. ſex ſept.*] Rom. ed. & Goltzii margo 447. ut paullo ante. SYLB. Vulgatam lect. tuentur Burm. & G. at P. CCCXLVII. delens *per*. Lugd. Bat. CCCCXLVII. Uti numeri librariorum incuria ſaepius tranſpoſiti plura loca etiam alibi turbant.

8 *Usque ad trans*] Leid. & mox pro *acceſſ.* legit *ceſſerunt.* uti & B. pr. ſed. Burm. *usque Alpis Italia occ.* B. vero pr. *Ita usque trans p. occ. eſt* ut vitioſe *Ita* pro *Italia*, quod mox deëſt, ſcriptum opinor.

9 *Britannia*] Sing. num. Memm. liber. SYLB.

10 *Illyrici*] Rom. edit. *Illyricum.* alii Il-

rici, Hiſtri, Liburni, Dalmatae, domiti ſunt: [1] ad Achajam transitum eſt: Macedones ſubacti: cum Dardanis, [2] Moeſis, & Thracibus bellatum eſt: etiam ad Danubium usque perventum. In Aſia, expulſo Antiocho, primum pedem [3] poſuere Romani: Mithridate victo, [4] Ponti regnum occupatum; & Armenia minor, quam idem [5] tenuerat, armis obtenta eſt: in Meſopotamiam Romanus pervenit exercitus: cum Parthis foedus initum eſt: contra [6] Corduenos ac [7] Saracenos & Arabas bellatum eſt, Judaea omnis victa eſt: Cilicia & Syria in poteſtatem populi Romani venerunt. Aegypti reges [8] foederati erant. Sub IMPERATORIBUS vero [9] per annos

nos

Illyricum: & mox *Iſtri*. Steph. Byz. & *Iſtros* agnoſcit & *Iſtrios*. SYLB. Leid. *India*, *Illyrici*, *Hyſtri* . . . *domati ſunt*. Burm. *Inde Ilyricum*. *Hiſtri Liburni & Dalmatae*. P. *Illyricum* . . . *Dalmatiae*. B. pr. *India Illyricum Iſtrii*. P. & G. m. etiam *Illyricum*. iidem *Iſtri*. B. ſec. *Hiſtria*. N. *Hiſtri*.

1 *Ad Achajam*] *In Ach*. B. ſec. mox *tranſiimus* Burm.

2 *Myſis* pro *Moeſis*; more Graeco Codd. quidam. *Etiam* abeſt a Rom. & Cuſp. ed. SYLB. Leid. corrupte *cum Dardanis univerſis*, *Inſiſ contractibus debellatum*. Burm. *Miſis*. G. m. *Myſiis*. P. *cum Myſiis*. N. *Miſiis*. B. uterque mox *tracibus*. P. *etiam* non agnoſcit: pro eo & legit B. pr.

3 *Poſuere*] P. *poſuerunt*. Burm. *poſuimus*.

4 *Ponti regn. occ.*] *Pontus ejus regn. eſt occ*. B. ſec. *regnum ejus* N. *eſt* addunt quoque P. & Burm.

5 *Obtinuerat*: *armis obtrita atque obtenta eſt*. Cuſpin. SYLB. *Tenerat*, *armis obtrita* deleto *eſt*. Leid. qui corrupte, ut ſolet, ſeqq. *in Meſop. Rom. exercitus cum praeſidiis latum eſt*: *Judaea omnis*: ceteris deletis. Plenior Burm. *& Armenia minor*, *quam idem tenuerat armis obtenta*, *Majorque acceſſit profligato Tigrane*, *direptis Tigranocertis*. mox B. pr. transponit *exerc. perv*. Burm. *noſter penetravit exerc*.

6 *Corduenos*] Quidam libri *Carduenos* vocant per *a*. Olim Carduchos appellatos fuiſſe, docet Theſaurus Ortelii. SYLB. Corduenen, Armeniae vel partem, vel contiguam, Pompejus occupavit, Afranio duce, & Tigrani reddidit. Dio Caſſ. L. XXXVII. 35. Adde noſtrum c. 20. Videtur eadem, quae Gorduene Plinii, Ptolemaei, Appiani: & Gordiaea Strabonis ac Stephani. Vid. Valeſ. ad Amm. XVIII. p. 200. CELLAR. Vide, quae diximus ad Eutrop. L. VIII. c. 3. *Cordoneos* P. B. pr. & N. *Carduenos* Burm. & B. ſec. *Arabes* P. *Jud. omn. vict. eſt* abſunt a N. *Eſt* delet Burm. uti etiam *&*, Pro *P. R.* legit *noſtram*. ſed B. ſec. *Syriae* . . . *pervenerunt*.

7 *Saracenos* uno *r* ſcribunt etiam Suidas & Steph. Byzant. SYLB. Plinius VI. 28. conjungit Saracenos cum Nabataeis, nam & ipſi gens Arabica, vagabunda, nomen ſortita ab Arabico *Saraka*, quod praedari & furari ſonat. Hieronymus Epiſt. 129. ad Dardanum: *Arabes & Agareni*, *quos nunc Saracenos* vocant. CELLAR. De *Saracenis* latius agemus ad cap. XIV.

8 *Foederati erant*] Rom. *foederati ſunt*. A Memmii Cod. periodus haec abeſt. SYLB. *Manſerunt* Burm.

9 *Per ann. quadr. ſept.*] Burm. CCCCIX. & *menſ*. VIII.

1 Quam

nos quadringentos ſeptem, [1] quum diverſa reipublicae fortuna multi principes imperarent, acceſſerunt tamen [2] Romano orbi Alpes maritimae, Alpes [3] Cottiae, Raetiae, Noricae: Pannoniae, Moeſiae; & omnis ora Danubii in provinciam eſt redacta: [4] Pontus omnis, Armenia [5] major, Oriens totus cum Meſopotamia, [6] Aſſyria, Arabia, & Aegypto, ſub imperii Romani jura tranſivit.

IV. Quo autem ordine ſingulas provincias Romana respublica [7] adſequuta ſit, [8] oſtenditur ita. [9] Pri-

1 *Quum diviſa Reſp. fortuna multiplices* Leid. & mox *tum* pro *tamen* (quod e Rom. & Cuſp. addidit Sylburgius) ut ſaepius *tm* & *tn* a librariis confundi ad Eutrop. non uno loco oſtendimus. P. & B. pr. ac Burm. *tamen* ſervant, ſed delent B. ſec. & G. *Tum* N.

2 *Romano orbi*] Cuſpin. edit. *Romanae urbi & Romano imperio Cantabri & Aſtures; Hiſpani ab Auguſto ſubacti: Alpes maritimae, Alpes Cottiae, Alpes Rhaetiae, Noricus, Pannoniae, Moeſiae, & omn.* SYLB. Leid. *Romanae urbi . . . Alpes Cotiae, Reciae, Muſuae* cet. Burm. *adceſſerunt tamen Romano orbi Alpes maritimae, Cotiae Rheticaque, Panneniae, Norici, Moeſia, & omnis terra Danubii in provinciae formam red. eſt.* B. pr. *Cotiae, Retiae*, P. *Getiae, . . . Myſiae*. G. m. *Cocciae . . . Myſia*. N. *Cociae . . . Miſſiae*. G. *Rhetiae*.

3 *Alpes Cottiae*] Vide Sueton. Neron. XVIII. Eutrop. VII. 14. CELLAR.

4 *Pontus omnis*] Regio Aſiae ſub Euxino Ponto. Bithynia quidem, & Pontus Mithridatis, provinciae ſub conſulibus factae: Paphlagonia vero, Mithridate victo, ſuis regulis redditae, quibus exſtinctis, illorum regnum provinciae ab Auguſto adjectum fuit. Strabo XII. CELLAR.

5 *Armenia major*] Omnes libri *Armenia minor*. Supra autem ſub conſulibus dictum, quod *Armenia minor armis obtenta ſit*. Tunc quidem Dejotaro, Galatiae Tetrarchae, conceſſa fuit, isque rex Armeniae hujus a Senatu appellatus; Hirt. Bell. Alex. c. 67. inde aliquamdiu regulos a Romanis accepit. Strab. L. XII. Tacit. II. 9. 2. donec in provinciae formam redacta ſub Veſpaſiano fuit: ſed Major Armenia, quam Trajanus provinciam fecit, niſi heic memoretur, neglecta omnino in hoc cenſu fuit, quod indignum eſt de Auctoris induſtria judicare CELLAR. *Minor* cum Sylburgio, aliisque ſervant omnes Noſtri Codd. Errorem vero e ſcribendi ratione *Mōr* natum bene vidit & emendavit Cellarius. Burm. tamen pro eo legit *Armeniaeque* non male: cum modo utramque imperio acceſſiſſe tradat.

6 *Aſſyria, Arabia cum Aegypto* Cuſpin. SYLB. *Aſſyria* Cuſpin. & Belgicae editt. At Sylburg. & Grut. *ac Syriis*. Sed *Syria* ſub conſulibus, victore Pompejo, provincia facta, excepta Commagene, quam Tiberius ad jus Praetoris transtulit, & iterum Veſpaſianus, poſtquam ſub Cajo Regulum receperat. Vid. Caſaub. ad Suet. Veſp. c. 8. CELLAR. Leid. legit *Oriens totus, aeque* (*f. atque*) *Meſopotamia, ac Syrii, Arabia, & Aegyptus . . . transierunt*. Burm. *Totus oriens cum Meſop. . . conceſſerunt*. pro *Aſſyria* G. m. *Aſſyrii*. B. ſec. *Aſſyriis*. B. pr. *Aſſyria Arabiae*. P. *Aſia*. G. m. B. ſec. & N. *Aegyptus*. P. & N. *jure*.

7 *Adſequuta ſit*] Leid. *eſt*. nec ſecus P. & B. pr. & Burm. *adſecuta* N. *Autem* abeſt a Burm.

8 *Oſtendam ut infra* Cuſp. *Oſtendam ita infra* Memm. SYLB. *Ita oſtendi-*

[1] Prima provinciarum *Sicilia* facta eſt. [2] Eam victo Hierone, [3] Siculorum rege, Marcellus conſul obtinuit. Deinde a praetoribus [4] recta eſt; poſtéa commiſſa eſt [5] praeſidibus: nunc [6] a conſularibus adminiſtratur. *Sardiniam* & *Corſicam* [7] Metellus vicit: qui

ditur infra Vulg. *oſtenditur ita intra* Leid. ſed recte delevit Cellar. ineptum *intra*. HAVERC. Minus attente: Nam *infra* diſerte codex ille exhibet. *ita infra oſtendetur* etiam Burm. *ita infra* P. *infra oſtenditur* P. ut, etſi ineptum videtur V. Cl. vix dubitem, quin ſit ab auctoris manu.

1 *Prima provinciarum Sicilia cet.*] Conſentiunt omnes ſcriptores. Unde Cicero Verr. II. c. I. *Nam cum omnium ſociorum provinciarumque rationem diligenter habere debetis, tum praecipue Siciliae, Judices, plurimisque de cauſis. Primum quod omnium nationum exterarum princeps Sicilia ſe ad amicitiam fidemque populi Romani applicuit: prima omnium, id quod ornamentum imperii eſt, provincia eſt appellata* cet. Egregiam vero Marcelli in Sicilia perſpectam virtutem vide cumdem perſequentem cap. 2. De ipſa autem hiſtoria conſule V. D. ad Eutrop. II. c. 19. *Facta eſt Sicil.* P. & Burm.

2 *Eam victam* Leid. & mox *commiſſa praeſid. nunc a Conſ. miniſtratur.*

3 *Syracuſanorum* Burm.

4 *Recta eſt; poſtea commiſſa eſt praeſ.*] *Recta eſt* P. & Burm. ceteri delent *eſt*. N. vero alterum *eſt* non agnoſcit. Alii legunt *eſt commiſſa*. Burm. *eſt conceſſa.*

5 *Praeſidibus*] Salmaſius ad Spartiani Hadrian. c. 13. hoc explanat. *Cave*, inquit, *appellationem praeſidis ad proconſules & propraetores etiam extendas. Praeſes quidem generale nomen de provinciae adminiſtratore: proprie tamen ſic dicti, qui minores provincias, quae a ſolis procuratoribus regebantur, adminiſtrabant. Itaque in illis provinciis procurator & praetor idem. At qui in provinciis proconſularibus procuratores erant Caeſaris, hi non praeſides, ſed procuratores tantum dicebantur, & rem fiſci curabant, nec ullam, niſi in fiſcalibus cauſis juriſdictionem habebant.* CELLAR.

6 *Nunc a Conſularibus*] Cave, hos cum proconſulibus confundas, quibus haec minor dignitas eſt, major tamen, quam comitum ac praeſidum. *L. un. C. Th. de conſular.* ſic plurium ſunt provinciarum conſulares: paucarum, id eſt maximarum digniſſimarumque tantum, proconſules. Vide Notit. Dignitat. ſub finem etiam hujus, cap. proconſularis provincia a Conſulari diſtinguitur. CELLAR.

7 Memm. Cod. *Metellus vicit; qui de Sardis triumphavit. rebellare ſaepe Sardi.* SYLB. Livii Epit. 17. Florus II. 2. 15. & Eutrop. II. 20. *L. Cornelium Scipionem* de Sardinia triumphaſſe tradunt: L. autem Caecilium Metellum poſtea de Poenis egiſſe triumphum ſplendidiſſimum, iidem auctores reddunt, Liv. Epit. 19. Flor. II. 2. 87. & Eutrop. II. 24. CELLAR. Corrupte, ut ſolet, Leid. *Metellus vicit, triumphavit de Sardis, juncta adminiſtratione Conſularium, quae inſularum fuerat, quae ſuos praetores habuit, nunc ſingulae a praetoribus reguntur.* P. & Baſ. pr. delent etiam *qui &*. Burm. autem *qui Et* i. e. *etiam*. non vero agnoſcit *de Sardis*. ſervat tamen *rebellavere ſaepe Sardi.* uti & N. ac B. ſec. Delet vero B. pr. Sed errat, & diverſorum temporum hiſtorias confundit auctor. Alterum patet ex iis, quae Cellarius obſervat: alterum e ſeqq. liquebit. Nam L. Caecilium Metellum poſt Scipionis de Sardinia & Corſica triumphum, de Poenis, non de Sardis triumphaſſe recte quidem Cellarius: verum hoc accidit A. U. C. DII. quum Rufus, niſi omnia me fallant, ad longe poſteriora reſpexit tempora, nempe A. DCXLI. cum M. Me-

qui & triumphavit de Sardis, [1] qui rebellavere ſaepe. Juncta adminiſtratio harum inſularum fuerat: poſt [2] quaelibet ſuos praetores habuit: nunc ſingulae a ſuis praeſidibus reguntur. In [3] *Africam* pro defenſione Siculorum [4] Romana transmiſſa ſunt ſigna. Ter [5] Africa rebellavit: ad extremum, deleta per [6] P. Scipionem Carthagine, provincia facta eſt: nunc ſub pro conſulibus agit. *Numidia* ab [7] amicis regibus tenebatur: ſed Jugurthae, ob necatos

M. Metellus, qui biennio ante conſul fuerat, proconſul de Sardis triumphum egit, eodem die, quo de Thracibus frater ejus C. Caecilius Metellus. vid. ad Eutrop. IV. c. 25.

1 *Qui rebellavere ſaepe.*] Rebelles Sardos, & de rebellibus victorias notavit Liv. Epit. 20. & L. XLI. c. 17. & extremo libro eodem, cet. CELLAR. Hanc periodum reſpuit Cod. L.

2 *Quaelibet*] Addidi e Cuſpin. Contra pronomen *ſuis* abeſt a Cuſpin. & Memm. libro. SYLB. *Quaelibet* abeſt a Burm. *Juncta adminiſtratione conſulariumque inſularum fuerat, quae ſuos praet. hab.* B. pr. mox *ſuis* abeſt a P. N. & Burm.

3 *In Africam*] Contra Afros in Sicilia ſaepius & feliciter a Romanis pugnatum. Vid. ad Eutrop. L II. c. 18. 19. 20. Poſtea vero in Africam ipſam bellum contra Hamilcarem translatum, & Manlio Volſoni & M. Attilio Regulo mandatum, qui quam proſpere rem geſſerint, vid. ibidem c. 21. *In Africam p̄ defenſionem.* B. pr.

4 Goltzii margo. *Romana arma transmiſſa ſunt.* SYLB. Sic etiam Leid. & B. pr. *Rom. ſigna transm. ſunt* N. ſed tota periodus abeſt a Burm.

5 *Ter Africa rebellavit*] Ad tria bella Punica reſpicitur, ut *rebellare* ſit contra amicum aut foederatum populum arma movere. Sic quoque Silius L. I. v. 8.

Ter Marte ſiniſtro
Juratumque Jovi foedus, conventaque patrum
Sidonii fregere duces. CELLAR. Eutrop. L. IV. c. 6. *Philippo rege Macedoniae mortuo, qui & adverſum Romanos bellum geſſerat, & poſtea Romanis contra Antiochum auxilium tulerat, filius ejus Perſeus in Macedonia rebellavit.* & alibi ſaepius.

6 *Per Africanum Scipionem Carthago* cet. Leid. *per Africanum Scipionem Carthagine* B. ſec. *Per P. Scipionem Carthago* P. N. qui *eſt facta* tranſponit. *Per P. Scipionem Africanum* Burm. & mox *conſularibus* pro *proconſulibus*, uti & Rom. & Cuſp. ed. monente Sylburgio, quibus adſtipulantur P. B. pr. & Burm. Deleta autem Carthago eſt per Scipionem, Scipionis, qui bello Punico ſecundo finem impoſuit, & hinc Africani nomen meruit (vid. ad Eutrop. L. III. c. ult.) nepotem itidem Africani nomine inſignitum. Eutrop. L. IV. c. 12.

7 *Ab amicis regibus*] Maſiniſſa & Micipſa, hujusque filiis. Sed ſtatum Numidiae poſt Jugurtham victum, vide in Hiſtoria noſtra antiqua. CELLAR. *Regibus* abeſt a Leid. qui mox *ſed Jugurtha ob necatos Adherbalem & Hiempſalis filios Micipſae regis bellum inditum eſt.* Bellum hoc adverſus Jugurtham prius Coſ. Calpurnio Beſtiae cum legato M. Scauro mandatum vid. ad Eutrop. IV. 26. cet. dein, quia hic Jugurthae pecunia corruptus injuſſu Senatus & P. R. pacem fecerat, uti & per fratrem ſucceſſor ejus Sp. Poſthumius Albinus, miſſus eſt Q. Caec. Metellus, qui bello finem facile impoſuiſſet, ſed mota ei invidia, ſuccedens Marius Jugurtham una cum rege Mauritaniae Boccho ſuperavit, at Bocchus, quia tra-

tos Adherbalem & Hiempſalem, [1] Micipſae regis filios, bellum indictum eſt: & eo per Metellum conſulem attrito, per Marium capto, in populi Romani poteſtatem Numidia pervenit. *Mauretaniae* a Boccho [2] rege obtentae ſunt. Sed ſubacta omni Africa, Mauros Juba rex tenebat; qui in cauſſa belli civilis, [3] ab Julio Caeſare victus, mortem ſibi propria [4] manu conſcivit. Ita [5] Mauretaniae noſtrae

tradiderat Jugurtham Syllae Marii Quaeſtori, veniam impetravit. Vid. ibid. Hoc eſt, quod Auctor dicat, Mauritanias a Boccho obtentas fuiſſe. Jugurthae enim tempore *Numidia* extendebatur a fluvio Ampſaga ad fluvium Mulucham, quem male ad Eutrop. L. IV. c. 27. inter oppida recenſet Doctiſſima Femina. Mauritania a Mulucha ad fretum Herculeum & Africae finem, Bocchi regnum. Hinc Mulucha terminus regnorum Bocchi Jugurthaeque Melae L. I. c. 5. vid. & Strab. XVII. p. 817. Sed Jugurtha ſubacto ejus regni Numidiae pars acceſſit regno Bocchi, pars abnepotibus Maſſiniſſae, Hiempſalis filio aliisque, Vid. Plutarch. Mar. p. 412. ita ut nunc Mauritania a freto extenderetur ad Ampſagam, complectens veram Numidiam, ſolo Mauritaniae nomine.

1 *Filios Micipſae regis*] B. pr. & N. *& eo* abſunt a Burm. qui mox per *C. Marium*. P. *in poteſt p. R.*

2 *Boccho rege*] *Rege* addidit Sylburgius e Cuſpin. Abeſt a Leid. qui mox pro *in cauſſa* cet. legit *in omen* & *Auguſto* pro *Julio*: transponens *ſib. mort.* Praeter P. ceteri omnes *rege* non agnoſcunt. *Bogo* Burm.

3 *Ab Julio Caeſare*] Burm. *a C. Caeſare*. B. uterque *ab Auguſto Caeſare* ſed male. *a Julio.*

4 *Propria manu*] Ad Jubam Pompeji partes ſecutum confugerant Pompejanorum reliquiae, quarum duces a Caeſare victi quum aut mortem ſibi ipſi conſciviſſent, aut a Victore interfecti eſſent, ipſi Juba & Petrejus fugam capeſſivere, ſed metu, ne in Caeſaris quoque poteſtatem venirent, *gladios in ſe invicem* ſtrinxere, ita ut Jubam peremerit Petrejus: vid. quae diximus ad Eutrop. VI. 23. Hinc vel cum Eutropio, unde haec hauſta, erraſſe Rufum liquet, qui Jubam manu ſibi ipſum intuliſſe narret, aut vulgatae *propria manu* praeferendam lectionem Ed. Rom. P. G. & B. pr. ac L. *propria voluntate*. Nihil horum agnoſcit Burm.

5 *Ita Mauretaniae noſtrae*] Non ſtatim, Juba majore extincto, Mauretania provincia facta, ſed Bocchi regnum quidem Octavianus IIIvir in provinciae formam redegit, poſtea vero cum reliqua parte permiſit Jubae filio, amico ſuo, cui Ptolemaeus ſucceſſit, Antonii & Cleopatrae ex filia nepos, quem C. Caeſar propter divitias necavit. Claudius demum omnem Mauretaniam ſubegit, inque Caeſarienſem & Tingitanam diviſit. Dio Caſſ. L. XLIX. 51. 53. 60. Strabo L. XVII. Add. Hiſt. Antiq. CELLAR. Poſt Bocchum *Mauritania* iterum diviſa fuit in *Mauritaniam Numidicam*, inter Mulucham & Ampſagam regnum Jubae, qui hinc a Rufo *Maurus* tenuiſſe dicitur, & *Mauritaniam* inter Mulucham & Malvam fluv. regnum Bocchi Minoris, qui, ut Juba Pompeji, partes Caeſaris tempore belli civilis ſecutus fuit, & *Mauritaniam* a Malva ad Fretum Herculeum Bogudi etiam Caeſariano datam vid. Plin. v. 2. Hirt. B. Afr. c. 23. cet. Sed illo Bogude per Bocchum minorem expulſo, ejus pars ceſſit Boccho, & hinc rurſus *Mauritania* & *Numidia* vocari coeperunt, & utraque Jubae minori, qui

a

ſtrae eſſe coeperunt: ac per [1] omnem Africam ſex provinciae factae ſunt: [2] ipſa ubi Carthago eſt [3] proconſularis; Numidia conſularis; [4] Byzacium conſularis; Tripolis, & Mauretaniae duae, hoc eſt [5] Sitifenſis & Caeſarienſis, ſunt praeſidales.

V. *Hiſpanis* primum [6] auxilium adverſus Afros per [7] Scipiones tulimus. Rebellantes Luſitanos [8] in Hiſpania per Decimum [9] Brutum obtinuimus; & uſque

1 Ga-

a Caeſare in triumpho ductus fuerat, ab Auguſto donata vid. ad Eutrop. Verum hujus Jubae filio Ptolemaeo per Caligulam occiſo (Suet. c. 26.) factae ſunt duae provinciae Mauritaniae.

1 *Per omnem Africam ſex provinciae*] Totidem enumerantur apud Gruter. pag. 363. Inſcr. 2. Poſtea, reducta Tingitana & Mauretaniis in unam contractis, additaque Sardinia, ſeptem ab Juſtiniano factae; *lib.* 1. *C. de off. Pr. Afr.* §. 2. CELLAR.

2 *Ipſa ubi Carthago eſt proconſularis:*] Provinciis poſteriori aevo nomen metropolis impoſitum fuit. Carthago proconſularis, id eſt provincia proconſularis, in qua Carthago caput eſt. Sic lib. 1. C. de off. Pr. Afr. §. 2. *Tingi; &, quae proconſularis antea vocabatur Carthago, & Byzacium, ac Tripolis, rectores habeant conſulares:* Et lib. VIII. C. Theod. de decurionib. *Filios decurionum per provinciam Karthaginem muneribus civicis adgregari praecipimus.* CELLAR. *Africa proconſularis, in qua eſt Carthago, Num. Conſ. Thyſatium Conſularis, Tripolitana Maurit. d. h. e. Caeſarienſis & Sitiphenſis ſunt praeſidiales* Burm. *Num. Conſ. Byz. Conſ.* per lacunam abſunt a N. *Byzac. Conſ.* abſunt a P. *Duae Maur.* B. pr. *Citifenſis* N. *Sitiueſis* B. pr. *Sitineſis* P. *praeſidiales* idem, B. pr. & G. m.

3 *Carthago proconſularis, Numidia conſularis;*] Manifeſtum diſcrimen inter proconſularem & conſularem provinciam. Adde modo dictam *lib.* 1. §. 2. *C. de off. Pr. Pr.* Idem diſcrimen inter rectores, proconſulem & conſularem; *lib.* VIII. *pr. C. Th. de Cohortal.* CELLAR.

4 *Byzacium*] Cuſpinianus hanc lectionem reſtituit. Plinius lib. V. cap. 4. *Libyphoenices vocantur, qui Byzacium incolunt. Ita appellatur regio CCL. M. paſſ. per circuitum, fertilitatis eximiae, cum centeſimae fruge agricolis foenus reddente terra. Hic oppida libera. Leptis, Adrumetum, Ruſpina, Thapſus.* Solino quoque cap. 40. laudatur a fertilitate *Byzacenus ager.* CELLAR. *Byzantium* Leid.

5 *Sitifenſis*] Medio aevo Tingitana provincia contributa fuit Hiſpaniae, *cap.* 3. *extr.* Caeſarienſis autem vetus Mauretania nove in duas provincias diviſa, & pars orientalis, *Sitifenſis*, a nova metropoli Sitifi, dicta: occidentalis & amplior, *Caeſarienſis Mauretaniae* nomen ſervavit. v. Geogr. Med. aevi CELLAR.

6 *Auxilium adverſus*] *Aux. adverſum Afr. per Scipionem* B. pr. *primum adv. . . . auxilium tulimus* Burm.

7 *Per Scipionem* Sing. num. Memm. Cod. SYLB. *Per Scipionem adverſu Vafros* Leid. Pluralem praeferendum docet Hiſtoria, quam latius deſcribit Eutrop. per totum librum III.

8 *In Hiſpania*] abſunt a Burm. *Luſitanos. Hiſpaniam per* P.

9 *Per Decimum Brutum*] Vellei. II. 5. Flor. II. 17. CELLAR. Praeter hos etiam Eutrop. L. IV. c. 14. magnificum Decimi Bruti de Luſitanis ac Gallaecis triumphum enarrat: unde etiam patet hunc in Leid. male vocari *Decium.* B. pr. diſerte *Decimum.* Ceteri *D.*

1 *Ut*

[1] Gades ad Oceanum mare pervenimus. Poſtea ad Hiſpanos tumultuantes [2] Decius Junius Silanus cum exercitu miſſus, eos vicit. Celtiberi in [3] Hiſpania ſaepe rebellavere: ſed miſſo minore Africano, cum excidio Numantiae ſubacti ſunt. [4] Omnes paene Hiſpaniae occaſione belli [5] Sertoriani, per [6] Metellum & Pompejum in [7] ditionem noſtram acceptae: poſtea, prorogato [8] in quinquennium imperio, a Pompejo

1 *Usque ad Gades & Oceanum pervenimus* Cuſp. & Memm. mox *poſt* pro *poſtea* Cuſp. & Memm. mox *poſt* pro *poſtea* Cuſp. & Rom. a quibus quoque abſunt *Decius Junius.* Sylb. Mox. Leid. ſic *Poſt ad Hiſpanos Celtiberos, qui cum in Hiſpania ſaepe rebellabant, miſſo Juniore Scipione cum* &c. Burm. & *usque Gadis* (ut ſupra *Alpis*) *ad oceanum pervenimus. Tumultuantes Hiſpanos.* P. & N. *poſt ad Hiſp.*

2 *Decius Junius Silanus*] Marcum Silanum Livius dicit XXVI. 59. qui Scipioni, in Hiſpaniam eunti, *adjutor ad res gerendas datus eſt.* Cellar. Livii teſtimonio Rufum erroris recte arguit vir D. Nam hic Silanus diverſus eſt a Dec. Junio Silano, qui praetor a Macedonibus accuſatus poſt laqueo vitam finivit Liv. LIV. 9. & ab altero Dec. Jun. Silano, qui cos. cum Murena occurrit apud Eutrop. L. VI. c. 16. & forſan *Marci*, ut hic legendum eſſet, filius. & vellem, Burm. lectionem alii confirmarent, qui diſerte *M. Junius Silanus vicit*, deletis quoque *cum exercitu miſſus eos.* N. *tumultuantes Syllanus miſſus eos vicit.* B. pr. & N. *poſtea ad Hiſpanos Celtiberos, qui in Hiſpania ſaepe rebellabant miſſo.* cet. reliqua delens. B. ſec. *tumultuantes Sylla miſſus eos vicit, Celtiberi in Hiſp. rebellavere: ſed.* P. *exercitus cum.*

3 *In Hiſpania*] Rom. *cum Hiſp.* mox Rom. & Cuſp. *minore Scipione* Sylb. Qui legit *Juniore*, quod praefert etiam Leid. mirum ni ad imitationem Eutropii L. IV. c. 12. *Scipio nomen, quod avus ejus acceperat, meruit, ut* —— *ipſe Africanus Junior vocaretur.* Hic autem de Numantinis bis triumphavit vid. ibid. c. 17. 19. Burm. *ſed eo miſſo Aemiliano Scipione cum excid.* pro *Africano* etiam B. pr. N. & G. m. *Scipione*, quod delet P. legunt. pro *minore* B. pr. & N. *Juniore* e quod Sylburgii & Cod. L. lectionem confirmat.

4 *Omnes paene Hiſpaniae*] Multitudinis numero, quia plures erant provinciae in Hiſpania, quae mox narrantur. Notanter autem *paene* addit, quia Cantabri & Aſtures non prius, quam ab Auguſto, ſunt perdomiti. Cellar. Sic *Hiſpaniarum res* Eutrop. L. III. c. 17. & pari modo c. 15. *Omnes fere Hiſpaniae, ad Scipionem uno animo, transferunt.* Et de ipſo hoc Sertoriano bello *Metellus* . . . *cum impar pugnae ſolus putaretur, Cn. Pompejus ad Hiſpanias miſſus eſt* . . . *finis ei bello datus eſt per Cn. Pompejum* . . . *& Q. Metellum Pium: atque omnes prope Hiſpaniae in ditionem P. R. redactae ſunt.* L. VI. c. I. Burm. *Omnis paene Hiſpaniae* de more, quod ſemel dictum. *prope* pro *paene* B. ſec. *Sert. occaſ. b.* Baſ. pr.

5 *Sertoriani* abeſt a Leid.

6 *Per Metellum*] Metellum Pium, jam grandem natum. *Eutrop.* VI. *cap.* 1. Cellar. *Per L. Metellum & per Cn. Pomp.* Burm.

7 *In ditionem*] *In dicionem* Goltz. marg. & mox *prorogato quinquennii imperio.* Sylb. Qui *deditionem* legit. mox Leid. *in ditionem acceptae ſunt.* deleto *noſtram*. N. *in deditionem.* at *in ditione noſtra* B. uterque.

8 *In quinquennium*] *Imperio in quinquennio* N. *quinquennii imperio* B. pr. & G. m. mox *ſunt* Burm. & G. delent. pro *domitae* Burm. *attritae.*

pejo perdomitae ſunt. Ad extremum quoque ab Octaviano Caeſare Auguſto Cantabri [1] & Aſtures, qui freti montibus reſiſtebant, deleti ſunt. Ac per omnes Hiſpanias ſex ſunt provinciae; [2] Tarraconenſis, Carthaginenſis, Luſitania, [3] Gallaecia, [4] Baetica. Trans fretum etiam in ſolo terrae Africae [5] provincia Hiſpaniarum eſt, quae Tingitanica Mauretania cognominatur. Ex his [6] *Baetica* & Luſitania conſulares; ceterae [7] praeſidales ſunt.

VI. Cum *Gallis* graviſſima bella populus Romanus [8] habuit. Galli enim etiam [9] illam partem Italiae, in [10] qua nunc Mediolanum eſt, usque ad [11] Rubiconem fluvium tenebant; in tantum [12] viribus freti, ut Romam ipſam bello peterent; & caeſis exercitibus Romanis apud [13] Alliam fluvium, moenia urbis in-

1 *Cantabri & Aſtures*] Leid. corrupte *Cantabres & Hauſtures* delens ſeq. *nunc*. P. *Cantabri Haſtures*. G. *Cantabri Aſtures*. ſed N. non agnoſcit *Aſtures*, uti nec Burm. qui ſic legit *Demum ab Octavio Caſ. Aug. perdomitae. Catabri, qui freti montibus reſiſtebant, ac deleti & per omnis Hiſpanias ſex ſunt nunc provinciae*. P. mox delet *Ac*. Baſ. pr. *nunc ſunt prov*.

2 *Tarraconenſis* &c.] *Taraconenſis* B. pr. *Terrac*. ſec. *Carthaginenſis* Burm. & G. *Karthaginenſis*.

3 *Gallaecia*] Vulg. *Gallicia*: rectius *Gallaecia*, ut apud Ptolemaeum, Strabonem, Dionem. Sextae provinciae nomen peti poteſt ex Ver. 20. In Notitia Imperii, quinque tamen numerantur Africae provinciae: duae Conſulares, Byzacium & Numidia: tres Praeſidales Tripolitana, Mauritania Sitifenſis & Mauritania Caeſarienſis. mox Rom. *transfretana etiam inſula terrae Africanae* ut & Cuſp. *transfretum etiam inſula terrae Africae*. Sed verior eſt lectio Goltzii. Seq. Cuſp. *Tingitana cognom*. SYLB. *Galicia Betisha* ceteris usque ad *& Luſit*. deletis Leid. *Galletia* Baſ. pr. *Callectia* ſec. *Callacia* Burm. *Gallaecia* an *Callaecia*, (quod praeferendum vid. Dausquii Orthograph.) conſule ad Eutrop. L. IV. 19: Vinet. & ad Liv. Epit. LVI. Drakenb.

4 *Bethica* N. *Betica* Burm. *Transfretana* P. Burm. G. m. pro *in ſolo* Baſ. ſec. *inſula terrae Africae*. P. *inſula terrae Africanae*. B. *in ſolo terrae Africanae*. Burm. *inſula Africae*.

5 *Provincia Hiſpaniarum*] *Provinciae Hiſpaniae* B. pr. *quae Tingitanica cogn*. P. & G. m. *Tingitania Cogn*. B. pr. & Burm. *Tangitana Cogn*. N.

6 *Baetica & Luſitania conſulares:*] Olim proconſularis Baetica, *Plin*. III. *epiſt*. 9. *n*. 2. nunc multis ademtis per novam Carthaginienſem, conſularis facta. CELLAR. *Betica* Burm.

7 *Praeſidales*] Rom. & Cuſp. *praeſidiales*. SYLB. ſic P. & Burm. *Praeſidiales factae* G. m.

8 *Geſſit* Burm.

9 *Etiam illam*] Leid. *eam* delet*o* *etiam*.

10 *In qua*] Rom. & Cuſp. *Ubi nunc*. SYLB. Sic P. *eſt Mediolanum* N. *Mediolanus eſt* B. pr.

11 *Rubiconem fluvium*] Inter Ariminum & Ravennam, qui terminus fuit Galliae Ciſalpinae. *Strabo lib*. V. CELLAR. *Tineb. fluv*. P.

12 *Viribus*] Abeſt a Leid. qui mox pro *peterent* legit *premerent*.

13 *Allium fluvium* Leid. *Allia fluv*. P. & B. pr. *ad Alliam* Burm. ſed

intrarent, Capitoliumque obſiderent, ad cujus arcem ſexcenti [1] nobiles & ſenatores confugerant; qui mille [2] auri pondo ſe ab obſidione redemerunt. Poſtea Gallos [3] cum victoria remeantes, Camillus, qui in [4] exſilio erat, collecta de [5] agris multitudine, oppreſſit; aurum & ſigna; quae [6] Galli ceperant, reportavit. Cum Gallis multi conſules, [7] praetores ac dictatores eventu vario conflixerunt. [8] Marius Gallos de Italia expulit: & tranſcenſis Alpibus, feliciter [9] adverſus eos pugnavit. Caeterum [10] Cajus Caeſar cum decem legionibus, quae [11] quaterna millia militum Italorum

apud All. fluv. abſunt a B. ſec. pro *moenia urbis* Burm. *urbem.* pro *intrarent* idem *ingreſſi.*

1 *Nobiles & Senatores*] Cuſp. Sylb. Ceteri omnes *DC. nobiliſſimi Senatores*, ſupra fidem aucto Senatorum numero. Nam trecenti ex antiquo inſtituto, Dio Caſſ. 54. f. 606. Cellar. Leid. *Sexcenti nobiles ſimul Senat.* Burm. *arcem nobiliſſimi Senatores.* N. *arcem ſexdecim Senatores.* Baſ pr. *arcem ſexcenti nobiliſſimi ſunt.* G. etiam *Nobiliſſimi.* pro *nobiles.*

2 *Mille auri pondo*] Cuſp. & Memm. *mille auri libris.* Leid. *mille auri libras . . . redimerent.* N. *mille auri libris ſeſe.* P. *mille auri pondo ſe obſid.* Baſ. pr. *mille auri libris ſe ab. cet.*

3 *Gallos victores*] Rom. & Cuſp. *Gallos cum victoria remean.* Sylb. Editionibus Rom. & Cuſp. quia N. Baſ. pr. & Burm. adſtipulantur, & hac locutione nihil eſt frequentius, in textum reciperenon dubitavi. mox Burm. legit *M. Fuſius Camillus*, pro *Furius.*

4 *Exſilio*] Memm. *qui exſul erat.* Sylb. Ardeae exſulabat. Totam hiſtoriam Camilli dilucide tradit Liv. L. v. c. 43. ſeqq. Cellar.

5 *De agris*] Goltzii Marg. *ex agr.* Sylb. Et ſic Burm.

6 *Galli* abeſt a N. & Burm.

7 *Praetores & Dict.* P. *praetoresque dictatoresque* Burm. *evento* Baſ. pr.

8 *Marius Gallos de It. exp.*] Permixtos Cimbris & Teutonis, qui per Galliam irrumpebant. Cellar. Vid. ad Eutrop. L. v. c. 1. cet. Leid. *Maurus* pro *Marius.* Burm. C. *Marius.* mox *ſuperatis* pro *tranſcenſis.*

9 *Adverſus eos pugnavit.*] Ad Aquas Sextias. *Epit. Liv.* LXVIII. *Flor.* III. 3.

10 *Cajus*] *C.* omnes praeter B. pr. & Leid qui non agnoſcunt.

11 *Quaterna cet.*] Hoc numero antiqua rep. legiones ſtabant, Liv. VII. 15. auctiores poſtmodum ſeu quinum millium erant, Idem XLII. 31. & quidem jam tum *ex vetere inſtituto.* Forte ergo ex antiqua forma metitur Rufus legionem, quemadmodum Eutrop. II. 6. ex nova & ſui temporis ſena millia ſingulis dat priſcae reip. legionibus. Ipſe quidem Caeſar L. v. c. 47. in duabus legionibus vix VII. millia habuit, quod belli caſibus imputandum rectius, quam conſilio & inſtituto. Cellar. Livius priori loco *legiones . . . quaternûm millium & ducenorum peditum, equitumque trecentorum.* Antea minor numerus vid. Glarean. ad Liv. d. l. poſt auctior. Id. Liv. L. XXII. c. 36. *Alii quatuor legiones novas ſcriptas tradunt, numero quoque peditum equitumque legiones auctas, millibus peditum & centenis equitibus in ſingulas adjectis.* poſtea etiam *ſex millium* facta legio Liv. XLII. c. 31. unde Eutropius in errorem incidit, qui jam ſub annum U. CCCXCII. legiones *Sex millium* facit, niſi Librarii notam numeri inverterint. Conſul. Lipſ. de Mil. Rom. L. II. Dial. v. & qui cum illo faciunt Comm.

lorum habuerunt, per [1] annos octo ab Alpibus ad Rhenum usque [2] Gallias ſubegit: cum barbaris ultra Rhenum poſitis conflixit: in Britanniam tranſivit; decimo anno Gallias & Britannias [3] tributarias fecit. [4] Sunt in Gallia [5] cum Aquitania & Britanniis, [6] decem & octo provinciae: Alpes maritimae, provincia [7] Narbonenſis, Viennenſis, [8] Novempo-

Comm. ad Liv. L. XXII. c. 36. & Oudend. ad Sueton. Caeſ. c. 24. *Terna millia* L. *tercena millia* B. pr. ſed addebatur *terna vel quaterna*. N. *Italicorum*. P. & Burm. *habuerant*.

1 *Per annos octo* & mox *decimo anno* recte vid. ad Sueton. Caeſ. c. 25. & Eutrop. VI. 17.

2 *Usque Gallias ſubegit*] Rom. *Galliam ſubegit: cum Gallis ultra Rhenum poſitis conflixit: per annos octo ab Alpib. in Britanniam usque tranſivit.* At Cuſp. hunc locum edidit; *quas quaterna milia militum Italicorum habuerant, Gallias ſubegit per annos novem: cum Gallis ultra Rhenum poſitis conflixit:* ab Alp. Britanniam usque tranſivit. Qua de re cum alios viſe, tum Sueton. in Julio c. 25. SYLB. Leid. *usque ad Gallias tranſivit*: ceteris usque ad *decim. an.* deletis. Ceteri etiam variant, quorum N. ab *habuerunt* usque ad *Gallias* nihil agnoſcit. ſed ita legit, *Gallias ſubegit: cum Gallis ultra Rhen. poſ. conſl per annos octo ab Alp. ad Rhen. usque Gallias tranſivit decimo anno Gallias tributarias facit. Sunt Galliae &c.* P. *cum Gallis ultra Rh. poſ. conf. per ann. octo ab Alp. in Britania usque ad Gallias tranſivit.* Burm. *Gallias ſubeg. per an.* VIII. *cum Gallis ultra Rhen. poſ. conf. per an. octo ab Alp. Britanniam usque per Gallias tranſivit* X. *anno Gallias Britanniasque trib. fec.* B. ſec. *novem.* pro *octo.* mox *Britannias Gallias* P.

3 *Tributarias* ab eſt a Leid. uti & mox *provinciae*.

4 *Sunt in Gallia*] Rom. & Cuſp. *Sunt Galliae cum* &c. SYLB. Pari modo Leid. P. & B. pr. *Sunt in Gallia Aq.* Sec. *Galliarum cum Aquitania & Britanniis ſunt provinciae*.

5 *In Gallia cum Aquitania & Britannis*] Tum temporis Aquitani a Gallis diſtinguebantur. Ammian. Marc. XV. 17. extrem. poſt enarratas Gallias: *Hae provinciae urbesque ſunt ſplendidae Galliarum.* In Aquitania prima provincia eſt Aquitanica, &c. Auſonius de Urb. in Arelate v. 8.

Gallia queis fruitur, gremioque Aquitania lato. CELLAR.

6 Burm. & G. XVIII. quod ideo monui, quia conjuncte ſcriptum Latinum eſſe negant alii, ſed hoc alibi.

7 *Provincia Narbon.*] Cuſp. *Provinciae (quae & Maſſilienſis dicitur) Ambianenſis, Viennenſis, Narbonenſis, Novempopulonia: Aquitaniae duae, Cottiae Alpes, Maxima Sequanorum, Germaniae duae, Belgicae duae, Lugdunenſes duae: In Britannia, Maxima Caeſarienſis, Britannia prima, Britannia ſecunda.* Meminii lib. *Cottias Alpes* vocat. *Gogias.* Pro *Maxima Sequanorum.* idem habet *Eneſimam* (in margine *Biaſimam*) *Sequanorum.* De Gallicis provinciis viſe & Amm. Marcell. L. XV. SYLB. Leid. ſic *provincia Arbionenſis* (corrupte forſan pro Cuſpiniani *Ambianenſis*) *Narbonenſis, Viennenſis, Novempopulana, Aquitaniae duae, Alpes Gagiae. Maxima Sequanorum, Germaniae, Belgicae duae: Lulgounenſes duae, in Caeſarea maxima Britannis Caeſareum, prima Britannia, ſecunda.* P. *provinciae Albianenſis, Viennenſis, Narbonenſis, Novempopularia.* N. *provincia Ambianenſis, Narbon. Novempopularia.* Burm. *Alp. mar. Maſſilienſis quae provinciae dicitur, Ambian. Vienn. Narbon. Novempopularia.* mox *Lugdunenſes duae* abſunt a N. *Alpes Grajae, Lugd. duae* P. *Alpes Gagiae* N. & Burm. a *Maxima* usque ad *in Brit.* nihil agnoſcit

populana, [2] Aquitaniae duae, Lugdunenſes duae, Alpes Grajae, Maxima Sequanorum, Germaniae duae, Belgicae duae: in Britannia [3] Maxima Caeſarienſis, [4] Flavia, Britannia prima, Britannia ſecunda.

VII. *Illyricum* [5] ab ora maritima paullatim adgreſſi ſumus. [6] Laevinus conſul Hadriaticum atque Jonium mare primus ingreſſus, maritimas obtinuit civitates. [7] *Creta* per Metellum [8] proconſulem, qui *Creticus* [9] dictus, provincia facta eſt. *Graecis* in fidem noſtram confugientibus, ad Achajam ac-

P. *Belgicae duae*, *Lugdunenſis duae* B. pr. *Enaxuma Sequanorum*, *Germaniae duae*, *Lugd. duae. Belgicae* Burm.

1 *Novempopulana*] Veteris Aquitaniae pars. Ammian. d. l. *Novem populi Auſci commendant, & Vaſatae.* CELLAR.

2 *Aquitaniae duae*] De Galliarum diviſione, quae iſto aevo fuit, vide Lib. Provinc. Schonhovii, & Geograph. noſtram Medii Aevi.] CELLAR.

3 *Maxima Caeſarienſis &c.*] Vide eisdem in libris explicatum. CELLAR.

4 *Flavia* abeſt a Rom. & Cuſp. ed. Pro eadem in quibusd. libris *Flocina* eſt, in aliis *Flotina:* ut teſtatur Goltz. marg. Sed *Flaviam* agnoſcit hic etiam Notitia Imperii, ubi quinque recenſentur Britanniarum dioeceſes; hoc ordine, *Maxima Caeſarienſis*, *Valentia*, *Britannia prima*, *Britannia ſecunda*, *Flavia Caeſarienſis.* SYLB. Libellus Provinc. Schonh. itidem quinque, recenſet, *Valentiam* addens, ſed hanc non niſi a Theodoſio Auguſti ejusdem nominis parente Imperio adjectam, unde a Rufo memorari non potuit, bene ibi obſervat Cellarius. *Flavia* etiam abeſt a P. & Burm. qui tantum *Maxima Caeſarienſis. Britannia prima. Britannia ſecunda.* B. ſec. *Flavia Caeſarienſis.* G. m. *Flocina vel Flotina.*

VII. 5. *Illyricum ab ora*] Rom. & Cuſp. *in Illyrico ab ora maritima paulatim regreſſi ſumus.* SYLB. Leid. *Illyrici ab ore marino paullatim aggreſſus.* N. & P. *in Illyricum ab ore maritimo paul. regreſſi ſumus.* Burm. *In Illyricum ab ore maritimo p. ingreſſimus.*

6 *Laevinus conſul*] Quod primum Illyrium bellum Polybius II. 8. ſeqq. Eutropius III. 1. Flor. II. 5. & Oroſius IV. 13. ſcribunt, geſtum eſt conſulibus Poſtumio Albino II. & Fulvio Centumalo, medio inter I & II. Punica bella tempore. Laevini, vel Levinii, ut alii legunt, nulla mentio CELLAR. *Levinius* P. B. pr. *M. Valerius Levinus* Burm. mox iidem & N. *Adriaticum.* pro *Jonium* G. cete-rique *Jonicum.*

7 *Creta per Metellum proconſulem,*] Vide Florum III. 7. Eutropium V. 16. Fuit tempore piratici belli, unde cauſſa hujus, quod Cilices praedones hanc inſulam occupaverant. *Strab.* X. *p.* 328. Cur vero Creta in Illyrico numeratur, a qua tot maribus ſejuncta eſt? Illyricum heic non ſola eſt Dalmatia, ſed *Illyricum magnum*, una ex quatuor praetorii praefecturis, cui & Macedonia & Achaja cum inſulis ſubjectae erant. Vide *cap. 7. extrem.* CELLAR.

8 *Proconſulem*] Quidd. Codd. *Conſulem.* SYLB. Pari modo P. & G. m. ac Leid. qui mox delet *eſt.* Vulgata tamen melior: nam Metellum proconſulem in Cretam miſſum, eamque tertio anno, quam profectus erat, in provinciam redegiſſe teſtes ſunt auctores, quos modo laudavit Cellarius.

9 *Dictus eſt* G. ceterique.

1 *Atho-*

acceſſimus. Athenienſes, adverſus Philippum, [1] Macedonum regem, auxilium noſtrum petierunt. Libera diu ſub [2] amicitiis noſtris Achaja fuit: ad extremum [3] legatis Romanorum apud Corinthum violatis, per L. [4] Mummium proconſulem capta Corintho, *Achaja* omnis obtenta eſt. *Epirotae*, qui aliquando cum rege Pyrrho, etiam ad Italiam tranſire [5] praeſumſerant, victi: atque Theſſali, ſimul cum Achivorum & Macedonum regionibus, nobis acceſſerunt. *Macedonia* ter rebellavit; ſub Philippo, ſub Perſe, ſub Pſeudophilippo. Philippum Flamininus, Perſen Paullus, Pſeudophilippum Metellus oppreſſit: [6] quorum

1 *Athenienſes &c.*] Hoc fuit ſecundum bellum, quod a Romanis contra Philippum geſtum eſt, urgentibus Sociis & inprimis Athenienſibus triennio poſt, quam primum bellum, quod tredecim annis ante inceperat, finitum fuit. Vid. Comm. ad Eutrop. IV. 1. *Macedoniae regem* P. *petiverunt* mox Burm.

2 *Sub amicitiis*] Cuſp. & Memm. lib. *ſub amicis noſtris.* SYLB. Haud ſecus Cod. Leid. & Burm. Sed perinde erit, ſi alteram lectionem ſenſu capiamus, quo cum probatiſſimis ſcriptoribus alibi ſaepe Eutropius dixit *ſervitia* pro *ſervis: conjugia* pro *conjugibus.*

3 *Legatis Romanorum cet.*] Flor. II. 16. Epit. Liv. LI. 52. Vellej. I. 13. CELLAR. Adde, e qua haec hauſta, Eutrop. L. IV. c. 14. *Legatio Romanis* B. pr. *ad poſtremum* P.

4 *Mummium proconſulem*] Goltzii margo *Conſulem* SYLB. Leid. Sic *Legatus . . . violatus Nummium Conſulem capta Corinthus.* Quae etſi corrupta Goltzianae marginis lectionem tamen probat, *conſulem*: quod, ſi per plures Codd. liceret, vix dubium, quin praeferendum eſſet. Ita enim Eutrop. L. IV. c. 14. unde haec deſumta. *Mumum* N. *Numium* B. pr. & P. qui cum B. pr. & Burm. *conſulem* praefert. mox *Corinthus* B. pr.

5 *Praeſumpſerant*] Id eſt, auſi erant, quae notio huic verbo ſequiore aevo acceſſit. Vid. Jo. Vorſt. ad Sulp. Sev. I. Hiſt. c. 47. CELLAR. Leid. *praeſumpſerunt victi a Theſſalis.* Nec ſecus B. pr. *& Theſſalia* ſec. *cum Pyrrho rege* G. *praeſumſerunt* etiam B. ſec. *victi ac ſimul & Theſſali* Burm. Bellum hoc adverſus Pyrrhum Epirotarum regem geſtum latius enarrat Eutrop. II. a c. II. ſeqq. ubi, quos laudant Viri D. alios vide auctores.

6 *Quorum triumphis*] Victoriis, metonymia conſequentis. Ultima autem, ſive Metelli victoria demum fecit provinciam. CELLAR. Recte. Victo enim per Flamininum Philippo, quibus legibus pax conceſſa fuerit, vid. apud Eutrop. L. IV. c. 2. &, etiamſi Perſeo per Paullum ſuperato, omnes Macedoniae urbes Romanis ſe dediſſent, deque Perſeo magnificentiſſimus actus eſſet triumphus, ei a Romanis leges datae ſunt, in quibus, ut liberi eſſent Macedones. Vid. ibid. c. 7. 8. Quum vero Pſeudo-philippus, qui Juventium praetorem vicerat, a Caecilio Metello hinc Macedonici nomine inſignito caeſus eſſet, Macedonia ad imperium Rom. acceſſit. c. 13. ut mirer, Ciceronem inter alios etiam quos hic laudat auctor, recenſentem ſilentio praetermiſiſſe Metellum. *Quid ego* (ſic ait I. in Verr. c. 21. *de Marcello loquar, qui Syracuſas, urbem ornatiſſimam, cepit? quid de L. Scipione, qui*

rum triumphis Macedonia quoque populo Romano adjuncta eſt. Illyricos, [1] quia Macedonibus auxilium tulerant, ex eadem occaſione per [2] Lucium Anicium praetorem vicimus, & eos cum rege Gentio in deditionem accepimus. [3] Dardanos & [4] Moeſos Curio proconſul ſubegit; & primus Romanorum ducum ad Danubium usque pervenit. Sub Julio & [5] Octaviano Caeſaribus per Alpes Julias iter factum [6] eſt: *Alpinis* [7] omnibus victis, [8] Noricorum provinciae acceſſerunt. [9] Batone Pannoniorum rege ſubacto,

qui bellum in Aſia geſſit, Antiochumque regem potentiſſimum vicit? quid de Flaminino, qui regem Philippum & Macedoniam ſubegit? quid de L. Paullo, qui regem Perſen vi ac virtute ſuperabit? quid de L. Mummio, qui urbem pulcherrimam atque ornatiſſimam Corinthum .... Urbesque Achajae Boeotiaeque multas ſub imperium populi Romani dictionemque ſubjunxit? Sylburgius & Cod. Leid. ceterique omnes. *Perſeo* & *Perſeum* legunt; alteram lectionem confirmat Rom. ed. eodem Sylb. teſte. & perinde eſt vid. ad Eutrop. d. l. pro *Flamininus* male Leid. *Flamineus* quod ex corrupto Eutropii Codice pro *Flaminius*, ut ceteri Codd. legunt, & apud eum aliosque diverſa gens ſaepius confunditur, aut a Librariis altera pro altera ſcribitur, ortum. Burm. *T. Quinctius Flaminius.* uti & mox *Paullus Aimilius ... Caecilius Metellus.* Mox delet *quoque.* cum L. & B, utroque idem Burm.

1 *Quia Maced. aux. tul.*] Rom. & Cuſp. *qui auxil. Mac. tul.* SYLB. Pari modo Leid. *Statimque Ilaricos, qui aux. Maced. tul.* Burm. *Illirios* B. uterque *qui* pro *quia* N. *auxil. Mac. tulerunt* idem & B. pr. *attulerant* P.

2 *Lucium Anicium*] Rom. & Cuſp. *L. Manilium.* ſed *L. Anicium* vocat etiam Sigonius. SYLB. Eutrop. IV. 8. CELLAR. Qui Eutropius *Anicii* victoriam enarrans male cognomen *C.* facit. Pro *Lucium Anicium* Leid. *auxilium* legit. G. *L. Anicium.* B pr. *Anilium*, ſec. *Mancium.* P. & N. *Manilium.* Burm. *L. Manlium.* mox *viximus* P. *Gentium* N. & L. *Genthio* Burm.

3 *Dardanos & Moeſos Curio*]. Scribonius Curio ex Macedonia hoc bellum geſſit, Salluſt. Fragm. apud Nonium in *Dicere.* Eutrop. VI. 2. CELLAR.

4 *Moeſos*] *Moeſia* per *oe* legitur etiam in Vet. marm. Via Tiburtina, in quo eſt T. PLANCI PROPRAETORIS MOESIAE. itidemque in aliis aliquot monumentis. Sed Graeci *Myſos* & *Myſiam* per *y* ſcribunt: ut docent Suidas & Steph. Byzant. SYLB. qui dedit *Moeſios.* quomodo legit etiam G. P. & N. *Meſiacos* B pr. *Maeſos* Burm. qui mox *M. Scribonius Curio.* P. N. B. pr. *Curius.*

5 *Octaviano Caeſaribus*] Leid. *Octavio Caeſare.* P. *Octaviano Caeſare.* B. pr. *Caeſare Auguſto.* Burm. *ſub C. Caeſare deinde ſub Octavio Aug.*

6 *Eſt*] a P. abeſt.

7 *Alpinis omnibus*] Exceptis *Cottianis* XII. *civitatibus, quae non fuerunt hoſtiles*, Plin. III. 20. Et Nero demum, Cottias Alpes provinciam fecit. *Suet. cap.* 18. CELLAR.

8 *Noricorum provinciae*] Duae provinciae, Noricum Ripenſe & Mediterraneum. CELLAR.

9 *Batone*] Quem Auguſtus per Tiberium vicit. Suetonius quoque cap. 20. *Pannoniae* ducem appellat, at Dio Caſſius, *Dalmatiae.* Fuit eodem in bello Bato quidam dux Breucorum, Pannonicae gentis; ſed Bato Dalmata hunc ipſum interfecerat, antequam conficeretur bellum, nec ille Dalmata ſe Tiberio dedidit, *Dio Caſſ.*

acto, in ditionem noſtram *Pannoniae* venerunt [1] Amantinis inter Savum & Dravum proſtratis, regio [2] Savenſis ac Secundorum [3] Pannoniorum loca obtenti ſunt.

VIII. *Marcomanni* & [4] *Quadi*, de locis [5] Valeriae, quae ſunt inter Danubium & Dravum, pulſi ſunt: & limes inter Romanos ac barbaros ab [6] Auguſto per Vindeliciam, per Noricum, Pannoniam ac

Caſſ. lib. LV. & LVI. & ab eodem, ut ex Ovidii *Pont. Eleg.* I. v. 46. colligitur, in triumpho ductus fuit. CELLAR.

Ibid. *Betone*] Rom. *Baucone*: & mox *in deditionem Pannoniae venerunt*:] Leid. *Baſtone*. P. *Bancone*. N. *Bacbone*. G. *Bathone* & ſic Burm. qui *poteſtatem* pro *ditionem* legit: *deditionem* deleto *noſtram* P.

1 *Amantinis inter Savum & Dravum*] Ptolemaeo II. 16. *Amantini* ſunt in Pannonia inferiore ἐν μὲν τοῖς δυσμικοῖς μέρεσιν ἀρκτικώτεροι. CELLAR. Leid. *Amantunis* mox *Dravum*. N. *A mantinis inter Suavum & loca & Dravum*: deleto *proſtratis*. B. pr. *Suavum*. P. *Salvum*.

2 *Savenſis*] Cuſp. *Suavenſis*: minus recte. *Savenſis* dicitur, a Savo fl. SYLB. Leid. a *proſtratis* uſque ad ſeq. cap. *pulſi ſunt* nihil agnoſcit. *Suavenſis & ſec. loc. Pann.* N. P. B. pr. *Suav.* etiam G. m. *Salv.* P.

3 *Secundorum Pannoniorum*] Secunda Pannoniae Moeſiae proxima fuit, ſeu Inferior Pannonia, ſive Secunda Conſularis. *Ammian. lib.* XVI. *cap.* 18. CELLAR.

4 *Quadi*] Cuſp. *Squadi*. Unde aliquis conjecerit legendum, *Suevi*, *Quadi*. Ortelii ſane Theſaurus *Squados* non agnoſcit. Pro *Valeriae* Rom. *Variae*. mox tamen eadem ed. *Valeriam* hic agnoſcit, itemque Theſaurus Ortelii SYLB. *Squadi* etiam Codd. quidam Eutrop. L. VIII. c. 13. IX. 8. quae ſcribendi ratio a Librariis orta: nam iiſdem in locis *Quadri* legunt alii. *Suevi* tamen & *Quadi* ut apud Eutrop. & Amm. Marc. L. XVI. c. 19. Sic apud Capitol. in M. Anton. Philoſ. c. 22. conjunguntur: unde conjectura, cujus meminit Sylburg. non plane ſpernenda. *Marchomanni & Scadi* N. *Marcomomi* P.

5 *De locis Valeriae*,] Valeria pars Pannoniarum, ſive Pannoniae Secundae Danubium verſus detracta nova provincia. Ammianus. Marcellinus XIX. 23. *Imperator Valeriam venit, partem quondam Pannoniae, ſed ad honorem Valeriae, Diocletiani filiae, & inſtitutam & ita cognominatam.* Uxor haec fuit Galerii Maximiani, *Eutrop.* IX. 22. CELLAR. *Valeriae quae ſunt Dan. & Dr.* Burm. *Variae q* P. *Velariae* B. ſec. *Danubium Dravumque* N.

6 *Ab Auguſto per Vindeliciam, per Noricum, Pannoniam ac Moeſiam*] Cuſp. *ab Auguſto per Vindelicum, per Noricum Pannon. & Moeſ.* SYLB. Qui legit *ab Auguſta Vindelicûm per Nor.* &c. locus in Cod. Leid. mire corruptus eſt.

Ibid *Ab Auguſto per Vindeliciam; per Noricum*,] Sic Angelus Tifernas, Jo. Sambucus, Baſileenſis Hen. Petrus; & *ab Auguſto per Vindelicum*. Jo. Cuſpinianus, & quod ad caſum verbi attinet, Jo. Camers. nam *per Vandalicum* expreſſit. At Sylburg. & Belg. *ab Auguſta Vindelicum*, quae quidem Ptolemaeo ita appellata fuit, non autem eo ſitu poſita, ut inde terminus Romani limitis conſtituatur, qui citro ultroque procurrebat. Addo, quod in ceteris provincias, non urbes, Rufus facit limitem. CELLAR. Recte Cellarius: nam *Auguſta Vindelicorum* urbs, *Vindelicia* ipſa regio, cujus incolae, *Vindelici*: nec dubito, quin ſua ex Eutropio de

ac Moeſiam, eſt conſtitutus. Trajanus [1] *Dacos* ſub rege Decibalo vicit; & Daciam trans Danubium in ſolo barbarico provinciam fecit; quae in circuitu decies centena millia [2] paſſuum habuit, ſed ſub [3] Gallieno imperatore amiſſa eſt; & per [4] Aurelianum translatis exinde Romanis, duae [5] Daciae in regionibus Moeſiae [ac [6] Dardaniae] factae ſunt. Habet *Illyricus* ſeptem [7] & decem provincias: [8] Noricorum duas, [9] Pannoniorum duas, Valeriam, Saviam, Dal-

de more hauſerit Rufus; ſic enim ille L. VII. c. 9. *Pannoniam, Aquitaniam, Illyricum, Raetiam, Vindelicos, Salaſſos in Alpibus, omnes Ponti maritimas civitates . . . Romano imperio adjecit Auguſtus.* ¿Ceteri mire variant. Burm. *& barb. ab Auguſto per Vindelicum & Nor. Pann. & Moeſ.* G. m. Cellario favet. ſed contra N. & B. ſec. *ab Auguſta Vindelicum.* B. pr. & G. *Pannonias ac Moeſias.* N. *Pannoniam & Meſſiam.*

1 *Trajanus Dacos* &c.] Eutrop. L. VIII. c. 2. *Daciam, Decibalo victo, ſubegit* Trajanus, *provincia trans Danubium facta . . . Ea provincia decies centena millia in circuitu tenuit.* & L. IX. c. 8. *Dacia, quae a Trajano ultra Danubium fuerat adjecta,* ſub Gallieno *amiſſa eſt.* c. 15. *Provinciam Daciam, quam Trajanus ultra Danubium fecerat, intermiſit,* Aurelianus, *vaſtato omni Illyrico & Moeſia, deſperans eam poſſe teneri: abductosque Romanos ex urbibus & agris Daciae, in media Moeſia collocavit: appellavitque eam Daciam, quae nunc duas Moeſias dividit, & eſt in dextra Danubio in mare fluenti, cum antea fuerit in laeva.* N. *Partibus* pro *Dacos.* mox, ab altera manu *Decebalo & ſic Inſcript.* B. pr. *in ſolo Barbarico.*

2 *Paſſuum habuit*] N. P. Burm. & Leid. *in circuitu habuit dec. cent. m. p.* & mox L. pro *exinde* legit *inde.*

3 *Sub Gallieno*] N. G. ceterique *Galieno.* cui voci ſubjungit N. *autem.* Burm. pro *Imper.* legit *Aug.*

4 *Aurelium* N. Sed P. *deinde recepta* addit.

5 *Duas Dacias*] Ripenſis & Mediterranea. *Vide Notitias Provinc.* CELLAR.

6 *Ac Dardaniae*] Abſunt a Rom. ed. Cuſpin. adnotat ſe in quodam exemplari & hanc loci hujus inveniſſe lectionem; *Pannoniorumque regem in certamine ſuperans idem Lucius, in provinciam redegit utrasque Pannonias. Amantinos autem, qui inter Savum Dravumque flumina inſident rege eorum interempto, ipſa vice Romanam fecit provinciam. Marcomanni namque & Squadi, in illa Valeria, quae inter Dravum Danubiumque interjacet, ab eodem tunc ductore oppreſſi; finesque inter Romanos ac Barbaros Auguſtus vindicans per Noricum Moeſiamque diſpoſuit.* SYLB. Incluſa haec abſunt ab Tifernatis libro, videnturque gloſſema eſſe. Eutropius IX. 9. tantummodo *in media Moeſia:* & Vopiſcus Aurelian. c. 39 *in Moeſiam collocavit.* CELLAR. Incluſa non agnoſcit etiam P. *Translatis eo Romanis colonis, duae Daciae in reg.* cet. Burm. *Meſſia* de more N. Ab altera manu ad oram haec adſcripta. *duae Daciae et Moeſiae factae ſunt. Sic legi vult Robert. in L. de vita & victu P. R.*

7 *Septem & decem*] Leid. XVII. *Illyricus* XVIII. B. ſec. *decem & ſeptem.* N. *Illuria provinc.* XVII. Burm. Ab altera manu haec addita. *Ex Illyrico Suet. in Tib. n. 16. & Appian. in Illyr.*

8 *Noricorum duas.*] Ripenſem & Mediterraneam. Dixi ſupra. CELLAR.

9 *Pannoniorum duas*] Primam & Secundam Pannoniam, quae olim erant Superior & Inferior, niſi quod iſtae per novas, Valeriam & Saviam,

Dalmatiam, [1] Moeſiam. Daciarum duas. [2] Et in dioeceſi Macedoniae ſunt ſeptem: Macedonia, Theſſalia, Achaja, [3] Epiri duae, [4] Praevalis & Creta.

IX. [5] In *Thracias* Macedonici belli occaſione transcurſum eſt. Saeviſſimi omnium gentium Thraces fuerunt. In [6] Thraciae regionibus [7] Scordiſci habitave-

viam, contractiores factae. CELLAR.

Ibid. *Pannoniorum*] Quidd. Codd. *Pannoniorum.* Ibidem mox pro *Savia* Cuſp. habet *Sueviam:* Rom. *Seviam*, *Slaviam;* quae recentiora ſunt nomina. SYLB. *Pannoniorum* Rob. N. P. & G. m. *Pannonicorum totidem*, (*Valeriam* ſeq. vocem legere non potui,) *Dalmatiam*, *Moeſiam*, *Dacorum* II. Burm. *Serviam*, *Valeriam* P. *Suaviam vel Sueviam* pro *Saviam* G. m. *Slaviam* P. *Sueviam* N. *Suaviam* L. mox idem *Meſſiam*. G. m. *Myſiam*. P. *Daciae*.

1 *Moeſiam*] Primam ſeu Superiorem, nam Secunda ſive Inferior in Thraciae provinciis cap. 9. extremo numeratur. CELLAR.

2 *Et in dioeceſi Macedoniae ſunt ſeptem:*] Dioeceſis erat pars praefecturae praetorii, plures complexa provincias. Notitia Imperii per Orientem ſub praefecto praetorii Illyci conſtituit dioeceſes II. *Macedoniam* & *Daciam*, quarum iſta per *vicarium* regebatur, ut aliae dioeceſes: quaedam etiam per *comites*. Vide *Gothofr. Topograph. C. Theod. p.* 396. Eadem autem Notitia tantum VI. provincias Macedoniae adſignat, Praevalitanam adnumerans dioeceſi Daciae. Sed haec de *dioeceſi* Conſtantinorum aetate & poſteriorum principum. Ciceronis aevo paullo alia ejusdem vocabuli erat notio, uti ex lib. III. epiſt. 8. & lib. V. ad Attic. ep. 21. notum eſt. CELLAR. *Et in Dioeceſe* G. *ditione* Cuſp. & P. *Dioeceſi* Rom. *Maced. ſunt Sept.* abſunt a L. *In dioeceſi Macedonica provinciae ſunt Sept.* B. ſec. *Et ſub ditione* Burm. mox *Theſſalonica* pro *Theſſalia* N. P. *Theſſalonicae* Burm.

3 *Epiri duae.*] Vetus & Nova. Vide Geogr. medii aevi. Paullinus Nolanus Carm. 16. Sapphico v. 8. *Ibis Epiro gemina videndus.* CELLAR. *Pari duae* L. *Epyri* Burm.

4 *Praevalis & Creta.*] Pro *Praevale* in Notitia imperii eſt *pars Macedoniae ſalutaris.* SYLB. Praevalis, ſeu Pravalitana provincia, pars eſt Illyrici veteris, Macedoniam verſus, ejusque caput Scodra, dein Liſſus. Vide Geogr. med. aevi. *Cretam* autem Illyricianis provinciis accenſam fuiſſe, ſupra eſt praedictum. CELLAR. *Praevallis* N. *Praetalis: & Ceretia* Burm.

IX. 5 *In Tracias* B. ſec. *In Thr. occ. bell. Mac. tranſivimus* Burm.

6 *Thraciae*] Quidd. Codd *Thracum.* SYLB. *In Thracum* P. Burm. & G. m. *etiam Scordiſci* B. ſec. *Scordiſſi* G.

7 *Scordiſci habitaverant*,] Idem Ammianus Marcellinus tradit XXVII. 7. *Partem*, inquit, *Thraciarum habitavere Scordiſci, longe nunc ab iisdem provinciis diſparati.* Adde notata ad Eutrop. IV. 24. & 28. CELLAR. Haec ὕστερον πρότερον, ut ajunt, e Floro deſumpta L. III. c. 4. *Thraces rebellabant ... nihil ... reſiduum crudelitatis fuit in captivos ſaevientibus: litare Diis, ſanguinem humanum :] bibere in oſſibus capitum ... Saeviſſimi omnium Thracum Scordiſci fuere: ſed calliditas quoque ad robur acceſſerat* &c. ut quod hic de Scordiſcis, Rufus de Thracibus acceperit. Cur autem fabuloſa auctori videantur, quae de Barbarorum horum ſaevitia memorantur, cauſſam non video. Vera enim eſſe aliisque etiam gentibus non inuſitata docent Freinsh. & alii ad Flor. d. l. Germanis, & Galiis humanis hoſtiis litare commune fuiſſe, etiam notavit Tacit. De Mor. Germ. c. 9. ubi Lipſ. Procopium teſtem citat, qui

taverunt, pariter [1] crudele & callidum genus; de quorum ſaevitia multa [2] fabuloſe [3] memorantur, quod hoſtiis captivorum diis ſuis aliquando litaverint, atque ſanguinem humanum in oſſibus capitum potare ſint ſoliti. Saepe per eos Romanus eſt caeſus exercitus. [4] M. Didius vagantes Thracas repreſſit; M. Druſus intra fines proprios continuit: M. [5] Minucius in Hebri fluminis glacie vaſtavit. Per [6] Appium Claudium proconſulem, hi, qui Rhodopen

qui L. II. de B. Goth. ait Francos etſi Chriſtum jam colerent, humanis tamen ad ſuum aevum hoſtiis uſos fuiſſe. vid. & Lindenbr. ad Ammian. XXVII. 4. De locutione autem *litare Diis ſang.* conf. V. D. ad Flor. d. l. & ad Liv. VII. 9.

3 *Crudeles & callidi; de quorum ſaevitia multa*] Ita legebatur olim: at ut contextum inmutaverim, fecit major auctoritas codicum P. N. B. pr. Burm. Leid. niſi quod hic *callidum*, & Editt. Cuſp. & Goltzii.

4 *De quorum ſaevitia multa fabuloſe*] Quia jam Thracia imperii ſedes & cultiſſima regio erat, incredibilis videbatur & fabuloſa antiquorum feritas, quam de aliis aeque barbaris ac Thracibus, multi teſtantur hiſtorici. Vide Flor. III. 4. Ammianum XXVII. 8. CELLAR.

5 *Memorantur*] Quidd. Codd. *narrantur:* & mox *hoſtium captivos* SYLB. Leid. *Multa de vitiis praedictorum fab. mem. quod hoſtes captivorum aliquando diis ſuis litaverunt, atque hum. ſang. ... portare ſunt ſol.* P. *De quorum ſaevitie ... quod Hoſtium captivis Diis ſuis lit* B pr. *multa de ſaevitia praedictorum fabuloſa memorantur,* (*narrantur* G. m.) *quod hoſtiis ... portare ſint ſol.* B. ſec. *multa de ſaev. praed. fabuloſa mem. quod hum. ſang.* N. *portare ſoliti ſunt.* Burm. *quod hoſtium captivos diis ſuis litaverunt.* ſic & G. *pro litaverint,*

6 *Saepe per eos* &c.] Auctor reſpicit ad pugnam ignominioſam, cujus omnes fere ſcriptores meminerunt, e qua Cato in Macedoniam adverſus Scordiſcos miſſus cum paucis evaſit vid. ad Eutrop. L. IV. 24. & quos laudant ibi V. D. *Caeſ. eſt exerc* P.

7. *M. Didius*] Didium praenomine *Marcum* vocat etiam Ammian. L. XXVII. At Sigonius ex aliis *Titum.* SYLB. Baſ. pr. & Leid. totidem literis *Marcus* & mox *Marcus Druſus.* Vid. Amm. Marc. L. XXVII. c. 4. Flor. d. l. *Didius vagos & libera populatione diffuſos intra ſuam repulit Thraciam. Druſus ulterius egit, & vetuit tranſire Danubium.* Burm. *M. Livius Druſus.*

Ibid. *Didius, Druſus Minucius*] De his Florus & Ammian. dd. ll. CELLAR.

8 *M. Minucius*] Goltz. m. *M. Minucius, Rufus:* & ſeq. *Rhodopam.* SYLB *M. Mutius in Hebri* N. *M Minutius* G. ſed. m. *M. Minutius Rufus.* B. pr. *in Ebri.* P. *in Hebreo flumine Thraciae.* Burm. *M. Minutius Rufus in Ebri.* Leid. *Mimicus* pro *M. Min.* Florus *Minucius toto vaſtavit Hebro, multis quidem amiſſis, dum perfidum glacie flumen equitatur.* Hanc autem victoriam de Scordiſcis non ſolum, ſed & de Thracibus, Triballis & Dacis latius narrantes vide Liv. Epit. LXV. Frontin. L. II. c. 4. Eutrop. IV. 28.

1 *Per Appium Claudium*] Vide Epit. Livii lib. XCI. & Oroſ. V. 23. CELLAR. Hic App. Claudius vario marte ſaepe cum Thracibus, Scordiſcis, Moedis, aliisque Rhodopen incolentibus pugnavit, unde Eutrop. VI. I. *levia proelia habuit.* rectius: nam hae gentes ab illo non ſunt victae, ut cum noſtro male ait Epit. Livii XCI. Unde errat etiam Florus,

Ap-

pen incolebant, victi ſunt. [1] Europae maritimas urbes antea Romana claſſis obtinuit. [2] M. Lucullus per Thracias cum Beſſis primus conflixit. [3] Ipſam caput gentis Tratiam vicit: [4] Haemimontanos ſubegit: [5] Eumolpiadem, quae nunc [6] Philippopolis dicitur; Uſcudamam, quae modo Hadrianopolis nominatur; in ditionem, [7] noſtram redegit: [8] Calyben cepit. [9] Supra Pontum poſitas civitates occupavit, Apolloniam,

Appius in Sarmatas usque pervenit. nam eam expeditionem morte praeventus ſucceſſori Scribonio Curioni rellquit vid. ad Eutrop. d. l. & hinc patet Appio Curionem a Floro male praeponi. *Pro conſule* B. ſec. mox *Rhodopam* B. pr. Burm. & G. m.

1 *Europae*] Europa pars Thraciae, quod noſter extremo huc IX. capite docet. Vid. etiam *Scaliger Euſ. n.* 208. 2. & 2263. CELLAR. Mox *obtinuerat* Burm.

2 *M. Lucullus cum Beſſis*] Livii Epit. XCVII. & plenius Eutropius VI. cap. 8. CELLAR. Adde Amm. Marcell. L. XXVII. c. 4. Hic autem Curionis fuit ſucceſſor. Leid. *Marcus Lucullus per Thracias cum bellis primis pugnavit. Ipſamque c. g. Thraciam v. Haemipontanos ſub. & Olympiades, q. m. Philopolis d. usque damam* &c. P. *Thraciam.* Burm. *Thracicas.* ſed *primus* quod pro *primum* reſtitui, vindicant omnes. pro *conflixit* N. P. Burm. *pugnavit.*

3 *Primum conflixit. Ipſam caput gentis Tratiam*] Sic ex antiquiſſimo MS. bibliothecae regiae Valeſius ad Ammiani XXVII. p. 483. emendavit. *Tratiam* puto depravatum nomen eſſe metropolis Beſſorum. quod quum ignorarent, plures *Thraciam* ſcripſerunt: Jornandes *gentis Thraciae* ſublegit. *Caput*, urbs princeps, Florus II. 9. *Caput gentis Ambracia, regia Pyrrhi.* Nec *vicit* obeſt, quod *capi* urbes e more dicuntur. Nam & Horatius IV. od. 15. *victas urbes* dixit: & Eutropius VI. 8. *Uſcudamam, quod Beſſi habitabant, eodem die, quo adgreſſus eſt, vicit.* CELLAR. *Ipſam caput Tratiam* B. pr. *ipſam caput gentium vicit. Thraces enim montanos* P. *Emimontanos* B. pr. *Ipſasque caput gentium Emimontanos ſubegit* N. *Ipſamque caput gentium Thraciam vicit, Emimontanas ſub.* Burm.

4 *Haemimontanos*] Cuſp. *Haemimontanos vicinos ſubegit.* Alii locum ſic legunt, *ipſum caput gentium vicit; Thracas Aemimontanos ſubegit.* Pro *Eumolpiade* (ſive ut quidam malunt, *Emolpide*) & *Uſcadama* idem Cuſp. habet *Olympiadam* & *Muſcadoniam.* Goltzius ſecutus eſt Amm. Marcell. XXVII. & Eutrop. viſe & Sigon. SYLB.

5 *Eumolpiadem*] *Et Eumolp.* G. & *Eumolphidam* P. & *Olympiadam* Burm.

6 *Philippopolis*] Ammianus XXII. 2. *Philippopolim petiit, Eumolpiada veterem.* Alia ejusdem urbis nomina exhibet Plinius IV. 11. qui etiam *Philippopolim* vocat. Habuit vero id nomen a Philippo Amyntae, ante Philippum patrem Perſei. *Polyb. Legat. excerpt.* XLVIII. Tantum abeſt, ut a Philippo Caeſare acceperit, uti Leunclavius cenſuit *Pand. Turc. n.* 33. cujus erroris originem oſtendit Scaliger *ad Euſeb. n.* 2263. CELLAR. *Philopolis* P. *Olympiadam* pro *Uſcudamam.* Burm. & *Uſcbodoniam* N. Mox *Andrinopolis.*

7 *Noſtram*] *Non unus* Leid.

8 *Calyben*] Quidam Codd. *Cabylen.* Steph. Byzant. utramque & *Cabylen* & *Calyben* Thraciae oppidum facit. SYLB *Cavillum* corrupte Leid. Vide quae ad Eutrop. diximus. *Cavilla* B. pr. *Canbilen* N *Capylen* B. ſec. *Cavyba* P. *Cambylam* Burm. ſed G. m. *Cabylen.*

9 *Supra Pontum poſitas civitates*] Ab Eutropio petitum VI. 10. CELLAR. *Supra Portum* P.

1 *Ca-*

lomiam, [1] Calatin, [2] Parthenopolin, Tomos, Hiſtrum; ad Danubium usque [3] perveniens, Romana Scythis arma monſtravit. Ita [4] ditioni reipublicae ſex Thraciarum provinciae ſunt [5] conquiſitae; [6] Thracia, [7] Haemimontus Moeſia inferior, [8] Scythia, Rhodope, [9] Europa; in qua nunc [1] ſecundae arces Romani

1 *Calatim*] Uno *l* ſcribit Steph. Byzant. & Amm. L. XXVII. Sed Κάλαθιν etiam ac Καλλάθην appellari, innuit idem Steph. SYLB. (Qui *Callatim* legit. Sed *Calatin* legendum vid. ad Europ. Leid. *Gallatam*. B. pr. *Gallatum* N. P. *Apollineam*, *Gallatiam*. B. Sec. *Calathum*. G. m. *Galatam*. Burm. *Galatiam*.

2 *Phthinopolin*] Pro hac Eutropius habet *Parthenopolin*. in Provinciarum Itinerario eſt *Plotinopolis*. SYLB. *Phthinopolin* alibi legiſſe non memini. Freinshemius tamen (Auctoris noſtri auctoritate veroſimile) ad Liv. Ep. XCVII. c. 17. eam recenſet, & a *Parthenopoli* diverſam facit: ſed & *Poneropolin* addit, quod quid ſit, etiam ignoro, & forſan ex illo *Plotinopolin* in Prov. Itin. ortum. Nullus tamen dubito, quin ex Eutropio L. VI. c. 10. e quo omnia haec deſumpta ſunt, reſtituendum ſit *Parthenopolin*: cui emendationi vel corrupta Codicis Leid. lectio *Panthenopolin* anſam dedit. Lectionem meam nunc confirmant N. P. B. pr. & Burm. ac G. m. mox *Hiſtrum* P. & Burm. *Hiſtrix* B. ſec. *Comoſiſtrum* N. quod e *Tomos Iſtrum* ortum.

3 *Perveniens*, *Romana*] Quidam legunt *perveniens Romanus, Scythis* cet. Ibidem mox pro *Reip.* non minus apte legas *Romani populi*: ut confuſio nata ſit ex abbreviato ſcribendi compendio R. P. SYLB. Leid. *in Scythis* . . . *in ditionis*. N. *Rom. ſuis arma*. B. ſec. *dicitoni*.

4 *Ita ditioni reipublicae ſex Thraciarum provinciae*] Itidem cum Valeſio ex MS. Parienſi emendavimus. Vulgo *in ditionem*, & *acquiſitae*. Tifernas vero etiam *conquiſitae* legit. De numero ſex provinciarum conſule Notitias, & Ammianum XXVII. 9. CELLAR.

5 *Conquiſitae*] Sic Codd. quidam SYLB. Qui dedit *acquiſitae*. uti & G. ſed vulgatam tuentur ejus margo, P. & N. ac Burm. *conquaeſitae* B. pr.

6 *Thracia*,] Haec pars eſt, non tota, Thracia prima ſive Propria. Ammianus d. l. *Sex provinciae ſunt quaeſitae. Inter quas prima, quae ex fronte Illyriis eſt confinis, Thracia ſpeciali nomine appellatur*. CELLAR. *Thracias* P. *Traciae minor pontus* B. pr. *Thratia* N.

7 *Haemimontus*] Ita rurſus Codd. quidam: ut & apud Ammian. eſt. Cuſp. ſic edidit locum; *Haemimontium*, *Myſia inferior*, *Sithonia*, *Rhodopeia*; *& in qua nunc ſecundae arces Romanae urbis ſunt conſtitutae*, *Conſtantinopolis*. Sic Rom. pro *Sithonia* eſt *Scythia*, *Sacia*: & pro *ſecundae* alii habent *ſede*; ſic, *in qua nunc ſede arces Romanae urbis ſunt conſtitutae*. Viſe & Amm. de Thracicis Provinciis L. XXVII. SYLB. *Haemimontus* MS. Bibliothecae regiae: Sic Ammian. d. l. & Treb. Pollio Claudii Vita c. 2. At Sylburg. *Haemons*. CELLAR. *Emimontium*, *Miſia inferior*, *Miſia ſuperior*, *Sithonia*, *Rhodopea* Burm. *Emipontus Maeſia* (G. m.) . . . *Scythia*, *Sacia*, *Rhodopa* P. *Amipontus*, *Miſſia* . . . delens *Europa*.

8 *Scythia*,] Pars Moeſia Inferioris veteris, proxime Danubii oſtia, *Scythia* a Scythis ſeu Getis incolis appellata, etiam *Scythia Minor* ſive *Inferior*: cujus metropolis Tomi erant. Zoſimo lib. V. cap. 10. n. 7. ἡ ἐν τῇ Θρᾴκῃ Σκυθία. CELLAR.

9 *Europa*;] Quae, ut ſupra, pars Thraciae eſt Aſiam verſus, ſeu propter fretum Byzantinum. Inſcriptio ex

mani orbis ſunt conſtitutae, Conſtantinopolis.

X. Nunc [2] Eoas partes, totumque orientem, ac poſitas ſub [3] vicino ſole provincias, qui auctores [4] ſceptris tuis paraverint. explicabo; quo ſtudium clementiae tuae, quod in [5] iisdem propagandis habes, amplius [6] excitetur. [7] *Aſia* ſocietate Attali regis nota Romanis [8] eſt, [9] eamque Attali teſtamento relictam hereditario jure [10] poſſidemus. Ne quid tamen populus Romanus non viribus partum haberet, armis, per nos [11] ab Antiocho, Syriarum rege maximo,

ex Conſtantii aevo apud Grut. p. 361.

CONSULARI PROVINCIAE EUROPAE ET THRACIAE. CELLAR.

1 *In qua nunc ſecundae arces Romani orbis*] Variant libri. Tifern. & Sambuc. *in qua nunc ſede arces Rom. urbis*. Cuſpin. *ſecundas* quidem, ſed mox etiam *urbis*: Belg. *ſecundas*, & *orbis*. ſed omiſſo *Conſtantinopolis* nomine, tanquam gloſſa. Sylburgius demum: ut edidimus. *Secundae* autem primis in Italia, hoc eſt veteri Romae, opponuntur. CELLAR. *In qua nunc ſedes arcis imperii Rom. Conſtantinopolis* Burm. *in qua nunc ſede arces Romanae urbis* P. *in qua nunc arces Rom. Orb.* B. ſec. *Rom. Urbis* N.

X. 2 *Eoas*] Vulg. *eas partes*. Sed *Eoas* cum MSS. legendum eſſe monuit ante Schottum etiam Cuſpin. in Comment. Mox Codd. quidam *ſceptris ſuis*. SYLB. Leid. *ergo has partes*. mox *paraverunt*. P. & Burm. *nunc autem Eoäs*. G. *eas*.

3 *Poſitas ſub vicino ſole provincias*,] Vide Append. ad Geog. noſtram Antiquam. CELLAR.

4 *Sceptris tuis*] P. *Scriptis tuis*. Burm. *ſcript. ſuis* & *paraverunt*: conſpirantibus P. B. pr. & N. mox *quod* abeſt a N.

5 *Iisdem ... habes*] Leid. *eidem ... habeas*. P. *habebis*. Burm. *habeas*.

6 *Excitetur*] Codd. quidam *incitetur*. SYLB. E noſtris ſic P. N. Burm. & G. m. ceteri *excit*.

7 *Aſia*] Haec Aſia Pergamene, Attalorum regnum, quod Lydiae, Joniae, Cariae magnam partem tenebat: poſt provinciā Romanorum *Aſia* ſimpliciter dicta, etiam *Aſia proconſularis*. CELLAR.

Ibid. *Aſia ſocietate Attali regis*] Hic major Attalus, Eumenis & Attali Philadelphi pater. CELLAR. Hoc accidit initio belli Macedonici primi, quum Laevinus contra Philippum Macedoniae regem inter alios etiam cum Aſiae rege Attalo, quem bene diſtinguit Cellarius, foedus iniit. Vide ad Eutrop. qui tamen errat, L. III. c. 14.

8 *Eſt* non agnoſcit N. pro *Romanis* Burm. legit *nobis*.

9 *Eamque Attali teſtamento relictam*] Attali minoris, qui nepos majoris fuit, Eumenis filius. Vide Hiſt. noſtram Antiq. CELLAR. Adde, quae diximus ad Eutrop. L. IV. c. 4. qui ibi & c. 18. rurſus erat.

10. *Poſſidemus* &c.] Leid. ſic *poſſedimus. Ne quid tamen nō nūs ptium haberet anvis ab Antiocho rege Syrio & maximo, eſt vendicata*. B. pr. & Burm. *poſſedimus*: poſterior *hered. jure* non agnoſcit. mox idem *Ne quod tamen Rom. Pop.* pro *tamen* P. *tale*. Baſ. ſec. *Pop. Rom.* P. *populare non armis, per nos* cet. B. pr. *iſuris partium haberet*, additumque ab eadem manu *forte P. R. non viris partium haberet*, Pro *viribus* Codd. quosdam legere *viris* & mox *Ant. rege Syrorum* monet Sylb.

11. *Ab Antiocho*]. Contra hunc Romanus

mo, eſt vindicata. [1] Eadem occaſione etiam [2] *Lydia*, ſedes antiqua regnorum; [3] *Caria, Helleſpontus*, ac [4] *Phrygiae*, in poteſtatem populi Romani juncta deditione pervenerunt. [5] *Rhodiis* & *inſularum populis*, primum infeſtiſſimis, poſt fideliſſimis [6] auxiliatoribus uſi ſumus. Ita Rhodus, & inſulae primum [1] libe-

manus auxilio fuerat Eumenes Attali primi filius. Vid. ad Eutrop. IV. 4. Antiocho autem per Corn. Scipionem victo, Eumeni a Romanis omnes Aſiae civitates cis montem Taurum donatae ſunt, quas Antiochus tenuerat. Vid. ibid. *Syriorum* N. & P. *Syriae* Burm.

1 *Eadem occaſione etiam Lydia &c.*] Rufum hic tota aberrare via vel unum Livii teſtimonium evincet L. XXXVIII. 39. *Rhodiis* . . . *Lycia & Caria datae usque ad Maeandrum amnem, praeter Telmiſſum. Regi Eumeni* . . . *in Aſia Phrygiam utramque* (*alteram ad Hellespontum, majorem alteram vocant*) *& Myſiam* . . . *et reſtituerunt & Lycaoniam & Milyada*, & *Lydiam* &c. Ut Romani, quas Auctor refert, nunc non redegerint ſub ditionem ſuam, ſed alias Eumeni, Rhodiis alias, quia aeque Romanis contra Antiochum in auxilium venerant, dederint. Vid. ad Eutrop. d. l. Rhodus autem nunc libera, nunc Romanis obnoxia tandem in provinciam ſub Veſpaſiano redacta eſt. Vid. Eutrop. VII. c. 19.

2 *Etiam Lydiae*] N. *Lydiae* deleto *etiam*.

3 *Caria, Hellespontus*.] Hellespontus medio aevo provincia fuit ſive tractus, juxta Hellesponticum fretum in Aſiano latere. In Notitia Imperii *Hellespontus* eſt in decem provinciis Aſianae dioeceſis. Et Notitia Eccleſ. ſive Epiſcop. Hellesponti provinciae metropolim ponit *Cyzicum*, ſub cujus eccleſiaſtica jurisdictione ſunt Lampſacus, Hadrianotherae, Dardanum, Miletopolis, Troas, Alexandria, Scepſis & aliae civitates. CELLAR.

4 *Ac Phrygiae*,] Quae illae plures, num Major & Minor, ut olim diviſa fuit Phrygia? at Minor fuit ſub Hellesponto comprehenſa, nec enumeratur in Aſianae dioeceſis provinciis. An ergo *Pacatiana* & *Salutaris*? ita cenſeri oportet, ſi pluralivus numerus, quem libri omnes habent, defendendus. Cur Rufus autem non expreſſit, ſi notas ſuo tempore tot diviſiones habuit Galatiae, Phrygiae Majoris, Cappadociae, Ciliciae, quemadmodum in Occidentis diviſione fuit diligentiſſimus? niſi forſan antiquiora tantum Aſiae docere voluit; relictis, quae tum nota omnibus ut praeſentia & oculis expoſita, erant. An denique antiquior diviſio in Phrygiam *Primam* & *Secundam*? Vide ſubſcriptiones Concilii Niceni. CELLAR. *Phrygia* Sing. num. Cuſp. mox Rom. *victa deditione venerunt*. SYLB. Leid. *Phrygiae in poteſtates* . . . *juncta ditione pervenerunt. Rhodis, & inſularum populis experti, primum infeſtiſſimis*, (quod poſterius, ut omnia corrupta ſunt, repetitur) *auxiliatorum utebar*. N. *Phrygiae* deleto *ac*. *Phrygia* G. m. *Frygia* B. pr. mox *dicione* Burm. *victa deditione* P. B. pr. *ditione*. Idem N. & P. ac Burm. *venerunt*.

5 *Rhodiis & Inſularum populis*] Burm. *Rhodiis & aliarum inſul.* P. *Rhodiis inſularum*. B. pr. *Rhodus & inſul. pop. exp. prim. infeſt. ſumus poſiti item fideliſſ. auxil. utebamur*.

6 *Auxiliatoribus*] Abeſt a Cuſp. ed. Sequentia ſic leguntur a quibusdam; *Ita Rhodus inſula primum libere agebat: poſtea in conſuetudinem parendi Romanis clementer pervenit*. SYLB. Pro *parendi* legit Leid. *parempti* mox *provocatis*.

1 *Li-*

[1] libere agebant: poſtea in conſuetudinem parendi Romanis, [2] clementer provocatae pervenerunt, & ſub Veſpaſiano principe [3] *Inſularum provincia* facta eſt.

XI. [4] *Pamphyliam*, *Lyciam*, *Phrygiam*, *Piſidiam*, *Cariam*, *Iſauriam*, Servilius proconſul, ad bellum piratarum miſſus, obtinuit. *Bithyniam* defuncti regis [5] Nicomedis teſtamento ſumus adſequuti. *Gallograeciam*, id eſt, *Galatiam*, (ſunt enim, ut [6] nomen reſonat, e Gallis Galatae) [7] quod [8] Antiocho contra Romanos auxilium praebuiſſent, invaſimus. [9] Manlius

1 *Libere agebant*] Burm. G. B. uterque *liberae*. B. pr. *conſuetudine*.

2 *Clementer provocatae*] Sic Belg. & Scalig. ad Euſ. p. 199. alii *provocantibus*, & incidunt poſt *parendi*. CELLAR. *Ita Rhodus & inſulae prim. lib. ag. poſtea clem. provocantibus perv.* B. ſec. & G. *provocatis pervenerint*. B. pr. *Rom. de jure provocantibus* N. *pervenit* P.

3 *Inſularum provincia*] Samos una cum Rhodo libertatem amiſit, *Sueton. Veſpaſ. cap.* 8. & Rhodus plures ſub imperio ſuo inſulas habuerat, a Sylla attributas. *Cic.* 1. *ad Q. frat. ep.* I. *cap.* II. CELLAR.

XI. 4 *Pamphyliam* &c.] Cuſp. *Pamphyliam*, *Phrygiam*, *Icariam Servilius proconſ.* SYLB. Leid. *Pamphyliam*, *Phrygiam*, *Profidiam Serv. proc. ad bell. Pyrhotarum*. P. *Pamphyliam*, *Phryg. Piſ. Car. Hirariam Serv. proc. ad bell.* . . . *Eperrotarum* B. pr. *Pamph. Phryg. Car.* N. *Pamphyl. Frygiam Car.* B. ſec. *pro conſule*. Burm. *Pamphiliam, Frygiam CuServilius proconſule ad bell. pyratarum miſſus abtinuit*. De his a Servilio domitis conſule Eutrop. L. III. c. 3. & laud. auct.

5 *Nicomedis*] Leid. *Incomedis*, quod in MSS. Eutropii aliquoties etiam offendi. mox *hoc eſt Gallaciam*. De Nicomede Bithyniae rege, qui P. R. heredem regni reliquit, vid. ad Eutrop. L. VI. c. 6. *Nicom. def. regis* B. pr. *regis* abeſt a P.

6 *Sunt enim ut nomen reſ.* &c.] Cuſp. *ut nomen ſonat*. Alii ſic, *ſunt enim Gallis, ut ſonat nomen*, *Galatae*. Qua de re Suidas quoque & Iſidori Etymol. SYLB. *ut nomen reſonat* Cuſp. & Belg. At Tiſern. & Sylb. *ut & nomen ſonat*. Eſt vero illud *ut &*, ſimilitudinis notione, ſuſpectum, ut alibi diximus. CELLAR. Vide tamen, quae Florus L. II. c. 11. *gens Gallograecorum, ſicut ipſum nomen indicio eſt* &c. Leid. *Sunt etenim Gallatae, quae dum Ant. praebuiſſet*. Burm. *Gallograeciam hoc eſt Gallathiam, ſunt enim ut nomen reſonat ex Gallis Galathae*. Baſ. pr. *hoc eſt Gal. ſunt en. ut & nom. reſon.* G. *ſunt. ... ſonat.* N. *ex Gallis*.

7 *Quod*] P. *Quos* &c. ſed B. pr. delet.

8 *Antiocho auxilium praebuiſſent*,] Dubium, aut potius a Manlio, triumphi cupido, fictum Flor. II. 11. 2. *an* Gallograecos *inter auxilia regis Antiochi cupidus triumphi Manlius viſos ſimulaverit, dubium eſt*. Unde fuit quod apud Livium XXXVIII. 45. objicitur, *non ex ſenatus auctoritate, non populi juſſu bellum Gallograeciae illatum*. CELLAR.

9 *Manlius*] Vulg. *Mummius*: perperam; ut docet Cuſp. Comm. *Cn. Manlium* vocat etiam Sigon. SYLB. N. *M. Mumius*. Burm. *Cn. Manlius* Baſ. ſec. *Nummius proconſule*. P. *M. Numius*. B. pr. *Nummius*. Leid. *Minutius* mox *Gallatas* ut ſaepius. Sed *Cn. Manlium* vocat. Epit. Liv. L. XXXVIII. eumque *conſulem* facit M. Fulvii collegam, uti & ipſe Livius c. 12. &c. Verum proconſul erat, quum de Gallis triumphavit. Vera quoque ſunt, quae e Floro & Livio notat Cellarius: ſed ita capienda, ut Senatus Manlio idoneam ob cauſſam nega-

lius proconſul Galatas perſequutus eſt; [1] & confugientes partim in [2] Olympum, partim in [3] Magabam montem, qui nunc Modiacus dicitur, de arduis eos in plana detruſit, [4] victosque in perpetuam pacem redegit. Poſtea Galatiam Dejotarus [5] Tetrarches, nobis permittentibus, tenuit. Ad extremum ſub Octaviano Caeſare Auguſto [6] Galatia in [7] formam provinciae redacta eſt. Eam primus [8] Lollius pro prae-

verit triumphum, quod dubitaverat, an Galli inter auxilia Antiochi fuisſent; nam hoc diſerte prodere Appian. in Syriac. p. 107. & Livium XXXVIII. 40. apud quem etiam Manlius c. 48. teſtes ejus rei appellat Sciplones: Sed quod iis injuſſu S. P. Q. R. bellum intulerat ibid. docet Dukerus ad Flor. L. II. c. 11. ubi Freinshem. e Livii eodem l. c. 50. notat triumphum Manlio, quamquam non ſine controverſia, decretum tamen fuiſſe.

1 *Et confug.*] P. non agnoſcit & Burm, *& fugient.*

2 *Partim in Olympum, partim in Magabam*] Livium lege lib. XXXVIII. cap. 18. extr. & cap. 19. pr. CELLAR.

3 *In Magabam*] Cuſp. *in Megaram, quae nunc Mediacus dicitur.* ubi idem Cuſp. pro *Megara* ſcribendum cenſet *Ancyram*; Galatiae metropolin. ſed *Magabam montem* habet etiam Jornandes. *Modiacum* per *o* agnoſcit etiam Ortelius: Volaterrannus per *e* habet *Mediacum*, ut & Cuſpin. SYLB. Leid. *Magabiam montes, qui nunc Modiatus* &c. Rufi locum illuſtrant, & omne tollunt dubium Livii & Flori verba L. d. c. 19. *Certiora poſtea Oroandenſium legati adtulerunt. Toliſtobojorum civitatem Olympum montem cepiſſe; diverſos Tectoſagos alium montem, qui Magaba dicatur, petiſſe.* Flor. L. II. c. 11. *in altiſſimos ſe montes recepiſſent, quos Toliſtoboji Olympum, Tectoſagi Magabam inſederant.* Cuſpiniani *Megaram* ex depravato Codice ortum crediderim, ſic apud Liv. d. l. *Magana* in aliis, *Magnava*, *Magava* in aliis, ut ejusdem Cuſp. pro eo *Ancyram* legentis conjectura inepta ſit; Auctor enim ad Gallorum fugam reſpicit, non ad locum, in quo caſtra habebat Manlius. *In Olympiam* ..: *in Maratbam* N. *Angyram* Burm. *Magabam* B. ſec. & G. ſed m. *Maganam*, *vel Megaram*. P. *Magaram Mediacus* G. m. & P. *Mediatus* B. pr. ſed *Modiacus* N. quod probat Schottus.

4 *Victosque* &c.] *Detraxit: cunctos* N. *de arduis in plana detruſit. victos in p.* Burm. *victos* ſine *que* B. pr. *& victos* P. Leid. *victos in perp... Gallaciam Dejotarus Tracus*: Rom. ed. monente Sylburgio, *Dejotarus Beſtiae rex nobilis, Romanis permiſit.*

5 *Tetrarchus*] *Et Thraces* B. pr. *Beſtiae rex nobilis Rom.* P. *Octa rex nobis perm.* N. *Ethraces* G. m. *Dejotarus rex nobis perm.* Burm.

6 *Galatia in formam provinciae*] Amynta mortuo, Auguſtus regnum ejus provinciam fecit. *Dio Caſſ.* 53 p. 514. *Eutrop.* VII. 5. CELLAR.

7 *In formam prov.*] Codd. quidam *in ſpeciem prov.* SYLB. *In ſpeciem* etiam Baſ. pr. & G. m.

8 *Eam primus Lollius pro praetore*] Cuſp. cum praenomine habet *M. Lollius.* SYLB. *Et eam* B. ſec. *primum* B. pr. *Lolius* N. P. & L. qui legit cum G. aliisque *praetor.* Burm. *Eam primus M. Lollius paulinus adm.* Vulgata tamen lectio Eutropii loco L. VII. c. 10. unde haec deſumta ſunt, confirmatur, & praenomen, quod Cuſpin. & Burm. Cod. praeſeferunt, additur. Uti autem *conſul* & *proconſul* &c. Sic *Praetor* & *Propraetor* ac *pro praetore*, non ſolum a Librariis, ſed etiam ab ipſis ſcriptoribus ſaepe confunduntur: ut alibi monui.

1 *So-*

praetore adminiſtravit. *Cappadoces* primo [1] ſocietatem noſtram ſub [2] Ariarathe rege per legatos, petiverunt: poſteaque [3] Ariobarzanes rex Cappadocum, a Mithridate expulſus, Romanorum armis reſtitutus eſt; ſemperque in [4] auxilia noſtra fuere Cappadoces, & ita majeſtatem coluere Romanam, ut in honorem [5] Auguſti Caeſaris [6] Mazaca, civitas Cappadociae maxima, Caeſarea nuncuparetur. [7] Poſtremo

1 *Societatem noſtram ſub Ariarathe*] Sub Ariarathe v. ſive Philopatore, de quo in Diodori Excerpt. Valeſ. p. 325. Epit. Liv. 47. CELLAR. Adde Eutrop. L. VI. c. 6.

2 *Sub Ariarathe rege per Legatos*] Uncis *per Legat.* incluſit Sylburgius. Sed L. *rege per leg.* non agnoſcit, corrupte ejusdem regis nomen exhibens, *Affaca.* Nec melius reliqui: *ſub Africe repetierunt* B. pr. *ſub Epafrace rege petierunt* ſec. *ſub Epaphrage pet.* N. *Capadoces primum* ... *ſub Eparphagete pet.* Ut nullus *per leg.* exhibeat. mox B. ſec. *eſt conſtit.*

3 *Ariobarzanes*] Ab Romanis rex datus, *Juſtin.* XXXVIII. 2. *extr.* a Mithridate pulſus, *Cic. pro Lege Man. cap.* 2. à Pompejo reſtitutus & confirmatus, *Appian. Mithrid.* CELLAR. Cuſpinianum hic legere monet Sylburg: *Cujus deficiente ſtirpe, lectus Ariobarzanes rex Cappadocum: qui a Mithr.* N. *Ariob. Capp. rex* ... *eſt reſtitutus.* Burm. *pulſus* pro *expulſus.*

4 *In auxilia noſtra fuere.*] Sic quoque Eutropius IV. 4. *Romanis in auxilium erat Eumenes.* Idem VI. 22. *qui Pompejo in auxilium fuerat.* CELLAR. Quartum pro ſexto caſu etiam apud probatiſſimos ſcriptores inveniri quamquam non ignoro, & exemplis ad Eutrop. in cujus depravatum codicem incidiſſe Rufum ſaepius liquet, comprobavi: fide tamen Codicis optimae notae ſecus legendum eſſe ſuis locis oſtendi. Certe & hoc loco a nobis ſtant N. & B. ſec. quorum alter *ſemperque auxilia noſtra fuere Cappadoces; auxilia* pro *auxiliatores* ut apud Eutrop. aliosque frequentiſſime *ſervitia* pro *ſervis: conjugia* pro *conjugibus* &c. alter *inter auxilia noſtra*, quod praeferrem; quia *in* pro *inter* prius ſcriptum, facile deinde mutari potuit in *in* P. *fuerunt* pro *fuere.*

5 *In honorem Auguſti Caeſaris Mazaca,*] Signanter dicit *in honorem Auguſti*, non *ab Auguſto*, quia Strabo Cappadox, qui ſub initium principatus Tiberii ſcripſit nullum *Caeſareae* nomen in Cappadocia memoravit. Tiberii autem auſpiciis impoſitum nomen, *Euſeb. Chron.* & potuit in honorem patris Auguſti, ſicut ipſe Octavianus multas condidit aut ornavit *Julias.* Vide illuſt. viri Ez. Spanhemii de Uſu Numiſm. p. 893. CELLAR. *Mazacam* nomine ſuo *Caeſaream* adpellari juſſit Tiberius, Archelai Cappadocis regno in provinciae formam redacto: Eutrop. L. VII. c. 11. ſed in Auguſti honorem reges P. R. amici condiderunt civitates, quas *Caeſareas* nominarunt. Ibid. c. 10. & Sueton. in Aug. LX. ut hic hiſtoriam confundat Auctor, quod ſeqq. clarius oſtendunt.

6 *Mazaca*] In Codd. quibusdam eſt *Megara:* perperam: ut praeter Eutropium, Amm. Marcellinum aliosque docet etiam Euſeb. Chronici cum impreſſum, tum manu ſcriptum exemplar. SYLB. *Megara* etiam P. *Mazarba* N. *Mazathia* Leid. *Mazaca civitas maxima Capad. Caeſ. nuncapitaretur.* Burm. *Caeſaria* N. *cognominaretur* B. ſec. Vide Turneb. L. XXIV. c. 6. & XXVII. c. 17. Adverſ. & Notas Pulmanni in Neron. Suetonii c. XXX. Schottus manu adleverat.

7 *Poſtremo quum ſub Imp.* &c.] Cuſp. *poſtremo iterum tertia deficiente prole, ſub Imp. Tiberio Claudio Ar-*

mo quum ſub imperatore [1] Claudio Caeſare Archelaus [2] ex Cappadocia Romam veniſſet, ibique diu detentus occubuiſſet, in provinciae ſpeciem Cappadocia migravit. *Pontus*, per Pompejum victo Mithridate rege [3] Pontico, formam provinciae accepit. *Paphlagoniam* [4] Pylaemenes rex, amicus populo Romano, tenuit. Saepe [5] ex ea pulſus, regno a nobis eſt reſtitutus: [6] quo mortuo, provincia Paphlagonibus impoſita eſt.

XII.

chelaus, favente Antonio, rex factus eſt: quem ſub Auguſto Tiberius oratione defendit. Imperio deinde ſuccedens, eumdem blande Romam accerſitum non remiſit: ibique diu detentus cum occubuiſſet, teſtamento Romanis Cappadociam reliquit: & ſic in provinciae ſpeciem Cappadocia migravit: vel (ut alias legitur) *in provinciam per Germanicum redegit.* Verum haec non Rufi, ſed expilatoris alicujus verba eſſe, ſatis eſt manifeſtum. Sunt etiam, qui ambiguitatis vitandae gratia malint, *ſub Imperatore Tiberio Caeſare.* ut non Caligulae, ſed Auguſti ſucceſſor intelligatur. cum nempe uterque illorum eodem & nomine & praenomine dictus ſit *Tiberius Claudius*, Auguſti tamen, ſucceſſor, Tiberii praenomine notior eſt, ac Caligulae ſucceſſor notior gentili appellatione Claudii. SYLB. *Poſtremum* N. *ad poſtremum cum Archel.* &c. Burm. *Caeſare* etiam abeſt a G.

1 *Claudio*] Ita omnes libri. Tiberium autem Claudium intellige, Auguſti ſucceſſorem, *Tac.* II. *Ann.* 42. *Sueton. Tib.* XXXVII. *Dio Caſſ. lib.* LVII. *p.* 704. non ſucceſſorem Caligulae; cognominem quidem, ſed qui nomine gentili notior fuit, ſicut ille praenomine Tiberii. CELLAR.

2 *Ex Cappadocia*] Sic Leid. melius quam *rex Cappadocum.* Dolo enim ex regno ſuo atque per blanditias & promiſſa *extractum* ſcribit Sueton. XXXVII. *evocatum* Eutrop. VII. 11. *Elicit Archelaum matris literis*, ut de Tiberio Tacitus Ann. II. 42. HAV. Lectionem Cod. L. confirmant N. P. B. pr. & Ed. Rom. ut monet Sylburg: nec multum recedit Burm. *Archelaus rex Cappadocia* mox idem *in provinciae ſpec. migr.* deleto *Cappadocia.* Leid. *diu tempore*... *Cappadociam.* B. pr. *& ibi diu tentus*... *formam.* P. *ſpeciem Cappadociam.*

3 *Rege Pontico*] Cuſpin. *Ponti* SYLB. Burm. vocem non agnoſcit. L. monſtroſe *Pontiſico.* De hoc autem Mithridatico bello vid. ad Eutrop. L. VI. c. 12.

4 *Pylaemenes*] Codd. quidam *Philemenes.* ſed *Pylaemenem* agnoſcit etiam Suidas. SYLB. Et hic mire variant Codd. noſtri. *Phylimenes amicitiis pop. Romani vi tenuit* N. *Pylemenes* B. ſec. *Philemenes* G. ſed m. & P. *Philemenes* Burm. *Philemenes amicus populi R. in tenuit.* L. *Philemenes* (omnes delent *rex*) *Rom. pop.* Pylaemenes autem Paphlagoniae rex adverſus Ariſtonicum in Aſia bellum moventem P. R. in auxilio fuit. Vid. ad Eutrop. L. IV. c. 20. Hic vero intelligitur Pylaemenes Nicomedis Secundi filius, qui patre Paphlagoniae regno impoſitus fuit, a Mithridate expulſus. Vid. ibid. L. V. c. 5.

5 *Saepe ex ea pulſus*] Cuſpin. *Saepe a Mithridate pulſus ex regno a nobis eſt reſtitutus: ſtirpe denique regia deficiente, Neronis tempore provincia facta eſt.* SYLB. *Saepe ex eo pulſus regn.* N. *Ex ea pulſus. a nob.* Burm.

6 *Quo mortuo, provincia impoſita eſt.*] Non ſtatim Pylaemene, qui pulſus fuerat, exſtincto, provincia facta Paphlagonia; ſed vel filiis ejus reſtitutum regnum, *Eutrop.* VI. 14. vel ſaltim Dejotarus Philadelphus interponendus. *Strab.* XII. Vide Tabulam Paphlagon. in Hiſt. noſtra Antiq. CELLAR. Recte: nam Pompeius, ſi Eutropio fides ſit, Attalo & Pylaemeni Pylaemenis, qui Populi R. amicus regno a Mithridate expulſus eſt, filiis Paphlagoniam reddidit

XII. Ultra [1] juga *Tauri* montis, quemadmodum Romana perrexerit poſſeſſio, conſequenti locorum magis, quam temporum ſervata digeſtione, monſtrabitur. [2] Antiochus, Syriae rex potentiſſimus, bellum formidabile populo Romano intulit. Trecenta millia armatorum habuit: [3] falcatis etiam curribus [4] & elephantis aciem inſtruxit; a Scipione conſule, [5] fratre Scipionis Africani, in Aſia apud [6] Magneſiam victus, pace accepta, intra Taurum montem regnare permiſſus eſt. [7] Ejus filii ſub clientela populi Romani regnum Syriae retinuerunt: quibus [8] defunctis, Syriarum provinciis potiti ſumus.

[1] *Cili-*

didit. Vid. Comm. ad Eutrop. d. l. *Quo provincia ejus* &c. N. P. L. unde haec emendatio Schotti orta: *Provinciae jus Paphlagonibus impoſitum eſt.* Burm. Haec cum ſeqq. conjungit, *quo mortuo provincia facta eſt, ga & producta ultra ju Tauri* &c.

XII. 1 *Ultra juga Tauri.*] Haec corruptiſſima leguntur in Leid. qui mox transponit *poſſ. Rom. perr.* B. pr. *loco magisque* pro *locorum magis quam.* ultima vox etiam a Leid. abeſt. *locorum magisque* Burm.

2 *Antiochus*] Numero VI. cognomine Magnus. *Eutrop* IV. 4. CELLAR. Antiocho huic in auxilio erant Hannibal, & Thoäs Aetolus vid. ad Eutrop. L. IV. c. 3. Florus, e quo L. II. c. 8. armatorum numerum deſcripſit Rufus, omni fide majorem; *trecenta millia peditum: equitum falcatorumque curruum non minor numerus.* cet. cum ex Appiano & Livio ad veritatem propius accedentibus Cel. Dukerus oſtendit, fuiſſe tantum LXX. M. peditum, equitum plus XII. M. & elephantos LIV. L. Scipioni autem Cos. fratrem P. Scipionem Africanum a Senatu legatum fuiſſe datum vid. ad Eutrop. c. 4. ubi & pacis conditiones leguntur. *Syriae pot. rex.* P. *quadraginta* B pr. pro *trec. mill. arm* L. *XL millia falcatorum.* mox *etiam* abeſt a P.

3 *Falcatis curribus*] Vide Curt. IV, 9. CELLAR.

4 *Ac*] Ita ante me legunt omnes. Verum hanc voculam ante vocalem minus Latinum eſſe poſt alios ad Eutrop. L. VIII. c. 13. oſtendi, & Codicum fide mutavi, quod ut etiam hic praeſtem, facit plurium MSſ. P. B. pr. Burm. & L. qui diſerte & legunt, auctoritas. *Elephantis* P. et B. pr. *deſtruxit* idem P.

5 *Fratre Scipionis Africani,*] Abſunt a N. & L. *conſule* a B. utroque & Burm. qui *a L. Scipione in Aſ.* mox *victus eſt* P. *in Aſia* & *montem* a Codd. quibusdam abeſſe monet Sylburg. *Montem* ita non agnoſcit Leid. *In Taurum* legit N. pro *permiſſus* L. *paſſus.*

6 *Apud Magneſiam*] Duae in Aſia hac Magneſiae, ad Sipylum montem, & ad Moeandrum fluvium. Heic illa, quae ſub Sipylo fuit, intelligenda eſt. *Liv.* XXXVII. 37. *Appian. Syr. ſ.* 57. *Gr.* CELLAR. De hac latius egimus ad Eutrop.

7 *Ejus filii ſub Clientela* &c.] B. ſec. *Ejus filii Syriae . . . tenuerunt.* B. pr. *Ejus fil. regn. Syriae ſub client. P. R. tenuerunt* mox *provincias* idem. N. *filii regn. ſub cl.* &c.

8 *Quibus defunctis,*] Longum ſpatium fuit inter Antiochi M. filios, & ultimum regem, Antiochi Pii filium, cognomine Aſiaticum, cui, tanquam indigno, Syriam Pompejus ademit, & in provinciae formam redegit. CELLAR.

[1] *Cilices* & *Iſauros*, qui ſe piratis & praedonibus maritimis junxerant, [2] Servilius proconſul, ad praedonum bellum miſſus, ſubegit, & viam per Taurum montem [3] primus inſtituit; isque de Cilicibus & Iſauris triumphavit, atque *Iſauricus* eſt cognominatus.

XIII. [4] *Cyprus*, famoſa divitiis, paupertatem populi Romani, ut [5] occuparetur, ſollicitavit. Eam rex [6] foederatus [7] regebat: ſed tanta fuit penuria aerarii Romani, & tam ingens fama opum Cypriarum, ut lege lata, Cyprus confiſcari juberetur. Quo accepto nuntio, rex Cyprius venenum ſumſit; quo vitam prius, quam divitias, amitteret. Cato Cyprias opes [8] Romam navibus advexit: ita, ut jus ejus

1 *Cilices & Iſauros*,] Cilices non Campeſtris, ſed Aſperae Ciliciae, quae vel eadem eſt ac Iſauria, vel cum ea conjuncta proxime. De Iſaurici expeditione Eutropius VI. 8. legatur. CELLAR. *Cilices & Illſauros* P. *Cilicas & Iſauras qui ſe pyratis* Burm. *maritimis* abeſt a P. *junxerunt*. N.

2 *Servilius Proconſul*] *P. Servilius procos.* Burm. *proconſule* B. pr.

3 *Primus inſtituit; isque* &c.] *Primus triumphavit, atque Iſaur. eſt cogn.* ceteris deletis N. pro *isque* B. ſec. *itaque*. L. *quia*. P. *Illcque de Callicibus & Hiſauris.* mox *Hiſauricus*. L. *Iſauras*.

XIII. 4 *Cyprus* &c.] Haec omnia e Flor. L. III. c. 9. deſumpta ſunt, quem adi.

5 *Ut occuparetur, ſollicitavit.*] Cuſpin. *ut occuparet*. SYLB. *Ne occup.* N. *ſignificaret*. L.

6 *Eam rex foederatus*] Non foederatus ipſe, tamen frater regis foederati, Ptolemaei Aegyptii, atque ita nihil minus quam hoſtis. Cicero pro Sextio cap. 26. *Rex Ptolemaeus, qui ſi nondum erat ipſe a ſenatu ſocius appellatus, erat tamen frater ejus regis, qui cum eſſet in eadem cauſſa, jam erat a ſenatu honorem iſtum conſequutus: erat eodem genere, iisdem majoribus, eadem vetuſtate ſocietatis: denique erat rex, ſi nondum ſocius, at non hoſtis: pacatus, quietus, fretus imperio populi Romani*, CELLAR.

7 *Eam rex foederatus* (Ptolemaeus) *regebat: ſed tanta fuit penuria aerarii Rom. & tam ing. fama opum Cypriarum, ut lege lata (per Publium Clodium, tribunum plebis) Cyprus* cet.] Incluſa e Cuſpin. addidit Sylburg. Nos hic, quam in textu legi maluimus, quia Cuſpiniani Edit. paſſim pleniorem eſſe, nec ab interpolatione puram novimus, & praeter Goltzii Edit. omnes noſtri Codd. MSS. conſtanter delent. N. vero corrupte *rex Phoederatus* & transponit *opum fama Cypr*. L. pro *lege lata* legit *legata Cyprus*. Mox Burm. *Quo adepto* quod e ſcribendi ratione *adcepto*, quomodo ſemper legit, ortum: unde ſeq. *nunctio*: non vero agnoſcit *Cyprius*, & *hauſit* pro *ſumſit*. B. pr. *rex Cypr. nunq.* pro *quo* ſec. *ut*. Burm. *omitteret* pro *amitteret*.

8 *Romam nav.*] Burm. *M. Cato Cyprias opes nav. adv.* deleto, *Romam*, quod etiam a P. abeſt. *vexit* pro *advexit* B. pr. *ita* delet N. qui *inſulae ejus* transponit. *Ut* abeſt a B. ſec. *magis* a N. & P.

1 Ana-

ejus inſulae [1] avarius magis, quam juſtius, ſimus adſequuti. [2] *Cyrenas*, cum ceteris civitatibus Libyae

1 *Avarius*] Ammianus XIV. 27. *Nec piget dicere, avide magis hanc inſulam populum R. invaſiſſe, quam juſte.* Adde Cicer. pro Domo cap. 8. Nihil autem Romanis inique parta profuerunt. Seneca ad Marciam cap. 20. *Cato adferebat illam pecuniam civili bello ſtipendium.* CELLAR.

2 *Cyrenas, Libyam &c.*] Scaliger in Euſ. num. 1952. *Duo ſunt*, inquit, *Apiones, prior Cyrenarum, alter Libyae rex. Uterque populum R. teſtamento heredem reliquit. Regem Cyrenarum Antiquiorem vocat Sex. Rufus, ut diſtinguatur ab eo, qui Libyae heredem pop. R. ſcripſit.* Hactenus vir ſummus. Conſentit Ammianus lib. XXII. extremo: *Aridam Libyam ſupremo Apionis regis conſecuti ſumus arbitrio: Cyrenas cum reſiduis civitatibus Libyae Pentapoleos Ptolemaei liberalitate ſuſcepimus.* Jornandes de Succeſſ. cap. 57. planius: *Libyam, id eſt, Pentapolim totam, a primo illo Ptolemaeo Romanis ſub libertate conceſſam, tamen reſiſtentes dehinc Apionis conſilium Rom. populo ſubdidit.* Diſtincte de utraque hereditate agit Euſebius in Chronico: Eutropius autem VI. II. unum Ptolemaeum, unamque hereditatem memoravit. Sed mavult Eutropium H. Valeſius ſequi *ad Ammiani lib.* XXII. *extremum*; quam Ruſum, Ammianum, & in Chron. Hieronymum, quorum errorem ex Eutropii verbis male intellectis fluxiſſe putat, qui non dixerit, finito Cretico bello Apionem mortuum eſſe, quippe dudum functus vita fuerat; ſed tum demum *Libyam Romano imperio per teſtamentum Apionis acceſſiſſe.* Rege enim mortuo, libertatem Romani civitatibus dederunt, quam ſquum tyranni oppreſſiſſent, his expulſis, provinciae formam impoſuerunt. *Epit. Livii* LXX. *Plutarch. Lucullo p.* 492. Annum mortis Apionis accurate Jul. Obſequens *cap.* 109. ſignavit, qui fuit U. C. 657. Cn. Domitio & C. Caſſio conſulibus. Provincia autem facta finito Cretico bello, uti ex Eutropii ordine apparet. Quin ipſa Valeſii verba, ſummo judicio viri, relegiſſe quid prohibet? ' *Duos* inquit, *fuiſſe Ptolemaeos Apionas nunquam mihi ipſe perſuadere potui, neque tanti eſt apud me horum trium ſcriptorum* (Ruſi, Ammiani, & in Chronico Hieronymi) *hac in parte auctoritas: maxime cum Livius, & Eutropius, Juſtinus, atque Appianus lib.* I. *Bell. Civ. & in fine Mithridatici, unum Ptolemaeum Apionem, Cyrenarum regem agnoſcant, Ptolemaei Phyſconis ex pellice filium: quem Cicero in* II. *contra Rullum* (cap. 19.) *& Tacitus* XIV. 18, *ac Eutropius Apionem ſimpliciter appellant. Atque hic Ptolemaeus moriens Cyrenarum regnum pop. Rom. reliquit. Cyrenarum autem regno etiam Siccior Libya tunc quidem continebatur: quae longe poſtea a Cyrenaica ſeu Pentapoli diſparata eſt, ut Ammianus ſupra teſtatur. Quo igitur Apionis illius regis Libyae commenticii teſtamentum? cum ex Ptolemaei Cyrenarum regis teſtamento haec univerſa pars Libyae Romanis jam legata fuiſſet*, Nec dubitat Valeſius, quin Ammianus ab Rufo mutuatus ſit, quod utriuſque formula *ſupremo arbitrio* confirmat. nam *ſupremo* etiam Rufus Tifernas habet; non *ſupremi*, ut Sylb. & alii ediderunt. Hieronymum autem ſaepe invenimus & Eutropii & Ruſi veſtigia in Chronico preſſe perſequentem. CELL. *Supremo* etiam clare exhibet. Leid. ut de lectione dubitari non poſſit. Unus tantum fuit Ptolemaeus Apion i. e. *macer*, ita dictus, quod pater ejus ab obſcaena corporis mole diceretur *Phyſcon.* Verum haec cognomina a vulgo tantum inponebantur, illuſtriora enim paſſim in Nummis & Inſcriptionibus habent. Hiſtorici vero paſſim & vulgaria & illuſtria uſurpant cognomina. Eſt nobis hujus Apionis inſignis plane Nummus aereus, qui Regis hujus tenui filo faciem habet. & ab altera parte informem Phyſconis vultum, quem aliquando cum aliis publici juris facturi ſumus. HAV. *Supremo Apionis regis arbitrio.* Rom. quoque editio: quomodo etiam

byae *Pentapolis*, [1] Ptolemaei antiquioris liberalitate [2] ſuſcepimus. *Lybiam* ſupremo Apionis regis arbitrio ſumus adſequuti. *Aegyptus* omnis, ſub amicis regibus fuerat, ſed victa cum Antonio Cleopatra, provinciae formam [3] Octaviani Caeſaris Auguſti temporibus accepit, & primum apud Alexandrinos Cornelius Gallus [4] [Romanus judex] adminiſtravit.

XIV. Per confinia *Armeniarum* primum [5] ſub. L. Lucullo Romana trans Taurum ſigna tranſmiſſa ſunt. [6] Phy-

eſſe apud Amm. Marcellinum in fine L. XXII. ubi hic locus iisdem prope verbis legitur, obſervat Sylburg. quamquam ipſe edidit *ſupremi*: uti & Goltzius: adverſantibus N. & P. ac Burm. qui *Lybiam ſuppremo* [*Apionis reg. arbitrio*, N. & G. *Appionis*. Eutropius autem, ad cujus fidem provocat Cellarius, male eodem tempore, quo per teſtamentum Apionis regni P. R. heres factus eſt, illud imperio acceſſiſſe tradit. Epit. Livii ab eodem Cellario citata *Ptolemaeus, Cyrenarum rex, cui cognomentum Apioni fuit, mortuus heredem P. R. reliquit, & ejus regni civitates Senatus liberas eſſe juſſit*: ut multo poſt in provinciae formam ſit redactum. Vid. quos ibi Duker. laudat, Sigon. I. de Ant. Jur. Provinc. XVI. & Pighium ad U. IↃCLVII. & VIII. Verum quia Nicomedis, qui P. R. ſui etiam regni heredem inſtituit, una cum Apionis regno in provinciam redactum eſt, quod, ſi qua fides J. Obſequenti, & Pighio, plus viginti annis poſt Apionis mortem accidit, crederem, utriusque regis teſtamentum confundi. *Cyrenas* probat Schottus.

1 *Ptolemaei antiquioris liberalitate Populus Rom. ſuſcepit*. Burm. *accepimus* G.

2 *Suſcepimus.*] *Accepimus* alii. CELL.

3 *Octaviani . . . temporibus*] Burm. & P. *Octavii*. Idem cum G. m. *tempora*, quod, monente Sylburg. etiam Rom. Ed. praefert.

4 *Romanus judex*] Non habet Cuſpinianus: uncis incluſit Sylburgius. CELLAR. Burm. *& primum Alexandreae Cor. Gallus adminiſtravit*. L. *Gallias*. Incluſa etiam agnoſcit. G. & alii

XIV. 5 *Sub L. Lucullo Rom. . . . ſigna &c.*] Codd. quidam *arma tranſm.* SYLB. *Arma* agnoſcunt etiam B. pr. G. m. & L. qui legit *ſub Lucio Lucello arm. Rom. . . . tranſm.* deleto *ſunt*. Hoc vero bellum contra Mithridaten, & Tigranen, ad quem Mithridates a Lucullo fugatus ſe converterat, a Romanis geſtum, quod ille Ponti rex indigne ferens, quod Romani heredes a rege Nicomede inſtituti eſſent, ipſe hereditatem adire, & Bithyniam atque Aſiam invadere vellet, vid. ad Eutrop. L. VI. c. 6. 8. & 9.

6 *Phylarchi*] Codd. quidam *Fularchi*, alii *Filarchi*. Φυλάρχας Oſroënes agnoſcit etiam Suidas, (ex eo dictos, quod regionis iſtius partes ſeu praefecturae nominantur φυλαί) & plurium auctorum teſtimoniis confirmat Cuſpinianus in Comment. ſunt etiam libri, in quibus legendum putant; *tranſmiſſa ſunt viſa: Saraceni & Oſroëni ſuperati ceſſere*. Sed procul dubiò verior eſt Cuſpin. & Goltzii lectio. Ne quid tamen diſſimulem, pro *in Oſroëna*: rectius legemus *& Oſroëni* ex Jornande. SYLB. *Monſtroſe* veteres libri, Tiſernatis etiam. Ex Jornande de Succeſſ. Regn. c. 57. Cuſpinianus & Sylburgius ulcus ſanari poſſe autumant. *Per quem* (Lucullum) inquit, *& Oſroëne & Saracenorum Phylarchi devicti ſunt*. Sivé ut Cuſpinianus allegat: *per quem & in Oſroëne Saracenorum* &c. Unde ita emendarunt, uti edidimus. Sed Suidas etiam in voce *Phylarches* aliquid tribuit. Exemplum enim adfert de Acharo, ὃς ἦν Ὀσροήνης χώρας δυνάστης, ὥσπερ φυλάρχας ὀνομάζουσιν ἐκεῖνοι. CELLAR.

Ibid. *Phylarchi Saracenorum in Oſroëne ſuper*

* Phylarchi *Saracenorum* in *Oſroene* ſuperati ceſſere.

ſuperati ceſſere.] G. *Phylargi Saracenorum in Oſdroena :* ſed m. *Fuſilarchi, vel Fiſarchi & Saraceni & Hyrenae.* B. pr. *Falarchi Saracenorum in Oſdroëna ſuperi* ſine *ceſſere.* B. ſec. *Viſarci in Oſroëne ceſſere ſuperati.* P. *Phylarchi & Saraceni & Hyrenae.* N. *Philarchi Saracenorum in Oſdroena.* Burm. *Phyſarci Saracenorum & Hyrenae ſuperati ceſſere.* Leid. *Fularti Saracenorum medinem & ſuperati caeſareae* corruptiſſime. Quamquam, uti locum in mendo cubare certo mihi conſtat, ſic e varietate Codicum veram lectionem eruere deſpero. Ut tamen quamdam lucem Noſtro, aliisque adfundam, praeterea, quod hic a Doctis ſaepius erratum comperio, pluribus de *Saracenis*, eorumque & aliorum *Phylarchis* diſſerendi occaſionem adripiam. Hieronymum ad Dardanum ſcripſiſſe, *Arabes & Agareni, quos nunc Saracenos vocant*, ſupra ad c. III. notavit Cellarius. Plures etiam Chriſtiani Patres (vid. ad Euſebii Chron. p. 60.) *Saracenos* & *Agarenos* cum Hieronymo hic & alibi eosdem eſſe crediderunt, quod & Cuſpinanus in Mahomede contendit. Quae opinio inde orta, quod *Saracenos* a *Sara* Abrahami uxore; *Agarenos* ab *Agare* ancilla dictos putant, ita ut *Agareni* ab illa Aegyptia, cui per Iſmaëlem, unde prius Iſmaëlitae vocati, ortum deberent, adpellari nolentes a Domina ſe *Saracenos* dixiſſent. Verum *Agarenos* natales Iſmaëlis, quem Iſaäco pene praeponebant, vitio ſibi non vertiſſe oſtendit Cl. Weſſeling. ad Simſon. Chron. A. 2077. Sed neque illos a Sara, neque hos ab Agare ancilla nomen mutuatos crediderim, nedum *Saracenos* antea *Agarenos* fuiſſe adpellatos; nam *Saracenorum* nomen, quod jam in antiqua illa paraphraſi Geneſ. c. XXXVII. Com. 25. obcurrere Docti obſervant, *Agarenorum* vetuſtius eſt. Sunt, qui *Saracenos* ab Arabico *Saraca*, quod *praedari & furari* ſonat, dictos velint; vid. ad Cap. III. Cellar. Scalig. ad Euſeb. d. l. Salmaſ. Plin. Exercit. p. 544. Abraham. Ecchellenſ. in Hiſtoria Arabum (Corp. Byzant. T. XVII.) Quam derivationem, praeter Cellarium, derident: Et certe veroſimilius eſt, eos a regione, quam incoluere, adpellatos fuiſſe: Stephan. Byzant. Σάρακα, χώρα Ἀραβίας, μετὰ Ναβαταίους, οἱ οἰκοῦντες Σαρακηνοί. vel a plaga, ut innuit Joſephus Simon Aſſemanus Diſſ. IV. de Arabum Origine §. VII. eodem Tom. XVII. Corporis Byzant. *Sarca* ſeu *Saraca*, quod Graecus Interpres ex *Maſreca* ſeu *Maſcerek*, qui locus Arabibus *Orientem* ſignificat, derivat. Non ſolum enim a Gentis conditore, ſed & locis, quae incolunt, nomen deduci modo vidimus apud Noſtrum, qui cum aliis *Haemimontanos* Haemi montis accolas vocat: atque ita in aliis certum eſt: Huic opinioni etiam doctiſſimos Anglos favere video, qui Hiſt. Univerſ. T. I. pag. 513. *Saracenos* proprie dictos volunt *Sharkiin*, quae vox Arabica *Orientales* ſignificat. Ut errent recentiores, qui Saracenorum nomen ſequiori aevo adſcribant: quo quidem nomine a Salmaſio d. l. & Valeſio ad Ammian. Marcellinum L. XXIII. c. 6. erroris arguitur Scaliger, qui ad Euſeb. d l. a nemine Ptolemaeo antiquiore Saracenorum mentionem factam ſcribat: quum diſerte Plinius Ptolemaeo vetuſtior, & ante Plinii tempora Dioſcorides eorum meminerunt. Huic vero nominis derivationi faventem Ecchellenſem miror, Agarenos tamen ab Agare ancilla dictos velle: cum nihilo minus a veritate abhorret. eodem, quo Saraceni, modo a ſitu fuiſſe adpellatos, &, ſi non a monte *Hagare*, cujus Epiſt. ad Galatas c. IV. 24. Apoſtolus meminit, ut Interpretibus viſum eſt, cauſſam non video, cur non ab Hagiar, quae vox *Petram* ſignificat, quomodo etiam vetuſtiſſimum Oppidum, unde Arabia Petraea dicta fertur, adpellatum fuit, nomen derivari poſſit: vid. Aſſemani Diſſert. § I. Ubi vero Saraceni fuerint ſiti, etiam parum conſtat. *Arabes Scenitae* ante dicti plerisque videntur, fide potiſſimum Marcellini L. XXII. c. 15. *Scenitas Arabas, quos Saracenos nunc adpellamus:* Lib. XXIII. c. 6,

re. In *Meſopotamia* ab eodem Lucullo [1] Niſibis cap-

Scenitas Arabas, quos Saracenos poſteritas appellavit. Malchus Rhet. in Ecl. Legat. τὶς τῶν Σκηνιτῶν Ἀράβων, ἃς καλοῦσι Σαρακηνούς. vid. ad Marcell. Lindenbrog. verum certum eſt, plerosque Arabas, aliasque gentes ſub tentoriis degere ſolitas, *Scenitarum* nomine venire: unde *Scenitae Sabaei* Plin. L. VI. c. 28. *Nomades Scenitae* ibid. & Strab. p. 748. Hinc, uti *Arabas* Rufus c. III. & infra c. XXII. ſic Plin. d. l. *Arabas Scenitas* a *Saracenis* diſtinguit, nec ſecus ab iisdem cum Strabone p. 288. & 747. ſeparat *Nomadas*, (quos alii eosdem ac *Saracenos* ſtatuunt, nam *Scenitas* indigenis *Baduinos* h. e. *Nomadas* vocatos fuiſſe d. l. Differt. Aſſemanus oſtendit) *Nomadas inſeſſatoresque Chaldaeorum Scenitae claudunt, & ipſi vagi.* Unde patet *Nomadas* diverſos eſſe a *Scenitis*, qui tamen quod vagi, etiam Nomades dicuntur. Hos autem Arabas Scenitas in Meſopotamia alii, alii in Septentrionali Arabiae Felicis latere, ab Arabibus ſeparatos, alii Nabataeis vicinos, alii ab Aſſyriis ad Nili Cataractas & confinia Blemyarum locant, alii aliter. vid. Strabon. p. 747. Plin. d. l. Amm. Marcell. L. XIV. c. 4. Salmaſ. d. l. p. 343. In Arabia Diſerta, quae Graecis Ἔρημος & Σκηνῖτις vocatur ponuntur ab Aſſemano, ſed hic §. VIII. duplices Saracenos commemorat. Tutior tamen videtur via, quam Salmaſ. d. l. & ad Marcell. L. XXIV. c. 2. Valeſius ingrediuntur, Saracenos proprie dictos fuiſſe gentem vagabundam, ſub tentoriis degentem, circa montana Arabiae Felicis incolentem, non longe a Scenitis Arabibus, qui ibidem degebant inter Arabiam Felicem, Petraeam, & Deſertam, unde Graeci, & Latini recentiores *Saracenos* cum *Scenitis Arabibus* confundunt, & initio fuiſſe portionem exiguam eo nomine cognitam, ſed poſtea in potentiam majorem auctam omnibus Scenitis Arabibus nomen ſuum dediſſe, unde Marcell. Saracenorum vocabulo omnes Arabiae gentes complecti videtur, quamquam ſingulae propriam appellationem retinuerunt. Hinc *Saraceni Aſſanitae* eidem Marcellino L. XXIV. c. 2. *Saraceni Maaddeni* & *Saraceni Anthropophagi* Procop. in B. Perſ. L. I. Horum vero plerorumque Arabum nomina tempore eſſe deleta, ſolo *Idumaeorum* diutius conſervato, & *Nabataeorum* primum, deinde *Hagarenorum* atque *Saracenorum* latiſſime diffuſum etiam obſervat Aſſemanus d. l. §. 11. Arabas vero in tribus ſive φυλὰς, diviſos fuiſſe, easque ſingulas ſingulos ſuos habuiſſe Praefectos conſtat. Hi inde vocabantur φύλαρχοι ſive φυλάρχαι, quod cum dignitatis nomen ſit, male per *reges* vertiſſe Xylandrum obſervat ad Strab. p. 780. Caſaubonus. Ita tamen de Pinedo ad Steph. Byzant. aliique. Sed rectius Caſaub. nam Graeci interpretantur Ἄρχοντας & Ἡγεμόνας ac Δυνάστας. vid. Procop. d. l. Theophyl. Simoc. L. II. Malchus Excerpt. Leg. Menand. in Ecl. Legat. quos ad Ammian. L. XXIV. c. 2. laudant Lindenbrog. & Valeſius ac Caſaub. d. l. & mox Suidas. *Toparchas* Spartian. in Hadrian. c. 13. Nunc autem ſimpliciter, nunc diſtincte in hiſtoria obcurrunt: Ἀράβων φύλαρχος Ἀριάμνης Plutarch. in Craſſo p. 555. *Arabum Phylarchus Iamblichus.* Cicer. ad Fam. L. XV. Ep. I. *Phylarchi Saracenorum: Phylarchi Saracenorum Aſſanitarum, Phylarchi Saracenorum Maaddenorum* apud Amm. Marcell. & Procopium. Sed ſive ejusmodi praefecti, ſive reguli fuerint non ſolum Arabicarum gentium ſed & iis confinium *Phylarchi* frequenter obcurrunt. Sic praeter dictos, & *Taalabenſium* & *Ameritarum*, quos Aſſemanus §. XXVII. habet, *Oſroënorum Phylarchi* uti ceteri conſtanter eos vocant, βασιλεῖς Dioni L. XXVII. 12. multi inveniuntur. Vetus Auctor apud Suidam Voce. Ξυμβάλλει τῷ Τραιανῷ ὁ Ἄκβαρος, ὃς ἦν Ὀσροήνης χώρας δυνάστης, ὥσπερ φυλάρχας ὀνομάζουσιν ἐκεῖνοι, ὅτι καὶ τὰ χωρία, αὐτῶν φυλαὶ ὀνομάζονται. Ut, niſi Saracenorum Phylarchos in Oſroëne a Lucullo victos intelligamus, hoc modo, ut cum Tigrane, quem Scenitas Arabas e ſuis ſedibus tranſtuliſſe Plut. p. 503. &

capta eſt. Poſtea per Pompejum eadem loca armis obtenta ſunt: [2] *Syriae* ac *Phoenice*, bello a Tigrane, Armeniorum rege, receptae ſunt. *Arabes* [3] & *Judaei* in Palaeſtina victi ſunt. Ad extremum ſub Trajano principe, regi [4] majoris Armeniae diadema ſublatum eſt, [5] & per Trajanum *Armenia*, *Meſopotamia*, *Aſſyria*, & *Arabia*, provinciae factae ſunt; ac limes orientalis [6] ſupra ripam fluminis Trigidis con-

& Plin. d. l. in Ciliciam & Commagenem, unde huic magna Meſopotamiae pars, Arabia dicitur, deduxiſſe tradit, ſuperati ceſſerint; illaque Saracenorum gens etiam alio deducta, vel Arabes Scenitae Saracenorum vocabulo cogniti nomen ſuum obtinuerint, hic legere malim *Phylarchi Oſroenorum ſuperati ceſſere*: propterea, quod *Abgarus* mox c. XVII. memoratus, aliique eodem nomine, quod commune Oſroënorum regum fuit, nunc Oſroënae, nunc Edeſſae, quae Oſroënae Meſopotamiae regionis urbs erat, Phylarchus vocatur. Vid. Diſſ. Aſſemani d. l. Valeſ. ad Dion. L. XL. 22. & L. LXVIII. 22. Sic mox cap XX. pro *Oſroënis* G. habet *Saracenos*, ut & hi confundi videantur.

1 *Niſibis capta eſt.*] Ex Plutarchi Lucullo p. 514. ita legendum. Veteres libri, *urbs capta eſt*, ſine nomine. CELLAR. Dio quoque Fragm. XXXV. 8. cet. & Eutropius L. VI. c. 9. diſerte *Niſibin* agnoſcunt. *Urbs* ſine nomine cum Veterib. legit N. ſed illud exprimunt L. quamquam corrupte *Nibis*: & Burm. *Niſibis Urbs*. Lucullus autem Mithridaten perſecutus etiam Tigranis regnum invaſit, magnaque Armeniae majoris parte deleta in Meſopotamiam abiit, ibique Niſibin occupavit. Mox pro *poſtea* B. pr. *propterea*. L. *poſtremum*. Pompeji praenomen *Cn.* addit Burm.

2 *Syriae ac Phoenice*] Codd. quidam *Syriae ac Phoenice* . . . *captae ſunt*. Quidem malunt *Syrophoenice*. SYLB. Variant quoque noſtri Codd. MSS. *Syriae & Phoenices bello* . . . *receptae ſunt*. N. *Syriae a fanice* corrupte pro *ac Phoenice* . . . *receptae ſunt* B. pr. *Syriae feenix* itidem corrupte ſec. *Syria Phoenices* . . *recepta eſt*. G. Sed margo *Syria ac Phoenice* . . . *captae ſunt*. P. *recepta ſunt*. Ut locum, uti e Codd. dedimus, ſanum eſſe putem: niſi Leid. & Burm. lectio, cujus veſtigia ſervant G. & N. *Syrii ac Phoenices* . . . *recepti ſunt*, praeferenda. Ut populus pro regione ſit poſitus, quemadmodum ſequuntur, *Arabes & Judaei*. Burm. pro *a Tigrane* . . . *rege* legit *adverſus Armeniorum regem*. Verum *Syriam & Phoenicen* per XVIII. annos tenuerat Tigranes Armeniae rex, cui Lucullus, ut vidimus, Mithridate ſuperato, bellum intulit, eumque victum e Syria ac Phoenice expulit Juſtin. L. XL. c. 1, 2. Eutrop. L. VI. c. 8. Eas autem ab eodem recepit Pompejus Luculli ſucceſſor. Eutrop. ibid. c. 13. ubi de Arabibus ac Judaeis victoriam vide.

3 *Arab. & Jud. in Palaeſtina*] Burm. *in Palaeſtinis*. mox delet *ad extremum*.

4 *Regi majoris Armeniae diadema ſublatum*] Inde a tempore Mithridatici belli, Romani, qui Tigranem vicerant, Armeniis reges impoſuerunt, & contra Parthos tuebantur. Singulos fere Tacitus & Dio Caſſius tradunt; ille Annal. II. III. & lib. XV. ineunte: hic lib. XL. & XLV. Tandem provinciam fecit Trajanus. CELLAR. Haec omnia ex Eutrop. L. VIII. c. 3. 7. & alibi hauſta ſunt.

5 *Et per Traj. Arm. Meſop. Aſſyria & Arabia*] Pro *Aſſyria* Rom. & Cuſp. *Syria* SYLB. P. *per Traj.* deleto *&*, *Arm. Meſ. Syria* & ſic B. pr. N. & G. m. ſed N. *Syria*, *Arabia* deleto *et*. L. *Syriae Arabiae*. Burm. *Ipſaque Armenia*, *Meſopotamia*, *Aſſyria*, *Arabia*.

6 *Supra ripam fluminis Tigridis conſt. eſt*]

conſtitutus eſt. Sed Hadrianus, qui ſucceſſit Trajano, invidens gloriae Trajani, ſponte ſua Armeniam, Meſopotamiam, & Aſſyriam reddidit: ac medium inter Perſas & Romanos Euphraten eſſe voluit. [1] Sed poſtea ſub Antoninis duobus, Marco & Vero, & Severo Pertinace, ceteriſque principibus Romanis, qui adverſus Parthos eventu vario dimicaverunt, [2] quater amiſſa, quater recepta Meſopotamia eſt: Ac Diocletiani temporibus, victis [3] prima congreſſione Romanis, ſecundo autem conflictu ſuperato rege Narſeo, uxore ejus ac filiabus captis, & cum ſumma pudicitiae cuſtodia reſervatis, pace facta, Meſopotamia eſt reſtituta: & [4] ſupra ripam Trigidis limes eſt [5] refirmatus; ita ut [6] *quinque gentium*

eſt] *ſupra ripas* B. Sec. deleto *fluminis.* Rom. & Cuſp. ut notat Sylburg. *inſtitutus eſt* conſpirante G. m. & Burm. *Eſt inſtit.* B. pr. & N. mox Burm. *Sed Hadr. qui ſucceſſit, gloriae Trajani invidens ſponte ſua Armeniam, & Meſopotamiam reddidit.* B. ſec. *Adrianus ... Trajani gloriae.* P. delet *ſua.* mox *& Meſopotamiam* etiam P. & N. pro *Aſſyriam* B. pr. *Aſiam.* Sed N. P. & B. ſec. *Syriam.* L. quoque *& Meſop.* deleto *Aſſyriam.* Rom. *Meſopotamiam & Syriam.* Cuſp. *Meſopotamiam cum ſupra* notante iterum Sylburgio. mox *Eufratem* G.

1 *Sed poſtea* &c.] Cuſp. *& poſtea* Sylb. ſic & P. *ſed poſt* B. ſec. *propterea* L. *propterea* B. pr. Mox *ſub Antoniniis* P. & B. pr. *Marco & Severo nota pertinacia* N. Etiam P. *nota pertinacia* pro *Pertinace.* B. ſec. *Vero ac Severo.* Burm. *ſub Antoninis duobus Marco & Vero, ceteriſque principibus Romanis, qui contra partos vario eventu dimicaverunt, nota pertinacia eſt nam quater* &c. L. *ſed propterea ſub Romanis, qui adv.* ceteris deletis.

2 *Quater ... quater*] B. pr. *quartum ... quater.* ſec. *quater ... quae quater.* L. *quantum ... quantum.* Burm. mox *recepta eſt Meſop.*

3 *Victis prima congreſſione Romanis,*] Imprudentia Maximiani Caeſaris, quae infra cap. 25. deſcribitur. Cell. *Primo autem conflictu Rom.* (reliquis deletis) *ſuperato rege Narſe, & uxore* Leid. *Narſen* B. pr. *& uxore* etiam P. *filiis* pro *filiabus* Burm *& eis* pro *& cum* P. quod & alii libri habent, ſed praepoſitionem agnoſcit etiam Memmii Liber, ut notat Sylburg. *ſervatis* Burm.

4 *Supra ripam*] N. & B. pr. *ſuper ripam.* B. ſec. *ſupra ripas.* Leid. *ſuper ripam Tigridis conſtituta ejus dictionem aſſequitur: quae conditio foederis in tempus divi Conſtantis valuit.*

5 *Refirmatus*] Codd. quidam *eſt confirmatus:* Sylb. *Refirmatus* Tifernas, Sambucus, Camers, Sylburgius & Cuſpiniann, verbo quidem minus uſitato, bonae tamen analogiae: at *reformatus* Belg. & *confirmatus* Valeſ. ad Ammianum L. xxv. p. 434. Cellar. *Refirmatus* dubito, an ab auctoris manu ſit, cum ex *reformatus*, quod Belg. & Cod. B. ſec. ac N. habent, facile mutari potuerit. quamquam *refirmatus* pro *rurſus firmatus* a Ruſo hic non malo ſenſu accipi poteſt, quod e *Meſop. reſtituta* liquet. *confirmatus* etiam B. pr. & G. m.

6 *Ut quinque gentium trans Tigridem*] Quae Perſis trans Tigridem erant, non Romanis. Ut enim Ammianus xxv. cap. 23. illas *quinque regiones Transtigritanas* nominavit, omnes, aut plures Romanis citra

Ti-

vium trans Tigridem conſtitutarum ditionem adſequeremur: quae conditio foederis in tempus divi [1] Conſtantii conſervata duravit.

XV. [2] Scio nunc, inclyte princeps, quo tua [3] vergat intentio. Requiris profecto, quoties *Babyloniae* [4] & Romanorum arma collata ſint, & quibus [5] viribus ſagittis [6] pila contenderint. Breviter eventus enumerabo [7] bellorum. Furto hoſtes in paucis invenies

Tigrim, aut circa illum fuerunt. Probat Valeſius, ad illum Marcellini locum p. 433. ex ejuſdem lib. XXI. *ubi Saper, trajecto Tigri, Bezabden in Zabdicena* (una ex illis Tranſtigritanis) *ſitam, oppugnat. Arzanane quoque trans Nymphium ſita eſt, non trans Tigrim, teſte Procopio in lib.* I. & II. *Perſic. & lib.* III. *de Aedificiis. Ad haec Corduene ad orientem erat fontibus fluvii Tigris, teſte Ptolemaeo. Neque Ammianus noſter cum ad Jovianum, Corduenae ſatrapam, mitteretur, Tigrim ſe trajeciſſe dicit lib.* VIII. *Denique Petrus Patricius in illa pace, quae inter Rom. & Perſas inita eſt, qua Perſae* V. *gentes Tranſtigritanas reſtituerant, cautum fuiſſe tradit, ut Tigris utriuſque imperii limes eſſet. Non ergo trans Tigrim erant illae regiones, ſed potius circa aut ſupra Tigrim.* Haec Henricus Valeſius. Addit frater Hadrianus: *Tranſtigritanae ergo erant hae quinque regiones non Romanis, ſed Perſis.* CELLAR. *Trans Tigrem* N. *trans Tygrim* (deleto *conſtitutarum*) *ditionem* Burm.

1 *Conſtantii*] Neſcio unde *Conſtantini* ſit in Cellarii Ed. *Conſtantii* enim recte habent aliae Editiones, pro quo male *Conſtantis* MS. Leid. Conſtantii enim tempore Perſae, ſive Parthi illas provincias invaſerunt, & quum fruſtra aſſerere eas Rom. imperio conatus fuiſſet Julianus, coactus fuit ſucceſſor Jovianus icto foedere Parthis eaſdem relinquere, uti docet Ammianus Marcellin. lib. XXV. cap. 7. Hav. Sylburgii editionem ſi conſuluiſſet Havercamp. non ignoraſſet, unde *Conſtantii* eſſet in Cellarii editione. Sylburgius enim ita legere Memmii Librum, Editt. Rom. & Caſpin. notat, atque ita G. quamquam ejus margo N. & P. praeferunt *Conſtantini*. Pro *Divi* autem *Divalis* legit B. uterque *reſervata* B.pr. *eſt* pro *duravit* Burm.

XV. 2 *Scio nunc*] abſunt a Burm. qui haec ita concipit: *Princeps glorioſe quo tua vergat* cet. *Inclyte Princeps* abſunt a P.

3. *Vergat*] Hoc, quod Sylb. & & Belg. habent verbum, efficacius eſt cupiditati legentis hiſtorias exprimendae, quam Tiſern. Cuſp. & aliorum *vergat*. CELLAR. A viro Doctiſſimo ut diſſentiam, & *vergat* reſtituam, facit major Codd. auctoritas: Praeter Ed. Rom. enim & Cuſp. ita legunt Codd. MSS. N. P. Burm. ac Leid.

4 *Babyloniae*] Parthorum, Perſarum. Lucanus lib. I. v. 10.

Cumque ſuperba foret, Babylon ſpolianda tropaeis,

id eſt regnum Parthorum. CELLAR. Pro *quoties* L. & B. pr. & Burm. *quotiens*. Sed P. (& Ed. Rom. notante Sylburgio) *quemadmodum*. Pro *Babyloniae* & B. ſec. *Babylonia ac*. Sed pr. copulam non agnoſcit, uti nec L. qui corrupte *Babellorum* P. *collata ſunt*. Burm. *conlata ſunt*.

5 *Viribus*] Ita Codd. pro *vicibus*. SYLB. *Viribus* Tiſern. & Cuſp. Nam Sylb. & Belg. *vicibus*. CELLAR. Utra vox praeferenda ſit, ambigo: Sylburgii enim & Belgarum lectioni conſentiunt Burm. Leid. & Goltz. ſed ejus margo cum N. & P. vulgatae adſtipulantur. Pro *contenderint* P. legit *confoderent*.

6 *Sagittis pila contenderint.*] Sagittae, arma Parthorum: pilum, legionum Romanarum. Lucanus d. I. v. 7. de civili Romanorum bello:

—— *Et pila minantia pilis.* CELLAR.

7 *Enumerabo bellorum. Furto* cet.] Rom.

venies eſſe laetatos; vera autem virtute ſemper Romanos probabis exſtitiſſe victores. [1] Primum a L. Sylla proconſule [2] Arſaces rex *Parthorum*, miſſa legatione, amicitiam populi Romani rogavit, ac metuit. [3] L. Lucullus Mithridaten, regno *Ponti* exutum, ad Armeniam perſequutus eſt. Tigranen, *Armeniorum* regem, [4] cum ſeptem millibus quingentis [5] clibanariis, & centum viginti millibus ſagittariorum, ipſe cum decem & octo millibus Romanorum vicit. [6] Tigranocerta, maximam *Armeniae* civi-

Rom. Ed. *bellorum furto hoſt.* SYLB. *Furore* (pro *furto*) Leid. Male. Reſpexit Virgilii locum Aen. x. 735.

—— *Haud furto melior, ſed fortibus armis.* HAV.

Miror Virum Cl. hujus codicis, ut liquet, conſulti varietatem non integram dediſſe: *Furore* (deleto *hoſtes*) *in paucis invenies eſſe legatos; verum autem* (deleto *virtute*) *ſemper Roman.* cet. *Numerabo* pro *etiam*. N. & Burm. *Forte* pro *furto* Idem N. Baſ. ſec. & G. m. Pro *vera aut. virt.* B. pr. *Verū. aut ſemp.*

1 *Primum a L. Sylla* cet.] *Prim. a L. Sulla proces* Burm. *a Lucio Sylla* L.

2 *Arſaces rex Parthorum, miſſa legatione,*] Apud Euphratem Sylla erat quum ultro ad eum regis Arſacis legatus Orobazus venit Romanorum amicitiam petiturus. *Plutarch. in Sylla p.* 453. CELLAR. *Artbraces* L. male. Mox numero plur. *amicitias* (teſte Sylburgio) Rom. Ed. cui conſentiunt Baſ. ſec. & Leid.

3 *L. Lucullus*] Praenomen non agnoſcunt N. & L. Mox *proſecutus eſt* N.

4 *Cum* (*decem*) *ſeptem millibus*] Vulgati libri *cum ſeptem millibus.* At Plutarchus ex Luculli ad ſenatum litteris, ἑπ]ακισχίλιοι καὶ μύριοι κατάφρακ]οι. HAVERC. Illud *decem*, quod uncis incluſerunt Cellarius & Havercampus, rejeci, quia praeter hos, neque typis, neque manu exaratus Codex ullus agnoſcit. Haud ignoro Plutarchum, ad cuius fidem hic provocat Cellarius, veriorem numerum & ex ipſis Luculli literis exhibere, ſed ſcio quoque ceteros ad Eutrop. L. vi. c. 9. laudatos diſcrepare, in quos incidere potuit Rufus. Certe, ſi quoscunque errores committunt ſcriptores, in integrum reſtitueremus, non ipſos auctores daremus, ſed hiſtoriam, qualem ſcribere debuiſſent.

5 *Clibanariis*] Pro *Clibanariis* Rom. habet *Clypeatis:* Cuſpin. *cum ſeptem millibus Clypeatorum.* mox Codd. quidam *centum triginta mil.* Eutropius *cum ſexcentis millibus Clibanariorum, & centum millibus ſagittariorum. Clibanarios* autem Perſis dictos fuiſſe *Cataphractos*, teſtatur cum Lampridio Amm. Marcell. cujus nominis hanc rationem eſſe putat Turnebus in Adverſ. quod ut panis clibano, ſic iſti ferrea ſpecie undique obtecti viderentur. Leo Imperator in Lib. de Bellico Apparatu c. vi. par. 31. *Clibanos* vocat thoraces. SYLB. *Cataphractis*, qui ferreis laminis muniti fuerunt. Vide ad Eutrop. notata L. vi. c. 9. CELLAR. *Cum ſept. mil. cliban.* deleto *quingentis*. B. pr. *cum ſept. mil. clipeatis & centum viginti* (*centum triginta* G. m.) *millibus ſagittariorum ipſe cum decem & octo Rom.* N. *XVIII.* G. *cum ſept. mil. quinq. clibanariis milibus clypeatis.* P. *cum ſept. mil. quinq. clibanariis millibus ſagittariorum ipſe cum dec. & octo Rom. mil.* Baſ. 2. *cum VII. millibus clipeatorum & c. XX. milibus ſagittariorum ipſe cum X. & VIII. milibus Rom.* Burm. *Cum ſept. millibus clibanariis & cent. vig. mill. ſagittariorum, ipſe cum dec. & octo Romanorum vicibus* Leid. ut vix vera lectio erui poſſit.

6 *Tigranocerta*] *Tigranocirtam* N. *Cir-*

civitatem, expugnavit. [1] Madenam, opimam Armeniorum regionem, obtinuit: per [2] Melitenam ad Meſopotamiam deſcendit: [3] Niſibin cum fratre regis cepit. Tendere in Perſas paratus, ſucceſſorem accepit.

XVI. Cn. Pompejus [4] expertae felicitatis, ad Mithridaticum bellum miſſus, Mithridaten in Armenia minore [5] nocte adgreſſus, proelio ſuperavit: caeſis duobus & quadraginta millibus hoſtium, caſtra ejus invaſit. Mithridates [6] cum uxore & duobus comitibus in [7] Boſporon fugit: ibi deſperatione rerum ſua-

Cirrom P. *Tygranocirta* Burm. *Tygrano-cretam* L.

1 *Madenam*] Goltzii m. *Medenam*: ut infra. *Maddeni* Procopio ſunt *Saraceni*; teſte Ortelio. Cuſpin. *optimam* pro *opimam*. & mox *Meletenam*. ſed *Melitenam* vocat cum Strabone ac Ptolemaeo etiam Steph. Byzant. Amm. Marcell. *Melitinam* nominat Sylb.

Ibid. *Madenam, opimam regionem,*] An Madena forſan Ptolemaei *Metena* regio *juxta Cyrum* amnem? fertiles campi qui fluminibus rigantur, quod Madenae, *opimae regioni* cum primis convenit. Ita enim lego cum Cuſpiniano; non *optimae*, ut in vulgatis libris eſt. Et Cicero *opimas* regiones dixit, pro Lege Man. cap. 6. *Aſia tam opima eſt & fertilis, ut & ubertate agrorum, & varietate fructuum, facile omnibus terris antecellat.* Et pro domo ſua cap. 9. *opima fertilisque Syria*. Cellar. Pro *Madenam* etiam P. *Medenam* uti vel *Arzianenam* G. m. praefert. B. pr. & L. *Adenam*. Burm. *Melitenam*. Pro *Melitenam* idem *Meletenam* & mox *in* pro *ad*. B. pr. & P. *Meletem*. N. *Mallenam*. L. *Miletem*. modo *optimam* uti & N. ac Burm. & mox N. *Myleten*.

2 *Per Melitenam*] Regionem Armeniae minoris, cujus caput eſt urbs cognominis Melite. *Procop. B. Perſ. lib.* I. 17. Cellar.

3 *Niſibin cepit.*] Meſopotamiae urbem, de qua cap. 29. plura. Cellar. *Niſibin* B. uterque: quod praefero, quia ad imitationem Flori & Eutropii, quos ſequitur, Graecas terminationes ſervare ſolet Rufus. *Niſibium* N. *Ninſabium* P. Pro *fratre regis* B. pr. *Fraate rege* Leid. urbis nomine corrupte legens haec ita concipit; *cum fratre regero caepit*. Mox pro *ſucceſſorem* N. & P. *ſucceſſionem*.

XVI. 4 *Expertae*] *Ex parte* N. Baſ. pr. Burm. & Leid.

5 *Nocte adgreſſus,*] Nocturnum hoc proelium ſcripſere Plutarchus in Pompejo; Dio Caſſius lib. 36. Florus III. 5. 23. Cellar. Caeſorum hoſtium numerus uti & reliqua ex Eutropii L. VI. c. 12. cui de more conſentit Oroſius L. IV. c. 4. deſumta ſunt. Ibi vero ex Appiano ac Plutarcho monuimus *decem* tantum *millia* fuiſſe. Pro *nocte* B. ſec. *nocturno*. Pro *ſuperavit* Burm. & Leid. *ſuperat*.

6 *Enim*] Abeſt a Leid. & abeſſe poteſt. Hav. Recte: Et conſpirantibus Burm. ac B. pr. abeſſe juſſimus. *Ejus* modo deleverat P. *Mithr. cum duob. comit. & uxore* N. & Burm.

7 *In Boſporum fugit:*] Boſporum Cimmerium, ſeu regionem Boſporanam. Panticapei, quae urbs Cimmerio freto appoſita eſt, tum Mithridatem fuiſſe, quum vitam finiret, Dio Caſſius lib. XXXVII. p. 35. memoravit. Tiſern. & Belgici libri *in Boſphoros* habent, plurativo numero, ut conjici poſſit, *in Boſporanos* legendum eſſe eo modo, quo Nepos dixit *legatus in Perſas eſt profectus*, Pelop. cap. 4. Cellar. *Boſphoros*

ſuarum, venenum [1] hauſit, quum parum ageret vis veneni, a milite ſuo, ut ferro percuteretur, imperavit. Pompejus auxiliatorem Mithridatis Tigranen, Armeniorum regem, perſequutus eſt: [2] ille ſe ei, oblato diademate, apud Artaxata dedit. Receptae ſunt ab eo Meſopotamia, Syriae, & [3] aliquanta pars Phoenices; atque intra Armeniam majorem regnare permiſſus eſt. Idem Pompejus [4] Bosporanis & Colchis Ariſtarchum regem impoſuit: cum Albanis conflixit: [5] Oroeſi, Albanorum regi, ter victo

phoros etiam Sylburgius dedit, cui lectioni favent Codd. reliqui, & Leid. *Bosforos.* Cellarii vero conjecturam confirmat Burm. in *Boſphoranos.* Neutra tamen proba eſt; ſed, etſi nunquam audacter quid repoſui, hic meo Marte lege *Boſporon.* Graecas enim terminationes, praeeuntibus, quos ſequitur, Eutropio, Floro, aliisque, ſecutum eſſe Rufum ſaepius videmus: quod fugit Librarios. cum *Bosporon* & quidem ſine praepoſitione, quod quam frequens etiam probatiſſimis ſcriptoribus ſit, quis ignorat? Jam edidiſſe Cuſpinianum notat ipſe Sylburgius. Certe ad Florum, qui eamdem ſcribendi rationem ſequitur, L. III. c. 5. nobiſcum facit Cl. Dukerus, quem videſis.

1 *Hauſit*] N. *Ibi rerum ſuarum deſper. ven. hauſit: & cum vis veneni parum ageret.* Burm. *Ibique.* Leid. *auſit, & quum vis veneni parum eſſet, a militi ſuo . . . imperavit.* Burm. delet *ferro.* Mox *auxiliarem* legit B. pr.

2 *Ille ſe ei oblato*] P. *Ille ſe oblato diademate, apud Artaſſata dedit.* N. *ille ſe oblato diademate ei, apud Artaxata reddit.* Burm. *ille oblato diademate Pompejo apud Artaxata reddidit.* Leid. *ille oblato ſe . . . reddidit.*

3 *Aliquanta pars*] Singulariter *aliquantus* in bono cenſu eſt, ut *aliquanto numero*, Salluſt. Jug. cap. 74. *aliquantus timor*, ibidem cap. 105. quamquam neutro ſexu cum ſecundo caſu ſit uſitatius. Cic. I. epiſt. 7. *aliquantum laudis:* Plin. X. epiſt. 112. *ante aliquantum temporis.* Pluralis autem *aliquanti* pro *aliquot*; aliquid novi habet & cadentis Latinitatis proprium, v. g. *aliquantae rationes*, Veget. III. 23. CELLAR. *Aliquanta oppida* Eutrop. L. VI. c. 14. Ubi vide, quae diximus. Ceterum variant Codd. Mſſ. *Meſopotamiae, Syriae, & . . . Phoenicis* cet. B. pr. *Meſopotamia* (deleto *Syriae*) ,.. *Phoenicis* Burm. *Phoenicis* (pro *Phoenices* ut ſupra Rom. etiam Cuſpin. & Memmii Librum legere notat Sylburg: nec ſecus Leid.

4 *Boſporanis & Colchis Ariſtarchum*] Non Boſporanis, ſed ſolis Colchis, *Eutrop.* VI. 14. aut interſerendum Boſporanis *Pharnacem*, & Colchis &c. *Dio Caſſ.* XXXVII. p. 36. CELLAR. *Bosforianis* N. *Bosphorianis & Collegis* B. pr. & Leid. Pro *Ariſtarch.* Burm. *Arthaſten regem propoſuit.*

5 *Oroeſi*] Ita Dio Caſſius etiam: alii *Oroden* vocant. CELLAR. *Orcode & Arthace* G. m. At Rom. & Cuſpin. *Orcode & Arſace. Orodem* agnoſcunt hic etiam Florus & Eutrop. at Dion & Appianus *Oroeſen* vocant; SYLB. *Orode Albano . . Arſace* N. *Orcode . . Arthace* P. *Orebode . . Arſace* B. uterque. *Horodae Albano regi ter victo . . . Arſace* Burm. *Oro Albano rego . . . Artace* Leid. *Oroden* etiam Eutrop. L. VI. c. 14. ſed Dionis Lectio melior. cum eodem tamen Eutropio & hoc nomine errat Rufus, quod Oroëſem ter a Pompejo victum fuiſſe ſcribat: cum bis fuerit. Vid. d. l. & Flor. III. c. 5. Juſt. XLII. c. 4. *Arthocen* quoque rectius ſcribi ad

ſto pacem dedit. Iberiam cum Artoce rege in deditionem accepit. Saracenos & [1] Arabas vicit. Judaea capta *Hieroſolymam* obtinuit. Cum Perſis foedus [2] fecit. Rediens, apud [3] Antiochiam, Daphnenſem lucum, delectatus loci amoenitate & aquarum abundantia, addito nemore [4] conſecravit.

XVII. Craſſus [5] conſul adverſus [6] Parthos rebellantes miſſus eſt. Is quum pacem, miſſa a Parthis legatione, rogaretur, apud [7] Cteſiphontem reſponſurum ſe ait. Apud [8] Zeugma trajecit Euphraten; [9] & a transfuga quodam [10] Abgaro inductus, ad igno-

ad Flor. d. l. monemur. *Artocem* Oroſ. L. VI. c. 4. ubi Fabr. Dionem Ἀρτώκην ſcripſiſſe notat.

1 *Saracenos & Arabas*] N. *Saraces & Arabes*. L. etiam *Arabes*.

2 *Cum Perſis foedus icit.*] Quidam legunt *foedus fecit*. Nihil muto. CELL. Mutavit tamen Vir Doctiſſ. lectionem: nam in priore Ed. *fecit* edidit, quod praeferendum judico, quia ceteri omnes agnoſcunt, illud nullus Cod. niſi quod corrupte B. ſec. *ejecit*. Modo *Hieroſolima* idem. Et certe pluralem & neutram terminationem a ſcriptoribus frequenter adhiberi ad Eutrop. oſtendimus. *Obtinuit & cum* mox N.

3 *Apud Antiochiam* &c.] *Apud Antyorgam Damnienſem lucum loci del. am.* N. *lucum loci del. am.* etiam Burm. *locum loci del. am.* Leid. *loci del. am.* tranſponuntur quoque in P. *Locum* pro *lucum* etiam quinque Codd. MSS. Eutropii L. VI. c. 14. unde haec deſumta ſunt.

4 *Conſecravit*] Hieronymus Chron. addit *Apollini*, videlicet propter lauri copiam. Ex quo tempore nefas fuit ibi laurum caedere, aut cupreſſum, quod ſub Chriſtianis etiam non religionis, ſed amoenitatis cauſſa conſervatum fuit, *lib.* I. & II. *C. de cupreſſis ex luco Daphnenſi.* CELLAR.

XVII. 5 *Craſſus conſul* &c.] *M. Licinius Craſſus cos adv. rebellantis Parthos m. e.* Burm. *M. Craſſus* G. *Marchus* ... *reb. Parth.* ... *Is cum pace miſſa a Perſis* L. *reb. Parth.* etiam P. & B. pr. *pace* quoque P. & *a Perſis* B. pr.

6 *Adverſus Parthos rebellantes*] Falſum. nam amici erant & foederati, foedere cum Lucullo icto, cum Pompejo repetito. Opima praeda erat, quae avarum hominem, ad Syriam provinciam, Pompeji & Caeſaris favore obtentam, adduxerat, ut inde opulentiſſimis Parthis bellum inferret. *Plutarch. p.* 552. *Flor.* III. 11. CELLAR. Belli hujus iniquitatem notant omnes ſcriptores. Vid. praeter cit. a Cellario, Appian. in Parth. p. 219. Dion. p. 108. Eutrop. L. VI. c. 18.

7 *Apud Cteſiphontem*] Plutarchus in Craſſo, & Florus III. 11. *Seleuciam*, aliam Parthorum regiam, habent. CELLAR. *Seleuciae ſe reſponſurum eſſe* diſerte etiam Flor. L. III. c. 11. ut auctor erret.

8 *Apud Zeugma*] Graeco more ſcribit Cuſpin. ut & apud Florum eſt. SYLB. Qui legit *Zeumate*. ut dedit G. *Zeumate* P. *Cennam* L. corrupte. Burm. *qui trajecit apud Zeugmam*. mox *Eufratem* N. & B. ſec.

9 *Et a* abſunt a N. P. & L.

10 *Abgaro*] Perfidum hunc hominem etiam Dio Caſſius vocat Αὔγαρον; at Plutarchus, Arabum phylarchum nomine *Ariamnem*. CELLAR. Mire variant hic Codd. B. uterque ac G. m. *Mazaro* vel *Maracho*, quod etiam P. habet. *Macalo* N. *Mazaro* Burm. *Magaron* L. a quo non longe recedit lectio, quam in ſuo Ruſo

ignotam camporum ſolitudinem deſcendit. [1] Ibi undique circumvallantibus ſagittariorum agminibus cum [2] Sillace & Surena praefectis regiis, eſt cinctus exercitus, & vi telorum obrutus. [3] Ipſe Craſſus quum ad colloquium ſollicitatus, vivus paene capi potuiſſet, repugnantibus tribunis, [4] evaſerat: & dum fugam petit, [5] occiſus eſt. caput ejus cum dextera manu [6] reſectum, ad regem perlatum eſt: atque ita ludi-

Stadius & Vinetus invenerunt ad Flor. d. l. qui *Mazaram Syrum* vocat. Sed omnia haec nomina facile ex *Abgari* vocabulo corrupte ſcripto oriri potuere. Hunc enim, quem *ſimulatum transfugam* vocat Florus d. l. quia a Parthis ſubornatus Craſſi credulitate abutebatur vid. ibi Comm. Sub Pompejo Romanis antea junctum, dein Parthorum partes ſecutum fuiſſe teſtatur Dio L. XL. XX. Αὔγαρον 'Οσροήνης adpellans. qui quin hic idem ſit, minime dubitandum. uti enim ſupra c. XIV. oſtendimus Arabum nomine, hoc tempore magnam Meſopotamiae partem, inprimis Osroënos venire, ita hic nunc Arabum Phylarchus, nunc Osroënes rex auditur. Nempe Osroënorum regulis commune nomen fuit *Abgarus*, ut ibi monuimus. Diſtincti tamen fuere cognomine, quod Abgarorum ſeriem enarrans Aſſeman: dicta Diſſ. notat; ut Reineccii, monente Fabricio ad Dionem, III. Hiſt. Juliae p. 282. ſententia a vero non abhorreat, 'Αριάμνην, uti eumdem hunc in Craſſo p. 555. vocat Plutarchus, Abgari hujus fuiſſe cognomen. Certe eumdem eſſe e conlatione Plutarchi & Appiani eum deſcribentis Parth. p. 140. liquet: Illius φύλαρχος 'Αριάμνης, δολερὸς καὶ παλίμβολος ἀνὴρ &c. hujus φύλαρχος Ἀράβων, Ἄκβαρος ὄνομα δολερὸς καὶ παλίμβολος ἀνήρ. &c. Ut nihil hic ſcrupuli ſuperſit. *Acbarus* quidem mavult Valeſius ad Dion. LXVIII. ſed ad Suidam v. φυλάρχης Ἄβγαρον *Abgarum* ſcribendi rationem praefert Kuſterus.

1 *Ibi undique circumvallantibus*] *In undique* N. P. L. & Burm. *circumvolantibus* Rom. Cuſp. N. B. pr. Burm. & G. m. ut utram lectionem ſequar, dubitem.

2 *Cum Sillace & Surena*] Rom. *Silane & Silena.* non ſine mendo Codd. quidam *Sillarem* vocant. SYLB. *Syllace & Syllena* N. *Silane & Salena* P. *Silato* B. ſec. *tum Silato & ſupinato* B. pr. *conſulato & ſuppinato* L. ſed Burm. cum vulgata conſpirat.

3 *Ipſo Craſſus quum ad coll.*] N. *ipſe Ocriſus cum ad colloquium ſollic. viv. p. capi poſſet.* P. delet *quum*. B. ſec. *ad* non agnoſcit. *vivus* abeſt a L. qui cum N. Burm. P. & B. pr. *poſſet* pro *potuiſſet*. Burm. autem *cum ad colloq. ſollicitaretur & viv.*

4 *Evaſerat*] Aliter Plutarchus in vita Craſſi: iterum aliter Dio Caſſius lib. XL. f. 149. Incerta omnia, quae de modo Craſſiani interitus produntur. qui enim praeſentes erant, aut interfecti ſunt, aut in collem, in quo Rom. exercitus erat, refugerunt, ut reſpicere non potuerint, quae de Craſſo, in Parthorum manus illapſo, fierent. *Plutarch. f.* 563. Florus d. l. *vivus in hoſtium manus incidiſſet, niſi tribunis reluctantibus fugam ducis barbari ferro occupaſſent.* B. ſec. *fugam petens*. Burm. *& cum f. p.*

5 *Occiſus eſt*] Eutrop. L. VI. c. 18. *victus, ad poſtremum interfectus eſt cum filio.* ſed conſule Florum, e quo tota periodus deſcripta eſt.

6 *Caput ejus ... reſectum* &c.] Burm. & Goltz. *dextra*. Pro *reſectum* N. *perfectum*. L. *confectum*. Pro *perlatum eſt* N. *Perſarum miſſus eſt*.

1 *Fau-*

dibrio habitum, ut faucibus [1] ejus, aurum liquefactum infunderetur: ſcilicet ut, qui ardens cupiditate praedandi, [2] pacem regi dare rogatus abnuerat, etiam mortui ejus reliquias auri flamma combureret. [3] Cajus Caſſius, quaeſtor Craſſi, vir ſtrenuus, reliquias fuſi collegit exercitus. Contra Perſas in Syriam [4] irrumpentes, [5] ter cum ſumma admiratione conflixit, eosque trans Euphraten redactos vaſtavit.

XVIII. Parthi [6] Labieno duce (qui Pompejanarum [7] partium fuerat, & victus ad Perſas refugerat) in Syriam irruperunt, ac totam provinciam occu-

1 *Faucibus ejus* &c.] *Ejus* abeſt a B. pr. *ſcilicet* a L. *ut* a B. utroque.

2 *Pacem regi dare* &c.] Cuſpin. delet *dare*, mox *mortuas ejus reliquias*. Sylb. Leid. a *praedandi* usque ad *ejus reliquias* reliqùa delet. Burm. *praedandei pacem regis rogatus abn*. N. *pacem regis rogatu abnuerat. Etiam*

3 *C. Caſſius, quaeſtor Craſſi,*] Is Caſſius eſt, qui poſtmodum Caeſarem interfecit, & cum triumviris bellum geſſit. *Vell. Paterc.* II. 2. 46. Qùaeſtoris autem erat, pro legatis, provinciam adminiſtrare, ſi praeſes ordinarius deceſſiſſet. *Cic. lib.* II. *epiſt.* 18. *ad Thermum*. Cellar. Rom. *L. Craſſus* perperam: Cuſpin. *C. Caſſius*: recte: ut cum ex aliis manifeſtum eſt, tum ex Vellejo. Sylb. L. etiam male *Lucius Craſſus* uti & P. Burm. ac G. *L.* ſed m. *C.* P. delet *Quaeſtor* N. *Craſſi reliquias fuſi*. P. *vir ſtren. Craſſi reliq. fuſi colligit. Exercitus contra* &c. Burm. *Quaeſtor* (deleto *Craſſi*) *vir ſtren. relliq. fuſi exerc. coll.*

4 *Irrumpentes*] Rom. *irrumpens*: minus recte Sylb.

5 *Ter cum ſumma* &c.] Sic Burm. Baſ. ſec. & G. ſed B. pr. & L. *tergum ſuum admiratione*. mox pro *eosque* N. *eos* pro *redactos* Idem *relictos* B. pr. & L. *trajectos* B. ſec. *revectos*. Ad Eutrop. autem, e quo periodus haec deſcripta eſt, L. VI. c. 18. notavimus, *Perſas* pro *Parthis* ſumi, & Caſſium non tranſiiſſe Euphraten, ſed Parthos trans illud flumen reverſos ſuperaſſe. Quod autem cum Parthis Caſſium ter conflixiſſe ſcribat, neſcio unde hauſerit, ubi ceteri ſcriptores ſileant: ſed dubito, an Hiſtoriam confundens Caſſio tribuerit, quod Ventidio erat adſcribendum: Hunc enim eos tribus proeliis cecidiſſe tradit Eutrop. L. VII. c. 5. niſi conjectura, ſpecioſa tamen, placeat *contra Perſas in Syriam irrumpentes, iter cum ſumma admiratione confecit, eosque* &c. e Meſopotamia nempe, ubi ei imperium erat delatum. Vid. quos Freinsh. ad Epit. Liv. c. VIII. laudat. Locutio autem *iter conficere in Perſas* obſtabit forſan, ſed eo hanc intelligo modo, quo ſexcenties apud Eutrop. aliosque occurrit *proficiſci in hoſtes*. ſed abſtineo.

XVIII. 6 *Labieno duce*] Rom. & Cuſpin. *duce Labieno* Sylb. Ab initio Capitis usque ad *P. Ventidius* &c. nihil agnoſcit Burm. *& vict. ad Perſ. refug.* abſunt a Leid. mox *occuparunt* B. pr. pro *irruperunt* L. *eruperunt*.

7 *Pompejanarum partium*] Miſſus fuerat Titus Labienus a Bruto & Caſſio ad Parthos, ante proelium Philippenſe, auxilii contra III. Viros petendi cauſſa. Sed vanis reſponſionibus diu detentus, quum ſuos victos inaudiſſet, veniam a victoribus deſperans, apud Parthos manſit, iisque ſe ducem contra Romanos praebuit. *Dio Caſſ. lib.* XLVIII. *f.* 424. Cellar.

occupaverunt. Sed [1] P. Ventidius Baſſus Parthos, qui ducente Labieno Syriam invaſerant, occurrens in [2] Tauro monte, cum paucis fugavit, Labienum occidit, perſequutus eſt [3] Parthos, ad internecionem ſtravit, qua congreſſione Pacorum regis [4] filium eadem die, qua Craſſus victus fuerat, occidit: ne aliquando Romani ducis mors inulta relinqueretur. Ventidius de [5] Perſis primus [1] trium-

1 *Sed P. Vent. . . . Ducente Labieno*] Sylb. & Belg. Sed Tif. & Cuſp. *duce*, ut paullo ante. CELLAR. *Sed* non agnoſcit Burm. nec L. qui pro *P.* legit *Publius*. Pro *ducente* N. P. & G. m. *duce*. Nec ſecus Burm. qui reliqua confuſe vel corrupte legit, *Syriam invaſerant, & occupaverant occurrit eosque* &c.

2 *Tauro monte*] Rom. & Cuſp. *in Caſparo monte:* Alii *Capro:* Memmii Lib. *Campano:* & in margine *Caspono:* quorum nullius meminit Theſaurus Ortelii. SYLB.

Ibid. *In Tauro monte*,] Conjecturae hoc nomen eſt, non certae lectionis. Tifern. & Cuſp. *in Caparo monte:* Belg. *in Capro*, qui obſcurus & ignotus ſive Caparus, ſive Caprus eſt. Sylb. *in Tauro*, forte quia notior eſt, & late per illas partes Aſiae procurrit. CELLAR. *In Capto monte* N. & L. *Capro* B. pr. *Caparo* P. Utrumque probat G. m. *in Caſio* deleto *monte* Burm. *cum paucis* abſunt a L. Certe hic fruſtra eſſe Cellarium, qui Tauri nomen huic monti fuiſſe negat, diſerte e Dione p. 381. liquet.

3 *Perſecutus eſt Parthos, ad internec.* &c.] Rom. & Cuſp. pro *Parthis* habent *Perſas*. SYLB. *Proſecutus eſt* N. *perſecutus* deleto *eſt* B. pr. *Perſas* Idem, P. N. & G. m. *& victos perſequtus Perſas* Burm. Et vix ullus locus in Rufo Eutropio, Aurelio, aliisque de alterutra gente agens occurrit, qui utramque non confundat. Pro *ad internecionem* Burm. *ad internicionem*. B. pr. *ad internitionem*. P. *ad interemptionem*. Leid. *& ad interemptionem*.

4 *Regis filium*] Pacorum filium regis Orodis, quem *Tacitus Hiſt.* v. 2 *regem* vocat, quod *forſan*, patre ſenectute confecto, rempubl. adminiſtravit. Non autem eodem, quo Labienus, victus proelio occubuit. *Dio*. CELLAR. Fruſtra regis titulus regis filio a Tacito inditus Cellarium ſollicitat, cum non tantum rex & regina, ſed etiam regis filii reges vocantur, uti e probatiſſimis ſcriptoribus ad Eutropium evicimus. Pro *Parthorum regis filium*, ut ante legebatur, *Cuſpin.* monente Sylburgio, legit *Pacorum r. f.* Corrupte L. *Parthorum Ponti r. f.* B. pr. etiam *Pacorum* a qua voce parum recedit B. ſec. *Pacurum*. Burm. *Parthorum regis filium Pacorum*. quam veram lectionem fuiſſe credo: etſi enim *Parthorum*, ubi modo *Parthos* praecedit, repetitio ingrata eſt, certum quoque Eutropium & Rufum ejusmodi repetitiones paſſim amare; unde decepti Librarii priorem vocem ejecerint, vel, qui ſervarint, poſteriorem neglexerint, ob ſimilitudinem literarum ductûs, eamdem vocem eſſe rati. ſed hic major deficit Codd. auctoritas, qua tamen *Pacorum* non reſtituere religio eſt: Ceteri enim ſcriptores diſerte id Orodis regis filii nomen exhibent, vid. ad Flor. L. IV. c. 9. Eutropium, e quo haec deſumta, id, quód emendationem noſtram confirmat, L. VII. c. 5. Mox *eadem* abeſt a P. *eadem die, qua Craſſus inſidiis interfectus fuerat, cecidit*. Burm.

5 *De Perſis*] Parthis, ut quidam legunt. Tifern. tamen, & Scalig. & Belg. *Perſis*. Parthi, Perſae ſub uno imperio, & qui tum temporis Parthi dicebantur, quod reges ejus natio-

[1] triumphavit. M. Antonius [2] *Mediam* ingreſſus, quae nunc [3] Medena appellatur, bellum Parthis intulit, & [4] primis eos proeliis vicit. verum poſt duabus legionibus amiſſis, cum fame, peſtilentia, tempeſtatibusque premeretur; vix per Armeniam [5] Perſis inſequentibus, revocavit exercitum; tanto per [6] momenta temporum terrore perculſus, ut a [7] gladiatore ſuo percuti poſtularet, [8] ne vivus veniret in hoſtium poteſtatem.

XIX. Sub [9] Octaviano Caesare Augusto Armenia cum Parthis conſpiravit. Cajus [10] Caeſar, nepos Auguſti, cum exercitu miſſus ad orientem, quum

nationis erant; Rufi aetate, tranſlata ſede rerum, appellabantur rurſus Perſae. Cellar. *De Perſis* plerique noſtri. ſed Sylburg. *de Parthis* & *primus* uncis incluſit, quia erat ſuſpectum, quemadmodum non invenitur in N. P. B. ſec. & Burm. agnoſcit tamen B. pr. *primum* Leid.

1 *Primus triumphavit.*] Hunc Ventidium impuberem in triumpho Aſculano Pompejus Strabo duxerat. Unde inter miranda fortunae exempla ſcribitur a Val. Max. VI. 9. 9. Plin. VII. 43. & Gellio XV. 4. qui omnem de eo hiſtoriam perſequitur. Cellar. Adde Flor. & Eutrop. d. l.

2 *Antonius Mediam ingreſſus*] Vide Plutarch. in Antonio, & Appian. in Parth. Cellar. *In Mediam* N. & P.

3 *Medena*] Rom. & Cuſp. *Madena:* apud Jornandem vero *Madiania* Sylb. *Madaena* P.

4 *Et primis eos proeliis vicit*] Cuſp. *& primus eos vicit: poſt duab.* Sylb. *Et primus* etiam N. B. pr. *Et primum eos vicit. poſt* &c. Burm. *proeliis* quoque abeſt a N. P. & L. *verum* a N. *poſt* a B. pr. *duobus* pro *duabus* N. Mox *& tempeſtatibus* L.

5 *Parthis*] Rom. & Cuſp. *Perſis* Sylb. Omnes noſtri quia cum Rom. Cuſp. & G. m. conſpirant, *Perſis* in textum recepi.

6 *Per momenta temporum*] Per caſus ſubitos. Cellar. Mox *temporis* B. ſec. *percuſſus* B. pr. & Burm. ac Leid.

7 *A gladiatore ſuo*] Quo ſatellitis loco, ut armorum peritiſſimo audaciſſimoque, utebatur. Cellar.

8 *Ne vivus ven. in hoſt. poteſt.*] *Ne me vivus in hoſt. poteſt. veniret.* B. pr. delet *hoſtium*.

XIX. 9 *Sub Octaviano*] Codd. quidam *Octavio Caeſare:* quae appellatio apud Florum quoque exſtat, & apud Sueton. init. Aug. Sylb. *Octavio* etiam G. m. & Burm. *Auguſto Caeſ.* N. P.

10 *C. Caeſar,*] Rufum noſtrum circa hanc hiſtoriam in primis laudat Scaliger ad Euſ. II. 2016. Eandem ſcripſerunt Vellejus II. cap. 101. & 102. Florus IV. 12. 42. Zonaras Tom. II. f. 167. *Cajum* vero hunc nepotem vocat etiam codex Cuſpiniani: ceteri perperam *Claudium*, repugnantibus Suetonio, Vellejo, Floro, Zonara, & quod digniſſimum fide eſt, Cenotaphio Piſano. Cellar. *Claudium Caeſarem* hic legere Codd. quoſdam, uti etiam eſt apud Jornandem, ſed *C. Caeſarem* vocare Florum, Vellejum, & Sueton. in Aug. c. 64. id, quod in ſeqq. notandum, monet Syburgius. Leid. etiam *Claudius* pro *Cajus:* Male. Vocabatur enim *Cajus Agrippa Caeſar* M. Vipſanii fil. ex Julia natus, & ab Auguſto adoptatus Dio. p. 737. 747. Mox *ad orientem miſſus* N. C. *Caeſar Aug. nepos cum exerc. ad orient. miſſ.*

quum per [1] majeſtatem Romani nominis facile cuncta ſedaſſet, [2] atque ei ſe Armenii, qui tunc temporis [3] validiores erant Parthis, dedidiſſent, judicesque ex inſtituto Pompeji dictis gentibus Cajus Caeſar praeficeret; [4] Domnes quidam, quem rex [5] Artageris praepoſuerat, proditione ſimulata, libellum, in quo ſcripti theſauri continerentur,

1 *Per majeſtatem*] Tiſ. Cuſp. & Belgae *per*: Sylb. *pro majeſtate.* Cellar. Sylburgio conſentit Goltz. ſed margo cum Rom. & Cuſpin. Editt. ac Codd. MSS. P. B. pr. ac Burm. & *per maj.* vulgatam tuentur.

2 *Atque ei ſe Arm.* &c.] Cuſp. *atque ei Armenii, qui tunc temporis validiores erant, Parthos dediſſent.* Memmii Lib. nobiſcum facit: niſi quod tribus Syllabis habet *Armeni*, praemiſſo temporali adverbio *tum.* Sylb. N. *atque ei tum Armonii ... Parthis ſe dediſſent.* P. etiam *dediſſent.* Burm. *atque ei tunc Armeni, qui Parthis valid. erant, ſe dediſſent, & judices* P. quoque *& judices.* Leid. *cum partes dediſſent judices, qui ... praedictis ... Claudius Caeſar praeſ.*

3. *Qui tunc temporis validiores erant Parthis,*] Sic Tiſern. & Sylb. Quidam, *validiores erant, cum Parthis dedidiſſent.* Foedus quidem Parthi icerant, ea lege, ut auxiliares copias ex Armenia revocarent; minime vero ſe Romanis dediderant, *Dio Caſſ.* LV. An vero validiores Parthis Armenii? nec ſemper fuiſſe Rufus dicit, ſed *tunc temporis*, cum per ſe ac ſuis viribus, quia ampliſſima & populoſa natio; tum auxilio ſociorum Albanorum Iberorumque. Tabula Caji Piſana: *devictis, aut in fidem receptis bellicoſiſſimis ac maxſimis gentibus*, hoc eſt Armeniis victis, Albanis & Iberis in fidem receptis, interpretante ſummo viro Henr. Noris. *Cenotaph. Piſ. p.* 330. Cellar.

4 *Domnes quidam*] Sic cum Floro Cuſpin. Idem Vellejo *Adduus* eſt: Zonarae *Addo* Sylb. Quidam libri *Domes*: Zonarae eſt *Addon*: Vellejo *Adduus*: Straboni L. II. *Ador.* Floro *Domnes.* Cellar. *Domes quidam* N. & G. uti & Sylburg: quomodo & Leid. legere teſtatur Havercampus. At qua fide, cum is Codex legat *de omnibus quidem*, quam lectionem ſequitur B. pr. *Domnes* ſec. *Domes quidam* etiam Burm. Rufus procul dubio in corruptos Flori Codd. inciderit: *Domnes* tamen mavult Voſſius ad Vellej. Paterculum L. II. c. 102.

5 *Quem rex Artageris praepoſuerat,*] Rex novus Ariobarzanes Medus, a Romanis per Cajum Armeniae impoſitus, *Tacit An.* II. 4. Ulcus vulgatae lectionis, *quem Parthis Arſaces praepoſuerat*, vel etiam ſine *Parthis*; ſic puto ſanari. Non dubium eſt, quin Florum noſter in hac parte ſequutus ſit, quod conferenti utrumque, luculenter apparet, *quem rex ille, Artaxatis praefecerat.* Urbis nomen depravatum, quam *Artagera* Strabo, Vellejus, Zonaras appellant. Domnes autem rebellis, ab Romanis obſeſſus, fraude ducem, colloquii ſimulatione & deditionis, vulneravit. Cellar. Pro *Artageris* G. *Parthis Arſaces.* P. tantum *Arſaces.* Leid. *quem Parthis Arſate.* Burm. *quem Artaxatis Arſaces.* Florus etiam L. IV. c. 12. 44. unde haec omnia deſcripta ſunt *Artaxatis* habet, ſed *Artageris* ſcribere debuiſſe ad Vellej. d. l. & Noris. oſtendiſſe monet cl. Dukerus. Pro *ſimulata* ad oram G. exempl. *praetexta* vel *diſſimulata.* ſed nihil eſt mutandum, dum Florus ipſe *ſimulata proditione* dedit. Mox Leid. *committerentur* pro *continerentur* Burm. *continebantur.*

tur, obtulit. quem cum [1] imperator Romanus legeret [2] intentius, [3] cultro [Domnes] adgreſſus eum vulneravit. Percuſſor quidem a militibus [4] confoſſus eſt; Cajus vulneratus [5] reverſus in Syriam, obiit. Par-

1 *Imperator Romanus*] Dux Cajus, laxe intellecto *imperatoris* vocabulo. Armenia enim recepta neque Cajus, propter juventutem forſan, nomen imperatoris tulit, neque Auguſtus; ex illa victoria, quantum conſtat, multiplicavit, quod laudatiſſimus vir H. Noris d. l. Diſſ. II. cap. 17. probavit. CELLAR. *Rom. Imperator.* Omnes Noſtri Codd.

2 *Intentius*] Leid. *attentius*. ſed Flor. d. l. *adortus virum intentum libello* &c.

3 *Ultro adgreſſus Cajum*] Cuſp. & Sylb. *cultro:* ceteri *ultro*, & ubi nos *eum*, alii *Cajum* vel *Claudium* habent, vel *gladio*. Quid *ultro* autem? an *non laceſſitus?* non convenit ſimulatae proditioni, nec *gladio* locus in colloquio: *culter* quidem dolo idoneus magis; at nemo alius telum ſignavit. Malim *retro*, vel *a tergo*. CELLAR. *Ultro* parum ad rem legiſſe Ed. Rom. notat Sylburg. qui dedit *cultro*. P. etiam & G. m. *ultro*. ſed Goltzii contextus & N. *cultro*. Leid. *ultro aggreſſus gladio vulneravit*. Quae lectio Perizonii & Dukeri apud Florum, unde haec deſumta, d. l. pro *ſtrictus ac recreatus ex vulnere in tempus* legentium *ſtricto ferro cruentat vulnere in tempore* cet. conjecturam, meo quidem judicio, confirmat. nam Florum ſecutus mihi Rufus videtur ſcripſiſſe *ferro aggreſſus* &c. aut, quia in corruptum Flori Codicem inciderit, *cultro*, quod in margine per *gladio* interpretati fuerint Librarii, unde poſtea in textum irrepſerit. Ut, ſi per plures Codd. liceret, etiam hic cum B. pr. legerem *gladio*. Cum *cultro* majori auctoritate praetuli. Burm. *Cultro aggreſſus Cajum vulneravit*. Pro *eum* etiam G. & B. ſec. *Claudium*. At *Domnes* delet G. & Leid. qui neque *Claudium* pro quo *gladio* habet, agnoſcit, ut in uno hoc loco recenſendo bis peccarit Havercampus. Pro *confoſſus* B. pr. *occiſus*.

4 *A militibus confoſſus eſt;*] Florus, *undique infeſto exercitu oppreſſus*. Dubium, ſtatimne ab inflicto vulnere, an in urbe, in quam ſe receperat. Zonaras enim T. II. p. 167. (ex Dione forſan ut ſolet) ὁ μὲν ἐν πολιορκηθεὶς ἥλω, *urbe expugnata captus eſt*. CELLAR.

5 *Reverſus in Syriam, obiit.*] Tifern. Cuſp. Belg. *reverſus:* Sylb. *regreſſus*. Quod vero *in Syria* obiiſſe dicit, Florum ſuum haud dubie ſequutus auctor eſt. At Suetonius Aug. LXV. & Vellejus c. l. *Lyciam* ita nominant, ut hic etiam oppidum, in quo obierat Cajus, Limyram, oſtendat. Confirmat Zonaras itidem *Lyciam* deſignans. Lipſius in Not. ad Vellejum mavult *Syriam*, propter neſcio, quod ſepulcrum, aliquando apud Emeſam repertum: quod etiam Petrus de Valle vidit, Graece *Caji Julii* nomine inſcriptum, T. I. ep. 13. extr. At Voſſius reſpondet: *Quid ſi illud fuerit κενοτάφιον? Sane Dio clare ſcribit, corpus ejus a tribunis militum Romam delatum*. Et nihil verius. CELLAR. Zonaras e Dione refert p. 539. Cajum ex vulnere aegrotum, & animo fractum petiiſſe, ut privatam ſibi vitam agere liceret, &, Auguſto quamquam aegre permittente, ut in Italiam reverſus ageret, quod vellet: hinc cum nave oneraria in Lyciam advectum, obiiſſe. Conſentit Vellejus d. l. *revertens in Italiam in urbe Lyciae (Limyram vocant) morbo obiit*. Ceterum in contrarium abiens, acſi ab Auguſto eſſet revocatus: praemittit enim *eo ductus erat, ut in ultimo ac remotiſſimo terrarum orbis angulo, conſeneſcere, quam Romam regredi mallet. Deinde reluctatus, invitusque* cet. Pro *Cajus* excepto Burm. reliqui *Claudius*. G. & N. *vulneratus regreſſus* B. pr. *ex vulnere reverſus*. P. *vulnere regreſſus*. Burm. *vulneratus in Syriam conceſſit atque ibi obiit*. Dubito tamen, an pro *vulneratus* non *ex vulnere* legendum ſit, quia Auctor Florum ſequitur

[1] Parthi ad ſatisfactionem tam audacis admiſſi, obſides tunc [2] primum Octaviano Caeſari dederunt, & erepta ſub Craſſo ſigna retulerunt. Pacatis gentibus orientis, Auguſtus Caeſar etiam Indorum legationem [3] primus accepit.

XX. [4] Nero Quem turpiſſimum imperatorem Romana eſt paſſa reſpublica, amiſit [5] Armenias duas: tum Romanae legiones duae [6] ſub jugum a Parthis miſſae, extremo dedecore Romani exercitus [7] ſacramenta foedarunt. Trajanus, qui poſt Auguſtum Romanae reipublicae movit [8] lacertos,

[1] Ar-

tur *in Syria Cajus ex vulnere* cet. Ubi vide Comm.

1 *Parthi*] Rom. *Perſae.* mox Memm. *tam gravis admiſſi.* Rom. iterum *Octavio Caeſ.* & Memm. *capta ſub Craſſo.* Sylb. *Perſae* cum his & G. m. omnes.

2 *Obſides tunc primum*] Dione teſte, diu ante Caji obitum obſides dati, & ſigna reſtituta. Nunc Armenia ceſſerunt: forſan etiam novos addiderunt obſides. Suetonius *Aug. cap.* 21. aeque ac noſter, res diſtinctas confundit, in cujus verbis *Homericam figuram* ineſſe Caſaubonus ſcribit, quum *ſigna reſtituta fuerint Auguſto ad ſtatum Orientis componendum in Aſiam & Syriam profecto*, A. U. ƆƆCCXXXIV. *Armenia autem ceſſerit Phraates, quo tempore C. Caeſar, Auguſti nepos, ad bellum Armeniacum miſſus eſt*, A. U. ƆƆCCXLVIII. Cellar. Leid. *Octaviano Caeſari erepta ſub Craſſo retulerunt:* reliqua ad ſeq. cap. delens. Pro *primum* B. pr. *primo.* Burm. *Octavio Caeſ.* uti & G. m. *Octaviano Caeſ. Auguſto* B. pr. Eutrop. L. vii. c. 9. *Armeniam a Parthis recepit: obſides Perſae ei dederunt, etiam ſigna Romana* &c. Flor. tantum d. l. *quum Armeniam, ad Parthos ſe ſubtrahentem recipit . . . Ceterum barbaris undique infeſto exercitu oppreſſus, gladio, & pyra, in quam ſe percuſſus immiſit, ſuperſtiti etiamnum Caeſari ſatisfecit.* Sueton. Aug. c. 21. *Parthi quoque & Armeniam vindicanti facile ceſſerunt: & ſigna militaria, quae M. Craſſo & M. Antonio ademerant, repoſcenti reddiderant; obſideſque inſuper obtulerunt.* Ubi Caſaubonum, quem hic laudat Cellarius, fruſtra eſſe pluribus oſtendit Cl. Oudendorp.

3 *Indorum legationem primus*] Videtur *primus* ex ſuperioribus repetitum, ideoque expunctum in Belgicis. At legunt illud Tifern. Cuſp. Sylb. Cellar.

XX. 4 *Nero* &c.] Burm. *Nero Caeſar . . . Rom. reſp. eſt p.* quae pari modo tranſponit N. *Rom. reſp. p. eſt* Leid. Mox *duas* abeſt a Burm. *duae tum* P. *tunc* N. & Burm. *ſub jugo* N. *a Perſis* de more omnes. Niſi quod B. pr. & Leid. *Sub jugum* non agnoſcunt, & pro *a Perſis* legunt *ad Perſas.* Pro *legiones* Leid *legationes.*

5 *Amiſit Armenias*] Oroſius vii. 7, *magnis Armeniae provinciis amiſſis.* Sed minus quam pro fama, periculum fuiſſe, ex Taciti libro xv. ineunte conſtat, qui diligentius hoc bellum ſcripſit. Cellar.

6 *Legiones ſub jugum miſſae*,] Hoc pariter Sueton. cap. 39. & Oroſ. c. l. referunt. Tacitus autem lib. xv. cap. 15. ſcribit, id *rumorem addidiſſe.* Unde Caſaubonus ad Sueton. notavit *falſum eſſe.* Cellar.

7 *Sacramenta*] Cuſpin. *ſacra.* ſeqq. *quod* dicitur, *Trajanum Romanae Reip. moviſſe lacertos*, idem apud Florum iisdem verbis legitur. Sylb. *Sacra* etiam N. *foedavere.* Idem & P. *foedaverunt* Burm. Pro *dedecore* Leid. *dedecori.* pro *movit lacertos* P. *imitatur.*

8 *Movit lacertos*,] Ex Flori praefatio-

[1] Armeniam recepit a Parthis: ſublato diademate, [2] regi Armeniae majoris regnum ademit. Albanis regem dedit: [3] Iberos, Boſporanos, Colchos, in fidem Romanae ditionis accepit. [4] Oſroenorum loca & Arabum occupavit. [5] Corduenos & Marcomedos obtinuit. [6] Antemuſium, opimam [7] Perſidis regionem, Seleuciamque & Cteſiphontem ac Babyloniam accepit & tenuit; uſque ad Indiae fines poſt Alexandrum acceſſit. In mari [8] rubro [9] claſſem inſtituit.

ſatione petitum, qui idem, de republica ſub Trajano, dixit. CELLAR.

1 *Armeniam recepit a Parthis*] Haec usque ad *Armen. maj. regn.* reſpuit Leid. *Regi* non agnoſcit B. pr.

2 *Regi Armeniae*] Parthamaſiri. *Xiphil. ex Dione.* CELLAR. Recte: Vide, quae diximus ad Eutrop. L. VIII. c. 3. qui errat, Parthorum regem a Trajano occiſum tradens: eumque ſecutus auctor Albanis regem a Trajano dictum male refert, quum Parthis rex ab eo impoſitus ſit nomine Parthamaſpates.

3 *Iberos*, *Boſporanos* &c.] Pro *Iberis* ſeu *Hiberis* Memmii Lib. & Rom. Ed. *Lubros* habent, corrupte. Pro *accepit* Codd. quidam *recepit*: SYLB. *Lubros*, *Bosforianos* N. *Bosforianes* etiam P. B. pr. *Boſphorianes* G. m. *in fide* B. ſec. *recepit* quoque B. uterque & G. m.

4 *Oſroenorum loca*] Cuſp. ita legit. *Saracenorum* Sylb. Sed Eutropius quoque *Oſroenos* habet, a quo noſter haec omnia, ſaltem uterque ex communi hiſtorico, transſcripſit. Reliqua locorum nomina, quae ſequuntur, expoſuimus ad Eutropium. CELLAR. Sylb. & G. *Saracenorum*. margo *Oſerenorum* vel *Oſdroënorum*. N. *Oſruorum*. Burm. *Oſdraenorum*. Leid. *Oſerenes vicit occupavit*. De hoc autem loco ad c. XIV. ſupra egimus.

5 *Corduenos & Marcomedos*] Rom. & Cuſp. cum Memmii Lib. habent *Carduenos & Marcomedos*. Quidam *Adiabenos*. De Corduenis dictum ſupra. *Mardomedos* autem pro *Marcomedis* ſeu *Marchomedis* mavult etiam Ortelius. SYLB. De illis ſupra c. 3. de his ad Eutrop. VIII. 3. CELLAR. *Cardumeos* P. *Adiabenos* G. m. *Corduenos* L. *Carduenos* N. B. pr. & Burm. *Mardomedos* G. & Sylb. ſed G. m. *Marcomedos* vel *Marcomenos*. Priorem lectionem agnoſcit etiam B. pr. & Burm. *Marcumenos* P. & L. *Marchiamenos* N. ſed vid. citt. ll.

6 *Antemuſium, opimam* &c.] Neutro genere *Antemuſium* Cuſpin. Memm. & *opimam* pro *optimam*. Sunt, qui *Anthemuſium* urbem dici velint, *Anthemuſiam* vero & *Anthemuſiadem* regionem SYLB. P. *obtinuit autem Mulſium, optimam enim* cet. Sylb. dedit *Anthemuſiam*. ſed hic, quia alteram lectionem tuentur omnes Codd. nihil muto. *Optimam* N. & L. ſed Burm. non agnoſcit. Mox *ac Babylon*: abſunt ab Eodem. Pro *ac* vero *et* G. aliique. Pro *Perſidis* L. *Pſtores*. B. pr. *accepit ac ten.* Pro *poſt Alex.* L. *pp.*

7 *Opimam Perſidis regionem*,] Anthemuſium vel Anthemuſia, regio Meſopotamiae, non Perſidis, Armeniam verſus poſita, *Strab.* XVI. *Ptolem.* V. 18. *Ammian.* XIV. 9. niſi forte *Perſis* noſtro non Perſia propria, ſed omne Perſarum imperium eſt, ſub quo & Meſopotamia quondam fuit. CELLAR.

8 *In mari rubro*] Erythraeo, Oceano Indico. Vide *Curtium* VIII. 9. 14. CELLAR.

9 *Claſſem inſtituit*] Codd. quidam *tenuit*. ſeqq. rectiore fortaſſis ordine legamus, *Armeniam*, *Aſſyriam*, & *Meſopotamiam*: ut ea, quae ſequuntur, Meſopotamiae Etymologiam contineant SYLB. Qui dedit *Arm. Meſop. & Aſ-*

ſtituit. Provincias fecit Armeniam, Aſſyriam, & Meſopotamiam, quae inter Tigridem atque Euphraten ſita, irriguis amnibus, inſtar Aegypti, fecundatur. Hadrianum gloriae Trajani certum eſt invidiſſe, qui ei ſucceſſit in imperio. Hic ſponte [1] propria reductis exercitibus, Armeniam, Meſopotamiam, & Aſſyriam conceſſit, & inter [2] Romanos & Perſas medium Euphraten eſſe voluit.

XXI. Antonini duo, Marcus & Verus, [3] ille ſocer, hic gener, [4] pariter auguſti, imperium orbis, aequa-

ſyr. uti & G. L. & Burm. ſed rectius, ut nunc eſt, legitur. *Tenuit* pro *inſtituit* etiam G. m. Reliqua vero Burm. ita concipit: *& inter Romanos ac Perſas limitem Tygrim eſſe voluit. Porro Aſſyria inter Tygrin & Euphraten ſita in riguis amnibus, inſtar* cet. P. *quae poſt & apud Tigridem* cet. G. *& Euphratem.* P. *Variguis.* Leid. *amni* P. & N. *irriguis tribus amnibus.* quomodo & Rom. Ed. legere notat Sylburg.

1 *Sponte propria*] Quidam *forte propria.* Sed Jornandes cap. 74. qui noſtrum relegerat, expreſſit *nulla faciente neceſſitate.* Igitur pro ſaeculi conditione, *ſponte propria* eſt, quod antiquiores dixiſſent *ſponte ſua.* Caſſiodorus quoque III. 13. *hactenus propria ſponte placuiſti.* Cellar.

Ibid. *Hic ſponte propria deductis* &c.] Rom. & Cuſp. *Hic forte propria vi diductis exercitibus, in Armeniam &c.* Sed Goltzii lectionem *hic ſponte propria inde eductis exerc.* &c. tuetur etiam Jornandes. Pro *eductis* tamen vel *deductis* malo, cum Cuſpiniano; vel *reductis* cum aliis: ſicut Jornandes quoque dicit *exercitum ad ſe revocans.* Sylb. *Inde eductis* N. & Burm. qui etiam legit cum N. P. & G. m. *forte propria.* Baſ. pr. *ſucceſſor in imperio ſponte propria reductis.* quod pro *deductis* in textum recipere non dubitavi, conſpirantibus P. L. & G. m. a quibus non recedit lectio B. ſec. *revocatis*, quod praeter Jornandem etiam Eutrop. L. VIII, c. 6. unde haec hauſta ſunt, agnoſcit: *Trajani gloriae invidens ſtatim provincias tres reliquit, quas Trajanus addiderat; & de Aſſyria, Meſopotamia, & Armenia revocavit exercitus.* P. *in* ante *imperio* delet: ſed cum N. *in Armeniam*, (& P.) *Meſopot.* legit. Leid. *Armenia; Meſopotamia, & Aſſyria.* Burm. *Parthis conceſſit.*

2 *Inter Rom. & Parthos* &c.] Cuſp. *inter Rom. & Perſas Euphratem limitem eſſe voluit*, itemque Rom. ed. niſi quod non habet *limitem.* Sylb. *Perſas* de more omnes. *Rom. ac Perſ.* N. mox delet *medium.* B. pr. *Euphrat. medium.* Burm. *& limitem inter Rom. & Perſ. Euphraten fecit.* Pro *medium* praeferrem etiam *limitem* Eutrop. L. VIII. *ac finem imperii eſſe voluit Euphraten:* uti e Codd. MSS. ibi & hic lego, terminatione Graeca Noſtris familiari.

3 XXI. *Ille ſocer, hic gener*] Rom. & Cuſpin. *hic ſocer, ille gener.* qui ordo etſi videtur praepoſterus, tamen paullo poſt repetitur. Sylb. N. *Marcus & Severus hic ſocer, hic gener.* B. ſec. *Marcus & Nerius.* P. *hic ſocer & ille gener.* Burm. *M. Aurelius & L. Verus, ille ſoc. hic gen.* Leid. *Antonii duo Marcus & ſervus hic eſt ſocer & gener.*

4 *Pariter Auguſti*] Rom. & Cuſp. *pariter Auguſti Imperatores orbis aequata primum poteſtate, imperium tenuerunt.* Sylb. Pari modo P. & L. ac Burm. *primum* pro *prius* agnoſcunt B. pr. & G. m. cum Rom. Cuſp. Editt. Codd. vero N. qui *par. Augg. imperatoris urbis aeque primam pot. imp. ten.* P. L. ac Burm. conſpirantes, unde in textum recepimus, prop-

aequata primum poteſtate, tenuerunt. Sed ex his Antoninus junior ad expeditionem Parthicam profectus eſt: [1] multa & ingentia adverſus Perſas [2] feliciter geſſit. Seleuciam, [3] Aſſyriae urbem, cum quadringentis millibus hoſtium cepit: ingenti gloria [4] de Perſis cum [5] ſocero triumphavit. [6] SEPTIMIUS SEVERUS, natione Afer, acerrimus imperator, Parthos ſtrenuiſſime vicit; [7] Adiabenos delevit,

propterea quod Eutrop. L. VIII. c. 9. *tuncque* primum *Romana Reſp. duobus aeque jure adminiſtrantibus paruit* cet. & vide, quae ibi adnotata ſunt. Mox iterum L. *Antonius* legit, delens ſeq. *ad.*

1 *Multaque & ingentia adverſus Perſas fel. geſſ.*] Cuſpin. *Parthos* pro *Perſis.* SYLB. Et ita G. m. & recte: quamquam MSS. conſtanter *Perſas* legentes Rufum hic errare oſtendunt. *Multa* autem pro *multaque* reſtitui fide N. P, L. & Burm. Eutrop. d. l. *multa per duces & ingentia patravit.* N. & L. *felic. geſſit.*

2 *Feliciter geſſit.*] Non ductu ſuo, ſed ſolis auſpiciis. Ipſe enim Verus, *poſteaquam in Syriam venit, in deliciis apud Antiochiam & Daphnen vixit, armiſque ſe gladiatoriis & venationibus exercuit, quum per legatos bellum Parthicum gerens imperator appellatus eſſet.* Capitolin. in Philoſopho cap. 8. CELLAR.

3 *Seleuciam Aſſyriae urbem,*] At cis Tigrim ſitam, Babylonem verſus, ubi nulla proprie eſt Aſſyria: ſed Babylonia extrema. CELLAR. Nullus tamen Cod. manu vel typis exaratus aliter legit: Eutrop. d. l. *Seleuciam, Aſſyriae urbem nobiliſſimam* ... *cepit.* Numerus autem captivorum hic juſto major eſt. In Eutropii edd. aliquot *quingentis* legebatur ante: ſed *quadringentis*, ut hic eſt, in Cod. optimae notae, & Oroſ. L. VII. c. 16. *Trecentis* ex Euſebii Chron. mavult Glareanus, ſed rectius ad Eutrop. *quadraginta* emendavit Sylburg: certe Burm. Cod. cui alii adſentirentur, vellem, diſerte XL. *millibus hoſtium adcepit*, legit.

4 *De Parthis*] Cuſpin. *Perſis.* SYLB. Et ita hic lego, non quod lectionem probem, ſed eam (ut modo) ab auctoris manu profectam monſtret B. pr. N. P. Burm. L. MSstorum & G. m. auctoritas.

5 *Cum ſocero*] Marco Antonino philoſopho & imperatore. CELLAR.

6 *Septimius Severus*] L. G. aliique delent *Septimius.* Burm. contra *L. Septimius Severus Pertinax.* mox B. pr. *ſtrenue.*

7 *Adiabenos*] Ammianus lib. XX. cap. 20. *Adiabene, Aſſyria priſcis temporibus vocitata:* quamvis antea cap. 4. ab Aſſyria diſtinxerat. Plinius VI. 9. *Adiabenen Tigris & montium ſinus cingunt. Ab laeva enim regio Medorum eſt, & proſpectus Caſpii maris.* Dioni in Trajano apud Xiphilinum *Adiabene eſt pars Aſſyriae circa Ninum urbem.* CELLAR.

Ibid. *Adiabenos delevit, Arabas interiores obtinuit, & Arabiam provinciam fecit.*] Rom. & Cuſp. delent *interiores.* & mox Cuſp. *provinciam refecit.* SYLB. *Atalienos delevit, Arabes obtrivit, Arabias* cet. N. *Adiab. del.* abſunt a B. ſec. *Ariabenos delevit, Arabas obtrivit, Arabiam* cet. P. *Adiabenos delevit, Arabes obtinuit* cet. B. pr. *obtrivit* etiam G. m. & *refecit* cum N. & P. *Ajaberios del. Arabes obt.* cet. Leid. *Agarenos cum Adiabenis attritis Arabibus Arabiam* cet. Burm. ut, niſi Eutropii locus L. VIII. c. 18. uti eum dedi, hic lucem adfunderet, vix lectio ſana erui poſſet: *Parthos vicit, & Arabas interiores, & Adiabenos. Arabas eo uſque ſuperavit, ut etiam provinciam ibi faceret.*

1 Quan-

ſtituit. Provincias fecit Armeniam, Aſſyriam, & Meſopotamiam, quae inter Tigridem atque Euphraten ſita, irriguis amnibus, inſtar Aegypti, fecundatur. HADRIANUM gloriae Trajani certum eſt invidiſſe, qui ei ſucceſſit in imperio. Hic ſponte [1] propria reductis exercitibus, Armeniam, Meſopotamiam, & Aſſyriam conceſſit, & inter [2] Romanos & Perſas medium Euphraten eſſe voluit.

XXI. ANTONINI duo, Marcus & Verus, [3] ille ſocer, hic gener, [4] pariter auguſti, imperium orbis, aequa-

ſyr. uti & G. L. & Burm. ſed rectius, ut nunc eſt, legitur. *Tenuit* pro *inſtituit* etiam G. m. Reliqua vero Burm. ita concipit: *& inter Romanos ac Perſas limitem Tygrim eſſe voluit. Porro Aſſyria inter Tygrin & Euphraten ſita in riguis amnibus*, *inſtar* cet. P. *quae poſt & apud Tigridem* cet. G. *& Euphratem*. P. *Variguis*. Leid. *amni* P. & N. *irriguis tribus amnibus.* quomodo & Rom. Ed. legere notat Sylburg.

1 *Sponte propria*] Quidam *forte propria*. Sed Jornandes cap. 74. qui noſtrum relegerat, expreſſit *nulla faciente neceſſitate*. Igitur pro ſaeculi conditione, *ſponte propria* eſt, quod antiquiores dixiſſent *ſponte ſua*. Caſſiodorus quoque III. 13. *hactenus propria ſponte placuiſti*. CELLAR.

Ibid. *Hic ſponte propria deductis* &c.] Rom. & Cuſp. *Hic forte propria vi diductis exercitibus*, *in Armeniam &c.* Sed Goltzii lectionem *hic ſponte propria inde eductis exerc.* &c. tuetur etiam Jornandes. Pro *eductis* tamen vel *deductis* malo, cum Cuſpiniano; vel *reductis* cùm aliis: ſicut Jornandes quoque dicit *exercitum ad ſe revocans*. SYLB. *Inde eductis* N. & Burm. qui etiam legit cum N. P. & G. m. *forte propria*. Baſ. pr. *ſucceſſor in imperio ſponte propria reductis*. quod pro *deductis* in textum recipere non dubitavi, conſpirantibus P. L. & G. m. a quibus non recedit lectio B. ſec. *revocatis*, quod praeter Jornandem etiam Eutrop. L. VIII, c. 6. unde haec hauſta ſunt, agnoſcit: *Trajani gloriae invidens ſtatim provincias tres reliquit, quas Trajanus addiderat; & de Aſſyria, Meſopotamia, & Armenia revocavit exercitus.* P. *in* ante *imperio* delet: ſed cum N. *in Armeniam*, (& P.) *Meſopot.* legit. Leid. *Armenia; Meſopotamia*, & *Aſſyria*. Burm. *Parthis conceſſit.*

2 *Inter Rom. & Parthos* &c.] Cuſp. *inter Rom. & Perſas Euphratem limitem eſſe voluit*, itemque Rom. ed. niſi quod non habet *limitem*. SYLB. *Perſas* de more omnes. *Rom. ac Perſ.* N. mox delet *medium*. B. pr. *Euphrat. medium*. Burm. *& limitem inter Rom. & Perſ. Euphraten fecit*. Pro *medium* praeferrem etiam *limitem* Eutrop. L. VIII. *ac finem imperii eſſe voluit Euphraten:* uti e Codd. MSS. ibi & hic lego, terminatione Graeca Noſtris familiari.

3 XXI. *Ille ſocer, hic gener*] Rom. & Cuſpin. *hic ſocer, ille gener.* qui ordo etſi videtur praepoſterus, tamen paullo poſt repetitur. SYLB. N. *Marcus & Severus hic ſocer, hic gener.* B. ſec. *Marcus & Nerius*. P. *hic ſocer & ille gener*. Burm. *M. Aurelius & L. Verus, ille ſoc. hic gen.* Leid. *Antonii duo Marcus & ſervus hic eſt ſocer & gener.*

4 *Pariter Auguſti*] Rom. & Cuſp. *pariter Auguſti Imperatores orbis aequata primum poteſtate, imperium tenuerunt*. SYLB. Pari modo P. & L. ac Burm. *primum* pro *prius* agnoſcunt B. pr. & G. m. cum Rom. Cuſp. Editt. Codd. vero N. qui *par. Augg. imperatoris urbis aeque primum pot. imp. ten.* P. L. ac Burm. conſpirantes, unde in textum recepimus, prop-

aequata primum poteſtate, tenuerunt. Sed ex his Antoninus junior ad expeditionem Parthicam profectus eſt: [1] multa & ingentia adverſus Perſas [2] feliciter geſſit. Seleuciam, [3] Aſſyriae urbem, cum quadringentis millibus hoſtium cepit: ingenti gloria [4] de Perſis cum [5] ſocero triumphavit. [6] SEPTIMIUS SEVERUS, natione Afer, acerrimus imperator, Parthos ſtrenuiſſime vicit; [7] Adiabenos delevit,

propterea quod Eutrop. L. VIII. c. 9. *tuncque* primum *Romana Reſp. duobus aeque jure adminiſtrantibus paruit* cet. & vide, quae ibi adnotata ſunt. Mox iterum L. *Antonius* legit, delens ſeq. *ad.*

1 *Multaque & ingentia adverſus Perſas fel. geſſ.*] Cuſpin. *Parthos* pro *Perſis.* SYLB. Et ita G. m. & recte: quamquam MSS. conſtanter *Perſas* legentes Rufum hic errare oſtendunt. *Multa* autem pro *multaque* reſtitui fide N. P, L. & Burm. Eutrop. d. l. *multa per duces & ingentia patravit.* N. & L. *felic. geſſit.*

2 *Feliciter geſſit.*] Non ductu ſuo, ſed ſolis auſpiciis. Ipſe enim Verus, *poſteaquam in Syriam venit, in deliciis apud Antiochiam & Daphnen vixit, armiſque ſe gladiatoriis & venationibus exercuit, quum per legatos bellum Parthicum gerens imperator appellatus eſſet.* Capitolin. in Philoſopho cap. 8. CELLAR.

3 *Seleuciam Aſſyriae urbem,*] At cis Tigrim ſitam, Babylonem verſus, ubi nulla proprie eſt Aſſyria: ſed Babylonia extrema. CELLAR. Nullus tamen Cod. manu vel typis exaratus aliter legit: Eutrop. d. l. *Seleuciam, Aſſyriae urbem nobiliſſimam ... cepit.* Nnmerus autem captivorum hic juſto major eſt. In Eutropii edd. aliquot *quingentis* legebatur ante: ſed *quadringentis*, ut hic eſt, in Cod. optimae notae, & Oroſ. L. VII. c. 16. *Trecentis* ex Euſebii Chron. mavult Glareanus, ſed rectius ad Eutrop. *quadraginta* emendavit Sylburg: certe Burm. Cod. cui alii adſentirentur, vellem, diſerte XL. *millibus hoſtium adcepit*, legit.

4 *De Parthis*] Cuſpin. *Perſis.* SYLB. Et ita hic lego, non quod lectionem probem, ſed eam (ut modo) ab auctoris manu profectam monſtret B. pr. N. P. Burm. L. Mſtorum & G. m. auctoritas.

5 *Cum ſocero*] Marco Antonino philoſopho & imperatore. CELLAR.

6 *Septimius Severus*] L. G. aliique delent *Septimius.* Burm. contra *L. Septimius Severus Pertinax.* mox B. pr. *ſtrenue.*

7 *Adiabenos*] Ammianus lib. XX. cap. 20. *Adiabene, Aſſyria priſcis temporibus vocitata:* quamvis antea cap. 4. ab Aſſyria diſtinxerat. Plinius VI. 9. *Adiabenen Tigris & montium ſinus cingunt. Ab laeva enim regio Medorum eſt, & proſpectus Caſpii maris.* Dioni in Trajano apud Xiphilinum *Adiabene eſt pars Aſſyriae circa Ninum urbem.* CELLAR.

Ibid. *Adiabenos delevit, Arabas interiores obtinuit, & Arabiam provinciam fecit.*] Rom. & Cuſp. delent *interiores.* & mox Cuſp. *provinciam refecit.* SYLB. *Atalienos delevit, Arabes obtrivit, Arabias* cet. N. *Adiab. del.* abſunt a B. ſec. *Ariabenos delevit, Arabas obtrivit, Arabiam* cet. P. *Adiabenos delevit, Arabes obtinuit* cet. B. pr. *obtrivit* etiam G. m. & *refecit* cum N. & P. *Ajaberios del. Arabes obt.* cet. Leid. *Agarenos cum Adiabenis attritis Arabibus Arabiam* cet. Burm. ut, niſi Eutropii locus L. VIII. c. 18. uti eum dedi, hic lucem adfunderet, vix lectio ſana erui poſſet: *Parthos vicit, & Arabas interiores, & Adiabenos. Arabas eo uſque ſuperavit, ut etiam provinciam ibi faceret.*

1 Quae-

vit, Arabas interiores obtinuit, & Arabiam provinciam fecit. Huic cognomina ex victoriis [1] quaeſita ſunt. nam Parthicus, Adiabenicus, & Arabicus eſt cognominatus. ANTONINUS [2] Baſſianus, cognomento *Caracalla*, filius Severi imperatoris, [3] expeditionem in Perſas parans, in Oſroëna apud Edeſſam [4] propria morte obiit, & ibidem [5] ſepultus eſt.

XXII. AURELIUS ALEXANDER, quaſi fato quodam in [6] exitium [7] Perſicae gentis natus, juvenis ad-

1 *Quaeſita ſunt*] Cuſpin. *acquiſita ſunt. nam Adiabenicus, Parthicus, & Arabicus cognom. eſt.* SYLB. *Acquiſita ſunt* etiam N. P. L. & Burm. ceteri vulgatae favent. At mire variant, corrupteque legunt hic Codd. MSS. *Agavanibus, Parthicus & Azabicus cogn. eſt.* N. *Aziabenicus Parthicus eſt cogn.* B. ſec. *Ariabenicus enim Parthicus & Arabicus cogn. eſt.* P. *Adiabenicus* B. pr. *nam Adiabenicus Parthicus & Arabicus eſt cogn.* Burm. *Parthicus enim & Arabicus Caracalla, filius Sev.* reliquis deletis Leid. *Parth. enim & Arab.* & *Adiab.* G.

2 *Baſſianus* abeſt a Codd. quibusdam SYLB. *Antonius Baſſianus* P. *Baſſianus* abeſt a G. *Severi F.* deleto *imperatoris* Burm. *Carcula* N.

3 *Expeditionem in Perſas*] Tifern. Scal. Belg. *Perſas:* alii *Parthos.* Saepe auctor ex ſui temporis conſuetudine loquutus eſt, quo penes Perſas orientis erat imperium: Caracallae autem aetate penes Parthos. CELLAR. *Expeditiones in Perſas Oſdrena regione ad urbem Edeſſam* Burm. *in Oſtrenia apud civitatem Edoſam* N. *Oſdroena* G. ſed m. *Oſroëna.* B. ſec. *Oſrhoena.* B. pr. *Hoſiboenia.* Leid. *Oſrenia.* B. pr. *Aedeſſam.* P. *civitatem Edoſam.* Leid. quoque *Edoſam.* Sylburg. legit in *Parthos.* recte, ut ex Eutropio liquebit: etſi nihil audeo mutare, quia *Perſas* legunt Burm. Leid. P. B. pr. & G. m. & Ed Rom. ut confeſſio eſt ab ipſo auctore profecta. Eutrop. L. VIII. c. 20. *Defunctus eſt in Oſdroëne apud Edeſſam, moliens adverſum Parthos expeditionem.*

4 *Propria morte*] Rectius cum Henr. Meibomio legemus, *propera morte:* Non enim ſua morte obiit; ſed a quodam e paſtoribus ſuis eſt confoſſus; ut uno conſenſu tradunt Hiſtorici. SYLB.

Ibid. *Propria morte*] Ita libri omnes. Si mortem voluntariam interpretaris, pro ſtilo ſaeculi, quo ſupra cap. 4. *propria manu* dixit; reclamabunt Herodianus, Xiphilinus, Spartianus, Zonaras, qui a ſatellitum praefecto, Martiale, occiſum ſcribunt: etiam Zoſimus, qui *percuſſoris* quidem, ſed *nunquam cogniti*, mentionem facit. Quod ſi genuina haec lectio, falſus fuit Rufus noſter: a cujus errore prope abſuiſſe videntur Eutropius & Jornandes, qui ſimpliciter, *defunctus eſt*, ſcribunt, ſubticentes, quo modo. CELLAR. Certe, aut lectio a Librariis depravata eſt, aut Rufus Eutropii ſcribentis ſimpliciter *defunctus eſt* loco deceptus Caracallam communi fato obiiſſe exiſtimavit; qua re Meibomii conjecturam, *propera morte*, uti & Cl. Burman. Patruus ad oram ſui exemplaris legendum conjecit, recipere non auſim, etſi Burmanni Cod. ut facerem, pene me induxiſſet, qui diſerte legit *inopina morte obiit, ibidemque* cet.

5 *Ibidem ſepultus eſt.*] Cremato ibi corpore, Macrinus ſucceſſor reliquias ἔπεμψε τῇ μητρὶ αὐτοῦ καταθέσθαι, ἐν Ἀντιοχείᾳ διατριβούσῃ. *Herodian.* IV. 13. CELLAR. Rectius igitur, quam Spartian. c. 9. in V. & Eutrop. d. l. *funere publico elatus eſt.*

XXII. 6 *In exitum Perſicae gentis natus,*] At victus potius, quam victor,

admodum Romani gubernacula ſuſcepit imperii. Ipſe Perſarum regem nobiliſſimum [1] Xerxen glorioſe vicit. Hic Alexander [2] ſcriniorum [3] magiſtrum habuit Ulpianum juriſconſultum. [4] De Perſis pompa ſpectabili triumphavit. Sub GORDIANO auguſto, ex [5] juventutis fiducia rebellantes Parthi, ingentibus

ctor. diſceſſit Romanus exercitus, ſi fides Herodiano VI. 5. habenda eſt. Noſter tamen habuit quos ſequeretur, & inter multos Lampridium, qui nominatim Herodianum refutat *Alexandri Vita cap.* 57. Capitolinus confirmat in Maximinis cap. 13. Herodianus, inquit, *ei* (Maximino Thraci) *in odium Alexandri plurimi favit.* CELLAR.

7 *Perſicae gentis*] Codd. quidam *Parthicae* & mox *Parthorum regem.* SYLB. *Quaſi id fato quodam in exercitu Perſicae gentis ſenator juv.* Leid. *Parthicae* & *Parthorum* etiam G. margo. ſed vulgatam recte tuentur, Codd. MSti. Vid. ad Eutrop. L. VIII. c. ult. Pro *Aurelius* B. ſec. *Aurelianus* Burm. *M. Aur.* N. *forte* pro *fato.* P. delet *natus.* & mox legit *Rom. imp. gub. ſuſc.*

1 *Xerxem*] Rom. & Cuſp. *Artaxatem:* alii *Artaxerxem.* (ut ad Aur. Victorem dictum) Goltzii m. *Darſem:* Meibomius *Naſem:* qui etiam addit, *Darium* & *Artaxerxem* dignitatis apud Perſas fuiſſe vocabula: ſicut *Caeſar* & *Auguſtus* apud Romanos. SYLB. Herodianus *Artaxerxen*: Agathias *Artaxarem* vocat. Verum nomen ex Tarich. Schickardi eſt *Ardſchir.* CELLAR. Pro *ipſe*, quod a Burm. abeſt, *Is* legit B. ſec. *Nobiliſſimum* abeſt a Burm. qui pro *Xerxen* legit *Darſen:* G. *Xerxen.* B. pr. *Xerſen*, quam ſcribendi rationem ubique in MStis ſequuntur Librarii. *Claſſe* legit N. ſed P. ac G. m. *Darſen.* Ad oram vero Goltziani Exemplaris Schottus, qui Codd. MSS. contulerat, adſcripſit: *forte Arſacen, quo nomine Perſarum reges dicti ſaepius.* ſed male: Nam ad Eutrop. qui etiam *Xerxen* habet, vel *Artaxerxen* vel *Artaxarem* melius ſcribi oſtendimus.

2 *Scriniorum*] Rom. & Cuſp. *Sacrorum ſcrin. mag.* Pro *Ulpiano* autem Rom. habet *Vulpianum.* SYLB. *Sacrorum ſcrin. mag.* etiam P. & G. m. *Sacriſcriniorum* N. Pro *juriſconſultum* Baſ. pr. & Leid. *juriſconſultorum.*

3 *Scriniorum magiſtrum*] Quatuor fuere ſcrinia, *epiſtolarum*, *memoriae*, *libellorum*, & *diſpoſitionum.* Primi quique & principes in ſingulis ſcriniis, dicebantur *proximi.* proximus ſcrinii eſt primus in ſcrinio, quem nemo praecedit; hic & *comes* erat, ideoque *magiſter.* Praeter hos autem proximos, & magiſtros ſingulorum, omnia ſimul ſcrinia magiſtrum habebant, qui dicebatur *magiſter omnium ſcriniorum*, & *magiſter ſcriniorum* ſimpliciter. *Salmaſ. ad Lamprid. Alex. cap.* 31. Adde *lib.* III. *C. Th. de privileg. eor. qui in S. pal.* & de magiſtris eorum, *lib.* XIV. *C. Th. de extraordin. ſ. ſord.* CELLAR.

4 *De Parthis pompa ſpectaculi triumph.*] Ita Sylburg. Cellar. & Haverc. qui ne monuit quidem Leid. hic ſecus legere. Sed *Perſis* eſſe in Rom. & Cuſp. editt. notat Sylburg. quam veram lectionem eſſe conſpirantes MSS. N. P. B. uterque, Burm. Leid. & G. m. oſtendunt. *De Perſis Romae pompa ſpect.* B. ſec. *pompa exſpectabili* pr.

5 *Ex juventutis fiducia*] Vulgo, *acri ex juventutis fiducia.* Cuſpinianus legit *ex juventutis acri fiducia.* Belg. edit. *acri ex juventutis fiducia principe.* Sed quia cauſſa rebellionis Parthorum adſerenda, omittimus *acri* cum Ang. Tifernate. CELLAR.

Ibid. *Ex juventutis fiducia rebell. Parthi*,] *Sub Gordiano Auguſto, acri ex juventutis fiducia cet.* B. ſec. *acri* etiam G. qui addit *fiducia principe.* N. *Parthi rebell.* Hic vero Eutrop. L. IX.

bus proeſiis contuſi [1] ſunt. iſque de Perſide [2] rediens victor, fraude [3] Philippi, qui praefectus praetorio ejus erat, occiſus eſt. Milites ei tumulum in viceſimo milliario a [4] Circeſſo caſtro, quod & nunc exſtat, aedificaverunt; atque exſequias ejus Romam cum maxima reverentia deduxerunt.

XXIII. Valeriani, infauſti principis fortunam [5] taedet referre. Is cum Gallieno [6] ſuſcepit imperium: ſed hunc exercitus, Gallienum ſenatus imperatorem fecit. [7] in Meſopotamia adverſus Perſas Valerianus congreſſus, a [8] *Sapore, Perſarum rege,* ſupe-

IX. c. 2. deſcribens *Parthos* pro *Perſis* ipſe auctor repoſuit, ut e ſeqq. Eutropii, quos nunc *Parthos* vocat, *Perſas* ſcribentis, aliisque ſcriptoribus liquet.

1 *Contuſi ſunt.*] Tifern. *concuſſi* ſunt. Sed plures *contuſi.* neque inſolens *contundere populos.* Virgilius Aeneid. I. v. 263.

——— *Populoſque feroces*
Contundet. Cellar. *Concuſſi ſunt* tamen N. P. Burm. & Leid. Male enim Haverc. *concuſſi ſunt*, legit.

Ibid. *Contuſi ſunt*] Rom. & Cuſp. *concuſſi*: minus ſignificantur. Sylb.

2 *Rediens victor*] Leid. *vict. red.* B. pr. *red. vict. de Perſ.* Mox *praeterit* B. pr.

3 *Fraude Philippi*] Arabis, poſt imperatoris auguſti. Cellar.

4 *Circeſſo*] Sic Rom. *Circejo* Cuſpin. ut apud Capitolinum eſt in Gordiano extr. *Cercuſium* cum Amm. Marcellino maluit Goltzius: *Circeſſum* vocat Eutropius. Sylb. Margo tamen G. cum B. pr. & P. *Circeſſo*. B. Sec. *Cirtenſe*. Sed vulgata lectio ſana eſt. *Milites ejus* deleto *tumulum* P. *in* abeſt a B. pr. *vigeſimo* Leid. *caſtro* delet P. *a Circenſi* deleto *tumulum*, *quod nunc exſtat* N. *a Circeſio*, *quod Caſtrum Romanorum Colonorum eſt*, *ad Euphraten aedificarunt*, *qui etiam nunc extat* Burm. *quod & nunc exſtat* abſunt a B. pr. & L. *quod nunc exſt.* ſec. Mox *cum magna* N. & Burm. ac Leid. *Romani* pro *Romam* N. & P. *Venerationis* autem non agnoſcunt N. P. B. pr. Burm. & Leid. quorum auctoritate, & quia facile abeſſe poteſt, expunximus.

Ibid. *Circeſſo*] Sic Eutropius IX. 2. Sylburgius *Cercuſio*, Ammianum XIII. II. ſine dubio exprimens. Procopius II. *Perſ.* 5. vocat *Circeſium*, de cujus ſitu ad Eutropium IX. 2. ex Ammiano diximus. Cellar.

XIII. 5 *Valeriani fortunam taedet referre.*] Relatam tamen ab aliis, Eutropio IX. 7. utroque Victore, Lactantio de Morte perſec. cap. 5. Zonara, Cedreno; & ipſo Sex. Rufo, quamvis id antea per figuram *praeteritionis* deprecatus fuerat. Cellar.

6 *Suſcepit imperium: ſed hunc* &c.] B. pr. & L. *imperium*, *cum Valerianum exerc. . . . feciſſet*. B. ſec. etiam *feciſſit*. Pro *ſenatus* G. *Severus.*

7 *E quibus in Meſopot.*] Quid ſibi illa *e quibus* velint, non video, & delevi auctoritate Codd. MStorum N. B. Burm. & Leid.

8 *A Sapore, Perſarum rege* &c.] N. *Sapore . . . & captus dedecore vitae ſuae conſ.* P. *Sapore . . . & captus dedecore vitae ſuae conſ.* Burm. *& captus cum dedecore vitae ſuae conſ* Rom. Ed. teſte Sylburgio, *in ded. vitae ſuae.* Baſ. pr. & L. ac G. m. etiam *vitae ſuae.* B. ſec. *in dedecori ſervitute.* ſed vulgata lectio proba eſt, ut ex Eutropio, e quo deſcripta, liquet L. IX. c. 7. *a Sapore, Perſarum rege ſuperatus eſt: mox etiam captus apud*

ſuperatus eſt; & captus in dedecore ſervitutis conſenuit. Sub Gallieno Meſopotamia [1] invaſa, etiam Syriam ſibi Perſae coeperant vindicare; niſi quod [2] turpe dictu eſt, [3] ODENATHUS, decurio Palmyrenus, collecta [4] Syrorum agreſtium manu, acriter reſtitiſſet; & fuſis aliquoties Perſis, non modo noſtrum limitem defendiſſet, ſed etiam ad Cteſiphontem Romani ultor imperii, [5] quod mirum eſt dictu, penetraſſet.

XXIV. AURELIANI imperatoris [6] gloriae *Zenobia*, Odenathi uxor, acceſſit. Ea enim poſt mortem mariti feminea ditione orientis tenebat imperium; quam Aurelianus, [7] multis clibanariorum & ſagittariorum millibus fretam, [8] apud Immas haud pro-

pud Parthos ignobili ſervitute conſenuit.

1 *Meſopotamia invaſa, etiam Syriam*] Sylburgii & Gruteri lectionem expreſſimus. Tifern. & Cuſp. *invaſam*, & *Aſſyriam*. Belg. *invaſerant*. CELLAR. *Meſopotamia inviſa & Aſſyriam etiam Perſae vendicare coep.* N. *invaſa & Aſſyriam . . . vendicare coep.* P. *Meſopotamiam invaſerunt & in* B. pr. *Vendicare* etiam G. *occupata Meſopotamia Aſſyriam ſibi P. vind. coep.* Burm. *Meſopotamiam invaſam & Aſſyriam etiam ſibi P. vend. coep.* Leid. *etiam Aſſyriam* Rom. Ed. teſte Sylburgio. Sed recte lectio, quam Sylb. & Cellarius dederunt, ſe habet: Eutrop. L. IX. c. 8. *Parthi, Meſopotamia occupata, Syriam ſibi coeperunt vindicare.*

2 *Niſi quod turpe dictu eſt,*] Non tam dictu turpe, quam Gallieno turpe fuit, orientem ab aliis, quam imperatore Romano, ſervari. CELL. P. reſpuit *turpe*. L. legit *eſt dictu turpe*. N. delet *quod t. d. e.* Burm. *niſi* (*quod turpe dictum eſt.*)

3 *Odenathus*] L. *Odoranus* ſed ſeq. c. *Odenati*. Sic N. hic etiam *Odoranus*: ibi *Ordinati*. Reliqui vero *Odenatus* uti L. pr. apud Eutrop. L. IX. c. 10. & ipſe Trebellius Pollio. Sed Graeci tamen per adſpirationem. Zoſimus Ὀδάναθος. Procopius Ὀδονάθης. In vetere nummo Ὀδύναθος. Sed Agathias cum noſtro Paeanio Ὀδίναθος. vid. Dausquii Orthogr.

4 *Syrorum*] Cuſp. *Aſſyriorum* SYLB. L. vocem non agnoſcit. Pro *& fuſis* legit *effuſis*. Baſ. pr. *Is fuſis*. Idem cum Burm. & L. *aliquotiens*. L. *limitem* delet. pro eo Burm. & G. legunt *militem*. L. cum B. pr. *defendit*. Aptius *limitem* quam cum Cuſpiniano *militem* legi monet Sylburg.

5 *Quod mirum eſt dictu, penetraſſet.*] *Quod magis eſt dictu, penetravit.* Leid. qui modo transpoſuit *imp. Rom. ultor*. B. pr. etiam *penetravit*. Pro *ultor* B. ſec. *alter*; Ad oram exemplaris Goltzii additum *forte auctor*. B. pr. *quod dictu mir. eſt.* Burm. (*quod mirum dictum eſt.*

XXIV. 6 *Gloriae*] Haec vox abeſt a L. qui *Odenati*. N. *Ordinati*. Pro *ea enim* B. pr. *etenim*: Burm. *ea poſt.* Mox *femina ditione* L. *foemina dictione* Burm.

7 *Multis Clibanariorum* &c.] Rom. & Cuſp. *multis Clypeatorum*. SYLB. *Multis* abeſt a L. *Clypeatorum* etiam P. & Burm. *Clipeatorum* N. *fretus* pro *fretam* N. B. pr. ac Burm. *mill. fretus* L.

8 *Apud Immas*] Cuſpinianus mavult *Emeſam*, forſan quod Zoſimus lib.

procul ab Antiochia vicit; & Romae triumphans ante currum duxit. Cari imperatoris victoria de Perſis, nimium [1] potens ſuperno numini viſa eſt. Nam ad invidiam [2] coeleſtis indignationis pertinuiſſe credenda eſt. [3] Is enim ingreſſus Perſidem, quaſi nullo [4] obſiſtente, vaſtavit: [5] Cochen & Cteſiphontem, urbes Perſarum nobiliſſimas cepit. Quum victor

lib. 1. cap. 52. n. 7. ſecundum cum Zenobia proelium *in agro Emiſino* commiſſum ſcribit: & Vopiſcus in Aurel. cap. 25. *apud Emeſam.* Sed plures libri habent *Himmas*, *Imas*, &c. etiam, qui noſtrum paſſim exſcripſit, Jornandes cap. 84. *apud Hymmas, vicum Antiochiae.* Chronicon Euſebii, ab Hieronymo verſum, corrupte, *apud Timas.* Ptolemaeo ſunt *Immae*, etiam Georgio Syncello fol. 385. Salmaſio in Vopiſc. f. 368. Rufus confudiſſe in unum videtur res diverſas, *breve apud Daphnem*, & *magnum apud Emeſam certamen*, ut Vopiſcus quoque diſtinxit c. I. Cellar. Jornandem *apud Himmas vicum Antiochiae* habere, ſed Cuſpinianum maluiſſe *apud Emeſam* ſive *Emiſam* ex Vopiſco & Zoſimo monet Sylburg: *Apud Hymmas* N. *apud Himmas* G. *apud Immas haut* cet. B. ſec. *apud Imas* L. Pro *Romae* B. pr. *Romani.* L. *captam Romam.* Burm. ab his omnibus recedens legit *Sagittariorum millibus fretus haut procul ab Antiochia vicit*, & *captam triumphans* cet. Et hanc, etſi rem, ut facta eſt, minus recte refert, lectionem propius ad Auctoris mentem accedere opinor, ſi, quem deſcribit, Eutropium conſulamus, L. IX. c. 13. *Zenobiam* ... *haud longe ab Antiochia ſine gravi proelio cepit, ingreſſusque Romam, nobilem triumphum egit, currum praecedentibus Tetrico & Zenobia.* Sed uterque errant: ad Antiochiam enim victa quidem Zenobia fuit, ſed quum apud Emeſſam, quo eam perſequebatur Aurelianus, iterum manu conſeruit, Palmyram ſe recepit, & hinc, quia obſidebatur urbs, ad Perſas confugere conata per Aureliani equites capta eſt. Vid. Comm. ad Eutrop.

1 *Nimium potens*] B. pr. & L. *nimium pot. fuit.*

2 *Ad invidiam &c.*] Cuſp. *& invidiam*: Meibom. *ad invidiam ſuperni numinis.* Qua de re viſe, quae Vopiſcus in Caro tradit Sylb.

Ibid. *Ad invidiam*] His ſe prodit auctor gentilem fuiſſe: ſaltem ſemichriſtianum, ut plures eo tempore. Abſit enim a veris chriſtianis *invidiam* Deo tribuere. Cellar. Pro *coeleſtis indignationis* cum Meibomio etiam N. P. & Burm. legunt *superni numinis.* Sed a *ſuperno numini viſa* usque ad *Is enim* totam periodum delent B. ſec. & Leid. ut aliud egiſſe videatur Havercampus, cum hunc Cod. conſuluit.

3 *Is enim ingreſſus Perſidem*] P. *Perſidem.* Burm. *Perſida.*

4 *Nullo obſiſtente*] Rom. & Cuſp. *nullo obſtante.* Sylb. N. *& quaſi ei nullo obſtante.* P. *quaſi ei nullo obſtante.* Burm. *& quaſi nullo obſtante.* L. & B. pr. *quaſi nullo ei obſiſt.*

5 *Cochen*] Codd. quidam appellant *Corchen*: alii *Colchem*: Jornandes *Clochen.* Cuſpinian. *Soënen.* Amm. Marcellinus L. XXIII. *Cochen* dici tradit *Seleuciam* Perſiae ſeu Babyloniae: quam Strabo L. XVI. Σολόκην olim appellatam refert; ſive, ut quidam libri Veteres habere dicuntur, Σοδόκην. Sylb.

Ibid. *Cochen*] Antiquum Seleuciae ad Tigrim nomen, teſte Ammiano Marcellino lib. XXIV. cap. 18. quod retinent Jornandes cap. 86. & Eutropii codices meliores, praeſertim Fuldenſis. Ut mirum ſit, Cuſpinianum obtrudere *Soenen* pro *Cochen*, non tantum in Rufo, ſed etiam in

jam

ctor totius gentis caſtra ſuper Tigridem haberet, [1] fulminis ictu interiit.

XXV. Sub DIOCLETIANO principe, pompa [2] victoriae nota de Perſis eſt. MAXIMIANUS caeſar, prima [3] congreſſione, quum contra innumeram multitudinem cum paucis [4] acriter dimicaſſet, pulſus receſſit: [5] ac tanta indignatione a [6] Diocletiano ſuſceptus eſt, ut ante carpentum ejus per aliquot millia paſſuum cucurrerit [7] purpuratus: & quum vix impetraſſet, ut reparato de [8] limitaneis Daciae exercitu, eventum Martis repeteret, in Armenia majore ipſe imperator, cum [9] duobus equitibus exploravit hoſtes: & cum viginti [10] quinque millibus mili-

jam citatis ſcriptoribus. At Valeſius ad Ammian. p. 289. dubitat, ſitne Coche eadem, quae Seleucia, atque ſuſpectam reddit lectionem Ammiani XXIV. 18. quod ipſe poſt aliquot itinera ſcribat cap. 21. *exercitum Cochen verſus promoviſſe iter:* & Arrianus X. Parthic. (citante Steph. Byzant. in Choche) *ex Seleucia in Chochen;* itidemque Nazianzenus Orat. 4. adverſus Julianum diſtinguat. CELL. *Cochlen* N. *Corchen* G. m. vel *Colcham*, quod P. habet. Hæc autem omnia, ex Eutropio L. IX. c. 18. hauſta ſunt, ubi plura de *Coche*, quae etiam *Seleucia* dicitur, quemadmodum hoc pro illo agnoſcit Burm. & promiſcue in Veteribus uſurpari ſaepius ſolet, diximus. *Cheſiphontem* vero N. *Ctheſiph.* P. *Perſarum*, quod nec P. & N. nec Burm. neque Leid. agnoſcit, a Rom. & Cuſp. ed. abeſſe monet Sylburg.

1 *Fulminis ictu interiit*] Morbo potius, ſed inter tonitrua & fulmina. Vide Hiſt. noſtram Antiq. CELLAR. Vid. ad Eutrop. d. l. *In fulminis ictus* B. ſec.

XXV. 2 *Victoriae nota* abſunt a L. *Diocletiano princ. vict. de Perſ. not. eſt.* Burm.

3 *Prima congreſſione, dimicaſſet,*] Inter Callinicum Carraſque, Meſopotamiae oppida. *Eutrop.* IX. 24. CELL.

4 *Acriter*] *Agiliter* Leid.

5 *Ac* abeſt a L. *Hic* N. & P. ac Burm. *a Diocl. ind.* B. ſec. *contra mult. cum pauc. acrit. dim.* Burm. mox *ſuſcept* deleto *eſt.*

6 *A Diocletiano*] Tum agente in Aegypto, cujus motus ſedaverat. *Eutrop.* d. l. CELLAR.

7 *Purpuratus:*] Tanquam caeſar indutus purpuram, ſine tamen auro, quo diſtincta ab auguſti purpura fuit. *Capitolin. in Albino cap.* 2. CELL.

8 *De limitaneis*] Limitanei milites qui in limite imperii excubabant, quorum paſſim mentio. Vide Spartian. in Nigro cap. 7. & lib. XXX. C. Theod. de erog. militar. annonae: & lib. XVII. ejuſd. cod. de cohortalib. &c. Ac *duces & milites limitanei*, Lamprid. in Alex. cap. 58. & *civitas limitanea* Capitolin. in Gordian. cap. 28. & *agri limitanei*, militibus limitaneis attributi, lib. III. C. de fundis limitroph. CELLAR. Pro *cucurrerit* P. & G. m. *occurrerit.* pro *vix impetraſſet* Burm. & Leid. *Jus impetr.* N. *imperaſſet.* & mox *de* non agnoſcit.

9 *Cum duobus equit. expl.*] L. *cum duob. equit. imperaſſet, expl.* Omnia autem haec ex Eutropio, quem adi L. IX. c 24. 25 deſumta ſunt.

10 *Quinque* abeſt a Rom. Ed. SYLB. Abeſt etiam a N. P. L. & Burm. qui

tum ſuperveniens caſtris hoſtilibus, ſubito innumera Perſarum agmina adgreſſus, ad [1] internecionem cecidit. Rex Perſarum [2] Narſeus effugit; uxor ejus & filiae captae ſunt, & [3] cum maxima pudicitiae cuſtodia reſervatae. Pro qua admiratione [4] Perſae non modo armis, ſed etiam moribus ſuperiores eſſe Romanos confeſſi ſunt: ac Meſopotamiam cum [5] Tranſtigritanis quinque regionibus reddiderunt. Pax facta, uſque ad noſtram memoriam reipublicae utilis perduravit.

XXVI. [6] CONSTANTINUS rerum dominus, extremo [7] vitae ſuae tempore, expeditionem paravit in Perſas: toto enim orbe pacatis gentibus, & recenti de [8] Gothis glorioſior victoria, [1] mul-

inde cum viginti milium (pro *militum*) *millibus ex improviſo ſuperv: caſtra hoſtium agreſſu ſubito innumerabilia* &c. Pro *hoſtilibus* etiam *hoſtium*. N. P. & L. *hoſtibus* B. ſec. An vero hic numerus recte ponatur, dubium eſt. Ejus enim ceteri, certe Eutropius & Aur. victor non meminerunt.

1 *Ad internecionem cecidit*] Rom. & Cuſp. *occidit* & mox Memm. *aufugit* pro *effugit*. SYLB. *Ad internitionem* B. uterque *ad interemptionem* L. *occidit* etiam N. & P. *Perſarum agmina cecidit* deleto *ad intern.* Burm.

2 *Narſeus*] Burm. *Narſes*: & perinde eſt, utram ſequamur terminationem: uti *Perſeus* & *Perſes* &c. vid. ad Eutrop. & Aur. Victorem d. d. l. l.

3 *Cum maxima pud.*] Praepoſ. *cum* abeſt a Rom. ed. *in* habet Cuſpin. ſicut etiam Memm. Lib. *in maxima pudic. reſervatae.* SYLB. *Cum* abeſt quoque a P. Burm. & L. *Servatae* Burm.

4 *Perſae*] Rom. *Perfidae.* SYLB. *Pro qua adminiſtratione* B. ſec. *Perfidae* etiam P *non modo armis Rom. ſuperiores eſſe conf. ſunt, ſed etiam Meſopot.* N. & Burm. Baſ. pr. & Leid. Pro *ac Meſop.* P. *ſed Meſ.* G. *& Meſ.*

5 *Tranſtigritanis*] Codd. quidam *Tranſtigrinis*; alii *Tranſtigritanis* SYLB. Hic enim legit *Tranſtigranis.* uti B. ſec. *Tranſtigranis reg.* N. *tranſtygranis.* L. corrupte *Tranſtiganus.* G. m. *Tranſtigrinis*: ſed Burm. *Tranſtygritanis.* Mox cum N. *Pax facta eſt*, *& uſque.*

Ibid. *Cum Tranſtigritanis quinque regionibus*] Diximus ad cap. 14. cis Tigrim & circa illum, non trans flumen quaerendas eſſe has Tranſtigritanas, Perſarum reſpectu, non Romanorum, ita dictas. CELLAR.

XXVI. 6 *Conſtantinus*] Burm. *Flavius Valerius Conſtantinus.* Mox *recentiis* L. *paratis* pro *pacatis* N.

7 *Extremo vitae ſuae tempore,*] Poſt tricennalia hoc ortum eſt bellum Perſicum, in cujus apparatu, atque ad id itinere, mortuus eſt Conſtantinus vel fato, vel veneno fratrum, quod tamen nemo veterum, vel aequalium ſcriptorum, praeter forte Philoſtorgium II. 4. dixit, quem poſteriores ſequuntur, Zonaras atque Cedrenus. Nec vero id credibile poſt tantam diuturnitatem imperii eſt. CELLAR. Vid. ad Eutrop. L. x. c. 8.

8 *Recenti de Gothis glorioſior victoria,*] Anno Chriſti CCCXXXII. per filium Conſtantinum caeſarem parta

[1] multis in Perſas deſcendebat agminibus. [2] Sub cujus adventum [3] Babyloniae in tantum regna trepidarunt, ut ſupplex [4] ad eum legatio adcurreret & facturos imperata promitteret. Nec tamen [5] pro aſſiduis eruptionibus, quas ſub [6] Conſtantio caeſare

ta. Plerique ſcriptores nihil de filio caeſare, cujus ductu bellum, quanquam auſpiciis paternis, geſtum fuit. Anonymus Valeſii, de Vita Conſtantini p. 661. *deinde*, (poſt dedicatam Conſtantinopolim) *adverſum Gothos bellum ſuſcepit, & implorantibus Sarmatis auxilium tulit. Ita per Conſtantinum caeſarem centum prope millia fame & frigore extincta ſunt.* Adde illuſtriſſ. v. Ezech. Spanhem. in Julian. p. 93. CELLAR.

1 *Multis*] Sic pro *cunctis* Rom. & Cuſp. SYLB. Qui dedit tamen *cunctis*, quod habent B. ſec. & G. ſed alterum praeferunt ceteri.

2 *Sub cujus adventum*] Non ipſe Conſtantinus pater in orientem advenit, ſed filius Conſtantius cum exercitu, ut mox dicemus. ſequuturus autem pater morte in Bithynia intercipiebatur. CELLAR. *Sub cujus adventu* N. & L. ac B. quod ex ſcribendi *adventū* ratione oriri potuit; quamquam & ſexto pro quarto caſu ſic alios etiam uſos fuiſſe ad Eutrop. oſtendi. Mox L. *interim trepidaverunt*.

3 *Babyloniae regna*] Provinciae quae ſub Perſarum imperio erant, in quibus & Babylonia, olim rerum ſedes. quae inde in Perſas, in Parthos, & rurſus in Perſas tranſlata fuit. Hinc commutationes nominum. CELLAR.

4 *Supplex ad eum legatio adcurreret*] Meminit hujus legationis etiam Euſebius de Vita Conſtantini lib. IV. cap. 57. ſed alio, ac auctor noſter, eventu. Impetratam enim veniam dicit, renovatamque amicitiam. In quo maior Rufi fides eſt, eventu belli diuturni comprobata. Ceterum hanc de Conſtantino hiſtoriolam, ut Valeſius recenſet, damus, praeter verbum *adcurreret*, quod cum Belg. emendavimus. CELLAR. *Ut ſupplex eorum legatio occurreret* P. *ut ſupplex Perſarum legatio occurreret, facturosque imperata promittere* G. *ut ſupp. ad eum leg. occurreret* N. *adcurreret, facturos imp. promitterent* B. pr. *ut ſimplex ad eum leg. Perſarum occurreret, facturosque ſe imp. promitterent* L. *ut ſuppl. ad eum leg. Perſarum occurreret, facturosque ſe imper. promiſerit* Burm. eamdemque lectionem habent Cuſpin. Ed. & Memmii Lib. niſi quod *promitterent* praeferunt. E qua lectionum varietate mihi optima videtur & ſimpliciſſima: *ut ſupplex eorum legatio occurreret, facturosque ... promitteret*, nempe *Perſas*. vel *ſupplex legatio Perſarum occurreret, facturosque ſe ... promitterent*. Sed videant alii.

5 *Nec tamen pro aſſiduis eruptionibus,*] *Pro*, eſt in vicem, in ultionem eruptionum, quas nec deſierant facere, quamvis Conſtantius caeſar, a patre miſſus, in oriente praeſens eſſet: neque deſinebant ſub ipſum legationis tempus. CELLAR.

6 *Quas ſub Conſtantio caeſare*] Plures libri *ſub Conſtantino*, qui maximus filiorum auguſti Conſtantini erat, tum aeque caeſar, ut fratres. Pomponius quoque Laetus ait, *Conſtantinum* (filium) *copias Antiochiae contra Parthos coegiſſe*, quum pater in Bithynia in morbum incidiſſet. Sed *Conſtantius* fuit, alter filius, quem e Galliis evocatum in orientem pater praemiſit, quia jam tum in animo habuit, quam is partem orbis, diviſionis lege, recturus aliquando eſſet. Julianum vide Orat. I. p. 23. & in eam laudatiſſimi Spanhemii commentar. p. 117. & 125. & Socratem H. E. I. 39. CELLAR. *Conſtantino* etiam L. B. ſec. & G. m. *mererentur* mox B. ſec.

ſare per orientem tentaverant, veniam metuerunt.

XXVII. [1] CONSTANTIUS in Perſas vario ac magis difficili pugnavit eventu. Praeter leves [2] excubantium in limite congreſſiones, acriori [3] acie [4] novies decertatum eſt; per duces ſuos, ſepties; ipſe praeſens bis adfuit veris & gravibus pugnis. [5] [* Verum Singarena, praeſente Conſtantio; & iterum Singarena,

XXVII. 1 *Conſtantius*] P. etiam *Conſtantinus*. Burm. *Conſtantius Conſtantini f. . . varia ac difficili pugnavit eventu*. B. pr. mox *congreſſionis*.

2 *Excubantium in limite*] Hi milites ſunt *limitanei*. de quibus ad cap. 25, diximus. CELLAR.

3 *Acriori acie*] Sic Rom. & Cuſp. SYLB.

Ibid. *Acriori acie*] Sic cum Tifern. & Cuſpin. Sed *acriori Marte* Sylb. & *majori Marte* Belg. CELLAR. *Majori marte* G. cum Belg. unde *majori morte* quod B. pr. *majori mortis*, quod L. habet. *Acriori acie* tamen P. & Burm. recte legunt. Pro *novies* B. ſec. *novicus*. N. *novies*. Pro *adfuit* G. *affuit*. Burm. *interfuit veris ac grav. pugn.* Sed quatuor poſteriores voces non agnoſcit L.

4 *Novies decertatum eſt;*] Hieronymus in additis ad Euſeb. *novem graviſſima contra Perſas proelia* dixit, noſtrum haud dubie ſequutus, per inde ac Oroſius VII. 29. CELLAR.

5 *Verum Singarena, praeſente Conſtantio &c.*] Ed. Rom. ſic habet; *Berna & Singarena, praeſente Conſtantino; & Segarena, Conſtantienſi quoque*. Cuſpin. ſic; *Singarena, praeſente Conſtantio, ac iterum Singarena, Conſtantienſi quoque, & cum Amida capta eſt*. Meibom. ſic; *a veris & gravibus pugnis Berna & Singarena, praeſente Conſtantino, & Segarena Conſtantienſi quoque cum Amida capta eſt* Sed & corruptam eam lectionem eſſe notat idem Meibomius, & quomodo emendanda ſit, ambigit. Pro *Berna* tamen & *Segarena* intelligi fortaſſe poſſe *Bezabden* & *Nicephorium* ex Ammiano & Suida. Cuſpinianus e ceteris hiſtoricis legendum putat; *Ipſe bis praeſens affuit, veris ac gravibus pugnis; Singarena ſcilicet ad Singaram facta; & iterum Singarena, Conſtantienſi quoque, & cum Amida capta eſt*. Amm. Marcellinus abſente Conſtantio amiſſam tradit Amidam; Singaram, & Bezabden ſeu Phoenicham: rurſus eodem praeſente Bezabden quidem armis repetitam, ſed non obtentam, Perſis fortiſſime defenſantibus. De ceteris pugnis Conſtantio praeſente factis, videtur idem Ammianus diſſeruiſſe in iis libris, qui injuria temporum perierunt. Amidam porro a Conſtantio etiam, tum Caeſare inſtauratam eſſe, atque ejus nomine dictam tradit idem Ammianus L. XVIII. SYLB. Inſanabilis adhuc locus fuit, quem ita damus, uti ex diverſis quae ſaniora videntur, colligere potuimus. Aſteriſco notamus, ut certo pravatum: uncis ſimul includimus, quod ſemper nobis viſus eſt gloſſema eſſe. Dixerat Rufus, novies a Conſtantio pugnatum, ſepties per duces, bis ipſo praeſente. Videtur ab aliquo adnotatum fuiſſe quot ipſe ex novem proeliis legendo obſervaverit. Singarenas nempe duas pugnas, & Conſtantinenſem, & eam, quum Amida capta fuit. Quae ideo etiam aliena videri poſſunt, quia ſi abſunt, omnia bene, ac ſine hiatu, cohaerent. Cujuſcunque ſunt verba, ita breviter explicamus. *Verum*, non habet Cuſpinianus: pro eo Tifernas *Berna*: Belgae retinent *verum*, ſed *Siſaunna*, neſcio unde, interponunt. *Singarenae* pugnae urbs Singara, quae mox com-

ſena, [1] Conſtantinienſi quoque, & cum Amida [2] capta eſt.] Grave ſub eo principe reſpublica vulnus accepit. Ter autem eſt a Perſis [3] obſeſſa Niſibis: ſed [4] majore ſui detrimento, dum obſideret, hoſtis adfectus eſt. Narſenſi autem [5] bello, ubi [1] Nar-

commemoratur, nomen dedit, quia illam inter & Eleiam commiſſa fuit. Joſ. Scaliger ad Euſeb. p. 25. pr. *Pars campeſtrium Meſopotamiae dicta Singarena a Sex. Rufo.* Sed alibi *regionem* ſubaudias licet, nec inconveniens eſt: heic vero *pugnam* intelligo. *Et iterum Singarena*, Cuſp. & Sylb. tradunt illud *iterum*, quod poſthabent Tiſern. & Belgae: qui etiam *Segarena* pro altero *Singarena* legunt. Segaram non novi, nec dubito corruptum nomen eſſe. *Conſtantinenſis*, Conſtantinae urbi, quae Nicephorium eſt auctore Stephano, ſuam denominationem debet. Suidas *Conſtantejam* vocat, unde multis illa *Conſtantia*. Valeſius ad Ammianum XVIII. p. 202. de Conſtantina: *Ex hujus oppidi nomine Conſtantinenſis pugna dicitur a Rufo Feſto.* Tandem, *& quum Amida capta eſt*, additur, quae nova & a ſuperioribus diſtincta pugna eſt, ut quatuor in univerſum pugnae ſint adnotatae. CELLAR. Hic, fateri cogor, me neque e Codd. MStis, neque ex omnibus, quae Commentatores differunt, Lectionem veroſimilem, nedum veram elicere poſſe, ut, locum corruptiſſimum ſagaciori ingenio emendandum relinquens noſtrorum tantum Codd. Varietatem exhibere contentus ſim. *Berna & Singarena praeſente Conſtantino Conſtantinienſium & amica* G. ſed margo *Fiſaberna vel Singarena praeſ. Conſtantio Conſtantinenſi quoque.* N. *pugnis Singarena praeſ. Conſtantio ac Segarena Conſtantinenſi quoque cum amica rapta eſt.* P. *Berna & Singarena praeſ. Conſtantio, & Segarena Conſtantienſi quoque & cum amica.* Baſ. pr. *Verum bis Avera Singarena praeſente Conſtantio ac Segarena Conſtantinienſi, quoque & cum Amida capta eſt.* B. Sec. *Verum pugnis Siſarnenas Ingarena, & iterum Singarena praeſ. Conſtantio* &c. Burm. *Singarena praeſ. Conſtantino & Segarena Conſtantienſi quoque & tam amica capta eſt.* Leid. *Verum bic advena Singarena. praeſ. Conſtantio ac Singarena Conſtantinenſi quoque & aa alia capta eſt.* Unde lectionem, quam ex hoc Cod. Havercampus *Conſtantinenſi quoque & Amida* dedit, colligere non poſſum.

1 *Conſtantinenſi*] Modo dictum explicatumque eſt. CELL. *Conſtantinenſium.* Editi quidam. Verum conjectura Cellarii valde eſt probabilis. HAV.

2 *Cum Amida capta eſt.*] Poſt obſidionem ſeptuaginta & trium dierum. *Ammian.* XIX. 20. Sita urbs ad Tigrim in Meſopotamia. CELLAR.

3 *Ter a Perſis obſeſſa Niſibis:*] Obſidiones memoravit Hieronymus in Chronico. Prima primo Conſtantii anno tentata, ſtatim a morte Conſtantini M. de ſecunda idem Hieronymus ad annum X. Conſtantii, *Rurſus Sapor tribus menſibus obſedit Niſibin.* Tertiam non obſcure ſequenti anno indicavit. De prima etiam & ſecunda illuſtratores Juliani, Dionyſ. Petavius p. 252. & Ezech. Spanhemius, ingeniorum princeps, p. 168. 186. egregia tradiderunt. CELLAR.

4 *Sed majore ſui detr.*] Cuſpin. *ſuo detr.* SYLB. *Ter autem a Perſis eſt obſeſſa Niſibis: & . . . obſedit* B. pr. *Niſibus omnis civitas: ſed majore ſuo* &c. N. *Niſibis civitas* P. *obſidet* B. ſec. *ſed majore ſuo detr. dum obſidet* Burm. *Naſibis & majore ſuo detr. dum obſedit hoſtis adfectus* deleto *eſt* Leid.

5 *Marenſi autem bello*] Sic veteres editores Angelus Tifernas & Jo. Sambucus: poſteriores *Narſenſi*, quia Narſeus rex eo victus dicitur. Credo, a loco potius, ut Conſtantinen-

Narſeus [1] occidit, ſuperiores diſceſſimus. Nocturna vero in agro [2] Eleienſi prope Singaram pugna; ubi [3] praeſens Conſtantius adfuit; omnium expeditionum compenſatus fuiſſet eventus, ſi [4] locis & nocte adverſantibus, percitos ferocia milites, ab intempeſtivo pugnandi tempore, imperator ipſe [5] adloquendo revocare potuiſſet; qui tamen invicti viribus, [6] improviſi adverſus ſitim aquarum ſubſidiis, incumbente

penſem, Singarenam; etiam hanc pugnam, quam a victo rege nominari, licet loci non certum cognitumque nomen ſit. CELLAR. Hoc quum ita ſit, & alteri lectioni faveant conſtanter MSti, cauſſam non video, cur eam abjiciamus: certe e Codd. Omnibus, qui *Marenſi* legit, ſolus eſt Pithoei Cod. *Narenſi autem bello* N. ſed hoc a Librarii ignorantia profectum e ſeqq. liquet *ubi Nareus*. G. Burm. Leid. *Narſenſi*. B. pr. *Naraneuſi*. ſec. *Narſanenſi*. Haec autem Cellarius incluſit uncis, quas, quia periodus in omnibus typis & manu exaratis exſtat, delevimus, quamquam merito ſuſpecta eſt.

1 *Occidit* id eſt *occubuit* ſic Rom. SYLB. Tiſ. *occidit*, id eſt periit: alii *occiditur*, qui ſupra cap. 25. dicitur *effugiſſe*: & Eutrop. IX. 22. *pulſus* tantum eſſe. Sed ille fuit Diocletiani temporibus, avus Saporis, cum quo bellum Conſtantius geſſit. Quare & haec ſuſpecta pericope eſt, tanquam aliena manu adſuta. CELLAR. Sylb. legit *occiditur*, uti & G. Leid. & Burm. qui etiam *Narſes*.

2 *Nocturna*] Rom. *nota*. & mox *Alienſi*: ut & Memmii Lib. at Cuſpin. *Elienſi*. SYLB. Alii *Elienſi* vel *Ellienſi*. Sed abeſt id nomen a MS. Pariſienſi. De proelio Ammianus XVIII. 10. *Poſt bellorum aſſiduos caſus, & maxime apud Hileiam & Singaram, ubi acerrima illa nocturna concertatione pugnatum eſt* &c. Attigit etiam Eutropius, & ex illo Hieronymus ad Euſebium, & plenior Libanius in Baſilico; ac Julianus Orat. I. p. 23. 24. ſed, Scaligero judice, *nemo melius Sex. Rufo* eam pugnam ſcripſit. Pugnam Hieronymus refert ad Conſtantii annum XI. Sed quia Julianus p. 26. clariſſime dicit, ſexto poſt Magnentii defectionem anno accidiſſe; reducenda eſt ad annum Chriſti 345. Amantio & Albino coſſ. Vide Jacob. Gothofredum Chronolog. C. Theod. ad hunc annum, &, quem iterum honoris cauſſa nominamus, Ez. Spanhemium ad iſtum locum Juliani. CELLAR. *Nota* pro *nocturna* N. P. & Burm. Praep. *in agr.* delet Baſ. uterq. *Allienſi* legunt N. P. *Alienſis* Burm. *Ellienſi* B. ſec. Pro *Singaram* P. & G. m. *arenam*. N. *Sigaram*. ſed Leid. *in agro El.* delet.

3 *Ubi praeſens*] Rom. *ubi Conſtantinus affuit*. SYLB. Qui *praeſens* uncis incluſit. Certe illud non agnoſcunt N. P. Burm ac Leid. *Conſtius* pro *Conſtantius* N. *affuit* idem & G.

4 *Si locis ac nocte*] Cuſpin. *locis ex nocte*. ut *ex nocte* idem ſit, quod *per noctem*, ſeu propter tenebras SYLB. Crederem potius *ex* male pro *&* repoſitum, quod, quia habent N. P. B. pr. Burm. & Leid. reſtitui. Mox pro *percitos feroc.* &c. N. *percito ſerotina*. L. *percitus ſerotina*. P. *miles* pro *milites*. pro *intempeſtivo* B. pr. *infeſtivo*. L. *ab impugnandi tempore*.

5 *Ipſe adloquendo*] Beig. & Scal. *adloquendo*: quidam *eos* interponunt: Tiſ. & Cuſp. *ipſe ad loquendum*: unde Sylb. *ad alloquendum*. CELLAR. *Adloquendo* B. ſec. *ad adloquenda* L. *ad alloquendum* G. *ad loquendum* N. P. & Burm.

6 *Improviſi* &c.] Codd. quidam *improviſio adv. ſit aq. ſubſidiis incumbentes*

te jam veſpere, [1] caſtra Perſarum adgreſſi, ruptis munitionibus occuparunt, fugatoque rege, [2] quum a proelio reſpirantes, praetentis luminibus repertae inhiarent aquae, nimbo [3] ſagittarum obruti ſunt, quum [4] ſtolide, ad dirigendos certius in ſe ictus, lumina ipſi per noctem accenſa praeberent.

XXVIII. Juliano [5] in [6] externos hoſtes expertae felicitatis principi, adverſus Perſas modus defuit. [7] Is cum ingenti apparatu, utpote totius orbis regnator, infeſta in Perſas ſigna commovit; inſtructam commeatibus claſſem per Euphraten invexit. [8] Strenuus ingreſſu, multa Perſarum [9] oppida ac caſtella, aut ſuſcepit dedita, aut manu cepit. Cum contra Cteſiphontem, in Tigridis & Euphratis ripa jam [1] mix-

tes. Sylb. *Improviſis* B. pr. & Leid. *Incumbentes veſpere* etiam P. & Burm. modo *Qui cum victi* N.

1 *Caſtra adgreſſi* &c.] *Caſtris adgreſſis*, . . . *occupatis* B. pr. *occupaverunt* Burm. *occuparet* B. ſec. *Caſtris* etiam L.

2 *Quum a proelio reſpir.*] B. pr. *cum ad praelium ſperantes praeſentibus luminibus repertae inhiarent* &c. N. *luminibus inhiarent* (deleto *repertae*, quod abeſt etiam a Rom. Ed. & L. aliisque) *aquae nimbo*, *ſagittis obr.* P. *munitionibus inhiarent* . . . *morbo ſagittarum* Burm. *cum a praelio reſpirantes praetentis luminibus rapinae & aquae inhiarent. nymbo ſagitt* Leid. *quum ad proelium ſperantes fugatoque patentibus luminibus* &c. Pro *luminibus* ad oram conjecerat Schottus *fluminibus* ſed alteram tamen lectionem probant ſequentia.

3 *Nimbo ſagittarum*] Eadem ſimilitudine uſus eſt Silius Italicus, lib. IX. v. 311.

Stridens nimbus certante furore
Telorum ſimul effuſus.

Et lib. XII. v. 186.

——— ——— *fundite portis*
Telorum in campos nimbum.

Livius XXXVIII. 26 *nubem levium telorum conjectam obruiſſe aciem Gallorum* dixit. Cell.

4 *Quum ſtolide* &c.] Pro *Quum* L. *aeq.* Burm. *cum* N. & L. ac Burm. delent *certius*. L. *limina per noctem ipſi*. N. *per noct. ipſi.* etiam cum Burm.

5 *Juliano Auguſto* Burm. Mox B. pr. *ex parte* ut c. XVI. pro *principi* L. *principia*.

XXVIII. 6 *Externos hoſtes*] Alamanos, quos ad Argentoratum fudit fugavitque. Vide *Eutrop.* X. 14. Cell.

7 *Is enim ing.*] Rom. & Cuſpin. *Is cum ing.* mox Codd. quidam *in Parthos*. Sylb. *Cum* pro *enim* legunt quoque P. & Burm. unde in textum recepimus: propterea quod Eutrop. ſexcenties ita locutus eſt. L. *Hos* pro *is*. & *Parthos* uti & G. m. *inſtructa* . . . *claſſe* idem Leid. & B. pr.

8 *Strenuus ingreſſus*] Sic Cuſpin. at Memm. *ſtrenue ingreſſus*. Sylb. Qui legit cum B. pr. & G. *ſtrenuus in ingreſſu*. L. *ſtrenuo ingreſſus*. N. *ſtrenuus ingreſſus*. Mox *Perſarum* delet L. & pro *ac* legit *&*. P. non agnoſcit *ingreſſu*.

9 *Multa Perſarum oppida*] In Meſopotamia juxta Euphratem poſita, de quibus Ammianum lib. XXIV. Zoſimum lib. III. licet legere Cell.

 1 *Mix-*

[1] mixti caſtra haberet, ludoſque campeſtres, ut [2] hoſti ſollicitudinem demeret, & per diem agitaſſet, noctis medio impoſitos navibus milites; in ulteriorem ripam [3] repente tranſvexit, qui per ardua nitentes, qua difficilis etiam per diem, & nullo prohibente, fuiſſet adſcenſus, Perſas terrore ſubito miſcuerunt: verſiſque agminibus totius gentis, apertas [4] Cteſiphontis portas victor miles intraſſet, ni major praedarum occaſio fuiſſet, quam cura victoriae. [5] Tantam adeptus gloriam, quum de reditu a [6] militibus admoneretur, intentioni ſuae magis credidit: & [7] exuſtis navibus, quum a transfuga, qui ſe ad fallendum objecerat, [8] inductus in [9] Eumandeviam, viae compendia ſectaretur, dextrum

[1] ad-

1 *Mixti*] Cuſpin. *mixtim*: alii *mixta*. ſed convenientius *mixti*; ut intelligantur Tigridis & Euphratis confluentes. SYLB. *Jam* abeſt a P. *mixtim caſtra haberent* N *in ripa Tigridis Euphr.* L. *ripis mixti caſtra haberent* Burm.

Ibid. *Jam mixti*] Ut Tigridis & Euphratis confluentes intelligas: quam lectionem Tiſ. Sambuc. Sylb. tuentur: alii *mixtim*. CELLAR.

2 *Hoſtis*] Rom. & Cuſpin. *hoſti* dativo caſu: rectius. SYLB. *Hoſti* etiam N. G. m. Leid. & Burm. unde ita lego. uti mox & inſerui auctoritate Burm. & P. *demerent* L. & *in medio* uti & P. N. & B. ſec. pro *agitaſſet* B ſec. *actitaſſet*.

3 *Repente tranſvexit*] Codd. quidam *repente tranſtulit*. SYLB. Ita etiam B. ſec. & G. m. ſed *repente* abeſt a L. at pro illo *Parthis* legunt B. pr. & Burm.

4 *Apertas Cteſiphontis portas*] Cuſpin. *apertis e Cteſiphonte portis*. ſed convenientius Rom. *apertis Cteſiphontis portis*. mox Memm. Lib. *majorum praedarum*. SYLB. P. *verſis* (deleto *que*) *agmin* . . . *apertis Cteſiphontis* &c. *apertis Cteſiphontem portis* N. & B. pr. *apertis e Cteſiphonte portis* Burm. *a Parthis Cteſiphontem portis* . . . *niſi maj.* Leid.

Ibid. *Apertas Cteſiphontis portas*] Vid. Ammianus lib. XXIV. cap. 23 Tifernas legit *apertis portis*. CELLAR.

5 *Tantam adeptus gloriam*] Haec periodus abeſt a B. pr. & Leid.

6 *A militibus*] Tiſern. & Cuſpin. *militibus*: Sylb. & Belg. *comitibus*. CELLAR. *Comitibus* etiam L. & G. ſed *militibus* ceteri.

7 *Exuſtis navibus*] Omnibus quidem, praeter XVIII. Romanas, IV. Perſicas. Curribus autem adhuc portatae fuerant. *Zoſim.* III. 26. CELL. Pro *exuſtis* L. *exutis*. B. pr. *excitas*. Mox *qui ad fall. obj.* deleto *ſe* P. *qui ad ſe fall. obj.* Burm. & L. ac N. *Cum transfuga* vero Burm.

8 *Inductus* &c.] Cuſpin. *in Madeniam*: alii *Corduenam*. SYLB.

9 *Eumandeviam*,] Lectio Angeli Tifernatis, antiquiſſimi editoris. Ignota quidem regio, & incertum, ſitne genuinum nomen an corruptum. Vulgo *Madenam* legunt, ſupra in Armenia vidimus, nimis remotam ab Juliani ſtatione. Quid multa? provincia quaedam trans Tigrim & a flumine remotior intelligenda, ſeu ſolitùdo quaedam, cujus quod nomen fuerit, quis divinare poterit? CELLAR. In priore Editione *Madenam* edidit Vir Doctiſſ. cum hac notula: Supra c. 15. *Madenam* noſter

Ar-

[1] adverſa Trigidis ripa, [2] nudato militum latere, iter relegens; dum incautius per agmen errat excito pulvere, ereptus e ſuorum conſpectu, ab hoſtium obvio equite; [3] conto per ilia ictus, inguinum [4] tenus vulneratus eſt. inter [5] effuſionem nimii ſanguinis, quum ſuorum ordines, [6] licet ſaucius, inſtauraſſet,

Armeniorum regionem dixit: heic vero trans Tigrim in Perſide exercitus Romanus hærebat. An fortaſſe legendum *Medena*, quae *Mediae* nomen eſt c. 18. aut potius *Corduena*, quia Ammianus L. XXIV. extr. ſcripſit: *Sedit tamen ſententia, ut, omni ſpe meliorum ſuccisa, Corduenenam arriperemus.* CELLAR. Video quidem, cur Vir Eruditiſſ. *Madenam* rejecerit: atcur *Emmandeviam* vocem certe corruptam ei praetulerit; ratio mihi non liquet: Ipſe enim Tifernas in corruptum Cod. incidit: quamquam nullus verae lectionis veſtigia ſervat, niſi quod priori Cellarianae lectioni plures faveant. B. pr. *inducitur viae in Madeneam compendia* &c. G. etiam *Madenam*: ſed margo *Mendoniam* (quod P. quoque habet) vel *Corduenem*. L. *inducitur*, reliqua corruptiſſima. N. *Indus in Emmademiam*. Burm. *inductus in* per lacunam delens vocem, quam Librarius corruptam videns prudensque omiſit, *viae comp.* Et hic alter locus, cui medicinam facere me non poſſe, fateor: nam mea *inductus in inſidias* legentis conjectura audacior videbitur, quamquam non ita inſulſa, ſi Aur. Victoris locum expendamus Epit. c. XLIII. *Illic* (in Perſas proficiſcens) *a transfuga quodam in* inſidias *deductus*, *cum eum hinc inde Parthi* (Perſae) *urguerent*, *e caſtris jam poſitis*, *arrepto tantum clypeo*, *procurrit. Cumque inconſulto ardore nititur ordines ad proelium componere*, *ab uno*, *ex hoſtibus & quidem fugiente* (fugam ſimulante) *conto percutitur.* Verum quaecunque Auctores Ethnici & Chriſtiani de morte Juliani literis memoriae mandarint, tam dubia ſunt, & incerta, ut ipſe Scaliger mox a Cellario laudatus *nullam finem futuram eſſe* teſtetur, ſi diverſas opiniones huc conferre vellet. Eutropius enim, quod piget, L. X. c. 16. tantum *hoſtili manu interfectum* tradit, e quo, quod huic expeditioni ipſe interfuit, vera cognoſcere potuiſſemus.

1 *Adverſa Trigidis ripa*] N. & P. ac Burm. *dextrum iter adverſa* &c. Pro *adverſa* L. *ad uſum*: & mox *cum erraret*. Pro *excito* P. & B. pr. *excitato*. mox *exertus ex ſuorum* N. Pro *e ſuorum* P. *exſert.*

2 *Nudato militum latere*] Per diſceſſionem a flumine, quod inſtar munimenti fuerat. CELLAR.

3 *Conto per ilia*] Scaliger ad Euſ. n. 2378. *Super diſcrepantia auctorum de morte Juliani*, *ſi vellem omnium ſententias huc conferre*, *nulla finis futura eſſet.* Adde, ſi vis, notata ad Eutropium & Zoſimum CELL. Pro *ereptus e* N. legit *erectus ex.* unde Schottus ad oram conjecit *evectus.*

4 *Inguinum tenus*] Rom. *inguine tenus* SYLB. Et ſic P. ac G. m. Abſunt vero a Leid. ſecundo tamen Caſui etiam jungi *tenus* docet notus Virgilii verſ. Georg. III. vſ. 53.

Et crurum tenus a mento palearia pendent.

Sed, ut diximus, nusquam magis variant Scriptores, quam in hac Juliani morte conſcribenda. Vide tamen Comment. ad Eutrop. L. X. c. 16. & Marcellinum L. XXV. c. 3.

5 *Effuſionem*] Memmii lib. *efflaxionem*: mox Rom. & Cuſp. *ordinem* ſing. numero SYLB. *Ordinem* quoque N. P. Burm. & G. m. ſed vel unus A. Victoris locus ſupra citatus vulgatam lectionem tuetur.

6 *Licet ſaucius*] Leid. *auctus & tum tandem* pro *cunctantem.*

7 *Multis*] Rom. habet *multo*: Cuſpin. *multo ſermone.* SYLB. *Multa* . . . *afflavit* N. *Multa* etiam L. *nullum* Burm.

raſſet, cunctantem animam, [7] multis ſuos [1] adloquutus, efflavit.

XXIX. [2] Jovianus proeliis ſuperiorem, ſed confuſum ſubita morte amiſſi imperatoris, ſuſcepit exercitum. Quum commeatus [3] deficerent, & via in reditu prolixior immineret, [4] & Perſae crebris excurſibus nunc a fronte, nunc a tergo, mediorum quoque latera incurſantes, iter [5] agminis morarentur, conſumtis [6] aliquot diebus tanta reverentia Romani nominis fuit: ut a Perſis [7] primus [8] de pace ſermo haberetur, ac [9] reduci confectus inedia exercitus ſineretur; conditionibus (quod nunquam antea accidit) [10] diſpendioſis Romanae reipublicae impoſitis, ut [11] Niſibis & pars [1] Meſopotamiae tradere-

1 *Adloquutus*] Ultima verba Juliani recenſet Ammianus lib. xv. cap. 10. Ait, ſe laetum vita exire, quam *repoſcenti naturae, ut debitor bonae fidei, reddat exultans. Nec ſe geſtorum poenitere, aut gravis flagitii recordatione ſtringi. Optare, bonum poſt ſe rectorem reperiri.* Haec ex Juliani oratione. Cellar.

XXIX. 2 *Jovianus*] Rom. *Jovinianus.* Sed *Jovianum* vocat praeter Suidam etiam Euſebii Lib. MS. Sylb. *Jovinianus* etiam L. quomodo & alii Codd. Eutropii legunt: ſed male. Burm. *Juvianus Varroniani f. Aug. proelio* &c. B. pr. & L. *proelii.* Sed N. etiam *proelio.* L. & P. delent *ſubita.* Sed tamen Eutrop. L. x. c. 17. *repentina morte obiit.* Mox *Imp. amiſſi* P. Burm. & L.

3 *Commeatus deficerent,*] Quippe *fame adusque ſpiritum lacerati poſtremum* erant, Ammian. xxv. 25. qui cap. 23. tempus, pacificando transactum, dixit *quatuor dies inedia cruciabiles, & omni ſupplicio triſtiores.* Cell.

4 *Et* abeſt a Noſtris. Pro *excurſibus* B. pr. & L. *excuſſibus* B. ſec. *excuſibus.* Burm. *incurſionibus.*

5 *Iter agminis*] Rom. & Cuſpin. *inter agmina:* minus apte Sylb. Ita tamen P. *inter incurſantes agmina* Burm.

Mox *Rom. nom. rev.* N.

6 *Conſumtis aliquot diebus*] Quatuor conſumti ſunt inter pacificandum. *Ammian. d. l.* Cellar.

7 *Primus*] L. *prius* N. *primo* Burm. *primum* B. pr. & P. *Sermo de pace.*

8 *A Perſis primus de pace ſermo*] Ammianus lib. xxv. cap. 23. *Perſae praeter ſperata priores ſuper fundanda pace oratores Surenam & optimatem alium mittunt.* Cellar. Alioqui *uno a Perſis atque altero praelio victus, pacem cum Sapore, neceſſariam quidem, ſed ignobilem fecit.* Eutrop. d. l.

9 *Reduci* Abeſt a Rom., & Cuſp. Pro eo habet Memmii L. *truci:* corrupte Sylb. *Ac truci* N. & Burm. *At tunc* P. *ſineretur* abeſt a P. & B. Sec. Mox *quod* abeſt ab N. ſed *abire ſineretur* Burm.

10 *Diſpendioſis*] Memmii Lib. habet *diſpendiorum:* Meibomius *ſtipendiorum.* Viſe Amm. Marcellinum L. xxv. Sylb. Memmii Libro adſentitur P. *Romanae* abeſt a L.

Ibid. *Conditionibus diſpendioſis*] Columellae verbum, qui lib. 11. cap. 21. pr. *diſpendioſa cunctatio* dixit. Gloſſ. vet. *Diſpendioſus,* ἐπιζήμιος. Cell.

11 *Niſibis*] Ammianus xxv. 31. de Niſibi: *quae jam inde a Mithridatici regni temporibus, ne oriens a Perſis occupa-*

deretur: quibus, cupidior regni, quam gloriae, Jovianus, [1] imperio rudis, adquievit. Quam [2] magno deinceps ore tua, o princeps invicte, facta incluta ſunt perſonanda? quibus me, licet imparem dicendi niſu, & aevo gravior, praeparabo: [3] maneat modo conceſſa Dei nutu: cui credis, & ab amico, cui [4] creditus es, numine indulta felicitas, ut ad hanc ingentem de [5] Gothis, etiam [6] Babylonicae tibi

ſuperetur, viribus reſtitit maximis. Eſt antiqua urbs. Hieronymus de Loc. Ebr. Gen. x. 10. *Akad Ebraei eſſe dicunt Meſopotamiae civitatem, quae hodie vocatur Niſibis, a Lucullo quondam Rom. conſule obſeſſam captamque, & ante paucos annos ab Joviano imperatore Perſis traditam.* CELLAR. In priore ed. addidit Vir Doctiſſ. Unde Targum Hieroſol. Gen. x. אכד per נְצִיבִין expreſſit Stephanus Byzantinus nomen urbis interpretatur τὰς ςήλας, vel λίθους συγκειμένους, Utrumque Ebræo נְצִיב reſpondet, quod *Columnam & lapidum acervum*, (ut ſtatuam ſalis Gen. XIX. 26.) ſignificat. CELL. *Pro Niſibis* L. *Cinnis.*

1 *Pars Meſopotamiae*] In Meſopotamia praeter Niſibin, Singara & Caſtra Maurorum; circa Tigridem quinque regiones, cum caſtellis quindecim, Perſis hoc foedere ſunt conceſſae. *Ammian. lib.* XXV. *cap.* 13. Quae ſint illae Tranſtigritanae, Perſarum reſpectu, hoc foedere conceſſae regiones; vide ſupra cap. 14. extr. notata. CELLAR.

1 *Imperio rudis,*] Sic libri. Ellipſis eſt: plene *in imperio rudis*, ut Cicero pro Marcello cap. 7. *rudis in republica*; & de Orat. I. cap. 10. *rudis in jure civili*; & Propertius lib. II. eleg. 34. v. 82. *in amore rudis*, dixerunt. CELLAR. *Jovinianus* N. & L. *Jovinianus* iterum Burm. *imperio rudis* abſunt ab eodem. *In imperio rudis*, quod vult Cellarius; B. Sec. Reliqui vulgatam lectionem tuentur, non ſine exemplo Ovid. Triſt. L. II. vſ. 424. *Ennius ingenio maximus, arte rudis.*

2 *Quam magno &c.*] Cuſpin. *quam magno deinceps ore poſſum, tua Princeps invicte facta, inclyta cum ſint, perſonabo.* Memmii Lib. *tua princeps inclyte facta ſunt pers.* Mox. Codd. quidam *aevo grandior.* SYLB. *Invicte* abeſt a N. *Inclyta* Idem & G. *tua Inclyte Princeps facta ſunt pers.* Burm. *grandior* etiam G. m. *Nixu* P. & Burm. *parabo* Idem & P. *me parabo* B. pr. *princeps invicte vitae inclytae ſint pers..., viſu... me parabo* Leid. *parabo* etiam Rom. & Cuſp. editt. teſte Sylburgio.

3 *Maneat modo conceſſa &c.*] Rom. & Cuſp. ſic: *maneat modo conceſſa Dei nutu, & amico, cui te credidiſſe creditus es, numine indulta felicitas: ut de hac gente, ſicut de Gothis, etiam Babyloniis, tibi palma pacis accedat, glorioſiſſime principum Valentiniane Auguſte.* Memmii Lib. ſic. *conceſſa Dei nutu, & cui te credidiſſe creditus es; numine [illegible] indulta felicitas: ut haec ingens, ſicut de Gothis* &c. SYLB.

4 *Cui creditus es,*] Cui votis & precibus tuorum civium & provinciarum commendatus es. CELLAR.

5 *Ad hanc ingentem de Gothis,*] Valentis nota ſunt bella Gothica, quibus & *Gothici* cognomen meruerat. Vide Eutropii praefationem. Quod argumento eſt, non Valentiniano, ſed Valenti, orientis principi, & a Gothis impugnato, hunc librum conſecratum eſſe. Ceterum *ad hanc* cum Valeſ. & Belg. lego, non *poſt hanc*, ut Sylburgius; quod elegantius cum *accedo*, *ad* quam *poſt*, vel aliud componitur. CELLAR.

De Gothis] *In priore Ed. haec notaverat Vir Eruditiſſ.* De Valentiniani con-

tibi palma pacis accedat, glorioſiſſime Principum Valens Auguſte.

contra Gothos bello nihil ſuperſtes in hiſtoriis: nec Ammianus, qui L. xxx. c. 26. ejus bella ſummatim perſtringit, de eo quidquam habet, niſi forſan Alemannico & Pannonico bello Gothi etiam implicati fuere, utpote qui Procopio, anticaeſari, eodem tempore auxilium tulerant. Vid. idem Marcellinus L. xxvii. c. 7. Fratris autem Valentis nomen *Gothici* ex Eutropio; & bella *Gothica* ex Ammiano nota ſunt. Haec Cellarius; qui ſententiam recte mutavit. quamquam *Gothici* nomen Valenti inditum etiamnum male ſtatuit. Vid. quae ad Eutrop. diximus. Uti autem Sylburgii codices variant, Sic Noſtri haud parum quoque inter ſe diſcrepant. *Maneant modo conceſſa Dei nutu, & amico cui te credideris, creditus inducta felicitas, ut de hac gente, ſicut de Gothis etiam Babylonibus tibi palma pacis accedat glorioſiſſime Principum Valentiniane Auguſte* P. *Conceſſa Divinitū cui creditus es, numine . . . ut poſthac ingentem ſicut de Gothis* B. pr. *ut poſt hunc . . . Babyloniae* G. *Et amico, cui te credis & creditus es, numine indulta fel. ut haec ingens ſicut de Gothis, & Babylonis tibi palma pacis accedat glorioſiſſime principum Valentiniane Auguſte.* Burm. *cui credis, & creditus, numine indulta fel. ut hanc ingentem, ſicut de Gothis, etiam Babyloniae tibi palma pacis accedat glorioſiſſime principum Valentiniane Auguſte. Explicit Libri Ruffi Feſti Viri Conſularis de geſtis Romanorum feliciter.* Leid. *Dei nutu, & amico cui credis, & creditus es, numine indulta felicitas, ut haec ingens ſic de Gothis etiam Babylonibus tibi palma pacis accedat glorioſiſſime Principum Valentiniane Auguſte.* Non. E qua Codicum Varietate tamen *Babylonibus* an rejiciendum, dubito. Certe *ſibi* ſine honoris titulo, quem pari modo capite primo in fine non omiſit, neque modo hoc Cap. ab auctoris manu non eſſe crediderim: propterea quod cum Rom. & Cuſpin. Editt. plerique Codd. MSti pleniores ſunt, quorum auctoritate locum auximus.

9 *Etiam Babyloniae tibi pacis*] Hinc praeſidium & firmamentum eſt ſententiae, quae ad Valentem, non ad Valentianum, refert quidquid hujus libelli eſt. Valenti enim, orientis imperatori, non fratri Valentiniano, qui occidentem regebat, belli cum Perſis gerendi occaſio & & inde ſpes victoriae referendae fuit. Adi Had. Valeſium ad Ammiani lib. xxix. p. 563. Cellar.

HEN-

HENRICUS VALESIUS

Ad Ammianum Marcellinum lib. XXIX. p. 563; de FESTO, quem Zoſimus IV. 15. Eunapius in Maximo, & Suidas in Φῆστος deſcribunt:

HIc eſt, *ut opinor* RUFUS FESTUS, *V. CL. qui Breviarium ſcripſit ad Valentem Auguſtum, non autem ad Valentinianum, ut habent vulgatae editiones, & ſcripti codices. Annon enim haec libri ejus clauſula Valentem reſpicit?* Ut ad hanc ingentem de Gothis: etiam Babylonicae tibi palma pacis accedat. *Accedit quod in duobus* MSS. *antiquiſſimis* Feſti Dictatoris Breviarium *exaratum eſt, ut in Notis ad Victoris Epitomen teſtatus eſt Andr. Scottus. Eſt autem* Dictator, *qui ad memoriam dictat, qui &* ἀντιγραφεὺς *Graece dicitur, ut notatum eſt a Cl. Salmaſio ad Vopiſcum in Caro. Cum igitur Marcellinus Feſtum* magiſtrum *fuiſſe* memoriae *prodat, & reliqua egregie conveniant; nihil vetat quo minus hunc Feſtum & Hiſtoricum eundem eſſe credamus.* Haec Valeſius.

L I B E L L U S
PROVINCIARUM
ROMANARUM,

Aevo, ut videtur, Theodoſiano compoſitus,

In quo ſunt Regiones undecim, centum & tredecim Provincias intra ſe continentes, in lucem olim productus

a CL. V.

ANTONIO SCHONHOVIO,

Emendatior editus & Notis illuſtratus

A

CHRISTOPHORO CELLARIO,

JACOBUS GOTHOFREDUS

Ad legem I. Cod. Theod. deſertoribus:

Alpes Grajae in veteri indice Schonboviano qui ſub Theodoſio Magno ſcriptus, Italiae adſcribuntur.

LUCAS HOLSTENIUS,

Adnotat. in Philippi Cluverii Italiam Antiquam ſub initium:

Sic libellus Provinciarum Schonbovii, LIGURIA, IN QUA EST MEDIOLANUM.

REGIONES XI. IMPERII ROMANI.

Italia,
Gallia,
Africa,
Hiſpania,
[1] Illyricum,
Thracia,
[2] Aſia,
[3] Oriens,
Pontus,
Aegyptus,
Britannia.

ITALIAE PROVINCIAE XVII.

[4] Campania, in qua eſt Capua.
Tuſcia, cum [5] Umbria,
[6] Aemilia,

[1] Fla-

1 *Illyricum*, *Thracia*] Illyricum, non finibus antiquis contentum, ſed magnum, omnem Graeciam, Superiorem Moeſiam & Pannonias complexum: ut tota Inferior Moeſia, usque ad oſtia Danubii, ſub Thracia continetur.

2 *Aſia*] Dioeceſis Aſiana, olim Aſia proconſularis, & antea Attalorum regnum.

3 *Oriens*, *Pontus*] Cilicia, Syria, Meſopotamia, & aliae, ſunt *Oriens*: *Pontus* autem Bithyniam quoque, & Cappadociam & Armeniam continebat.

4 *Campania*] Miraris forſan, cur a Campania initium fiat, nec potius a Latio, aut urbe Roma. Sed nunc provincias Italiae proprie ita nominatas ſeu *Annonarias* deſcribit auctor, excluſis *regionibus urbicariis*, quae lege 9. C. Theod. *de extraord. ſive ſord. mun.* ita vocantur, & *quatuor* fuiſſe dicuntur l. 1. C. Th. *de calcis coctoribus*, videlicet Tuſcia, Picenum, Suburbicaria Latina: de quarta lis eſt, num *Valeria* fuerit, an pars Campaniae, an alia. *Jacob. Gothofr. ad d. leg.*

5 *Cum Umbria*] Umbria quae circa Apenninum eſt, Tuſciae Annonariae conjungitur in multis Inſcriptionibus, unumque ambae *correctorem* habebant. Vide Gruter. p. 387. 2, p. 422. 1.

6 *Aemilia*] Regio circa viam Aemiliam, inter Padum & Apennnium, ubi Bononia, Parma, & aliae:

 1 *Fla-*

[1] Flaminia, in qua eſt Ravenna.
[2] Picenum,
Liguria, in qua eſt [3] Mediolanum,
Venetia cum [4] Iſtris, in qua eſt Aquileia,
Alpes Cottiae,
Samnium,
Apulia, cum Calabria, in qua eſt Tarentum.
Bruttia cum Lucania,
Rhaetia [5] Prima,
Rhaetia Secunda,
Sicilia,
Sardinia,
Corſica,
Alpes [6] Grajae.

GALLIAE PROVINCIAE [7] XVII.

Viennenſis,
Narbonenſis Prima,
Narbonenſis Secunda,
Aquitania Prima,
Aquitania Secunda,
Novempopulana,
Alpes Maritimae,

Ger-

1 *Flaminia*] Regio circa viam Flaminiam, olim Senonum Gallorum, & pars Umbriae trans Apenninum.

2 *Picenum*] Annonarium, non Urbicarium.

3 *In qua eſt Mediolanum*] Nova Liguriae trans montes & Padum deſcriptio. Haec *plana Liguria* eſt Caſſiodoro lib. II. epiſt. 14. cujus *murus* quaſi ſit Comum. Alia ergo eſt montana & maritima.

4 *Cum Iſtris*] Conjungitur provincia Iſtria cum Venetia, & mox Apulia cum Lucania, Bruttia cum Calabria, quod videlicet ab uno *corrector*e regebantur. Teſtes multae inſcriptiones apud Gruterum.

5 *Rhaetia Prima,*] Rhaetiae Primae Metropolis *Auguſta* Vindelicorum: Secundae, *Curia* Griſonum. *Notit. Eccleſ.*

6 *Alpes Grajae*] Hae pars Galliarum erant Conſtantini & Valentis aevo, *Sex. Ruf. c.* 6. nunc alia eſt diviſio,

7 *XVII*] Decem & octo in Gallia provincias Sex. Rufus numeravit, ſed adjectis Britannicis quatuor nec tum diviſum fuit inter Narbonenſes bifariam, aut inter Lugdunenſes quadripartito. Singularem urbes quod infra recenſentur, nihil nunc de iis aut provinciarum terminis addendum eſt.

1 *Tran-*

Belgica Prima, in qua eſt Treveris:
Belgica Secunda, in qua eſt [1] tranſitus in Britanniam.
Germania Prima ſuper Rhenum, in qua eſt Magontia,
Germania Secunda, in qua eſt Agrippina,
Maxima Sequanorum, in qua eſt [2] Veſontiacenſis,
Alpes [3] Grajae & Penninae, in qua Tarantaſia,
Lugdunenſis Prima,
Lugdunenſis [4] Secunda,
Lugdunenſis Tertia,
Lugdunenſis [5] Quarta.

AFRICAE PROVINCIAE VI.

Proconſularis, in qua eſt Carthago:
[6] Numidia,
Byzacium,
[7] Tripolis,
Mauretania [8] Sitifenſis,
Mauretania Caeſarienſis.

1 *Tranſitus in Britanniam*] Ubi olim portus Iccius, & Geſſoriacum erat; poſt Bononia.

2 *Veſontiacenſis*] Subaudi, civitas. Veſontio eſt.

3 *Alpes Grajae*] At ſupra hae in Italia connumeratae. Sed divide, ut pars declivis in Galliam, etiam Galliae vindicetur, ubi Tarantaſia. Penninae Grajis conjunctae.

4 *Lugdunenſis Secunda*] Cujus metropolis Rhotomagus: ſicut Tertiae Turrones, hod. *Tours.*

5 *Lugdunenſis Quarta*] Quae & *Senonia* in Notitia Imperii eſt dicta, inter Ligerim & Sequanam, ubi Pariſii ſunt.

* Heic & *Quinque Provinciae* in rubrica l. 3. C. (Theod. l. 15.) de *Paganis, ſacrif. & templ.* ponendae, nempe Aquitania I & II. & tres Lugdunenſes.

6 *Numidia*] Cujus caput Conſtantina, vetus Cirta: quemadmodum Byzacii, Adrumetum.

7 *Tripolis*] Provinciae nomen, non urbis, alias dicta *Tripolitana.*

8 *Sitifenſis*] Vide notata ad Sex. Rufum c. 4. extrem.

HISPANIAE PROVINCIAE VII.

Tarraconenſis,
[1] Carthaginenſis.
Baetica,
Luſitania, modo eſt [2] Emerita.
Gallaecia,
Inſulae Baleares,
Tingitana trans fretum, quod ab Oceano infuſum terras intrat inter Calpem & Abylam.

ILLYRICI PROVINCIAE XIX.

Dalmatia ſupra mare,
Pannonia Prima,
[Pannonia [3] Secunda] in qua eſt Sirmium,
[4] Valeria,
Praevalitana,
Moeſia Superior,
Epirus Vetus,
Epirus Nova,
Noricum Ripenſe,
Noricum Mediterraneum
[5] Savia,
Dardania,

[1] *Hae-*

1 *Carthaginenſis*] Metropolim habet Toletum.

2 *Modo eſt Emerita*] Dixi ad S. Rufi cap. 9. metropolis nomen toti provinciae imponi. Notitia Eccleſ. *Provincia Emeritenſis ſeu Luſitania*.

3 *Pannonia Secunda*] Abſunt haec a libro Schonhovii 1552. Baſileae per Oporinum impreſſo, in quo etiam ſequentes provinciae, *Valeriana* & *Praevalitana*, in unam ſine interſtitio, & ſine inciſo contractae ſunt, quae disjungendae erant, & quae exciderat, *Pannonia Secunda*, reſtituenda, utpote in qua (non in Prima) Sirmium urbs princeps erat, & ſedes Romanorum principum. Quid? quod numerus erratum arguit, quia non XIX. ut inſcriptio habet, ſed XVII. tantum in evulgato libro numerantur.

4 *Valeria*] De Valeria, Praevalitana, Epiro Nova, & utroque Norico ad Sex. Rufum diximus cap. 8. 9.

5 *Savia*] Ad Savum flumen in Pannonia tractus, etiam a Rufo cap. 9. memoratus.

1 *Hae-*

[1] Haemimons,
Dacia,
[2] Scythia,
Creta inſula
Achaja,
[3] Macedonia,
Theſſalia,

THRACIAE PROVINCIAE VI.

Thracia [4] Prima,
Thracia [5] Secunda,
Moeſia Inferior,
Scythia [6] Inferior,
[7] Europa, in qua Conſtantinopolis, quae prius [8] Lycus dicta ſive Byzantium:
Rhodope.

1 *Haemimons*] Sed etiam in Thraciis provincia *Haemimontus*, vel Haemimons. *Rufus c.* 9. Late vero excurrit mons ille, atque etiam a Macedonia Dardaniam Maeſiamque disjungit. Heic itaque Haemimons eſt *Dacia Mediterranea*, in Haemo ejusque radicibus ſita: & quae ſequitur Dacia, eſt *Ripenſis*.

2 *Scythia*] Scythia haec eſt Moeſia Secunda, a Scythis populis inhabitata, nec cum Thraciae Scythia, quae mox *inferioris* dicetur, confundenda.

3 *Macedonia*] Amplius numerus provinciarum XIX. Augeri tamen jure poteſt, ſi Macedoniam in Primam & Secundam ſive Salutarem dividas, uti illo tempore diviſa fuit. Vide Geogr. Med. Aevi.

4 *Thracia Prima*] Haec Thracia propria, quae ex ſex provinciis ſola nomen retinet. Ammiano 27. 9 *Thracia ſpeciali nomine*, quae Prima dicitur, quia *ex fronte Illyriis eſt confinis*. Idem d. l. A Philippis ad Neſtum pertinet.

5 *Thacia Secunda*] Quae aliis eſt Haemimons ſive Haemimontus. In ea Hadrianopolis, Meſembria, & aliae.

6 *Scythia Inferior*] Quae ſub Iſtri eſt oſtiis, & Tomos metropolim habet. *Inferior* propter aliam, quam in Moeſia auctor poſuerat, nominatur. Jornandi in Ger. eſt *Scythia Minor*.

7 *Europa*] Inter Pontum & Propontidem parva regio, Europae prima ex Aſia venientibus.

8 *Prius Lycus dicta*] Plinius 4. c. 11. *Byzantium antea Lygos dictum*. Auſonius de clar. urb. II. *Byzantina Lygos*. Fluvius ejus loci *Lycus* eſt Cedreno p. 162.

ASIAE PROVINCIAE [1] XII.

Aſia ipſa, in qua [2] Ilium, id eſt Troja,
Lydia,
[3] Galatia,
Lycia,
Caria,
Helleſpontus,
Pamphylia,
Piſidia,
Phrygia [4] Prima,
Phrygia Secunda,
Lycaonia,
Cyclades.

[5] ORIENTIS PROVINCIAE X.

Syria Ciliciae [[6] *vicina*] in qua eſt Antiochia,
Syria Palaeſtina,
[7] Phoenice,
Iſauria,
Cilicia juxta montem Taurum,
Cyprus,

Meſo-

1 *Provinciae XII.*] Notit. Imp. habet x. & Galatiam ad Ponticas refert.

2 *Aſia ipſa, in qua Ilium*] At Notit. Eccleſ. Orient. *Ilium* cum Dardano in provincia Helleſponto locat. Aſiae vero propriae primaria urbs Epheſus. Vide Rufum p. 24. Contra quaedam Notitiae *Aſiam* non habent, & *Lydiam* forſan in eas oras extendunt.

3 *Galatia*] Dixi ab aliis inter Ponticas ſcribi, qui etiam duas provincias faciunt, *Primam* & *Secundam*; ſive *Conſularem* & *Salutarem*.

4 *Phrygia Prima & Secunda*] Utraque in Phrygia veteri Majore, ab aliis in Pacatianam & Salutarem diſtributa.

5 *ORIENTIS*] Oriens non tam longe patet ac quum dicitur *praefectus praetorii per Orientem*. Heic tantum pars praefecturae definitur.

6 *Vicina*] Addidi ſupplendo ſenſui, quod nulla Syria Ciliciae.

7 *Phoenice*] Latior nunc, quam olim erat, non ſolum maritima, verum etiam mediterranea, unde Coeleſyria, quae heic nulla eſt, occupatur.

Eo-

Meſopotamia inter Tigrin & Euphratem.

[1] Euffrateſia,

[2] Osdroene,

[3] Sophane.

PONTI PROVINCIAE [4] VIII.

Pontus Polemoniacus,

Pontus [5] Amaſia,

[6] Honorias,

Bithynia,

Paphlagonia,

Armenia [7] Minor,

Armenia Major,

[8] Cappadocia.

AEGYPTI PROVINCIAE VI.

Aegyptus ipſa, in qua eſt Alexandria;

[9] Auguſtamnis,

Thebais,

Libya [10] Sicca,

Libya Pentapolis,

[11] Arcadia.

1 *Euphrateſia*] Latinis *Euphratenſis*. Eſt Commagene Syria. Vide Geogr. Med. aevi.

2 *Osdroene*] Osdroene & Osroene eadem, in ſeptentrione Meſopotamiae, ubi *Edeſſa* eſt.

3 *Sophane*] Quae & Sophanene, Armeniae contermina.

4 *Provinciae VIII.*] in Notis x. adjectis duabus Galatiis.

5 *Pontus Amaſia*] In quo urbs eſt Amaſia. Dixi enim ſuperius, hoc aevo primariae urbis nomine provinciam nominari. Alias Helenopontus dicitur.

6 *Honorias*] Bithyniae ab ortu ademta, cujus ſunt Claudiopolis, Heraclea Pontica, Tium, alia.

7 *Armenia Minor*, *Major*] Malim cum Notitiis *Primam* & *Secundam*: illius metropolis *Sebaſta*; hujus, Melitene. Nam quae olim Major erat, huc non pertinet.

8 *Cappadocia*] Tres in Notitiis Cappadociae, Prima, Secunda, Tertia.

9 *Auguſtamnis*] Prave ſcriptum erat *Auguſtanis*. Forſan, ut alii vocant, legendum *Auguſtamnica*, quae itidem duplex, Prima & Secunda erat; illa ad Palaeſtinam procurrebat; haec declinabat ad divortium Nili. Fuit & Thebais Prima & Secunda.

10 *Lybia Sicca*] Ammianus 22 extr. *Aridiorem Lybiam* vocat: Servius in in Aen. 4. v. 42. *Xerolibyam* Graeco nomine. Eſt vero eadem quae Marmarica, & Mareotis; ſicut Pentapolis, Cyrenaica.

11 *Arcadia*] Cujus eſt Oxyrynchos urbs prima. Vide Geogr. med aevi.

BRITANNIAE PROVINCIAE V.

Britannia [1] Prima,
Britannia Secunda,
[2] Flavia,
[3] Maxima,
[4] Valentia.

SEQUUNTUR [5] CIVITATES PROVINCIARUM GALLICARUM.

Provincia Viennenſis civitates habet XIIII.

Metropolis civitas Viennenſium,
Civitas Genavenſium,
Civitas Gratianopolitanorum,
Civitas Albenſium, nunc Vivario,
Civitas [6] Deenſium,
Civitas Valentinorum,
Civitas Avennicorum,
Civitas Arelatenſium,
Civitas Carpentoractenſis, nunc Vindeſca,
Civitas Maſſilienſium,

Civi-

1 *Britannia Prima*] Situm Singularum Geographia medii aevi oſtendit.

2 *Flavia*] A Flavio Conſtantio vel Conſtantino nominata. Hi enim ex gente Flavia genus ducebant: *Treb. Poll. in Claud. c.* 3.

3 *Maxima*] S. Rufo *Maxima Caeſarienſis*.

4 *Valentia*] Scriptum in libello noſtro *Valentiana*, ſed Notitiae & Ammianus *Valentia*. Non habet Rufus hanc provinciam, additam demum a recuperatore ejus partis Theodoſio, Theodoſii auguſti parente. *Ammian.* 28. *c.* 18.

5 *CIVITATES*] Pars haec libello provinciarum adnexa, ab auctore, ut videtur Gallo: non autem eidem eſt neceſſaria, neque completa, quia ex XVII. provinciis tantum IX enarrat.

6 *Deenſium*] Sic lego cum Valeſio Not. Gall. in *Dea*, quae Vocontiorum erat, hodie *Die*.

Mega-

Civitas Tricaſtinorum,
Civitas Vaſionenſium,
Civitas Arauſiorum,
Civitas Cabellicorum.

Provincia Narbonenſis Prima habet civitates VIII.

Metropolis civitas Narbonenſium,
Civitas Toloſatium, id eſt Toloſa,
Civitas Biterrenſium,
Civitas Agathenſium,
Civitas Nemauſenſium,
Civitas [1] Magalonenſium,
Civitas Luteveniium, id eſt Luteva caſtrum:
[2] Caſtrum Uceceienſe.

Provincia Narbonenſis Secunda habet civitates VII.

Metropolis civitas Aquenſium,
Civitas Aptenſium,
Civitas Rejenſium, id eſt Rejas:
Civitas Foroiulienſium,
Civitas Vappincenſium,
Civitas Segeſterorum,
Civitas Antipolitana.

Provincia Aquitania Prima habet civitates VIII.

Metropolis civitas [3] Bituricum,
Civitas [4] Arvernorum,

Civi-

1 *Magalona*] Mari fere undique cincta, ex quo in inſula ſita dicitur.

2 *Caſtrum Uceceienſe*] Ucetia eſt, illo tempore caſtrum. Scribitur & *Uceſienſe.*

3 *Civitas Bituricum*] Quae hodie *Bourges.*

4 *Civitas Arvernorum*] Arverni, populi nomen, quod pro more ejus aevi eſt urbi primae inditum; hodie ex ſitu dictus *Clarus Mons.*

Civitas Rutenorum,
Civitas Albienſum,
Civitas Cadurcorum,
Civitas Lemovicum,
Civitas Gabalum,
Civitas Vellavorum.

Provincia Aquitania Secunda habet civitates VI.

Metropolis civitas Burdegalenſium,
Civitas Agennenſium,
Civitas Ecoliſmenſium,
Civitas Santonum,
Civitas Pictavorum,
Civitas Petrocororium,

Provincia Novempopulana habet civitates XII.

Metropolis civitas Auſciorum,
Civitas [1] Aquenſium,
Civitas Lactoratium,
Civitas Convenarum,
Civitas Conſorannorum.
Civitas [2] Boatium, quod eſt Bot,
Civitas Benarnenſium,
Civitas Aturenſium,
Civitas [3] Vaſatica,
Civitas [4] Turba, ubi caſtrum Bigorra.

Civi-

1 *Aquenſium*] Aquae Tarbellicae, nomen hujus civitatis: ſed ſupra, in Narbonenſi II. Civitas Aquenſium erant *Aquae Sextiae* Salyorum.

2 *Civitas Boatium*] Incerta: an Baiona?

3 *Vaſatica*] Vaſates, ſeu Vaſatae, ſunt populus, a quo urbi medio aevo nomen. Ammianus 15. c. 28. in claris urbibus ponit. *Novempopulos*, inquit, *Auſci commendant & Vaſatae*. nunc urbi nomen *Bazas*.

4 *Turba*] Vetus nomen, quod Valeſius in *Bigerronibus* contra Scalig. tuetur: nunc *Tarbe*. Reliquae ſunt *Elore* ſive *Bure*; & *Eluſa*.

Civi-

Civitas Elloronenſium,
Civitas Eloſatium.

Provincia Alpium Maritimarum, habet civitates VIII.

Metropolis civitas Ebredunum,
Civitas Dinienſium,
Civitas [1] Rigomagenſium,
Civitas [2] Sollinienſium,
Civitas Sanicienſium, id eſt Sanicio,
Civitas Glamnateva,
Civitas Cemelenenſium,
Civitas Vencienſium, id eſt Ventio.

Provincia Belgica habet civitates IIII.

Metropolis civitas Trevirorum,
Civitas Mediomatricorum, id eſt Metis,
Civitas Leucorum, id eſt Tullum,
Civitas Verodunenſium.

Provincia Belgica Secunda habet civitates XII.

Metropolis civitas Remorum,
Civitas Sueſſionum,
Civitas Catalaunorum,
Civitas Veromandorum,
Civitas Atrebatum,
Civitas Cameracenſium,

Civi-

1 *Civitas Rigomagenſium*] Funditus everſa, nec geographis nota, ſed tantum Notitiis. Incerto propterea ſitu. Vide Valeſium.

2 *Civitas Sollinienſium*] Sunt *Salinae* Suetriorum, ut Holſtenius ad Ortel. & Valeſius in Notit. cenſent.

s Sic

Civitas Silvanectum,
Civitas Tornacenſium,
Civitas Bellovacorum,
Civitas Ambianenſium,
Civitas [1] Morinûm, id eſt Pontacum,
[Civitas [2] Bononienſium.]

1 Sic etiam in Notitia Civitatum, quam Valeſius edidit, *Morinûm* ſcribitur, & *Tarvanna* explicatur, ut *Pontaci* nomen haud dubie corruptum ſit.

2 *Civitas Bononienſium*] Haec additur ex dicta Notitia, quae exciderat ex Schonhoviana, quam vero numerus *duodecim* civitatum poſtulabat. Dubitant nonnulli, quia heic ſolae civitates epiſcopales enumerentur: quae dignitas Bononiae poſt excidium Tarvannae collata fuerit. Mavult Valeſius (in *Geſoriacum*,) reſtitutam quam collatam eſſe. CELL.

Reliquae Provinciae deſunt.

INDEX
RERUM ET VERBORUM
IN
EUTROPIUM

Prior numerus Librum, poſterior Caput indicat.

A.

A Romulo exordium habet imperium Romanum I. 1. a Roma milliario undecimo I. 20. a Romanis quid exigere II. 7. a curſu ſuo averti 14. a Tarento recedere *ibid.* a Romanis pacem obtinere 15. a condita urbe 18. a complexu uxorem removere 25. a victo obſides poſcere III. 17. a ſolo evertere urbem IV. 17. a Catulli parte felicius dimicatum eſt V. 2. non longe a Capua 7. a rege veniunt legati *ibid.* a tergo periculum habere *ibid.* a Sylla ſecundus V. 8. a tergo aliquem obſidere VI. 6. a Numa pendet origo paterna VIII. 9. a principio vitae 11. a mari ad mare perducere vallum 19. ab urbe condita *Praef.* ab exordio I. 1. ab urbe eſſe 4. ab urbe abeſſe *ibid.* ab urbe non longe eſſe VIII. 11. ab urbe in octavo decimo milliario poſita civitas I. 8. ab urbe duodecimo milliario 17. ab urbe condita anno CCC. & altero 18. & 19. &c. ab urbe quarto milliario conſedere II. 5. ab urbe in centeſimo & triceſimo milliario 8. ab urbe octavo decimo milliario 12. &c. ab urbe non longe VII. 16. ab honeſtate averti II. 14. ab impetu aliquem frangere III. 9. ab Hiſpanis obſides accipere 15. non longe ab Athenis V. 6. ab Arimino fugere 8. ab Arimino cum exercitu venire VI. 19. ab Artaxata venire VI. 13. ab initio principatus VII. 8.

Abducere multa captivorum millia II. 20.

Abeſſe ab urbe ſexto milliario I. 4. 19.

Abire n. magiſtratu X. 1.

Abolere merita patris VII. 23.

Abrogare alicui imperium X. 11.

Abſens conſul fit Marius V. 1. abſens & praeſens VI. 17.

Abſimilis alicui X. 9. 16.

Abſtinere bello III. 7. cruore X. 16.

Abundantia aquarum VI. 14.

Accedere uſque ad urbem I. 15. ad quintum milliarium urbis III. 14. uſque ad Indiae fines VIII. 3. acceſſit Romanis ingens animus III. 18. Aſia acceſſit imperio Romano IV. 18. Lybia Romano imperio acceſſit VI. 11. acceſſit Romano imperio Judaea VII. 19. accedere ad imperium IX. 1. ad reip. adminiſtrationem 17. moderatorem in patris locum X. 2.

Accidere. Calamitates, quae in proeliis acciderunt VI. 19. quod ante eum nunquam accidit X. 16.

Accipere regnum I. 6. conſulatum V. 8. imperium VII. 23. IX. 9. imperii adminiſtrationem VIII. 18. purpuram IX. 9. togam praetextam I. 17. Macedoniam provinciam VI. 7. imperatorem ab exercitu VII. 16. mare pacandum IX. 21. nomen IV. 4. ſibi & poſteris cognomen II. 5. obſides ab hoſte III. 15. VI. 17. aliquem in amicitiam III. 17. aliquem honore magno IV. 8. gravius bello III. 10. aurum, ne capitolium obſideretur I. 20. omne patrimonium *i. e. colligere* I. 9. auxilia contra hoſtem I. 15. III. 1. III. 18. VI.

21. &c. civitatem in deditionem II. 21. III. 14. IV. 17. 27. &c. oppida & caſtella in deditionem X. 16. urbem in deditionem II. 2. totum exercitum in deditionem V. 7. reges in deditionem III. 4. VI. 14. civitates in fidem II. 19. 21. provinciam in fidem IV. 17. hoſtem in fidem IV. 2. V. 7. VI. 14. reges in fidem VIII. 3. XXX. millia pondo argenti III. 21. triumphum VI. 3. prima literarum elementa X. 10. aliquam n. in matrimonium IX. 22.

Acclamare principibus in Senatu VIII. 5.

Acer vir IX. 17.

Acerbe uti victoria IX. 23.

Acerbitas. Sine aliqua acerbitate militem corrigere IV. 17. improbos deteſtari VIII. 8.

Acerbus nulli VIII. 8.

Achaja IV. 8. V. 4. VI. 19. ſub Veſpaſiano fit provincia VII. 19.

Achillis e genere originem trahit Pyrrhus II. 11.

Achilleus in Aegypto rebellat IX. 22. a Diocletiano interficitur 23.

Acies pro proelio. Acie vinci I. 14. 20. IV. 20. VI. 14. 22. acie profligari X. 12. aciem inſtruere contra hoſtem II. 21. acies Pompeji habuit XLI. millia peditum, equites in ſiniſtro cornu DC. &c. VI. 20.

M'. Acilius Glabrio Coſ. IV. 3.

Actium VII. 7.

Actuarius quidam Victorino inſidias ſtruit IX. 9.

Ad deos tranſire I. 2. ad Campaniam ire I. 8. ſe recipere III. 14. ad urbem venire *ibid.* & I. 20. ad aliquem venire I. 15. II. 14. ad Africam proficiſci II. 22. 23. regredi II. 25. venire III. 23. transgredi V. 9. ad Achajam ducem mittere V. 6. ad Aſiam celerare IV. 20. proficiſci V. 4. fugere VII. 6. ad aliquem legatos mittere II. 12. confugere VII. 2. tranſire II. 12. VII. 7. navigare X. 3. ſe transferre III. 11. ſe convertere V. 7. ad bellum proficiſci II. 8. VIII. 10. parare copias IV. 5. habere ingentes copias VII. 17. educere copias III. 23. ad belli ſumptus largitiones nullas habere VIII. 13. ad bellum civile converſus X. 15. feſtinare V. 9. concitare populos IV. 16. commovere Hiſpanias VI. 1. ad augendum fiſcum nihil injuſtum agere VIII. 4. ad aliquem deferre ſuas lites VIII. 8. ad bis & tricies centena millia paſſuum circuitu patere VI. 17. ad certamen progredi II. 5. ad caſtra hoſtis exploratores mittere III. 22. ad Ciliciam mitti VI. 3. ad coelum manus ferre II. 11. ad curiam venire VI. 25. ad colloquium venire III. 22. V. 7. ad Gallias proficiſci X. 3. ad Hiſpanias mitti III. 15. VI. 1. ad Hiſpaniam proficiſci III. 17. VI. 24. ad Italiam adducere elephantos III. 8. proficiſci IX. 3. venire II. 5. 11. tranſire V. 2. ad Macedoniam mitti VI. 2. ad Judaeam transgredi VI. 14. ad Orientem proficiſci IX. 2. 18. ad Numantiam mitti IV. 17. ad Sardiniam mitti III. 13. ad regnum ſuum redire V. 7. ad Senatum Romam mitti III. 21. ad Siciliam proficiſci II. 14. III. 14. fugere V. 8. ad Syllam in Graeciam venire V. 7. ad Tuſciam venire III. 9. ad urbem cum exercitu venire V. 4. ad deditionem compellere aliquem IV. 20. redigere hoſtes VI. 8. ad fugam compellere aliquem V. 7. ad mortem cogere VI. 12. 22. compellere V. 8. ad dominum reducere aliquem II. 14. ad dimicandum paratiſſimus IV. 10. ad gravia vitia converſus X. 9. progreſſus VII. 23. ad diſciplinam Romanam reducere exercitum IV. 27. ad equum alicujus currere VII. 10. ad vehiculum alicujus currere VII. 10. IX. 24. ad faſtigium evehere urbem X. 8. ad fines priſtinos revocare ditionem IX. 13. ad fiſcum referre pecuniam III. 16. ad flumen Alliam vincere hoſtem II. 2. ad genua alicujus procumbere VI. 13. ad id bellum DCCC. hominum millia parata III. 5. ad Illyricum mitti VI. 4. obtinendum proficiſci X. 15. ad imperium pervenire VIII. 11. eligi X. 10. accedere IX. 1. ad obtinendum imperium legi X. 17. ad ſpem reſumendi faſtigii arrectus X. 2. ad adminiſtrationem Reip. accedere IX. 17. Auguſtum creari X. 1. ad adminiſtrandam remp. aequiſſimos viros quaerere VIII. 8. ad delendam patriam conjurare VI. 15. ad defendendam Italiam remanere VII. 3. ad tuendum Illyricum creari principem X. 10.

ad tuendas Gallias Caeſarem mittere x. 12. ad tyrannidem pronior x. 13. ad ultionem fraternae necis bellum civile commovere x. 11. ad injuriam vindicandam i. 12. ad imitationem fratris iv. 4. ad inclytos principes perventum eſt x. 18. ad inſolentiam elatus viii. 12. ad internecionem vincere hoſtem iv. 13. ad ludos ſpectandos venire iii. 1. ad ſpectaculum venire iv. 8. invitari i. 2. ad ſeveritatem propenſior vii. 16. x. 15. ad reparandas vires auxilia mittere iii. 11. ad regem mittere legatos iii. 1. ad rebellandum aliquem impellere iii. 2. ad omnem aſperitatem proclivus x. 3. ad Praeneſte venire ii. 12. ad portas urbis accedere iii. 14. ad portam Collinam v. 8. ad poſtremum vi. 18. 21. vii. 14. ix. 22. x. 7. ad mare a mari vallum perducere viii. 19. ad mentum gladio ſubjecto vii. 18. ad duos Auguſtos reſp. redacta eſt x. 9. ad nomen ſuum transferre menſem viii. 15. ad noſtram memoriam *Praef.* ad noſtram memoriam permanent i. 6. ad noſtram aetatem quae manent ix. 23. ad pacem redigi ix. 23. ad pedes alicui cadere iv. 7. ad plenum viii. 19. ad Philoſophiam inſtitutus viii. 12. ad praeſidium Italiae naves ſalvae ii. 23. ad Perſas ducere ſecum filium *i. e. adverſus* ix. 18. ad privatae vitae ſtatim remeare ix. 28. ad proſperrimum ſtatum redire viii. 1. ad veterem ſtatum reverti ii. 13. ad urbem redire vi. 19. ad ultimum ix. 8. ad majorem ſcribendi diligentiam reliqua reſervare x. 18. ad pugnam duci i. 16. quaeri vii. 15. ad quaelibet bella externa idoneae vires x. 12. ad quosdam vires militares nomina adnotata perferre ix. 15. ad ſe evocare aliquem per blanditias vii. 11.

Addere D. millibus pondo argenti c. millia librarum iii. 22. imperio Rom. inſulas vii. 13. provincias viii. 6.

Adducere lxxx. millia peditum &c. ad Italiam iii. 8. ingentes copias ex regno vi. 8. Romanos ex urbibus ix. 15.

Adeo pauper i. 11. adeo cultus modici eſſe x. 1. *vid.* iii. 20. iv. 8. vi. 4. vii. 18. 21. &c.

Adeptus Philoſophiae ſcientiam ad plenum viii. 19.

Adherbal a fratre Jugurtha interficitur iv. 26.

Adhortari aliquem per literas x. 2.

Adhuc parvis rebus Romanis ii. 6. Alpes adhuc ea parte invias patefacere iii. 8. juvenis adhuc conſul eſt factus iv. 12. nunquam adhuc Romanae copiae in unum neque majores, neque melioribus ducibus convenerant vi. 21. tantae admirationis adhuc juvenis viii. 11. cum filio adhuc puero ix. 1. poſteri, qui adhuc manent 13.

Adiabeni vincuntur a Septimio Severo viii. 18.

Adiabenicus Septimius Severus dictus viii. 18.

Adjicere urbi montem Coelium i. 4. Aventinum civitati i. 5. validiſſimas gentes imperio Romano vii. 19. Daciam ix. 8.

Adimere alicui imperium i. 8. partem regni vi. 13. ſigna Romana, quae Craſſo victo ademerant vii. 9.

Adjungere urbi montes tres i. 7. non parum agrorum urbis Romae territorio i. 6. civitates Romanis ii. 2.

Adjutores habere iv. 5.

Adminiſtrare imperium *Praefat.* & viii. 9. Macedoniam vi. 10. provinciam pro praetore *ibid.* bellum per aliquem vii. 9. remp. viii. 2. 8. Aquitaniam cum praeſidis honore ix. 10. adminiſtrandae Africae ſollicitudinem recuſare x. 1.

Adminiſtratio reip. viii. 18. ix. 17. x. 1. adminiſtrationem imperii Rom. accipere viii. 18. cum Italiam quoque adminiſtrationi ſuae acceſſiſſe ſentiret x. 2.

Admirari aliquem ii. 12. 14.

Admiratione ingenti alicujus teneri ii. 12. tantae admirationis adhuc juvenis viii. 11.

Admittere. Afros pacem petentes nullus admiſit ii. 25. legatos admittere noluit iii. 7. cum ſuſpicio eſſe coepiſſet, conſulto ab eo admitti barbaros ix. 21. ſibi aſpidem admittere vii. 7.

Admodum perniciofum bellum v. 3. non admodum clare natus vii. 18. non admodum claro genere viii. 18. admodum parcus *ibid.* admodum ſenex viii. 1. & 19. admodum juvenis viii. 2. 13. admodum puer ix. 2. admodum parva manu committere ix. 24. admodum ſubtilis ingenio 26. admodum liberalis natura x. 18. non admodum adfectans fiſci commoda x. 1.
Adnitentibus omnibus certatim viii. 14.
Adnotata nomina perferre ad aliquem ix. 15.
Adoleri multas prunas juſſit x. 18.
Adoleſcens annos unum & xx. natus v. 8. annos x. & viii. annos natus vii. 1. egregiae indolis ix. 18.
Adoptare aliquem viii. 1. 6. & 11. adoptari per teſtamentum vii. 2.
Adoptione filius vii. 10.
Adorari ſe jubere ix. 26.
Adſcendere navem ii. 27.
Adſpicere ne rectum poſſet ii. 6.
Adſtare, cum duobus filiis, utroque latere adſtantibus triumphare iv. 8.
Adſurgere ſenatui ad ſe venienti vi. 25.
Adventante exercitu ix. 28.
Adventu ad Italiam cognito iii. 8.
Adverſus. Adverſo vulnere jacere ii. 11. adverſis duobus ducibus vi. 1. die una adverſam & ſecundam fortunam experiri ix. 23.
Adverſum patriam cum exercitu venire vi. 19. adverſum aliquem dimicare vi. 20. adverſum ſe conjurationis convictos dimittere 21. cunctos ſaevire vii. 12. hoſtes expeditionem habere vii. 23. motum praetorianorum mitti x. 2. nobiles omnibus exitiis ſaevire x. 4. adverſus hoſtem mittere dictatorem ii. 5. conſulem 14. iii. 9. &c. hoſtem proficiſci ii. 6. pugnam committere *ibid.* principem rebellare ix. 9.
Advocatus fiſci viii. 18.
Advolare Romam e Lucania x. 2.
Aedificare circum Romae i. 6. Jovi templum i. 8. thermas vii. 15. Amphitheatrum vii. 21. orbem terrarum viii. 4. multa 7. tumulum alicui ix. 2. lavacrum 4. Soli templum ix. 15.
Aedilitii viri v. 9.
Aeger navem adſcendit ii. 27.
Aegre obtemperare collegae ix. 27.
Aegritudines & morbi ix. 5.
Aegrotantes frequentare viii. 4.
Aegyptus per Octavianum Auguſtum imperio adjicitur vii. 7. & 9. tota gravibus proſcriptionibus caedibusque foedatur a Diocletiano ix. 23.
L. Aelianus res novas molitur ix. 9.
Aelianus dux Bagaudarum ix. 20.
Aemilianus res novas in Moeſia molitur ix. 5. & 6.
L. Aemilius Coſ. iii. 5.
L. Aemilius Paullus Coſ. contra Perſeum mittitur iv. 6. eum vincit 7.
Mamercus Aemilius dictator i. 13.
L. Aemilius Paullus Coſ. contra Hannibalem miſſus in proelio perit iii. 10.
M. Aemilius Paullus Coſ. ii. 22.
M. Aemilius Lepidus Coſ. vi. 1. bellum civile commovere vult. 5. Conſul cum Caeſare 23.
Aemulari aliquem x. 8.
Aemulus imperii x. 9. aemulam Romae Conſtantinopolin facere x. 8.
Aenea ſigna iv. 14.
Aequalem ſe omnibus exhibere viii. 4.
Aequare aliquem faſtigio ſuo vii. 8. gloria militari ix. 17. aequari alicui viii. 8. ix. 12
Aequitas. Pro aequitate magis, quam avaritia dimicare iv. 7.
Aequus. Aequis conditionibus pacem petere ii. 12. aequam ſibi libertatem aſſerere v. 3. utrique ſe aequum praebere iv. 6. aequiſſimum ſe praebere viii. 1. aequiſſimi viri viii. 8. aequum jus, quo duo imperium adminiſtrant viii. 9. aequo jure agere cum omnibus 12. aequum & bonum x. 8.
Aequorum urbs a Camillo capitur ii. 1.
Aerarium. Circa aerarium diligentiſſimus viii. 7. aerarium opulentum relinquere viii. 8. exhauriri 13.
Aeſtas. Intra unam aeſtatem vi. 5. aeſtate una & hieme vi. 6.
Aetas. Propter aetatem puerilem duci non poſſe i. 16. aetatis annum

agere viceſimum III. 7. *ibid.* VII. 16. omnium & ſua aetate & poſteriori tempore primus III. 15. aetas juvenilis VI. 21. aetatis anno LXXVIII. mori VII. 11. omni ejus aetate VIII. 4. uſque ad noſtram aetatem VIII. 5. aetatem ſeptuagenariam attingere VIII. 16. aetatis annum XLIII. egreſſus VIII. 20.
Aetoli. De his triumphat M. Fulvius IV. 5.
Aevum. Aevo ingraveſcente IX. 27.
Affectare. Marius adfectavit, ut ipſe ad bellum mitteretur V. 4. totius orbis imperium adfectare X. 5. non admodum fiſci commoda affectans X. 1.
Affectator juſti amoris X. 7.
Afferre dona IV. 8. vim vitae ſuae X. 12.
Afficere aliquem ultimis poenis III. 7.
Affinitas. Affinitate inter ſe conjuncti VIII. 10. quamvis neceſſitudo & affinitas cum eo eſſet X. 5. affinitate quosdam conjungere IX. 22.
Affligere hoſtem ingentibus proeliis IX. 2.
L. Afranius dux Pompeji a Caeſare vincitur VI. 20.
Afri in Sicilia vincuntur II. 19. auxilium a Lacedaemoniis petunt II. 21. vincuntur a Romanis II. 22. eorum III. millia pereunt III. 10. coeperant Siciliam tenere III. 14. Carthagine habebant omne aurum & argentum III. 15.
Africa. Eo venit Hannibal II. 22.
Africa provincia Tripolitana VIII. 18.
Africam infeſtant Quinquegentiani IX. 22.
Africanus appellatur Scipio III. 24. Africanus junior dicitur ejus nepos IV. 12.
Ager. Non parum agrorum iis ſublatum eſt I. 6. aliquantum agrorum VI. 14. eſſe in agris I. 7. agrum quatuor jugerum poſſidere I. 17. colere ſuis manibus *ibid.* agrum ex medietate tollere II. 28. agros colere VIII. 6. agri, quos nunc Taiphali habent VIII. 2. agri amoeniſſimi X. 2.
Agere. Haec fere egit I. 2. qui maxime egerat, ut &c. I. 9. agere bene I. 18. triumphos II. 1. 20. IV. 19. VII 5. & 13. IX. 13. & 27. quaecunque a Romanis agerentur II. 11. civitates, quae ſub ipſis agebant II. 2. ſub regibus amicis VII. 19. alicui gratias III. 1. gratias laudesque mortuo VII. 22. annum aetatis viceſimum III. 7. V. 9. VII. 16. &c. bellum VI. 8. cum hoſte II. 9. contra hoſtem II. 20. agere aequo jure cum omnibus VIII. 12. aliquem in ultimas regni ſolitudines IX. 25. agere Antiochiae & circa Armeniam VIII. 10. in Raetia & Norico IX. 7. de pace cum hoſtibus V. 6. cauſſas Latine VII. 21. nihil quaſi Romanus egit II. 25. multa bene III. 20. inſolentius VI. 25. ſe negligenter & avare VI. 9. ſe ingenti moderatione X. 15. res egregias III. 16. nihil non tranquillum & placidum VIII. 4. nihil injuſtum ad augendum fiſcum *ibid.* praefecturam urbis VIII. 16.
Aggredi Praeneſte II. 2. Iſauros VI. 2. oppidum VI. 10. civitates *ibid.* aliquem ſubito III. 14. Germanos trans Rhenum VI. 17. proelium inconſultius X. 9. Saguntum oppugnare aggreſſus eſt III. 7.
Agnoſcere ex ſorore filiam VII. 12.
Agreſtes iidem, qui Ruſticani IX. 20.
Agrigentum civitas III. 14.
M. Agrippa in Aquitania rem proſpere gerit VII. 5.
Agrippina in Galliis VIII. 2. &c.
Ala. Alis & unguibus Galli oculos verberat corvus II. 6.
Alamanni in Italiam irrumpunt IX. 8. caeduntur IX. 23. X. 3. eorum ingentes copiae extinguuntur X. 14.
Albani vincuntur a T. Hoſtilio I. 4.
Albanis bellum infert Pompejus VI. 14. regem dat Trajanus VIII. 3.
Clodius Albinus Caeſarem ſe in Gallia facit VIII. 18.
Sp. Albinus Poſtumius contra Jugurtham mittitur IV. 26.
Albis fluvius VII. 9.
Alexander Macedo Alexandriam condit II. 7.
Aurelius Alexander ab exercitu Caeſar, a Senatu Auguſtus nominatur &c. IX. 23.
Alexandria ab Alexandro Conditur II. 7. Alexandriam petere VI. 21. venire VI. 22. Alexandria potiri VI. 22. &c.

Alexandrini legati II. 15. Alexandrinae thermae nunc appellantur, quae ante Neronianae dictae VII. 15.
Algidus mons I. 17. & 18.
Alias mitis X. 15. vir alias neque iners neque imprudens X. 17. quod nunquam alias fuit X. 6.
Aliena matrimonia corrumpere IX. 9. invidia ſuam ſeveritatem explere IX. 26.
Aliquamdiu fulſit ſtella X. 8. ſtrenuum aliquamdiu & juſtum imperium X. 9. aliquamdiu ſtativa Caſtra ad Cteſiphontem habere X. 16.
Aliquantus. Poſt aliquantum *n. tempus* II. 5. aliquantum agrorum VI. 14. aliquanta oppida X. 16. aliquantum ex animi docilitate mutare X. 6.
Aliquis. Neque in aliquo animus fractus fuit II. 22. ſine aliqua voluntate Trajani VIII. 6. aliquid polliceri II. 14. indicere provincialibus aliquid VIII. 13.
Aliquot annis poſt III. 6. per aliquot paſſuum millia IX. 24. oppida X. 16.
Aliter. Non aliter quam III. 10. non aliter niſi V. 7. VIII. 5.
Alius *pro* alter I. 3. II. 26. IV. 10. V. 3. VI. 1. &c. ſic aliud *pro* alterum VI. 1.
Allectus Britannias tenet IX. 22. ab Aſclepiodoto opprimitur *ibid.*
Allia flumen I. 20. II. 2.
Alma mons IX. 17.
Alpes patefacere III. 8. transeunt Gallorum copiae III. 5. *vid.* VI. 17. &c. Alpes Cottiae VII. 14.
Alter. Unus & alter de duobus I. 9. II. 7. IV. 25. conceſſerunt ſalonas unus, alter in Lucaniam IX. 27. Alter pro ſecundo I. 18. IV. 10. VI. 19. VII. 15. & 22. &c.
Altinum proficiſci VIII. 10.
Altitudo columnae VIII. 5.
Amabilis Senatui & populo VII. 20. cunctis VII. 20. X. 1. & 10. neceſſarius magis in quibusdam, quam in ullo amabilis imperator IX. 14.
Amandus dux Bagaudarum IX. 20.
Ambo i. e. uterque I. 19. II. 9. 22. 28. III. 10. IV. 22. V. 2. 7. &c. ambo pariter occiſi VIII. 21.
Ambrones vincunt Romanos V. 1.
Amicitia. Amicitiam a Romanis obtinere II. 15. facere cum aliquo III. 14. & 22. in amicitiam aliquem accipere III. 17. amicitiam ſequi VI. 21.
Amicus pro conſanguineo I. 8. Saguntus Romanis amica III. 7. *i. e. foederata.* ſic amicus Populi R. IV. 11. & 26. V. 5. VII. 19. VIII. 8. Amici *pro aulicis & conſiliariis*: ab amicis reprehendi VII. 21. idem de Dacia facere conatum amici deterruerunt VIII. 3. in amicos fideliſſimus VII. 8. civilis circa quosdam amicos VII. 13. circa amicos liberalitatibus opes ſuas minuere VIII. 8. *in nonnullos amicos dubius* X. 7. *cum amicis numeroſioribus epulari* X. 1. *amicis pravioribus uti* X. 9. in amicos liberalis X. 16. amicis & familiaribus nimium credens X. 15. amicos ſalutandi cauſſa frequentare VIII. 4.
Amiſus Ponti civitas VI. 8.
Amittere naves II. 21. naufragio claſſem II. 26. milites IV. 7. exercitum VII. 1. unum ex ſuis V. 3. CXIV. ſuorum V. 7. Britanniam VI. 14. Daciam IX. 8. *faſtigium* X. 2. haud dubiam victoriam ferocia militum X. 10.
Amnis Trebia III. 9.
Amoenitas loci VI. 14.
Amoeniſſimi agri X. 2.
Amor. Tanto amore etiam apud barbaros eſſe VII. 10. amor & deliciae humani generis VII. 21. amoris juſti affectator X. 7. amorem juſtum ſibi liberalitate quaerere *ibid.*
Amphitheatrum Romae aedificat Titus Veſpaſianus VII. 21.
Ampliare urbem I. 4. imperium VIII. 2.
Amplificare provincias VIII. 8.
Amplus. Romanum imperium, quo neque ab exordio ullum fere minus, neque incrementis toto orbe amplius &c. I. 1.
Amplius. Qui modus ſexaginta vel amplius, armatorum millia efficiebat II. 6. Ne amplius quam XXX. naves haberent III. 21. a LX. vel amplius ſenatoribus in Caeſarem conjuratum eſt. VI. 25.
Ancus Martius Numae ex filia nepos, rex &c. I. 5.
Andriſcus, qui & Pſeudophilippus dici-

dicitur IV. 14.
C. Anicius praetor vincit Gentium IV. 6.
Anien fluvius II. 5.
Animus infractus II. 22. uno animo ad eum tranſierunt omnes fere Hiſpaniae III. 15. ingens animus Romanis acceſſit III. 18. ſingulari animo res perditas reſtituere VI. 18. animi eſſe immodici IX. 13. X. 16. animo quid praeparare X. 5. favorabilis animi docilitas 6. animi corporisque virtutes 7.
Annus. Octodecim annos natus I. I. *vid.* III. 15. IV. 8. V. 8. VI. 24. &c. annum deſcribere in menſes I. 3. annus unus completus eſt his regnantibus I. 2. poſt annum I. 9. VI. 24. ante annum VI. 23. annus primus habuit quinque conſules I. 10. per annum aliquem lugere *ibid.* annum lugere aliquem I. II. annos XXV. imperare I. 8. annos vivere & imperare XIV. VII. 13. annum aetatis egreſſus XLIII. VIII. 20. annum aetatis agere LXXIII. VII. 16. *vid.* III. 7. V. 9. &c. annus futurus *i. e. inſequens* V. 4. annus milleſimus Romae ſub Philippis celebratur IX. 3. annis aliquot interjectis II. 10. anno interjecto II. 14. X. 15. anno ſequente I. 17. inſequenti II. 19. III. 16. IV. 9. & 26. &c. annis XXXII. regnare I. 4. LX. regnare & vivere LXXII. VI. 12. annis CCXLIII. Romae regnatum eſt I. 8. &c. anno imperii XXIII. aetatis LXXVIII. mori VII. II. anno XII. quam VII. 8. anno quarto poſt, quam III. 12. 14. anno urbis conditae &c. II. 15. annis primis moderatus in imperio VII. 23. anno tertio poſt reges exactos I. II. *vid.* I. 12. annorum XXIII. conſul factus M. Valerius II. 6. annis numeroſis Populo R. obedire V. 3. extorſit, ut ſibi XX. anno conſulatus daretur VII. 2. per annos novem bellum agere II. 9.
Annuum imperare victis tributi nomine VI. 17.
Annuli aurei Romanis caeſis detracti III. II. annulus Pompeji mittitur Caeſari VI. 21.
Ante cognitum eſt, quam &c. IV. 6. ante currum ducere obſides IV. 2. hoſtes IV. 8. & 14. IX. 27. ante aliquem praeferre ſigna aenea IV. 24. ante hoc tempus VII. 19. ante annum VI. 17. ante imperium ditiſſimus VIII. 8.
Antemnates vincuntur a Romulo I. 2.
Anthemuſia magna Perſidis regio vincitur a Trajano VIII. 3.
Antiochenſibus obſides reddit Pompejus VI. 14.
Antiochia VI. 14. IX. 13.
Antiochus rex Syriae III. I.
Antiochus III. cognomento Magnus IV. 3. a Scipione vincitur *ibid.* 4.
Antiochus Epiphanes Magni filius Romanis in auxilio eſt IV. 6.
Antiquus. Civitas antiquiſſima Italiae I. 20. ex genere antiquiſſimo Scipionis VI. 23. antiquiſſimo bello finem dare VI. 14. antiquiſſimae nobilitatis ſenator VII. 16. familia magis antiqua, quam clara VIII. 2. notus antiqua conſuetudine X. 4.
Antoninianae thermae VIII. 20.
T. Antoninus Fulvius Bojonius, idem etiam Pius nominatus Hadriano ſuccedit VIII. 8.
M. Antoninus verus VIII. 9.
L. Annius Antoninus Verus VIII. 9.
L. Antoninus Commodus VIII. 15.
M. Aurelius Antoninus Baſſianus, idemque Caracalla IX. 20.
M. Aurelius Antoninus IX. 22.
C. Antonius Coſ. VI. 15. proelio vincit Catilinam *ibid.*
L. Antonius Coſ. bellum civile commovet VII. 3.
M. Antonius Coſ. partium Caeſaris percuſſores ejus bello civili opprimere conatur VII. I. a Senatu hoſtis judicatur *ibid.* fugatus ad Lepidum confugit 2. cum Octaviano pacem facit *ibid.* cum eo & Lepido remp. armis tenere incipit *ibid.* vincitur a Bruto & Caſſio 3. vincit Brutum &c. dividit remp. cum Octaviano & Lepido *ibid.* contra Sext. Pompejum bellum gerit 4. Cleopatram ducit uxorem 6. contra Parthos bellum gerit *ibid.* civile bellum movet 7. vincitur apud Actium, & ſe ipſe interimit *ibid.*

Ann-

Anulinus Senator ix. 19.

Aper Numeriano inſidias facit ix. 18. a Diocletiano percutitur 20. &c.

Aperire Janum geminum ix. 12.

Apionis (Ptolemaei) teſtamento Libya accedit imperio R. vi. 11.

Apollonia evertitur a Lucullo vi. 10.

Apollonius Chalcedonius M. Antoninum Philoſophiam docuit viii. 12.

Ἀπόπληξις viii. 10.

Apparatus belli iii. 15. convivii iv. 7. ingens ludorum ſpectaculorumque ix. 3. ingenti apparatu bellum inſtruere x. 5. bellum alicui inferre x. 16.

Apparere. Ut appareret P. R. magis pro aequitate dimicare iv. 7.

Appellare. Appellari ex eo Africanus coeptus eſt iii. 23. appellare ſuo nomine civitatem vii. 11. appellari divum vii. 10. viii. 19. ix. 2. & 11. poſt mortem vii. 13. ſe dominum & deum jubere vii. 23. ſe voluit Pertinacem viii. 18. imperatorem a militibus ix. 1. Caeſarem a Senatu ix. 7. Auguſtum Senatus conſenſu ix. 12. Auguſtum a Senatu ix. 11. locus Caenophrurium appellatur ix. 15. eam, quae nunc duas Moeſias dividit, Daciam appellare *ibid.*

Appetere. Stercore in vultum & pectus ab omnibus obviis appetitus vii. 18.

Appetentiſſimus militaris gloriae x. 4.

Appia via ii. 9.

Appius Sabinus conſularis perit vii. 23.

Appius Claudius Decemvir. i. 18.

Appius Claudius cenſor aquam Claudiam inducit ii. 9.

Apponere aves & piſces in coena vii. 18.

Apprime liberalibus diſciplinis eruditus x. 16.

Apud Oſtium Tiberis condere civitatem i. 5. apud flumen Alliam ſequi hoſtem i. 20. apud Samnitas bellum agere ii. 8. apud exercitum relinquere magiſtrum equitum ii. 8. apud Epirum ii. 13. vi. 19. apud Argos civitatem ii. 14. Trebiam confligere iii. 9. apud Nolam pugnare iii. 12. apud Senam iii. 18. apud Romanos quae vidiſſent iii. 22. Libyſſam iv. 5. apud omnes hujus ingens metus erat iv. 8. apud Pergamum iv. 20. Stratonicen civitatem *ibid.* Palaeopharſalum *ibid.* vicum, qui Cannae appellatur iii. 10. Piraeum v. 6. Agrigentum civitatem iii. 14. Cabira civitatem vi. 8. Boſporon vi. 12. Arvernos vi. 17. Chalcedonem vi. 6. Hiſpanos res gerere iv. 16. apud milites ſeditione filii ad mortem cogi vi. 12. apud Mundam civitatem vi. 24. Peruſiam vii. 3. *Philippos Macedoniae urbem ibid.* Palaeſtinam vii. 19. Moguntiacum monumentum habere vii. 13. apud barbaros magno amore eſſe vii. 10. Actium vii. 7. Bebriacum vii. 17. Theſſaliam vi. 22. Agrippinam viii. 2. Carnuntum viii. 13. Burdegalam ix. 10. Catalaunos ix. 13. Bononiam ix. 21. Aquilejam x. 9. Argentoratum x. 14. apud Barbaros ingentem memoriae gratiam collocare x. 7. apud *Seleuciam* Iſauriae viii. 5. *Sirmium* ix. 17. Moeſiam *ibid.* Singaram x. 10. Parthos ignobili ſervitute conſeneſcere ix. 7. Numantiam x. 17. Nicomediam x. 6. Murſam ix. 8. x. 12. Mulvium pontem viii. 17. Margum ix. 20. Lugdunum viii. 18. x. 12. Lorium villam viii. 8. Edeſſam viii. 20. Cyzicum viii. 18. Cibalas x. 5. Cteſiphontem *ibid.* 16. Tarſum *ibid.* 4. Cyzicum 18.

Apulia ii. 8. iii. 12. &c.

Aqua Claudia ii. 9.

Aquarum abundantia vi. 14.

Aquileja ix. 1. x. 9.

C. Aquilius Florus Coſ. ii. 20.

Aquitania. Ibi M. Agrippa rem proſpere gerit vii. 5. ſub Auguſto fit Provincia vii. 9. honore praeſidis a Tetrico adminiſtratur ix. 10.

Arabes vincuntur a Pompejo vi. 14. Arabes interiores a Septimio Severo viii. 18.

Arabia in provinciae formam a Trajano redigitur viii. 3. a Septimio Severo viii. 18.

Arabicus dicitur Septimius Severus viii. 18.

ſtrantem & in opere inveniri I. 17.
Arbitrium. Ex arbitrio Scipionis pacem cum Carthaginenſibus fieri jubet Senatus III. 21.
Archeläus dux Mithridatis v. 6.
Archeläus Cappadox ſub Tiberio regnum amittit VII. 11.
Ardeam oppugnat Tarquinius Superbus I. 8.
Ardere cum domo ſua I. 4. quaſi ſpectaculo olim Troja capta arſerat VII. 14.
Argenteam ſtatuam alicui ponere VII. 23.
Argentum. Argenti talenta II. 19. VI. 13. argenti pondo XXX. millia III. 21. bis. *vid.* 23. IV. 2. Argenti atque auri magnum pondus III. 18. pondus infinitum II. 27. & VI. 16. argentum oſtiatim petere *i. e. vaſa argentea* X. 1.
Argentoratum X. 7.
Argos Graeciae civitas II. 14.
Ariarathes Cappadox Romanos adjuvat IV. 6. & 20.
Ariminum in Gallia civitas a Romanis condita II. 16. III. 8.
Ariminum Piceni oppidum VI. 19.
Ariobarzanes Cappadociae rex amicus P. R. V. 5.
Ariſtarchus Colchis rex inponitur a Pompejo VI. 14.
Ariſto Athenienſis Athenas Mithridati tradit V. 6.
Ariſtobulus rex Judaeorum ante Pompeji currum ducitur VI. 16.
Ariſtonicus Eumenis filius bellum in Aſia movet IV. 20. in carcere ſtrangulatur *ibid.*
Arma. Armis occupare Italiae partem II. 12. ſe defendere II. 13. tenere Remp. VII. 2. arma movere extra Italiam II. 18. arma movere IV. 13. diſponere VIII. 8. arma gladiatoria VIII. 15.
Armatum procedere II. 6. armatorum LIX. millia &c. *ibid.* armatum eſſe III. 11. armatus urbem ingreditur primus Sylla V. 4.
Armenes Nabidis filius ante currum provincia *ibid.* ex ea exercitum re- Flaminini ducitur IV. 2.
Armenia minor V. 5. Mithridati adimitur VI. 8. quem vincit Cn. Pompejus VI. 12. regnumque donat. Dejotaro *ibid.* 14.
Armenia Major, cujus rex Tigranes VI. 8. ejus magnam partem delet Lucullus 9. regni parte mulctat Pompejus 13. a Parthis recipitur per Auguſtum VII. 9. ſub Nerone a Parthis recipitur VII. 14. iis adimitur iterum a Trajano VIII. 3. fit provincia *ibid.* ex ea exercitum vocat Hadrianus VIII. 6. *vid.* IX. 25.
Armenii VI. 9.
Armorica IX. 21.
Arrectus ad ſpem reſumendi faſtigii X. 2.
Ars. Artibus civilibus deditus X. 7. artium liberalium expers *ibid.* 10.
Artaces Iberiae rex a Pompejo vincitur VI. 14.
Aruns Tarquinii filius & Brutus ſe invicem occidunt I. 10.
Arverni IV. 22. VI. 17.
Aſclepiodotus praefectus praetorio IX. 22.
Aſia per Scipionem domatur IV. 4. Imperio Romano per teſtamentum Attali accedit *ibid.* 19. a Mithridate occupatur V. 4. qui per omnem Aſiam literas miſit, ut ubicunque inventi eſſent cives Romani, uno die occiderentur *ibid.* 5. rurſus voluit invadere VI. 6. Antonius cum Ponto & Oriente tenuit VII. 3. & 6. ſub Diocletiano a Gothis vaſtatur IX. 8. a Galerio obtinetur X. 1.
Aſiagenis nomen accipit Scipio IV. 4.
Hierius Aſinius V. 3.
Aſperior paullo & minax VIII. 20.
Aſperitatem ſuam etiam vultus horrore ſignificare IX. 27. ad omnem proclivus X. 3.
Aſpidem ſibi admittere VII. 7.
Aſſentantes opponuntur vere laudantibus VIII. 5.
Aſſerere ſibi aequam libertatem V. 3.
Aſſertor Hiſpaniae contra Romanos IV. 16.
Aſſeſſor vel Scrinii magiſter VIII. 23.
Aſſurgere Senatui ad ſe venienti VI. 25.
Aſſyria ſub Trajano fit provincia VIII. 3. inde exercitum revocat Hadrianus VIII. 6. vaſtatur a Juliano X. 16.
Atella oppidum Campaniae VII. 8.
Athenae civitas Achajae V. 6.
M. Atilius Regulus Coſ. II. 17. & 21.
C. Atilius Bulbus Coſ. III. 8.

Atrox nihil unquam audere VIII. 10.
Attalus Aſiae rex III. 14. Primus.
Attalus Philadelphus Primi f. IV. 4.
Attalus tertius cognomento Philometor P. R. per teſtamentum heredem relinquit IV. 18.
Attalo & Pylaemeni Paphlagoniam reddit Pompejus VI. 14.
Atterere aliquem ingenti internecione V. 1.
Attingere Britanniam VII. 13. gentes, quae Madenam attingunt VIII. 3. attingere aetatem ſeptuagenariam VIII. 10.
Avaritia ſceleſta VII. 11. ingenti ſaevire XII. 12. avaritiae odium in ſe concitare VII. 23.
Avare ſe agere VI. 9.
Auctorem alicui eſſe ut &c. IX. 27. foederis habere IV. 17.
Auctoritas Senatus IX. 1.
Audaces viri VI. 15.
Audere nihil omnino in re militari VII. 14. nihil unquam atrox VIII. 10.
Audire. Neque ullo tempore tanta maritima tempeſtas audita eſt II. 22.
Auditorium IX. 19.
Aventinus mons civitati ab Anco Martio adjicitur I. 5.
Avertere. Ab honeſtate averti II. 14. a curſu ſuo *ibid.*
Auferre nulli pecuniam injuſte VII. 19.
Cn. Aufidius Oreſtes Coſ. VI. 10.
Augere aliquem honoribus VIII. 4. ad augendum fiſcum nihil injuſtum agere *ibid.* auctae Maxentio opes X. 3.
Auguſtus vid. Octavianus. Auguſto felicior, melior Trajano principibus in Senatu acclamatum VIII. 5.
Auguſti omnis familia in Nerone comſumta eſt VII. 15.
Auguſtus & Caeſar *differunt: unde* Auguſtum fieri ex Caeſare IX. 22. &c. Auguſtos ſingulos quamdiu habuerit Roma VIII. 9. Auguſtum a Senatu nominari VIII. 23. appellari IX. 11. ſenatus conſenſu IX. 12. fieri IX. 8. & 18. Auguſti tres ſimul IX. 2. Auguſti dignitas X. 1. Auguſtum creari *ibid.* nuncupari X. 2. fieri conſenſu militum X. 15. ſub uno Auguſto & tribus Caeſaribus imperium fuit X. 6. reſp. ad duos Auguſtos redacta X. 9. Solus imperio Rom. eo tempore Conſtantius princeps & Auguſtus fuit X. 14.
Avidus gloriae X. 16. avidior pecuniae VII. 19.
Avium VII. millia in coena apponere VII. 18.
Aurelia via VII. 16.
Aurelianus Auguſtus IX. 13. &c.
M. Aurelius Cotta Coſ. VI. 6.
Aureolus dux Gallienum & Valerianum occidit IX. 11.
Aureus *mons* X. 17. & IX. 20.
Aureus torquis II. 5. aurei annuli Romanis caeſis detracti III. 11. aureus currus IV. 8. aurea lorica VI. 22. *urna* VIII. 5. *vaſa* VIII. 13. veſtis *ibid.* aureis retibus piſcari VII. 14. auream ſtatuam alicui ponere VII. 23. IX. 11.
Aurum *pro pecunia* I. 20. auri argentique infinitum pondus II. 27. III. 18. auri gemmarumque infinitum IX. 15. LXXX. millia pondo III. 23. auri multum redigere VIII. 13.
Aurunculejus Caeſaris *legatus* periit VI. 17.
Auſpicium. Contra auſpicia pugnare II. 26. contra omina & auſpicia dimicare VI. 18.
Avunculo ſuo ſimillimus VII. 14.
Auxilium praeſtare alicui I. 11. & 19. ferre I. 11. IV. 27. auxilia contra aliquem accipere I. 15. III. 12. VI. 21. auxilio elephantorum vincere II. 11. auxilium poſcere aliquem II. 14. petere ab aliquo II. 21. in auxilium habere II. 24. auxilia promittere III. 1. contra aliquem III. 12. non accipere III. 1. ferre alicui *contra* hoſtem IV. 4. 5. &c. auxilio eſſe alicui contra hoſtem IV. 3. 4. 6. VI. 22. &c. auxilia colligere VI. 11.

B.

Babylon a Trajano vincitur VIII. 3.
Bagadaurum nomen factioni ſuae inponunt Ruſticani IX. 20.
Balbinus Aug. IX. 3.
Barbaria omnis *i. e. barbari omnes* VIII. 23.
Barbaricum *s. ſolum* VII. 9. IX. 4.
Bar-

Barbarus *i. e. externus ſic* barbarae gentes X. 7. *ſic vocantur* Daci VIII. 6. Sarmatae IV. 17. Germani *ibid.* & IX. 21. X. 14. &c.
Baſſianus Antonini nomen accipit VIII. 19. etiam Caracalla dicitur 20.
Baſternae ſubiguntur IX. 25.
Beatiſſimam remp. ſucceſſori relinquere VII. 10.
Bebriacum VII. 17.
Belgica *v. Gallia* IX. 21.
Bellare adverſus aliquem VII. 4.
Bellica gloria VIII. 19. negotia *Praef.*
Bellicoſiſſimus VII. 21.
Bellum commovere I. 2. I. 9. II. 15. VI. 7. 13. VII. 4. adverſus aliquem X. 4. ad bellum commovere Hiſpanias VI. 1. gerere I. 3. II. 1. & 8. III. 15. V. 4. VIII. 12. & 18. contra hoſtem III. 2. & 7. IV. 6. V. 1. & 4. VI. 7. VIII. 10. cum aliquo *i. e. contra* VII. 3. reparare I. 4. & 9. III. 2. V. 7. VI. 23. renovare VI. 9. alicui inferre I. 11. II. 28. III. 1. & 7. & 22. IV. 2. & 22. & 24. & 26. VI. 10. 13. 14. &c. ſuſcipere contra aliquem II. 7. & 18. VI. 12. VII. 12. & 17. agere II. 9. VI. 8. indicere alicui II. 11. & 17. III. 8. IV. 14. in Africam transferre II. 21. tranſigere II. 28. IV. 1. & 3. & 10. V. 9. tollere II. 9. finire III. 1. & 6. finem bello imponere IV. 27. VI. 7. terminum IV. 27. finem dare VI. 3. 4. 5. 14. perficere IV. 6. bellum componere VI. 4. conficere VI. 10. 11. & 12. VII. 8. VIII. 13. bello ſuperare hoſtes I. 4. vincere IV. 7. bello venire ad urbis portas II. 2. ad bellum proficiſci cum dictatoris honore IV. 8. bella quamquam nunquam ceſſaſſent II. 18. cum alia omnia bella ceſſarent V. 3. bellum trahere III. 1. V. 3. protrahere V. 1. nullum habere III. 8. contra aliquem habere VI. 12. noviſſimum habere VIII. 19. bello intereſſe III. 5. pro proelio III. 10. bello abſtinere III. 7. ad id bellum parata fuiſſe dicuntur DCCC. millia hominum III. 5. ingentibus copiis ad bellum paratis V. 16. ad bellum ingentes copias habere VII. 17. belli apparatus III. 15. ingenti apparatu bellum inſtruere X. 5. ingenti apparatu alicui inferre X. 16. de belli eventu differre III. 18. belli fortuna IV. 20. ad bellum copias ſuas educere III. 23. bellum finem accipit III. 23. is belli finis fuit V. V. 2. hunc finem habuere duo funeſtiſſima bella Italicum, quod & Sociale dictum eſt & Civile V. 9. belli concitor IV. 4. ad bellum populos concitare IV. 16. ad bellum mitti IV. 16. V. 4. VI. 11. bellum alicui contra hoſtes decernere V. 1. VI. 12. deferre *ibid.* bellum movere IV. 20. graviſſimum movere V. 3. non levius, quam Hannibal moverat VI. 7. ingens movere VII. 3. bello capere civitates IV. 17. cum quo bellum poſtea graviſſimum fuit IV. 20. admodum pernicioſum V. 3. in bello multa ſtrenue gerere V. 3. bellum civile commovere I. 9. V. 4. V. 5. VII. 3. X. 11. ingens civile commovere VII. 7. ad civile feſtinare V. 7. civile gerere adverſus aliquem V. 7. bella civilia componere VI. 25. reparare VII. 1. Hinc civile bellum ſucceſſit exſecrandum & lacrymabile VI. 19. civili bello opprimere aliquem VII. 1. bello civili cauſſam dare V. 4. belli ſocialis reliquias tollere *ibid.* bellum pati ab aliquo V. 5. bella conſumſerunt ultra CL. millia &c. V. 9. nova exarſerunt VI. 1. bellum ortum eſt VI. 11. de bello triumphare VI. 15. per bella graviſſima usque ad oceanum procedere VI. 17. bella parare contra aliquem VI. 19. bellorum magnorum victores VI. 20. nullus in bello felicior VII. 8. invictum eſſe *ibid.* bella per legatos gerere VII. 11. dux in graviſſimis bellis 16. multas calamitates bellis pati 23. gloria belli domique quaeſita VIII. 5. bello diuturno viris exhauſta erat Dacia VIII. 6. belli ſumtus 13. vir in bello potens IX. 12. bella fruſtra tentare 22. in bello ſtrenuis laboribus acceptus Imperatori X. 4. varia inter illos bella; & pax reconciliata ruptaque eſt X. 6. fortuna in bellis proſpera fuit 7. cujus in civilibus magis, quam in externis bellis, ſit laudanda fortuna 15. bellum adverſus aliquem moliri X. 8. contra belli rationem pugnam poſcere 10. uti omnibus his bellis, quae commemorari fa-

ctum eſt 17.
Bellum civile cum Tarquinio Superbo I. 9. &c. Q. Marcio Coriolano I. 15. civile Syllanum V. 4. Caeſaris & Pompeji VI 19. Africanum civile VI. 23. quod M. Antonius movit VII. 1. &c. L. Antonius 3. Brutus & Caſſius *ibid.* Catilinarium VI. 15. Creticum VI. 11. Corinthiacum IV. 14. contra Faliſcos II. 28. Fidenates I. 19 Gallos Senonas I. 20. II. 5. Gallos Tranſalpinos IV. 22. Hiſtros III. 7. Illyrios III. 4. Italicum quod & Sociale dictum & Marſicum V. 3. Jugurthinum IV. 26. 27. Latinum I. 18. &c. contra Ligures III. 2. Macedonicum primum IV. 1. ſecundum *ibid.* 6. tertium *ibid.* 13. Marcomannicum VIII. 12. Mithridaticum V. 4. &c. cum Picentibus II. 16. Piraticum VI. 12. cum Pyrrho II. 11. &c. Punicum primum II. 18. &c. ſecundum III. 7. &c. tertium IV. 10. &c. cum Sallentinis II. 17. Samniticum II. 8. &c. cum Sardis III. 2. &c. Scordiſcis IV. 24. Sertorianum VI. 1. cum Spartaco &c. *ibid.* 7 Syriacum contra Antiochum IV. 3.
Bene agere I. 18. bene agere multa III. 20. pugnare IV. 3. contra aliquem III. 12.
Beneventum in Samnio a Romanis conditum II. 16.
Benignitate ingenti tractare provincias VIII. 12. benignitate principum, qui ſucceſſerunt, inter divos referri X. 18.
Benignus cunctis VIII. 17.
Berenice Libyae civitas VI. 11.
Beſſis bellum infertur VI. 10.
Beſtiis objicere victos X. 3.
Bibere venenum IV. 5.
L. Bibulus Coſ. VI. 17.
Biennium. Poſt biennium VII. 22. biennio poſt VIII. 22. biennio completo IX. 5.
Bini hoſtes II. 13.
Bithyniam invadit Mithridates V. 5. recipit Lucullus VI. 8.
Bituitus rex Arvernorum IV. 22.
Blanditiae. Per blanditias aliquem ad ſe evocare VII. 11.
Blatteis funibus extrahere retia VII. 14.
Bocchus Mauritaniae rex a C. Mario ſuperatur IV. 27.
Bonitatis gloria VIII. 5.
Bononia IX. 21.
Bonoſus Agrippinae imperium uſurpat IX. 17.
Bonus. Bonis omnibus hoſtem eſſe VII. 14. honorem habere VIII. 8. boni principes VIII. 1. optimis principibus comparandus VII. 19. bonum & aequum X. 8. bona habere exordia VII. 16.
Boſporanorum rex a Trajano in fidem accipitur VIII. 3.
Boſporon tenet Mithridates V. 5. imperio R. adjicit Auguſtus VII. 9.
Brachium. Supra alicujus brachia ſedere *II. 6.*
Breve. Brevi narratione res Rom. colligere *Praef.* Hujus imperium breve fuit VII. 16. brevi *ſ. tempore* IX. 17.
Brevitas. Ex brevitate temporis nihil memorabile agere VIII. 21.
Britanniae bellum infert Claudius VII. 13. eam pene amittit Nero 14.
Britannias occupat Carauſius IX. 21. tenet Allectus IX. 22.
Britannica expeditio VII. 13.
Britannici nomen filio inponit Claudius VII. 13.
Britannicus Oceanus VI. 17.
Britannis bellum infert Caeſar VI. 17.
Brundiſini vincuntur II. 17.
Brutus *vid.* Junius.
Bruti duo inter conjuratos contra Caeſarem VI. 25.
Brutus bellum civile movet VII. 3.
Bruttii ſe Pyrrho jungunt II. 12. occupantur ab Hannibale III. 12. civitates, quae in Bruttiis ab Hannibale tenebantur, ſe Romanis tradunt *ibid.* 19.
Budalia IX. 4.
Burdegala IX. 10.
Burziaonem capit Lucullus VI. 10.
Byzantium, nunc Conſtantinopolis VI. 6. ſub Veſpaſiano fit provincia VII. 19.

C.

Cabira civitas VI. 8.
Cabyle VI. 10.
Cadaveris foetor IX. 18.
Cadere alicui ad pedes IV. 7.
C. Caecilius Metellus Coſ. IV. 25. de Thracia triumphat *ibid.*

L. Caecilius Metellus Coſ. in Sicilia Afrorum ducem ſuperat II. 24.
L. Caecilius Metellus Coſ. IV. 21.
M. Caecilius Metellus Caji frater e Sardinia triumphat IV. 25.
Q. Caecilius Metellus Coſ. III. 19.
Q. Caecilius Metellus Macedonicus contra Pſeudophilippum mittitur IV. 13. eumque in poteſtatem R. redigit *ibid.* triumphat 14. in Celtiberia res egregias gerit 16.
Q. Caecilius Metellus Numidicus Coſ. Jugurtham vincit IV. 27.
Q. Caecilius Metellus Pius ejus, qui Jugurtham vicit, filius mittitur contra Sertorium VI. 1. ex Hiſpania triumphat *ibid.* 5.
Caecilius Metellus Creticus e Creta triumphat VI. 11. & 16.
Caedes nobilium graviſſimae X. 11. caedibus & proſcriptionibus Aegyptum foedare IX. 23.
Caedere hoſtes I. 17. & 20. X. 3. hoſtium millia XX. II. 13. exercitum hoſtis II. 14. X. 10. caedi in pugna V. 2. per inſidias VI. 17. virgis uſque ad mortem VII. 15.
Caeninenſes vincuntur a Romulo I. 2.
Caenophrurium locus adpellatur IX. 15.
Caepio nobilis Juvenis in bello Italico erit V. 3.
Caepio *vide* Servilius.
Caeſaris magiſter equitum VII. 2. *vide* Julius.
Caeſar Auguſtus VII. 1. *vide* Octavianus.
Caeſarem aliquem facere VIII. 13. ſe facere VIII. 18. filium ſuum facere IX. 4. a Senatu adpellari IX. 7. dare Orienti X. 12. mittere ad Gallias tuendas X. 12. & 14. Caeſares facere filios ſuos IX. 18. duos ſumere X. 1. duos creare X. 2. ex Caeſare facere Auguſtum IX. 22. ſub tribus Caeſaribus & uno Auguſto quando imperium fuerit X. 6.
Caeſareae nominantur civitates, quas in Auguſti honorem condiderunt, barbari VII. 10. Caeſarea dicitur civitas, cum Mazaca antea vocaretur VII. 11.
Calabria III. 12.
Calamitas gravis V. 3. calamitates continuae II. 23. belli VI. 7. multas belli pati VII. 23. quae in proeliis acciderunt VI. 19. calamitate non dubia nutare X. 14.
Calatis a Lucullo capitur VI. 10.
Calceamentis gemmarum ornamenta indere IX. 26.
Calidus & inpatiens dux III. 10. calidis & frigidis unguentis lavare VII. 14.
Caligula Cajus Caeſar VII. 12.
Callide moratus IX. 26.
Callinicum IX. 24.
L. Calpurnius Beſtia Coſ. IV. 26.
Calx. Cubiculum ex recenti tectorio calcis grave quieſcentibus X. 18.
Campania I. 8. II. 8. V. 4. VIII. 11. a Pyrrho vaſtatur II. 12.
Campus Martius VII. 8.
Cannae in Apulia III. 10.
Cantabria imperio R. adjicitur ab Auguſto VII. 9.
Cantare & ſaltare in ſcena VII. 14.
Capere caſtra hoſtis IV. 3. proelio III. 20. civitatem I. 15. & 20. civitates II. 23. IV. 18. bello IV. 17. copias III. 18. exploratores hoſtis II. 11. III. 22. hoſtes II. 11. & 20. gravi praelio IX. 13. naves II. 20. 22. & 27. naves cum pugnatoribus II. 26. oppida II. 9. III. 14. IV. 27. VII. 14. X. 10. omnia quae ceperant I. 20. praedam maximam III. 15. provinciam ingentibus proeliis VI. 11. urbem I. 19. & 20. IV. 14. &c. urbes nobiliſſimas IX. 18. uxores, ſorores, liberos, &c. IX. 25. capi cum civitate II. 17. cum imperatore II. 21. in fuga V. 2.
Capitolium inchoat Tarquinius Priſcus I. 6. in eo templum aedificat Tarquinius ſuperbus I. 8. obſident Galli Senones I. 20. in Capitolio dona ponere IV. 8. alicui auream ſtatuam VII. 23. IX. 11. capitolium conſcendere VII. 13. incendit Vitellius VII. 18. reſtituit Domitianus VII. 23.
Cappadociam occupat Mithridates V. 5. in provinciam redigit Tiberius VII. 11.
Captiva & famula I. 7. Captivos ex Germania transferre VII. 9. & perfugas reddere III. 21. IV. 2. captivorum ingentes copiae IX. 25. captivos in triumphum ducere II,

5. reddere II. 13. 27. &c. redimere II. 12. 27. III. II. Romam reportare III. 13. ſine pretio dare II. 27. pretio dominis reddere *ibid.* ſine pretio Romam mittere II. 12. tenere ex Afris *ibid.* omnes infames habere II. 13. Captivorum multa millia abducere II. 20. reducere II. 21. tot millia reddere II. 25. permutationem facere II. 21. captivos vendere III. 16.

Capua VI. 7.

Caput alicujus alicui obferre IV. 20. pilo per urbem circumferre X. II. Pompeji mittitur Caeſari VI. 21. Caput gentis Hieroſolyma VI. 14. contra caput alicujus quidquam ſpondere II. 14. capite damnari IX. 14. capitis damnari II. 8. capiti furcam inſerere VII. 15. Capita civium inventa ſunt &c. II. 19. CXIX. millia ſunt inventa I. 16. Roma habuit capitum LXXXIII. millia civium Rom. I. 7.

Caracalla Aug. VIII. 20.

Carauſius purpuram ſumit IX. 21. in Britannia rebellat IX. 22.

Carbo *vid.* Papirius.

Carcer. In carcere ſtrangulari IV. 20. & 27. VI. 15.

Carere communi ſepultura VII. 18.

Carinates partis Marianae dux V. 8.

Carinus Caeſ. IX. 18. &c.

Carnuntum VIII. 13.

Carpi ſubiguntur IX. 25.

Carrae VI. 18. IX. 24.

Carthaginienſes II. 20. vincuntur II. 21. a Regulo petunt, ut Romam proficiſceretur II. 24. vincunt Claudium Coſ. II. 26. pacem a Romanis impetrant II. 27. petunt, ut captivos ſuos redimere liceat *ibid.* bellum contra Romanos reparant III. 2. a Romanis pacem impetrant III. 2. Carthaginienſibus bellum indicunt Romani III. 8. Carthaginienſium legati pacem a Scipione petunt III. 21. Carthaginienſibus diſplicent conditiones pacis, jubentque Hannibalem pugnare III. 22.

Carthago Hiſpaniae capitur a Scipione III. 15. Carthaginem mittere *n. legatos* III. 7.

Carthago in Africa oppugnatur IV. 10. capitur & diruitur IV. 12. LXX. anno, quam condita erat, deleta eſt *ibid.* reparatur IV. 21.

Carthalo Hannibalis dux occiditur a Fabio Maximo III. 16.

Carus Aug. IX. 18. & 19.

Caſca *vid.* Servilius.

C. Caſſius Longinus Coſ. IV. 22.

C. Caſſius Quaeſtor VI. 18. inter conjuratos adverſus Caeſarem 25. cum Bruto bellum movet VII. 3. perit *ibid.*

Sp. Caſſius primus magiſter equitum I. 12.

Caſtella in deditionem accipere X. 16. vi oppugnare X. 16.

Caſtra capere proelio III. 20. hoſtium diripere VI. 8. hoſtis diripere VI. 12. 21. IX. 25. hoſtis capere IV. 3. caſtra habere ſuper Tigridem IX. 18. caſtra invadere III. 20. vicina habere II. 14. ſtativa X. 16. caſtra & magnam partem exercitus perdere V. I. per caſtra exploratores ducere I. II. in caſtra redire III. 9.

Caſtrum IX. 2. caſtrum, cui nomen Helenae X. 9.

Caſus peſtilentiae VIII. 12. caſibus frangi II. 25. caſu magis, quam virtute decipi III. 14. caſu morbi VIII. 10.

Catalauni IX. 13.

Catanenſes in fidem accipiuntur II. 19.

Catena. In catenas conjici II. 21.

Catenatum duci ante currum IV. 27.

Catilina. *vid.* Sergius.

Cato *vid.* Porcius.

Catti vincuntur a Domitiano VII. 23.

Catulus *vid.* Lutatius.

Caudium X. 17.

Cauſſa. Sine cauſſa bellum alicui commovere VI. 13. cauſſam bello civili dare V. 4. qua cauſſa VI. 22. ob quam cauſſam II. 8. propter quam cauſſam I. 8. cauſſas Latinas agere VII. 21. cauſſa ſalutandi amicos frequentare VIII. 4.

Cauſſidicus VII. 20.

Cedere alicui pro victore VII. 6. cedere urbe I. 10.

Celebris. Celebrem triumphum agere VII. 13. Celeberrimi triumphi IV. 14.

Celebrare annum Romae milleſimum IX. 3.

Cele-

Celerare ad Aſiam IV. 20.
Celeritate ingenti bellum conficere VI. 12.
Celtiberia IV. 16.
Cenſum ordinavit primus Servius Tullius I. 7. in cenſum omnes deferre I. 7. in urbe habere I. 16. II. 6. & 18.
Centum ex ſenioribus eligere I. 2.
Centena. Ad bis & tricies centena millia paſſuum VI. 17.
Centeſimus annus II. 8.
Centurio VI. 12.
Cernere ſpectaculi Trojae imaginem VII. 14.
Certamen omne implere I. 16. *i. e. bellum.* Certamen pro proelio III. 23. IV. 4. navale II. 22. certamen committere II. 13. ad certamen ſingulare progredi *de duobus* II. 5. certaminibus multis opprimi IX. 17.
Certatim omnibus annitentibus VIII. 14.
Ceſſare. Quum bella nunquam ceſſarant II. 18. cum omnia bella ceſſarent V. 3. Conſulare imperium ceſſavit I. 18.
Cetera ſupellectilis copioſa III. 23. ceteri diffugerunt III. 9. ceteris in fidem acceptis VI. 14.
Chalcedon VI. 6.
Chlamys purpurea IX. 26.
Chriſtianae religionis inſectator X. 16.
Cibalae X. 5.
Cilicia VI. 1. X. 15. ſubigitur a ſervilio VI. 3. ſub Veſpaſiano fit provincia VII. 19.
Cimbri ad Italiam tranſeunt V. 2. e Gallia in Italiam tranſeunt IV. 25. in Gallia vincuntur IV. 27. vincunt Romanos V. 1. Cimbris XXXIII. ſigna ſublata V. 2.
Cimbricum bellum V. 1.
Cineas Pyrrhi legatus II. 12.
Cingere urbem muris firmioribus IX. 15. haec omnia oppida urbem cingunt I. 2.
Circa aerarium diligentiſſimus VIII. 7. circa amicos civilis VII. 1. circa amicos liberalitates VIII. 8. circa eadem tempora VI. 18. circa murum foſſas ducere I. 7. circa omnes nimis communis VIII. 5. circa Armeniam agere VIII. 10. circa Carras VI. 18. Magneſiam IV. 4. Lingonas IX. 23. Sabinos VII. 20. Siciliam II. 22. Veſperam VII. 22.
Circeſſum, quod nunc Caſtrum Romanorum eſt IX. 2.
Circuitu patere ad bis & tricies centena millia paſſuum VI. 17. in circuitu tenere Armeniam minorem, & totum Ponticum mare V. 5.
Circum Romae aedificat Tarquinius Priſcus I. 6.
Circumducere per caſtra exploratores III. 22.
Circumferre caput alicujus pilo per urbem X. 11.
Circumire orbem Romanum VIII. 7.
Citharoedicus habitus VII. 14.
Civis honeſtus II. 25. cives non neceſſarii, qui, cum armati eſſent, capi potuiſſent III. 11. cives Romani I. 7. civium inventa ſunt capita &c. II. 18. civium capitum CXIX. millia ſunt inventa I. 16. civile bellum V. 4. civile bellum motum opprimere IX. 4. civile ad bellum converſus X. 15. civilem eſſe I. 9. civilis parum ingenii vir VIII. 10. civilia negotia *Praef.* civilis circa amicos VII. 13. civilis in cunctos X. 16. civilia & externa bella X. 15. civilia bella reparare VII. 1. civilibus artibus deditus X. 7. civilibus bellis opprimere caeſaris perſecutores VII. 1. civilibus rebus inſignis VII. 16. civilibus ſtudiis clarus VIII. 19. civiliſſimum ſe praebere VIII. 1.
Civiliſſime vivere VII. 8.
Civilitas inuſitata VIII. 2. civilitati propior X. 18. civilitatis praeſtantiſſimae vir X. 1. civilitatis expers X. 3. civilitatis jucundae vir X. 10. civilitatis unicae vir IX. 12. civilitatis eſſe in imperio VII. 21. ad civilitatem remeare IX. 28. civilitate gloriam militarem ſuperare VIII. 4. civilitate morum aliquem ſuperare IX. 17.
Civitas pro urbe Roma I. 5. 8. II. 14. 15. & 19. civitas pro civibus Romanis I. 3. civitas antiquiſſima, ditiſſima, non minus nobilis I. 20. civitas Italiae opulenta II. 28. civitas opulentiſſima IV. 17. civitas nobiliſſima IV. 22. civitates nobiliſſimae VII. 9. civitates maritimae VII. 9. intra civitatem cogi IX. 23. in civitatem aliquem recipere

cipere I. 2. civitates Romanis adjungere II. 2. condere civitatem I. 2. & 5. civitatem libertate donare VI. 14. civitatem nobilem expugnare IX. 8. civitatem obſidere I. 20. capere *ibid.* civitatem oppugnare III. 7. civitatem vincere II. I. civitates capere II. 23. IV. 8. civitates bello capere IV. 17. civitates condere II. 16. civitates condere in alicujus honorem VII. 10. civitatem in deditionem accipere II. 21. III 14. IV. 27. expugnare III. 14. civitates in fidem accipere II. 19. & 21. civitates occupare III. 12. civitates recipere III. 16. civitates tenere III. 19. civitatibus bellum inferre IV. 2. civitatibus multas immunitates tribuere VIII. 4.

Claruerunt in eo innumerae animi corporisque virtutes X. 7.

Clarus civilibus ſtudiis VIII. 19. familia antiqua magis quam clara VIII. 2. cum jam clarum eſſet nomen Romae II. 18. clarum Scipionis nomen IV. 12. clarum nihil oſtendere IX. 16. claro genere ſed non admodum vetere VIII. 8. clari quidem ſed audaces viri VI. 15. clara & illuſtri pugna vinci VII. 7. clariores viri VIII. 14. clariores praeſtare amicos X. 7. clariſſima urbs VII. 10. & 19. clariſſima urbs Corinthus IV. 14. clariſſimae urbes VI. 3. clariſſima gloria notus III. I. clariſſimus & praeſtantiſſimus juvenis VI. 18.

Clare. Non admodum clare natus VII. 18.

Claſſis victrix II. 22. claſſis trecentarum navium II. 22. cum claſſe proficiſci *ibid.* claſſem naufragio amittere II. 26. claſſem in mari inſtituere VIII. 3. ex claſſe Romanorum XII. naves demerſae II. 27.

Claudere portas IX. 23. portas urbis I. 8.

Claudia aqua II. 9.

Appius Claudius Decemvir I. 18.

App. Claudius Cenſor aquam Claudiam inducit, & viam Appiam ſternit II. 9. Coſ. Picentes vincit II. 16. de Afris & Hierone triumphat 18.

App. Claudius Nero Cos. Hasdrubalem vincit III. 18.

App. Claudius ad Macedoniam poſt Conſulatum mittitur VI. 2.

C. Claudius Canina Coſ. II. 15.

C. Claudius Marcellus Coſ. VI. 19.

M. Claudius Marcellus Coſ. III. 6. Gallos vincit *ibid.*

P. Claudius Pulcher Coſ. contra auſpicia pugnans a Carthaginienſibus vincitur II. 26.

Claudius Caligulae ſucceſſor Aug. VII. 13.

Claudius Gallieni ſucceſſor IX. II.

Clauſtrum. Opes intra unum clauſtrum reſervare X. I.

Clementiae gloria VIII. 7.

Cleopatrae regnum dat Caeſar VI. 22.

Clibanarii VI. 9.

Cloacas facit Tarquinius Priſcus I. 6.

Clodius Albinus Caeſarem ſe in Gallia facit; victus interficitur VIII. 18.

A. Cluentius V. 3.

Clypea Africae civitas II. 21.

Clypeus aureus IX. II.

Coche a Caro capitur IX. 18.

Coelius mons urbi adjicitur I. 4.

Coelum. Ad Coelum *manus ferre* II. II.

Coena notiſſima VII. 18. coenam alicui exhibere. *ibid.* in coena apponere duo millia piſcium VII. 18. in coena recordari VII. 21.

Coenare. Inter coenandum X. 18.

Coepit Caeſar poſcere alterum conſulatum VI. 19. coepit agere inſolentius VI. 25. coepit remp. armis tenere VII 2. hinc coepit Romana res creſcere II. I. coeperunt Romani potentes eſſe II. 8. coeperunt Latini a Romanis exigere, ut e ſuo populo alter conſul crearetur II 7. coeperant Siciliam tenere Afri III. 14.

Coeptus eſt ex eo appellari Africanus III. 23. coeptum bellum nunciare IV. 6.

Coercere aliquem I. 9.

Coercitor diſciplinae militaris diligens VII. 20.

Cogere aliquem ad mortem VI. 22. cogi intra civitatem IX. 23. cogi intra oppidum VI. 6. ad mortem VI. 12. cogente uxore bellum civile commovere VII. 7.

Cognomen ſibi accipere II. 5.

Cognomento Caligula VII. 12.

Cognos-

Cognoſcere lectione. *Praef.* cognoſcere aliquem mediocri familiaritate VIII. 4. cognitis rebus X. 15. cognito adventu III. 8. cum eum pauperem eſſe cognoviſſet II. 12. ut cognoſceretur, quae copiae eſſent II. 18. cognitum ante eſt, Gentium victum, quam &c. IV. 6. cognitum ne nomen quidem VI. 17. hac pugna cognita V. 6. cognita ejus induſtria V. 8. re cognita III. 12. cognitam habere filiorum genituram VII. 20.
Colchis rex imponitur a Pompejo VI. 14. Colchorum rex a Trajano in fidem accipitur VIII. 3.
Colere agrum manibus ſuis I. 17. agros & urbes VIII. 6. colendas vineas dare provincialibus IX. 17.
Collega III. 6. collegam habere in conſulatu V. 1. collegam ſibi facere I. 10. ſumere *ibid.* collegae obtemperare IX. 27.
Colligere auxilia VI. 11. exercitum I. 12. errantes elephantos II. 24. multas gentes I. 9. pecuniam omni diligentiae proviſione VII. 19. a populo nummos I. 11. res Rom. brevi narratione *Praef.* ſervitia IV. 15. ſpolia variarum civitatium excidiis IV. 12.
Collina porta V. 8.
Collo ſuo torquem imponere II. 5.
Collocare aliquem juxta ſe in ſella IV. 7. captivos in Gallia ſupra ripam Rheni VII. 9. diadema in manibus alicujus VI. 13. Romanos in media Moeſia IX. 15. gratiam memoriae ingentem apud barbaras gentes X. 7.
Colloquium. Ad colloquium venire III. 22. V. 17.
Coloniam deducere aliquo IV. 23.
Columna Trajani VIII. 5.
Coma erecta & capite trahi per urbem VII. 18.
Cometen Graeci vocant crinitam ſtellam X. 8.
Commagene ſub Veſpaſiano fit provincia VII. 19.
Commemorare bella X. 17.
Commendare filium ſuum Senatui IV. 8.
Commendatione patris notus X. 17.
Committere alicui bellum contra hoſtem II. 27. certamen II. 13. certamen contra hoſtem IV. 10. V. 6. cum hoſte manu parva IX. 24. parricidia VII. 14. proelium II. 20. III. 9. V. 6. VI. 23. pugnam II. 11. pugnam adverſus hoſtem II. 6. remp. bonis principibus VIII. 1. ſcelera multa VII. 1.
Commodus ut September menſis diceretur, ad nomen ſuum transferre conatus eſt Commodus VIII. 15.
Commoda fiſci adfectans X. 1.
Commodae indolis juvenis X. 6.
Commode gerere imperium IX. 8.
Commorari in obſidione VI. 6. in Illyrico X. 2.
Commovere bellum I. 2. II. 16. VIII. 13. bellum alicui I. 9. alicui bellum ſine cauſſa VI. 13. bellum civile V. 4. VI. 5. alicui invidiam I. 20. alicui ſeditionem II. 8. Hiſpanias ad bellum VI. 1. commoveri faetore cadaveris IX. 18. commotus Sylla cum exercitu ad urbem venit V. 4.
Communis nimis circa omnes VIII. 5. communia reliqua IX. 26. Quaſi communem patrem Brutum lugent Matronae I. 10. communi morte obire VII. 8. communi ſepultura carere VII. 18.
Comparere I. 2.
Comparare. Optimis principibus comparandus VII. 19. X. 7.
Comparata reddere VIII. 13.
Compellere aliquem fame ad deditionem IV. 20. aliquem ad fugam V. 7. aliquem ad mortem V. 8. compelli deponere inſigne X. 11. compelli repudiare uxorem IX. 22.
Comperire. Non facile cujusquam principis vel major eſt liberalitas comperta, vel juſtior VII. 19. Qualem Romam comperiſſet II. 15.
Compeſcere victos ultima crudelitate IX. 14.
Complere unum annum I. 2. cum compleret elephantorum numerus omnia itinera II. 24. Completo biennio IX. 5.
Complexus. A complexu uxorem removere II. 25.
Componere bellum VI. 4. bella VI. 25. Edictum perpetuum VIII. 17. remp. VI. 1. Graece poëmata & Tragoedias VII. 21. dolo compoſito

ſito x. 3. compoſitae inſidiae III. 18.
Computatio I. 3.
Conari idem facere de Dacia VIII. 6. opprimere aliquem bello VII. 1. aliquem nudare x. 3. conatus eſt transferre menſem ad ſuum nomen VIII. 15.
Concedere alicui pacem II. 28. civitates IV. 4. concedere Salonas IX. 27. in Lucaniam *ibid.* in privatam vitam IX. 27.
Concidere in proelio I. 16.
Concio exercitus x. 3. concione prima militum jurare IX. 20.
Concitare in ſe odium libidinis, iracundiae &c. VII. 23. populum I. 8. populos ad bellum IV. 16. tumultum IX. 20.
Concitor belli IV. 4.
Concordia civitas VIII. 10.
Concubina IV. 20.
Condere civitatem I. 2 & 5. civitates II. 16. civitates in alicujus honorem VII. 10. urbem II. 7.
Condiſcipulis pernicioſus IX. 19.
Conditio pacis x. 17. ſub conditione III. 12. ex conditione pacis Romanis parere III. 2. conditiones diſplicuerunt III. 22. conditionibus aequis pacem petere II. 12. conditionibus duris pacem dare II. 21. conditionibus, quibus voluit, in fidem accepit Nabidem IV. 2. pacem dare III. 21, 22. &c.
Conditor juris VIII. 23. patriae I. 20.
Conferre alicujus oſſa in urna VIII. 5. multum triumphorum ſecuritatisque x. 12. ſe Tuſculum I. 11. conferri alicui VIII. 12. alicui merito VIII. 8.
Confeſtim VIII. 19. IX. 18. x. 4. & 17.
Conficere bellum VI. 11. VIII. 13. bella VII. 8. civitatem fame IV. 17. hoſtem ingentibus proeliis II. 9.
Configere XII. propugnatores XII. ſagittariorum ictibus VII. 21.
Confirmare imperium x. 3.
Confligere III. 9. cum hoſte V. 1. VII. 19.
Confluere ad aliquem VII. 4.
Confoſſus eſt XXIII. vulneribus VI. 25.
Confugere ad aliquem VII. 2.
Confuſus annus ſine aliqua computatione I. 3.
Congerere alicui laudes gratiasque VII. 22.
Congredi IX. 24.
Congregare copias III. 7. exercitum VI. 7. congregatos milites habere VI. 19.
Conjici in catenas II. 21.
Conjungere ſe alicui I. 19. III. 20. quosdam affinitate IX. 22. conjuncti inter ſe genere & affinitate VIII. 10.
Conjurare ad *delendam* patriam VI. 15. in *aliquem* VI. 25.
Conjuratos inter praecipui VI. 25.
Conjuratione ſuorum interfici VII. 23. conjurationis convictus VII. 21. conjurationes multas facere contra aliquem VII. 40. contra ſe patefactas ingenti conjuratione contemnere VII. 20.
Conſcendere Capitolium VII. 13.
Conſecrari merito I. 2. VIII. 8. poſt mortem VII. 13.
Conſedere. Hi quarto ab urbe milliario trans Anienem *conſederant* II. 5.
Conſeneſcere cum uxore I. 11. in agris amoeniſſimis x. 2. ignobili ſervitute IX. 7.
Conſenſu militum ad imperium legi x. 17. militum eligi ad imperium x. 10. militum Auguſtum fieri x. 15. militum imperatorem eligi IX. 12. militum principem eligi IX. 2. militum deponere inſigne compelli x. 11. Senatus Auguſtum adpellari IX. 12.
Conſentire. Pro Romanis conſenſit tota Italia III. 5.
Conſequi famam egregiam IX. 21.
Conſerere montes vineis IX. 17.
Conſilio alicujus omnia agere I. 2. conſilio non minore pugnare IX. 25. conſilii ingentis & induſtriae vir VI. 12. conſilia ſeveriora IX. 27.
Conſobrinae filius VIII. 6. conſobrinus VI. 7. conſobrinos ſuos interficere VII. 23.
Conſpectus. In omnium conſpectu ſe occidere I. 8. IX. 10. quo conſpecto VI. 21.
Conſtans Aug. x. 9.
Conſtantia ſoror Conſtantini nupta Licinio x. 5.

Conſtantinopolis VI. 6. IX. 15.
Conſtantinus M. X. 2. &c.
Conſtantinus M. filius X. 9.
Conſtantius Conſtantini M. pater IX. 22. X. 1. &c.
Conſtantius Conſtantini M. filius X. 10.
Conſtare juxta aliquem IX. 20.
Conſtituere Romanis leges moresque I. 3. ſacra ac templa *ibid.* urbem in monte I. 1. in templo infinitum auri gemmarumque IX. 15.
Conſuetudinis regiae forma IX. 26. conſuetudinem ſtupri cum aliqua habere VI. 22. Conſuetudine antiqua alicui notus X. 4. proeliorum conſuetudine latrones I. 8. contra conſuetudinem libertatis Romanae VI. 25.
Conſulatus minor dignitas quam dictatura I. 12.
Conſulatus ordinarii VII. 18. conſulatum accipere V. 8. alicui dare VII. 2. deferre V. 1. deferre ſine aliqua dubietate VI. 19. alterum poscere VI. 19. poſt conſulatum mitti *i. e. proconſulem* VI. 2. in conſulatu collegam habere V. 1. in conſulatu triumphare II. 14. in ſecundo conſulatu VI. 18.
Conſulare imperium I. 18.
Conſulares III. 10. VI. 20. viri V. 7. & 9. conſularis poteſtas II. 1. 3.
Conſules pro uno rege coeperunt creari I. 9. conſules primi L. Jun. Brutus & T. Collatinus I. 9. conſulem creare II. 7. facere I. 9. II. 8. & 6. III. 20. ſe facere VI. 23. & 24. fieri VI. 17. conſules mittere contra hoſtem II. 9. & II. & 14. &c. mutare V. 8. ordinare in futurum annum V. 4. pro uno rege coeperunt duo creari I. 9. conſules ex urbe fugiunt in Graeciam bello civili VI. 19. conſulibus ſtatuae in roſtris poſitae II. 7. ex conſule *i. e. procos.* VI. 8.
Conſulere gloriae parum X. 17. reip. divina proviſione VIII. 1.
Conſulto IX. 21.
Conſultiſſimus IV. 10.
Conſumere. Ingentes Romani imperii vires ea dimicatione conſumptae ſunt X. 12. omnis Auguſti familia conſumpta eſt VII. 15. conſumpſerunt bella ultra & millia hominum V. 9. conſumi fame VI. 6. in acie, in caſtris V. 8. in fuga, *ibid.* conſumptas provincias reparare IX. 9.
Contaminare ſe omnibus probris VIII. 22.
Contemnere aliquem II. 12. quid ingenti diſſimulatione VII. 20.
Contendere ad aliquem I. 15. contendere Epheſum V. 5.
Contentus dignitate Auguſti X. 1.
Contentione ingenti pugnare VI. 21.
Continere ſe intra Taurum IV. 4.
Contingere. Quod his ſemel contigerat III. 8. ſi tales ſibi milites contigiſſent II. 11. contigit ei, ut cum privatus obiiſſet, inter divos tamen referretur IX. 28.
Continuae calamitates II. 23. continuos per duos menſes VIII. 13.
Contra aliquem auxilia accipere I. 15. contra aliquem bellum agere II. 20. &c. bellum patrare II. 19. bellum ſuſcipere I. 16. II. 7. fruſtra tentare bella IX. 22. aliquem multas conjurationes facere VII. 20. proficiſci VII. 1. auſpicia pugnare II. 26. barbaros ducere copias VI. 21. caput alicujus quidquam ſpondere II. 14. conſuetudinem Romanae libertatis VI. 21. hoſtem bellum gerere III. 7. &c. bellum ſuſcipere II. 18. &c. dimicare I. 5. II. 21. inſtruere aciem I. 21. mittere conſulem II. 11. &c. conſules mittere II. 9. mittere dictatorem I. 20. mittere duces II. 13. nobiles res gerere IX. 18. naves parare II. 27. pugnare II. 14. III. 6. & 20. feliciter pugnare VIII. 15. alicui auxilio eſſe IV. 3. feliciter res gerere VIII. 12. Lilybaeum pugnatum eſt II. 27. omina & auſpicia dimicare VI. 18. patriam ducem eſſe. I. 15. rationem belli X. 10. religionem ſacramenti X. 6. Romanos aliquem auxilium poscere II. 11. contra Romanos ſe alicui jungere II. 10. rebellare I. 19. contra ſe reos punire VII. 19.
Contradicente conſule altero III. 10. contradictum eſt a Marcello &c. VI. 19.
Contrahere copias IX. 25.
Controverſias ſuas liteſque ad aliquem

quem deferre VIII. 8.
Convenire in unum VI. 21. convenit eruditio Latina cum Graeca ſcientia X. 16. convenit pax VII. 4. IX. 22.
Conventus infinitorum populorum IV. 7.
Convertere ſe ad aliquem V. 7. ad civile bellum converſus X. 15. converſus ad gravia vitia X. 9.
Convicia militum ferre X. 3. in ſe dicta leniter ferre VII. 20.
Convictus conjurationis VII. 21.
Convivia exhibere VIII. 14. cum amicis indiſcreta viciſſim habere VIII. 4. convivii apparatu elegantem eſſe IV. 7. convivio aliquem paſcere IV. 7.
Copia Cimbrorum infinita V. 2. copiae captivorum ingentes IX. 25. Gallorum II. 10. hominum infinitae VIII. 6. ingentes III. 16. magnae II. 24. militum VIII. 12. peditum & equitum III. 7. Romanae VI. 21. Romanorum II 18. copias adducere ex regno VI. 8. congregare III. 7. contrahere IX. 25. ducere contra barbaros VI. 21. hoſtis fundere X. 4. ingentes caedere VII. 9. ingentes capere aut interficere III. 18. ingentes utrinque producere VI. 20. ingentes ad bellum habere VII. 17. ingentes ad bellum parare IV. 5. ingentes perimere III. 6. militum grandes habere VII. 2. omnes exſtinguere V. 6. ſuas ad bellum educere III. 23. copiis modicis ingentes hoſtium copias exſtinguere X. 14. copiis tantis nunquam in mari pugnatum eſt II. 27.
Copioſa ſupellectilis cetera III. 23. copioſiſſima Perſarum gaza IX. 25. copioſiſſimo cum hoſte parva manu committere IX. 24.
Cordueni occupantur a Trajano VIII. 3.
Corinthiis bellum a Romanis infertur IV. 14.
Corinthus a Mummio diruitur IV. 14.
Corioli Volſcorum civitas I. 14. 15.
Cn. Cornelius Aſina Coſ. II. 20.
L. Cornelius Cinna V. 4. &c.
Cn. Cornelius Dolabella Coſ. delet Gallorum copias II. 10.
L. Cornelius Fauſtus Syllae filius VI. 23.
Cornelius Fuſcus praefectus praetorio perit VII. 23.
Cn. Cornelius Gallus Aegypto praeponitur VII. 7.
L. Cornelius Lentulus Coſ. adverſus Pyrrhum mittitur II. 14.
P. Cornelius Lentulus Coſ. VI. 8.
P. Cornelius Rufinus Coſ. contra Samnitas mittitur II. 9.
Cn. Cornelius Scipio Coſ. III. 6.
Cn. & P. Cornelii Scipiones fratres Hannibalem vincunt III. 11. ab eo in Hiſpania occiduntur, *ibid.* 14.
L. Cornelius Scipio Corſicam & Sardiniam vaſtat II. 20
L. *Cornelius Scipio Africani frater in Hiſpania res egregias gerit* III. 16. ei frater Africanus legatus datur IV. 4. Antiochum vincit *ibid.* ingenti gloria triumphat, & propter Aſiam domitam Aſiagenis nomen accipit *ibid.* Coſ. V. 7.
P. Cornelius Scipio in Hiſpaniam proficiſcitur III. 8. & 9. fugatur ab Hannibale.
P. Cornelius Scipio filius annos natus XXIV. ad Hiſpaniam mittitur Carthaginem capit III. 15. *res egregias agit* 17. ex Hiſpania evocatur, & Romam cum ingenti gloria venit 18. Coſ. & in Africam mittitur 20. contra Hannonem pugnat & Africam vaſtat *ibid.* pacem facit cum Carthaginienſibus 21. vincit Hannibalem 22. amicitiam cum Maſiniſſa facit *ibid.* Hannibalem caedit 23. Romam redit triumphans, & Africanus dicitur *ibid.* fratri ſuo. L. Cornelio Conſuli legatus datur & contra Antiochum proficiſcitur IV. 4.
P. Cornelius Scipio Naſica IV. 5.
P. Cornelius Scipio Naſica alter IV. 26.
P. Cornelius Scipio Scipionis, Africani nepos adoptatione, tribunus in Africa militat IV. 10. diviſor regni, inter filios a Maſiniſſa legitur 11. Juvenis fit conſul 12. Carthaginem capit ac diruit *ibid.* nomen, quod avus ejus acceperat, meruit; ut etiam, ipſe Africanus junior vocaretur *ibid.* ſecundo Conſul Numantiam, a ſolo evertit 17. deque ea triumphat 19.
Cornelius Sylla Marii quaeſtor IV. 27.

L. Cornelius Sylla Cluentium fundit v. 3. Coſ. adverſus Mithridatem miſſus cum exercitu Romam venit 4. contra Marium & Sulpicium dimicat, ac primus urbem armatus ingreditur, & in Aſiam proficiſcitur *ibid.* Archelaum vincit *ibid.* Athenas capit 6. Dardanos, Scordiſcos, Dalmatas & Moeſos ſubigit 7. e Graecia in Italiam trajicit *ibid.* Norbanum vincit & Scipionem *ibid.* de Mithridate triumphat 9.
Cornu ſiniſtrum, dextrum vi. 20.
Corpus alicujus ſepelire iv. 20. cum lorica aurea Ptolemaei inventum vi. 22. ex militari corpore ad imperium accedere ix. 1. corporis animique virtutes x. 7.
Corrector diſciplinae militaris & morum diſſolutorum ix. 14. Lucaniae ix. 13.
Corrigere exercitum iv. 27. militem ſine aliqua acerbitate iv. 17.
Corripi dolore oculorum ix. 18.
Corrumpere aliena matrimonia ix. 9. nobilia matrimonia ix. 19. virginem i. 18. corrumpi pecunia iv. 26.
Corſica a Scipione vaſtatur ii. 20.
Corvus ſupra brachium Galli ſedens ejus oculos alis unguibusque verberat ii. 6.
Corvi cognomen M. Valerii ii. 6.
Corycum P. Servilius capit vi. 3.
Cn. Coſconius pro conſule ad Illyricum mittitur vi. 4.
Cottiae Alpes vii. 14.
Cottius rex vii. 14.
Cotys Thraciae rex iv. 5.
Creare dignitatem novam dictaturam i. 12. duos Caeſares x. 2. conſulem ii. 7. conſules i. 9. regem i. 3. tribunos plebis i. 13. creari Auguſtum x. 1. imperatorem viii. 22. ix. 5. x. 2. imperatorem ab exercitu ix. 19. principem viii. 6. x. 10.
Crebris proeliis vincere vi. 18.
Credere nimium amicis x. 15. creditur a pleriſque ſcribae filius fuiſſe ix. 19. ad deos tranſire creditus eſt i. 2.
Creſcere coepit res Romana ii. 1.
Creta. De hac triumphat Metellus vi. 16.
Creticum bellum vi. 11.
Creticus appellatur Caecil. Metellus vi. 11.
Criminibus fictis innoxios occidere ix. 19.
Crinita ſtella, eam Graeci Cometen vocant x. 8.
Crixus gladiatorum dux vi. 7.
Crudelitas gravis vii. 11. x. 9. crudelitatis odium in ſe concitare vii. 23. crudelitate ingenti ſaevire vii. 12. ultima victos compeſcere ix. 14. ad crudelitatem propenſior ix. 13.
Crudeliter quaedam gerere vii. 13.
Cruditate nimia examinari x. 10.
Cruentum nihil in quemquam facere iv. 27.
Cruore abſtinere x. 16.
Cruſtumini vincuntur a Romulo i. 2.
Cryſtallina pocula viii. 13.
Cteſiphon ix. 10. x. 16. a Trajano vincitur viii. 3. a Caro capitur ix. 18.
Cubiculi, quod ex recenti tectorio calcis grave quieſcentibus erat, odore exanimatus x. 18.
Culpare aliquem viii. 5.
Cultus modici eſſe x. 1. regii inſtrumentum viii. 13.
Cum aliqua conſuetudinem ſtupri habere vi. 22. aliquo eſſe iv. 4. cum aliquo pacem habere ii. 13. cum Capitolio incendere aliquem vii. 18. civitate capi ii. 17. claſſe proficiſci ii. 22. domo ardere i. 4. elephantis & magnis copiis venire ii. 21. cum exercitu venire iii. 14. x. 2. cum exercitu ad urbem venire v. 4. cum exercitu adverſum patriam venire vi. 19. cum exercitu in Hiſpaniam proficiſci iii. 8. cum exercitu in Hiſpania remanere iii. 11. cum exercitu Romam proficiſci vii. 2. cum fratre uno partu editus i. 1. hac voce ii. 11. honore dictatoris ad bellum proficiſci ii. 8. hoſte bellum agere ii. 9. committere ix. 24. confligere v. 1. vii. 19. de pace agere v. 6. dimicare ii. 11. imperatore capi ii. 21. ingenti gloria Romam regredi iii. 14. Romam venire iii. 18. ingenti pompa redire iv. 8. ipſo oppido ducem capere iii. 14. ipſo rege civitatem oppugnare *i. e.* civitatem, & ejus regem i. 8. militi-

bus venire vi. 9. multo dedecore imperare vii. 18. navibus proficiſci ii. 23. & 27. cum xxx. navibus fugere ii. 26. numeroſioribus amicis epulari x. 1. numinibus ſermonem habere iii. 20. omnibus aequo jure agere viii. 12. parva manu dimicare iii. 6. pugnatoribus naves capere ii. 22. & 26. uxore conſeneſcere i. ii. uxore & liberis fugere i. 8. victrici claſſe redire ii. 22. cum lorica aurea inventum eſt corpus ejus vi. 22.
Cunctis amabilis & jucundus vii. 20.
Cupiditas muliebris vi. 7.
Curam aerarii mediocrem habere x. 16.
Curia. Ad Curiam venire vi. 25. in curiam irrumpere vii. 22. in curia clypeum aureum alicui ponere ix. ii.
M'. Curius Dentatus Coſ. contra Samnitas mittitur ii. 9. contra Pyrrhum *ibid.* 14.
Currere ad alicujus vehiculum vii. 10. ix. 24.
Currus aureus iv. 8. currum praecedere iv. 14. triumphantis praecedere ix. 13. ante currum ducere obſides iv. 2. ante currum hoſtem ducere iv. 14. ix. 27.
Curſus. A curſu ſuo averti ii. 14.
Cuſtodia in publica eſſe ii. 27.
Cyrene Libyae civitas vi. 11.
Cyzicena pugna vi. 8.
Cyzicus vi. 6. viii. 18.

D.

Dacos vincit Auguſtus vii. 9. Domitianus vii. 23.
Dacia Ripenſis ix. 13.
Daciam ſubigit Trajanus viii. 2. eam adpellavit Aurelianus, quae duas Moeſias dividit ix. 15. intermittit Aurelianus ix. 15. ſub Gallieno amiſſa ix. 8.
Dalmatia. De hac triumphant L. Metellus, & Q. Mucius Scaevola Coſſ. iv. 23. Ejus multam partem ſubigit Cn. Coſconius vi. 4. Eam imperio R. adjicit Auguſtus vii. 9. Dalmatia oriundus Diocletianus ix. 19.
Dalmatae a Sylla domantur v. 7.
Damnare capite ix. 14. capitis ii. 8. damnari i. 18. 20. per Senatum viii. 4.
Danubius vi. 2. & 10. viii. 2. ix. 8.
Daphenſibus aliquantum agrorum datur a Pompejo vi. 14.
Dardania omni potitur Conſtantinus x. 5.
Dardani a Sylla domantur v. 7. vincuntur a Curione vi. 2.
Dare alicui aliquantum agrorum vi. 14. conſulatum vii. 2. Italiam x. 2. leges iv. 7. legatum ii. 9. obſidem iv. 2. obſides vii. 9. regem viii. 3. regnum vi. 22. veniam & pacem vi. 14. victoriam & nomen ii. 6. aurum alicui i. 20. argenti talenta cc. ii. 19. Caeſarem Orienti x. 12. captivos ſine pretio ii. 27. cauſſam bello civili v. 4. finem bello vi. 1. 2. & 14. &c. finem proelio ii. 11. inducias xlv. diebus iii. 21. milites ii. 7. d. millia pondo argenti iii. 21. occaſionem irrumpendi vi. 9. operam vii. 2. viii. 1. & 6. operi modum x. 18. pacem x. 7. pacem alicui legibus iv. 2. pacem duris conditionibus ii. 21. pacem conditionibus iii. 21. 22. &c. poenas ix. 19. x. 11. poenas juſtiſſimo exitu x. 3. prandium exploratoribus iii. 22. tutorem alicui vi. 21. vineas colendas provincialibus ix. 17.
De Aſſyria exercitum revocare viii. 6. de Africa triumphare v. 9. &c. de belli eventu deſperare vii. 17. de belli eventu diffidere iii. 18. de bello triumphare vi. 16. de Dacia facere idem viii. 6. de die quarto vel quinto epulari vii. 18. de exercitu magna pars ſauciatur iii. 10. de exercitu ſuo xx. perdere vi. 12. de hoſtibus triumphare ii. 7. & 9. de injuria alicui queri i. 8. de pace agere cum hoſte v. 6. de Perſide victorem redire ix. 19. de redimendis captivis legatos mittere ii. 12. de ſaxo praecipitari vii. 15. de ſenatoribus nobiliſſimus juvenis ii. 5. de ſuis perdere cd. v. 8.
Decedere *i. e. mori* viii. 19. x. 18. morbo decedere i. 3.
Decemviri facti i. 18. iis ſublata eſt poteſtas *ibid.*
Decernere alicui triumphum ii. 2. iii. 5. iv. 2. bellum alicui contra ho-

hoſtem v. 1. alicui Galliam & Illyricum VI. 17. decrevit ſenatus, ut II. 23.
Decet tantum principem X. 16.
Decibalus a Trajano vincitur VIII. 2.
Decipi caſu magis, quam virtute III. 14. fraude II. 20.
Decius Mus dux mittitur contra Pyrrhum II. 13.
Decius Auguſtus IX. 4.
Decorare aliquem ingenti honore IX. 11.
Dedecora alicujus purgare VII. 12. cum multo dedecore imperare VII. 18. ingenti funus per Veſpillones exportatum VII. 23. ingenti hoſtes vincere II. 9. magno per urbem trahi VII. 18. ſe proſtituere VII. 14.
Dedere ſe IV. 6. X. 6. ſe alicui III. 9. & 16. V. 8. belli concitorem IV. 4.
Dedicatio Amphitheatri VII. 21.
Deditio. Ad deditionem fame aliquem compellere IV. 20. ad deditionem hoſtes redigere VI. 3. urbem in deditionem accipere II. 2. In deditionem accipere civitatem II. 24. in deditionem accipere civitates III. 14. IV. 17. & 27. in deditionem accipere oppida & caſtella X. 16. in deditionem accipere totum exercitum V. 7. in deditionem accipere regem III. 4. VI. 14.
Deditus Philoſophiae Stoïcae VIII. 11. civilibus artibus & ſtudiis liberalibus X. 7. deditior uxoribus X. 15.
Deducere aliquem Romam IV. 22. aliquo cives IV. 21. coloniam aliquo IV. 23. elephantos Romam II. 24. vallum a mari ad mare VIII. 19. lecticulae pallia IX. 18.
Defendere civitates contra aliquem IV. 2. fines imperii VIII. 2. Italiam VII. 3. provincias VIII. 8. quidquam I. 20. ſe armis II. 13. Syriam IX. 10.
Defenſor pudicitiae Brutus I. 10. defenſores populi, *i. e. tribuni plebis* I. 13.
Deferre alicui bellum contra hoſtem VI. 12. honorem II. 4. conſulatum V. 1. conſulatum ſine aliqua dubietate VI. 19. controverſias ſuas ad aliquem VIII. 8. honores VI. 25. omnes in cenſum I. 7. hujus tantum memoriae delatum eſt VIII. 5.
Deficere languore VIII. 12.
Deformare imperium R. VII. 14.
Defungi *i. e. mori* VIII. 6. & 20.
Degere ſub regibus amicis VII. 19.
Dejici in Tiberim VII. 18.
Deinceps X. 4.
Deinde I. 6.
Dejotarus Galatiae rex VI. 14.
Delectari amoenitate loci & aquarum abundantia VI. 14.
Delere copias hoſtium II. 10. exercitus II. 1. hoſtes III. 12. magnam partem Armeniorum VI. 9. imperium IX. 9. patriam VI. 15. urbem IV. 12.
Deliciae & amor humani generis VII. 21.
Demergere naves II. 22. 26. 27. &c.
Demetrius Philippi filius obſes Flaminino datur IV. 2. ante currum Flaminini ducitur IV. 2. patri a Romanis redditur IV. 3.
Denuntiare alicui, ut bello abſtineat III. 7. denunciatur mors per crinitam ſtellam X. 8.
Deponere arma VIII. 18. inſigne X. 11. depoſitam dignitatem reſumere X. 2.
Depopulari Campaniam II. 12.
Depravatus luxuria & obſcoenitate VIII. 15.
Deprecari aliquem per literas IX. 13.
Deprecatione & fletu aliquem ſuperare I. 15.
Deprehendere ſocios conjurationis VI. 15.
Deſcribere annum in X. menſes I. 3.
Deſerere remp. IX. 11. Romanos III. 12. deſeri ab amicis IV. 7. ab exercitu IX. 20. a militibus IX. 1. militum ſcelere X. 2.
Deſinere eſſe Romanum II. 25.
Deſperare de belli eventu VII. 17. deſperans Hiſpanias poſſe retinere III. 18. Moeſiam poſſe retinere IX. 15. deſperatis rebus VII. 7. IX. 9.
Deſperatio probroſa IX. 8.
Deſtitutus ab omnibus ſimul VII. 15.
Deteſtari improbos ſine aliqua acerbitate VIII. 8.
Deteſtatione omnium vivere IX. 20.
Detegere inſidias X. 3.
Detergere ſudorem I. 17.

De-

Deterruerunt amici idem de Dacia facere conatum VIII. 6.
Detrahere annulos e manibus caeſorum III. 11.
Deum ſe & Dominum appellari jubere VII. 23. Ad deos tranſire I. 2. deo proximus VIII. 4. deo ſimilis VII. 8.
Devincere Britanniam VII. 13.
Dexter: Dacia eſt in dextra Danubio in mare fluenti, cum antea in laeva fuerit IX. 15.
Diadema in manibus alicujus collocare VI. 18.
Diadumenianus VIII. 21.
Dicere convicia in aliquem VII. 20. dicere in ſenatu VII. 20. dicitur Caeſar etiam lacrymas fudiſſe intuens Pompeji caput VI. 21. navis Perſei habuiſſe XVI. ordines remorum IV. 8. ad coelum manus tuliſſe dicitur II. 11. dicenda ſunt reliqua majore ſtylo X. 18. Poſtea idem Corvus eſt dictus II. 6. de quo poſtea dicemus I. 12. dici Pium propter clementiam VIII. 8. neque quidquam ſimilius poteſt dici I. 12.
Dicta inter alia VIII. 5.
Dictator primus Romae Lartius I. 12. capitis damnat magiſtrum eq. II. 8. dictatorem facere I. 17. ſe facere VI. 20. dictatori magiſter equitum fuerat VI. 23. dictatorem mittere adverſus hoſtem II. 5. mittere contra hoſtes I. 20. dictatori obſequebatur magiſter equitum I. 12. dictatoris cum honore ad bellum proficiſci II. 8.
Dictatura antiqua I. 12. dictaturae ſub nomine & honore regnare I. *ibid.* dictaturam dignitatem novam creare *ibid.* Dictatura conſulatu major *ibid.*
Die ea II. 14. die jam praecipiti X. 10. diem obire IV. 20. diem perdere VII. 21. die ſenatus ad curiam venire VI. 25. de die quarto vel quinto epulari VII. 18. per quinos dies. I. 2. dies feſti X. 1. dies feſtos habere VIII. 4. intra ſex dies, quam venerant II. 28. quae omnia ab eo geſta ſunt XX. diebus II. 2. diebus XLV. inducias dare III. 21.
Differre proelium III. 10.
Diffidere de belli eventu III. 18.
Difficilius ab honeſtate averti poſſe II. 14.
Diffugere III. 9.
Diffundere imperii fines longe lateque VIII. 2.
Dignari. Nemo Romanorum pacis mentionem habere dignatus eſt III. 10.
Dignitas Auguſti X. 1. honeſti civis II. 25. *pro imperio conſulari* I. 9. Tribunorum militarium II. 3. dignitatem depoſitam reſumere X. 2. iterum reſumere II. 3. dignitatem novam Dictaturam creare I. 12. dignitates *de conſulibus* mutatae ſunt II. 1.
Dignum exitum exordiis ſaevis nanciſci X. 11. quidquam memoria dignum agere IX. 16.
Diligentiam ad ſcribendi majorem reliqua reſervare X. 18. diligentiae proviſio omnis VII. 19.
Diligens coërcitor diſciplinae militaris VII. 20. minus diligens X. 16. diligentiſſimus circa aerarium & militum diſciplinam VIII. 7. princeps IX. 26.
Diligi inuſitato favore VII. 20.
Dimicare adverſum aliquem VI. 20. armis gladiatoriis VIII. 15. contra hoſtes I. 5. II. 21. V. 2. contra omina & auſpicia VI. 18. cum hoſte *i. e. contra* II. 11. IV. 7. cum parva manu III. 6. feliciſſime II. 8. inconſulte magis quam ignave IX. 24. in mari II. 20. per praeſidem VIII. 7. pro aequitate IV. 7. ſucceſſu vario VI. 1. ut in regnum poſſet reſtitui I. 9.
Dimicatione ea Romani imperii vires conſumtae ſunt X. 12. poſt multas dimicationes victor. VI. 23.
Dimidium tributorum praeſtare IV. 7.
Diminuere imperium R. VII. 14.
Dimittere convictos adverſum ſe conjurationis VII. 21. exercitus VI. 19. exploratores II. 14. legatos III. 22.
Diocletianus Aug. IX. 19. &c.
Diogenes Archelai filius interficitur V. 6.
Diripere alicujus caſtra VI. 8. 12. 21. IX. 25. urbem IX. 9.
Diruere urbem IV. 12. & 14.
Diſcedere triſtem ab imperatore VII. 21.
Diſciplina militaris VII. 20. VIII. 23. IX.

IX. 14. militum VIII. 7. Romana IV. 27. disciplinis liberalibus eruditus X. 16.
Diſpertire praedam militibus III. 16.
Diſplicere. Pax diſplicuit II. 13. diſplicuerunt conditiones III. 22. cum continuae calamitates Romanis diſplicerent II. 23.
Diſponere multa provide IX. 23.
Diſſimulatione ingenti quid contemnere VII. 20.
Diſſoluti mores IX. 14. diſſolutus in omnem laſciviam IX. 8.
Diſtrahere facta ſectione inſtrumentum regii cultus VIII. 13.
Diſtribuere prædam militibus IV. 8.
Ditare militem ſuum ingenti praeda II. 22. omnes & honoribus augere VIII. 4. ditare ſe IX. 21.
Ditio Romana IX. 13. in ditionem P. R. redigere Hiſpanias VI. 1.
Ditiſſimus ante imperium VIII. 8. ditiſſima civitas I. 20.
Diutiſſime vivere privatum IX. 13.
Diuturnitate & felicitate militiæ cunctis amabilis X. 10. diuturnitas poteſtatis I. 9.
Diuturnum bellum VIII. 6.
Diverſa fortuna X. 10. diverſis proeliis vinci X. 12.
Dividere remp. inter quosdam VII. 3. Romanum orbem X. 1. adpellare eam Daciam, quæ nunc duas Moeſias dividit IX. 15.
Divinum quiddam Scipioni ineſſe exſtimabatur III. 20. divinos honores alicui tribuere VIII. 7. divina proviſione reip. conſulere VIII. 1. mens divina *Praef.* divini fulminis ictu perire IX. 18.
Diviſorem regni inter filios aliquem eſſe jubere IV. 11.
Divus Hadrianus VIII. 17. Trajanus VIII. 13. Divum appellari VII. 10. VIII. 19. IX. 2. & 11. poſt mortem VII. 13. inter divos referri VII. 20. & 22. VIII 5. 8. 10. & 14. IX. 3. 4. 28. X. 1. 8. 15. 16. & 18. referri merere IX. 15.
Divitiis ſtudens X. 1.
Docere aliquem Latinas litteras VIII. 12.
Docilitas animi X. 6. docilitate & liberalitate ſibi juſtum amorem quaerere X. 7.
Doctus literis VIII. 19. doctior Graecis literis X. 16.
Documentum ſui oſtendere VII. 17.
Dolere tanquam in propria orbitate VII. 22.
Dolore oculorum correptus IX. 18.
Dolum alicui nunciare X. 3. machinari IX. 9. dolo compoſito X. 3. dolo interfici IX. 20. dolo occultare alicujus mortem IX. 18.
Domare Africam IV. 4. Galliam VI. 17. aliquem IX. 20.
Domeſticus qui tunc militabat X. 17.
Dominum ſe & deum appellari jubere VII. 23. ad dominum aliquem reducere II. 14. dominis captivos pretio reddere II. 27.
Domitianus Neroni, Caligulae aut Tiberio ſimilis VII. 23. primis annis moderatus in imperio, dein ad quaevis vitia progreſſus nobiliſſimos Senatores interficit *ibid.* Dominum ſe & Deum adpellari vult *ibid.* Expeditiones quatuor habuit *ibid.* multa opera Romae facit: interficitur ſuorum conjuratione: funusque ignobiliter ſepelitur *ibid.*
Sext. Domitius Calvinus Coſ. IV. 22.
Cn. Domitius Marianae partis dux a Pompejo occiditur V. 9.
L. Domitius praetor a Sertorii duce Hirtulejo occiditur VI. 2.
Domus Syllae evertitur V. 7. domi bellique gloriam quaerere VIII. 5. cum domo ſua ardere I. 4.
Dono quid alicui exhibere III. 1. dona ponere in Capitolio IV. 8. dona adferre IV. 8.
Donare alicui civitates IV. 4. regnum VI. 14. civitatem libertate VI. 14.
Druſus Auguſti privignus VII. 9.
Dubia victoria X. 10. dubius in quosdam X. 7. non dubia calamitate nutare X. 14.
Dubie. Haud dubie nobiliſſimus VIII. 9.
Dubietate ſine aliqua deferre alicui conſulatum VI. 19.
Ducere copias contra barbaros VI. 21. exploratores per caſtra II. 14. foſſas circa murum I. 7. ante currum hoſtes IV. 8. 14. IX. 27. ducere melius X. 1. obſides ante currum IV. 2. Romam elephantos II. 14. ſecum filium adverſus hoſtem IX. 18. ducere uxorem VII. 6. VIII. 20. IX. 2. duci in triumphum II. 5. non poſſe ad pugnam propter aetatem puerilem I. 16.

duci nudum per publicum VII. 15.
Ductu alicujus IX. 22.
C. Duillius Coſ. II. 20.
Duodeviginti X. 17.
Duum menſium imperium VIII. 21.
Duplicare Senatorum numerum *i. e.* augere I. 6.
Dura reſponſa reddere III. 7. duris conditionibus pacem dare II. 21.
Dux in graviſſimis bellis VII. 16. dux Latronum IV. 16. dux nobilitatis VII. 3. dux uterque III. 23. ducem eſſe contra patriam I. 15. duce L. Furio II. 6. duce Xantippo II. 21. ducem adverſus hoſtem eſſe V. 3. mittere II. 21. mittere ad Achajam V. 6. duces mittere contra hoſtem II. 13. IV. 6. duces magnorum exercituum I. 16. duces Magnentiani X. 11. duces partis Marianae V. 8. 9.

E.

E familia ſupereſſe I. 16. e Lucania Romam advolare X. 2. e manibus caeſorum annulos detrahere III. 11. e palatio fugere VII. 15. e Pannonia inferiore Budaliae natus IX. 4. e Perſide redire VIII. 5. e Romanis unum provocare II. 6. e Sicilia exercitum Ariminum trajicere III. 8. e Syria ad Italiam proficiſci IX. 3.
Eboracum in Britannia VIII. 19. X. 1.
Edere. Uno partu cum fratre editus I. 1.
Edeſſa VIII. 20.
Edeſſi a Trajano vincuntur VIII. 3.
Edictum perpetuum compoſuit Julianus VIII. 17.
Editio munerum VIII. 14.
Educere copias ad bellum III. 23.
Efferri funere publico VIII. 20.
Efficere omnia X. 5. qui modus LIX. millia efficiebat II. 6.
Effringere ludum VI. 7.
Effugere VI. 7.
Egregius in quosdam X. 7. in re militari X. 3. egregius vir X. 1. 6. & 16. egregium lavacri opus facere VIII. 20. egregiam famam conſequi IX. 24. egregias res agere III. 16. gerere IV. 16. egregia multa gerere X. 14. inter alia egregia V. 3. egregiae tranquillitatis vir X. 15. indolis adoleſcens IX. 18. vita egregia *Praef.*
Egregie moratus IX. 16. multa facere VII. 13.
Egreſſus annum aetatis XLIII. VIII. 20.
Elatus ad inſolentiam VIII. 12.
Elegantem eſſe convivii apparatu IV. 7.
Elementa prima literarum X. 10.
Elephantos ad Italiam adducere III. 8. interficere II. 13. occidere vel capere IV. 27. Romam primus ducit Curius II. 14. Elephantorum auxilio vincere II. 11.
Eligere aliquem Imperatorem VII. 16. *ſedem* X. 2. *ex ſenioribus centum eligere* I. 2. *eligi imperatorem* a militibus IX. 11. imperatorem conſenſu militum IX. 12. a militibus IX. 10. principem IX. 2. ad imperium X. 10.
Eminere in negotiis bellicis *Praef.*
Empta ſemel retinere VIII. 13.
Emptoribus pretia reſtituere VIII. 13.
Epheſus V. 5. Epheſum contendere V. 5.
Epirus II. 11. & 13. &c.
Epiſtola. Per Epiſtolas pacem rogare VI. 14.
Epulari cum amicis numeroſioribus X. 1. de die quarto vel quinto VII. 18.
Epulis indulgere X. 18.
Equites Romani & Senatores in Caeſarem conjurant VI. 25.
Eques. Parva manus equitum III. 6. equitum & peditum copiae III. 7.
Equitatus cum rege fugit integer IV. 7. equitatui praeeſſe IV. 8.
Erecta coma & capite trahi per urbem VII. 18.
Ergo I. 9.
Eripe me his invicte malis IX. 13.
Errare per Numidas II. 24.
Errantes elephantos colligere II. 24.
Eruditus liberalibus diſciplinis X. 16. eruditiſſimus Graeco ſermone VIII. 7.
Eruditio Latina cum Graeca ſcientia convenit X. 16. eruditione Philoſophus VIII. 11.
Erumpere moliri IX. 2.
Eſquilinus mons Romae adjunctus a Servio Tullio I. 7.

Eſſe

Eſſe alicui auxilio IV. 3. 4. alicui in auxilio IV. 6. VI. 22. cum aliquo IV. 4. civilitatis in imperio VII. 21. ex Fabia familia I. 16. in imperio IX. 16. inuſitatae civilitatis & fortitudinis VIII. 2. magnae facilitatis & liberalitatis VII. 21. moderatum in imperio VII. 23. morum paternorum VIII. 20. nimiae libidinis IX. 9. partium Marianarum VI. 1. ejusdem hominis & bello vincere & convivii apparatu elegantem eſſe IV. 7.

Et *i. e.* etiam I. 8. VII. 21.

Etiam lacrymas fudiſſe dicitur Caeſar VI. 21. &c.

Eumenes Aſiae rex IV. 6. frater Attali IV. 20.

Eumeni donantur Aſiae civitates, quas Antiochus perdiderat IV. 4.

Eumenes Eumeniam in Phrygia condidit IV. 14.

Eumenia in Phrygia ab Eumene conditur IV. 4.

Euphrates VI. 18. Euphrati imminet Circeſſum IX. 2. Euphraten imperii finem eſſe vult Hadrianus VIII. 6.

Europa IV. 4.

Evadere VI. 20. alicujus prudentiam X. 1. cum multis equitibus III. 23.

Evehere aliquem honoribus VII. 8. urbem ad faſtigium X. 8.

Evenit, ut victores Coſſ. ambo morerentur VII. 1.

Eventus belli III. 18. VII. 17.

Evertere Apolloniam VI. 10. domum V. 7. oppida VII. 14. urbem a ſolo IV. 17. urbem IV. 21.

Evocare ducem cum copiis omnibus III. 18. ex Hiſpania ducem III. 18. aliquem ad ſe per blanditias VII. 11.

Ex Africa oriundus VIII. 18. ex Africa ſolus imperator Septimius Severus *ibid.* Afris captivos tenere II. 27. animi docilitate mutare X. 6. arbitrio III. 21. Aſia alicui mittere milites V. 6. bono & aequo leges rogare X. 8. Caeſare Auguſtum facere IX. 22. Claſſe Romanorum XII. naves demerſae II. 27. concubina ſuſceptus IV. 20. conditione pacis Romanis parere III. 2. Conſule *i. e.* pro Coſ. VI. 3. ex corpore militari ad imperium accedere IX. 1. ex eo *n. tempore* VII. 8. eo appellari Africanus coeptus eſt III. 23. Epiro in Aegyptum fugere VII. 7. Europa & Aſia recedere IV. 4. Fabia familia eſſe I. 16. fiſco ſolvere pretium II. 27. Gallia victorem redire VI. 19. Gallis quidam II. 6. gaudio vultum mutare VIII. 11. genere Achillis originem trahere II. 11. antiquiſſimo Scipionis VI. 23. ex genere Bruti VI. 25. Germania transferre captivos VII. 9. Hiſpania ducem evocare III. 18. iis unus I. 18. illa die, qua II. 25. Italia recedere II. 13. legatis unus II. 12. magna parte IX. 11. maxima parte deo ſimilis VII. 8. medietate agrum tollere II. 28. ex CCXX. navibus cum XXX. fugere I. 26. nomine ſuo Romam vocare I. 2. numeroſis gentibus triumphum agere IX. 27. obſcuriori matrimonio eſſe X. 2. omni exercitu II. 21. parte regis occidere L. millia peditum IV. 4. ex partibus ſupereſſe VII. 4. ex Pompeji filiis major VI. 24. populo creare conſulem II. 7. pugna victorem recedere I. 10. quadringentis ſexaginta navibus octoginta ſervare II. 22. ex quo *n. tempore* X. 17. recenti tectorio calcis grave quieſcentibus cubiculum X. 18. regno adducere copias VI. 8. ex regno fugare regem V. 5. regem pellere V. 5. ſuo venire VII. 10. Romanis tirones lecti ſunt II. 6. V. millia caeſa II. 13. qui capti erant II. 25. Senatu nobiliſſimi VII. 23. Senatusconſulto imperare juberi VIII. 16. ſenioribus centum eligere I. 2. ſorore filiam agnoſcere VII. 12. ſuis unum amittere V. 3. tanto faſtigio ſponte ad privatae vitae ſtatum remeare IX. 28. temporis brevitate nihil memorabile gerere VIII. 21. torquibus praeda IV. 22. toto orbe Romano copias transferre VIII. 6. urbe aliquem expellere I. 15. urbe migrare I. 9. urbe venire I. 15. III. 22. V. 7. urbibus adducere Romanos IX. 15. utroque exercitu trecenti perierunt V. 2. uxore liberos habere IX. 22. ex voluntate manſuetudinis tuae *Praef.* ex voluntate ſua praeſtare honores VI. 25.

Exanimari nimia cruditate X. 18.

Exardeſco. Nova bella exarſerunt vi. 1.
Exauctorare legiones quasdam integras viii. 23.
Excidere urbem i. 19.
Excidium Trojae i. 1. excidia variarum civitatum iv. 12.
Excipere transeuntes cum praeda ix. 21. excipi ab aliquo inſolentia ix. 24. exceptis civilibus bellis vii. 9.
Excitare tumultum x. 2.
Excludere regem i. 8.
Exempli magnificentiſſimi occaſionem praeſtare viii. 5. exemplo Caligulae calidis & frigidis unguentis lavare vii. 14.
Exercendo magis quam puniendo militem vitioſum & ignavum corrigere iv. 17.
Exercitum amittere vii. 1. 2. colligere i. 12. congregare vi. 7. corrigere iv. 27. e Sicilia Ariminum trajicere iii. 8. fortiorem habere ix. 20. hoſtis caedere ii. 14. in Campania tenere v. 4. incolumem reducere ix. 3. interficere iii. 20. liberare i. 17. omnem oſtendere ii. 11. reducere ad diſciplinam Romanam iv. 27. removere i. 15. revocare de Aſſyria viii. 6. Romanum obſidere i. 17. ſalvum habere ii. 26. ſubjugare iv. 17. ſuum prodere ix. 13. totum in deditionem accipere v. 7. totum hoſti oſtendere iii. 22. exercitus concio x. 3. reliquiae vi. 18. terrore ſe in Campaniam recipit ii. 12. victor de Perſide redit ix. 19. Tarquinium Priſcum relinquit i. 8. magni vii. 23. Romanus ii. 21. univerſi Romani viii. 12. Germaniciani Vitellium imperatorem faciunt vii. 17. Germanicianos tollere x. 15. integer manſit iii. 14. caedere x. 10. delere ii. 1. dimittere vi. 19. occupare vii. 3. tres uni Caeſari Auguſto paruerunt vii. 1. validiſſimos & fortiſſimos ſuperare vi. 20. exercitu inopia laborante x. 17. ab exercitu imperatorem creari ix. 19. imperatorem fieri ix. 7. cum exercitu in Hiſpaniam proficiſci iii. 8. cum magno in Hiſpaniam remanere iii. 11. exercitui terribilis x. 9. exercituum magnorum duces i. 16. exercitibus alicujus traditis praeficere aliquem v. 8.
Exhaurire aerarium viii. 13.
Exhauſta viris Dacia viii. 6.
Exhibere alicui coenam vii. 18. convivia viii. 14. c. leones in editione munerum viii. 14. populo cc. millia modiorum tritici dono iii. 1. ſe omnibus aequalem viii. 4. naves, quae frumenta exhibebant iii. 7.
Exigere aliquid vehementer viii. 7. exigere reges i. 11.
Exiguus. Urbs exigua i. 1.
Exiſtere. Additis etiam his, quae in Principum vitam egregia exſtiterunt *Praef.* civilis circa amicos *exſtitit vii. 13.*
Exiſtimabatur divinum quiddam Scipioni ineſſe iii. 20.
Exitiabile nomini Romano imperium ix. 7. exitiabilis Tyrannus viii. 1.
Exitium vicinum x. 4. exitiis omnibus adverſum nobiles ſaevire x. 4.
Exitu juſtiſſimo poenas dare x. 3. exitum dignum ſaevis exordiis nanciſci x. 11.
Exoptatiſſimus moderator x. 2.
Exordia bona habere vii. 16. exordiis ſaevis dignum exitum nanciſci x. 11.
Exoſus univerſis ob ſcelera vii. 23.
Expaverunt incognitos Elephantos Romani ii. 11.
Expeditio Britannica vii. 13. expeditionem adverſus Parthos moliri viii. 20. parare contra hoſtem vi. 9. expeditiones habere vii. 23. expeditioni intereſſe x. 16.
Expellere aliquem ex urbe i. 15. aliquem civitate i. 20. regem i. 9. reges i. 9. vi. 25. regem Bythinia v. 5. expelli x. 3. expelli urbe vi. 15.
Expers artium liberalium x. 10. expers civilitatis x. 3.
Experiri fortunam adverſam & proſperam ix. 23. laborioſa alicujus officia x. 15.
Explere ſuam ſeveritatem aliena invidia ix. 26.
Exploratores captos circumducere per caſtra iii. 22. dimittere ii. 11. hoſtis capere ii. 11. ad hoſtis caſtra mittere iii. 22.
Exportare. Per Veſpillones Domitiani

ni funus ingenti dedecore exportatum VII. 23.
Expugnare civitatem IX. 8. civitates III. 14. Mediolanum III. 6. oppida X. 14.
Exſecrabilis orbi Romano VII. 15. ſuperbia VII. 23.
Exſecrandum bellum VI. 19.
Exſecratione omnium imperare VIII. 15.
Exſequias (reliquias) alicujus honorare VII. 18. alicujus Romam revehere IX. 2.
Exſilii poena VII. 19.
Exſpectare exercitus non potuit II. 22.
Exſpectatio militum ingens VIII. 22.
Exſtinguere ingentes hoſtium copias copiis modicis X. 14. omnes copias V. 6. exſtingui *i. e.* mori IX. 6. X. 13. exſtingui omnibus ſupplicibus II. 25. veneno VII. 7. ventris profluvio VII. 20. VIII. 5. exſtincta ſunt centum fere millia regis VI. 6.
Exſulare in vicina civitate I. 20.
Externa bella X. 12. externa & civilia bella X. 15.
Extorquere, ut ſibi conſulatus daretur VII. 2.
Extra Italiam arma movere II. 18.
Extrahere retia funibus blatteis VII. 14.
Extrinſecus *i. e.* praeterea IX. 25.

F.

Fabia familia I. 16.
Caeſo Fabius Coſ. I. 16.
C. Fabius Licinus Coſ. II. 15.
C. Fabius Pictor Coſ. II. 16.
Q. Fabius Maximus Magiſter equit. II. 8. abſente & invito dictatore Samnitas delet, a dictatore capitis damnatus, ſed favore militum & populi liberatus *ibid.*
Q. Fabius Maximus filius vincitur a Samnitibus II. 9. ei Pater Fabius Maximus legatus datur a Senatu *ibid.* vincit Samnitas *ibid.*
Fabius Hiſtoricus III. 5.
Fabricius unus ex Legatis ad Pyrrhum miſſus II. 12. &c.
Facere muros & cloacas I. 6. facere pacem cum aliquo I. 8. II. 11. 9 & 25. VII. 2. conſulem I. 9. II. 3. & 6. III. 20. ſibi collegam I. 10. magiſtrum equitum I. 12. facere ſeditionem I. 13. dictatorem I. 17. Decemviros I. 18. Tribunos militares II. 1. Legiones decem factae ſunt II. 6. alicui injuriam II. 11. captivorum permutationem II. 24. pacem omnibus locis III. 3. amicitiam cum aliquo III. 14. & 22. pacem ignobilem IV. 17. infamem *ibid.* pacem flagitioſiſſimam cum aliquo IV. 26. nihil cruentum in quemquam IV. 27. iter in Tauro VI. 3. heredem P. R. teſtamento VI. 6. quo locus ibi ſpatioſior fieret VI. 14. fieri conſulem VI. 17. facere victos ſtipendiarios VI. 17. ſe dictatorem VI. 20. ſeconſulem VI. 23. 24. regia & Tyrannica VI. 25. provinciam VII. 10. VIII. 2. 18. IX. 15. nihil ſtrenue VII. 12. multa egregie VII. 13. ſtrenue IX. 8. provincias VII. 14. VIII. 3. facere aliquem imperatorem VII. 17. 19. 22. VIII. 1. &c. Romae multa opera VII. 23. multas conjurationes contra aliquem VII. 20. idem de Dacia VIII. 6. aliquem Caeſarem VIII. 13. ſectionem VIII. 13. ſe Caeſarem VIII. 18. opus egregium lavacri VIII. 20. Caeſarem filium ſuum IX. 4. aliquem Auguſtum IX. 8. fieri Auguſtum IX. 18. Auguſtum ex Caeſare IX. 22. Auguſtum fieri conſenſu militum X. 15. filios ſuos Caeſares IX. 18. alicui inſidias IX. 20. fieri imperatorem X. 4. Conſtantinopolin Romae aemulam X. 8. neceſſariam pacem cum aliquo X. 17.
Facile uno proelio vinci IV. 6. ſubigere totum terrarum orbem VI. 21.
Facilitatis magnae eſſe VII. 21.
Facta illuſtrium virorum *Praef.*
Factioni ſuae Bagaudarum nomen inponunt Ruſticani IX. 20. factione alicujus occidi X. 9. militari opprimi X. 9.
Facundia eſſe ingenti & promptu X. 16.
Facundiſſimus VII. 21. Latino ſermone VIII. 7.
Faliſci capiuntur a Romanis I. 20. iis bellum a Romanis infertur II. 28.
Falſo alicujus manum imitari IX. 15.
Famam egregiam conſequi IX. 21.

Fame laborare I. 20. vinci III. 7. conficere civitatem IV. 17. ad deditionem aliquem compellere IV. 20. conſumi VI. 6. & peſtilentia laborare VII. 6. niſi tanta fames fuiſſet II. 22.
Famea dux Carthaginienſium IV. 10.
Familia Fabia I. 16. Auguſti VII. 15. honorata magis, quam nobili VII. 18. antiqua magis, quam clara VIII. 2.
Familiaritas. In familiaritate aliquem habere VII. 21. mediocri aliquem cognoſcere VIII. 4.
Familiaris alicui VII. 17. familiaribus & amicis nimium credens X. 15. familiarium locupletator X. 15.
Famula I. 7.
Faſtigio ſuo aequare aliquem VII. 8. ex tanto faſtigio ſponte ad privatae vitae ſtatum remeare IX. 28. faſtigium reſumere X. 2. ad faſtigium evehere urbem X. 8.
Fatum. Si per fata licuiſſet X. 16.
Fataliter mori I. II.
Fatigare virtutem Romanam II. 9. Meſopotamiam X. 8.
Fatigatione levi aliquem taxare IX. 19.
Favere alicui VII. I.
Favor ingens II. 8. favore inuſitato diligi VII. 22. ingenti militum regnare X. 3.
Favorabilis alicui VIII. 23. docilitas animi X. 6.
Fauſta Conſtantini M. uxor X. 3.
Galeria Fauſtina uxor M. Antonini VIII. 10.
Felicior in bellis VII. 8. felicior Auguſto, melior Trajano principibus in Senatu acclamatum VIII. 5.
Feliciter pugnare VIII. 15. feliciſſime dimicare II. 8. feliciter imperium mox commode ad ultimum perniciose gerere IX. 8.
Feliciſſimus rationalis IX. 14.
Felicitas ingens VIII. I. felicitate ingenti bellum conficere VI. 12. felicitas bellorum varia IX. 13. proeliorum ingens IX. 17. militiae X. 10.
Femina ex nobili genitus I. 7. feminam nobiliſſimam ſtuprare I. 8.
Ferculorum pompa illuſtris IX. 27.
Ferocia militum amittere victoriam X. 10.
Ferrata turris IX. 17.
Ferre alicui auxilium I. II. IV. 4. 27. ad coelum manus II. II. dixiſſe fertur II. 14. ferre alicujus nomen VII. I. aliquid prae ſe VII. 18. de die quarto vel quinto epulatus fertur VII. 18. ferre convicia leniter VII. 20. ſeditiones exercitus IX. 13. ſeditionem & convicia militum X. 3.
Ferro ignique omnia vaſtare II. 12.
Ferus & incivilis ingenii IX. 27. natura X. 13.
Feſtinare ad bellum civile V. 7.
Feſti dies X. I. feſtos dies habere VIII. 4.
Fictis criminibus innoxios occidere IX. 19.
Fidenates vincuntur a *Romulo* I. 2. a T. Hoſtilio I. 4. contra Romanos rebellant I. 19.
Fidenae captae & exciſae a Romanis I. 19.
Fides. In fidem accipere civitates II. 19. & 21. accipere hoſtem IV. 2. V. 7. accipere provinciam IV. 17. accipere aliquem VI. 14. accipere reges VIII. 3.
Fidiſſimus in amicos VII. 8.
Filius major, minor VI. 24. adoptione VII. 10. filio Britannici nomen inponere VII. 13. filiorum genitura VII. 20. filius Sororis IX. 14. X. 6. & II. ex matrimonio obſcuro X. 2.
Finem dare proelio II. II. accepit bellum III. 23. bello ponere IV. 27. finis fuit belli V. 2. finem accipere V. 3. hunc habuerunt duo bella V. 9. bello dare VI. I. 2. 14. &c. bello inponere VI. 7. &c. hunc habuit Mithridates VI. 12.
Fines imperii, quod defenſum magis fuerat, quam nobiliter *ampliatum*, longe lateque *diffundere* VIII. 2. Indiae per claſſem vaſtare VIII. 3. finis imperii VIII. 6. fines ad priſtinos revocare ditionem IX. 13. finibus in Romanis captivos locare IX. 25. finibus Romanis imperium reſtituere X. 14. finibus multari X. 17. finium nihil tradere X. 17.
Finire bellum III. I. 6.
Finitimus. Multitudo finitimorum I. 2.
Firmioribus muris urbem cingere IX. 14. 15.
Fiſcus. Ex fiſco pretium ſolvere II. 27.

27. ad fiſcum referre pecuniam III. 16. fiſcum augere VIII. 4. fiſci advocatus VIII. 18. fiſci commoda adfectans X. 1.
Flagitioſiſſimam pacem cum aliquo facere IV. 26.
Flaminius Coſ. ab Hannibale interimitur III. 9.
Fletu & deprecatione aliquem ſuperare I. 15.
Florianus Aug. IX. 16.
Floruit nunquam magis res Romana VII. 9.
Fluere. Ita in urbe fluxit II. 8. fluere in mare IX. 15.
Foeda vaſtitas X. 14.
Foedare Aegyptum gravibus proſcriptionibus caedibusque IX. 23.
Foedus ſolvere *i. e.* frangere IV. 17.
Foederis auctor IV. 17. neceſſitatem mutare X. 17.
Foetor cadaveris IX. 18.
Formam in provinciae alicujus regnum redigere VII. II. 19. in provinciae redigere Arabiam VIII. 3. forma regiae conſuetudinis IX. 26.
Fortiſſimi exercitus VI. 20. fortiorem exercitum habere IX. 20.
Fortitudo inuſitata VIII. 2. fortitudine pugnare IX. 25.
Fortuita mors X. 4.
Fortuna belli IV. 20. fortuna *i. e.* fatum VI. 1. varia ſaepe pugnare VI. 1. fortunam variam habere VI. 6. fortuna P. R. mutata eſt VI. 19. fortunam magis quàm amicitiam ſequi VI. 21. adverſam & ſecundam experiri IX. 23. fortuna in bellis proſpera X. 7. diverſa X. 10. in bellis laudanda X. 15. fortunatam Remp. reddere VIII. 14.
Forum tranſitorium a Domitiano aedificatur VII. 23. Trajani VIII. 5. divi Trajani VIII. 13.
Foſſas ducere circa murum I. 7.
Franci infeſtant mare IX. 21. caeduntur X. 3.
Frangi caſibus II. 25. frangere aliquem ab impetu III. 9. Macedonia fracta III. 14.
Fraternae necis ultio X. II.
Fraude decipi II. 20. alicujus interfici IX. 2. ſervi occidi IX. 15.
Frequentibus proeliis vinci III. 22.
Frequenter dux in graviſſimis bellis VII. 16.
Frequentare amicos ſalutandi cauſa VIII. 4. aegrotantes VIII. 4.
Frigidis & calidis unguentis lavare VII. 14.
Frigore gravi prunas adoleri jubere X. 18.
Fronto orator nobiliſſimus VIII. 12.
Frumentum. Naves quae frumenta exhibebant III. 7.
Fruſtra tentare bella IX. 22.
Fuga. Ad fugam compellere aliquem V. 7.
Fugare hoſtem II. 5. 13. hoſtem Tarentum II. 14. victum hoſtem III. 15. regem ex regno V. 5.
Fugere cum uxore & liberis I. 8. per noctem II. II. cum navibus II. 26. ad aliquem IV. 5. ab Arimino ad Siciliam V. 17. e palatio VII. 15.
Fulgere. Aliquamdiu fulſit ſtella X. 8.
Fulmen. Fulmine ictus I. 4. fulminis divini ictu perire IX. 18. fulmine Auguſtum perdere *i. e.* amittere IX. 19.
Q. Fulvius Coſ. II. 18.
Servius Fulvius Nobilior Coſ. II. 22.
Fulvius Flaccus Coſ. III. 2.
Cn. Fulvius Centumalus Coſ. III. 4. 14.
M. Fulvius de Aetolis triumphat IV. 5.
Fundi ingenti proelio IV. 4. fundere hoſtium ducem cum copiis magnis V. 3. lacrymas VI. 21. hoſtem proelio IX. 18. copias hoſtis X. 4.
Funeſtiſſima bella V. 9. funeſtiſſimus Caligula VII. 12.
Funus ingenti dedecore per Veſpillones exportatum & ignobiliter ſepultum VII. 23. funere publico efferri VIII. 20.
Funibus blatteis retia extrahere VII. 14. in murum tolli IX. 23.
Furcam capiti inſerere VII. 15.
Furius Camillus dictator Vejentes vincit I. 20. Gallos Senonas ſuperat *ibid.* de tribus populis triumphat II. 1. moritur, & honor ei ſecundus poſt Romulum defertur II. 4.
L. Furius adverſus Gallos proficiſcitur II. 6.
C. Furius Pacilius Coſ. II. 24.
Futurus annus *i. e.* ſequens V. 4.

G.

Gabii ſubiguntur a Tarquinio Superbo I. 8.
Galatia VI. 14. X. 17. ſub Auguſto provincia fit VII. 10.
Servius Galba Aug. VII. 16.
Galerius Aug. X. I. &c.
Gallaeci. De His triumphat D. Junius Brutus IV. 19.
Gallia II. 16. Gallia omnis, quae inter Alpes, flumen Rhodanum, Rhenum, & Oceanum eſt, & circuitu patet ad bis & tricies centena millia paſſuum VI. 17. Galliae tributi nomine annuum imperavit Caeſar Seſtertium quadringenties VI. 17. Gallia decernitur Caeſari VI. 17. Galliam omnem domat Caeſar VI. 17. Gallias tenere VII. 3. Agrippina in Galliis VIII. 2. Gallias vaſtare IX. 8. Galliarum imperium accipere IX. 9. Gallias a barbaris occupatas reſtituit Probus IX. 17. Galliae pacem reformare IX. 20. Gallias tueri X. 12. in Gallia res novas molitur Silvanus X. 13. Gallias reſtituere X. 14. Galliarum a praeſidio tollere exercitus X. 15.
Galli Senones ſuperant Romanos I. 20. in Italiam veniunt II. 5. vincuntur a C. Sulpicio dictatore II. 5. Gallis bellum infert L. Furius II. 6. Gallorum copiae ſe jungunt Tuſcis & Samnitibus II. 10. ingentes copiae Alpes transeunt III. 5. rex Virdomarus a Marcello occiditur III. 6. ingentes copias perimit Scipio III. 6. Galli & Ligures ſe Hannibali jungunt III. 8. Gallis transalpinis bellum infertur IV. 22. Galli Galbam imperatorem eligunt VII. 16. Gallos vineas habere permittit Probus IX. 17.
Gallus Aug. IX. 5.
Gallienus Aug. IX. 7. &c.
Gaudio omnium ingenti mori VII. 11. ex gaudio vultum mutare VIII. 11.
Gaza Perſica copioſiſſima IX. 25.
Geminum Janum aperire IX. 2.
Gemmarum ornamenta VIII. 13. aurique infinitum pondus IX. 15. ornamenta veſtibus calceamentisque indere IX. 26.
Genitus ex nobili femina I. 7.
Genitura filiorum VII. 20.
Gens. Multas gentes colligere I. 9. gentes validiſſimae VII. 19. quae Madenam attingunt VIII. 3. numeroſae IX. 27. barbarae X. 7.
Gentius Illyrici rex IV. 6. cum fratre & filiis ante currum Anicii ducitur IV. 8.
Genua ad alicujus procumbere VI. 13.
Genus. E genere alicujus originem trahere II. 11. generis nobiliſſimi vir VI. 15. ex genere antiquiſſimo VI. 23. ex genere Bruti VI. 25. genere neutro obſcuro VII. 17. materno genere nobilior, quam paterno VII. 17. omnium virtutum mirabilis VII. 21. genere claro ſed non admodum vetere VIII. 8. genere hi inter ſe conjuncti fuerunt VIII. 10. generis humani hoſtis VIII. 15. genere obſcuriſſimo IX. 2. Genus humanum VII. 21.
L. Genucius Coſ. II. 4.
Gerere bellum I. 3. II. 18. III. 15. bellum contra hoſtem III. 7. &c. quae omnia ab eo geſta ſunt II. 2. res magnas II. 19. res inclytas III. 17. rem proſpere IV. 2. 9. VII. 5. multa proſpere IV. 10. res egregias IV. 16. proelium V. 2. multa ſtrenue in bello V. 3. dum haec geruntur VI. 12. his geſtis VI. 14. imperium VII. 8. bellum gerere per legatos VII. 11. imperium ingenti ſocordia II. 11. multa tranquille atque moderate VII. 13. quaedam crudeliter atque inſulſe VII. 13. ordinarios conſulatus VII. 18. ſe moderatiſſime in imperio VII. 19. res feliciter VIII. 12. multa bella & feliciter VIII. 18. nihil memorabile VIII. 21. Africae proconſulem IX. 2. nihil omnino clarum IX. 5. imperium feliciter mox commode, ad ultimum pernicioſe IX. 8. remp. IX. 11. & 16. bella innumera IX. 17. nobiles res contra hoſtem IX. 18. multa incivilia X. 13. multa egregia X. 14.
Germanos trans Rhenum adgredi VI. 17. Germanorum ingentes copias caedere VII. 9. Germanis bellum infert Caligula VII. 12. Germani Ravennam usque veniunt IX. 7. usque ad Hiſpanias penetrant IX. 8. ultra Rhenum ſubmoventur X. 14.

Germa-

Germaniciani exercitus Vitellium faciunt imperatorem VII. 17. vid. X. 15.
Gerundium pro Futuro Infinitivi I. 16.
Geta Septimii Severi filius hoſtis publicus judicatus perit VIII. 19.
Gladiatores LXXIV. bellum movent VI. 7.
Gladiatoria arma VIII. 15. manus X. 11.
Gladio ad mentum ſubjecto VII. 18.
Gloria clariſſima notus III. 1. cum ingenti gloria regredi III. 14. gloria ingenti triumphare III. 23. IV. 4. V. 8. ingenti ante currum nobiliſſimos obſides ducere IV. 2. magna de hoſte triumphare IV. 19. magna triumphare IV. 22. &c. ingenti imperare VI. 8. rei militaris VI. 24. militaris VIII. 4. ingens belli domique quaeſita VIII. 5. bonitatis in eo obtinuit VIII. 5. gloriae alicujus invidere VIII. 6. gloria clementiae magna VIII. 7. moderata in re militari VIII. 8. bellica VIII. 19. militari illuſtris IX. 17. aliquem aequare IX. 17. gloriae militaris appetentiſſimus X. 7. alicujus vulnera inferre X. 16. avidus X. 16. parum conſulere X. 17.
Glorioſiſſime hoſtem vincere VIII. 23.
Gordianus ſenior IX. 2.
Gordianus Aug. IX. 2.
Gothi Graeciam, Macedoniam, Pontum & Aſiam vaſtant IX. 8. Illyricum & Macedoniam IX. 11. vincuntur ab Aureliano IX 13. variis a Conſtantino profligantur X. 7.
Graece componere poëmata & Tragoedias VII. 21.
Graeco ſermone eruditiſſimus VIII. 7. Graecarum literarum ſcienda VIII. 12. Graeca cum ſcientia convenit Latina eruditio X. 16. Graecis literis doctior X. 16. Graeci vocant crinitam ſtellam cometen X. 8.
Graecia II. 13. Graeciae multi populi cum Romanis amicitiam faciunt III. 14. Graecia reliqua V. 6. per Gothos vaſtatur IX. 8.
Grandaevus VIII. 16. X. 10.
Grandem praedam Romam perferre III. 6. grandis timor Romae fuit V. 1. grandi pecunia aliquem multare VI. 13. grandes militum copias habere VII. 2.
Gratias alicui agere III. 1. laudesque alicui agere VII. 22.
Gratiam memoriae ingentem apud barbaros collocare X. 7.
Gratior nulla victoria Romanis II. 20.
Gravi proelio vinci IV. 6. gravis calamitas V. 3. grave bellum VI. 16. gravis crudelitas VII. 11. X. 9. gravi ſaevitia notabilis VII. 18. gravius factum eſt bellum VIII. 12. gravi proelio capere aliquem IX. 13. graves proſcriptiones & caedes IX. 23. ad gravia vitia converſus X. 9. gravia & multa perpeti ab aliquo X. 10. gravi frigore prunas adoleri jubere X. 18. graviſſimum bellum IV. 20. movere V. 3. graviſſima bella VI. 17. graviſſimis in bellis dux VII. 16. graviſſimae proſcriptiones & nobilium caedes X. 11. graviſſimam pugnam habere contra aliquem V. 8.
Gravius accipi III. 10. graviſſime vinci I. 20.

H.

Habenas reip. tenendae relaxare IX. 8.
Habere exordium a Romulo I. 1. uxores non habere I. 2. aliquam uxorem I. 7. IV. 6. habuit Roma capitum LXXXIII. millia civium Rom. I. 7. imperium I. 9. poteſtatem I. 9. primus annus quinque Conſules habuit I. 10. ſepulturae ſumptum collatis a populo nummis I. 11. imperii poteſtatem I. 12. civitatem optimam I. 14. cenſum in urbe I. 16. II. 6. 18. ſummam poteſtatem I. 18. pacem cum aliquo II. 13. captivos infames II. 13. vicina caſtra II. 14. in auxilium II. 24. ſpem nullam II. 25. dignitatem honeſti civis II. 25. ſalvum exercitum II. 26. nullum bellum III. 3. pacis mentionem III. 10. belli adparatum in urbe III. 13. ſermonem cum numinibus III. 20. adjutores IV. 5. alicui honorem IV. 7. VIII. 8. habebatur conſultiſſimus IV. 10. habere auctorem foederis IV. 17. infinita regum auxilia

IV. 20. collegam in conſulatu V. I. periculum a tergo V7.. pugnam graviſſimam contra aliquem V. 8. haberi ſecundum a Sylla V. 8. habuerunt hunc finem duo bella V. 9. habere levia proelia VI. 2. variam fortunam VI. 6. habuit hunc finem Mithridates VI. 12. bellum contra Romanos annis XL. VI. 12. habere aliquem honorifice VI. 13. congregatos milites VI. 19. habuit acies Pompeji XL. millia ped. cet. VI. 20. habere ſtupri conſuetudinem cum aliqua VI. 22. copias militum grandes VII. 2. Corn. Gallum primum Aegyptus Romanum judicem habuit VII. 7. bona exordia VII. 16. ingentes copias ad bellum VII. 17. genituram filiorum cognitam VII. 20. aliquem in familiaritate VII. 21. expeditiones VII. 23. Agri, quos Taïphali nunc habent VIII. 2. feſtos dies VIII. 4. convivia cum amicis indiſcreta viciſſim VIII. 4. habet columna altitudo CXLIV. pedes VIII. 5. habere non magnam clementiae gloriam VIII. 7. pacem omni tempore imperii VIII. 7. quamdiu Reſp. R. ſingulos Auguſtos habuerit VIII. 9. habere aliquam in matrimonium VIII. 10. largitiones ad belli ſumptus VIII. 13. nihil paternum VIII. 14. noviſſimum bellum VIII. 19. aliquem Scrioii magiſtrum VIII. 23. vineas Gallos permittere IX. 17. alicujus mortem notam IX. 18. caſtra ſuper Tigridem IX. 18. aliquem ducem IX. 20. exercitum fortiorem IX. 20. liberos ex uxore IX. 22. proelium adverſus aliquem IX. 24. opes X. I. literas alicujus irritas X. 2. res novas X. 10. mediocrem aerarii curam X. 16. caſtra ſtativa X. 16.

Habitare oppidum VI. 10.

Habitu Romano *i. e.* togatus VII. 10. habitus Citharoedicus vel Tragicus VII. 14. habitu privato imperii inſigne mutare IX. 27.

Hadrianus divus VIII. 17.

Hamilcar Carthaginienſium dux II. 21.

Hannibal Carthaginienſium dux Romanis bellum Punicum Secundum infert III. 7. Saguntinos ultimis poenis afficit III. 7. Pyrenaeum tranſit III. 8. Alpes patefacit *ibid.* Ei ſe jungunt Ligures & Galli III. 8. Hannibal callidus & inpatiens dux III. 10. ambos coſſ. apud Cannas vincit III. 10. ei accedunt multae Italiae civitates III. 11. multas Romanorum civitates occupat III. 12. ad Campaniam ſe recipit III. 14. Cn. Fulvium interficit III. 14. occidit Coſ. Marcellum III. 16. fratrem Haſdrubalem in Italiam evocat III. 18. ab omni fere Italia deſeritur III. 20. Flens dicitur Italiam reliquiſſe III. 21. ad Africam venit III. 22. victus a *Scipione* pacem petit III. 22. ſe *Antiocho* jungit IV. 3. navali *proelio* vincitur IV. 4. ad Pruſiam fugit IV. 5.

Hanno Afrorum dux capitur a Laevino III. 14. III. 20.

Hasdubal ab Hannibale fratre in Hiſpania relinquitur III. 8. a Romanis vincitur III. 11. a Scipionibus *ibid.* 13. eos interficit III. 14. victus fugatur a Scipione III. 15. in Italiam ab Hannibale vocatur 18. inſidiis conſulum interficitur *ibid.*

Haſdrubal alter Carthaginienſis III. 13. Romam a *Manlio victore* deducitur *ibid.* Carthaginienſium dux contra Romanos dimicat IV. 10. ante currum Scipionis ducitur IV. 14.

Haurire venenum VI. 12.

Helenae nomen Caſtri X. 9.

Heliogabali templum VIII. 22.

Helvetii a Caeſare vincuntur VI. 17. nunc Sequani dicuntur *ibid.*

Heraclea IX. 15.

Heredem relinquere Populum R. IV. 18. facere P. R. teſtamento VI. 6. relinquere aliquem teſtamento VII. 1.

T. Herennius V. 3.

Hiarbas Mauritaniae rex V. 9.

Hiertus Aſinius V. 3.

Hieme una & aeſtate VI. 6.

Hiempſalem & Adherbalem fratres ſuos interficit Jugurtha IV. 26.

Hiero rex Siciliae II. 18. Romam venit III. 1.

Hieroſolyma caput gentis a Pompejo capitur VI. 14. urbs clariſſima Paleſtinae ſub Veſpaſiano accedit R. Imperio VII. 9.

Hinc pro ab hoc tempore I. 9.

Hir-

Hirtius Coſ. VII. 1.
Hirtulejus *Sertorii dux* VI. 1.
Hiſpania. Ibi Hasdrubal vincitur III. 11.
Hiſpaniae omnes III. 15. ſic num. plur. III. 18. VI. 1. 24. IX. 8. Hiſpaniarum rex III. 17. Hiſpanias movere adverſus Romanos IV. 16. ad bellum commovere VI. 1. Hiſpaniae prope omnes in ditionem Populi R. redactae ſunt VI. 1. Hiſpanias petere VI. 20. tenere VII. 3.
Hiſpani Galbam imperatorem elegere VII. 16.
Hiſtris bellum inferunt Romani III. 7.
Hiſtrum capit Lucullus VI. 10.
Homines nobiles Fabii I. 16. hominum tribus millibus occiſis II. 9. hominum DCCC. millia ad id bellum parata III. 5. poſt natos homines IX. 28. homines novi X. 4.
Honeſtis ſtipendiis militare I. 18. honeſtus civis II. 25.
Honeſtas. Ab honeſtate averti II. 14. honeſtate ingenti vivere VIII. 8.
Honor. Sub honore & nomine dictaturae regnare I. 12. honorem alicui deferre II. 4. cum dictatoris honore ad bellum proficiſci II. 8. honore ſummo hoſtes tractare II. 11. ſuſcipi II. 12. magno aliquem accipere IV. 8. honorem alicui habere IV. 7. honores praeſtare VI. 25. deferre VI. 25. honoribus aliquem evehere VII. 8. in alicujus honorem condere civitates VII. 10. honoribus aliquem augere VIII. 4. honores divinos alicui tribuere VIII. 7. honorem bonis habere VIII. 8. in alicujus honorem ſe velle adpellari VIII. 18. honore praeſidis adminiſtrare Aquitaniam IX. 10. honore ingenti aliquem decorare IX. 11. honore ingenti ſuſcipi IX. 25.
Honorare alicujus exſequias (reliquias) VII. 18. honorata familia magis quam nobili VII. 18.
Honorifice aliquem excipere II. 12. habere VI. 13.
M. Horatius Pulvillus Coſ. I. 10.
Horis mediis IX. 23.
Horrore vultus etiam ſuam aſperitatem ſignificare IX. 27.
Hortus. In hortis ſuis ſepeliri VII. 16.
Hoſtes caedere I. 17. hoſtis transmarinus II. 11. hoſtes occiſi II. 13. hoſtes capere II. 20. &c. hoſtem judicari a Senatu VII. 1. 15. eſſe bonis omnibus VII. 14. cum hoſte confligere VII. 19. hoſtis humani generis VIII. 15. hoſtem publicum judicari VIII. 19. cum copioſiſſimo hoſte manu parva committere IX. 24.
Hoſtilia multa facere III. 22. hoſtili manu interfici X. 16.
C. Hoſtilius Mancinus cum Numantinis pacem ignobilem facit IV. 17. juſſu populi & Senatus hoſtibus traditur *ibid.*
Hujusmodi homines VIII. 15.
Humana memoria I. 1. humanum genus VII. 21. humani generis hoſtis VIII. 15.
Humeris ſuis vehere hoſtis ſpolia III. 6.
Humiliter ſepeliri VII. 18.

I.

Jacere vulnere adverſo II. 11.
Janiculus mons urbi adjicitur ab Anco Marcio I. 5.
Janum geminum aperire IX. 2.
Iberia VI. 14.
Iberorum rex in fidem accipitur a Trajano VIII. 3.
Ictus fulmine I. 4. ſubito ſanguine VIII. 10.
Ictu divini fulminis perire IX. 18. ictus ſagittarum VII. 21.
Idoneus reip. gerendae IX. 11. 16 parum moderando imperio IX. 27. idoneaque vires ad quaelibet bella X. 12.
Idus. Sexto Idus Martias II. 27.
Ignarum & vitioſum militem corrigere IV. 17.
Ignavia principum IX. 7. probroſa IX. 8.
Ignave dimicare IX. 24.
Igni ferroque omnia vaſtare II. 12.
Ignobilem pacem facere IV. 17. X. 17. ignobili ſervitute conſeneſcere IX. 7.
Ignobiliter ſepeliri VII. 23.
Ignominiam poſt tantam IV. 17.
Ignominioſe pugnare IV. 24. 26.
Ignorante Trajano VIII. 4.
Ille *honoris gratia additur* II. 14.
Illuſtres viri *Praef.* VII. 13. illuſtris vir

vir gloria militari ix. 27. illuſtri pugna vinci vii. 7. illuſtris vitâ privatâ vii. 19. ferculorum pompa ix. 27.
Illyricis bellum inferunt Romani iii. 4. de his quando primum triumpharint *ibid.* Illyriis leges a Romanis dantur iv. 7.
Illyricum vi. 4. x. 17. imperio R. adjicit Auguſtus vii. 9. a Gothis vaſtatur ix. 11.
Imago ſpectaculi Trojae vii. 14.
Imitari falſo alicujus nomen ix. 15.
Imitatio. Ad imitationem fratris nomen accipere iv. 4.
Immaniſſimis proeliis vinci vi. 17.
Immemor offenſarum & inimicitiarum vii. 20.
Immodici eſſe animi x. 16.
Immunitates multas civitatibus tribuere vii. 14.
Imparem eſſe pugnae vi. 1.
Impatientia iii. 10.
Impatiens libidinis viii. 20. impatiens & callidus dux iii. 10.
Impellere aliquem ad rebellandum iii. 2.
Imperium Romanum i. 1. vi. 8. ix. 26. adminiſtrare *Praef.* viii. 9. gerere vii. 8. gerere ingenti ſocordia vii. 11. imperium ſuſcipere i. 5. 7. ix. 13. 16. perdere i. 8. alicui adimere i. 8. longius, quam annuum habere i. 9. imperii poteſtas i. 12. imperium conſulare i. 18. imperio Romano Aſia accedit per teſtamentum iv. 18. adjicere Aegyptum vii. 9. validiſſimas gentes vii. 19. imperii anno xxiii. mori vii. 11. R. deformare vii. 14. hujus breve fuit vii. 16. in imperio documentum ſui oſtendere vii. 17. imperium invadere vii. 17. ix. 3. 18. per manum gladiatoriam x. 11. imperio potiri vii. 18. in imperio ſe moderatiſſime gerere vii. 19. in imperio magnae eſſe civilitatis vii. 21. moderatus vii. 23. imperium accipere vii. 23. ix. 9. imperii R. adminiſtrationem accipere viii. 18 imperii R. fines longe lateque diffundere viii. 2 filiis viii. 6. tempore omni viii. 7. in imperio vivere ingenti honeſtate viii. 8. ad imperium pervenire viii. 11. accedere ix. 1. imperii faſtigium viii. 12. imperium alicui reſervare ix. 2. ſuſtinere ix. 4. Romano nomini perniciosum ix. 7. imperii R. cum non dubia calamitate mutaret x. 14. eſſe in imperio ix. 16. imperium feliciter mox commode ad ultimum perniciose gerere ix. 8. R. delere ix. 9. ſervare ix. 11. uſurpare ix. 17. confirmare 8. imperio moderari ix. 27. imperii inſigne in chlamyde purpurea tantum erat ix. 26. imperio moderari ix. 27. imperii inſigne mutare habitu privato ix. 27. imperium confirmare x. 3. alicui abrogare x. 11. obtinere x. 17. Conſtantio ſtrenuum aliquamdiu & *juſtum fuit* x. 9. *imperii* Romani vires x. 12. imperium finibus Rom. reſtituere x. 14. imperii ſuſpicio ſi moveretur x. 15. imperii R. partem tradere x. 17.
Imperare. Senatores per quinos dies imperaverunt Romae i. 2. Imperare annos xxv. i. 8. annos xiv. vii. 13. ingenti gloria vi. 8. Armeniis vi. 9. mediis vii. 13. cum multo dedecore vii. 18. poſt aliquem viii. 9. poſt patrem annis xii. viii. 15. triennio ix. 1. juberi ex Senatusconſulto viii. 16. obſcurius ix. 6. ſuo jure x. 13.
Imperator *dux* ii. 21. imperatorem interficere iv. 16. aliquem eligere vii. 16. libenter accipi ab exercitu vii. 16. aliquem facere vii. 17. 19. 22. viii. 1. creari viii. 22. ix. 5. x. 2. ab exercitu ix. 19. a militibus adpellari ix. 1. Imperator ab exercitu, & mox Auguſtus factus eſt ix. 7. Imperatorem a militibus eligi ix. 10. 11. eligi conſenſu militum ix. 12. fieri x. 4. Imperator ſaevus & ſanguinarius ix. 14. Imperatores quatuor novi Remp. tenent x. 4.
Impetrare ab aliquo pacem ii. 19. iii. 2.
Impetus. Ab impetu aliquem frangere iii. 9.
Implere omne certamen *pro confecre* i. 16.
Imponere torquem collo ii. 5. hoſtis ſpolia ſtipiti iii. 6. Colchis regem vi. 14. imponi nomen a Senatu filio velle viii. 19.
Improbare pacem iv. 26.

Im-

Improbos ſine aliqua acerbitate deteſtari VIII. 8.
Imprudens neque iners X. 17.
Impudiciſſime vivere VIII. 22.
Impulſore Apro IX. 18.
In his pro inter VI. 3. VII. 23. in acie, in caſtris conſumi V. 8. in adminiſtrando imperio *Praef.* in Africa remanere II. 21. in Africam transferre bellum II. 21. tranſire II. 21. mitti III. 20. proficiſci VI. 23. in agris eſſe I. 7. in agris amoeniſſimis conſeneſcere X. 9. in aliquem conjurare VI. 25. in aliquo neque animus infractus eſt II. 22. in amicitiam aliquem accipere III. 17. in amicos fidiſſimus VII. 8. dubius X. 7. egregius *ibid.* liberalis X. 16. in Aſiam ſe recipere VI. 14. in auxilium habere II. 24. in auxilio alicui eſſe IV. 6. VI. 22. in barbarico eſt VII. 9. IX. 4. in bello occidi V. 3. in eodem bello multa ſtrenue gerere V. 3. in bellis felicior; in pace moderatior VII. 8. in bellis invictum eſſe VII. 9. in graviſſimis bellis dux VII. 16. in bello potens IX. 12. ſtrenuis laboribus acceptus X. 4. in bellis proſpera fortuna X. 7. in civilibus magis quam externis bellis laudanda fortuna X. 15. in centeſimo & triceſimo milliario bellum gerebatur II. 8. in Britannia bellum habere VIII. 19. in Bruttiis tenere civitates III. 19. in Campaniam ſe recipere II. 12. in Campania mori VII. 1. in Capitolio Jovi templum aedificare I. 8. ponere dona IV. 8. alicui ſtatuam ponere VII. 23. IX. 11. in carcere ſtrangulari IV. 20. 27. VI. 15. in caſtra redire III. 9. alicujus venire VI. 13. in catenas conjici II. 21. in cenſum omnes deferre I. 7. in Chlamyde purpurea tantum erat inſigne imperii IX. 26. in circuitu tenere Armeniam minorem, & totum Ponticum mare V. 5. in civitatem aliquem recipere I. 2. in octavo decimo milliario ab urbe poſita civitas I. 8. in coena apponere duo millia piſcium VII. 18. in coena recordari VII. 21. in concione exercitus X. 3. in conſpectu IX. 20. in omnium conſpectu I. 8. in conſulatu triumphare II. 14. collegam habere V. 1. ſecundo VI. 18. in conventu haec pronunciare IV. 7. in cunctos liberaliſſimus VII. 8. liberalis VIII. 4. civilis X. 16. in curiam irrumpere VII. 22. in curia clypeum alicui ponere IX. 11. in curru aureo triumphare IV. 8. in dedicatione Amphitheatri V. millia ferarum occidere VII. 21. in deditionem accipere urbem II. 2. civitatem II. 21. civitates III. 14. IV. 17. 27. reges III. 4. VI. 14. oppida & caſtella X. 16. in ditionem redigere Hiſpanias VI. 1. in editione munerum magnificus VIII. 14. in eo ſuperbia exſecrabilis fuit VII. 23. in Epiro eſt locus VII. 7. in expeditione multa egregie facere VII. 13. in familiaritate aliquem habere VII. 21. in fidem accipere civitates II. 19. 21. hoſtem IV. 2. hoſtes V. 7. provinciam IV. 17. aliquem VI. 14. reges VIII. 3. in foro VIII. 13. in foro Romae VII. 16. in fuga capi V. 2. in Galatiae finibus obire X. 17. in Galliis regnare X. 3. in Germaniam mitti VII. 19. in Graeciam ad Syllam venire V. 7. tranſire VI. 19, 20. in Haemo monte ſuperare hoſtem VI. 10. in Hiſpaniam & Siciliam proficiſci III. 8. in Hiſpania cum exercitu remanere III. 11. relinquere ducem III. 8. res egregias agere III. 16. multa bene agere III. 20. in honorem alicujus civitates condere VII. 10. ſe velle adpellari VIII. 18. in hortis ſuis ſepeliri VII. 16. in Illyricum mittere conſulem IV. 6. in Illyrico commorari X. 2. in imperio documentum ſui oſtendere VII. 17. ſe moderatiſſime gerere VII. 19. eſſe magnae civilitatis VII. 21. moderatus VII. 23. honeſtate VIII. 8. in imperio eſſe IX. 16. in infantia VIII. 11. in inſidias incidere III. 18. in Italia multi ſe dediderunt Hannibali III. 9. in Italiam venire III. 12. 14. 20. &c. cum omnibus copiis evocare ducem III. 18. trajicere V. 7. irrumpere IX. 8. in ultima Italia eſſe II. 11. in itineris medio IX. 15. in itinere alicui occur-

currere IX. 24. obire X. 15. in lecticula vehi IX. 18. in locum patris moderatorem accedere X. 2. in Lucaniam concedere IX. 27. in Macedoniam ire III. 12. in manibus alicujus diadema collocare VI. 13. in mari dimicare II. 20. pugnare II. 21. &c. in mari nunquam tantis copiis pugnatum eſt II. 27. claſſem inſtituere VIII. 3. in mare fluere IX. 5. in matrimonium habere aliquam VIII. 10. tradere alicui ſororem X. 14. in media Moeſia collocare Romanos IX. 15. in militia res ſtrenue gerere X. 9. in monte obſideri I. 17. militare contra Latinos I. 18. in Palatino monte I. 1. in murum funibus tolli IX. 23. in Nilo perire VI. 22. in obſidione commorari VI. 6. in Oceano poſitae inſulae VII. 13. in occidendo aliquo ſocius alicui VIII. 18. in omnem laſciviam diſſolutus IX. 8. in omnibus conſiliis alicui obſequi IX. 27. in opere inveniri I. 17. in Oſroene VIII. 20. in palatio interfici VII. 12. in paludibus nudum latere V. 6. in Parthos proficiſci IX. 19. in perpetuum II. 5. in Pontum irrumpe e VI. 9. in Ponto rebellare VI. 22. in poteſtatem alicujus venire II. 25. IV. 6. VI. 24. redigere infinitum auri argentique pondus II. 17. hoſtem IV. 13. &c. in privata vita mollis VII. 17. moderatus VIII. 1. in privatam vitam concedere IX. 27. in proelio concidere I. 16. perire III. 10. interfici IV. 20. In prima pugna I. 10. in pugna vulnerari II. 27. perire III. 10. alicui auxilio eſſe IV. 4. caedi V. 2. in provinciae formam alicujus regnum redigere VII. 11. 19. Arabiam VIII. 3. in provinciales juſtiſſimus X. 16. in publica cuſtodia eſſe II. 27. in quemquam nihil cruentum facere IV. 27. in quibus malis III. 10. in quibusdam neceſſarius magis, quam in ullo amabilis IX. 14. in quibusdam philoſopho propior X. 16. in Raetia & Norico agere IX. 7. in re militari erat tanta virtus II. 6. nihil audere VII. 14. moderata gloria VIII. 8. egregius X. 2. in regnum reſtitui I. 9. ſuſcipi I. 11. recipi I. 11. in Romanis finibus copias captivorum locare IX. 25. in roſtris alicui ſtatuam ponere II. 7. in ſcena ſaltare & cantare VII. 14. in ſe odium iracundiae concitare VII. 23. in ſella aliquem juxta ſe collocare IV. 7. in Senatum induci II. 25. in Senatu dicere VII. 20. principibus acclamare VIII. 5. in Sicilia pugnare II. 18. res magnae a Romanis geſtae II. 19. bellum patrare II. 19. in Siciliam proficiſci II. 27. in Sicilia bellum commovere VII. 4. in ſiniſtro cornu habere equites DC. &c. VI. 20. in ſuos ſaevire VI. 12. in Syriam venire VI. 14. in Tauro iter facere VI. 8. in templo conſtituere infinitum auri IX. 15. in Tiberim dejici VII. 18. in triumphum duci II. 5. in ultimas regni ſolitudines aliquem agere IX. 25. in unum convenire VI. 21. in urbe manere I. 9. II. 25. cenſum habere I. 16. ita fluxit, ut II. 3. in vehiculis ſedere VIII. 4. 10. in Venetia VIII. 10. in villa ſeneſcere IX. 28. publica morari X. 2. obire X. 8. involutum & pectus ab omnibus obviis ſtercore appetitus VII. 18.

Incedere alicui laevum VII. 13.

Incendere urbem Romam VII. 14. aliquem cum Capitolio VII. 18.

Inchoare Capitolium I. 6.

Incidere in inſidias compoſitas III. 18.

Incivilis ingenii eſſe IX. 27. incivilia multa gerere X. 13.

Inclytas res gerere III. 17. inclytae civitates VI. 11. inclyti venerandique principes X. 18. inclytum triumphum ex numeroſis gentibus agere IX. 27.

Incognitus per orbem terrarum I. 7. incognitos elephantos Romani expaverunt II. 11. incognitum quibus Romanorum nomen fuerat VII. 10.

Incolumem exercitum reducere IX. 3.

Incolere Provinciam VI. 2.

Incommodus vir X. 3.

Inconſulte magis, quam ignare dimicare IX. 24. inconſultius proelium aggredi X. 9. ſe proeliis inſerere X. 16.

Incrementis, toto orbe amplius Romano imperio nullum poteſt recordari memoria humana I. I.
Indere veſtibus gemmarum ornamenta IX. 26.
Indi munera & legatos ad Auguſtum mittunt VII. 10.
India VIII. 8.
Indicere alicui bellum II. II. 17. III. 8. aliquid provincialibus VIII. 13.
Indigentibus ſtudioſiſſime pecuniam largiri VII. 19.
Indiſcreta convivia cum amicis viciſſim habere VIII. 4.
Indolis egregiae adoleſcens IX. 18. commodae juvenis X. 6. indole proſperrima eſſe X. 9.
Inducere aquam II. 9. induci in Senatum II. 25.
Inducias dare XLV. diebus III. 21.
Indulgere naturae ſuae IX. 27. epulis X. 18.
Induſtria ejus cognita V. 8. induſtriae ingentis conſiliique vir VI. 12. induſtriam ſuperare X. 7.
Iners neque imprudens X. 17.
Ineſſe Scipioni divinum quiddam exiſtimabatur III. 20.
Infames captivos habere II. 13. infamem pacem facere IV. 17.
Infelicitas principum IX. 7.
Inferior Pannonia IX. 4.
Inferre alicui bellum I. II. II. 28. III. I. 7. 22. &c. ingenti adparatu X. 16. bella alicui X. 17. inferre ſtupra ſororibus VII. 12. vulnera alicujus gloriae X. 16.
Infeſtare omnia maria VI. 12. mare IX. 21. Africam IX. 22.
Infidus vir X. 3.
Infinitus. Infinita ſacra ac templa conſtituere I. 3. Infinitum auri argentique pondus II. 27. VI. 16. auri gemmarumque conſtituere IX. 15. infinita ſpolia Romam mittere III. 20. infiniti populi IV. 7. infinita regum auxilia habere IV. 20. infinita multitudo IV. 22. Cimbrorum copia V. 2. nobilitas VI. 23. VII. 3. Perſarum nobilitas IX. 25. infinitam partem ſenatus interficere VII. 14. infinitae hominum copiae VIII. 6.
Infractus animus II. 22.
Infringere pacem IV. 17.
Ingenii graviſſimi vir VI. 15. parum civilis vir VIII. 10. incivilis eſſe IX. 27. ingenio admodum ſubtilis IX. 26.
Ingentem exercitum colligere I. 12. ingenti pugna ſuperari II. 7. ingentibus proeliis hoſtem conficere II. 9. ingentibus proeliis provinciam capere VI. II. proeliis hoſtem affligere IX. 2. ingenti proelio fundi IV. 4. hoſtem ſuperare VI. 10. ingens proeliorum felicitas IX. 17. favor II. 8. ingenti favore militum regnare X. 3. dedecore hoſtes vincere II. 9. ingenti dedecore fuſus per Veſpillones exportatum VII. 23. alicujus admiratione teneri II. 12. praeda militem ditare II. 22. ingentem praedam reducere II. 23. ingenti pompa Romam deducere elephantos II. 24. cum pompa redire IV. 8. virtute pugnare II. 27. ingens Romanorum virtus II. 27. ingentes Gallorum copiae III. 5. 6. 16. copias capere aut interficere III. 18. ad bellum parare IV. 5. utrinque producere VI. 20. ad bellum habere VII. 17. copias ingentes copiis modicis exſtinguere X. 14. ingenti cum gloria regredi III. 14. gloria triumphare III. 23. IV. 4. V. 9. ducere ante currum nobiliſſimos obſides IV. 2. imperare VI. 8. ingens laetitia III. 15. animus Romanis acceſſit III. 18. metus & reverentia hujus apud omnes erat IV. 10. ſeveritas & moderatio IV. 27. vir IV. 27. X. 5. ingenti internecione atteri V. I. felicitate bellum conficere VI. 12. ingens bellum reparare VI. 24. bellum movere VII. 3. &c. ingenti apparatu bellum inſtruere X. 5. bellum inferre hoſti X. 16. ingentis induſtriae conſiliique vir VI. 12. ingens pecunia VI. 16. ingenti contentione pugnare VI. 21. ſucceſſu pugnare IX. 25. omnium gaudio mori VII. 11. ſocordia imperium gerere VII. 11. avaritia ſaevire VII. 12. diſſimulatione quid contemnere VII. 20. ingentia ad vitia progredi VII. 23. ingens felicitas VIII. I. gloria belli domique quaeſita VIII. 5. ingenti honeſtate vivere VIII. 8. ingentia & multa patrare VIII. 10. ingens benignitas & moderatio VIII. 12. ingenti labore & moderatione-

ſtatione perſeverare VIII. 13. ingens militum & Senatus exſpectatio VIII. 22. ludorum apparatus IX. 3. ingenti virtute reparare provincias IX. 9. honore aliquem decorare IX. 11. honore ſuſcipi IX. 25. ingentes captivorum copiae IX. 25. ingenti ſe moderatione agere X. 15. facundia eſſe X. 16.

Ingenuus occiditur IX. 8.

Ingluvie notabilis VII. 18.

Ingravescente aevo IX. 27.

Ingredi urbem triumphantem I. 20. V. 7. 8. &c. ingreditur urbem armatus primus Sylla V. 4. ingredi urbem vacuam VI. 2. alicujus regnum VI. 9. Sueviam VII. 12. Romam IX. 13. ingredi iter X. 17.

Ingruentibus repente barbaris IX. 23.

Inhonoros non ſinere familiares X. 15.

Injucundus militibus X. 9.

Injuria raptarum *i. e. quam raptae paſſae ſunt* I. 2. I. 12. V. 5. VI. 19. legatorum *i. e. quam paſſi erant legati* IV. 14. Alicui de injuria queri I. 8. injurias pati V. 5. injuriam facere alicui II. II. ſolui foederis vindicare IV. 17.

Injuſte nulli pecuniam auferre VII. 19.

Injuſtum nihil agere VIII. 4.

Inimicitiarum immemor VII. 20.

Imminet Circeſſum Euphrati IX. 2.

Innoxios fictis criminibus occidere IX. 19.

Innumeri Senatores VI. 20. innumera bella gerere IX. 17. innumerae in eo virtutes claruerunt X. 7.

Inopia laborare X. 17.

Inpatiens & callidus III. 10.

Inponere bello finem VI. 7. &c. filio Britannici nomen VII. 13.

Inproſpera valetudo X. 9.

Inquinare ſe omnibus ſceleribus IX. 19.

Inſatiabilis ira V. 8.

Inſectator religionis Chriſtianae X. 16.

Inſequentes conſules II. 16. inſequenti anno II. 19. III. 16. IV. 9. 26. &c.

Inſerere furcam capiti VII. 15. ſe inconſultius proeliis X. 16.

Inſidiae compoſitae III. 18. per inſidias caedi VI. 17. occidi IX. 18. inſidias alicui parare VI. 22. facere IX. 20. detegere X. 3. inſidiis alicujus occidi VII. 16. perdere Caeſarem *i. e. amittere* IX. 19.

Inſignis militaribus rebus VII. 16. vir VIII. 8.

Inſigne imperii in chlamyde purpurea tantum erat IX. 26. mutare habitu privato IX. 27. deponere X. 11.

Inſigniter moderari remp. X. 16.

Inſolens. Inſolentiorem reddi per poteſtatis diuturnitatem *I. 9.*

Inſolentius agere VI. 23.

Inſolentia. *Ad inſolentiam elatus* VIII. 12. ab aliquo excipi IX. 24. rerum ſecundarum X. 6.

Inſtare fugienti VII. 6.

Inſtituere ludos I. 6. claſſem in mari VIII. 3. inſtitutus ad Philoſophiam VIII. 12. ad ſcientiam literarum *ibid.*

Inſtruere aciem contra hoſtem II. 21. proelium III. 23. bellum ingenti apparatu X. 5.

Inſtrumentum regii cultus VIII. 13.

Inſulae ultra Britanniam in *Oceano* poſitae VII. 13. Orcades VII. *ibid.*

Inſula Vecta Britanniae proxima VII. 19.

Inſulſe quaedam gerere VII. 13.

Integer manſit exercitus III. 14. equitatus fugit IV. 7. non integra XXX. millia VI. 20. integras exauctorare quaſdam legiones VIII. 23. integram praedam reddere IX. 21. integrum cum eſſet X. 17.

Inter paſtores latrocinari I. 1. legatos ſollicitari non potuit Fabricius II. 14. inter eos pax eſt ordinata V. 7. inter tot ſucceſſus VI. 17. inter conjuratos praecipui VI. 25. inter divos referri VII. 20. 22. VIII. 5. 8. 10. 14. IX. 3. 4. 28. X. 1. 8. 15. 16. 18. inter divos referri merere IX. 15. inter alia dicta VIII. 5. inter ſe genere conjuncti V. 10. inter coenandum X. 18.

Interamna IX. 5.

Intercedere. cum nulla Senatus auctoritas interceſſiſſet IX. 1.

Intereſſe bello IIII. 5. expeditioni X. 16.

Inter-

Interficere hoſtem II. 6. elephantos II. 13. hoſtes variis ſuppliciis III. 11. copias III. 18. exercitum III. 20. infinitam multitudinem hoſtium IV. 22. magnam Senatus partem VII. 14. interfici II. 8. VII. 12. in proelio IV. 20 proelio V. 6. vinci & interfici proelio VI. 15. interfici veneno VIII. 15. militari tumultu VIII. 22. IX. 17. militum ſeditione IX. 9. dolo IX. 9. manu hoſtili X. 16.
Interfectores IV. 16 Caeſaris VII. 3. interfector filii ſororis IX. 14.
Interjecto anno II. 14. X. 15. interjectis aliquot annis II. 10.
Interimere ſe VII. 7. duces hoſtium X. 9.
Interiores Arabes VIII. 18.
Interire morbo IX. 11.
Intermittere provinciam IX. 15.
Internecione ingenti atteri V. 1.
Interregnum I. 2.
Interveniente nocte VI. 20.
Intolerabilis provincialibus X. 9.
Intra ſex dies II. 28. intra XXX. dies bello perfecto IV. 6. unam aeſtatem VI. 5. triennium VI. 2. 3. II. imperii biennium IX. 11. paucos menſes VI. 12. intra Italiam III. 2. Italiam hoſtis nullus fuit II. 9. Italiam pugnare III. 6. Italiam bellum gerere V. 4. Taurum ſe continere IV. 4. oppidum cogi VI. 6. civitatem cogi IX. 23. urbem ſepeliri VIII. 5. clauſtrum reſervare opes X. 1. Orientem reſidere *ibid.* 17.
Intrare urbem triumphantem I. 6.
Intueri alicujus occiſi caput VI. 21.
Inulta fuit mors IX. 15.
Inuſitatae magnitudinis navis IV. 8. inuſitata luxuria VII. 14. inuſitato favore diligi VII. 22. inuſitata civilitas VIII. 2. fortitudo *ibid.* virtute uti IX. 28. inuſitatae magnitudinis ſtella X. 8. inuſitato more X. 11.
Invadere caſtra III. 20. Bithyniam V. 5. VI. 6. regnum alicujus VI. 8. imperium VII. 17. IX. 3. 18. Imperium per manum gladiatoriam X. 11. Remp. VIII. 17.
Invehere regiae conſuetudinis formam IX. 26.
Invenire occaſionem III. 9. inveniri in opere & arantem I. 17.
Inventa ſunt civium capitum CXIX. millia I. 16. ſunt civium capita &c. II. 18.
Inviae adhuc ea parte Alpes III. 8.
Invicti terra II. 20. invictum eſſe in bellis VII. 9.
Invidere alicujus gloriae VIII. 6.
Invidiam alicui commovere I 20. invidia aliena explere ſuam ſeveritatem IX. 26.
Inviſus omnibus hominibus IX. 19.
Invitare ad ſpectaculum ludorum vicinas gentes I. 2.
Invitum amittere faſtigium X. 2.
Jovianus Aug. X. 17.
Ipſe etiam pugnavit VII. 7. ipſe pro victore ceſſit *ibid.* &c.
Ira inſatiabilis V. 8.
Iracundiae odium in ſe concitare VII. 23.
Iratus contendit ad Volſcos I. 15.
Ire in Macedoniam III. 12. ad Campaniam. ire & regredi Romam III. 21.
Irritas habere alicujus literas X. 2.
Irrumpere in Pontum VI. 9. in Syriam VII. 5. in curiam VII. 22.
Is. Propter eum pro ſe VII. 17.
Iſauria. Ex hac triumphat Servilius VI. 5.
Iſaurici nomen meruit Servilius VI. 3.
Iſauros adgreditur Servilius VI. 3.
Iſeum a Domitiano aedificatur VII. 23.
Italia I. 20. ad Italiam venire II. 5. In ultima Italia eſſe II. II. Eo venit Pyrrhus II. 11. Italiae partem tenet Pyrrhus II. 12. quando extra eam arma mota II. 18. intra Italiam III. 2. Italia tota pro Romanis conſentit III. 5. in Italia multi ſe dedunt Hannibali III. 9. Italiam tenere VII. 3. potitur Conſtantinus X. 4.
Italica in Hiſpania VIII. 2. 6.
Italicum bellum, quod & Sociale dictum V. 9.
Itinera omnia cum elephantorum numerus compleret II. 24. itinere eodem venire III. 18. iter facere in Tauro VI. 3. itineris in medio IX. 15. in itinere alicui occurrere IX. 24. in itinere obire X. 15. iter ingredi X. 17.
Iterum *i. e.* ſecundo I. 10. II. pro rurſus II. 6. iterum redire V. 1.
Ituraei a Pompejo vincuntur VI. 14.

Juba Mauritaniae rex VI. 23. in Mauritania civitates in honorem Auguſti condit VII. 10.
Jubere duci exploratores per caſtra II. 11. omnes captivos infames haberi II. 13. aliquem vinctum reduci II. 14. captivos ſine pretio dari II. 27. ducem ire in Macedoniam III. 12. juberi in Africam redire III. 20. jubere exploratores circumduci per caſtra III. 22. aliquem regni diviſorem inter filios eſſe IV. II. juſſus ad urbem redire VI. 19. aliquem nomen ſuum ferre VII. 1. civitatem adpellari nomine ſuo VII. II. ſe dominum & deum appellari VII. 23. imperare ex SC. VIII. 16. ſe adorari IX. 26.
Jucundus cunctis VII. 20. jucundae civilitatis vir X. 10.
Judaea VI. 14. ſub Veſpaſiano Imperio R. accedit VII. 19.
Judaeorum XII. millia occiduntur a Pompejo VI. 14.
Judicari hoſtem a Senatu VII. I. 15. hoſtem humani generis VIII. 15. hoſtem publicum VIII. 19.
Judices & defenſores plebis Tribuni I. 13. Judicem praeponere Aegypto VII. 7.
Juge trienuium VIII. 13.
Jugerum quatuor agrum manibus ſuis colere I. 17.
Jugulari VII. 16. 18.
Jugum. Sub jugum mittere hoſtes II. 9. ſub jugum mittere Romanas legiones VII. 14. X. 17.
Jugurthae Numidarum regi bellum inferunt Romani IV. 26. cum duobus filiis catenatus ducitur in triumpho & in carcere ſtrangulatur IV. 27. a C. Mario ſuperatur IV. 27. variis proeliis vincitur IV. 27. capitur IV. 27.
Jugurthina victoria V. 1.
Julia Baſſiani noverca & uxor VIII. 20.
Salvius Julianus ſub Divo Hadriano perpetuum compoſuit edictum VIII. 17.
Salvius Julianus ejus nepos Aug. VIII. 17.
C. Julius Caeſar Coſ. cum L. Bibulo VI. 17. decreta ei Gallia & Illyricum *ibid.* Helvetios vincit, & per bella graviſſima ad Oceanum Britannicum procedit *ibid.* domat omnem Galliam & Britannis bellum infert *ibid.* Germanos vincit *ibid.* ter male pugnat *ibid.* victor e Gallia rediens alterum conſulatum poſcit 19. repulſam ferens cum exercitu contra patriam venit *ibid.* vacuam urbem ingreditur Dictator 20. Hiſpanias petit, ibique Pompeji exercitus ſuperat *ibid.* in Graeciam tranſit, & contra Pompejum dimicat *ibid.* primo proelio victus fugit, dein in Theſſalia renovat proelium *ibid.* ingenti contentione pugnans Pompejum vincit, ejusque caſtra diripit 21. Ei caput & anulus Pompeji mittitur, quod videns lacrymas fudiſſe dicitur *ibid.* Alexandriam venit 22. ejus potitus Cleopatrae regnum reddit *ibid.* Pharnacem vincit acie *ibid.* Romam regreſſus ſe conſulem facit cum Aemilio Lepido 23. in Africam profectus Mauritaniae regi Jubae bellum infert, *ibid.* poſt annum Romam reverſus quarto ſe conſulem facit, & ad Hiſpanias Cn. & Sext. Pompeji filios oppugnaturus proficiſcitur 24. Romam redit 25. inſolentius agere coepit *ibid.* unde in eum conjuratur a multis Senatoribus & Equitibus *ibid.* XXIII. vulneribus confoditur *ibid.* per teſtamentum heredem facit Octavianum, ſuumque nomen ferre jubet VII. 1.
S. Julius Caeſar Coſ. V. 3.
Jungere ſe alicui II. 10. III. 8. IV. 3. ſibi aliquem II. 12. jungi alicui X. 3.
Junior Africanus vocatur Scipio IV. 12. junior Marius V. 8. junior Philippus IX. 3. junior frater VII. 23. juniores & viridiores IX. 27.
C. Junius Pullus Coſ. II. 26.
Decimus Junius Brutus IV. 19.
D. Junius Silanus Coſ. VI. 16.
L. Junius Libo II. 17.
L. Junius Brutus primus Coſ. I. 9.
M. Junius Silanus Cimbros vincit IV. 27.
Jupiter. Jovi in Capitolio templum aedificat Tarquinius Superbus I. 8.
Jus aequum, quo duo imperium adminiſtrant VIII. 9. jure aequo agere

gere VIII. 12. jure peritiſſimus VIII. 17. jure ſuo imperare X. 13. Juris conditor VIII. 23.
Juſti tenax IX. 11.
Juſtus vir IX. 17. juſtus amor X. 7. juſtum imperium X. 9. juſtior vel major liberalitas non facile cujusquam principis eſt comperta VII. 19. juſtiſſimum triumphum agere VII. 5. juſtiſſimo exitu poenas dare X. 3.
Juvare aliquem IV. 20.
Juvenis de ſenatoribus nobiliſſimus II. 5. adhuc Coſ. eſt factus IV. 12. clariſſimus & praeſtantiſſimus. VI. 18. magnae admirationis VIII. 11. admodum VIII. 23. multa ſtrenue fecit IX. 8. commodae indolis X. 6.
Juvenilis aetas VI. 21.
P. Juventius praetor a Pſeudophilippo vincitur IV. 13.
Juxta ſe in ſella aliquem collocare IV. 7. Rhodanum fluvium IV. 22. V. 1. aliquem conſtare IX. 20.

L.

Laborare fame I. 20. fame & peſtilentia VII. 6. inopia X. 17.
Labore ingenti & moderatione perſeverare VIII. 13. laboribus ſtrenuis acceptus X. 4.
Laborioſa alicujus officia experiri X. 15.
Lacedaemonii Afris contra Romanos auxilium praeſtant II. 21. iis bellum infert Flamininus IV. 2.
Lacrymabile bellum VI. 19.
Lacrymas fundere VI. 21.
Laedere nullum VIII. 4.
C. Laelius Coſ. IV. 4.
Laetari *Praef.*
Laetitia ingens III. 15.
Laevum alicui incedere VII. 13. Dacia eſt in dextra Danubii in mare fluenti, cum antea fuerit in laeva IX. 15.
Lamponius partis Marianae dux V. 8.
Languore deficere VIII. 12.
Largiri pecuniam ſtudioſiſſime VII. 19.
Largitiones ad belli ſumptus habere VIII. 13.
T. Lartius primus Rom. dictator I. 12.
Laſciviam in omnem diſſolutus IX. 8.
Late. Longe lateque diffundere imperii fines VIII. 2.
Latere nudum in paludibus V. 6.
Latere utroque adſtantibus filiis duobus IV. 8.
Latini. Contra hos dimicat Ancus Marcius I. 5. nolunt Romanis milites dare II. 6. a Romanis exigunt, ut e ſuo populo conſul alter crearetur II. 7. Latinus populus II. 7.
Latine cauſas agere VII. 21.
Latino ſermone facundiſſimus VIII. 7. Latinas literas aliquem docere VIII. 12. Latina eruditio cum Graeca ſcientia convenit X. 16.
Latrocinari inter paſtores I. 1. navibus III. 7.
Latronum dux IV. 16.
Laudantes vere aſſentantibus opponuntur VIII. 5.
Laudare aliquem VIII. 11. laudanda in bellis fortuna X. 15.
Laudes gratiasque agere mortuo VII. 22.
Lauream ſolam de ſuperato hoſte uſurpare VII. 23.
Lavacri, quae Antoninianae adpellantur, egregium opus facere VIII. 20. lavacrum aedificare IX. 4.
Lavare calidis & frigidis unguentis VII. 14.
Laxare tenendae reip. habenas probroſa ignavia IX. 8.
Lectio. Cognoſcere lectione *Praef.*
Lecticula. In lecticula vehi IX. 18. lecticulae pallia diducere IX. 18.
Lectiſſima millia LXX. alicui mittere V. 6. regis XXX. millia vaſtare VI. 8.
Legatos repudiare I. 15. legatum alicui dare II. 9. legatis Romanorum injuriam faciunt Tarentini II. 11. legatum mittere II. 12. 15. legatos mittere de redimendis captivis II. 12. legati Alexandrini a Ptolemaeo Romam mittuntur II. 15. legatos ad regem mittere auxilia promittentes III. 1. ad aliquem mittere VII. 10. admittere II. 25. III. 7. dimittere III. 22. legati Afrorum á Romanis capiuntur III. 22. legatum alicui contra hoſtem proficiſci IV. 4. legati a rege veniunt V. 7.

Legatio Carthaginienſium Romam venit III. 2. legationes multarum gentium IV. 7.
Legere tirones II. 6. legi ad obtinendum imperium X. 17.
Lex. Conſtituere Romanis leges I. 3. his legibus pacem alicui dare IV. 2. leges dare alicui IV. 7. leges rogare X. 8.
Legiones proficiſcuntur adverſus Gallos II. 6. decem factae ſunt II. 6. decem Caeſari datae VI. 17. Romanos ſub jugum mittere VII. 14. quasdam integras exauctorare VIII. 23. ſub jugum mittere X. 17.
Lenitatis placidiſſimae eſſe VII. 19.
Leniter ferre convicia VII. 20.
Leones C. in editione munerum exhibere VIII. 14.
Leptis oppidum VIII. 18.
Leve bellum VI. 7. levia proelia habere VI. 2. levi proelio vinci VII. 17. levibus proeliis aliquem domare IX. 20. levi fatigatione aliquem taxare IX. 19.
Libenter imperatorem accipi ab univerſo exercitu VII. 16.
Liberalis in cunctos VIII. 4. liberaliſſimus in cunctos VII. 8. liberalis in amicos X. 16. admodum natura X. 18. liberalibus ſtudiis deditus X. 7. liberalium artium expers X. 10. liberalibus diſciplinis eruditus X. 16.
Liberalitas non facile cujusquam principis vel major eſt comperta vel juſtior VII. 19. liberalitatis magnae eſſe VII. 21. liberalitatibus circa amicos opes minuere VIII. 8. liberalitatis prompriſſimae eſſe VIII. 12. liberalitate & docilitate ſibi juſtum amorem quaerere X. 7.
Liberare exercitum I. 17. liberari favore ingenti militum I. 8. ab hoſte III. 21. ſervitio VIII. 13.
Liberi eſſent, & dimidium eorum tributorum praeſtarent, quae regibus praeſtitiſſent IV. 7. liberae civitates quae ante fuerant VII. 19.
Liberos habere ex uxore IX. 22.
Libertatem ſibi aequam adſerere V. 3. libertate donare civitatem VI. 14. libertas Romana VI. 25. IX. 26.
Libertinus IX. 19.
Libertus VII. 17.
Libido turpis VII. 11. libidine ingenti ſaevire VII. 12. libidinis odium in ſe concitare VII. 23. impatiens VIII. 20. nimiae eſſe IX. 9.
Librarum C. millia pondo III. 22.
Liburnae II. 20.
Libya per teſtamentum Apionis imperio Rom. accedit VI. 11.
Libyſſa in finibus Nicomedienſium IV. 5.
Licere. Petere ut captivos redimi liceat II. 27. ſi ſuo jure imperare licuiſſet X. 13. ſi per fata licuiſſet X. 16.
Licinius Aug. X. 4. *&c.*
Licinius *Craſſus Pontifex* IV. 20.
L. Licinius Lucullus Coſ. VI. 6. 8.
M. Licinius Craſſus VI. 7. 18.
M. Licinius Lucullus VI. 7. 8.
P. Licinius Coſ. IV. 6.
Ligures. Contra hos intra Italiam bellum gerunt Romani III. 2. Ligures & Galli ſe Hannibali jungunt III. 8.
Lilybaeum Siciliae civitas II. 27.
Lingones IX. 23.
Literas mittere per omnem Aſiam V. 5. *literae occultae* IX. 13. per literas adhortari aliquem X. 2. literas Latinas aliquem docere VIII. 12. literarum Graecarum ſcientia VIII. 12. literis doctus VIII. 19.
Literarum prima elementa X. 10.
Lites ſuas deferre ad aliquem VIII. 8.
Littora erant vicina II. 26.
M. Livius Salinator Coſ. Hasdrubalem vincit III. 18.
Locare captivorum copias in Romanis finibus IX. 25.
Locis omnibus pax facta eſt III. 3. quatuor pugnabatur III. 13. loci amoenitas VI. 14. locus Caenophrurium adpellatur IX. 15. in patris locum moderatorem accedere X. 2.
Locupletator familiarium X. 15.
M. Lollius Galatiam provinciam primus pro praetore adminiſtrat VII. 10.
Longum. Imperium longius quam annuum habere I. 9.
Longe lateque diffundere imperii fines VIII. 2. haud longe a Romanis

nis finibus IX. 2. haud longe ab Antiochia IX. 13. longe a Sardica IX. 22. longe ab Hiſpaniis X. 9.
Lorica aurea VI. 22.
Lorium villa Antonini Pii VIII. 8.
Lucani ſe jungunt Pyrrho II. 12. vincuntur a Fabricio II. 14.
Lucania IX. 13. 27.
Lucretia nobiliſſima & pudiciſſima femina Collatini uxor a Tarquinio juniore ſtupratur I. 8.
Luctus publicus VII. 22.
Lucus ſpatioſior VI. 14.
Ludus. Ludorum a Romulo inſtitutorum ſpectaculum I. 2. Ludi Romani a Tarquinio Priſco inſtituti I. 6. ludorum ingens apparatus IX. 3. ludos ſpectare III. I. ludum gladiatorium effringere VI. 7. ludus gladiatorius VIII. 15.
Lugdunum VIII. 18. X. 12.
Lugere aliquem per annum I. 10. aliquem annum I. 11.
Luſitania IV. 9. 16.
Luſitani. De his triumphat D. Junius Brutus IV. 19. in Hiſpania vincuntur IV. 27.
C. Lutatius Catulus Coſ. contra Afros proficiſcitur II. 27.
Q. Lutatius Catulus Coſ. bellum Faliſcis infert II. 28.
Q. Lutatius Catulus Coſ. Cimbros vincit V. I.
Luxuria inuſitata VII. 14. depravatus VIII. 15.
Lycia VI. 3. ſub Veſpaſiano fit provincia VII. 19.

M.

Macedonia III. 12. VI. 19. Macedonia fracta III. 14. a Romanis recipitur IV. 13. Macedoniam provinciam accipere VI. 7. adminiſtrare VI. 10. Macedonia per Gothos vaſtatur IX. 8. & II. potitur Conſtantinus X. 5.
Macedonibus leges a Romanis dantur IV. 7.
Macedonicum bellum IV. I. VI. 8.
Machinari dolum IX. 9.
Opilius Macrinus Aug. VIII. 21.
Madena VIII. 3.
Magis. Qui Rom. virtutem magis fatigaverit II. 9. id pretium e fiſco magis, quam a Carthaginienſibus ſolveretur II. 27. caſu magis, quam virtute decipi III. 14. magis pro aequitate, quam avaritia dimicare IV. 7. magis honorata quam nobili familia VII. 18.
Magiſtrum equitum facere I. 12. magiſter equitum primus Sp. Caſſius I. 12. equitum a Dictatore capitis damnatur II. 8. equitum ei Dictatori fuerat VI. 23. magiſter Scrinii VIII. 23.
Magnentiani duces X. 11.
Magnentius Aug. X. 10.
Magneſia ad Sipylum IV. 4.
Magnificentiſſime aliquem convivio paſcere IV. 7. triumphare in curru aureo IV. 8.
Magnificus in editione numerum VIII. 14. magnificum ſpectaculum muneris parare X. 3. magnificentiſſimi exempli occaſionem praeſtare VIII. 5.
Magnitudinis inuſitatae navis IV. 8. inuſitatae ſtella X. 8.
Magnus. Magnorum exercituum duces I. 16. magnas res gerere II. 19. magnae copiae II. 24. magna pars de exercitu fanciatur III. 10. pars Siciliae III. 14. magno proelio vincere III. 17 magnum pondus auri atque argenti III. 18. magno honore aliquem accipere IV. 8. magna gloria triumphare de hoſte IV. 19. 22. &c. magnorum populorum victores VI. 20. magno dedecore trahi per urbem VII. 18. magni exercitus VII. 23. magna clementiae gloria VIII. 7. ex parte IX. 14.
Mago tertius Hannibalis frater a Scipionibus vincitur III. 13. a Scipione capitur III. 15.
Majores poteſtates *i. e.* curules II. 3.
Major filius VI. 24. major vel juſtior liberalitas non facile cujusquam principis eſt comperta VII. 19 major ſexagenario VIII. 7. majore ſtylo reliqua ſunt dicenda X. 18. ſcribendi ad majorem diligentiam reſervare reliqua X. 18.
Malus. Si unus malus eſſe voluiſſet I. 8.
Mala. Poſt haec mala II. 24. mala *belli calamitates* III. 10. malis aliquem eripere IX. 13.
Male pugnare III. 16. male dividere praedam I. 20.

Mammaea Aurelii Alexandri mater VIII. 23.
Mandare alicui, ne bellum gerat III. 7. aliquid memoriae VII. 18. Reip. tuendae ſtationem viridioribus IX. 27.
Manere in urbe I. 9. II. 25. poſteros, qui adhuc manent, Romae relinquere IX. 13. quae ad noſtram aetatem manent IX. 23. manſit integer exercitus III. 14.
A. Manlius Coſ. II. 28.
L. Manlius Volſo Coſ. II. 21.
L. Manlius Cenſorinus Coſ. IV. 10.
T. Manlius nobiliſſimus de Senatoribus Juvenis Torquatus dictus II. 5. Coſ. III. 3. procoſ. in Sardiniam proficiſcitur *ibid.* 12. Hasdrubalem vivum capit 13.
M'. Manilius Coſ. IV. 10. V. 1.
Manſuetudo tua *Praef.* manſuetudine & virtute Remp. fortunatam reddere VIII. 14.
Manus ad coelum ferre II. 11. manu ſua occidere aliquem III. 6. manus parva equitum III. 6. in manibus alicujus diadema collocare VI. 13. manum alicujus falſo imitari IX. 15. manu admodum parva cum hoſte committere IX. 24. manus gladiatoria X. 11. manu hoſtili interfici X. 16. alicujus percuti manibus ſuis agrum colere I. 17.
Marcellus Coſ. IV. 9. *vid.* Claudius.
L. Marcius Philippus Coſ. V. 3.
Q. Marcius Coriolanus I. 15.
Q. Marcius Philippus Coſ. IV. 5.
Q. Marcius Rex Coſ. IV. 23.
Marcomannicum bellum VIII. 12. conficit M. Antoninus VIII. 13.
Marcomedi occupantur a Trajano VIII. 3.
Mare. In mari dimicare II. 20. mari plurimum poſſe II. *ibid.* in mari pugnare II. 21. &c. tantis copiis nunquam in mari pugnatum eſt II. 27. maria omnia infeſtare VI. 12. mare Ponticum V. 5. mare rubrum VIII. 3. in mari claſſem inſtituere VIII. 3. mare pacandum accipere IX. 21.
Margus IX. 20.
Mariana pars V. 8. 9. marianarum partium eſſe VI. 1.
Maritima tempeſtas II. 22. proelia II. 23. maritimae civitates VII. 9.
C. Marius Jugurtham vincit IV. 27. triumphat *ibid.* II. Coſ. ei bellum contra. Cimbros & Teutones defertur V. 1. Coſ. III. & IV. *ibid.* VI. Coſ. *ibid.* 3. bello civili cauſſam dat 4. fugatur *ibid.* &c.
Marius Marii filius a Sylla ad mortem compellitur V. 8.
Marſi in Italia bellum movent V. 3.
Martis filius Romulus I. 1.
C. Martius Rutilus vincit Fuſcos II. 5.
Martius. Sexto Idus Martias II. 27.
Martius Campus VII. 8.
Maſiniſſa, rex Numidarum III. 22. Maſiniſſa Numidiae rex IV. 6.
Maſſilia X. 3.
Materno genere nobilior, quam paterno VII. 17. materna origo VIII. 9.
Matrimonium. In matrimonium habere aliquam VIII. 10. matrimonia aliena corrumpere IX. 9. nobilia corrumpere IX. 19. ex matrimonio obſcuriori eſſe X. 2. in matrimonium tradere alicui ſororem X. 14.
Matronae Romanae Brutum lugent per annum I. 10. lugent Val. Publicolam ſicut Brutum I. 11.
Mauritania. In ea Juba civitates in honorem Auguſti condit VII. 10.
Maxentius Aug. X. 2. 3. &c.
Maximianus Herculius Aug. IX. 20. &c.
Maximianus Galerius Caeſar IX. 22. &c.
Maximinus Aug. IX. 1. &c.
Maximinus Caeſar X. 2.
Maximus. maxima ex parte deo ſimilis VII. 8. maxima hominum pars VIII. 12.
Maxime cum I. 12.
Mazaca quae ante vocaretur, nunc Caeſarea dicitur VII. 11.
Medicus Pyrrhi promittit Fabricio ſe regem occiſurum II. 14. victus reducitur *ibid.*
Medietas. Agro ex medietate ſublato II. 28.
Medii ſunt Samnites inter Picenum, Campaniam, & Apuliam II. 8. mediae nobilitatis eſſe VIII. 1. media in Moeſia collocare Romanos IX. 15. in itineris medio IX. 15. mediis horis IX. 23. mediis principibus comparari X. 7.

Me-

Medie imperare VII. 13.
Mediocri familiaritate aliquem cognoſcere VIII. 4. mediocrem habere aerarii curam X. 16.
Mediolanum a Marcello expugnatur III. 6. *vid.* IX. 11.
Melior Trajano, Auguſto felicior principibus in Senatu acclamatum VIII. 5.
Melius ducere, publicas opes a privatis haberi, quam intra unum clauſtrum reſervari X. 1.
Memorabile nihil praeterea facere VIII. 20. nihil gerere VIII. 21.
Memoria. Ad noſtram memoriam *Praef.* memoria humana I. 1. vix ulla III. 23. memoriae mandare aliquid VII. 18. memoriae hujus tantum delatum eſt VIII. 5. memoria nulla tantum bellum fuit VIII. 12. omni VIII. 18. dignum quidquam agere IX. 16. memoriae eſſe tenaciſſimae X. 16.
Mens divina *Praef.*
Menſes per duos continuos VIII. 13. menſis September VIII. 15.
Mentionem pacis habere III. 10.
Mentum. Subjecto ad mentum gladio VII. 18.
Merere nomen, quod avus acceperat IV. 12. triumphum VI. 2. nomen Iſaurici VI. 3. nihil non venerationis VIII. 4. inter divos referri IX. 15. X. 8. & 15.
Meritum. Propter meritum II. 6. ob meritum victoriae II. 7. merita alicujus abolere VII. 23. merito praeferri omnibus VIII. 2. alicui conferri VIII. 8. conſecrari VIII. 8.
Mergere naves II. 20 & 27.
Meſopotamia ſub Trajano fit provincia VIII. 3. inde exercitum revocat Hadrianus VIII. 6. in ea bellum gerit Valerianus IX. 7. Meſopotamiam occupant Parthi IX. 8. recipit Odenathus IX. 10. fatigare X. 8.
Metu, ne Romanis traderetur IV. 3. metus ingens & reverentia hujus apud omnes erat IV. 10.
Migrare ex urbe I. 9.
Militare contra Latinos I. 18. militabat ibi tribunus IV. 8. militare ſub patre VII. 21. domeſticus militabat X. 17.
Militaris res II. 6. VII. 14. IX. 22. X. 2. rei gloria VI. 24. militaribus rebus inſignis VII. 16. militaris diſciplina VII. 20. IX. 14. militari in re moderata gloria VIII. 8. militaris ſeditio VIII. 21. gloria VIII. 4. X. 7. tumultus VIII. 22. 23. militari ex corpore ad imperium accedere IX. 1. militares viri IX. 15. militare opus IX. 17. militari gloria aliquem aequare IX. 17. gloria illuſtris II. 17. tumultu interfici IX. 17. factione opprimi X. 9. militare ſigna I. 20.
Milites praeſtare *i. e.* dare II. 6. dare II. 7. militum & populi favore liberatur Fabius Maximus II. 8. militem ſuum ditare II. 22. milites *pro* pedites III. 10. militem vitioſum & ignavum corrigere IV. 17. milites congregatos habere VI. 19. militum diſciplina VIII. 7. copiae VIII. 12. milites praetoriani VIII. 16. militum & Senatus ingens exſpectatio VIII. 22. miles Gordiano tumulum aedificat IX. 2. militum conſenſu principem eligi IX. 2. conſenſu imperatorem eligi IX. 12. milites non neceſſarii IX. 17. militum conſenſu ad imperium legi X. 17. ſuorum ſcelere deſeri X. 2. ſeditionem & convicia ferre X. 3. favore ingenti regnare X. 3. militibus injucundus X. 9. militum ferocia amittere victoriam X. 10. conſenſu ad imperium eligi X. 10. deponere inſigne compelli X. 11. Auguſtum fieri X. 15.
Militiae ſtrenuae ordo IX. 21. in militia res ſtrenue gerere X. 9. militiae felicitas X. 10.
Mille octingentos Romanos capere II. 11. millia capti & occiſi &c. II. 21.
Milleſimus annus Romae ſub Philippis celebratur IX. 3.
Milliarium. Ab urbe XII. milliario ſunt I. 4. ſexto milliario ab urbe abſunt I. 4. cum usque ad quintum decimum milliarium vix Roma poſſideret I. 8. in octavo decimo ab urbe poſita civitas *ibid.* usque ad quintum milliarium urbis accedere I. 15. milliario ab urbe duodecimo I. 17. milliario a Roma undecimo I. 20. milliario ab urbe quarto conſedere II. 5. milliario in centeſimo & triceſimo bel-

bellum gerebatur II. 8. milliario ab urbe octavodecimo II. 12. &c.
Minax & paullo aſperior VIII. 20.
Minimum. Plurimum minimumque qui tradunt I. I. X. 18.)
Miniſtri VIII. 14.
Minor filius VI. 24.
Minus diligens X. 16.
Minuere opes ſuas ſtipendiis militum VIII. 8.
Minutius Rufus Scordiſcos & Triballos in Macedonia vincit IV. 27.
Mirabilis omnium virtutum genere vir VII. 21.
Mirari aliquem VIII. II.
Mithridates Ponticus Romanos juvat IV. 20. Mithridatis filii ante currum Pompeji ducuntur VI. 16.
Mithridaticum bellum V. 4. VI. 8.
Mitis alias X. 15.
Mittere dictatorem contra hoſtes I. 20. dictatorem adverſus hoſtem II. 5. hoſtes ſub jugum II. 9. conſules contra hoſtem II. 9. conſulem contra hoſtem II. II. &c. conſulem adverſus hoſtem II. 14. &c. legatum II. 12. legatos de redimendis captivis II. 12. legatos II. 15. mittere *ſimpliciter pro mittere legatos* III. 7. captivos ſine pretio II. 12. duces contra hoſtem II. 13. ducem II. 21. ducem contra hoſtem IV. 6. aliquem adverſus hoſtem III. 9. &c. proconſulem in Sardiniam III. 12. ducem ad Hiſpanias III. 15. exploratores ad caſtra hoſtis III. 22. conſulem in Illyricum IV. 6. literas per omnem Aſiam V. 5. milites alicui ex Aſia V. 6. alicui caput alicujus VI. 21. munera & legatos ad aliquem VII. 10. legiones Romanas ſub jugum VII. 14. Caeſarem ad Gallias tuendas X. 12. 14. legiones ſub jugum X. 17. mitti in Africam III. 20. ad Hiſpanias VI. I. ad Macedoniam VI. 2. ad Ciliciam & Pamphyliam VI. 3. ad Illyricum VI. 4. in Germaniam VII. 19. adverſum praetorianorum motum X. 2.
Moderate multa gerere VII. 13. moderatiſſime ſe in imperio gerere VII. 19.
Moderatus in imperio VII. 23. in privata vita VIII. I. moderata gloria in re militari VIII. 8. moderatior in pace VII. 8. moderatiſſimus VII. 21.
Moderari imperium IX. 27. remp. inſigniter X. 16.
Moderatio ingens & ſeveritas IV. 27. moderatione gloriam militarem ſuperare VIII. 4. ingenti provincias tractare VIII. 12. & labore ingenti perſeverare VIII. 13. ingenti reparare provincias IX. 9. moderationis unicae vir IX. 12. moderatione ſe ingenti agere X. 15.
Moderatorem accedere in patris locum X. 2.
Modeſtus vir IX. II.
Modici cultus eſſe X. I. *modicis copiis ingentes hoſtium copias* extinguere X. 14.
Modii tritici III. I. tres aureorum annorum e manibus Romanorum Carthaginem mittit Hannibal III. II.
Modus. Qui modus LX. armatorum millia efficiebat II. 6. modum dare operi X. 18.
Moeror. Ex moerore vultum mutare VIII. II.
Moeſi a Sylla domantur V. 7.
Moeſia IX. 5. *Moeſiam* vaſtat Aurelianus IX. 15. *Moeſias* duas dividit ea, quam Daciam adpellavit Aurelianus IX. 15. Moeſia ſuperior IX. 17. potitur Conſtantinus X. 5.
Mogontiacum VII. 13. diripiendam militibus tradere noluit Poſtumus IX. 9.
Moleſtus nulli VIII. 13.
Moliri expeditionem adverſus Parthos VIII. 20. erumpere IX. 2. interficere aliquem X. 3. evehere urbem X. 8. bellum adverſus aliquem X. 8. res novas IX. 5. 9. X. 4. 13.
Mollis in privata vita VII. 17.
Monere aliquem, ut III. 10.
Monetarii rebellant IX. 14.
Mons Palatinus I. I.
Montem conſerere vineis IX. 17.
Monumentum habere apud Mogontiacum VII. 13.
Morari IX. 25. in villa publica X. 2.
Moratus egregie IX. 16. callide IX. 26. probe X. 2.
Morbus. Decedere morbo I. 3. morbo perire I. 5. VII. 20. mori I. 10. VI. 2. interire IX. II. morbi,

bi ; quem Graeci ἀπόπληξιν vocant, VIII. 10. morbi atque aegritudines IX. 5.
Mori VII. 1. morbo I. 10. II. VI. 2. fataliter I. 11. imperii anno XXIII. aetatis LXXVIII. VII. 11. ingenti omnium gaudio VII. 11.
Moriens divus adpellatur VII. 10.
Mors. Ad mortem cogi VI. 12. mortem ſui patris vindicare VII. 2. morte communi obire VII. 8. poſt mortem conſecrari & divum adpellari VII. 13. morte voluntaria obire VII. 17. ſubita obire VIII. 15. mors non inulta fuit IX. 15. morte praeventus IX. 16. mortem alicujus dolo occultare IX. 18. morte repentina obire X. 17. mors fortuita X. 4. mors confeſtim ſecuta eſt X. 4. per crinitam ſtellam denunciata X. 8.
Mortuos jacere videre II. 11. mortuo laudes gratiasque agere VII. 22. mortuum etiam judicari hoſtem humani generis VIII. 15.
Mos. Conſtituere Romanis mores I. 3. moribus vitae Philoſophus VIII. 11. morum paternorum eſſe VIII. 20. mores diſſoluti IX. 14. morum civilitate aliquem ſuperare IX. 17. veterum vir X. 10. more novo inuſitatoque X. 11.
Motum belli opprimere VI. 5. motus Praetorianorum X. 2.
Movere tumultum I. 18. arma IV. 13. arma extra Italiam II. 18. Hiſpanias adverſus Romanos IV. 16. bellum in Aſia IV. 20. bellum graviſſimum V. 3. ingens bellum VII. 3. *cet.* ſi imperii ſuſpicio moveretur X. 15.
Mox . . . poſtremo VII. 10.
Q. Mucius Scaevola Coſ. IV. 23.
Muliebris cupiditas VII. 7.
Multare aliquem regni parte VI. 13. finibus X. 17.
Multus. Multi Ligures & Galli III. 8. multi in Italia ſe dediderunt *ibid.* 9. multa vaſtare II. 21. multa bene agere III. 20. multa hoſtilia facere III. 22. proſpere gerere IV. 10. ſtrenue in bello gerere V. 3. tranquille atque moderate gerere VII. 13. egregie facere *ibid.* multa egregia gerere X. 14. multa & ingentia patrare VIII. 10. ſtrenue facere IX. 8. provide ordinare *ibid.* 23. multa & gravia perpeti ab aliquo X. 10. multa incivilia gerere X. 13. multa aedificare VIII. 7. multa toto orbe Romano reparare VIII. 18. multam partem Dalmatiae ſubigere VI. 4. multo cum dedecore imperare VIII. 18. multis certaminibus opprimi IX. 17.
Multo poſt II. 5. IV. 16. VI. 12. IX. 19. X. 9. 12. 15. multo deinceps X. 4.
Multum triumphorum ſecuritatisque conferre X. 12. multum auri redigere VIII. 13.
Multitudo finitimorum I. 2. infinita IV. 22.
Mulvius pons VIII. 17. X. 4.
L. Mummius in Hiſpania pugnat IV. 9. Coſ. Corinthum diruit IV. 14.
Munda civitas VI. 24.
Munus. Per munera & epiſtolas pacem rogare VI. 14. munera ad aliquem mittere VII. 10. munerum editio VIII. 14. munus ſpeculatoris ſuſcipere IX. 25. muneris magnificum ſpectaculum parare X. 8.
Munire provincias omni ſecuritate VIII. 19.
L. Murena Coſ. VI. 16.
Murrina pocula VIII. 13.
Murſa IX. 8. X. 12.
Muros facere & cloacas I. 6. circa murum foſſas ducere I. 7. muris firmioribus urbem cingere IX. 15. in murum funibus tolli IX. 23.
Mutare conſules V. 8. imperii inſigne privato habitu IX. 27. vultum ex gaudio VIII. 11. mutare ex favorabili animi docilitate X. 6. foederis neceſſitatem X. 17. mutatae ſunt dignitates II. 1. mutata eſt P.R. fortuna VI. 19.

N.

Nabis Lacedaemoniorum dux vincitur a Flaminino IV. 2.
Narbonam in Gallia colonia deducitur IV. 22. *vid.* IX. 18.
Narratio. Brevi narratione res Rom. colligere *Praef.*
Narſeus Perſarum rex IX. 25. &c.
Nationes vicinae I. 2. barbarorum plurimae VIII. 8. IX. 25.

Natura ſaevus VIII. 18. naturae ſuae indulgere IX. 27. natura ferus X. 13. admodum liberalis X. 18.
Natus octodecim annos I. I. annos XXIV. III. 15. annos XLV. IV. 8. annos unum & XX. V. 9. &c. non admodum clare VII. 18. obſcure VII. 19. obſcuriſſime IX. 6. 9. 19. viliſſime IX. 21. poſt homines natos IX. 28.
Naufragium pati II. 22. 23. naufragio claſſem amittere II. 26.
Navale certamen II. 27. navali proelio vinci IV. 4. VII. 6. opprimi VI. 6. navali & terreſtri proelio vinci X. 6. navalis pugna VI. 8.
Naves roſtratae II. 20. perdere II. 21. amittere *ibid.* parare II. 20. reparare *pro* iterum parare II. 22. capere II. 20. 22. 27. &c. mergere *ibid.* demergere II. 22. 26. 27. &c. ſervare II. 22. ad praeſidium Italiae ſalvae II. 23. capere cum pugnatoribus II. 26. navem adſcendere II. 27. cum navibus proficiſci II. 27. navibus, quae frumenta exhibebant, latrocinari III. 7. navis inuſitatae magnitudinis IV. 8.
Navigare ad aliquem X. 3.
Navigatio ſola non tuta VI. 12.
Ne nomen quidem cognitum VI. 17. ne elementa quidem prima literarum accipere X. 10.
Necem poſt Conſtantis X. 10. necis fraternae ultio X. 11.
Neceſſarius in quibusdam IX. 14. neceſſariam facere pacem cum aliquo X. 17.
Neceſſitas. Propter neceſſitatem II. 9. neceſſitas praeceps IX. 23. neceſſitatem foederis mutare X. 17.
Neceſſitudo & affinitas quamvis cum eo eſſet X. 5. neceſſitudines perſequi X. 6.
Negare quid alicui II. 7. ſe in urbe manſurum II. 25. nulli quidquam VII. 21.
Negligenter ſe agere VI. 9.
Negotia bellica & civilia *Praef.*
Nepos ex filia I. 5. per filiam IX. 22.
Nepotianus Conſtantini ſororis filius imperium invadit X. 11.
Neque *pro* & non VII. 3.
Nero ſuccedit Claudio VII. 14. *&c.*
Neronianae thermae ante dictae, nunc Alexandrinae adpellantur VII. 15.
Neutro genere obſcuro VII. 17.
Nerva Domitiani ſucceſſor VIII. I. *&c.*
Nicomedes rex Bithyniae Romanos juvat IV. 20.
Nicomedia IX. 27.
Nicomedienſes IV. 5.
Nihil cruentum in quemquam facere IV. 27. nihil omnino audere VII. 14. nihil non venerationis merere VIII. 4. nihil non tranquillum agere VIII. 4. nihil injuſtum agere *ibid.* unquam atrox audere VIII. 10. nihil omnino clarum gerere IX. 5. occaſionum praetermittere X. 7. finium tradere X. 17.
Nilus VI. 22.
Nimia cruditate exanimari X. 18. nimiae libidinis eſſe IX. 9.
Nimietate prunarum exanimari X. 18.
Nimis circa omnes communis VIII. 5. nimium amicis credens X. 15.
Niſibis VI. 9.
Niti. Efficere omnia nitens X. 5.
Nobili ex femina genitus I. 7. nobiles homines trecenti ex Fabia familia bellum contra Vejentes ſuſcipiunt I. 16. nobiles viri III. 10. VII. 13. captivi III. 14. nobilis vir VIII. 17. nobilem civitatem expugnare IX. 8. triumphum agere IX. 13. nobiles plurimos damnare IX. 14. res gerere IX. 18. nobilia matrimonia corrumpere IX. 19. nobiliſſima femina I. 8. Nobiliſſimus de Senatoribus juvenis II. 5. nobiliſſima urbs Syracuſana III. 14. nobiliſſimi obſides III. 15. Numidae a Scipione Romam cum rege mittuntur III. 20. nobiliſſima civitas IV. 12. nobiliſſimae civitates VI. 8. VII. 9. nobiliſſimi ex ſenatu & conſulares viri a Cinna interfecti V. 7. generis vir VI. 15. nobiliſſima oppida capere & evertere VII. 14. nobiliſſimi ex Senatu VII. 23. nobiliſſimus haud dubie VIII. 9. nobiliſſima urbs VIII. 10. nobiliſſimus orator VIII. 12. nobiliſſimae urbes IX. 18. nobiliſſimus rex X. 14.
Nobilitas Syracuſanorum II. 19. univerſa VI. 19. tota VI. 20. infinita VI. 23. nobilitatis dux VII. 3. nobilitas infinita *ibid.* antiquiſſimae Senator VII. 16. mediae eſſe

viii. 1. nobilitas Perſarum infinita ix. 25.
Nobiliter ampliare imperium viii. 2.
Nocturna pugna iv. 3. nocturnum proelium vi. 12.
Nola civitas Campaniae iii. 12.
Nolle *recuſare* ii. 6. 7. admittere legatos iii. 7.
Nomen. Ex nomine ſuo Romam vocare i. 2. ſub nomine & honore dictaturae regnare i. 12. nomen dare alicui *i. e. cognomen* ii. 6. nomine Cineas ii. 12. nomen urbis Romae cum jam clarum eſſet ii. 18. rex Gallorum Viridomarus nomine iii. 6. nomen accipere iv. 1. merere, quod avus acceperat iv. 12. Scipionis clarum iv. 12. Iſaurici meruit vi. 3. Britannici filio inponere vii. 13. nomine tributi victis annuum imperare ſeſtertium quadringenties vi. 17. nomen alicujus ferre vii. 1. nomine ſuo civitatem adpellari jubere vii. 11. nomen ad ſuum transferre menſem viii. 15. nomen a Senatu filio imponi velle viii. 19. Romanum ix. 7. alicujus adnotare ix. 15. inponere factioni ſuae Bagaudarum ix. 20. nominis ſui urbem ad faſtigium evehere x. 8.
Nomentana via vii. 15.
Nominare Senatores propter ſenectutem i. 2. nominari Auguſtum a Senatu viii. 23.
Norbanus Coſ. a Sylla vincitur v. 7.
Noricum ix. 7.
Noſtrae legiones *i. e. Romanae* x. 17.
Notabilis gravi ſaevitia viii. 18.
Notus clariſſima gloria iii. 1. notam alicujus mortem habere ix. 18. notus ſola peſtilentia principatus ix. 5. alicui antiqua conſuetudine x. 4. commendatione patris x. 17. notiſſima coena vii. 18.
Novercam ſuam uxorem ducit Julianus viii. 20.
Novus. Nova dignitas Dictatura i. 12. nova perfidia iii. 22. novas res moliri ix. 5. 9. x. 4. 13. novi quatuor Imperatores Remp. tenent x. 4. homines x. 4. novas res habere x. 10. novo more x. 11. noviſſimum bellum viii. 19.
Nox proelio finem dedit ii. 11. nocte venire ad aliquem ii. 14. nocte interveniente vi. 20. nocte irrumpere in curiam vii. 22.
Nudare aliquem *i. e. privare* x. 3.
Nudum latere in paludibus v. 6. duci per publicum vii. 15. trahi per urbem vii. 18.
Nullus admiſit legatos ii. 25.
Numa Pompilius rex creatur i. 3. *&c.* Numa Pompilio regnante iii. 3.
Numantia iv. 17. x. 17. fame confecta à ſolo evertitur iv. 17.
Numantini Pompejum Coſ. ſuperant iv. 17. de his ſecundum triumphum agit Scipio iv. 19. bellum infertur x. 17.
Numerianus Caeſ. ix. 18.
Numeroſis annis obedire populo R. v. 3. numeroſae gentes ix. 27. numeroſiores amici x. 1. numeroſas provincias occupare x. 5. numeroſi amici x. 6.
Numerum Senatorum duplicare i. 6.
Numidis bellum infertur x. 17.
Nummos a populo colligere i. ii.
Nunciare coeptum bellum iv. 6. alicui obitum vii. 22. tumultum ix. 18. dolum alicui x. 3.
Nuncupari Auguſtum x. 2.
Nupta alicui x. 5.
Nutare non dubia calamitate x. 14.

O.

Ob meritum victoriae ii. 7. ob quam cauſſam ii. 8. ob ſcelera exoſus vii. 23. ob hoc viii. 4.
Obedire Populo R. annis numeroſis v. 3.
Obferre ſe hoſti ii. 6. hoſti, ut captivos redimeret iii. 11. pacem conditionibus iv. 4. alicui caput alicujus iv. 20.
Obire vii. 15. viii. 7. x. 1. obire diem iv. 20. morte communi vii. 8. voluntaria morte vii. 17. morte ſubita viii. 15. morte repentina x. 17. privatum ix. 28. in itinere x. 15.
Obitum alicujus nunciare vii. 22.
Objicere victos beſtiis x. 3.
Obſcoenitate depravatus viii. 15.
Obſcoeniſſime vivere viii. 22.
Obſcure natus vii. 19. obſcuriſſime natus ix. 6. 9. 19. obſcurius imperare ix. 6.
Obſcurus. Neutro genere obſcuro

vii. 17. ex obſcuriori matrimonio eſſe x. 2. obſcuriſſimo genere ix. 2.
Obſequi. Dictatori obſequebatur magiſter equitum i. 12. alicui vii. 10. alicui in omnibus conſiliis ix. 27.
Obſidere exercitum i. 17. capitolium i. 20. civitatem i. 20. Numantiam iv. 17. boſtes v. 9. aliquem v. 8. aliquem a tergo vi. 6. hoſtem ix. 23. urbem x. 2. urbes x. 10. oppida x. 14.
Obſides reddere iii. 15. vi. 14. nobiliſſimos accipere iii. 15. obſides a victo poſcere iii. 17. nobiliſſimos ante currum ducere iv. 2. obſidem dare alicui iv. 2. vii. 9. obſides praebere iv. 4. accipere vi. 17.
Obſidio. In obſidione commorari vi. 6.
Obtemperare collegæ ix. 27.
Obtinere partem Italiæ ii. 12. pacem ab aliquo ii. 15. 24. itaque obtinuit ii. 25. obtinere Remp. vii. 8. obtinere viii. 7. Gallias x. 1. Italiam x. 40. Illyricum x. 15. imperium x. 17. obtinuit in eo bonitatis gloria viii. 8.
Obvius vii. 18.
Occaſionem reperire ii. 8. occaſione inventa vincere iii. 9. occaſionem inrumpendi in Pontum dare vi. 9. magnificentiſſimi exempli praeſtare viii. 5. occaſione hac ſe ditare ix. 21. reperta x. 3. occaſionum nihil prætermittere x. 7.
Occidens ix. 13.
Occidere. Per aliquem occidi i. 6. ii. 14. ſcelere generi i. 7. occidi in bello i. 3. alicujus inſidiis vii. 16. occidere ſe i. 8. 10. vi. 24. aliquem manu ſua iv. 6. filiam, ne ſtuprum pateretur i. 18. hoſtem ii. 5. occiſis tribus millibus hominum ii. 9. aliquem veneno ii. 14. ſponte ſemet ipſum vii. 17. quinque millia ferarum in dedicatione Amphitheatri vii. 21. occidere aliquem parare ix. 15. innoxios fictis criminibus ix. 19. occidi ſeditione & ſcelere alicujus viii. 16. fraude ſervi ſui ix. 15. per inſidias ix. 18. alicujus factione x. 9. occiſos ſepelire ii. 11. hoſtes ii. 13. occiſi & capti millia &c. ii. 21.
Occultae literae ix. 13.
Occultare dolo alicujus mortem ix. 18.
Occupare urbem i. 20. ii. 1. Italiae partem ii. 12. civitates iii. 12. Aſiam & Achajam v. 4. Graeciam v. 6. Meſopotamiam vi. 8. ix. 8. provincias vi. 22. exercitus vii. 3. Corduenos viii. 3. Armeniam viii. 3. Gallias ix. 17. Britannias ix. 21. numeroſas provincias x. 5. occupari bellis x. 15.
Occurrere hoſti iii. 9. vi. 6. alicui in itinere ix. 24.
Oceanus Britannicus vi. 17.
Cn. Octavius Coſ. v. 4.
C. Octavianus i. 12. adoleſcens xviii. annos natus ad Antonium perſequendum mittitur vii. 1. heres a Caeſare relinquitur ejusque nomen ferre jubetur *ibid.* poſtea Auguſtus dicitur *ibid.* Antonium vincit *ibid.* cum eo pacem facit 2. Senatum proſcribit *ibid.* triumviratum init *ibid.* Caeſar Octavianus Auguſtus c. 30. proficiſcitur adverſus Brutum & Caſſium *ibid.* vincitur *ibid.* Remp. dividit *ibid.* contra Sext. Pompejum pugnat 4. vincit navali proelio Antonium 7. Aegyptum imperio R. adjicit *ibid.* Romam redit, & ſolus Remp. obtinet 8. moritur, maxima parte Deo ſimilis habitus *ibid.* multas habuit virtutes *ibid.* multas gentes Imperio adjicit 9. magno amore etiam apud barbaros fuit 10. Divus adpellatur *ibid.*
Octodecim i. 1.
Oculos Galli alis & unguibus verberat corvus ii. 6. oculorum dolore corripi ix. 18.
Odenathus in Oriente Perſas vincit ix. 10.
Odeum a Domitiano aedificatur vii. 23.
Odio omnium vivere ix. 20.
Odore cubiculi, quod ex recenti tectorio calcis grave quieſcentibus erat, exanimatus x. 18.
Oenomäus gladiatorum dux vi. 7.
Offenſarum immemor vii. 20.
Officia per varia ad adminiſtrationem pervenire viii. 8. officiis acceptus x. 4. officia alicujus laborio-

boriofa experiri x. 15.
Q. Ogulnius Coſ. II. 16.
Olympiadis ſextae anno tertio Roma condita I. I.
Olympus urbs VI. 3.
Omen. Contra omina & auſpicia pugnare VI. 18.
Omnis. Omnium primus I. 7. omne patrimonium I. 9. certamen complere I. 16. omnem exercitum oſtendere II. II. omnia ferro ignique vaſtare II. 12. omnis exercitus Romanus II. 21. omnibus ſuppliciis exſtingui II. 25. locis pax facta eſt III. 3. omni Sicilia recepta III. 14. omnes Hiſpaniae III. 15. omne aurum & argentum III. 15. omnis fere Italia III. 20. Gallia VI. 17. ſenatus VI. 19. omnium ingenti gaudio mori VII. II. omnis familia VII. 15. proviſio diligentiae VII. 19. omnium virtutum genere mirabilis VII. 21. omni ejus aetate VIII. 4. tempore imperii VIII. 7. omnis barbaria *i. e. omnes barbari* VIII. 13. omni memoria VIII. 18. ſecuritate provincias munire VIII. 19. omnibus ſe probris contaminare VIII. 22. omnem in laſciviam diſſolutus IX. 8. omni tempore trux IX. 14. omne Illyricum IX. 15. omnibus ſe ſceleribus inquinare IX. 19. omnium odio & deteſtatione vivere IX. 20. omnis orbis terrarum IX. 22. omnibus exitiis ſaevire adverſum nobiles X. 4. omnia efficere X. 5. omni Dardania potiri X. 5. omnium liberalium artium expers X. 10.
Omnino. Unus omnino ſuperfuit I. 16. nihil audere VII. 14. nihil clarum gerere IX. 5. nullum punire VII. 21.
Operam dare VII. 2. VIII. I. & 6.
Opes ſuas ſtipendiis militum, & circa amicos liberalitatibus minuere VIII. 8. opes publicae X. I. habere X. I. reſervare intra unum clauſtrum *ibid.* Maxentio auctae X. 3.
Opifex viliſſimus IX. 9.
Opilius *vid.* Macrinus.
Opinantur multi nimia cruditate exanimatum X. 18.
Oppidum. Haec omnia oppida urbem cingunt I. 2. oppida capere II. 9. IV. 27. X. 10. oppidum capere III. 14. habitare VI. 10. aggredi *ibid.* oppida nobiliſſima capere & evertere VII. 14. expugnare X. 14. obſidere *ibid.* vi oppugnare X. 16. in deditionem accipere X. 16.
Oppius Sabinus Coſ. VII. 23.
Opprimere belli motum VI. 5. hoſtem navali pugna VI. 8. Caeſaris perſecutores bellis civilibus VII. I. aliquem IX. 5. hoſtem IX. 22. oppreſſit eum repentinus X. 5. opprimi navali proelio VI. 6. multis certaminibus IX. 17. opprimi X. 3. factione militari X. 9.
Oppugnare Ardeam I. 8. patriam I. 15. civitatem III. 7. Carthaginem IV. 10. & capere urbes VI. 3. vi oppida & caſtella X. 16.
Oppugnatio Hieroſolymorum VII. 21.
Optima civitas I. 14. optimus qui eſſet, provocare II. 6. optimi principes X. 7.
Opulenta civitas II. 28. opulentum relinquere aerarium VIII. 8. opulentiores clarioresque amicos praeſtare X. 7. opulentiſſima civitas IV. 17.
Opus. In opere inveniri I. 17. opus egregium lavacri facere VIII. 20. militare IX. 17. Operi modum dare X. 18. opera multa Romae facere VII. 23.
Orator Cicero VI. 15. VII. 2. nobiliſſimus VIII. 12.
Orare, ut quis patriae ſubveniret V. 7. orantem regredi IX. 25.
Orbis totius dominus II. II. orbe toto victores VI. 12. orbis terrarum VI. 16. orbe toto compoſitis civilibus bellis VI. 25. toto confectis bellis VII. 8. orbem terrarum aedificare VIII. 4. per orbem terrarum deo proximus VIII. 4. orbis Romanus VII. 15. VIII. 6. X. I. orbem Romanum circumire VIII. 7. orbis omnis terrarum IX. 22. *i. e. Romanus.* orbis totius principatum adfectare X. 5.
Orbitate tanquam in propria dolere VII. 22.
Orcades inſulae VII. 13.
Ordo. Per ordinem temporum *Praef.* ordine hoc ad imperium pervenire VIII. II. ſtrenuae militiae famam conſequi IX. 21. ordines XVI. remorum navis habuiſſe dicitur IV. 8.

Ordinare cenſum I. 7. conſules in futurum annum V. 4. multa provide IX. 23. ordinata inter eos pax eſt V. 7.
Ordinarii conſulatus VII. 18.
Orientis totius auxilia habere VI. 20. ad Orientem proficiſcitur Gordianus IX. 2. Orientem tenere IX. 13. ad Orientem proficiſcitur Carus IX. 18. Orienti bellum infert Narſeus IX. 22. & Italiae ac Galliae praeſunt Conſtantini liberi X. 6. Caeſar datur Magnentius X. 12.
Origo paterna VIII. 9. materna *ibid.*
Orior. Orta ſubito tempeſtate I. 2.
Oriundus ex Africa VIII. 18. Dacia Ripenſi IX. 13. Dalmatia IX. 19. Dacia X. 4.
Ornamenta urbium II. 12. urbis praeferre IV. 14. gemmarum VIII. 13. gemmarum veſtibus calceamentisque indere IX. 26.
Orodes Albanorum rex a Pompejo vincitur VI. 14.
Orodes Parthorum rex VII. 5.
Osroene apud Edeſſam VIII. 20.
Osroenorum rex a Trajano in fidem accipitur VIII. 3.
Oſſa alicujus conferre in urnam VIII. 5.
Oſtendere omnem exercitum II. 11. hoſti exercitum III. 22. ſui documentum VII. 17. nihil clarum IX. 16.
Oſtiatim argentum petere X. 1.
Oſtium *Tiberis* I. 5.
Otho Aug. VII. 17. *&c.*
Otio praeclaro ſeneſcere IX. 28.
Ovans regreſſus IX. 25.

P.

Pacandum mare accipere IX. 21. Pacorus regis Orodis filius perit VII. 5.
Palaeopharſalus VI. 20.
Palaeſtina. In ea civitates in honorem Auguſti conduntur VII. 10. *vid.* & 19.
Palam reſiſtere VIII. 7.
Palatinus mons I. 1.
Palatium VII. 12. *&c.*
Pallia lecticulae diducere IX. 18.
Palus. In paludibus latere V. 6.
Pamphylia VI. 1.
Pannoniam imperio R. adjicit Auguſtus VII. 9.
Pannonia Inferior IX. 4. a Sarmatis Quadisque vaſtatur IX. 8. &c.
Pannonii ſervitio liberantur VIII. 13. Pannonios habere vineas permittit Probus IX. 17.
Pannonicum bellum VII. 9.
Panſa Coſ. VII. 1.
Panticapaeon imperio R. adjicit Auguſtus VII. 9.
Paphlagoniam invadit Mithridates V. 5. recipit Lucullus VI. 8.
L. Papirius curſor dictator contra Samnitas proficiſcitur II. 8. Coſ. II. 9. de Samnitibus triumphat *ibid.*
Parare naves II. 20. naves contra hoſtem II. 27. parata ad id bellum DCCC. millia III. 5. parare ad bellum copias IV. 5. expeditionem contra hoſtem VI. 9. inſidias alicui VI. 22. parare relinquere ſucceſſorem VIII. 11. occidere aliquem IX. 15. muneris magnificum ſpectaculum X. 3.
Paratiſſimus ad dimicandum IV. 10.
Parcus admodum VIII. 18. vir IX. 11.
Parens *pro* cognato I. 8.
Parentibus reddere obſides III. 15.
Parere Romanis III. 2. 11. tres exercitus uni Caeſari Auguſto paruerunt VII. 1. ſententiae alicujus VIII. 3. imperium adminiſtrantibus VIII. 9.
Pariter ambo occiſi VIII. 21.
Parricidia committere VII. 14.
Parta pace IX. 17.
Partem Italiae obtinere II. 12. regni quartam alicui promittere II. 12. 14. pars magna de exercitu ſauciatur III. 10. parte ea inviae Alpes III. 8. pars magna Siciliae III. 14. Mariana V. 8. 9. partium Marianarum eſſe VI. 1. partem multam Dalmatiae ſubigere VI. 4. magnam Armeniorum delere VI. 9. partium Caeſaris eſſe VII. 1. parte ex maxima deo ſimilis VII. 8. partem Senatus infinitam interficere VII. 14. pars hominum maxima VIII. 12. partem imperii R. tradere X. 17.
Parthamaſiris Parthorum rex occiditur VIII. 3.
Parthenius interfector Domitiani VIII. 1.
Parthenopolis capitur VI. 10.

Parthi. contra hos mittitur Craſſus vi. 18. in Syriam irrumpentes a Baſſo vincuntur vii. 5. ab his Armeniam recipit Auguſtus vii. 9. ſub Nerone Armeniam ſuſtulerunt vii. 14. partes Armeniam aufert Trajanus viii. 2. bellum inferunt Antonini viii. 10. Parthi vincuntur a Septimio Severo viii. 18. adverſum hos molitus fuit expeditionem Caracalla viii. 20 Parthis (Perſis) bellum infert Gordianus ix. 2. ſic. Parthi pro Perſis ix. 7. & 19. &c. Syriam ſibi coeperunt vindicare ix. 8. iis Julianus bellum infert x. 16.

Parthica bella x. 15. parthicum triumphum revehere viii. 10.

Parthicus dictus Septimius Severus viii. 18.

Partim partim iv. 17. partim hoſtes vicit, alios in fidem accipit v. 7.

Partus. Uno partu cum fratre editus i. 1.

Parum. Non parum agrorum iisdem ſublatum eſt. i. 6. parum civilis viii. 10. idoneus ix. 27. conſulere gloriae x. 17.

Parvis adhuc Romanis rebus ii. 6. parva manus equitum iii. 6. admodum manu cum hoſte committere ix. 24.

Paſcere aliquem convivio iv. 7.

Paſſuum ad bis & tricies centena millia circuitu patere vi. 17. per aliquot millia ix. 24.

Paſtor primo fuit, mox latronum dux iv. 16.

Patefacere Alpes iii. 8. patefactas conjurationes contemnere vii. 20.

Patere circuitu ad bis & tricies centena millia paſſuum vi. 17.

Pater. Quaſi communem patrem Brutum lugent matronae i. 10.

Paterna origo viii. 9. paternum nihil habere viii. 14. paternorum morum eſſe viii. 20.

Pati naufragium ii. 22. 23. injurias v. 5. bellum ab aliquo v. 5. nullam niſi auream & argenteam ſtatuam in Capitolio paſſus eſt Domitianus vii. 23. multas calamitates bellis vii. 23.

Patrare bellum contra aliquem ii. 19. vi. 19. multa & ingentia viii. 10.

Patria. Contra patriam ducem eſſe i. 15. patriam oppugnat Coriolanus i. 15. patriae conditor i. 20. patriam ſuam relinquere iv. 3. patriae ſubvenire v. 7. patriam delere vi. 15.

Patrimonium omne accipere i. 9.

Paulisper tenere exercitum v. 4.

Paullo aſperior & minax viii. 20.

Pauperem eſſe ii. 12.

Pax. Pacem facere cum aliquo i. 8. ii. 11. 9. 25. vii. 2. petere i. 15. ii. 12. 15. 25. &c. ſolvere ii. 9. pax diſplicuit ii. 13. pacem cum aliquo habere ii. 13. ab aliquo obtinere ii. 15. 24. ab aliquo impetrare ii. 19. iii. 2. pacis mentionem habere iii. 10. ab aliquo petere ii. 21. iii. 21. 22. &c. pacem dare ii. 21. x. 7. tribuere pacem alicui *ibid.* concedere ii. 18. ex conditione pacis Romanis parere iii. 2. pacem facere omnibus locis iii. 3. dare conditionibus iii. 21. 22. &c. turbare iii. 24. 22. dare alicui legibus. iv. 2. obferre iv. 4. alicui praeſtare iv. 6. ignobilem facere iv. 17. infamem facere iv. 17. infringere iv. 17. cum aliquo flagitioſiſſimam facere iv. 26. improbare *ibid.* de pace agere cum hoſtibus v. 6. pax inter eos ordinata eſt v. 7. pacem rumpere vi. 6. vii. 6. rogare per epiſtolas ac munera vi. 14. & veniam alicui dare vi. 14. pax convenit vii. 4. ix. 22. in pace moderatior vii. 8. pacem habere omni tempore imperii viii. 7. Galliae reformare ix. 20. ad pacem redigi ix. 23. pax reconciliata ruptaque eſt x. 6. rata fuit x. 17. pace parta ix. 17. pacis conditio x. 17. pacem neceſſariam quidem ſed ignobilem facere x. 17.

Pectus. In vultum & pectus ab omnibus obviis ſtercore appetitus vii. 18.

Pecuniam venditorum ad fiſcum referre iii. 16. pecunia corrumpi iv. 26. grandi aliquem multare vi. 13. ingens vi. 16. pecuniam colligere omni diligentia proviſione vii. 19. pecuniae avidior, ita ut eam nulli injuſte auferret vii. 19. pecuniam ſtudioſiſſime largiri vii. 19. pecunias vitiare ix. 14.

Pedes

Pedes CXLIV. habet columnae altitudo VIII. 5.
Peditum & equitum copiae III. 7.
Peligni in Italia bellum movent V. 3.
Pellere regem I. 9. IX. 24. regem ex regno V. 5.
Pendet origo paterna a Numa VIII. 9.
Penetrare usque ad Danubium VI. 2. usque ad Hiſpanias IX. 8. usque ad Cteſiphontem IX. 10.
Penitus ſubigere Dalmatiam VII. 9. expers civilitatis X. 3. non penitus reprehendenda pacis conditio X. 17.
Per ordinem temporum *praef.* quinos dies I. 2. aliquem occidi I. 6. orbem terrarum incognitus I. 7. reges regnatum eſt Romae annis CCXLIII. I. 8. diuturnitatem poteſtatis inſolentiorem reddi I. 9. annum aliquem lugere I. 10. quatuordecim annos I. 11. aliquem futum eſſe I. 13. annos LXX. bellum gerere I. 11. aliquem vinci II. 5. annos novem bellum agere II. 9. noctem fugere II. 11. caſtra ducere exploratores II. 11. Numidas errare II. 24. Hannibalem Romanis bellum eſt inlatum III. 7. Apuliam, Calabriam, & Bruttios, multas Romanorum civitates occupare III. 12. multos annos victorem fuiſſe III. 14. per ſe & per fratrem civitates recepere III. 16. caſtra exploratores mittere III. 22. annos praeſtare X quaterna millia pondo argenti IV. 2. eum multa geſta ſunt IV. 11. annos LX. amicus Populi R. IV. 11. idem tempus IV. 11. IX. 23. teſtamentum imperio Rom. accedit Aſia IV. 18. fratrem pugnare IV. 26. omnem Aſiam litteras mittere V. 5. annos X. bella trahere V. 9. Italiam vagari VI. 7. per teſtamentum Apionis imperio R. accedit Libya VI. 11. epiſtolas ac munera rogare pacem VI. 14. orbem terrarum nullum grave bellum erat VI. 16. inſidias caedi 15. 17. bella gravisſima vincendo procedere usque ad Oceanum Brittannicum VI. 17. teſtamentum adoptari VII. 2. Macedoniam & Orientem exercitus occupare VII. 3. ducem bellum adminiſtrare VII. 9. blanditias aliquem ad ſe evocare VII. 11. duces Britanniam vincere VII. 13. per publicum duci nudum VII. 15. urbem trahi magno dedecore VII. 18. per haec VII. 20. 22. claſſem Indiae fines vaſtare VIII. 3. ſenatum damnari VIII. 4. orbem terrarum deo proximus VIII. 4. provincias ſe omnibus aequalem exhibere VIII. 4. praeſidem dimicare VIII. 7. duces multa patrare VIII. 10. uxorem generum eſſe VIII. 10. Italiam VIII. 12. duos continuos menſes VIII. 13. multa ac varia officia atque honores usque ad adminiſtrationem reip. pervenire VIII. 18. honores varios usque ad adminiſtrationem pervenire VIII. 18. per XXXII. millia paſſuum a mari ad mare vallum perducere VIII. 19. annos decem imperare IX. 9. literas deprecari aliquem IX. 13. inſidias occidi IX. 18. tractum Belgicae & Armoricae IX. 24. aliquot millia paſſuum IX. 24. haec tempora IX. 24. X. 13. filiam nepos IX. 22. Illyricum contractis copiis IX. 25. literas adhortari aliquem X. 2. hoc tempus X. 4. crinitam ſtellam mors ejus denunciata X. 8. omne vitae tempus X. 9. urbem caput alicujus pilo circumferre X. 11. gladiatoriam manum imperium invadere X. 11. per fata ſi licuiſſet X. 16.
Percuſſores Caeſaris VII. 1.
Percuti alicujus manu. IX. 20.
Perdere imperium I. 8. urbem. I. 14. regem I. 19. naves. II. 21. in pugna XXXV. millia hominum III. 11. bello civitates IV. 4. caſtra & magnam partem exercitus V. 1. CD. de ſuis V. 8. perdere diem VII. 21. Auguſtum fulmine *i. e.* amittere IX. 19.
Perditas res reſtituere VI. 18.
Perdomare hoſtes II. 7. III. 7.
Perducere vallum a mari ad mare VIII. 19.
Pereo. Morbo perire I. 5. VII. 22. proelio I. 10. in pugna III. 10. in proelio *ibid.* in Nilo VI. 22. militari tumultu VIII. 23. divini fulminis ictu IX. 18.
Perferre Romam grandem praedam III. 6. 14. praedam ex torquibus Gallorum IV. 22. multas militum ſeditiones IX. 10. ad quosdam nomi-

nomina adnotata IX. 15.
Perficere bellum IV. 6.
Perfidia nova III. 22.
Perfugas & captivos reddere III. 21.
Pergamus IV. 20.
Pergere Romam II. 12.
Periculum habere a tergo V. 7.
Perimere ingentes hoſtium copias III. 6.
Perinde ut &c. X. 16.
Peritiſſimi viri III. 23. peritiſſimus rei militaris IX. 22. jure VII. 17.
Permaneo. Ad noſtram memoriam permanet I. 6.
Permittere alicui ut &c. VIII. 14. Gallos habere vineas IX. 17. permittente ſenatu IV. 8.
Permutationem caſtrorum facere II. 24.
Pernicie ultima vinci II. 21.
Pernicioſe imperium gerere IX. 8.
Pernicioſus condiſcipulis IX. 19. pernicioſum bellum V. 3. pernicioſum Romano nomini imperium IX. 7.
Perpenna Cos. IV. 20.
Perpeti gravia & multa ab aliquo X. 10.
Perpetuum edictum compoſuit Julianus VIII. 17. In perpetuum II. 5.
Perſæ pro Parthis VI. 1. 18. VII. 9. IX. 10. 18. Perſis bellum infert Aurelius Alexander VIII. 23.
Perſica victoria VIII. 12.
Perſis. Redire e Perſide VIII. 5. de Perſide victorem redire IX. 19.
Perſequi hoſtes II. 2. aliquem V. 8 VII. 1. neceſſitudines X. 6.
Perſeverare. Dignitas Tribunorum mil. non diu perſeveravit III. 3. perſeverare jugi triennio, ingenti labore & moderatione VIII. 13. perſeverarunt triennio II. 3.
Perſeus in Macedonia rebellat IV. 6. in triumpho ducitur *ibid.* 8.
Pertinax Aug. VIII. 16.
Peruſia VII. 3.
Perventum eſt ad inclytos principes X. 18.
Peſcennius Niger in Aegypto & Syria rebellat VIII. 18. interficitur *ibid.*
Peſtilentia & fame laborare VII. 6. peſtilentiae caſus VIII. 12. peſtilentia ſola notus principatus IX. 5.
Petere pacem I. 15. II. 12. 15. 25. 27. pacem ab aliquo II. 21. III. 21. 22. &c. auxilium ab aliquo II. 21. ut redimi captivos liceat II. 27. praemium ab aliquo IV. 16. Hiſpanias VI. 20. Alexandriam VI. 21. Illyricum X. 17. *i. e. proficiſci.* argentum oſtiatim X. 1.
M. Petrejus Pompeji dux a Caeſare vincitur VI. 20.
Petronius Secundus praefectus praetorio VIII. 1.
Pharnaces Mithridatis filius a Caeſare vincitur VI. 22.
Phaſelis urbs VI. 3.
Philippus Macedoniae rex Hannibali contra Romanos auxilium promittit III. 12. a Laevino vincitur III. 13. cum Romanis amicitiam facit III. 14. Macedoniae rex IV. 1.
Philippi pater & filius IX. 3.
Philippi Macedoniae urbs VII. 3.
Philoſophiae Stoïcae deditus VIII. 11. ad Philoſophiam inſtitutus VIII. 12. ſcientiam ad plenum adeptus VIII. 19.
Philoſophus vitae moribus VIII. 11. eruditione VIII. 11. philoſopho in quibusdam propior X. 16.
Phoenices pars VI. 8. Phoenice Tigrani adimitur VI. 13.
Picenum II. 8.
Picentes in Italia bellum movent II. 16. V. 3.
Pictae tabulae IV. 14.
Pilo caput alicujus circumferre X. 11.
Piratae omnia maria infeſtant VI. 12.
Pyraeus V. 6.
Piſcari retibus aureis VII. 14.
Piſcium duo millia in coena apponere VII. 18.
Pium dici propter clementiam VIII. 8. pius unice in matrem VIII. 23.
Placere. Placuit ne &c. I. 9, *bis.* placuit nullos fieri Tribunos mil. II. 3. placuiſſe Romanis nunquam, imperatorem a ſuis militibus interfici IV. 16.
Placidum. Nihil non placidum agere VIII. 4. placidus IX. 8. vir X. 15. placidiſſimae lenitatis VII. 19.
A. Plautius ſub Claudio Britanniam devincit VII. 13.
Plenum. Ad Plenum VIII. 19.
Plotina Trajani uxor VIII. 6.
Plurimae nationes VIII. 8. plurimos nobiles damnare IX. 14.

Plurimum poſſe mari II. 20. minimumque I. I. minimumque qui tradunt x. 18.
Pocula cryſtallina & murrhina VIII. 13.
Poëmata Graece componere VII. 21.
Poenis ultimis affici III. 7. poena exſilii VII. 19. poenas dare IX. 19. X. II. dare juſtiſſimo exitu x. 3.
Poeni cum Romanis pacem faciunt II. 25.
Polemon rex VII. 14.
Polliceri quid alicui II. 14.
Pompa ingenti Romam deducere elephantos II. 24. cum ingenti pompa redire IV. 8. nulla unquam triumphi ſimilis VI. 16. ferculorum illuſtris IX. 27.
Cn. Pompejus in bello Italico bene rem gerit V. 3. Cn. Carbonem Cos. interficit *ibid.* 8. ſecundus a Sylla *ibid.* Siciliam occupat. *ibid.* Domitium & Hiarbam occidit 9. de Mithridate triumphat, ac XXIV. annum agens de Africa triumphat *ibid.* ad Hiſpanias mittitur VI. I. finem ei bello inponit *ibid.* ex Hiſpania triumphat 3. ei bellum Piraticum decretum 12. & contra Mithridaten & Tigranen *ibid.* ſe dedit Tigranes 13. Albanis bellum infert 14. Artocen vincit *ibid.* Armeniam minorem Dejotaro donat *ibid.* Attalo & Pylæmeni Paphlagoniam reddit *ibid.* Ariſtarchum Colchis regem inponit. *ibid.* Ituraeos & Arabas vincit *ibid.* Seleuciam libertate donat *ibid.* aliquantum agrorum Daphnenſibus adimit *ibid.* Hieroſolyma capit, & in Aſiam ſe recipit *ibid.* de bello Piratico & Mithridatico triumphat 16. Caeſari obſtat 19. in Graeciam tranſit *ibid.* a Caeſare, vincitur 20. Caeſarem vincit *ibid.* a Caeſare vincitur 21. ad regem Aegypti fugit, & ab eo occiditur *ibid.*
Cn. & Sext. Pompeji *prioris filii* in Hiſpaniis bellum reparant, VI. 24. major occiditur, minor fugit *ibid.*
Q. Pompejus Metello in Hiſpania ſuccedit IV. 16. a Numantinis vincitur *ibid.* 17.
Pondus auri argentique infinitum II. 27. magnum auri atque argenti III. 18. infinitum auri atque argenti VI. 16. pondo XXX. millia argenti III. 21. D. millia argenti dare III. 21. 22. argenti XX millia, auri LXXX. III. 23. argenti X. quaterna praeſtare IV. 2.
Ponere alicui ſtatuam in roſtris II. 7. dona in Capitolio IV. 8. bello terminum IV. 27. finem bello IV. 27. alicui in Curia clypeum aureum, in Capitolio ſtatuam auream IX. II. poſita in octavo decimo milliario civitas I. 8. poſitae ſupra Pontum civitates VI. 10. ultra Britanniam in Oceano inſulae VII. 13.
Pons Mulvius X. 4.
Ponti rex *Mithridates* V. 5. Pontus VI. 22. *Ponti omnes maritimas civitates* imperio R. adjicit Auguſtus VII. 9.
Pontus Polemoniacus VII. 14. per Gothos vaſtatur IX. 8.
Ponticum mare V. 5.
Pontius Teleſinus X. 17.
Populare Pannoniam IX. 8. populari Aſſyriam X. 16.
populus *pro* Populo Romano I. 8. II. III. I. *pro* plebe I. 13. Latinus II. 7. populi & militum favore liberatur Fabius Maximus II. 8. Populus & Senatus jubet pacem infringi IV. 17. R. heres ab Attalo iſtituitur IV. 18. a Nicomede VI. 6. populi R. fortuna mutata eſt VI. 19. populorum magnorum victores VI. 20. populi Rom. multas provincias occupat Pharnaces VI. 22. populus deferebat honores VI. 25. Populo & Senatui amabilis VII. 20.
C. Porcius Cato Cos. Scordiſcis bellum infert, ſed ignominioſe pugnat IV. 24.
Porcius Cato Coſ. perit in bello Italico V. 3.
M. Porcius Cato Coſ. IV. 23.
M. Porcius Cato dux contra Iubam VI. 23.
Porſena Tuſciae rex I. II.
Portas urbis claudere I. 8. usque ad urbis portas II. 2. porta collina V. 8. portas claudere IX. 23.
Porticus a Domitiano aedificatur VII. 23.
Poſcere auxilium aliquem II. II. obſides a victo III. 17. alterum conſulatum VI. 19. pugnam ſeditio-

tioſe & ſtolide x. 10.
Poſſideo. Cum usque ad quintum decimum milliarium vix Roma posſideret I. 8.
Poſſum. Ut in regnum poſſet reſtitui I. 9. cum ſuſcipi in regnum non poſſet I. 11. neque quidquam ſimilius poteſt dici I. 12. per quos contra ſenatum tutus eſſe poſſet I. 13. ne rectum adſpicere poſſet II. 6. ſe totius orbis dominum eſſe potuiſſe II. 11. poſſe plurimum mari II. 20. dignitatem honeſti civis habere non poſſe II. 26.
Poſt Trojae excidium I. 1. hunc ſuſcepit imperium I. 5. 7. annum I. 9. VI. 24. reges exactos I. 11. Tarquinium ſecundus I. 15. haec I. 16. V. 9. X. 3. XX annos. I. 20. captam urbem. II. 1. aliquantum II. 3. Romulum ſecundus ei honor delatus eſt II. 4. non multo poſt II. 5. haec mala II. 24. pugnam III. 11. Romam conditam III. 3. aliquot deinde annis poſt III. 6. quae III. 15. hunc nuntium ingens fuit laetitia III. 15. id certamen III. 23. annum nonum decimum III. 23. tantam ignominiam IV. 17. conſulatum mitti *i. e.* proconſulem VI. 2. biennium VI. 4. VII. 22. multas calamitates VI. 7. fugam ſuſcipi ab aliquo VI. 8. multas dimicationes victor VI. 23. tantam gloriam VI. 24. Jul. Caeſarem VII. 13. mortem conſecrari VII. 13. annum imperii VIII. 1. aliquem imperare VIII. 9. victoriam VIII. 12. 13. patrem imperare VIII. 15. triumphum IX. 27. natos homines IX. 28. conditum Romanum imperium IX. 28.
Poſteriori tempore, & ſua aetate omnium fere primus III. 15.
Poſteris ſibique cognomen accipere II. 5. poſteros ſuos Romae relinquere IX. 13.
Poſtquam Afris ſervierat II. 25.
Poſtremo *reſpondet* primum III. 23. Senatui & Populo, poſtremo cunctis amabilis VII. 20. X. 4. ad poſtremum VI. 18. 21. VII. 14. X. 7.
A. Poſtumius Albinus Coſ. II. 27.
L. Poſtumius Albinus Coſ. III. 4.
Sp. Poſtumius Albinus Coſ. II. 9.
Poſtumus purpuram ſumit IX. 9.
Potens in bello IX. 13. potentes eſſe coeperunt Romani II. 8. potentiſſimus Siciliae rex Hiero. III. 1.
Poteſtatem ſimilem *i. e.* parem habere I. 9. poteſtatis diuturnitas I. 9. poteſtas pro conſulari imperio *ibid.* poteſtas imperii I. 12. poteſtatem ſummam habere I. 18. poteſtas decemviris ſublata eſt I. 18. poteſtas conſularis II. 2. 3. poteſtates ma ores i. e. Curules II. 3. in poteſtatem alicujus venire II. 25. in poteſtatem redigere infinitum auri argentique pondus II 27. venire in alicujus poteſtatem IV. 6. &c. in poteſtatem redigere hoſtem IV. 13. &c. in poteſtatem alicujus venire VI. 24.
Potiri Alexandria VI. 22. imperio VII. 18. Italia X. 4. rerum VII. 1. X. 16.
Potius ſinente quam jubente X. 9.
Prae ſe ferre aliquid VII. 18.
Praebere obſides IV. 4. ſe alicui aequum IV. 6. ſe aequiſſimum & civiliſſimum VIII. 1.
Praecedere currum IV. 14. triumphantis currum IX. 13.
Praeceps neceſſitas IX. 23.
Praecipere ne quis ſe abſente pugnet II. 8.
Praecipitari de ſaxo VII. 15.
Praecipiti jam die X. 10.
Praecipuus vir II. 12. praecipui inter conjuratos VI. 25.
Praeclaro otio ſeneſcere IX. 28.
Praeda ingenti militem ditare II. 22. praedam ingentem reducere II. 23. grandem Romam perferre III. 6. praeda ingens Romam perlata eſt, III. 14. praedam maximam capere III. 15. militibus diſpertire III. 16. militibus diſtribuere IV. 8. ex torquibus Gallorum ingentem Romam perferre IV. 22. integram reddere IX. 21.
Praeëſſe equitatui IV. 10. Orienti X 6.
Praefectus praetorio VII. 23. VIII. 1, 21. IX. 22.
Praefecturam urbis agere VIII. 16.
Praeferre urbis ornamenta IV. 14. ante currum ingentem pecuniam VI. 16. praeferri omnibus merito VIII. 2.
Praeficere aliquem exercitibus V. 8. aliquem Orienti X. 2.
Praemium ab aliquo petere IV. 16.
Praeneſte II. 2. 12. V. 8.

Praeneſtini a Cincinnato vincuntur II. 2.
Praeparare ad aliquem navigare x. 3. quid animo x. 5.
Praeponere judicem Aegypto VII. 7. praeponi alicui IX. 12.
Praeſens & abſens VI. 17.
Praeſes. Per praeſidem dimicare VIII. 7. praeſidis honore adminiſtrare Aquitaniam IX. 9. 10.
Praeſidium. ad praeſidium Italiae ſalvae naves II. 23. praeſidio a Galliarum tollere exercitus x. 15.
Praeſtantiſſimus & clariſſimus juvenis VI. 18. praeſtantiſſimae civilitatis vir x. 1.
Praeſtare alicui auxilium. I. II. 19. milites i. e. dare II. 6. X quaterna millia pondo argenti IV. 2. alicui pacem IV. 6. alicui tributa IV. 7. honores VI. 25. quidquam VII. 21. exempli magnificentiſſimi occaſionem VIII. 5. amicos opulentiores clarioresque x. 7.
Praeter calamitates, quae in proeliis accederunt VI. 19. bellicam gloriam VIII. 19.
Praeterea. Nihil praeterea memorabile facere VIII. 20.
Praetermittimus nunc non tam, quam ad majorem ſcribendi diligentiam reſervamus x. 18. nihil occaſionem praetermittens, quo &c. x. 7.
Praetextam togam accipere I. 17.
Praetor. Cum antea in eodem bello ipſe multa ſtrenue, ſed praetor geſſiſſet v. 3. pro praetore provinciam adminiſtrare VII. 10.
Praetorii III. 10. VI. 20. viri v. 9.
Praetorio praefectus VII. 23. VIII. I. 21. IX. 22.
Praetoriani milites VIII. 16. Maxentium Auguſtum nuncupant x. 2.
Praeveniri IX. 15. morte praeventus IX. 16. praevenire vicinum exitium morte fortuita x. 4.
Prandium dare exploratoribus III. 22.
Praviſſimi ingenii vir VI. 15. pravioribus amicis uti x. 9.
Premi ab aliquo I. 13.
Pretium. Sine pretio captivos mittere II. 12. ſine pretio captivos dare II. 27. pretium eorum dominis reddere *ibid.* ſolvere ex fiſco *ibid.* pretia emptoribus reſtituere VIII. 13.
Primum Coſ. pater ejus fuit VIII. 2. primum ... poſtremo III. 23. primum ... mox VIII. 18.
Primus omnium I. 7. primus *pro* prior III. 9. fere omnium & ſua aetate, & poſteriori tempore III. 15. in prima pugna I. 10. prima militum concione jurare IX. 20. literarum elementa x. 10.
Principatus VII. 8. eorum ſola peſtilentia notus IX. 5. anno XIII. obire x. 1. principatum totius orbis adfectare x. 5.
Principes boni VIII. 1. principibus in ſenatu acclamare VIII. 5. principem creari VIII. 6. x. 10. eligi IX. 2. principes optimi x. 7. medii *ibid.* princeps & Auguſtus ſolus imperio R. eo tempore fuit Conſtantius x. 14. principum, qui ſucceſſerunt, benignitate inter divos referri x. 18.
Principium vitae VIII. 11.
Priſtini fines IX. 13.
Prius *pro* antea III. 22.
Privatus I. 9. privatum conſeneſcere I. 11. privati II. 27. privata ejus vita inſignis fuit militaribus rebus VII. 16. in privata vita mollis VII. 17. privata vita illuſtris VII. 19. privatis imperatorem talem eſſe, quales eſſe ſibi imperatores privatus optaſſet VIII. 5. privatum vivere ingenti honeſtate VIII. 8. privata in vita moderatus VIII. 1. privatum diutiſſime vivere IX. 13. privato habitu imperii inſigne mutare IX. 27. privatam in vitam concedere IX. 27. privatae vitae ſtatus IX. 28. privatum obire IX. 28. praeclaro otio ſeneſcere IX. 28. privatorum diutius ſtudens x. 1.
Privatim. Publice privatimque VIII. 4.
Pro uno rege duo Conſules coeperunt creari I. 9. duobus Coſſ. decem facti ſunt decemviri I. 18. duobus Coſſ. facti Tribuni militares II. 1. Romanis tota Italia conſenſit III. 5. aequitate dimicare IV. 7. aliquo pugnare IV. 27. conſule VI. 4. pro victore alicui cedere VII. 6.
Probris ſe omnibus contaminare VIII. 22.
Probroſa ignavia IX. 8. & deſperatio *ibid.*

Pro-

Probe moratus x. 2.
Probus vir x. 10.
Probus Aug. ix. 17.
Procedere armatum ii. 6. usque ad Carthaginem ii. 12. usque ad Oceanum vi. 17.
Proclivus ad omnem aſperitatem x. 3.
Proconſulem mittere in Sardiniam iii. 12.
Proconſulatum Africae gerere ix. 2.
Procul. Haud procul a Salonis ix. 28. haud procul ab urbe x. 2.
Proculus Agrippinae imperium uſurpare conatur ix. 17.
Procumbere ad alicujus genua vi. 13.
Prodere exercitum ſuum ix. 13. prodi cadaveris foetore ix. 18. ab exercitu ix. 20.
Producere utrinque copias vi. 20.
Proeliorum conſuetudine latrones i. 3. proelio perire i. 10. in proelio concidere i. 16. proeliis ingentibus hoſtem conficere ii. 9. proelio finem dare ii. 11. proelium committere ii. 20. iii. 9. v. 6. vi. 25. proelia maritima ii. 23. in proelio perire iii. 10. proelium differre iii. 10. proelio magno vincere iii. 17. caſtra capere iii. 20. proeliis frequentibus vinci iii. 22. proelium inſtruere iii. 23. proelio navali vinci iv. 4. vii. 6. ingenti fundi iv. 4. uno facile vinci iv. 6. gravi vinci iv. 6. in proelio interfici iv. 20. proeliis variis vinci iv. 27. proelium gerere v. 2. proelio aut in pugna aut in fuga caedi vel capi v. 2. interfici v. 6. proelia levia habere vi. 2. proelio navali opprimi vi. 6. proeliis multis vinci vi. 6. proelio ingenti hoſtem ſuperare vi. 10. proeliis ingentibus provinciam capere vi. 11. proelium nocturnum vi. 12. proelio vinci & interfici vi. 15. proeliis immaniſſimis vinci vi. 17. crebris vincere vi. 18. calamitates, quae in proeliis acciderunt vi. 19. proelio levi vinci vii. 17. proeliis ingentibus hoſtem affligere ix. 2. proelio gravi capere aliquem ix. 13. proeliorum ingens felicitas ix. 17. proelio fundere hoſtem ix. 18. proeliis levibus aliquem domare ix. 20. proelium habere adverſus aliquem ix. 24. proeliis multis fundere hoſtes x. 4. proelio navali & terreſtri vinci x. 6. proelium aggredi inconſultius x. 9. proſperum x. 10. proeliis diverſis vinci x. 12. proeliis ſe inconſultius inſerere x. 16.
Proficiſci *pro* proficiſci ad bellum i. 16. ad bellum ii. 8. viii. 10. ad Africam ii. 22. 23. proficiſcuntur legiones adverſus Gallos ii. 6. proficiſci Romam ii. 24. cum navibus in Siciliam ii. 27. ad Siciliam ii. 14. iii. 14. in Hiſpaniam cum exercitu iii. 8. ad Hiſpaniam iii. 17. ad Aſiam v. 4. Niſibin vi. 9. in Africam vi. 23. ad Hiſpanias vi. 24. contra aliquem vii. 1. Romam cum exercitu vii. 2. e Syria ad Italiam ix. 3. ad Orientem ix. 2. 18. ad Gallias x. 3. ad Illyricum obtinendum.
Profligare bellum ix. 23. hoſtem varie x. 7. profligari acie x. 12.
Profluvio ventris exſtingui vii. 20. viii. 5.
Profugere x. 3.
Progredi ad certamen ii. 5. ad ingentia vitia vii. 23.
omittere alicui partem regni ii. 12. 14. promittentes ſenatui per ſe omne certamen implendum i. 16. promittere veneno aliquem occiſurum ii. 14. auxilia iii. 1. auxilia contra aliquem iii. 12.
Prompta eſſe facundia x. 16. promptiſſimae liberalitatis eſſe viii. 12.
Pronior ad tyrannidem x. 13.
Pronunciare quid in conventu iv. 7.
Propalam ix. 27.
Propenſior ad ſeveritatem vii. 16. x. 15. ad crudelitatem ix. 13.
Propior in quibusdam philoſopho x. 16. civilitati x. 18.
Propugnatores vii. 21.
Proprios judices ſibi creavit plebs Tribunos i. 13. propria vitia vii. 20. tanquam in propria orbitate dolere vii. 22.
Propter ſenectutem ſenatores nominare i. 2. injuriam bellum commovere i. 2. quam cauſſam i. 8. propter nomen urbe cedere i. 10. aetatem puerilem duci non poſſe ad pugnam i. 16. meritum ii. 6. v. 1. neceſſitatem ii. 9. ſe & paucos ii. 25. perfidiam iii. 22. Africam domitam iv. 4. injuriam

IV. 14. VI. 19. virtutem IV. 12. juvenilem aetatem VI. 21. clementiam pium dici VIII. 8.
Propterea VII. 21. quod VIII. 6.
Proſcribere aliquem V. 7.
Proſequi triumphantem VII. 13.
Proſpere rem gerere IV. 2. VII. 5. res gerere IV. 9. multa gerere IV. 10.
Proſperum proelium X. 10. proſperrimum ad ſtatum redire VIII. 1. proſpera in bellis fortuna X. 7. proſperrima indole eſſe X. 9.
Proſcriptionibus gravibus Aegyptum foedare IX. 23. proſcriptiones graviſſimae X. 11.
Proſtituere ſe dedecore VII. 14.
Proſum. Civitati prodeſſe I. 3.
Protrahere bellum V. 1.
provide multa ordinare IX. 23.
Provinciam in fidem accipere IV. 17. Rhodopam incolere VI. 2. Macedoniam accipere VI. 7. capere proeliis ingentibus VI. 11. occupare VI. 22. facere VII. 10. VIII. 2. 18. IX. 15. intermittere *ibid.* provincias facere VII. 14. VIII. 3. provinciam pro praetore adminiſtrare VII. 10. provinciae in formam redigere alicujus regnum VII. 11. & 19. VIII. 3. provincia ea decies centena millia in circuitu tenet VIII. 2. provincias imperio addere VIII. 6. relinquere *ibid.* defendere magis, quam amplificare VIII. 8. tractare ingenti benignitate VIII. 12. receptas omni ſecuritate munire VIII. 19. conſumtas reparare IX. 9. numeroſas occupare X. 5.
Provinciales VIII. 13. IX. 17. 21. provincialium divitiis ſtudens X. 1. favore regnare X. 3. provincialibus intolerabilis X. 9. in provinciales juſtiſſimus X. 16.
Proviſio omnis diligentiae VII. 19. proviſione divina reip. conſulere VIII. 1.
Provocare aliquem II. 5. e Romanis unum II. 6.
Proximus deo VIII. 4. proxima Britanniae inſula VII. 19.
Prudentiam alicujus evadere X. 1. prudentiam Diocletiani ſuſpecta X. 1.
Prunas adoleri jubere gravi frigore X. 18. prunarum nimietate exanimari X. 18.
Pruſias Bithyniae rex IV. 6. filium commendat Senatui IV. 8.
Pſeudoperſeus in Macedonia rebellat IV. 15.
Pſeudophilippus in Macedonia arma movet IV. 13. in poteſtatem Romanorum redigitur *ibid.*
Ptolemaeus Philadelphus legatos Romam mittit II. 15.
Ptolemaeus Energetes legatos a Romanis accipit III. 1.
Ptolemaeus Philometor Romanis in auxilio eſt IV. 6.
Ptolemaeus Auletae filius Pompejum occidit VI. 21. victus a Caeſare in Nilo perit *ibid.* 22.
Ptolemaeus Apion *vid.* Apion.
Ptolemaïs Libyae civitas VI. 11.
Publice per urbem trahi nudum VII. 18. privatimque VIII. 4.
Publicus luctus VII. 22. publica in cuſtodia eſſe II. 27. publicum hoſtem judicari VIII. 19. publico funere efferri VIII. 20. per publicum duci nudum VII. 15.
Pudicitiae defenſor Brutus I. 10.
Pudiciſſimam feminam ſtuprare I. 8.
Puer admodum IX. 2.
Puerilis aetas I. 16.
Pugna. In prima pugna I. 10. ex pugna victorem recedere I. 10. ad pugnam duci I. 16. pugnam committere adverſus hoſtem II. 6. pugna ingenti ſuperari II. 7. pugnam committere II. 11. in pugna vulnerari II. 27. pugnam tranſigere III. 1. differre *ibid.* 9. in pugna perire III. 10. pugna nocturna IV. 3. hac cognita V. 6. pugnam graviſſimam habere contra aliquem V. 8. pugna Cyzicena VI. 8. navalis VI. 8. ad pugnam quaeri VII. 15. pugna clara & illuſtri vinci VII. 7. pugnam ſeditioſe & ſtolide poſcere X. 10.
Pugnare II. 8. in mari II. 21. *&c.* 19. contra auſpicia II. 26. tantis copiis in mari nunquam pugnatum eſt II. 27. pugnatum eſt VI. Idus Martias II. 27. contra Lilybaeum ingenti virtute *ibid.* pugnare intra Italiam III. 6. contra hoſtem II. 14. III. 6. 20. bene contra aliquem III. 12. IV. 3. pugnabatur locis quatuor III. 13. pugnatum

eſt male III. 16. pugnare ſtrenue III. 18. ignominioſe IV. 24. 26. per fratrem IV. 26. pro aliquo IV. 27. ſaepe varia fortuna VI. I. ingenti contentione VI. 21. feliciter VIII. 15. ſucceſſu ingenti IX. 25.
Pugnatores. Naves cum pugnatoribus capere II. 22.
Punicum bellum ſecundum quando finitum III. 23. Punica bella VIII. 12.
Punire non facile contra ſe reos ultra exſilii poenam VII. 19. omnino nullum VII. 21.
Pupienus Aug. IX. I.
Purgare alicujus dedecora VII. 12.
Purpuram ſumere IX. 8. 9. 10. 21. accipere IX. 9.
Purpuratus traditur ad vehiculum cucurriſſe IX. 24.
Purpurea chlamys IX. 26.
Putare. Quantum putatus eſt I. I. qui conſuetudine proeliorum latrones putabantur I. 3. qualis Pyrrhus apud Epirum putaretur II. 13. cum impar pugnae ſolus putaretur VI. I. putatus eſt maxima ex parte deo ſimilis VII. 8.
Pylaemenes Paphlagon Romanos juvat IV. 20.
Pyrenaeum tranſire III. 8.
Pyrrhus Epiri rex Tarentinis contra Romanos auxilium fert. II. II. ſibi jungit Samnitas, Lucanos, Bruttiosque II. 12. vulneratur II. 13. fugatur *ibid.* Tarentum fugatur II. 14.

Q.

Quadi bellum movent VIII. 13. Pannoniam vaſtant IX. 8.
Quadriennium II. 3. quadriennio bellum trahere V. 3.
Quadringenties ſeſtertium victis annuum imperare tributi nomine VI. 17.
Quaecunque a Romanis agerentur II. 15.
Quaerere ab aliquo II. 13. quaeri ad pugnam VII. 15. quaerere belli domique gloriam VIII. 5. viros aequiſſimos ad remp. adminiſtrandam VIII. 8. ſibi amorem liberalitate X. 7.
Quaeſtor IV. 27.
Qualis. Qualem Romam comperiſſet II. 13. unus Pyrrhus II. 13. quale proelium vix ulla memoria fuit III. 23.
Quam. Intra ſex dies, quam venerant II. 28. non aliter, quam III. 10. poſt annum, quam III. 23. poſt biennium, menſes VIII. dies XX. quam VII. 22.
Quantum putatus eſt. I. I.
Quarto conſul VI. 24.
Quaſi communem patrem Brutum lugent matronae I. 10. Tribunos plebis, quaſi proprios judices ſibi creavit plebs I. 13. & ipſe patriae conditor I. 20. Romanus nihil egit II. 25. honorem alicui, non quaſi victo, habere IV. 7. receptor Orientis IX. 13.
Quatenus fieri poſſet X. 16.
Queri alicui de injuria I. 8.
Quietus IX. 8.
Quin etiam IX. 13. X. 17.
Quinos per dies Senatores Romae imperant I. 2.
Quintillus Aug. IX. 12.
L. Quintius Cincinnatus dictator ab aratro patriam liberat I. 17.
L. Quintius Cincinnatus *filius* Mamerci Aemilii dictatoris Magiſter equitum I. 19.
T. Quintius Cincinnatus Praeneſtinos vicit, & civitates, quae ſub ipſis agebant, Romanis adjunxit II. 3.
T. Quintius Flamininus adverſus Philippum regem proſpere rem gerit IV. 2. contra Lacedaemonios *ibid.* Coſ. 21.
T. Quintius Pennus dictator adverſus Gallos mittitur II. 5.
Quinquegentiani infeſtant Africam IX. 22. domantur a Maximiano IX. 23.
Quippe cum de die quarto vel quinto feratur epulatus VII. 18. quippe cum VIII. 9. quippe qui IX. 25.
Quirinalis mons Romae adjunctus a Servio Tullio I. 7.
Quod *pro* infinitivo V. 5.
Quousque invadere poſſet imperium IX. 18.

R.

Raetia IX. 7.
Rapere virgines I. 2.
Rata fuit pax X. 17.
Ratio belli X. 10.

Rationalis Feliciſſimus IX. 14.
Ravennam usque venire IX. 7. *vid.* & X. 3.
Rea Silvia I. I.
Rebellare IV. 5. contra Romanos I. 19. ad rebellandum aliquem inpellere III. 2. in Ponto VI. 22. adverſus principem IX. 6.
Recedere I. 20. VI. II. victorem ex pugna I. 10. ex Italia II. 13. a Tarento II. 14. a maritimis procellis II. 23. victorem III. 23. ex Europa & Aſia IV. 4.
Recenti ex tectorio calcis grave quieſcentibus cubiculum X. 18.
Receptor Orientis IX. 13.
Recipio. In civitatem aliquem recipere I. 2. recipi in regnum I. II. recipere ſe in Campaniam II. 12. III. 14. ſe retro II. 21. ſe in Aſiam VI. 14. recipere Siciliam III. 14. V. 9. *i. e.* rurſus occupare. recipere Tarentum III. 16. civitates III. 16. Macedoniam IV. 13. Paphlagoniam VI. 8. Armeniam a Parthis VII. 9. VIII. 2. Meſopotamiam IX. 10. Britannias IX. 22. receptas provincias omni ſecuritate munire VIII. 19. recipere regem VI. 14.
Recognoſcere ſua ornamenta IV. 12.
Reconciliata pax X. 6.
Recordari I. I. in coena VII. 21.
Rectum adſpicere II. 6.
Recuſare Africae adminiſtrandae ſollicitudinem X. I.
Reddere. captivos II. 13. II. 25. II. 27. captivos & perfugas III. 21. IV. 2. alicui pretium II. 27. dura reſponſa III. 7. obſides III. 15. VI. 14. ornamenta urbium civitatibus IX. 12. alicui regnum VI. 14. ſigna Romana VII. 9. comparata VII. 13. remp. fortunatam VIII. 14. praedam integram IX. 21. inſolentiorem reddi per poteſtatis diuturnitatem I. 9.
Redigere in poteſtatem Romanorum infinitum auri argentique pondus II. 27. hoſtem in poteſtatem IV. 13. *&c.* Hiſpanias in ditionem VI. I. hoſtes ad deditionem VI. 3. alicujus regnum in provinciae formam VII. II. 19. Arabiam in provinciae formam VIII. 3. multum auri VIII. 13. Reſp. ad duos Auguſtos redacta X. 9. redigi ad pacem IX. 23.
Redimere captivos II. 12. II. 27. III. II.
Redire Romam II. 8. IV. 4. victorem II. 21. victorem ex Gallia VI. 19. cum victrici claſſe II. 22. Carthaginem II. 25. II. 27. in caſtra III. 9. in Africam juberi III. 20. cum ingenti pompa IV. 8. iterum V. I. ad regnum ſuum V. 7. ad urbem VI. 19. ad proſperrimum ſtatum VIII. I. e Perſide VIII. 5. victorem de Perſide IX. 19.
Reducere captivorum millia II. 21. ingentem praedam II. 23. exercitum ad diſciplinam Romanam IV. 27. exercitum incolumen IX. 3. reduci vinctum aliquem jubere II. 14.
Referre ſpolia hoſtium II. 13. pecuniam ad fiſcum III. 16. Romam magnum auri atque argenti pondus III. 18. referri inter divos merere IX. 15. referri inter divos VII. 20. & 22. VIII. 5. 8. 10. 14. IX. 3. 4. 28. X. I. 8. 15. 16. 18.
Reformare pacem Galliae IX. 20.
Refugere II. 21.
Regere diſciplinam militarem ſeveriſſime VIII. 23.
Regia & pene tyrannica facere VI. 25.
Regiones victas tueri VI. 9.
Regnare annis triginta duobus I. 4. regnatum eſt Romae per reges annis CCXLIII. I. 8. regnare ſub nomine, & honore dictaturae I. 12. annis LX. VI. 12. *&c.* in urbe VII. 7. cum filiis duobus annis IX. 18. in Galliis X. 3. His regnantibus I. 2.
Regnum accipere I. 6. in regnum reſtitui I. 9. in regnum recipi I. II. regni partem alicui promittere II. 12. partem promittere II. 14. regnorum victor VI. 10. regnum alicujus in provinciae formam redigere VII. II. dare alicui VI. 22. regni ſolitudines ultimae IX. 25.
Regredi ad milites I. 18. ad Africam II. 25. Romam III. 21. VI. 23. 24. Romam cum ingenti gloria III. 14. ovantem IX. 25.
Relaxare habenas reip. tenendae IX. 8.
Religio ſacramenti X. 6. religionis Chri-

Chriſtianae inſectator x. 16.
Relinquere magiſtrum Eq. apud exercitum II. 8. ducem in Hiſpania III. 8. filios IV. II. aliquem heredem IV. 18. VII. 1. ſucceſſori remp. beatiſſimam VII. 10. parare relinquere ſucceſſorem VIII. II. aerarium opulentum VIII. 8. filios ſucceſſores VIII. 19. x. 9. Romae poſteros IX. 13. Italiam III. 21. *i. e.* deſerere. relinquere ſuam patriam IV. 3. relinquere quae occupaverat V. 7. provincias VIII. 6. relinqui ab exercitu I. 8.
Reliqua Graecia II. 13. V. 6. provincia IV. 17. communia IX. 26. ſtylo majore dicenda ſunt x. 18.
Reliquiae exercitus VI. 18. reliquias belli tollere V. 4.
Remandare alicui II. 13.
Remanere in Africa II. 21. cum exercitu in Hiſpania III. II. ad defendendam Italiam VII. 3.
Remeare ad privatae vitae ſtatum civilitatemque IX. 28. remeare victorem x. 16.
Remittere aliquem VII. II.
Remorum XVI. ordines navis habuiſſe dicitur IV. 8.
Removere exercitum I. 15. uxorem a complexu II. 25.
Remus I. 1.
Renovare bellum VI. 9.
Renunciare quid alicui II. II. III. 22.
Reos contra ſe punire VII. 19.
Reparare bellum I. 4. I. 14. II. 9. III. 2. V. 7. VI. II. VI. 23. ingens bellum VI. 24. civilia bella VII. 1. multa toto orbe Romano VIII. 18. vires III. II. *i. e.* reficere. reparare Carthaginem IV. 21. ſuos VI. 24. urbes VIII. 2. *i. e.* recipere. provincias conſumptas IX. 9. naves *pro* iterum parare II. 22.
Repente IX. 23.
Repentina morte obire x. 17. repentinus eum oppreſſit x. 5.
Reperire occaſionem II. 8. x. 3.
Repetere aliquem IV. 5. hoſtem VI. 9.
Reponere alicui diadema VI. 13.
Reportare captivos Romam III. 13. ſigna V. 2.
Reprehendere aliquem VII. 21. reprehendenda non penitus pacis conditio x. 17.
Repreſſor tributorum x. 16.
Repudiare legatos I. 15. uxorem VII. 6. IX. 22.
Res Romanas per ordinem temporum brevi narratione colligere *Praef.* & VII. 9. res Romana *pro* republica Rom. II. 1. Romana ſub uno Auguſto & tribus Caeſaribus ſuit x. 6. rei Romanae ſtatus is erat x. 18. rebus Romanis adhuc parvis II. rerum Romanarum potiri IX. 20. res militaris II. 6. VII. 14. IX. 22. x. 2. rei militaris gloria VI. 24. rebus militaribus inſignis VII. 16. in re militari moderata gloria VIII. 8. rem ſtrenue in militia gerere x. 9. res magnas gerere II. 19. proſpere gerere IV. 9. egregias agere III. 16. IV. 16. inclytas gerere III. 17. rem proſpere gerere III. 5. IV. 2. VII. 5. res gerere feliciter VIII. 12. nobiles gerere IX. 18. re cognita III. 12. rebus cognitis x. 15. rerum potiri VII. 1. x. 16. res perditas reſtituere VI. 18. deſperatis rebus VII. 7. IX. 9. res novas moliri IX. 5. IX. 9. x. 4. & 13. novas habere x. 10. turbatae IX. 22. rebus turbatis x. 17. rerum ſecundarum inſolentia x. 6.
Remp. dividere inter quosdam VII. 3. reſp. ad proſperrimum ſtatum rediit VIII. 1. a novis imperatoribus quatuor tenebatur x. 4. Romana quando primum aequo jure imperium adminiſtrantibus paruerit VIII. 9. remp. componere VI. 1. turbare VII. 1. tenere VIII. II. IX. 8. armis tenere VII. 2. obtinere VII. 8. reip. conſulere VIII. 1. remp. adminiſtrare VIII. 2. VIII. 8. fortunatam reddere VIII. 14. gerere IX. II. IX. 16. deſerere IX. II. reip. tuendae ſtationem viridioribus mandare IX. 27. remp. inſigniter moderari x. 16. beatiſſimam ſucceſſori relinquere VII. 10. invadere VIII. 17. reip. adminiſtratio VIII. 18. x. 1. IX. 17.
Reſervare alicui imperium IX. 2. reliqua ad majorem ſcribendi diligentiam IX. 18. opes intra clauſtrum x. 1.
Reſidere intra Orientem x. 17.
Reſiſtere palam VIII. 7.
Reſponſa dura reddere III. 7.
Reſponſum eſt, quod bellum a Rom.

ipſe pateretur v. 5.
Reſtituere res perditas vi. 18. emptoribus pretia viii. 13. Gallias a barbaris occupatas ix. 17. x. 14. finibus R. imperium x. 14.
Reſtitui in regnum i. 9.
Reſumere iterum dignitatem ii. 3. dignitatem depoſitam x. 2. faſtigium x. 2.
Retia blatteis funibus extrahere vii. 14. retibus aureis piſcari vii. 14.
Retinere Hiſpanias contra hoſtem iii. 18. ſemel empta viii. 13. Moeſiam ix. 15.
Retro ſe recipere ii. 21.
Revehere Parthicum triumphum viii. 10. alicujus exſequias Romam ix. 2.
Reverentia & metus ingens hujus apud omnes erat iv. 10. fratris, *i. e.* qua fratrem proſequitur viii. 10.
Reverti ii. 13. ad veterem ſtatum ii. 13. revertens triumphum accepit vi. 3.
Revocare militaria ſigna i. 20. exercitum de Aſſyria viii. 6. ditionem ad fines priſtinos ix. 13.
Regem creare i. 3. regum Patria Roma ii. 13. ad regem mittere legatos iii. 1. reges in deditionem accipere iii. 4. reges multarum gentium iv. 8. reges expellere vi. 25. regem alicui dare viii. 8. reges amici viii. 8. rex nobiliſſimus x. 14. Romae regnatum eſt per ſeptem reges A. ccxliii. i. 8. poſt reges exactos i. 13. &c.
Regiae conſuetudinis forma ix. 26.
Regii cultus inſtrumentum viii. 13.
Rhenus vi. 17. Rheni ripa vii. 9.
Rhodanus fluvius iv. 22. flumen v. 1. vi. 17.
Rhodiis multae urbes conceduntur iv. 4.
Rhodopam provinciam incolere vi. 2.
Rhodus ſub Veſpaſiano fit provincia vii. 19.
Ripa Rheni vii. 9.
Ripenſis Dacia ix. 13.
Rogare pacem per epiſtolas ac munera vi. 14. leges x.
Roma condita i. 2. e nomine Romuli vocata *ibid.* Romam elephantos ducere ii. 15. Romam venire ii. 15. advolare x. 2. perferre grandem praedam iii. 6. Romae annus milleſimus celebratur ſub Philippis ix. 13.
Romani potentes eſſe coeperunt ii. 8. primum cum hoſte transmarino dimicant *ibid.* 14. expaverunt incognitos elephantos ii. 11. eorum legatos injuria adficiunt Tarentini *ibid.* Romani clariſſima gloria noti iii. 1. nullum bellum habent *ibid.* 3. denunciant Hannibali, ut bello abſtineat iii. 7. Carthaginem mittunt, ut mandaretur Hannibali, ne bellum contra ſocios P. R. gereret *ibid.* toto orbe victores vi. 12.
Romanum imperium i. 1. x. 14. Romani ludi a Tarquinio Priſco inſtituti i. 6. Romanus exercitus i. 17. ii. 21. Romana res *pro* republ. Rom. ii. 1. vii. 9. Romanis rebus adhuc parvis ii. 6. Romanarum rerum potiri ix. 20. Romana res ſub uno Auguſto & tribus Caeſaribus fuit x. 6. Romanae rei ſtatus x. 18. Romana virtus ii. 9. diſciplina iv. 27. libertas vi. 25. ix. 26. ſigna vii. 9. Romanum eſſe deſinere ii. 25. Romano imperio per teſtamentum accedit Aſia iv. 18. Aegyptum adjicere vii. 9. Romani imperii vires x. 12. Romanis finibus imperium reſtituere *ibid.* 14. Romanae copiae vi. 21. Romanas legiones ſub jugum mittere vii. 14. Romani univerſi exercitus viii. 12. Romano habitu *i. e.* togatus vii. 10. Romanus orbis vii. 15. viii. 6. x. 1. Romanum orbem circumire viii. 7. Romanum nomen ix. 7. Romana ditio ix. 13. in Romanis finibus captivos locare ix. 25.
Romulus i. 1. Romulus ſecundus Camillus *ibid.* 20.
Roſtra. In roſtris alicui ſtatuam ponere i. 7.
Roſtratae naves ii. 20.
Rubrum mare viii. 3.
Rumpere pacem vi. 6. vii. 6. x. 6.
Ruſticani in Gallia tumultum concitant ix. 20.
P. Rutilius Coſ. interficitur v. 3.

S.

Sabini vincuntur a Romulo I. 2. a Tarquinio Priſco I. 6. ſubiguntur a Servio Tullio I. 7. Romanis bellum inferunt I. II. VII. 20.
Sabinus Veſpaſiani frater occiditur VII. 18.
Sacerdos Heliogabali templi VIII. 22.
Sacra ac templa conſtituere I. 3.
Sacramenti religio X. 6.
Saevire in ſuos VI. 12. adverſum cunctos ingenti avaritia, libidine, crudelitate VII. 12. omnibus exitiis adverſum nobiles X. 4.
Saevitia gravi notabilis VII. 18. ad omnem ſaevitiam proclivus X. 3.
Saevus natura VIII. 18. imperator IX. 14. ſaevis exordiis dignum exitum nanciſci X. 11.
Sagax & admodum ſubtilis ingenio IX. 26.
Sagittarum ictus VII. 21.
Sagittarii VI. 9.
Saguntini fame victi & capti ab Hannibale ultimis poenis afficiuntur III. 7.
Saguntus Hiſpaniae civitas ab Hannibale oppugnatur II. 7.
Salaria via VII. 15.
Salaſſos in Alpibus imperio R. adjicit Auguſtus VII. 9.
Sallentinis bellum indicunt Romani II. 17.
Sallentinus rex VIII. 9.
Salonae VI. 4. Salonas concedere IX. 27.
Saltare in ſcena VII. 14.
Salutandi cauſſa amicos frequentare VIII. 4. cum cuncti ante Diocletianum ſalutarentur, adorari ſe juſſit IX. 26.
Salvum exercitum habere II. 26. ſalvae ad praeſidium Italiae naves II. 23.
Samnites inter Picenum, Campaniam, & Apuliam medii ſunt II. 8. vincuntur à Q. Fabio Maximo II. 9. vincunt Fabium Maximum II. 9. Romanos victos ſub jugum mittunt II. 9. De his triumphat L. Papirius Coſ. II. 9. cum Romanis bellum geſſerunt per annos XLIX. II. 9. & Fuſci ſe contra Romanos jungunt II. 10. ſe jungunt Pyrrho II. 12. vincuntur a Fabricio II. 14.
Samnitibus bellum infertur X. 17.
Samnium II. 16.
Samos ſub Veſpaſiano fit provincia VII. 19.
Sanguinarius imperator IX. 14. ſanguinaria temeritas X. 1.
Sanguine ſubito ictus VIII. 10.
Sapor Perſarum (Parthorum) rex vincit Valerianum IX. 7.
Sardi III. 13. De his triumphatur III. 3.
Sardica IX. 22.
Sardinia a Scipione vaſtatur II. 20. ab Hannibale ſollicitata Romanos deſerit III. 12. a Romanis ſubigitur III. 13.
Sardinienſes ad rebellandum inpelluntur a Carthaginienſibus III. 2.
Sarmatae vincuntur a Domitiano VII. 23. a M. Antonino VIII. 13. vaſtant Pannoniam IX. 8. Sarmatis bellum infert Carus IX. 18. vincuntur IX. 25.
Sarmatia VII. 23.
Saturninus in Oriente imperium capeſſit IX. 17.
Sauromatarum rex a Trajano in fidem accipitur VIII. 3.
Saxones mare infeſtant IX. 21.
Saxum. Praecipitari de ſaxo VII. 15.
Sceleratiſſimus Caligula VII. 12.
Sceleſta avaritia VII. 11.
Scelus. Occidi ſcelere generi I. 7. ſcelera multa committere VII. 1. ob ſcelera univerſis exoſus VII. 23. ſcelere alicujus occidi VIII. 16. ſceleribus ſe omnibus inquinare IX. 19. ſcelere militum deſeri X. 2.
Scena. In ſcena ſaltare & cantare VII. 14.
Scientia literarum VIII. 12. ſcientiam Philoſophiae ad plenum adeptus VIII. 19. cum ſcientia Graeca Latina eruditio convenit X. 16.
Scilicet II. 13. VII. 10.
Scire ſe privatos futuros eſſe I. 9. vincere VI. 20.
Scordiſcis bellum inferunt Romani IV. 24. Scordiſci vincuntur IV. 27. a Sylla domantur I. 7.
Scriba IX. 19.
C. Scribonius Curio Appii Claudii ſucceſſor in Macedoniam VI. 2.
Scrinii magiſter VIII. 23.
Scythae munera & legatos ad Auguſtum mittunt VII. 10.

Sectionem facere VIII. 13.
Secundus Romulus vocatur Camillus I. 20. ſecundus a Sylla Pompejus V. 8. ſecundum triumphum agere IV. 19. ſecundarum *i. e.* proſperarum rerum inſolentia X. 6. ſecundam & adverſam fortunam una die experiri IX. 23.
Securitate omni provincias munire VIII. 19. ſecuritatis multum conferre X. 12.
Sedem hanc privatus elegerat X. 2.
Sedere in vehiculo VIII. 4. 10. ſupra alicujus brachium II. 6.
Seditionem facere I. 13. alicui commovere II. 8. ſeditione filii apud milites ad mortem cogi VI. 12. *ſeditione* praetorianorum occidi VIII. 16. ſeditio militaris VIII. 21. ſeditione militum interfici IX. 9. ſeditiones exercitus ferre IX. 13. ſeditionem & convicia militum ferre X. 3. ſeditiones multas militum perferre IX. 10.
Seditioſe & ſtolide pugnam poſcere X. 10.
Seleucia civitas libertate donatur a Pompejo VI. 14.
Seleucia vincitur a Trajano VIII. 3.
Seleucia Iſauriae VIII. 5.
Seleucia Aſſyriae urbs a Vero Antonino capitur VIII. 10.
Semel empta retinere VIII. 13.
Semibarbari I. 3.
C. Sempronius Blaeſus II. 23.
P. Sempronius Coſ. Picentes vincit II. 16.
T. Sempronius in Siciliam proficiſcitur III. 8. inde Ariminum *ibid.*
Sena Piceni civitas III. 18.
Senatores propter ſenectutem vocati I. 2. imperant Romae per quinos dies I. 2. Senatorum numerus a Tarquinio Priſco augetur I. 6. Nobiliſſimus de Senatoribus juvenis II. 5. Senatores innumeri auxilio ſunt Pompejo VI. 20. equitesque Romani in Caeſarem conjurant VI. 25. Senator nobilitatis antiquiſſimae VII. 16. Senatores univerſi VII. 7.
Senatus Populusque II. 9. dat legatum Q. Fabio Maximo II. 9. jubet captivos Afros ſine pretio dari II. 27. pacem cum Carthaginienſibus fieri jubet III. 21. & populus jubet pacem infringi IV. 17. improbat pacem a Calpurnio cum Jugurtha factam IV. 26. Senatui mandat Mithridates, bellum ſe ei illaturum V. 5. Senatus reliquus univerſus V. 7. contra Caeſarem bellum parat VI. 19. omnis cum Pompejo in Graeciam fugit VI. 19. Aegypti regis filio propter juvenilem aetatem tutorem dat Pompejum VI. 21. Senatus die ad curiam venire VI. 25. Senatui ad ſe venienti non adſurgebat Caeſar VI. 25. Senatus Antonium hoſtem judicat VII. 1. Senatum proſcribit Auguſtus VII. 2. *Senatui & Populo amabilis* VII. 20. *in Senatu dicere* VII. 20. Senatus *nocte in curiam irrumpens* Tito Veſpaſiano laudes gratiasque mortuo agit VII. 22. favet Caeſaris perſecutoribus VII. 1. in Senatu principibus adclamare VIII. Senatus partem infinitam interficere VII. 14. a Senatu hoſtem judicari VII. 15. ex Senatusconſulto imperare juberi VIII. 16. Senatus auctoritas IX. 1. a Senatu Caeſarem adpellari IX. 7. Senatus *Claudium ingenti honore decoravit* IX. 11. conſenſu Auguſtum adpellari IX. 12.
Senectus. Propter ſenectutem ſenatores nominati I. 2.
Seneſcere privatum in villa praeclaro otio IX. 28.
Senex admodum VIII. 1. VIII. 19. ſenior Gordianus IX. 2. Philippus IX. 3.
Senones Galli 2. 20.
Sententiae alicujus parere VIII. 8.
Sentire ſe parum idoneum eſſe IX. 27.
Cn. Sentius ſub Claudio Brittanniam devincit VII. 13.
Sepelire hoſtes *II.* II. alicujus corpus IV. 20. ſepeliri IV. 5. in Campo Martio VII. 8. in ſuis hortis VII. 16. humiliter VII. 18. ignobiliter VII. 23. intra urbem VIII. 5.
Septembrem menſem ad nomen ſuum transferre conatus eſt Commodus VIII. 15.
Septuagenariam aetatem attigiſſe VIII. 16.
Sepulturae ſumptus I. 11. ſepultura communi carere VII. 18.
Sequani nunc, qui ante Helvetii VI. 17.

Se-

Sequi illuſtrium virorum facta *praef.* hoſtem apud flumen Alliam I. 20. amicitiam magis, quam fortunam VI. 21. aliquem IX. 18. mors confeſtim ſecuta eſt X. 4.
Serapeum a Domitiano aedificatur VII. 23.
L. Sergius Catilina ad patriam delendam conjurat, a Cicerone urbe expellitur & ab Antonio proelio victus interficitur VI. 15.
Serica veſtis VIII. 13.
Sermonem habere cum Numinibus III. 20. ſermone Latino facundiſſimus VIII. 7. Graeco eruditiſſimus *ibid.*
Sertorius bellum movet in Hiſpania VI. 1.
Servare naves II. 22. reliquias exercitus VI. 18. imperium IX. 11.
Servi manumiſſi & milites facti III. 10. ſervi fraude occidi IX. 15.
Servius Tullius I. 7.
Cn. Servilius Caepio II. 23.
P. Servilius ex conſule miſſus ad Ciliciam & Pamphyliam VI. 3. 5.
Q. Servilius Coſ. II. 4.
Q. Servilius Caepio Coſ. IV. 16.
Q. Servilius Caepio Luſitanos vincit IV. 27. Coſ. V. 1.
Servilius Caſca inter conjuratos Caeſaris VI. 25.
Servire alicui II. 25.
Servitia colligere *i. e.* ſervos IV. 25.
Servitio liberari VIII. 13.
Servitute ignobili conſeneſcere IX. 7.
Seſtertium quadringenties victis imperare annuum tributi nomine VI. 17.
Severae leges X. 8. ſeveriora conſilia IX. 27.
Severiſſime regere diſciplinam militarem VIII. 23.
Severitas ingens & moderatio IV. 27. ad ſeveritatem propenſior VII. 16. ſeveritatem ſuam aliena invidia explere IX. 26.
Severus Caeſar X. 2.
Septimius Severus Aug. VIII. 17. &c.
Sexagenario major VIII. 7.
Sextus Chaeronenſis Plutarchi nepos VIII. 12.
Sexto Idus Martias II. 27. Kalendas Julias X. 16.
Sicilia II. 14. 18. 19. 22. 24. V. 8. Siciliae rex Hiero III. 1. Sicilia omni recepta III. 14. Siciliae magna pars capitur a Marcello *ibid.* Sicilia a Pompejo recipitur V. 9.
Sicut Brutum lugent Matronae Publicolam I. 11.
Signa militaria I. 20. aenea ante aliquem praeferre IV. 13. hoſti tollere V. 2. reportare *ibid.* Romana VII. 9.
Significare ſuam aſperitatem etiam vultus horrore IX. 27.
Similis. Similem *i. e.* parem habere poteſtatem I. 9. nulla unquam pompa triumphi VI. 16. Deo VII. 8. ſimillimus avunculo VII. 14. ſimilis alicui VII. 18. 23.
Simul cum civitate capi II. 17. tres Auguſti IX. 2. &c.
Sine pretio captivos mittere II. 12. pretio dare captivos II. 27. aliqua acerbitate corrigere militem IV. 17. ſanguine exercitum accipere in deditionem V. 7. cauſſa bellum alicui commovere VI. 13. dubietate aliqua deferre alicui conſulatum VI. 19. aliqua voluntate VIII. 6. aliqua acerbitate improbos deteſtari VIII. 8. gravi proelio capere hoſtem IX. 13. gravi crudelitate terribilis X. 9.
Sinente Conſtantio X. 2.
Singara X. 10.
Singulare certamen, *quod duo ineunt* II. 5. ſingulari animo perditas res reſtituere VI. 18.
Singuli qui magnorum exercituum duces eſſe deberent I. 16. ſingulos Auguſtos quamdiu Reſp. R. habuerit VIII. 4.
Siniſtrum cornu VI. 20.
Sinope Ponti civitas VI. 8.
Sirmium IX. 17.
Sita ſunt oſſa Trajani ſub columna in foro VIII. 5.
Smyrna IV. 20.
Sociale bellum V. 4.
Socii populi Romani III. 7. ſocius belli VI. 14. ſocii conjurationis VI. 15. ſocius alicui in occidendo aliquo VIII. 18. alicujus IX. 22.
Socordia ingenti imperium gerere VII. 11.
Sol. Difficilius ab honeſtate, quam ſol a curſu ſuo averti poterat Fabricius II. 14. Soli templum aedificare IX. 15.
Solertiſſimus princeps IX. 26.

Sollicitare aliquem II. 12. 14. Sardinia ab Hannibale ſollicitata Romanos deſeruit III. 12.
Sollicitudinem Africae adminiſtrandae recuſare X. I.
Solum. A ſolo evertere urbem IV. 17.
Solus omnium VIII. 5.
Solvere pacem II. 9. foedus *i. e.* frangere IV. 17. pretium ex fiſco II. 27.
Sophene Tigrani adimitur VI. 13.
Sororis filius IX. 14. X. 6. 11. ſororibus ſtupra inferre VII. 12.
Spartacus gladiatorum dux VI. 7.
Spatioſior lucus VI. 14.
Spectaculum ludorum I. 2. ad ſpectaculum venire IV. 8. muneris magnificum parare X. 3. ſpectaculi Trojae imago VII. 14. ſpectaculorum ingens apparatus IX. 3.
Spectare ludos III. I.
Speculatoris munus ſuſcipere IX. 25.
Spem nullam habere II. 25. ſpes reſumendi faſtigii X. 2.
Spolia hoſtium referre II. 13. Galli ſtipiti impoſita humeris ſuis vehere III. 6. infinita Romam mittere III. 20. variarum civitatum excidiis colligere IV. 12.
Spondere quid contra caput alicujus II. 14.
Sponte ſemet ipſum occidere VII. 17. ad privatae vitae ſtatum remeare IX. 28.
Stadium a Domitiano aedificatur VII. 23.
Stationem tuendae reip. viridioribus mandare IX. 27.
Stativa caſtra X. 16.
Statuam alicui ponere in roſtris II. 7. alicui auream & argenteam ponere VII. 23. IX. II.
Status. Ad veterem ſtatum reverti II. 13. ſtatum ad proſperrimum redire VIII. I. ſtatus privatae vitae IX. 18. is erat Romanae rei ſtatus X. 18.
Stella crinita, eam Graeci Cometen vocant X. 8.
Stercore in vultum & pectus ab omnibus obviis appetitus VII. 18.
Sternere viam II. 9. triclinia X. I.
Stipendiarios facere victos VI. 17.
Stipendiis honeſtis militare I. 18. militum opes minuere VIII. 8.
Stipiti inponere hoſtis ſpolia III. 6.
Stoïcae Philoſophiae deditus VIII. II.
Stolide & ſeditioſe pugnam poſcere X. 10.
Strangulari in carcere IV. 20. 27. VI. 15. VIII. 15.
Strata vetus IX. 15.
Stratonice civitas IV. 20.
Strenue pugnare III. 18. multa in bello gerere V. 3. nihil facere VII. 12. multa facere IX. 8. res in militia gerere X. 9. ſtrenuiſſime vincere IX. 13.
Strenuus vir VI. 3. IX. 17. in privata vita VIII. I. ſtrenuae militiae ordo IX. 21. ſtrenuum Conſtantis imperium aliquamdiu & juſtum fuit X. 9. ſtrenuis laboribus acceptus X. 4. ſtrenuiſſimus vir IX. 9.
Strictim colligere res Rom. *praef.*
Studere defendere provincias VIII. 8. aliquem aemulari X. 16. ſtudens divitiis X. I.
Studiis civilibus clarus VIII. 19. liberalibus deditus X. 7.
Studioſiſſime pecuniam largiri VII. 19.
Stuprare nobiliſſimam feminam I. 8.
Stuprum ſuſtinere ab aliquo I. 18. ſtupra ſororibus inferre VII. 12. ſtupri conſuetudinem cum aliqua habere VI. 22.
Stylo majore reliqua ſunt dicenda X. 18.
Suadere alicui ut II. 25.
Sub eo I. 7. dictaturae nomine atque honore regnare I. 12. civitates, quae ſub ipſis agebant II. 2. ſub regibus amicis degere VII. 19. patre militare VII. 21. columna VII. 5. divo Hadriano VIII. 17. uno Auguſto & tribus Caeſaribus fuit Reſp. X. 6. ſub jugum mittere hoſtes II. 9. VII. 14. X. 17. ſub conditione III. 12.
Subigere Sardiniam III. 13. hoſtes I. 7. hoſtem II. 6. IX. 20. civitatem I. 8. Africam II. 22. Afris totam Hiſpaniam III. II. Ciliciam VI. 3. partem Dalmatiae VI. 4. facile totum terrarum orbem VI. 21. penitus Dalmatiam VII. 9. Daciam VIII. 2.
Subita morte obire VIII. 15. ſubito caſu ictus VIII. 10.
Subito aliquem adgredi III. 14.
Subjecto ad mentem gladio VII. 18.
Subjugare exercitum IV. 17.
Submovere hoſtem trans Albin VII. 9. Germanos ultra Rhenum X. 14.

Sub-

Subtilis admodum ingenio IX. 26.
Subvenire patriae V. 7.
Suburbanum ſ. praedium VII. 15.
Succedere regi I. 4. 6. 7. alicui IV. 16. VII. 12. 14. ſuccedit bellum civile VI. 19.
Succeſſorem alicui venire IV. 20. alicui mitti VI. 2. 9. ſucceſſori Remp. beatiſſimam relinquere VII. 10. ſucceſſorem parare relinquere VIII. 11. ſucceſſores filios relinquere VIII. 19. X. 19.
Succeſſu vario dimicare VI. I. inter tot ſucceſſus VI. 17. ſucceſſu ingenti pugnare IX. 25.
Sudorem detergere I. 17.
Sueſſa Pometia ſubigitur a Tarquinio Superbo I. 8.
Suevi bellum movent VIII. 13.
Sueviam ingreditur Caligula VII. 12.
C. Sulpicius dictator vincit Gallos II. 5.
P. Sulpicius dux mittitur contra Pyrrhum II. 13.
Sulpicius, Marii ſocius interficitur a Sylla V. 4.
Sumere ſibi collegam I. 10. imperium IX. 4. purpuram IX. 8. 9. 10. 21. duos Caeſares X. I.
Summa poteſtas I. 18. imperii adminiſtratio VIII. 18. ſummo honore hoſtes tractare II. II.
Sumptus ſepulturae I. II. inuſitati VII. 14. ſuper ceteros Sumptus VII. 18. belli VIII. 13.
Supellectilis cetera copioſa III. 23.
Super ceteros ſumptus VII. 18. Tigridem caſtra habere IX. 18.
Superare aliquem fletu & deprecatione I. 15. bello hoſtes ſuperare I. 4. ſuperari ingenti pugna II. 7. ſuperare hoſtem navali certamine II. 22. hoſtem ingenti proelio VI. 10. exercitus validiſſimos VI. 20. gloriam militarem civilitate & moderatione VIII. 4. aliquem civilitate morum IX. 17. induſtriam X. 7.
Superbia exſecrabilis VII. 23.
Supereſſe. Ut vix decem Archelao ſupereſſent V. 6. ſupereſſe ex partibus VII. 4. ſupereſſe e familia I. 16.
Superfluae leges X. 8.
Superior Moeſia IX. 17. ſuperiores *i. e.* priores IX. 2.
Supervenire hoſtibus I. 20.
Suppliciis omnibus exſtingui II. 25.
Supra mare ſexto decimo milliario variis hoſtes interficere III. II.
urbem condere I. 5. brachium alicujus ſedere II. 6. Pontum poſitae civitates VI. 10. ripam Rheni captivos in Gallia collocare VII. 9.
Surena Orodis regis dux VI. 18.
Suſcipere imperium I. 5. 7. IX. 3. 16. bellum contra aliquem I. 16. II. 7. 18. IV. 10. VII. 12. *&c.* ſpeculatoris munus IX. 25. ſuſcipi in regnum I. II. honore II. 12. honore ingenti IX. 25. ab aliquo VI. 8. VII. 2. ſuſceptus ex concubina IV. 20.
Suſpectam alicujus prudentiam evadere X. I.
Suſpicio IX. 21. ſi imperii ſuſpicio moveretur X. 15.
Suſtinere ſtuprum ab aliquo I. 18.
Sutrinorum urbs a Camillo vincitur II. I.
Symia Syra VIII. 22.
Syphax Numidiae rex Afris ſe conjungit III. 20.
Syracuſana urbs nobiliſſima III. 14.
Syracuſanorum nobilitas II. 19.
Syria VI. 8. 14. Tigrani adimitur VI. 13. defenditur ab Odenatho IX. 10. Syriae rex Antiochus III. I. Syriam ſibi vindicare coeperunt Parthi IX. 8.
Syriacum bellum IV. 3.

T.

Tabulae pictae IV. 14.
Taïphali VIII. 2.
Talem ſe imperatorem eſſe privatis, quales eſſe ſibi imperatores privatus optaſſet VIII. 5. tales milites II. II. talis erat poena VII. 15.
Talenta argenti II. 19. talentorum argenti VI. millia Populo R. dare VI. 13.
Tanquam a Senatu promeretur I. 13. in propria orbitate dolere VII. 22. ipſos pararet occidere IX. 15. expulſus eſſet X. 3.
Tanti non eſſe II. 25. VII. 17.
Tantis copiis nunquam in mari pugnatum eſt II. 27. tanti populi *i. e.* tot IV. 16. tantorum regnorum victor VI. 10.
Tantum illo die VI. 20.
Tarentini legatis Romanorum injuriam faciunt II. 14. iis bellum indi-

dicunt Romani II. 11.
Tarentum II. 14. recipitur a Fabio Maximo III 16.
Tarquinius Priſcus I. 6. &c.
Tarquinius Superbus I. 7. &c.
Tarquinius Collatinus Coſ. I. 9. &c.
Tarraco civitas nobilis expugnatur a Sarmatis Quadisque IX. 8.
Tarſus X. 4.
Tauromenitani in fidem accipiuntur II. 19.
Taurus IV. 4. in Tauro iter facere VI. 3.
Taxare aliquem levi fatigatione IX. 19.
Tectorio ex recenti calcis grave quieſcentibus cubiculum X. 18.
Temeritas ſanguinaria X. I.
Tempeſtas. Orta ſubito tempeſtate I. 2. maritima II. 22. tanta fuit II. 22.
Templum Jovi in Capitolio aedificare I. 8. Soli aedificare IX. 14. 15. Heliogabali VIII. 22.
Tempus. Per ordinem temporum praef. Eo tempore II. 9. tempore poſteriori, & ſua aetate omnium fere primus III. 15. omni imperii VIII. 7. omni trux IX. 14. ex brevitate temporis nihil memorabile gerere VIII. 21.
Tenax juſti IX. 21. tenaciſſimae memoriae eſſe X. 16.
Tendere Romam II. 10.
Tenere aliquem Romae II. 25. captivos II. 27. ex Afris ibid. civitates III. 19. Siciliae magnam partem III. 14. urbes IV. 7. exercitum in Campania V. 4. Armeniam minorem, & totum Ponticum mare V. 5. in circuitu decies centena millia n. paſſuum VIII. 2. remp. armis VII. 2. remp. VIII. 11. IX. 8. X. 4. Hiſpanias VII. 3. Armeniam VIII. 3. Orientem IX. 13. Britannias IX. 22. teneri admiratione ingenti alicujus II. 12.
Tentare bellum reparare III. 2. tentare bella fruſtra IX. 22.
P. Terentius Varro Coſ. ab Hannibale vincitur III. 10.
Tergum. A tergo periculum habere V. 7. a tergo aliquem obſidere VI. 6.
Terminum bello ponere IV. 27.
Terra invicti II. 20.
Terreſtri & navali proelio vinci X. 6.
Terribilis alicui VIII. 8. exercitui X. 9.
Territorium urbis I. 6.
Terrore ſe in Campaniam recipere II. 12.
Tertio Non. Septembris IX. 7. conſul VI. 23.
Teſtamentum. Per teſtamentum imperio Rom. accedit Aſia IV. 18. per teſtamentum adoptari VII. 2. teſtamento populum R. facere heredem VI. 6. per teſtamentum Apionis Libya accedit imperio Rom. VI. 11. teſtamento aliquem heredem relinquere VII. I.
Teutobodus Cimbrorum dux V. I.
Teutones vincunt Romanos V. I. ad Italiam transeunt V. 2.
Theodora Conſtantii uxor IX. 22.
Thermas aedificare VII. 15.
Thervingi VIII. 2.
Theſſalia VI. 20. 22.
Theſſalonica X. 6.
Thracia ſub Veſpaſiano fit provincia VII. 19.
Tiberis. In Tiberim dejici VII. 18.
Tiberius Auguſti privignus VII. 9.
Tigranes rex Armeniae Mithridates ſuſcipit VI. 8. &c. Pompejo ſe dedit 13. &c.
Tigranis filius ante currum Pompeji ducitur VI. 16.
Tigranocerta Armeniae nobiliſſima civitas capitur VI. 9.
Tigurini vincunt Romanos V. I.
Timere fortunam alicujus VI. I.
Timor Romae grandis fuit V. I.
Tirones legere II. 6.
Titurius Caeſaris legatus perit VI. 17.
Togam praetextam accipere I. 17.
Togatus i. e. habitu Romano III. 10.
Tollere hoſtibus non parum agrorum I. 6. dignitatem decemviris I. 18. conſuli I. 9. alicui torquem II. 5. bellum II. 9. agrum ex medietate II. 28. ſigna hoſti V. 2. belli reliquias V. 4. regi Armeniam minorem VI. 8. Armeniam VII. 14. exercitus Germanicianos a Galliarum praeſidio X. 15. tolli funibus in murum IX. 23.
Tolumnius rex Vejentium I. 19.
Tomi oppidum VI. 10.
Torquati cognomen Manlio inditum II. 5.
Torquem aureum hoſti ſublatum collo ſuo imponere II. 5.

To-

Tota Italia III. 5. nobilitas VI. ad. totius orbis dominus II. II. toto orbe victores VI. 12. totum exercitum hoſti oſtendere III. 22. terrarum orbem facile ſubigere VI. 21.
Tractare hoſtes ſummo honore II. II. provincias ingenti benignitate VIII. 12.
Tractus Belgicae & Armoricae IX. 21.
Tradere. Ut qui plurimum minimumque tradunt I. I. X. 18. traditum eſt a Fabio Hiſtorico DCCC. millia ad id bellum parata fuiſſe III. 5. traditur elephantos adduxiſſe III. 8. traditur navem inuſitatae magnitudinis fuiſſe IV. 8. tradere ſe alicui III. 19. tradere aliquem hoſti IV. 17. VIII. 6. alicui civitatem V. 6. exercitus V. 8. urbem diripiendam militibus IX. 9. traduntur duo millia piſcium in coenam apposita VII. 18. traditur purpuratus ad vehiculum cucurriſſe IX. 24. tradere alicui in matrimonium ſororem X. 14. nihil finium X. 17. imperii R. partem X. 17.
Tragicus habitus VII. 14.
Tragoedias Graece componere VII. 21.
Trahere originem ex genere Achillis II. II. bellum III. I. V. 9. bellum quadriennio V. 3. trahi per urbem magno dedecore VII. 18.
Trajicere exercitum e Sicilia Ariminum III. 8. in Italiam V. 7.
Trajano melior, Auguſto felicior Principibus in ſenatu acclamatum VII. 5.
Trajanus divus VIII. 13.
Tranquille multa gerere VII. 13.
Tranquillitas tua *praef.* veſtra I. 12. tranquillitatis egregiae vir X. 15.
Tranquilliſſimus a vitae principio VIII. II.
Trans Anienem quarto ab urbe milliario conſederant II. 5. Rhenum adgredi Germanos VI. 17. Euphraten VI. 18. Albin ſubmovere hoſtem VII. 9. Danubium VIII. 2. Rhenum VIII. 2.
Tranſeo. Ad deos tranſire I. 2. tranſire ad aliquem II. 12. III. 16. VII. 7. in Africam II. 21. Alpes III. 5. Pyrenaeum III. 8. tranſire e Gallia in Italiam IV. 25. ad Italiam V. 2. in Graeciam VI. 19. 20. tranſeuntes cum praeda excipere IX. 21. tranſiere uno animo omnes ad Scipionem III. 15.
Transferre bellum in Africam II. 21. ſe ad aliquem III. II. ſe aliquo VI. 6. ex Germania captivos VII. 9. infinitas hominum copias ex orbe Romano VIII. 6. menſem ad nomen ſuum VIII. 15.
Transfugas reddere IV. 2.
Transgredi ad Africam V. 9. ad Judaeam VI. 14.
Tranſigere bellum II. 28. IV. I. 3. 10. pugnam III. I.
Transmarinus hoſtis II. II.
Trebellianus occiditur IX. 8.
Trebia amnis III. 9.
Trecenti Fabii contra Vejentes bellum ſuſcipiunt I. 16.
Tremellius Quaeſtor IV. 15.
Triballi vincuntur IV. 27.
Tribuere civitatibus immunitates VIII. 4. alicui divinos honores VIII. 7. quod nulli Romanorum tributum erat V. 9.
Tribunus ibi militabat IV. 8.
Tribunus militaris VIII. 18.
Tribuni plebis creati I. 13.
Tribuni militares conſulari poteſtati facti II. I. eſſe deſinunt II. 3. reſumunt dignitatem II. 3.
Tributa alicui praeſtare IV. 7. tributa nomine victis imperare ſeſtertium quadringenties VI. 17. tributorum repreſſor X. 16.
Triclinia ſternere X. I.
Triduo nudum in paludibus latere V. 6.
Triennio perſeverarunt II. 3. intra triennium VI. 2. 3. II. triennium juge VIII. 13. triennio tenere Britannias IX. 22.
Tripolitana provincia VIII. 18.
Triſtem ab Imperatore diſcedere VII. 21.
Tritici modiorum CD. millia dono exhibere III. I.
Triumphare de hoſtibus I. II. II. 9. 14. &c. de perdomitis hoſtibus II. 7. de hoſte IV. 8. de Africa V. 9. &c. de bello VI. 16. in conſulatu II. 14. gloria ingenti III. 23. IV. 4. &c. magna gloria IV. 22. &c. magnificentiſſime in curru aureo IV. 8. triumphantem intrare urbem I. 6. triumphantem ingredi urbem I. 20. triumphans Marcellus Galli

ſpolia humeris ſuis vexit III. 6. triumphantem proſequi VII. 13.
Triumphos agere II. I. triumphum agere II. 20. ſecundum agere IV. 19. celebrem agere VII. 13. nobilem agere IX. 13. inclytum ex numeroſis gentibus agere IX. 27. juſtiſſimum agere VII. 5. merere VI. 2. accipere VI. 3. triumphi celeberrimi IV. 14. triumphum Parthicum revehere VIII. 10. triumphorum ſecuritatisque multum conferre X. 12. triumphum alicui decernere II. 2. III. 5. V. 2. in triumphum duci II. 5. triumphi nulla unquam pompa ſimilis VI. 16.
Troja I. I. capta quali ſpectaculo olim arſerat VII. 14.
Trux vultus II. II. omni tempore IX. 14.
Tueri regiones victas VI. 9. remp. IX. 27. Illyricum X. 10. Gallias X. 12.
Tumultum movere I. 18. tumultus militaris VIII. 22. 23. tumultu militari interfici IX. 17. tumultum Perſarum nunciare IX. 18. concitare IX. 20. excitare X. 2. tumultus Romae fuit X. II.
Tumulum alicui aedificare IX. 2.
Turbare pacem III. 22. Remp. VII. I. turbatae res IX. 22. turbatis rebus X. 17.
Turpis libido VII. II.
Turris ferrata IX. 17.
Tuſci. Cum his pacem facit Tarquinius Superbus I. 8. vincuntur a C. Martio II. 5. & Samnites ſe contra Romanos Gallis jungunt II. 10.
Tuſcia I. II. III. 9.
Tuſculum I. II.
Tuta ſola navigatio non eſt VI. 12. tutum contra aliquem eſſe I. 13
Tutorem alicui a ſenatu dari VI. 21.
Tyrannica pene facere VI. 25.
Tyrannis. Ad tyrannidem pronior X. 13.
Tyrannus exitiabilis VIII. I.

U.

Ubi plurimum I. 8.
Ubicunque V. 4.
Ulpianus juris conditor Aurelii Alexandri ſcrinii magiſter VIII. 23.
Ultimus regum I. 8. ultima in Italia eſſe II. II. pernicie vinci II. 21. ultimis poenis affici III. 7. ad ultimum IX. 8. ultima crudelitate compeſcere victos IX. 14. ultimae regni ſolitudines IX. 25.
Ultio fraternae necis X. II.
Ultra CL. millia hominum V. 9. Rhenum VII. 9. Britanniam poſitae inſulae VII. 13. exſilii poenam non facile reos punire VII. 19. Danubium IX. 8. Rhenum ſubmovere Germanos X. 14.
Unicae moderationis vir IX. 12.
Unice plus in matrem VIII. 23.
Unguentis calidis & frigidis lavare VII. 14.
Unguibus & alis Galli oculos verberat corvus II. 6.
Univerſus reliquus ſenatus V. 7. univerſa nobilitas VI. 19. univerſus exercitus VII. 16. univerſis exoſus VII. 23. univerſi ſenatores VIII. 7. exercitus Romani VIII. 12.
Unus *pro* altero I. 8. unus & alter *de duobus* I. 9. II. 7. ex legatis II. 12. uno animo omnes ad eum tranſire II. 15. unus ex Conſulibus *i. e.* alter V. 7. unus Salonas, alter in Lucaniam conceſſerunt IX. 27.
Urbs *pro* Roma I. 2. 8. 9. II. 15. 19. V. 9. VI. 19. 20. IX. 14. urbs Roma I. 6. 9. 16. II. 2. 18. V. 4. 7. exigua *Roma quadrata* I. I. Syracuſana nobiliſſima III. 14. clariſſima Corinthus IV. 14. clariſſima VII. 10. nobiliſſima VIII. 10. IX. 18. urbem conſtituere in monte I. I. ampliare I. 4. intrare triumphantem I. 6. urbi montem adjungere I. 7. urbe cedere I. 10. urbem occupare I. 20. II. I. ingredi I. 20. V. 8. vincere II. I. aggredi II. 2. urbe expelli VI. 15. urbem vacuam ingredi VI. 20. urbem Romam incendere VII. 14. urbes reparare VIII. 2. *i. e.* recipere, urbes colere VIII. 6. urbes clariſſimae VI. 3. VII. 19. urbis praefecturam agere VIII. 16. urbis Romae annus milleſimus ſub Philippis celebratur IX. 3. urbem Romam muris firmioribus cingit Aurelianus IX. 15. obſidere X. 2. 10. urbem nominis ſui ad faſtigium evehere X. 8.
Urna in aurea alicujus oſſa conferre VIII. 5.

Uſq-

Uſcudama oppidum VI. 10.
Uſque ad quintum decimum milliarium cum vix Roma poſſideret I. 8. ad quintum milliarium urbis accedere I. 15. ad urbis portas II. 2. ad Carthaginem procedere II. 21. ad quintum milliarium urbis accedere III. 14. ad Danubium penetrare VI. 2. ad Oceanum procedere VI. 17. ad finem VII. 8. ad mortem caedi virgis VII. 15. ad Indiae fines accedere VIII. 3. ad noſtram aetatem VIII. 5. ad reip. adminiſtrationem per varia officia pervenire VIII. 18. Ravennam uſque venire IX. 7. ad Hiſpanias penetrare IX. 8. ad Cteſiphontem penetrare IX. 10.
Uſurpare ſolam lauream de ſuperato hoſte VII. 23. imperium IX. 17.
Uterque dux III. 23. interfecti ſunt IX. 4. mutavit IX. 27. utriſque ſe aequum praebere IV. 6. utroque latere duobus filiis adſtantibus IV. 8.
Utrinque producere copias VI. 20.
Uti verſu Virgiliano IX. 13. victoria acerbe IX. 23. virtute inuſitata IX. 28. inproſpera valetudine X. 9. amicis pravioribus *ibid.*
Ut qui non facile puniret VII. 19. qui tricies & bis cum hoſte conflixerit VII. 19. qui attigiſſet aetatem ſeptuagenariam VIII. 16.
Uxores non habere I. 2. uxorem habere aliquam I. 7. a complexu removere II. 25. habere Perſei ſororem IV. 6. ducere VII. 6. VIII. 20. IX. 2. uxoribus deditior X. 15. uxorem repudiare IX. 22.
Uxoria veſtis VIII. 13.

V.

Vacuam urbem ingredi VI. 20.
Vagari per Italiam VI. 7.
Valens Coſ. VIII. 1.
L. Valer. Poplicolam lugent ſicut Brutum Matronae I. 11.
M. Valerius tribunus mil. ſe Gallo provocanti obfert, eoque victo Corvi cognomen accipit II. 6.
P. Valerius Laevinus Coſ. contra Pyrrhum mittitur II. 11.
Valetudo inproſpera X. 9.
Validiſſimi exercitus VI. 20. validiſſimae gentes VII. 19.
Vallum a mari ad mare per XXXII. millia paſſuum deducere VIII. 19.
Vandali bellum movent VIII. 13.
Variis ſuppliciis hoſtes interficere III. 11. variis proeliis vinci IV. 27. varia fortuna ſaepe pugnare VI. 1. vario ſucceſſu dimicare VI. 1. variam habere fortunam VI. 6. varia per officia ad adminiſtrationem pervenire VIII. 18. bellorum felicitas IX. 13. ſimul & viritim bella gerere IX. 25. bella X. 6.
Varie profligare hoſtem X. 7.
M. Varro dux Pompeji vincitur a caeſare VI. 20.
Q. Varus VI. 23.
Vaſa aurea VIII. 13.
Vaſtare omnia igni ferroque II. 12. multa II. 21. Corſicam II. 20. Africam III. 20. regis XXX. millia VI. 8. Indiae fines per claſſem VIII. 3. Gallias IX. 8. Illyricum IX. 11. omne Illyricum IX. 15.
Vaſtitas foeda X. 14.
Vecta inſula Britanniae proxima imperio R. per Veſpaſianum adjicitur VII. 19.
Vehementer aliquid exigere VIII. 7.
Vehere humeris ſuis hoſtium ſpolia III. 6. vehi in lecticula IX. 18.
Vehiculum. Ad alicujus vehiculum currere VII. 10. IX. 24. in vehiculis ſedere VIII. 4. & 10.
Vejentani iidem ac Vejentes rebellant I. 20. Vejentes a Romulo vincuntur I. 2. a T. Hoſtilio I. 4. eos ſoli Fabii adoriuntur I. 16. Vejentes Fidenatibus contra Romanos auxilium praeſtant I. 19.
Velle *pro* conari I. 18. II. 12. V. 8. VI. 5. 6. 22. 24. IX. 20.
Vendere captivos III. 16.
Venditionem habere VIII. 13.
Veneno aliquem occidere II. 14. venenum bibere IV. 5. haurire VI. 12. veneno exſtingui VII. 7. interfici VIII. 15.
Venerabilis alicui VIII. 8. X. 1.
Venerandi inclytique principes X. 18.
Veneratio. Nihil non venerationis merere VIII. 4.
Venetia. In Venetia VIII. 10.
Veniam ac pacem alicui dare VI. 4.
Venire ad urbem I. 8. 20. ad aliquem

quem I. 15. II. 14. ex urbe I. 15. III. 22. V. 7. cum bello II. 2. ad Italiam II. 5. II. III. 20. ad Praeneſte II. 12. Romam II. 15. 25. cum magnis copiis II. 24. in poteſtatem alicujus II. 25. IV. 6 *&c.* Romam ad ſpectandos ludos III. I. ad ſpectaculum IV. 8. venit legatio Carthaginienſium Romam III. 2. venire ad Tuſciam III. 9. in Italiam III. 12. 14. *&c.* cum exercitu III. 14. X. 2. ad urbem cum exercitu V. 4. itinere eodem III. 18. Romam cum ingenti gloria III. 18. ad Africam III. 22. ad colloquium III. 22. V. 7. alicui ſucceſſorem IV. 20. in Graeciam ad Syllam V. 7. cum militibus VI. 9. in caſtra VI. 13. ab Artaxata *ibid.* in Syriam VI. 14. cum exercitu adverſum patriam VI. 19. Alexandriam VI. 22. ad curiam VI. 25. ex regno ſuo VII. 10. Romam ingenti & militum & Senatus exſpectatione VIII. 22. usque Ravennam IX. 7.

Ventris profluvio exſtingui VII. 20. VIII. 5.

Verberare. Oculos Galli alis & unguibus verberat corvus II. 6.

Vere laudare aliquem VIII. 5.

Vereri imperii aemulum X. 17.

Verona IX. 8.

Verſu Virgiliano uti IX. 15.

Veſpera. Circa veſperam VII. 22.

Veſpillones ingenti dedecore funus Domitiani exportant VII. 23.

Veſtalis Virgo I. I.

Veſtis uxoria ſerica, & aurea VIII. 13. veſtibus calceamentisque gemmarum ornamenta indere IX. 26.

Veſtra tranquillitas *pro* tua I. 12.

Vetere non admodum ſed claro genere VIII. 8. veterum morum vir X. 10. ad veterem ſtatum reverti II. 13.

Vetus Coſ. VIII. I.

Vetus ſtrata IX. 15.

Veturia Corialani mater I. 15.

T. Veturius Coſ. II. 9.

Vi oppugnare oppida & caſtella X. 16.

Via Appia II. 9. Salaria & Nomentana VII. 15. Aurelia VII. 16.

Vicinus. Nationes urbis vicinae I. 2. vicinae urbi civitates I. 19. vicina caſtra habere II. 14. erant littora II. 26. Antiochiae civitas VI. 14. vicinum exitium X. 4.

Viciſſim indiſcreta convivia cum amicis habere VIII. 4.

Victophali VIII. 2.

Victorem recedere ex pugna I. 10. redire II. 21. recedere III. 23. victoris ira inſatiabili conſumi V. 8. victores magnorum populorum VI. 20. victor poſt multas dimicationes VI. 23. victorem regnorum redire VI. 10. ex Gallia redire VI. 19. cedere alicui pro victore VII. 6. de Perſide redire IX. 19. remeare X. 16.

Victoriam dare alicui II. 6. victoriae ob meritum II. 7. victoria Romanis nulla gratior II. 20. Perſica VIII. 12. acerbe uti IX. 23. victoriam haud dubiam amittere X. 10.

Victum hoſtem fugare III. 15. victos ſtipendiarios facere IV. 17. ultima crudelitate compeſcere IX. 14.

Victrix claſſis II. 22.

Viliſſime natus IX. 21.

Villa propria VII. 20. publica X. 2. 8.

Vim vitae ſuae adferre X. 12.

Viminalis mons Romae adjunctus a Servio Tullio I. 7.

Viminatium IX. 23.

Vincere hoſtes I. 2. 4. 6. 8. II. 2. 9. 14. *&c.* aliquem I. 15. II. 14. acie hoſtem I. 20. hoſtes ingenti dedecore II. 9. urbem II. I. civitatem II. I. elephantorum auxilio II. II. Aſiam IV. 4. bello IV. 9. hoſtem ad internecionem IV. 13. crebris proeliis VI. 18. hoſtem glorioſiſſime VIII. 23. ſtrenuiſſime IX. 13. vinci I. II. 19 acie I. 14. VI. 14. 22. IV. 20. graviſſime I. 20. per aliquem II. 5. *&c.* ultima pernicie II. 21. fame III. 7. magno proelio III. 17. frequentibus proeliis III. 22. navali proelio IV. 4. gravi proelio IV. 6. levi proelio VII. 17. facile uno proelio IV. 6. variis proeliis IV. 27. proeliis multis VI. 6. & interfici proelio VI. 15. proeliis immaniſſimis VI. 17. vincendo per bella graviſſima usque ad Oceanum Britannicum procedere VI. 17. vinci navali pugna clara & illuſtri VII. 7. diverſis proeliis X. 12.

Vindelicos imperio R. adjicit Auguſtus VII. 9.

Vin-

Vindicare injuriam I. 12. injuriam ſoluti foederis IV. 17. patris ſui mortem VII. 2. ſibi Syriam IX.
Vineas Gallis & Pannoniis habere permittit Probus IX. 17. colendas dare provincialibus IX. 17. vineis conſerere montem IX. 17.
Vir praecipuus II. 12. egregius X. 6. 16. Romanorum omnium & ſua aetate, & poſteriori tempore fere primus III. 15. cui viro divinum quiddam ineſſe exiſtimabatur III. 20. vir ingens IV. 27. ſtrenuus VI. 8. ſtrenuiſſimus IX. 9. ingentis induſtriae conſiliique VI. 12. nobiliſſimi generis, ſed ingenii praviſſimi VI. 15. qui non immerito ex maxima parte deo ſimilis eſt putatus VII. 8. inſignis, & qui merito Numae conferatur III. 8. omnium virtutum genere mirabilis VII. 21. in privata vita moderatus e ſtrenuus VIII. I. ingenii parum civilis VIII. 10. nobilis VIII. 17. parcus, ac modeſtus, & juſti tenax, ac reip. idoneus IX. 11. unicae moderationis & civilitatis IX. 12. egregie moratus IX. 16. in bello potens IX. 13. rei militaris peritiſſimus IX. 22. illuſtris gloria militari IX. 17. acer, ſtrenuus, & qui Aurelianum aequaret IX. 17. obſcuriſſime natus IX. 19. egregius & praeſtantiſſimae civilitatis X. I. optimis principibus comparandus X. 7. probus & morum veterum ac jucundae civilitatis X. 10. egregiae tranquillitatis X. 15. alias neque iners, neque imprudens X. 17. probe moratus X. 2. ingens & omnia efficere nitens X. 5. ad omnem aſperitatem proclivus X. 3. natura ferus X. 13. *pro* marito X. 3. viri Illuſtres *praef.* nobiles III. 10. peritiſſimi III. 23. clari quidem ſed audaces VI. 15. illuſtres & nobiles VII. 13. clariores VIII. 14. aequiſſimi VIII. 8. militares IX. 15. conſulares V. 7. conſulares, praetorii, aedilitii V. 9. viris exhauſta Dacia VIII. 6.
Vires reparare III. II. imperii Romani ea dimicatione conſumptae ſunt X. 12.
Virgiliano verſu uti IX. 13.
Virginius I. 18.
T. Virginius Coſ. I. 16.
Virgo Veſtalis I. I.
Virgines rapere I. 2. virginem corrumpere I. 18.
Virgis caedi usque ad mortem VII.
Viriatus in Luſitania bellum movet IV. 16. a ſuis occiditur *ibid.*
Viridiores & juniores IX. 27.
Viridomarus rex Gallorum a Marcello occiditur III. 6.
Viritim bella gerere IX. 25.
Virtus tanta in re militari II. 6. virtus Romanorum ingens II. 27. virtute ingenti pugnare II. 27. caſu magis, quam virtute decipi III. 14. tanta virtute reſtituere res perditas VI. 18. virtutum omnium genere mirabilis VII. 21. virtute & manſuetudine Remp. fortunatam reddere VIII. 14. ingenti reparare provincias IX. 9. inuſitata uti IX. 28.
Vita egregia *praef.* ejus inſignis fuerat militaribus rebus VII. 16. in privata vita mollis VII. 17. vita privata illuſtris VII. 19. in privata vita moderatus VIII. I. vitae principium VIII. II. vitae moribus Philoſophus VIII. II. in privatam vitam concedere IX. 27. vitae privatae ſtatus IX. 28. ſuae vim adferre X. 12.
Vitia ad ingentia progredi VII. 23. ad gravia converſus X. 9.
Vitiare pecunias IX. 14.
Vitioſum & ignavum militem corrigere IV. 17.
Vivere civiliſſime VII. 8. annos LXIV. VI. 13. annis LXXII. VI. 12. vivens VIII. 6. vivere ingenti honeſtate privatum, majori in imperio VIII. 8. impudiciſſime & obſcoeniſſime VIII. 22. diutiſſime privatum IX. 13. omnium odio & deteſtatione IX. 20.
Vivus eſt captus III. 13.
Vocare Romam ex nomine ſuo I. 2. qui Tarquinius vocaretur I. 9.
Volo. Si unus malus eſſe voluiſſet I. 8. voluit ſe adpellari Pertinacem VIII. 18.
Volſci vincuntur a Tarquinio Superbo I. 8. ſe conjungunt Vejentibus I. 19. Romanis bellum inferunt I. 14. vincuntur acie *ibid.* Volſcorum civitas a Camillo vincitur II. I.
Volumnia Coriolani uxor I. 15.
Voluntas. Ex voluntate *praef.* ex ſua voluntate praeſtare honores VI. 25.

ſine voluntate aliqua VIII. 6. voluntate ſola militum ad imperium accedere IX. 1.
Voluntaria morte obire VII. 17.
Voracitate notabilis VII. 18.
Vox. Cum hac voce II. 11.
Vulnerare aliquem II. 13. vulnerari in pugna II. 27.
Vulnere adverſo jacere II. 11. vulneribus XXIII. Caeſar confoſſus VI. 25. vulnera gloriae alicujus inferre X. 16.
Vultus trux II. 11. ſtercore in vultum & pectus ab omnibus obviis appetitus VII. 18. vultum mutare ex gaudio VIII. 11. vultus horrore ſignificare ſuam aſperitatem IX. 27.

X.

Xantippus dux Lacedaemoniorum II. 21.
Xerxes Perſarum rex ab Aurelio Alexandro vincitur VIII. 23.

Z.

Zenobia, Odenathi uxor IX. 13.

INDEX II.

RERUM ET VERBORUM

Quae in Animadverſionibus explicantur, vel illuſtrantur.

A.

Abgarus commune nomen Oſroënorum regum ſive praefectorum 723. 730.
Ab impetu frangere 127.
Ac *ſequente vocali non eſt Latinum* 394. 717.
Achaja *pro* tota Graecia 166.
Achaicum bellum 192.
Acies Caeſaris & Pompeji 285.
Acilius, Atilius & Attilius *conf.* 165.
Actium 308.
Actuarius 436.
Ad adminiſtrationem reip. Auguſtum creari 478. ad deditionem compellere, accipere 57. ad *pro* in 59. 97. 226.
Adiabeni 364.
Adducere & abducere *perm.* 447.
Adjungere & jungere *permut.* 17.
Adoptati *a teſtatore nomen ſuum ferre jubebantur* 229.
Adorari *ſe qui permiſerunt* 368.
Adſpirationem auferre ſolent Latini 2.
Adverſa vulnera 76.
Advocatus fiſci 401.
Aedificare *pro* exaedificare 22. 367.
Aedificare templum Jovis & Jovi 22.
Aeger *pro* vulnerato 108.
Aegyptus provincia 309.
L. Aelianus *non* Laelianus 435. *vid.* Add.
Aerarium *a* fiſco *differt* 110. *pro* fiſco 379.
Aetolia 173.
Afri, Carthaginienſes 90. *&c.*
Africa, Numidia & Mauritania *conf.* 290.
Agareni *qui & unde dicti* 721. *&c.*
Agere bellum 72. 91. aliquem in ſolitudines 472. agere ſub regibus 346. *efficere* 26. & gerere *perm.* 422.
Agnoſcere filiam 422.
Agrigentum 140.
Agrippa Menenius *quando mortuus* 37.
Agrippina in Galliis 360.
Alamanni 432.
Alba a Tullo Hoſtilio diruta 13.
Albani 267. *pro* Parthis 363.
Albis 313.
Aur. Alexander 416. *quamdiu imperavit* 418.
Alexandria 287.
Algidus *mons* 42.
Algidum *oppidum* 42.
Aliquanta *pro* aliquot 213. 262.
Aliquanta pars, *aliquanti* 728.
Alius *pro* altero 106.
Allienſis dies 41.
Alma *mons* 452.
Alpes *an Hannibal primus tranſierit* 124.
Alpes Cottiae 330.
Alter *pro* ſecundo 44. 185. 332.
Amici, *domeſtici vel conſiliarii* 349.
Amphitheatrum *a Veſpaſiano patre inceptum, a filio perfectum* 350.
Amyſus 254.
Ancus Marcius Janiculum munit, 14. Numae ex filia nepos *ibid.*
Andriſcus *idem qui* Pſeudophilippus 191.
Androgynus *horrendum Romae prodigium* 194.
Anio & Anien 59.
Annus Numae 11.
Annulo aureo donari 132.
Anſeres Capitolii cuſtodes 55.
Antemnates 9.
Anthemuſia & Anthemuſium 737.
Antiochus Magnus 164.
Antiochus Epiphanes Magni filius 175.
Antiochi plures 717.
Antiquos mores obtinere 504.
Antiptoſis 154.
Antonini Pii *genus* 377. *indoles* 378. *quamdiu imperavit* 380. *inter deos relatus ibid.*
L. Antonini Veri *genus* 481. *mors* 385. *quamdiu imperavit* 386.
M. Antonini Veri *genus* 380. 382. *Praeceptores* 387. 388. *quamdiu imperavit* 395.
Apion Ptolemaei *cogn.* 263.]

INDEX II.

Apollonia 260.
Ἀπόπληξις 385.
Appia via 70.
Appia *ab* Claudia aqua 70.
Apud *pro* in 230.
Aquitania 304.
Aquitani *a Gallis diſtincti* 701.
Arabes 269. Interiores 403.
Argos 83.
Ariarathes 175. commune nomen, regum Cappadociae 202.
Ariminum 86.
Ariſton 229.
Armenia duplex 227.
——— Minor 255. 264.
Armorica 463.
Arrectus & erectus *conf.* 483.
Artaxares 417.
Artaxata 266.
Artaxerxes 417. *ejus Genealogia* 471.
Artoces 268.
Arverni 277.
Aſculum 80.
Aſia *Pergamena* 710. ex Aſia triumphat Pompejus 272.
Aſſagenes 172.
Aſſertor *quid* 196.
Aſſeſſor 417.
Aſylum 6.
Athenae 229.
Attali *plures*, 169. 201.
Attalus *ignotus* 262.
Auctorem eſſe, *perſuadere* 475.
Aventinus mons ab Anco Marcio Latinis devictis conceditur 4.
Augere *vox Sacrorum* 299.
Augures a Numa inſtituti 11.
Auguſta Vindelicorum 705.
Auguſtus, *ut apud Germanos* Roomſch Keiſer 34.
Auguſtus *unde dictus* 299. *quando hoc titulo gaviſus ibid. omnium Imperatorum diutius imperavit* 309. *quando obierit ibid.*
Auguſtus *a* Caeſare *differt* 392.
Auguſti tres ſimul 421.
Auguſtus menſis Commodus *dictus* 397.
Aurata veſtis *Auguſtae propria* 393.
Aurelia via 334.
Aurelianus 441.
Aureus mons 452.
Aureus currus *pro* aurato 182.
Auſpicia 273.

B.

Bagaudae 461.
Balbini *genus* 421.
Barbari, Exteri 286. *ſic dicti* Germani 463. Alamanni 468.
Barbaricum 313. 427.
Baſternae 472.
Bebriacum, Bedriacum *vel* Betriacum 336.
Belgica 463.
Bellum civile Caeſaris & Pompeji 280. *ejus cauſſa* 282.
Bellum *pro* proelio 130.
Beneventum *antea* Maleventum 86.
Beſſi *Leſtae vocati ob latrocinia* 259.
Bithynia 178. 249.
Bizone 261.
Blatteus 328.
Bonitas & lenitas *permut.* 343.
Bonoſi temulentia 451.
Boſporus *unde dict.* 227.
Boſporus Cimmerius 265.
Brevis & breve *quid* 686.
Brundiſini 88.
J. Brutus *unde* ortus 26.
Brutus primus Coſ. *patricius* fuit, qui poſtea Junii ac Bruti Coſſ. fuere, *plebeji* 296.
Budalia, Bubalia 426.
Bulbus *non* Balbus, C. Atilius 115.
Burdegala 437.
Byzantium 250.

C.

C. & Cn. *perm.* 38. & K. 39.
C. Cabira 255.
Cabyle & Calybe *perm.* 260.
Caeninenſes 9.
Caenophrurium 448.
Caeſar *quot* annis natus, cum ad Mundam pugnatum ſit 294. ejus dominationis abuſus 295. *quando* interfectus 296. per XL dies dictatura uſus ſe conſulem facit 283. abſens conſulem ſe creari vult 280.
Caeſar *ut apud Germanos* Roomſch Koning 34.
Caeſar *ab* Auguſto *differt* 392.
Caeſares multi dicti, *quod* ab Auguſto *eſſent adoptati* 327.
Caeſareae civitates 316.
Calatis 260. 710.
Calendae quid 109.
Calculo 687.
Calculum Varronis ſequitur Eutropius 5.
Calidus & callidus *conf.* 128.
Callinicum *unde dictum* 470.
Caligulae vitia 320. *unde* nomen 321. genus *ibid. quamdiu* imperarit 323.
Camillus in exilium ire coactus 49.
Cantabria 312.
Capitolii dedicatio 28. Capitolium

ter

ter conflagravit 355.
Capitolinus mons, *Tarpejus* & *Saturninus* dictus ſub Romulo a Sabinis occupatus 4.
Cappadocia 175.
Caracalla *unde* dictus 408. ejus vitia 409. *quamdiu* imperarit 411.
Carcer ab Anco Marcio factus 14.
Cari patria 353.
Carnuntum 391.
Carpi 391.
Carthago nova 142.
Carthago *quando* deleta 190. reparata 204.
Caſibus frangi 104.
Catanenſes 89.
Cataphracti & Cataphractarii 258. 728.
Catenatus 214.
Catti 353.
Cedere *pro* vincere 307.
Celeres a Numa lecti 11.
Cenſurae ſpatium contractum 46.
Cenſus a Servio Tullio inſtitutus, *quid* 19.
Centumalus Fulviorum cognomen 70.
Chalcedon 250.
Chlamydes ſeu paludamenta Imperatorum ſemper de cocco tincta fuerunt 474.
de Chriſtianis improbum Gentilium ſilentium 492.
Cibalae oppidum Pannoniae 491.
Cilicia 242.
Cimbri 210.
Cineas 78.
Circeſſum 425.
Circus Maximus 17.
Civile bellum prim. 224. *ejus cauſſa* 225.
Civilis *quid* 26.
Civilitas 348.
Clades *de triſti belli eventu* 104.
Cleopatrae mors 306.
Claudia *an* Appia aqua 70.
Claudius ſex uxores habuit 325. *quamdiu* imperarit 326. in deorum numerum relatus *ibid.*
Clibanarii 257. 726.
Clodius Albinus 404.
Cloäcae Tarquinii Superbi opus 18.
Clypea 94.
Clypeus, imago clypeata 440.
Cn. & G. *conf.* 325.
Coche *eadem ac* Seleucia 455.
Coelius mons Urbi a Tullo Hoſtilio adjectus 4.
Colchi 269.
Condere urbem *pro* exaedificare 3.
Comis & communis *conf.* 269.
Commagene 345.
Committere *pro* committere proelium 189.
Commodi pater 396. indoles 397. mors 399 *quamdiu* imperarit *ibid.*
Communis & comis *conf.* 369.
Communi morte obire 310.
Computatio 12.
Conciere & concitare 170.
Concitor & concitator 170.
Concordia oppidum 385.
Conjungere & jungere *perm.* 124.
Confectari 10.
Conſeruit & conſevit 452.
Conſobrinus *pro* patruele 251. 353.
Conſtans *quamdiu* imperarit 502.
Conſtantii Chlori genus 465. *unde* Chlorus *dictus* 479. *quamdiu* imperarit 481. ejus liberi 493.
Conſtantinopolis *antea* Byzantium 497.
Conſtantinus M. *quamdiu* imperarit 498.
Conſtantius Chl. *quamdiu* imperarit 481.
Conſtantius *quamdiu* imperarit 512.
Conſtituere urbem *pro* exaedificare 3.
Conſualia 7.
Conſularis provincia *a* proconſulari *diverſa* 215. 694. 697.
Conſules *unde* dicti 26.
Conſules primi 25. qui *ibid.*
Conſul & proconſul *conf.* 138.
Contra, ex adverſo 108.
Cordueni 364. 692.
Cornelius Gallus Graece doctus, Aegypto male adminiſtrata damnatur 308.
Corrector Lucaniae 443.
Corvus Valerii cognomen 64.
Corvi, machinae, quibus Romani utebantur 92.
Corycus 246.
Craſſi avaritia 278.
ex Creta triumphat Metellus 272.
Creticum bellum 262.
Crixus 252.
Cruſtumini 9.
Cum aliquo contra quem dimicare 303. bello venire 55. ingenti gloria regredi 141. venire 149
Curia a Romulo incepta, a Numa

intermiſſa per T. Hoſtilium aedificata 13.
Curiones xxx. a Numa inſtituti 11.
Cyzicum *Lat.* Κύζικος *Gr.* 250.

D.

Daci 313.
Dalmaticum bellum 312.
Dalmaticus *dictus* Metellus 209.
Daphne 270.
Daphnenſes 269.
Dardani 245.
Decebalus *an* Decibalus 361.
Decemviri creati legibus ſcribendis 44. damnati 45.
in Deditionem accipere, redigere 56.
Deditio & ditio *conf.* 56.
Dejotarus 268.
Deinde & inde *conf.* 48.
Diadumenianus 411.
Dictatoris & Magiſtri eq. *contentio* 67.
Dictatoris edictum pro numine habitum 68.
Dictatura 33. eam deprecatur Auguſtus, M. Antonii lege funditus e Rep. ſublatam poſt J. Caeſaris necem 34.
Diocletiani mors 177.
Ditio & deditio *conf.* 56.
Diſpertivit & diſpartivit 145.
Domitiani varia indoles 352. opera publica 355. mors 356. *quamdiu* imperarit *ibid.*
Dubietas 281.
Duplicare, augere 17.
Dux & rex *perm.* 206.

E.

Edeſſii 365.
Edictum perpetuum 400.
Elagabalus 413.
Elephanti Romanis incogniti 75. *quando* primum Romam deducti 83.
Ellipſis praepoſitionis 97. τοῦ ſe 104. 147. facta 222. ſolum 313. 427. via 448. opera 375.
Epheſus 229.
Epirotae a Romanis inhumaniter habiti 181.
Epirus 283.
Eſquilinus mons a Serv. Tullio urbi adjectus 4.
Etruria *quando* Tuſcia *dicta* 29.
Eumenes Pergami rex ejus nominis 111. 168. plures 201.
Ex conſule, pro conſule *vel* conſularis 245.
Exitialis & exitiabilis *comm.* 357.
Exſequiae *pro* reliquiis 339. 425.
Extrinſecus, praeterea 471.

F.

Fabia familia 40.
Fabius Hiſtoricus 117.
Fabius Rullianus *dein* Maximus 67.
Fabius Licinus *non* Licinius 84.
Fabricii paupertas 77.
Fabulae *de* Romuli & Remi educatione 2.
Facere bellum 111.
Falerii urbs 49.
Faliſci populus 49.
Faliſcorum Ludimagiſter pueros in caſtra Romanorum perducit 49.
Famea 186.
Familia *pro* gente 40.
Faſces populo ſubmiſit Poplicola 28.
Fataliter mori 32.
Fatigatio 457.
Favorabilis 418. 494.
Fetiales a Numa lecti 11.
Fidenae *quantum* a Roma diſtent 46.
Fidenae *quando* exciſae 48.
Fidenates 9. Fidenatium bellum *quamdiu* duraverit 48.
Fiſcus *ab* Aerario *differt* 110. *pro* Aerario 110. 145.
Fiſci Advocatus 401.
Flamines a Numa inſtituti 11.
Flaminius & Flamininus *conf.* 162.
Florianus uterinus Taciti frater 450.
Forum Trajani 370. Tranſitorium *ſive* Pervium 355.
Foſſa Quiritum Anci Marcii opus 14.
M. *non* Q. Fulvius 89.

G.

G. & Cn. *conf.* 325.
Gabii 22.
Galatia 268.
Galba *unde* dictus 333. *quot* annos habuerit, quum ad imperium acceſſerit *ibid.* ejus ſeveritas in milites 334. *quamdiu* imperarit *ibid.*
Galeae animalium pelles vel imagines impoſitae 64.

Galerius & Valerius *conf.* 383.
Galerii crudelitas 482.
Gallaeci *an* Callaeci 201.
Galli Senones 50.
Gallus *diverſus ab* Hoſtiliano 428.
Genitura 347.
Gentius 177.
Germania 314.
Germanicus Caeſar adpellatus, quod a Tiberio Caeſare eſſet adoptatus 327.
Geta *quando* perierit 408.
Gladiatores bellum movent 251. 252.
Gothi 439.
Graecas terminationes ſervant Latini 254. 255.
Gratianus *quis* 34.
Gratianus Jun. Auguſtus a patre creatus 44.

H.

Hadriani parentes & patria 372. geſta 373. bella 375. opera *ibid.* doctrina *ibid.* *quamdiu* imperarit 376.
Haemus 259.
Hannibal *quot* annos natus, quum Imperator factus 121.
Hannones duo 151.
Helleſpontus medio aevo 712.
Helvetii 274.
Herculii mors 486.
Hetruſci a Tarquinio Priſco victi 17.
Hiarbas 239.
Hiero 89.
Hieroſolyma a Pompejo capta 270.
Hirtulejus 243.
Hiſpaniae 143.
Hiſtri 120.
Hypſicrate Mithridatis uxor *vel* concubina 265.

I.

Janiculum munit Ancus Marcius 14.
Janus clauſus 115.
Jam *pro* adhuc 79.
Iberi 363.
Iberia 268.
Idus *quid* 109.
Ignominioſe 209.
Illyrii 115.
Im *pro* Jam 78.
Imperfectum *pro* plus quam perfecto 286.
Inde & deinde conf. 48.
Indibilis Hiſpaniarum rex 146.
Induſtria *pro* virtute 496.
Infames habere milites 79.
Infractus 99.
Injuria *vox anceps* 8.
Inſtrumentum, *regii cultus* 393.
Interamna 429.
Interregnum 10.
Inuſitatum & inviſitatum 181.
Iſauri 247.
Iſeum 356.
Ita ut *comparandi partic.* 370.
Italica, urbs 359.
Itaque *pro* & ita 104.
Iter facere 247.
Iterum reſumere 58.
Ituraei 269.
Juba Hiſtoricus 291.
Judex *regis loco*, praeſes provinciarum 309.
Jungere & conjungere *perm.* 114.
Jus civitatis 221.
Jus reddendi munus ad Coſſ. devenit 43.

L.

Laevinus 74.
Lartius *non* Largius 35.
Latini ab Anco Marcio devicti 14. a Tarquinio Priſco 17.
Latrocinari, militare 3.
Lauream Jovi referre. *minus eſt*, *quam* triumphare 354.
Leges XII. tabularum 45.
Legi, ne quis abſens Magiſtratum peteret, eximitur Caeſar 281.
Lenitas & bonitas *permut.* 343.
Leniter & Leviter *conf.* 346.
Lex Agraria a Coſ. Sp. Caſſio in plebis gratiam lata 40.
Liburnae 91.
Libya *quando* Imp. Rom. *acceſſerit* 719.
Licinii vitia 487.
Liguria 113.
Lingones 467.
Limitanei milites 745.
Lites regum arbitrio dirimebantur 43.
Ludi Magni a Tarquinio Priſco inſtituti 17.
Ludus gladiatorius 252.

M.

Macedonia *pro* Thracia 244.
Macedonicum bellum pr. 161. ſecund. 174. tert. 191.

Maeſi ; Maedi *an* Medi 233.
Magiſtratus veteres reſtituti poſt damnatos Decemviros 46.
Magneſia ad Sipylum 167. 168. duplex *ibid.* & 717.
Magiſter equitum 53.
Mago, *quem* Arinem *vocat* Livius 143.
Mallius & Manlius *conf.* 60.
Mamaea 418.
Mandonius Indibilis frater 146.
M'. Manius & M. Marcus *conf.* 71. 89. 185.
M. Manlius de ſaxo Tarpejo dejectus 55.
Mare Rubrum *pro* Sinu Perſico 365.
Marcius *unde* Coriolanus *dictus* 37. damnatur *ibid.*
Marcius *per* c. 38.
Marcomedi 364.
Margus 460.
Marſi 221.
C. Martius primus e plebe dictator 61.
C. Marius 212. ante eum nemini contigit ſexies conſulem fuiſſe 225.
Maſſiniſſae liberi 216.
Mauritania, Numidia & Africa *conf.* 290.
Maximini ortus 419. primus non eſt, qui imperium accepit nondum Senator *ibid.*
Mazaca 320. dicta Caeſarea 715.
Medicus Pyrrhi *an* familiaris eum prodiderit 82.
Medietas 110.
Medie imperare 324.
Mediolanum 119.
Medium, mediocre 358.
Meſſenii 365.
Metelli 100. 208.
Metelli Scipionis genus 291.
Metellus Pius Numidici filius 242.
Milleſimus annus Romae ſub Philippis celebratur 425.
Milvius pons 489.
Miniſteria 395.
Mithridates VII. cognomento Eupator 225.
Mithridates plures 262.
Modius *quid* 113.
Mogontiacum 323.
Monetarii 444.
Montibus ſeptem Roma condita 4.
Monumentum *quid* 323.
Munda 294.
Muro lapideo urbem cinxit Tarquinius Priſcus 17.
Murrhina pocula 393.

N.

Narbona recentioribus: Narbo veteribus 208.
Narona 454.
Neceſſitudines, conſanguinei 494.
Neronis crudelitas 328. 329. mors 331. *quamdiu* imperarit 332.
Nervae genus 358. aetas, quum ad imperium adceſſerit *ibid.* virtutes *ibid.* Trajanum adoptat 359. *quamdiu* imperarit *ibid.*
Nicomedes III. cognom. Philopator 527.
Nicomedes Bithyniae rex P. R. regni heredem relinquit 249.
Nimbus ſagittarum 751.
Niſibis 258.
Nola 310.
Nomen Romanum 280.
Nomentana via 331.
Nonae *quid* 109.
Novi homines 488.
Nudare 485.
Numa Pompilius natus, quo die Roma condita 4.
Numa Pompilius rex creatur 10. leges fert *ibid.*
Numantia 197.
Numidae *pro* Mauritanis 239.
Numidia, Africa & Mauritania *conf.* 290.
Numidiae reges erant plures 152.
Numerianus Cari filius 455.

O.

Obſequi 34.
Octavianus *quot* annos natus, quum Caeſar interfectus erat 298. Caeſaris ſororis nepos 299. genus 317.
Octo & decem 95.
Odeum *quid* 57. 355. 356.
Odenatus 437.
Oenomaus 252.
Q. Ogulnius 85.
Olympus 246.
Omina 278.
Oppius *non* Appius Sabinus 354.
Opus, agricultura 48.
Orationes funebres *quando* initium ceperint, & in quos habitae 28.

Or-

Orbis Romanus *pro* imperio R. 375.
Orcades 325.
Ordinarius conſulatus 337.
Orodes 268. 279.
Oſröeni 363.
Oſtia ad Tiberim ab Anco Marcio condita 14.
Otho *quando* natus 335. *unde* ortus *ibid. quamdiu* imperarit 337.
Ovans urbem ingreſſus eſt Romulus 17.
Ovatio privatorum ſub Principibus 326.

P.

Palaepharſalus 285.
Palaeſtina 316.
Palatinus mons a Romulo, quod in eo educatus, munitus 4.
Pamphylia 241.
Panticape 312.
Paphlagonia 202. 254.
Parens, conſanguineus 24.
Parthamaſiris 363.
Parthamaspates 363.
Parthenopolis 260.
Parthi *pro* Perſis 457. 725. 731.
Pater Patriae a militibus vocatus Camillus 51.
Patrare bellum 90.
Perperna 203.
Perſae *pro* Parthis 256. 259. 279. 305. 315. 454. 731.
Perſes & Perſeus 174.
Pertinacis aetas cum ad imperium adceſſerit 398.
Peruſia & Peruſium 303.
Peſcennius Niger 402.
Petere *cum duobus Accus.* 153.
Petit *pro* petiit 282.
Pharnaces 289.
Phaſelis 246.
Philippi urbs 302.
Phylarchi 720. *&c.*
Phrygia *quotuplex* 712.
Pilum, arma Romanorum 725.
Piraeus 230.
Piratici belli finis 263.
Poena Reguli 105.
Pompa 476.
Pompejus notatur 237. *quot* annos habuerit, cum a Sylla exercitui praefectus 238.
Sex. Pompejus occiditur 305.
Pons Sublicius per Tiberim factus ab Anco Marcio adjectus 14.
Pontifices a Numa lecti 11.
Pontus Polemoniacus 330.
Poplicola 27.
Populus *pro* plebe 35.
Porcii Catonis genus 292.
Porſena 29.
Poſtumius *non* Poſthumius 115.
Poſtumus *non* Poſtumius 434.
Poticiorum gens extincta 70.
Praefectura urbis & urbi 399.
Praefectus praetorii 354.
Praeneſte & Praeneſtis 56.
Praepoſitio a regionum nominibus ſaepè abeſt 97.
Praepoſitio urbium nominibus interdum additur 149.
Praetor, omnis magiſtratus, cui exercitus pareret 354.
Praetor & Propraetor *conf.* 135. & proconſul 138.
Praetores provinciales 315.
Praetoriae provinciae 315.
Praetoriani milites 483.
Privatus 369.
Pro victore cedere 307.
Probi virtutes 450. *quamdiu* imperarit 453.
Proconſul & conſul *conf.* 138. & praetor *ibid.*
Proconſules in Provinciis qui 247.
Propraetor & praetor *conf.* 135.
Propraetores in provinciis *qui* 247.
Proſcribere *quid* 301.
Proſcriptionis exemplum primus invenit Sylla 234.
Pruſias 175.
Pſeudoperſeus 193.
Ptolemaei omnes dicti, qui duces poſt Alexandri M. mortem ejus regna ſub adminiſtrationis titulo adripuere 289.
Ptolemaeus Philadelphus primi Ptolemaei filius 85.
Ptolemaeus Euergetes Philadelphi filius 112.
Ptolemaeus Philometor 175.
Ptolemaeus Auletae filius 287.
Puer, admodum juvenis 420.
Punici belli II. *tres cauſſae* 120.
Punicum bellum ſec. *quando* finitum 159. tert. inceptum 184.
Pupieni genus 421.
Purgare alicujus dedecora 321.

Purpuram ſumere 432. inſigne poteſtatis 470.
Pylaemenes 202.
Pylaemenes ignotus 269.
Pylaemenes plures 716.
Pyrrhi genus 73. Pyrrhus ſaxo de muris a femina jacto occiſus 83.

Q.

Quadi 392.
Quaeſtor 731.
Quam *pro* poſtquam 190.
Quanta *pro* quot 213.
Quinque viri creati legibus de imperio conſulari creandis 43.
Quinquegentiani 464.
Quinquennium ſine Curuli Magiſtratu Roma fuit 58.
Quintii Cincinnati continentia 43.
Quintillus 440.
Quirinalis mons urbi adjectus a Servio Tullio 4.
Quod *pro* Infinitivo 228.

R.

Raptus virginum 7.
Rationalis 309. 445.
Ravenna 430. 484.
Rea Silvia poëtis Ilia 2.
Reges *quamdiu* Romae regnarint 24.
Reges, rex & regina 116. pro filiis regis *ibid.*
Regnum Mithridatis 227.
Remus a fratre occiſus 3.
Retia 312.
Rex & dux *perm.* 206.
Rhodope 244.
de Roma condita multae fabulae 3. ſeptem montibus condita 4. natales 4. *unde* nomen.
Romani aſpero, quae Graeci ſpiritu leni efferunt 259.
Romulus *a* Roma *dictus* 5. de eo variae ſententiae 2. a patribus diſcerptus 9. *quamdiu* vixerit 10. leges tulit 11.
Rudis imperio 755.
Ruma, ruminalis ficus 5.

S.

Sabini 9. a Tarquinio Priſco victi 17.
Sagittae arma Parthorum 725.
Saguntus 121.
Salaria via 331.
Salaſſi 312.
Salii a Numa inſtituti 11.
Sallentini 87.
Salonas 247.
Samniticum bellum *quamdiu* duraverit 64.
Saraceni *qui & unde* dicti 721. *&c.*
Sarmatae 353. 392.
Sauromatae 363.
Scipionis Aemiliani genus 187.
Scordiſci 209. 214.
Scrinia *quae* 471.
Scrinii magiſter 417.
Seceſſio a patribus 35. 36.
Secundus a Romulo conditor Camillus 52. 59.
Secundus ab aliquo 238.
Seleucia Pieria 269.
Sena 148.
Senatores C. a Romulo creati 6. annum imperant po Romuli mortem 10. C. addit Tarquinius Priſcus 16.
Sepelire *pro* cremare 75. 311. ſepeliri intra urbem lege vetitum 370. multis tamen ante Trajanum hoc contigit *ibid.*
Septimius Severus *qui* ad imperium adceſſerit 401. Pertinacem ſe adpellari vult 402. *quamdiu* imperarit 407. in Deos relatus *ibid.*
Sepulcris cippos ſive columnas inponere antiqui moris erat 370.
Sepulcrum vocabatur locus, ubicunque mortuorum cadavera mandabantur 311.
Sequani 275.
Serapeum 356.
Serica veſtis Auguſtae propria 395.
L. Sergius Catilina *unde* ortus 271. ejus ſocii 272.
Sertorius bellum movet 242. in convivio interficitur 243.
Servi, milites facti 131.
P. Servilius Iſauricus dictus 245.
Servitia *pro* ſervis 193.
Servius Tullius rex creatur 18. *quamdiu* imperarit 20.
Severitas in mitiorem partem 211.
Sibyllini libri 21.
Similis, aequalis 26.
Sinope 254.
Sirmium 453.

Soaemias 415. 416.
Sociale bellum, *etiam* Marſicum & Latinum dictum 221.
Solers *unde* 473.
Sollicitare 78.
Sophene 267.
Spartacus 252.
Spolia optima 119.
Stadium 359.
Statuae conſulibus in Roſtris poſitae 65.
Strata *pro* ſtrata via 448.
Sub jugum mittere 69.
Subſtantivum poſt pronomen repetitum 128.
Sueſſa Pometia 22.
Surena nomen dignitatis 278.
Sutrini ſocii Romanorum 54.
Suus *ſaepe abundat* 7.
Sylla primus armatus *in* in urbem ingreſſus 226. ejus crudelitas 235. dictatura 239.
Syllepſis 411.
Syntheſis p. 61. 97.

T.

Taiphali 361.
Tanta *pro* tot 213. 262.
Tarentini Legatis R. injuriam faciunt 73.
Taurus mons 247.
L. Tarquinius Collatinus 26. *cur* Roma exire coactus 27.
Tarquinius *quando* Priſcus dictus 15. ejus pater *ibid.* *quamdiu* imperarit 18.
Tarquinius *unde* Superbus *dictus* 21. tres filios habuit 28.
Taxare quem verbi fatigatione 457.
Teutobodus muneris nomen 219.
Teutoni & Teutones 216.
Tiberii vitia 318. 319. *quamdiu* imperarit 320.
Tigranis regnum 256.
Tigrani multa ademta 267.
Tigranocerta 257.
Tigurini 216.
Tn. & tum *conf.* 114.
Tomi oppidum 261.
Torquatus Manlii cognomen 59.
Tractare bella 240.
Traditur quam (navem) fuiſſe 181.
Trahere bellum 111.
Trajani patria 359. 360. geſta 361. aetas & imperium 369.
Tranſigere bellum 110.
Tranſit *in perf.* & tranſiſſe 282.
Trebia 126.
Trecenti ſex Fabii 40.
Tribuni conſularis pot. creati 46. 53. ſublati 57.
Tribuni plebis 36.
Triclinia 481.
Triumphus ante Pompejum nemini decretus, qui nullo Magiſtratu functus erat 239
Triumphus Principi proprius 326.
Triumphum primus egit Tarquinius Priſcus 17
Triumviratus 301.
Tulli Hoſtilii indoles 13. fulmine ictus cum domo ardet 14.

V.

Valentinianus Valentem fratrem in imperium adſciſcit 34.
P. Valerius Poplicola *unde* oriundus 27.
Valerius & Galerius *conf.* 383.
Vallum, murus 406.
Vandali 392.
Varus & Varro *conf.* 291. 292.
Vecta *vel* Vectis 342.
Vejens bellum *quamdiu* duraverit 40.
Vejentes 9. Vejentes populus 47.
Veji urbs 47.
Veneni uſus Mithridatis familiaris 265.
Verbi fatigatio 157.
Veſpaſiani genus 341. avaritia 343. *quamdiu* imperarit 347.
Tit. Veſpaſiani virtutes 348. *quamdiu* imperarit 351.
Veſpillones 356.
Veſtae Sacra a Trojanis petita 2. ei templum dedicavit Numa *ibid.*
Veſtalis virgo 2. Veſtales Virgines a Numa lectae 11.
Veſtra tranquillitas 34.
Veturia mater Coriolani 39.
Victophali 361.
Villa publica 483.
Viminalis mons a Servio Tullio urbi adjectus 4.
Viminacium 460.
Vindelici 312.

Vi-

Virginius filiam interficit 45.
Viriatus *an* Viriathus 195.
Viridomarus *an* Virdomarus 119.
Vitellii genus 337. crudelitas & voracitas 338. mors 339. 341. *quamdiu* imperarit *ibid.*
Volſci 21.
Volſci *pro* Faliſcis 47.
Volumnia uxor Coriolani 39.
Unicum, ſingulare 440.
Urbs quadrata a Romulo condita 3.
Uſcudama 260.

Z.

Zeugma numeri 282.

INDEX III. AUCTORUM

Qui in Animadverſionibus vel emendantur vel inluſtrantur.

A.

Aelianus 2.
Ammianus Marcellinus 719.
J. Antiochenus 328.
Appianus 187.
Aurelius Victor 107. 341. 381. 395. 404. 406. 410. 455. 487. 489.

C.

Capitolinus 24.
Caſſiodorus 325.
Cicero 26.
Curtius 24. 104.

E.

Euſebius 325. 366. 410.

F.

Faſti Graeci 84.
Feſtus 687.
Florus 168. 195. 221. 708. 734.

H.

Hieronymus 310. 373. 719.
Hirtius 238.

J.

Juſtinus 75.

L.

Lampridius 24.
Livius 17. 27. 55. 107.
——— Epitome 272.
Lucanus 8.

N

Nepos 124.

O.

Oroſius 8. 54. 58. 62. 83. 93. 108. 115. 126. 143. 204. 219. 225. 286. 326. 341. 347. 357. 410. 435. 455.
Ovidius 8.

P.

Paeanius 4. 39. 42. 44. 55. 56. 74. 89. 115. 123. 127. 150. 162. 165. 185. 192. 268. 321. 322. 341. 351. 362. 363. 366. 434. 437.
Plautus 3.
Plinius 85. 86.
Plutarchus 4. 14. 119. 162.
Polyaenus 29.
Polybius 89.
Ptolemaeus 453.

S.

Salluſtius 17. 90. 215.
Socrates 486.
Spartianus 410. 363. 373.
Suidas 54. 186. 445. 486.
Suetonius 104.

T.

Terentius 104.
Trebellius Pollio 24.

V.

Vellejus Paterculus 104. 240.
Virgilius 17. 99. 208.
Vopiſcus 442.

X.

Xiphilinus 328.

Z.

Zonaras 186. 351.
Zoſimus 486.

EMENDANDA ET ADDENDA.

In Metaphraſi.

p. 531. 7. πιρώτη *l.* πρώτη.
537. 13. τῆς *l.* τὴν.
538. 8. ἐπληθέντω *l.* ἀπληθέντων. 12. ὥστ *l.* ὥστ. 13. τὸν *l.* τὴν.
542. 23. ιϰ'. *l.* ϰ'. 25. πιρότερον *l.* πρότερον.
543. 3. ἀφθονωτάτων. *l.* ἀφθονωτάτην.
546. 12. ἐξήκοντα. *l.* ἐξήκ. 13. εἶχεν *l.* εἶχ. 20. ἐν *l.* ἐκ.
547. 10. εὐμαρίας *l.* ευμ. 15. ἀφέθη *l.* ἀνέθη. ult. τὰς *l.* λει-
549. 16. τριχιλίας *l.* τριχιλίας.
551. 8. εἰ *l.* εἰ. 9. σρατ. *l.* ςρατ.
555. 14. καὶ γὰρ *l.* γὰρ καί. 22. νενικηκώς *l.* νενικηκώς.
556. 17. ἁμελ. *l.* ἀμελ.

p. 557. 17. ἐλαὸν *l.* ἐλαὸν. 23. τραχείας *l.* τραχείας.
560. 27. ἐπακηκόσαντο *l.* ἐπακηκόσατο.
567. 23. Ιταλ, *l.* Ιταλ. 24. κατωρθ. *l.* κατωρθ.
571. 23. εἰλ. *l.* εἶλ.
578. 26. νενικηκὼς *l.* νενικηκώς.
582. 5. Καργηδόνα *l.* Καρχηδόνα.
584. 8. ὡς τὸν τῶν *l.* ὡς τὸν δῆμον τὸν τῶν.
585. 12. συγμαχ. *l.* συμμαχ.
587. 9. διαφθαρὸς *l.* διαφθαρεὶς.
592. 1. ἀντιτατόμ. *l.* ἀντιτατ]. 18. ϛ'. *l.* ζ.
593. 3. ζ. *l.* ϛ'. 8. ἦν *l.* ἦν.
594. 3. ι. *l.* ϑ'. 18. παράταξιν *l.* παράταξιν. 27. ϑ'. *l.* ι'.

p. 597.

EMENDANDA ET ADDENDA.

p. 59[illegible] 3. πολέμου. *dele* punctum.
[illegible] 10. ἧτ᾽ον *l.* ἧτ᾽ον.
599. 17. ἤγομ. *l.* ἤγομ.
604. 20. ἀποθανι. *l.* ἀποθάνι.
607. 11. γεγονημ. *l.* γεγόνημ.
610. 11. Αντωνίε, ἀλλ *l.* Αντωνίε ἀλλ,
611. 1. μένν *l.* μεν. 9. Ολιαβ. *l.* Ολιαβ. 13. συλπρατι. *l.* συμπρατι. 14. Αντωνίω *l.* Αντωνίω.
612. 15. γεγονημ. *l.* γεγόνημ.
613. 2. ἄπαντας *l.* ἅπαντας.
614. 2. γεγονημ. *l.* γεγόνημ.
615. 14. ὁμόφως *l.* ὁμόφως.
616. 14. προσηγ. *l.* προσηγ. 18. ἀπιοντ *l.* ἀπ.
618. 4. τέσσαρας *l.* τέσσαρας. 19. ὥσε *l.* ὥστε.
621. 11. Βιτίλλιος *l.* Βιτίλλιος. 15. τὰς *l.* τάς.
623. 8. γῶν *l.* ἰδίας γῶν. 18. μετίσησε *l.* μετέστη.
624. 15. εἰκότως *l.* εἰκότως.
625. 23. τεθνηκότα *l.* τεθνηκότα.
628. 7. πόλεως. *l.* πόλεως.
634. 8. ἀντιπαρατάξομ. *l.* ἀντιπαρατάξομ.
640. 16. ὕπερ *l.* ὅπερ.
646. 19. κοινωνὸς *l.* κοινωνός.
652. 11. οἰκείων *l.* οἰκείων.
655. 4. κὸ *l.* κὶ. 7. τῶν *l.* τῶν.
661. 4. εἰλὰ *l.* εἰλά. 6. ἑαυτῦ *l.* ἑαυτῦ.
663. 5. τοῖς *l.* τοῖς
664. 10. οἰκοσῦ. *l.* οἰκοσῦ. 15. πολίσαντες *l.* πολίσαντες.

In Praef. Ruffi Feſti.

Eee 2. verſ. 22. *novum l. novam.*
Eee 4. penult. *diligentas l. diligenter.*
p. 709. SEXTI RUFUS *l.* SEXTI RUFI.
753. 1. Trigidis *l.* Tigridis.

In Var. Lect.

p. 1. pro Vinet. *l.* pro quo Vinet.
6. *elegit* pro *delegit l. delegit* pro *elegit.*

In Notis.

p. 3. a. 37. & Mer. *l.* & Schonh. 40. poſt. A. F. *adde* Plut. in Rom. p. 22. E.
6. a. 7. ut, paſſim *l.* ut paſſim,
28. a. 10. prater *l.* praeter.
31. a. 29. *introitum l. inter.* b. 34. conſuli *l.* conſul.
35. a. 1. Caeſarem *l.* Caeſarum. 19. Sex *l.* Sex.
39. a 27. Vetur *l.* Vetur.
61. b. 32. *reſponſumque l. reſponſumque.*
102. b. 31. paenomen *l.* praenomen.
p. 111. b. 8. Salluſti *l.* Salluſtii.
117. b. 21. *ἐπιμύειν l. ἐπιμύειν.*
142. b. 10. diſciplet *l.* diſplicet.
12. Paenius *l.* Paeanius.
143. a. 11. ones *l.* omnes.
161. b. 12. noſtro *l.* noſtri.
169. a. 16. penult. preeunt *l.* praeeunt.
170. a. 9. A. F. *l.* GLAREAN.
229. b. penult. Pauſania *l.* Pauſaniae.
244. b. 7. claſſitum *l.* claſſicum.
286. a. 13. c. 83. *l.* 88.
301. b. 3. *operum l. operam.*
316. b. 8. *in l.* in.
348. b. 27. vidi *l.* vide:
363. a. 10. quam *l.* quem.
364. a. 11. dederunt *l.* reddiderunt.
377. a. 2. *Antonio l. Antonius.*
379. b. 4. τὰς *l.* τῶν.
386. a. ult. quod *l.* quo.
388. a. ult. pſa *l.* ipſa.
390. a. 17. datae *l.* redditae.
403. b. 24. dandum *l.* reddentium.
420. a. 31. odſidione *l.* obſidione.
435. b. 7. poſt *Mallius* fec. *adde* etſi enim Bandurus omnino legendum eſſe cenſet numorum fide *Laelianum*, ipſe plures vidi numos, qui C L AELIANUS exhibent, ut aeque *Claelianus* legi poſſit, quam *C. Laelianus.*
451. a. 19. *Saturninum l. Saturninum.*
469. b. 11. Merula *l.* Merulae.
491. b. 7. poſt *coëgit. adde* niſi quis cum cod. 1. malit *ac primo eam in Pannonia Secunda* &c. ita enim infra a Feſto aliiſque vocatur *Pannonia Inferior.*
575. b. 3. ſcritum *l.* ſcriptum.
608. a. 19. Paeani *l.* Paeanii. ult. ſi - *l.* ſi - b. 1. uticae *l.* Uticae 5. ddbitari *l.* dubitari 7. Poeanio *l.* Paeanio. 11. loeo *l.* loco.
613. b. 2. *Κασιανον l. Κασιανον.*
629. a. 8. ſcripto *l.* ſcripta.
634. b. 10. propinguius *l.* propinquius.
659. a. 2. litora *l.* litera.
688. a. 18. *artu l. ortu.*
695. b. 36. Poſthumius *l.* Poſtumius.
717. a. 6. *quo mortuo provincia facta eſt ga & producta altra ju Tauri l. quo mortuo provincia facta eſt, & producta ultra juga Tauri.*

Pleraque haec Operarum incuria irrepſerunt, quae tamen in autographo recte fuerunt poſita. Leviora, ſi quae ſunt, nil ſenſum non turbabunt, ita facile per ſe emendabit aequus Lector.